

careaturk.com

ULU ÖNDER GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN VECİZLERİ

careaturk.com

ADALET

Bizim milletimizin adalet düzeyi, başka milletlerin adaletinden aşağı kalmaz. Her milletten ziyade adaleti tecelli ettirmeliyiz. En ileri ve medenî devletlerin kanunlarına eşit kanunlar yapabiliriz. Eski ihtiyaçlara göre yapılmış şeyleri, ihtiyaç ilerledikçe yenilemek lâzımdır. Bu noksan vasıtalarla arzu olunan şeyleri temine imkân yoktur. Hukuk uzmanları, hemen bu yolda çalışmaya başlamalıdır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çiğnemek ve çiğnetmek teşebbüsü, muzaffer ordumuzun fedakarane ve cansiperane gayretiyle lâıyk olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihin nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s.290)

Bir fert için olduğu gibi, millet için de kudret ve kabiliyetini fiilî eseriyle gösterip ispat etmedikçe, itibar ve ehemmiyet beklemek beyhudedir. Kudret ve kabiliyetten mahrum olanlara iltifat olunmaz. İnsanlık, adalet, mürüvvet icaplarını, bütün bu vasıfları haiz olduğunu gösterenler talep edebilir. (Nutuk)

Hükümetimizin ve milletimizin, Hristiyan unsurlara karşı âdilâne bir surette hareket etmeliğimiz, geleneklerimiz icaplarından ve dinimiz gereklerindedir. Ve hakikaten Hristiyanlara âdilâne muamele edildiğine en büyük delil, memleketimizin her noktasında en ufak köyünde bile Hristiyan unsurların Müslümanlardan ziyade huzur ve refaha ve servete malik olmalarıdır. Eğer bunlar hakkında zulüm ile, gasp ile adaletsizce muamele edilmiş bulunsaydı elbette bugünkü hal ve vaziyette bulunmamaları lâzımdı. Bu nedenle, bunun için başka bir delil ve sebep söylemeye lüzum görmüyorum. Fakat bu Hristiyan unsurların haricin teşvikleriyle veyahut ekmeğini yediği toprağa nankörlük ederek millî varlığımızı zedelemek, bozmak teşebbüslerinde bulunacakların fenalıklarına set çekmek, pek tabîî ve zarurîdir. Bugün en büyük, ne kuvvetli ve en medenî milletlerin bu gibi meselelerde bize nispetle pek sert ve zorlayıcı muamelelere teşebbüs etmekte olduğu herkesçe bilinmektedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 179)

Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkını, ananelerini, hâtıralarını, menfaatlerini, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir. 1931 (Afet İnan, Türk Dili Dergisi, Sayı : 182, 1966 s. 90)

Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin devlet hâlinde mevcudiyeti kabul edilemez. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1945, Cilt I, s.58)

Yenileşme çalışmalarında ve halkçı demokratik kuruluşlara yönelik gelişmelerinde genç Türkiye Cumhuriyeti, Fransız demokrasisini doğurmuş olup o zamandan beri her milletin gelişimine ve kendi teşkilâtına uydurduğu inkılâpçı büyük hak ve adalet ilkelerinde sağlam bir dayanak bulmuştur. 1928 (Atatürk'ün S.D.V, s. 50)

Bizim milletimiz ve Hükümetimiz, adalet fikri ve adalet zihniyeti noktasında hiçbir medeni milletten aşağı değildir. Belki tarih bu noktada yüksek olduğumuza tanıklık eder. Bu sebeple bizim de adalet mevzuatımızın, bütün medenî milletlerin yürürlükteki kanunlarından eksik olması doğru değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217-18)

“Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa’da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememekteler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa’nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa’nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi’nin vazifelerinden bahseder. Madde’nin başında, Meclis’in ilk vazifesi olmak üzere “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi’nin, adı geçen maddede, “kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer” sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer’ demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, “şerit hükümleri” tabiriyle kast olunan mana ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa’yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, “şeriat hükümleri” tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mana tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa’nın ikinci maddesinin başında.. “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa’ya geçmeden çok evvel, İzmit’te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: “Yeni Hükümetin dini olacak mı?” İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağzımdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilane ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükümet, fikir ve vicdan hürriyetine riayete mecburdur. Hükümetin bu tabii sıfatının, şüpheli mana verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Hâkimler ve adliye mensuplarının, hizmetlerinin şerefiyle orantılı üstün liyakate malik bulunmaları adliyemizin ruhu değerindedir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s.218)

1933 Razgrad olayını protesto amacıyla yapılan gençlik gösterisinin izin alınmadan yapılması sebebiyle takibata geçilmesi üzerine, izinsiz gösteriyle ilgileri olmadığını bildiren Türk Talebe Birliği Kongresi daimî delegelerine cevap telgrafı: Gençliğin çalışkan, duyarlı ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik, her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kaidelerine riayetkâr bulunmaya da dikkatli olmalıdır. Cumhuriyet Hükümeti’nin

millî meselelerde vazifesini bilir olduğuna ve kanunların ve adlî kuvvetlerin adaletine emin olunuz. 1933 (Cumhuriyet gazetesi, 28. 4. 1933)

Biz yurt emniyeti içinde fertlerin emniyetini de, lâıyk olduğu derecede göz önünde tutarız. Bu emniyet, Türk Cumhuriyeti kanunlarının, Türk hâkimlerinin teminatı altında, en ileri şekilde mevcuttur. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 378)

Hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası, millî egemenliktir. (ATATÜRKçülük, ATATÜRK'ün Görüş ve Direktifleri, Birinci Kitap, s.17)

Bir insanın hakkı, diğeri bir insan için vazife olur ve yine bir insanın vazifesi de diğeri insanın hakkı demektir. Hak, salahiyet dediğimiz zaman hemen aynı şeyleri anladığımız gibi vazife, mecburiyet, yükümlülük, vecibe, borç da birbirinden ayrılmayan şeylerdir. Anlıyoruz ki, hakkın bulunduğu yerde vazife ve vazifenin bulunduğu yerde hak vardır. Yani her insan aynı zamanda hem kendine ait birtakım haklara sahiptir, hem de başkalarına ait hakların kendine yüklediği birtakım vazifelere sahiptir. (Utkan Kocatürk, ATATÜRK'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.242)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

İnsanlar, huzur ile, vicdan hürriyeti ile çalışmak ihtiyacındadır. Bu ise, toplumu idare eden devlette ve hükûmette adaletin mutlak hâkim olmasıyla mümkündür. Bunu temin edecek şey, adliyemizdir. Bir memlekette adalet olmazsa, o memlekette anarşi var demektir, orada hükûmet yok demektir. Adalet kanunlarla yerine getirilir. Bu memlekette adaletin emniyetle, süratle dağıtılıp dağıtılmadığını anlamak için bir defa da mevcut kanunlarımıza bakmak lâzımdır. Bu kanunların memleket dahilindeki tatbikatına ve sonuçlarına bakmak lâzımdır. Bu noktada kendimizi yermek istemem. Herhalde bağımsızlığın temel direği olan adalet dağıtımında bir ecnebi parmağı bulundurmayacağız. Bu noktadaki kararımız kesindir. Fakat aynı zamanda insafla, akıl ve mantıkla ve aynı kesin karar ile kabule mecburuz ki, kanunî ve hukukî mevzuatımız fenadır. Onları esaslı surette değiştirmek, yeni hayata ve ihtiyaca uydurmak lâzımdır. Adalet Bakanlığı'nı işgal eden bütün arkadaşlarımız aynı görüştedirler. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 10-11.1.1930)

Gerçekte biz, asrın icaplarına ve milletin hakikî ihtiyaçlarına göre kanun yapmalıyız. Eldeki kanunlarımızı hâkimlerimiz süratle tatbik edemiyorlarsa hemen değiştirmeliyiz. Halka adaleti süratle dağıtmak ve uygulamak mecburiyetindeyiz. Yeni idaremizin mânası, bu olmak lâzımdır. Medenî ve muntazam bir devletin makinesi, eski kanunlarla işleyemez. Bugün mevcut kanunlarımızın kökü, daha ziyade Mecelle'dir. Yeni Türkiye, ne zamanı, ne de ihtiyacı göz önünde tutmayan Mecelle'nin hükümlerine bağlı kalmaz. En medenî milletler derecesinde hukuk hükümlerimizi de düzelteceğiz. Yüz sene, beş yüz sene, bin sene evvel yaşayan bir toplum için yapılan kanunlarla, bugünkü toplumları idareye kalkışmak, gaflettir, cehalettir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5. 2. 1930)

Cumhuriyet adliyesine mensup olanların en küçük memurlarına kadar ilmen yeterliliği ve cumhuriyet ülküsüne sahip olmaları için sarf olunan gayret, memnuniyet vericidir. Bir taraftan ilmî yeterliliği temin eden kurumlara önem verirken, diğer taraftan Cumhuriyet adliyesinin dayanağı olacak kanunların bir an evvel oluşturulması göz önüne alınmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 327)

Adliyemizin emin olduğumuz yüksek gücü sayesinde ki Cumhuriyet, kaçınılmaz gelişimi izleyebilecek ve türlü şekil ve kılkıdaki tecavüzlere karşı vatandaşın hukukunu ve memleketin düzenini korunmuş tutabilecektir. 1930 (Atatürk'ün S.D.I, s. 351)

Mühim olan nokta, adalet telâkkimizi, adaletle ilgili kanunlarımızı, adalet teşkilâtımızı, bizi şimdiye kadar şuurlu, şuursuz tesir altında bulunduran, asrın gereklerine uygun olmayan bağlardan bir an evvel kurtarmaktır. Millet, her medenî memlekette olan adalet işlerindeki ilerlemenin, memleketin ihtiyaçlarına uyan esaslarını istiyor. Millet, hızlı ve kesin adaleti temin eden medenî usulleri istiyor. Milletın arzu ve ihtiyacına tabi olarak adalet işlerimizde her türlü tesirlerden cesaretle silkinmek ve hızlı ilerlemelere atılmakta asla tereddüt olunmamak lâzımdır. Medenî hukukta, aile hukukunda takip edeceğimiz yol ancak medeniyet yolu olacaktır. Hukukta idare-i maslahat ve hurafelere bağlılık, milletleri uyanmaktan meneden en ağır bir kâbustur. Türk milleti, üzerinde böyle bir ağırlık bulunduramaz. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317)

Herhalde âlemde bir hak vardır. Ve hak kuvvetin üstündedir. 1919 (Nutuk III, s. 1184)

Bu memlekette hükümsüz vatandaş öldürülmez. Vatandaş, ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Devlet adamının böyle düşünmesi lâzımdır. 1919 (Cevat Dursunoğlu, Millî Mücadele'de Erzurum, s. 118)

Adalet, bir devletin esası olduğuna göre, mahkemelerin sözde değil hakikaten bitarafliğini temin, her işin başında bulunmalıdır. Hak sahiplerine müşkülât çıkarmak, resmî dairelerde işlerini takip eden kimseleri bugün git, yarın gel diye bir takım zorluklara uğratmak, hükûmet otoritesi maskesi altında halka zorbasına vaziyet almak, yakışıksız muamelelere cüret etmek gibi haller mutlaka önlenmelidir. (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 57)

Emniyet ve hak işleriyle alâkalı usullerde ve kanunlarda kolaylık, çabukluk, açıklık ve kesinlik esas olmalıdır. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, S. 378)

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adaletle mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması, ancak ve ancak, tam ve kesin anlamıyla millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası, millî egemenliktir. Toplumumuzda, devletimizde hürriyet sonsuzdur. Ancak, onun hududu, onu sonsuz yapan esasın korunmasıyla mevcut ve çevrilidir. Bir insan, belki kendi arzusuyla şahsî hürriyetini yok etmek ister; fakat bu teşebbüs koca bir milletin hayatına ve hürriyetine zarar verecekse, muazzam ve şerefle dolu bir millet hayatı bu yüzden sönecekse ve o milletin çocukları ve torunları bu yüzden yok olarsa bu teşebbüsler hiçbir vakit meşru ve kabule değer olamaz. Ve hele böyle bir hareket hiçbir vakit hürriyet namına müsamaha ile telâkki edilemez. Hiç şüphe yok, devletimizin ebedî müddet yaşaması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mutluluğu için, hayatımız, namusumuz, şerefimiz, geleceğimiz için ve bütün kutsal kavramlarımız ve nihayet her şeyimiz için mutlaka en kıskanç hislerimizle, bütün uyanıklığımızla ve bütün kuvvetimizle millî egemenliğimizi muhafaza ve müdafaa edeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 298)

27 Ocak 1937 tarihinde Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgraftan: Başarılmış olan millî davada izlenen medenî usule, uluslararası lâıyk olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Bu eser, Cumhuriyet Hükümeti'nin millî meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda sonuçlandırmak için, cesaret ve feragatle hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette bulunduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin bu siyaset kavrayışının, dünyada barış ve huzur isteyen ve bunun tabii gereği olan hakseverliği benimsemeyi fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem kurulu olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümlenmesinde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti'ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla, sadece takdir ve tebriğe değerlidir. 1937 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 579-580)

“Vatandaşları içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adil ve tarafsız tutum ve davranışta bulunmaya ve mahkemelerinde vatandaşları ve yabancılar hakkında eşit adalet uygulamakla vazifeli olan bir hükümet, fikir ve vicdan hürriyetlerine uymaya mecburdur.”1927

Hâkimler, vatandaşların hürriyetini korumayı düşünürken devlet otoritesinin hakikaten korunmuş olmasına dikkat ve riayet etmelidir. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri s. 38)

Hükümet, memlekette kanunu hâkim kılmak ve adaleti iyi dağıtmakla görevlidir. Bu itibarla adalet işi pek mühimdir. Bu sebeple adalet siyasetimizi de izah etmeyi faydalı buluyorum. Adliye siyasetimizde takip edilecek gaye, evvelâ halkı yormaksızın süratle, isabetle, emniyetle adaleti dağıtmaktır. İkinci olarak, toplumumuzun bütün dünya ile teması tabii ve zarurîdir. Bunun için adalet seviyemizi, bütün medenî toplumların adalet seviyesi derecesinde bulundurmamak mecburiyetindeyiz. Bu hususları tatmin için mevcut kanun ve usullerimizi, bu görüş noktalarından düzeltmekte ve yenilemekteyiz ve yenileyeceğiz. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217)

Gerçeği konuşmaktan korkmayınız. 1918 (Atatürk'ün S.D.V, s. 110)

Birbirimize daima gerçeği söyleyeceğiz. Felâket ve saadet getirsin, iyi ve fena olsun, daima gerçekten ayrılmayacağız. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 226)

Her zaman suçsuz insanları baştan çıkarmak için uğraşanlar olmuştur. Böylelerinin sözlerine kulak asmamak, onlara tertip olunacak en iyi cezadır. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 71)

Basının tam ve geniş hürriyeti iyi kullanmasının, ne derecede nazik bir vaziyet olduğunu söylemeye lüzum görmem. Her türlü kanunî kayıtlardan evvel bir kalem sahibinin ilme, ihtiyaca ve kendi siyasî görüşlerine olduğu kadar, vatandaşların hukukuna ve memleketin, her türlü hususî görüşlerin üstünde olan yüksek menfaatlerine de dikkat ve hürmet etmek manevî zorunluluğu, asıl bu mecburiyettir ki umumî düzeni temin edebilir. Bununla beraber bu yolda yanılma ve kusur olsa bile, bu kusuru düzelterek etken ve vasıta, asla mazide zannolunduğu gibi, basın hürriyetini kısıtlayan bağlar değildir; aksine, basın hürriyetinden doğan mahzurların giderilme vasıtası, yine basın hürriyetidir. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317-318)

Gazetelerden korkmamak icap eder. Gazetelere gelince: Onlar, mevcut kanunlar dairesinde hürdür. Kanunun haricine çıkarılsa kanunî sorumluluğa maruz kalırlar. Basın da, kanun dairesinde hürriyetinin saklı olduğuna emin olunca şu veya bu zatın veya memurun bir gazeteyi mahkemeye vermesinden korkmamalı. İlmî ve toplumsal tenkitler için kimsenin bir şey demeye hakkı yoktur. Şahsî tenkitler de haklı noktalara yöneltilmiş olmalı. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Basın hürriyetinin mahzurlarının giderilmesinin yine basın hürriyetiyle mümkün olduğuna dair bu Büyük Meclis'in yol gösterme ve düzenleme sahasında güzel karşılanan esaslar, eğer cumhuriyetin ruhu olan faziletten mahrum kendini bilmezlere, basının sinesinde haydutluk fırsatını verirse, eğer halkı aldatan ve doğru yoldan çıkaranların fikriyat sahasındaki uğursuz tesirleri, tarlasında çalışan suçsuz vatandaşların kanlarını akıtmasına, yuvalarının dağılmasına sebep olursa ve eğer en nihayet haydutluğun en kötüsünü göze alan bu gibi kimseler, kanunların özel müsaadelerinden istifade imkânını bulurlarsa Büyük Millet Meclisi'nin eğitici ve ezici kudretinin müdahale ve uyarması elbette gerekli olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 325-326)

Özel maksatla yayın yapan bazı gazetelerin, halkın ekseriyeti üzerinde yaptığı tesir, her memlekette olduğu gibi o gazetelerin lehinde değildir. 1924 (Atatürk'ün S.D.III, s. 78)

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adaletle mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lâıyk oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz. Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefilisi olan prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeğe devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, S. 80)

27 Ocak 1937 tarihinde Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgraftan: Başarılmış olan millî davada

izlenen medenî usule, uluslararası lââyık olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Bu eser, Cumhuriyet Hükümeti'nin millî meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda sonuçlandırmak için, cesaret ve feragatle hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette bulunduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin bu siyaset kavrayışının, dünyada barış ve huzur isteyen ve bunun tabii gereği olan hakseverliği benimsemeyi fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem kurulu olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümlenmesinde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti'ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla, sadece takdir ve tebrike değerlidir. 1937 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 579-580)

AHLAK

Hiçbir millet yoktur ki ahlâk esaslarına dayanmadan yükselebsin. (1919, Kırşehir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 4)

Büyük Türk kadınına çalışmalarımıza ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına bilimsel, ahlaki, sosyal ve ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve destekçisi yapmak yoludur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.154-155)

Her şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleket ve milletim hakkındaki sonsuz sevgim değil, bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümüdür. 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk'ü Özleyiş, s.17)

Daha endişesiz ve korkusuzca, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır: Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmî, ahlâkî, sosyal, ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 150-151)

Türk kadını dünyanın en münevver, en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır siklette değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk'ü zihniyetiyle, pazısıyla, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeter nesiller yetiştirmektir. Milletın kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 231)

“Tehdide dayanan ahlak, bir erdemlilik olmadığından başka, güvenilmeye de layık değildir.”

Türk kadını dünyanın en aydın, en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır siklette değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk'ü zihniyetiyle, kol gücüyle, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeter nesiller yetiştirmektir. Milletın

kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 231)

Cumhuriyet ahlâki fazilete dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S.231)

Bir kurumun muhasebesi, namusudur. (Uluğ İğdemir, 1954 VII. Türk Dil Kurultayı, s. 138)

Mükemmel bir komutanı vücuda getiren şey, mükemmel ahlâktır. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 112)

Muharebede yağın meremi yağmuru, o yağmurdan ürkmeyenleri, ürkenlerden daha az ıslatır. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s. 15)

Bugün içimizde bulunan Hristiyan, Musevî vatandaşlar, mukadderat ve talihlerini Türk milletine vicdanî arzularıyla bağladıktan sonra kendilerine yan gözle, yabancı gözüyle bakılmak, medenî Türk milletinin asil ahlâkından beklenebilir mi? 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 376 – 378)

Bizim intikamımız, zalimlerin zulmüne karşıdır. Onlarda zulüm hissi yaşadıkça bizde de intikam hissi devam edecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 89)

Bir kurumun yaşaması, gelişmesi, başarılı olması, o kurumun başına geçenlerin iyi huylu, dürüst, imanlı kişiler olmasına bağlıdır. 1933 (Akşam gazetesi, 27. 8. 1933)

Hayatta daima ve çok ölçülü olmak lâzımdır. (Hasan Rıza Soyak, Yakınlarından Hatıralar, 1955, s.10)

Başarılarda gururu yenmek, felâketlerde ümitsizliğe mukavemet etmek lâzımdır. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H. B. s. 90)

İnsanlar âdetlerini, ahlâklarını, hislerini, eğilimlerini, hatta fikirlerini geliştirme ve eğitmede içinde yetiştiği toplumun umumî eğilimlerinden kurtulamazlar. Fakat bazı büyük yaratıklar vardır ki, onlar yalnız mensup oldukları topluma karşı kalplerini ve ruhlarını aynı halde tutarlar. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 34)

Çalışma, insanların bedensel kuvvetlerini geliştirir ve hayat için gerekli olan şeyleri temin eder. Çalışmaksızın, fikrî gelişme ve ahlâkî olgunlaşma da mümkün değildir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 535)

Gerçekten de ahlakîyat özel fertlerden ayrı ve bunların üstünde ancak toplumsal milli olabilir. Milletın toplumsal düzen ve huzuru bugün ve gelecekte refahı mutluluğu güvenliği ve dokunulmazlığı uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her hususta ilgi gayret nefsin özverisini ve gerektiği zaman seve seve nefsinin fedasını isteyen millî ahlâktır. Mükemmel bir millette millî ahlâk gerekleri o millet bireyleri tarafından âdeta düşünülmezsizin vicdanî hissî bir güdü ile yapılır. En büyük millî duygu millî heyecan işte

budur. Millet analarının millet babalarının millet öğretmenlerinin ve millet büyüklerinin evde okulda orduda fabrikada her yerde ve her işte millet çocuklarına milletin her bireyine bırakmaksızın ve sürekli olarak verecekleri millî eğitimin amacı işte bu yüksek millî duyguyu sağlamaştırmak olmalıdır. 1930 (Afet İnan M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Millî ahlâkımız uygar esaslarla ve özgür fikirlerle beslenmeli ve sağlamaştırılmalıdır. Bu çok önemlidir; özellikle dikkatinizi çekerim. Korkutma esasına dayanan ahlâk bir erdem olmadıktan başka güvene de lâayık değildir.1924 (M.E.İ.S.D. 1 s. 19)

Türklerin aşığı yukarı hep ahlâkları birbirine benzer. Bu yüksek ahlâk hiçbir milletin ahlâkına benzemez. Ahlâkın millet oluşmasında yeri çok büyüktür, önemlidir.1930 (Afet İnan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 358)

Büyüklere saygı iyi bir ahlâktır.1919 (Atatürk'ün S.D.II s.2)

Ahlâkın millî toplumsal olduğunu söylemek ve ortak vicdanın bir ifadesidir demek aynı zamanda ahlâkın kutsal sıfatını da tanımaktır. Ahlâk kutsaldır; çünkü aynı değerde eş yoktur ve başka hiçbir çeşit değerle ölçülemez.1930 (Afet İnan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Milletin içtimai düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selameti ve masuniyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icap ettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden milli ahlâktır. Mükemmel bir millette milli ahlakıyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissi bir şevkle yapılır. En büyük milli heyecan budur. (Afet İnan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları Sayfa: 302)

Her şeyden önce maneviyat, kalp ve vicdan gücü yüksek tutulmalıdır.

Millî ahlâkımız, medenî esaslarla ve hür fikirlerle beslenmeli ve takviye olunmalıdır. Bu çok mühimdir; bilhassa dikkatinizi çekerim. Tehdit esasına dayanan ahlâk, bir fazilet olmadıktan başka itimada da lâayık değildir. 1924 (M.E.İ.S.D. I, S. 19)

Mükemmel bir komutanı vücuda getiren şey, mükemmel ahlâktır. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 112)

Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi, yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve teknik sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, özetle bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Netice yalnız maddî güçlerin değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve kültürel kuvvetin üstünlüğünü görünür hale getirir. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddî ve manevî varlığıyla mağlûp edilmiş sayılır. Böyle bir akıbetin ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş, yalnız savaş alanında bulunan orduya

münhasır kalmaz. Asıl, ordunun mensup olduğu millet feci akıbetlere uğrar. Tarih, başlarındaki tacidarların, haris politikacıların birtakım hayalî emellerle, vasıtası durumuna düşen müstevli orduların, müstevli milletlerin uğradığı bu nevi feci akıbetlerle doludur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 178)

Harbin ve askerlik sanatının öğrenilmesine vesile olan vasıtaların en mükemmeli, en gerçeğı ahlâktır. Askerî ahlâk ise, muhtelif rütbelerdeki komuta sahiplerinin iktidar ve ehliyet kazanmalarını temin suretiyle sağlamaştırılır. Ordularda, subayların büyük bir kısmı harplerde bulunmuş ve mesuliyetli hizmetler ifa etmiş olduklarından, harp ateşini bizzat kalplerinde yakmış olurlar. Bu hal, onların meslek bakımından istifadelerini sağladıktan başka, morallerini de herkesten fazla sağlamaştırmaya hizmet eder. 1938 (Faik Türkmen, Atatürk'ün Ahlâk Düşünceleri ve Tefsiri, s. 3)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceğı gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

Türk milletinin kuruluşunda etkili olduğı görülen tabii gerçekler şunlardır: a) Siyasî varlıkta birlik. B) Dil birliği. C) Yurt birliği. D) Irk ve menşе birliği. E) Tarihî karabet. F) Ahlâkî karabet. Türk milletinin teşekkülünde mevcut olan bu şartlar diğer milletlerde hepsi birden yok gibidir. Daha umumî bir tarif yapabilmek için diyelim ki; bir topluma millet diyebilmek için bu şartlar, aynı zamanda bütün olarak veya kısmen, bir arada bulunmak lâzımdır. Bütün milletler tamamen aynı şartlar altında teşekkül etmemiş olduklarına göre Türk milletinde yaptığımız gibi, diğer her millet ayrı olarak mütalâa edilmedikçe, milliyet fikrini umumî ve ilmî olarak tarif etmek güçtür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 371-372)

Arkadaşlar benden iltimas beklememelidir. Hepiniz benim gözümde değerli, önemli kardeşlerimsiniz. Ama hepinize gösterdiğim hedef yüce, kutsal bir hedeftir... Hanginiz daha güzel yöntemle, başarıyla oraya ulaşırsanız onu, ellerimi çatlatıncaya kadar çırparak alkışlayacak, takdir edeceğim. Benden iltimas ve taraf tutma beklemeyiniz arkadaşlar. Adam olanlar, insan olanlar, yüksek ideali olanlar değerlerini gösterecekler. Benim size kardeşçe söyleyeceğim şey budur. Tüm arkadaşlarımıza söylemek zorundayım ki, ben o milli hedefe tüm millet kitlesini yürütmek için, doğal olarak ahlaki bir unsurum, bunu isterim. (1922, Prof. Dr. Afet İnan'ın yayımladığı belgelerden.)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceğı gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

Mesuliyet yükü her şeyden, ölümden de ağırdır. 1915 (Mustafa Kemal, Anafartalar M.A.T., s. 24)

Seyahatim esnasında köylerde değil bilhassa kasaba ve şehirlerde kadın arkadaşlarımızın yüzlerini ve gözlerini çok yoğun ve itina ile kapatmakta olduklarını gördüm. Erkek arkadaşlar, bu biraz bizim bencilliğimizin eseridir. Çok iffetli ve dikkatli olduğumuzun gereğidir. Fakat muhterem arkadaşlar, kadınlarımız da bizim gibi kavrayışlı ve düşünür insanlardır. Onlara ahlâka ait kutsal kavramları telkin etmek, millî ahlâkımızı anlatmak ve onların dimağını nur ile, temizlikle donatmak esası üzerinde bulunduktan sonra fazla bencilliğe lüzum kalmaz. Onlar yüzlerini cihana gösterebilirler. Ve gözleriyle cihanı dikkatle görebilirler. Bunda korkulacak bir şey yoktur. 1925 (Atatürk'ün B.N., S. 91)

Bizim yüzümüz, her zaman temiz ve lekesiz idi ve daima temiz ve lekesiz kalacaktır. Yüzü çirkin, vicdanı çirkinliklerle dolu olanlar, bizim vatanseverce, vicdanlıca ve namusluca hareketlerimizi, küçük ve çirkin ihtirasları yüzünden çirkin göstermeye kalkışanlardır. 1927 (Nutuk II, s. 882)

İnsanlar daima yüksek, temiz ve mukaddes hedeflere yürümelidirler. Bu hareket şeklidir ki insan olanın vicdanını, dimağını ve bütün insanî kavramını tatmin eder. Bu şekilde yürüyenler, ne kadar büyük fedakârlık yaparlarsa, yükselirler ve bu hareket şekli mutlaka açık olur. Çünkü alını açık, dimağı açık, kalp ve vicdanı açık insanlar tarafından idare olunabilen toplumlar, ancak bu manada hareketlerin izleyicisi olabilirler. Fikirlerini, duygularını ve teşebbüslerini gizli tutanlar, gizli vasıtalar uygulamaya girişenler, mutlaka utanma ve sıkılmayı gerektiren, akıl ve mantığın haricinde hareket edenler olabilirler. Bu gibi işlere girişenlerin sonu, er geç acıdır. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 80-81)

Memlekette Cumhuriyet devrinin kendi zihniyet ve ahlâkını taşıyan basını yine ancak Cumhuriyetin kendisi yetiştirir. Bir taraftan geçmiş devirler gazetelerinin ve müntesiplerinin ıslahı imkânsız olanları milletin nazarında belirirken öte taraftan Cumhuriyet basınının temiz ve feyizli sahası genişleyip yükselmektedir. Büyük ve necip milletimizin yeni çalışma ve medeniyet hayatını kolaylaştırıp teşvik edecek işte ancak bu zihniyetteki basın olacaktır. (1925)

Asıl uğraşmaya mecbur olduğumuz şey, analarımızın ve atalarımızın oldukları gibi yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır. (AKDİTK., Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara, 1997, Cilt III, s.133)

Millî Eğitim'in gayesi yalnız hükümete memur yetiştirmek değil, daha çok memlekete ahlâklı, karakterli, cumhuriyetçi, inkılâpçı, olumlu, atılgan, başladığı işleri başarabilecek kabiliyette, dürüst, düşünceli, iradeli, hayatta rastlayacağı engelleri aşmaya kudretli, karakter sahibi genç yetiştirmektir. Bunun için de öğretim programları ve sistemleri ona göre düzenlenmelidir.

Ahlak kutsaldır; çünkü aynı kıymette eşî yoktur ve başka hiç bir çeşit kıymetle ölçülemez. (Utkan Kocatürk, ATATÜRK'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.218)

Savaş, nihayet meydan savaşı sadece karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan savaşı milletlerin bütün varlıklarıyla, bilim ve teknik alanındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, kültürleriyle kısacası bütün maddi ve manevi güç ve nitelikleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir sınav alanıdır. Bu alanda, milletlerin gerçek güç ve kıymetleri ölçülür. Sonuçta yalnız maddi güçlerin değil, bütün güçlerin özellikle ahlaki ve kültürel gücün üstünlüğü kesinlikle ortaya çıkar. Bu sebeple meydan savaşında yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddi ve manevi varlığıyla yenilmiş sayılır. Böyle bir sonucun ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş sadece savaş alanındaki orduya ait olamaz. Aslında, ordunun mensup olduğu millet feci sonuçlara uğrar. Tarih, birtakım boş hayallerle, başlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların oyuncağı durumuna düşen istilacı orduların, istilacı milletlerin uğradığı bu çeşit feci sonuçlarla doludur.

Ordunun esenliğini yürekten düşünen namuslu ve ahlaklı insanlar ikiyüzlülükten uzaktır. Tam ve olgun ahlak sahibi olanlar, çoğu kez, barış ve güvenlikte, dikkat ve ilgiyi kendi üzerlerine çekmekten çok, bunları umursamadan açıkça konuşurlar. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 46)

Kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lazım gelen anlam, her kişisi, özellikle subayı, komutanı; medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan yüksek ahlakta bir topluluktur. (1918) (BELLETEN, Türk Tarih Kurumu, Cilt XXXII, No.: 128, 1968)

... Sorumluluk yükü, her şeyden, ölümden de ağırdır. (Uluğ İğdemir, Anafartalar Muharebatına Ait Tarihçe, AKDITYK Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1990, s.24)

Gerçeği konuşmaktan korkmayınız. 1918 (Atatürk'ün S.D.V, s. 110)

Birbirimize daima gerçeği söyleyeceğiz. Felâket ve saadet getirsin, iyi ve fena olsun, daima gerçekten ayrılmayacağız. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 226)

İmzasız ihbar mektubu gönderenler hakkında söylediği söz: Samimî ve dürüst insanlar, aynı zamanda medenî cesaret sahibi olur, imzalarını saklamaya tenezzül etmezler. Belli ki bunu yazan ahlâksız yalancının biridir. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri 1965, s. 26-27)

En iyi siyasetin, her türlü manasıyla “en çok kuvvetli olmak”ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim manen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşünüşüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mana, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan, yüksek ahlakta bir

topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaasıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararlar faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, No: 128, 1968, s.488)

Çok namuskâr olmalıdır! Şimdiye kadar işlenen hataların en büyüğü, müteşebbislerimizin, aydınlarımızın, özellikle âlimlerimizin en büyük günahı namuskâr olmamaktır. Millet karşısında namuskâr olmak ve namuskarane hareket etmek lâzımdır. Milleti aldatmayacağız! Millete, daima ve daima gerçeği söyleyeceğiz. Belki hata ederiz, yanlış şeyleri gerçek zannederiz; fakat millet onu düzeltsin. Kendimizi kimsenin üstünde görmeye de hakkımız yoktur Efendiler! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi 13. 1. 1930)

Yemin mukaddes bir sözleşme demektir. Namus sahibi olan bir kimse verdiği sözden dönmez. 1919 (Atatürk'ün S.D. III, S. 7-8)

Her zaman suçsuz insanları baştan çıkarmak için uğraşanlar olmuştur. Böylelerinin sözlerine kulak asmamak, onlara tertip olunacak en iyi cezadır. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 71)

Şu ve bu tarzda, birtakım kuş beyinli kimselere kendinizi beğendirmek hevesine düşmeyiniz, bunun hiçbir kıymeti ve ehemmiyeti yoktur. Eğer şunun, bunun teveccühünden kuvvet almaya tenezzül ederseniz, halinizi bilmem, fakat geleceğiniz çürük olur. 1908 (Atatürk'ün S.D.V, s. 112)

Büyük kararlar vermek kâfi değildir. Bu kararları cesaret ve kesinlikle tatbik etmek lâzımdır. (Baki Vandemir, Atatürk, Atatürk Görüşler ve Hatıralarla, s. 96)

Ağır ve kesin bir kararın doğruluğuna inanmak için, vaziyeti her köşesinden mütalâa etmek lâzımdır. Ağır ve kesin bir karar tatbik edilmeye başlandıktan sonra “Keşke şu tarafını, bu tarafını da düşünseydim.. Belki bir çıkar yol bulurduk. Yeniden bunca kan dökmeye, bunca can yakmaya ihtiyaç kalmazdı!” gibi tereddütlere yer kalmamalıdır. Böyle bir tereddüt, karar sahibinin vicdanında kanayan bir nokta olur ve onu yaptığına doğruluğundan da şüpheye düşürür. Bundan başka beraber çalışacak olanlar, yapılandan başka bir şey yapılmak ihtimali kalmadığına inanmalı. 1919 (Falih Rıfki Atay, Atatürk'ün B.A., s. 97)

Milletin toplumsal düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selâmeti ve masumiyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icap ettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden, millî ahlâktır. Mükemmel bir millette, millî ahlakîyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissî bir şevkle yapılır. En büyük millî heyecan işte budur. (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B. S. 302)

Mesuliyet yükü her şeyden, ölümden de ağırdır. (1915)

Her an tarihe karşı, cihana karşı hareketimizin hesabını verebilecek bir vaziyette bulunmak lâzımdır. 1930 (Büyük Tarih Trabzon'da, S. 16)

Birtakım hususî ve saklı maksatları gizleyerek, kalbinde, vicdanında tutarak, sebep diye bilir bilmez şeyleri söylemek doğru değildir. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 110)

Sebeup ne olursa olsun vatandaşın derdine çare bulmak, yardım etmek ve destek olmak, Cumhuriyet hükûmetinin koşacağı bir vazifedir. Fakat hükûmetin yardımını isterken ona karşı, gerçek ahlâk sahibi olarak çıkmak tek çaredir. Yoksa birtakım küçük, adî menfaatlerini gizlemeye çalışmak, bu ferdî ıstırapları bütün milleti kapsayan ıstırap gibi göstermek ve bu suretle Cumhuriyet hükûmetini yanıltmak isteyenler bilsinler ki, daima aldanacaklardır. 1931 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 36)

“..Bu düşünüş, bu alçalış, yalnız maddi şeylerde olsaydı, hiçbir önemi yoktu. Ne yazık ki Türkiye ve Türk halkı, ahlâk bakımından da düşüyor. Durum incelenirse görülür ki, Türkiye Doğu maneviyatıyla sona eren bir yol üzerinde bulunuyordu. Doğu'yla Batı'nın birleştiği yerde bulunduğumuz, Batı'ya yaklaştığımızı zannettiğimiz takdirde, asıl mayamız olan Doğu maneviyatından tamamıyla soyutlanıyoruz. Hiç şüphesizdir ki bundan, bu büyük memleketi, bu milleti, çöküntü ve yok olma çıkmazına itmekten başka, bir sonuç beklenemez.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

Spor, yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılamaz. İdrak ve zekâ, ahlâk da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ ve kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim. (Ferit Celâl Güven, Yücel Dergisi, Cilt: X, Sayı: 57, 1939, S. 130)

Birinci T.B.M.M.'nin gizli birleşiminde söylemiştir: Efendiler, mevcudiyetimizi muhafaza için, geleceğimizi, bağımsızlığımızı temin için, mevcut olan düşmanların emellerini yakından biliyoruz ve düşmanların bu emellerini elde etmek için tatbik edecekleri kuvvetleri de biliyoruz. Fakat düşmanlarımız, kendi ihtiraslarını bizim imhamızla temin etmek için, sahip oldukları kuvvetlerden hiçbirini kullanmıyorlar. Aksine, gayelerine erişebilmeleri için en kuvvetli keşfettikleri vasıta, yine bizi birbirimize çarptırmaktan ibaret olmuştur. Ne yazık ki, İstanbul ortamında düşmanlarımıza, düşmanlarımızdan daha çok hizmet edenler, maksatlarını kolaylaştıranlar bulunuyor. İşte, asıl onların yardımı ile yazık ki, vatanımızın bazı noktalarında milletin bütünlüğünü, dayanışmasını harice karşı yokmuş gibi gösterecek ve memleketimiz içerisinde asayişsizliğe işaret edecek durum vardır. Meselâ hepimizce bilinen Anzavur vaziyetini hatırlayabilirsiniz. Anzavur, çok zamandan beri İngilizlerin parasıyla, silâhıyla, teşvikiyle ve şüphesiz, İstanbul'da mahiyet ve ahlâklarını göstermeye çalıştığım kimselerle beraber faaliyet gösteriyordu. 1920 (G.C.Z., cilt: I, s.7)

Tarih ne güzel aynadır. İnsanlar, özellikle ahlâkta gelişmemiş kavimler, en büyük kutsal kavramlar karşısında bile hasis duygulara tâbi olmaktan nefislerini men edemiyor. Tarihin sinesine geçen büyük hâdiselerde, bu hâdiseler içinde âmil ve fâil olanların hal, hareket ve muameleleri onların ahlâk seviyelerini ne açık gösterir. 1915 (Mustafa Kemal, Anafartalar M.A.T. Yay: Uluğ İğdemir, S. 27)

AİLE

Medeniyet yolunda muvaffakiyet, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zarurîdir. Medeniyetin icatları, fennin harikaları, cihanı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir devirde asırlık köhne zihniyetlerle, maziye düşkünlükle mevcudiyetin muhafazası mümkün değildir. Medeniyetten bahsederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, medeniyetin esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, iktisadî, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların tabîî haklarına malik olmaları, aile vazifelerini yürütmeye yetenekli bulunmaları lâzımdır. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187, Atatürk'ün B.N., s. 85)

Ben, sadece evlenmek için evlenmek istemiyorum. Vatanımızda yeni bir aile hayatı yaratmak için önce kendim örnek olmalıyım. Kadın böyle umacı gibi kalır mı? 1923 (İsmail Habib Sevük, Atatürk için, s. 25)

Çoğu ailelerde öteden beri çok kötü bir alışkanlık var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler. Zavallılar lâfa karışınca "Sen büyüklerin konuşmasına karışma!" der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket! Halbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidir; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve riyakâr olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık, düşüncelerini hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimî düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışmalıdır. Bence bunlar, çocuk eğitiminde, ana kucağından en yüksek eğitim ocaklarına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu surettedir ki, çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 79)

Subaylarımızı hayat kaygısı içinde bırakmak asla doğru olamaz. Hayat dediğim zaman, muharebe meydanlarında terk edeceğimiz hayatı kastetmiyorum. Bizim subaylarımız bunu tam bir iftiharla terke hazır dırlar. Hayattan maksadım, gerek kendilerinin ve gerek ailelerinin geçim derdinden uzak bulunmalarını temin edecek esas -ki refahtır- bunu temin etmektir; etmeyen bir millet en esaslı bir noktada ilgisizlik göstermiş demektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 90)

Herhangi bir yabancı kültür, şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur. O ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla her karşıt düşünceye karşı şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir. Yeni neslin milli ruhuna bu özellik ve yeteneklerin aşılması çok önemlidir. Sürekli ve müthiş bir mücadeleden ibaret olan hayat, bağımsız ve mutlu olmak isteyen her milletten bu özellikleri şiddetle istemektedir. .. Gelecek için hazırlanan vatan çocuklarına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmemelerini; sabır ve metanet ile çalışmalarını; çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının öğrenimlerini tamamlamaları için her fedakârlığı

göze almalarını tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkâr olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silahıyla olduğu gibi aklıyla da mücadele etmek zorunda olan milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. (1921, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 19-21)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silahıyla göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına Fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Biz her görüş açısından medenî insan olmalıyız. Çok acılar gördük. Bunun sebebi dünyanın vaziyetinin anlamayışımızdır. Fikrimiz, düşüncemiz, tepeden tırnağa kadar medenî olacaktır. Şunun bunun sözüne ehemmiyet vermeyeceğiz. Bütün Türk ve İslâm âlemine bakın; düşüncelerini, fikirlerini medeniyetin emrettiği değişiklik ve yükselmeye uydurmadıklarından ne büyük felâket ve ıstırap içindedirler. Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız, en nihayet son felâket çamuruna batışımız bundandır. 5-6 sene içinde kendimizi kurtarmışsak zihniyetlerimizdeki değişmedendir. Artık duramayız. Mutlaka ileri gideceğiz; çünkü mecburuz. Millet açıkça bilmelidir, medeniyet öyle kuvvetli bir ateştir ki, ona kayıtsız olanları yakar, mahveder. İçinde bulunduğumuz medeniyet ailesinde lâıyk olduğumuz yeri bulacak ve onu koruyacak ve yükselteceğiz. Refah, mutluluk ve insanlık bundadır. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 18)

Tekkeler mutlaka kapanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, her şubede doğru yolu gösterecek kudrete sahiptir. Hiçbirimiz tekkelerin uyarmasına muhtaç değiliz. Biz medeniyetten, ilim ve fenden kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz. Başka bir şey tanımıyoruz. Doğru yoldan sapmışların gayesi, halkı kendinden geçmiş ve abdal yapmaktır. Halbuki halkımız, abdal ve kendinden geçmiş olmamaya karar vermiştir. Bunlar basit bir iş görünür; fakat ehemmiyeti vardır. Biz dünya ailesi içinde medenîyiz. Her görüş noktasından medeniyetin gereklerini tatbik edeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S.s.68)

Bu millet, esas terbiyesini aileden almaktadır. Türk milleti öyle analara sahiptir ki, her devrin büyük adamlarını bu analar yetiştirmiştir. Türk kadını daha yüksek nesiller yetiştirmeye kabiliyetlidir. (Enver Behnan Şapolyo, K. Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, s. 529)

Kadınlarımız haddizatında içtimaî hayatta erkeklerimizle her vakit yan yana yaşadılar. Bugün değil, eskiden beri, uzun zamandan beri kadınlarımız erkeklerle başa baş mücadele hayatında, ziraat hayatında, geçim temininde erkeklerimizden yarım adım geri kalmayarak yürüdüler. Belki erkeklerimiz memleketi istilâ eden düşmana karşı süngüleriyle, düşmanın süngülerine göğüs germekle düşman karşısında buldular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun zayıf kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Memleketin var olması imkânını hazırlayan kadınlarımız olmuştur ve kadınlarımız olmaktadır. Kimse inkâr edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin hayat kabiliyetini tutan hep kadınlarımızdır. Çift süren, tarlayı eken, ormandan odun ve keresteyi getiren, mahsulleri pazara götürerek paraya çeviren, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısı ile kucağındaki yavrusuyla, yağmur demeyip cephenin mühimmatını taşıyan hep onlar, hep o ilahi Anadolu kadınları olmuştur.

Uygarlığın temeli, ilerlemenin ve güçlü olmanın dayanağı, aile yaşamındadır... Aileyi oluşturan kadın ve erkeğin doğal haklarına sahip olmaları, aile görevlerini yürütmeğe yeterli bulunmaları zorunludur.

ANADOLU

Subaylarımızın kahramanlıkları hakkında söyleyecek söz bulamam, yalnız ifadede isabet edebilmek için diyebilirim ki, bu muharebe subay muharebesi olmuştur. Bu sebeple subay arkadaşlarımın en ufak rütbelisinden en büyük rütbelisine kadar kıymet ve fedakârlıklarını bütün kalp ve vicdanımla ve takdirlerle anarım. Fertlerimizi övüşten, övmekten çok yüksek görürüm. Zaten bu milletin evlâdı başka türlü tasavvur edilemez. Bu milletin evlâtlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz. Askerlerimiz hakkında yeni bir şey ilâve etmek isterim: Kahraman Türk askeri, Anadolu muharebelerinin mânasını anlamış, yeni bir ülkü ile muharebe etmiştir. Böyle evlâtlara ve böyle evlâtlardan mürekkep ordulara malik bir millet, elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla muhafaza etmeğe muvaffak olacaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak hayal ile vakit geçirmektir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 178)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, edebiyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkunu heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamiyle milletle birlikte, fedakârane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Aziz ve mübarek vatanımızı kurtarmak için bütün aydınların, herkesin hazır olması lâzımdır. İstanbul'a gitmeyeceğiz. Anadolu, en büyük hazinedir. Vatanın sinesinde kurtuluş çarelerini beraberce ölünceye kadar aramaya, temin etmeye çalışacağız. (1919)

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım mânasız sözlerden ibaretti. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Bir "Aydınlatma Heyeti" oluşturarak Anadolu'yu dolaşmaya karar veren İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği'nin telgrafına cevabı : Heyetinizin oluşmasını memnuniyetle

karşılıdım. Memleketin aydın gençliğinin bağınazlık ve gericiğe karşı mücadelesindeki yüksek vazifesini idrak ile teşebbüs sahasına geçmesi, takdire değerdir. Düzenleyeceğiniz heyetlerin memleket dahilinde seyahati, en büyük ilim ocağına, memleketimizi yakından tetkik fırsatını da vereceğinden ayrıca faydalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V.,s.154)

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamıyla milletle birlikte, fedakarane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Kurtuluş ve bağımsızlık davasıyla baş kaldıran tüm Anadolu'nun bu kutsal davası temsil ve savunma için oluşturduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1920 Nisanının yirmi üçüncü günü açılmıştır. Yeni ve yüce bir tarihe başlangıç olan bu kutlu günü milletin belleğinde sonsuza kadar yaşatmak üzere Meclisimiz bugün 23 Nisan tarihinin Milli Bayram sayılmasını bir özel yasa ile kabul etmiştir. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 381)

Sarayların içinde Türk'ten gayri unsurlara dayanarak, düşmanlarla ittifak ederek Anadolu'nun, Türklüğün aleyhine yürüyen çürümüş gölge adamlarının Türk vatanından kovulması, düşmanların denize dökülmesinden daha kurtarıcı bir harekettir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 179-180)

Halifeye, dünyaya meydan okutmak ve onu umum İslâm işlerinde etki sahibi kılmak fikrinde olanlar, bu vazifeyi yalnız Anadolu halkından değil, onun sekiz on misli nüfustan meydana gelen büyük İslâm kütlerinden istemelidir! Yeni Türkiye'nin ve yeni Türkiye halkının, artık, kendi hayat ve mutluluğundan başka düşünecek bir şeyi yoktur; başkalarına verebilecek bir zerresi kalmamıştır!

Türk'ün tabiatında, beyzadelik an'anesi yerleşmemiştir. Türk, Türk olduğu için asildir. Bu Anadolu'nun en ücra köyündeki Mehmetçik, vaktiyle dünyanın yarısını titretmiş bir sınır beyinin nesli olabilir; ama, bundan dolayı hiçbir iddiası yoktur. Çoğumuz, büyük babamızın babasını hatırlayamayız. Bütün soy gururumuzu, Türk olmanın içinde buluruz. İşte onun içindir ki, cumhuriyet Türk'ün en tabî idare şeklidir. (Atatürk'ten B.H., s. 69)

Kadınlarımız haddizatında içtimaî hayatta erkeklerimizle her vakit yanyana yaşadılar. Bugün değil, eskiden beri, uzun zamandan beri kadınlarımız erkeklerle başabaş mücadele hayatında, ziraat hayatında, geçim temininde erkeklerimizden yarım adım geri kalmayarak yürüdüler. Belki erkeklerimiz memleketi istilâ eden düşmana karşı süngüleriyle, düşmanın süngülerine göğüs germekle düşman karşısında buldular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun zayıf kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Memleketin var olması imkânını hazırlayan kadınlarımız olmuştur ve kadınlarımız olmaktadır. Kimse inkâr edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin hayat kabiliyetini tutan hep kadınlarımızdır. Çift süren, tarlayı eken, ormandan odun ve keresteyi getiren, mahsulleri pazara götürerek paraya çeviren, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısı ile

kucağındaki yavrusuyla, yağmur demeyip cephenin mühimmatını taşıyan hep onlar, hep o ilâhi Anadolu kadınları olmuştur.

Aziz ve mübarek vatanımızı kurtarmak için bütün aydınların, herkesin hazır olması lâzımdır. İstanbul'a gitmeyeceğiz. Anadolu, en büyük hazinedir. Vatanın sinesinde kurtuluş çarelerini beraberce ölünceye kadar aramaya, temin etmeye çalışacağız. 1919 (Sırrı Kardeş, M. Kemal Kırşehir'de, s.30)

İstanbul'u terk etmek zarureti, İstanbul'da hasıl olan elim şartlardan idi. Anadolu'ya geçmekteki maksadım, Anadolu'nun ortasında ve Türk milletinin büyük kütlesi içinde, Türk milletinin yüksek seciyesine ve sarsılmaz azim ve imanına dayanmak idi. Bundan başka hiçbir tedbirin memleket ve milletin derin yarasına çare olamayacağına kesin kanaat hasıl etmiştim. Onun için Samsun'a ayak bastığım dakikada aldığım ilk tedbir, Samsun ve havalisine dair yanımda bulunanlara gereken emirleri ve talimatı vererek hemen güneye yürümek oldu. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 101)

Bursa'da temsil veren tiyatro sanatçılarına söyledikleri: Sizleri çok takdir ederim. İnkılâbımızda sizin de mühim hizmetleriniz vardır. Sanatınızı meslek edinerek azmetmenizi, arkadaşlarınızla samimî olarak geçinmenizi bilhassa tavsiye ederim. Sizin vatana en büyük hizmetiniz, Anadolu'muzu baştan başa dolaşip halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır. 1926 (Atatürk'ün S.D.V, s. 44)

Türk milleti, tarihinle övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarısın. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz. (Afetinan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

BAĞIMSIZLIK

Türk çocuklarında kabiliyet her milletinkinden üstündür. Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça, büsbütün Türk çocukları kendileri için lâzım gelen hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetle kimseye boyun eğmeyeceklerdir. (Şemsettin Günaltay, 1951 Olağanüstü Türk Dili Kurultayı, S. 33)

“Bağımsızlık, uğruna ölmesini bilen toplumların hakkıdır.”

“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahili ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali

görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!” 1927 (Nutuk II, s.897-898)

Yaşama ve bağımsızlık gayemiz, istilâ ve tecavüz hırsıyla çarpışıyordu. Nihayet Ocak ayının on birinci günü sabahı muharebe meydanı, meşru gayenin zafer fecrine bir belirti alanı oldu. Yeni Türkiye Devleti'nin küçük, fakat millî ülkülü genç ordusu, en dar bir hesaplama üç misli düşmanı İnönü Meydan Muharebesi'nde mağlup etti. Strateji sanatının en nazik gereklerini isabetle uyguladı. Yeni Türkiye Devleti'nin bağımsızlık tutkusu, mütevazı bir varlık içinde söndürülmesi imkânsız bir ateşin imha edici alevleriyle kendini ve yeni devletin yapısındaki manevî sağlamlığı Birinci İnönü Meydan Muharebesi'nde dünyaya ispat etti. 1924 (Atatürk'ün S.D.III, s. 73)

İkinci İnönü Zaferi üzerine, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf: Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde yüklendiğiniz vazife kadar ağır bir vazife yüklenmiş komutanlar enderdir. Milletimizin bağımsızlığı ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters giden talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istilâ hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı, tarihin iftihar kitabesine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükranla sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükselme pırlıtsı ile dolu bir geleceğin ufku da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim. 1921 (Nutuk II, s. 580-581)

Milletin mukadderatını doğrudan doğruya üzerine alarak karamsarlık yerine ümit, perişanlık yerine düzen, tereddüt yerine azim ve iman koyan ve yokluktan koskoca bir varlık çıkaran Meclisimizin yiğit ve kahraman ordularının başında, bir asker sadakat ve itaatiyle emirlerinizi yerine getirmiş olduğumdan dolayı bir insan kalbinin nadiren duyabileceği bir memnuniyet içindeyim. Kalbim bu sevinçle dolu olarak, pek aziz ve muhterem arkadaşlarımı, bütün dünyaya karşı temsil ettikleri hürriyet ve bağımsızlık fikrinin zaferinden dolayı tebrik ediyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 240)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve ondan sonra düşman ordusunu tamamen imha veya esir eden ve kılıçtan kurtulanları Akdeniz'e, Marmara'ya döken harekâtımızı izah ve niteleme için söz söylemeyi gereksiz sayarım. Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle neticelendirilmiş olan bu harekât, Türk ordusunun, Türk subay ve kumanda heyetinin yüksek kudret ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden muazzam bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve bağımsızlık fikrinin ölmez abidesidir. Bu eseri meydana getiren bir milletin evlâdı, bir ordunun Başkomutanı olduğumdan, daima mesut ve bahtiyarım. 1927 (Nutuk II, s. 677)

Bizim bu büyük zaferimizin doğuracağı büyük neticeler, yalnız Türkiye'nin mukadderatı üzerine etkili olmakla kalmayacak, aynı zamanda bütün zulüm görmüş milletleri, kendi hayat ve bağımsızlıklarını

tehdit ve tazyik eden zalimler aleyhine hareket için gayrete getirecektir. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 479)

Gelecekte, millet hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bütün millet fertlerinin borcudur. Gerçekten, vatanımıza ve bağımsızlığımıza göz dikenlere yalnız askerlikçe üstün gelmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların her türlü ümitlerini kırarak şekilde siyaset, idare ve ekonomi bakımlarından kuvvetli olmak lâzımdır. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 46)

Dört seneli mesaiden sonra son kat'î muzafferiyetimiz üzerine Mudanya Askerî Antlaşması yapıldı ve barış görüşmeleri devresine geçildi. Bu görüşmelerin seyrinde de tesadüf ettiğimiz müşkülât pek çoktur. Fakat, ben bunu pek tabîi buluyorum. Çünkü bu barış görüşmelerinde neticeye bağlanan hesaplar dört senelik değil, dört yüz senelik bir devrin kötü mirası idi. Gerçekten Osmanlı İmparatorluğu en haşmetli, azametli ve kuvvetli devirlerinden itibaren milletin bağımsızlığı zararına, hayatî menfaatleri zararına o kadar çok şey feda etmiş idi ki, netice yalnız kendisinin çöküp batmasından ibaret kalmadı; belki kendinden sonra da memleketin hakikî sahibi olan milleti, hak ve mevcudiyetinin ispatı için büyük müşkülâtla karşı karşıya bıraktı. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 306)

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabîi neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabîi ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Kurtuluş kuralımız olan Misak-ı Milli'yi tarih sayfasına yazan, milletin demir elidir. Elde edilecek neticeye de milletin kendisi gözcü olacaktır. Millet, yalnız kendi kolları ve kendi kaniyla değil, aynı zamanda kendi başı ve kendi dimağıyla kazandığı egemenlik ve bağımsızlık cevherini, son felâkete kadar büyük bir saflık ve dalgınlıkla kendisine rehber tanıdığı ve derin bir teslimiyetle hayatını koruyucu saydığı şahıs ve yönetim şekillerine artık emniyet edemez. Millet, bundan sonra, hayatına, bağımsızlığına ve bütün varlığına bizzat kendisi gözcü olacak ve vatanın her tarafında yine yalnız kendisi ve kendi iradesi egemen olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 296-297)

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamıyla milletle birlikte, fedakarane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım manasız sözlerden ibarettir. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Biz bir amaç takip ediyoruz. Bu amacımız öteden beri muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi de onu tekrar ediyorum: Millet, devletin bağımsızlığını muhafaza etmek. Bunun içinde namus ve şeref tamamen yer alacaktır. Müstakil olarak milletimizin muayyen hudutlar dâhilindeki tamamîyetini muhafaza etmektir. Bunun için muharebe ediyoruz. Efendiler; memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahrip edilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu topraklar üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Bundan dolayı iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada lüzum yoktur. Ben size açık söyleyeyim; efendiler bazı yerler işgal edilmiştir bunun üç misli daha işgal edilmiş olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir vakitte bizim imanımızı sarsmayacaktır. (1920)

Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının; Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan muharebesini kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak ebediyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S.206)

Türk vatandaşı kesin olarak bilmelidir ki, bir milletin insanlık ve medeniyet âleminde yükselmesi ve muvaffak olması, yalnız ve ancak kendi kuvvetine dayanarak, hürriyet ve bağımsızlığını dokunulmaz bulundurmasıyla mümkündür. Bunun başka çare ve vasıtası yoktur.

Millet önünde, onun bağımsızlığının temini önünde, onun liyakat, ilerleme ve yenileşmesi önünde her kuvvet, ancak milletin irade ve emeline uymak suretiyle yaşayabilir. Millet, irade ve emeline uymayanların talihi acıdır, yok olmaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 299)

Her şey, Ankara Millî Meclisi'nin elindedir. Bu Meclis'in gayesi, millî sınırlar içinde millî bağımsızlığı temindir. Türk milleti, bir müstakil mevcudiyet dairesinde hukukunun onaylanmasından başka bir şey istememektedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.V, s.82)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamıyla maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkülere erişmek için değil, fakat ulaşmak hülyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayatî olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hatta bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık davalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülemez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçüsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müspet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müspet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müspet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

“Millet; namusunu, bağımsızlığını kurtarmak için acaba karşı koyabilir miyiz, koyamaz mıyız muhakemesini düşünmedi. Millet, yalnız bir şey düşündü: Namuslu olarak yaşarım. Bu sebeple bu yasal hakkımızı kabul edenlerle dost olurum, bana bu hakkı vermeyecek olanlarla ölünceye kadar dövüşerek ölürüm.”

Memleket mutlaka çağdaş, medenî ve yepyeni olacaktır. Bizim için bu, hayat davasıdır. Bütün fedakârlığımızın faydalı bir sonuç vermesi buna bağlıdır. Türkiye, ya yeni fikirle donatılmış, namuslu bir idare olacaktır ve yahut olamayacaktır. Halk ile çok temasım vardır. O saf kitle, bilmezsiniz ne kadar yenilik taraftarıdır. Yapacağımız işlerde hiçbir zaman bu engeller, kesif tabakadan gelmeyecektir. Halk müreffeh, bağımsız, zengin olmak istiyor; komşularının refahını gördüğü halde, fakir olmak pek ağırdır. Gerici fikirler besleyenler belli bir sınıfa dayanabileceklerini zannediyorlar. Bu katiyen bir vehimdir, bir zandır. Gelişme yolumuzun önüne dikilmek isteyenleri ezip geçeceğiz. Yenileşme yolunda duracak değiliz. Dünya müthiş bir cereyanla ilerliyor. Biz bu ahengin haricinde kalabilir miyiz? 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 72)

Bağımsızlığı için ölümü göze alan millet, insanlık haysiyet ve şerefine icabı olan bütün fedakârlığı yapmakla teselli bulur ve elbette esaret zincirini kendi eliyle boynuna geçiren miskin, haysiyetsiz bir millete nazaran dost ve düşman nazarındaki mevkii farklı olur. 1927 (Nutuk I, S. 13-14)

Teknik vasıtalarla sahip olmayan bir ordu ile, teknik vasıtalarla sahip olan ordulara karşı muharebe etmek imkânı hemen kalmamıştır. Bu sebeple ordu teşkilinde çağdaş vasıtalar ve silâhlar, mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu bir mecburiyettir. Memleketin iktisat ve sanat vaziyeti ne kadar müsait ise muharebede o kadar muvaffak olunur. Bu sebeple harp, yalnız cephelerde muharebe eden askerlerin faaliyeti demek değildir. Bir memlekette, bütün vatandaşların her türlü çalışma ve faaliyeti demektir. Barış zamanında da bu umumî faaliyetin müşterek hedefe yöneltilişi mühimdir. Müşterek hedef, bağımsızlığın dokunulmazlığını temindir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Düşmana taarruz için, verilmiş olan kesin kararımızı uygulamaya başlamadan evvel hazırlama ve tamamlamaya mecbur bulunduğumuz harp vasıtalarının ne olduğunu söyleyeyim: Tam üç vasitanın hazırlığının kâfi derecede olduğunu görmek lüzumunu hissediyorum. Onlardan birincisi ve en mühimi ve temel olanı, doğrudan doğruya milletin kendisidir. Milletin, hayat ve bağımsızlığı için kalbinde... Vicdanında beliren, gelişen arzu ve emellerin sağlamlığıdır. Millet bu içten gelen arzusunu ne kadar kuvvetli gösterirse, bu arzu ve emelinin gerçekleşmesi için ne kadar çok kararlı ve imanlı olursa, düşmanlara karşı muvaffakiyet için o kadar kuvvetli bir vasıtaya sahip olduğumuza inanırım. İkinci

vasıta, milleti temsil eden Meclis'in millî arzuyu belirtmede ve bunun gereklerini inanarak uygulamada göstereceği kararlılık ve yiğitliktir. Meclis, ne kadar çok beraberlik ve birlik halinde millî arzuyu belirtirse, düşmana karşı o kadar kuvvetli üstünlük vasıtasına sahip oluruz. Üçüncü vasıta, milletin silahlı evlâtlarından ibaret olup düşman karşısında toplanmış bulunan ordumuzdur. Bu üç nevi vasıta veya kuvvetin düşmana karşı kurduğu cephe, iki nitelikte düşünülebilir. Kolay anlaşılacak için şöyle diyeyim: iç cephe, dış cephe... Asıl olan iç cephe. Bu cephe bütün memleketin, bütün milletin meydana getirdiği cephe. Dış cephe, doğrudan doğruya ordunun düşman karşısındaki silahlı cephesidir. Bu cephe sarsılabilir, değişebilir, mağlûp olabilir; fakat bu hâl, hiçbir vakit bir memleketi, bir milleti mahvedemez. Mühim olan, memleketi temelinden yıkan, milleti esir ettiren, iç cephenin çökmesidir. Bu gerçeği bizden daha çok bilen düşmanlar, bu cephemizi yıkmak için asırlarca çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Bugüne kadar muvaffak da olmuşlardır. Gerçekten "kaleyi içinden almak", dışından zorlamaktan çok kolaydır. Bu maksatla şahıslarımıza kadar temasa gelebilen bozguncu mikropların, vasıtaların varlığını iddia etmek uygundur. Meclis'in zihniyeti, çalışması, vaziyeti, düşmana ümit verici olmadıkça iç ve dış cephelerimizin yerinden oynamasına imkân ve ihtimal yoktur. Meclis'te, bir veya birkaç üyenin karamsarlık aşıl原因an sözlerinden bile aleyhimize istifade çareleri aranılmakta olduğuna şüphe edilmemelidir. Dışişleri Bakanlığı'nın dosyaları buna dair vesikalarla doludur. Kesin şekilde söylüyorum ki, istemeyerek olsa dahi düşmanlara ümit verecek en küçük belirtiler oldukça millî davanın sonuçlanması tehlikeye düşer. 1922 (Nutuk II, s. 638 – 639)

Her şeyden evvel şurası bilinmek lâzımdır ki Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, kapitülasyonların bırakılmasını asla kabul etmeyecektir. Şayet yabancı uyruklar, eskiden olduğu gibi bundan sonra da kapitülasyonlardan istifade etmeyi düşünüyorlarsa aldaniyorlar. Kapitülasyonlar bizim için mevcut değildir ve asla mevcut olmayacaktır. Türkiye'nin bağımsızlığı her sahada tamamen ve toptan tasdik olunmak şartıyla kapılarımız bütün yabancılara genişçe açık kalacaktır. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 49)

Efendiler, bizim hükûmetimiz demokratik bir hükûmet değildir, sosyalist bir hükûmet değildir ve gerçekten kitaplardaki hükûmetlerin, İslami niteliği bakımından, hiç birine benzemeyen bir hükûmettir. Fakat millî egemenliği, millî iradeyi belirten bir hükûmettir, bu nitelikte bir hükûmettir. Sosyal bilim bakımından bizim hükûmetimizi ifade etmek gerekirse (halk hükûmeti) deriz. Efendiler, biz hakkımızı koruyup gözetmek, bağımsızlığımızı emin bulundurmak için genel kurulumuzca, milletin bütünlüğümüzce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletin tümüyle savaşmayı caiz gören bir mesleği izleyen insanlarız. O halde bu ve bu gibi teşviklerle ve izahlarla hükûmetimizin dayandığı esasın toplum bilime dayanan bir esas olduğunu açık bir surette görürüz. Fakat ne yapalım ki demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şeye benzemiyormuş! Efendiler, biz benzememekle ve benzememekle öğrenmeliyiz! Çünkü biz bize benziyoruz, efendiler! (Aralık 1921, S.D. II)

"Şimdi arkadaşlar, ekonomik hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki ben ekonomik hayat denince, ziraat, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafia (bayındırlık) işlerini birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül (bütün) sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil (bağımsız) hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinesin de, devlet, fikir ve ekonomik hayat mekanizmaları, birbirine tâbidirler. O kadar ki cihazlar birbirine uyarak aynı ahenkte çalıştırılmazsa, hükûmet makinesinin motris (önde gelen sürükleyici) kuvvet israf edilmiş olur; ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarılar neticelerinin hâsılası ile ölçülür" 1937

Türk milleti daha dindar olmalıdır, yani bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat hakikate nasıl inanıyorsam, buna da öyle inanıyorum. Bilince aykırı, ilerlemeye mâni hiçbir şey içermiyor. Hâlbuki Türkiye'ye bağımsızlığını veren bu Asya milletinin içinde daha karışık, sun'î, bâtil itikatlardan ibaret bir din daha vardır. Fakat bu konuda yeterli bilgisi olmayanlar, bu âcizler sırası gelince, aydınlanacaklardır. Onlar ışığa yaklaşamazlarsa, kendilerini yitirmiş ve mahkûm etmişler demektir; onları kurtaracağız. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 70, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s.93)

Verdiğimiz kararın uygulanmasını temin için henüz milletin alışık olmadığı meselelere temas etmek lâzım geliyordu. Umumca söz konusu olmasında büyük mahzurlar tasavvur olunan hususların konuşulmasında kesin zaruret bulunuyordu. Osmanlı hükûmetine, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine isyan etmek ve bütün milleti ve orduyu isyan ettirmek lâzım geliyordu. Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına tecavüz edenler kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silahlı olarak mukabele ve onlarla mücadele etmek gerekiyordu. Bu mühim kararın bütün gerek ve zaruretlerini ilk gününde göstermek ve ifade etmek, elbette doğru olmazdı. Tatbikatı birtakım safhalara ayırmak ve vakalar ve hâdiselerden istifade ederek milletin hislerini ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım yürüyerek hedefe ulaşmaya çalışmak lâzım geliyordu. Nitekim öyle olmuştur. Ancak dokuz sene içinde yaptıklarımız bir mantık dizisi ile düşünülürse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz umumî istikamet, ilk kararın çizdiği hattan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden görünür. 1927 (Nutuk I, s. 14-15)

Bu iki inkılâp arasındaki fark, tarif olunamayacak derecede büyüktür, zannederim. Birincisi, milletin tabiaten aradığı hürriyet havasını teneffüs ettiğini zannettiren bir harekettir. Fakat ikincisi, milletin hürriyet ve egemenliğini fiilen ve maddeten tespit ve ilân eden bir mutlu inkılâptır ve şüphe yok, yalnız Türkiye'de değil, bütün dünyada önem verilmeye lâyık bir yeniliktir. 24 Temmuz inkılâbı, bir müstebit hükümdarla millet arasında en nihayet kayıt ve şartlar ile denge arayan bir zihniyeti elde etmeye yönelik idi; halbuki son inkılâp, meşrutiyet usulünü de milletin hürriyet ve bağımsızlığı için kâfi göremez ve kayıtsız şartsız egemenliği, milletin sorumluluğunda tutan esaslı bir ilkeye dayanır. Bu ilkeyi belirleyen şekil, hiçbir zaman da eski şekillerle karşılaştırma kabul edemez. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 53)

Türk milleti, millî hissi; dinî hisle değil, fakat insanî hisle yan yana düşünmekten zevk alır. Vicdanında millî hissin yanında, insanî hissin şerefli yerini daima muhafaza etmekle övünür. Çünkü Türk milleti bilir ki, bugün medeniyetin yolunda bağımsız ve fakat kendileriyle paralel yürüdüğü umum medenî milletlerle karşılıklı insanî ve medenî münasebet, elbette gelişmemize devam için lâzımdır ve yine malûmdur ki; Türk milleti, her medenî millet gibi, mazinin bütün devirlerinde keşifleriyle, yeni buluşlarıyla medeniyet âleminde hizmet etmiş insanların, milletlerin kıymetini takdir ve hâtıralarını hürmetle muhafaza eder. Türk milleti, insaniyet âleminin samimî bir alisedir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 369-370)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Zulüm, medeniyetle uyuşamaz. Yeteneksizlik de affa lâayık bir şey olamaz. Çünkü milletler işgal ettikleri arazinin hakikî sahibi olmakla beraber beşeriyetin vekilleri olarak da o arazide bulunurlar. O arazinin servet kaynaklarından hem kendileri istifade eder ve dolayısıyla bütün beşeriyeti istifade ettirmekle görevlidirler. Bu prensibe göre, bundan âciz olan milletler yaşama ve bağımsızlık hakkına lâayık olamamak lâzım gelir. 1920 (Nutuk III, s. 1182)

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imânında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır. 1930 (Sadri Maksudi Arsal, Türk Dili için)

Bilirsiniz ki dünyada her milletin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medenî eserlerle orantılıdır. Medenî eser vücuda getirmek kabiliyetinden mahrum olan milletler, hürriyet ve bağımsızlıklarından soyunmaya mahkûmdurlar. Medeniyet yolunda yürümek ve muvaffak olmak, hayatın şartıdır. Bu yol üzerinde ileri değil, geriye bakmak bilgisizliği ve ihtiyatsızlığı gösterenler, umumî medeniyetin coşkun seli altında boğılmaya mahkûmdurlar. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

İstanbul'da saltanatlarının, zevk ve eğlenceye düşkünlüklerinin, menfaatlerinin devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istilâ etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve bağımsız yaşama azmini kırma için haince teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifenin, artık bu vatanında asla yeri yoktur ve olamaz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 39)

Esas Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu esas ancak tam bağımsızlığa sahip olmakla temin olunabilir. Ne kadar zengin ve refaha kavuşturulmuş olursa olsun bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık olamaz. Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağı dereceye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez. Halbuki Türk'ün haysiyet ve izzetinefis ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir. Bundan ötürü, ya bağımsızlık, ya ölüm!... 1919 (Nutuk I, S. 13)

Arzumuz dışarıda bağımsızlık, içeride kayıtsız ve şartsız millî egemenliği korumadan ibarettir. Millî egemenliğimizin hattâ bir zerresini bozmak niyetinde bulunanların kafalarını parçalayacağınızdan eminim. 1923 (Atatürk'ün S. D. II, S. 71-72)

Büyük hayaller peşinden koşan, yapamayacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekâr insanlardan değiliz. Büyük ve hayalî şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın düşmanlığını, kötü niyetini, kinini bu memleketin ve milletin üzerine çektik. Biz Panislâmizm yapmadık; belki “yapıyoruz, yapacağız!” dedik. Düşmanlar da “yaptırmamak için bir an evvel öldürelim!” dediler. Panturanizm yapmadık, “yaparız, yapıyoruz!” dedik, “yapacağız!” dedik ve yine “öldürelim!” dediler. Bütün dava bundan ibarettir. Bütün dünyaya korku ve telâş veren kavram bundan ibarettir. Biz böyle, yapmadığımız ve yapamadığımız kavramlar üzerinde koşarak düşmanlarımızın sayısını ve üzerimize olan baskılarını artırmaktan ise tabîî duruma, meşru duruma dönelim; haddimizi bilelim. Biz yaşama ve bağımsızlık isteyen milletiz. Ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı esirgemedenden veririz! 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 195 -196)

Görüyorsunuz ki, Balkan milletleri yakın maziden ziyade uzak ve derin mazinin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Bin bir türlü beşerî ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hâdiselerin bıraktığı dargın izlerle, geçmiş zamanlarda gevşetilmiş, hatta unutturulmuş olan gerçek bağların kuvvetlendirilmesi lüzumlu ve faydalı olduğu, yeni insanî devre girdik. Bir an için, bütün bu maziye gömülmüş olan hatıralardan vazgeçsek bile, bugünün gerçek gerekleri, Balkan milletlerinin, devrin hürmet ve riayete mecbur kıldığı yepyeni şartlar ve kayıtlar ve geniş bir zihniyet altında birleşmelerindeki faydanın büyük olduğunu göstermektedir. Balkan birliğinin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasî bağımsız varlığa saygı ile dikkat ederek ekonomik sahada, kültür ve medeniyet yolunda işbirliği yapmak olunca, böyle bir eserin bütün medenî insanlık tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 272 – 273)

“Biz barış istiyoruz” dediğimiz zaman “tam bağımsızlık istiyoruz” dediğimizi herkesin bilmesi lâzımdır. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır. On sene, yirmi sene sonra aşağılaşarak ölmekten ise şimdiden şeref ve haysiyetle ölmeyi üstün tutmalıyız. 1923 (Atatürk'ün S. D. II, S. 89)

Biz Türkler bütün tarihimiz boyunca hürriyet ve bağımsızlığa sembol olmuş bir milletiz. (Nutuk)

Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye liyakat kazanamaz. (Nutuk)

Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet istiklalsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (21 Haziran 1922)

Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben, milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım! Çocukluğumdan bugüne kadar ailevi, hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından tanıyanlarca bu aşkı bilirim. Bence bir millette şeref, haysiyetin, namusun ve insanlığın yerleşmesi ve yaşaması, mutlaka o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır. Ben şahsen, bu saydığım özelliklere çok ehemmiyet veririm ve bu özelliklerin kendimde varlığını iddia edebilmek için milletimin de aynı özellikleri taşımasını şart ve esas bilirim. 23.04.1921 (Atatürk'ün S.D.III., s.24)

Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evlâdı kalmalıyım! Bu sebeple millî bağımsızlık, bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri gerektirdiği takdirde insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereğinden olan dostluk ve siyaset münasebetlerini, büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan vazgeçinceye kadar amansız düşmanım! 23.04.1921 (Atatürk'ün S.D.III., s.24)

İstiklâl ve hürriyet âşığı milletler için, ıstırap anları, o ıstırapın âmilleri, ibret alıp tetikte durmak için daima hatırlanmalıdır. İstiklâl ve hürriyetlerini her ne pahasına ve her ne karşılığında olursa olsun ihlâl ve takyide asla müsamaha etmemek, istiklâl ve hürriyetlerini bütün mânasıyla masun bulundurmamak ve bunun için, icap ederse, son ferdinin son damla kanını akıtarak insanlık tarihini şanlı bir misalle süslemek: İşte istiklâl ve hürriyetin hakikî mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini vicdanında idrak etmiş milletler için esas ve hayati prensip.

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Mukadderatını, kendini zincire vuran kişilere terk eden milletler, o kişilerin keyif ve arzularına oyuncak olmaya karar vermiş, razı olmuş sayılırlar. Bu türlü milletler, talihlerini ellerine bıraktığı insanlar başarı kazandıkça o insanların daha kuvvetli baskısı altında kalırlar. Başarı kazanmazlarsa felâket, yok olma yalnız o insanlara değil, onlara tâbi olan topluma gelir. O halde her iki ihtimalde de böyle bir millet, felâkete maruz ve mahkûmdur. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 27)

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adaletle mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

Bağımsızlığını ve değerini dünyaya tanıtmak özellikleri, liyakati ve kudreti taşıyan milletlerin, medeniyet yolunda da hızlı ve başarılı adımlarla ilerlemek istidatları, kabul olunmak lâzımdır. Gerçi bir toplumun zamanla kökleşmiş örf ve âdetleri, hisleri ve inanışları mühimdir. Bu itibarla, toplumlar, ön ayak olacak fertler üzerinde, âdeta âmir ve hâkim bir tesir gösterirler. Fakat, yaradılıştaki istidat ve liyakati, gelişme ve yükselmeye erişmiş milletler, medeniyetin bugünkü gelişmelerinden feyiz ve ilham almış aydın evlâtlarının sevk ve rehberliğiyle, mazide kaçırdıkları fırsatların doğurduğu gecikmeleri, telâfi çaresini bulmakta gecikmezler. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 249)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikri ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun, bunun oyuncağı

olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar: Millî egemenlik... 1920 (Nutuk III, S. 1185)

Türkiye halkı asırlardan beri hür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı hayatın şartı kabul etmiş bir milletin kahraman evlatlarıdır. Bu millet istiklalsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (1922, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 38)

Dünyada her topluluğun varlığı ve değeri, özgürlük ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı uygar yapıtlarla orantılıdır. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikrî ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun, bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün, bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar: Millî egemenlik! 1920 (Nutuk III, s. 1185)

Millet ve biz yok, birlik halinde millet var. Biz ve millet ayrı ayrı şeyler değiliz. Ve şunu kat'î olarak söyleyeyim ki bir millet, varlığı ve bağımsızlığı için herşeye girer ve bu gaye uğrunda her fedakârlığı yaparsa, muvaffak olmaması mümkün değildir. Elbette muvaffak olur. Muvaffak olamaz ise o millet ölmüş demektir. Şu halde millet yaşadıkça ve her türlü fedakârlıkta buldukça muvaffak olamaması hatıra gelmez ve böyle bir şey söz konusu olamaz. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.O.K. Atatürk'le beraber; Cilt: II, S. 346)

Söz söyleyen arkadaşlarımızdan biri bana nereden ilham ve kuvvet aldığımı sordu. Arkadaşlarımızın sorduğu ilham ve kuvvet kaynağı, milletin kendisidir. Milletin müşterek eğilimi, umumî fikri olduğunu inkâr edenler de vardır. Bu gibileri, hepiniz çok işitmişsinizdir. Bu gibiler memleket ve milletle alâkasız, dalgın insanlardır. Memleketimizin ve milletimizin başına gelmiş olan bunca felâketler hiç şüphe etmemelidir ki, bu dalgın insanların memleketin talihini ve iradesine ellerinde tutmuş olmalarından ileri gelmiştir. Bir topluluğun mutlaka ortaklaşa bir fikri vardır. Eğer bu her zaman dile getirilemiyor ve belirtilemiyorsa, onun yokluğuna karar verilmemelidir. O, yapılan işlerde mutlaka mevcuttur. Varlığımız, bağımsızlığımızı kurtaran bütün işler ve hareketler, milletin müşterek fikrinin, arzusunun, azminin yüksek belirtisinden başka bir şey değildir. 1925 (Atatürk'ün M.A.D., S. 22)

Bu milletin evlatlarının fedakarlıkları, kahramanlıkları için kıyaslanacak örnek bulunamaz... Böyle evlatlara ve böyle evlatlardan oluşan ordulara sahip bir millet elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla korumayı başaracaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak boş bir hayaldir. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 197-198)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu; insanca, bağımsız yaşamaktan başka amacı olmayan milletiyle aynı ülküyü paylaşan ve sadece milletin emrinde olan öz evlatlarından oluşan saygıdeğer ve kuvvetli bir topluluktur. (1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 261)

Türk vatanını ele geçirmek fikrini, Türk'ü esir etmek hayalini genel, büyük bir ideal hâline getirmeye çalışanların layık oldukları kötü sondan kurtulamadıklarını gözlerimizle gördük... Kendilerine bir

milletin geleceği emanet edilen adamlar, milletin kuvvet ve kudretini yalnız ve ancak yine milletin gerçek ve ulaşılabilir çıkarları yolunda kullanmakla yükümlü olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi ele geçirmek; o memleketin sahiplerine egemen olmak için yeterli değildir. Bir milletin ruhu ele geçirilmedikçe, bir milletin azmi ve iradesi kırılmadıkça, o millete egemen olmanın imkanı yoktur. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 184)

İnsanlar, huzur ile, vicdan hürriyeti ile çalışmak ihtiyacındadır. Bu ise, toplumu idare eden devlette ve hükûmette adaletin mutlak hâkim olmasıyla mümkündür. Bunu temin edecek şey, adliyemizdir. Bir memlekette adalet olmazsa, o memlekette anarşi var demektir, orada hükûmet yok demektir. Adalet kanunlarla yerine getirilir. Bu memlekette adaletin emniyetle, süratle dağıtılıp dağıtılmadığını anlamak için bir defa da mevcut kanunlarımıza bakmak lâzımdır. Bu kanunların memleket dahilindeki tatbikatına ve sonuçlarına bakmak lâzımdır. Bu noktada kendimizi yermek istemem. Herhalde bağımsızlığın temel direği olan adalet dağıtımında bir ecnebi parmağı buldurmayacağız. Bu noktadaki kararımız kesindir. Fakat aynı zamanda insafla, akıl ve mantıkla ve aynı kesin karar ile kabule mecburuz ki, kanunî ve hukukî mevzuatımız fenadır. Onları esaslı surette değiştirmek, yeni hayata ve ihtiyaca uydurmak lâzımdır. Adalet Bakanlığı'nı işgal eden bütün arkadaşlarımız aynı görüştedirler. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 10-11.1.1930)

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adaletle mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferdinin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, S. 249)

Bu hareket, milletin bir arzudur; hatta bir ihtiyacdır. Bu arzu ve ihtiyacı doğuran şey de kişiler değil, bizzat olaylardır. Devletin bütünlüğünü ve bağımsızlığını tehdit eden kanunsuz birtakım ihtiraslar, topraklarımıza hiçbir hakka dayanmaksızın vuku bulan taarruzlar, tehlike karşısında millete birleşmek lüzumunu duyurmuştur. 1919 (Atatürk'ün S.D.III, s. 6-7)

Birinci T.B.M.M.'nin gizli birleşiminde söylemiştir: Efendiler, mevcudiyetimizi muhafaza için, geleceğimizi, bağımsızlığımızı temin için, mevcut olan düşmanların emellerini yakından biliyoruz ve düşmanların bu emellerini elde etmek için tatbik edecekleri kuvvetleri de biliyoruz. Fakat düşmanlarımız, kendi ihtiraslarını bizim imhamızla temin etmek için, sahip oldukları kuvvetlerden hiçbirini kullanmıyorlar. Aksine, gayelerine erişebilmeleri için en kuvvetli keşfettikleri vasıta, yine bizi birbirimize çarptırmaktan ibaret olmuştur. Ne yazık ki, İstanbul ortamında düşmanlarımıza, düşmanlarımızdan daha çok hizmet edenler, maksatlarını kolaylaştıranlar bulunuyor. İşte, asıl onların yardımı ile yazık ki, vatanımızın bazı noktalarında milletin bütünlüğünü, dayanışmasını harice karşı yokmuş gibi gösterecek ve memleketimiz içerisinde asayişsizliğe işaret edecek durum vardır. Meselâ hepimizce bilinen Anzavur vaziyetini hatırlayabilirsiniz. Anzavur, çok zamandan beri İngilizlerin parasıyla, silâhıyla, teşvikiyle ve şüphesiz, İstanbul'da mahiyet ve ahlâklarını göstermeye çalıştığım kimselerle beraber faaliyet gösteriyordu. 1920 (G.C.Z., cilt: I, s.7)

Meclis'in ve o Meclis'te beliren milletin kesin iradesi, hareket tarzının mihrakını teşkil edecektir. Hiçbir sebep ve suretle değişmesine imkân olmayan bu kesin irade, mutlaka düşman ordusunu imha etmek ve bütün Yunanistan'ın silâhlı kuvvetinden meydana gelen bu orduyu anayurdumuzun mukaddes ocağında boğarak kurtuluş ve bağımsızlığa kavuşmaktır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 393)

Tam bağımsızlık ancak ekonomik bağımsızlık ile mümkündür. (1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 243)

Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. III, Ankara, 1997, s. 31)

Milletimizin hedefi, milletimizin ideali bütün dünyada tam anlamı ile medeni bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her kavmin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medeni eserlerle uyumludur.

Medeni eser meydana getirmek yeteneğinden yoksun olan kavimler, hürriyet ve bağımsızlıklarını kaybetmeye mahkûmdurlar. İnsanlık tarihi baştan başa bu dediğimi doğrulamaktadır.

Temel ilke, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu ilke, ancak tam istiklale sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun, istiklalden yoksun bir millet, medeni insanlık dünyası karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye layık görülemez... Türk'ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir... O hâlde; Ya istiklal ya ölüm! (1919, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 9-10)

Bence bir millette şeref, onurun, namusun ve insanlığın var olması ve devam etmesi mutlak o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla mümkündür. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt III, s. 31)

Bir ülkeyi zorla ele geçirmek ve elde tutmak, o ülkenin sahiplerine egemen olmak için yeterli değildir. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 184)

Türkler demokrat, hür ve sorumluluk sahibi vatandaşlardır. (A. Âfetinan; Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, AKDITYK, Ankara, 1969, Giriş Bölümünde)

Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin devlet hâlinde mevcudiyeti kabul edilemez. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1945, Cilt I, s.58)

Hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası, millî egemenliktir. (ATATÜRKçülük, ATATÜRK'ün Görüş ve Direktifleri, Birinci Kitap, s.17)

Egemenlik hiçbir sebep ve şekilde terk ve iade edilemez, emanet edilemez! (ATATÜRKçülük, ATATÜRK'ün Görüş ve Direktifleri, Birinci Kitap, s.5)

Cumhuriyet millî egemenlik temeline dayanan halk hükûmetidir. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.300)

Ekonomik kalkınma, Türkiye'nin özgür, bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha g0nençli Türkiye idealinin belkemiğidir. (ATATÜRK'ün S0ylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Bir devletin maliyesi bağımsızlıktan yoksun olunca, o devletin bütün hayati kısımlarında bağımsızlık felç olmuştur. (ATATÜRK'ün S0ylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.243)

Cumhuriyet, yeni ve sağlam esaslarıyla, Türk milletini emin ve metin bir bağımsızlık yoluna doğru koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibariyle, büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur. Seneler geçtikçe, millî ideal verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, millî birlik ve millî irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu, bizim için çok önemlidir; çünkü, biz, esasen millî varlığımızın temelini, millî bilinçte ve millî birlikte görmekteyiz. (01 Kasım 1936) (ATATÜRK'ün S0ylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.404-405)

Eğitimdir ki, bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır, veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terk eder. (1925)

Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa varlığı ile, hakkı ile, birliği ile çelişen bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzumu ve millî düşünceleri tam bir imanla her mukabil fikre karşı şiddetle ve fedakarane müdafaa zorunluluğu aşılmalıdır. Yeni neslin bütün ruhsal kuvvetlerine bu özellik ve kabiliyetin zerki mühimdir. Daimî ve müthiş bir savaş şeklinde beliren milletler hayatının felsefesi, bağımsız ve mesut kalmak isteyen her millet için bu yüksek özellikleri şiddetle istemektedir. (1921)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler uygulamaya geçtiği vakit, Türk milleti yükselecektir. (Afet İnan, Atatürk'ün B.N.M., s.37)

Herhangi bir yabancı kültür, şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur. O ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla her karşıt düşünceye karşı şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir. Yeni neslin milli ruhuna bu özellik ve yeteneklerin aşılması çok önemlidir. Sürekli ve müthiş bir mücadeleden ibaret olan hayat, bağımsız ve mutlu olmak isteyen her milletten bu özellikleri şiddetle istemektedir. .. Gelecek için hazırlanan vatan çocuklarına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmemelerini; sabır ve metanet ile çalışmalarını; çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının öğrenimlerini tamamlamaları için her fedakarlığı göze almalarını tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkar olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silahıyla olduğu gibi aklıyla da mücadele etmek zorunda olan

milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. (1921, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 19-21)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum olarak yaşatan da köleliğe, yoksulluğa düşüren de eğitimidir.

Okul genç beyinlere; insanlığa hürmeti, millet ve memleket sevgisini, şerefi, bağımsızlığı öğretir. Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takip edilecek en uygun, en güvenli yolu öğretir. Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları lazımdır. Bunu sağlayan okuldur.

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamiyle milletin birliğinde, fedakârane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Biz bir amaç takibediyoruz. Bu amacımız öteden beri muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi de onu tekrar ediyorum: Milletin, devletin bağımsızlığını muhafaza etmek. Bunun içinde namus ve şeref tamamen yer alacaktır. Müstakil olarak milletimizin muayyen hudutlar dâhilindeki tamamiyetini muhafaza etmektir. Bunun için muharebe ediyoruz. Efendiler; memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahribedilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu topraklar üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Bundan dolayı iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada lüzum yoktur. Ben size açık söyleyeyim; efendiler bazı yerler işgal edilmiştir bunun üç misli daha işgal edilmiş olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir vakitte bizim imanımızı sarsmayacaktır. (1920)

Bayrak, bir milletin bağımsızlık alâmetidir. Düşmanın da olsa hürmet etmek lâzımdır. (Muzaffer Kılıç, Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk, III, Der: N.A. Banoğlu, s. 12)

Biz, yaşama ve bağımsızlık için mücadele eden ve bu kanlı mücadele manzarası karşısında bütün medeniyet dünyasının hissiz, seyirci kaldığını görmekte içi kan ağlamış insanlarız. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 38)

Düşman süngüsü altında millî birlik olamaz. Ancak hür vatan topraklarında hamiyetli, fedakâr arkadaşlar el ele vererek memleketin bağımsızlığı ve milletin hürriyeti için çalışabilirler. Ben de zaten onun için gidiyorum. 1919 (Hüsrev Gerede, 20. Asır Mecmuası, Cilt: 3, Sayı : 66, 1953 s. 28)

Bir sabah Mısır Büyükelçisi'ne, Çankaya sırtlarından doğmakta olan güneşi göstererek söyledikleri: Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız! Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve hürriyetine kavuşacak daha çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşları, şüphesiz ki ilerlemeye ve refaha yönelmiş olarak vuku bulacaktır. Bu milletler, bütün güçlülere ve bütün engellere rağmen, mânileri yenecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerini, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir âhenk ve işbirliği çağı alacaktır. 1933 (Dünya gazetesi, 20. 12. 1954)

Bir milleti teşkil eden fertlerin o millet içinde, her nevi hürriyeti, yaşamak hürriyeti, çalışmak hürriyeti, fikir ve vicdan hürriyeti emniyet altında bulunmak lâzımdır. Keza, bir milletin tümünün her nevi hürriyeti, yani kendi topraklarında, haricin hiçbir müdahale ve sınırlaması olmaksızın hür ve bağımsız yaşaması ve çalışması lâzımdır. İşte, devlet, gerek fertlerin hürriyetini temin için millet üzerinde bir nüfuz ve gerek millet ve memleketin bağımsızlığını muhafaza edebilmek için kendine has bir nüfuz ve kuvvete sahip olmalıdır. Devleti teşkil eden milletin sinesinde nüfuz icra eden kuvvet, ferden hiç kimse tarafından verilmiş değildir. O, bir siyasî nüfuzdur ki, devlet kavramında kendiliğinden mevcuttur ve devlet, onu halk üzerinde tatbik etmek ve milleti haricen diğer milletlere karşı müdafaa eylemek salâhiyetine maliktir. Bu siyasî nüfuz ve kudrete "irade" veya "egemenlik" denir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 26-27; 386 – 389)

İnsaf ve merhamet dilenmekle millet işleri, devlet işleri görülemez; millet ve devlet şeref ve bağımsızlığı temin edilemez. İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin gelecek çocukları, bunu, bir an hatırdan çıkarmamalıdır. 1927 (Nutuk I, S. 355)

Milletimizin kurduğu yeni devletin alinyazısına, işlerine, bağımsızlığına, unvanı ne olursa olsun hiç kimseyi müdahale ettiremeyiz! Milletin kendisi, kurduğu devleti ve onun bağımsızlığını muhafaza ediyor ve sonuna kadar muhafaza edecektir! Bütün Müslümanları içine alan bir devlet kurmak vazifesiyle yükümlü tahayyül edilen bir halifenin vazifesini yapabilmesi için, Türkiye Devleti ve onun bir avuç nüfusu, halifenin emrine tâbi tutulamaz. Millet, buna razı olamaz! Türkiye halkı bu kadar büyük bir mesuliyeti, bu kadar mantıksız bir vazifeyi yüklenemez.

Bir an için farz edelim ki, Türkiye, söz konusu vazifeyi kabul etsin.. Bütün İslâm âlemini bir noktada birleştirerek sevk ve idare etmek gayesine yürüsün ve muvaffak dahi olsun! Pekâlâ ama, uyduğumuz ve idaremez altına almak istediğimiz milletler, derlerse ki, bize büyük hizmetler ve yardımlar yaptınız, teşekkür ederiz. Fakat, biz bağımsız kalmak istiyoruz. Bağımsızlık ve egemenliğimize kimsenin müdahalesini uygun görmeyiz! Biz kendi kendimizi sevk ve idareye muktediriz! O halde, Türkiye halkının bütün çalışma ve fedakârlığı, sadece bir teşekkür ve dua almak için mi göze alınacaktır? Görülüyor ki, bir boş heves için, bir kuruntu ve hayal için, Türkiye halkını mahvetmek istiyorlardı. Hilâfet ve halifeye vazife ve salâhiyet vermek fikrinin mahiyeti bundan ibaretti.

Halka sordum: Bir İslâm devleti olan İran veya Afganistan, halifenin herhangi bir yetkisini tanır mı? Tanıyabilir mi? Haklı olarak tanıyamaz; çünkü devletin bağımsızlığını, milletinin egemenliğini zedeler. Millete, şunu da ihtar ettim ki, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek dalgınlığı, artık devam etmemelidir. Hakikî mevkiimizi, dünyanın vaziyetini tanımamaktaki dalgınlıkla, ihtiyatsızlara uymakla milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir! Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Nutuk II, s. 712)

İstanbul'da saltanatlarının, zevk ve eğlenceye düşkünlüklerinin, menfaatlerinin devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istilâ etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve bağımsız yaşama azmini kırma için haince teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifenin, artık bu vatanda asla yeri yoktur ve olamaz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 39)

Türk milletinin başında belâ olduğu asırlardan beri sabit olan hilâfetin kaldırılmasıyla Türk Cumhuriyeti, tarihin akışında lâayık olduğu temiz ve kuvvetli itibar mevkiini hakkıyla elde etti. Cumhuriyet Halk Partisi, Türk bağımsızlığı gibi Türk Cumhuriyeti'ni de hilâfetten ve her türlü iştirak ve müdahalelerden uzak olan güvenli şekilde ilelebet muhafazaya vücudunu vakfetmeyi, vatanın birinci derecede mevcudiyet sebebi saymaktadır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.530)

Âciz, adî, his ve anlayıştan mahrum bir mahlûk, kabul eden herhangi bir yabancıya himayesine girebilir; fakat, böyle bir mahlûkun, bütün İslâmların halifesi sıfatını taşıdığını ifade etmek elbette uygun değildir. Böyle bir görüşün doğru olabilmesi, herşeyden önce bütün İslâm kütlelerinin esir olmaları şartına bağlıdır. Halbuki, cihanda hakikat böyle midir? Biz Türkler, bütün tarihî hayatımızca hürriyet ve bağımsızlığa örnek olmuş bir milletiz! Kıymetsiz hayatlarını iki buçuk gün fazla, sefilce sürdürebilmek için, her türlü aşağılığı uygun gören halifeler oyununu da sahnedeki kaldırdığımızı gösterdik. Bu suretle devletlerin, milletlerin birbirleriyle münasebetlerinde, şahısların, özellikle mensup olduğu devlet ve milletin zararına da olsa, şahsî vaziyet ve hayatlarından başka bir şey düşünemeyecek pespayelerin ehemmiyeti olamayacağı bilinen gerçeğini doğruladık.

Cumhuriyet, imkân demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile fert hürriyetini aşıl原因an sihirli bir aşırıdır. Görülecektir ki, Cumhuriyet imkânları olan her memleket, hürriyet davasında er geç muvaffak olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri zirvelere götüren imkânları verir. Bağımsızlık ve hürriyetine sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlara sahip demektirler. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyeti bu mânasıyla ve bu kapsamıyla anlamak lâzımdır. (Atatürk'ten B.H., s. 45)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Gelir kaynaklarımızla ne yapabileceğimiz hakkındaki endişe, belki herkesten ziyade beni meşgul etmektedir. Yalnız, ben, ordumuzun mevcudiyet ve kuvvetini, paramızla orantılı bulundurmamak görüşünü kabul edenlerden değilim: "Paramız vardır, ordu yaparız; paramız bitti, ordu dağılın..."

Benim için böyle bir mesele yoktur; ister olsun ister olmasın, ordu vardır ve olacaktır. Bu noktada bir hâtıramı da canlandırırım; ben ilk defa bu işe başladığım zaman, en akıllı ve düşünür sayılan birtakım kişiler bana sordular: “Paramız var mıdır? Silâhımız var mıdır?” Yoktur, dedim. O zaman, “ O halde ne yapacaksın?” dediler. “Para olacak, ordu olacak ve bu millet bağımsızlığını kurtaracaktır!” dedim. Görüyorsunuz ki hepsi oldu ve olacaktır. Bir takım Efendiler de , Başkumandan, millete angarya yaptırıyor demişler, halbuki kanunun memlekette angaryayı menettiğinden bahsetmişler. Bu doğrudur Efendiler; fakat ihtiyaç, tehlike, bize her şeyi meşru göstermektedir. Ordunun ihtiyaçları, millete angarya yaptırmayı gerektiriyorsa bunu yapıyoruz ve en doğru kanun, budur. Millet in ve ordunun mağlûp olmaması için, kanun buna mânidir diye, lüzumlu gördüğüm tedbiri almakta tereddüt etmeyeceğim. 1922 (Nutuk II, s. 659)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk’ün S.D.II, s. 119)

Yeni Türkiye’nin takip edeceği siyaset, belirsiz ve keyfi olamaz. Bizim siyasetimiz, mutlaka milletin kabiliyet ve ihtiyacıyla uyumlu olacaktır. Bizim için ne ittihad-ı İslâm, ne Turanizm mantıkî bir siyaset yolu olamaz. Artık yeni Türkiye’nin devlet siyaseti, millî sınırları dahilinde, egemenliğine dayanarak bağımsız yaşamaktır. Hareket kuralımız budur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Artık millet, yalnız bir şeyi için silâha sarılacaktır: Millî sınırlarımız içinde hayatını, bağımsızlığını ve egemenliğini müdafaa için! Artık bizim saldırgan bir askerî siyasetimiz olmayacaktır. Cihangirlik sevdasında, fütuhât peşinde bulunmayacağız. O zihniyeti takip yüzünden en ağır cezaları hâlâ çekmekteyiz. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 1. 1930)

1922 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi fahrî profesörlüğüne seçilmesi hasebiyle, adı geçen fakültenin Profesörler Kurulu’na gönderdiği teşekkür telgrafı: “Türk kültürünün odağı olan fakültenizin fahrî profesörlüğüne seçilmemden dolayı meclisinize teşekkür ederim. Eminim ki, millî bağımsızlığımızı bilim alanınızda fakülteniz tamamlayacaktır. Bu şerefli gelişmenin oluşmasını üstlenen kurulunuz arasında bulunmak bence övünç nedenidir.” 1922 (Atatürk’ün S.D.V, s.139)

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından şahsına profesörlük mertebesi verilmesi hasebiyle adı geçen fakültenin Profesörler Kurulu Başkanlığı’na gönderdiği teşekkür telgrafından: “Millî bağımsızlık, millî kültür ile eş olması nedeniyle bulunmakta olduğunuz öğretim kürsülerinde memleketin siz bilim adamları da hiç şüphesiz aynı çaba ve savaşın kahramanlarıdır. Bu nedenle değerli hizmetlerinizin daima artıcı ve verimli başarılarla devamını ve yükselmesini temenni eder ve bana verdiğiniz fahrî profesörlüğü içten övünç nedeni ve bir yüksek rütbe olarak kabul ettiğimi tekrar teşekkürlerimle beraber saygı ile bildiririm efendim.” 1923 (Atatürk’ün S.D.V, s.146-147)

Savarona yatında kabul ettiği Romanya Kralı Karol’un, görüşme sırasında Almanya ile Çekoslovakya arasındaki Südet meselesine temas etmesi ve Atatürk’ten Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Beneş’e bazı telkinlerde bulunmasını rica etmesi üzerine, görüşmeyi dinlemekte olan zamanın Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras’a söyledikleri: Majeste Kral’ın söylediklerini dikkatle dinledim. Benden, bir devlet

reisine kendi ülkesinden bir parçayı Almanlara terk etmesini tavsiye etmeğimi mi istiyorlar? Benim gibi, bütün ömrü boyunca yurdunun bağımsızlığı ve bir karış toprağını başkasına vermemek için savaşıyan bir adam, inançlarına aykırı bir şeye nasıl aracı olur? Görüyorum ki Majeste Kral, beni ve karakterimi iyi tanımıyorlar. 1938 (Nejat Saner, Atatürk ve Sonrası, Cumhuriyet gazetesi, 13. 11. 1970)

BARIŞ

Yurtta barış dünyada barış için çalışıyoruz. (1931, Ankara) (ATATÜRK'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, s. 608)

İnsanları mutlu edeceğim diyen onları birbirine boğazlatmak insani olmayan ve son derece üzücü olan bir sistemdir. İnsanları mutlu edecek tek vasıta, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirek, karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan hareket ve enerjidir. Dünyanın barışı içinde insanlığın gerçek mutluluğu, ancak bu yüksek ideal yolcularının çoğalması ve başarılı olmasıyla mümkün olacaktır. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 273)

Büyük Zafer'den sonra, İngiliz kadın gazeteci Grace Ellison'un "Başarı kazanacağınızdan şüphe ettiğiniz oldu mu?" sorusuna verdiği cevap: Hiçbir zaman... Henüz elimizde harp gereçleri bulunmadığı zamanlarda bile, işin bugünkü neticeleri alacağını hesap etmişim. Taarruzumuzu tehir etmemize sebep, kan dökmemektir. Bu maksatla taarruzdan evvel Fethi Bey'i Londra'ya gönderdik. Barışı kanla değil, mürekkeple imza etmek istiyorduk. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 97-98)

Dört seneli mesaiden sonra son kat'î muzafferiyetimiz üzerine Mudanya Askerî Antlaşması yapıldı ve barış görüşmeleri devresine geçildi. Bu görüşmelerin seyrinde de tesadüf ettiğimiz müşkülât pek çoktur. Fakat ben bunu pek tabii buluyorum. Çünkü bu barış görüşmelerinde neticeye bağlanan hesaplar dört senelik değil, dört yüz senelik bir devrin kötü mirası idi. Gerçekten Osmanlı İmparatorluğu en haşmetli, azametli ve kuvvetli devirlerinden itibaren milletin bağımsızlığı zararına, hayatî menfaatleri zararına o kadar çok şey feda etmiş idi ki, netice yalnız kendisinin çöküp batmasından ibaret kalmadı; belki kendinden sonra da memleketin hakikî sahibi olan milleti, hak ve mevcudiyetinin ispatı için büyük müşkülâtla karşı karşıya bıraktı. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 306)

Lozan Konferansı, basit bir meseleyi çözümlerle uğraşmıyor. Yeni Türkiye Devleti'nin üç buçuk senelik meselelerini çözümlerle yetinmiyor. Lozan Konferansı, başlangıcı çok eski olan bir mücadelenin derin safhalarını tahlil ederek onu olumlu bir sonuca bağlamaya çalışıyor. Şüphe yok ki, karışık bir muvazaneyi bariz bir neticeye ulaştırmak kolay değildir. Özellikle karışık hesapların sorumlusu da biz değiliz. Düşmanlarımız, yalnız bize ait hesapları sormak gibi adlî, insanî bir zihniyete sahip olsalardı, mesele iki günde biterdi. Fakat öyle işe başladılar ki, asırların birikmiş meselelerini bizden soruyorlar. İtilâf Devletleri olumlu bir neticeye varmak istiyorlarsa, mutlaka eski zihniyetlerini terk etmek mecburiyetindedirler. Benim gördüğüme nazaran varılan zemin, neticede barışla sonuçlanacaktır. Bütün milletçe arzuya değer ki barış olsun. Cihanda barışın kurulması hem cihanın menfaati, hem bizim menfaatimiz icabıdır. Herhalde biz, hem kendi menfaatimize aykırı olan, hem de cihanın menfaatine uymayan harbin devamına asla taraftar değiliz. Böyle olmadığımızı şimdiye kadar çok defalar ilân ettik, ispat ettik. Eğer medeniyet dünyası, bizim bu işte ne kadar samimî olduğumuzu anlarsa, barış için hiçbir mâni kalmayacaktır. Fakat eğer barış isteyenlerin fikri, harp taraftarlarına galip gelmezse bütün iyi niyet ve samimiyetimize rağmen biz de bu neticeyi mukadder ve zarurî sayacağız, mukadderata tabi olacağız ve hiç şüphe etmiyorum, bugünkünden daha verimli neticeler alacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5-6.12.1929)

Lozan Barış Antlaşması'nın içine aldığı esasları, diğer barış teklifleriyle daha fazla karşılaştırmaya lüzum olmadığı fikrindeyim. Bu antlaşma, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sèvres Antlaşması'yla tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın yıkılışını ifade eder bir vesikadır. Osmanlı devrine ait tarihte benzeri görülmemiş bir siyasî zafer eseridir. 1927 (Nutuk II, s. 767)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri'ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk'ün S.D.V, s. 47)

Milletin yüksek seciyesine, ordusunun bükülemez pazısına ve medenî beşeriyetin aldatılamaz sağduyusuna dayanarak ve güvenerek kullanılan zekâ, mantık ve enerjinin, bütün beşeriyetin muhtaç olduğu barış ve huzur bahşeden neticeler doğurabileceğinin bir delili olan Montrö Konferansı eseri, cidden sevinmeye ve sevindirmeye değer bir tarihî hadisedir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 21.7.1936)

Teknik vasıtalarla sahip olmayan bir ordu ile, teknik vasıtalarla sahip olan ordulara karşı muharebe etmek imkânı hemen kalmamıştır. Bu sebeple ordu teşkilinde çağdaş vasıtalar ve silâhlar, mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu bir mecburiyettir. Memleketin iktisat ve sanat vaziyeti ne kadar müsait ise muharebede o kadar muvaffak olunur. Bu sebeple harp, yalnız cephelerde muharebe eden askerlerin faaliyeti demek değildir. Bir memlekette, bütün vatandaşların her türlü çalışma ve faaliyeti demektir. Barış zamanında da bu umumî faaliyetin müşterek hedefe yönelilişi mühimdir. Müşterek hedef, bağımsızlığın dokunulmazlığını temindir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Umumî Harp'ten sonra bütün cihan barış ve huzura muhtaçtır. Türkiye ki birçok harplere sahne olmuştur; sayılamayacak felâketler görmüştür. Onun barış ve huzur ihtiyacı daha fazladır. İşte, biz bu hazırlığımızla muhtaç olduğumuz barış ve huzuru temin etmek istiyoruz. Tarafsızlıkları bütün dünyaca kabul ve tasdik olunan devletler vardır ki, onlar da barış ve huzurları için, tabîî müdafaalarına ehemmiyet vermekte, ordularına fevkalâde itina etmektedir. Biz de, herkes gibi tabîî müdafaamıza lâayık olduğu kadar ehemmiyet vermeye mecburuz. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 170)

İslah olunacak şeyler iktisat ve maariftir. Bu sayede memleket imar edilecek, millet refah sahibi olacaktır. Hiçbir millet ve memlekete karşı tecavüz fikri beslemeyiz. Fakat varlığımızı ve istiklâlimizi korumak için, emniyet içinde çalışarak müreffeh ve mesut olmasını temin için her vakit memleket ve milletimizi müdafaaya gücü yeten bir orduya sahip olmak da emelimizdir. (10.12.1922)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri

tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Ordunun esenliğini yürekten düşünen namuslu ve ahlaklı insanlar ikiyüzlülükten uzaktır. Tam ve olgun ahlak sahibi olanlar, çoğu kez, barış ve güvenlikte, dikkat ve ilgiyi kendi üzerlerine çekmekten çok, bunları umursamadan açıkça konuşurlar. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 46)

“Lozan Barışı, Türk tarihinde Bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasi bir zafer oluşturan bu antlaşmanın Osmanlı tarihinde örneği yoktur.”

“Bilinmelidir ki, izlediğimiz siyaset, barışçı siyasettir. Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çığnemek ve çığnetmek girişimi Muzaffer ordumuzun fedakarane gayretiyle layık olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihinin Nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır.”

Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

“Biz barış istiyoruz” dediğimiz zaman “tam bağımsızlık istiyoruz” dediğimizi herkesin bilmesi lâzımdır. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır. On sene, yirmi sene sonra aşağılaşılarak ölmekten ise şimdiden şeref ve haysiyetle ölmeyi üstün tutmalıyız. 1923 (Atatürk’ün S. D. II, S. 89)

Fransa İhtilâli bütün cihana hürriyet fikrini yaymıştır ve bu fikrin, hâlen esas ve kaynağı bulunmaktadır. Fakat o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi Fransız İhtilâlî’nin açtığı yolu takip etmiş, lâkin kendisine has ayırıcı özelliklerle gelişmiştir. Zira her millet, inkılâbını toplumsal ortamının baskı ve ihtiyacına tâbi olan hal ve vaziyetine ve bu ihtilâl ve inkılâbın meydana geliş zamanına göre yapar. Her zaman ve yerde aynı hâdisenin tekrarına şahit değil miyiz? Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin işbirliği etmeleri lâzım ve mümkünse de işbirliği, ancak bir tek gayeye, yani barışa yönelmiş ise mümkün ve faydalı olur. Bu noktayı kavrayıp anlamayanlar, meydana getirdiğimiz eser hakkında bir fikir ve hüküm elde edemezler. 1928 (Atatürk’ün S.D.III, s. 81)

Komşuları ile ve bütün devletlerle iyi geçinmek, Türkiye siyasetinin esasıdır. 1930 (Aydın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s. 6787)

Dışişlerinde dürüst ve açık olan siyasetimiz, özellikle barış fikrine dayalıdır. Milletlerarası herhangi bir meselemizi barış vasıtalarıyla çözümlenmeyi aramak, bizim menfaat ve anlayışımıza uyan bir yoldur. Bu yol dışında bir teklif karşısında kalmamak içindir ki, güvenlik ilkesine, onun vasıtalarına çok ehemmiyet veriyoruz. Milletlerarası barış havasının korunması için, Türkiye Cumhuriyeti yapabileceği herhangi bir hizmetten geri kalmayacaktır. 1929 (Aydın Tarihi, Sayı: 68, 1929, s. 5025)

Dış siyasetimiz, başlangıçta kendisine çizdiği hareket hattından asla sapmamıştır. Dış siyasetimiz, daima milletler refahının yaratıcısı olan barış içinde, memleketin gelişmesini amaç edinmiştir. Bu gelişmeyi, tam ve mutlak olarak, bütün milletlere temenni ederiz. 1933 (Hakimiyeti Milliyet gazetesi, 30. 10. 1933, s. 2)

Barış ilkesi, insanlığın ilerlemesi ile paralel olarak kuvvetlenmektedir. Harpten büyük zararlar görmüş milletlerin bu ilkeye daha büyük bir dostluk ve samimiyetle bağlı olacakları tabiidir. Bu ilkenin bütün devletlerce siyaset esası sayılmasıyla ki, medeniyet için ve milletlerin saadet ve refahı için en gerekli olan barış, yerleşmiş olur. 1930 (Ayın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s.6787)

Barış, milletleri refah ve mutluluğa erdiren en iyi yoldur. Fakat bu kavram bir defa ele geçirilince daimî bir dikkat ve itina ve her milletin ayrı ayrı hazırlığını ister. 1938 (Atatürk'ün S.D.I, s. 396)

Milletlerin güvenliği ya iki taraflı veyahut çok taraflı umumî müşterek anlaşmalarla, uzlaşmalarla temin edilebilir diye mutlak mahiyette ortaya atılan ve her biri diğerlerine zıt sayılan ilkeler, barışın korunması emrinde bizim için kesin ve isabetli değildir ve olamaz. Bunların her birini coğrafi ve siyasî icap ve vaziyetlere göre kullanarak barış yolundaki özenli çalışmayı gerçeklere dayandırmak, her millet için ayrı ayrı bir vazifedir. Cumhuriyet Hükûmeti, bu gerçeği görmüş, tatbik etmiş, en yakın komşuları ile olduğu kadar en uzak devletlerle olan münasebetlerini, dostluklarını, ittifaklarını ona göre düzenlemeyi bilmiş ve bu sayede dış siyasetimizi sağlam esaslara dayandırmıştır. 1938 (Atatürk'ün S.D.I, s. 396)

Şuna da inanıyorum ki, eğer devamlı barış isteniyorsa, kütlelerin vaziyetlerini iyileştirecek uluslararası tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın bütününün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, kıskançlık, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir. 1935 (Ayın Tarihi Sayı: 19, 1935)

Eğer harp bir bomba patlaması gibi birdenbire çıkarsa milletler, harbe mâni olmak için, silahlı mukavemetlerini ve malî kudretlerini saldırgana karşı birleştirmekte tereddüt etmemelidirler. En hızlı ve en müessir tedbir, muhtemel bir saldırgana, taarruzun yanına kâr kalmayacağını açıkça anlatacak uluslararası teşkilâtın kurulmasıdır. Mamafih, bugün için en acele ihtiyaç, komşu memleketlerin, birbirlerinin hususî ihtiyaçlarını ve meselelerini görüşmeleridir. Bundan başka bölgesel antlaşmalar, barışın korunması için kıymetlerini şimdiden ispat etmişlerdir. 1935 (Ayın Tarihi, Sayı: 19, 1935)

Çok zaman geçmeden Avrupa'da bir fırtına kopacak, bu müthiş kasırga, dünyanın her tarafına yayılacak ve insanlık umumî bir harp felâketinin bütün kötülükleri ile bir kere daha karşılaşacak! Bu kanlı, tehlikeli durumda tarafsız kalmak, harbe katılmamak ve devlet gemisini bu fırtına ortasında hiçbir mâniyaya çarptırmadan yöneterek harp dışında ve barış içinde yaşamaya çabalamak, bizim için hayatî önem taşımaktadır. 1938 (Nihat Reşat Belger, Ulus gazetesi 10. 11. 1961)

Fransız Büyükelçisi'ne bir sohbet esnasında söylemiştir: Ben toprak büyütme dileklisi değilim; barış bozma alışkanlığım yoktur; ancak antlaşmaya dayanan hakkımın isteyicisiyim. Onu almasam, edemem. Büyük Meclis'in kürsüsünden milletime söz verdim: Hatay'ı alacağım! Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getirmezsem onun huzuruna çıkamam, yerimde kalamam. Ben şimdiye kadar yenilmedim, yenilemem; yenilirsem bir dakika yaşayamam. Bunu bilerek ve sözümü mutlaka yerine getireceğimi düşünerek benim dostluğumu lütfen bildirin ve doğrulayınız, Ekselâns Ambasadör... 1937 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk T. ve D.K.H., s. 5-6)

İtalya, Mussolini'nin idaresi altında şüphesiz büyük bir kalkınmaya ve gelişmeye erişmiştir. Eğer Mussolini, gelecekteki bir harpte İtalya'nın görünürdeki heybet ve azametini, harp haricinde kalmak suretiyle, gerektiği şekilde istismar edebilirse, barış masasında başlıca rollerden birini oynayabilir. Fakat korkarım ki İtalya'nın bugünkü şefi, Sezar rolünü oynamak hevesinden kendisini kurtaramayacak ve İtalya'nın askerî bir kuvvet yaratmaktan, henüz çok uzak olduğunu derhal gösterecektir. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Bence, dün olduğu gibi yarın da Avrupa'nın mukadderatı, Almanya'nın alacağı vaziyete bağlı bulunacaktır. Fevkalâde bir dinamizme sahip olan bu yetmiş milyonluk çalışkan ve disiplinli millet, üstelik millî ihtiraslarını kamçılatabilecek siyasî bir cereyana kendisini kaptırdı mı, er geç Versay Antlaşması'nın tasfiyesine girişecektir. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Muhtelif inanışlı kimseler, birbirlerine kin, nefret besliyorlarsa, birbirlerini hor görüyorlarsa ve hatta sadece birbirlerine acıyorlarsa, bu gibi kimselerde hoşgörü yoktur; bunlar bağnazdırlar. Hoşgörü o kimsede vardır ki, vatandaşının veya herhangi bir insanın vicdanî inanışlarına karşı, hiçbir kin duymaz; bilâkis hürmet eder. Hiç olmazsa, başkalarının, kendininkine uymayan inanışlarını bilmemezlikten, duymamazlıktan gelir. Hoşgörü budur. Fakat, hakikati söylemek lâzım gelirse diyebiliriz ki, hürriyeti hürriyet için sevenler, hoşgörü kelimesinin ne demek olduğunu anlayanlar, bütün dünyada pek azdır. Her yerde umumî olarak geçerli olan bağnazlıktır. Her yerde görülebilen barış manzarasının temeli, bağnazlık ile hür fikrin, birbirine karşı kin ve nefreti üstündedir. Temelin devrilmemesi, kin ve nefret zeminindeki dengeyi tutan fazla kuvvet sayesinde. Bu söylediklerimizden şu netice çıkar ki, aramızda, hürriyet engellerinin ortadan kalktığına, bizim gibi düşünen ve hissedenlerle birlikte yaşadığımızı hüküm vermek müşküldür. O halde görülen, hoşgörü değil, zaafın dermansız bıraktığı bağnazlıktır. Şüphesiz, fikirlerin, inançların başka başka olmasından, şikayet etmemek lâzımdır. Çünkü, bütün fikirler ve inançlar, bir noktada birleştiği takdirde, bu hareketsizlik belirtisidir, ölüm işaretidir. Böyle bir hal elbette arzu edilmez. Bunun içindir ki gerçek hürriyetçiler, hoşgörünün umumî bir haslet olmasını temenni ederler. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 509-512)

Cumhuriyet Hükûmeti'nin, doğuda izleyegelmekte bulunduğu dostluk ve yakınlık siyaseti, yeni bir kuvvetli adım attı. Sadabat'ta, dostlarımız Afganistan, Irak ve İran ile imza etmiş olduğumuz dörtlü antlaşma, büyük bir memnuniyetle kayda değer barış eserlerinden biridir. Bu antlaşmanın etrafında toplanan devletlerin, aynı gayeyi izleyen ve barış içinde gelişmeyi samimiyetle isteyen hükûmetleri arasında işbirliğinin, gelecekte de hayırlı neticeler vereceğinden emin bulunmaktayız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 388)

Dış siyasetimizde dürüstlük, memleketimizin güvenliğine ve gelişiminin korunmasına dikkat, hareket tarzımıza kılavuz olmaktadır. Esaslı düzenleme ve gelişim içinde bulunan bir memleketin, hem kendisinde hem çevresinde barış ve huzuru ciddî olarak arzu etmesinden daha kolay izah olunabilecek bir nitelik olamaz. Bu samimî arzudan esinlenen dış siyasetimizde memleketin dokunulmazlığını, güvenliğini, vatandaşların haklarını herhangi bir tecavüze karşı bizzat savunabilmek kudreti de, özellikle gözde tuttuğumuz noktadır. Kara ve deniz ve hava ordularımızı, bu memlekette barışı ve güvenliği dokunulmaz bulunduracak bir kuvvette muhafazaya bunun için çok önem veriyoruz. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 342-343)

Türkiye'nin güvenliğini gaye tutan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir barış istikameti, bizim daima ilkemiz olacaktır. 1931 (Atatürk'ün S.D.I, s. 356)

Türkiye Cumhuriyeti'nin esas düşüncesi, kadınları değil, erkekleri dahi, savaş meydanına götürmemektir. Fakat Türk ulusunun yüksek varlığına, herhangi taraftan olursa olsun, ilişildiği zaman, işte o vakit Türk kadınları Türk erkeklerinin bulunduğu yerde hazır ve uyanık ve faal olacaklardır. Bu, insanlığın yüksek huzuru, sükûnu ve dünya insanlığı için lâzım bir ödev olduğundandır ki, Türk kadını bunu yapacaktır ve yapagelmektedir ve yapar. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Bellekten, Cilt: XX, Sayı : 80, 1956, s. 742)

Olaylar, Türk milletine, iki ehemmiyetli kuralı yeniden hatırlatıyor: Yurdumuzu ve haklarımızı müdafaa edecek kuvvette olmak; barışı koruyacak uluslararası çalışma birliğine önem vermek! 1935 (Atatürk'ün S.D.I, s. 369)

Bizim kanaatimizce uluslararası siyasî güvenliğin gelişmesi için ilk ve en mühim şart, milletlerin hiç olmazsa barışı koruma fikrinde samimî olarak birleşmesidir. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 357)

Türk Cumhuriyeti'nin en esaslı ilkelerinden biri olan "yurtta barış, dünyada barış" gayesi, insanîyetin ve medenîyetin refah ve ilerlemesinde en esaslı etken olsa gerektir. Buna elimizden geldiği kadar hizmet etmiş ve etmekte bulunmuş olmak, bizim için övünülecek bir harekettir. 1933 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 560)

Türkiye, ilkelerine bağlı olarak kesinlikle barışçı bir siyaset takip etmektedir. 1928 (Atatürk'ün S.D.V., s. 53)

Yeni esaslar ve anlayışlar çerçevesinde bütün cihan ile en yeni münasebetleri kurmuş olan Türkiye Cumhuriyeti, barış yolunda harcanmış büyük gayretlerin gelişmesini derin bir alâka ile takip etmekte ve beşerîyetin en büyük ideali olan barışın lâzım ve esaslı unsurlarını, iyi niyetle yapılan ve bilhassa doğrulukla tatbik edilen karşılıklı sözleşmelere uymanın teşkil ettiği kanaatinde bulunmaktadır. 1928 (Atatürk'ün S.D.V., s. 50-51)

Uluslararası anlaşmazlıklar, ancak iyi niyetle ve umumî menfaat adına karşılıklı fedakârlık yolu ile halledilebilir. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hussusiyetleri, s. 141)

Balkan Antlaşması, Balkan devletlerinin, birbirlerinin varlıklarına özel saygı beslenilmesini göz önünde tutan mutlu bir belgedir. Bunun, sınırların korunmasında, gerçek bir değeri olduğu besbellidir. 1934 (Atatürk'ün S.D. I, s. 364)

Barış yolunda nereden bir çağrı geliyorsa, Türkiye onu, gönülden karşıladı ve yardımlarını esirgemedi. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 388)

BASIN

"Basın milletin müşterek sesidir. Başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir öncüdür." (1922, TBMM.) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt I, s. 246)

Türk basını milletin gerçek sesinin ve isteminin belirlediği Cumhuriyet etrafında çelikten bir kale meydana getirecektir. Bir fikir kalesi, anlayış kalesi. Basından bunu beklemek, Cumhuriyetin hakkıdır. Bugün milletin içtenlikle birleşmiş ve dayanışmış bulunması zorunludur. Kamunun esenliği ve mutluluğu bundadır. Mücadele bitmemiştir. Bu gerçeği milletin kulağına, milletin vicdanına gereği gibi

ulaştırmada basının görevi çok ve önemlidir. (Şubat 1924 İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 171)

Bir insan topluluğunun müşterek ve umumî hisleri ve fikirleri vardır. İnsan topluluklarının kıymetleri, medeniyet dereceleri, arzu ve temayülleri ancak bu umumî his ve fikirlerin ortaya çıkma ve belirtilme derecesiyle anlaşılır. Bir insan topluluğunu sevk ve idare eden insanlar için, insan topluluklarının talihi üzerinde hüküm vermek mevkiinde bulunan dostlar veya düşmanlar için milyar, bu insan topluluğunun efkâr-ı umumîyesinden anlaşılabilir kabiliyet ve kıymettir. Binaenaleyh milletler, ekâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini tanımak ise hayatın gereklerinin tanzimi için şüphesiz lâzımdır. Bu hususta ise mevcut vasıtaların birincisi ve en mühimi basındır. Önem ve yüceliği cihan medeniyetinde açıkça kendisi gösteren basına, hükümetimizin birinci derecede önem vermesi; bu hususta sarf edeceği mesaiyi, millete ifa ile mükellef olduğu hayırlı hizmetlerin baş tarafına koyması yüksek Meclisin kesinlikle isteyeceği hususlardandır. (1 Mart 1922)

Memlekette Cumhuriyet devrinin kendi zihniyet ve ahlâkını taşıyan basını yine ancak Cumhuriyetin kendisi yetiştirir. Bir taraftan geçmiş devirler gazetelerinin ve müntesiplerinin ıslahı imkânsız olanları milletin nazarında belirirken öte taraftan Cumhuriyet basınının temiz ve feyizli sahası genişleyip yükselmektedir. Büyük ve necip milletimizin yeni çalışma ve medeniyet hayatını kolaylaştırıp teşvik edecek işte ancak bu zihniyetteki basın olacaktır. (1925)

“Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa’da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa’nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa’nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi’nin vazifelerinden bahseder. Madde’nin başında, Meclis’in ilk vazifesi olmak üzere “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi’nin, adı geçen maddede, “kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer” sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer’ demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, “şerit hükümleri” tabiriyle kast olunan mana ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa’yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, “şeriat hükümleri” tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mana tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa’nın ikinci maddesinin başında.. “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa’ya geçmeden çok evvel, İzmit’te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: “Yeni hükümetin dini olacak mı?” İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilane ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükümet, fikir ve vicdan

hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabîî sıfatının, şüpheli mana verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Basın, kötüye kullanmalara mâni olur ve hükûmet vasıtalarını, vazifelerini doğru yapmaya mecbur eder. Yayın, en etkili kontrol vasıtalarındandır. Bu noktada, tenkidin kolay ve fakat yapmanın güç olduğu gerçeği, unutulmamak lâzımdır. Onun için, umumun iyiliği fikri her türlü tenkitlere ve münakaşalara daima hâkim ve esas tutulmalıdır. Gerekli görülen fikirler, umumun iyiliği için ortaya atılmalıdır. Bu fikir hareket noktası olunca, tenkit ve münakaşa devletin de iyiliği için yapılmış ve vatandaşların toplumsal ve siyasî eğitimlerini yükseltmeye hizmet etmiş olur. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 482-483)

Basının tam ve geniş hürriyeti iyi kullanmasının, ne derecede nazik bir vaziyet olduğunu söylemeye lüzum görmem. Her türlü kanunî kayıtlardan evvel bir kalem sahibinin ilme, ihtiyaca ve kendi siyasî görüşlerine olduğu kadar, vatandaşların hukukuna ve memleketin, her türlü hususî görüşlerin üstünde olan yüksek menfaatlerine de dikkat ve hürmet etmek manevî zorunluluğu, asıl bu mecburiyettir ki umumî düzeni temin edebilir. Bununla beraber bu yolda yanılma ve kusur olsa bile, bu kusuru düzelterek etken ve vasıta, asla mazide zannolunduğu gibi, basın hürriyetini kısıtlayan bağlar değildir; aksine, basın hürriyetinden doğan mahzurların giderilme vasıtası, yine basın hürriyetidir. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317-318)

Hükûmet, tavır ve hareketlerini tanzim için, kamuoyuna ehemmiyet verince, kamuoyu teşkilatlanır. Kamuoyunun daima istifade olunabilecek, hazır bir halde bulunabilmesi, onun bir teşkilâta malik olmasıyla mümkündür. Bu teşkilât, serbest tenkit ve münakaşa sahasıdır. Bu saha daima açık olmalı ve daima çeşitli fikirlerle beslenmelidir. Bu ise, basının gayreti ve umumun menfaatinin her gün yeniden yeniye münakaşa edilmesiyle olur. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 485)

Millî egemenlik esasına dayanan temsîlî bir hükûmette, kamuoyu büyük rol oynar. Basın ve toplantı hürriyetleri olmadan ve umuma ait işler hakkında geniş bir tenkit sahası bırakılmadan, kamuoyu vazifesini yapamaz. Millî egemenlik ve temsîlî hükûmet fikrinin yayılması ve yükselmesi, ancak kamuoyunun faaliyeti ile mümkündür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 59; 477-478)

Gazetelerden korkmamak icap eder. Gazetelere gelince: Onlar, mevcut kanunlar dairesinde hürdür. Kanunun haricine çıkarlarsa kanunî sorumluluğa maruz kalırlar. Basın da, kanun dairesinde hürriyetinin saklı olduğuna emin olunca şu veya bu zatın veya memurun bir gazeteyi mahkemeye vermesinden korkmamalı. İlmî ve toplumsal tenkitler için kimsenin bir şey demeye hakkı yoktur. Şahsî tenkitler de haklı noktalara yöneltilmiş olmalı. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Bilerek veya bilmeyerek yabancı kaynakların ilhamına kapılanlar vardır. Bunlar fikirleriyle, sözleriyle toplumsal bütünlüğümüzü zaafa düşürebilecek faaliyette bulunuyorlar. Vatandaşlar, bu gibileri tanımalı ve onların sözlerindeki gerçek manayı bulmaya çalışmalıdırlar. 1925 (Atatürk'ün S.D.V., s. 211)

Basın hürriyetinin mahzurlarının giderilmesinin yine basın hürriyetiyle mümkün olduğuna dair bu Büyük Meclis'in yol gösterme ve düzenleme sahasında güzel karşılanan esaslar, eğer cumhuriyetin

ruhu olan faziletten mahrum kendini bilmezlere, basın sinesinde haydutluk fırsatını verirse, eğer halkı aldatan ve doğru yoldan çıkarılanların fikriyat sahasındaki uğursuz tesirleri, tarlasında çalışan suçsuz vatandaşların kanlarını akıtmasına, yuvalarının dağılmasına sebep olursa ve eğer en nihayet haydutluğun en kötüsünü göze alan bu gibi kimseler, kanunların özel müsaadelerinden istifade imkânını bulurlarsa Büyük Millet Meclisi'nin eğitici ve ezici kudretinin müdahale ve uyarması elbette gerekli olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 325-326)

Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir. Bundan başka, halkın fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür. Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de manasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat şahsın vücudunda maddî bir sağlamlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlamlık yaratmak ve bu suretle bir karşı koyma zemini hazırlamak mümkündür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 61-62; 488-492)

Basının, umumî hayatta ve Cumhuriyet'in ilerleme ve gelişmesinde sahip olduğu vazifeler yüksektir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 62; 492)

Basın, hükûmetlerin siyaseti üzerinde geniş ölçüde tesir yapan büyük bir kuvvettir. 1930 (Cumhuriyet gazetesi., 31. 10. 1930)

Basın, hiçbir sebeple baskı ve nüfuza tâbi tutulamaz. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 65)

Gazeteciler, gördüklerini, düşündüklerini, bildiklerini samimiyetle yazmalıdırlar. 1929 (Ayın Tarihi, Cilt: 20, Sayı: 65, 1929)

Gazeteler, kanunun ve umumun menfaatlerinin aksine muamelelere şahit ve vakıf oldukları takdirde gerekli yayında bulunmalıdırlar. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.51)

BAŞARMAK

Yüzyılın bize verdiği dersten, milletimizin gereği kadar uyandığını görüyorum. Milletimizin özel nitelikleri, her işimizde başarımızın kefilidir. Başarımız, şüphesiz birlikte olacaktır. Eğer millet ortak amaca hep beraber faaliyet sarf ederek yürürse, mutlaka başaracaktır. İşte bunları düşünerek gelecekteki çalışmamızda da başarılı olacağına inanıyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 99)

“Zafer «Zafer benimdir» diyebilenindir; başarı «başarılı olacağım» diye başlayanın ve «başarılı oldum» diyebilenindir.”(Konya, 1925)

“Başarı, tüm ulusun azim ve inancıyla çabasını birleştirmesi sonucu kazanılabilir.”(1921, İzmir) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, CII, Ankara,1997, s80-81)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım!Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlanmanı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Yolunda yalnız olmayacaksınız; orada, aynı hedefi takip eden başkaları ile beraber yürüyeceksin. Bu hayat yarışında, diğerleri, kabiliyetleri itibarıyla size geçebilirler. Bir başarı, elinizden kaçabilir. Bundan dolayı, onlara kızmayınız ve elinizden geleni yapmışsanız, kendi kendinize de kızmayınız. Asıl mühim olan başarı değil, gayrettir. İnsanın elinde olan ve onu memnun eden ancak gayrettir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 78; 542)

Bir insan, hayatında büyük bir başarı kazanabilir, fakat yalnız onunla övünerek kalmak isterse, o başarı da unutulmaya mahkûmdur. Onun için çalışmak ve daima başarı aramak, herkes için esas olmalıdır. (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 301)

Başarılarda gururu yenmek, felâketlerde ümitsizliğe mukavemet etmek lâzımdır. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H. B. s. 90)

Muharebe meydanlarında kıymetli evlâtlarımızın süngü ve silâhlarının zaferi kâfi değildir. Bu zafer ve başarı çok büyüktür; ancak, gerçek refah ve mutluluğa sahip olabilmek için, asıl bundan sonra çalışmak gerekir. Sizin için zafer ve ilerleme sahası ekonomide, ticarettedir. Bunu takdir ediyorsanız, çok çalışmaya mecbursunuz. Aksi takdirde memleketin gerçek sahibi olduğunuzu söyleyemezsiniz bile, kimseyi inandıramazsınız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 129)

Biri işi zamansız yapmak, o işi başarısızlığa uğratmak olur. Her şey sırasında ve zamanında yapılmalıdır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le Beraber, Cilt: I, S. 235)

Geçen zamana oranla, daha çok çalışacağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. (1933, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 318)

BAYRAK

Bayrak, bir milletin bağımsızlık alâmetidir. Düşmanın da olsa hürmet etmek lâzımdır. (Muzaffer Kılıç, Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk, III, Der: N.A. Banoğlu, s. 12)

Bazı arkadaşların yoksulluk içinde bu büyük dâvanın başılamayacağını zannederek, memleketlerine dönmek arzusunda olduklarını duydum. Arkadaşlar! Ben sizleri bu millî dâvaya silâh zoruyla davet etmedim, görüyorsunuz ki sizi burada tutmak için de silâhim yoktur. Dilediğiniz gibi memleketlerinize dönebilirsiniz. Fakat şunu biliniz ki, bütün arkadaşlarım beni yalnız bırakıp gitseler, ben bu Meclis-i Âli'de tek başıma kalsam da, mücadeleye ahdettim. Düşman adım adım her tarafı işgal ederek Ankara'ya kadar gelecek olursa, ben bir elime silâhımı, bir elime de Türk bayrağını alıp Elma Dağı'na çıkacağım. Burada tek başıma son kurşunuma kadar düşmanla çarpışacağım. Sonra da bu mukaddes bayrağı göğsüme sarıp şehit olacağım. Bu bayrak kanımı sindire sindire emerken, ben de milletim uğruna hayata veda edeceğim. Huzurunuzda buna and içiyorum. (1920-Birinci Büyük Millet Meclisi'nin gizli celsesinde)

Atatürk'ün Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile Dinin Siyasete Alet Edilişi Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri; "Parti, dinî düşünce ve inançlara saygılıdır" kuralını bayrak olarak eline alan kimselerden, iyi niyet beklenebilir miydi? Bu bayrak, asırlardan beri, cahil ve bağınazları, hurafelere inananları aldatarak hususî maksatlar teminine kalkışmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, asırlardan beri nihaysiz felâketlere, içinden çıkabilmek için büyük fedakârlıklar gerektiren pis bataklıklara hep bu bayrak gösterilerek yöneltilmemiş miydi? Cumhuriyetçi ve ilerici olduklarını zannettirmek isteyenlerin, aynı bayrakla ortaya atılmaları, dinî bağınazlığı coşturarak, milleti, cumhuriyetin, ilerleme ve yeniliğin tamamen aleyhine teşvik etmek değil miydi? Yeni parti, dinî düşünce ve inançlara saygı perdesi altında: Biz hilâfeti tekrar isteriz; biz yeni kanunlar istemeyiz; bizce Mecelle kâfidir; medreseler, tekkeler, cahil softalar, şeyhler, müritler, biz sizi himaye edeceğiz; bizimle beraber olunuz. Çünkü, Mustafa Kemal'in partisi hilâfeti kaldırdı. İslamiyet'i bozuyor. Sizi gavur yapacak, size şapka giydirecektir diye bağırıyor muydu? Yeni partinin kullandığı formül, bu gerici feryatlarla dolu değildir denilebilir mi? 1927 (Nutuk II, s. 889-890)

Ordularımız, asıl kuvvetleri ve bütün harp gereçleri ile dört yüz kilometreyi on gün içinde aşmış geçtiler. Diyebilirim ki, süvari tümenlerimizle piyade birliklerimiz düşmanı ezip İzmir'e yürümekte birbirleriyle yarış etmişlerdir. İzmir rıhtımında süvarilerimizin kılıçları denizde resim gibi şekillenirken, piyadelerimiz Kadifekale'de Türk bayrağını semaya yükselttiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının, harp tarihine verdiği son harekât örneğinin kıymeti, bu harekât bütün safhalarıyla tetkik

edildikten sonra ve belki bugün değil, yarın anlaşılacaktır. Büyük orduların yürüyüş birimi yanlış hatırlamıyorsak, günde 20-25 kilometredir. Bundan dolayı, askerlerimize İzmir'e kavuşmak için her gün bu mesafeyi aşip geçirten kuvvet kaynağının, ne yüce bir vatan aşkı olduğunu anlamak güç değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s.39)

Bazı arkadaşların yoksulluk içinde bu büyük dâvanın başaramayacağını zannederek, memleketlerine dönmek arzusunda olduklarını duydum. Arkadaşlar! Ben sizleri bu millî dâvaya silâh zoruyla davet etmedim, görüyorsunuz ki sizi burada tutmak için de silâhım yoktur. Dilediğiniz gibi memleketlerinize dönebilirsiniz. Fakat şunu biliniz ki, bütün arkadaşlarım beni yalnız bırakıp gitseler, ben bu Meclis-i Âli'de tek başıma kalsam da, mücadeleye ahdettim. Düşman adım adım her tarafı işgal ederek Ankara'ya kadar gelecek olursa, ben bir elime silâhımı, bir elime de Türk bayrağını alıp Elma Dağı'na çıkacağım. Burada tek başıma son kurşunuma kadar düşmanla çarpışacağım. Sonra da bu mukaddes bayrağı göğsüme sarıp şehit olacağım. Bu bayrak kanımı sindire sindire emerken, ben de milletim uğruna hayata veda edeceğim. Huzurunuzda buna and içiyorum. (1920-Birinci Büyük Millet Meclisi'nin gizli celsesinde)

Millî müdafaamızı; düşmanların bayrakları, babalarımızın ocakları üstünden çekilinceye kadar terk edemeyiz. İstanbul mabetleri etrafında düşman askerleri gezdikçe, öz vatan toprakları üstünden yabancı adamların ayakları çekilmedikçe biz mücadelemize devam etmeye mecburuz. Kendi hükümetimizin idaresi altında bedbaht ve fakir yaşamak, yabancı esareti bahasına nail olacağımız huzur ve mutluluktan bin kere üstündür. (1920)

Ankara Halkevi'nde ressamlarla sohbet esnasında söyledikleri: Arkadaşlar, siz ressamlarla konuşmak ve sanatkârın basit bir tarifini yapmak için gelmiş bulunuyorum. Gerçi sözlerin meslekî faaliyetinizin ve ihtisasınızın bulunduğu bu sahada sanatkârı tarif etmek ve size sizden bahsetmek garip olur amma.. Sanatkârı tarif eden pek çok sanatkârın sözlerini bilirsiniz; lâkin ben size sanatı ve sanatkârı bildiğiniz tariflerden bambaşka, daha doğrusu askerce bir tarifle anlatmak istiyorum: Ben bir bölük komutanıyım, rütbem yüzbaşidir. Üstümden emir aldım; karşıdaki tepeyi düşmandan gün doğmadan zapt edeceğim. Bu emir üzerine bütün erlerin donatımını tamamlayıp harp hazırlığını yaptıktan sonra karşıdaki tepeni, gün doğmadan işgal edeceğimizi bölüğüme söyledim. Taarruz başladı. Lâkin tepenin önünde geniş bir vadi var; bu vadinin ne kadar zamanda geçilebileceğini tahmin ve hesap etmiş olmama rağmen bu tahmin ve hesapta yanılmışız. Düşmanın da umduğumuzdan daha kuvvetli hazırlığı ve inatçı bir şekilde müdafaasıyla karşılaşmış bulunuyoruz ve gün doğmak üzeredir. Biz, aldığımız emre göre, gün doğmadan tepeni işgal edecektik. "Gün doğmak üzeredir" diyerek bu tepeni işgalden vaz mı geçelim? Hayır, zarar yok, geç de olsa, gün de doğsa gayemize erişeceğiz. Taarruz, bütün gücü ve şiddeti ile devam ediyor. Büyük bir cesaretle dövüşe, dövüşe tepenin eteklerine kadar yaklaşmış aslan neferlerin tepeni işgali artık bir dakika meselesi olmuştur. Güneş yavaş yavaş doğmakta, ancak yarım kurs halinde iken bu tepenin zirvesini ısıldatmaktadır. Fakat birkaç tane er, ellerindeki Türk bayrağını tepenin ısıldayan zirvesine dikmek için bütün gücü ile koşuyor ve tepenin zirvesine şanlı Türk bayrağını dikerken terlemiş alnını günün ilk ışığının vurduğunu hissediyor. İşte sanatkâr da, toplumda uzun çalışma ve çabalardan sonra alnında ışığı ilk hisseden insandır. (İbrahim Ceyhan, Atatürk'e göre Sanatkâr, Atatürk'e Ait Hatıralar, A. Hidayet Reel, s. 159 -160)

CUMHURİYET, CUMHURİYETÇİLİK

Millî kültürün her çağırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyeti'nin temel dileği olarak temin edeceğiz. (1932, Ankara) ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 390)

Ey yükselen yeni nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 179-188)

Cumhuriyet yüksek ahlaki değer ve niteliklere dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir. Cumhuriyet idaresi faziletli ve namuslu insanlar yetiştirir. (1925, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 242)

“Alçak girişimin, benim şahsımdan ziyade mukaddes Cumhuriyetimize ve onun dayandığı yüksek ilkelerimize yönelmiş bulunduğuna şüphe yoktur. Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuza kadar yaşayacaktır. Ve Türk milleti, güven ve mutluluğuna kefil bu ilkelerle uygarlık yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir.” (1926, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. III, Ankara, 1997, s. 119)

“Biz bu müesseseyi (Cumhuriyeti) hacılara, hocalara terk etmek için meydana getirmediğimiz. Cumhuriyet müessesesinin bir müstebit (zorba) eline geçeceğini mezarımda bile duysam, Millete karşı haykırmak isterim. Cumhuriyetin milletin kalbinde kök saldığını görmek, yegâne emelimdir.”

“Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı ve büyük uygar kabiliyeti bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek uygarlık ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır. Ne mutlu Türk'üm diyene!”

“Kadın denilen varlık, kendiliğinden yüksek bir varlıktır. Onun yoksulluğu olamaz. Kadına yoksul demek, onun bağrından kopup gelen bütün beşeriyetin yoksulluğu demektir. Eğer insanlık bu halde ise, kadına yoksul demek layık görülebilir. Gerçek bu mudur? Eğer kadın dünyada çalışan, başarı kazanan, zengin olan, maddi ve manevi zengin eden insanları yetiştirmiş ise ona yoksul sıfatı verilebilir mi? Verenler varsa, onlara nankör denilirse doğru olmaz mı? Bizce Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi, bugün de en Muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır.”

Asla şüphe yoktur ki Cumhuriyetin gelecek evlâtları, bizden daha çok rahata kavuşmuş ve bahtiyar olacaklardır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 435)

“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahili ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde,

iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!” 1927 (Nutuk II, s.897-898)

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında asırlardan beri ferdî ve hususî teşebbüslerde yapılamamış olan şeyleri bir an evvel yapmak istedi ve görüldüğü gibi kısa bir zamanda yapmaya muvaffak oldu. Bizim takip ettiğimiz yol, görüldüğü gibi liberalizmden başka bir sistemdir”

Cumhuriyet Hükümeti’imizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada* vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafeti giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuma yazması olmayanlara tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın mümessilleri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeta bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum: “Bu vaziyet ve yetkiyi kimden, nereden almışlardır?” Millete hatırlatmak isterim ki, bu laubaliliğe müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı kıyafeti taşımalarındaki mahzur bakımından hükümetin dikkatini çekeceğim. 1923 (Atatürk’ün S.D.II, S. 215-216)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti’nin, genç Türk Cumhuriyeti’nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız “Şehit Asker” abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dizeceklere, Türk’ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk’ün S.D. II, s. 178-179)

Cumhuriyet bilhassa kimsesizlerin kimsesidir.

Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir: Biri millet kararı, diğeri en elim ve en güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla lâayık olma niteliği kazanan ordumuzun kahramanlığı; bu iki şeye güvenir. Arkadaşlar! Kumandamız altında bulunan ordular, gerçekten kahramanlığına güvenilir ordulardır. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakârlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

Millî kararlılık ve bilincin kıymetli eseri olan aziz Cumhuriyet’in, bugünkü ve yarınki neslin demir ellerinde her an yükselip sağlamlaşacağına itimadım tamdır. 1927 (Atatürk’ün S.D. II, s. 188)

“Cumhuriyet ulusal egemenlik temeline dayanan halk hükümetidir.” (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Yay. Haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.300)

“Başkanlığını taşımakla gurur duyduğum Cumhuriyet Halk Partisi, diğer ülkelerde olduğu gibi basit sokak politikası yapan bir Parti değildir. Saygıyla tekrar edeceğim ki Halk Partisi, Müdafai Hukuk Cemiyeti gibi bütün milleti aydınlatma ve bütün ulusa kılavuzluk göreviyle sorumludur. Partimize basit politikacılık yükleyenler nankör insanlardır.” 10. 10. 1925, Akhisar.

Büsbütün yeni kanunlar meydana getirerek eski hukuk esaslarını temelinden sökmek teşebbüsündeyiz. Ve yeni hukuk esaslarıyla, alfabesinden tahsile başlayacak bir yeni hukuk neslini yetiştirmek için bu müesseseleri açıyoruz. Cumhuriyetin desteği ve yardımcısı olacak bu büyük müessesenin açılışında hissettiğim mutluluğu, hiçbir teşebbüste duymadım. 1925 (M.E.İ.S.D.I, s. 30-31)

Cumhuriyet’in kara, deniz ve hava kuvvetleri, her hususta kıymetli takdirinize ve itimadınıza lâıktır. Bunu, tam ve kesin kanaatle söyleyebilirim. 1929 (Atatürk’ün S.D.I, s. 3-7)

Millî ordu, millet birliğinin ve devlet varlığının en göze çarpan örneğidir. Ordu, harice karşı devletin varlığını temin ve icabında dahilde büyük asayişsizliği ortadan kaldırır. Her ferdin, devlet içinde yerine girmek vazifesi ve her ferdin devlet için mesuliyeti, ordu hayatında fiilen aşikâr bir surette görülür. Ordu, cumhuriyet aleyhine teşebbüslere karşı, devlet ve hükûmetin irade ve kuvvetini belirtir. Bu suretle herkesi devlet düzeninden, devlet emniyetinden hissedar kılmak vazifesini yapar. Devlet ve hükûmet gibi ordu dahi kendisi için bir varlık değil, belki, milletin yaşamak ve var olmak iradesinin bir şeklidir. Ordunun devlete karşı en birinci vazifesi, azamî kudret ve kabiliyete malik olmaya çalışmaktır. Devletin büyüklük ve şerefi bununla yükselir. 1930 (Afet inan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 116)

Ölümlerden yardım istemek, medenî bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete erdirmekten başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin, bütün genişliğiyle medeniyetin alevi karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. 1925 (Atatürk’ün S.D.II, S. 215)

Atatürk’ün Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile Dinin Siyasete Alet Edilişi Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri; “Parti, dinî düşünce ve inançlara saygılıdır” kuralını bayrak olarak eline alan kimselerden, iyi niyet beklenebilir miydi? Bu bayrak, asırlardan beri, cahil ve bağnazları, hurafelere inananları aldatarak hususî maksatlar teminine kalkışmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, asırlardan beri nihayetsiz felâketlere, içinden çıkabilmek için büyük fedakârlıklar gerektiren pis bataklıklara hep bu bayrak gösterilerek yöneltilmemiş miydi? Cumhuriyetçi ve ilerici olduklarını zannettirmek isteyenlerin, aynı bayrakla ortaya atılmaları, dinî bağnazlığı coşturarak, milleti, cumhuriyetin, ilerleme ve yeniliğin tamamen aleyhine teşvik etmek değil miydi? Yeni parti, dinî düşünce ve inançlara saygı perdesi altında: Biz hilâfeti tekrar isteriz; biz yeni kanunlar istemeyiz; bizce Mecelle kâfidir; medreseler, tekkeler, cahil softalar, şeyhler, müritler, biz sizi himaye edeceğiz; bizimle beraber olunuz. Çünkü Mustafa Kemal’in partisi hilâfeti kaldırdı. İslamiyet’i bozuyor. Sizi gavur yapacak, size şapka giydirecektir diye bağırıyor muydu? Yeni partinin kullandığı formül, bu gerici feryatlarla dolu değildir denilebilir mi? 1927 (Nutuk II, s. 889-890)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabîî haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani ayin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, ayinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afet inan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

Tekkeler mutlaka kapanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, her şubede doğru yolu gösterecek kudrete sahiptir. Hiçbirimiz tekkelerin uyarmasına muhtaç değiliz. Biz medeniyetten, ilim ve fenden kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz. Başka bir şey tanımıyoruz. Doğru yoldan sapmışların gayesi, halkı kendinden geçmiş ve abdal yapmaktır. Hâlbuki halkımız, abdal ve kendinden geçmiş olmamaya karar vermiştir. Bunlar basit bir iş görünür; fakat ehemmiyeti vardır. Biz dünya ailesi içinde medeniyiz. Her görüş noktasından medeniyetin gereklerini tatbik edeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S.s.68)

"Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa'da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa'nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa'nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi'nin vazifelerinden bahseder. Madde'nin başında, Meclis'in ilk vazifesi olmak üzere "şariat hükümlerinin yürütülmesi" vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şariat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi'nin, adı geçen maddede, "kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer" sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, "şariat hükümlerinin yürütülmesi" diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer' demek kanun demektir. Şariat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türüsü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, "şerit hükümleri" tabiriyle kast olunan mana ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa'yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, "şariat hükümleri" tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mana tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa'nın ikinci maddesinin başında.. "Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir" cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa'ya geçmeden çok evvel, İzmit'te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: "Yeni hükûmetin dini olacak mı?" İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilane ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebiler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan

hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabîî sıfatının, şüpheli mana verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti, aldatılır bir varlık değildir. Onu aldatabilirim düşüncesinde bulunanların, işte asıl onların kendileri için telâfisi çok güç olacak derecede aldanmış olduklarına ve olacaklarına şüphe edilmemelidir. 1937 (Asım Us, G.D.D., s. 160 – 161)

İş Bankası Kurumu, Cumhuriyet tarihinde ekonomi bakımından başlı başına yer alacaktır. Bu kurum, değersiz bir servetin bile, ekonomik hayatta fert menfaatlerine kullanılmayıp ulus menfaatine kullanılmasından çıkabilecek olan büyük neticeleri, az bir zamanda ve özellikle yepyeni bir devlet kuruluşunun türlü inkılâp güçlükleri içinde evrensel bir surette fiilen göstermiştir. 1936 (Türkiye İş Bankası, Kuruluşu, Çalışmaları, Eserleri, 1942, s. 7)

Cumhuriyetin iç siyaseti, vatandaşın yaşayışını hiçbir nüfuz ve sataşmanın tesirinde bırakmaksızın temin etmektir. Bu siyaset dikkatle takip olunmaktadır. 1929 (Ayın Tarihi, sayı: 68, 1929, s. 5024)

Demokrasi ilkesi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu suretle demokrasi ilkesi, siyasî kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükûmet şekli Cumhuriyettir. 1930 (Afet inan M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 29; 397-398)

Siyaset sahasında karşılıklı faaliyetin verimli gelişmeleri, ancak vatandaşlar arasında düşmanlık meydana gelmesine yer verilmemesiyle temin olunabilir. Bunun çareleri: Partilerin içine girebilecek samimiyetten uzak ve gizli maksatlı unsurların, kanun dışında netice isteyen emel sahiplerinin bütün milletçe iğrenç görülmesi ve bir de cumhuriyet esası üzerinde çalışan partilerce bu gibilerin faaliyetlerinden daima uzak kalınmasıdır. 1930 (Atatürk'ün S.D.I.s. 352)

Serbest Cumhuriyet Partisi Lideri Fethi Okyar'a verdiği cevaptan: Büyük Millet Meclisi'nde ve millet karşısında ulus işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü büyük Meclis'te aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini, cumhuriyetin esaslarından sayarım. 1930 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 544)

"Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lââyık olduğumuz yeri de temin edecektir."16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar ilmin çağdaş medeniyete temin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca muvaffakiyet etkeni görür. 1930 (Afet inan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 56)

Cumhuriyetçi ve milliyetçi olmakla beraber partimiz programından başka bir programla ve partili olmanın tabîî kayıtları dışında serbest çalışacak samimî yurttaşların millet kürsüsünden yapacakları

tenkitler ve söyleyecekleri düşüncelerle millî çalışmanın kuvvetleneceği kanaatinde bulunuyoruz. 1935 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 570)

Hudutlarının mühim ve büyük kısımları deniz olan Türk Devleti'nin donanması da mühim ve büyük olmak gerektir. O zaman Türk Cumhuriyeti, daha gönlü rahat ve emin olacaktır. Mükemmel ve güçlü bir Türk Donanması'na sahip olmak gayedir. Buna ilk gidiş noktası, harp gemileri tedarikinden evvel onları muvaffakiyetle sevk ve idareye muktedir komutanlara, subaylara, uzmanlara sahip olmaktır. 1924 (Raşit Metel, Atatürk ve Donanma, 1966, s. 90)

Yenileşme çalışmalarında ve halkçı demokratik kuruluşlara yönelik gelişmelerinde genç Türkiye Cumhuriyeti, Fransız demokrasisini doğurmuş olup o zamandan beri her milletin gelişimine ve kendi teşkilâtına uydurduğu inkılâpçı büyük hak ve adalet ilkelerinde sağlam bir dayanak bulmuştur. 1928 (Atatürk'ün S.D.V, s. 50)

Millî egemenlik esasına dayanan ve bilhassa cumhuriyet idaresine malik bulunan memleketlerde siyasî partilerin mevcudiyeti tabîdir. Türkiye Cumhuriyeti'nde de, birbirini denetleyen partilerin doğacağına şüphe yoktur. 1924 (Atatürk'ün S.D.III. s. 77)

Demokrasi ilkesi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu suretle demokrasi ilkesi, siyasî kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükûmet şekli Cumhuriyet'tir. 1930 (Afet inan M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 29; 397-398)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Türkiye Cumhuriyetinin, özellikle bugünkü gençliğine ve yetişmekte olan çocuklarına hitap ediyorum: Batı senden, Türk'ten çok geriye. Manada, fikirde, tarihte bu, böyledi. Eğer bugün, Batı nihayet teknikte bir yükselme gösteriyorsa, ey Türk çocuğu, o kabahat senin değil, senden evvelkilerin affolunmaz ihmalinin bir neticesidir. Şunu da söyleyeyim ki, çok zekisin, bu belli! Fakat zekânı unut, daima çalışkan ol! (1936) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.213, Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Türkiye basını, Cumhuriyet'in etrafında çelikten bir kale vücuda getirecektir. Bir fikir kalesi, zihniyet kalesi. Basın mensuplarından bunu istemek, Cumhuriyet'in hakkıdır... (1924, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 171)

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Cilt II, s.318)

Türk milletinin yapısına ve ilkelerine en uygun olan idare, Cumhuriyet idaresidir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s.106)

Türk Milletinin yeteneği ve kat'î kararı, cumhuriyet, medeniyet ve gelişme yolunda durmadan, yılmadan ilerlemektir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, Cilt I, s.351)

Cumhuriyet düşünce özgürlüğünden yanadır. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s. 94)

Cumhuriyet millî egemenlik temeline dayanan halk hükûmetidir. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.300)

Cumhuriyet, yeni ve sağlam esaslarıyla, Türk milletini emin ve metin bir bağımsızlık yoluna doğru koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibariyle, büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur. Seneler geçtikçe, millî ideal verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, millî birlik ve millî irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu, bizim için çok önemlidir; çünkü, biz, esasen millî varlığımızın temelini, millî bilinçte ve millî birlikte görmekteyiz. (01 Kasım 1936) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri S. 372, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.404-405)

On yaşını bitiren Cumhuriyetimiz, daha kurulurken kendine çizdiği hareket hattını adım adım takip etmiş ve kısa müddet içinde yakın mazinin biriktirdiği karanlıkları dağıtmaya muvaffak olmuştur. 1933 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 560)

Memlekette Cumhuriyet devrinin kendi zihniyet ve ahlâkını taşıyan basını yine ancak Cumhuriyetin kendisi yetiştirir. Bir taraftan geçmiş devirler gazetelerinin ve müntesiplerinin ıslahı imkânsız olanları milletin nazarında belirirken öte taraftan Cumhuriyet basınının temiz ve feyizli sahası genişleyip yükselmektedir. Büyük ve necip milletimizin yeni çalışma ve medeniyet hayatını kolaylaştırıp teşvik edecek işte ancak bu zihniyetteki basın olacaktır. (1925)

29 Ekim 1923'de Cumhuriyet'in kabulü ve Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine Meclis'te yaptığı konuşmadan: Son senelerde milletimizin fiilen gösterdiği kabiliyet, istidat, idrak, kendi hakkında kötü fikir besleyenlerin ne kadar gafil ve ne kadar tetkikten uzak, görünüşe düşkün insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz, haiz olduğu özelliklerini ve liyakatini, hükûmetinin yeni ismiyle, medeniyet dünyasına daha çok kolaylıkla göstermeye muvaffak olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, cihanda işgal ettiği yere lâıyk olduğunu eserleriyle ispat edecektir. Daima muhterem arkadaşlarımla ellerine çok samimî ve sıkı bir surette yapışarak, onların şahıslarından kendimi bir an bile ayrı görmeyerek çalışacağım. Milletin teveccühünü daima dayanak noktası sayarak hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır. 29 Ekim 1923 (Nutuk II, s. 814-815)

Bir akşam sofrada, Kılıç Ali tarafından kaydedilen bir sözü: Cumhuriyetçilik ve toplumsal inkılâp, lâiklik ve yenilikseverlik Türk'ün öz malı ve özelliği haline geldiğini görmek, benim için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. Onun meydana gelişi çok yaklaşmıştır. O günden sonra medeniyet ve inkılâp yolunun azimkâr yolcuları arasında, elbette görüş ve düşünüş farkları, tedbir ayrılıkları tabîi olarak ortaya çıkar. Bu ayrılıklarında millet için, memleket için, devlet için daima hayır ve rahmet doğacak. (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi, 2. 11. 1970)

Basının, umumî hayatta ve Cumhuriyet'in ilerleme ve gelişmesinde sahip olduğu vazifeler yüksektir. 1930 (Afet inan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 62; 492)

Cumhuriyet'in sağlamlaştırılması ve yükseltilmesi hususunda kalem ve fikir sahiplerinin yapacağı hizmet, şüphesiz pek geniş ve etkili olur. Bu yoldaki çalışmaların daima beğeni ve takdir ile karşılanacağı da şüphesizdir. 1924 (Florinalı Nazım'ın yazısına verdiği cevaptan)

Dışişlerinde dürüst ve açık olan siyasetimiz, özellikle barış fikrine dayalıdır. Milletlerarası herhangi bir meselemizi barış vasıtalarıyla çözümlenmeyi aramak, bizim menfaat ve anlayışımıza uyan bir yoldur. Bu yol dışında bir teklif karşısında kalmamak içindir ki, güvenlik ilkesine, onun vasıtalarına çok

ehemmiyet veriyoruz. Milletlerarası barış havasının korunması için, Türkiye Cumhuriyeti yapabileceği herhangi bir hizmetten geri kalmayacaktır. 1929 (Aydın Tarihi, Sayı: 68, 1929, s. 5025)

Ömür boyu Cumhurbaşkanlığı teklifi söylentileri üzerine gazetecilere söyledikleri: Bana öteden beri bu ve buna benzer tekliflerde bulunanlar çok olmuştur. Siz ve kamuoyu bilmelisiniz ki bu yoldaki teklifler hoşuma gitmemiştir ve gitmez. Benim gayem Türkiye’de, yeni Türkiye Cumhuriyeti’nde millet egemenliğini takviye etmek ve ebedileştirmektir. Dedığınız gibi bir teklifi, benim idealimi cidden rencide eden bir manada telâkki ederim. Bu noktada şu veya bu tefsirlere giden sözlerin manasını, beni iyi tanımış olan Türk milleti benden daha iyi takdir eder. 1930 (Cumhuriyet gazetesi, 26. 9. 1930)

Alemdar Mustafa Paşa ile Mustafa Reşit Paşa’yı severim, fakat Alemdar’ın biraz kültürü olsa idi Cumhuriyet ilân ederdi. Mustafa Reşit Paşa’nın biraz kültürü, Alemdar’ın kudreti birleştirilseydi, ben tarihe başka bir vazife ile girerdim. (Enver Behnan Şapolya, Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, S. 532)

Milletlerin güvenliği ya iki taraflı veyahut çok taraflı umumî müşterek anlaşmalarla, uzlaşmalarla temin edilebilir diye mutlak mahiyette ortaya atılan ve her biri diğerlerine zıt sayılan ilkeler, barışın korunması emrinde bizim için kesin ve isabetli değildir ve olamaz. Bunların her birini coğrafî ve siyasî icap ve vaziyetlere göre kullanarak barış yolundaki özenli çalışmayı gerçeklere dayandırmak, her millet için ayrı ayrı bir vazifedir. Cumhuriyet Hükûmeti, bu gerçeği görmüş, tatbik etmiş, en yakın komşuları ile olduğu kadar en uzak devletlerle olan münasebetlerini, dostluklarını, ittifaklarını ona göre düzenlemeyi bilmiş ve bu sayede dış siyasetimizi sağlam esaslara dayandırmıştır. 1938 (Atatürk’ün S.D.I, s. 396)

27 Ocak 1937 tarihinde Cenevre’de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hata’yın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü’ye gönderdiği telgraftan: Başarılmış olan millî davada izlenen medenî usule, uluslararası lâyük olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Bu eser, Cumhuriyet Hükümeti’nin millî meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda sonuçlandırmak için, cesaret ve feragatle hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette bulunduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin bu siyaset kavrayışının, dünyada barış ve huzur isteyen ve bunun tabîî gereği olan hakseverliği benimsemeyi fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem kurulu olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümlenmesinde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti’ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla, sadece takdir ve tebrike değerlidir. 1937 (Atatürk’ün T.T.B.IV, s. 579-580)

Büyük Millet Meclisinde ve millet karşısında millet işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü Büyük Mecliste aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini cumhuriyetinin esaslarından sayarım. (1930)

Bugünkü hükümetimiz, devlet teşkilâtımız doğrudan doğruya milletin kendi kendine, kendiliğinden yaptığı bir devlet teşkilâtı ve hükümettir ki, onun ismi Cumhuriyettir. Artık hükümet ile millet arasında mazideki ayrılık kalmamıştır. Hükümet millettir ve millet hükümettir. Artık hükümet ve hükümet mensupları kendilerinin millettan ayrı olmadıklarını ve milletin efendi olduğunu tamamen anlamışlardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 230)

Son senelerde milletimizin fiilen gösterdiği kabiliyet, istidat, idrak, kendi hakkında kötü fikir besleyenlerin ne kadar gafil ve ne kadar tetkikten uzak görünüşe düşkün insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz haiz olduğu özelliklerini ve liyakatini hükümetinin yeni ismiyle medeniyet dünyasına daha çok kolaylıkla göstermeğe muvaffak olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, cihanda işgal ettiği mevkiye lâıyk olduğunu eserleriyle ispat edecektir.

Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır. 29 Ekim 1923 (Nutuk II, S. 814-15)

Gelecek nesillerin Türkiye de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığını görerek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz! Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tespitinde hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir. Onlar, kolaylıkla anlayacaklardır ki, çürümüş bir hanedanın, halife unvanıyla başının üstünden zerre kadar uzaklaşmasına imkân kalmayacak surette muhafazasının mecburî kılan bir devlet şeklinde, cumhuriyet idaresi ilân olursa bile, onu yaşatmak mümkün değildir. 1927 (Nutuk II, S. 831)

Beliren Millî Mücadele, dış istilâya karşı vatanın kurtuluşunu biricik hedef saydığı halde bu Milli Mücadele'nin muvaffakiyete ulaştıkça, safha safha bugünkü devre kadar millî irade idaresinin bütün esaslarını ve şekillerini gerçekleştirmesi tabîi ve kaçınılmaz bir tarihî seyir idi. Bu önüne geçilmez tarihî seyri, geleneksel alışkanlığıyla derhal hisseden padişah hanedanı, ilk andan itibaren Millî Mücadele'nin amansız düşmanı oldu. Bu kaçınılmaz tarihî seyri ilk anda ben de gördüm ve hissettim. Fakat, nihayete kadar devam eden bu hislerimizi ilk anda tam olarak göstermedik ve ifade etmedik. Gelecek ihtimaller üzerine fazla demeç, giriştiğimiz gerçek ve maddî mücadeleye, hayal niteliğini verebilirdi; dış tehlikenin yakın tesirleri karşısında, etkilenenler arasında, geleneklerine ve fikrî kabiliyetlerine ve ruhî durumlarına uymayan muhtemel değişikliklerden ürkeceklerin, ilk anda mukavemetlerini tahrik edebilirdi. Muvaffakiyet için pratik ve sağlam yol, her safhayı vakti geldikçe uygulamaktı. Milletin gelişme ve yükselmesi için selâmet yolu bu idi. Ben de böyle hareket ettim. Ancak bu pratik ve emin muvaffakiyet yolu, yakın çalışma arkadaşım olarak tanınmış kimselerden bazılarıyla aramızda, zaman zaman görüşlerde, davranışlarda, yapılan işlerde önemli veya ikinci derecede birtakım anlaşmazlıkların, gücenmelerin ve hatta ayrılımların da sebebi ve izahı olmuştur. Millî Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, millî hayatın bugünkü Cumhuriyet ve Cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde, kendi fikrî ve ruhî yeteneklerinin kavrayış hududu bittikçe, bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir. Bu son sözlerimi özetlemek lâzım gelirse, diyebilirim ki, ben milletin vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme istidadını, bir millî sır gibi vicdanında taşıyarak yavaş yavaş, bütün toplumumuza uygulamak mecburiyetinde idim. 1927 (Nutuk I, s. 15-16)

Saltanat devrinden Cumhuriyet devrine geçebilmek için, herkesin bildiği gibi, bir geçiş devresi yaşadık. Bu devirde, iki fikir ve görüş, birbiriyle mütemadiyen mücadele etti. O fikirlerden biri saltanat devrinin devam ettirilmesi idi. Bu fikrin taraftarları belli idi. Diğer fikir, saltanat idaresine son vererek cumhuriyet idaresi kurmaktı. Bu bizim fikrimizdi. Biz, fikrimizi açık söylemekte mahzur görüyorduk.

Ancak görüşümüzün uygulanma kabiliyetini saklı tutup münasip zamanında tatbik edebilmek için, saltanat taraftarlarının fikirlerini tatbik sahasından uzaklaştırmak mecburiyetinde idik. Yeni kanunlar yapıldıkça, bilhassa Anayasa yapılırken, saltanat taraftarları padişah ve halifenin hak ve yetkilerinin belirtilmesinde ısrar ederlerdi. Biz, bunun zamanı gelmediğini veya lüzum olmadığını bildirecek o ciheti söylemeden geçmekte fayda görüyorduk. Devlet idaresini, cumhuriyetten bahsetmeksizin, millî egemenlik esasları dairesinde, her an cumhuriyete doğru yürüyen biçimde şekillendirmeye çalışıyorduk. Büyük Millet Meclisi'nden daha büyük makam olmadığını aşılama ısrar ederek, saltanat ve hilâfet makamları olmaksızın, devleti idare etmek mümkün olduğunu ispat etmek lüzumlu idi. Devlet Başkanlığı'ndan bahsetmeksizin, onun vazifesini fiilen Meclis Başkanı'na gördürüyorduk. Fiiyyatta, Meclis'in Başkanı, İkinci Başkan idi. Hükûmet vardı; fakat "Büyük Millet Meclisi Hükûmeti" unvanını taşırdı. Kabine sistemine geçmekten kaçınıyorduk; çünkü hemencecik saltanatçılar, padişahın yetkisini kullanma lüzumunu ortaya atacaktı. İşte, geçiş devresinin bu mücadele safhalarında, bizim kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz aracı şekli, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti sistemini, haklı olarak eksik bulan, meşrutiyet şeklinin açıkça ifadesini temine çalışan muhaliflerimiz, bize itiraz ediyorlar, diyorlardı ki, "Bu yapmak istediğiniz hükûmet şekli neye, hangi idareye benzer?" Maksud ve hedefimizi söyletmek için yöneltilen bu nevi suallere, biz de, zamanın gereğine göre cevaplar vererek saltanatçıları susturmak zaruretinde idik. 1927 (Nutuk II, s. 838-839)

Yeni nesil, en büyük cumhuriyetçilik dersini bugünkü öğretmenler topluluğundan ve onların yetiştirecekleri öğretmenlerden alacaktır. 1924 (Büyük Tarih Trabzon'da, S. 11)

Öğretmenler! Yeni nesli, cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz. Ve yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle orantılı bulunacaktır. Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister! Yeni nesli, bu özellik ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir... Sizin başarınız, Cumhuriyetin başarısı olacaktır. (25.08.1924, Öğretmenler Birliği Kongresi Üyelerine)

Türkiye Cumhuriyeti, sanat mekteplerinin tam gelişmesine çok muhtaçtır. 1924 (Maarif Vekilliği Dergisi, sayı: 21-21, Şubat 1939)

Arkadaşlar! Yeni Türkiye'nin birkaç yıla sığdırdığı askeri, siyasi, idari inkılâplar sizin, sayın öğretmenler, sizin sosyal ve fikri inkılâptaki başarınızla pekiştirilecektir. Hiçbir zaman hatırlarınızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" nesiller ister. (1924, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 178-179)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Bu sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında birçok vesilelerle eser halinde tespit edilmiştir. 1936

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mana ve şekliyle uygar bir toplum haline getirmektir. İnkılâplarımızın ana ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zaruridir. Şimdiye kadar milletin, beyinlerini paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. (1925)

Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır ki, muayyen maksatlara erebilmek için maddî ve manevî ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete yöneltmek lâzım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin mühim neticelerini kavramıştır. Memleketin ve inkılâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunması için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lâzımdır. Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir. 1931 (Atatürk'ün S.D. III, S. 90)

Bütün dünya bilsin ki benim için bir taraflılık vardır: Cumhuriyet taraftarlığı, fikrî ve sosyal inkılâp taraftarlığı. Bu noktada, yeni Türkiye topluluğunda bir ferdi, hariç düşünmek istemiyorum. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, S. 189)

Cumhuriyet'in temelini laik bir dünya görüşüne dayalı olduğu hiçbir zaman unutulmamalı ve bu gerçek gözden kaçmamalıdır. Zira Türk halkı teokratik yönetimden çok ızdırap çekmiştir. Geri kalışının nedenleri arasında bunun önemli bir yeri vardır. (1930, Kırklareli) (Utkan Kocatürk, Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü, AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 437)

Türk milleti! Kurtuluş Savaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk Milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla atının yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına, Türk milleti denir. 1930 (Afet inan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 351)

Milletin uyanıklığına, milletin ilerleme ve gelişme istidadına güvenerek, milletin azminden asla şüphe etmeyerek Cumhuriyetin bütün gereklerini yapacağız. Birçok güçlükler ve engeller karşısında bulunduğumuzu biliyoruz. Bunların hepsini tetkik ile, azim ve iman ile ve millet aşkının sarsılmaz kuvvetiyle birer birer çözüp sonuçlandıracağız. O millet aşkı ki her şeye rağmen sinemizde sönmez bir kuvvet, dayanıklılık ve ateş kaynağıdır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II,166)

Türk milletinin tabiat ve âdetlerine en uygun olan idare Cumhuriyet idaresidir. 1924 (Atatürk'ün S.D. III, S. 74)

Cumhuriyet, Türk milletinin refah ve yükselmesi yolunda asırların görmediği muvaffakiyetlere erişti. Milletın eğilimlerini ve ihtiyaçlarını bularak ve öğrenerek onun refah ve inkişafı gereklerini gerçekleştirmekte Cumhuriyetin az zamanda elde ettiği neticeler, Cumhuriyet idaresinin milletimize hazırladığı istikbalin daha ne kadar parlak olduğunu tahmin ettirmeye kâfidir. Asla şüphe yoktur ki, Cumhuriyetin müstakbel evlâtları, bizden daha çok müreffeh ve bahtiyar olacaklardır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.435)

Cumhuriyet, ahlâkî fazilete dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir. Sultanlık, korku ve tehdiye dayanan bir idaredir. Cumhuriyet idaresi, faziletli ve namuslu insanlar yetiştirir. Sultanlık korkuya, tehdiye dayandığı için korkak, alçak, sefil, rezil insanlar yetiştirir. Aradaki fark bunlardan ibarettir. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s.231)

Biz yurt emniyeti içinde fertlerin emniyetini de, lâıyk olduğu derecede göz önünde tutarız. Bu emniyet, Türk Cumhuriyeti kanunlarının, Türk hâkimlerinin teminatı altında, en ileri şekilde mevcuttur. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 378)

Türk'ün tabiatında, beyzadelik ananesi yerleşmemiştir. Türk, Türk olduğu için asildir. Bu Anadolu'nun en ücra köyündeki Mehmetçik, vaktiyle dünyanın yarısını titretmiş bir sınır beyinin nesli olabilir; ama, bundan dolayı hiçbir iddiası yoktur. Çoğumuz, büyük babamızın babasını hatırlayamayız. Bütün soy gururumuzu, Türk olmanın içinde buluruz. İşte onun içindir ki, cumhuriyet Türk'ün en tabii idare şeklidir. (Atatürk'ten B.H., s. 69)

Vatanın her köşesinde, kamu huzurunu bozan hâdisenin, yalnız oradaki vatandaşları değil, en uzak yerlerdeki vatandaşların rahatını, mutluluğunu ve çalışma hayatını ve ekonomik durumunu ve üretimini etkilediği ve zarar verdiği açıktır. Bundan dolayı, her saadetin ve her faaliyetin ve bilhassa iktisadî ve ticarî gelişimin ilk şartı, huzur ve sükûn ile emniyet ve asayişin, bozulması mümkün olmayan bir emniyet ve kuvvette bulunmasıyla kabildir. Bu sebeple de Cumhuriyet polis ve jandarmasının ve Cumhuriyet ordusunun şeref ve itibarı, her düşüncenin üstündedir. Bu şeref ve itibara saygı için vatandaşlarımızın dikkat ve uyanıklığını isterim. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 520)

Milli Eğitim'in gayesi yalnız hükümete memur yetiştirmek değil, daha çok memlekete ahlâklı, karakterli, cumhuriyetçi, inkılâpçı, olumlu, atılgan, başladığı işleri başarabilecek kabiliyette, dürüst, düşünceli, iradeli, hayatta rastlayacağı engelleri aşmaya kudretli, karakter sahibi genç yetiştirmektir. Bunun için de öğretim programları ve sistemleri ona göre düzenlenmelidir.

Türkiye Cumhuriyeti sadece iki şeye güvenir. Biri millet kararı, diğeri en elim ve güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla layık olma niteliğini kazanan ordumuzun kahramanlığı. Bu iki şeye güvenir. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakarlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

Memleketin genel hayatında, orduyu siyasetin dışında tutmak prensibi, Cumhuriyet'in daima dikkat ettiği önemli bir noktadır. Şimdiye kadar takip edilen bu yolda; Cumhuriyet orduları vatanın güvenilir ve sağlam koruyucusu olarak saygınlığını muhafaza etmiştir. (1924, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 348)

Cumhuriyet adliyesine mensup olanların en küçük memurlarına kadar ilmen yeterliliği ve cumhuriyet ülküsüne sahip olmaları için sarf olunan gayret, memnuniyet vericidir. Bir taraftan ilmî yeterliliği temin eden kurumlara önem verirken, diğer taraftan Cumhuriyet adliyesinin dayanağı olacak kanunların bir an evvel oluşturulması göz önüne alınmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 327)

Adliyemizin emin olduğumuz yüksek gücü sayesinde ki Cumhuriyet, kaçınılmaz gelişimi izleyebilecek ve türlü şekil ve kılıktaki tecavüzlere karşı vatandaşın hukukunu ve memleketin düzenini korunmuş tutabilecektir. 1930 (Atatürk'ün S.D.I, s. 351)

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısının ruhu, millî egemenliktir. Milletın kayıtsız şartsız egemenliğidir. Bir milletin egemenliğini anlayabilmesi ve onu güvenle koruyabilmesi, birtakım hususi vasıflara ve üstün terbiyeye sahip olmasına bağlıdır. Bir milletin ki siyasî terbiyesinde, sosyal terbiyesinde, vatan sevgisinde noksan vardır, öyle bir millet, egemenliğini lüzumu derecede kuvvetle elinde tutamaz. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 299-300)

Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur. (İlköğretim Mecmuası, Cilt: 4, Sayı:61, 1940)

Türk milleti, halk idaresi olan cumhuriyetle idare olunur bir devlettir. Türk Devleti lâiktir. Her reşit dinini seçmekte serbesttir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 352)

Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyet'i kurduk; o, on yaşını doldururken demokrasinin bütün icaplarını sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır. 1933 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 251)

Çağdaş bir cumhuriyet kurmak demek, milletin insanca yaşamasını bilmesi, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrenmesi demektir. (Gazinin N.A.V., Muhit Mec.,Sene: 3, No: 32, 1931, s. 7-8)

Demokrasi prensibinin en çağdaş ve mantıkî tatbikini temin eden hükümet şekli, cumhuriyettir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 410-411)

Bu kadar matemler ve felâketler geçirdikten sonra elbette Türk öğrenmiştir ki, vatani yeniden yapmak ve orada mesut ve hür yaşayabilmek için mutlaka egemenliğine sahip kalmak ve Cumhuriyet bayrağı altında bütün evlâtlarını toplu ve dikkatli bulundurmak lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 180)

Cumhuriyet, düşünce serbestliği taraftarıdır. Samimî ve meşru olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz. Her kanaat bizce muhteremdir. Yalnız, muarızlarımızın insafı olması lâzımdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s.71)

Cumhuriyetimiz öyle zannolunduğu gibi zayıf değildir. Cumhuriyet bedava da kazanılmış değildir. Bunu elde etmek için kan döktük. Her tarafta kırmızı kanımızı akıttık. İcabında müesseselerimizi müdafaa için lâzım olanı yapmağa hazırız. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, S. 71)

Medeniyetin coşkun seli karşısında mukavemet boşunadır ve o, gafil ve itaatsizler hakkında çok amansızdır. Dağları delen, göklerde uçan, göze görünmeyen zerrelere kadar her şeyi gören, aydınlatan, tetkik eden medeniyetin kudret ve yüksekliği karşısında, ortaçağa ait zihniyetlerle, iptidaî hurafelerle yürümeye çalışan milletler, mahvolmaya veya hiç olmazsa esir ve aşağı olmağa mahkûmdurlar. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti halkı, yenileşen ve olgun bir kütle olarak ilelebet

yaşamaya karar vermiş, esaret zincirlerini ise tarihte görülmemiş kahramanlıklarla parça parça etmiştir. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 47)

Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lââyık oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz. Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefilisi olan prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeğe devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, S. 80)

Türk basını milletin gerçek sesinin ve isteminin belirlediği Cumhuriyet etrafında çelikten bir kale meydana getirecektir. Bir fikir kalesi, anlayış kalesi. Basından bunu beklemek, Cumhuriyetin hakkıdır. Bugün milletin içtenlikle birleşmiş ve dayanışmış bulunması zorunludur. Kamunun esenliği ve mutluluğu bundadır. Mücadele bitmemiştir. Bu gerçeği milletin kulağına, milletin vicdanına gereği gibi ulaştırmada basının görevi çok ve önemlidir. (Şubat 1924, S.D. II)

“Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir” dediğimiz zaman, bunu herkes anlar. Hükûmetle resmî muamelelerde, Türk dilinin geçerli olması lüzumunu herkes tabîî bulur. Fakat “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesi aynı suretle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Bu şüphesiz açıklama ve yorumu muhtaçtır. Efendiler, gazeteci muhabibimin sualine, hükûmetin dini olamaz! diyemedim; aksini söyledim. “Vardır Efendim; İslâm dinidir” dedim. Fakat hemen arkasından “İslâm dini fikir hürriyetine sahiptir” cümlesiyle cevabımı açıklama ve yorumlama lüzumunu hissettim. Demek istedim ki, hükûmet, fikir ve vicdana riayetle kayıtlı ve görevli olur. Muhabibim, verdiğim cevabı, şüphesiz, mâkul bulmadı ve sualini şu tarzda tekrar etti: “Yani hükûmet bir dine bağlı olacak mı?” “Olacak mı, olmayacak mı bilmem!” dedim. Meseleyi kapatmak istedim. Fakat mümkün olmadı. O halde, denildi; herhangi bir mesele hakkında itikadım ve düşüncelerim dairesinde bir fikir ortaya atmaktan hükûmet beni menedecek veya cezalandıracaktır. Hâlbuki herkes, kendi vicdanını susturmaya imkân görecektir mi?

O zaman, iki şey düşündüm. Biri: Yeni Türkiye Devleti'nde her ergin kişi dinini seçmekte serbest olmayacak mıdır? Diğeri: Hoca Şükrü Efendi'nin : “Bazı din âlimi arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi şeriat kitaplarında mevcut belli ve değişmez İslâmî hükümleri yayımlayarak... yanıtıldığı maalesef görülen efkâr-ı İslamiye'yi aydınlatmayı gerekli bir vazife saydık” girişini takiben ifade edilen “İslâm Hilâfeti, din emrini koruyup yaymakta Peygamberliğin yerini almaktır; şeriat hükümleri koymak hususunda Resulü Ekrem Efendimiz'in vekilidir.”

Oysaki Hoca'nın sözlerini tatbiki kalkışmak, millî egemenliği, vicdan hürriyetini kaldırmaya çalışmaktı. Bundan başka Hoca'nın malûmat hazinesi, Yezitler zamanında yazdırılmış ve istibdat idaresine mahsus formülleri kapsamıyor muydu? O halde kavramı ve anlamı, artık herkesçe tamamen anlaşılmalı olan devlet ve hükûmet tabirlerini ve millet meclisleri vazifelerini, din ve şeriat kisvelerine bürüyerek kim ve ne için aldatılacaktır? Hakikat bundan ibaret olmakla beraber, o gün İzmit'te, basın mensuplarıyla bu konu üzerinde, daha fazla karşılıklı konuşma gerekli görülmedi.

Cumhuriyetin ilânından sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükûmet tabirinden dinsizlik mânası çıkarmaya eğilimli ve vesileci olanlara fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini manasız kılan bir tabirin girişine müsamaha olunmuştur. Kanunun, gerek 2. ve gerek 26. maddelerinde, gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve Cumhuriyet idaremizin çağdaş karakteriyle uyuşmayan tabirler, inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için sakınca görmediği tavizlerdir. Millet, Anayasamızdan, bu fazlalıkları ilk münasip zamanda kaldırmalıdır. 1927 (Nutuk II, s. 714-717)

Türk milletinin başında belâ olduğu asırlardan beri sabit olan hilâfetin kaldırılmasıyla Türk Cumhuriyeti, tarihin akışında lââyık olduğu temiz ve kuvvetli itibar mevkiini hakkıyla elde etti. Cumhuriyet Halk Partisi, Türk bağımsızlığı gibi Türk Cumhuriyeti'ni de hilâfetten ve her türlü iştirak ve müdahalelerden uzak olan güvenli şekilde ilelebet muhafazaya vücudunu vakfetmeyi, vatanın birinci derecede mevcudiyet sebebi saymaktadır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.530)

Millî egemenlik kuralı, hilafetsiz Türk Cumhuriyeti ile en mükemmel şekline ulaştırıldı. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 531)

Cumhuriyet, imkân demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile fert hürriyetini aşıl原因an sihirli bir aşıdır. Görülecektir ki, Cumhuriyet imkânları olan her memleket, hürriyet davasında er geç muvaffak olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri zirvelere götüren imkânları verir. Bağımsızlık ve hürriyetine sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlarla sahip demektirler. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyeti bu manasıyla ve bu kapsamıyla anlamak lâzımdır. (Atatürk'ten B.H., s. 45)

İzmir suikast teşebbüsünden sonra milletin binlerce telgrafla bu iğrenç girişimi lânetlemesi ve üzüntülerini bildirmesi münasebetiyle Anadolu Ajansı'na verdiği demeçten: Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından oluşan büyük ordumuzun vicdanında, akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin, bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyet'in adalet ve kudret pençesinde lââyık oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olamaz. Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır; fakat, Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefil olan prensiplerle, medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 80)

Efendiler! Size şunu söyleyeyim ki, inkılâpçı Türkiye Cumhuriyeti'ni benim şahsımla var zannedenler çok aldaniyorlar. Türkiye Cumhuriyeti, her mânası ile, büyük Türk milletinin öz ve aziz malıdır. Kıymetli evlâtlarının elinde daima yükselecek, ebediyen yaşayacaktır. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965)

Atatürk'e ait el yazısı metin: Benim için bir tek hedef vardır: Cumhuriyet hedefi! Bu hedefe vasıl olmak için, muayyen yolda yürüyen arkadaşların muvaffak olması için, başvuru doğru yolda, namuskarane yolda çok çalışmak ve faal olmak lâzımdır. Arkadaşlar, benden iltimas beklenmemelidir. Hepiniz, benim nazarımda kıymetli, yüksek kardeşlersiniz. Ama hepinize gösterdiğim hedef kutsî bir hedeftir. Oraya yönelirsiniz. Hanginiz daha güzel yollarla, muvaffakiyetlerle oraya vasıl olursanız onu takdir edeceğim, alkışlayacağım. Benden iltimas ve tarafgirlik beklemeyiniz arkadaşlar! Adam olanlar,

insan olanlar, fikirleri olanlar, yüksek ideali olanlar kıymetlerini gösterebilirler! Benim, size kardeşçe söyleyeceğim şey budur. (Afet inan, Atatürk'ün B.N.M., s. 38)

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı, medenîdir. Tarihte medenîdir, hakikatte medenîdir. Fakat ben, sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi söylüyorum; medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, fikriyle, zihniyetiyle medenî olduğunu ispat ve gösterme mecburiyetindedir. Medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, aile hayatı ile, yaşayış tarzı ile medenî olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Nihayet medenîyim diyen Türkiye'nin hakikaten medenî olan halkı, baştan aşağıya dış görünüşüyle dahi medenî ve olgun insanlar olduğunu fiilen göstermeye mecburdur. Bu son sözlerini açık ifade etmeliyim ki, bütün memleket ve dünya ne demek istediğimi kolaylıkla anlansın. Bu izahatımı yüksek topluluğunuza, tüm topluluğa bir sualle yöneltmek istiyorum. Soruyorum: Bizim kıyafetimiz millî midir? Bizim kıyafetimiz medenî ve uluslararası mıdır? Size iştirak ediyorum. Tabirimi mazur görünüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de uluslararasıdır. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mana var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için çamuru atmak elzemdir, tabiidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya plâtimden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevk edenler varsa onların ahmaklık ve kalın kafalığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve uluslararası kıyafet, bizim için, çok cevherli milletimiz için lâıyk bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpin veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kravat, yakalık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim: Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot gibi, bonjur gibi, smokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna, uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz. Ve onlara sormak isterim: Yunan serpuşu olan fesi giymek uygun olur da şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 46)

Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk ordusu! Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felâket ve sıkıntılardan ve düşman saldırısından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet'in bugünkü verimli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silâh ve vasıtaları ile donatılmış bir şekilde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur. Türk vatanının ve Türklük topluluğunun şan ve şerefini, içi ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an yapmaya hazır ve hazırlanmış olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır. 1938 (Ulus gazetesi, 30. 10. 1938)

Milletimiz tam bir azimle toplumsal ve fikrî gelişimine çalışırken, onu yolundan alıkoyacak iç ve dış engellerin karşısında kuvvetli, kudretli, yüksek vazifesini anlamış kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek gönlü rahat olabilir. Bütün millete tereddütsüz ve kalpten inanarak söyleyebilirim ki, Cumhuriyet orduları cumhuriyeti ve mukaddes topraklarını güvenle koruma ve savunmaya güçlü ve hazırdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 229)

Türk Cumhuriyetinin en esaslı prensiplerinden biri olan yurttan barış, dünyada barış gayesi, insanîyetin ve medeniyetin refah ve ilerlemesinden en esaslı etken olsa gerektir. Buna elimizden geldiği kadar

hizmet etmiş ve etmekte bulunmuş olmak bizim için övünülecek bir harekettir. 1933 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 560)

Alemdar Mustafa Paşa ile Mustafa Reşit Paşa'yı severim, fakat Alemdar'ın biraz kültürü olsa idi Cumhuriyet ilân ederdi. Mustafa Reşit Paşa'nın biraz kültürü, Alemdar'ın kudreti birleştirilseydi, ben tarihe başka bir vazife ile girerdim. (Enver Behnan Şapolya, Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, S. 532)

Arkadaşlar, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâplar için nurun ve münevverin yoluna gideceğiz; hedef ve hünerimiz cahil kütleyi de nurlandırarak yolumuzda yürütmek ve onu aydınlığa çıkarmaktır. Cumhuriyetimizi, çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak isteğimizi köstekleyecek herhangi bir referanduma gitmek yalnız cehalet değil hıyanet olur. Yüzde seksenine okuma yazma öğretilmemiş bir memlekette inkılâplar plebisitle olmaz!... 1984 (Bâki Vandemir, Yerli, yabancı 80 imza Atatürk'ü Anlatıyor, S. 172)

Bizce, Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi bugün de en muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Belleten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956. s. 740)

Türkiye Cumhuriyeti'nin esas düşüncesi, kadınları değil, erkekleri dahi, savaş meydanına götürmemektir. Fakat, Türk ulusunun yüksek varlığına, herhangi taraftan olursa olsun, ilişildiği zaman, işte o vakit Türk kadınları Türk erkeklerinin bulunduğu yerde hazır ve uyanık ve faal olacaklardır. Bu, insanlığın yüksek huzuru, sükûnu ve dünya insanlığı için lâzım bir ödev olduğundandır ki, Türk kadını bunu yapacaktır ve yapagelmektedir ve yapar. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Belleten, Cilt: XX, Sayı : 80, 1956, s. 742)

"Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lââyık olduğumuz yeri de temin edecektir." (16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma)

"Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan oluşmuş değil fakat kişisel ve sosyal hayat için işbölümü itibariyle çeşitli mesleklere ayrılmış bir toplum olarak görmek esas prensiplerimizdendir."(1923)

1933 Razgrad olayını protesto amacıyla yapılan gençlik gösterisinin izin alınmadan yapılması sebebiyle takibata geçilmesi üzerine, izinsiz gösteriyle ilgileri olmadığını bildiren Türk Talebe Birliği Kongresi daimî delegelerine cevap telgrafı : Gençliğin çalışkan, duyarlı ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik, her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kaidelerine riayetkâr bulunmaya da dikkatli olmalıdır. Cumhuriyet Hükümeti'nin millî meselelerde vazifesini bilir olduğuna ve kanunların ve adlî kuvvetlerin adaletine emin olunuz. 1933 (Cumhuriyet gazetesi, 28. 4. 1933)

Bizim dünya nazarında en büyük kuvvet ve kudretimiz, yeni şekil ve mahiyetimizdir. (1922)

Bizim bugünkü kuvvetimizin ruhu, aslı yeni şeklimizdedir. Biz bugün, doğrudan doğruya milletin ruhuna, vicdanına, eğilimlerine uygun olan maddî ve esaslı noktalara dayanıyoruz. Hükümetimiz, yalnız bir şahsın görüşüne bağlı olmaktan uzaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 12. 1929)

Yurda hizmet, inkılâba inan ve Cumhuriyet ülküsüne bağlılık gibi yüksek ve yaratıcı kavramlarla beslenen bilinçli sevgi, bugünün ve yarının en muvaffakiyetli vazife erlerini yetiştirecek bir öz kaynaktır. Bunun Mülkiye Mektebi ve Mülkiyeliler arasında belirmesini görmek, beni pek sevindirdi. 1933 (Milliyet gazetesi, 8. 12. 1933)

Son günlerinde söylediği bir söz : Şayet ölecek olursam, memlekete ait söyleyecek hiçbir şeyim yoktur. Zira mevcut Cumhuriyet kanunları bu işleri temine kâfidir. 1938 (Kurun gazetesi, 16. 12. 1938)

Cumhuriyet Hükümeti'nin, doğuda izleyegelmekte bulunduğu dostluk ve yakınlık siyaseti, yeni bir kuvvetli adım attı. Sadabat'ta, dostlarımız Afganistan, Irak ve İran ile imza etmiş olduğumuz dörtlü antlaşma, büyük bir memnuniyetle kayda değer barış eserlerinden biridir. Bu antlaşmanın etrafında toplanan devletlerin, aynı gayeyi izleyen ve barış içinde gelişmeyi samimiyetle isteyen hükümetleri arasında işbirliğinin, gelecekte de hayırlı neticeler vereceğinden emin bulunmaktayız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 388)

Yeni esaslar ve anlayışlar çerçevesinde bütün cihan ile en yeni münasebetleri kurmuş olan Türkiye Cumhuriyeti, barış yolunda harcanmış büyük gayretlerin gelişmesini derin bir alâka ile takip etmekte ve beşeriyetin en büyük ideali olan barışın lâzım ve esaslı unsurlarını, iyi niyetle yapılan ve bilhassa doğrulukla tatbik edilen karşılıklı sözleşmelere uyanın teşkil ettiği kanaatinde bulunmaktadır. 1928 (Atatürk'ün S.D.V., s. 50-51)

Sebeup ne olursa olsun vatandaşın derdine çare bulmak, yardım etmek ve destek olmak, Cumhuriyet hükümetinin koşacağı bir vazifedir. Fakat hükümetin yardımını isterken ona karşı, gerçek ahlâk sahibi olarak çıkmak tek çaredir. Yoksa birtakım küçük, adî menfaatlerini gizlemeye çalışmak, bu ferdi ıstırapları bütün milleti kapsayan ıstırap gibi göstermek ve bu suretle Cumhuriyet hükümetini yanıltmak isteyenler bilsinler ki, daima aldanacaklardır. 1931 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 36)

İleri hükümetçiliğin ayırıcı özelliği, halkı kudretine olduğu kadar şefkatine de samimiyetle inandırabilmesidir. Büyük, küçük bütün cumhuriyet memurlarında bu zihniyetin, en geniş ölçüde gelişmesine önem vermek, çok yerinde olur. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, . 378)

Beşeriyette, en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan hayatla ve kanla karşılaşmak, kendileri için alında yazılı olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu topluma anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı, edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır. Bunun içindir ki Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, edebiyat öğretiminde şu noktalara, bilhassa ehemmiyet ve kıymet vermelidir:

a) Türk çocuğunun kafasını, fitrî yaradılışındaki dikkat ve itinaya göre oluşturmak. Bu, Cumhuriyetin sıhhi düzeni ile alâkadar olan vekâlete de yönelen bir vazifedir.

b) Güzel muhafaza edilen Türk kafa ve zekâlarını açmak, yaymak, genişletmek. Bu, bilhassa Kültür Bakanlığı'nın vazifesidir. Bununla birlikte olarak, istidatlı Türk çocuk kafalarına müspet ilim ve maddî teknik mefhumlarını, yalnız nazarî olarak değil, aynı zamanda pratik vasıtalar ile de yerleştirmek.

c) Bir taraftan da, Türk kafalarındaki kabiliyetleri, Türk karakterindeki sağlımlıkları, Türk duygularındaki yükseklik ve genişlikleri, kendilerini hiç zorlamadan, tabîî bir tarzda ve olduğu gibi ifadeye onları alıştırarak. 1937 (Afet inan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

Mimar Koca Sinan'ın eserlerinin en yoğun bulunduğu İstanbul'da ve son şaheserinin yapıldığı Edirne'de, ona bir anıt dikilmelidir. Ancak, Cumhuriyetimizin başkenti Ankara'da da bütün Türk büyüklerinin heykelleri ve anıtlarının dikilmesi, gelecek nesillere örnek olmaları bakımından lâzımdır. 1935 (Afet inan, Mimar Koca Sinan, s. 67)

Halkımızın estetik kabiliyetlerini aksettiren ve her günkü ihtiyaçlarımızın büyük bir kısmını karşılayan el ve ev küçük sanatlarının, cumhuriyet rejiminde lââyık olduğu seviyeye yükseltilmesi gerekir. Bunun için özendirme yapılmamasını tavsiyeye değer bulurum. 1938 (Atatürk'ün S.D.I, s. 392)

Türkiye Cumhuriyeti, sanat mekteplerinin tam gelişmesine çok muhtaçtır. 1924 (Maarif Vekilliği Dergisi, sayı: 21-21, Şubat 1939)

Kendine devrimin ve devrimciliğin çeşitli ve yaşamsal görevler verdiği Türk vatandaşının sağlığı ve sağlımlığı her zaman üzerinde dikkatle durulacak ulusal sorunumuzdur. Çünkü Cumhuriyet, düşünsel, bilimsel ve bedensel bakımlardan güçlü ve yüksek düzeyli koruyucular ister.

Cumhuriyet Hükümeti'nin başlı başına bir ilke olarak başarıyla izlediği sağlık savaşımını gittikçe araçlarını artıran bir ölçüde sürdürmek gereklidir ve önemlidir. (2. Dönem 3. Toplanma Yılına Açarken, 1.11.1925, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 346)

Çankaya'da müzisyenlere söylemiştir: Osmanlı musikisi, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki büyük inkılâpları terennüm edecek kudrette değildir. Bize yeni bir musiki lâzımdır ve bu musiki özünü halk musikisinden alan çok sesli bir musiki olacaktır. İtiyat dediğiniz şeye gelince, sizin Osmanlı musikinizi Anadolu köylüsü dinler mi? Dinlemiş mi? Onda o musikinin itiyadı yoktur. 1934 (A.Adnan Saygun, Atatürk ve Musiki, s. 48-49)

ÇALIŞMAK

Yaşamak demek, çalışmak demektir. Bir toplumun bir bölümü çalışırken diğer bölümü oturursa, o toplum felce uğrar. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 89)

Millî hedef belli olmuştur. Ona ulaşacak yolları bulmak zor değildir. Önemli olan, çetin olan o yollar üzerinde çalışmaktır. Denebilir ki hiçbir şeye muhtaç değiliz. Yalnız tek bir şeye çok ihtiyacımız vardır: Çalışkan olmak. Toplumsal hastalıklarımızı incelersek temel olarak bundan başka, bundan önemli bir hastalık keşfedemeyiz; hastalık budur. O halde ilk işimiz bu hastalığı esaslı bir şekilde tedavi etmektir. Milleti çalışkan yapmaktır. Servet ve onun doğal sonucu olan refah ve mutluluk, yalnız ve ancak çalışkanların hakkıdır. (1923, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 59, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 63)

Yüzyılın bize verdiği dersten, milletimizin gereği kadar uyandığını görüyorum. Milletimizin özel nitelikleri, her işimizde başarımızın kefilidir. Başarımız, şüphesiz birlikte olacaktır. Eğer millet ortak amaca hep beraber faaliyet sarf ederek yürürse, mutlaka başaracaktır. İşte bunları düşünerek gelecekteki çalışmamızda da başarılı olacağına inanıyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 99)

Türk milletinin gelişmesine asırlardan beri karşı koyan engelleri kaldırmak ve genel hayata çağdaş medeniyetin kanunlarını ve vasıtalarını vermek için sarf ettiğimiz çalışmanın, milletin umumî tasvibini kazandığı muhakkaktır. 1926 (Atatürk'ün S.D.I, s. 331-332)

“Zafer «Zafer benimdir» diyebilenindir; başarı «başarılı olacağım» diye başlayanın ve «başarılı oldum» diyebilenindir.”(Konya, 1925)

“Başarı, tüm ulusun azim ve inancıyla çabasını birleştirmesi sonucu kazanılabilir.”(1921, İzmir)
(Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, CII, Ankara,1997, s80-81)

Çalışma, insanların bedensel kuvvetlerini geliştirir ve hayat için gerekli olan şeyleri temin eder. Çalışmaksızın, fikrî gelişme ve ahlâkî olgunlaşma da mümkün değildir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 535)

Bizim başka milletlerden hiçbir eksiğimiz yok. Cesuruz, zekiyiz, çalışkanız, yüksek maksatlar uğrunda ölmesini biliriz. (Makbule Atadan Anlatıyor. Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk III, Der: N.A. Banoğlu, S. 79)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurттаşlarım!Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şerefle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlanmanı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Türk milleti, tarihinle övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz. (Afet İnan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

Gelecekte, millet hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bütün millet fertlerinin borcudur. Gerçekten, vatanımıza ve

bağımsızlığımıza göz dikenlere yalnız askerlikçe üstün gelmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların her türlü ümitlerini kırarak şekilde siyaset, idare ve ekonomi bakımlarından kuvvetli olmak lâzımdır. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 46)

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vatandır. İşte bu memleketi böyle bayındır hale, cennet haline getirecek olan, ekonomik etkenler ve ekonomik faaliyettir. Bu sebeple, öyle bir ekonomi devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrensin ve o gereklere başvursun. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet yoksul değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışkanlar diyarı denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devre yükselecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük yer, en büyük hak çalışkanlara ait olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Allahın emri çok çalışmaktır. İtiraf ederim ki, düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan ziyade çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın icaplarına göre ilim ve fen ve her türlü medeniyet buluşlarından azamî derecede istifade etmek zorunludur. Hepimiz itirafa mecburuz ki, bu husustaki hatalarımız çok büyüktür. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 92)

İnsanlar ferdî olarak çalışırlarsa muvaffak olamazlar. Çünkü Allah insanları yaratırken onlara öyle bir muhtaçlık vermiştir ki, her insan hemcinsi insanlarla çalışmaya mecbur ve mahkûmdur. Bu iştirak faaliyeti, âdetâ bir ilâhî ihtiyaç olunca, maksatları birleştirmenin nasıl zorunluk olduğunu kolayca anlarız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 125)

Ekonomi demek, her şey demektir. Yaşamak için, mesut olmak için, insan varlığı için ne lâzımsa onların hepsi demektir. Ziraat demektir, ticaret demektir, çalışma demektir, her şey demektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 110-111)

Bir insan milyoner olur. Fakat bir gün bütün servetini kaybeder, düşebilir. Ancak, o adamın içinde cevher varsa, çalışma kudreti, çalışma aşkı yaşıyorsa gene kazanıp eski servetini elde edebilir. (Hikmet Bayur, T.D.K. Türk Dili, Belleten, No:33, 1938, s. 16)

Çalışmak, umumî kanundur; gelir sahipleri zenginler dahi, bu kanundan hariç kalamazlar; mevcut servetini millî servetin ziyadeleşmesine yardım edecek surette kullanmalıdır. Bir zengin, bedenî çalışmadan uzak kalabilir; fakat bu takdirde, faaliyetini fikir meşguliyetine yöneltmelidir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 538)

Yolunda yalnız olmayacaksın; orada, aynı hedefi takip eden başkaları ile beraber yürüyeceksin. Bu hayat yarışında, diğerleri, kabiliyetleri itibarıyla size geçebilirler. Bir başarı, elinizden kaçabilir. Bundan dolayı, onlara kızmayınız ve elinizden geleni yapmışsanız, kendi kendinize de kızmayınız. Asıl mühim olan başarı değil, gayrettir. İnsanın elinde olan ve onu memnun eden ancak gayrettir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 78; 542)

Çalışmak, gerçekte zahmetli değildir. Yalnız, tutulan iş ile şahsın kabiliyetleri ve zevkleri arasında uygunluk olmalıdır. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 75; 534)

Neticesiz uğraşmak, çalışma sayılmaz. Hiçbir şey yapmamak veyahut neticesiz, mânasız şeyler yapmak, çalışma kanununa karşı büyük kabahattir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 536)

İnsan, çalıştığı işin eli altında veyahut kafasının içinde eserini büyümekte ve yükselmekte gördüğü zaman ne büyük zevk duyar. Bu eser, ister çiftçinin hasadı, ister mimarın evi veyahut heykeltıraşın heykeli, ister bir âlimin veya bir sanatkârın keşfi, kitabı olsun, zevk birdir. Zevk, bütün zahmetleri, saban arkasında dökülen terleri, sanatkârın, düşünürün bazen pek elemli olan yorgunluklarını derhal unutturur. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 75 – 76; 536 – 537)

Bir insan, hayatında büyük bir başarı kazanabilir, fakat yalnız onunla övünerek kalmak isterse, o başarı da unutulmaya mahkûmdur. Onun için çalışmak ve daima başarı aramak, herkes için esas olmalıdır. (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 301)

Başarılarda gururu yenmek, felâketlerde ümitsizliğe mukavemet etmek lâzımdır. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H. B. s. 90)

Muharebe meydanlarında kıymetli evlâtlarımızın süngü ve silâhlarının zaferi kâfi değildir. Bu zafer ve başarı çok büyüktür; ancak, gerçek refah ve mutluluğa sahip olabilmek için, asıl bundan sonra çalışmak gerekir. Sizin için zafer ve ilerleme sahası ekonomide, ticarettedir. Bunu takdir ediyorsanız, çok çalışmaya mecbursunuz. Aksi takdirde memleketin gerçek sahibi olduğunuzu söyleyemezsiniz bile, kimseyi inandıramazsınız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 129)

Ben, bir işte nasıl muvaffak olacağımı düşünmem; o işe neler mâni olur, diye düşünürüm. Engelleri kaldırdım mı, iş kendi kendine yürür. (Hasan Rıza Soyak, Yakınlarından Hatıralar, 1955, s. 10)

Herhangi bir zorluk önünde kaldığım zaman benim yaptığım iş şudur: Vaziyeti iyice tespit etmek, sonra bu vaziyet karşısında alınacak tedbirin ne olduğuna karar vermek. Bu kararı bir kere verdikten sonra artık acaba yapayım mı, yapmayayım mı, diye tereddüt etmemek, tereddütsüz kararı tatbik etmek ve muvaffak olacağıma inanarak tatbik etmek! (Asım Us. G.D.D., s. 109)

Benim yaptığım işler, biri diğerine bağlı ve lüzumlu olan şeylerdir. Fakat, bana yaptıklarımın değil, yapacaklarımdan bahsedin! (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 301)

Benim her emrim yapılır, çünkü benden yapılmayacak emirler çıkmaz! (Asaf İlbaý, Atatürk Anekdotları – Anılar. Der : Kemal Arıburnu, s. 28)

Büyük kararlar vermek kâfi değildir. Bu kararları cesaret ve kesinlikle tatbik etmek lâzımdır. (Baki Vandemir, Atatürk, Atatürk Görüşleri ve Hatıralarla, s. 96)

Zamanında hiçbir şeyi kaçırmamak ve zamansız hiçbir şeye uzaktan yakından girişmemek, başlıca dikkatimizi teşkil etmelidir. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le Beraber, Cilt: I, s. 85)

Biri işi zamansız yapmak, o işi başarısızlığa uğratmak olur. Her şey sırasında ve zamanında yapılmalıdır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le Beraber, Cilt: I, S. 235)

İstediklerimizin hepsi olacaktır. Ancak zamanını seçmek lâzım. Her şeyi birden yapamayız; sıra beklemek, reaksiyona meydan bırakmamak mecburiyetindeyiz. Dediğim gibi, bazen hedefe

dolambaçlı yollardan gitmek, cephe hücumundan daha emin ve daha sağlamdır. 1922 (Süreyya Sami Berkem, Unutulmuş Günler, s. 101)

Atatürk'e ait el yazısı metin : Benim için bir tek hedef vardır: Cumhuriyet hedefi! Bu hedefe vasıl olmak için, muayyen yolda yürüyen arkadaşların muvaffak olması için, başvuru doğru yolda, namuskârane yolda çok çalışmak ve faal olmak lâzımdır. Arkadaşlar, benden iltimas beklenmemelidir. Hepiniz, benim nazarımda kıymetli, yüksek kardeşlersiniz. Ama hepimize gösterdiğim hedef kutsî bir hedefdir. Oraya yöneliksiz. Hanginiz daha güzel yollarla, muvaffakiyetlerle oraya vasıl olursanız onu takdir edeceğim, alkışlayacağım. Benden iltimas ve tarafgirlik beklemeyiniz arkadaşlar! Adam olanlar, insan olanlar, fikirleri olanlar, yüksek ideali olanlar kıymetlerini gösterecekler! Benim, size kardeşçe söyleyeceğim şey budur. (Afet İnan, Atatürk'ün B.N.M., s. 38)

Bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar bedbahtlardır. Besbelli ki o adam fert sıfatıyla mahvolacaktır. Herhangi bir şahsın, yaşadıkça memnun ve mutlu olması için gereken şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır. Makul bir adam, ancak bu şekilde hareket edebilir. Hayatta tam zevk ve saadet, ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı, mutluluğu için çalışmakta bulunabilir. Bir insan böyle hareket ederken "Benden sonra gelecekler acaba böyle bir ruhla çalıştığımı fark edecekler mi?" diye bile düşünmemelidir. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

Türk; övün, çalış, güven. (Afet İnan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, TTK. Yay. Ankara, 1959 s. 304)

Bu memlekette çalışmak isteyenler, bu memleketi idare etmek isteyenler memleketin içine girmeli, bu milletle aynı şartlar içinde yaşamalı ki ne yapmak lâzım geleceğini ciddi surette hissedebilirler. Her ne suretle olsun, hizmet edenler millettten büyük mükâfatlar bekliyorlarsa katiyen doğru bir harekette bulunmuş olmazlar. Millettten çok şey istememeliyiz. Hizmet edenler, namus vazifelerini yerine getirmiş olmaktan başka bir şey yapmamışlardır. (1923)

Beni görmek demek behemehal yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kafidir. (1929, İstanbul) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 279)

Geçen zamana oranla, daha çok çalışacağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. (1933, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 318)

... Türkiye'nin adına çalışkanlar diyarı denilsin... En büyük makam, en büyük hak, çalışanların olacaktır. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s.112)

Büyük işler, önemli girişimler, ancak birlikte çalışma ile elde edilebilir. (1925, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 231)

Büyük dinimiz çalışmayanın insanlıkla ilgisi olmadığını bildiriyor. Bazı kimseler çağdaş olmayı dinsizlik olmak sanıyorlar. Asıl dinsizlik onların bu düşüncesidir. Bu yanlış yorumu yapanların amacı, Müslümanların dinsizlere esir olmasını istemek değil de nedir? Her sarıklıyı hoca sanmayın, hoca olmak sarıklı değil, akıllıdır. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 132)

Büyük Türk kadınına çalışmalarımıza ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına bilimsel, ahlaki, sosyal ve ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve destekçisi yapmak yoludur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.154-155)

Millet sevgisi kadar büyük sevgi yoktur ve şahsımız için değil, fakat mensup olduğumuz millet için elbirliği ile çalışalım. (Afet İnan, Mustafa Kemal ATATÜRK'ten Yazdıklarım, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981, s.58)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında millî birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve yeteneklerinin olgunluğudur. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazonoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

İnsanların yaşamına, çabalarına egemen olan güç; yaratma, yeni bir şey bulma yeteneğidir. (ÂFETİNAN, A., Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Yayınları, s.272)

Muhterem Gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Kazanmak, yenilmek. Size, Türk Gençliği 'ne terk edip bıraktığımız vicdani emanet, yalnız ve daima kazanmaktır ve eminim daima kazanacaksınız. Milleti yükseltmek için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti yükseltmek için dikilecek engellere hep birlikte engel olacağız. Bunun için beyinlerinize, irfanlarınıza, bilgilerinize, gerekirse bileklerinize, pazılarına, bacaklarınıza başvuracak, fakat sonuçta mutlaka ve mutlaka o amaca varacağız... Bu millet, sizin gibi evlatlarıyla layık olduğu olgunluk derecesini bulacaktır. (1923,Tarsus) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 137)

Türkiye Cumhuriyetinin, özellikle bugünkü gençliğine ve yetişmekte olan çocuklarına hitap ediyorum: Batı senden, Türk'ten çok geriydi. Manada, fikirde, tarihte bu, böyleydi. Eğer bugün, Batı nihayet teknikte bir yükselme gösteriyorsa, ey Türk çocuğu, o kabahat senin değil, senden evvelkilerin affolunmaz ihmalinin bir neticesidir. Şunu da söyleyeyim ki, çok zekisin, bu belli! Fakat zekânı unut, daima çalışkan ol! (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDİTK., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.213)

Fikirler anlamsız, mantıksız, boş sözlerle dolu olursa, o fikirler hastalıktır. Aynı şekilde sosyal hayat akıl ve mantıktan uzak, faydasız, zararlı ve birtakım inançlar ve geleneklerle dolu olursa felce uğrar. Memleketi, milleti kurtarmak isteyenler için, çalışkanlık, iyi niyet, fedakarlık gerekli olan niteliklerdir. Fakat bir toplumdaki hastalığı görmek, onu tedavi etmek, toplumsal hayatı çağın gereklerine göre geliştirmek için bu nitelikler yeterli gelmez; bu niteliklerin yanında ilim ve fen lazımdır.

Türk milletinin istikbali, bugünkü evlâtlarının görüş isabeti, yorulmak itiyadında olmayan çalışma azmiyle büyük ve parlak olacaktır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 532)

Bir milleti teşkil eden fertlerin o millet içinde, her nevi hürriyeti, yaşamak hürriyeti, çalışmak hürriyeti, fikir ve vicdan hürriyeti emniyet altında bulunmak lâzımdır. Keza, bir milletin tümünün her nevi hürriyeti, yani kendi topraklarında, haricin hiçbir müdahale ve sınırlaması olmaksızın hür ve bağımsız yaşaması ve çalışması lâzımdır. İşte, devlet, gerek fertlerin hürriyetini temin için millet üzerinde bir nüfuz ve gerek millet ve memleketin bağımsızlığını muhafaza edebilmek için kendine has bir nüfuz ve kuvvete sahip olmalıdır. Devleti teşkil eden milletin sinesinde nüfuz icra eden kuvvet, ferden hiç kimse tarafından verilmiş değildir. O, bir siyasî nüfuzdur ki, devlet kavramında kendiliğinden mevcuttur ve devlet, onu halk üzerinde tatbik etmek ve milleti haricen diğer milletlere karşı müdafaa eylemek salâhiyetine maliktir. Bu siyasî nüfuz ve kudrete "irade" veya "egemenlik" denir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 26-27; 386 – 389)

İnkılâbımız, Türkiye'nin asırlar için saadetini üstüne almıştır. Bize düşen, onu idrak ve takdir ederek çalışmaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II,s.187)

1933 Razgrad olayını protesto amacıyla yapılan gençlik gösterisinin izin alınmadan yapılması sebebiyle takibata geçilmesi üzerine, izinsiz gösteriyle ilgileri olmadığını bildiren Türk Talebe Birliği Kongresi daimî delegelerine cevap telgrafı : Gençliğin çalışkan, duyarlı ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik, her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kaidelerine riayetkâr bulunmaya da dikkatli olmalıdır. Cumhuriyet Hükümeti'nin millî meselelerde vazifesini bilir olduğuna ve kanunların ve adlî kuvvetlerin adaletine emin olunuz. 1933 (Cumhuriyet gazetesi, 28. 4. 1933)

Hayatta tam mutluluk ve esenlik ancak gelecek kuşakların şerefi, varlığı, esenliği için çalışmakta bulunabilir.

ÇANAKKALE

"Onlar mukaddes vatan toprakları için canlarını seve seve vermişler, Çanakkale Savaşları'nın kaderini değiştirmişlerdir. Burada geçen her saniye, kullanılan her an, ölen her nefer, Türk vatan ve milletinin mukadderatını çizmiştir. Kara savaşlarına katılan ilk birlik olan 57. Alay, vatan sevgisinin ne olduğunu insanlığa göstermiştir. Bu kahraman Alayı hayranlık, minnet ve rahmetle anıyorum." (Atatürk'ün 57. Alay ile ilgili söyledikleri)

"Çanakkale Zaferi, Türk askerinin ruh kudretini gösteren şayanı hayret ve tebrik bir misaldir. Emin olmalısınız ki, Çanakkale Muharebelerini kazandıran bu yüksek ruhtur."

"Benimle beraber burada muharebe eden askerler kesin olarak bilmelidir ki, bize verilen namus görevini eksiksiz yapmak için bir adım geri gitmek yoktur. Uyku, dinlenme aramanın, bu dinlenmeden

yalnız bizim değil, bütün milletimizin sonsuza kadar mahrum kalmasına sebep olacağını hepimize hatırlatırım.” (3 Mayıs 1915 Arıburnu)

“Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur ve sessizlik içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız, bizim bağrıımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.” (Çanakkale’de ölen düşman askerlerinin ailelerine hitaben, Atatürk’ün söylediği)

Size Bombasırtı vakasını anlatmadan geçemeyeceğim. Karşılıklı siperlerimiz arasında mesafemiz sekiz metre, yani ölüm muhakkak, muhakkak... Birinci siperdekiler hiçbiri kurtulamamacasına tamamen düşüyor, ikincidekiler onların yerine gidiyor. Fakat ne kadar gıptaya şayan bir itidal ve tevekkülle, biliyor musunuz? Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, en ufak bir fütür bile göstermiyor; sarsılmak yok. Okumak bilenler ellerinde Kur’an-ı Kerim, cennete girmeye hazırlanıyorlar. Bilmeyenler, kelime-i şahadet getirerek yürüyorlar. Bu, Türk askerindeki ruh kuvvetini gösteren, şaşılacak ve övülecek bir misaldir. Emin olmalısınız ki, Çanakkale Muharebesi’ni kazandıran bu yüksek ruhtur.

“Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler gelir, başka komutanlar hâkim olabilir” (25 Nisan 1915 Conkbayırı)

ÇİÇEK

En mesut olanlar, hizmetlerinin bütün nesillerce meçhul kalmasını tercih edecek karakterde bulunanlardır. Herkesin kendine göre bir zevki vardır. Kimi bahçe ile meşgul olmak, güzel çiçekler yetiştirmek ister. Bazı insanlar da adam yetiştirmekten hoşlanır. Bahçesinde çiçek yetiştiren adam çiçekten bir şey bekler mi? Adam yetiştiren adam da, çiçek yetiştirendeki hislerle hareket edebilmelidir. Ancak bu şekilde düşünen ve çalışan adamlardır ki memleketlerine ve milletlerine ve bunların geleceklerine faydalı olabilirler. Bir adam ki, memleketin ve milletin saadetini düşünmekten ziyade kendini düşünür, o adamın kıymeti ikinci derecededir. (1937, Ankara) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepimiz geleceğin bir gülü, yıldızı, ikbal nurusunuz. Yurdu asıl nura gark edecek sizsiniz. Kendinizin ne kadar mühim ve kıymetli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şeyler bekliyoruz. (1922, Bursa) (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 45-46)

Başımıza neler örölmek istenildiği ve nasıl mukavemet ettiğimiz ve daha doğrusu milletin arzu ve emellerine uyarak ve onun yardımıyla nasıl çalıştığımız görölmeli ve gelecek kuşaklar için ibret ve uyanıklığı gerektirmelidir. Zaten her şey unutulur. Fakat biz her şeyi gençliğe bırakacağız. O gençlik ki hiçbir şeyi unutmayacaktır; geleceğin ışık saçan çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir! 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk’le beraber, Cilt : II, s. 471-472)

ÇİFTÇİ

Milli ekonominin temeli, ziraattir. Bunun içindir ki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. Fakat, bu hayatî işi, isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce ciddi etütlere dayalı bir ziraat siyaseti tespit etmek ve onun için de, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır. Bu siyaset ve rejimde, önemli yer alabilecek noktalar başlıca şunlar olabilir: Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünmez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlandırmak lâzımdır. (1937) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.412)

Eğer milletimizin çoğunluğu çiftçi olmasaydı, biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık. (Mart 1928)

Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki emeklerini asrî, iktisadî tedbirlerle azamî haddine çıkarmalıyız. Köylünün çalışmalarının netice ve semeresini kendi menfaati lehine azamî haddine yükseltmek, istisadî siyasetimizin temel taşıdır. Onun için, bir yandan çiftçinin emeğini arttıracak ve semereli kılacak bilgi, vasıta ve fennî aletlerin kullanma ve yapılmasına, öte yandan onun çalışmalarının neticelerinden azamî derecede faydalanmasını temin edecek iktisadî tedbirlerin alınmasına çalışmak lâzımdır. (1922)

İnsan, çalıştığı işin eli altında veyahut kafasının içinde eserini büyütmekte ve yükselmekte gördüğü zaman ne büyük zevk duyar. Bu eser, ister çiftçinin hasadı, ister mimarın evi veyahut heykeltraşın heykeli, ister bir âlimin veya bir sanatkârın keşfi, kitabı olsun, zevk birdir. Zevk, bütün zahmetleri, saban arkasında dökülen terleri, sanatkârın, düşünürün bazen pek elemli olan yorgunluklarını derhal unutturur. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları, s. 75 – 76; 536 – 537)

Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir: Biri çiftçi diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik, çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik, çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır... bundan sonra da daha iyi çiftçi ve asker olacağız. Lakin bundan sonra asker oluşumuz artık eskisi gibi başkalarının hırsı, şanı, şöhreti ve keyfi için değil; yalnız ve yalnız bu aziz topraklarımızı korumak içindir. (1923, Tarsus) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 135)

Herkesçe bilinir ki siyasî partiler, belirli amaçlarla kurulurlar. Meselâ, İzmir tüccarları yalnız kendi menfaatlerini tatmin edebilecek bir parti yapabilirler; yahut yalnız çiftçilerden ibaret bir parti olabilir. Halbuki bizim partimiz, böyle sınırlı bir görüşü izleyen kuruluş değildir. Tersine, her sınıf halkın menfaatlerini eşit bir surette, biri diğerini zedelemekten temin etmeyi amaç edinen bir kuruluştur. Bunu davranış şeklimiz ispat etmektedir. Bundan sonra da böyle olacaktır. Diğer memleketlerde bu kuruluşun bir benzerini aramaya lüzum yoktur. 1931 (Aydın Tarihi, Cilt: 24, Sayı: 82-83, 1931)

Memleketimizin ekonomik kaynakları, bütün dünyanın hırslarını çekecek verim ve servete maliktir. Halkımızın çiftçi olması, topraklarımızın dünyanın en bereketli topraklarından bulunması, maddî hayat için hiçbir endişeye yer bırakmamaktadır. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 229)

Hayat demek ekonomi demektir. Yaşayabilmek için mutlaka kazanan olmalıdır. Bu millet şimdiye kadar imparatorluklar kurmuştur. Cihangirler yetiştirmiştir. Halbuki bazı devirler oldu ki, ekonomi ile

uğraşmaya tenezzül etmemiştir! İktisadiyatı aşağı bir şey telâkki ederek onu başka unsurlara bırakmıştır. Bunun neticesi olarak bugün o unsurlar, o yabancılar esas unsurun fiilen efendisi olmuştur. Onlar, nihayet bu memleketi müstemleke telâkki etmişler, onu bir istismar sahası yapmışlardır. Hem nasıl müstemleke? Kendi evlâdıyla, kendi parasıyla idare olunan bir müstemleke... Ürünleri, bütün kazancı harice gitmek şartıyla.... Efendiler! Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için iktisadiyat esastır. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu merkezin etrafında toplamalıyız. Her mesai şubesini, mutlaka bu esas noktaya dayandırmalıyız. Meselâ maarif programımız ne olacaktır? Maarif programımız şu olacak ki, onu takip eden insanlar, güzel çiftçi, kunduracı, fabrikacı, tüccar olacak. Pratik, yararlı, verimli adam olacak... Bunları öğreten programların, bunları öğreten memleketlerin ve kuruluşların tümü maarif olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 9. 1. 1930)

ÇOCUK, EVLAT

Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı, ikbal nurusunuz. Yurdu asıl nura gark edecek sizsiniz. Kendinizin ne kadar mühim ve kıymetli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şeyler bekliyoruz. (1922, Bursa) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 45-46)

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vatandır. İşte bu memleketi böyle bayındır hale, cennet haline getirecek olan, ekonomik etkenler ve ekonomik faaliyettir. Bu sebeple, öyle bir ekonomi devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrensin ve o gereklere başvursun. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet yoksul değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışanlar diyarı denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devre yükselecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük yer, en büyük hak çalışanlara ait olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

“Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin sebeplerinden biri olan heykeltıraşlığı en üst derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesinde atalarımızın ve bunlardan sonra yetişecek evlatlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilan edecektir.”

Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz öğrenimin sınırı ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1- Milliyetine, 2- Türkiye Devleti'ne, 3- Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır. 1922 (M.E.İ.S.D.I, s. 9)

Şurasını tecrübe ile ifade edeyim ki, hece ve alfabe yeniliği hakikaten çocukları güçlüklerden kurtaran, onlara küçük yaşta muvaffakiyet lezzetini tattıran en etkili vasıta. İnsanlar arasında kolay ve hevesli okumak vasıtasının temin edilmesi, hem millî gelişmeye hem de milletler arasında anlaşmaya çok hizmet eder. 1929 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 543)

Türk çocuklarının yüksek kabiliyetine inancım tamdır. 1933 (Hakimiyeti Milliye gazetesi, 3. 11. 1933)

Çocuklar, küçük birer (büyük insan)dır. Onların da kendilerine göre dertleri, sevinçleri, kıskançlıkları, rekabetleri, izzeti nefisleri ve gururları vardır. Çocuk anlaşılmayan bir mahlûk! Onların mantığını anlamak için çocuk olmak gerektir! (İzmir Palas oteli, Hakimiyet-i Milliye'nin tertip ettiği çocuk balosunda)

Çocukluk ne güzel şey.. Çocuklar ne güzel, ne tatlı yaratıklar değil mi? En çok hoşuma giden halleri nedir bilir misin? İkiyüzlü olmamaları, bütün istek ve duygularını içlerinden geldiği gibi açıklamaları. (Rıza Soyak'tan)

Daha çocukken, dersler, kitaplar arasında yuvarlanırken hissedirdim ki bu dilin bir şeye ihtiyacı var. O ihtiyacın ne olduğunu, nasıl elde edileceğini bilmezdim. Fakat mutlaka bir şey lâzım olduğunu duydım. 1928 (İbrahim Necmi Dilmen, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Türk çocuklarının nasibi, her muvaffakiyetli hamleden hep sevinç veren neticeler almaktır. Türk çocukları! Yürüdünüz, yürüyorsunuz, yürüyünüz! Yaptığınız hamleler sizi yüksek ülkeye ulaştırmak üzeredir. Durmayın, yürüyün! Saadet, refah, sevinç ve hepsinden sonra dünyaya karşı yüksek bir gurur seni bekliyor. Türk çocukları! Son sözümün son kelimesine dikkat!... Gurur, azamet, sende zaten vardır; bunu gösterme! Onu, kendi yüksek enerjinin harimine sakla! Gerekirse, büyük tevazuunu göster. Fakat gene gerektiğince, göster ezici yumruğunu! İşte, bu vasıflarınla ispat edebilirsin ne olduğunu! Benim bugünkü ve yarınki Türk çocukluğundan beklediğim haslet, bu suretle belirmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Çocuk sevgisi insan için bir ihtiyaçtır. Hele yaş ilerledikçe bu ihtiyaç kendisini daha kuvvetle hissettiriyor. Onun için de Ülkü'yü yanımdan ayırmak istemiyorum. 1936 (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 25, 1964, s. 62)

Çocukluk ne güzel... Çocuklar ne sevimli, ne tatlı yaratıklar değil mi? En çok hoşuma giden halleri nedir bilir misiniz? Riyakârlık bilmemeleri, bütün istek ve duygularını, içlerinden geldiği gibi, açıklamaları... (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s 78 – 79)

Çoğu ailelerde öteden beri çok kötü bir alışkanlık var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler. Zavallılar lâfa karışınca "Sen büyüklerin konuşmasına karışma!" der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket! Hâlbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidir; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve riyakâr olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık, düşüncelerini hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimî düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışmalıdır. Bence bunlar, çocuk eğitiminde, ana kucağından en yüksek eğitim ocaklarına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu suretledir ki, çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 79)

Güzel sanatlar terimini, Türkler zannediyorum pek haklı olarak 1-Musiki, 2-Resim, 3-Heykeltraşlık, 4-Edebiyat, 5-Mimarlık, 6-Rakstan oluşmuş saymışlardır. Bu dal, insan topluluklarının yüksek niteliğini belirlemede çok büyük önem taşır. Bu yüksek kıymet, yüksek incelik, maharet, ince kabiliyet ve işte bunların hepsini yapabilmek, sanatkârlığın birleşmiş ifadesidir. Bu mesele üzerinde bizim de,

çocuklarımızın da esaslı olarak durmanız lâzımdır. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10.11.1941)

Bir sohbet esnasında ressam Çallı İbrahim'e söylemiştir: Aynı milletin çocuklarının hep beraber bulunarak birbirlerini tanımaları, birbirlerini sevmeleri ve bu birlik sevgisinden çıkacak yüksek hislere aynen tâbi olmaları güzel bir şeydir. Eğer güzel sanatlar müntesibi sıfatıyla siz bunu tespit ederseniz, bütün millete ve bütün insanlığa hizmet edersiniz. (Hasan Cemil Çambel, Dünya gazetesi, 30. 8. 1952)

Bugünkü Türk milleti, mazinin en derin medeniyetlerinde kuruculuk iddia eden bu Türk milletinin bugünkü çocukları, açık ve sağlam yolu bulmuşlardır. 1930 (Asım Us, Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım, s. 141)

Çocuklarınızın ve gelecek nesillerin musikisi, batı medeniyetinin musikisidir. (Falih Rıfkı Atay, Çankaya, 1969,s.410)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceği gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

Bir milletin yükselmesi için ilim, sanat, fikrî ve iktisadî ilerlemeler ne derecede mühim ise, ordu da bu ehemmiyete paralel ehemmiyette tanınmalıdır. Mazide nice yüksek medeniyetler görülmüştür ki, muhafaza ve müdafaasında kusur edildiği için, istilâlar altında çiğnenmiş ve yıkılmıştır. Bir yenilgiden sonra, ordunun kıymet ve lüzumu kolay anlaşılır. Mağlubiyetten ders alan böyle bir millet, dört elle orduya sarılır. Fakat ordunun ehemmiyetini anlamak için mağlûbiyet tecrübesi geçirmeyi beklememelidir. Bir millet için takdire değer olan şudur ki, galibiyetten sonra hiç gurur göstermeyerek ve düşmanı önemsiz görmeyerek ordusunun mükemmeliyetine çalışır ve çocuklarını, askerlik vazifesini fedakârlıkla yapabilecek yüksek his ve kabiliyette yetiştirir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 122-123)

Vatanın iç ve dış herhangi bir tehlikeden en az fedakârlıkla en az zamanda kurtulması için tek çare, herhangi bir seferberlik çağrısına her vatandaşın derhal ve bir an kaybetmeksizin uymasıdır. Vatandaşlarım! Türk vatanının gelişmesi, bütünlüğü ve her tehlikeden korunması, bir seferberlik çağrısına derhal uyup gitmektir. Bu ilkeyi, yetişmişlerimizin ve yetişecek evlâtlarımızın daima hatırında bulundurmalıyız. Türk vatansaverliğinin birinci özelliği, vatan savunması çağrısı karşısında her işi bırakarak silâh altına koşmaktır. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 524)

Her şeyden evvel, her gelişmenin ilk yapı taşı olan meseleye temas etmek isterim. Her vasıttan evvel, büyük Türk milletine kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lâzımdır. Büyük Türk milleti bilgisizlikten, az emekle kısa yoldan, ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir vasıta ile sıyrılabilir. Bu okuma yazma anahtarı, ancak Lâtin esasından alınan Türk alfabesidir. Basit bir tecrübe, Lâtin esasından Türk harflerinin, Türk diline ne kadar uygun olduğunu, şehirde ve köyde yaşlı ilerlemiş Türk çocuklarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 345)

Türk milleti ve onun küçük ve büyük yaştaki çocukları, çelikten yapılmış heykellerdir! Onların ne olduklarını anlamak için onlarla savaş meydanlarında boy ölçüşmek lâzımdır. İşte böyle bir teşebbüstür ki, Türk gençliğinin binlerce sene evvelden beri tanınmış olan yüksek kıymet, kuvvet,

kudret ve yenilmez zekâsının imtihanı olur. Türk milleti her an ve her kiminle olursa olsun böyle bir imtihana hazırdır. 1937 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 87-88)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silahıyla göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına Fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa varlığı ile, hakkı ile, birliği ile çelişen bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzumu ve millî düşünceleri tam bir imanla her mukabil fikre karşı şiddetle ve fedakarane savunma zorunluğu aşılmalıdır. Yeni neslin bütün ruhsal kuvvetlerine bu özellik ve kabiliyetin zerki mühimdir. Daimî ve müthiş bir savaş şeklinde beliren milletler hayatının felsefesi, bağımsız ve mesut kalmak isteyen her millet için bu yüksek özellikleri şiddetle istemektedir. Yeni kuşağın taşıyacağı manevî özellikler yanında kuvvetli bir fazilet aşkı ve kuvvetli bir intizam ve inzibat fikrinden de bahsetmek zaruretindeyim. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4)

“Türk İnkılabı kurucudur. Türk İhtilali yüksek bir insanı ülke ile birleşmiş vatanperverlik eseridir. Çocuklarına bütün güzellikleri ve bütün büyüklükleri görmek aynı zamanda bütün sefaletlere acımak sanatını öğretmektedir.”

“Evvelâ millete tarihini, asil bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz.”

Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır. (Afet İnan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, TTK. Yay. Ankara, 1959, s. 297)

Hepiniz mebus olabilirsiniz... Vekil olabilirsiniz hatta cumhur reisi olabilirsiniz... Fakat sanatkâr olamazsınız. Hayatlarını büyük bir sanata vakfeden bu çocukları sevelim. (1927, Ankara) (Sümerbank Dergisi, Cilt 3, Sayı. 29, 1963, s. 149)

“Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer.”

Doğanın her şeyden büyük ve her şey olduğu anlaşıldıkça, doğanın çocuğu olan insan kendinin de büyüklüğünü ve saygınlığını anlamaya başladı. (Afet İnan, Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 2000, s., 66)

İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir ilke yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin gelecekteki çocukları, bunu bir an akıllarından çıkarmamalıdır! (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.243)

İlk ve usta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilimi ve tekniği verir, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkûm olmadığına emin olsun. (1931)

Yeni nesil, en büyük cumhuriyetçilik dersini bugünkü öğretmenler topluluğundan ve onların yetiştirecekleri öğretmenlerden alacaktır. 1924 (Büyük Tarih Trabzon'da, S. 11)

İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve tekniği versin, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmağa mahkûm olmadığına emin olun. (1931)

Gelecek nesillerin Türkiye de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığını görerek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz! Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tespitinde hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir. Onlar, kolaylıkla anlayacaklardır ki, çürümüş bir hanedanın, halife unvanıyla başının üstünden zerre kadar uzaklaşmasına imkân kalmayacak surette muhafazasının mecburî kılan bir devlet şeklinde, cumhuriyet idaresi ilân olursa bile, onu yaşatmak mümkün değildir. 1927 (Nutuk II, S. 831)

Orduyu asıl düşman karşısında görmek lazımdır. Bunu ise bir millete herhangi bir zamanda gösterebilme imkânı yoktur. Bunu muharebe sahasında görmek fırsatını bulabilecekler azdır. Bunlardan yoksun bulunanlara, millet ordusunun kuvvetini, kudretini, göstermek için genellikle birtakım göz alıcı hareketler, askerî usuller kabul edilmiştir. Bu usuller ve bunların gösterileri birtakım göz kamaştırıcı ve gönül alıcı görevlerdir. Bir ordunun esas disiplinini bu gösteri şekillerine göre değil, arazi şartlarına uydurması mecburiyeti anlaşıldığı günden beridir ki ordunun eğitim ve öğretim programlarının gerçek hareket noktası tespit edilmiştir... Bu çocuklar asker oldukları zaman, onların muharebe meydanlarında başarılı olmaları için lazım olan eğitim ve öğretime özellikle önem vermeliyiz. (Afet İnan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Ankara, 1959, s. 87)

Hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir ben milletimin en büyük ve ecdadımın en kıymetli mirası olan istiklâl aşkı ile dolu bir adamım. Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından bilenlerce bu aşkı malûmdur. Bence bir millette şeref, haysiyet, namus ve insanlığın vücut beka bulabilmesi mutlaka o milletin hürriyet ve istiklâline sahip olmasıyla kaimdir. Ben şahsen bu saydığım vasıflara çok ehemmiyet veririm. Ve bu vasıfların kendimde mevcut olduğunu iddia edebilmek için milletimin de aynı vasıfları taşımasını esas şart bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evlâdı kalmalıyım. Bu sebeple millî istiklâl bence bir hayat meselesidir.

İnsaf ve merhamet dilenmekle millet işleri, devlet işleri görülemez; millet ve devlet şeref ve bağımsızlığı temin edilemez. İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin gelecek çocukları, bunu, bir an hatırdan çıkarmamalıdır. 1927 (Nutuk I, S. 355)

Çocukluğumda elime geçen iki kuruştan birini eğer kitaplara vermeseydim bugün yapabildiğim işlerin hiçbirini yapamazdım.

Hayat pek kısa! Çocukluk ve okul bir kısmını alıyor; geriye kalanını ise, uyku yarıya indiriyor. Uykusuzluğu giderecek ve vücuda verdiği istirahat gidasını verecek komprimeler icat edilse... Bir gün o da olacaktır. Nitekim tıp, kimya, uyutmak için pek güzel ilâçlar yapmışlardır. (Cevat Abbas Gürer, Yakınlarından Hatıralar, 1955s. 59)

Gelecek için hazırlanan vatan evlâdına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmeyerek tam sabır ve dayanma ile çalışmalarını ve öğrenimdeki çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının tahsillerinin tamamlanması için her fedakârlığı göze almaktan çekinmelerini tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin, ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhiyla olduğu gibi

kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4-5)

Türk milleti, tarihine övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz. (Afet İnan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

Büyük atalarımız ve onların anaları tarihin yaşanmışlığıyla sabittir ki ciddi büyük erdemler göstermişlerdir. Burada birçok noktadan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en önemlisi kıymetli evlatlar yetiştirmeleriydi. (AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara, 1997, Cilt II, s.155-156)

Türk çocuklarında kabiliyet her milletinkinden üstündür. Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça, büsbütün Türk çocukları kendileri için lâzım gelen hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetle kimseye boyun eğmeyeceklerdir. (Şemsettin Günaltay, 1951 Olağanüstü Türk Dili Kurultayı, S. 33)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Türk çocuklarının nasibi, her muvaffakiyetli hamleden hep sevinç veren neticeler almaktır. Türk çocukları! Yürüdünüz, yürüyorsunuz, yürüyünüz! Yaptığınız hamleler sizi yüksek ülkeye ulaştırmak üzeredir. Durmayın, yürüyün! Saadet, refah, sevinç ve hepsinden sonra dünyaya karşı yüksek bir gurur seni bekliyor. Türk çocukları! Son sözümün son kelimesine dikkat!... Gurur, azamet, sende zaten vardır; bunu gösterme! Onu, kendi yüksek enerjinin harimine sakla! Gerekirse, büyük tevazuunu göster. Fakat gene gerektiğe, göster ezici yumruğunu! İşte, bu vasıflarınla ispat edebilirsin ne olduğunu!... Benim bugünkü ve yarınki Türk çocukluğundan beklediğim haslet, bu suretle belirmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Herhangi bir yabancı kültür, şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur. O ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla her karşıt düşünceye karşı şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir. Yeni neslin milli ruhuna bu özellik ve yeteneklerin aşılması çok önemlidir. Sürekli ve müthiş bir mücadeleden ibaret olan hayat, bağımsız ve mutlu olmak isteyen her milletten bu özellikleri şiddetle istemektedir. .. Gelecek için hazırlanan vatan çocuklarına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmemelerini; sabır ve metanet ile çalışmalarını; çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının öğrenimlerini tamamlamaları için her fedakârlığı göze almalarını tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkâr olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silahıyla olduğu gibi aklıyla da mücadele etmek zorunda olan milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. (1921, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 19-21)

Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek ehemmiyeti olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. Bizim milletimizde kadın, eskiden bu ehemmiyeti, hakikaten en yüksek derecede kazanmıştır. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin, olayların tanıklığıyla sabittir ki, ciddi yüksek faziletler göstermişlerdir. Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en

büyüğü ve en ehemmiyetlisi, kıymetli evlâtlar yetiştirmeleriydi. Hakikaten, Türk milletinin bütün cihanda, yalnız Asya'da değil Avrupa'da dahi büyük ezici kudret göstermiş olması, çok parlak hareketler yapmış bulunması, hep öyle kıymetli anaların faziletli evlâtlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve fazilet telkin etmesi sayesinde idi. Şunu söylemek istiyorum ki, kadınlarımızın umumî vazifelerde üzerlerine düşen hisselerden başka kendileri için en ehemmiyetli, en hayırlı, en faziletli bir vazifeleri de iyi anne olmaktır. Zaman ilerledikçe, ilim geliştikçe, medeniyet dev adımlarıyla yürüdükçe, hayatın, asrın bugünkü gereklerine göre evlât yetiştirmenin güçlüklerini biliyoruz. Anaların, bugünkü evlâtlarına vereceği terbiye eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için, gerekli özellikler taşıyan evlât yetiştirmek, evlâtlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak, pek çok yüksek özelliği şahıslarında taşımalarına bağlıdır. Bu sebeple kadınlarımız, hatta erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. Eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 151-152)

Bu dünyadan göçerek Türk milletine veda edeceklerinin çocuklarına kendinden sonra yaşayacaklara, son sözü bu olmalıdır: "Benim Türk milletine, Türk cemiyetine, Türklüğün istikbaline ait ödevlerim bitmemişti, siz onları tamamlayacaksınız. Siz de sizden sonrakilere benim sözümü tekrar ediniz." Bu sözler bir ferden değil, bir Türk Milleti duygusunun ifadesidir. Bunu, her Türk bir parola gibi kendinden sonrakilere mütemadiyen tekrar etmekle son nefesini verecektir. Her Türk ferдинin son nefesi, Türk Milleti'nin nefesinin sönmeyeceğini onun ebedi olduğunu göstermelidir. Yüksek Türk, senin için yüksekliğin hududu yoktur. İşte parola budur. 1935 (Atatürk'ün T.T.B. IV., S.575-76)

Bu büyük millet, arzu ve istihdadının yönelmiş olduğu istikametleri göstermeye çalışan ve görebilen evladını daima takdir ve himaye etmiştir. (1926)

Atatürk'e ait el yazısı metin: Bu memleket, dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği bir müstesna mevcudiyetin yüksek tecellisine, yüksek sahne oldu. Bu sahne 7 bin senelik, en aşağı, bir Türk beşiğidir. Beşik, tabiatın rüzgârlarıyla sallandı; beşiğin içindeki çocuk, tabiatın yağmurlarıyla yıkandı; o çocuk tabiatın şimşeklerinden, yıldırımlarından, kasırgalarından evvelâ korkar gibi oldu; sonra onlara alıştı; onları tabiatın babası tanıdı; onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu, tabiat oldu; şimşek, yıldırım, güneş oldu; Türk oldu. Türk budur: Yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir. Türk'ün Tarifi (Hikmet Bayur'un verdiği vesika), Millet Dergisi, Sayı: 116, 1948, s. 10-11)

Milletimiz çok büyüktür. Hiç korkmayalım. o esaret ve aşağılığı kabul etmez. Fakat onu bir araya toplamak ve kendisine, "Ey millet! sen esaret ve aşağılığı kabul eder misin?" diye sormak lâzımdır. Ben, milletin vereceği cevabı biliyorum. Ben, milletin büyüklüğünü biliyor ve bu sual karşısında, onun, o suali soran çocuklarını canı gibi seveceğini ve alınlarından öpeceğini biliyorum. Ben biliyorum ki bu millet, kendisine bu suali soran çocuklarının, hep o esasa dayanan çare ve hazırlıklarını canla, başla kabul edecektir. Onun için işte ben şimdi bu yoldayım, onun çok sağlam bir yol olduğuna kani olarak... 1920 (Yunus Nadi Abalıoğlu, Ankara'nın İlk Günleri, s. 99)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Türkiye Cumhuriyetinin, özellikle bugünkü gençliğine ve yetişmekte olan çocuklarına hitap ediyorum: Batı senden, Türk'ten çok geriydi. Manada, fikirde, tarihte bu, böyleydi. Eğer bugün, Batı nihayet teknikte bir yükselme gösteriyorsa, ey Türk çocuğu, o kabahat senin değil, senden evvelkilerin affolunmaz ihmalinin bir neticesidir. Şunu da söyleyeyim ki, çok zekisin, bu belli! Fakat zekânı unut, daima çalışkan ol! (1936) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.213, Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Okullarda öğretim vazifesinin güvenilebilir ellere teslimini, ülke çocuğunun, o görevi kendine hem bir meslek, hem bir ölkü sayacak üstün ve saygı değer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini sağlamak için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, aşama aşama ilerlemeye ve her halde zenginlik sağlamaya uygun bir meslek haline getirilmelidir. Dünyanın her tarafında öğretmenler, insan toplumunun en öz verili ve saygı değer unsurlarıdır. (1923, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. I, s. 317)

Türkiye Cumhuriyeti çocukları, kültürel insanlardır. Yani hem kendileri kültür sahibidirler, hem de bu özelliği muhitlerine ve bütün Türk milletine yaymakta olduklarına kanidirler. 1936

Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkârlarına sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Hanımlar, Beyler! (Öğretmenler) Kesinlikle bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır. Hiçbir tutarlı kanıtı dayanmayan birtakım geleneklerin, boş inançların korunmasında ısrar eden milletlerin ilerlemesi çok güç olur; belki de hiç olmaz. Geleneklerin kayıt ve şartlarını aşamayan milletler, hayatı, akla ve gerçeklere uygun olarak göremez. Böyle milletler, hayata geniş açıdan bakan milletlerin egemenliği ve boyunduruğu altına girmeye mahkûmdur. İlim ve fen çalışmalarının merkezi okuldur. Bundan dolayı okul lazımdır. Okul adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım. İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve fenni versin, fakat o kadar pratik bir şekilde versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkûm olmadığına emin olsun.

Cumhuriyet, Türk milletinin refah ve yükselmesi yolunda asırların görmediği muvaffakiyetlere erişti. Milletten eğilimlerini ve ihtiyaçlarını bularak ve öğrenerek onun refah ve inkişafı gereklerini gerçekleştirmekte Cumhuriyetin az zamanda elde ettiği neticeler, Cumhuriyet idaresinin milletimize hazırladığı istikbalin daha ne kadar parlak olduğunu tahmin ettirmeye kâfidir. Asla şüphe yoktur ki, Cumhuriyetin müstakbel evlâtları, bizden daha çok müreffeh ve bahtiyar olacaklardır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.435)

Türk milletinin istikbali, bugünkü evlâtlarının görüş isabeti, yorulmak itiyadında olmayan çalışma azmiyle büyük ve parlak olacaktır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 532)

Bunun içindir ki Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, edebiyat öğretiminde şu noktalara, bilhassa ehemmiyet ve kıymet vermelidir:

a) Türk çocuğunun kafasını, fitrî yaradılışındaki dikkat ve itinaya göre oluşturmak. Bu, Cumhuriyetin sıhhi düzeni ile alâkadar olan vekâlete de yönelen bir vazifedir.

b) Güzel muhafaza edilen Türk kafa ve zekâlarını açmak, yaymak, genişletmek. Bu, bilhassa Kültür Bakanlığı'nın vazifesidir. Bununla birlikte olarak, istidatlı Türk çocuk kafalarına müspet ilim ve maddî teknik mefhumlarını, yalnız nazarî olarak değil, aynı zamanda pratik vasıtalar ile de yerleştirmek.

c) Bir taraftan da, Türk kafalarındaki kabiliyetleri, Türk karakterindeki sağlımlıkları, Türk duygularındaki yükseklik ve genişlikleri, kendilerini hiç zorlamadan, tabîî bir tarzda ve olduğu gibi ifadeye onları alıştırmak.

Bunlar yapılıncaya, netice şu olacaktır: Türk çocuğu konuşurken, onun ifade ve anlatış tarzı, Türk çocuğu yazarken, onun ifade üslûbu, kendisini dinleyenleri, onun yürüdüğü yola götürebilecek bu kabiliyeti sayesinde, Türk çocuğu kendisini dinleyen veya yazısını okuyanları, peşine takarak yüksek Türk ülküsüne iletebilecek, ulaştırabilecektir. Bu edebiyat telâkkisi, böyle bir edebiyat öğretimi sayesinde ki, edebiyat anlamından anlaşılana gayeye varmak mümkün olabilir. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

29 Ağustos 1928 akşamı Dolmabahçe Sarayı'nda çoğunluğu şair ve yazarlardan kurulu bir sofrada şair Halit Fahri Ozansoy'a yazdırmıştır: Kesinlikle, dahil olduğun parlak Türk devrinde şair olduğunuzu ispat edeceksin. Şiirlerin şen, neşeli, faal Türk milletinin sevinç, neşe, faaliyet, his ve hareketlerini şakiyacaktır. Buna mevcudiyetini hasredeceksin! Kökü çok büyük olan, dalları ondan daha büyük olacak olan bir ırkın çocuğu olarak, mensup bulunduğun millete lâyık şiirler yazacaksın. Bunu yaparsan kimse itiraz edemez ve kabul ediyorum ki, o zaman muvaffak oldum diyeceksin. 1928 (Halit Fahri Ozansoy, Edebiyatçılar Çevremde, 1970, s. 263)

Türk milleti anadan doğma sportmendir. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirlerken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi binen yalnız Türk erkekler değildir; Türk kadını da bu işi bilir.

Türk sosyal bünyesinde spor hareketlerini düzenlemekle görevli olanlar, Türk çocuklarının spor hayatını yükseltmeyi düşünürken, sadece gösteriş için herhangi bir yarışmada kazanmak emeliyle bir spor çizmezler. Esas olan, bütün her yaştaki Türkler için beden eğitimini sağlamaktır. "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur" sözünü atalarımız boşuna söylememişlerdir. 1937 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., S. 86)

Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin vasıtalarından biri olan heykeltıraşlığı en son derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesi, ecdadımızın ve bundan sonra yetişecek evlâtlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilân edecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 66)

Türk çocuklarına sporun bu günkü tekniğini öğretmek ve bunların bir kısmını bazı törenlerde ve bayramlarda dekor ortaya koymak gerekir. Buna lüzum var mı, yok mu ? gibi soruya söyle cevap verilebilir. Esasen yoktur; fakat hakikati ufak bir örnekle ispat edebilmek için gereklidir.

Tarihte şanlar, şöhretler kazanmış pek çok insanlar millî noktadan fazilete sahip değildir. Meselâ hakikaten askerî kudret sahibi olan, Moskova'ya kadar giden, yangınlar harabeler üstünden Fransız ordusunu sürükleyip eriten Napolyon'u düşünürüz. Onun hareketleri Fransız milletinin hakiki ve millî menfaatlerine değil, kendi cihangirane emellerini tatmin içindi. Bunu tatmin için Fransa'nın milyonlarca seçkin evlâdını eritti ve nihayet hepinizin bildiğiniz âkıbete uğradı. Bizim Osmanlı tarihindeki en büyük ve şanlı görülen hareketleri de aynı noktadan tetkik, aynı mahiyette mukayese etmek mümkündür. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 161-162)

Türkleri bütün dünyaya geri bir millet olarak tanıtan görüş bizim de içimize girmiştir. Dört yüz çadırılık bedevî bir kabileden bir imparatorluk ve millet tarihini başlatmak suretiyle imparatorluk zamanında Türklerin görüşü de bu merkezdeydi. Evvelâ millete, tarihini, asil bir millete mensup bulunduğunu,

bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz. 1930 (Ahmet Hamdi Başar, Atatürk'le 3 ay, S. 122)

DEMOKRASİ, DEMOKRATİK, DEMOKRAT

Demokrasi memleket aşkıdır. (Afet İnan, Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, AKDITYK, Ankara, 1969, s.43)

Türkler demokrat, hür ve sorumluluk sahibi vatandaşlardır. Türk Cumhuriyeti'nin kurucuları ve sahipleri, bizzat kendileridir. 1930 (Afet İnan, Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, s. 465, AKDITYK, Ankara, 1969, Giriş Bölümünde)

“Prensip olarak, devlet, ferdin yerine kaim olmamalıdır. Fakat ferdin inkişafı için umumî şartları göz önünde bulundurmalıdır. Bir de, ferdin şahsî faaliyeti, iktisadî terakkinin esas menbaı olarak kalmalıdır. Fertlerin inkişafına mâni olmamak, onların her noktai nazardan olduğu gibi, bilhassa iktisadî sahadaki hürriyet ve teşebbüsleri önünde devlet kendi faaliyeti ile bir mâni vücuda getirmemek, demokrasi prensibinin mühim esasıdır”

Bugün demokrasi fikri, daima yükselen bir denizi andırmaktadır. Yirminci asır, birçok müstebit hükümetlerin, bu denizde boğulduğunu görmüştür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 399)

“Hükümetini ayakta tutmak için dini kullanmaya gerek duyanlar zayıf yöneticilerdir. Âdeta halkı bir kapana kısıtırlar. Benim halkım demokrasi ilkelerini, gerçeğin emirlerini ve bilimin öğretilerini öğrenecektir.”

“Şurası unutulmamalı ki, bu yönetim tarzı, bir Bolşevik sistemi değildir. Çünkü, biz ne Bolşevik'iz, ne de Komünist; ne biri, ne diğeri olamayız. Çünkü, biz ulusalcı ve dinimize saygılıyız. Özetle, bizim hükümet şeklimiz, tam bir demokrat hükümettir. Ve dilimizde bu hükümet, « halk hükümeti » diye anılır.” 02. 11. 1922, Le Petit Parisien Muhabirine Demeç.

Kendisine “Atatürk” diye hitap edilmesi üzerine söylemiştir: Kendisine yalnız adıyla hitap ettiren, benim kadar demokrat devlet başkanı biliyor musunuz? (M. Şükrü Akkaya, Ülkü Dergisi Cilt: 2, Sayı: 24, 1948, s. 5)

Le Matin gazetesi muhabirine demeç: (Hâkimiyet-i Millîye).Fransa İhtilâli bütün dünyaya hürriyet düşüncesini yaymıştır ve bu düşüncenin şimdi de izleri görülmektedir. Ancak o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi Fransa İhtilâli'nin açtığı yolu izlemiş, ancak kendisine özgü seçici niteliğiyle yükselmiştir. Çünkü, her millet inkılâbını sosyal çevresinin baskıları ve gereksinimine bağlı olan dahilinde ihtilâl ve inkılâbın oluş zamanına göre yapar. Her zaman ve her yerde aynı olayın yinelenmesine tanık değil miyiz? Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin ortak çalışmaları gerek ve mümkün ise de, ortak çalışma ancak bir tek amaca, yani barışa yönelmiş ise mümkün ve yararlı olabilir. Bu noktayı anlamayanlar oluşturduğumuz eser konusunda bir düşünce ve karar belirtemezler.

Demokrasi ilkesi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu suretle demokrasi ilkesi, siyasî kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükümet şekli Cumhuriyet'tir. 1930 (Afet İnan, M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 29; 397-398)

Bizim milletimiz esasen demokrattır. Kültürünün, geleneklerinin en derin maziye ait dönemleri bunu doğrular. Bizim yapabileceğimiz bir şey varsa, bu fitrî karakterin gereklerini yapay bir şekilde menetmek isteyenleri ortadan kaldırmaktır. (Vasfi Raşid Sevig, Türkiye Cumhuriyeti Esas Teşkilât Hukuku, 1938, Cilt: I, s. 329)

Türk milleti, en eski tarihlerinde meşhur kurultaylarıyla, bu kurultaylarda devlet reislerini seçmeleriyle demokrasi fikrine ne kadar bağlı olduklarını göstermişlerdir. Son tarih devirlerinde, Türklerin teşkil ettikleri devletlerde başlarına geçen padişahlar, bu usulden ayrılarak müstebit olmuşlardır. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 402)

Yenileşme çalışmalarında ve halkçı demokratik kuruluşlara yönelik gelişmelerinde genç Türkiye Cumhuriyeti, Fransız demokrasisini doğurmuş olup o zamandan beri her milletin gelişimine ve kendi teşkilâtına uydurduğu inkılâpçı büyük hak ve adalet ilkelerinde sağlam bir dayanak bulmuştur. 1928 (Atatürk'ün S.D.V, s. 50)

Çağdaş demokraside ferdî hürriyetler, hususî bir kıymet ve ehemmiyet almıştır; artık ferdî hürriyetlere devletin ve hiç kimsenin müdahalesi söz konusu değildir. Ancak, bu kadar yüksek ve kıymetli olan ferdî hürriyetin, medenî ve demokrat bir millette, neyi ifade ettiği, hürriyet kelimesinin mutlak surette düşünülebilene manasıyla anlaşılmaz. Söz konusu olan hürriyet, toplumsal ve medenî insan hürriyetidir. Bu sebeple ferdî hürriyeti düşünürken, her ferdin ve nihayet bütün milletin müşterek menfaati ve devlet mevcudiyeti göz önünde bulundurulmak lâzımdır. Diğerinin hak ve hürriyeti ve milletin müşterek menfaati, ferdî hürriyeti sınırlar. Ferdî hürriyeti sınırlama, devletin de âdeta esası ve vazifesidir. Çünkü, devlet ferdî hürriyeti temin eden bir teşkilât olmakla beraber, aynı zamanda bütün hususî faaliyetleri, umumî ve millî maksatlar için birleştirmekle vazifelidir. "Hürriyet, başkasına zararı dokunmayacak her türlü tasarrufta bulunmaktır" denildiği zaman vatandaş hürriyetinin, yalnız bunun gaye olduğu, devletin bu gayeyi temin için bir vasıta sayıldığı ifade edilmiş olur. Fakat bu vasıta ki, milletin umumî menfaat ve gayesini muhafaza edecektir. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B.,s.278)

Vatandaşlar bilmelidir ki, vicdanî ve fikrî hürriyet vardır; fakat nihayet bunlar sınırsız değildir. Ferdî hürriyet karşısında fertlerin hepsinin kurduğu, dayandığı bir devlet, devletin de idaresi, hâkimiyeti vardır. Fertlerin hürriyetini korumakla vazifeli olan insanların, diğer taraftan devletin de irade ve hâkimiyetinin felçli bir hale gelmemesine çok dikkat etmeleri lâzımdır. Fertlerin hürriyeti, devletin hâkimiyet ve iradesinin korunmasına bağlıdır. Devlet iradesi felç olursa fertlerin hürriyetini muhafaza edecek hiçbir kuvvet ve vasıta kalmaz. Bundan ötürü hürriyeti yalnız bir taraflı değil, her iki taraflı düşünmek lâzımdır. Ferdî hürriyetler mukaddestir. Bunların korunması için daima çalışılır. Fakat bu çalışmada devletin kuvveti, otoritesi hiçe sayılırsa -farzımuhal olarak belki bu hiçe indirilebilir- ancak bu takdirde bu gibi insanların nihayet mutlaka başka bir devletin otoritesi altına girmek aşağılığına düşeceklerini, yabancı bir devletin otoritesinin esaret zincirlerini kendi elleriyle boyunlarına takmaya mecbur olacaklarını hatırdan çıkarmamak lâzımdır. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 37)

Dünya üzerinde yaşamış ve yaşayan milletler arasında ruhen demokrat doğan tek millet Türklerdir. (1937)(Ord. Prof. KARAL Enver Ziya, ATATÜRK'ten Düşünceler, MEB.İğİ, Bilim ve Kültür Dizisi, s.148)

Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyet'i kurduk; o, on yaşını doldururken demokrasinin bütün icaplarını sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır. 1933 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 251)

Demokrasi prensibinin en çağdaş ve mantıkî tatbikini temin eden hükûmet şekli, cumhuriyettir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 410-411)

Büyük, mühim bir inkılâp oldu. Bu inkılâp, milletin selâmeti namına, hak namına yapıldı. Milletimiz, demokratik bir hükûmet tesis etmek sayesinde düşman ordularını imha etti. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 165)

Bugün demokrasi fikri, daima yükselen bir denizi andırmaktadır. Yirminci asır, birçok müstebit hükûmetlerin, bu denizde boğulduğunu görmüştür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 399)

Efendiler, bizim hükûmetimiz demokratik bir hükûmet değildir, sosyalist bir hükûmet değildir ve gerçekten kitaplardaki hükûmetlerin, İslami niteliği bakımından, hiç birine benzemeyen bir hükûmettir. Fakat millî egemenliği, millî iradeyi belirten bir hükûmettir, bu nitelikte bir hükûmettir. Sosyal bilim bakımından bizim hükûmetimizi ifade etmek gerekirse (halk hükûmeti) deriz. Efendiler, biz hakkımızı koruyup gözetmek, bağımsızlığımızı emin bulundurmak için genel kurulumuzca, milletin bütünlüğümüzce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletin tümüyle savaşmayı caiz gören bir mesleği izleyen insanlarız. O halde bu ve bu gibi teşviklerle ve izahlarla hükûmetimizin dayandığı esasın toplum bilime dayanan bir esas olduğunu açık bir surette görürüz. Fakat ne yapalım ki demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şey benzemiyormuş! Efendiler, biz benzememekle ve benzememekle öğünmeliyiz! Çünkü biz bize benziyoruz, efendiler! (Aralık 1921, S.D. II)

DEVLET, DEVLETÇİLİK

Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin devlet hâlinde mevcudiyeti kabul edilemez. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1945, Cilt I, s.58)

Türk milletinin yapısına ve ilkelerine en uygun olan idare, Cumhuriyet idaresidir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s.106)

Yeni Türkiye Devleti'nin öz cevheri milli hâkimiyettir. Milletin kayıtsız ve şartsız hâkimiyetidir. (Arı İnan, Düşünceleriyle ATATÜRK, Türk Tarih Kurumu, 1999, s.63)

Bir devletin maliyesi bağımsızlıktan yoksun olunca, o devletin bütün hayati kısımlarında bağımsızlık felç olmuştur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.243)

“Uçurum kenarında yıkık bir ülke, türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar, yıllarca süren savaş, ondan sonra, içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için arsız, devrimler. İşte Türk genel Devrimi'nin bir kısa ifadesi.”

Türk inkılabı nedir? Bu inkılâp, kelimenin ilk anda işaret ettiği ihtilâl manasından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri

ortadan kaldıran en gelişmiş tarz olmuştur. Millet, varlığını devam ettirmesi için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebi bağlantı yerine Türk Milliyeti bağıyla fertlerini toplamıştır. Millet, beynelmilel umumî mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini bir değişmez gerçek olarak prensip saymıştır. Büyük milletimizin hayatının seyrinde vücuda getirdiği bu değişiklikleri herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en muazzam inkılâplardandır. 05.11. 1925 Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında (M.E.İ.S.D. I, S. 28)

Yaşama ve bağımsızlık gayemiz, istilâ ve tecavüz hırsıyla çarpışıyordu. Nihayet Ocak ayının on birinci günü sabahı muharebe meydanı, meşru gayenin zafer fecrine bir belirti alanı oldu. Yeni Türkiye Devleti'nin küçük, fakat millî ülkülü genç ordusu, en dar bir hesapla üç misli düşmanı İnönü Meydan Muharebesi'nde mağlup etti. Strateji sanatının en nazik gereklerini isabetle uyguladı. Yeni Türkiye Devleti'nin bağımsızlık tutkusunu, mütevazı bir varlık içinde söndürülmesi imkânsız bir ateşin imha edici alevleriyle kendini ve yeni devletin yapısındaki manevî sağlamlığı Birinci İnönü Meydan Muharebesi'nde dünyaya ispat etti. 1924 (Atatürk'ün S.D.III, s. 73)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti'nin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız “Şehit Asker” abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dizeceklerle, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 178-179)

Lozan Konferansı, basit bir meseleyi çözümlerle uğraşmıyor. Yeni Türkiye Devleti'nin üç buçuk senelik meselelerini çözümlerle yetinmiyor. Lozan Konferansı, başlangıcı çok eski olan bir mücadelenin derin safhalarını tahlil ederek onu olumlu bir sonuca bağlamaya çalışıyor. Şüphe yok ki, karışık bir muvazaneyi bariz bir neticeye ulaştırmak kolay değildir. Özellikle karışık hesapların sorumlusu da biz değiliz. Düşmanlarımız, yalnız bize ait hesapları sormak gibi adlî, insanî bir zihniyete sahip olsalardı, mesele iki günde biterdi. Fakat öyle işe başladılar ki, asırların birikmiş meselelerini bizden soruyorlar. İtilâf Devletleri olumlu bir neticeye varmak istiyorlarsa, mutlaka eski zihniyetlerini terk etmek mecburiyetindedirler. Benim gördüğüme nazaran varılan zemin, neticede barışla sonuçlanacaktır. Bütün milletçe arzuya değer ki barış olsun. Cihanda barışın kurulması hem cihanın menfaati, hem bizim menfaatimiz icabıdır. Herhalde biz, hem kendi menfaatimize aykırı olan, hem de cihanın menfaatine uymayan harbin devamına asla taraftar değiliz. Böyle olmadığımızı şimdiye kadar çok defalar ilân ettik, ispat ettik. Eğer medeniyet dünyası, bizim bu işte ne kadar samimî olduğumuzu anlarsa, barış için hiçbir mâni kalmayacaktır. Fakat, eğer barış isteyenlerin fikri, harp taraftarlarına galip gelmezse bütün iyi niyet ve samimiyetimize rağmen biz de bu neticeyi mukadder ve zarurî sayacağız, mukadderata tabi olacağız ve hiç şüphe etmiyorum, bugünkünden daha verimli neticeler alacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5-6.12.1929)

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım manasız sözlerden ibarettir. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Harici siyasetimizde başka bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak, hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafaa ediyoruz ve edeceğiz. Şimdiki medeniyetin devletlerarası münasebetlerde ortaya attığı ve en yüce, temiz emel ve düşüncelerin bir özeti demek olan "her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması" hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsi için tanıyoruz, bizim de bu hakkımızın kayıtsız şartsız talebimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların mesuliyeti şüphesiz sebep olanlara aittir. Bizi, millî davamızı takipten yıldırarak hiçbir vasıta, hiçbir kuvvet düşünülmiş değildir. Millî davamız, bizim hayatımızdır. Hayatına suikast edilen en zayıf yaratıkların bile bu isteğe karşı isyan ve nefretle son nefese kadar kendisini müdaafaya çalışmasından daha tabii bir şey yoktur. (1921)

Yeni Türkiye Devleti kesinlikle emin olasınız ki, eski muazzam Osmanlı İmparatorluğu'ndan daha çok kuvvetlidir. Bunun böyle olduğunu ispat için, yakın olaylara müracaat etmeye de hacet yoktur; akıl, mantık bize gerçeği gösterebilir. Efendiler! Gerçi gayet geniş bir sınıra ve o sınır içinde muazzam bir imparatorluğa sahip bulunuyorduk. Fakat o sonu gelmez sınır içindeki insan kütleleri, hiçbir vakit temel unsurun lehine bir mevcudiyet değillerdi; belki aleyhine! Bu küçük unsur, geniş bir sahaya dağılmaya ve hepsinin üzerinde bir baskı gibi bulunmaya, onları ve sınırları muhafazaya mecburdu; yani, bekçilik ediyordu. Herhangi bir maddeyi gayet geniş bir sahada dağıttığımız zaman o madde yoğunluktan, kuvvetten mahrum olur. Fakat aynı unsuru kendisiyle, mevcudiyetiyle orantılı boyutlarda bir tabii çevreye koyarsanız elbette daha yoğun ve kuvvetli olur. Bundan başka asıl, milleti ve memleketi kudretli yapan bir şey daha vardır ki, o da idare tarzıdır. Görülüyor ki Yeni Türkiye Devleti'nin teşekkülünden evvel, millet hiçbir vakit kendi tarihine, kendi hayatına, kendi refah ve saadet araçlarına malik olamamıştı. Hatta bu, kendisine düşündürülmemişti bile.. Sanki milletin vazifesi, herhangi bir padişahın hırs ve hevesini, herhangi bir serdarın geniş ve şaşaalı hayatını temin için sürüler halinde şuraya buraya gitmekten ibaretti. Fakat bugün böyle değildir! Bugün bütün halk, hepimiz benliğimizi anlamış bulunuyoruz. Mukadderatımıza hâkim bulunuyoruz. Tekrar Viyana'ya gitmek, Mısır'ı fethetmek, Hindistan'da imparatorluk kurmak gibi hayallere kapılacak kimse kalmamıştır. Bütün dimağımızı, çalışmalarımızı bu memleketin bayındırlığına, refahına ayıracağız. Gayemiz budur ve bu gaye için mevcudiyetimizi bile ortaya atmaya hazırız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 2. 1930)

Geniş yetkilerle Başkomutanlık verilışinden ve Sakarya Zaferi'nden sonra bir kısım milletvekillerinin endişe duyduğu ve Meclis'in dağıtılacağı kuşkusuna düştükleri, kendisine hatırlatıldığı zaman söylemiştir: Ben asla böyle bir şey düşünmedim ve düşünmem. Millet Meclis'inde bana ne kadar karşı koyan ve itiraz eden olursa olsun o, büyük Türk milletinin mümessili oldukça benim başımdır. Şüphem yoktur ki, onlara iş ve hareketlerim ve onun neticeleri ile yapabildiğim ve yapabileceğim hizmetlerin kıymetini izah edebileceğim. Bunu anlamakta Millet Meclisi tereddüt etse bile asil olan Türk milleti, yüksek sağduyusu ile bunu anlayacaktır. Bu taktirde meselenin halli benim şahsıma değil, tanıdığım

Türk milletine yönelecektir; çünkü ben millet adamıyım, milletsever adamım. Onun sağduyusu haricinde hareket eder adam vaziyetine düşmem. Biricik emelim, bütün vatanseverlerin, bütün devlet ve ordu başlarının başını millete bağlamaktır. Millet, lâyük olduğu büyük efendiliği bugün değilse yarın bütün mana ve genişliği ile anlayacaktır; buna eminim. İşte o zaman, her millet ferdinin hakikî özellikleri millet tarafından belirtilecek ve tespit olunacaktır. Ben, o güne muvaffakiyetle yetişeceğimi ve milletten onun büyüklüğü ile orantılı mükâfatı alacağımı kuvvetle ümit ediyorum. 1921 (Asım Us, G.D.D. s. 111-112)

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatta, sanatta, ticaretle kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannederim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre, medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

Ben istese idim derhal askerî bir diktatörlük kurar ve memleketi öyle idareye kalkıştırdım. Fakat ben istedim ki, milletim için modern bir devlet kurayım ve onu yaptım. (Yusuf Ziya Özer, T.T.K. Bellekten, Cilt: 3, Sayı: 10, s. 287)

Kendisine "Atatürk" diye hitap edilmesi üzerine söylemiştir: Kendisine yalnız adıyla hitap ettiren, benim kadar demokrat devlet başkanı biliyor musunuz? (M. Şükrü Akkaya, Ülkü Dergisi Cilt: 2, Sayı: 24, 1948, s. 5)

Savarona yatında kabul ettiği Romanya Kralı Karol'un, görüşme sırasında Almanya ile Çekoslovakya arasındaki Südet meselesine temas etmesi ve Atatürk'ten Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Beneş'e bazı telkinlerde bulunmasını rica etmesi üzerine, görüşmeyi dinlemekte olan zamanın Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'a söyledikleri: Majeste Kral'ın söylediklerini dikkatle dinledim. Benden, bir devlet reisine kendi ülkesinden bir parçayı Almanlara terk etmesini tavsiye etmeliğimi mi istiyorlar? Benim gibi, bütün ömrü boyunca yurdunun bağımsızlığı ve bir karış toprağını başkasına vermemek için savaştan bir adam, inançlarına aykırı bir şeye nasıl aracı olur? Görüyorum ki Majeste Kral, beni ve karakterimi iyi tanımıyorlar. 1938 (Nejat Saner, Atatürk ve Sonrası, Cumhuriyet gazetesi, 13. 11. 1970)

Ben zannediyorum ki, millet fertlerinin hiç birinden fazla yüksekliğe sahip değilim. Bende fazla girişim görüldüyse bu benden değil, milletin bileşkesinden çıkan bir girişimdir. Sizler olmasaydınız, sizlerin vicdanî eğilimleriniz bana dayanak noktası teşkil etmemiş olsaydı; bendeki girişimlerin hiçbiri olmazdı. Millete ait meziyetleri yalnız şahıslara bırakan anlayış, eski idarelerin sistem ve usul meselesinden doğuyordu. Vaktiyle mevcut devlet ve devletlerin kuruluş şekli, sadece bir şahsın menfaatlerini ve arzularını tatmine yönelmiş idi. Şahısların bu arzu ve emellerine hizmet eden millet, gösterilen büyüklüklerin şerefinden asla payını alamaz, ancak hata ve beceriksizlik olursa onlar millete yüklenirdi. Bugün bu hâl mevcut değilse, millet kendi büyüklüğünü olduğu gibi dünyaya göstermişse,

fazlalık bende değil, bugünkü idarenin niteliğindedir. Bu şekil mevcut oldukça, bu mevkie çıkacak herkesin yapacağı şey bundan başka türlü olamaz. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 159)

“Prensip olarak, devlet, ferdin yerine kaim olmamalıdır. Fakat ferdin inkişafı için umumî şartları göz önünde bulundurmalıdır. Bir de, ferdin şahsî faaliyeti, iktisadî terakkinin esas menbaı olarak kalmalıdır. Fertlerin inkişafına mâni olmamak, onların her noktai nazardan olduğu gibi, bilhassa iktisadî sahadaki hürriyet ve teşebbüsleri önünde devlet kendi faaliyeti ile bir mâni vücuda getirmemek, demokrasi prensibinin mühim esasıdır.” (1930)

Devletçiliğin bizce anlamı şudur: Kişilerin özel teşebbüslerini ve şahsî faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ihtiyaçlarını ve çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket ekonomisini devletin eline almak.(1936)

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında asırlardan beri ferdî ve hususî teşebbüslerde yapılamamış olan şeyleri bir an evvel yapmak istedi ve görüldüğü gibi kısa bir zamanda yapmaya muvaffak oldu. Bizim takip ettiğimiz yol, görüldüğü gibi liberalizmden başka bir sistemdir”

Devlet memurları, bütün milletin kıyafetlerini düzeltecektir. İlim, sıhhat açısından pratik olmak itibariyle her görüş noktasından tecrübe edilmiş medenî kıyafet giyilecektir. Bunda, tereddüde yer yoktur. Asırlarca devam eden gafletin acı derslerini tekrarlamaya takat yoktur. Biz, medenî insan olduğumuzu ispat ve gösterme için gerekeni yapmakta asla tereddüt etmeyeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s.61)

Milletimizin, güçlü, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesi için, devletin tamamen millî bir siyaset izlemesi ve bu siyasetin, iç kuruluşlarımıza tamamen uygun ve dayalı olması lâzımdır. Millî siyaset dediğim zaman, kastettiğim mana ve anlam şudur: Millî sınırlarımız içinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak millet ve memleketin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak... Genel olarak erişilemeyecek hayalî emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamak... Medenî dünyadan, medenî ve insanî davranış ve karşılıklı dostluk beklemektir. 1920 (Nutuk II, s. 436)

Vatandaşın en büyük vazifesi, aynı zamanda en mukaddes hakkı, seçme hakkıdır. Devlet binasının temeli olan, Büyük Millet Meclisi halinde toplanan milletvekillerini, vatandaşlar seçer ve bu suretle devlet kurmakta yetkili olduğu irade ve egemenliğinin sahibi olduğunu gösterir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 16)

Balkan Antlaşması, Balkan devletlerinin, birbirlerinin varlıklarına özel saygı beslenilmesini göz önünde tutan mutlu bir belgedir. Bunun, sınırların korunmasında, gerçek bir değeri olduğu besbellidir. 1934 (Atatürk'ün S.D. I, s. 364)

Devletin, içine düştüğü yok olma tehlikesinin korkunç derinliğini görmekten âciz olan zavallılar, elbette ciddî ve gerçek çareyi görmemek için gözlerini yumarlar. Çünkü, o ciddî ve gerçek çare, kendilerini daha çok ürkütür. 1927 (Nutuk I, s. 225)

Mülkiyelilerin bağlılık ve saygı telgrafına cevabından: Bana içten sevgilerini haykıranlar, yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamıyla millet olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk Devleti kurmak için insanlık fedakârlıklarının hiçbirini kendilerinden esirgemeyen, kültür, idare, intizam,

devlet anlamlarını en son ilmî telâkkilere göre billurlaştırmaya çalışmış ve çalışan yüksek arkadaşlarımdır. 1935 (Ulus gazetesi, 12. 12. 1935)

Millî egemenlik esasını üzerinde idare edilen medenî devletlerde kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas, milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve salâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması ilkesinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerinin emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devleti'nin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden millete gelen zararlar, sayılamayacak kadar çok değil midir? Mecliste, hâkim olan partinin, hükûmet kurmayı, muhalif ve azınlıkta bulunan bir partiye terk etmesi ise asla söz konusu olamaz. Kural ve usul olarak milletin ekseriyetini temsil eden ve kendi amacı belli olan parti, hükûmeti kurma mesuliyetini üzerine alır ve kendi amaç ve prensiplerini memlekette uygular. 1927 (Nutuk I, s. 221-222)

Devlet reisliğinden bahsetmeksizin, onun vazifesini fiilen Meclis reisine gördürüyorduk. Fiiliyatta, Meclisin reisi, ikinci reis idi. Hükûmet vardı. Fakat "Büyük Millet Meclisi"ni taşırdı. Kabine sistemine geçmekten kaçınıyorduk; çünkü hemencecik saltanatçılar, padişahın yetkisini kullanma lüzumunu ortaya atacaktı. İşte, geçiş devresinin bu mücadele safhalarında, bizim kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz, aracı şekli, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti sistemini, haklı olarak eksik bulan, meşrutiyet şeklinin açıkça ifadesini temine çalışan muhaliflerimiz, bize itiraz ediyorlar, diyorlardı ki, bu yapmak istediğiniz hükûmet şekli neye, hangi idareye benzer? Maksat ve hedefimizi söylemek için yöneltilen bu nevi suallere, bizde, zamanın gereğine göre cevaplar vererek saltanatçıları susturmak zaruretinde idik. 1927 (Nutuk II, S. 838 – 839)

İstanbul'da saltanatlarının, zevk ve eğlenceye düşkünlüklerinin, menfaatlerinin devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istilâ etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve bağımsız yaşama azmini kırma için haince teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifenin, artık bu vatanı asla yeri yoktur ve olamaz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 39)

Kapitülasyonlar, bir devleti mutlaka çökertir. Osmanlı Devleti ile Hindistan Türk ve İslâm İmparatorlukları bunun en büyük delilidir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 97)

Serbest Cumhuriyet Partisi denemesine hazırlık günlerinde söylemiştir: Tek partili bir mecliste, özellikle o parti, hadise ve vak'aların ulaştırdığı bir başkanın kurduğu teşekkül olunca, o teşekküle dayanan hükûmeti mesuliyet esasına dayanan ciddî bir denetleme imkânsız olur. Ben inkılâp yapmışım, bir devlet kurmuşum. Hadiseler ismimi, şahsımı, kanunlarla, Meclis'le, olaylarla karıştırmış. Milletin itimadı var. Böylece devam edip gidiyor. Fakat bu doğru bir gidiş değildir. Benden sonrası ne olacak? Samimî bir denetleme kurulmadıkça hükûmet de ve iş başında bulunanlar da bilinçaltılarında saklı, gizli ve hususî emel ve heveslerini, devletin gerçek ihtiyaçlarından ayıramazlar. Hükûmeti ve hükûmet adamlarını hatadan ve bu hatalar yüzünden devleti zararlardan korumak için bir muhalif partiye ihtiyaç açıktır. Başladığımız inkılâbı tamamlayalım. En büyük emelim, Devlet Başkanlığı'ndan

çekilip partinin başına geçmek ve orada milletin selâmet ve yükselmesi namına fikir ve ilke mücadelesi yapmaktır. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi 2.11.1970)

Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1- Milliyetine, 2- Türkiye Devletine, 3- Türkiye Büyük Millet Meclisine; düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır. 1922 (M.E.İ.S.D. I, S. 9)

Gençliği mutlaka ülkücü ve memleketle alâkalı olarak yetiştirmek, herkesin, hepimizin, her devlet adamının başta gelen vazifesidir. (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 62)

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar ilmin çağdaş medeniyete temin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca muvaffakiyet etkeni görür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 56)

Biz din işlerini millet ve devlet işleriyle karıştırmıyoruz. Millet ve devlet işlerinin Kâbesi, millî egemenliğin belirdiği Büyük Millet Meclisi'dir. Din işlerinin mihrabı ise insanların, şahısların vicdanlarıdır. (Asaf İlbay, Tan gazetesi, 13. VII. 1949)

Türk milleti, halk idaresi olan cumhuriyetle idare olunur bir devlettir. Türk Devleti lâiktir. Her reşit dinini seçmekte serbesttir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 352)

Devlet bünyesinde yüzyıllar boyu derin idari ihmallerin neden olduğu yaraları iyileştirmede verilecek emeklerin en büyüğünü hiç kuşku yok ki irfan yolunda göstermemiz lazımdır. Şimdiye kadar uygulanan eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin geri kalmasında en önemli etken olduğu kanısındayım. Onun için bir milli eğitim programından söz ederken, eski devrin boş inançlarından ve yaratılışımızla hiç ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, milli karakterimiz ve milli tarihimize uyumlu bir kültür kastediyorum. Çünkü milli dehamızın gelişmesi ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir.

Hiçbir medeni devlet yoktur ki, ordu ve donanmadan evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.188)

İnsanlar, huzur ile, vicdan hürriyeti ile çalışmak ihtiyacındadır. Bu ise, toplumu idare eden devlette ve hükûmette adaletin mutlak hâkim olmasıyla mümkündür. Bunu temin edecek şey, adliyemizdir. Bir memlekette adalet olmazsa, o memlekette anarşi var demektir, orada hükûmet yok demektir. Adalet kanunlarla yerine getirilir. Bu memlekette adaletin emniyetle, süratle dağıtılıp dağıtılmadığını anlamak için bir defa da mevcut kanunlarımıza bakmak lâzımdır. Bu kanunların memleket dahilindeki tatbikatına ve sonuçlarına bakmak lâzımdır. Bu noktada kendimizi yermek istemem. Herhalde bağımsızlığın temel direği olan adalet dağıtımında bir ecnebi parmağı buldurmuyacağız. Bu noktadaki kararımız kesindir. Fakat aynı zamanda insafla, akıl ve mantıkla ve aynı kesin karar ile kabule mecburuz ki, kanunî ve hukukî mevzuatımız fenadır. Onları esaslı surette değiştirmek, yeni hayata ve ihtiyaca uydurmak lâzımdır. Adalet Bakanlığı'nı işgal eden bütün arkadaşlarımız aynı görüştedirler. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 10-11.1.1930)

Gerçekte biz, asrın icaplarına ve milletin hakikî ihtiyaçlarına göre kanun yapmalıyız. Eldeki kanunlarımızı hâkimlerimiz süratle tatbik edemiyorlarsa hemen değıştirmeliyiz. Halka adaleti süratle dağıtmak ve uygulamak mecburiyetindeyiz. Yeni idaremizin mânası, bu olmak lâzımdır. Medenî ve muntazam bir devletin makinesi, eski kanunlarla işleyemez. Bugün mevcut kanunlarımızın kökü, daha ziyade Mecelle'dir. Yeni Türkiye, ne zamanı, ne de ihtiyacı göz önünde tutmayan Mecelle'nin hükümlerine bağlı kalmaz. En medenî milletler derecesinde hukuk hükümlerimizi de düzelteceğiz. Yüz sene, beş yüz sene, bin sene evvel yaşayan bir toplum için yapılan kanunlarla, bugünkü toplumları idareye kalkışmak, gaflettir, cehalettir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5. 2. 1930)

Adliyemizin emin olduğumuz yüksek gücü sayesinde ki Cumhuriyet, kaçınılmaz gelişimi izleyebilecek ve türlü şekil ve kılıktaki tecavüzlere karşı vatandaşın hukukunu ve memleketin düzenini korunmuş tutabilecektir. 1930 (Atatürk'ün S.D.I, s. 351)

Bu memlekette hükümsüz vatandaş öldürülmez. Vatandaş, ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Devlet adamının böyle düşünmesi lâzımdır. 1919 (Cevat Dursunoğlu, Millî Mücadele'de Erzurum, s. 118)

Bugünkü hükümetimiz, devlet teşkilâtımız doğrudan doğruya milletin kendi kendine, kendiliğinden yaptığı bir devlet teşkilâtı ve hükûmettir ki, onun ismi Cumhuriyettir. Artık hükûmet ile millet arasında mazideki ayrılık kalmamıştır. Hükümet millettir ve millet hükûmettir. Artık hükûmet ve hükûmet mensupları kendilerinin millettan ayrı olmadıklarını ve milletin efendi olduğunu tamamen anlamışlardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 230)

Gelecek nesillerin Türkiye de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığını görerek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz! Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tespitinde hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir. Onlar, kolaylıkla anlayacaklardır ki, çürümüş bir hanedanın, halife unvanıyla başının üstünden zerre kadar uzaklaşmasına imkân kalmayacak surette muhafazasının mecburî kılan bir devlet şeklinde, cumhuriyet idaresi ilân olursa bile, onu yaşatmak mümkün değildir. 1927 (Nutuk II, S. 831)

Adalet, bir devletin esası olduğuna göre, mahkemelerin sözde değil hakikaten bitarafliğini temin, her işin başında bulunmalıdır. Hak sahiplerine müşkülât çıkarmak, resmî dairelerde işlerini takip eden kimseleri bugün git, yarın gel diye bir takım zorluklara uğratmak, hükûmet otoritesi maskesi altında halka zorbacasına vaziyet almak, yakışsız muamelelere cüret etmek gibi haller mutlaka önlenmelidir. (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 57)

Hâkimler, vatandaşların hürriyetini korumayı düşünürken devlet otoritesinin hakikaten korunmuş olmasına dikkat ve riayet etmelidir. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri s. 38)

Millet tarafından, millet adına, devleti idareye yetkili kılınanlar için, gerektiği zaman, millete hesap vermek, mecburiyeti, laubalilik ve keyfî hareketle uzlaşamaz. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları S. 415)

Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağı dereceye düşmemiş

olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez. Hâlbuki Türk'ün haysiyet ve izzetinefis ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir. Bundan ötürü, ya bağımsızlık, ya ölüm! 1919 (Nutuk I, S. 13)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Yeni Türkiye Devleti'nde saltanat, millettir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26. 12. 1929)

Bugün maziden kuvvetliyiz. Bugün maziye nispetle daha büyük bir kabiliyet ve yaşama kudretine malikiz. Bu üstünlüğü yapan nedir? Bunun gerçek sebepleri iki kuralın anlamında saklıdır. Bu kurallardan birisi Misak-ı Millî, ikincisi egemenliği kayıtsız şartsız milletin elinde tutan Anayasamızdır. Zorlayıcı hâdiselerin sevk ve tesiri altında toplanan yüksek Meclisiniz, bu devlet ve milletin şekil ve niteliğini en kesin bir tarzda tespit etmiş ve Anayasa ile onun kesin hükümlerini gerçekleştirip pekiştiren 1 Kasım 1922* kararını oybirliğiyle kabul ederek yeni Türkiye Devletinin esaslarını ortaya koymuştur. Misak-ı Millî ismi altında tanıyarak gerçekleşmesi uğrunda bütün milletin ömrünü tüketmeyi göze aldığı kurtuluş beratımızın kudret, kuvvet ve niteliği ne ise, 1 Kasım kararının da kıymet ve ehemmiyeti odur. Misak-ı Millî vatanın dış düşman karşısındaki vaziyet ve yerini tespit eden bir kural olduğu gibi, 1 Kasım 1922 kararı da, asırlardan beri cahillik ve şaşkınlığın koruyucusu, düşkünlük ve uğursuzluğun babası bulunan ve milletimiz için dahilî ve daimî bir düşman olan ferdî saltanata ve onun temsil ettiği uğursuz bir idare şekline yönelmiş bir mukaddes silâhtir. Asırlarca ve asırlarca müddet mert ve kahraman bir azme belirti sahası olmuş bir vatani düşmana teslim etmek cüretini gösterenler, o cüreti ancak o idarenin ruhunda, şeklinde ve mahiyetinde bulmuşlardı. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s.296-297)

Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyet'i kurduk; o, on yaşını doldururken demokrasinin bütün icaplarını sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır. 1933 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 251)

Biz bir amaç takip ediyoruz. Bu amacımız öteden beri muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi de onu tekrar ediyorum: Milletin, devletin bağımsızlığını muhafaza etmek. Bunun içinde namus ve şeref tamamen yer alacaktır. Müstakil olarak milletimizin muayyen hudutlar dâhilindeki tamamîyetini muhafaza etmektir. Bunun için muharebe ediyoruz. Efendiler; memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahrip edilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu topraklar üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Bundan dolayı iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada lüzum yoktur. Ben size açık söyleyeyim; efendiler bazı yerler işgal edilmiştir bunun üç misli daha işgal edilmiş olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir vakitte bizim imanımızı sarsmayacaktır. (1920)

Bir milleti teşkil eden fertlerin o millet içinde, her nevi hürriyeti, yaşamak hürriyeti, çalışmak hürriyeti, fikir ve vicdan hürriyeti emniyet altında bulunmak lâzımdır. Keza, bir milletin tümünün her nevi hürriyeti, yani kendi topraklarında, haricin hiçbir müdahale ve sınırlaması olmaksızın hür ve bağımsız

yaşaması ve çalışması lâzımdır. İşte, devlet, gerek fertlerin hürriyetini temin için millet üzerinde bir nüfuza ve gerek millet ve memleketin bağımsızlığını muhafaza edebilmek için kendine has bir nüfuz ve kuvvete sahip olmalıdır. Devleti teşkil eden milletin sinesinde nüfuz icra eden kuvvet, ferden hiç kimse tarafından verilmiş değildir. O, bir siyasî nüfuzdur ki, devlet kavramında kendiliğinden mevcuttur ve devlet, onu halk üzerinde tatbik etmek ve milleti haricen diğer milletlere karşı müdafaa eylemek salâhiyetine maliktir. Bu siyasî nüfuz ve kudrete “irade” veya “egemenlik” denir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 26-27; 386 – 389)

İnsaf ve merhamet dlenmekle millet işleri, devlet işleri görülemez; millet ve devlet şeref ve bağımsızlığı temin edilemez. İnsaf ve merhamet dlenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye’nin gelecek çocukları, bunu, bir an hatırdan çıkarmamalıdır. 1927 (Nutuk I, S. 355)

Türk basını milletin gerçek sesinin ve isteminin belirlediği Cumhuriyet etrafında çelikten bir kale meydana getirecektir. Bir fikir kalesi, anlayış kalesi. Basından bunu beklemek, Cumhuriyetin hakkıdır. Bugün milletin içtenlikle birleşmiş ve dayanışmış bulunması zorunludur. Kamunun esenliği ve mutluluğu bundadır. Mücadele bitmemiştir. Bu gerçeği milletin kulağına, milletin vicdanına gereği gibi ulaştırmada basının görevi çok ve önemlidir. (Şubat 1924, S.D. II)

Saltanat devrinden Cumhuriyet devrine geçebilmek için, herkesin bildiği gibi, bir geçiş devresi yaşadık. Bu devirde, iki fikir ve görüş, birbiriyle mütemadiyen mücadele etti. O fikirlerden biri saltanat devrinin devam ettirilmesi idi. Bu fikrin taraftarları belli idi. Diğer fikir, saltanat idaresine son vererek cumhuriyet idaresi kurmaktı. Bu bizim fikrimizdi. Biz, fikrimizi açık söylemekte mahzur görüyorduk. Ancak görüşümüzün uygulanma kabiliyetini saklı tutup münasip zamanında tatbik edebilmek için, saltanat taraftarlarının fikirlerini tatbik sahasından uzaklaştırmak mecburiyetinde idik. Yeni kanunlar yapıldıkça, bilhassa Anayasa yapılırken, saltanat taraftarları padişah ve halifenin hak ve yetkilerinin belirtilmesinde ısrar ederlerdi. Biz, bunun zamanı gelmediğini veya lüzum olmadığını bildirerek o ciheti söylemeden geçmekte fayda görüyorduk. Devlet idaresini, cumhuriyetten bahsetmeksizin, millî egemenlik esasları dairesinde, her an cumhuriyete doğru yürüyen biçimde şekillendirmeye çalışıyorduk. Büyük Millet Meclisi’nden daha büyük makam olmadığını aşılama ısrar ederek, saltanat ve hilâfet makamları olmaksızın, devleti idare etmek mümkün olduğunu ispat etmek lüzumlu idi. Devlet Başkanlığı’ndan bahsetmeksizin, onun vazifesini fiilen Meclis Başkanı’na gördürüyorduk. Fiiliyatta, Meclis’in Başkanı, İkinci Başkan idi. Hükûmet vardı; fakat “Büyük Millet Meclisi Hükûmeti” unvanını taşırdı. Kabine sistemine geçmekten kaçınıyorduk; çünkü hemencecik saltanatçılar, padişahın yetkisini kullanma lüzumunu ortaya atacaktı. İşte, geçiş devresinin bu mücadele safhalarında, bizim kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz aracı şekli, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti sistemini, haklı olarak eksik bulan, meşrutiyet şeklinin açıkça ifadesini temine çalışan muhaliflerimiz, bize itiraz ediyorlar, diyorlardı ki, “Bu yapmak istediğiniz hükûmet şekli neye, hangi idareye benzer?” Maksat ve hedefimizi söyletmek için yöneltilen bu nevi suallere, biz de, zamanın gereğine göre cevaplar vererek saltanatçıları susturmak zaruretinde idik. 1927 (Nutuk II, s. 838-839)

Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa’da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa’nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa’nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi’nin vazifelerinden bahseder. Madde’nin başında, Meclis’in ilk vazifesi olmak üzere “şariat

hükümlerinin yürütülmesi” vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi’nin, adı geçen maddede, “kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer” sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer’ demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, “şerit hükümleri” tabiriyle kast olunan mana ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa’yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, “şeriat hükümleri” tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mana tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa’nın ikinci maddesinin başında.. “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa’ya geçmeden çok evvel, İzmit’te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: “Yeni hükûmetin dini olacak mı?” İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilane ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebiler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabii sıfatının, şüpheli mana verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

“Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir” dediğimiz zaman, bunu herkes anlar. Hükûmetle resmî muamelelerde, Türk dilinin geçerli olması lüzumunu herkes tabii bulur. Fakat “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesi aynı suretle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Bu şüphesiz açıklama ve yoruma muhtaçtır. Efendiler, gazeteci muhatabımın sualine, hükûmetin dini olamaz! diyemedim; aksini söyledim. “Vardır Efendim; İslâm dinidir” dedim. Fakat hemen arkasından “İslâm dini fikir hürriyetine sahiptir” cümlesiyle cevabımı açıklama ve yorumlama lüzumunu hissettim. Demek istedim ki, hükûmet, fikir ve vicdana riayetle kayıtlı ve görevli olur. Muhatabım, verdiğim cevabı, şüphesiz, makul bulmadı ve sualini şu tarzda tekrar etti: “Yani hükûmet bir dine bağlı olacak mı?” “Olacak mı, olmayacak mı bilmem!” dedim. Meseleyi kapatmak istedim. Fakat mümkün olmadı. O halde, denildi; herhangi bir mesele hakkında itikadım ve düşüncelerim dairesinde bir fikir ortaya atmaktan hükûmet beni menedecek veya cezalandıracaktır. Hâlbuki herkes, kendi vicdanını susturmaya imkân görecektir mi?

O zaman, iki şey düşündüm. Biri: Yeni Türkiye Devleti’nde her ergin kişi dinini seçmekte serbest olmayacak mıdır? Diğeri: Hoca Şükrü Efendi’nin : “Bazı din âlimi arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi şeriat kitaplarında mevcut belli ve değişmez İslâmî hükümleri yayımlayarak... yanıtıldığı maalesef görülen efkâr-ı İslâmiyeyi aydınlatmayı gerekli bir vazife saydık” girişini takiben ifade edilen “İslâm Hilâfeti, din emrini koruyup yaymakta Peygamberliğin yerini almaktır; şeriat hükümleri koymak hususunda Resulü Ekrem Efendimiz’in vekilidir.”

Oysa ki, Hoca’nın sözlerini tatbika kalkışmak, millî egemenliği, vicdan hürriyetini kaldırmaya çalışmaktı. Bundan başka Hoca’nın malûmat hazinesi, Yezitler zamanında yazdırılmış ve istibdat idaresine mahsus formülleri kapsamıyor muydu? O halde kavramı ve anlamı, artık herkesçe tamamen anlaşılmalı olan devlet ve hükûmet tabirlerini ve millet meclisleri vazifelerini, din ve şeriat kisvelerine

bürüyerek kim ve ne için aldatılacaktır? Hakikat bundan ibaret olmakla beraber, o gün İzmit'te, basın mensuplarıyla bu konu üzerinde, daha fazla karşılıklı konuşma gerekli görülmedi.

Cumhuriyetin ilânından sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükûmet tabirinden dinsizlik mânası çıkarmaya eğilimli ve vesileci olanlara fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini manasız kılan bir tabirin girişine müsamaha olunmuştur. Kanunun, gerek 2. ve gerek 26. maddelerinde, gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve Cumhuriyet idaremizin çağdaş karakteriyle uyuşmayan tabirler, inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için sakınca görmediği tavizlerdir. Millet, Anayasamızdan, bu fazlalıkları ilk münasip zamanda kaldırmalıdır. 1927 (Nutuk II, s. 714-717)

Milletimizin kurduğu yeni devletin alinyazısına, işlerine, bağımsızlığına, unvanı ne olursa olsun hiç kimseyi müdahale ettiremeyiz! Milletin kendisi, kurduğu devleti ve onun bağımsızlığını muhafaza ediyor ve sonuna kadar muhafaza edecektir! Bütün Müslümanları içine alan bir devlet kurmak vazifesiyle yükümlü tahayyül edilen bir halifenin vazifesini yapabilmesi için, Türkiye Devleti ve onun bir avuç nüfusu, halifenin emrine tâbi tutulamaz. Millet, buna razı olamaz! Türkiye halkı bu kadar büyük bir mesuliyeti, bu kadar mantıksız bir vazifeyi yüklenemez.

Halka sordum: Bir İslâm devleti olan İran veya Afganistan, halifenin herhangi bir yetkisini tanır mı? Tanıyabilir mi? Haklı olarak tanıyamaz; çünkü devletin bağımsızlığını, milletinin egemenliğini zedeler. Millete, şunu da ihtar ettim ki, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek dalgınlığı, artık devam etmemelidir. Hakikî mevkiimizi, dünyanın vaziyetini tanımamaktaki dalgınlıkla, ihtiyatsızlara uymakla milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir! Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Nutuk II, s. 712)

Âciz, adî, his ve anlayıştan mahrum bir mahlûk, kabul eden herhangi bir yabancıнын himayesine girebilir; fakat, böyle bir mahlûkun, bütün İslâmların halifesi sıfatını taşıdığını ifade etmek elbette uygun değildir. Böyle bir görüşün doğru olabilmesi, her şeyden önce bütün İslâm kütlelerinin esir olmaları şartına bağlıdır. Halbuki cihanda hakikat böyle midir? Biz Türkler, bütün tarihî hayatımızca hürriyet ve bağımsızlığa örnek olmuş bir milletiz! Kıymetsiz hayatlarını iki buçuk gün fazla, sefilce sürdürebilmek için, her türlü aşağılığı uygun gören halifeler oyununu da sahneden kaldırabildiğimizi gösterdik. Bu suretle devletlerin, milletlerin birbirleriyle münasebetlerinde, şahısların, özellikle mensup olduğu devlet ve milletin zararına da olsa, şahsî vaziyet ve hayatlarından başka bir şey düşünemeyecek pespayelerin ehemmiyeti olamayacağı bilinen gerçeğini doğruladık.

Bugün, hakkıyla iftihar edebileceğimiz bütün başarıların sırrı, yeni Türkiye Devleti'nin kuruluşundadır. 1923 (Atatürk'ün S.B. I, s. 309)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Asrî demokraside ferdî hürriyetler, hususî bir kıymet ve ehemmiyet almıştır; artık ferdî hürriyetlere devletin ve hiç kimsenin müdahalesi söz konusu değildir. Ancak, bu kadar yüksek ve kıymetli olan ferdî hürriyetin, medeni ve demokrat bir millette, neyi ifade ettiği, hürriyet kelimesinin mutlak

surette, düşünölebilen mânasiyle anlaşılmaz. Söz konusu olan hürriyet toplumsal ve medeni insan hürriyetidir. Bu sebeple ferdî hürriyeti düşünürken, her ferdin ve nihayet bütün milletin müşterek menfaati ve devlet mevcudiyeti göz önünde bulundurulmak lâzımdır. Diğerinin hak ve hürriyeti ve milletin müşterek menfaati ferdî hürriyeti sınırlar.

Vatandaşlar bilmelidir ki, vicdanî ve fikrî hürriyet vardır; fakat nihayet bunlar sınırsız değildir. Ferdî hürriyet karşısında fertlerin hepsinin kurduğu, dayandığı bir devlet, devletin de idaresi, hâkimiyeti vardır. Fertlerin hürriyetini korumakla vazifeli olan insanların, diğer taraftan devletin de irade ve hâkimiyetinin felçli bir hale gelmemesine çok dikkat etmeleri lâzımdır. Fertlerin hürriyeti, devletin hâkimiyet ve iradesinin korunmasına bağlıdır. Devlet iradesi felç olursa fertlerin hürriyetini muhafaza edecek hiçbir kuvvet ve vasıta kalmaz. Bundan ötürü hürriyeti yalnız bir taraflı değil, her iki taraflı düşünmek lâzımdır. Ferdî hürriyetler mukaddestir. Bunların korunması için daima çalışılır. Fakat bu çalışmada devletin kuvveti, otoritesi hiçe sayılırsa -farzımuhal olarak belki bu hiçe indirilebilir- ancak bu takdirde bu gibi insanların nihayet mutlaka başka bir devletin otoritesi altına girmek aşağılığına düşeceklerini, yabancı bir devletin otoritesinin esaret zincirlerini kendi elleriyle boyunlarına takmaya mecbur olacaklarını hatırdan çıkarmamak lâzımdır. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 37)

Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve şümulü medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur. (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., S. 297)

Millî ordu, millet birliğinin ve devlet varlığının en göze çarpan örneğidir. Ordu, harice karşı devletin varlığını temin ve icabında dahilde büyük asayışsızlığı ortadan kaldırır. Her ferdin, devlet içinde yerine girmek vazifesi ve her ferdin devlet için mesuliyeti, ordu hayatında fiilen aşikâr bir surette görülür. Ordu, cumhuriyet aleyhine teşebbüslere karşı, devlet ve hükûmetin irade ve kuvvetini belirtir. Bu suretle herkesi devlet düzeninden, devlet emniyetinden hissedar kılmak vazifesini yapar. Devlet ve hükûmet gibi ordu dahi kendisi için bir varlık değil, belki, milletin yaşamak ve var olmak iradesinin bir şeklidir. Ordunun devlete karşı en birinci vazifesi, azamî kudret ve kabiliyete malik olmaya çalışmaktır. Devletin büyüklük ve şerefi bununla yükselir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 116)

Umumî Harp'ten sonra bütün cihan barış ve huzura muhtaçtır. Türkiye ki birçok harplere sahne olmuştur; sayılamayacak felâketler görmüştür. Onun barış ve huzur ihtiyacı daha fazladır. İşte, biz bu hazırlığımızla muhtaç olduğumuz barış ve huzuru temin etmek istiyoruz. Tarafsızlıkları bütün dünyaca kabul ve tasdik olunan devletler vardır ki, onlar da barış ve huzurları için, tabîî müdafaalarına ehemmiyet vermekte, ordularına fevkalâde itina etmektedir. Biz de, herkes gibi tabîî müdafaamıza lâyık olduğu kadar ehemmiyet vermeye mecburuz. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 170)

Kültür dediğimiz zaman bir insan cemiyetinin, devlet hayatında fikrî hayatında, iktisat hayatında yapabilecekleri şeylerin muhassalasını (toplamını) kastediyoruz ki, medeniyet de bundan başka bir şey değildir. (1929)

Cihan tarihinde bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman Devleti tesis eden ve bunlarını hepsini hadiselerle tecrübe eyleyen Türk milleti, bu defa doğrudan doğruya kendi nam ve sıfatında bir devlet tesis ederek, bütün felâketlerin karşısında, doğuştan taşıdığı kabiliyet ve kudretle yerini aldı. Millet, mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve millî saltanat ve egemenliğini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden meydana gelen bir yüce mecliste temsil etti. İşte o Meclis, Yüce Meclisinizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir ve bu egemenlik makamının hükûmetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti derler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükûmet heyeti yoktur ve olamaz. 1922 (Nutuk III, s. 1250)

Bu hareket, milletin bir arzudur; hatta bir ihtiyacdır. Bu arzu ve ihtiyacı doğuran şey de kişiler değil, bizzat olaylardır. Devletin bütünlüğünü ve bağımsızlığını tehdit eden kanunsuz birtakım ihtiraslar, topraklarımıza hiçbir hakka dayanmaksızın vuku bulan taarruzlar, tehlike karşısında millete birleşmek lüzumunu duyurmuştur. 1919 (Atatürk'ün S.D.III, s. 6-7)

Ferdî hürriyetin ne kadarından feragat edilmesi lâzım geleceği, içinde bulunulan zamana ve memlekete göre değişir. Müstesna zamanlar, müstesna tedbirler icap ettirebilir. Bir de hürriyetin kötüye kullanılması, hürriyetin geçici, lâkin geniş miktarda sınırlanmasını gerektirebilir. Bütün bu tedbirleri ve sınırlamaları tanımak lüzumu, devlet fikir ve kavramını ifade eder. Bu hususlardaki tedbirlerin şiddetini ve hudutların genişliğini ölçmek, büyük bir sanattır. Devlet sanatı, işte budur. Vatandaşların umumî hürriyet ve saadeti için, fertlerden, ancak devlet için zarurî olan bir kısım hürriyetlerinin bırakılması istenebilir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 462-463)

Gerçi asıl olan millettir. Toplumdur. Onun da umumî iradesi, Mecliste belirir; bu her yerde böyledir. Fakat, fertler de vardır. Meclis, memleket ve devlet işlerini fertlerle, şahıslarla yapmaktadır. Her devletin işlerini yöneten şahıs ve şahıslar meydandadır. Hakikati, mânasız görüşlerle inkâra yer yoktur. 1922 (Nutuk II, S. 659)

Türk milleti, en eski tarihlerinde meşhur kurultaylarıyla, bu kurultaylarda devlet reislerini seçmeleriyle demokrasi fikrine ne kadar bağlı olduklarını göstermişlerdir. Son tarih devirlerinde, Türklerin teşkil ettikleri devletlerde başlarına geçen padişahlar, bu usulden ayrılarak müstebit olmuşlardır. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 402)

Komşuları ile ve bütün devletlerle iyi geçinmek, Türkiye siyasetinin esasıdır. 1930 (Ayın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s. 6787)

Çok zaman geçmeden Avrupa'da bir fırtına kopacak, bu müthiş kasırga, dünyanın her tarafına yayılacak ve insanlık umumî bir harp felâketinin bütün kötülükleri ile bir kere daha karşılaşacak! Bu kanlı, tehlikeli durumda tarafsız kalmak, harbe katılmamak ve devlet gemisini bu fırtına ortasında hiçbir mâniaya çarptırmadan yöneterek harp dışında ve barış içinde yaşamaya çabalamak, bizim için hayatî önem taşımaktadır. 1938 (Nihat Reşat Belger, Ulus gazetesi 10. 11. 1961)

Hastalığı esnasında, Dolmabahçe Sarayı'ndaki odasında Ali Fuat Cebesoy'la konuşurken söyledikleri: Pek yakında dünya vaziyeti, Mütareke senelerinden daha çok ciddî olacak ve karışacaktır. İkinci büyük bir harp karşısında kalacağız. Dünyaya hâkim olan milletleri idare edenlerin arasında yazık ki birinci derece devlet adamı çıkmıyor. Avrupa'da birkaç maceraperest Almanya ile İtalya'nın başında zorla bulunuyorlar. Karşı karşıya geldikleri zayıf devlet adamlarının aczinden cüret alıyorlar. Bunlar, bugün dünyayı kana boyamaktan çekinmeyeceklerdir. Eski dostumuz Rus Sovyet Hükûmeti, âcizlerle

maceraperestlerin yanlış hareketlerinden istifade etmesini bilecektir. Bunun neticesinde dünyanın vaziyeti ve dengesi bütününüyle değişecektir. İşte, bu devre esnasında doğru hareket etmesini bilmeyip en küçük bir hata yapmamız halinde, başımıza Mütareke senelerinden daha çok felâketler gelmesi mümkündür! Bu ikinci Umumî Harp, beni yataktan kımıldanmayacak bir halde yakalayacak olursa memleketin hali ne olacaktır? Ben devlet işlerine mutlaka müdahale edecek bir vaziyete gelmeliyim! Bizde hiçbir şeyin yataktan idare edilmeyeceğini bilirsiniz. Mutlaka işin başına geçmem lâzımdır! 1938 (Siyasi Hâtıralar, II. Kısım, Ali Fuat Cebesoy, 1960, s. 252 – 253)

Hükûmetin varlığının sebebi, memleketin asayişini, milletin huzur ve rahatını temin eylemektir. Bütün memlekette gerçek bir asayiş hâkim olmalıdır. Millet, büyük bir huzur ve emniyet içinde içi rahat bulunmalıdır. Memleketimizin herhangi bir köşesinde halkın emniyetini, devletin bütünlük ve asayişini bozmaya kalkışanlar, devletin bütün kuvvetlerini karşılarında bulmalıdırlar. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 307)

Millet tarafından, millet adına, devleti idareye yetkili kılınanlar için, gerektiği zaman, millete hesap vermek, mecburiyeti, lâubalilik ve keyfî hareketle uzlaşamaz. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları S. 415)

Ferdî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az bir zaman için de milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde, bilhassa iktisadî sahada devleti fiilen alâkadar etmek mühim esaslarımızdandır. Ben, memleket ve milleti düştüğü felâketten çıkarabileceğim inancıyla Anadolu'ya geçtiğim ve amacın gerektirdiği teşebbüslere giriştiğim zaman cebimde, emrimde beş para olmadığını söyleyebilirim. Fakat, parasızlık benim milletle beraber atmaya muvaffak olduğum hedefe yönelik adımları durdurmaya değil, zerre kadar azaltmaya dahi sebep teşkil edememiştir. Yürüdük, muvaffak olduk; yürüdükçe, muvaffak oldukça maddî güçlükler, kendiliğinden ortadan kalktı. Ankara'da, mukaddes topraklarımızı her taraftan sarmış ve fiilen işgal etmiş düşman ordularını, bu mukaddes topraklardan atmak imkânından bahsettiğim zaman bana, en şuurlu, ileri görüşlü oldukları iddia olunan kimseler, bütün bu teşebbüslerin paraya bağlı olduğundan bahsediyor ve "Ne kadar paran vardır?" veya "Nereden, nasıl para bulabilirsin?" gibi sualler soruyorlardı. Benim verdiğim cevap şu idi: "Türk milleti kendi hayat ve kurtuluşuna yönelmiş olduğuna kanaat edeceği teşebbüsleri başarabilecek bir kudrete maliktir. Bu teşebbüsün ciddiyetine kanaati halinde onun gerektirdiği kadar servet kaynağını, işe girişenlerin emrine hazır hale koyar". Bu dediklerim, sözden işe geçmiş hakikatler değil midir? Bu noktada hemen şunu da ilâve edeyim ki, Ankara'da ilk millî hükûmet kurulduğu zaman etraf ve çevrelerin tereddüdünden bahsetmeyeceğim. Fakat o hükûmeti teşkil eden kimselerin dahi bana "Hükûmet teşekkül etti. Fakat devlet ve hükûmeti idare için nereden para alacağız?" dediklerini hatırlarım. Verdiğim cevap pek sade olmuştur: "Çalışmalarınız, devleti, milleti kurtarmaya yönelmişse ve bu çalışma hedefiniz büyük Türk milletince belli olunca sorularınız tekrar etmeyecektir. Türk milleti, kendisi için, kendi geleceği ve kurtuluşu için çalışan müteşebbisleri, heyetleri güçlükler karşısında bırakmayacak kadar yüksek vatanseverlik ve yüksek şeref hisleriyle donanmıştır". 1926 (Atatürk'ün B.N., s. 103-104)

Hayat demek ekonomi demektir. Yaşayabilmek için mutlaka kazanan olmalıdır. Bu millet şimdiye kadar imparatorluklar kurmuştur. Cihangirler yetiştirmiştir. Hâlbuki bazı devirler oldu ki, ekonomi ile uğraşmaya tenezzül etmemiştir! İktisadiyatı aşağı bir şey telâkki ederek onu başka unsurlara bırakmıştır. Bunun neticesi olarak bugün o unsurlar, o yabancılar esas unsurun fiilen efendisi

olmuştur. Onlar, nihayet bu memleketi müstemleke telâkki etmişler, onu bir istismar sahası yapmışlardır. Hem nasıl müstemleke? Kendi evlâdıyla, kendi parasıyla idare olunan bir müstemleke... Ürünleri, bütün kazancı harice gitmek şartıyla... Efendiler! Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için iktisadiyat esastır. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu merkezin etrafında toplamalıyız. Her mesai şubesini, mutlaka bu esas noktaya dayandırmalıyız. Meselâ maarif programımız ne olacaktır? Maarif programımız şu olacak ki, onu takip eden insanlar, güzel çiftçi, kunduracı, fabrikacı, tüccar olacak. Pratik, yararlı, verimli adam olacak... Bunları öğreten programların, bunları öğreten memleketlerin ve kuruluşların tümü maarif olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 9. 1. 1930)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Bence, yeni devletimizin, yeni hükûmetimizin bütün esasları, bütün programları iktisat programından çıkmalıdır; çünkü, her şey bunun içinde bulunmaktadır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 111)

1932 yılında, Amerika Genelkurmay Başkanı General Mac Arthur'la yaptığı görüşme sırasında söylemiştir: Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan mühim siyasî meseleleri, her türlü millî egoizmlerden uzak ve yalnız umumun yararına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa, korkarım ki felâketin önü alınamayacaktır. Zira, Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki anlaşmazlıklar meselesi olmaktan, artık çıkmıştır. Bugün Avrupa'nın doğusunda, bütün medeniyeti ve hatta bütün insanlığı tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve manevî imkânlarını, topyekûn bir şekilde, dünya ihtilâli gayesi uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet, üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz malûm olmayan yepyeni siyasî metotlar uygulamakta ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile, mükemmel istifade etmesini bilmektedir. Avrupa'da vuku bulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya'dır; sadece Bolşevizm'dir. Rusya'nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harp etmiş bir millet olarak, biz Türkler, orada cereyan eden hâdiseleri yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan doğu milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen Bolşevikler, yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

Cumhuriyet Hükümeti'nin, doğuda izleyegelmekte bulunduğu dostluk ve yakınlık siyaseti, yeni bir kuvvetli adım attı. Sadabat'ta, dostlarımız Afganistan, Irak ve İran ile imza etmiş olduğumuz dörtlü antlaşma, büyük bir memnuniyetle kayda değer barış eserlerinden biridir. Bu antlaşmanın etrafında toplanan devletlerin, aynı gayeyi izleyen ve barış içinde gelişmeyi samimiyetle isteyen hükûmetleri

arasında işbirliğinin, gelecekte de hayırlı neticeler vereceğinden emin bulunmaktayız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 388)

Yeni Türkiye Devleti temellerini süngü ile değil, süngünün de dayandığı ekonomi ile kuracaktır. Yeni Türkiye Devleti cihangir bir devlet olmayacaktır. Fakat yeni Türkiye Devleti, bir ekonomik devlet olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 56-57)

İş Bankası kurumu, Cumhuriyet tarihinde ekonomi bakımından başlı başına yer alacaktır. Bu kurum, değersiz bir servetin bile, ekonomik hayatta fert menfaatlerine kullanılmayıp ulus menfaatine kullanılmasından çıkabilecek olan büyük neticeleri, az bir zamanda ve özellikle yepyeni bir devlet kuruluşunun türlü inkılâp güçlükleri içinde evrensel bir surette fiilen göstermiştir. 1936 (Türkiye İş Bankası, Kuruluşu, Çalışmaları, Eserleri, 1942, s. 7)

Kamuoyu gibi gösterilmek istenilen yapay fikirler, en nihayet, hususî fikirler gibi mütalâa olunabilir. Kıymetli ve menfaati gerektirir görülürse göz önüne alınır; fakat, devlet idaresinde uyulması gerekli kurallar mahiyetinde telâkki edilemezler. Umumî kıymeti olmayan fikirlerin ve mütalâaların lüzumundan fazla ehemmiyetle karşılanmaması, o fikirler ve mütalâalar sahiplerini üzmemelidir. Dargın hislerine mağlup olarak serzenişlerde bulunanları mazur görsek bile, haklı bulamayız. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s.210)

Barış ilkesi, insanlığın ilerlemesi ile paralel olarak kuvvetlenmektedir. Harpten büyük zararlar görmüş milletlerin bu ilkeye daha büyük bir dostluk ve samimiyetle bağlı olacakları tabiidir. Bu ilkenin bütün devletlerce siyaset esası sayılmasıyla ki, medeniyet için ve milletlerin saadet ve refahı için en gerekli olan barış, yerleşmiş olur. 1930 (Aydın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s.6787)

Yeni Türkiye'nin takip edeceği siyaset, belirsiz ve keyfi olamaz. Bizim siyasetimiz, mutlaka milletin kabiliyet ve ihtiyacıyla uyumlu olacaktır. Bizim için ne ittihad-ı İslâm, ne Turanizm mantikî bir siyaset yolu olamaz. Artık yeni Türkiye'nin devlet siyaseti, millî sınırları dahilinde, egemenliğine dayanarak bağımsız yaşamaktır. Hareket kuralımız budur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Birçok âlimler, düşünürler, girişimciler zaman zaman, asır asır bu vatani bayındır hale getirmeye, gerçek kurtuluşa erdirmeye çalışmışlardır. Bazıları bütün kalpleriyle, vicdanlarıyla çalışmışlardır. Hâlbuki netice, bir muvaffakiyet göstermiyor. Acaba bunun sebebi nedir? Efendiler, bunun sebebi, şimdiye kadar memlekette bir devlet siyaseti, devlet programı değil, şahsî siyaset, fikirlere göre değişen programlar takip olunmasıdır. Onun için her şeyden evvel, bu millet ve memleket için bir hareket ve çalışma ilkesi oluşturmak lâzımdır. Bundan sonra yapacağımız şey, bu olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 11. 1. 1930)

Devlet ve hükûmeti, kendi malı ve koruyucusu tanımak, bir millet için büyük nimet ve şereftir. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 372)

Tabiat olarak her insan, içinde yaşadığı cemiyette hayatın en mesut, en kolay, en tatlı taraflarının kendisine düşmesini ister ve en kuvvetli olan, kendisinden zayıf olanları hiçe sayar. Bunun neticesi huzur, sükûn, emniyet ve intizam içinde yaşamak imkânsızlaşır. İşte insanlar arasında kavga yerine birbirine yardım, karşılıklı hürmet, intizam koyan, herkese haklarını ve vazifelerini tanıtan, hukuk kurulları ve bunların kararlı bir şekilde tatbikidir. Bu iş, ancak devlet teşkilâtının ve kuvvetin bulunması sayesinde mümkündür. Devlet, herkesin hakkını ve vazifesini tayin eder. Hiç kimse, tayin

edilen hudut haricinde bir hak iddia edemez. Bunun gibi, kendisi de fazla hiçbir vazife ile yükümlü tutulamaz. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 42 – 43)

Bu memlekette hükümsüz vatandaş öldürülmez. Vatandaş, ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Devlet adamının böyle düşünmesi lâzımdır. 1919 (Cevat Dursunoğlu, Millî Mücadele'de Erzurum, s. 118)

Arkadaşlar! Türkiye Devleti'nde ve Türkiye Devleti'ni kuran Türkiye halkında tacidar yoktur, diktatör yoktur! Tacidar yoktur ve olmayacaktır; çünkü olamaz! Bütün cihan bilmelidir ki, artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır, o da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır, o da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 300)

“Türkiye devleti bir halk devletidir, halkın devletidir. Geçmişteki kuruluşlar ise bir şahıs devleti idi, şahısların devleti idi.” 13. 08. 1923, T.B.M.M.

“Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye karşı değiliz. Biz sade din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kasıt ve fiile dayanan tutucu hareketlerden sakınıyoruz. Gericilere asla fırsat vermeyeceğiz.”(1926)

Tarih söz götürmez bir şekilde ispat etmiştir ki, büyük meselelerde muvaffakiyet için kabiliyet ve kudreti sarsılmaz bir başkanın varlığı şarttır. Bütün devlet adamlarının ümitsiz ve acizlik içinde.. Bütün milletin başsız olarak karanlıklar içinde kaldığı bir sırada, her vatanseverim diyen binbir çeşit kimsenin, bin bir hareket ve görüş şekli gösterdiği gürültülü anlarda danışmalarla, birçok hatırlı ve sözü geçer kişilere bağlılık gereğine inanmakla, sağlam ve esaslı ve özellikle etkili yürüme ve en nihayet çok güç olan hedefe erişmek mümkün müdür? Tarihte, bu yolda şeref kazanmış bir toplum gösterilebilir mi? 1927 (Nutuk I, s. 70)

Hâkimler, vatandaşların hürriyetini korumayı düşünürken devlet otoritesinin hakikaten korunmuş olmasına dikkat ve riayet etmelidir. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri s. 38)

Vatandaşların, bir milletin fertleri olmak itibarıyla millete, onun devlet ve hükûmetine ve mensup olduğu milletin medenî beşeriyetin bir ailesi olması açısından, bütün insanlığa karşı birtakım vazifeleri vardır. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 16)

Türk dilinin, kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için, bütün devlet teşkilâtımızın dikkatli, alâkalı olmasını isteriz. 1932 (Atatürk'ün S.D. I, s. 358)

“Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti “uhud-i atika”* namı altında bir takım kapitülâsyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılara yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletin insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu

yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletin boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini, devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allahın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslı unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar karşısında masum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletin bu telâkkisinden istifade ederek milletin hakkı olan, milletin şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülâsyon Fatih zamanında, İstanbul’da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletin içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir. Fakat milletin hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvrılmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehdide kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletin bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefini feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler. Devlet, cihan gözünde iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti’nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâller meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti’nin hiçbir kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babiâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler.” 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

“... Hepiniz bilirsiniz ki, Avrupa’nın en önemli devletleri, Türkiye’nin zararıyla, Türkiye’nin gerilemesiyle ortaya çıkmışlardır. Bugün bütün dünyayı etkileyen, milletimizin hayatını ve ülkemizi tehdit altında bulunduran, en güçlü gelişmeler, Türkiye’nin zararıyla gerçekleşmiştir. Eğer güçlü bir Türkiye varlığını sürdürseydi, denebilir ki İngiltere’nin bugünkü siyaseti var olmayacaktı. Türkiye, Viyana’dan sonra Peşte ve Belgrat’ta yenilmeseydi, Avusturya/Macaristan siyasetinin sözü

edilmeyecekti. Fransa, İtalya, Almanya da, aynı kaynaktan esinlenerek hayat ve siyasetlerini geliştirmişler ve güçlendirmişlerdir.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

Bir kelime ile ifade etmek lâzım gelirse, diyebiliriz ki yeni Türkiye Devleti, bir halk devletidir, halkın devletidir. Mazi müesseseleri ise bir şahıs devleti idi, şahıslar devleti idi. Bir milletin yeryüzünden tamamen silinmesi için, bir milletin insanlık topluluğundan tamamen çözülüp dağıtılabilmesi için Nuh Tufanı kadar harikulâde felâketler ve hadiseler lâzımdır. Fakat şahıslar, kendiliğinden yok olmaya mahkûmdur. Bundan ötürü halk müessesesi ile şahıs müessesesi arasında yaşama ve son bulma oranları da bunun aynıdır. 13.08.1923 TBMM (Atatürk’ün S.D. I, s. 309)

DİN, İSLAM

Bizim dinimiz, en makul ve en tabîî bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabîî olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lâzımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal hayatında, hiç kimsenin özel bir sınıf halinde mevcudiyetini muhafazaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler, dinî emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz. Her fert dinini, din duygusunu, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır; orası da mekteptir. 1923 İzmir (Atatürk’ün S.D.II, s. 90, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 94)

“Ulusal varlığını devam ettirmek için, kişileri arasında düşündüğü ortak bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani ulus, dini ve mezhebi bağlar yerine, Türk milliyeti bağı ile kişilerini toplamıştır.”

“İslam dinini, asırlardan beri alışı geldiği şekilde, bir siyaset vasıtası mevkiinden uzaklaştırmak ve yüceltmek gereğini görüyoruz. Mukaddes ve tanrısal inançlarımızı ve vicdani değerlerimizi, karanlık ve kararsız olan ve her türlü menfaat ve ihtiraslara görünüş sahnesi olan siyasetin bütün kısımlarından bir an evvel ve kesin şekilde kurtarmak milletin dünyevi ve uhrevi saadetinin emrettiği bir zorunluluktur. Ancak bu suretle İslam dininin yüksekliği belirir.”

“Bazı kimseler çağdaş olmayı kâfir olmak sayıyorlar. Asıl küfür onların bu zannıdır. Bu yanlış tefsiri yapanların maksadı İslâmların kâfirlere esir olmasını istemek değil de nedir? Her sarıklıyı hoca sanmayın, hoca olmak sarıkla değil, dimağladır.”

“Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin sebeplerinden biri olan heykeltıraşlığı en üst derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesinde atalarımızın ve bunlardan sonra yetişecek evlatlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilan edecektir.”

“Hükümetini ayakta tutmak için dini kullanmaya gerek duyanlar zayıf yöneticilerdir. Âdeta halkı bir kapana kısıtırlar. Benim halkım demokrasi ilkelerini, gerçeğin emirlerini ve bilimin öğretilerini öğrenecektir.”

Her şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleket ve milletim hakkındaki sonsuz sevgim değil, bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümdür. 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk’ü Özleyiş, s.17)

Bu memleketin gençliği, hakkımda pek büyük sevgi gösterdi. Bu kadar lâyük olduğumu bilmiyordum. Arkadaşlar! Bu memleketi ve bu milleti asırlardan beri berbat edenler çoktan ölmüştür. Bütün gençlik, buna iman etmelidirler. Bizim kanımız akmadıkça bunlar bir daha avdet etmeyecektir. 1924 (1933 “Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü”, Giresun Halkevi Neşriyatı, 1933)

Bir dinin doğal olması için akla fenne, ilme ve mantığa uygun olması lazımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. (1923, İzmir) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 94)

Türkiye Cumhuriyeti’nin resmi dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar ilmin çağdaş medeniyete temin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca muvaffakiyet etkeni görür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 56)

Hiçbir millet, milletimizden ziyade yabancı unsurların itikat ve âdetlerine riayet etmemiştir. Hattâ denilebilir ki ,diğer din sahiplerinin dinine ve milliyetine riayatkâr olan yegâne millet bizim milletimizdir. Fatih İstanbul’da bulduğu dinî ve millî teşkilâtı olduğu gibi bıraktı. Rum patriği, Bulgar eksarhı ve Ermeni kategigosu gibi Hristiyan din reisleri imtiyaza sahip oldu. Kendilerine her türlü serbestlik verildi. İstanbul’un fethinden beri, Müslüman olmayanların elde ettikleri bu geniş imtiyazlar, milletimizin dinen ve siyaseten dünyanın en müsaadekâr ve civanmert bir milleti olduğuna ispat eder en bariz delildir. 1920 (Nutuk, III, s. 1183)

Memleketimizde yaşayan Müslüman olmayan unsurların başına ne gelmiş ise, kendilerinin yabancı entrikalarına kapılarak ve imtiyazlarını kötüye kullanarak vahşiyane şekilde izledikleri ayrılma siyaseti sonucudur. 1919 (Atatürk’ün S.D.II, s. 9)

14 Eylül 1931 günü Dolmabahçe Sarayı balkonunda bir sohbet esnasında anlatılmıştır : Bizim neslin gençlik yıllarına Osmanlılık telkin ve etkileri hâkimdi. İmparatorluk halkını meydana getiren Türk’ten başka uluslara, bu arada yanlış bir din anlayışıyla Arap’lara, sarayın, ordu ve devlet ileri gelenleri arasında bulunan ırkdaşlarının etkisiyle Arnavut’lara özel bir değer veriliyor, onlardan söz edilirken “kavm-i necib” deyimini ile sıfatlandırılarak bu duygunun belirtilmesine çalışılıyor, memleketin sahibi ve devletin kurucusu olan biz Türk’ler, ikinci plânda gelen önemsiz halk yığınları sayılıyordu. Şair Mehmet Emin Yurdakul’un, ilk defa Manastır Askerî İdadisi’nde öğrenci iken okuduğum “Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur” mısraıyla başlayan manzumesinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusunu kaptırmadım. Bakınız nasıl oldu? Kurmaylık stajı için verildiğim* süvari alayı, Hayfa’da bulunuyordu. Kışla ile deniz arasında geniş bir talim alanı vardı ve piyade acemi eğitim devri yeni başlamıştı. Erleri bölgeden toplanmış Arap gençlerinden, öğretici kadro da tecrübeli ve Anadolulu kıta çavuşları olan Türk delikanlılarından kurulu idi. Katıldığım bölüğün alaydan yetişmiş, Makedonya Türklerinden, ileri yaşlı bir yüzbaşısı vardı. Erlere çavuşlar talim yaptırıyor, biz subaylar arada dolaşarak çalışmalarını izliyor ve denetliyorduk. Yüzbaşı, çavuşlarına karşı sert davranıyor, yeni erlere karşı ise fazla şefkatli görünüyordu. Onların herhangi bir şekilde azarlanmasına, hırpalanmasına gönlü razı olmadığını ısrarla söylüyordu. Halbuki talimlerde, Türkçe bilmedikleri için, çavuşların söylediklerini iyi anlayamayan kimi erlerin yanlış hareketlerinin,

zaman zaman çavuşların sabırlarını tükettiği, sertçe davranışlarına yol açtığı da oluyordu. Bir gün yüzbaşı, bu yolda hareketten kendini alıkoyamayan bir çavuşunu mimlemiş ve talimden döndükten sonra, birlikte oturduğumuz bölük komutanlığı odasına çağırılmıştı. Takım komutanıyla birlikte gelerek yüzbaşısını saygıyla ve askerce selâmlayan çavuş, yirmi beş yaşlarında dinç ve yakışıklı, ince bıyıklı, elmacık kemikleri fazla kabarık, uyanık bir Türk çocuğu idi. Yüzbaşı, onu ulusal onurunu ağır şekilde hançerleyen “...Türk!” sözleriyle azarlamaya başlamıştı. “Sen nasıl olur da kavm-i necib-i Arab’a mensup, Peygamberimiz Efendimizin mübarek soyundan olan bu çocuklara sert davranır, ağır söz söyler, onların kalbini kırarsın. Kendini bil, sen onların ayağına su bile dökmeye lâayık değilsin...” gibi gittikçe manasızlaşan, fakat yaşlı yüzbaşının samimî inancından kuvvet alan sözlerle hakaret ediyor, gittikçe asabileşiyordu. Ben dikkatle çavuşun yüz ifadesini izliyordum. Başlangıçta üstünde bir babaya duyulan saygının içtenliği okunan çizgiler sertleşmeye, içten gelen haklı bir isyanın ateşleri gözlerinde okunmaya başlamıştı. Fakat gerçek itaatin simgesi olan her Türk askeri gibi bu da iç duygularını gemlemesini bildi. Sessizce göz pınarlarından dökülmeye başlayan yaş damlaları, yanaklarında birbirini kovalayarak bıyıkları üstünde toplanıyor ve kendini böylece yatıştırmaya çalışıyordu. Ben, bir taraftan üzgün ve sinirli, bu sahneyi seyrederek ve söylenenleri dinlerken, bir yandan da içimde bir isyan duygusu şahlanıyor ve şöyle düşünüyordum: “O erin bağlı olduğu kavim, birçok bakımdan necib olabilirdi. Fakat çavuşun, yüzbaşının ve benim bağlı olduğumuz kavmin de tarihleri şerefle dolduran büyük ve asil bir ulus olduğu da bir an şüphe götürmez bir gerçektir. Türklük hakkındaki o günkü görüş ise, doğrudan doğruya Türk aydınlarının kendi kendini bilmemesinden ve başka uluslarda şu veya bu sebeple üstünlük var sayarak, kendini onlardan aşağı görüp nefesine olan güveni yitirmesindedir. Artık bu yanlış görüşe son vermek, Türklüğümüzü bütün asalet ve necabeti ile tanımak ve tanıtmak gerekmektedir” dedim ve o andan beri inandığım bu gerçeğe bütün Türklerin inanmasını, bununla övünüp kendine güvenmesini ülkü bildim. 1931 (Faik Reşit Unat, Ne Mutlu Türküm Diyene, Türk Dili Dergisi, Sayı: 146, Kasım 1963, s. 77-78)

Biz din işlerini millet ve devlet işleriyle karıştırmıyoruz. Millet ve devlet işlerinin Kâbesi, millî egemenliğin belirlediği Büyük Millet Meclisi’dir. Din işlerinin mihrabı ise insanların, şahısların vicdanlarıdır. (Asaf İlbay, Tan gazetesi, 13. VII. 1949)

Kapitülasyonlar, bir devleti mutlaka çökertir. Osmanlı Devleti ile Hindistan Türk ve İslâm İmparatorlukları bunun en büyük delilidir. 1923 (Atatürk’ün S.D.II, s. 97)

Sırtınıza giydiğiniz elbise, ayağınıza geçirdiğiniz kunduradan en ufak şeylere kadar sanat sahiplerine muhtaçsınız. Bütün bu ihtiyacınızı temin için paranızı düşmanlara vermemek lâzımdır. Kazancınızın heba olmaması için, başkalarına haraçgüzar olmamak için dindaşınız olan, kendinizden olan sanatkârlara koşacaksınız. Onlara yardım etmek hem borcunuz, hem menfaatinizdir. 1923 (Atatürk’ün S.D.II, s.131)

“Bütün dünyanın Müslümanları Allah’ın son peygamberi Hz. Muhammed’in gösterdiği yolu takip etmeli ve verdiği talimatları tam olarak tatbik etmeli. Tüm Müslümanlar Hz. Muhammed’i örnek almalı ve kendisi gibi hareket etmeli; İslamiyet’in hükümlerini olduğu gibi yerine getirmeli. Zira ancak bu şekilde insanlar kurtulabilir ve kalkınabilirler.” (Atatürk, Nedim Senbai, A.Ü. Dil, Tarih, Coğrafya Yay., s. 102, 1979)

“O’nun Hak Peygamber olduğundan şüphe edenler, şu haritaya baksınlar ve Bedir destanını okusunlar. Hz. Muhammed’in bir avuç imanlı Müslümanla mahşer gibi kalabalık ve alabildiğine zengin Kureyş ordusuna karşı Bedir meydan muharebesinde kazandığı zafer, fani insanların karı değildir,

O'nun Peygamberliğinin en kuvvetli delili işte bu savaştır." (M. Şemseddin Günaltay) (Atatürk ve Din Eğitimi, Ahmet Gürbaş, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s.28)

"Büyük bir inkılap yaratan Hazreti Muhammed'e karşı beslenen sevgi, ancak onun ortaya koyduğu fikirleri, esasları korumakla tecelli edebilir." (Şemseddin Günaltay, Ülkü Dergisi, sayı 100, s. 4)

"O (Hz. Peygamber) , Allah'ın birinci ve en büyük kuludur. O'nun izinden bugün milyonlarca insan yürüyor. Benim, senin adın silinir, fakat sonsuza kadar O, ölümsüzdür" (1926)

"Son peygamber olan Muhammed Mustafa, 1394 sene evvel Rumi nisan içinde rebülevvel ayının on ikinci pazartesi gecesı sabaha doğru tan yeri ağarırken doğdu... Hazreti Muhammed eyyam-ı sabavet (çocukluk günleri) ve şebabeti (gençliği) geçirdi. Fakat henüz peygamber olmadı. Yüzü nuranî (ışıklı, saygı uyandıran) sözü ruhanî, reşit, rüiyette bibedel (görünüşte emsalsiz), sözüne sadık ve halim, mürüvvetçe (iyilikseverlikte) saire faik (başkalarına üstün) olan Muhammed Mustafa, evvela bu evsaf-ı mahsus (özel nitelik) ve mütemayizesiyle (sivrilmesiyle...) kabilesi içinde Muhammed'ül-Emîn (güvenilir Muhammed) oldu. Muhammed Mustafa, peygamber olmadan evvel kavminin muhabbetine, hürmetine, itimadına mazhar oldu. Ondan sonra ancak 40 yaşında nübüvvet ve 43 yaşında risalet (peygamberlik) geldi. Fahr-i alem Efendimiz namütanahî (sonsuzca) tehlikeler içinde, bipayan (tükenmez) mihnetler ve meşakkatler karşısında 20 sene çalıştı ve din-i İslamı tesise ait vazife-i peygamberisini ifaya muvaffak olduktan sonra vasıl-ı ala-yı illiyyin (cennetin en yüce yerine erişen) oldu." (01.11.1924)

1930 yılında Hazreti Muhammed'i küçük düşürmeye yönelik ifadeleri içeren bir kitap ve yazar hakkında: "Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi'nde en büyük komutanın yapabileceği bir planı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askeri dehası kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed, bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi." (Atatürk ve Din Eğitimi, Ahmet Gürbaş)

Dinle hilâfeti birbirinden ayırt etmek lâzımdır. Birincisi ne kadar faydalı ise ikincisi o kadar lüzumsuz bir hal almıştır. Hilâfeti kaldırdığımız günden bugüne kadar kimsenin buna sahip çıkmaması, Müslüman dünyasının halifesiz de yürüyeceğine ve yürümekte olduğuna en güzel misal değil midir? 1932 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 117)

Türk inkılabı nedir? Bu inkılâp, kelimenin ilk anda işaret ettiği ihtilâl manasından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri ortadan kaldıran en gelişmiş tarz olmuştur. Millet, varlığını devam ettirmesi için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebi bağlantı yerine Türk Milliyeti bağıyla fertlerini toplamıştır. Millet, beynelmilel umumî mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasitanın ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini bir değişmez gerçek olarak prensip saymıştır. Büyük milletimizin hayatının seyrinde vücuda getirdiği bu değişiklikleri herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en muazzam inkılâplardandır. 05.11. 1925 Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında (M.E.İ.S.D. I, S. 28)

Düşmanlarımız, bizi dinin tesiri altında kalmış olmakla itham ediyor, duraklama ve çökmemizi buna bağlıyorlar; bu hatadır! Bizim dinimiz, hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak bilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu bilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bin türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar, bilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır; belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 86)

Dolmabahçe Sarayı'nda İstanbul halkı temsilcileriyle yaptığı konuşma esnasında söylemiştir: Artık bu saray, Allah'ın gölgelerinin değil, gölge olmayan, gerçek olan milletin sarayıdır. Ve ben burada milletin bir ferdi, bir misafiri olarak bulunmakla bahtıyırım. 1927 (Atatürk'ün S.D. II, s.247)

Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyasî bir fikre malik olmak, seçtiği dinin icaplarını yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetlerine maliktir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hâkim olunamaz.(1925)

Müslümanlık, aslında en geniş manasıyla müsamahalı ve çağdaş bir dindir. (Atatürk'ten B.H., s. 70)

Kendisine, 1923 yılında armağan olarak küçük boyda bir Kuran gönderilmesi üzerine teşekkürü: Bence kıymetini takdire imkân olmayan bu hediyeyi, en derin ve hürmetkâr din duygularıyla muhafaza edeceğim. 1923 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 480-481)

Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa'da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa'nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa'nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi'nin vazifelerinden bahseder. Madde'nin başında, Meclis'in ilk vazifesi olmak üzere "şeriat hükümlerinin yürütülmesi" vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi'nin, adı geçen maddede, "kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer" sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, "şeriat hükümlerinin yürütülmesi" diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer' demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, "şerit hükümleri" tabiriyle kast olunan mana ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa'yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, "şeriat hükümleri" tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mana tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa'nın ikinci maddesinin başında.. "Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir" cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa'ya geçmeden çok evvel, İzmit'te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: "Yeni hükûmetin dini olacak mı?" İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilâne ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan

hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabîî sıfatının, şüpheli mâna verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Muhammed Mustafa, peygamber olmadan evvel kavminin sevgisine, hürmetine, itimadına erişti. Ondan sonra ancak kırk yaşında nübüvvet ve kırk üç yaşında risalet geldi. Fahriâlem Efendimiz, sonsuz tehlikeler içinde, tükenmez mihmetler ve meşakkatler karşısında yirmi sene çalıştı ve İslâm dinini tesise ait peygamberlik vazifesini yapmaya muvaffak olduktan sonra gökyüzünün ve cennetin en yüksek katına erişti. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 262-263)

Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenab-ı Hak tarafından insanlara dinî gerçekleri bildirmeye memur ve elçi olmuştur. Ana kanunu, hepimizce malûmdur ki, şanı büyük olan yüce Kuran'daki naslardır. İnsanlara feyz nuru vermiş olan dinimiz, son dindir, en eksiksiz dindir; çünkü dinimiz akla, mantığa, gerçeğe tamamen uyuyor ve uygun düşüyor. Eğer akla, mantığa ve gerçeğe uymasaydı, bununla diğer ilâhî tabiat kanunları arasında tezat olması gerekirdi; çünkü bütün evren kanunlarını yapan Cenab-ı Haktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 94)

O, Allah'ın birinci ve en büyük kuludur. Onun izinde bugün milyonlarca insan yürüyor. Benim, senin adın silinir, fakat sonuca kadar O, ölümsüzdür. 1926 (Ali Rıza Ünal, Atatürk Hakkındaki Anılarım, Türkiye Harp Malûlü Gaziler Dergisi, Sayı: 158, 1969, s.23)

Büyük bir inkılâp yaratan Muhammed'e karşı beslenen sevgi, ancak onun ortaya koyduğu fikirleri, esasları korumakla tecelli etmek gerekti. Peygamber ölür ölmez düşünülecek şey, onu bir an evvel toprağa tevdi etmek değil, yaratmış olduğu inkılâbı emniyet altına almaktır. Bu da, yerine evvelâ inkılâbı kavramış en yakın bir arkadaşını geçirerek baş gösterecek tehlikeleri önlemekle olurdu. İnkılâbı kavramış ve ona bütün varlığıyla bağlanmış böyle bir halef seçtikten sonradır ki onun defni düşünülebilirdi. O zaman, beş on akraba ile değil, bütün kendisine bağlananların iştirakiyle ve şanına lâyık bir törenle fânî nâşî ebedî istirahat yerine tevdi olunurdu... Ne Ali, ne de diğer Hâşimoğulları bunu düşünemediler. Bu hakikati o zaman ancak üç büyük insan kavramıştır: Ebubekir, Ömer ve Ebu Ubeyde. Tarih olaylarının gelişimi, Müslümanlığın bu üç büyük insanın teşebbüsleri ve azimleriyle kurtulmuş olduğunu meydana koymuştur. İnkılâbın bu üç siması, yaratıcısı kadar büyük insanlardır. 1930 (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 100, 1945, s. 4)

Bizim dinimiz, milletimize değersiz, miskin ve aşağı olmayı tavsiye etmez. Aksine Allah da, Peygamber de insanların ve milletlerin değer ve şerefini muhafaza etmelerini emrediyor. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 92)

Din vardır ve lâzımdır. Temeli çok sağlam bir dinimiz var. Malzemesi iyi; fakat bina, uzun asırlardır ihmale uğramış. Harçlar döküldükçe yeni harç yapıp binayı takviye etmek lüzumu hissedilmemiş. Aksine olarak birçok yabancı unsur -tefsirler, hurafeler- binayı daha fazla hırpalamış. Bugün bu binaya dokunulamaz, tamir de edilemez. Ancak zamanla çatlaklar derinleşecek ve sağlam temeller üstünde yeni bir bina kurmak lüzumu hasıl olacaktır. Din, bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye muhalif değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamağa çalışıyor; kaste ve fiile dayanan taassupkâr hareketlerden sakınıyoruz. Gericilere asla fırsat vermeyeceğiz. (Asaf İlbaş Anlatıyor, Yakınlarından Hatıralar, S. 102-103, Asaf İlbaş, Tan gazetesi, 13. 7. 1949)

Baylar ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler ve mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek yol, medeniyet tarikatıdır/yoludur. Medeniyetin emir ve isteğini yapmak, insan olmak için yeter. (1925, Kastamonu) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 225, Atatürk'ün B. N., S. 93)

Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesinde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, hakikatleri tahrif eden bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyâsî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 100, 1945, S. 3)

Biz, ilhamlarımızı, gökten ve gâipten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 423)

Büyük dinimiz çalışmayanın insanlıkla ilgisi olmadığını bildiriyor. Bazı kimseler çağdaş olmayı dinsiz olmak sanıyorlar. Asıl dinsizlik onların bu düşüncesidir. Bu yanlış yorumu yapanların amacı, Müslümanların dinsizlere esir olmasını istemek değil de nedir? Her sarıklıyı hoca sanmayın, hoca olmak sarıkla değil, akılladır. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 128-132)

Allah'ın emri çok çalışmaktır. İtiraf ederim ki, düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan ziyade çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın icaplarına göre ilim ve fen ve her türlü medeniyet buluşlarından azamî derecede istifade etmek zorunludur. Hepimiz itirafa mecburuz ki, bu husustaki hatalarımız çok büyüktür. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 92)

Bilhassa bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçü ile hangi şeyin bu dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz. Hangi şey ki akla, mantığa, halkın menfaatine uygundur; biliniz ki o, bizim dinimize de uygundur. Bir şey akıl ve mantığa, milletin menfaatine, İslam'ın menfaatine uygunsa kimseye sormayın; o şey dinîdir. Eğer bizim dinimiz aklın, mantığın uyduğu bir din olmasaydı mükemmel olmazdı, son din olmazdı. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 127)

Türk milleti daha dindar olmalıdır, yani bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat hakikate nasıl inanıyorsam, buna da öyle inanıyorum. Bilince aykırı, ilerlemeye mâni hiçbir şey içermiyor. Halbuki Türkiye'ye bağımsızlığını veren bu Asya milletinin içinde daha karışık, sun'î, bâtil itikatlardan ibaret bir din daha vardır. Fakat bu konuda yeterli bilgisi olmayanlar, bu âcizler sırası gelince, aydınlanacaklardır. Onlar ışığa yaklaşamazlarsa, kendilerini yitirmiş ve mahkûm etmişler demektir; onları kurtaracağız. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 70, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s.93)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânâsı budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve manalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya

bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hatta bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur". Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96)

Camiler, birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler, itaat ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılmak lâzım geldiğini düşünmek, yani danışmak için yapılmıştır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 94)

Ezan ve Kuran'ı Türklerden başka hiçbir Müslüman milleti bu kadar güzel okuyamaz. Bunlara muhteşem müzik ahengi veren Türk sanatkârlarıdır. 1933 (Abdülkadir, İnan, İki Hatıra, Türk Dili Dergisi, TDK, sayı: 74, 1957, s. 66)

Kuran'ın tercüme edilmesini emrettim. Bu da ilk defa olarak Türkçeye tercüme ediliyor. Muhammed'in hayatına ait bir kitabın tercüme edilmesi için de emir verdim. Halk, tekrarlanmakta bulunan bir şey mevcut olduğunu ve din işleriyle ilgili kimselerin derdi ancak kendi karınlarını doyurup, başka bir işleri olmadığını bilsinler. 1930 (Atatürk'ün S.D. III, s. 85; Ayın Tarihi, N: 73, 1930)

Her şeyden evvel şunu, en basit bir dinî gerçek olarak bilelim ki, bizim dinimizde bir özel sınıf yoktur. Ruhbaniyeti reddeden bu din, inhisarı kabul etmez. Meselâ din âlimleri; mutlaka aydınlatmak vazifesi bu bilginlere ait olmadıktan başka dinimiz de bunu kat'iyetle meneder. O halde biz diyemeyiz ki, bizde bir özel sınıf vardır; diğerleri dinen aydınlatmak hakkından mahrumdur. Böyle düşünürsek kabahat bizde, bizim bilgisizliğimizdedir. Hoca olmak için yani dinî gerçekleri halka öğretmek için, mutlaka ilmî kıyafet şart değildir. Bizim yüce dinimiz, her Müslüman erkek ve kadına araştırmayı farz kılıyor ve her Müslüman, bu dine bağlananları aydınlatmakla vazifelidir.

Bir fikri daha düzeltmek isterim. Milletimizin içinde gerçek din âlimleri, âlimlerimiz içinde milletimizin gerçekten iftihar edebileceği din bilginlerimiz vardır. Fakat bunlara mukabil, ilmî kıyafet altında ilim gerçeğinden uzak, gereği kadar okuyup öğrenmemiş, ilim yolunda yeteri kadar ilerleyememiş hoca kıyafetli cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 144)

Camilerin mukaddes minberleri halkın ruhî, ahlâkî gıdalarına en yüksek, en verimli kaynaklardır. Minberlerden halkın anlayabileceği dille ruh ve beyne hitap olunmakla Müslümanların vücudu canlanır, beyni temizlenir, imanı kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur. Fakat buna karşılık hutbe okuyanların taşımaları gereken ilmî özellikler, özel liyakat ve dünya durumunu anlayıp bilme, önemlidir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 225)

Nasıl ki her hususta yüksek meslek uzmanlık sahipleri yetiştirmek gerekli ise, dinimizin felsefi gerçeğini inceleme, araştırma ve telkin bakımından ilmî ve fennî kudrete sahip olacak seçkin ve gerçek din bilginleri de yetiştirecek yüksek kurumlara sahip olmalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 90)

Cumhuriyet Hükümeti'mizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada* vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafeti giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuma yazması olmayanlara tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın mümessilleri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeti bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum: "Bu vaziyet ve yetkiyi kimden, nereden almışlardır?" Millete hatırlatmak isterim ki, bu laubaliliğe müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı kıyafeti taşımalarındaki mahzur bakımından hükümetin dikkatini çekeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215-216)

"Adî ve alçak hilelerle hükümdarlık yapan halifeler ve onlara dini âlet yapmaya tenezzül eden sahte ve imansız bilginler, tarihte daima rezil olmuşlar, rezil edilmişler ve daima cezalarını görmüşlerdir. Dini kendi tutkularına âlet yapan hükümdarlar ve onlara yol gösteren hoca isimli hainler, hep bu sonuca sürüklenmişlerdir. Böyle yapan halife ve din bilginlerinin arzularına kavuşamadıklarını, tarih bize sayısız örneklerle açıklamakta ve kanıtlamaktadır. Artık bu milletin ne öyle hükümdarlar, ne öyle bilginler görmeye katlanması olasıdır. Artık kimse, öyle hoca kılıklı sahte bilginlerin yalan dolanına önem verecek değildir. En bilgisiz olanlar bile o gibi adamların niteliğini gerektiği gibi anlamaktadır. Fakat bu konuda tam bir güven sahibi olmamız için bu uyanıklığı, bu dikkati, onlara karşı bu nefreti, gerçek kurtuluş anına kadar bütün kuvvetiyle, hatta artan bir kararlılıkla korumalı ve sürdürmeliyiz. Eğer onlara karşı, benim kişiliğimden bir şey anlamak isterseniz, derim ki, ben kendim onların düşmaniyim. Onların olumsuz yönde atacakları bir adım, yalnız benim kişisel imanıma değil, yalnız benim amacıma değil, o adım benim milletimin yaşamıyla ilgili, o adım milletimin yaşamına karşı bir kötü niyet, o adım milletimin kalbine yöneltilmiş zehirli bir hançerdir. Benim ve benimle aynı fikirde arkadaşlarımla yapacağı şey, kesinlikle ve kesinlikle o adımı atanı tepelemektir. Şüphe yok ki, millet birçok özveri, birçok kan pahasına, en sonunda elde ettiği vazgeçilmez ilkesine kimseyi saldırtmayacaktır. Bugünkü hükümetin, meclisin, yasaların, Anayasa'nın nitelik ve sebebi hep bundan ibarettir. Sizlere bunun da üstünde bir söz söyleyeyim. Sayalım ki, eğer bunu temin edecek yasalar olmasa, bunu temin edecek meclis olmasa, öyle olumsuz adım atanlar karşısında herkes çekilse ve ben kendi başıma yalnız kalsam, yine tepeler ve yine öldürürüm." 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 146)

Ölümlerden yardım istemek, medenî bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete eriştirmekten başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin, bütün genişliğiyle medeniyetin alevi karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215)

"Parti, dinî düşünce ve inançlara saygılıdır" kuralını bayrak olarak eline alan kimselerden, iyi niyet beklenebilir miydi? Bu bayrak, asırlardan beri, cahil ve bağnazları, hurafelere inananları aldatarak hususî maksatlar teminine kalkışmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, asırlardan

beri nihayetsiz felâketlere, içinden çıkabilmek için büyük fedakârlıklar gerektiren pis bataklıklara hep bu bayrak gösterilerek yöneltilmemiş miydi? Cumhuriyetçi ve ilerici olduklarını zannettirmek isteyenlerin, aynı bayrakla ortaya atılmaları, dinî bağnazlığı coşturarak, milleti, cumhuriyetin, ilerleme ve yeniliğin tamamen aleyhine teşvik etmek değil miydi? Yeni parti, dinî düşünce ve inançlara saygı perdesi altında: Biz hilâfeti tekrar isteriz; biz yeni kanunlar istemeyiz; bizce Mecelle kâfidir; medreseler, tekkeler, cahil softalar, şeyhler, müritler, biz sizi himaye edeceğiz; bizimle beraber olunuz. Çünkü, Mustafa Kemal'in partisi hilâfeti kaldırdı. İslamiyet'i bozuyor. Sizi gavur yapacak, size şapka giydirecektir diye bağırıyor muydu? Yeni partinin kullandığı formül, bu gerici feryatlarla dolu değildir denilebilir mi? 1927 (Nutuk II, s. 889-890)

Bunca asırlarda olduğu gibi, bugün de, milletlerin bilgisizliğinden ve bağnazlığından istifade ederek binbir türlü siyasî ve şahsî maksat ve menfaat temini için, dini âlet ve vasıta olarak kullanmak teşebbüsünde bulunanların, içerde ve dışarda varlığı, bizi bu konuda söz söylemekten, ne yazık ki, henüz uzak bulundurmuyor. İnsanlıkta, din hakkındaki bilgi ve anlayış, her türlü hurafelerden sıyrılarak gerçek bilim ve fen ışıklarıyla arınmış ve mükemmel oluncaya kadar, din oyunu aktörlerine, her yerde tesadüf olunacaktır. 1927 (Nutuk II, s. 708)

Unutmamalıdır ki, bazı insanlar geleceği, mazinin arasından görmekte direnirler. Bunlar, alâkamızı kestiğimiz an'anelere karşı mutlaka, bağlılığın iadesini isterler. Bu gibi insanlar, kendi inandığı gibi inanmayan kimseleri istedikleri gibi ezemezlerse, kendilerini cenderede hissederek. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 514-515)

Muhtelif inanışlı kimseler, birbirlerine kin, nefret besliyorlarsa, birbirlerini hor görüyorlarsa ve hatta sadece birbirlerine acıyorlarsa, bu gibi kimselerde hoşgörü yoktur; bunlar bağnazdırlar. Hoşgörü o kimsede vardır ki, vatandaşının veya herhangi bir insanın vicdanî inanışlarına karşı, hiçbir kin duymaz; bilâkis hürmet eder. Hiç olmazsa, başkalarının, kendininkine uymayan inanışlarını bilmemezlikten, duymamazlıktan gelir. Hoşgörü budur. Fakat hakikati söylemek lâzım gelirse diyebiliriz ki, hürriyeti hürriyet için sevenler, hoşgörü kelimesinin ne demek olduğunu anlayanlar, bütün dünyada pek azdır. Her yerde umumî olarak geçerli olan bağnazlıktır. Her yerde görülebilen barış manzarasının temeli, bağnazlık ile hür fikrin, birbirine karşı kin ve nefreti üstündedir. Temelin devrilmemesi, kin ve nefret zeminindeki dengiyi tutan fazla kuvvet sayesinde. Bu söylediklerimizden şu netice çıkar ki, aramızda, hürriyet engellerinin ortadan kalktığına, bizim gibi düşünen ve hissedenlerle birlikte yaşadığımızı hüküm vermek müşküldür. O halde görülen, hoşgörü değil, zaafın dermansız bıraktığı bağnazlıktır. Şüphesiz, fikirlerin, inançların başka başka olmasından, şikayet etmemek lâzımdır. Çünkü, bütün fikirler ve inançlar, bir noktada birleştiği takdirde, bu hareketsizlik belirtisidir, ölüm işaretidir. Böyle bir hal elbette arzu edilmez. Bunun içindir ki gerçek hürriyetçiler, hoşgörünün umumî bir haslet olmasını temenni ederler. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 509-512)

Atatürk'ün Dinin Siyasete Alet Edilişi ve Bunun Yol Açtığı Zararlar ile İlgili Düşünceleri; Bizi yanlış yola yönelten soysuz kimseler bilirsiniz ki, çok kere din perdesine bürünmüşler, saf ve temiz halkımızı hep şeriat sözleriyle aldata gelmişlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz... Görürsünüz ki milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din niteliği altındaki küfür ve kötülükten gelmiştir. Onlar her türlü hareketi dinle karıştırırlar. Halbuki Allah'a şükürler olsun hepimiz Müslümanız, hepimiz dindarız; artık bizim, dinin gereklerini öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına gereksinmemiz yoktur. Analarımızın, babalarımızın kucaklarında verdikleri dersler bile, bize dinimizin esaslarını

anlatmaya yeterlidir. 1923 Adana (Atatürk'ün S.D.II, s. 127, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 131)

İslâm dinini, asırlardan beri alışlageldiği veçhile bir siyaset vasıtası mevkiinden uzaklaştırmak ve yüceltmek gerekli olduğu gerçeğini görüyoruz. Mukaddes ve tanrısal inançlarımızı ve vicdanî değerlerimizi, karanlık ve kararsız olan ve her türlü menfaat ve ihtiraslara görünüş sahnesi olan siyasiyattan ve siyasetin bütün kısımlarından bir an evvel ve kesin şekilde kurtarmak, milletin dünyevî ve uhrevî saadetinin emrettiği bir zarurettir. Ancak bu suretle İslâm dininin yüksekliği belirir. 1924 (Atatürk'ün S.D. I, s. 318)

Herhalde hilâfetin kaldırılması memleket ve millet için çok hayırlıdır ve pek az bir zamanda bütün bu iyilikler görünecektir. Mazideki hareket tarzlarına ait pişmanlıklar bu suretle tekrar olunamayacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 99)

Diyorsunuz ki, baskı fikri ve gericilik bir daha yer bulamayacaktır. Ben de aynı kanaatteyim. Bunu, sizin gibi gençlerden işitmek şeref vericidir. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 48)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabiî haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani ayin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, ayinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

Hayat demek mücadele, çatışma demektir. Hayatta muvaffakiyet, mutlaka mücadelede muvaffakiyetle mümkündür. Bu da, manevî ve maddî bakımdan kuvvete, kudrete dayanır bir niteliktir. 1920 (Nutuk II, s. 434)

Dünyada insanların hatırına gelen her makul şeyin meydana gelişine maddî imkân olsa idi, gerçekten bütün dünyanın umumî manzarası başka türlü olurdu. Fakat, insanlar için her şeyi yapmakta maddî imkân bulunamaz. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 82 -83)

İnsanlar ferdî olarak çalışırlarsa muvaffak olamazlar. Çünkü Allah insanları yaratırken onlara öyle bir muhtaçlık vermiştir ki, her insan hemcinsi insanlarla çalışmaya mecbur ve mahkûmdur. Bu iştirak faaliyeti, âdeta bir ilâhî ihtiyaç olunca, maksatları birleştirmenin nasıl zorunluk olduğunu kolayca anlarız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 125)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silahıyla göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle

yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına Fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

“Lâiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyeti de demektir.”(1930)

“Din ve mezhep herkesin vicdanına kalmış bir iştir. Hiç kimse hiçbir kimseyi, ne bir din, ne de bir mezhebi kabul etmeye zorlayabilir. Din ve mezhep hiçbir zaman politika aleti olarak kullanılamaz.”1930 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 57)

“Softa sınıfının din simsarlığına izin verilmemelidir. Dinden maddî menfaat temin edenler, iğrenç kimselerdir. İşte biz, bu vaziyete karşıyız ve buna müsaade etmiyoruz. Bu gibi din ticareti yapan insanlar, saf ve masum halkımızı aldatmışlardır. Bizim ve sizlerin asıl mücadele edeceğimiz ve ettiğimiz bu kimselerdir. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 116)

Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur. Yalnız şurası var ki, din Allah ile kul arasındaki bağılıktır. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955 s. 116)

Milletin varlığını devam ettirmek için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebi bağlar yerine Türk milliyeti bağı ile fertlerini toplamıştır. (Kasım 1925)

“Bunun gibi bağlı bulunmakla inanmış ve mutlu olduğumuz İslam dinini, yüzyıllardan beri alışılmış olduğu üzere, bir politika aracı durumundan kurtarmak ve yükseltmek gerektiği gerçeğini görüyoruz. Kutsal ve tanrısal olan inanç ve vicdanlarımızı karışık ve türlü renkte bulunan ve her türlü çıkarlar ve tutkuların alanı olan siyasetten ve siyasetin bütün öğelerinden bir an önce kesinlikle kurtarmak, milletin dünya ve ahiret mutluluğunun emrettiği bir zorunluluktur. Ancak böylece İslam dininin yüceliği gerçekleşir.”1924

Artık Türkiye, din ve şeriat oyunlarına sahne olmaktan çok yüksektir. Bu gibi oyuncular varsa, kendilerine başka taraflarda sahne arasınlar! Mazinin dalgınlıkları, paslı durgunlukları, Türkiye halkının dimağından silinmiş olduğunda şüphe ve tereddüde yer yoktur. Eriştığımız mesut vaziyetten bir adım geriye gitmek, kimsenin söz konusu etmeye dahi yetkili olmadığı kat'i bir hakikattir. 1924 (Atatürk'ün S.D. III, s. 76)

Biz her görüş açısından medenî insan olmalıyız. Çok acılar gördük. Bunun sebebi dünyanın vaziyetinin anlamayışımızdır. Fikrimiz, düşüncemiz, tepeden tırnağa kadar medenî olacaktır. Şunun bunun sözüne ehemmiyet vermeyeceğiz. Bütün Türk ve İslâm âlemine bakın; düşüncelerini, fikirlerini medeniyetin emrettiği değişiklik ve yükselmeye uydurmadıklarından ne büyük felâket ve ıstırap içindedirler. Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız, en nihayet son felâket çamuruna batışımız bundandır. 5-6 sene içinde kendimizi kurtarmışsak zihniyetlerimizdeki değişmedendir. Artık duramayız. Mutlaka ileri gideceğiz; çünkü mecburuz. Millet açıkça bilmelidir, medeniyet öyle kuvvetli bir ateştir ki, ona kayıtsız olanları yakar, mahveder. İçinde bulunduğumuz medeniyet ailesinde lâyük olduğumuz yeri bulacak ve onu koruyacak ve yükselteceğiz. Refah, mutluluk ve insanlık bundadır. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 18)

İnsanların mücadelesinde en kuvvetli istihkâm, iman dolu göğüslerdir. 1922 (Atatürk'ün S.D. III, s. 37)

“Dünya bir sınav alanıdır Sınavda başarılı olmadan iyiliksever davranışlar beklemek boşunadır.”(ÂFET İNAN, A, Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Yayınları, s3)

Dünya, insanlar için bir imtihan meydanıdır. İmtihan edilen insanın her suale pek uygun cevaplar vermesi mümkün olmayabilir. Fakat düşünmelidir ki, hüküm bütün cevapların hepsinden doğan sonuca göre verilir. 1914 (Melda Özverim, M.K. ve C.L., s. 45)

Tekkeler mutlaka kapanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, her şubede doğru yolu gösterecek kudrete sahiptir. Hiçbirimiz tekkelerin uyarmasına muhtaç değiliz. Biz medeniyetten, ilim ve fenden kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz. Başka bir şey tanımıyoruz. Doğru yoldan sapmışların gayesi, halkı kendinden geçmiş ve abdal yapmaktır. Halbuki halkımız, abdal ve kendinden geçmiş olmamaya karar vermiştir. Bunlar basit bir iş görünür; fakat ehemmiyeti vardır. Biz dünya ailesi içinde medenîyiz. Her görüş noktasından medeniyetin gereklerini tatbik edeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S.s.68)

Milletimiz din ve dil gibi kuvvetli iki fazilete maliktir. Bu faziletleri hiçbir kuvvet, milletimizin kalp ve vicdanından çekip alamamıştır ve alamaz. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 66-67)

Uydurma hikâyeler ve boş fikirler kafalardan tamamen çıkarılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça beyinlere gerçeğin nurlarını sokmak imkânsızdır. (1925, Kastamonu) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 224)

Taassup cahilliğe dayanır. Bundan dolayı taassubu olan cahildir. İlim mutlaka cahilliği yener, o halde halkı aydınlatmak lazımdır. 1923

Musa, cahiliyet devrinde “Evâmir-i aşere”*siyle insanlığa fazilet dersleri vermiştir. Musa ile Muhammed'in arasını asırlar doldurmuştur. İnsanlık son bedeviyet devrinde, ne de olsa ilerlemiştir. Hazret-i Muhammed, Musa devrinin din telâkkilerindeki hurafeleri kısmen atmaya muvaffak olmuştur. (Asaf İlbay, Tan gazetesi 13. 7. 1949)

Ehven-i şer, şerlerin en büyüğüdür. (Rükneddin Fethi Olcaytuğ. Atatürk Hakkında Düşünce ve Tahliller, s. 48)

İnsanların hürmet ve saygılarının, itaatlerinin kendinden maddeten değil, manen yüksek olanlar hakkında belirmesi, insan ruhunun gereklerindedir. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K.Hasbıhal, s. 9)

Bir kurumun yaşaması, gelişmesi, başarılı olması, o kurumun başına geçenlerin iyi huylu, dürüst, imanlı kişiler olmasına bağlıdır. 1933 (Akşam gazetesi, 27. 8. 1933)

Hangi şey ki akla, mantığa, kamu çıkarına uygundur, biliniz ki o, bizim dinimize de uygundur. Bir şey akıl ve mantığa, milletin çıkarına, İslam'ın çıkarına uygunsa, kimseye sormayın, o şey dinîdir. Eğer bizim dinimiz aklın, mantığın uyduğu bir din olmasaydı en mükemmel olmazdı, son din olmazdı. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.131)

Eski hocalar nasıl dini esastan hakim olmuşlarsa öğretmenler de ilim esasından kazanmaya başladıkları hakimiyeti sonuçlandırsınlar. Bununla öğretmenlik mesleği gerçek yücelme devrine dahil olacaktır.

“Vatandaşları içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adil ve tarafsız tutum ve davranışta bulunmaya ve mahkemelerinde vatandaşları ve yabancılar hakkında eşit adalet uygulamakla vazifeli olan bir hükümet, fikir ve vicdan hürriyetlerine uymaya mecburdur.”1927

Allah dünya üzerinde yarattığı bu kadar nimetleri, bu kadar güzellikleri insanlar istifade etsin, varlık içinde yaşasın diye yaratmıştır ve azamî derecede faydalanabilmek için de, bütün yaratıklardan esirgediği zekâyı, akıllı insanlara vermiştir. (1923)

Vatandaşlar bilmelidir ki, vicdanî ve fikrî hürriyet vardır; fakat nihayet bunlar sınırsız değildir. Ferdî hürriyet karşısında fertlerin hepsinin kurduğu, dayandığı bir devlet, devletin de idaresi, hâkimiyeti vardır. Fertlerin hürriyetini korumakla vazifeli olan insanların, diğer taraftan devletin de irade ve hâkimiyetinin felçli bir hale gelmemesine çok dikkat etmeleri lâzımdır. Fertlerin hürriyeti, devletin hâkimiyet ve iradesinin korunmasına bağlıdır. Devlet iradesi felç olursa fertlerin hürriyetini muhafaza edecek hiçbir kuvvet ve vasıta kalmaz. Bundan ötürü hürriyeti yalnız bir taraflı değil, her iki taraflı düşünmek lâzımdır. Ferdî hürriyetler mukaddestir. Bunların korunması için daima çalışılır. Fakat bu çalışmada devletin kuvveti, otoritesi hiçe sayılırsa -farzımuhal olarak belki bu hiçe indirilebilir- ancak bu takdirde bu gibi insanların nihayet mutlaka başka bir devletin otoritesi altına girmek aşağılığına düşeceklerini, yabancı bir devletin otoritesinin esaret zincirlerini kendi elleriyle boyunlarına takmaya mecbur olacaklarını hatırdan çıkarmamak lâzımdır. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 37)

Seyahatim esnasında köylerde değil bilhassa kasaba ve şehirlerde kadın arkadaşlarımızın yüzlerini ve gözlerini çok yoğun ve itina ile kapatmakta olduklarını gördüm. Erkek arkadaşlar, bu biraz bizim bencilliğimizin eseridir. Çok iffetli ve dikkatli olduğumuzun gereğidir. Fakat muhterem arkadaşlar, kadınlarımız da bizim gibi kavrayışlı ve düşünür insanlardır. Onlara ahlâka ait kutsal kavramları telkin etmek, millî ahlâkımızı anlatmak ve onların dimağını nur ile, temizlikle donatmak esası üzerinde bulunduktan sonra fazla bencillığe lüzum kalmaz. Onlar yüzlerini cihana gösterebilirler. Ve gözleriyle cihanı dikkatle görebilirler. Bunda korkulacak bir şey yoktur. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 211, Atatürk'ün B.N., S. 91)

Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştamal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya yere oturarak yumulur. Bu davranışın mana ve anlamı nedir? Efendiler, medenî bir millet anası, millet kızı bu garip şekle, bu vahşî vaziyete girer mi? Bu hal, milleti çok gülünç gösteren bir manzaradır. Derhal düzeltilmesi lâzımdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 217)

Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasının talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak ilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bir türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar ilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 86)

Biz, ilhamlarımızı, gökten ve görünmez âlemlerden değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz. Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk Milleti ve bir de

milletler tarihinin bin bir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir. 1937 (Atatürk'ün K.A.N., S. 40)

Balıkesir hutbesinden; Atatürk, Zağnos Paşa Cami Hutbesin de cemaate şöyle seslenmiştir: “ Ey millet! Allah birdir, şanı büyüktür. Allah'ın selâmeti, sevgi ve iyiliği üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenâb-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe memur edilmiş ve resul olmuştur. Temel nizamı, hepimizin bildiği Kur'ân-ı Azimüşşan'daki açık ve kesin hükümlerdir.

İnsanlara manevi mutluluk vermiş olan dinimiz, son dindir, mükemmel dindir. Çünkü dinimiz; akla, mantığa ve gerçeklere tamamen uymakta ve uygun gelmektedir. Eğer akla, mantığa ve gerçeklere uymamış olsa idi bununla diğer ilâhî tabiat kanunları arasında birbirine zıtlık olması gerekirdi. Çünkü bütün tabiat kanunlarını yapan Cenab-ı Hak'tır.

Arkadaşlar! Cenab-ı Peygamber çalışmalarında iki yere, iki eve sahipti. Biri kendi evi, diğeri Allah'ın evi idi. Millet işlerini Allah'ın evinde yapardı. Hazret-i Peygamber'in mübarek yollarını takip ederek bu dakikada milletimize ve milletimizin şimdiki ve geleceğine ait konuları görüşmek maksadıyla bu kutsal yerde, Allah'ın huzurunda bulunuyoruz. Beni bu şerefe kavuşturan Balıkesir'in dindar ve kahraman insanlarıdır. Bundan dolayı çok memnunum. Bu vesile ile büyük bir sevaba nail olacağımı ümit ediyorum.

Efendiler! Camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler, söylenenleri dinleme ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılması lazım geldiğini düşünmek, yani birbirimizin görüş ve düşüncelerini almak için yapılmıştır. Millet işlerinde her ferдин zihninin başına başına faaliyette bulunması lâzımdır.

İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz için her şeyden önce hâkimiyetimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım.

Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Hepinizin düşüncelerini anlamak istiyorum. Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil, millet fertlerinin tamamının arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir. Bundan dolayı benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim.”(7 Şubat 1923)

“Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir” dediğimiz zaman, bunu herkes anlar. Hükûmetle resmî muamelelerde, Türk dilinin geçerli olması lüzumunu herkes tabîî bulur. Fakat “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesi aynı suretle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Bu şüphesiz açıklama ve yoruma muhtaçtır. Efendiler, gazeteci muhababımın sualine, hükûmetin dini olamaz! diyemedim; aksini söyledim. “Vardır Efendim; İslâm dinidir” dedim. Fakat hemen arkasından “İslâm dini fikir hürriyetine sahiptir” cümlesiyle cevabımı açıklama ve yorumlama lüzumunu hissettim. Demek istedim ki, hükûmet, fikir ve vicdana riayetle kayıtlı ve görevli olur. Muhababım, verdiğim cevabı, şüphesiz, makul bulmadı ve sualini şu tarzda tekrar etti: “Yani hükûmet bir dine bağlı olacak mı?” “Olacak mı, olmayacak mı bilmem!” dedim. Meseleyi kapatmak istedim. Fakat mümkün olmadı. O halde, denildi; herhangi bir mesele hakkında itikadım ve düşüncelerim dairesinde bir fikir ortaya atmaktan hükûmet beni menedecek veya cezalandıracaktır. Hâlbuki herkes, kendi vicdanını susturmaya imkân görecek mi?

Manevî kuvvetler, bilhassa ilim ve iman ile yüksek bir şekilde gelişir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 223)

Allah dünya üzerinde yarattığı bu kadar nimetleri, bu kadar güzellikleri insanlar istifade etsin, varlık içinde yaşasın diye yaratmıştır ve azamî derecede faydalanabilmek için de, bütün yaratıklardan esirgediği zekâyı, akli insanlara vermiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

O zaman, iki şey düşündüm. Biri: Yeni Türkiye Devleti'nde her ergin kişi dinini seçmekte serbest olmayacak mıdır? Diğeri: Hoca Şükrü Efendi'nin : "Bazı din âlimi arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi şeriat kitaplarında mevcut belli ve değişmez İslâmî hükümleri yayımlayarak... yanıldığı maalesef görülen efkâr-ı İslâmiyeyi aydınlatmayı gerekli bir vazife saydık" girişini takiben ifade edilen "İslâm Hilâfeti, din emrini koruyup yaymakta Peygamberliğin yerini almaktır; şeriat hükümleri koymak hususunda Resulü Ekrem Efendimiz'in vekilidir."

Oysaki, Hoca'nın sözlerini tatbik kalkışmak, millî egemenliği, vicdan hürriyetini kaldırmaya çalışmaktı. Bundan başka Hoca'nın malûmat hazinesi, Yezitler zamanında yazdırılmış ve istibdat idaresine mahsus formülleri kapsamıyor muydu? O halde kavramı ve anlamı, artık herkesçe tamamen anlaşılmiş olan devlet ve hükûmet tabirlerini ve millet meclisleri vazifelerini, din ve şeriat kisvelerine bürüyerek kim ve ne için aldatılacaktır? Hakikat bundan ibaret olmakla beraber, o gün İzmit'te, basın mensuplarıyla bu konu üzerinde, daha fazla karşılıklı konuşma gerekli görülmedi.

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imanında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

Cumhuriyetin ilânından sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükûmet tabirinden dinsizlik mânası çıkarmaya eğilimli ve vesileci olanlara fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini manasız kılan bir tabirin girişine müsamaha olunmuştur. Kanunun, gerek 2. ve gerek 26. maddelerinde, gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve Cumhuriyet idaremizin çağdaş karakteriyle uyuşmayan tabirler, inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için sakınca görmediği tavizlerdir. Millet, Anayasamızdan, bu fazlalıkları ilk münasip zamanda kaldırmalıdır. 1927 (Nutuk II, s. 714-717)

Halifeye, dünyaya meydan okutmak ve onu umum İslâm işlerinde etki sahibi kılmak fikrinde olanlar, bu vazifeyi yalnız Anadolu halkından değil, onun sekiz on misli nüfustan meydana gelen büyük İslâm kütlerinden istemelidir! Yeni Türkiye'nin ve yeni Türkiye halkının, artık, kendi hayat ve mutluluğundan başka düşünecek bir şeyi yoktur; başkalarına verebilecek bir zerresi kalmamıştır!

Bir an için farz edelim ki, Türkiye, söz konusu vazifeyi kabul etsin.. Bütün İslâm âlemini bir noktada birleştirerek sevk ve idare etmek gayesine yürüsün ve muvaffak dahi olsun! Pekâlâ ama, uyruğumuz ve idaremiz altına almak istediğimiz milletler, derlerse ki, bize büyük hizmetler ve yardımlar yaptınız, teşekkür ederiz. Fakat, biz bağımsız kalmak istiyoruz. Bağımsızlık ve egemenliğimize kimsenin müdahalesini uygun görmeyiz! Biz kendi kendimizi sevk ve idareye muktediriz! O halde, Türkiye halkının bütün çalışma ve fedakârlığı, sadece bir teşekkür ve dua almak için mi göze alınacaktır? Görülüyor ki, bir boş heves için, bir kuruntu ve hayal için, Türkiye halkını mahvetmek istiyorlardı. Hilâfet ve halifeye vazife ve salâhiyet vermek fikrinin mahiyeti bundan ibaretti.

Halka sordum: Bir İslâm devleti olan İran veya Afganistan, halifenin herhangi bir yetkisini tanır mı? Tanıyabilir mi? Haklı olarak tanıyamaz; çünkü devletin bağımsızlığını, milletin egemenliğini zedeler. Millete, şunu da ihtar ettim ki, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek dalgalılığı, artık devam

etmemelidir. Hakikî mevkiimizi, dünyanın vaziyetini tanımamaktaki dalgınlıkla, ihtiyatsızlara uymakla milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir! Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Nutuk II, s. 712)

Büyük Millet Meclisi, hilâfeti kaldırdığı zaman, Antalya Mebusu, din âlimlerinden Rasih Efendi, Hilâhmer namına, Hindistan'da bulunan bir heyetin riyasetinde idi. Rasih Efendi, Mısır'a uğrayarak Ankara'ya döndü. Benden mülâkat isteyerek şu beyanatta bulundu : "Seyahat ettiği memleketlerde, Müslümanlar, benim halife olmamı istiyormuş. Salâhiyet sahibi İslâm heyetleri, Rasih Efendi'yi, bana hu hususu bildirmek için vekil etmiş..." Rasih Efendi'ye verdiğim cevapta, İslâmların bana olan yakınlık ve sevgilerine teşekkür ettikten sonra, dedim ki: "Zat-ı âliniz din âlimlerindensiniz! Halifenin devlet reisi demek olduğunu bilirsiniz. Başlarında, kralları, imparatorları bulunan tebaanın, bana ulaştırdığınız arzu ve tekliflerini, ben nasıl kabul edebilirim. Kabul ettim desem, buna o tebaanın, fertleri razı olur mu? Halifenin emir ve yasağı yapılır. Beni halife yapmak isteyenler, emirlerimi yerine getirmeye muktedir midirler? Bu sebeple mevzuu, anlamı olmayan, kuruntuya dayanan bir sıfatı takınmak gülünç olmaz mı?" 1924 (Nutuk II, s. 850-851)

Türk milletinin başında belâ olduğu asırlardan beri sabit olan hilâfetin kaldırılmasıyla Türk Cumhuriyeti, tarihin akışında lâıyk olduğu temiz ve kuvvetli itibar mevkiini hakıyla elde etti. Cumhuriyet Halk Partisi, Türk bağımsızlığı gibi Türk Cumhuriyeti'ni de hilâfetten ve her türlü iştirak ve müdahalelerden uzak olan güvenli şekilde ilelebet muhafazaya vücudunu vakfetmeyi, vatanın birinci derecede mevcudiyet sebebi saymaktadır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.530)

Açık ve kesin söylemeliyim ki, İslâm topluluğunu bir halife heyulâsıyla hâlâ uğraştırmak ve aldatmak gayretinde bulunanlar, yalnız ve ancak İslâm topluluğunun ve bilhassa Türkiye'nin düşmanlarıdır. Böyle bir oyuna hayalini bağlamak da, ancak ve ancak cahillik ve dalgınlık eseri olabilir. 1927 (Nutuk II, s. 851)

Tarihimizin en mesut devresi, hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır. Bir Türk padişahı hilâfeti her nasılsa kendisine mal etmek için nüfuzunu, itiyadını, servetini kullandı. Bu sırf bir tesadüf eseridir. Peygamberimiz, tilmizlerine dünya milletlerine İslamiyet'i kabul ettirmelerini emretti; bu milletlerin hükûmeti başına geçmelerini emretmedi. Peygamberin zihninden asla böyle bir fikir geçmemiştir. Hilâfet demek, idare, hükûmet demektir. Hakikaten vazifesini yapmak, bütün Müslüman milletlerini idare etmek isteyen bir halife, buna nasıl muvaffak olur? İtiraf ederim ki, bu şartlar içinde beni halife tayin etseler, derhal istifamı verirdim. Fakat tarihe gelelim, gerçekleri tetkik edelim, Araplar Bağdat'ta bir hilâfet tesis ettiler; fakat, Kurtuba'da bir hilâfet daha vücuda getirdiler. Ne Acemler, ne Afganlılar, ne Afrika Müslümanları, İstanbul halifesini asla tanımadılar. Bütün İslâm milletleri üzerinde ulvî ruhanîlik vazifesini yapan yegâne halife fikri, hakikatten değil, kitaplardan çıkmış bir fikirdir. Halife hiçbir zaman Roma'daki Papa'nın Katolikler üzerindeki kuvvet ve gücünü gösterememiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 69)

Hilâfet, mazinin bir rüyası olup zamanımızda gereği yoktu. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 107)

İslâm âleminde Türkler, halifenin maddî ihtiyaçlarını fiilen temin eden yegâne millettir. Dünyayı içine alan bir hilâfeti destekleyenler şimdiye kadar her türlü iştiraktan kaçınmışlardır. O halde, ne iddia ediyorlar? Yalnız Türkler bu müessesenin yüküne tahammül etsinler ve yine yalnız onlar halifenin hâkim nüfuzuna riayet... Bu iddia çok aşırıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 70)

Âciz, adî, his ve anlayıştan mahrum bir mahlûk, kabul eden herhangi bir yabancıнын himayesine girebilir; fakat, böyle bir mahlûkun, bütün İslâmların halifesi sıfatını taşıdığını ifade etmek elbette uygun değildir. Böyle bir görüşün doğru olabilmesi, her şeyden önce bütün İslâm kütlelerinin esir olmaları şartına bağlıdır. Hâlbuki cihanda hakikat böyle midir? Biz Türkler, bütün tarihî hayatımızca hürriyet ve bağımsızlığa örnek olmuş bir milletiz! Kıymetsiz hayatlarını iki buçuk gün fazla, sefilce sürdürebilmek için, her türlü aşağılığı uygun gören halifeler oyununu da sahneden kaldırabildiğimizi gösterdik. Bu suretle devletlerin, milletlerin birbirleriyle münasebetlerinde, şahısların, özellikle mensup olduğu devlet ve milletin zararına da olsa, şahsî vaziyet ve hayatlarından başka bir şey düşünemeyecek pespayelerin ehemmiyeti olamayacağı bilinen gerçeğini doğruladık.

“Şurası unutulmamalı ki, bu yönetim tarzı, bir Bolşevik sistemi değildir. Çünkü, biz ne Bolşevik’iz, ne de Komünist; ne biri, ne diğeri olamayız. Çünkü, biz ulusalcı ve dinimize saygılıyız. Özetle, bizim hükümet şeklimiz, tam bir demokrat hükûmettir. Ve dilimizde bu hükümet, « halk hükûmeti » diye anılır.” 02. 11. 1922, Le Petit Parisien Muhabirine Demeç.

Ey arkadaşlar! Allah (Tanrı) birdir, büyüktür; tanrısal inanışların belirtisine bakarak diyebiliriz ki: İnsanlar iki sınıfta, iki devirde mütalâa olunabilir. İlk devir, insanlığın çocukluk ve gençlik devridir. İkinci devir, beşeriyetin erginlik ve olgunluk devridir. İnsanlık birinci devirde tıpkı bir çocuk gibi, tıpkı bir genç gibi yakından ve maddî vasıtalarla kendisiyle meşgul olunmayı gerektirir. Allah, kullarının lâzım olan olgunlaşma noktasına erişinceye kadar içlerinden vasıtalarla dahi kullarıyla meşgul olmayı tanrılık özelliğinin gereklerinden saymıştır. Onlara Hazreti Âdem Aleyhisselâm’dan itibaren bilinen ve bilinmeyen sayısız denecek kadar çok nebiler, peygamberler ve elçiler göndermiştir. Fakat Peygamberimiz vasıtasıyla en son dini, medenî gerçekleri verdikten sonra artık insanlıkla aracı ile temasta bulunmaya lüzum görmemiştir. İnsanlığın kavrayış, aydınlanış ve olgunlaşma derecesi, her kulun doğrudan doğruya, tanrısal ilhamlarla temas kabiliyetine eriştiğini kabul buyurmuştur ve bu sebeptendir ki, Cenabı Peygamber, peygamberlerin sonuncusu olmuştur ve kitabı, en eksiksiz kitaptır. 1922 (Nutuk III, s. 1241)

Dünyada medenî, ileri ve olgun olmak isteyen herhangi bir millet, mutlaka heykel yapacak ve heykeltıraş yetiştirecektir. Abidelerin şuraya buraya tarihî hatıralar olarak dikilmesinin dine aykırı olduğunu iddia edenler, din hükümlerini gereği gibi araştırıp tetkik etmemiş olanlardır. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, s. 66)

Macar bilgini Prof. Zayti Ferenç’e söylemiştir: Biz Türkler ve siz Macarlar kardeşiz. Ne yazık ki, boş yere, biz i’lâ-yi kelimetullah diye İslâm âleminin, siz de rûhullah diye Hristiyanlığın asırlarca öncülüğünü yaparak, birbirimizin mahvına yürüdük. Böyle bir şaşkınlığa düşeceğimize, iki kardeş millet el ele verseydik, insanlığa ne büyük hizmet ederdik. 1932 (Hasan Cemil Çambel, Makaleler, Hatıralar, s. 77)

Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin vasıtalarından biri olan heykeltıraşlığı en son derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesi, ecdadımızın ve bundan sonra yetişecek evlâtlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilân edecektir. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, s. 66)

Babalarımız, babalarımızın babaları sanatla, millete hayat ve mutluluk verecek alanlarla gereği kadar uğraştırılmamış, kendi evlerini ve kendi işlerini bırakmışlar, yabancıların bekçiliğini yapmışlardır. Halbuki bizi mahvetmek isteyenler sanatın her dalında ilerlemişlerdir. Bugünkü tezgâhla Amerika ve Avrupa’ya karşı mücadelenin sonucu mağlubiyettir. Kendi derecemizi bilelim, insaf edelim. Neyi

öğrenmek lâzımsa onu öğrenelim; bize din de Allah da bunu emrediyor. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.128)

DİSİPLİN

Hayatın her çalışma safhasında olduğu gibi, özellikle öğretim hayatında disiplin, başarının esasıdır. Müdürler ve öğretim heyetleri, disiplini sağlamaya ve öğrenciler disipline uymaya mecburdurlar. (1925, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 359)

"Disiplin başarının esasıdır"

Millî hedef belli olmuştur. Ona ulaşacak yolları bulmak zor değildir. Önemli olan, çetin olan o yollar üzerinde çalışmaktır. Denebilir ki hiçbir şeye muhtaç değiliz. Yalnız tek bir şeye çok ihtiyacımız vardır: Çalışkan olmak. Toplumsal hastalıklarımızı incelersek temel olarak bundan başka, bundan önemli bir hastalık keşfedemeyiz; hastalık budur. O halde ilk işimiz bu hastalığı esaslı bir şekilde tedavi etmektir. Milleti çalışkan yapmaktır. Servet ve onun doğal sonucu olan refah ve mutluluk, yalnız ve ancak çalışkanların hakkıdır. (1923, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 59, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 63)

Yüzyılın bize verdiği dersten, milletimizin gereği kadar uyandığını görüyorum. Milletimizin özel nitelikleri, her işimizde başarımızın kefilidir. Başarımız, şüphesiz birlikte olacaktır. Eğer millet ortak amaca hep beraber faaliyet sarf ederek yürürse, mutlaka başaracaktır. İşte bunları düşünerek gelecekteki çalışmamızda da başarılı olacağına inanıyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 99)

"Zafer «Zafer benimdir» diyebilenindir; başarı «başarılı olacağım» diye başlayanın ve «başarılı oldum» diyebilenindir."(Konya, 1925)

"Başarı, tüm ulusun azim ve inancıyla çabasını birleştirmesi sonucu kazanılabilir."(1921, İzmir) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, CII, Ankara,1997, s80-81)

Allah'ın emri çok çalışmaktır. İtiraf ederim ki, düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan ziyade çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın icaplarına göre ilim ve fen ve her türlü medeniyet buluşlarından azamî derecede istifade etmek zorunludur. Hepimiz itirafa mecburuz ki, bu husustaki hatalarımız çok büyüktür. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 92)

Yolunda yalnız olmayacaksın; orada, aynı hedefi takip eden başkaları ile beraber yürüyeceksin. Bu hayat yarışında, diğerleri, kabiliyetleri itibarıyla size geçebilirler. Bir başarı, elinizden kaçabilir. Bundan dolayı, onlara kızmayınız ve elinizden geleni yapmışsanız, kendi kendinize de kızmayınız. Asıl mühim olan başarı değil, gayrettir. İnsanın elinde olan ve onu memnun eden ancak gayrettir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 78; 542)

Başarılarda gururu yenmek, felâketlerde ümitsizliğe mukavemet etmek lâzımdır. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H. B. s. 90)

Ben, bir işte nasıl muvaffak olacağımı düşünmem; o işe neler mâni olur, diye düşünürüm. Engelleri kaldırdım mı, iş kendi kendine yürür. (Hasan Rıza Soyak, Yakınlarından Hatıralar, 1955, s. 10)

Benim her emrim yapılır, çünkü benden yapılmayacak emirler çıkmaz! (Asaf İlbay, Atatürk Anekdotlar – Anılar. Der : Kemal Arıburnu, s. 28)

İstediklerimizin hepsi olacaktır. Ancak zamanını seçmek lâzım. Her şeyi birden yapamayız; sıra beklemek, reaksiyona meydan bırakmamak mecburiyetindeyiz. Dediğim gibi, bazen hedefe dolambaçlı yollardan gitmek, cephe hücumundan daha emin ve daha sağlamdır. 1922 (Süreyya Sami Berkem, Unutulmuş Günler, s. 101)

Türk; övün, çalış, güven. (Afet İnan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, TTK. Yay. Ankara, 1959 s. 304)

Biri işi zamansız yapmak, o işi başarısızlığa uğratmak olur. Her şey sırasında ve zamanında yapılmalıdır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le Beraber, Cilt: I, S. 235)

Millet sevgisi kadar büyük sevgi yoktur ve şahsımız için değil, fakat mensup olduğumuz millet için elbirliği ile çalışalım. (Afet İnan, Mustafa Kemal ATATÜRK'ten Yazdıklarım, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981, s.58)

... Türkiye'nin adına çalışkanlar diyarı denilsin... En büyük makam, en büyük hak, çalışanların olacaktır. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s.112)

Muhterem Gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Kazanmak, yenilmek. Size, Türk Gençliği 'ne terk edip bıraktığımız vicdani emanet, yalnız ve daima kazanmaktır ve eminim daima kazanacaksınız. Milleti yükseltmek için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti yükseltmek için dikilecek engellere hep birlikte engel olacağız. Bunun için beyinlerinize, irfanlarınıza, bilgilerinize, gerekirse bileklerinize, pazılarınıza, bacaklarınıza başvuracak, fakat sonuçta mutlaka ve mutlaka o amaca varacağız... Bu millet, sizin gibi evlatlarıyla layık olduğu olgunluk derecesini bulacaktır. (1923,Tarsus) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 137)

Siz genç arkadaşlar, yorulmadan beni takip etmeye söz vermişsiniz. İşte ben özellikle bu sözden çok duyulandım. Yorulmadan beni takip edeceğinizi söylüyorsunuz. Fakat arkadaşlar yorulmadan ne demek? Yorulmamak olur mu? Elbette yorulacaksınız. Benim sizden istediğim şey yorulmamak değil, yorulduğunuz dakikada da dinlenmeden beni takip etmektir. Yorgunluk her insan, her canlı için doğal bir durumdur. Fakat insanda yorgunluğu yenebilecek manevi bir kuvvet vardır ki, işte bu kuvvet yorulanları dinlendirmeden yürütür. Sizler, yani, yeni Türkiye'nin genç evlatları, yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz. ..dinlenmemek üzere yürümeğe karar verenler asla ve asla yorulmazlar. Türk Gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir. (1937, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 327-328)

DÜNYA LİDERLERİ

Atatürk'ün Türk ve dünya liderleri hakkında görüşleri

Gazi Osman Paşa

Ben Gazi Osman Paşa'yı kendime rehber olarak seçtim. Ömrüm boyunca onun yolunu takip edeceğim. Türk ruhu Plevne'de yeniden kendini bulmuştur. Milletler yolundaki mücadelelerde daima sembolümüz Plevne'de doğan milli ruh olacaktır. Felaket günlerinde Plevne savaşını ve Osman Paşa'yı düşüneceğiz. Sizin de kahramanlık sembolünüz Gazi Osman Paşa olsun.

Yıldırım Beyazıt

Birgün ressamlar kahramanlık çehresini kaybederlerse Yıldırım'ı alsınlar, yapıversinler.

Timur

Timur'un asıl dikkati çeken hal, bir tehlike zamanında sakin ve düşünceli kalışıydı. Bu, büyük iş yapabilmek yeteneğinde olan adamlarda görülebilir.

Fatih

Çok kereler Fatih'in karşısında kaldığı sorunları düşündüğüm zaman, ben de aynı çözümlere varmışımdır. Yalnız, Fatih benim karşısında kaldığım hadiselerle nasıl çözüm yolu bulurdu, bunu çok merak ederim. İkinci Mehmet büyük adamdı, büyük.

Mevlana

Mevlana büyük adamdı, büyük adamdı.

Mimar Sinan

Sinan'ın heykelini yapınız.

Alemdar Mustafa Paşa ve Mustafa Reşit Paşa

Alemdar Mustafa Paşa ile Mustafa Reşit Paşayı severim. Fakat Alemdar'ın biraz kültürü olsa idi Cumhuriyet ilan ederdi. Mustafa Reşit Paşa'nın kültürü, Alemdar'ın kudreti birleştirilseydi, ben tarihe başka bir görevle girerdim.

Cemal Paşa

Yazık! Değerli bir adam kayboldu. Buraya gelebilmiş olsaydı ben O'na görev verirdim. Anadolu'nun bayındır hale getirilmesinde O'ndan yararlanılırdı. Fazla jest ve gösteriş o zavallıyı böyle hiçine kurban etti.

Enver Paşa

Enver bir güneş gibi doğmuş, bir grup ihtişamıyla batmıştır. Bunun ortasını artık tarihe bırakalım.

Talat Paşa ve politikası

Onlar uzun görüşmektense temas edilen esaslı noktalara cevap vermektense büyük bir devlet adamı vaziyeti alarak ve emsalsiz devrimci ruh sahipleri olduklarını sezdirerek ve özellikle ince diplomatik ve usta politikacılık sanatlarına güvenerek, o zamanın meşhur tabiriyle "atlatmak"ı tercih etmişlerdir. Bunda başarılı olduklarına emin idiler. Farkında değillerdi ki kendilerini derin bir merhamet

duygusuyla dinliyordum. Zavallı Talat Paşa, kendisinin bir çapkın Ermeni kurşunuyla Berlin sokaklarında yere serildiğini işittiğim zaman ne kadar üzülmüştüm. Sadrazam olduğu günlerden birinde Sadaret makamında kendisine bazı çok önemli sorunlardan söz etmişim. verdiği cevaplarla beni güzelce atlattığına inanmış, hatta bu memnuniyetini bir saat sonra görüştüğü yakın bir arkadaşına hikaye etmişti. Fakat iki gün sonra kendini telaşa düşüren bir durum oluşması üzerine beni gece yarısında evine davet ederek, çare ve önlem sormak gereğini duydu.

Namık Kemal

Anadolu'nun ruhu, bütün direnme gürlüğünü tarihindeki büyüklerden almıştır. Bize bu kutsal gürlüğü yayan ata ruhları arasında saygıdeğer babanızın pek büyük yeri vardır. Yaralı vatanın kurtuluş ve bağımsızlığı için ölmek yolunda bugünkü kuşağa özveriyi öğreten büyük Kemal hakkında saygıların tekrarına vesile olan telgrafınıza özel teşekkürlerimi sunarım efendim.

Mehmet Emin Yurdakul

Türk milliyetçiliğinin ilahi müjdecisi olan şiiirleriniz bugünkü mücadelemizin kahramanlık ruhuna doğuş ufku olmuştur. Gelişinizden duyduğum memnuniyeti ifade ile sizi milletimizin mübarek babası olarak selamlarım.

İsmet İnönü

Başbakan İsmet Paşa hazretlerinin Devrim tarihimizin ilk şerefli ve parlak sayfası olan İnönü Meydan savaşlarının başkahramanı olmuş bulunması nedeniyle Soyadı kanunu gereği olarak alacağı aile siminin "İnönü" olmasını çok yerinde bulduğumdan kendilerine bu soyadını verdiğimi bildiririm.

Yahya Kemal Beyatlı

Yahya Kemal, geniş kültür tarihinin eseridir. Şairlerimiz esaslı kültür sahibi olmalı ve tarihi iyi bilmelidirler.

Ziya Gökalp

Saygıdeğer eşiniz Ziya Gökalp beyin bütün Türk alemi için pek acı bir kayıp oluşturan ebediyen kayboluşu nedeniyle başsağlığı dileyen duygularımı ve Türk milletinin içten kalbi üzüntülerini temiz kişiliğinize sunar, Türk milleti ve hükümetinin büyük düşünürün ailesi hakkındaki sevgi ile ilgi dolu duygularını sunarım efendim.

Ahmet Rasim

Değerli babanızın ölümü büyük kayıptır. Çok acı duydum.

Büyük İskender

Karşılaştırma burada sona erer. İskender dünyayı fethetmişti. Ben böyle bir şey yapmadım. O dünyayı istila edeyim derken kendi vatanını unutmuştu. Ben vatanımı hiçbir zaman unutmayacağım.

Napolyon

Napolyon arkasına bir sürü çeşitli milliyetteki insanı toplayarak macera aramaya çıktı ve bunun içindir ki yarı yolda kaldı. Ben bir anadan bir babadan gelen kardeşlerimle kendi vatanını kurtarmak davası yolundayım ve başaracağım.

Napolyon ve Bismark

Napolyon taç ve şeref peşinde koşan bir maceracıdır. Bismark ise tacidara hizmet eden bir insandır. Bunlarla şahsımın karşılaştırılmasını kabul etmem.

DÜRÜSTLÜK, NAMUS

Arkadaşlar benden iltimas beklememelidir. Hepiniz benim gözümde değerli, önemli kardeşlersiniz. Ama hepimize gösterdiğim hedef yüce, kutsal bir hedeftir... Hanginiz daha güzel yöntemle, başarıyla oraya ulaşırsanız onu, ellerimi çatlatıncaya kadar çırparak alkışlayacak, takdir edeceğim. Benden iltimas ve taraf tutma beklemeyiniz arkadaşlar. Adam olanlar, insan olanlar, yüksek ideali olanlar değerlerini gösterecekler. Benim size kardeşçe söyleyeceğim şey budur. Tüm arkadaşlarımıza söylemek zorundayım ki, ben o milli hedefe tüm millet kitlesini yürütmek için, doğal olarak ahlaki bir unsurum, bunu isterim. (1922, Prof. Dr. Afet İnan'ın yayımladığı belgelerden.)

Meseleleri hadiselerle göre değil, aslında olduğu gibi ele almak lazımdır. (1922, Prof. Dr. Afet İnan'ın yayımladığı belgelerden)

Bir şeyi vicdanen iyi yaptığımıza, sözlerimizin iyi olduğuna inanıyorsak, onu olduğu gibi açık, tereddüt ve belirsizlikten arınmış olarak anlatmayı amaçlamalıyız. (1922, Prof. Dr. Afet İnan'ın yayımladığı belgelerden.)

Çok namuskâr olmalıdır! Şimdiye kadar işlenen hataların en büyüğü, müteşebbislerimizin, aydınlarımızın, özellikle âlimlerimizin en büyük günahı namuskâr olmamaktır. Milletın karşısında namuskâr olmak ve namuskârane hareket etmek lâzımdır. Milleti aldatmayacağız! Millete, daima ve daima gerçeği söyleyeceğiz. Belki hata ederiz, yanlış şeyleri gerçek zannederiz; fakat millet onu düzelsin. Kendimizi kimsenin üstünde görmeye de hakkımız yoktur Efendiler! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi 13. 1. 1930)

Gizli iş gizli kalmaz; er geç meydana çıkar. İyisi mi başından açık olun, açık açık! (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk, T. ve D.K.H., s. 48)

Her an tarihe karşı, cihana karşı hareketimizin hesabını verebilecek bir vaziyette bulunmak lâzımdır. 1930 (Büyük Tarih Trabzon'da, S. 16)

“Millet; namusunu, bağımsızlığını kurtarmak için acaba karşı koyabilir miyiz, koyamaz mıyız muhakemesini düşünmedi. Millet, yalnız bir şey düşündü: Namuslu olarak yaşarım. Bu sebeple bu yasal hakkımızı kabul edenlerle dost olurum, bana bu hakkı vermeyecek olanlarla ölünceye kadar dövüşerek ölürüm.”

Daha endişesiz ve korkusuzca, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır: Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmî, ahlâkî, sosyal, ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 150-151)

Millet ve memleketin sayesinde kazanılan rütbe ve refahın bir ehemmiyeti, bir kutsallığı vardır. Biz bunlardan, ancak yine bu aziz millet ve memlekete borçlu olduğumuz son bir namus vazifesini yapmak için ayrıldık. Milletten kendi hayatını kurtarmak, kendi meşru hakkını müdafaa etmek için çıkardığı sese iştirak etmek, her kendini bilen vatandaşın vazifesidir. Eğer bu millet, bu memleket parçalanacak olursa umumî şerefsizliğin yıkıntısı altında, şunun bunun kişisel şerefi de parça parça olur. Biz, o umumî şerefi kurtarabilmek için harekete gelen millete ruhumuzla iştirak ettik. İştirakimize mâni olabilecek şahsî rütbeleri, mevkileri de umumî şerefi kurtarmaya yönelik bir gaye uğruna feda ettik. 1919 (Atatürk'ün S.D.III, s. 6)

Benim gözümde hiçbir şey yoktur; ben yalnız liyakat âşığıyım. (Yusuf Ziya Özer, T.T.K. Belleten, Sayı: 10, 1939, s. 286)

EĞİTİM, MAARİF, EĞİTİCİ

“Biz cahil dediğimiz zaman, mektepte okumamış olanları kastetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikati bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de hakikati gören gerçek alimler çıkabilir.”

“Basın milletin müşterek sesidir. Başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir öncüdür.” (1922, TBMM.) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt I, s. 246)

Okullarda öğretim vazifesinin güvenilebilir ellere teslimini, memleket evladının, o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir ideal sayacak üstün ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini sağlamak için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, aşama aşama ilerlemeye ve her hâlde refah sağlamaya uygun bir meslek hâline getirilmelidir. Dünyanın her tarafında öğretmenler insan toplumunun en fedakâr ve saygı değer unsurlarıdır. (1923, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 317)

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir. (1922)

Eğer, bugüne kadar iktisadî sahada arzu ettiğimiz derecede büyük gelişmeler görülemiyorsa, bunu tabii bulmak lâzımdır. Bu demek değildir ki Türk milleti iktisadiyat sahasında kabiliyetsizdir. Bunu diyenler belki vardır. Bunlar, Türk milletinin hakikî tarihini bilmeyenler ve onu gerçek kıymetiyle tanımamış olanlardır. Bütün insanlığa ziraatı, sanatı ilk öğretene Türk milletidir. Türk milletinin dünyaya eğiticilik etmiş olduğuna artık, gerçek âlimlerin şüphesi kalmamıştır. Türk milletinin, bundan sonra da lâyük olduğu derecede iktisadiyat sahasında yükseleceğine kimsenin şüphesi olmamalıdır. Partimizin vazifesi, bu hedefe bir an evvel erişebilmek için millete yol göstermek ve yardım etmektir.

Biz bunu bir vicdan borcu, bir insanlık borcu biliriz. Borcumuza sadığız; daima sadık olacağız. 1931 (Vakit gazetesi, 29. 1.1931)

“En büyük savaş, cahilliğe karşı yapılan savaştır.”

Çoğu ailelerde öteden beri çok kötü bir alışkanlık var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler. Zavallılar lâfa karışınca “Sen büyüklerin konuşmasına karışma!” der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket! Halbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidir; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve riyakâr olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık, düşüncelerini hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimî düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışmalıdır. Bence bunlar, çocuk eğitiminde, ana kucağından en yüksek eğitim ocaklarına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu suretledir ki, çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 79)

En mühim ve feyizli vazifelerimiz millî eğitim işleridir. Millî eğitim işlerinde mutlaka muzaffer olmak lâzımdır. Bir milletin hakikî kurtuluşu ancak bu suretle olur. 1922

Bizim dinimiz, en mâkul ve en tabîî bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabîî olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lâzımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal hayatında, hiç kimsenin özel bir sınıf halinde mevcudiyetini muhafazaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler, dinî emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz. Her fert dinini, din duygusunu, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır; orası da mekteptir. 1923 İzmir (Atatürk'ün S.D.II, s. 90, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 94)

En mesut olanlar, hizmetlerinin bütün nesillerce meçhul kalmasını tercih edecek karakterde bulunanlardır. Herkesin kendine göre bir zevki vardır. Kimi bahçe ile meşgul olmak, güzel çiçekler yetiştirmek ister. Bazı insanlar da adam yetiştirmekten hoşlanır. Bahçesinde çiçek yetiştiren adam çiçekten bir şey bekler mi? Adam yetiştiren adam da, çiçek yetiştirendeki hislerle hareket edebilmelidir. Ancak bu şekilde düşünen ve çalışan adamlardır ki memleketlerine ve milletlerine ve bunların geleceklerine faydalı olabilirler. Bir adam ki, memleketin ve milletin saadetini düşünmekten ziyade kendini düşünür, o adamın kıymeti ikinci derecededir. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

Kadının en büyük vazifesi analıktır. İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünülürse bu vazifenin ehemmiyeti daha iyi anlaşılır. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 89)

-İşte memleketi kurtardınız. Şimdi ne yapmak istersiniz? şeklindeki bir soruya verdiği cevap: -Millî Eğitim Bakanı olarak millî kültürü yükseltmeye çalışmak, en büyük emelimdir. 1923 (Tarih IV, Türkiye Cumhuriyeti, Haz: T.T.T.C, 1931, s.247)

Eğitim işlerinde behemehâl muzaffer olmak lâzımdır. Bir milletin hakikî kurtuluğu ancak bu surette olur.(1922 Mustafa Kemal ATATÜRK)

İlk ve usta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilimi ve tekniği verir, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkum olmadığına emin olsun. (1931)

İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve tekniği versin, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmağa mahkûm olmadığına emin olun. (1931)

Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1- Milliyetine, 2- Türkiye Devletine, 3- Türkiye Büyük Millet Meclisine; düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır. 1922 (M.E.İ.S.D. I, S. 9)

Gelecek için hazırlanan vatan evlâdına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmeyerek tam sabır ve dayanma ile çalışmalarını ve öğrenimdeki çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının tahsillerinin tamamlanması için her fedakârlığı göze almaktan çekinmelerini tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin, ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhıyla olduğu gibi kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4-5)

İslah olunacak şeyler iktisat ve maariftir. Bu sayede memleket imar edilecek, millet refah sahibi olacaktır. Hiçbir millet ve memlekete karşı tecavüz fikri beslemeyiz. Fakat varlığımızı ve istiklâlimizi korumak için, emniyet içinde çalışarak müreffeh ve mesut olmasını temin için her vakit memleket ve milletimizi müdafaaya gücü yeten bir orduya sahip olmak da emelimizdir. (10.12.1922)

Türkiye Cumhuriyeti, sanat mekteplerinin tam gelişmesine çok muhtaçtır. 1924 (Maarif Vekilliği Dergisi, sayı: 21-21, Şubat 1939)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Şimdiye kadar takibolunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin gerilemesinde en mühim etken olduğu kanaatindeyim. Onun için millî terbiye programından bahsederken eski devrin hurafatından ve yaradılışımızla hiç de münasebetli olmayan yabancı fikirlerden, Doğudan ve Batıdan gelen tesirlerden tamamen uzak millî seciye ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyorum. Çünkü millî dâvamızın inkişafı ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Lâlettayın bir yabancı kültürü şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin neticelerini tekrar ettirebilir. Kültür zeminle mütenasiptir. O zemin milletin seciyesidir. (15 Temmuz 1921)

Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Bu sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında birçok vesilelerle eser halinde tespit edilmiştir. 1936

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler uygulamaya geçtiği vakit, Türk milleti yükselecektir. (Afet İnan, Atatürk'ün B.N.M., s.37)

İlim ve teknikle ilgili teşebbüslerin faaliyet merkezi mekteptir. Bu sebeple lâzımdır... Mektep adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım: Mektep genç beyinlere, insanlığa hürmeti, millet ve memlekete sevgiyi, şerefi bağımsızlığı öğretir... Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için izlenmesi uygun olan en doğru yolu belletir... Memleket ve milleti kurtarmağa çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer çalışan bilgin olmaları lâzımdır. Bunu temin eden mekteptir. Ancak bu şekilde her türlü teşebbüslerin mantıkî neticelere erişmesi mümkün olur. 1922

Nasıl ki her hususta yüksek meslek ve ihtisas sahipleri yetiştirmek lâzım ise, dinimizin felsefî gerçeğini inceleme, araştırma ve telkin bakımından ilmî ve fennî kudrete sahip olacak seçkin ve hakikî din bilginleri de yetiştirecek yüksek müesseselere malik olmalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 90)

Cumhuriyet Hükûmeti'mizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada* vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafeti giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuma yazması olmayanlara tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın mümessilleri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeta bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum: "Bu vaziyet ve yetkiyi kimden, nereden almışlardır?" Millete hatırlatmak isterim ki, bu lâubaliliğe müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı kıyafeti taşımalarındaki mahzur bakımından hükûmetin dikkatini çekeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215-216)

Gerçekten de ahlakıyat özel fertlerden ayrı ve bunların üstünde ancak toplumsal milli olabilir. Milletın toplumsal düzen ve huzuru bugün ve gelecekte refahı mutluluğu güvenliği ve dokunulmazlığı uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her hususta ilgi gayret nefsin özverisini ve gerektiği zaman seve seve nefsinin fedasını isteyen millî ahlâktır. Mükemmel bir millette millî ahlâk gerekleri o millet bireyleri tarafından âdeta düşünülmezsizin vicdanî hissî bir güdü ile yapılır. En büyük millî duygu millî heyecan işte budur. Millet analarının millet babalarının millet öğretmenlerinin ve millet büyüklerinin evde okulda orduda fabrikada her yerde ve her işte millet çocuklarına milletin her bireyine bırakmaksızın ve sürekli olarak verecekleri millî eğitimin amacı işte bu yüksek millî duyguyu sağlamaştırma olmalıdır. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Uzun asırların uyuşturucu idare ve eğitiminin, bir toplumu, bir günde, bir senede serbest bırakabileceğini düşünmek ve kabul etmek doğru değildir. Bu sebeple, tabiat ve hakikati bilenler, elinden geldiği kadar, mensup olduğu milleti aydınlatıp doğru yolu göstererek, onlara, kurtuluş hedefine yürümekte rehberlik yapmayı en büyük insanlık vazifesi bilmelidirler. 1927 (Nutuk I, s. 359-360)

Eğitim ve öğretimde uygulanacak yol, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir zorbalık vasıtası yahut medenî bir zevkten ziyade, maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden pratik ve kullanılması mümkün bir cihaz haline getirmektir. Milli Eğitim Bakanlığı bu esasa önem vermelidir. (1923) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 130)

Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmeden, eğitimciden yoksun bir millet henüz millet adını almak kabiliyetini kazanmamıştır. Ona basit bir kitle denir, millet denemez. Bir kitle millet olabilmek için mutlaka eğitimciler, öğretmenlere muhtaçtır. (1925, İzmir) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 243)

Eğitimdir ki, bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır, veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terk eder. (1925)

Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel, her şeyden evvel Türkiye'nin istikbaline, kendi benliğine, millî an'anelerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. (1922)

Türkiye'nin eğitim ve öğretim tutumunu her katında, tam bir açıklıkla hiçbir tereddüde yer vermeden saptamak ve uygulamak gerekir; bu tutum, her anlamıyla ulusal bir nitelikte olacaktır. (1924, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 347)

İlim ve fen çalışmalarının merkezi okuldur. Bundan dolayı okul lazımdır. Okul adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım.

Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefe, mutluluğa erdirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin istikbalinin yoğuran kültür ordusu. Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir, yücedir, verimlidir, saygıdeğerdır. Fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi diğere üstün tutulur? Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de hayatîdir. Yalnız siz, kültür ordusu mensupları, sizleri bağılı olduğunuz ordunun kıymet ve kutsiyetini anlatmak için şunu söyleyeyim ki sizler ölen ve öldüren birinci orduya niçin öldürüp niçin öldüğünü öğreten bir ordunun fertlerisiniz. 1923 (M.E.İ.S.D. I, S. 17)

Deniz silâhlarına ehemmiyet veriyoruz. Denizcilerimizin iyi silâhlı ve iyi eğitimli olarak hazırlanmaları büyük emelimizdir. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s.375)

Öğretmenler! Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı suretle bütün tahsil derecelerindeki talim ve terbiyelerinin pratik olması mühimdir. Memleket evlâdı, her öğrenim aşamasında ekonomik hayatta verimli, etkili ve başarılı olacak surette donatılmalıdır. (25.08.1924, Öğretmenler Birliği Kongresi Üyelerine)

Biz cahil dediğimiz zaman mektepte okumamış olanları kasdetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikatı bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de hakikatı gören hakiki âlimler çıkabilir. (22.3.1923)

Milli eğitim ışığının memleketin en derin köşelerine kadar ulaşmasına, yayılmasına özellikle dikkat ediyoruz.

Öğretmenler her fırsattan istifade ederek halka koşmalı, halk ile beraber olmalı ve halk, öğretmenin çocuğa yalnız alfabe okutur bir varlıktan ibaret olmayacağını anlamalıdır.

Milli Eğitim işlerinde kesinlikle zafere ulaşmak lazımdır. Bir milletin gerçek kurtuluşu ancak bu şekilde olur. Bu zafere ulaşılması için hepimizin tek vücut ve tek düşünce olarak esaslı bir program üzerinde çalışması lazımdır. Bence bu programın iki önemli noktası vardır: Sosyal hayatımızın ihtiyaçlarına uyumlu olması, çağın gereklerine uygun olmasıdır.

Bir millet, savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin yaşayacak sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla kaimdir.

Bir topluluk ulus olabilmek için mutlaka eğitimcilere, öğretmenlere muhtaçtır. Onlardır ki toplumu gerçek bir ulus haline getirirler.

Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkârlarına sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Devlet bünyesinde yüzyıllar boyu derin idari ihmallerin neden olduğu yaraları iyileştirmede verilecek emeklerin en büyüğünü hiç kuşku yok ki irfan yolunda göstermemiz lazımdır. Şimdiye kadar uygulanan eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin geri kalmasında en önemli etken olduğu kanısındayım. Onun için bir milli eğitim programından söz ederken, eski devrin boş inançlarından ve yaratılışımızla hiç ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, milli karakterimiz ve milli tarihimize uyumlu bir kültür kastediyorum. Çünkü milli dehamızın gelişmesi ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir.

Dünya bir sınav alanıdır. Sınavda başarılı olmadan iyiliksever davranışlar beklemek boşunadır. (ÂFETİNAN, A., Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Yayınları, s.3)

Eğer Cumhurbaşkanı olmasaydım, Eğitim Bakanlığı'nı almak isterdim.

Fikirler; zorla, şiddetle, topla ve tüfekte kesinlikle öldürülemez. (İNAN Arı, Düşünceleriyle ATATÜRK, AKDİTYK., s.324)

Geleceğin güvencesi sağlam temellere dayalı bir eğitime, eğitim ise öğretmene dayalıdır.

Milli Eğitim programımızın, Milli Eğitim siyasetimizin temel taşı, cahilliğin yok edilmesidir. Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz. .. yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal hayatta faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkarlara sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Milli Eğitim'in gayesi yalnız hükümete memur yetiştirmek değil, daha çok memlekete ahlâklı, karakterli, cumhuriyetçi, inkılâpçı, olumlu, atılgan, başladığı işleri başarabilecek kabiliyette, dürüst, düşünceli, iradeli, hayatta rastlayacağı engelleri aşmaya kudretli, karakter sahibi genç yetiştirmektir. Bunun için de öğretim programları ve sistemleri ona göre düzenlenmelidir.

Milli eğitimin ne demek olduğunu bilmekte artık bir karışıklık ve yanlış anlama olmamalıdır. Bir de milli eğitim esas olduktan sonra onun dilini, usulünü, vasıtalarını da ulusal yapmak zorunluluğunu tartışmak gereksizdir. Milli eğitim ile geliştirilmek ve yükseltilmek istenen genç beyinleri bir taraftan da paslandırıcı, uyuşturucu, hayali fazlalıklarla doldurmaktan dikkatle kaçınmak lazımdır. (1924, Samsun) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 202-206)

“Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir.”1931, Aydın Türk Ocağı.

Milli eğitimde süratle yüksek bir seviyeye çıkacak olan bir milletin, hayat mücadelesinde maddi ve manevi bütün kudretlerinin artacağı muhakkaktır.

Okul genç beyinlere; insanlığa hürmeti, millet ve memleket sevgisini, şerefi, bağımsızlığı öğretir. Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takip edilecek en uygun, en güvenli yolu öğretir. Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları lazımdır. Bunu sağlayan okuldur. Ancak bu şekilde her türlü girişimin mantıklı sonuçlara ulaşması mümkün olur.

Ordularımızın kazandığı zafer, sizin eğitim ordularınızın kazanacağı zaferler için yol açtı. Gerçek zaferi siz, Öğretmenler kazanacaksınız. Bunu başaracağınızdan kuşum yoktur. Sarsılmaz bir inançla ben ve arkadaşlarım sizi gözeteceğiz... Sizin karşılaştığınız tüm engelleri kıracağız.

Orduyu asıl düşman karşısında görmek lazımdır. Bunu ise bir millete herhangi bir zamanda gösterebilme imkânı yoktur. Bunu muharebe sahasında görmek fırsatını bulabilecekler azdır. Bunlardan yoksun bulunanlara, millet ordusunun kuvvetini, kudretini, göstermek için genellikle birtakım göz alıcı hareketler, askerî usuller kabul edilmiştir. Bu usuller ve bunların gösterileri birtakım göz kamaştırıcı ve gönül alıcı görevlerdir. Bir ordunun esas disiplinini bu gösteri şekillerine göre değil, arazi şartlarına uydurması mecburiyeti anlaşıldığı günden beridir ki ordunun eğitim ve öğretim programlarının gerçek hareket noktası tespit edilmiştir... Bu çocuklar asker oldukları zaman, onların muharebe meydanlarında başarılı olmaları için lazım olan eğitim ve öğretime özellikle önem vermeliyiz. (A. Âfetinan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Ankara, 1959, s. 87)

Subay, yalnız askere savaş vasıtalarını öğreten ve ona harpteki vazifesini gösteren bir insan değildir. O, insani ve millî hisleri de işler ve gereğinde düşman karşısında silah kadar tehlikeli bir duruma getirir. Bizim askerimiz kışlaya işlenecek bir ham madde olarak gelir. Kışladan ayrıldığı zaman da geldiğinden çok farklı bir durumda ayrılır. Kazanmış, yükselmiş, kuvvetlenmiş olarak evine döner. Kışla bizde sadece bir harp öğretim yeri değil, aynı zamanda bir kültür ocağı, bir sanat okuludur ve böyle olmakla da memlekete yaptığı hizmet ölçülemeyecek kadar büyüktür. (E. Ziya Karal, ATATÜRK'ten Düşünceler, Ankara, 1981, s. 112)

Asıl sanat eğitimi yaptıracak gerçek öğretmen yetiştiriciler, birbirinden yüksek olan komutanlardır. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 10)

Gerçek bilgiyi verebilecek asıl okul birliklerdir. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 50)

Büyük millî disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul hâline getirilmesine, ayrıca itina ve dikkat edileceğine, şüphem yoktur. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 420)

... Arazinin ve birtakım durumların, şartların, olağanüstü fırsatların savaşın sonucu üzerindeki etkileri inkâr edilemez. Fakat daima arzu edilen emniyet ve güvence, sayıca üstünlük ve değerdir. Türkiye bütün düşman devletlere karşı kazandığı maddi ve manevi zaferlerle ölmez bir varlığa sahip olduğunu ispat etti... Benim için ordumuzun değerini ifade de tek karşılaştırma şudur: Türk ordusunun bir birliği dengini mutlaka yener, iki katını durdurur. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü fazlasını milletimizin yaratılıştan sahip olduğu cengaverlik zaten sağlamaktadır. Fakat bu değeri mutlaka korumak lazımdır. Bunu, askerî bir esas, bir kural olarak göz önünde tutmalıdır... Bu değer korundukça, teşkilatımızı, eğitim ve öğretimimizi bu hedef ve amaca yönelttikçe, Türkiye'nin her türlü saldırıdan, taarruzdan korunmuş olacağına ve korunacağına kimsenin şüphesi kalmaz.

En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye; endüstrisi, ticareti ve sporu ile, en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilmeliyiz; denizciliği, Türk'ün büyük millî ülküsü olarak düşünmeli ve onu az zamanda başarmalıyız. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Deniz silahlarına önem veriyoruz. Denizcilerimizin iyi silahlı ve iyi eğitilmiş olarak hazırlanmaları büyük emelimizdir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.408)

Bu millet ve memleket ilme, irfana çok muhtaç; tahsil yapmış, diploma almış gelmiş, olanları korumak kadar doğal ve lüzumlu bir şey olmaktan başka, parti parti eğitim ve öğretim görmek için ilim ve fen almak için Avrupa'ya, Amerika'ya ve her tarafa çocuklarımızı göndermeye mecburuz ve göndereceğiz. İlim ve fen ve ihtisas nerede varsa, sanat nerede varsa gidip, öğrenmeye mecburuz. Bu nedenle artık himaye ok zayıf kalır. Bunun yerine mecburiyet geçerli olur. 1923

Evet; ulusumuzun siyasal, toplumsal yaşamında ulusumuzun düşünce bakımından eğitiminde de kılavuzumuz bilim ve fen olacaktır. (1922; S.D. II)

Hayat demek ekonomi demektir. Yaşayabilmek için mutlaka kazanan olmalıdır. Bu millet şimdiye kadar imparatorluklar kurmuştur. Cihangirler yetiştirmiştir. Halbuki bazı devirler oldu ki, ekonomi ile uğraşmaya tenezzül etmemiştir! İktisadiyatı aşağı bir şey telâkki ederek onu başka unsurlara bırakmıştır. Bunun neticesi olarak bugün o unsurlar, o yabancılar esas unsurun fiilen efendisi olmuştur. Onlar, nihayet bu memleketi müstemleke telâkki etmişler, onu bir istismar sahası yapmışlardır. Hem nasıl müstemleke? Kendi evlâdıyla, kendi parasıyla idare olunan bir müstemleke... Ürünleri, bütün kazancı harice gitmek şartıyla.... Efendiler! Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için iktisadiyat esastır. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu merkezin etrafında toplamalıyız. Her mesai şubelerini, mutlaka bu esas noktaya dayandırmalıyız. Meselâ maarif programımız ne olacaktır? Maarif programımız şu olacak ki, onu takip eden insanlar, güzel çiftçi, kunduracı, fabrikacı, tüccar olacak. Pratik, yararlı, verimli adam olacak... Bunları öğreten

programların, bunları öğreten memleketlerin ve kuruluşların tümü maarif olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 9. 1. 1930)

Türk sosyal bünyesinde spor hareketlerini düzenlemekle görevli olanlar, Türk çocuklarının spor hayatını yükseltmeyi düşünürken, sadece gösteriş için herhangi bir yarışmada kazanmak emeliyle bir spor çizmezler. Esas olan, bütün her yaştaki Türkler için beden eğitimini sağlamaktır. "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur" sözünü atalarımız boşuna söylememişlerdir. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., S. 86)

EKONOMİ, İKTİSAT, İKTİSADİ, MALİ, TİCARET, SANAYİ

Tam bağımsızlık ancak ekonomik bağımsızlık ile mümkündür. (1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 243)

Siyasi, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar ekonomik zaferlerle taçlandırılmazsa kazanılan zaferler kalıcı olmaz az zamanda kaybedilir. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 111)

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir. (1922)

Bugün için ticaretimiz hakkında ne düşünüyorsun diye sorarsanız, bu suale bir tek cevap vereceğim. Bugün için düşündüğüm tek şey, kapitülasyonlardır. Maddeten, fiilen, kanla kaldırılmış olan kapitülasyonların, bir daha dirilmemek üzere yokluğa gömülmesini temin etmektir. Ticaretimizin de, sanayimizin de, her nevi ekonomimizin de gelişme ve yükselmesi, ancak buna bağlıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 136)

"Prensip olarak, devlet, ferdin yerine kaim olmamalıdır. Fakat ferdin inkişafı için umumî şartları göz önünde bulundurmalıdır. Bir de, ferdin şahsî faaliyeti, iktisadî terakkinin esas menbaı olarak kalmalıdır. Fertlerin inkişafına mâni olmamak, onların her noktai nazardan olduğu gibi, bilhassa iktisadî sahadaki hürriyet ve teşebbüsleri önünde devlet kendi faaliyeti ile bir mâni vücuda getirmemek, demokrasi prensibinin mühim esasıdır"

Devletçiliğin bizce anlamı şudur: Kişilerin özel teşebbüslerini ve şahsî faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ihtiyaçlarını ve çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket ekonomisini devletin eline almak.(1936)

"Medeniyetin esası, ilerlemesi ve kuvvetin temeli, aile hayatındadır. Bu hayattaki fenalık mutlaka toplumsal, ekonomik ve politik beceriksizliği doğurur." (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187)

"Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir." 1931, Aydın Türk Ocağı.

Medeniyet yolunda muvaffakiyet, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zarurîdir. Medeniyetin icatları, fennin

harikaları, cihanı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir devirde asırlık köhne zihniyetlerle, maziye düşkünlükle mevcudiyetin muhafazası mümkün değildir. Medeniyetten bahsederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, medeniyetin esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, iktisadî, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların tabiî haklarına malik olmaları, aile vazifelerini yürütmeye yetenekli bulunmaları lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

Süngü ile, silâhla, kanla elde ettiğimiz zaferden sonra, kültür, ilim, fen, ekonomi gibi alanlarda zafer kazanmak için çalışacağız. Milleti refah ve mutluluğa götüreceğiz bu alanlarda güvenle, başarıyla yürüyebilmek ise, yalnız bir şarta bağlıdır. Bu şart bulunmazsa o alanlarda başarıyı imkânsızdır. Bu şart şudur: Millettin, doğrudan doğruya kendi egemenliğine kendisinin sahip olmasıdır! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.135)

“Gelecek yıllar içinde Hazine'nin kudretini muhafaza etmek, sizin en mühim işiniz olacaktır. Millî paramızın fiilen müstekar olan kıymeti, muhafaza olunacaktır” 1 Kasım 1936

“Şimdi arkadaşlar, ekonomik hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki ben ekonomik hayat denince, ziraat, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafia (bayındırlık) işlerini birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül (bütün) sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil (bağımsız) hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinesin de, devlet, fikir ve ekonomik hayat mekanizmaları, birbirine tâbidirler. O kadar ki cihazlar birbirine uyarak aynı âhenkte çalıştırılmazsa, hükümet makinesinin motris (önde gelen sürükleyici) kuvvet israf edilmiş olur; ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarılar neticelerinin hâsılası ile ölçülür” 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 379)

Türkiye'nin gerçek sahibi efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete müstahak (en çok lâyıık) olan köylüdür.. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisadi siyasi aslî gayeyi gözetir. (1 Mart 1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 240)

Gelecekte, millet hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bütün millet fertlerinin borcudur. Gerçekten, vatanımıza ve bağımsızlığımıza göz dikenlere yalnız askerlikçe üstün gelmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların her türlü ümitlerini kırarak şekilde siyaset, idare ve ekonomi bakımlarından kuvvetli olmak lâzımdır. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 46)

Kanaatim odur ki muhakkak surette birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddî ve mânevî kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa, bir zayıf ile bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum. Birleşmenin böylesi, zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir. .. Türkiye'nin çalışma hayatı ve mevcudiyetini mütalâa edince birleşmeden doğan fayda ve menfaatlerin çok büyük olacağı kanaatine varacağımızdan şüphe etmiyorum. Böyle bir girişim olurken, birtakım şikâyetçiler olabilir. Üreticilerin birleşmesinden şahsî menfaatleri bozulacağını düşünenler, tabiî şikâyet edeceklerdir. Fakat, memleketimiz el değmemiş bir sahadır. Görülecek çok iş vardır. Onları da tatmin edecek birçok meşguliyetler bulunabilir. Gerçek ticaret erbabı için hiçbir zarar tasavvur etmiyorum. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 1. 1. 1931)

Tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler, toplumsal hâdiselerde rol oynarlar. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişle, çöküşle ilişkili ve ilgili olan, milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin tespit ettiği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen belirmiş bulunmaktadır. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir ekonomi meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır.

Bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselmesiyle, düşkünlüğüyle ilgili olan en önemli faktör, milletin iktisadiyatıdır. (1930)

Yeni Türkiye'mizi lâyük olduğu yüceliğe ulaştırabilmek için mutlaka iktisadiyatımıza birinci derecede ve en çok ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz. Zamanımız tamamen bir iktisat devrinden başka birşey değildir. (Şubat 1923)

Türk milleti, bütün tarihinde harp meydanlarında birçok zafer taçları giymiştir. Bununla övünür, daima övünecektir. Ancak, bu övünç tacını daha çok süsleyerek milletin başında tutabilmek için, diğer bir sahada da mutlaka muvaffak olması lâzımdır; o da iktisattır. 1923 (Vakit gazetesi, 29. 1. 1931)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

Memleketin, fikrî ve ekonomik gelişmeye, yüksek ilerleme sahası olmasına çalışmak idealimizdir. Fakat bu gelişmenin, medenî ve millî sınır haricinde cereyan almasını ilkelerimize uygun bulamayız. 1929 (Ayın Tarihi, Sayı: 68, 1929, s. 5024)

Kültür dediğimiz zaman bir insan cemiyetinin, devlet hayatında fikrî hayatında, iktisat hayatında yapabilecekleri şeylerin muhassalasını (toplamını) kastediyoruz ki, medeniyet de bundan başka bir şey değildir. (1929)

Milletimiz, kuvvetli karakter, sarsılmaz sistem, ateşli milliyetçilik, iktisadî muvaffakiyetlerden doğup çoğalacak imkânlarla da kuvvetlendirilmelidir. (1924)

Teknik vasıtalara sahip olmayan bir ordu ile, teknik vasıtalara sahip olan ordulara karşı muharebe etmek imkânı hemen kalmamıştır. Bu sebeple ordu teşkilinde çağdaş vasıtalar ve silâhlar, mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu bir mecburiyettir. Memleketin iktisat ve sanat vaziyeti ne kadar müsait ise muharebede o kadar muvaffak olunur. Bu sebeple harp, yalnız cephelerde muharebe eden askerlerin faaliyeti demek değildir. Bir memlekette, bütün vatandaşların her türlü çalışma ve faaliyeti demektir. Barış zamanında da bu umumî faaliyetin müşterek hedefe yönelilişi mühimdir. Müşterek hedef, bağımsızlığın dokunulmazlığını temindir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Muharebe meydanlarında düşmanlara üstün gelenler ve zafer kazanmış olan milletler çoktur. Fakat gerçek zafer, gerçek zafere daima aday olabilmek, zaferde lâzım gelen kuvvetlerin kaynaklarını yükseltmekle, güçlendirmekle mümkündür. 1923 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 17)

Bir milletin yükselmesi için ilim, sanat, fikrî ve iktisadî ilerlemeler ne derecede mühim ise, ordu da bu ehemmiyete paralel ehemmiyette tanınmalıdır. Mazide nice yüksek medeniyetler görülmüştür ki, muhafaza ve müdafaasında kusur edildiği için, istilâlar altında çiğnenmiş ve yıkılmıştır. Bir yenilgiden sonra, ordunun kıymet ve lüzumu kolay anlaşılır. Mağlubiyetten ders alan böyle bir millet, dört elle orduya sarılır. Fakat ordunun ehemmiyetini anlamak için mağlûbiyet tecrübesi geçirmeyi beklememelidir. Bir millet için takdire değer olan şudur ki, galibiyetten sonra hiç gurur göstermeyerek ve düşmanı önemsiz görmeyerek ordusunun mükemmeliyetine çalışır ve çocuklarını, askerlik vazifesini fedakârlıkla yapabilecek yüksek his ve kabiliyette yetiştirir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 122-123)

Ordunun beslenmesi ve bundan başka tekniğin ve sanatların her türlü ilerlemelerine uygun olarak yapılan silâhlar ve muharebe malzeme ve vasıtaları, memleketin ekonomisiyle alâkadardır. Ordunun saydığımız ihtiyaçlarını, memleket içinde hazırlamak esas olmalıdır; her zaman, ordunun muhtaç olduğu silâh, cephane ve benzerlerini hariçten satın alarak temin etmek mümkün olmayabilir. 1930 (Afetinan, M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Sosyal ve ekonomik hayatımız, medenî milletlerin eriştiği derecelere göre düzeltilmelidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Memleketin, fikrî ve ekonomik gelişmede, yüksek ilerleme sahası olmasına çalışmak, idealimizdir. Fakat bu gelişmenin, medenî ve millî sınırlar haricinde cereyan almasını prensiplerimize uygun bulamayız. 1929 (Atatürk'ün S.D. I, 346)

Büyük milli disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul haline getirilmesine, ayrıca itina ve himmet edileceğine şüphem yoktur. (1937)

İslah olunacak şeyler iktisat ve maariftir. Bu sayede memleket imar edilecek, millet refah sahibi olacaktır. Hiçbir millet ve memlekete karşı tecavüz fikri beslemeyiz. Fakat varlığımızı ve istiklâlimizi korumak için, emniyet içinde çalışarak müreffeh ve mesut olmasını temin için her vakit memleket ve milletimizi müdafaaya gücü yeten bir orduya sahip olmak da emelimizdir. (10.12.1922)

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannederim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre, medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

Bir milletin yaşama gereklerini, refah ve mutluluğunu teşkil eden ekonomi ile meşgul olamaması, olmaması, dikkati çeken bir durumdur. Fakat biz itiraf etmeye mecburuz ki, ekonomik hayatımıza

lüzumu kadar ehemmiyet vermemiş bulunuyoruz. Bir milletin doğrudan doğruya yaşama gerekleriyle meşgul olamaması, o milletin yaşadığı devirler ile ve devirleri tespit eden tarihiyle çok ilgilidir. Bundan ötürü biz de eğer uğraşmamış isek, gerçek sebeplerini geçirdiğimiz devirlerde ve bilhassa tarihimizde arayabiliriz. Fakat böyle bir tetkik yaptığımız zaman, üzülen itirafa mecburuz ki, biz henüz şimdiye kadar gerçek, ilmî, olumlu anlamıyla millî bir devir yaşayamadık. Bundan ötürü millî bir tarihe malik olmadık. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 100-101)

Daha endişesiz ve korkusuzca, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır: Büyük Türk kadını çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadını ilmî, ahlâkî, sosyal, ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 150-151)

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vatanıdır. İşte bu memleketi böyle bayındır hale, cennet haline getirecek olan, ekonomik etkenler ve ekonomik faaliyettir. Bu sebeple, öyle bir ekonomi devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamının neye bağlı olduğunu öğrensin ve o gereklere başvursun. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet yoksul değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışkanlar diyarı denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devre yükselecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük yer, en büyük hak çalışkanlara ait olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Eğer, bugüne kadar iktisadî sahada arzu ettiğimiz derecede büyük gelişmeler görülemiyorsa, bunu tabii bulmak lâzımdır. Bu demek değildir ki Türk milleti iktisadiyat sahasında kabiliyetsizdir. Bunu diyenler belki vardır. Bunlar, Türk milletinin hakikî tarihini bilmeyenler ve onu gerçek kıymetiyle tanımamış olanlardır. Bütün insanlığa ziraatı, sanatı ilk öğreten Türk milletidir. Türk milletinin dünyaya eğiticilik etmiş olduğuna artık, gerçek âlimlerin şüphesi kalmamıştır. Türk milletinin, bundan sonra da lâayık olduğu derecede iktisadiyat sahasında yükseleceğine kimsenin şüphesi olmamalıdır. Partimizin vazifesi, bu hedefe bir an evvel erişebilmek için millete yol göstermek ve yardım etmektir. Biz bunu bir vicdan borcu, bir insanlık borcu biliriz. Borcumuza sadığımız; daima sadık olacağız. 1931 (Vakit gazetesi, 29. 1.1931)

Paramızı, hayatımızı dış düşmanların sataşmasından kurtarmak, bu memleketin dış düşmanlara esir olmasına müsaade etmemek ne kadar lâzımsa, aynı zamanda ve onlardan daha fazla bir uyanıklıkla iç düşmanlara, içerdeki zararlı adamlara da dikkatle bekçilik yapmak ve onların her hareketlerini gözden kaçırmamak mecburiyetindeyiz. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 132)

Memleketimizin ekonomik kaynakları, bütün dünyanın hırslarını çekecek verim ve servete maliktir. Halkımızın çiftçi olması, topraklarımızın dünyanın en bereketli topraklarından bulunması, maddî hayat için hiçbir endişeye yer bırakmamaktadır. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 229)

Eğer tüccarlar bizden olmazsa, millî servetin ehemmiyetli bir kısmı şimdiye kadar olduğu gibi, yine yabancılarda kalacaktır. Onun için millî ticaretimizi yükseltmeye mecbursunuz. 1932 (Atatürk'ün S.D.II, s. 132)

Kesin zaruret olmadıkça, piyasalara karışılmaz; bununla beraber, hiçbir piyasa da başıboş değildir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 381)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâyük olduğumuz yeri de temin edecektir.”16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

Küçük esnafa ve büyük sanayi erbabına muhtaç oldukları kredileri kolayca ve ucuzca verecek bir teşekkül vücuda getirmek ve kredinin, normal şartlar altında, ucuzlatılmasına çalışmak da çok lâzımdır. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 382)

Millî ihtiyaç ve menfaatlerimizin kaçınılmaz kıldığı sanayi şubelerinin bir an önce gerçekleştirilmesine, hassasiyetle çalışıyoruz. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 358)

Sanayideki girişimler de, teşvik edecek ve cesaret verecek niteliktedir. Fakat memleketin zorunlu sanayiinin kurulması bitmedikçe, her görüş noktasından yürek istirahati duymamıza imkân yoktur. Bu sebeple, memleketin sanayi donanımını tamamlamak için, bütün gayret ve dikkatimizi toplamayı yerinde bulurum. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 359)

Banka, memleketimizin iktisadiyatına çok yararlı hizmetler yapmıştır. Bence, bütün bu hizmetlerin üstünde daha büyük olan bir hizmeti de bankacılığa gençlerimizi yetiştirmiş olmasıdır. En çok bununla iftihar ederiz. 1933 (Akşam gazetesi, 27. 8. 1933, s.2)

En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye, endüstrisi, ticareti ve sporu ile, en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilmeliyiz; denizciliği, Türk'ün büyük millî ülküsü olarak düşünmeli ve onu az zamanda başarmalıyız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 382)

Endüstrileşmek, en büyük millî davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayii kuracağız ve işleteceğiz. En başta vatan müdafaası olmak üzere, mahsullerimizi kıymetlendirmek ve en kısa yoldan, en ileri ve refahlı Türkiye idealine ulaşabilmek için, bu bir zarurettir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 381)

Ekonomik faaliyeti dayandıracığımız esaslar, her türlü bilgiyle beraber bilhassa doğrudan doğruya memleketimiz topraklarını koklayarak ve bu topraklarda bizzat çalışan insanların sözlerini işiterek tespit olunacaktır. Sanayi ve ticaretimiz için de aynı görüş geçerli olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 56)

İçinde olduğumuz halk devrinin, millî devrin millî tarihini de yazabilmek için kalemlerimiz, sabanlar olacaktır. Bence halk devri, “ekonomi devri” kavramı ile ifade olunur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Memleketimiz baştan nihayete kadar hazinelerle doludur. Biz, o hazineler üstünde aç kalmış insanlar gibiyiz. Hepimiz bütün bu hazineleri meydana çıkarmak ve servet ve refahımızın kaynaklarını bulmak vazifesiyle yükümlüyük. Bu vazifelerin kolaylıkla yapılabileceğini kabul etmek doğru değildir. Eminim ki, gençler yalnız nazariyatla meşgul değildirler. Sanatın, ziraatın, ticaretin ne olduğunu anlayan ve bunları fiilen uygulayan gençlerdir. Gerçek zaferlere, ancak bu gibi verimli sahalardaki faaliyetle varacağız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.114)

Vatanın her köşesinde, kamu huzurunu bozan hâdisenin, yalnız oradaki vatandaşları değil, en uzak yerlerdeki vatandaşların rahatını, mutluluğunu ve çalışma hayatını ve ekonomik durumunu ve

üretimini etkilediği ve zarar verdiği açıktır. Bundan dolayı, her saadetin ve her faaliyetin ve bilhassa iktisadî ve ticarî gelişimin ilk şartı, huzur ve sükûn ile emniyet ve asayişin, bozulması mümkün olmayan bir emniyet ve kuvvette bulunmasıyla kabildir. Bu sebeple de Cumhuriyet polis ve jandarmasının ve Cumhuriyet ordusunun şeref ve itibarı, her düşüncenin üstündedir. Bu şeref ve itibara saygı için vatandaşlarımızın dikkat ve uyanıklığını isterim. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 520)

Görürsünüz ki, Balkan milletleri yakın maziden ziyade uzak ve derin mazinin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Binbir türlü beşerî ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hâdiselerin bıraktığı dargın izlerle, geçmiş zamanlarda gevşetilmiş, hattâ unutturulmuş olan gerçek bağların kuvvetlendirilmesi lüzumlu ve faydalı olduğu, yeni insanî devre girdik. Bir an için, bütün bu maziye gömülmüş olan hatıralardan vazgeçsek bile, bugünün gerçek gerekleri, Balkan milletlerinin, devrin hürmet ve riayete mecbur kıldığı yepyeni şartlar ve kayıtlar ve geniş bir zihniyet altında birleşmelerindeki faydanın büyük olduğunu göstermektedir. Balkan birliğinin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasî bağımsız varlığa saygı ile dikkat ederek ekonomik sahada, kültür ve medeniyet yolunda işbirliği yapmak olunca, böyle bir eserin bütün medenî insanlık tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 272 – 273)

Dünyada şimdiye kadar, başka başka milletlerin birlik yaptıkları ve asırlarca beraber yaşadıkları, tarihte görülmüştür. Bizim kurmak istediğimiz birliğin, tarihte geçmiş olan birliklerin çok üstünde olmasını isteriz. Tarihi bu kadar yüksek bir idealin esas temel taşı, yalnız geçici politika esaslarında kalmaz. Bunun, esas temel taşları lâzımdır ki, kültür ve ekonomi cevheriyle dolu olsun. Çünkü kültür ve ekonomi, her türlü siyasete yön veren esaslardır. 1937 (Atatürk'ün S.D.II, s. 285)

Bu millet, ekonomik bağımsızlığını elde ederse o kadar kuvvetli temel üzerinde yerleşmiş ve ilerlemeye başlamış olacaktır ve artık bunu yerinden kımıldatmak mümkün olmayacaktır. İşte düşmanlarımızın, hakiki düşmanlarımızın bir türlü rıza göstermedikleri budur. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 114)

Ekonomik hayatın etkinlik ve canlılığı ancak ulaştırma vasıtalarının, yolların, demir yollarının, limanların durumu ve derecesiyle orantılıdır. 1922 (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri I, S. 221, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.242)

Büyük Türk kadınına çalışmalarımıza ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına bilimsel, ahlaki, sosyal ve ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve destekçisi yapmak yoludur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.154-155)

Büyük millî disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul hâline getirilmesine, ayrıca itina ve dikkat edileceğine, şüphem yoktur. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 420)

Hiçbir medeni devlet yoktur ki, ordu ve donanmadan evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.188)

Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir. Bundan başka, halkın fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür. Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de manasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat şahsın vücudunda maddî bir sağlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlık yaratmak ve bu suretle bir karşı koyma zemini hazırlamak mümkündür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 61-62; 488-492)

Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadî refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâyık olduğumuz yeri de temin edecektir.” (16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin

son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Milli ekonominin temeli, ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. Fakat, bu hayatî işi, isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce ciddi etütlere dayalı bir ziraat siyaseti tespit etmek ve onun için de, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır. Bu siyaset ve rejimde, önemli yer alabilecek noktalar başlıca şunlar olabilir: Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünmez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlandırmak lâzımdır. (1937) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.412) Bir devletin maliyesi bağımsızlıktan yoksun olunca, o devletin bütün hayati kısımlarında bağımsızlık felç olmuştur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.243)

Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki emeklerini asrî, iktisadî tedbirlerle azamî haddine çıkarmalıyız. Köylünün çalışmalarının netice ve semeresini kendi menfaati lehine azamî haddine yükseltmek, iktisadî siyasetimizin temel taşıdır. Onun için, bir yandan çiftçinin emeğini arttıracak ve semereli kılacak bilgi, vasıta ve fennî aletlerin kullanma ve yapılmasına, öte yandan onun çalışmalarının neticelerinden azamî derecede faydalanmasını temin edecek iktisadî tedbirlerin alınmasına çalışmak lâzımdır. (1922)

Halk, köylüler bana her yerde iş programını şu iki kelime ile ihtar ettiler: Yol, mektep. Hattâ yoldan bahsederlerken 'yol köylünün kanadıdır' demeleriyle her şeyden evvel ona ehemmiyet verdikleri anlaşılıyor. Gerçekten bütün ekonomi birinci kelimenin ve her şey ikinci kelimenin içindedir. 1934 (Atatürk'ün S.D. II, S. 193 – 194)

Memleketi ilim, kültür, iktisat ve bayındırlık sahasında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lâzımdır. Bu kutsal amaçları elde etmek için savaşıyan aydın kuvvetlerin arasında öğretmenler en mühim ve nazik yeri almaktadırlar. 1923 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 487)

Öğretmenler! Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı suretle bütün tahsil derecelerindeki talim ve terbiyelerinin pratik olması mühimdir. Memleket evlâdı, her öğrenim aşamasında ekonomik hayatta verimli, etkili ve başarılı olacak surette donatılmalıdır. (25.08.1924, Öğretmenler Birliği Kongresi Üyelerine)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamlarıyız. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve

şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasıyla bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Bir yandan bilgisizliği ortadan kaldırmaya uğraşırken, bir yandan da memleket evladını toplumsal ve ekonomik hayatta aktif şekilde etkili ve verimli kılabilmek için zorunlu olan ilk bilgileri, uygulamalı bir biçimde vermek metodu eğitimimizin temelini oluşturmalıdır.

Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkârlarına sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Memleketi ilim, irfan, ekonomi ve bayındırlık alanlarında da yükseltmek, milletimizin her hususta çok verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lazımdır. Bu kutsal amaçlar elde etmek için mücadeleye atılanların arasında öğretmenler en önemli ve en hassas yeri almaktadır.

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk Milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir.

Ferdî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az bir zaman için de milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde, bilhassa iktisadî sahada devleti fiilen alâkadar etmek mühim esaslarımızdandır. Ben, memleket ve milleti düştüğü felâketten çıkarabileceğim inancıyla Anadolu'ya geçtiğim ve amacın gerektirdiği teşebbüslere giriştiğim zaman cebimde, emrimde beş para olmadığını söyleyebilirim. Fakat, parasızlık benim milletle beraber atmaya muvaffak olduğum hedefe yönelik adımları durdurmaya değil, zerre kadar azaltmaya dahi sebep teşkil edememiştir. Yürüdük, muvaffak olduk; yürüdükçe, muvaffak oldukça maddî güçlükler, kendiliğinden ortadan kalktı. Ankara'da, mukaddes topraklarımızı her taraftan sarmış ve fiilen işgal etmiş düşman ordularını, bu mukaddes topraklardan atmak imkânından bahsettiğim zaman bana, en şuurlu, ileri görüşlü oldukları iddia olunan kimseler, bütün bu teşebbüslerin paraya bağlı olduğundan bahsediyor ve "Ne kadar paran vardır?" veya "Nereden, nasıl para bulabilirsin?" gibi sualler soruyorlardı. Benim verdiğim cevap şu idi: "Türk milleti kendi hayat ve kurtuluşuna yönelmiş olduğuna kanaat edeceği teşebbüsleri başarabilecek bir kudrete maliktir. Bu teşebbüsün ciddiyetine kanaati halinde onun gerektirdiği kadar servet kaynağını, işe girişenlerin emrine hazır hale koyar". Bu dediklerim, sözden işe geçmiş hakikatler değil midir? Bu noktada hemen şunu da ilâve edeyim ki, Ankara'da ilk millî hükûmet kurulduğu zaman etraf ve çevrelerin tereddüdünden bahsetmeyeceğim. Fakat, o hükûmeti teşkil eden kimselerin dahi bana "Hükûmet teşekkül etti. Fakat devlet ve hükûmeti idare için nereden para alacağız?" dediklerini

hatırlarım. Verdiğim cevap pek sade olmuştur: “Çalışmalarınız, devleti, milleti kurtarmaya yönelmişse ve bu çalışma hedefiniz büyük Türk milletince belli olunca sualiniz tekrar etmeyecektir. Türk milleti, kendisi için, kendi geleceği ve kurtuluşu için çalışan müteşebbisleri, heyetleri güçlükler karşısında bırakmayacak kadar yüksek vatanseverlik ve yüksek şeref hisleriyle donanmıştır”. 1926 (Atatürk’ün B.N., s. 103-104)

Memleketimizi demiryolları ile ve üzerinde otomobiller çalışır muntazam yollarla şebeke haline getirmek mecburiyetindeyiz. Çünkü Batının ve dünyanın araçları bunlar oldukça, trenler oldukça, bunlara karşı merkepler ve kağı ile ve tabii yollar üzerinde yarışa girişmenin imkânı yoktur. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, S. 111)

Demiryolları bir ülkeyi medeniyet ve refah nurlarıyla aydınlatan kutsal bir meşaledir. 1937 (Atatürk’ün K.A.N., S. 20)

Ekonominin gelişmesinde başlıca lüzumlu olan, yollar, demiryolları, limanlar, kara ve deniz ulaştırma vasıtaları millî mevcudiyetin maddî ve siyasî kan damarlarıdır. Refah ve kuvvet vasıtasıdır. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., S. 266)

Memleketimizi demiryolları ile ve üzerinde otomobiller çalışır muntazam yollarla şebeke haline getirmek mecburiyetindeyiz. Çünkü Batının ve dünyanın araçları bunlar oldukça, trenler oldukça, bunlara karşı merkepler ve kağı ile ve tabii yollar üzerinde yarışa girişmenin imkânı yoktur. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, S. 111)

Milleti uzun asırlar dalgın bırakan çeşitli sebepler arasında hakikî noktayı, bir kelime ile ifade etmek için diyebilirim ki, bütün yoksulluklarımızın kesin sebebi, zihniyet meselesidir. İnsanlar ve insanlardan meydana gelen topluluklar her şeyden evvel bütün fertleriyle doğru bir zihniyete sahip olmalıydılar. Zihniyeti zayıf, çürük, hasta olan bir toplumun bütün çalışması boşadır. 1923 (Atatürk’ün S.D.II, s. 138)

Hayat demek ekonomi demektir. Yaşayabilmek için mutlaka kazanan olmalıdır. Bu millet şimdiye kadar imparatorluklar kurmuştur. Cihangirler yetiştirmiştir. Hâlbuki bazı devirler oldu ki, ekonomi ile uğraşmaya tenezzül etmemiştir! İktisadiyatı aşağı bir şey telâkki ederek onu başka unsurlara bırakmıştır. Bunun neticesi olarak bugün o unsurlar, o yabancılar esas unsurun fiilen efendisi olmuştur. Onlar, nihayet bu memleketi müstemleke telâkki etmişler, onu bir istismar sahası yapmışlardır. Hem nasıl müstemleke? Kendi evlâdıyla, kendi parasıyla idare olunan bir müstemleke... Ürünleri, bütün kazancı harice gitmek şartıyla.... Efendiler! Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için iktisadiyat esastır. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu merkezin etrafında toplamalıyız. Her mesai şubesini, mutlaka bu esas noktaya dayandırmalıyız. Meselâ maarif programımız ne olacaktır? Maarif programımız şu olacak ki, onu takip eden insanlar, güzel çiftçi, kunduracı, fabrikacı, tüccar olacak. Pratik, yararlı, verimli adam olacak... Bunları öğreten programların, bunları öğreten memleketlerin ve kuruluşların tümü maarif olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 9. 1. 1930)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnuluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin

son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Bence, yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün esasları, bütün programları iktisat programından çıkmalıdır; çünkü her şey bunun içinde bulunmaktadır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 111)

Eğer harp bir bomba patlaması gibi birdenbire çıkarsa milletler, harbe mâni olmak için, silahlı mukavemetlerini ve malî kudretlerini saldırgana karşı birleştirmekte tereddüt etmemelidirler. En hızlı ve en müessir tedbir, muhtemel bir saldırgana, taarruzun yanına kâr kalmayacağını açıkça anlatacak uluslararası teşkilâtın kurulmasıdır. Mamafih, bugün için en acele ihtiyaç, komşu memleketlerin, birbirlerinin hususî ihtiyaçlarını ve meselelerini görüşmeleridir. Bundan başka bölgesel antlaşmalar, barışın korunması için kıymetlerini şimdiden ispat etmişlerdir. 1935 (Ayın Tarihi, Sayı: 19, 1935)

Nazilli Kumaş Fabrikası'nda, işleyen makineleri incelerken söylediği söz: İşte, halka hayat veren gerçek musiki! 1937 (Afet İnan, Ayın Tarihi, No: 47, 1937, s. 52)

17 Şubat 1923'de İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'ni açılış konuşmasından: Efendiler; Yüksek heyetinizin bugün yapmış olduğu Türkiye İktisat Kongresi çok önemlidir, çok tarihidir. Nasıl ki Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi felâket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak hususunda Misak-ı Millî'nin ve Anayasa'nın ilk temel taşlarını bulmada etken olmuş, etkili olmuş, girişici olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, millî tarihimizde ve millî hayatımızda en kıymetli ve yüksek hatıraya erişmiş ise, kongreniz de milletin ve memleketin hayatını ve gerçek kurtuluşunu temine aracı olacak kuralın temel taşlarını ve esaslarını gösterip ortaya koymak suretiyle tarihte en büyük üne ve çok kıymetli bir hatıraya erişecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 112)

Ekonomik kalkınma, Türkiye'nin, hür, bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı Türkiye idealinin, belkemiğidir. Türkiye bu kalkınmada, iki büyük kuvvet dizisine dayanmaktadır: Toprağının iklimleri, zenginlikleri ve başlı başına bir servet olan coğrafi vaziyeti ve bir de, Türk milletinin, silâh kadar, makine de tutmaya yaraşan kudretli eli ve millî olduğuna inandığı işlerde ve zamanlarda, tarihin akışını değiştirir yiğitlikle beliren, yüksek sosyal benlik duygusu... (1937) (Atatürk'ün S.D.I, s. 383, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Bizi diğer medeni milletler arasında geri bıraktıran adlî, siyasî, iktisadî, malî zincirler kırılmıştır. Parçalanmıştır... Bugüne kadar kazandığımız muvaffakiyet, bize ancak terakki ve medeniyete doğru bir yol açmıştır. Yoksa terakki medeniyeti henüz ulaşılmış değildir.

Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, ekonomi ve ilim ve kültür zaferleri olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar kazandığı zaferler, memleketimizi gerçek kurtuluşa yöneltmiş sayılmaz. Bu zaferler, ancak gelecek zaferimiz için kıymetli bir zemin hazırlamıştır. Askerî zaferlerimizle gururlanmayalım. Yeni ilim ve ekonomi zaferlerine hazırlanalım. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 72)

Yeni Türkiye Devleti temellerini süngü ile değil, süngünün de dayandığı ekonomi ile kuracaktır. Yeni Türkiye Devleti cihangir bir devlet olmayacaktır. Fakat yeni Türkiye Devleti, bir ekonomik devlet olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 56-57)

İçinde olduğumuz halk devrinin, millî devrin millî tarihini de yazabilmek için kalemlerimiz, sabanlar olacaktır. Bence halk devri, "ekonomi devri" kavramı ile ifade olunur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Biz, bu milleti bugünkü şeklinden daha yüksek derecelere çıkarmakla yükümlü adamlarıdır. Bu yükseliş, yalnız meydan muharebelerinde kazandığımız şereflerle olamaz; bu, buna kâfi değil. Asıl yükseliş, iktisat sahasında yükseliş olacaktır! (Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938, s. 258-259)

Bütün dünyada olduğu gibi memleketimizde de en başta bulunan mühim işimiz, iktisat işidir. 1932 (Milliyet gazetesi, 13.9.1932)

Tüccar, milletin emeği ve üretimi kıymetlendirilmek için, eline ve zekâsına güvenilen ve bu güvene liyakat göstermesi gereken adamdır. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 381)

Ticarette çok kazanmak değil, sağlam ve temiz kazanmak kuralı hâkimdir. 1931 (Cumhuriyet gazetesi, 25. 7. 1931)

Yeni kuruluşlar için bina, para, ortam imkânlarından söz edilmesi üzerine söyledikleri: Gerekli sebeplerde hata ediyorsunuz! Bana, yeni bir tesis yapacağınız yerde cansız maddelerden bahsediyorsunuz; halbuki bana adamdan bahsetmelisiniz! Filân yerde Ali Bey var deyin; onu, bana tasvir eden! Eğer bu Ali Bey istenen adamsa binayı da, parayı da, etrafına toplanacak kitleyi de yaratır. Taşa toprağa değil, insana kıymet verin! 1933 (Atatürk'ten B.H., s. 59)

Türkiye İş Bankası'nın kuruluş gecesi (26 Ağustos 1924), Banka'nın İdare Meclisi üyelerine söyledikleri: Sermayenin azlığına bakarak cesaretiniz kırılmasın! Böyle kurumlar için en kuvvetli sermaye zekâ, dikkat, iffettir. Teknik ve metodik çalışmasını bilmektir. Bu kanaatle işe sarılınız, mutlaka başaracaksınız! Bu işte başarılı olmayı, eğer şahsî bir izzetinefis meselesinden daha ileri, millî bir gurur, millî bir izzetinefis meselesi yaparsanız çalışmak için, hedefinize ulaşmak ve daha yükselmek için muhtaç olduğunuz ateşi, enerjiyi bol bol yüreklerinizde bulacaksınız! 1924 (Cumhuriyet gazetesi, 27. 8. 1934)

Muharebe meydanlarında kıymetli evlâtlarımızın süngü ve silâhlarının zaferi kâfi değildir. Bu zafer ve başarı çok büyüktür; ancak, gerçek refah ve mutluluğa sahip olabilmek için, asıl bundan sonra çalışmak gerekir. Sizin için zafer ve ilerleme sahası ekonomide, ticarettedir. Bunu takdir ediyorsanız, çok çalışmaya mecbursunuz. Aksi takdirde memleketin gerçek sahibi olduğunuzu söyleyemezsiniz bile, kimseyi inandıramazsınız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 129)

Milletimizin kuvvetli seciyesi, sarsılmaz iradesi, ateşli milliyetçiliği, iktisadi muvaffakiyetinden doğacak feyizlerle de lârûnüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de beynelmileldir. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mâna var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için çamuru atmak elzemdir, tabiidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya plâtininden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevk edenler varsa onların ahmaklık ve kalın kafalığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve beynelmilel kıyafet, bizim için çok cevherli milletimiz için lâıyk bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpin veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kıravat, yakalılık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim: Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot

gibi, bonjur gibi, smokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz ve onlara sormak isterim:

Yunan serpuşu olan fesi giymek uygun olur da, şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? (1925)

Ekonomi demek, her şey demektir. Yaşamak için, mesut olmak için, insan varlığı için ne lâzımsa onların hepsi demektir. Ziraat demektir, ticaret demektir, çalışma demektir, her şey demektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 110-111)

Bizzat Anadolu içerlerinde yaptığım seyahatlerimde gördüm ki, biz Türkler misafirlerimizi ağırlama için onlara verdikleri ziyafetlerde çok sayıda yemek yapıyoruz. Bu ekonomiye aykırı olduğu gibi, takdir edersiniz ki sağlığı da zararlıdır. Milletimizin misafirperverlikteki bu geleneğini makul bir hadde çevirmeyi hepimiz vazife saymalıyız. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 221)

GELENEK, GÖRENEK

Kıyafet tarzımızı aşırıya vardiğerler, kıyafetlerinde aynen Avrupa kadınına taklit edenler düşünmelidir ki, her milletin kendine özgü gelenek, görenekleri ve kendisine özgü millî özellikleri vardır. Hiçbir millet aynen diğer bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne kendi milliyeti sınırlarında kalabilir. Bunun neticesi şüphesiz ki hüsrandır. (1923, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 154)

Hanımlar, Beyler ! (Öğretmenler) Kesinlikle bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır. Hiçbir tutarlı kanıtı dayanmayan birtakım geleneklerin, boş inançların korunmasında ısrar eden milletlerin ilerlemesi çok güç olur; belki de hiç olmaz. Geleneklerin kayıt ve şartlarını aşamayan milletler, hayatı, akla ve gerçeklere uygun olarak göremez. Böyle milletler, hayata geniş açıdan bakan milletlerin egemenliği ve boyunduruğu altına girmeye mahkumdur. İlim ve fen çalışmalarının merkezi okuldur. Bundan dolayı okul lazımdır. Okul adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım. İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve fenni versin, fakat o kadar pratik bir şekilde versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkûm olmadığına emin olsun.

Bizim milletimiz esasen demokrattır. Kültürünün, geleneklerinin en derin maziye ait dönemleri bunu doğrular. Bizim yapabileceğimiz bir şey varsa, bu fitrî karakterin gereklerini yapay bir şekilde menetmek isteyenleri ortadan kaldırmaktır. (Vasfi Raşid Sevig, Türkiye Cumhuriyeti Esas Teşkilât Hukuku, 1938, Cilt: I, s. 329)

Bizim milletimiz esasen demokrattır. Kültürünün, geleneklerinin en derin maziye ait dönemleri bunu doğrular. Bizim yapabileceğimiz bir şey varsa, bu fitrî karakterin gereklerini yapay bir şekilde menetmek isteyenleri ortadan kaldırmaktır. (Vasfi Raşid Sevig, Türkiye Cumhuriyeti Esas Teşkilât Hukuku, 1938, Cilt: I, s. 329)

Tarih, "geleneksel boyun kırmaktan üzüntü duymayan millet, biz yürüyelim, arkamızdan gelsin!" fikir ve görüşünde bulunanların uğradıkları akıbetler ve cezalarla doludur. İdare adamlarının, bilhassa millet adamlarının böyle yanlış ve reddolunmuş zihniyetlere asla kapılmamaları lâzımdır. 1919 (Nutuk I, s. 56)

Bizzat Anadolu içerlerinde yaptığım seyahatlerimde gördüm ki, biz Türkler misafirlerimizi ağırlama için onlara verdikleri ziyafetlerde çok sayıda yemek yapıyoruz. Bu ekonomiye aykırı olduğu gibi, takdir edersiniz ki sağlığı da zararlıdır. Milletimizin misafirperverlikteki bu geleneğini makul bir hadde çevirmeyi hepimiz vazife saymalıyız. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 221)

“... Bir şeyin zararıyla, bir şeyin yok olmasıyla yükselen şeyler, elbette, o şeylerden zarar görmüş olanı alçaltır. Gerçekten de Avrupa'nın bütün ilerlemesine, yükselmesine ve uygarlaşmasına karşılık, Türkiye gerilemiş, düştükçe düşmüştür. Türkiye'yi yok etmeye girişenler, Türkiye'nin ortadan kaldırılmasında çıkar ve hayat görenler, zararlı olmaktan çıkmışlar, aralarında çıkarları paylaşarak, birleşmiş ve ittifak etmişlerdir. Ve bunun sonucu olarak, birçok zekâlar, duygular, fikirler, Türkiye'nin yok edilmesi noktasında yoğunlaştırılmıştır. Ve bu yoğunlaşma, yüzyıllar geçtikçe oluşan kuşaklarda, adeta tahrip edici bir gelenek biçimine dönüşmüştür. Ve bu geleneğin, Türkiye'nin hayatına ve varlığına aralıksız uygulanması sonucunda, nihayet Türkiye'yi islah etmek, Türkiye'yi uygarlaştırmak gibi birtakım bahanelerle, Türkiye'nin iç hayatına, iç yönetimine işlemiş ve sızmışlardır. Böyle elverişli bir zemin hazırlamak güç ve kuvvetini elde etmişlerdir.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

GENÇLİK, GENÇLER

Gençler! Cesaretimizi artıran ve devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 179-188)

Bir toplantıda, kendi partisinden bir bucak başkanının çekinmeden tenkitlerde bulunması üzerine söyledikleri: Bu genç doğru söylüyor, tebrik ederim. Biz, her yaptığımızı methedenlerden değil, gerçekleri olduğu gibi görenlerden fayda göreceğimize inanmalıyız. Bu genç, doğru düşünüyor; söylediklerinde, ben de dahil olduğum halde hepimiz için ibret alınacak şeyler mevcuttur. 1930 (Atatürk'ten B.H., s. 54)

Bir toplantıda, kendi partisinden bir bucak başkanının çekinmeden tenkitlerde bulunması üzerine söyledikleri: Bu genç doğru söylüyor, tebrik ederim. Biz, her yaptığımızı methedenlerden değil, gerçekleri olduğu gibi görenlerden fayda göreceğimize inanmalıyız. Bu genç, doğru düşünüyor; söylediklerinde, ben de dahil olduğum halde hepimiz için ibret alınacak şeyler mevcuttur. 1930 (Atatürk'ten B.H., s. 54)

Diyorsunuz ki, baskı fikri ve gericilik bir daha yer bulamayacaktır. Ben de aynı kanaatteyim. Bunu, sizin gibi gençlerden işitmek şeref vericidir. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 48)

Benim anladığım gençlik, bu inkılâbın fikirlerini ve ideolojisini benimseyip gelecek kuşaklara götürecek kimselerdir. Benim nazarımda yirmi yaşında bir yobaz ihtiyardır, yetmiş yaşında bir idealist de güçlü bir gençtir. (Niyazi Ahmet Banoğlu, Atatürk'ün İdeolojisi, Bayram gazetesi, 14. 11. 1978)

Yaşama ve bağımsızlık gayemiz, istilâ ve tecavüz hırsıyla çarpışıyordu. Nihayet Ocak ayının onbirinci günü sabahı muharebe meydanı, meşru gayenin zafer fecrine bir belirti alanı oldu. Yeni Türkiye Devleti'nin küçük, fakat millî ülkülü genç ordusu, en dar bir hespla üç misli düşmanı İnönü Meydan

Muharebesi'nde mağlup etti. Strateji sanatının en nazik gereklerini isabetle uyguladı. Yeni Türkiye Devleti'nin bağımsızlık tutkusu, mütevazı bir varlık içinde söndürülmesi imkânsız bir ateşin imha edici alevleriyle kendini ve yeni devletin yapısındaki manevî sağlamlığı Birinci İnönü Meydan Muharebesi'nde dünyaya ispat etti. 1924 (Atatürk'ün S.D.III, s. 73)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri'ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk'ün S.D.V, s. 47)

Büyük davamız, en medenî ve en rahata kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali, en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda temin etmek, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin kafasında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 386)

Türk milleti ve onun küçük ve büyük yaştaki çocukları, çelikten yapılmış heykellerdir! Onların ne olduklarını anlamak için onlarla savaş meydanlarında boy ölçüşmek lâzımdır. İşte böyle bir teşebbüstür ki, Türk gençliğinin binlerce sene evvelden beri tanınmış olan yüksek kıymet, kuvvet, kudret ve yenilmez zekâsının imtihanı olur. Türk milleti her an ve her kiminle olursa olsun böyle bir imtihana hazırdır. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 87-88)

Bir "Aydınlatma Heyeti" oluşturarak Anadolu'yu dolaşmaya karar veren İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği'nin telgrafına cevabı : Heyetinizin oluşmasını memnuniyetle karşıladım. Memleketin aydın gençliğinin bağnazlık ve gericiliğe karşı mücadelesindeki yüksek vazifesini idrak ile teşebbüs sahasına geçmesi, takdire değerdir. Düzenleyeceğimiz heyetlerin memleket dahilinde seyahati, en büyük ilim ocağına, memleketimizi yakından tetkik fırsatını da vereceğinden ayrıca faydalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V.,s.154)

Banka, memleketimizin iktisadiyatına çok yararlı hizmetler yapmıştır. Bence, bütün bu hizmetlerin üstünde daha büyük olan bir hizmeti de bankacılığa gençlerimizi yetiştirmiş olmasıdır. En çok bununla iftihar ederiz. 1933 (Akşam gazetesi, 27. 8. 1933, s.2)

Gençliği mutlaka ülkücü ve memleketle alâkalı olarak yetiştirmek, herkesin, hepimizin, her devlet adamının başta gelen vazifesidir. (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 62)

Memleketimiz baştan nihayete kadar hazinelerle doludur. Biz, o hazineler üstünde aç kalmış insanlar gibiyiz. Hepimiz bütün bu hazineleri meydana çıkarmak ve servet ve refahımızın kaynaklarını bulmak vazifesiyle yükümlüyük. Bu vazifelerin kolaylıkla yapılabileceğini kabul etmek doğru değildir. Eminim

ki, gençler yalnız nazariyatla meşgul değillerdir. Sanatın, ziraatın, ticaretin ne olduğunu anlayan ve bunları fiilen uygulayan gençlerdir. Gerçek zaferlere, ancak bu gibi verimli sahalardaki faaliyetle varacağız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.114)

Serbest Cumhuriyet Partisi Lideri Fethi Okyar'a verdiği cevaptan : Büyük Millet Meclisi'nde ve millet karşısında ulus işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü büyük Meclis'te aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini, cumhuriyetin esaslarından sayarım. 1930 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 544)

... Sizin gibi gençlere sahip buldukça, bu vatan ve milletin, şimdiye kadar elde ettiği başardığı zaferlerin üstüne çok daha büyük zaferler koyabileceğine şüphe etmiyorum. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 117)

Yeni nesil, en büyük cumhuriyetçilik dersini bugünkü öğretmenler topluluğundan ve onların yetiştirecekleri öğretmenlerden alacaktır. 1924 (Büyük Tarih Trabzon'da, S. 11)

Öğretmenler! Yeni nesli, cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz. Ve yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle orantılı bulunacaktır. Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister! Yeni nesli, bu özellik ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir... Sizin başarınız, Cumhuriyetin başarısı olacaktır. (25.08.1924, Öğretmenler Birliği Kongresi Üyelerine)

Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1- Milliyetine, 2- Türkiye Devletine, 3- Türkiye Büyük Millet Meclisine; düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır. 1922 (M.E.İ.S.D. I, S. 9)

Gelecek için hazırlanan vatan evlâdına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmeyerek tam sabır ve dayanma ile çalışmalarını ve öğrenimdeki çocuklarımızın anne ve babalarına yavrularının tahsillerinin tamamlanması için her fedakârlığı göze almaktan çekinmemelerini tavsiye ederim.

Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa varlığı ile, hakkı ile, birliği ile çelişen bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzumu ve millî düşünceleri tam bir imanla her mukabil fikre karşı şiddetle ve fedakârane savunma zorunluğu aşılmalıdır. Yeni neslin bütün ruhsal kuvvetlerine bu özellik ve kabiliyetin zerki mühimdir. Daimî ve müthiş bir savaş şeklinde beliren milletler hayatının felsefesi, bağımsız ve mesut kalmak isteyen her millet için bu yüksek özellikleri şiddetle istemektedir. Yeni kuşağın taşıyacağı manevî özellikler yanında kuvvetli bir fazilet aşkı ve kuvvetli bir intizam ve inzibat fikrinden de bahsetmek zaruretindeyim. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler uygulamaya geçtiği vakit, Türk milleti yükselecektir. (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M., s.37)

Halka yaklaşmak ve halkla kaynaşmak daha çok aydınlara yöneltilen bir vazifedir. Gençlerimiz ve aydınlarımız niçin yürüdüklerini ve ne yapacaklarını önce kendi beyinlerinde iyice kararlaştırmalı, onları halk tarafından iyice benimsenip kabul edilebilecek bir hale getirmeli, onları ancak ondan sonra ortaya atmalıdır. 1923

Gençler! Vatanın bütün ümit ve istikbali size, genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmıştır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le beraber, Cilt : I, s. 248)

Bizim halkımız çok temiz kalpli, çok asil ruhlu, ilerlemeye çok kabiliyetli bir halktır. Bu halk eğer bir defa karşısındakilerin samimiyetle kendilerine hizmet ettiğine inanırsa her türlü hareketi hemen kabule hazırdır. Bunun için gençlerin her şeyden önce millete güven vermeleri lazımdır. 1923

Başımıza neler örölmek istenildiği ve nasıl mukavemet ettiğimiz ve daha doğrusu milletin arzu ve emellerine uyarak ve onun yardımıyla nasıl çalıştığımız görölmeli ve gelecek kuşaklar için ibret ve uyanıklığı gerektirmelidir. Zaten herşey unutulur. Fakat biz her şeyi gençliğe bırakacağız. O gençlik ki hiçbir şeyi unutmuyacaktır; geleceğin ışık saçan çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir! 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le beraber, Cilt : II, s. 471-472)

Her şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleket ve milletim hakkındaki sonsuz sevgim değil, bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümdür. 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk'ü Özleyiş, s.17)

Gençler için vatanî işlerde ölmek söz konusu olabilir; lâkin korkmak, asla! 1919 (Reşit Paşa'nın Hatıraları, s. 127)

Bu memleketin gençliği, hakkımda pek büyük sevgi gösterdi. Bu kadar lâyıık olduğumu bilmiyordum. Arkadaşlar! Bu memleketi ve bu milleti asırlardan beri berbat edenler çoktan ölmüştür. Bütün gençlik, buna iman etmelidirler. Bizim kanımız akmadıkça bunlar bir daha avdet etmeyecektir. 1924 (1933 "Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü", Giresun Halkevi Neşriyatı, 1933)

Bu kadar kuvvetli ve zinde bir gençlik içinde kendimi gördüğümden dolayı bahtıyarım. 1924 (1933 "Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü", Giresun Halkevi Neşriyatı, 1933)

Milletin kıymetli ve seçkin gençleriyle konuşmak benim için saadettir. 1930 (Vakit gazetesi, 11. 11. 1930)

Milletin bağrından temiz bir nesil yetişiyor. Bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkamda kalmayacak! 1923 (Ercüment Ekrem Talû Tasvir gazetesi 10. 11. 1946)

Asla şüphe yoktur ki Cumhuriyetin gelecek evlâtları, bizden daha çok rahata kavuşmuş ve bahtıyar olacaklardır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 435)

"Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli

hazinedir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!” 1927 (Nutuk II, s.897-898)

Herhangi bir yabancı kültür, şimdiki kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur. O ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla her karşıt düşünceye karşı şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir. Yeni neslin milli ruhuna bu özellik ve yeteneklerin aşılması çok önemlidir. Sürekli ve müthiş bir mücadeleden ibaret olan hayat, bağımsız ve mutlu olmak isteyen her milletten bu özellikleri şiddetle istemektedir. .. Gelecek için hazırlanan vatan çocuklarına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmemelerini; sabır ve metanet ile çalışmalarını; çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının öğrenimlerini tamamlamaları için her fedakarlığı göze almalarını tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkar olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silahıyla olduğu gibi aklıyla da mücadele etmek zorunda olan milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. (1921, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 19-21)

Muhterem Gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Kazanmak, yenilmek. Size, Türk Gençliği'ne terk edip bıraktığımız vicdani emanet, yalnız ve daima kazanmaktır ve eminim daima kazanacaksınız. Milleti yükseltmek için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti yükseltmek için dikilecek engellere hep birlikte engel olacağız. Bunun için beyinlerinize, irfanlarınıza, bilgilerinize, gerekirse bileklerinize, pazularınıza, bacaklarınıza başvuracak, fakat sonuçta mutlaka ve mutlaka o amaca varacağız... Bu millet, sizin gibi evlatlarıyla layık olduğu olgunluk derecesini bulacaktır. (1923,Tarsus) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 133, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 137)

Siz genç arkadaşlar, yorulmadan beni takip etmeye söz vermişsiniz. İşte ben özellikle bu sözden çok duygulandım. Yorulmadan beni takip edeceğinizi söylüyorsunuz. Fakat arkadaşlar yorulmadan ne demek ? Yorulmamak olur mu ? Elbette yorulacaksınız. Benim sizden istediğim şey yorulmamak değil, yorulduğunuz dakikada da dinlenmeden beni takip etmektir. Yorgunluk her insan, her canlı için doğal bir durumdur. Fakat insanda yorgunluğu yenebilecek manevi bir kuvvet vardır ki, işte bu kuvvet yorulanları dinlendirmeden yürütür. Sizler, yani, yeni Türkiye'nin genç evlatları, yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz. ..dinlenmemek üzere yürümeğe karar verenler asla ve asla yorulmazlar. Türk Gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir. (1937, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 327-328)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Türkiye Cumhuriyetinin, özellikle bugünkü gençliğine ve yetişmekte olan çocuklarına hitap ediyorum: Batı senden, Türk'ten çok geriydi. Mânada, fikirde, tarihte bu, böyleydi. Eğer bugün, Batı nihayet teknikte bir yükselme gösteriyorsa, ey Türk çocuğu, o kabahat senin değil, senden evvelkilerin affolunmaz ihmalinin bir neticesidir. Şunu da söyleyeyim ki, çok zekisin, bu belli! Fakat zekânı unut, daima çalışkan ol! (1936) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.213, Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

1933 Razgrad olayını protesto amacıyla yapılan gençlik gösterisinin izin alınmadan yapılması sebebiyle takibata geçilmesi üzerine, izinsiz gösteriyle ilgileri olmadığını bildiren Türk Talebe Birliği Kongresi daimî delegelerine cevap telgrafı : Gençliğin çalışkan, duyarlı ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik, her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kaidelerine riayetkâr bulunmaya da dikkatli olmalıdır. Cumhuriyet Hükûmeti'nin millî meselelerde vazifesini bilir olduğuna ve kanunların ve adlî kuvvetlerin adaletine emin olunuz. 1933 (Cumhuriyet gazetesi, 28. 4. 1933)

Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak, bunda en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir. Bir ulusun yeni değişikliğine ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. Bugün dinletmeye yeltenilen musiki, yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkca bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak bu düzeyde, Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir. 1934 (Ayın Tarihi, Sayı 12, 1934. s. 23)

Her çeşit spor faaliyetlerini, Türk gençliğinin millî terbiyesinin ana unsurlarından saymak lâzımdır. 1937 (Atatürk'ün K.A.N., S. 32)

Genç fikirli demek, doğrultuyu gören ve anlayan hakikî fikirli demektir. Millet'in hakîm emelleri, görüş noktası budur. Hepimiz ona uymaya mecburuz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 17)

Şunu ilâve edeyim ki, Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihî olarak bildiğim için, Türk kızlarından birinin dünya güzeli seçilmiş olmasını, çok tabîi buldum. Fakat, Türk gençlerine bu münasebetle şunu da hatırlatmayı lüzumlu görürüm: Övünç duyduğumuz tabîi güzelliğinizi sağlıklı biçimde muhafaza etmesini biliniz ve bu yolda uyanık bir gelişmenin arasız gerçekleşmesini ihmâl etmeyiniz. Bununla beraber, asıl uğraşmaya mecbur olduğunuz şey, analarınızın ve atalarınızın oldukları gibi, yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 3.8.1932)

Milletin bağrından temiz bir nesil yetişiyor. Bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkamda kalmayacak! 1923 (Ercüment Ekrem Talû Tasvir gazetesi 10. 11. 1946)

Gençler! Benim gelecekteki emellerimi gerçekleştirmeyi üstlenen gençler! Bir gün bu memleketi sizin gibi beni anlamış bir gençliğe bırakacağımdan dolayı çok memnun ve mesudum. (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.195)

Millî Eğitim'in gayesi yalnız hükûmete memur yetiştirmek değil, daha çok memlekete ahlâklı, karakterli, cumhuriyetçi, inkılâpçı, olumlu, atılgan, başladığı işleri başarabilecek kabiliyette, dürüst,

düşünceli, iradeli, hayatta rastlayacağı engelleri aşmaya kudretli, karakter sahibi genç yetiştirmektedir. Bunun için de öğretim programları ve sistemleri ona göre düzenlenmelidir.

Eski milletler büyük çalışmalar sonunda kendilerine has birer mimarî stil yaratmışlardır. Son asrın sanat çalışma ve düşünceleri sonunda da modern bir mimarlık doğmuştur. Fakat, bu modern mimarlık da her milletin düşünce ve karakter farklarıyla birbirinden ayrı bir görünüş ve anlamdadır. Bir İtalyan modern mimarlığıyla bir Alman modern mimarlığı arasında çok değişiklikler vardır. Bu modern mimarlıklar bütün görünüşleriyle de hangi milletin malı olduğunu anlatmaktadırlar. Bizde de asrın bütün düşünce ve ihtiyaçlarına cevap verecek, ruhlarımızı okşayacak bir modern mimarlık lâzımdır. Fakat, bu modern mimarlık diğer milletlerin taklitçiliği değil, yurdumuza has, Türklüğe özgü bir mimarlık olmalıdır. Yapılan bazı binaları görüyorum; bunlar bir Avrupa modern mimarlığının aynen kopyasıdır. Bize orijinal bir modern Türk mimarlığı lâzımdır. Eminim ki, yetişmekte olan genç Türk mimarları, bu haklı isteğimde olumlu bir yaratıcılığa erişeceklerdir. (Mimar Hikmet Koyunoğlu, Kültür ve Sanat, sayı : 5, 1977, s. 151)

Türk milleti, güzel her şeyi, her medenî şeyi, her yüksek şeyi sever, takdir eder. Fakat muhakkaktır ki, herşeyin üstünde tapındığı bir şey varsa, o da kahramanlıktır. Bu sözlerim şüphesiz bugünkü uyanık Türk gençliğinin kulaklarında yüksek ve tesirli akisler yapacaktır. Yüksek huylarına ehemmiyetle baktığım Türk çocuklarından daha az şey istemem.

14 Eylül 1931 günü Dolmabahçe Sarayı balkonunda bir sohbet esnasında anlatılmıştır : Bizim neslin gençlik yıllarına Osmanlılık telkin ve etkileri hâkimdi. İmparatorluk halkını meydana getiren Türk'ten başka uluslara, bu arada yanlış bir din anlayışıyla Arap'lara, sarayın, ordu ve devlet ileri gelenleri arasında bulunan ırkdaşlarının etkisiyle Arnavut'lara özel bir değer veriliyor, onlardan söz edilirken "kavm-i necib" deyimini ile sıfatlandırılarak bu duygunun belirtilmesine çalışılıyor, memleketin sahibi ve devletin kurucusu olan biz Türk'ler, ikinci plânda gelen önemsiz halk yığınları sayılıyordu. Şair Mehmet Emin Yurdakul'un, ilk defa Manastır Askerî İdadisi'nde öğrenci iken okuduğum "Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur" mısraıyla başlayan manzumesinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusunu kaptırmadım. Bakınız nasıl oldu? Kurmaylık stajı için verildiğim* süvari alayı, Hayfa'da bulunuyordu. Kışla ile deniz arasında geniş bir talim alanı vardı ve piyade acemi eğitim devri yeni başlamıştı. Erleri bölgeden toplanmış Arap gençlerinden, öğretici kadro da tecrübeli ve Anadolulu kıta çavuşları olan Türk delikanlılarından kurulu idi. Katıldığım bölüğün alaydan yetişmiş, Makedonya Türklerinden, ileri yaşlı bir yüzbaşı vardı. Erlere çavuşlar talim yaptırıyor, biz subaylar arada dolaşarak çalışmalarını izliyor ve denetliyorduk. Yüzbaşı, çavuşlarına karşı sert davranıyor, yeni erlere karşı ise fazla şefkatli görünüyordu. Onların herhangi bir şekilde azarlanmasına, hırpalanmasına gönlü razı olmadığını ısrarla söylüyordu. Halbuki talimlerde, Türkçe bilmedikleri için, çavuşların söylediklerini iyi anlayamayan kimi erlerin yanlış hareketlerinin, zaman zaman çavuşların sabırlarını tükettiği, sertçe davranışlarına yol açtığı da oluyordu. Bir gün yüzbaşı, bu yolda hareketten kendini alıkoyamayan bir çavuşunu mimlemiş ve talimden döndükten sonra, birlikte oturduğumuz bölük komutanlığı odasına çağırılmıştı. Takım komutanıyla birlikte gelerek yüzbaşısını saygıyla ve askerce selâmlayan çavuş, yirmibeş yaşlarında dinç ve yakışıklı, ince bıyıklı, elmacık kemikleri fazla kabarık, uyanık bir Türk çocuğu idi. Yüzbaşı, onu ulusal onurunu ağır şekilde hançerleyen "...Türk!" sözleriyle azarlamaya başlamıştı. "Sen nasıl olur da kavm-i necib-i Arab'a

mensup, Peygamberimiz Efendimizin mübarek soyundan olan bu çocuklara sert davranır, ağır söz söyler, onların kalbini kırarsın. Kendini bil, sen onların ayağına su bile dökmeye lâayık değilsin...” gibi gittikçe mânasızlaşan, fakat yaşlı yüzbaşının samimî inancından kuvvet alan sözlerle hakaret ediyor, gittikçe asabileşiyordu. Ben dikkatle çavuşun yüz ifadesini izliyordum. Başlangıçta üstünde bir babaya duyulan saygının içtenliği okunan çizgiler sertleşmeye, içten gelen haklı bir isyanın ateşleri gözlerinde okunmaya başlamıştı. Fakat gerçek itaatin simgesi olan her Türk askeri gibi bu da iç duygularını gemlemesini bildi. Sessizce göz pınarlarından dökülmeye başlayan yaş damlaları, yanaklarında birbirini kovalayarak bıyıkları üstünde toplanıyor ve kendini böylece yatıştırmaya çalışıyordu. Ben, bir taraftan üzgün ve sinirli, bu sahneyi seyrederek ve söylenenleri dinlerken, bir yandan da içimde bir isyan duygusu şahlıyor ve şöyle düşünüyordum: “O erin bağılı olduğu kavim, bir çok bakımdan necib olabilir. Fakat çavuşun, yüzbaşının ve benim bağılı olduğumuz kavmin de tarihleri şerefle dolduran büyük ve asil bir ulus olduğu da bir an şüphe götürmez bir gerçektir. Türklük hakkındaki o günkü görüş ise, doğrudan doğruya Türk aydınlarının kendi kendini bilmemesinden ve başka uluslarda şu veya bu sebeple üstünlük var sayarak, kendini onlardan aşağı görüp nefesine olan güveni yitirmesindedir. Artık bu yanlış görüşe son vermek, Türklüğümüzü bütün asalet ve necabeti ile tanımak ve tanıtmak gerekmektedir” dedim ve o andan beri inandığım bu gerçeğe bütün Türklerin inanmasını, bununla övünüp kendine güvenmesini ülkü bildim. 1931 (Faik Reşit Unat, Ne Mutlu Türküm Diyene, Türk Dili Dergisi, Sayı: 146, Kasım 1963, s. 77-78)

GERİ KALMIŞLIK

“... Hepiniz bilirsiniz ki, Avrupa'nın en önemli devletleri, Türkiye'nin zararıyla, Türkiye'nin gerilemesiyle ortaya çıkmışlardır. Bugün bütün dünyayı etkileyen, milletimizin hayatını ve ülkemizi tehdit altında bulandıran, en güçlü gelişmeler, Türkiye'nin zararıyla gerçekleşmiştir. Eğer güçlü bir Türkiye varlığını sürdürseydi, denebilir ki İngiltere'nin bugünkü siyaseti var olmayacaktı. Türkiye, Viyana'dan sonra Peşte ve Belgrat'ta yenilmeseydi, Avusturya/Macaristan siyasetinin sözü edilmeyecekti. Fransa, İtalya, Almanya da, aynı kaynaktan esinlenerek hayat ve siyasetlerini geliştirmişler ve güçlendirmişlerdir.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“... Bir şeyin zararıyla, bir şeyin yok olmasıyla yükselen şeyler, elbette, o şeylerden zarar görmüş olanı alçaltır. Gerçekten de Avrupa'nın bütün ilerlemesine, yükselmesine ve uygarlaşmasına karşılık, Türkiye gerilemiş, düşükçe düşmüştür. Türkiye'yi yok etmeye girişenler, Türkiye'nin ortadan kaldırılmasında çıkar ve hayat görenler, zararlı olmaktan çıkmışlar, aralarında çıkarları paylaşarak, birleşmiş ve ittifak etmişlerdir. Ve bunun sonucu olarak, birçok zekâlar, duygular, fikirler, Türkiye'nin yok edilmesi noktasında yoğunlaştırılmıştır. Ve bu yoğunlaşma, yüzyıllar geçtikçe oluşan kuşaklarda, adeta tahrip edici bir gelenek biçimine dönüşmüştür. Ve bu geleneğin, Türkiye'nin hayatına ve varlığına aralıksız uygulanması sonucunda, nihayet Türkiye'yi islah etmek, Türkiye'yi uygarlaştırmak gibi birtakım bahanelerle, Türkiye'nin iç hayatına, iç yönetimine işlemiş ve sızmışlardır. Böyle elverişli bir zemin hazırlamak güç ve kuvvetini elde etmişlerdir.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“...Oysa güç ve kuvvet, Türkiye'de ve Türkiye halkında olan gelişme cevherine, zehirli ve yakıcı bir sıvı katmıştır. Bunun etkisi altında kalarak, milletin en çok da yöneticilerin zihinleri tamamen bozulmuştur. Artık durumu düzeltmek, hayat bulmak, insan olmak için, mutlaka Avrupa'dan nasihat almak, bütün işleri Avrupa'nın emellerine uygun yürütmek, bütün dersleri Avrupa'dan almak gibi

birtakım zihniyetler ortaya çıktı. Oysa hangi istiklal vardır ki yabancıların nasihatleriyle, yabancıların planlarıyla yükselebilirsin? Tarih böyle bir olay kaydetmemiştir. Tarihte, böyle bir olay yaratmaya kalkışanlar, zehirli sonuçlarla karşılaşmışlardır. İşte Türkiye de, bu yanlış zihniyetle sakat olan bazı yöneticiler yüzünden, her saat, her gün, her yüzyıl, biraz daha çok gerilemiş, daha çok düşmüştür.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“..Bu düşünüş, bu alçalış, yalnız maddi şeylerde olsaydı, hiçbir önemi yoktu. Ne yazık ki Türkiye ve Türk halkı, ahlâk bakımından da düşüyor. Durum incelenirse görülür ki, Türkiye Doğu maneviyatıyla sona eren bir yol üzerinde bulunuyordu. Doğu’yla Batı’nın birleştiği yerde bulunduğumuz, Batı’ ya yaklaştığımızı zannettiğimiz takdirde, asıl mayamız olan Doğu maneviyatından tamamıyla soyutlanıyoruz. Hiç şüphesizdir ki bundan, bu büyük memleketi, bu milleti, çöküntü ve yok olma çıkmazına itmekten başka, bir sonuç beklenemez.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“... Bu düşünüşün çıkış noktası korkuyla, aczle başlamıştır. Türkiye’nin, Türk halkının nasılsa başına geçmiş olan birtakım insanlar, galip düşmanlar karşısında, susmaya mahkûmmuş gibi, Türkiye’yi atıl ve çekingen bir halde tutuyorlardı. Memleketin ve milletin çıkarlarının gerektiğini yapmakta korkak ve mütereddit idiler. Türkiye’de fikir adamları, âdeta kendi kendilerine hakaret ediyorlardı. Diyorlardı ki: ‘Biz adam değiliz ve olamayız. Kendi kendimize adam olmamıza ihtimal yoktur.’ Bizim canımızı, tarihimizi, varlığımızı bize düşman olan, düşman olduğundan hiç şüphe edilmeyen Avrupalılara, kayıtsız şartsız bırakmak istiyorlardı. ‘Onlar bizi idare etsin’ diyorlardı.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

HAKİKAT, GERÇEK, HAKİKİ

Gerçeği konuşmaktan korkmayınız. (1918) (Utkan Kocatürk, ATATÜRK’ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.265, Atatürk’ün S.D.V, s. 110)

Memleket işlerinde, millet işlerinde, hakikî işlerde duygulara, hatıra, dostluğa bakılmaz. 1922 (Atatürk’ün S.D. I, S. 213)

Milleti idarede prensibimiz, milletin müşterek ve umumî fikir ve eğilimlerine uymaktır. Bu fikir ve eğilimlerin hakikî ve ciddi olabilmesi, milletin maddî ve manevî ihtiyaç kaynaklarından gelmesine bağlıdır. 1925 (Sadi Borak, Bilinmeyen Yönleriyle Atatürk, S. 88)

Milletin müşterek arzu ve eğilimine temas etmek ve onun gereklerine hayatını vermeyi hareket kuralı bilmek, gerçek yolda yürüyebilmek için yegâne esastır. Bir milletin fertlerinde hâkim olması, uyulması gerekli olan, milletin müşterek arzusu, maşerî fikridir. Bir insan, memleketine ve milletine faydalı bir iş yaparken göz önünden bir an uzak bulundurmamaya mecbur olduğu kural, milletin gerçek eğilimidir. 1925 (M.E.İ.S.D.I, s. 23)

Millet ve memlekette kaynak ve dayanak almayan ve onun gerçek menfaatleriyle hiç münasebeti olmayacak surette ya sırf teorik veya hissî ve şahsî programlar etrafında parti kurmaya kalkışacak insanların, millet tarafından benimsenme şerefine erişeceklerini zannetmiyorum. Benim, bütün hazırlıklarda ve yapılan işlerde hareket kuralı saydığım bir şey vardır; o da meydana getirilen kurum ve kuruluşların şahısla değil, gerçekten yaşayacağıdır. Bundan ötürü herhangi bir program, filânın

programı olarak değil, fakat millet ve memleket ihtiyaçlarına cevap verecek düşünce ve tedbirleri içine alması sebebiyle kıymet ve saygı kazanabilir. 1922 (Mustafa Baydar, Atatürk'le Konuşmalar, s. 42-43)

Uzağı görücü olduğu kadar milletimizin âcil ihtiyaçlarına çare bulacak bir programa dayanmayan yenileşme teşebbüsleri, şahsî ve keyfî olmaktan kurtulamaz. Bu gibi teşebbüsler, sahipleri olan şahısların değişmesi ile, hatta şahsî nüfuzunun azalması ile söner gider. Diğer yönden herhangi bir programın uzun bir çalışma devresine rehber olması için memlekette bütün vatanseverlerin ona yardımcı olması gerekir. Hakikaten büyük bir kütlenin gelişme emellerini kapsamayan bir programın, başarılı ve devamlı olması ümit olunamaz. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 47)

Bir toplantıda, kendi partisinden bir bucak başkanının çekinmeden tenkitlerde bulunması üzerine söyledikleri: Bu genç doğru söylüyor, tebrik ederim. Biz, her yaptığımızı methedenlerden değil, gerçekleri olduğu gibi görenlerden fayda göreceğimize inanmalıyız. Bu genç, doğru düşünüyor; söylediklerinde, ben de dahil olduğum halde hepimiz için ibret alınacak şeyler mevcuttur. 1930 (Atatürk'ten B.H., s. 54)

Millete dost görünüp de ilk fırsatta iktidar mevkiine geçtikten sonra onun hakikî ihtiyaçlarını düşünecek yerde memleketi kendi istediği yolda götürün, lâf anlamayan, yetkili kimselerin yol göstermesine kulak asmayan, millette mevcut kuvvetleri şahsına bağlamaya çalışan kahraman yüzlü insanlardan oldukça çok zarar çekildi. 1919 (Atatürk'ün S.D.III. s. 8)

Arkadaşlar, Türk milleti çok büyük olaylarla ispat etti ki, yeniliksever ve inkılâpçı bir millettir. Son senelerden önce de milletimiz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, sosyal inkılâba teşebbüs etmemiş değildir. Fakat, hakikî neticeler görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bence sebep, işe esastan, temelinden başlanmamış olmasıdır. Bu hususta açık söyleyeceğim : Bir toplum, bir millet, erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki bir kütlenin bir parçasını ilerletelim, diğerine müsamaha edelim de kütlenin hepsi yükselme şerefine erişebilsin? Mümkün müdür ki bir topluluğun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilin? Şüphe yok yükselme adımları, dediğim gibi, iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve ilerleme ve yenilik alanında birlikte yol alınmak gerekir. Böyle olursa inkılâp başarılı olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 216-217)

Şurasını tecrübe ile ifade edeyim ki, hece ve alfabe yeniliği hakikaten çocukları güçlüklerden kurtaran, onlara küçük yaşta muvaffakiyet lezzetini tattıran en etkili vasıta. İnsanlar arasında kolay ve hevesli okumak vasıtasının temin edilmesi, hem millî gelişmeye hem de milletler arasında anlaşmaya çok hizmet eder. 1929 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 543)

İnsanları mutlu edeceğim diyen onları birbirine boğazlatmak insani olmayan ve son derece üzücü olan bir sistemdir. İnsanları mutlu edecek tek vasıta, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirek, karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan hareket ve enerjidir. Dünyanın barışı içinde insanlığın gerçek mutluluğu, ancak bu yüksek ideal yollarının çoğalması ve başarılı olmasıyla mümkün olacaktır. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 273)

Efendiler, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek gafleti, artık hiçbir kafada yer bulmamalıdır. Gerçek vaziyeti tanımaktaki gafletle, gafillere uymakla, zavallı milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir. Bile

bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 1. 2. 1930)

Dört seneli mesaiden sonra son kat'î muzafferiyeğimiz üzerine Mudanya Askerî Antlaşması yapıldı ve barış görüşmeleri devresine geçildi. Bu görüşmelerin seyrinde de tesadüf ettiğimiz müşkülât pek çoktur. Fakat, ben bunu pek tabîî buluyorum. Çünkü bu barış görüşmelerinde neticeye bağlanan hesaplar dört senelik değil, dört yüz senelik bir devrin kötü mirası idi. Gerçekten Osmanlı İmparatorluğu en haşmetli, azametli ve kuvvetli devirlerinden itibaren milletin bağımsızlığı zararına, hayatî menfaatları zararına o kadar çok şey feda etmiş idi ki, netice yalnız kendisinin çöküp batmasından ibaret kalmadı; belki kendinden sonra da memleketin hakikî sahibi olan milleti, hak ve mevcudiyetinin ispatı için büyük müşkülâtla karşı karşıya bıraktı. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 306)

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabîî neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabîî ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Millî mücadeleyi yapan, doğrudan doğruya milletin kendisidir, milletin evlâtlarıdır. Millet, analarıyla, babalarıyla, hemşireleriyle mücadeleyi kendisine ölkü edindi. Millî mücadelede şahsî hırs değil, millî ölkü, milli izzetinefis hakiki etken olmuştur. (1925- Atatürk'ün S.D. II, S. 231)

Ben ve benim gibi birçok vatandaşlar, kardeşler, milletin asil vatani, ümitsiz felâkete düştüğü zaman görevli oldukları, vicdanen, namusen, haysiyeten yükümlü buldukları vazifeyi yapmak mevkiinde kaldılar. Bunu elbette yapacaklardır. Yapmaları mecburi idi, vicdani idi, insani idi, millî namus gereği idi. Ben bu mukaddes esasların dışında hareket edebilir mi idim? Efendiler; elbette edemezdim. Türk Milleti'nin hakiki hiçbir ferdi bu gereklerin haricinde hareket edemezdi. Ben elbette bu elim manzara karşısında vicdanımın emirlerine muhalif, millî namusumuza aykırı hareket edemezdim. (1925)

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım mânasız sözlerden ibaretti. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel

düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Komutan olan kişi, tehlike zamanlarında askerleri kendi iradesine uygun şekilde idareye mecburdur; bu cihetle insanlara beğenilmekten ziyade onlara emir ve hüküm vermeye eğilimli bir yaratılış ve tabiata sahiptir. Başkalarına emir ve hükmetmek, karar sahibi olmaya bağlıdır. Kararlılıkla yapılan bir iddia veya teklif, nadiren itiraza uğrar. İnsanlar, arkasından gidecekleri adamın, hakikaten kendilerine baş olmasını isterler; ancak bu takdirde, kendi selâmetleri için emniyet duyabilirler. Kuvvetli bir kararlılık için nefse güven şarttır.

Yalnız bildiğim ve bilinmesi lâzım gelen bir hakikat varsa, o da milletimiz, hiçbir kimsenin uygun görmesine lüzum görmeden, uygun görmeyenlere karşı isyan ederek, millî egemenliğimizi ele almış ve öylece kullanmakta bulunmuştur. 1921 (Neşet Halil, Büyük Meclis ve İnkılâp, Ankara 1933)

Türk Dil Kurultayı'na gelen yabancı dil bilginlerini kabulü esnasında söylemiştir : Dünya dil âlimlerinin Türk âlimleriyle beraber çalışmaları, dil ilminin şimdiye kadar halledemediği birçok güçlüklerin hallini kolaylaştıracaktır. Bundan, büyük hakikatler de meydana çıkacaktır. 1936 (Ulus gazetesi, 25.8. 1936)

Klâsik etimoloji*'nin karışık görüşleri karşısında bizim teorimiz ve analiz metodumuz çok basit görünüyor. Fakat hakikat, ezeli ve ebedî hakikat, basittedir. Teorimizi bir dil kanunu olarak ilim âlemine tanıttığımız gün, Türklük için şanlı bir zafer günü olacaktır. (İbrahim Necmi Dilmen, Çığır Mecmuası, sayı: 74-75, 1939, s. 11; Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

Egemenlik ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye; görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milletinin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu musallat olmalarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk Milleti bu mütevacizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittidir. Söz konusu olan; millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmıyacak mıyız? Meselesi değildir. Mesele zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabî görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir. 1922 (Nutuk II, S. 691)

Millî mevcudiyetimize düşman olanlarla dost olmayalım. Böylelerine karşı bir Türk şairinin dediği gibi: (Karşı duvardaki levhayı işaret ederek) "Türküm ve düşmanım sana, kalsam da bir kişi!" diyelim. Düşmanlarımıza bu hakikati ifade ettiğimiz gün, kanaatimize, ülkümüze, istikbalimize yan bakan her ferdi düşman telâkki ettiğimiz gün, millî benliğe uzanacak her eli şiddetle kırdığımız, milletin önüne dikilecek her engeli derhal devirdiğimiz gün, hakikî kurtuluşa erişeceğiz. Ve sizler gibi aydın, kararlı, imanlı gençler sayesinde bu kurtuluşa ulaşacağımıza emin olabiliriz. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 143)

Halk, köylüler bana her yerde iş programını şu iki kelime ile ihtar ettiler: Yol, mektep. Hattâ yoldan bahsederlerken 'yol köylünün kanadıdır' demeleriyle her şeyden evvel ona ehemmiyet verdikleri anlaşılıyor. Gerçekten bütün ekonomi birinci kelimenin ve her şey ikinci kelimenin içindedir. 1934 (Atatürk'ün S.D. II, S. 193 – 194)

"Kadın denilen varlık, kendiliğinden yüksek bir varlıktır. Onun yoksulluğu olamaz. Kadına yoksul demek, onun bağrından kopup gelen bütün beşeriyetin yoksulluğu demektir. Eğer insanlık bu halde ise, kadına yoksul demek layık görülebilir. Gerçek bu mudur? Eğer kadın dünyada çalışan, başarılı

kazanan, zengin olan, maddi ve manevi zengin eden insanları yetiştirmiş ise ona yoksul sıfatı verilebilir mi? Verenler varsa, onlara nankör denilirse doğru olmaz mı? Bizce Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi, bugün de en Muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır.”

“Biz cahil dediğimiz zaman, mektepte okumamış olanları kastetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikati bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de hakikati gören gerçek alimler çıkabilir.”

“Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir hâl alır.”

Her şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleket ve milletim hakkındaki sonsuz sevgim değil, bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümüdür. 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk'ü Özleyiş, s.17)

Genç fikirli demek, doğrultuyu gören ve anlayan hakikî fikirli demektir. Milletın hakîm emelleri, görüş noktası budur. Hepimiz ona uymaya mecburuz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 17)

Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek ehemmiyeti olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. Bizim milletimizde kadın, eskiden bu ehemmiyeti, hakikaten en yüksek derecede kazanmıştır. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin, olayların tanıklığıyla sabittir ki, cidden yüksek faziletler göstermişlerdir. Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en ehemmiyetlisi, kıymetli evlâtlar yetiştirmeleriydi. Hakikaten, Türk milletinin bütün cihanda, yalnız Asya'da değil Avrupa'da dahi büyük ezici kudret göstermiş olması, çok parlak hareketler yapmış bulunması, hep öyle kıymetli anaların faziletli evlâtlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve fazilet telkin etmesi sayesinde idi. Şunu söylemek istiyorum ki, kadınlarımızın umumî vazifelerde üzerlerine düşen hisselerden başka kendileri için en ehemmiyetli, en hayırlı, en faziletli bir vazifeleri de iyi anne olmaktır. Zaman ilerledikçe, ilim geliştikçe, medeniyet dev adımlarıyla yürüdükçe, hayatın, asrın bugünkü gereklerine göre evlât yetiştirmenin güçlüklerini biliyoruz. Anaların, bugünkü evlâtlarına vereceği terbiye eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için, gerekli özellikler taşıyan evlât yetiştirmek, evlâtlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak, pek çok yüksek özelliği şahıslarında taşımalarına bağlıdır. Bu sebeple kadınlarımız, hattâ erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. Eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 151-152)

Hakikaten memlekete hizmet etmek isteyenlerin kalbi açık olmalıdır; açık söylemelidirler. Millet ile, milleti sevk ve idare edenler çok açık görüşmelidirler. Olan şeyler ve yapılacak şeyler olduğu gibi ifade olunmalıdır. Yoksa, safsatalar ile milleti aldatmak, onu birbirine düşürmek demektir. Kuralımız, daima millete karşı hakikatleri ifade olmalıdır. Milleti aydınlatma, bu demektir. Millete hakikati izan edenler, kendilerinin de aldanmadığına emin olmalıdır. Arkadaşlar, benim bütün hayatımda takip ettiğim meslek budur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 12. 1929)

Her şeyden evvel şunu, en basit bir dinî gerçek olarak bilelim ki, bizim dinimizde bir özel sınıf yoktur. Ruhbaniyeti reddeden bu din, inhisarı kabul etmez. Meselâ din âlimleri; mutlaka aydınlatmak vazifesi

bu bilgilere ait olmadıktan başka dinimiz de bunu kat'iyetle meneder. O halde biz diyemeyiz ki, bizde bir özel sınıf vardır; diğeri dinen aydınlatmak hakkında mahrumdur. Böyle düşünürsek kabahat bizde, bizim bilgisizliğimizdedir. Hoca olmak için yani dinî gerçekleri halka öğretmek için, mutlaka ilmî kıyafet şart değildir. Bizim yüce dinimiz, her Müslüman erkek ve kadına araştırmayı farz kılıyor ve her Müslüman, bu dine bağlananları aydınlatmakla vazifelidir.

Balkan milletleri sosyal ve siyasî ne görünüş arz ederlerse etsinler, onların Orta Asya'dan gelmiş aynı kandan, yakın soylardan müşterek cetleri olduğunu unutmamak lâzımdır. Karadeniz'in kuzey ve güney yollarıyla, binlerce seneler deniz dalgaları gibi birbiri ardınca gelip Balkanlarda yerleşmiş olan insan kütleleri başka başka adlar taşımış olmalarına rağmen, hakikatte bir tek beşikten çıkan ve damarlarında aynı kan dolaşan kardeş kavimlerden başka bir şey değillerdir.

Görüyorsunuz ki, Balkan milletleri yakın maziden ziyade uzak ve derin mazinin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Binbir türlü beşerî ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hâdiselerin bıraktığı dargın izlerle, geçmiş zamanlarda gevşetilmiş, hattâ unutturulmuş olan gerçek bağların kuvvetlendirilmesi lüzumlu ve faydalı olduğu, yeni insanî devre girdik. Bir an için, bütün bu maziye gömülmüş olan hatıralardan vazgeçsek bile, bugünün gerçek gerekleri, Balkan milletlerinin, devrin hürmet ve riayete mecbur kıldığı yepyeni şartlar ve kayıtlar ve geniş bir zihniyet altında birleşmelerindeki faydanın büyük olduğunu göstermektedir. Balkan birliğinin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasî bağımsız varlığa saygı ile dikkat ederek ekonomik sahada, kültür ve medeniyet yolunda işbirliği yapmak olunca, böyle bir eserin bütün medenî insanlık tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 272 – 273)

Balkan Antlaşması, Balkan devletlerinin, birbirlerinin varlıklarına özel saygı beslenilmesini göz önünde tutan mutlu bir belgedir. Bunun, sınırların korunmasında, gerçek bir değeri olduğu besbellidir. 1934 (Atatürk'ün S.D. I, s. 364)

Nasıl ki her hususta yüksek meslek ve ihtisas sahipleri yetiştirmek lâzım ise, dinimizin felsefî gerçeğini inceleme, araştırma ve telkin bakımından ilmî ve fennî kudrete sahip olacak seçkin ve hakikî din bilginleri de yetiştirecek yüksek müesseselere malik olmalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 90)

Ölümlerden yardım istemek, medenî bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete eriştirmekten başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin, bütün genişliğiyle medeniyetin alevî karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215)

Muhtelif inanışlı kimseler, birbirlerine kin, nefret besliyorlarsa, birbirlerini hor görüyorlarsa ve hatta sadece birbirlerine acıyorlarsa, bu gibi kimselerde hoşgörü yoktur; bunlar bağnazdırlar. Hoşgörü o kimsede vardır ki, vatandaşının veya herhangi bir insanın vicdanî inanışlarına karşı, hiçbir kin duymaz; bilâkis hürmet eder. Hiç olmazsa, başkalarının, kendininkine uymayan inanışlarını bilmemezlikten, duymamazlıktan gelir. Hoşgörü budur. Fakat, hakikati söylemek lâzım gelirse diyebiliriz ki, hürriyeti hürriyet için sevenler, hoşgörü kelimesinin ne demek olduğunu anlayanlar, bütün dünyada pek azdır. Her yerde umumî olarak geçerli olan bağnazlıktır. Her yerde görülebilen barış manzarasının temeli, bağnazlık ile hür fikrin, birbirine karşı kin ve nefreti üstündedir. Temelin devrilmemesi, kin ve nefret

zeminindeki dengeyi tutan fazla kuvvet sayesinde. Bu söylediklerimizden şu netice çıkar ki, aramızda, hürriyet engellerinin ortadan kalktığına, bizim gibi düşünen ve hissedenlerle birlikte yaşadığımızı hüküm vermek müşküldür. O halde görülen, hoşgörü değil, zaafın dermansız bıraktığı bağınazlıktır. Şüphesiz, fikirlerin, inançların başka başka olmasından, şikayet etmemek lâzımdır. Çünkü, bütün fikirler ve inançlar, bir noktada birleştiği takdirde, bu hareketsizlik belirtisidir, ölüm işaretidir. Böyle bir hal elbette arzu edilmez. Bunun içindir ki gerçek hürriyetçiler, hoşgörünün umumî bir haslet olmasını temenni ederler. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 509-512)

Türk milleti daha dindar olmalıdır. Yani, bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat gerçeğe nasıl inanıyorsam öyle inanıyorum. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s.93)

Hangi şey ki akla, mantığa, kamu çıkarına uygundur, biliniz ki o, bizim dinimize de uygundur. Bir şey akıl ve mantığa, milletin çıkarına, İslam'ın çıkarına uygunsa, kimseye sormayın, o şey dinîdir. Eğer bizim dinimiz aklın, mantığın uyduğu bir din olmasaydı en mükemmel olmazdı, son din olmazdı. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.131)

Uzun asırların uyuşturucu idare ve eğitiminin, bir toplumu, bir günde, bir senede serbest bırakabileceğini düşünmek ve kabul etmek doğru değildir. Bu sebeple, tabiat ve hakikati bilenler, elinden geldiği kadar, mensup olduğu milleti aydınlatıp doğru yolu göstererek, onlara, kurtuluş hedefine yürümekte rehberlik yapmayı en büyük insanlık vazifesi bilmelidirler. 1927 (Nutuk I, s. 359-360)

Gerçi asıl olan millettir. Toplumdur. Onun da umumî iradesi, Mecliste belirir; bu her yerde böyledir. Fakat, fertler de vardır. Meclis, memleket ve devlet işlerini fertlerle, şahıslarla yapmaktadır. Her devletin işlerini yöneten şahıs ve şahıslar meydandadır. Hakikati, mânasız görüşlerle inkâra yer yoktur. 1922 (Nutuk II, S. 659)

Hayatta en fena şey riyakârlıktır. Hakikat ne olursa olsun riyakârlar, onu temizlik ve saflık kisvesine bürünerek saklamaya çalışırlar ki, bu büyük bir tehlikedir. (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 118)

Gizli iş gizli kalmaz; er geç meydana çıkar. İyisi mi başından açık olun, açık açık! (Ruşen Eşref Üneydin, Atatürk, T. ve D.K.H., s. 48)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabîî haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani âyin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, âyinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

“Laiklik asla dinsizlik olmadığı gibi, sahte dindarlık ve büyücülükle mücadele kapısını açtığı için, gerçek dindarlığın gelişmesi imkanını temin etmiştir. Laikliği dinsizlikle karıştırmak isteyenler, İlerleme ve canlılığın düşmanları ile gözlerinden perde kalkmamış doğu kavimlerinin fanatiklerinden başka kimse olamaz.”(1930)

“Bunun gibi bağlı bulunmakla inanmış ve mutlu olduğumuz İslam dinini, yüzyıllardan beri alışılmış olduğu üzere, bir politika aracı durumundan kurtarmak ve yükseltmek gerektiği gerçeğini görüyoruz. Kutsal ve tanrısal olan inanç ve vicdanlarımızı karışık ve türlü renkte bulunan ve her türlü çıkarlar ve tutkuların alanı olan siyasetten ve siyasetin bütün öğelerinden bir an önce kesinlikle kurtarmak, milletin dünya ve ahiret mutluluğunun emrettiği bir zorunluluktur. Ancak böylece İslam dininin yüceliği gerçekleşir.”1924

Memleket ve millet hizmetlerinde baş olmak isteyenlerin ilham kaynağı, milletin hakikî hisleri ve emelleridir. Bizim anılmağa değer bir hareketimiz varsa o da milletin duygu ve eğilimlerinde varlığına temas etmeğe çalışmaktan ibarettir. Her türlü muvaffakiyet sırrının, her nevi kuvvetin, kudretin hakikî kaynağının, milletin kendisi olduğuna kanaatimiz tamdır. 1925 (M.E.İ.S.D. I, S. 26)

Kudretsiz dimağlar, zayıf gözler, hakikati kolay göremezler. O gibiler büyük Türk milletinin yüksek seviyesine nazaran geri adamlardır. (1925)

Millet, milletlerarası umumi mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasitanın ancak muasır medeniyette bulunabileceğini, sabit olmuş bir hakikat diye benimsemiştir.

Bu millet hakikî eğilimine zıt düşünceye sapanlara iltifat etmemektedir. Bununla bugün çok övünüyorum. Bundaki isabetin sırrını izah için derhal söylemeliyim ki bizim ilham kaynağımız doğrudan doğruya büyük Türk Milleti'nin vicdanı olmuştur ve daima olacaktır. Bütün hareketi, verimi, kuvveti millî vicdandan aldıkça, bütün teşebbüslerimizde milletin sağ duyusunu, rehber saydıkça şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da milleti doğru hedeflere eristireceğimize imanımız tamdır. 1925 (Atatürk'ün B.N., S 92)

Türk milleti şuurla ve bunca bin senelerin açtığı devasız yaraları acele tedavi etmek ıstırahiyle, hakikat denilen cevheri bulmuş olduğuna inanarak, uzun adımlarla kurtuluş aramaya karar vermiştir. Bunun önüne sed çekmek isteyenlerin âkıbeti Türkün kuvvetli ayakları altında ezilmektir.

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imânında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

Ben ve benim gibi birçok vatandaşlar, kardeşler, milletin asıl vatani, ümitsiz felâkete düştüğü zaman görevli oldukları, vicdanen, namusen, haysiyeten yükümlü buldukları vazifeyi yapmak mevkiinde kaldılar. Bunu elbette yapacaklardı; yapmaları mecburi idi, vicdanî idi, insanî idi, millî namus gereği idi. Ben bu mukaddes esasların dışında hareket edebilir mi idim? Efendiler; elbette edemezdim. Türk milletinin hakikî hiçbir ferdi bu gereklerin haricinde hareket edemezdi. Ben elbette bu elim manzara karşısında vicdanımın emirlerine muhalif, millî namusumuza aykırı hareket edemezdim. Mensup olmakla övünç duyduğum yüksek topluluğun yüksek haysiyetine elbette aykırı hareket edemezdim. Bence mensubiyetiyle övündüğüm milletin hiçbir ferdi bu namus gereğinden asla sapmamıştır. Eğer bundan müstesna gösterilenler varsa emin olunuz aziz, namuslu vatandaşlar; onlara kalp ve vicdanı

milletimizin müşterek temiz vicdanından hiç ilham almamış kapkara sefil vicdanlardır. 1925 (M.E.İ.S.D.I,s.22)

Birbirimize daima gerçeği söyleyeceğiz. Felâket ve saadet getirsin, iyi ve fena olsun, daima gerçekten ayrılmayacağız. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 226)

Biz cahil dediğimiz zaman mektepte okumamış olanları kasdetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikatı bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de hakikatı gören hakiki âlimler çıkabilir. (22.3.1923)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mana ve şekliyle uygar bir toplum haline getirmektir . İnkılâplarımızın ana ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zaruridir. Şimdiye kadar milletin, beyinlerini paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur.

Dünyada herşey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır. Yalnız ilmin ve fenin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının gelişimini anlamak ve ilerlemeleri zamanında takip etmek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki ilim ve fen lisanının koyduğu kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette ilim ve fennin içinde bulunmak değildir. 1924

Öğretmenlerimiz , ozanlarımız , edebiyatçılarımız ulusa bu felaket günlerini ve onun gerçek nedenlerini açık ve kesin olarak yazıp söyleyecekler, bu kara günlerin dönmemesi için dünya yüzünde uygar ve çağdaş bir Türkiye'nin varlığını tanımak istemeyenlere , onu tanımak zorunda olduğumuzu anımsatacaktır. (1922 / M.E.D.B.)

Halka sordum: Bir İslâm devleti olan İran veya Afganistan, halifenin herhangi bir yetkisini tanır mı? Tanıyabilir mi? Haklı olarak tanıyamaz; çünkü devletin bağımsızlığını, milletin egemenliğini zedeler. Millete, şunu da ihtar ettim ki, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek dalgınlığı, artık devam etmemelidir. Hakikî mevkiimizi, dünyanın vaziyetini tanımamaktaki dalgınlıkla, ihtiyatsızlara uymakla milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir! Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Nutuk II, s. 712)

Âciz, adî, his ve anlayıştan mahrum bir mahlûk, kabul eden herhangi bir yabancıнын himayesine girebilir; fakat, böyle bir mahlûkun, bütün İslâmların halifesi sıfatını taşıdığını ifade etmek elbette uygun değildir. Böyle bir görüşün doğru olabilmesi, herşeyden önce bütün İslâm kütlelerinin esir olmaları şartına bağlıdır. Halbuki, cihanda hakikat böyle midir? Biz Türkler, bütün tarihî hayatımızca hürriyet ve bağımsızlığa örnek olmuş bir milletiz! Kıymetsiz hayatlarını iki buçuk gün fazla, sefilce sürdürebilmek için, her türlü aşağılığı uygun gören halifeler oyununu da sahneden kaldırdığımızı gösterdik. Bu suretle devletlerin, milletlerin birbirleriyle münasebetlerinde, şahısların, özellikle mensup olduğu devlet ve milletin zararına da olsa, şahsî vaziyet ve hayatlarından başka bir şey düşünemeyecek pespayelerin ehemmiyeti olamayacağı bilinen gerçeğini doğruladık.

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı, medenîdir. Tarihte medenîdir, hakikatte medenîdir. Fakat ben, sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi söylüyorum; medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, fikriyle, zihniyetiyle medenî olduğunu ispat ve gösterme mecburiyetindedir. Medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, aile hayatı ile, yaşayış tarzı ile medenî olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Nihayet medenîyim diyen Türkiye'nin hakikaten medenî olan halkı, baştan aşağıya

dış görünüşüyle dahi medenî ve olgun insanlar olduğunu fiilen göstermeye mecburdur. Bu son sözlerini açık ifade etmeliyim ki, bütün memleket ve dünya ne demek istediğimi kolaylıkla anlansın. Bu izahatımı yüksek topluluğunuza, tüm topluluğa bir sualle yöneltmek istiyorum. Soruyorum: Bizim kıyafetimiz millî midir? Bizim kıyafetimiz medenî ve uluslararası mıdır? Size iştirak ediyorum. Tabirimi mazur görünüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de uluslararasıdır. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mâna var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için çamuru atmak elzemdir, tabîidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya plâtiden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevk edenler varsa onların ahmaklık ve kalıncakalılığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve uluslararası kıyafet, bizim için, çok cevherli milletimiz için lâıyk bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpın veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kırvat, yakalık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim : Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot gibi, bonjur gibi, smokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna, uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz. Ve onlara sormak isterim: Yunan serpuşu olan fesi giymek uygun olur da şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S., s. 46)

Milletin sinesinde serbest bir fert olmak kadar dünyada bahtiyarlık var mıdır? Gerçekleri bilen kalp ve vicdanında manevî ve kutsal hazzardan başka zevk taşımayan insanlar için, ne kadar yüksek olursa olsun, maddî makamların hiçbir kıymeti yoktur. 1922 (Nutuk II, s. 663)

Ferdî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az bir zaman için de milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde, bilhassa iktisadî sahada devleti fiilen alâkadar etmek mühim esaslarımızdandır. Ben, memleket ve milleti düştüğü felâkatten çıkarabileceğim inancıyla Anadolu'ya geçtiğim ve amacın gerektirdiği teşebbüslere giriştiğim zaman cebimde, emrimde beş para olmadığını söyleyebilirim. Fakat, parasızlık benim milletle beraber atmaya muvaffak olduğum hedefe yönelik adımları durdurmaya değil, zerre kadar azaltmaya dahi sebep teşkil edememiştir. Yürüdük, muvaffak olduk; yürüdükçe, muvaffak oldukça maddî güçlükler, kendiliğinden ortadan kalktı. Ankara'da, mukaddes topraklarımızı her taraftan sarmış ve fiilen işgal etmiş düşman ordularını, bu mukaddes topraklardan atmak imkânından bahsettiğim zaman bana, en şuurlu, ileri görüşlü oldukları iddia olunan kimseler, bütün bu teşebbüslerin paraya bağlı olduğundan bahsediyor ve "Ne kadar paran vardır?" veya "Nereden, nasıl para bulabilirsin?" gibi sualler soruyorlardı. Benim verdiğim cevap şu idi: "Türk milleti kendi hayat ve kurtuluşuna yönelmiş olduğuna kanaat edeceği teşebbüsleri başarabilecek bir kudrete maliktir. Bu teşebbüsün ciddiyetine kanaati halinde onun gerektirdiği kadar servet kaynağını, işe girişenlerin emrine hazır hale koyar". Bu dediklerim, sözden işe geçmiş hakikatler değil midir? Bu noktada hemen şunu da ilâve edeyim ki, Ankara'da ilk millî hükûmet kurulduğu zaman etraf ve çevrelerin tereddüdünden bahsetmeyeceğim. Fakat, o hükûmeti teşkil eden kimselerin dahi bana "Hükûmet teşekkül etti. Fakat devlet ve hükûmeti idare için nereden para alacağız?" dediklerini hatırlarım. Verdiğim cevap pek sade olmuştur: "Çalışmalarınız, devleti, milleti kurtarmaya yönelmiş ve bu çalışma hedefiniz büyük Türk milletince belli olunca sualiniz tekrar etmeyecektir. Türk milleti, kendisi için, kendi geleceği ve kurtuluşu için çalışan müteşebbisleri, heyetleri güçlükler karşısında

birakmayacak kadar yüksek vatanseverlik ve yüksek şeref hisleriyle donanmıştır". 1926 (Atatürk'ün B.N., s. 103-104)

Biz, milletlerarası münasebetlerde karşılıklı güven ve saygıyı hedef tutan açık ve samimî politikanın en ateşli taraftarıyız. Hassasiyetimiz, bu yolda kendisini gösteren hazırlıklara ve uğraşılara karşı, bunların bizim için de fiilî ve gerçek bir güven oluşturup oluşturmayacağı noktasındadır. 1926 (Atatürk'ün S.D.I, s. 336)

Milleti idarede ilkemiz, milletin müşterek ve umumî fikir ve eğilimlerine uymaktır. Bu fikir ve eğilimlerin hakikî ve ciddî olabilmesi, milletin maddî ve manevî ihtiyaç kaynaklarından gelmesine bağlıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 210)

Birçok âlimler, düşünürler, girişimciler zaman zaman, asır asır bu vatani bayındır hale getirmeye, gerçek kurtuluşa erdirmeye çalışmışlardır. Bazıları bütün kalpleriyle, vicdanlarıyla çalışmışlardır. Halbuki netice, bir muvaffakiyet göstermiyor. Acaba bunun sebebi nedir? Efendiler, bunun sebebi, şimdiye kadar memlekette bir devlet siyaseti, devlet programı değil, şahsî siyaset, fikirlere göre değişen programlar takip olunmasıdır. Onun için her şeyden evvel, bu millet ve memleket için bir hareket ve çalışma ilkesi oluşturmak lâzımdır. Bundan sonra yapacağımız şey, bu olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 11. 1. 1930)

Kendilerine bir milletin talihi bırakılan adamlar, milletin kuvvet ve kudretini, yalnız ve ancak yine milletin hakikî ve elde edilmesi mümkün menfaatleri yolunda kullanmakla görevli olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi zapt ve işgal etmek, o memleketin sahiplerine hâkim olmak için kâfi değildir. Bir milletin ruhu zaptolunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olmanın imkânı yoktur. Oysa ki asırların getirdiği bir millî ruha, hiçbir kuvvet mukavemet edemez. Mahkûm olmak istemeyen bir milleti, esareti altında tutmaya gücü yetecek kadar kuvvetli müstebitler, artık dünya yüzünde kalmamıştır. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 81)

Gerçek kamuoyu, hariçten kimsenin tesiri olmaksızın tabii olarak mevcut olan fikir ve duyguların, yine tabii olarak yarattığı bir havadır. Halbuki insan daima tesir altında kalır. Yalnız yeter ki bu tesir, toplumu meydana getiren insanların hakikaten onları düşünen ve bütün varlığını onlara veren ve adayanları tarafından yaratılsın. Bu suretle yaratılacak olan kamuoyu, bu memleketin geleceğini temin edebilir. Yoksa, herhangi esen bir hava ile değişebilecek bir kamuoyu içinde yaşarsak yarına itimat mümkün olmaz. Türk milletinin sağlam bir fikre sahip olmasını temin etmek gayemizdir. Yürüdüğümüz gerçek yolunun, milleti mutluluğa erdiren biricik yol olduğunu anlatmak lâzımdır. Her şeyin yapılmasına çalışırken bütün çalışmanın, bütün teşebbüslerin üstünde Türk kamuoyunu gerçeği kavrama ve sezmeye alıştırmak, bu hali ona tabii hal yapmak, şuradan ve buradan gelecek günlük fikirlere ve sahtekâr ve aldatıcı telkinlere asla ehemmiyet vermeyecek bir olgunlukta yaratmaktır. 1931 (Aydın Tarihi, Cilt: 24, Sayı : 82-83, 1931)

Eğer, bugüne kadar iktisadî sahada arzu ettiğimiz derecede büyük gelişmeler görülemiyorsa, bunu tabii bulmak lâzımdır. Bu demek değildir ki Türk milleti iktisadiyat sahasında kabiliyetsizdir. Bunu diyenler belki vardır. Bunlar, Türk milletinin hakikî tarihini bilmeyenler ve onu gerçek kıymetiyle tanımamış olanlardır. Bütün insanlığa ziraatı, sanatı ilk öğreten Türk milletidir. Türk milletinin dünyaya eğitimcilik etmiş olduğuna artık, gerçek âlimlerin şüphesi kalmamıştır. Türk milletinin, bundan sonra da lâıyk olduğu derecede iktisadiyat sahasında yükseleceğine kimsenin şüphesi olmamalıdır.

Partimizin vazifesi, bu hedefe bir an evvel erişebilmek için millete yol göstermek ve yardım etmektir. Biz bunu bir vicdan borcu, bir insanlık borcu biliriz. Borcumuza sadığımız; daima sadık olacağız. 1931 (Vakit gazetesi, 29. 1.1931)

“Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti “uhud-i atika”* namı altında bir takım kapitülasyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılara yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletin insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletin boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini, devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allahın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslı unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar karşısında mâsum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletin bu telâkkisinden istifade ederek milletin hakkı olan, milletin şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülasyon Fatih zamanında, İstanbul’da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletin içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir. Fakat milletin hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvranmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehde kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletin bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefini feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler. Devlet, cihan gözündeki iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti’nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâller meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti’nin hiçbir

kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babiâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler.” 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

Balıkesir hutbesinden; Atatürk, Zağnos Paşa Cami Hutbesin de cemaata şöyle seslenmiştir:

“ Ey millet! Allah birdir, şanı büyüktür. Allah’ın selâmeti, sevgi ve iyiliği üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenâb-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe memur edilmiş ve resul olmuştur. Temel nizamı, hepimizin bildiği Kur’ân-ı Azimüşşan’daki açık ve kesin hükümlerdir.

İnsanlara manevî mutluluk vermiş olan dinimiz, son dindir, mükemmel dindir. Çünkü dinimiz; akla, mantığa ve gerçeklere tamamen uymakta ve uygun gelmektedir. Eğer akla, mantığa ve gerçeklere uymamış olsa idi bununla diğer ilâhî tabiat kanunları arasında birbirine zıtlık olması gerekirdi. Çünkü bütün tabiat kanunlarını yapan Cenab-ı Hak’tır.

Arkadaşlar! Cenab-ı Peygamber çalışmalarında iki yere, iki eve sahiptir. Biri kendi evi, diğeri Allah’ın evi idi. Millet işlerini Allah’ın evinde yapardı. Hazret-i peygamber’in mübarek yollarını takip ederek bu dakikada milletimize ve milletimizin şimdiki ve geleceğine ait konuları görüşmek maksadıyla bu kutsal yerde, Allah’ın huzurunda bulunuyoruz. Beni bu şerefe kavuşturan Balıkesir’in dindar ve kahraman insanlarıdır. Bundan dolayı çok memnunum. Bu vesile ile büyük bir sevaba nail olacağımı ümit ediyorum.

Efendiler! Camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler, söylenenleri dinleme ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılması lazım geldiğini düşünmek, yani birbirimizin görüş ve düşüncelerini almak için yapılmıştır. Millet işlerinde her ferдин zihninin başlı başına faaliyette bulunması lâzımdır.

İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz için her şeyden önce hakimiyetimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım.

Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Hepinizin düşüncelerini anlamak istiyorum. Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil, millet fertlerinin tamamının arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir. Bundan dolayı benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim.”(7 Şubat 1923)

İslâm dinini, asırlardan beri alışlageldiği veçhile bir siyaset vasıtası mevkiinden uzaklaştırmak ve yüceltmek gerekli olduğu gerçeğini görüyoruz. Mukaddes ve tanrısal inançlarımızı ve vicdanî değerlerimizi, karanlık ve kararsız olan ve her türlü menfaat ve ihtiraslara görünüş sahnesi olan siyasiyattan ve siyasetin bütün kısımlarından bir an evvel ve kesin şekilde kurtarmak, milletin dünyevî ve uhrevî saadetinin emrettiği bir zarurettir. Ancak bu suretle İslâm dininin yüksekliği belirir. 1924 (Atatürk’ün S.D. I, s. 318)

Muhammed’i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak

görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesinde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plâni nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, hakikatleri tahrif eden bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 100, 1945, S. 3)

Uydurma hikayeler ve boş fikirler kafalardan tamamen çıkarılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça beyinlere gerçeğin nurlarını sokmak imkansızdır. (1925, Kastamonu) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 224)

Millîtimizin, güçlü, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesi için, devletin tamamen millî bir siyaset izlemesi ve bu siyasetin, iç kuruluşlarımıza tamamen uygun ve dayalı olması lâzımdır. Millî siyaset dediğim zaman, kastettiğim mâna ve anlam şudur : Millî sınırlarımız içinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak millet ve memleketin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak... Genel olarak erişilemeyecek hayalî emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamak... Medenî dünyadan, medenî ve insanî davranış ve karşılıklı dostluk beklemektir. 1920 (Nutuk II, s. 436)

Tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler, toplumsal hâdiselerde rol oynarlar. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişiyle, çöküşüyle ilişkili ve ilgili olan, milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin tespit ettiği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen belirmiş bulunmaktadır. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir ekonomi meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır.

Bu memleketin içinden ve bu memleketin evlâdından -bilmiyorum evlâdından mıdır?- bazı insanların bütün hakikatlere göz yumarak kamuoyuna yanlış fikirler ve istikametler göstermesi hakikaten üzüntü vericidir. Bunu yapanlar ya çevrelerini göremeyecek kadar cahil ve ahmak, yahut gerçeğe temas etmekten korkacak kadar alçak ruhlu kimselerdir. Her iki halde de bu gibiler, Türk milletinin yüksek kamuoyu karşısında, hiç olmazsa utanç duymalıdır. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 1.2.1931)

Hz. Muhammed'i, yüksek kişiliğine yaraşır şekilde belirtemeyen bir eser hakkında söylemiştir: Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi'nde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plâni nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed, bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. 1930 (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt : 9, Sayı: 100, 1945, s. 3)

Çok söz, uzun söz bir şey için söylenir: Gerçeğe anlamayanları gerçeğe getirmek için! 1928 (Atatürk'ün S.D.II, s. 252)

Zulüm, medeniyetle uyuşamaz. Yeteneksizlik de affa lâıyk bir şey olamaz. Çünkü, milletler işgal ettikleri arazinin hakikî sahibi olmakla beraber beşeriyetin vekilleri olarak da o arazide bulunurlar. O arazinin servet kaynaklarından hem kendileri istifade eder ve dolayısıyla bütün beşeriyeti istifade ettirmekle görevlidirler. Bu prensibe göre, bundan âciz olan milletler yaşama ve bağımsızlık hakkına lâıyk olamamak lâzım gelir. 1920 (Nutuk III, s. 1182)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceğı gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

Tarihte şanlar, şöhretler kazanmış pek çok insanlar millî noktadan fazilete sahip değildir. Meselâ hakikaten askerî kudret sahibi olan, Moskova'ya kadar giden, yangınlar harabeler üstünden Fransız ordusunu sürükleyip eriten Napolyon'u düşünürüz. Onun hareketleri Fransız milletinin hakiki ve millî menfaatlerine değil, kendi cihangirane emellerini tatmin içindi. Bunu tatmin için Fransa'nın milyonlarca seçkin evlâdını eritti ve nihayet hepinizin bildiğiniz âkıbete uğradı. Bizim Osmanlı tarihindeki en büyük ve şanlı görülen hareketleri de aynı noktadan tetkik, aynı mahiyette mukayese etmek mümkündür. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 161-162)

Bu gece burada güzel bir tesadüf eseri olarak şarkın en seçkin iki musiki topluluğunu dinledim. Fakat, benim Türk duyguları üzerindeki gözlemim şudur ki, artık bu musiki, bu basit musiki, Türk'ün çok açık ruh ve hissini tatmine kâfi gelemez. Şimdi karşıda medenî dünyanın musikisi de işitildi. Bu ana kadar şark musikisi denilen terennümler karşısında cansız gibi görünen halk, derhal harekete ve faaliyete geçti. Hepsini oynuyorlar. Bu pek tabiidir. Hakikaten, Türk yaradılıştan şen ve neşelidir. Eğer onun bu güzel huyu bir zaman için fark olunmamışsa, kendinin kusuru değildir. Kusurlu hareketlerin acı, felaketsiz neticeleri vardır. Bunu fark etmemek, kabahattir. İşte Türk milleti bunun için gamlandı. Fakat, artık millet hatalarını kanı ile düzeltmiştir; artık gönlü rahattır, artık Türk şendir, yaradılışında olduğu gibi. Artık Türk şendir, çünkü ona ilişkin tehlikeli olduğu tekrar ispat istemez, kanaatindedir. Bu kanaat aynı zamanda temennidir. 1928 (M.E.İ.S.D.I,s. 32-33)

HALK, HALKÇILIK

Türkiye halkı asırlardan beri hür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı hayatın şartı kabul etmiş bir milletin kahraman evlatlarıdır. Bu millet istiklalsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (1922, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 38)

Halka yaklaşmak ve halkla kaynaşmak daha çok aydınlara yöneltilen bir vazifedir. Gençlerimiz ve aydınlarımız niçin yürüdüklerini ve ne yapacaklarını önce kendi beyinlerinde iyice kararlaştırmalı, onları halk tarafından iyice benimsenip kabul edilebilecek bir hale getirmeli, onları ancak ondan sonra ortaya atmalıdır. 1923

“Herhalde halkımızı idare ile yakından ilgilendirmek, yani idareyi doğrudan doğruya halkın eline verebilecek bir idare şeklini tesis etmek hem ulusal egemenliğin gerçek olarak temsili ve hem de bu sayede halkın benliğini anlaması itibarıyla gerekli idi. İşte bu düşüncelerin, bu araştırmalardan esinlenerek olarak proje yapılmıştı.” 10. 01. 1922, Vakıf Başyazarı Ahmet Emin İle Mülakat

“Ulusumuzun bu günkü yönetimi, gerçek anlamı ile bir halk yönetimidir. Ve bu yönetim tarzı, esas danışma olan Şûra yönetiminden başka bir şey değildir.” 03. 01. 1922, General Frunse’nin Ziyafetinde.

“Örgüt, baştan sona kadar halk örgütü olacaktır. Genel idareyi halkın eline vereceğiz. Bu toplumda hak sahibi olmak, herkesin gayretli olması esasına dayanacaktır. Ulus hak sahibi olmak için çalışacaktır.”10. 01. 1922, Vakit Başyazarı Ahmet Emin İle Görüşme.

“Bizim görüşümüz-ki halkçılıktır- kuvvetin, kudretin, egemenliğin, yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır.” 17. 07. 1920, T.B.M.M.

“Zannederim bugün ki varlığımızın asıl niteliği, milletin genel eğilimlerini ispat etmiştir, o da halkçılıktır ve halk hükümetidir. Hükümetlerin halkın eline geçmesidir.” 1920,T.B.M.M.

“İç siyasetimizde ilkemiz olan halkçılık, yani milletin bizzat kendi geleceğine sahip olması esas Anayasamız ile tespit edilmiştir.”(1921)

“Halkçılık, toplum düzenini çalışmaya, hukuka dayandırmak isteyen bir toplum sistemidir.”(1921)

“Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan oluşmuş değil fakat kişisel ve sosyal hayat için işbölümü itibariyle çeşitli mesleklere ayrılmış bir toplum olarak görmek esas prensiplerimizdendir.”(1923)

“Halkçılık, toplumsal düzenin çalışmasına, hukukuna dayandırmak isteyen bir sosyal sistemdir. Efendiler biz bu hakkımızı korumak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için genel kurulumuzca, milli kurulumuzca bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe savaşmayı gerekli gören bir yolu takip eden insanlarız.” (1921)

“Halkçılık teşkilâtı en ufak daireye kadar yaygınlaştırıldığı takdirde sonucun daha büyük ve verimli olacağına şüphe yoktur. Memleket ve milletin içinde bulunduğu zorlukları ve harp halini de düşünürsek meclisin çalışmalarının sonucu ve oradaki başarısını takdir etmemek mümkün değildir.” 1922, Vakit Başyazarı Ahmet Emin İle Görüşme.

İçinde olduğumuz halk devrinin, millî devrin millî tarihini de yazabilmek için kalemlerimiz, sabanlar olacaktır. Bence halk devri, “ekonomi devri” kavramı ile ifade olunur. 1923 (Atatürk’ün S.D.II, s. 108)

Bir kelime ile ifade etmek lâzım gelirse, diyebiliriz ki yeni Türkiye Devleti, bir halk devletidir, halkın devletidir. Mazi müesseseleri ise bir şahıs devleti idi, şahıslar devleti idi. Bir milletin yeryüzünden tamamen silinmesi için, bir milletin insanlık topluluğundan tamamen çözülüp dağıtılabilmesi için Nuh Tufanı kadar harikulâde felâketler ve hadiseler lâzımdır. Fakat şahıslar, kendiliğinden yok olmaya mahkûmdur. Bundan ötürü halk müessesesi ile şahıs müessesesi arasında yaşama ve son bulma oranları da bunun aynıdır. 13.08.1923 TBMM (Atatürk’ün S.D. I, s. 309)

Bugünkü mevcudiyetimizin asıl niteliği, milletin umumî eğilimlerini ispat etmiştir, o da halkçılıktır ve halk hükümetidir. 1920 (Atatürk’ün S.D. I, s. 87)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, bir halk hükümetidir. Memleket menfaatlerine ait hususlarda millet fertleriyle hükümet arasında vazife itibariyle iştirak vardır. 1921 (Atatürk’ün T.T.B., IV,s 421)

“Halk Partisi, ülke ve ulus her türlü dayanaktan yoksun bırakılarak yıkıma atıldığı uğursuz kargaşada bütün ulusu kadrosu içine alarak kuvvet ve kudret yapan, dış düşmanlarını kovan, iç düşmanlarını yok eden, halka özgürlük ve egemenlik sağlayan kutsal bir dernektir.”

Cumhuriyet’in temelini laik bir dünya görüşüne dayalı olduğu hiçbir zaman unutulmamalı ve bu gerçek gözden kaçmamalıdır. Zira Türk halkı teokratik yönetimden çok ızdırap çekmiştir. Geri kalışının nedenleri arasında bunun önemli bir yeri vardır. (1930, Kırklareli) (Utkan Kocatürk, Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü, AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 437)

Memleket mutlaka çağdaş, medenî ve yepyeni olacaktır. Bizim için bu, hayat davasıdır. Bütün fedakârlığımızın faydalı bir sonuç vermesi buna bağlıdır. Türkiye, ya yeni fikirle donatılmış, namuslu bir idare olacaktır ve yahut olamayacaktır. Halk ile çok temasım vardır. O saf kitle, bilmezsiniz ne kadar yenilik taraftarıdır. Yapacağımız işlerde hiçbir zaman bu engeller, kesif tabakadan gelmeyecektir. Halk müreffeh, bağımsız, zengin olmak istiyor; komşularının refahını gördüğü halde, fakir olmak pek ağırdır. Gericî fikirler besleyenler belli bir sınıfa dayanabileceklerini zannediyorlar. Bu kat’iyen bir vehimdir, bir zandır. Gelişme yolumuzun önüne dikilmek isteyenleri ezip geçeceğiz. Yenileşme yolunda duracak değiliz. Dünya müthiş bir cereyanla ilerliyor. Biz bu ahengin haricinde kalabilir miyiz? 1923 (Atatürk’ün S.D. III, s. 72)

Bursa’da temsil veren tiyatro sanatçılarına söyledikleri: Sizleri çok takdir ederim. İnkılâbımızda sizin de mühim hizmetleriniz vardır. Sanatınızı meslek edinerek azmetmenizi, arkadaşlarınızla samimî olarak geçinmenizi bilhassa tavsiye ederim. Sizin vatana en büyük hizmetiniz, Anadolu’muzu baştan başa dolaşıp halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır. 1926 (Atatürk’ün S.D.V, s. 44)

Başarılı olmak için aydın sınıfla halkın zihniyet ve hedefi arasında doğal bir uyum sağlamak lazımdır. Yani aydın sınıfın halka telkin edeceği idealler, halkın ruh ve vicdanından alınmış olmalıdır. 1923

Yenileşme çalışmalarında ve halkçı demokratik kuruluşlara yönelik gelişmelerinde genç Türkiye Cumhuriyeti, Fransız demokrasisini doğurmuş olup o zamandan beri her milletin gelişimine ve kendi teşkilâtına uydurduğu inkılâpçı büyük hak ve adalet ilkelerinde sağlam bir dayanak bulmuştur. 1928 (Atatürk’ün S.D.V, s. 50)

“Halk Partisi, halkımıza politik eğitim vermek için bir okul olacaktır.” 07. 02. 1923, Balıkesir

“Başkanlığını taşımakla gurur duyduğum Cumhuriyet Halk Partisi, diğer ülkelerde olduğu gibi basit sokak politikası yapan bir Parti değildir. Saygıyla tekrar edeceğim ki Halk Partisi, Müdafa-yi Hukuk Cemiyeti gibi bütün milleti aydınlatma ve bütün ulusa kılavuzluk göreviyle sorumludur. Partimize basit politikacılık yükleyenler nankör insanlardır.” 10. 10. 1925, Akhisar.

“Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir.”1931, Aydın Türk Ocağı.

Ben düşündüklerimi, sevdiklerime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda gerekli olmayan bir sırrı kalbimde taşımak kudretinde olmayan bir adamım. Çünkü ben, bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima halkın önünde söylemeliyim. Yanlışım varsa halk beni yalanlar. Fakat şimdiye kadar bu açık konuşmada halkın beni yalanladığını görmedim. 1937 (Ulus gazetesi, 20. 3. 1937)

İzmir’de, halkla yaptığı bir toplantıda söylemiştir: Efendiler, ben şimdi burada hazırlanmış bir nutuk verecek değilim. Maksadım halkla, kardeşçe sohbet yapmaktır. Bu dakikadaki muhababınız, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi ve Başkumandan değildir; sade bir milletvekili ve sizi çok seven bir hemşeriniz Mustafa Kemal’dir. Bu sebeple benden neler öğrenmek istiyorsanız, serbest olarak sormanızı rica ederim. 1923 (Atatürk’ün S.D., II, s. 84)

Halk, köylüler bana her yerde iş programını şu iki kelime ile ihtar ettiler: Yol, mektep. Hattâ yoldan bahsederlerken ‘yol köylünün kanadadır’ demeleriyle her şeyden evvel ona ehemmiyet verdikleri anlaşılıyor. Gerçekten bütün ekonomi birinci kelimenin ve herşey ikinci kelimenin içindedir. 1934 (Atatürk’ün S.D. II, S. 193 – 194)

14 Eylül 1931 günü Dolmabahçe Sarayı balkonunda bir sohbet esnasında anlatılmıştır : Bizim neslin gençlik yıllarına Osmanlılık telkin ve etkileri hâkimdi. İmparatorluk halkını meydana getiren Türk’ten başka uluslara, bu arada yanlış bir din anlayışıyla Arap’lara, sarayın, ordu ve devlet ileri gelenleri arasında bulunan ırkdaşlarının etkisiyle Arnavut’lara özel bir değer veriliyor, onlardan söz edilirken “kavm-i necib” deyimini ile sıfatlandırılarak bu duygunun belirtilmesine çalışılıyor, memleketin sahibi ve devletin kurucusu olan biz Türk’ler, ikinci plânda gelen önemsiz halk yığınları sayılıyordu. Şair Mehmet Emin Yurdakul’un, ilk defa Manastır Askerî İdadisi’nde öğrenci iken okuduğum “Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur” mısraıyla başlayan manzumesinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusunu kaptırmadım. Bakınız nasıl oldu? Kurmaylık stajı için verildiğim* süvari alayı, Hayfa’da bulunuyordu. Kışla ile deniz arasında geniş bir talim alanı vardı ve piyade acemi eğitim devri yeni başlamıştı. Erleri bölgeden toplanmış Arap gençlerinden, öğretici kadro da tecrübeli ve Anadolulu kıta çavuşları olan Türk delikanlılarından kurulu idi. Katıldığım bölüğün alaydan yetişmiş, Makedonya Türklerinden, ileri yaşlı bir yüzbaşısı vardı. Erlere çavuşlar talim yaptırıyor, biz subaylar arada dolaşarak çalışmalarını izliyor ve denetliyorduk. Yüzbaşı, çavuşlarına karşı sert davranıyor, yeni erlere karşı ise fazla şefkatli görünüyordu. Onların herhangi bir şekilde azarlanmasına, hırpalanmasına gönlü razı olmadığını ısrarla söylüyordu. Halbuki talimlerde, Türkçe bilmedikleri için, çavuşların söylediklerini iyi anlayamayan kimi erlerin yanlış hareketlerinin, zaman zaman çavuşların sabırlarını tükettiği, sertçe davranışlarına yol açtığı da oluyordu. Bir gün yüzbaşı, bu yolda hareketten kendini alıkoyamayan bir çavuşunu mimlemiş ve talimden döndükten sonra, birlikte oturduğumuz bölük komutanlığı odasına çağirtmişti. Takım komutanıyla birlikte gelerek yüzbaşısını saygıyla ve askerce selâmlayan çavuş, yirmibeş yaşlarında dinç ve yakışıklı, ince bıyıklı, elmacık kemikleri fazla kabarık, uyanık bir Türk çocuğu idi. Yüzbaşı, onu ulusal onurunu ağır şekilde hançerleyen “...Türk!” sözleriyle azarlamaya başlamıştı. “Sen nasıl olur da kavm-i necib-i Arab’a mensup, Peygamberimiz Efendimizin mübarek soyundan olan bu çocuklara sert davranır, ağır söz söyler, onların kalbini kırarsın. Kendini bil, sen onların ayağına su bile dökmeye lâayık değilsin...” gibi gittikçe mânasızlaşan, fakat yaşlı yüzbaşının samimî inancından kuvvet alan sözlerle hakaret ediyor, gittikçe asabileşiyordu. Ben dikkatle çavuşun yüz ifadesini izliyordum. Başlangıçta üstünde bir babaya duyulan saygının içtenliği okunan çizgiler sertleşmeye, içten gelen haklı bir isyanın ateşleri gözlerinde okunmaya başlamıştı. Fakat gerçek itaatin simgesi olan her Türk askeri gibi bu da iç duygularını gemlemesini bildi. Sessizce göz pınarlarından dökülmeye başlayan yaş damlaları, yanaklarında birbirini kovalayarak bıyıkları üstünde toplanıyor ve kendini böylece yatıştırmaya çalışıyordu. Ben, bir taraftan üzgün ve sinirli, bu sahneyi seyrederek ve söylenenleri dinlerken, bir yandan da içimde bir isyan

duygusu şahlaniyor ve şöyle düşünüyordum: “O erin bağlı olduğu kavim, bir çok bakımdan necib olabilirdi. Fakat çavuşun, yüzbaşının ve benim bağlı olduğumuz kavmin de tarihleri şerefle dolduran büyük ve asil bir ulus olduğu da bir an şüphe götürmez bir gerçektir. Türklük hakkındaki o günkü görüş ise, doğrudan doğruya Türk aydınlarının kendi kendini bilmemesinden ve başka uluslarda şu veya bu sebeple üstünlük var sayarak, kendini onlardan aşağı görüp nefsine olan güveni yitirmesindedir. Artık bu yanlış görüşe son vermek, Türklüğümüzü bütün asalet ve necabeti ile tanımak ve tanıtmak gerekmektedir” dedim ve o andan beri inandığım bu gerçeğe bütün Türklerin inanmasını, bununla övünüp kendine güvenmesini ülkü bildim. 1931 (Faik Reşit Unat, Ne Mutlu Türküm Diyene, Türk Dili Dergisi, Sayı: 146, Kasım 1963, s. 77-78)

Benim kendi kuvvet ve kudretim, halkın bana gösterdiği inan ve güvenden ibarettir. Bu güven devam ettikçe, ben de bu güvene liyakat kazanmakta devam edecek ve geleceğe bu karşılıklı güvenle hep beraber yürüyerek inşallah pek az zamanda millete refah ve mutluluk verecek olan büyük amacımıza ulaşacağız! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.163)

Türk milleti, halk idaresi olan cumhuriyetle idare olunur bir devlettir. Türk Devleti lâiktir. Her reşit dinini seçmekte serbesttir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 352)

Bir memleketin, bir memleket halkının düşmandan zarar görmesi acıdır. Fakat, kendi ırkından, büyük tanıdığı ve başlarında taşıdığı insanlardan vefasızlık, felâket görmesi ondan daha acıdır. Bu, kalp ve vicdanlar için onulmaz yaradır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 183-184)

İsmi parti olan halk teşekkülünden maksat, millet evlâdından bir kısmının, halk sınıflarından bazılarının, diğer evlât ve sınıfların zararına menfaatlerini temin etmek değildir. Belki, birbirinden ayrı ve hariç olmayıp halk namı altında bulunan bütün milleti birlik ve beraberlik halinde ortak ve umumî olan gerçek refaha eriştirmek için faaliyete getirmektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 60)

Herkesçe bilinir ki siyasî partiler, belirli amaçlarla kurulurlar. Meselâ, İzmir tüccarları yalnız kendi menfaatlerini tatmin edebilecek bir parti yapabilirler; yahut yalnız çiftçilerden ibaret bir parti olabilir. Halbuki bizim partimiz, böyle sınırlı bir görüşü izleyen kuruluş değildir. Tersine, her sınıf halkın menfaatlerini eşit bir surette, biri diğerini zedelemeyen temin etmeyi amaç edinen bir kuruluştur. Bunu davranış şeklimiz ispat etmektedir. Bundan sonra da böyle olacaktır. Diğer memleketlerde bu kuruluşun bir benzerini aramaya lüzum yoktur. 1931 (Aydın Tarihi, Cilt: 24, Sayı: 82-83, 1931)

Şimdiye kadar halkımız kendi memleketini, kendi hayatını, kendi menfaatini düşünmek için serbest bırakılmamıştır. Kendi benliği kendisine unutturularak şunun ve bunun herhangi bir keyif ve emelini elde etmekle vakit geçirmiştir. Yani toplumsal ve idarî kuruluşlarımızdaki bozukluk, bu sonuçları bize vermektedir. Bundan sonra şüphe yok ki halk bütün benliğini duyacak ve yaşama kabiliyetini azamî derecede geliştirecektir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 31. 1. 1930)

Memleketimizin ekonomik kaynakları, bütün dünyanın hırslarını çekecek verim ve servete maliktir. Halkımızın çiftçi olması, topraklarımızın dünyanın en bereketli topraklarından bulunması, maddî hayat için hiçbir endişeye yer bırakmamaktadır. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 229)

Arkadaşlar! Türkiye Devleti'nde ve Türkiye Devleti'ni kuran Türkiye halkında tacidar yoktur, diktatör yoktur! Tacidar yoktur ve olmayacaktır; çünkü olamaz! Bütün cihan bilmelidir ki, artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır, o da millî

egemenliktir. Yalnız bir makam vardır, o da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 300)

“Ben Samsun'u ve Samsun Halkını gördüğüm zaman, memlekete ve millete ait bütün düşünce ve kararlarımın yerine getirilebileceğine dair bir defa daha kuvvetle inanmışım. Samsun'luların hal ve durumlarında gördüğüm gözlerinden okuduğum vatanseverlik ve fedakarlık ; ümit ve tasavvurlarımı olumlu bir inanca götürmeye yetmişti...”

Bizim halkımız çok temiz kalpli, çok asil ruhlu, ilerlemeye çok kabiliyetli bir halktır. Bu halk eğer bir defa karşısındakilerin samimiyetle kendilerine hizmet ettiğine inanırsa her türlü hareketi hemen kabule hazırdır. Bunun için gençlerin her şeyden önce millete güven vermeleri lazımdır. 1923

Herkesin açık olarak bilmesi lâzımdır ki, bugünkü Türkiye halkı, asırlarca kendi iradesini ve kendi idaresini başkasının elinde görmeye tahammül eden halk değildir ve asıl bilinmesi lâzım gelen cihet de, bugünkü Türkiye halkının ve hükûmetinin tükenmez emeller peşinde koşup kendi evini unutan ve harap bırakan sergüzeştçi insanlardan olmadığıdır. Bu sebeple, tam bir kesinlikle söyleyebilirim ki hükûmetimiz zafer sevinciyle gerçek ve hayatî menfaatlerini unutacak kadar kendinden geçmemiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. II, s.41)

Efendiler, bizim hükûmetimiz demokratik bir hükûmet değildir, sosyalist bir hükûmet değildir ve gerçekten kitaplardaki hükûmetlerin, islâmî niteliği bakımından, hiç birine benzemeyen bir hükûmettir. Fakat, millî egemenliği, millî iradeyi belirten bir hükûmettir, bu nitelikte bir hükûmettir. Sosyal bilim bakımından bizim hükûmetimizi ifade etmek gerekirse (halk hükûmeti) deriz. Efendiler, biz hakkımızı koruyup gözetmek, bağımsızlığımızı emin bulundurmak için genel kurulumuzca, milletin bütünlüğümüzce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletin tümüyle savaşmayı caiz gören bir mesleği izleyen insanlarız. O halde bu ve bu gibi teşviklerle ve izahlarla hükûmetimizin dayandığı esasın toplum bilime dayanan bir esas olduğunu açık bir surette görürüz. Fakat ne yapalım ki demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şey benzemiyormuş! Efendiler, biz benzememekle ve benzememekle öğünmeliyiz! Çünkü, biz bize benziyoruz, efendiler! (Aralık 1921, S.D. II)

Taassup cahilliğe dayanır. Bundan dolayı taassubu olan cahildir. İlim mutlaka cahilliği yener, o halde halkı aydınlatmak lazımdır. 1923

Halk, millî egemenliği benimsemeli ve memlekette yegâne hâkim ve âmilin kendisinden ibaret olduğunu unutmamalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s.53)

Bu geniş memleketi bayındır bir hale çevirmek lâzımdır. Bu halk, zengin olmaya mecburdur. Memleket bayındır olmazsa, bu halk zengin olmazsa, size hâlâ yaşamak imkânından bahsederlerse inanmayınız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 2. 2. 1930)

Bilhassa bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçü ile hangi şeyin bu dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz. Hangi şey ki akla, mantığa, halkın menfaatine uygundur; biliniz ki o, bizim dinimize de uygundur. Bir şey akıl ve mantığa, milletin menfaatine, İslâmın menfaatine uygunsa kimseye sormayın; o şey dinîdir. Eğer bizim dinimiz aklın, mantığın uyduğu bir din olmasaydı mükemmel olmazdı, son din olmazdı. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 127)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur". Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96)

Kuran'ın tercüme edilmesini emrettim. Bu da ilk defa olarak Türkçeye tercüme ediliyor. Muhammed'in hayatına ait bir kitabın tercüme edilmesi için de emir verdim. Halk, tekrarlanmakta bulunan bir şey mevcut olduğunu ve din işleriyle ilgili kimselerin derdi ancak kendi karınlarını doyurup, başka bir işleri olmadığını bilsinler. 1930 (Atatürk'ün S.D. III, s. 85; Ayın Tarihi, N: 73, 1930)

Camilerin mukaddes minberleri halkın ruhî, ahlâkî gıdalarına en yüksek, en verimli kaynaklardır. Minberlerden halkın anlayabileceği dille ruh ve beyne hitap olunmakla Müslümanların vücudu canlanır, beyni temizlenir, imanı kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur. Fakat buna karşılık hutbe okuyanların taşımaları gereken ilmî özellikler, özel liyakat ve dünya durumunu anlayıp bilme, önemlidir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 225)

Cumhuriyet Hükûmeti'mizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada* vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafeti giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuma yazması olmayanlara tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın mümessilleri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeta bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum: "Bu vaziyet ve yetkiyi kimden, nereden almışlardır?" Millete hatırlatmak isterim ki, bu lâubaliliğe müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı kıyafeti taşımalarındaki mahzur bakımından hükûmetin dikkatini çekeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215-216)

Bizi yanlış yola sevk eden habisler bilirsiniz ki, çok kere din perdesine bürünmüşler, saf ve temiz halkımızı hep şeriat sözleriyle aldata gelmişlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz... Görürsünüz ki milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din kisvesi altındaki küfür ve kötülükten gelmiştir. Onlar her türlü hareketi dinle karıştırırlar. Halbuki, elhamdülillah hepimiz Müslümanız, hepimiz dindarız; artık bizim, dinin gereklerini öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur. Analarımızın, babalarımızın kucaklarında verdikleri dersler bile, bize dinimizin esaslarını anlatmaya kâfidirler. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 127)

Tekkeler mutlaka kapanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, her şubede doğru yolu gösterecek kudrete sahiptir. Hiçbirimiz tekkelerin uyarmasına muhtaç değiliz. Biz medeniyetten, ilim ve fenden kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz. Başka bir şey tanımıyoruz. Doğru yoldan sapmışların gayesi, halkı kendinden geçmiş ve abdal yapmaktır. Halbuki halkımız, abdal ve kendinden geçmiş olmamaya karar vermiştir. Bunlar basit bir iş görünür; fakat ehemmiyeti vardır. Biz dünya ailesi içinde medenîyiz. Her görüş noktasından medeniyetin gereklerini tatbik edeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S.s.68)

“Softa sınıfının din simsarlığına izin verilmemelidir. Dinden maddî menfaat temin edenler, iğrenç kimselerdir. İşte biz, bu vaziyete karşıyız ve buna müsaade etmiyoruz. Bu gibi din ticareti yapan insanlar, saf ve masum halkımızı aldatmışlardır. Bizim ve sizlerin asıl mücadele edeceğimiz ve ettiğimiz bu kimselerdir. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 116)

Taassup cahilliğe dayanır. Bundan dolayı taassubu olan cahildir. İlim mutlaka cahilliği yener, o halde halkı aydınlatmak lazımdır. 1923

Artık Türkiye, din ve şeriat oyunlarına sahne olmaktan çok yüksektir. Bu gibi oyuncular varsa, kendilerine başka taraflarda sahne arasınlar! Mazinin dalgınlıkları, paslı durgunlukları, Türkiye halkının dimağından silinmiş olduğunda şüphe ve tereddüde yer yoktur. Eriştığımız mesut vaziyetten bir adım geriye gitmek, kimsenin söz konusu etmeye dahi yetkili olmadığı kat'i bir hakikattir. 1924 (Atatürk'ün S.D. III, s. 76)

Milletimizin kurduğu yeni devletin alınyazısına, işlerine, bağımsızlığına, unvanı ne olursa olsun hiç kimseyi müdahale ettiremeyiz! Milletin kendisi, kurduğu devleti ve onun bağımsızlığını muhafaza ediyor ve sonuna kadar muhafaza edecektir! Bütün Müslümanları içine alan bir devlet kurmak vazifesiyle yükümlü tahayyül edilen bir halifenin vazifesini yapabilmesi için, Türkiye Devleti ve onun bir avuç nüfusu, halifenin emrine tâbi tutulamaz. Millet, buna razı olamaz! Türkiye halkı bu kadar büyük bir mesuliyeti, bu kadar mantıksız bir vazifeyi yüklenemez.

Halifeye, dünyaya meydan okutmak ve onu umum İslâm işlerinde etki sahibi kılmak fikrinde olanlar, bu vazifeyi yalnız Anadolu halkından değil, onun sekiz on misli nüfustan meydana gelen büyük İslâm kütlerinden istemelidir! Yeni Türkiye'nin ve yeni Türkiye halkının, artık, kendi hayat ve mutluluğundan başka düşünecek bir şeyi yoktur; başkalarına verebilecek bir zerresi kalmamıştır!

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı, medenîdir. Tarihte medenîdir, hakikatte medenîdir. Fakat ben, sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi söylüyorum; medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, fikriyle, zihniyetiyle medenî olduğunu ispat ve gösterme mecburiyetindedir. Medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, aile hayatı ile, yaşayış tarzı ile medenî olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Nihayet medenîyim diyen Türkiye'nin hakikaten medenî olan halkı, baştan aşağıya dış görünüşüyle dahi medenî ve olgun insanlar olduğunu fiilen göstermeye mecburdur. Bu son sözlerini açık ifade etmeliyim ki, bütün memleket ve dünya ne demek istediğimi kolaylıkla anlansın. Bu izahatımı yüksek topluluğunuza, tüm topluluğa bir sualle yöneltmek istiyorum. Soruyorum: Bizim kıyafetimiz millî midir? Bizim kıyafetimiz medenî ve uluslararası mıdır? Size iştirak ediyorum. Tabirimi mazur görünüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de uluslararasıdır. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mâna var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için

çamuru atmak elzemdir, tabiidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya plâtinden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevk edenler varsa onların ahmaklık ve kalıncakalılığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve uluslararası kıyafet, bizim için, çok cevherli milletimiz için lâıyk bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpin veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kıravat, yakalık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim : Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot gibi, bonjur gibi, smokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna, uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz. Ve onlara sormak isterim: Yunan serpuşu olan fesi giymek uygun olur da şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S., s. 46)

Halka sordum: Bir İslâm devleti olan İran veya Afganistan, halifenin herhangi bir yetkisini tanır mı? Tanıyabilir mi? Haklı olarak tanıyamaz; çünkü devletin bağımsızlığını, milletinin egemenliğini zedeler. Millete, şunu da ihtar ettim ki, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek dalgınlığı, artık devam etmemelidir. Hakikî mevkiimizi, dünyanın vaziyetini tanımamaktaki dalgınlıkla, ihtiyatsızlara uymakla milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir! Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Nutuk II, s. 712)

Nazilli Kumaş Fabrikası'nda, işleyen makineleri incelerken söylediği söz: İşte, halka hayat veren gerçek musiki! 1937 (Afetinan, Ayın Tarihi, No: 47, 1937, s. 52)

İçinde olduğumuz halk devrinin, millî devrin millî tarihini de yazabilmek için kalemlerimiz, sabanlar olacaktır. Bence halk devri, "ekonomi devri" kavramı ile ifade olunur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına, Türk milleti denir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 351)

Öğretmenler her fırsattan istifade ederek halka koşmalı, halk ile beraber olmalı ve halk, öğretmenin çocuğa yalnız alfabe okutur bir varlıktan ibaret olmayacağını anlamalıdır.

Özel maksatla yayın yapan bazı gazetelerin, halkın ekseriyeti üzerinde yaptığı tesir, her memlekette olduğu gibi o gazetelerin lehinde değildir. 1924 (Atatürk'ün S.D.III, s. 78)

Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir. Bundan başka, halkın fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima

ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür. Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de manasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat şahsın vücudunda maddî bir sağlamlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlamlık yaratmak ve bu suretle bir karşı koyma zemini hazırlamak mümkündür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 61-62; 488-492)

23 Nisan, Türkiye millî tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır. Bütün bir düşmanlık cihanına karşı ayağa kalkan Türkiye halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni meydana getirmek hususunda gösterdiği harikayı ifade eder. 1922 (Atatürk'ün S.D.V, s. 96)

“Cumhuriyet ulusal egemenlik temeline dayanan halk hükümetidir.” (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTK., Atatürk Araştırma Merkezi, Yay. Haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.300)

“...Oysa güç ve kuvvet, Türkiye’de ve Türkiye halkında olan gelişme cevherine, zehirli ve yakıcı bir sıvı katmıştır. Bunun etkisi altında kalarak, milletin en çok da yöneticilerin zihinleri tamamen bozulmuştur. Artık durumu düzeltmek, hayat bulmak, insan olmak için, mutlaka Avrupa’dan nasihat almak, bütün işleri Avrupa’nın emellerine uygun yürütmek, bütün dersleri Avrupa’dan almak gibi birtakım zihniyetler ortaya çıktı. Oysa hangi istiklal vardır ki yabancıların nasihatleriyle, yabancıların planlarıyla yükselebiliriz? Tarih böyle bir olay kaydetmemiştir. Tarihte, böyle bir olay yaratmaya kalkışanlar, zehirli sonuçlarla karşılaşmışlardır. İşte Türkiye de, bu yanlış zihniyetle sakat olan bazı yöneticiler yüzünden, her saat, her gün, her yüzyıl, biraz daha çok gerilemiş, daha çok düşmüştür.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“... Bu düşüşün çıkış noktası korkuyla, aczle başlamıştır. Türkiye’nin, Türk halkının nasılsa başına geçmiş olan birtakım insanlar, galip düşmanlar karşısında, susmaya mahkûmmuş gibi, Türkiye’yi âtıl ve çekingen bir halde tutuyorlardı. Memleketin ve milletin çıkarlarının gerektiğini yapmakta korkak ve müteredit idiler. Türkiye’de fikir adamları, âdeta kendi kendilerine hakaret ediyorlardı. Diyorlardı ki: ‘Biz adam değiliz ve olamayız. Kendi kendimize adam olmamıza ihtimal yoktur.’ Bizim canımızı, tarihimizi, varlığımızı bize düşman olan, düşman olduğundan hiç şüphe edilmeyen Avrupalılara, kayıtsız şartsız bırakmak istiyorlardı. ‘Onlar bizi idare etsin’ diyorlardı.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

Bizim hakikî musikimiz, Anadolu halkında işitilebilir. 1930 (Aydın Tarihi, Sayı: 73, 1930)

Halkımızın estetik kabiliyetlerini aksettiren ve her günkü ihtiyaçlarımızın büyük bir kısmını karşılayan el ve ev küçük sanatlarının, cumhuriyet rejiminde lâıyk olduğu seviyeye yükseltilmesi gerekir. Bunun için özendirme yapıldığını tavsiyeye değer bulurum. 1938 (Atatürk’ün S.D.I, s. 392)

Bu gece burada güzel bir tesadüf eseri olarak şarkın en seçkin iki musiki topluluğunu dinledim. Fakat, benim Türk duyguları üzerindeki gözlemim şudur ki, artık bu musiki, bu basit musiki, Türk'ün çok açık ruh ve hissini tatmine kâfi gelemez. Şimdi karşıda medenî dünyanın musikisi de işitildi. Bu ana kadar şark musikisi denilen terennümler karşısında cansız gibi görünen halk, derhal harekete ve faaliyete geçti. Hepsini oynuyorlar. Bu pek tabiidir. Hakikaten, Türk yaradılıştan şen ve neşelidir. Eğer onun bu güzel huyu bir zaman için fark olunmamışsa, kendinin kusuru değildir. Kusurlu hareketlerin acı, felaketli neticeleri vardır. Bunu fark etmemek, kabahattir. İşte Türk milleti bunun için gamlandı. Fakat, artık millet hatalarını kanı ile düzeltmiştir; artık gönlü rahattır, artık Türk şendir, yaradılışında olduğu gibi. Artık Türk şendir, çünkü ona ilişkin tehlikeli olduğu tekrar ispat istemez, kanaatindedir. Bu kanaat aynı zamanda temennidir. 1928 (M.E.İ.S.D.I,s. 32-33)

HATAY SORUNU

Bu sırada, milletimizi gece gündüz meşgul eden başlıca büyük bir mesele, gerçek sahibi öz Türk olan "İskenderun-Antakya" ve çevresinin mukadderatıdır. Bunun üzerinde, ciddiyet ve kesinlikle durmaya mecburuz. Daima kendisi ile dostluğa çok ehemmiyet verdiğimiz Fransa ile aramızda, tek ve büyük mesele budur. Bu işin gerçeğini bilenler ve hakkı sevenler, alâkamızın şiddetini ve samimiyetini iyi anlarlar ve tabii görürler. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 337)

Fransız Büyükelçisi'ne bir sohbet esnasında söylemiştir: Ben toprak büyütme dileklisi değilim; barış bozma alışkanlığım yoktur; ancak antlaşmaya dayanan hakkımızın isteyicisiyim. Onu almasam, edemem. Büyük Meclis'in kürsüsünden milletime söz verdim: Hatay'ı alacağım! Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getirmemsem onun huzuruna çıkamam, yerimde kalamam. Ben şimdiye kadar yenilmedim, yenilemem; yenilsem bir dakika yaşayamam. Bunu bilerek ve sözümü mutlaka yerine getireceğimi düşünerek benim dostluğumu lütfen bildirin ve doğrulayınız, Ekselâns Ambasadör... 1937 (Ruşen Eşref Üneydin, Atatürk T. ve D.K.H., s. 5-6)

Bu, benim şahsî meselemdir. Durumu Büyükelçi'ye, daha başlangıçta açıkça ifade ettim. Dünyanın bu durumunda böyle bir meselenin, Türkiye ile Fransa arasında silâhlı bir anlaşmazlığa sürüklenmesi kesinlikle mümkün değildir. Fakat ben, bunu da hesaba kattım ve kararımı vermiş bulunuyorum. Şayet ufukta, bu yolda binde bir ihtimal belirirse, Türkiye Cumhurbaşkanlığı'ndan ve hattâ Büyük Millet Meclisi üyeliğinden çekileceğim ve bir fert olarak bana katılacak birkaç arkadaşla beraber Hatay'a gireceğim. Oradakilerle elele verip mücadeleye devam edeceğim. 1937 (Hazan Rıza Soyak, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1949)

Bir suare'de Fransız Büyükelçisi'ne söylemiştir : Benim davamdır bu, asla şakaya gelmeyeceğini bilmelisiniz! (Falih Rıfki Atay, Atatürkçülük Nedir? s. 44)

Yarın sabah bir tümen asker yollasam, Hatay'ı alabilirim. Renani için harekete geçmeyen Fransızlar, bir Suriye sancağı için bizimle harbe girmezler; bunu da bilirim. Fakat, ya bu sefer şeref ve namus meselesi yaparlarsa? Milletler belli olur mu? Ben bir sancak için Türkiye'yi harp tehlikesine sokmam. 1937 (Falih Rıfki Atay, Çankaya, cilt: II, s. 466)

27 Ocak 1937 tarihinde Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgraftan: Başarılmış olan millî davada

izlenen medenî usule, uluslararası lâîk olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Bu eser, Cumhuriyet Hükümeti'nin millî meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda sonuçlandırmak için, cesaret ve feragatle hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette bulunduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin bu siyaset kavrayışının, dünyada barış ve huzur isteyen ve bunun tabîî gereği olan hakseverliği benimsemeyi fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem kurulu olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümlenmesinde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti'ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla, sadece takdir ve tebrike değerlidir. 1937 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 579-580)

HAVACILIK

"Türk çocuğu, her işte olduğu gibi havacılıkta da, en yüksek düzeyde, gökte, seni bekleyen yerini, az zamanda dolduracaksın."

İstikbal göklerde. Göklerini korumayan uluslar yarınlardan asla emin olamazlar.(Sabiha Gökçen, Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti, Türk Hava Kurumu Yayınları-2, İstanbul 1982, s. 65.)

Yurt savunmasından söz ederken, askerî alanda önemli ve etkin bir nitelik taşıyan hava kuvvetlerine, yüce Meclis'in özellikle ilgi ve dikkatini çekerim.

"Türk ulusunun, hava kuvvetlerimizin güçlendirilmesi gereğini anlayıp değerli yardımlarda bulunması, siyasî uygarlığa erişmesinin en büyük kanıtıdır."(8 Haziran 1926'da Bursa'da, Öğretmenler Birliği'nin toplantısındaki konuşmalarında)

Türk Teyyare Cemiyetine konuşması; "... Havacılığın toplum içinde tanıtılıp sevdirmesi de, aynı zamanda gençliği heveslendirip istekli hale gelmesinde Cemiyet'in çalışması önemlidir."

"Eskimiş teknolojileri değil, en yeni teknolojiyi ülkeye getirmedığımız sürece, yabancı ülkelere bağımlı olmaktan kurtulamayız. Bunun için de, bir yandan mümkün olduğu kadar kemerleri sıkarak kendi yağımızla kavrulacak, bir yandan da yeni parasal kaynaklar yaratarak, çağdaş teknolojilerin en yenilerini topraklarımıza taşıyacağız. Biz, yeni ve genç bir Türkiye kuruyoruz. Dost, düşman ülkelerin geride kalmış teknolojilerine gereksinmemiz yok. Ya en yenisini kurar, onlarla boy ölçüşürüz, ya da biraz daha sabreder, bunu yapabilecek güce erişmemizi bekleriz"

"Gökçen, bak yakında genç kızlarımız, delikanlılarımız göklerde dolaşmaya başlayacaklar. Sen bu işe ne dersin ? Kanatlı bir gençlik, yurdun geleceği bakımından en büyük güvencedir. Bir gün batılılar, Ay'a ayaklarının izlerini bırakacaklarsa, bunların arasında bir de Türk'ün bulunması için şimdiden çalışmalara girişmek, aşamalar kaydetmek gerekir."

"Bayanlar, Baylar! Bizin dünyamız -bilirsiniz- topraktan, sudan ve havadan oluşmuştur. Hayatın da, esas unsurları bunlar değil midir? Bu unsurlardan birinin eksikliği, yalnız eksikliği değil, sadece bozukluğu yaşantıyı olanaksız kılar. Hayatı, hele ulusal hayatı seven, onu korumak isteyen yurdun topraklarına, denizlerine olduğu gibi, havasına da ilginliğini her gün biraz daha çoğaltmalıdır. Bu

ilginlik, saydığım hayat öğelerine egemenlikle olur. Doğa insanları türetti, onları kendine taptırdı da. Ancak insanların yaşayabilmeleri için, doğaya da egemenliğini şart kıldı. Doğaya egemen olmasını bilmeyen yaratıklar, varlıklarını koruyamamalarıdır. Doğa onları, kendi unsurları içinde ezmekten, boğmaktan, yok etmekten ve ettirmekten çekinmemiştir. Türk, bu gerçeği çok önceden tanımak kapasitesini göstererek, kapsal bir dölenle toprağını ve onun türlü ürünlerini, insanlığa verimli kılmıştır. Coşkun denizlerde göğüslemedik dalgalar bırakmayarak insanlığa genlik veren kültür yollarını açmıştır. Lâkin yaşadığımız bu çağda, artık insanlar, yalnız karada ve denizde kalmadılar. Doğanın hava varlığının da içine daldılar. Hayat için, yaşamak için havayı yalnız nefeslenmenin yeter olmadığı anlaşıldı. Gerek ve gerçek olan hava egemenliği, açık olarak ortaya çıktı. Bütün ulusların büyük bir önemle oluşturmaya çalıştıkları bu alanda, Türk ulusu da kuşkusuz yerini almalıydı. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, kara ordumuzun yanında, donanmamızı kurarken, hava filolarımızı da, en son hava araçları ile düzenlemekten geri kalmadı. Kişilikleriyle onur duyduğumuz hava subaylarımız ve komutanları da yetişmiş bulunuyorlar. Pilotlarımız, her zaman ve her halde, ulusun yüzünü ağartacak yüksek değerdedir. Lâkin arkadaşlar, bu kadarı yeter görmek doğru olmazdı. Hava işine, onun bütün dünyada aldığı önem derecesine göre genişlik vermek gereklidir. Bunu göz önünde tutan Cumhuriyet hükümeti, havacılığı, bütün ulusun işlevi yapmak kararındadır. Türk, yurdunun dağlarında, ormanlarında, ovalarında, denizlerinde, her bucağında nasıl bir bilgi ve kendine güvenle yürüyor, dolaşıyorsa vatan göklerinde de aynı surette dolaşabilmelidir. Bu ise Türk'ü, çocukluğundan vatan kuşları ile, yurt havası içinde yarışa alıştırarak başlar. İşte bugün, burada bizi toplayan neden, o kutsal işe başlama törenidir. Havacılığın gelişimine ciddî şekilde sarılmasından dolayı hükümete, Genel Kurmay Başkanı Mareşal'a ve Türk Hava Kurumu Başkanı, değerli arkadaşımız Fuad'a (Bulca) burada, özel olarak gönül borcumu sunarım. Türk çocuğu, her işte olduğu gibi, havacılıkta da, en yüksek düzeyde, gökte seni bekleyen yerini az zamanda dolduracaksın. Bundan, gerçek dostlarımız sevinecek, Türk ulusu mutlu olacaktır”

Atatürk tedavide bulunduğu Karlsbad' dan, çok yakın bir arkadaşına yazdığı mektupta, hava gezilerini şöyle özetler: “... Uçak bizim zamanımızın bütün niteliklerini kapsayan bir vasıta. Bu vasıta, mesafe kavramını ortadan kaldırmış gibidir. Bu özelliği ile beraber bir de savunma açısından önemi göz önüne getirilirse, yalnız bir zevk ve zamandan kazanan taşıt aracı olarak değil, memleketin hayatî kıymetlerinden biri olduğu anlaşılır. Burada fırsat buldukça uçak seferleri yapıyorum. Bu yolculuklar, bana çok zevk veriyor ve yararlı oluyor.”

1931 Temmuzunda New York'tan havalanıp, bir atılımda 840,323 kilometreyi, 49 saat 08 dakikada uçarak Yeşilköy Hava Alanı'na inen Amerikalı pilotlara hitaben; “Eşi görülmemiş gezinizi, Türk ulusu yüreklerden taşarak beğendi, dostça karşıladı. Amerika göklerinden yükselerek Türk gök yüzünde göreceğimiz değerli konukları oradan uçtukları andan, Türkiye ufuklarına geldikleri ve topraklarımıza kondukları dakikaya kadar ilgi ve heyecanla takip etti. Başarınızı candan ve gönülden diledi, aynı zamanda da kendi başarısı gibi sevindi. Gerçekten başarınız, bilim ve tekniğin; ustalık ve cesaretiniz, insan gücünün benzersiz bir zaferidir. Kıtaları birleştirirken ulusları da yaklaşıtıyorsunuz. Sizin gibi kahramanlar ulusları, birbirinin mutluluk ve kaderleriyle ilgili olan bir aile bireyleri haline getirirler. Kuşku yoktur ki siz, uygarlığını hayranlıkla izlediğimiz yeni dünyanın büyük diyarı ile eski dünya kıtalarının kucaklaştığı yerde bulunan yeni Türkiye'yi böyle aracısız birleştirirken Amerikalıların ve Türklerin kalplerini de birbirine daha çok yaklaştırdınız. Bugünün gençliği, zamanımıza kadar insan oğullarının hayalinde canlandıramadığı gök yüzü yollarından, insanlar arasında, uluslar arasında yüksek dostlukların, yüksek sevgilerin kurucuları oluyor. Bu yüce hedeflerin yüce işaretlerini veren Amerika'nın sizin gibi cesur ve ülkücü gençlerini karşımda görmekle övünçlü ve mutluyum. Siz gök

yüzünde güzel bir yol çizdiniz. Bu geziniz Türk havacılarında da hazır-lanmak için büyük bir isteklenme uyandıracaktır. Sizi coşku ile kutlarım. Kişiliklerinizde Sayın Amerika ulusunu, Amerika bilgi ve tekniğini, Ame-rika havacılığının kahraman temsilcilerini selâmlarım. Yüksek toplumunu-zu dünyada yüksek bir surette temsil eden sayın Cumhurbaşkanınızı bu güzel münasebetle dostça anarım. Size iyi yolculuklar ve daima büyük başarılar dilerim”.

Amerikalı pilotlara hitaben akşam yemeğinde; “Ben Amerika’nın bu kahraman çocuklarını, kahramanlığın bütün niteliklerine sahip ve bu niteliklerini bütün dünya karşısında uygulamaya dirençli ve girişken gördüm. Kendileri yüksek kahramanlıklarını, alçak gönüllülük içinde gizliyorlar. Ümit ederim ki, beklerim ki, bu gençler bugün yaptıklarından daha büyük edimli eserler sahibi olacaklardır. Bununla zaten çok yüksek olan Amerika toplumu gurur duyacağı gibi, bütün insanlık yüksek heyecanlı gururlarla mutluluk duyacaktır. Bu sevinçlerin en yüksekini, en derin duygularla Türk ulusunun duyacağına kuşku yoktur. Çünkü Türk ulusu güzel olan her şeyi, her uygar şeyi, her yüksek şeyi sever, takdir eder. Fakat muhakkaktır ki, her şeyin üstünde tapıldığı bir şey varsa o da yüksek kahramanlıktır. Bu sözlerim kuşkusuz bugünkü uyanık Türk gençliğinin kulaklarında yüksek ve etkili yankılar yapacaktır. Yüksek hasletlerine güvenle baktığım Türk çocuklarından daha az şey istemem.”(1931 Temmuz)

"Şahıslarıyla şeref duyduğumuz hava subaylarımız ve komutanlarımız da yetişmiş bulunuyorlar. Pilotlarımız, her zaman ve her halde milletin yüzünü ağartacak yüksek değerlerdir. Lakin, arkadaşlar; bu kadarını yeter görmek doğru olmazdı. Hava işine, onun bütün dünyada aldığı önem derecesine göre genişlik vermek lazımdı. Bunu göz önünde tutan Cumhuriyet hükümeti, havacılığı bütün milletin işi yapmak kararındaydı. Türk, yurdunun dağlarında, ormanlarında, ovalarında, denizlerinde her bucağında nasıl bir bilgi ve kendine güvenle yürüyor dolaşıyorsa, yurdun göklerinde de aynı suretle dolaşabilmeliydi. Bu ise Türk'ü çocukluğundan vatan kuşlarıyla, vatan havası içinde yarışa hazırlamakla başlar. İşte bu gün burada bizi toplayan sebep o kutsal işe başlama ayınıdır. "

Havacılarımız, bütün ordu ve donanmamız gibi vatani korumaya yetenekli kahramanlardır. Büyük millet, bu soylu evlâtlarıyla kendini mutlu sayabilir.

Atatürk'ün 1936'da Eskişehir Tayyare Alayını ziyaretinde yaptığı konuşma; “Kanatlı gençlik memleketin geleceği bakımından en büyük güvencedir. Bir gün batılı ayaklar ayda ayaklarının izlerini bırakacaklarsa bunların arasında bir de Türkün bulunması için çalışmalara girişmek gerekir. Geleceğin en etkili silâhı da, aracı da hiç kuşkunuz olmasın uçaklardır. Bir gün insanoğlu uçaksız da göklerde yürüyecek, gezegenlere gidecek, belki de aydan bize mesajlar yollayacaktır. Bu mucizenin tahakkuku için 2000 yılını beklemeye hacet kalmayacaktır. Gelişen teknoloji bize daha şimdiden bunu müjdeliyor. Bize düşen görev ise batıdan bu konuda fazla geri kalmamayı temindir.” (Sabiha Gökçen, Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti, Türk Hava Kurumu Yayınları-2, İstanbul 1982, s. 69.) (Türk Hava Kurumu Tüzüğü)

HUKUK, YARGI, MAHKEME, YASA, KANUN

Mühim olan nokta, adalet telâkkimizi, adaletle ilgili kanunlarımızı, adalet teşkilâtımızı, bizi şimdiye kadar şuurlu, şuursuz tesir altında bulunduran, asrın gereklerine uygun olmayan bağlardan bir an evvel kurtarmaktır. Millet, her medenî memlekette olan adalet işlerindeki ilerlemenin, memleketin

ihiyaçlarına uyan esaslarını istiyor. Millet, hızlı ve kesin adaleti temin eden medenî usulleri istiyor. Milletın arzu ve ihtiyaçına tabi olarak adalet işlerimizde her türlü tesirlerden cesaretle silkinmek ve hızlı ilerlemelere atılmakta asla tereddüt olunmamak lâzımdır. Medenî hukukta, aile hukukunda takip edeceğimiz yol ancak medeniyet yolu olacaktır. Hukukta idare-i maslahat ve hurafelere bağıllık, milletleri uyanmaktan meneden en ağır bir kâbustur. Türk milleti, üzerinde böyle bir ağırlık bulunduramaz. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317)

Hükûmet, memlekette kanunu hâkim kılmak ve adaleti iyi dağıtmakla görevlidir. Bu itibarla adalet işi pek mühimdir. Bu sebeple adalet siyasetimizi de izah etmeyi faydalı buluyorum. Adliye siyasetimizde takip edilecek gaye, evvelâ halkı yormaksızın süratle, isabetle, emniyetle adaleti dağıtmaktır. İkinci olarak, toplumumuzun bütün dünya ile teması tabîi va zarurîdir. Bunun için adalet seviyemizi, bütün medenî toplumların adalet seviyesi derecesinde bulundurmak mecburiyetindeyiz. Bu hususları tatmin için mevcut kanun ve usullerimizi, bu görüş noktalarından düzeltmekte ve yenilemekteyiz ve yenileyeceğiz. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217)

İnsanlar, huzur ile, vicdan hürriyeti ile çalışmak ihtiyacındadır. Bu ise, toplumu idare eden devlette ve hükûmette adaletin mutlak hâkim olmasıyla mümkündür. Bunu temin edecek şey, adliyemizdir. Bir memlekette adalet olmazsa, o memlekette anarşi var demektir, orada hükûmet yok demektir. Adalet kanunlarla yerine getirilir. Bu memlekette adaletin emniyetle, süratle dağıtılıp dağıtılmadığını anlamak için bir defa da mevcut kanunlarımıza bakmak lâzımdır. Bu kanunların memleket dahilindeki tatbikatına ve sonuçlarına bakmak lâzımdır. Bu noktada kendimizi yermek istemem. Herhalde bağımsızlığın temel direği olan adalet dağıtımında bir ecnebi parmağı bulundurmayacağız. Bu noktadaki kararımız kesindir. Fakat aynı zamanda insafla, akıl ve mantıkla ve aynı kesin karar ile kabule mecburuz ki, kanunî ve hukukî mevzuatımız fenadır. Onları esaslı surette değiştirmek, yeni hayata ve ihtiyaça uydurmak lâzımdır. Adalet Bakanlığı'nı işgal eden bütün arkadaşlarımız aynı görüştedirler. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 10-11.1.1930)

Gerçekte biz, asrın icaplarına ve milletın hakikî ihtiyaçlarına göre kanun yapmalıyız. Eldeki kanunlarımızı hâkimlerimiz süratle tatbik edemiyorlarsa hemen değiştirmeliyiz. Halka adaleti süratle dağıtmak ve uygulamak mecburiyetindeyiz. Yeni idaremizin mânası, bu olmak lâzımdır. Medenî ve muntazam bir devletin makinesi, eski kanunlarla işleyemez. Bugün mevcut kanunlarımızın kökü, daha ziyade Mecelle'dir. Yeni Türkiye, ne zamanı, ne de ihtiyaçı göz önünde tutmayan Mecelle'nin hükümlerine bağılı kalmaz. En medenî milletler derecesinde hukuk hükümlerimizi de düzeltereğiz. Yüz sene, beş yüz sene, bin sene evvel yaşayan bir toplum için yapılan kanunlarla, bugünkü toplumları idareye kalkışmak, gaflettir, cehalettir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5. 2. 1930)

Bizim milletimiz ve hükûmetimiz, adalet fikri ve adalet zihniyeti noktasında hiçbir medeni milletten aşağı değildir. Belki tarih bu noktada yüksek olduğumuza tanıklık eder. Bu sebeple bizim de adalet mevzuatımızın, bütün medenî milletlerin yürürlükteki kanunlarından eksik olması doğru değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217-18)

Mektebin müstakbel faaliyetinde, Türk inkılâp ve medeniyetinin ruhuna uygun öğretimde bulunmak suretiyle vatanımıza yararlı olmasını temenni ederim. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 156)

Cumhuriyet adliyesine mensup olanların en küçük memurlarına kadar ilmen yeterliliği ve cumhuriyet ülküsüne sahip olmaları için sarf olunan gayret, memnuniyet vericidir. Bir taraftan ilmî yeterliliği

temin eden kurumlara önem verirken, diğer taraftan Cumhuriyet adliyesinin dayanağı olacak kanunların bir an evvel oluşturulması göz önüne alınmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 327)

Adliyemizin emin olduğumuz yüksek gücü sayesinde ki Cumhuriyet, kaçınılmaz gelişimi izleyebilecek ve türlü şekil ve kılıktaki tecavüzlere karşı vatandaşın hukukunu ve memleketin düzenini korunmuş tutabilecektir. 1930 (Atatürk'ün S.D.I, s. 351)

Milletimizi çöküşe mahkûm etmiş ve milletimizin gür sinesinde devir devir eksik olmamış olan teşebbüs sahiplerini, çalışma ve çaba gösterenleri en nihayet ümitlerini kırıp bozguna uğratmış olan menfi ve ezici kuvvet, şimdiye kadar elinizde bulunan hukuk ve onun samimî takipçileri olmuştur. Belki ağır ve cesurane olan tarihî gözlemimin, seçkin topluluğunuz içinde ve Cumhuriyet hükûmetinin bugün hizmetlerinden istifade etmekte bulunduğu kıymetli memurlar ve hâkimlerimiz içinde kimsenin hayretine sebep olmayacağına eminim. Bununla beraber biraz daha amacımı açıklamak için müsaade etmenizi rica ederim. Uluslararası umumî tarihin akışında Türklerin 1453 zaferini, yani İstanbul'un fethini tasavvur ediniz. Bütün bu cihana karşı İstanbul'u ebediyen Türk topluluğuna mal etmiş olan kuvvet ve kudret, takriben aynı senelerde icat edilmiş olan matbaayı Türkiye'ye kabul için hukukçuların uğursuz mukavemetini yenmeye muktedir olamamıştır. Köhne hukukun ve takipçilerinin, matbaanın memleketimize girmesine müsaade etmeleri için, üç yüz sene müşahede ve tereddüt etmelerine ve leh ve aleyhte pek çok kuvvet ve kudret sarf etmelerine mecburiyet hasıl olmuştur.

Eski hukukun çok uzak ve çok eski ve yaşama kuvvetini kaybetmiş bir devrini ve takipçilerini seçtiğimi sanmayınız. Eski hukukun ve onun takipçilerinin, yeni inkılâplar devremizde bizzat bana çıkardıkları güçlüklerden misal getirmeye kalksam başınızı ağrıtmak tehlikesine maruz kalırım. Fakat bilirsiniz ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde doğuş zamanında, onun bugünkü mahiyet ve vaziyetini, hukuk esaslarına ve ilmî prensiplere aykırı sayanların başında meşhur hukukçular bulunuyordu. Büyük Millet Meclisi'nde egemenliğin kayıtsız şartsız millette olduğunu ifade eden kanunu teklif ettiğim zaman, bu esasın Osmanlı Anayasası'na aykırılığından dolayı karşı bulunanların başında yine eski ve ilmî fazileti ile milleti aldatan ünlü hukukçular bulunuyordu. Hatta Cumhuriyet ilân olunduktan sonra meydana gelen feci bir hâdiseyi de, uyanık bakışlarımız önünde canlandırmak isterim. En büyük şehrimizin, bu memlekette belki Avrupa'da öğretim görmüş yüksek uzmanlardan oluşan baro heyeti, açıkça hilâfetçi olduğunu ilân eden ve ilân etmekle iftihar duyan birisini kendisine reis seçmiştir. Bu hâdis, köhne hukuk erbabının cumhuriyet zihniyetine karşı içten ve gerçek olan vaziyet ve eğilimini ifadeye kâfi değil midir? Bütün bu olaylar, inkılâpçıların en büyük fakat en sinsi can düşmanının, çürümüş hukuk ve onun dermansız takipçileri olduğunu gösterir. Milletten ateşli inkılâp hamleleri esnasında sinmeye mecbur kalan eski kanun hükümleri, eski hukukçular, gayret ve çalışma gösterenlerin etki ve ateşi yavaşlamaya başlar başlamaz derhal canlanarak inkılâp esaslarını ve onun samimî takipçilerini ve onların aziz ülkülerini mahkûm etmek için fırsat beklerler. Bu fırsat, eski kanunların varlığı ve eski hukuk esaslarının yürürlükte olmasıyla ve eski anlayışını içten ve kalbî olarak muhafazada direnen hâkimlerin ve avukatların mevcudiyetiyle sağlanmıştır. Bugünkü hukukî faaliyetlerimizin sebeplerini izah etmiş oluyorum ümidindeyim. 1925 (M.E.İ.S.D.I, s. 29-30)

Herhalde âlemde bir hak vardır. Ve hak kuvvetin üstündedir. 1919 (Nutuk III, s. 1184)

Tabiat olarak her insan, içinde yaşadığı cemiyette hayatın en mesut, en kolay, en tatlı taraflarının kendisine düşmesini ister ve en kuvvetli olan, kendisinden zayıf olanları hiçe sayar. Bunun neticesi huzur, sükûn, emniyet ve intizam içinde yaşamak imkânsızlaşır. İşte insanlar arasında kavga yerine

birbirine yardım, karşılıklı hürmet, intizam koyan, herkese haklarını ve vazifelerini tanıtan, hukuk kurulları ve bunların kararlı bir şekilde tatbikidir. Bu iş, ancak devlet teşkilâtının ve kuvvetin bulunması sayesinde mümkündür. Devlet, herkesin hakkını ve vazifesini tayin eder. Hiç kimse, tayin edilen hudut haricinde bir hak iddia edemez. Bunun gibi, kendisi de fazla hiçbir vazife ile yükümlü tutulamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 42 – 43)

Bu memlekette hükümsüz vatandaş öldürülmez. Vatandaş, ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Devlet adamının böyle düşünmesi lâzımdır. 1919 (Cevat Dursunoğlu, Millî Mücadele'de Erzurum, s. 118)

Türk milletinin gelişmesine asırlardan beri karşı koyan engelleri kaldırmak ve genel hayata çağdaş medeniyetin kanunlarını ve vasıtalarını vermek için sarf ettiğimiz çalışmanın, milletin umumî tasvibini kazandığı muhakkaktır. 1926 (Atatürk'ün S.D.I, s. 331-332)

Millet, saydığım değişiklikler ve inkılapların tabii ve zaruri icabı olarak umumi iradesinde ve bütün kanunlarında, ancak dünya ihtiyaçlarından mülhem ve ihtiyacın değişmesiyle değişip gelişmesi esas olan dünyevi bir idare zihniyetini hayat düsturu saymıştır. (1925)

Bizim milletimizin adalet düzeyi, başka milletlerin adaletinden aşağı kalmaz. Her milletten ziyade adaleti tecelli ettirmeliyiz. En ileri ve medenî devletlerin kanunlarına eşit kanunlar yapabiliriz. Eski ihtiyaçlara göre yapılmış şeyleri, ihtiyaç ilerledikçe yenilemek lâzımdır. Bu noksan vasıtalarla arzu olunan şeyleri temine imkân yoktur. Hukuk uzmanları, hemen bu yolda çalışmaya başlamalıdır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Bugünün ihtiyaçlarına uygun kanun yapmak ve onu iyi tatbik etmek, refah ve ilerleme vasıtalarının en mühimlerindenidir. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 328)

Adalet, bir devletin esası olduğuna göre, mahkemelerin sözde değil hakikaten bitarafliğini temin, her işin başında bulunmalıdır. Hak sahiplerine müşkülât çıkarmak, resmî dairelerde işlerini takip eden kimseleri bugün git, yarın gel diye bir takım zorluklara uğratmak, hükûmet otoritesi maskesi altında halka zorbasına vaziyet almak, yakışsız muamelelere cür'et etmek gibi haller mutlaka önlenmelidir. (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 57)

Emniyet ve hak işleriyle alâkalı usullerde ve kanunlarda kolaylık, çabukluk, açıklık ve kesinlik esas olmalıdır. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, S. 378)

Büsbütün yeni kanunlar meydana getirerek eski hukuk esaslarını temelinden sökmek teşebbüsündeyiz. Ve yeni hukuk esaslarıyla, alfabesinden tahsile başlayacak bir yeni hukuk neslini yetiştirmek için bu müesseseleri açıyoruz. Cumhuriyetin desteği ve yardımcı olacak bu büyük müessesenin açılışında hissettiğim mutluluğu, hiçbir teşebbüste duymadım. 1925 (M.E.İ.S.D.I, s. 30-31)

Benim müstesna olduğuma dair bir kanun yoktur. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 273)

Uzmanlarca bilinen bir gerçektir ki kanun koyan insanlar, birtakım seçkin özelliklere sahip olmak mecburiyetindedirler. O özelliklerden birincisi şudur: Kanun teklif eden, kanun yapan, kanun koyan bir insan, insanlığın bütün hislerini, bütün ihtiraslarını herkesten daha çok sezer ve bilir. Fakat ruhunu herkesten ziyade ve tamamen, bütün genişliğiyle bunlardan ayırmak kudret ve kabiliyetine malik

olmalıdır. Bu seçkin özelliğe sahip olmayan insanlar, insan topluluğu için kanun yapmak hak ve yetkisinden menedilmiştir. Kanunlar, hislere dayanarak ve uyularak yapılamaz. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 193)

Her şey, Ankara Millî Meclisi'nin elindedir. Bu Meclis'in gayesi, millî sınırlar içinde millî bağımsızlığı temindir. Türk milleti, bir müstakil mevcudiyet dairesinde hukukunun onaylanmasından başka bir şey istememektedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.V, s.82)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamiyle maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkülere erişmek için değil, fakat ulaşmak hulyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayatî olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

Hâkimler ve adliye mensuplarının, hizmetlerinin şerefiyle orantılı üstün liyakate malik bulunmaları adliyemizin ruhu değerindedir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s.218)

Muharebeye "ya şehit veya gazi olmak için" gidilir. Genel olarak yiğitlik meydanında ölenlerin hepsine şehit derlerse de, sağ kalanların hepsine gazi unvanı verilmez. Bu unvanı ancak kanun verir. Medenî bir milletin, yüksek menfaatler gereği, yapmaya mecbur olduğu harpler, Arap aşiretlerinin savaşı değildir. Öyle dahi olsa, savaştan sağ salim çıkanlara belki, yalnız, anaları, babaları takdir amacıyla, "benim gazi oğlum" diyerek övünür. Fakat, millet, tarih, unvan verişinde o kadar cömert değildir. 1927 (Nutuk II, s. 749)

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabii neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabii ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Bir hükümet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adaletle mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

Basının tam ve geniş hürriyeti iyi kullanmasının, ne derecede nazik bir vaziyet olduğunu söylemeye lüzum görmem. Her türlü kanunî kayıtlardan evvel bir kalem sahibinin ilme, ihtiyaca ve kendi siyasî görüşlerine olduğu kadar, vatandaşların hukukuna ve memleketin, her türlü hususî görüşlerin üstünde olan yüksek menfaatlerine de dikkat ve hürmet etmek manevî zorunluluğu, asıl bu mecburiyettir ki umumî düzeni temin edebilir. Bununla beraber bu yolda yanılma ve kusur olsa bile, bu kusuru düzeltecek etken ve vasıta, asla mazide zannolunduğu gibi, basın hürriyetini kısıtlayan bağlar değildir; aksine, basın hürriyetinden doğan mahzurların giderilme vasıtası, yine basın hürriyetidir. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317-318)

Harici siyasetimizde başka bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak, hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafaa ediyoruz ve edeceğiz. Şimdiki medeniyetin devletler arası münasebetlerde ortaya attığı ve en yüce, temiz emel ve düşüncelerin bir özeti demek olan "her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması" hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsi için tanıyoruz, bizim de bu hakkımızın kayıtsız şartsız talebimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların mesuliyeti şüphesiz sebep olanlara aittir. Bizi, millî davamızı takipten yıldıracak hiçbir vasıta, hiçbir kuvvet düşünülmemiş değildir. Millî davamız, bizim hayatımızdır. Hayatına suikast edilen en zayıf yaratıkların bile bu isteğe karşı isyan ve nefretle son nefese kadar kendisini müdaafaya çalışmasından daha tabii bir şey yoktur. (1921)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikrî ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun, bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esas kabul edilmiştir. Bugün, bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar: Millî egemenlik! 1920 (Nutuk III, s. 1185)

Bizi diğer medeni milletler arasında geri bıraktıran adlî, siyasî, iktisadî, malî zincirler kırılmıştır. Parçalanmıştır... Bugüne kadar kazandığımız muvaffakiyet, bize ancak terakki ve medeniyete doğru bir yol açmıştır. Yoksa terakki medeniyeti henüz ulaşılmış değildir.

Bu hareket, milletin bir arzudur; hatta bir ihtiyacdır. Bu arzu ve ihtiyacı doğuran şey de kişiler değil, bizzat olaylardır. Devletin bütünlüğünü ve bağımsızlığını tehdit eden kanunsuz birtakım ihtiraslar, topraklarımıza hiçbir hakka dayanmaksızın vuku bulan taarruzlar, tehlike karşısında millete birleşmek lüzumunu duyurmuştur. 1919 (Atatürk'ün S.D.III, s. 6-7)

Neticesiz uğraşmak, çalışma sayılmaz. Hiçbir şey yapmamak veyahut neticesiz, mânasız şeyler yapmak, çalışma kanununa karşı büyük kabahattir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 536)

1933 Razgrad olayını protesto amacıyla yapılan gençlik gösterisinin izin alınmadan yapılması sebebiyle takibata geçilmesi üzerine, izinsiz gösteriyle ilgileri olmadığını bildiren Türk Talebe Birliği Kongresi daimî delegelerine cevap telgrafı : Gençliğin çalışkan, duyarlı ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik, her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kaidelerine riayetkâr bulunmaya da dikkatli olmalıdır. Cumhuriyet Hükûmeti'nin

millî meselelerde vazifesini bilir olduğuna ve kanunların ve adlî kuvvetlerin adaletine emin olunuz. 1933 (Cumhuriyet gazetesi, 28. 4. 1933)

Biz yurt emniyeti içinde fertlerin emniyetini de, lâyük olduğu derecede göz önünde tutarız. Bu emniyet, Türk Cumhuriyeti kanunlarının, Türk hâkimlerinin teminatı altında, en ileri şekilde mevcuttur. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 378)

Millet tarafından, millet adına, devleti idareye yetkili kılınanlar için, gerektiği zaman, millete hesap vermek, mecburiyeti, laubalilik ve keyfî hareketle uzlaşamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları S. 415)

Son günlerinde söylediği bir söz : Şayet ölecek olursam, memlekete ait söyleyecek hiçbir şeyim yoktur. Zira mevcut Cumhuriyet kanunları bu işleri temine kâfidir. 1938 (Kurun gazetesi, 16. 12. 1938)

Hükûmetin varlığının sebebi, memleketin asayişini, milletin huzur ve rahatını temin eylemektir. Bütün memlekette gerçek bir asayiş hâkim olmalıdır. Millet, büyük bir huzur ve emniyet içinde içi rahat bulunmalıdır. Memleketimizin herhangi bir köşesinde halkın emniyetini, devletin bütünlük ve asayişini bozmaya kalkışanlar, devletin bütün kuvvetlerini karşılarında bulmalıdırlar. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 307)

Gazetelerden korkmamak icap eder. Gazetelere gelince: Onlar, mevcut kanunlar dairesinde hürdür. Kanunun haricine çıkarlarsa kanunî sorumluluğa maruz kalırlar. Basın da, kanun dairesinde hürriyetinin saklı olduğuna emin olunca şu veya bu zatın veya memurun bir gazeteyi mahkemeye vermesinden korkmamalı. İlmî ve toplumsal tenkitler için kimsenin bir şey demeye hakkı yoktur. Şahsî tenkitler de haklı noktalara yöneltilmiş olmalı. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Basın hürriyetinin mahzurlarının giderilmesinin yine basın hürriyetiyle mümkün olduğuna dair bu Büyük Meclis'in yol gösterme ve düzenleme sahasında güzel karşılanan esaslar, eğer cumhuriyetin ruhu olan faziletten mahrum kendini bilmezlere, basının sinesinde haydutluk fırsatını verirse, eğer halkı aldatan ve doğru yoldan çıkaranların fikriyat sahasındaki uğursuz tesirleri, tarlasında çalışan suçsuz vatandaşların kanlarını akıtmasına, yuvalarının dağılmasına sebep olursa ve eğer en nihayet haydutluğun en kötüsünü göze alan bu gibi kimseler, kanunların özel müsaadelerinden istifade imkânını bulurlarsa Büyük Millet Meclisi'nin eğitici ve ezici kudretinin müdahale ve uyarması elbette gerekli olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 325-326)

Her zaman suçsuz insanları baştan çıkarmak için uğraşanlar olmuştur. Böylelerinin sözlerine kulak asmamak, onlara tertip olunacak en iyi cezadır. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 71)

Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat, hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir. Bundan başka, halkın

fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü, her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat, bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat, millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür. Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de mânasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat, şahsın vücudunda maddî bir sağlamlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlamlık yaratmak ve bu suretle bir karşı koyma zemini hazırlamak mümkündür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 61-62; 488-492)

Bilerek veya bilmeyerek yabancı kaynakların ilhamına kapılanlar vardır. Bunlar fikirleriyle, sözleriyle toplumsal bütünlüğümüzü zaafa düşürebilecek faaliyette bulunuyorlar. Vatandaşlar, bu gibileri tanımalı ve onların sözlerindeki gerçek mânâyı bulmaya çalışmalıdırlar. 1925 (Atatürk'ün S.D.V., s. 211)

Bizim milletimizin adalet düzeyi, başka milletlerin adaletinden aşağı kalmaz. Her millettten ziyade adaleti tecelli ettirmeliyiz. En ileri ve medenî devletlerin kanunlarına eşit kanunlar yapabiliriz. Eski ihtiyaçlara göre yapılmış şeyleri, ihtiyaç ilerledikçe yenilemek lâzımdır. Bu noksan vasıtalarla arzu olunan şeyleri temine imkân yoktur. Hukuk uzmanları, hemen bu yolda çalışmaya başlamalıdırlar. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Hâkimler, vatandaşların hürriyetini korumayı düşünürken devlet otoritesinin hakikaten korunmuş olmasına dikkat ve riayet etmelidir. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri s. 38)

Gerçeği konuşmaktan korkmayınız. 1918 (Atatürk'ün S.D.V, s. 110)

Birbirimize daima gerçeği söyleyeceğiz. Felâket ve saadet getirsin, iyi ve fena olsun, daima gerçekten ayrılmayacağız. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 226)

İmzasız ihbar mektubu gönderenler hakkında söylediği söz: Samimî ve dürüst insanlar, aynı zamanda medenî cesaret sahibi olur, imzalarını saklamaya tenezzül etmezler. Belli ki bunu yazan ahlâksız yalancının biridir. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri 1965, s. 26-27)

Gazeteler, kanunun ve umumun menfaatlerinin aksine muamelelere şahit ve vakıf oldukları takdirde gerekli yayında bulunmalıdırlar. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.51)

HÜKÜMET

Hükümetin iki amacı vardır: Biri milletin korunması, ikincisi milletin refahını sağlamaktır. Bu iki şeyi sağlayan hükümet iyi, sağlamayan kötüdür. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 125)

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti, aldatılır bir varlık değildir. Onu aldatabilirim düşüncesinde bulunanların, işte asıl onların kendileri için telâfisi çok güç olacak derecede aldanmış olduklarına ve olacaklarına şüphe edilmemelidir. 1937 (Asım Us, G.D.D., s. 160 – 161)

“Şimdi arkadaşlar, ekonomik hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki ben ekonomik hayat denince, ziraat, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafia (bayındırlık) işlerini birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül (bütün) sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil (bağımsız) hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinesin de, devlet, fikir ve ekonomik hayat mekanizmaları, birbirine tâbidirler. O kadar ki cihazlar birbirine uyararak aynı âhenkte çalıştırılmazsa, hükûmet makinesinin motris (önde gelen sürükleyici) kuvvet israf edilmiş olur; ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarılar neticelerinin hâsılası ile ölçülür” 1937

Cumhuriyet Hükûmeti'mizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada* vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafeti giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuma yazması olmayanlara tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın mümessilleri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeta bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum: “Bu vaziyet ve yetkiyi kimden, nereden almışlardır?” Millete hatırlatmak isterim ki, bu lâubaliliğe müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı kıyafeti taşımalarındaki mahzur bakımından hükûmetin dikkatini çekeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215-216)

“Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa'da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa'nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa'nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi'nin vazifelerinden bahseder. Madde'nin başında, Meclis'in ilk vazifesi olmak üzere “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi'nin, adı geçen maddede, “kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer” sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer' demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, “şerit hükümleri” tabiriyle kastolunan mâna ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa'yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, “şeriat hükümleri” tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mâna tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa'nın ikinci maddesinin başında.. “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa'ya geçmeden çok evvel, İzmit'te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: “Yeni hükûmetin dini olacak mı?” İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar

bulunan ve her din mensubu hakkında adilâne ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabîî sıfatının, şüpheli mâna verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Atatürk'ün Dini Siyasete Alet Edenler ile Mücadele Edilmesi Gerektiğine İlişkin Sözleri; “Adî ve alçak hilelerle hükümdarlık yapan halifeler ve onlara dini âlet yapmaya tenezzül eden sahte ve imansız bilginler, tarihte daima rezil olmuşlar, rezil edilmişler ve daima cezalarını görmüşlerdir. Dini kendi tutkularına âlet yapan hükümdarlar ve onlara yol gösteren hoca isimli hainler, hep bu sonuca sürüklenmişlerdir. Böyle yapan halife ve din bilginlerinin arzularına kavuşamadıklarını, tarih bize sayısız örneklerle açıklamakta ve kanıtlamaktadır. Artık bu milletin ne öyle hükümdarlar, ne öyle bilginler görmeye katlanması olasıdır. Artık kimse, öyle hoca kılıklı sahte bilginlerin yalan dolanına önem verecek değildir. En bilgisiz olanlar bile o gibi adamların niteliğini gerektiği gibi anlamaktadır. Fakat bu konuda tam bir güven sahibi olmamız için bu uyanıklığı, bu dikkati, onlara karşı bu nefreti, gerçek kurtuluş anına kadar bütün kuvvetiyle, hatta artan bir kararlılıkla korumalı ve sürdürmeliyiz. Eğer onlara karşı, benim kişiliğimden bir şey anlamak isterseniz, derim ki, ben kendim onların düşmanıyım. Onların olumsuz yönde atacakları bir adım, yalnız benim kişisel imanıma değil, yalnız benim amacıma değil, o adım benim milletimin yaşamıyla ilgili, o adım milletimin yaşamına karşı bir kötü niyet, o adım milletimin kalbine yöneltilmiş zehirli bir hançerdir. Benim ve benimle aynı fikirde arkadaşlarımın yapacağı şey, kesinlikle ve kesinlikle o adımı atanı tepelemektir. Şüphe yok ki, millet birçok özveri, birçok kan pahasına, en sonunda elde ettiği vazgeçilmez ilkesine kimseyi saldırtmayacaktır. Bugünkü hükümetin, meclisin, yasaların, Anayasa'nın nitelik ve sebebi hep bundan ibarettir. Sizlere bunun da üstünde bir söz söyleyeyim. Sayalım ki, eğer bunu temin edecek yasalar olmasa, bunu temin edecek meclis olmasa, öyle olumsuz adım atanlar karşısında herkes çekilse ve ben kendi başıma yalnız kalsam, yine tepeler ve yine öldürürüm.” 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 146)

Serbest Cumhuriyet Partisi denemesine hazırlık günlerinde söylemiştir: Tek partili bir mecliste, özellikle o parti, hadise ve vak'aların ululaştırdığı bir başkanın kurduğu teşekkül olunca, o teşekküle dayanan hükümeti mesuliyet esasına dayanan ciddî bir denetleme imkânsız olur. Ben inkılâp yapmışım, bir devlet kurmuşum. Hadiseler ismimi, şahsımı, kanunlarla, Meclis'le, olaylarla karıştırmış. Millet in itimadı var. Böylece devam edip gidiyor. Fakat bu doğru bir gidiş değildir. Benden sonrası ne olacak? Samimî bir denetleme kurulmadıkça hükümet de ve iş başında bulunanlar da bilinçaltlarında saklı, gizli ve hususî emel ve heveslerini, devletin gerçek ihtiyaçlarından ayıramazlar. Hükümet ve hükümet adamlarını hatadan ve bu hatalar yüzünden devleti zararlardan korumak için bir muhalif partiye ihtiyaç açıktır. Başladığımız inkılâbı tamamlayalım. En büyük emelim, Devlet Başkanlığı'ndan çekilip partinin başına geçmek ve orada milletin selâmet ve yükselmesi namına fikir ve ilke mücadelesi yapmaktır. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi 2.11.1970)

Hükümeti ve Meclis'i dikkatli bulunduran, tenkit hürriyetidir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 481)

“Hükümetini ayakta tutmak için dini kullanmaya gerek duyanlar zayıf yöneticilerdir. Âdetâ halkı bir kapana kısıtırlar. Benim halkım demokrasi ilkelerini, gerçeğin emirlerini ve bilimin öğretilerini öğrenecektir.”

“Zannederim bugün ki varlığımızın asıl niteliği, milletin genel eğilimlerini ispat etmiştir, o da halkçılıktır ve halk hükümetidir. Hükümetlerin halkın eline geçmesidir.” 1920,T.B.M.M.

Bugünkü mevcudiyetimizin asıl niteliği, milletin umumî eğilimlerini ispat etmiştir, o da halkçılıktır ve halk hükûmetidir. 1920 (Atatürk'ün S.D. I, s. 87)

Her halde millet hükûmetin bekçisi olmak gerekir. Çünkü, hükûmetin yaptığı işler olumsuz olup da millet itiraz etmez ve düşürmezse bütün kusur ve kabahatlara katılmış demektir. (Aralık 1920, S.D. II)

Devlet reisliğinden bahsetmeksizin, onun vazifesini fiilen Meclis reisine gördürüyorduk. Fiiliyatta, Meclisin reisi, ikinci reis idi. Hükûmet vardı. Fakat "Büyük Millet Meclisi"ni taşırdı. Kabine sistemine geçmekten kaçınıyorduk; çünkü hemencecik saltanatçılar, padişahın yetkisini kullanma lüzumunu ortaya atacaktı. İşte, geçiş devresinin bu mücadele safhalarında, bizim kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz, aracı şekli, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti sistemini, haklı olarak eksik bulan, meşrutiyet şeklinin açıkca ifadesini temine çalışan mualflerimiz, bize itiraz ediyorlar, diyorlardı ki, bu yapmak istediğiniz hükûmet şekli neye, hangi idareye benzer? Maksat ve hedefimizi söylemek için yöneltilen bu nevi suallere, bizde, zamanın gereğine göre cevaplar vererek saltanatçıları susturmak zaruretinde idik. 1927 (Nutuk II, S. 838 – 839)

Hükûmetimizin ve milletimizin, Hristiyan unsurlara karşı âdilâne bir surette hareket etmeliğimiz, geleneklerimiz icaplarından ve dinimiz gereklerindedir. Ve hakikaten Hristiyanlara âdilâne muamele edildiğine en büyük delil, memleketimizin her noktasında en ufak köyünde bile Hristiyan unsurların Müslümanlardan ziyade huzur ve refaha ve servete malik olmalarıdır. Eğer bunlar hakkında zulüm ile, gasp ile adaletsizce muamele edilmiş bulunsaydı elbette bugünkü hal ve vaziyette bulunmamaları lâzımdı. Bu nedenle, bunun için başka bir delil ve sebep söylemeye lüzum görmüyorum. Fakat bu Hristiyan unsurların haricin teşvikleriyle veyahut ekmeğini yediği toprağa nankörlük ederek millî varlığımızı zedelemek, bozmak teşebbüslerinde bulunacakların fenalıklarına set çekmek, pek tabî ve zarurîdir. Bugün en büyük, ne kuvvetli ve en medenî milletlerin bu gibi meselelerde bize nispetle pek sert ve zorlayıcı muamelelere teşebbüs etmekte olduğu herkesçe bilinmektedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 179)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, bir halk hükûmetidir. Memleket menfaatlerine ait hususlarda millet fertleriyle hükûmet arasında vazife itibarıyla iştirak vardır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B., IV, s 421)

Konya'da esnaf ve tüccarlar tarafından tertip edilen ziyafette, bir tüccarın "Hükûmetin, ticaretimizi geliştirmek için ne gibi düşüncelere sahip olduğunu" sorması üzerine verdiği cevap: Evvelâ şunu söyleyim ki, bendeniz içinizde hükûmet adına değil, meclis adına değil, ordu adına değil, sadece bir milletvekili gibi, belki de yalnız bir arkadaşımız, bir kardeşimiz gibi bulunuyorum. Onun için sualinize hükûmet adına cevap vermeye yetkim yoktur. Eğer sualinizi "Sen ne diyorsun? Senin ticaretimiz hakkındaki fikrin nedir?" diye soraydınız o zaman cevap vermekte sakınca görmezdim ve kabul ediyordum ki asıl maksadınız da budur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 135-136)

Konya'da esnaf ve tüccarlar tarafından tertip edilen ziyafette, bir tüccarın "Hükûmetin, ticaretimizi geliştirmek için ne gibi düşüncelere sahip olduğunu" sorması üzerine verdiği cevap: Evvelâ şunu söyleyim ki, bendeniz içinizde hükûmet adına değil, meclis adına değil, ordu adına değil, sadece bir milletvekili gibi, belki de yalnız bir arkadaşımız, bir kardeşimiz gibi bulunuyorum. Onun için sualinize hükûmet adına cevap vermeye yetkim yoktur. Eğer sualinizi "Sen ne diyorsun? Senin ticaretimiz

hakkındaki fikrin nedir?” diye soraydınız o zaman cevap vermekte sakınca görmezdim ve kabul ediyorum ki asıl maksadınız da budur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 135-136)

Memleketimizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün mesaimiz Türkiye’de çağdaş, bu nedenle batılı bir hükûmet vücuda getirmektir. Medeniyete girmek arzu edip de, batıya yönelmemiş millet hangisidir? Bir istikamette yürümek azminde olan ve hareketinin, ayağında bağlı zincirlerle güçleştirildiğini gören insan ne yapar? Zincirleri kırar, yürür! 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 68)

Bugün demokrasi fikri, daima yükselen bir denizi andırmaktadır. Yirminci asır, birçok müstebit hükûmetlerin, bu denizde boğulduğunu görmüştür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 399)

Millî egemenlik esası üzerinde idare edilen medenî devletlerde kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas, milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve salâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması ilkesinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerinin emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devleti'nin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden millete gelen zararlar, sayılamayacak kadar çok değil midir? Mecliste, hâkim olan partinin, hükûmet kurmayı, muhalif ve azınlıkta bulunan bir partiye terk etmesi ise asla söz konusu olamaz. Kural ve usul olarak milletin ekseriyetini temsil eden ve kendi amacı belli olan parti, hükûmeti kurma mesuliyetini üzerine alır ve kendi amaç ve prensiplerini memlekette uygular. 1927 (Nutuk I, s. 221-222)

Millî egemenlik esası üzerinde idare edilen medeni devletlerde, kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas; milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve selâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması prensibinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerini emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devletinin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden, millete gelen zararlar sayılamayacak kadar çok değil midir?

Mecliste, hâkim olan partinin, hükûmet kurmayı, muhalif ve azınlıkta bulunan bir partiye terk etmesi ise asla sözkonusu olamaz. Kaideten ve usulen milletin ekseriyetini temsil eden ve özel amacı belli olan parti, hükûmeti kurma mesuliyetini üzerine alır ve kendi amaç ve prensiplerini memlekette uygular. 1927 (Nutuk I, S. 221-222)

Afyon, kat'i neticeyi teminde çok hesaplı ve belki bu itibarla daha büyük harekâta sahne olmuş ise de Sakarya'nın kıymet ve azameti hiçbir zaman eksilmez. Gerçi, Sakarya da hesapsız bir meydan muharebesi değildi. Fakat bunun hesabı yalnız çok büyük milletimizin yurtseverlik ve yüceliğine dayandırılmıştı. Millet, kendisinde mevcudiyetine emin bulunduğumuz bu yurtseverlik ve yüceliği fazlasıyla gösterdi. Büyük Millet Meclisi'nin verdiği salâhiyetlerle donanmış Başkomutan, bir iki

beyanname ile millete vaziyeti ve vazifeleri ihtar etti. Bu hitap, bütün bir milleti, bütün bir hükümet teşkilâtını şahlandırmaya kifayet etti. O zaman her taraftan koşuldu ve ancak böylelikle ki Sakarya'da Türk tarihinin harikası gerçekleşti. 1924 (Atatürk'ün S.D.V,s. 104)

Verdiğimiz kararın uygulanmasını temin için henüz milletin alışık olmadığı meselelere temas etmek lâzım geliyordu. Umumca söz konusu olmasında büyük mahzurlar tasavvur olunan hususların konuşulmasında kesin zaruret bulunuyordu. Osmanlı hükûmetine, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine isyan etmek ve bütün milleti ve orduyu isyan ettirmek lâzım geliyordu. Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına tecavüz edenler kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silâhlı olarak mukabele ve onlarla mücadele etmek gerekiyordu. Bu mühim kararın bütün gerek ve zaruretlerini ilk gününde göstermek ve ifade etmek, elbette doğru olmazdı. Tatbikatı birtakım safhalara ayırmak ve vakalar ve hâdiselerden istifade ederek milletin hislerini ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım yürüyerek hedefe ulaşmaya çalışmak lâzım geliyordu. Nitekim öyle olmuştur. Ancak dokuz sene içinde yaptıklarımız bir mantık dizisi ile düşünülürse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz umumî istikamet, ilk kararın çizdiği hattan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden görünür. 1927 (Nutuk I, s. 14-15)

Bugün demokrasi fikri, daima yükselen bir denizi andırmaktadır. Yirminci asır, birçok müstebit hükûmetlerin, bu denizde boğulduğunu görmüştür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 399)

Bir hükümet iyi midir, fena mıdır? Hangi hükümetin iyi veya fena olduğunu anlamak için, "Hükümetten gaye nedir?" bunu düşünmek lâzımdır. Hükümetin iki hedefi vardır. Biri milletin korunması, ikincisi milletin refahını temin etmek. Bu iki şeyi temin eden hükümet iyi, edemeyen fenadır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, S. 121)

Milletlerin güvenliği ya iki taraflı veyahut çok taraflı umumî müşterek anlaşmalarla, uzlaşmalarla temin edilebilir diye mutlak mahiyette ortaya atılan ve her biri diğerlerine zıt sayılan ilkeler, barışın korunması emrinde bizim için kesin ve isabetli değildir ve olamaz. Bunların her birini coğrafî ve siyasî icap ve vaziyetlere göre kullanarak barış yolundaki özenli çalışmayı gerçeklere dayandırmak, her millet için ayrı ayrı bir vazifedir. Cumhuriyet Hükûmeti, bu gerçeği görmüş, tatbik etmiş, en yakın komşuları ile olduğu kadar en uzak devletlerle olan münasebetlerini, dostluklarını, ittifaklarını ona göre düzenlemeyi bilmiş ve bu sayede dış siyasetimizi sağlam esaslara dayandırmıştır. 1938 (Atatürk'ün S.D.I, s. 396)

Hastalığı esnasında, Dolmabahçe Sarayı'ndaki odasında Ali Fuat Cebesoy'la konuşurken söyledikleri : Pek yakında dünya vaziyeti, Mütareke senelerinden daha çok ciddî olacak ve karışacaktır. İkinci büyük bir harp karşısında kalacağız. Dünyaya hâkim olan milletleri idare edenlerin arasında yazık ki birinci derece devlet adamı çıkmıyor. Avrupa'da birkaç maceraperest Almanya ile İtalya'nın başında zorla bulunuyorlar. Karşı karşıya geldikleri zayıf devlet adamlarının aczinden cüret alıyorlar. Bunlar, bugün dünyayı kana boyamaktan çekinmeyeceklerdir. Eski dostumuz Rus Sovyet Hükûmeti, âcizlerle maceraperestlerin yanlış hareketlerinden istifade etmesini bilecektir. Bunun neticesinde dünyanın vaziyeti ve dengesi bütününüyle değişecektir. İşte, bu devre esnasında doğru hareket etmesini bilmeyip en küçük bir hata yapmamız halinde, başımıza Mütareke senelerinden daha çok felâketler gelmesi mümkündür! Bu ikinci Umumî Harp, beni yataktan kımıldanmayacak bir halde yakalayacak olursa memleketin hali ne olacaktır? Ben devlet işlerine mutlaka müdahale edecek bir vaziyete gelmeliyim!

Bizde hiçbir şeyin yataktan idare edilmeyeceğini bilirsiniz. Mutlaka işin başına geçmem lâzımdır! 1938 (Siyasi Hâtıralar, II. Kısım, Ali Fuat Cebesoy, 1960, s. 252 – 253)

Son senelerde milletimizin fiilen gösterdiği kabiliyet, istidat, idrak, kendi hakkında kötü fikir besleyenlerin ne kadar gafil ve ne kadar tetkikten uzak görünüşe düşkün insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz haiz olduğu özelliklerini ve liyakatini hükûmetinin yeni ismiyle medeniyet dünyasına daha çok kolaylıkla göstermeğe muvaffak olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, cihanda işgal ettiği mevkiye lâayık olduğunu eserleriyle ispat edecektir.

Saltanat devrinden Cumhuriyet devrine geçebilmek için, herkesin bildiği gibi, bir geçiş devresi yaşadık. Bu devirde, iki fikir ve görüş, birbiriyle mütemadiyen mücadele etti. O fikirlerden biri saltanat devrinin devam ettirilmesi idi. Bu fikrin taraftarları belli idi. Diğer fikir, saltanat idaresine son vererek cumhuriyet idaresi kurmaktı. Bu bizim fikrimizdi. Biz, fikrimizi açık söylemekte mahzur görüyorduk. Ancak görüşümüzün uygulanma kabiliyetini saklı tutup münasip zamanında tatbik edebilmek için, saltanat taraftarlarının fikirlerini tatbik sahasından uzaklaştırmak mecburiyetinde idik. Yeni kanunlar yapıldıkça, bilhassa Anayasa yapılırken, saltanat taraftarları padişah ve halifenin hak ve yetkilerinin belirtilmesinde ısrar ederlerdi. Biz, bunun zamanı gelmediğini veya lüzum olmadığını bildirerek o ciheti söylemeden geçmekte fayda görüyorduk. Devlet idaresini, cumhuriyetten bahsetmeksizin, millî egemenlik esasları dairesinde, her an cumhuriyete doğru yürüyen biçimde şekillendirmeye çalışıyorduk. Büyük Millet Meclisi'nden daha büyük makam olmadığını aşılama ısrar ederek, saltanat ve hilâfet makamları olmaksızın, devleti idare etmek mümkün olduğunu ispat etmek lüzumlu idi. Devlet Başkanlığı'ndan bahsetmeksizin, onun vazifesini fiilen Meclis Başkanı'na gördürüyorduk. Fiiliyatta, Meclis'in Başkanı, İkinci Başkan idi. Hükûmet vardı; fakat "Büyük Millet Meclisi Hükûmeti" unvanını taşırdı. Kabine sistemine geçmekten kaçınıyorduk; çünkü hemencecik saltanatçılar, padişahın yetkisini kullanma lüzumunu ortaya atacaklardı. İşte, geçiş devresinin bu mücadele safhalarında, bizim kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz aracı şekli, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti sistemini, haklı olarak eksik bulan, meşrutiyet şeklinin açıkca ifadesini temine çalışan muhaliflerimiz, bize itiraz ediyorlar, diyorlardı ki, "Bu yapmak istediğiniz hükûmet şekli neye, hangi idareye benzer?" Maksat ve hedefimizi söylemek için yöneltilen bu nevi suallere, biz de, zamanın gereğine göre cevaplar vererek saltanatçıları susturmak zaruretinde idik. 1927 (Nutuk II, s. 838-839)

Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olunduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa'da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa'nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa'nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi'nin vazifelerinden bahseder. Madde'nin başında, Meclis'in ilk vazifesi olmak üzere "şariat hükümlerinin yürütülmesi" vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şariat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi'nin, adı geçen maddede, "kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer" sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, "şariat hükümlerinin yürütülmesi" diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer' demek kanun demektir. Şariat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, "şerit hükümleri" tabiriyle kastolunan mâna ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa'yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, "şariat hükümleri" tabirinin bir münasebeti olmadığını

anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mâna tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa'nın ikinci maddesinin başında.. "Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir" cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa'ya geçmeden çok evvel, İzmit'te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: "Yeni hükûmetin dini olacak mı?" İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilâne ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabii sıfatınının, şüpheli mâna verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Millî müdafaamızı; düşmanların bayrakları, babalarımızın ocakları üstünden çekilinceye kadar terkedemeyiz. İstanbul mabedleri etrafında düşman askerleri gezdikçe, öz vatan toprakları üstünden yabancı adamların ayakları çekilmedikçe biz mücadelemize devam etmeye mecburuz. Kendi hükûmetimizin idaresi altında bedbaht ve fakir yaşamak, yabancı esareti bahasına nail olacağımız huzur ve mutluluktan bin kere üstündür. (1920)

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım mânasız sözlerden ibaretti. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Bir insan topluluğunun müşterek ve umumî hisleri ve fikirleri vardır. İnsan topluluklarının kıymetleri, medeniyet dereceleri, arzu ve temayülleri ancak bu umumî his ve fikirlerin ortaya çıkma ve belirtilme derecesiyle anlaşılır. Bir insan topluluğunu sevk ve idare eden insanlar için, insan topluluklarının talihi üzerinde hüküm vermek mevkiinde bulunan dostlar veya düşmanlar için milyar, bu insan topluluğunun efkâr-ı umumîyesinden anlaşılan kabiliyet ve kıymettir. Binaenaleyh milletler, ekâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini tanımak ise hayatın gereklerinin tanzimi için şüphesiz lâzımdır. Bu hususta ise mevcut vasıtaların birincisi ve en mühimi basındır. Önem ve yüceliği cihan medeniyetinde açıkça kendisi gösteren basına, hükûmetimizin birinci derecede önem vermesi; bu hususta sarf edeceği mesaiyi, millete ifa ile mükellef olduğu hayırlı hizmetlerin baş tarafına koyması yüksek Meclisin kesinlikle isteyeceği hususlardandır. (1 Mart 1922)

Cihan tarihinde bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman Devleti tesis eden ve bunlarını hepsini hadiselerle tecrübe eyleyen Türk milleti, bu defa doğrudan doğruya kendi nam ve sıfatında bir devlet tesis ederek, bütün felâketlerin karşısında, doğuştan taşıdığı kabiliyet ve kudretle yerini aldı. Millet, mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve millî saltanat ve egemenliğini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden meydana gelen bir yüce mecliste temsil etti. İşte o Meclis, Yüce Meclisinizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir ve bu egemenlik makamının hükûmetine, Türkiye

Büyük Millet Meclisi Hükûmeti derler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükûmet heyeti yoktur ve olamaz. 1922 (Nutuk III, s. 1250)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamiyle maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkelere erişmek için değil, fakat ulaşmak hulyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayatî olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

Yeni Türkiye Hükümetinin öz cevheri millî hâkimiyettir. Milleti kayıtsız ve şartsız hâkimiyettir. (1923)

Millî ordu, millet birliğinin ve devlet varlığının en göze çarpan örneğidir. Ordu, harice karşı devletin varlığını temin ve icabında dahilde büyük asayişsizliği ortadan kaldırır. Her ferdin, devlet içinde yerine girmek vazifesi ve her ferdin devlet için mesuliyeti, ordu hayatında fiilen âşikâr bir surette görülür. Ordu, cumhuriyet aleyhine teşebbüslere karşı, devlet ve hükûmetin irade ve kuvvetini belirtir. Bu suretle herkesi devlet düzeninden, devlet emniyetinden hissedar kılmak vazifesini yapar. Devlet ve hükûmet gibi ordu dahi kendisi için bir varlık değil, belki, milletin yaşamak ve var olmak iradesinin bir şeklidir. Ordunun devlete karşı en birinci vazifesi, azamî kudret ve kabiliyete malik olmaya çalışmaktır. Devletin büyüklük ve şerefi bununla yükselir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 116)

"Dünyanın filan yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne." dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla ilgilenmeliyiz. Olay ne kadar uzak olursa olsun bu esastan şaşmamak lazımdır. İşte bu düşünüş, insanları, milletleri ve hükûmetleri bencillikten kurtarır. Bencillik kişisel olsun, millî olsun daima fena kabul edilmelidir. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

Cumhuriyet millî egemenlik temeline dayanan halk hükûmetidir. (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.300)

Millî Eğitim'in gayesi yalnız hükûmete memur yetiştirmek değil, daha çok memlekete ahlâklı, karakterli, cumhuriyetçi, inkılâpçı, olumlu, atılgan, başladığı işleri başarabilecek kabiliyette, dürüst, düşünceli, iradeli, hayatta rastlayacağı engelleri aşmaya kudretli, karakter sahibi genç yetiştirmektir. Bunun için de öğretim programları ve sistemleri ona göre düzenlenmelidir.

İnsanlar, huzur ile, vicdan hürriyeti ile çalışmak ihtiyacındadır. Bu ise, toplumu idare eden devlette ve hükûmette adaletin mutlak hâkim olmasıyla mümkündür. Bunu temin edecek şey, adliyemizdir. Bir memlekette adalet olmazsa, o memlekette anarşi var demektir, orada hükûmet yok demektir. Adalet kanunlarla yerine getirilir. Bu memlekette adaletin emniyetle, süratle dağıtılıp dağıtılmadığını anlamak için bir defa da mevcut kanunlarımıza bakmak lâzımdır. Bu kanunların memleket dahilindeki

tatbikatına ve sonuçlarına bakmak lâzımdır. Bu noktada kendimizi yermek istemem. Herhalde bağımsızlığın temel direği olan adalet dağıtımında bir ecnebi parmağı bulundurmayaçağız. Bu noktadaki kararımız kesindir. Fakat aynı zamanda insafla, akıl ve mantıkla ve aynı kesin karar ile kabule mecburuz ki, kanunî ve hukukî mevzuatımız fenadır. Onları esaslı surette değıştirmek, yeni hayata ve ihtiyaca uydurmak lâzımdır. Adalet Bakanlığı'nı işgal eden bütün arkadaşlarımız aynı görüştedirler. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 10-11.1.1930)

Adalet, bir devletin esası olduğuna göre, mahkemelerin sözde değıl hakikaten bitaraflığını temin, her işin başında bulunmalıdır. Hak sahiplerine müşkülât çıkarmak, resmî dairelerde işlerini takip eden kimseleri bugün git, yarın gel diye bir takım zorluklara uğratmak, hükûmet otoritesi maskesi altında halka zorbacasına vaziyet almak, yakışksız muamelelere cür'et etmek gibi haller mutlaka önlenmelidir. (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 57)

“Vatandaşları içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adil ve tarafsız tutum ve davranışta bulunmaya ve mahkemelerinde vatandaşları ve yabancılar hakkında eşit adalet uygulamakla vazifeli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan hürriyetlerine uymaya mecburdur.”1927

Hükûmet, memlekette kanunu hâkim kılmak ve adaleti iyi dağıtmakla görevlidir. Bu itibarla adalet işi pek mühimdir. Bu sebeple adalet siyasetimizi de izah etmeyi faydalı buluyorum. Adliye siyasetimizde takip edilecek gaye, evvelâ halkı yormaksızın süratle, isabetle, emniyetle adaleti dağıtmaktır. İkinci olarak, toplumumuzun bütün dünya ile teması tabî ve zarurîdir. Bunun için adalet seviyemizi, bütün medenî toplumların adalet seviyesi derecesinde bulundurmak mecburiyetindeyiz. Bu hususları tatmin için mevcut kanun ve usullerimizi, bu görüş noktalarından düzeltmekte ve yenilemekteyiz ve yenileyeceğız. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217)

Herkesin açık olarak bilmesi lâzımdır ki, bugünkü Türkiye halkı, asırlarca kendi iradesini ve kendi idaresini başkasının elinde görmeye tahammül eden halk değıldir ve asıl bilinmesi lâzım gelen cihet de, bugünkü Türkiye halkının ve hükûmetinin tükenmez emeller peşinde koşup kendi evini unutan ve harap bırakan sergüzeştçi insanlardan olmadığıdır. Bu sebeple, tam bir kesinlikle söyleyebilirim ki hükûmetimiz zafer sevinciyle gerçek ve hayatî menfaatlerini unutacak kadar kendinden geçmemiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. II, s.41)

Efendiler, bizim hükûmetimiz demokratik bir hükûmet değıldir, sosyalist bir hükûmet değıldir ve gerçekten kitaplardaki hükûmetlerin, islâmî niteliğı bakımından, hiç birine benzemeyen bir hükûmettir. Fakat, millî egemenliğı, millî iradeyi belirten bir hükûmettir, bu nitelikte bir hükûmettir. Sosyal bilim bakımından bizim hükûmetimizi ifade etmek gerekirse (halk hükûmeti) deriz. Efendiler, biz hakkımızı koruyup gözetmek, bağımsızlığımızı emin bulundurmak için genel kurulumuzca, milletin bütünlüğümüzce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletin tümüyle savaşmayı caiz gören bir mesleğı izleyen insanlarız. O halde bu ve bu gibi teşviklerle ve izahlarla hükûmetimizin dayandığı esasın toplum bilime dayanan bir esas olduğuna açık bir surette görürüz. Fakat ne yapalım ki demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şey benzemiyormuş! Efendiler, biz benzememekle ve benzememekle öğünmeliyiz! Çünkü, biz bize benzioruz, efendiler! (Aralık 1921, S.D. II)

Basın, kötüye kullanmalara mâni olur ve hükûmet vasıtalarını, vazifelerini doğru yapmaya mecbur eder. Yayın, en etkili kontrol vasıtalarındandır. Bu noktada, tenkidin kolay ve fakat yapmanın güç olduğu gerçeğı, unutulmamak lâzımdır. Onun için, umumun iyiliğı fikri her türlü tenkitlere ve

münakaşalara daima hâkim ve esas tutulmalıdır. Gerekli görülen fikirler, umumun iyiliği için ortaya atılmalıdır. Bu fikir hareket noktası olunca, tenkit ve münakaşa devletin de iyiliği için yapılmış ve vatandaşların toplumsal ve siyasî eğitimlerini yükseltmeye hizmet etmiş olur. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 482-483)

Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir. Bundan başka, halkın fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür. Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de manasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat şahsın vücudunda maddî bir sağlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlık yaratmak ve bu suretle bir karşı koyma zemini hazırlamak mümkündür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 61-62; 488-492)

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adaletle mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

Millî egemenlik esasına dayanan temsîlî bir hükûmette, kamuoyu büyük rol oynar. Basın ve toplantı hürriyetleri olmadan ve umuma ait işler hakkında geniş bir tenkit sahası bırakılmadan, kamuoyu vazifesini yapamaz. Millî egemenlik ve temsîlî hükûmet fikrinin yayılması ve yükselmesi, ancak kamuoyunun faaliyeti ile mümkündür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 59; 477-478)

Millî egemenliğimiz için tehlike yoktur ve olamaz! Çünkü milletimiz asırların çok acı darbelerle, çok acı felâketlerle vermiş olduğu derslerden tamamıyla uyanmıştır. Bu uyanışı da fiilen ispat etmiştir. Artık bu milleti gaflete, bilgisizliğe götürmenin imkânı kalmamıştır. Milletimiz, en hakikî düsturunu bizzat eline almıştır. Bu düstura dayalı hükûmet şeklini, hükûmet yapısını tespit etmiştir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26. 12. 1929)

Hükûmet, tavır ve hareketlerini tanzim için, kamuoyuna ehemmiyet verince, kamuoyu teşkilâtlanır. Kamuoyunun daima istifade olunabilecek, hazır bir halde bulunabilmesi, onun bir teşkilâta malik

olmasıyla mümkündür. Bu teşkilât, serbest tenkit ve münakaşa sahasıdır. Bu saha daima açık olmalı ve daima çeşitli fikirlerle beslenmelidir. Bu ise, basının gayreti ve umumun menfaatinin her gün yeniden yeniye münakaşa edilmesiyle olur. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 485)

Tarihimizin en mesut devresi, hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır. Bir Türk padişahı hilâfeti her nasılsa kendisine mal etmek için nüfuzunu, itiyadını, servetini kullandı. Bu sırf bir tesadüf eseridir. Peygamberimiz, tilmizlerine dünya milletlerine İslamiyet'i kabul ettirmelerini emretti; bu milletlerin hükûmeti başına geçmelerini emretmedi. Peygamberin zihninden asla böyle bir fikir geçmemiştir. Hilâfet demek, idare, hükûmet demektir. Hakikaten vazifesini yapmak, bütün Müslüman milletlerini idare etmek isteyen bir halife, buna nasıl muvaffak olur? İtiraf ederim ki, bu şartlar içinde beni halife tayin etseler, derhal istifamı verirdim. Fakat tarihe gelelim, gerçekleri tetkik edelim, Araplar Bağdat'ta bir hilâfet tesis ettiler; fakat, Kurtuba'da bir hilâfet daha vücuda getirdiler. Ne Acemler, ne Afganlılar, ne Afrika Müslümanları, İstanbul halifesini asla tanımadılar. Bütün İslâm milletleri üzerinde ulvî ruhanîlik vazifesini yapan yegâne halife fikri, hakikatten değil, kitaplardan çıkmış bir fikirdir. Halife hiçbir zaman Roma'daki Papa'nın Katolikler üzerindeki kuvvet ve gücünü gösterememiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 69)

Büyük, mühim bir inkılâp oldu. Bu inkılâp, milletin selâmeti namına, hak namına yapıldı. Milletimiz, demokratik bir hükûmet tesis etmek sayesinde düşman ordularını imha etti. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 165)

29 Ekim 1923'de Cumhuriyet'in kabulü ve Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine Meclis'te yaptığı konuşmadan: Son senelerde milletimizin fiilen gösterdiği kabiliyet, istidat, idrak, kendi hakkında kötü fikir besleyenlerin ne kadar gafil ve ne kadar tetkikten uzak, görünüşe düşkün insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz, haiz olduğu özelliklerini ve liyakatini, hükûmetinin yeni ismiyle, medeniyet dünyasına daha çok kolaylıkla göstermeye muvaffak olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, cihanda işgal ettiği yere lâyük olduğunu eserleriyle ispat edecektir. Daima muhterem arkadaşlarımla ellerine çok samimî ve sıkı bir surette yapışarak, onların şahıslarından kendimi bir an bile ayrı görmeyerek çalışacağım. Milletin teveccühünü daima dayanak noktası sayarak hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır. 29 Ekim 1923 (Nutuk II, s. 814-815)

Yeni Türkiye'nin, eski Türkiye ile hiçbir alakası yoktur. Osmanlı Hükûmeti tarihe geçmiştir. Şimdi yeni bir Türkiye doğmuştur. Gerçi millet değişmemiştir; aynı Türk unsuru bu milleti teşkil ediyor. Ancak, idare tarzı değişmiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. III, s. 51)

"Cumhuriyet ulusal egemenlik temeline dayanan halk hükümetidir." (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Yay. Haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.300)

"Şurası unutulmamalı ki, bu yönetim tarzı, bir Bolşevik sistemi değildir. Çünkü, biz ne Bolşevik'iz, ne de Komünist; ne biri, ne diğeri olamayız. Çünkü, biz ulusalcı ve dinimize saygılıyız. Özetle, bizim hükümet şeklimiz, tam bir demokrat hükümettir. Ve dilimizde bu hükümet, « halk hükümeti » diye anılır." 02. 11. 1922, Le Petit Parisien Muhabirine Demeç.

"Bizim hükümetimiz demokratik bir hükümet değildir, sosyalist bir hükümet değildir ve hakikaten kitaplarda mevcut olan hükümetlerin, bilimsel yapıları itibarıyla hiçbirine benzemeyen bir hükümettir. Fakat ulusal egemenliği, ulusal iradeyi tecelli ettiren tek hükümettir, bu mahiyette bir hükümettir!"

1933 Razgrad olayını protesto amacıyla yapılan gençlik gösterisinin izin alınmadan yapılması sebebiyle takibata geçilmesi üzerine, izinsiz gösteriyle ilgileri olmadığını bildiren Türk Talebe Birliği Kongresi daimî delegelerine cevap telgrafı : Gençliğin çalışkan, duyarlı ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik, her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kaidelerine riayetkâr bulunmaya da dikkatli olmalıdır. Cumhuriyet Hükûmeti'nin millî meselelerde vazifesini bilir olduğuna ve kanunların ve adlî kuvvetlerin adaletine emin olunuz. 1933 (Cumhuriyet gazetesi, 28. 4. 1933)

Hükûmetin varlığının sebebi, memleketin asayişini, milletin huzur ve rahatını temin eylemektir. Bütün memlekette gerçek bir asayiş hâkim olmalıdır. Millet, büyük bir huzur ve emniyet içinde içi rahat bulunmalıdır. Memleketimizin herhangi bir köşesinde halkın emniyetini, devletin bütünlük ve asayişini bozmaya kalkışanlar, devletin bütün kuvvetlerini karşılarında bulmalıdırlar. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 307)

Sebepler ne olursa olsun vatandaşın derdine çare bulmak, yardım etmek ve destek olmak, Cumhuriyet hükûmetinin koşacağı bir vazifedir. Fakat hükûmetin yardımını isterken ona karşı, gerçek ahlâk sahibi olarak çıkmak tek çaredir. Yoksa birtakım küçük, adî menfaatlerini gizlemeye çalışmak, bu ferdî ıstırapları bütün milleti kapsayan ıstırap gibi göstermek ve bu suretle Cumhuriyet hükûmetini yanıltmak isteyenler bilsinler ki, daima aldanacaklardır. 1931 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 36)

Herhalde millet, hükûmetin gözcüsü olmak lâzım gelir. Çünkü hükûmetlerin icraatı olumsuz olup da millet itiraz etmez ve düşürmezse, bütün kusur ve kabahatlere iştirak etmiş demektir. 1920 (Nutuk III, s. 1188)

Devlet ve hükûmeti, kendi malı ve koruyucusu tanımak, bir millet için büyük nimet ve şereftir. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 372)

İleri hükûmetçiliğin ayırıcı özelliği, halkı kudretine olduğu kadar şefkatine de samimiyetle inandırabilmesidir. Büyük, küçük bütün cumhuriyet memurlarında bu zihniyetin, en geniş ölçüde gelişmesine önem vermek, çok yerinde olur. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, . 378)

Hepiniz hatırlayabilirsiniz: Kanuni Sultan Süleyman zamanında Venediklilerle ticaret antlaşması yapılmıştı. Fakat Padişah, Venediklilerle ticaret antlaşması yapmayı kendi şerefine ve onuruna aykırı buldu. Zira onun zihniyetine göre antlaşma, birbiriyle eşit milletler arasında yapılırdı. Halbuki Venedik, o zaman Osmanlı Devleti'ne eşit olmak şöyle dursun, onun doğrudan doğruya emri altında idi. Bundan ötürü Padişah, böyle bir hükûmetle antlaşma yapamazdı; fakat ona müsaadelerde bulunabilirdi ve müsaadelerde bulundu. İşte bu müsaade kelimesi, kapitülâsyonlar kelimesiyle tercüme edilmiştir. Halbuki biliyorsunuz, kapitülâsyon kelimesi, bir kale içinde muhasara olunan, savunulacak gereç ve vasıtalarını kullandıktan sonra teslimini bildirmeye mecbur olanlar hakkında kullanılan bir kelimedir. İşte böyle bir kelimeyi, padişahların müsaadesini tercüme ederken kullanmış bulundular. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 102)

Bizim bugünkü kuvvetimizin ruhu, aslı yeni şeklimizdedir. Biz bugün, doğrudan doğruya milletin ruhuna, vicdanına, eğilimlerine uygun olan maddî ve esaslı noktalara dayanıyoruz. Hükûmetimiz, yalnız bir şahsın görüşüne bağlı olmaktan uzaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 12. 1929)

Bugünkü hükümetimiz, devlet teşkilâtımız doğrudan doğruya milletin kendi kendine, kendiliğinden yaptığı bir devlet teşkilâtı ve hükümettir ki, onun ismi Cumhuriyettir. Artık hükümet ile millet arasında mazideki ayrılık kalmamıştır. Hükümet millettir ve millet hükümettir. Artık hükümet ve hükümet mensupları kendilerinin millettan ayrı olmadıklarını ve milletin efendi olduğunu tamamen anlamışlardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 230)

“Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir” dediğimiz zaman, bunu herkes anlar. Hükümetle resmî muamelelerde, Türk dilinin geçerli olması lüzumunu herkes tabîî bulur. Fakat, “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesi aynı suretle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Bu şüphesiz açıklama ve yoruma muhtaçtır. Efendiler, gazeteci muhababımın sualine, hükümetin dini olamaz! diyemedim; aksini söyledim. “Vardır Efendim; İslâm dinidir” dedim. Fakat hemen arkasından “İslâm dini fikir hürriyetine sahiptir” cümlesiyle cevabımı açıklama ve yorumlama lüzumunu hissettim. Demek istedim ki, hükümet, fikir ve vicdana riayetle kayıtlı ve görevli olur. Muhababım, verdiğim cevabı, şüphesiz, mâkul bulmadı ve sualini şu tarzda tekrar etti: “Yani hükümet bir dine bağlı olacak mı?” “Olacak mı, olmayacak mı bilmem!” dedim. Meseleyi kapatmak istedim. Fakat, mümkün olmadı. O halde, denildi; herhangi bir mesele hakkında itikadım ve düşüncelerim dairesinde bir fikir ortaya atmaktan hükümet beni menedecek veya cezalandıracaktır. Halbuki herkes, kendi vicdanını susturmaya imkân görecek mi?

O zaman, iki şey düşündüm. Biri: Yeni Türkiye Devleti'nde her ergin kişi dinini seçmekte serbest olmayacak mıdır? Diğeri: Hoca Şükrü Efendi'nin : “Bazı din âlimi arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi şeriat kitaplarında mevcut belli ve değişmez İslâmî hükümleri yayımlayarak... yanıtıldığı maalesef görülen efkâr-ı İslâmiyeyi aydınlatmayı gerekli bir vazife saydık” girişini takiben ifade edilen “İslâm Hilâfeti, din emrini koruyup yaymakta Peygamberliğin yerini almaktır; şeriat hükümleri koymak hususunda Resulü Ekrem Efendimiz'in vekilidir.”

Oysa ki, Hoca'nın sözlerini tatbik kalkışmak, millî egemenliği, vicdan hürriyetini kaldırmaya çalışmaktı. Bundan başka Hoca'nın malûmat hazinesi, Yezitler zamanında yazdırılmış ve istibdat idaresine mahsus formülleri kapsamıyor muydu? O halde kavramı ve anlamı, artık herkesçe tamamen anlaşılmiş olan devlet ve hükümet tabirlerini ve millet meclisleri vazifelerini, din ve şeriat kisvelerine bürüyerek kim ve ne için aldatılacaktır? Hakikat bundan ibaret olmakla beraber, o gün İzmit'te, basın mensuplarıyla bu konu üzerinde, daha fazla karşılıklı konuşma gerekli görülmedi.

Her şeyden evvel şurası bilinmek lâzımdır ki Büyük Millet Meclisi Hükümeti, kapitülasyonların bırakılmasını asla kabul etmeyecektir. Şayet yabancı uyruklar, eskiden olduğu gibi bundan sonra da kapitülasyonlardan istifade etmeyi düşünüyorlarsa aldanıyorlar. Kapitülasyonlar bizim için mevcut değildir ve asla mevcut olmayacaktır. Türkiye'nin bağımsızlığı her sahada tamamen ve toptan tasdik olunmak şartıyla kapılarımız bütün yabancılara genişçe açık kalacaktır. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 49)

Bizim milletimiz ve hükümetimiz, adalet fikri ve adalet zihniyeti noktasında hiçbir medeni millettan aşağı değildir. Belki tarih bu noktada yüksek olduğumuza tanıklık eder. Bu sebeple bizim de adalet mevzuatımızın, bütün medenî milletlerin yürürlükteki kanunlarından eksik olması doğru değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217-18)

Cumhuriyetin ilânından sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükümet tabirinden dinsizlik mânası çıkarmaya eğilimli ve vesileci olanlara fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini mânasız kılan bir tabirin girişine müsamaha olunmuştur. Kanunun, gerek 2. ve gerek 26. maddelerinde,

gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve Cumhuriyet idaremizin çağdaş karakteriyle uyuşmayan tabirler, inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için sakınca görmediği tavizlerdir. Millet, Anayasamızdan, bu fazlalıkları ilk münasip zamanda kaldırmalıdır. 1927 (Nutuk II, s. 714-717)

Bence, yeni devletimizin, yeni hükûmetimizin bütün esasları, bütün programları iktisat programından çıkmalıdır; çünkü, her şey bunun içinde bulunmaktadır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 111)

27 Ocak 1937 tarihinde Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgraftan: Başarılmış olan millî davada izlenen medenî usule, uluslararası lâıyk olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Bu eser, Cumhuriyet Hükûmeti'nin millî meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda sonuçlandırmak için, cesaret ve feragatle hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette bulunduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti'nin bu siyaset kavrayışının, dünyada barış ve huzur isteyen ve bunun tabîi gereği olan hakseverliği benimsemeyi fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem kurulu olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümlenmesinde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti'ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla, sadece takdir ve tebrike değerlidir. 1937 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 579-580)

Cumhuriyet Hükûmeti'nin, doğuda izleyegelmekte bulunduğu dostluk ve yakınlık siyaseti, yeni bir kuvvetli adım attı. Sadabat'ta, dostlarımız Afganistan, Irak ve İran ile imza etmiş olduğumuz dörtlü antlaşma, büyük bir memnuniyetle kayda değer barış eserlerinden biridir. Bu antlaşmanın etrafında toplanan devletlerin, aynı gayeyi izleyen ve barış içinde gelişmeyi samimiyetle isteyen hükûmetleri arasında işbirliğinin, gelecekte de hayırlı neticeler vereceğinden emin bulunmaktayız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 388)

“Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti “uhud-i atika”* namı altında bir takım kapitülâsyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılara yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletin insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletin boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini, devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allahın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslı unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar

karşısında mâsum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletin bu telâkkisinden istifade ederek milletin hakkı olan, milletin şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülâsyon Fatih zamanında, İstanbul'da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletin içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir. Fakat milletin hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvrınmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehdiye kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletin bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefini feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler. Devlet, cihan gözünde iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti'nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâller meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti'nin hiçbir kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babiâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler." 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır:

"Yalnız samimî bir kanaat olarak bildiğimiz bir şey vardır ki, eğer bu memleketin bir gün herhangi bir yerde bir badireye girmesi, bir muharebeye tutulması veya iştirak etmesi mukadderse, hükûmet olarak, bu hususta Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve millete, onu etrafiyla düşünerek, bilerek ve anlayarak karar vermek imkânını hazırlamak, başlıca vazife saydığımız bir iştir. Yani istemiyoruz ki, uluslararası herhangi bir hadisede bir hükûmetin veya birkaç hükûmetin girişecekleri üstlenmelerin tabii seyirleri şu veya bu tarzda birbirini gerekli sayarak, milleti mazide birçok hadiselerde olduğu gibi bir olupbitti karşısında bıraksın!

Milletlerin faaliyetlerinde, bütün hadiseleri evvelden tahmin edip bir karara bağlamak mümkün olmamıştır. Bununla beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu memleketin mukadderatında düşünerek bir karar vermesi ve ancak onun verdiği kararların uygulanabilir olduğunun içerde ve dışarda herkese anlatılmasının, bu memleketin selâmeti için esaslı bir çare olduğunu zannediyoruz. Türkiye, şu veya bu tarzda herhangi bir yere sürüklendirilmiş gibi başı başıboş bir idare manzarası göstermeyi asla kabul edemez.

Büyük devletler arasındaki mücadele, gerginlik, düşmanlık o haldedir ki, bunların arasında bulunarak bir badireye karışmak ihtimali vardır. Bu ihtimale karşı ise azamî derecede dikkatli, tedbirli ve soğukkanlı bulunarak, postu kurtarmaya çalışmak vaziyetindeyiz.” 1937 (Atatürk ve Dünya, Cevat Abbas Güler, Yeni Sabah, 10.11.1941)

Bir millet, sanatsız yaşayamaz. Mazide belki büyük fabrikalar halinde değil, fakat her evde bir tezgâh veya birkaç tezgâh vardı. Milletimizin gayet ince sanatları vardı. Bunların da hepsi bitti. Çünkü yabancılara verilen imtiyazlar, bu küçük tezgâhların yaşamasına mâni oluyordu. Yabancı mallarına rekabet etmek ihtimali yoktu. İmtiyazlı ithalât neticesinde sanayimiz söndü. Bunları da canlandırmak lâzımdır. Artık, yeni hükûmette dış imtiyazlar söz konusu olamaz. Ancak, küçük tezgâhlarda da umumî ihtiyaçlar temin edilemez. Onun için memlekette fabrikalar kurmaya, sanayiini gelişmesini kolaylaştırmaya mecburuz. Yollarımızı, demiryollarımızı yapmak için, limanlar vücuda getirmek için ne kadar para, ne kadar uzmanlık lâzımdır! Bunu biraz düşünmek, insanı hüzne ve umutsuzluğa sevk eder. Bununla beraber asla umutsuz olmak lâzım gelmez. Biz, bu kadar geniş, kıymetli ve sonsuz hazinelere mâlik olan bu memleketin sahibi oldukça ve milletimiz gayet kısıkanç bir suretle millî egemenliğini elinde tutarak mukadderatını bizzat idareye devam ettikçe sermaye de, kurumlar da, uzmanlık da bulur, her şey bulur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 9. 1930)

Türkiye'nin gerçek sahibi efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete müstehak (en çok lâıyk) olan köylüdür.. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisadi siyasi aslı gayeyi gözetir. (1 Mart 1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 240)

Vatandaşların, bir milletin fertleri olmak itibarıyla millete, onun devlet ve hükûmetine ve mensup olduğu milletin medenî beşeriyetin bir ailesi olması açısından, bütün insanlığa karşı birtakım vazifeleri vardır. 1930 Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 16)

Efendiler! Ulusumuzu tam güvenlik durumunda yaşatmak seçkin amacımız olduğu gibi onun sağlığına özen göstermek ve var olan olanaklarımız oranında toplumsal sorunlarına çözüm olmak da hükümetimizin görev bütünlüğü içindedir. Bu kapsamda olmak üzere, ülkemizin hekim gereksiniminin olanak elverdiği ölçüde giderimine uğraşıldı.

Cumhuriyet Hükümeti'nin başlı başına bir ilke olarak başarıyla izlediği sağlık savaşımını gittikçe araçlarını artıran bir ölçüde sürdürmek gereklidir ve önemlidir. (2. Dönem 3. Toplanma Yılıni Açarken, 1.11.1925, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 346)

HÜRRİYET, İSTİKLAL

Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben, milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım! Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî, hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından tanıyanlarca bu aşkımla bililir. Bence bir millette şerefin, haysiyetin, namusun ve insanlığın yerleşmesi ve yaşaması, mutlaka o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır. Ben şahsen, bu saydığım özelliklere çok ehemmiyet veririm ve bu özelliklerin kendimde varlığını iddia edebilmek için milletimin de aynı özellikleri taşımasını şart ve esas bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evlâdı kalmalıyım! Bu sebeple millî bağımsızlık, bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri gerektirdiği takdirde insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereğinden olan dostluk ve siyaset

münasebetlerini, büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan vazgeçinceye kadar amansız düşmanıyım! 1921 (Atatürk'ün S.D.III., s.24)

Milletin mukadderatını doğrudan doğruya üzerine alarak karamsarlık yerine ümit, perişanlık yerine düzen, tereddüt yerine azim ve iman koyan ve yokluktan koskoca bir varlık çıkaran Meclisimizin yiğit ve kahraman ordularının başında, bir asker sadakat ve itaatıyla emirlerinizi yerine getirmiş olduğumdan dolayı bir insan kalbinin nadiren duyabileceği bir memnuniyet içindeyim. Kalbim bu sevinçle dolu olarak, pek aziz ve muhterem arkadaşlarımı, bütün dünyaya karşı temsil ettikleri hürriyet ve bağımsızlık fikrinin zaferinden dolayı tebrik ediyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 240)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve ondan sonra düşman ordusunu tamamen imha veya esir eden ve kılıçtan kurtulanları Akdeniz'e, Marmara'ya döken harekâtımızı izah ve niteleme için söz söylemeyi gereksiz sayarım. Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle neticelendirilmiş olan bu harekât, Türk ordusunun, Türk subay ve kumanda heyetinin yüksek kudret ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden muazzam bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve bağımsızlık fikrinin ölmez abidesidir. Bu eseri meydana getiren bir milletin evlâdı, bir ordunun Başkomutanı olduğumdan, daima mesut ve bahtıyırım. 1927 (Nutuk II, s. 677)

Millî mücadelenin maksat ve gayesi tam istiklâlini ve kayıtsız-şartsız egemenliğini sağlamak ve sürdürmektir. Millet, dış istiklâlini kazanmak için, lâzım gelen hattı hareketini misakı millî ile ifa etmiştir. Millî hakimiyetini elde edebilmek için, takibi lâzım gelen hareket hattını da Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tesbit etmiştir. (1923)

Muhtelif inanışlı kimseler, birbirlerine kin, nefret besliyorlarsa, birbirlerini hor görüyorlarsa ve hatta sadece birbirlerine acıyorlarsa, bu gibi kimselerde hoşgörü yoktur; bunlar bağnazdırlar. Hoşgörü o kimsede vardır ki, vatandaşının veya herhangi bir insanın vicdanî inanışlarına karşı, hiçbir kin duymaz; bilâkis hürmet eder. Hiç olmazsa, başkalarının, kendininkine uymayan inanışlarını bilmemezlikten, duymamazlıktan gelir. Hoşgörü budur. Fakat, hakikati söylemek lâzım gelirse diyebiliriz ki, hürriyeti hürriyet için sevenler, hoşgörü kelimesinin ne demek olduğunu anlayanlar, bütün dünyada pek azdır. Her yerde umumî olarak geçerli olan bağnazlıktır. Her yerde görülebilen barış manzarasının temeli, bağnazlık ile hür fikrin, birbirine karşı kin ve nefreti üstündedir. Temelin devrilmemesi, kin ve nefret zeminindeki dengiyi tutan fazla kuvvet sayesinde. Bu söylediklerimizden şu netice çıkar ki, aramızda, hürriyet engellerinin ortadan kalktığına, bizim gibi düşünen ve hissedenlerle birlikte yaşadığımızı hüküm vermek müşküldür. O halde görülen, hoşgörü değil, zaafın dermansız bıraktığı bağnazlıktır. Şüphesiz, fikirlerin, inançların başka başka olmasından, şikayet etmemek lâzımdır. Çünkü, bütün fikirler ve inançlar, bir noktada birleştiği takdirde, bu hareketsizlik belirtisidir, ölüm işaretidir. Böyle bir hal elbette arzu edilmez. Bunun içindir ki gerçek hürriyetçiler, hoşgörünün umumî bir haslet olmasını temenni ederler. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 509-512)

“Prensip olarak, devlet, ferdin yerine kaim olmamalıdır. Fakat ferdin inkişafı için umumî şartları göz önünde bulundurmalıdır. Bir de, ferdin şahsî faaliyeti, iktisadî terakkinin esas menbaı olarak kalmalıdır. Fertlerin inkişafına mâni olmamak, onların her noktai nazardan olduğu gibi, bilhassa iktisadî sahadaki hürriyet ve teşebbüsleri önünde devlet kendi faaliyeti ile bir mâni vücuda getirmemek, demokrasi prensibinin mühim esasıdır”

Fransa İhtilâli bütün cihana hürriyet fikrini yaymıştır ve bu fikrin, hâlen esas ve kaynağı bulunmaktadır. Fakat o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi Fransız İhtilâlî'nin açtığı yolu takip etmiş, lâkin kendisine has ayırıcı özelliklerle gelişmiştir. Zira her millet, inkılâbını toplumsal ortamının baskı ve ihtiyacına tâbi olan hal ve vaziyetine ve bu ihtilâl ve inkılâbın meydana geliş zamanına göre yapar. Her zaman ve yerde aynı hâdisenin tekrarına şahit değil miyiz? Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin işbirliği etmeleri lâzım ve mümkünse de işbirliği, ancak bir tek gayeye, yani barışa yönelmiş ise mümkün ve faydalı olur. Bu noktayı kavrayıp anlamayanlar, meydana getirdiğimiz eser hakkında bir fikir ve hüküm elde edemezler. 1928 (Atatürk'ün S.D.III, s. 81)

"Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâyük olduğumuz yeri de temin edecektir."16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

Hükûmeti ve Meclis'i dikkatli bulunduran, tenkit hürriyetidir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 481)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabîî haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani âyin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, âyinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

"Lâiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyeti de demektir."(1930)

"Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa'da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa'nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa'nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclis'i'nin vazifelerinden bahseder. Madde'nin başında, Meclis'in ilk vazifesi olmak üzere "şeriat hükümlerinin yürütülmesi" vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclis'i'nin, adı geçen maddede, "kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer" sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, "şeriat hükümlerinin yürütülmesi" diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer' demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, "şerit hükümleri" tabiriyle kastolunan mâna ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa'yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, "şeriat hükümleri" tabirinin bir münasebeti olmadığını

anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mâna tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa'nın ikinci maddesinin başında.. "Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir" cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa'ya geçmeden çok evvel, İzmit'te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: "Yeni hükûmetin dini olacak mı?" İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilâne ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabii sıfatınının, şüpheli mâna verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Düşmanın mükemmel ve kuvvetli ordularını mağlup etmek için kendimizde bulduğumuz kuvvet ve kudret, dâvamızın meşruluğundandır. Gerçekten, biz millî hududumuz dahilinde hür ve müstakil yaşamaktan başka bir şey istemiyoruz. Biz Avrupa'nın diğer milletlerinden esirgenmeyen, haklarımıza tecavüz edilmemesini istiyoruz. (1921)

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imânında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

Millî egemenlik esasına dayanan temsîlî bir hükûmette, kamuoyu büyük rol oynar. Basın ve toplantı hürriyetleri olmadan ve umuma ait işler hakkında geniş bir tenkit sahası bırakılmadan, kamuoyu vazifesini yapamaz. Millî egemenlik ve temsîlî hükûmet fikrinin yayılması ve yükselmesi, ancak kamoyunun faaliyeti ile mümkündür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 59; 477-478)

Bizim milletimiz vatanı için, hürriyeti ve egemenliği için, fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılâpların kiskanç müdafiidir de. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürütmekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoymaz. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 84)

Hâkimler, vatandaşların hürriyetini korumayı düşünürken devlet otoritesinin hakikaten korunmuş olmasına dikkat ve riayet etmelidir. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri s. 38)

Şu bilinsin ki, biz yabancılara karşı herhangi hasmane bir his beslemediğimiz gibi, onlarla samimâne münasebetlerde bulunmak arzusundayız. Türkler bütün medenî milletlerin dostlarıdır. Yabancılar memleketimize gelsinler; bize zarar vermemek, hürriyetlerimize güçlükler çıkarmaya çalışmamak şartıyla burada daima iyi kabul görecektir. Maksudumuz yeniden yakınlık meydana getirmek, bizi başka milletlere bağlayan ilgileri arttırmaktır. Memleketler muhtelifdir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için de bu yegâne medeniyete iştirak etmesi lâzımdır. Osmanlı İmparatorluğunu çöküşü, Batıya karşı elde ettiği zaferlerden çok mağrur olarak, kendisini Avrupa milletlerine bağlayan ilişkileri kestiği gün başlamıştır. Bu bir hatâ idi, bunu tekrar etmeyeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, S. 67-68)

Hürriyet olmayan bir memlekette ölüm ve çöküntü vardır. Her ilerlemenin ve kurtuluşun anası hürriyettir. 1906 (Atatürk'ün S.D.II, s. 1)

Hürriyetten doğan buhranlar ne kadar büyük olursa olsun, hiçbir zaman fazla baskının temin ettiği sahte güvenlikten daha tehlikeli değildir. 1930 (Asım Us, Hatıra Notları, s.21)

Hürriyet, Türk'ün hayatıdır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s.464)

İstanbul'da saltanatlarının, zevk ve eğlenceye düşkünlüklerinin, menfaatlerinin devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istilâ etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve bağımsız yaşama azmini kırma için haince teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifenin, artık bu vatanı asla yeri yoktur ve olamaz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 39)

Asrî demokraside ferdî hürriyetler, hususî bir kıymet ve ehemmiyet almıştır; artık ferdî hürriyetlere devletin ve hiç kimsenin müdahalesi söz konusu değildir. Ancak, bu kadar yüksek ve kıymetli olan ferdî hürriyetin, medeni ve demokrat bir millette, neyi ifade ettiği, hürriyet kelimesinin mutlak surette, düşünülebilen mânasıyla anlaşılır. Söz konusu olan hürriyet toplumsal ve medeni insan hürriyetidir. Bu sebeple ferdî hürriyeti düşünürken, her ferdin ve nihayet bütün milletin müşterek menfaati ve devlet mevcudiyeti gözönünde bulundurulmak lâzımdır. Diğerinin hak ve hürriyeti ve milletin müşterek menfaati ferdî hürriyeti sınırlar.

Kırk asırlık Türk yurdu, düşman elinde kalmaz! 1923 (İsmail Habib Sevük, Atatürk için, s. 27)

Ferdî hürriyetin ne kadarından feragat edilmesi lâzım geleceği, içinde bulunulan zamana ve memlekete göre değişir. Müstesna zamanlar, müstesna tedbirler icap ettirebilir. Bir de hürriyetin kötüye kullanılması, hürriyetin geçici, lâkin geniş miktarda sınırlanmasını gerektirebilir. Bütün bu tedbirleri ve sınırlamaları tanımak lüzumu, devlet fikir ve kavramını ifade eder. Bu hususlardaki tedbirlerin şiddetini ve hudutların genişliğini ölçmek, büyük bir sanattır. Devlet sanatı, işte budur. Vatandaşların umumî hürriyet ve saadeti için, fertlerden, ancak devlet için zarurî olan bir kısım hürriyetlerinin bırakılması istenebilir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 462-463)

Korku üzerine hâkimiyet bina edilemez. Toplara istinad eden hâkimiyet pâyidar olmaz. Böyle bir hâkimiyet ve diktatörlük ancak ihtilâl zuhurunda muvakkat bir zaman için lâzım olur. (Mart 1930)

Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyasî bir fikre malik olmak, seçtiği bir dinin icaplarını yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetlerine maliktir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hâkim olunamaz.

Hürriyet, insanın düşündüğünü ve dilediğini mutlak olarak yapabilmesidir. Bu tarif, hürriyet kelimesinin en geniş mânasıdır. İnsanlar, bu mânada hürriyete, hiçbir zaman sahip olamamışlardır ve olamazlar. Çünkü malûmdur ki insan, tabiatın mahlûkudur. Tabiatın kendisi dahi, mutlak hür değildir; kâinatın kanunlarına tâbidir. Bu sebeple, insan ilk önce, tabiat içinde, tabiatın kanunlarına, şartlarına, sebeplerine, âmillere bağlıdır. Meselâ, dünyaya gelmek veya gelmemek insanın elinde olmamıştır ve değildir. İnsan, dünyaya geldikten sonra da, daha ilk anda, tabiatın ve birçok mahlûkların esiridir. Himaye edilmeye, beslenmeye, bakılmaya, büyütülmeye muhtaçtır. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 450)

Bilirsiniz ki dünyada her milletin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medenî eserlerle orantılıdır. Medenî eser vücuda getirmek kabiliyetinden mahrum olan milletler, hürriyet ve bağımsızlıklarından soyunmaya mahkûmdurlar. Medeniyet yolunda yürümek ve muvaffak olmak, hayatın şartıdır. Bu yol üzerinde ileri değil, geriye bakmak bilgisizliği ve ihtiyatsızlığı gösterenler, umumî medeniyetin coşkun seli altında boğulmaya mahkûmdurlar. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

Nihayetsiz bir hürriyet düşünülemez. Hakların en büyüğü olan hayat hakkı bile mutlak değildir; intihara karar veren bir kimsenin cürmünün neticesi, hududu yalnız şahsına ait olduğu halde polis onu men ile görevlidir. Aynı kimsenin aynı hareketini biraz daha büyük ölçüde tasavvur eder ve düşündüğümüz cürmü bir şahıstan, bir aileye kadar uzatırsak müteşebbisin durumu, derhal zalim bir cani manzarası gösterir. Bu sebeple millî egemenlik düşmanlığı, müstesna bir saygı ve şeref mevkiine sahip bulunan bir milletin her şeyine, bir anda kastetmek cürmünden başka bir şey değildir. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 298)

Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması, ancak ve ancak, tam ve kesin anlamıyla millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası, millî egemenliktir. Toplumumuzda, devletimizde hürriyet sonsuzdur. Ancak, onun hududu, onu sonsuz yapan esasın korunmasıyla mevcut ve çevrilidir. Bir insan, belki kendi arzusuyla şahsî hürriyetini yok etmek ister; fakat bu teşebbüs koca bir milletin hayatına ve hürriyetine zarar verecekse, muazzam ve şerefle dolu bir millet hayatı bu yüzden sönecekse ve o milletin çocukları ve torunları bu yüzden yok olacaksa bu teşebbüsler hiçbir vakit meşru ve kabule değer olamaz. Ve hele böyle bir hareket hiçbir vakit hürriyet namına müsamaha ile telâkki edilemez. Hiç şüphe yok, devletimizin ebedî müddet yaşaması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mutluluğu için, hayatımız, namusumuz, şerefimiz, geleceğimiz için ve bütün kutsal kavramlarımız ve nihayet her şeyimiz için mutlaka en kiskanç hislerimizle, bütün uyanıklığımızla ve bütün kuvvetimizle millî egemenliğimizi muhafaza ve müdafaa edeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 298)

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imânında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca etkendir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır. 1930 (Sadri Maksudi Arsal, Türk Dili İçin)

Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa'da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa'nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa'nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi'nin vazifelerinden bahseder. Madde'nin başında, Meclis'in ilk vazifesi olmak üzere "şeriat hükümlerinin yürütülmesi" vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi'nin, adı geçen maddede,

“kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer” sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer’ demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, “şeriat hükümleri” tabiriyle kastolunan mâna ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa’yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, “şeriat hükümleri” tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mâna tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa’nın ikinci maddesinin başında.. “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa’ya geçmeden çok evvel, İzmit’te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: “Yeni hükûmetin dini olacak mı?” İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilâne ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabii sıfatının, şüpheli mâna verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Türkiye halkı asırlardan beri hür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı hayatın şartı kabul etmiş bir milletin kahraman evlatlarıdır. Bu millet istiklalsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (1922, İzmit) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 38)

İstiklâl ve hürriyet âşığı milletler için, ıstırap anları, o ıstırabın âmilleri, ibret alıp tetikte durmak için daima hatırlanmalıdır. İstiklâl ve hürriyetlerini her ne pahasına ve her ne karşılığında olursa olsun ihlâl ve takyide asla müsamaha etmemek, istiklâl ve hürriyetlerini bütün mânasıyla masun bulundurmak ve bunun için, icap ederse, son ferdinin son damla kanını akıtarak insanlık tarihini şanlı bir misalle süslemek: İşte istiklâl ve hürriyetin hakikî mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini vicdanında idrak etmiş milletler için esas ve hayati prensip.

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adaletle mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

Varlığını anlamış olan, hürriyet ile esaret farkını takdir eden, ölümü esarete tercih eden ve bunu her gün fiilen ispat etmekte olan bir milleti, mutlaka imha zalim arzusuna düşmek kadar dünyada vahşet düşünülebilir mi? 1922 (Atatürk’ün S.D.II, s. 36)

Düşman süngüsü altında millî birlik olamaz. Ancak hür vatan topraklarında hamiyetli, fedakâr arkadaşlar el ele vererek memleketin bağımsızlığı ve milletin hürriyeti için çalışabilirler. Ben de zaten onun için gidiyorum. 1919 (Hüsrev Gerede, 20. Asır Mecmuası, Cilt: 3, Sayı : 66, 1953 s. 28)

Milletimizin hedefi, milletimizin ideali bütün dünyada tam anlamı ile medeni bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her kavmin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medeni eserlerle uyumludur.

Medeni eser meydana getirmek yeteneğinden yoksun olan kavimler, hürriyet ve bağımsızlıklarını kaybetmeye mahkûmdurlar. İnsanlık tarihi baştan başa bu dediğimi doğrulamaktadır.

Gençler! Cesaretimizi artıran ve devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız.

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. (1923, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 62)

Türkler demokrat, hür ve sorumluluk sahibi vatandaşlardır. (A. Âfetinan; Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, AKDITYK, Ankara, 1969, Giriş Bölümünde)

Hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası, millî egemenliktir. (ATATÜRKçülük, ATATÜRK'ün Görüş ve Direktifleri, Birinci Kitap, s.17)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Bir millet; varlığını ve istiklalini kurtarabilmek için düşünülebilin her türlü teşebbüs ve fedakârlığı yaptıktan sonra başarıya ulaşır. Ya başaramazsa demek, o milletin ölmüş olduğu hükmüne varmak demektir. Öyle ise, millet yaşadıkça ve fedakârca teşebbüslerine devam ettikçe başarısızlık da söz konusu olamaz. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.118)

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adalette mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

“Vatandaşları içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adil ve tarafsız tutum ve davranışta bulunmaya ve mahkemelerinde vatandaşları ve yabancılar hakkında eşit adalet uygulamakla vazifeli olan bir hükümet, fikir ve vicdan hürriyetlerine uymaya mecburdur.”1927

Hâkimler, vatandaşların hürriyetini korumayı düşünürken devlet otoritesinin hakikaten korunmuş olmasına dikkat ve riayet etmelidir. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri s. 38)

Basının tam ve geniş hürriyeti iyi kullanmasının, ne derecede nazik bir vaziyet olduğunu söylemeye lüzum görmem. Her türlü kanunî kayıtlardan evvel bir kalem sahibinin ilme, ihtiyaca ve kendi siyasî görüşlerine olduğu kadar, vatandaşların hukukuna ve memleketin, her türlü hususî görüşlerin üstünde olan yüksek menfaatlerine de dikkat ve hürmet etmek manevî zorunluluğu, asıl bu mecburiyettir ki umumî düzeni temin edebilir. Bununla beraber bu yolda yanılma ve kusur olsa bile, bu kusuru düzelterek etken ve vasıta, asla mazide zannolunduğu gibi, basın hürriyetini kısıtlayan bağlar değildir; aksine, basın hürriyetinden doğan mahzurların giderilme vasıtası, yine basın hürriyetidir. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317-318)

Gazetelerden korkmamak icap eder. Gazetelere gelince: Onlar, mevcut kanunlar dairesinde hürdür. Kanunun haricine çıkarılarsa kanunî sorumluluğa maruz kalırlar. Basın da, kanun dairesinde hürriyetinin saklı olduğuna emin olunca şu veya bu zatın veya memurun bir gazeteyi mahkemeye vermesinden korkmamalı. İlmî ve toplumsal tenkitler için kimsenin bir şey demeye hakkı yoktur. Şahsî

tenkitler de haklı noktalara yöneltilmiş olmalı. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Basın hürriyetinin mahzurlarının giderilmesinin yine basın hürriyetiyle mümkün olduğuna dair bu Büyük Meclis'in yol gösterme ve düzenleme sahasında güzel karşılanan esaslar, eğer cumhuriyetin ruhu olan faziletten mahrum kendini bilmezlere, basının sinesinde haydutluk fırsatını verirse, eğer halkı aldatan ve doğru yoldan çıkaranların fikriyat sahasındaki uğursuz tesirleri, tarlasında çalışan suçsuz vatandaşların kanlarını akıtmasına, yuvalarının dağılmasına sebep olursa ve eğer en nihayet haydutluğun en kötüsünü göze alan bu gibi kimseler, kanunların özel müsaadelerinden istifade imkânını bulurlarsa Büyük Millet Meclisi'nin eğitici ve ezici kudretinin müdahale ve uyarması elbette gerekli olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 325-326)

Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir. Bundan başka, halkın fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür. Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de manasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat şahsın vücudunda maddî bir sağlamlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlamlık yaratmak ve bu suretle bir karşı koyma zemini hazırlamak mümkündür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 61-62; 488-492)

Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferдинin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, S. 249)

Biz Türkler bütün tarihimiz boyunca hürriyet ve bağımsızlığa sembol olmuş bir milletiz. (Nutuk)

Bir sabah Mısır Büyükelçisi'ne, Çankaya sırtlarından doğmakta olan güneşi göstererek söyledikleri: Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız! Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve hürriyetine kavuşacak daha çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşları, şüphesiz ki ilerlemeye ve refaha yönelmiş olarak vuku bulacaktır. Bu milletler, bütün güçlülere ve bütün engellere rağmen, mânileri yenecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerini, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir âhenk ve işbirliği çağı alacaktır. 1933 (Dünya gazetesi, 20. 12. 1954)

Bir milleti teşkil eden fertlerin o millet içinde, her nevi hürriyeti, yaşamak hürriyeti, çalışmak hürriyeti, fikir ve vicdan hürriyeti emniyet altında bulunmak lâzımdır. Keza, bir milletin tümünün her nevi hürriyeti, yani kendi topraklarında, haricin hiçbir müdahale ve sınırlaması olmaksızın hür ve bağımsız yaşaması ve çalışması lâzımdır. İşte, devlet, gerek fertlerin hürriyetini temin için millet üzerinde bir nüfuza ve gerek millet ve memleketin bağımsızlığını muhafaza edebilmek için kendine has bir nüfuz ve kuvvete sahip olmalıdır. Devleti teşkil eden milletin sinesinde nüfuz icra eden kuvvet, ferden hiç kimse tarafından verilmiş değildir. O, bir siyasî nüfuzdur ki, devlet kavramında kendiliğinden mevcuttur ve devlet, onu halk üzerinde tatbik etmek ve milleti haricen diğer milletlere karşı müdafaa eylemek salâhiyetine maliktir. Bu siyasî nüfuz ve kudrete "irade" veya "egemenlik" denir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 26-27; 386 – 389)

Bu kadar matemler ve felâketler geçirdikten sonra elbette Türk öğrenmiştir ki, vatani yeniden yapmak ve orada mesut ve hür yaşayabilmek için mutlaka egemenliğine sahip kalmak ve Cumhuriyet bayrağı altında bütün evlâtlarını toplu ve dikkatli bulundurmak lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 180)

Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferдинin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, S. 249)

Vatandaşlar bilmelidir ki, vicdanî ve fikrî hürriyet vardır; fakat nihayet bunlar sınırsız değildir. Ferdî hürriyet karşısında fertlerin hepsinin kurduğu, dayandığı bir devlet, devletin de idaresi, hâkimiyeti vardır. Fertlerin hürriyetini korumakla vazifeli olan insanların, diğer taraftan devletin de irade ve hâkimiyetinin felçli bir hale gelmemesine çok dikkat etmeleri lâzımdır. Fertlerin hürriyeti, devletin hâkimiyet ve iradesinin korunmasına bağlıdır. Devlet iradesi felç olursa fertlerin hürriyetini muhafaza edecek hiçbir kuvvet ve vasıta kalmaz. Bundan ötürü hürriyeti yalnız bir taraflı değil, her iki taraflı düşünmek lâzımdır. Ferdî hürriyetler mukaddestir. Bunların korunması için daima çalışılır. Fakat bu çalışmada devletin kuvveti, otoritesi hiçe sayılırsa -farzımuhal olarak belki bu hiçe indirilebilir- ancak bu takdirde bu gibi insanların nihayet mutlaka başka bir devletin otoritesi altına girmek aşağılığına düşeceklerini, yabancı bir devletin otoritesinin esaret zincirlerini kendi elleriyle boyunlarına takmaya mecbur olacaklarını hatırdan çıkarmamak lâzımdır. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 37)

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hattâ bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık dâvalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi

soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülemez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçüsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müsbet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müsbet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

Türk vatandaşı kesin olarak bilmelidir ki, bir milletin insanlık ve medeniyet âleminde yükselmesi ve muvaffak olması, yalnız ve ancak kendi kuvvetine dayanarak, hürriyet ve bağımsızlığını dokunulmaz bulundurmasıyla mümkündür. Bunun başka çare ve vasıtası yoktur.

“Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir” dediğimiz zaman, bunu herkes anlar. Hükûmetle resmî muamelelerde, Türk dilinin geçerli olması lüzumunu herkes tabîî bulur. Fakat, “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesi aynı suretle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Bu şüphesiz açıklama ve yoruma muhtaçtır. Efendiler, gazeteci muhababımın sualine, hükûmetin dini olamaz! diyemedim; aksini söyledim. “Vardır Efendim; İslâm dinidir” dedim. Fakat hemen arkasından “İslâm dini fikir hürriyetine sahiptir” cümlesiyle cevabımı açıklama ve yorumlama lüzumunu hissettim. Demek istedim ki, hükûmet, fikir ve vicdana riayetle kayıtlı ve görevli olur. Muhababım, verdiğim cevabı, şüphesiz, mâkul bulmadı ve sualini şu tarzda tekrar etti: “Yani hükûmet bir dine bağlı olacak mı?” “Olacak mı, olmayacak mı bilmem!” dedim. Meseleyi kapatmak istedim. Fakat, mümkün olmadı. O halde, denildi; herhangi bir mesele hakkında itikadım ve düşüncelerim dairesinde bir fikir ortaya atmaktan hükûmet beni menedecek veya cezalandıracaktır. Halbuki herkes, kendi vicdanını susturmaya imkân görecektir mi?

O zaman, iki şey düşündüm. Biri: Yeni Türkiye Devleti’nde her ergin kişi dinini seçmekte serbest olmayacak mıdır? Diğeri: Hoca Şükrü Efendi’nin : “Bazı din âlimi arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi şeriat kitaplarında mevcut belli ve değişmez İslâmî hükümleri yayımlayarak... yanıldığı maalesef görülen efkâr-ı İslâmiyeyi aydınlatmayı gerekli bir vazife saydık” girişini takiben ifade edilen “İslâm Hilâfeti, din emrini koruyup yaymakta Peygamberliğin yerini almaktır; şeriat hükümleri koymak hususunda Resulü Ekrem Efendimiz’in vekilidir.”

Oysa ki, Hoca’nın sözlerini tatbika kalkışmak, millî egemenliği, vicdan hürriyetini kaldırmaya çalışmaktı. Bundan başka Hoca’nın malûmat hazinesi, Yezitler zamanında yazdırılmış ve istibdat idaresine mahsus formülleri kapsamıyor muydu? O halde kavramı ve anlamı, artık herkesçe tamamen anlaşılmalı olan devlet ve hükûmet tabirlerini ve millet meclisleri vazifelerini, din ve şeriat kisvelerine bürüyerek kim ve ne için aldatılacaktır? Hakikat bundan ibaret olmakla beraber, o gün İzmit’te, basın mensuplarıyla bu konu üzerinde, daha fazla karşılıklı konuşma gerekli görülmedi.

Cumhuriyetin ilânından sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükûmet tabirinden dinsizlik mânası çıkarmaya eğilimli ve vesileci olanlara fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini mânasız kılan bir tabirin girişine müsamaha olunmuştur. Kanunun, gerek 2. ve gerek 26. maddelerinde,

gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve Cumhuriyet idaremizin çağdaş karakteriyle uyuşmayan tabirler, inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için sakınca görmediği tavizlerdir. Millet, Anayasamızdan, bu fazlalıkları ilk münasip zamanda kaldırmalıdır. 1927 (Nutuk II, s. 714-717)

Bu iki inkılâp arasındaki fark, tarif olunamayacak derecede büyüktür, zannederim. Birincisi, milletin tabiaten aradığı hürriyet havasını teneffüs ettiğini zannettiren bir harekettir. Fakat ikincisi, milletin hürriyet ve egemenliğini fiilen ve maddeten tespit ve ilân eden bir mutlu inkılâptır ve şüphe yok, yalnız Türkiye'de değil, bütün dünyada önem verilmeye lâyık bir yeniliktir. 24 Temmuz inkılâbı, bir müstebit hükümdarla millet arasında en nihayet kayıt ve şartlar ile denge arayan bir zihniyeti elde etmeye yönelik idi; halbuki son inkılâp, meşrutiyet usulünü de milletin hürriyet ve bağımsızlığı için kâfi göremez ve kayıtsız şartsız egemenliği, milletin sorumluluğunda tutan esaslı bir ilkeye dayanır. Bu ilkeyi belirleyen şekil, hiçbir zaman da eski şekillerle karşılaştırma kabul edemez. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 53)

İstanbul'da saltanatlarının, zevk ve eğlenceye düşkünlüklerinin, menfaatlerinin devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istilâ etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve bağımsız yaşama azmini kırma için haince teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifenin, artık bu vatanda asla yeri yoktur ve olamaz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 39)

Her ne sebep ve suretle olursa olsun, Vahdettin gibi hürriyet ve hayatını milleti içinde, tehlikede görebilecek kadar adî bir mahlûkun, bir dakika dahi olsa, bir milletin başında bulunduğunu düşünmek ne hazindir! Teşekküre değer ki bu alçak, kendine miras kalmış saltanat makamından, millet tarafından düşürüldükten sonra, alçaklığını tamamlamış bulunuyor. Türk milletinin bu önce davranışı, elbette takdire lâyıktır.

Âciz, adî, his ve anlayıştan mahrum bir mahlûk, kabul eden herhangi bir yabancıнын himayesine girebilir; fakat, böyle bir mahlûkun, bütün İslâmların halifesi sıfatını taşıdığını ifade etmek elbette uygun değildir. Böyle bir görüşün doğru olabilmesi, herşeyden önce bütün İslâm kütlelerinin esir olmaları şartına bağlıdır. Halbuki, cihanda hakikat böyle midir? Biz Türkler, bütün tarihî hayatımızca hürriyet ve bağımsızlığa örnek olmuş bir milletiz! Kıymetsiz hayatlarını iki buçuk gün fazla, sefilce sürdürebilmek için, her türlü aşağılığı uygun gören halifeler oyununu da sahneden kaldırabildiğimizi gösterdik. Bu suretle devletlerin, milletlerin birbirleriyle münasebetlerinde, şahısların, özellikle mensup olduğu devlet ve milletin zararına da olsa, şahsî vaziyet ve hayatlarından başka bir şey düşünemeyecek pespayelerin ehemmiyeti olamayacağı bilinen gerçeğini doğruladık.

Cumhuriyet, imkân demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile fert hürriyetini aşıl原因an sihirli bir aşırıdır. Görülecektir ki, Cumhuriyet imkânları olan her memleket, hürriyet davasında er geç muvaffak olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri zirvelere götüren imkânları verir. Bağımsızlık ve hürriyetine sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlara sahip demektirler. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyeti bu mânasıyla ve bu kapsamıyla anlamak lâzımdır. (Atatürk'ten B.H., s. 45)

"Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâyık olduğumuz yeri de temin edecektir."16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

“...Oysa güç ve kuvvet, Türkiye’de ve Türkiye halkında olan gelişme cevherine, zehirli ve yakıcı bir sıvı katmıştır. Bunun etkisi altında kalarak, milletin en çok da yöneticilerin zihinleri tamamen bozulmuştur. Artık durumu düzeltmek, hayat bulmak, insan olmak için, mutlaka Avrupa’dan nasihat almak, bütün işleri Avrupa’nın emellerine uygun yürütmek, bütün dersleri Avrupa’dan almak gibi birtakım zihniyetler ortaya çıktı. Oysa hangi istiklal vardır ki yabancıların nasihatleriyle, yabancıların planlarıyla yükselebilirsin? Tarih böyle bir olay kaydetmemiştir. Tarihte, böyle bir olay yaratmaya kalkışanlar, zehirli sonuçlarla karşılaşmışlardır. İşte Türkiye de, bu yanlış zihniyetle sakat olan bazı yöneticiler yüzünden, her saat, her gün, her yüzyıl, biraz daha çok gerilemiş, daha çok düşmüştür.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“Halkçılık, toplumsal düzenin çalışmasına, hukukuna dayandırmak isteyen bir sosyal sistemdir. Efendiler biz bu hakkımızı korumak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için genel kurulumuzca, milli kurulumuzca bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe savaşmayı gerekli gören bir yolu takip eden insanlarız.” (1921)

PEYGAMBERİMİZ

“Bütün dünyanın Müslümanları Allah’ın son peygamberi Hz. Muhammed’in gösterdiği yolu takip etmeli ve verdiği talimatları tam olarak tatbik etmeli. Tüm Müslümanlar Hz. Muhammed’i örnek almalı ve kendisi gibi hareket etmeli; İslamiyet’in hükümlerini olduğu gibi yerine getirmeli. Zira ancak bu şekilde insanlar kurtulabilir ve kalkınabilirler.” (Atatürk, Nedim Senbai, A.Ü. Dil, Tarih, Coğrafya Yay., s. 102, 1979)

“O’nun Hak Peygamber olduğundan şüphe edenler, şu haritaya baksınlar ve Bedir destanını okusunlar. Hz. Muhammed’in bir avuç imanlı Müslümanla mahşer gibi kalabalık ve alabildiğine zengin Kureyş ordusuna karşı Bedir meydan muharebesinde kazandığı zafer, fani insanların karı değildir, O’nun Peygamberliğinin en kuvvetli delili işte bu savaştır.” (M. Şemseddin Günaltay) (Atatürk ve Din Eğitimi, Ahmet Gürbaş, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s.28)

”O (Hz. Peygamber) , Allah’ın birinci ve en büyük kuludur. O’nun izinden bugün milyonlarca insan yürüyor. Benim, senin adın silinir, fakat sonsuza kadar O, ölümsüzdür” (1926)

“Son peygamber olan Muhammed Mustafa, 1394 sene evvel Rumi nisan içinde rebiülevvel ayının on ikinci pazartesi gecesi sabaha doğru tan yeri ağarırken doğdu... Hazreti Muhammed eyyam-ı sabavet (çocukluk günleri) ve şebabeti (gençliği) geçirdi. Fakat henüz peygamber olmadı. Yüzü nuranî (ışıklı, saygı uyandıran) sözü ruhanî, reşit, rüiyette bibedel (görünüşte emsalsiz), sözüne sadık ve halim, mürüvvetçe (iyilikseverlikte) saire faik (başkalarına üstün) olan Muhammed Mustafa, evvela bu evsaf-ı mahsusa (özel nitelik) ve mütemayizesiyle (sivrilmesiyle...) kabilesi içinde Muhammed’ül-Emîn (güvenilir Muhammed) oldu. Muhammed Mustafa, peygamber olmadan evvel kavminin muhabbetine, hürmetine, itimadına mazhar oldu. Ondandır ancak 40 yaşında nübüvvet ve 43 yaşında risalet (peygamberlik) geldi. Fahr-i alem Efendimiz namütanahî (sonsuzca) tehlikeler içinde, bipayan (tükenmez) mihnetler ve meşakkatler karşısında 20 sene çalıştı ve din-i İslamı tesise ait vazife-i peygamberisini ifaya muvaffak olduktan sonra vasıl-ı ala-yı illiyyin (cennetin en yüce yerine erişen) oldu.” (01.11.1924)

1930 yılında Hazreti Muhammed’i küçük düşürmeye yönelik ifadeleri içeren bir kitap ve yazar hakkında:

”Muhammed’i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi’nde en büyük komutanın yapabileceği bir planı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askeri dehası kadar siyasi görüşüyle de yükselen bir insanı cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed, bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi.” (Atatürk ve Din Eğitimi, Ahmet Gürbaş)

“Büyük bir inkılap yaratan Hazreti Muhammed’e karşı beslenen sevgi, ancak onun ortaya koyduğu fikirleri, esasları korumakla tecelli edebilir.” (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, sayı 100, s. 4)

İLİM, BİLİM, FEN, AKIL

Hayat pek kısa! Çocukluk ve okul bir kısmını alıyor; geriye kalanını ise, uyku yarıya indiriyor. Uykusuzluğu giderecek ve vücuda verdiği istirahat gıdasını verecek komprimeler icat edilse... Bir gün o da olacaktır. Nitekim tıp, kimya, uyutmak için pek güzel ilâçlar yapmışlardır. (Cevat Abbas Gürer, Yakınlarından Hatıralar, 1955s. 59)

İlk ve usta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilimi ve tekniği verir, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkum olmadığına emin olsun. (1931)

Bizim dinimiz en makul ve doğal bir dindir ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabii olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lâzımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. (1923, İzmir) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 94)

“Milletimizin siyasi, içtimai hayatında, milletimizin fikri terbiyesinde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır.”

“Benim manevi mirasım, akıl ve bilimdir.”

“Biz cahil dediğimiz zaman, mektepte okumamış olanları kastetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikati bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de hakikati gören gerçek alimler çıkabilir.”

“Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık dileğidir.”

“Bilim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ulus kişinin kafasına koyacağız. Bilim ve fen için kayıt ve şart yoktur.”

“Bir ulusun asker ordusu ne kadar güçlü olursa olsun, kazandığı zafer ne kadar yüce olursa olsun, bir ulus ilim ordusuna sahip değilse, savaş meydanlarında kazanılmış zaferlerin sonu olacaktır. Bu nedenle bir an önce büyük, mükemmel bir ilim ordusuna sahip olma zorunluluğu vardır.”

“Eğer bir gün benim sözlerim bilimle ters düşerse bilimi seçin.”

“Hükümetini ayakta tutmak için dini kullanmaya gerek duyanlar zayıf yöneticilerdir. Âdetâ halkı bir kapana kısıtırlar. Benim halkım demokrasi ilkelerini, gerçeğin emirlerini ve bilimin öğretilerini öğrenecektir.”

“Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir.”1931, Aydın Türk Ocağı.

Medeniyet yolunda muvaffakiyet, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zarurîdir. Medeniyetin icatları, fennin harikaları, cihanı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir devirde asırlık köhne zihniyetlerle, maziye düşkünlükle mevcudiyetin muhafazası mümkün değildir. Medeniyetten bahsederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, medeniyetin esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, iktisadî, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların tabiî haklarına malik olmaları, aile vazifelerini yürütmeye yetenekli bulunmaları lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

Süngü ile, silâhla, kanla elde ettiğimiz zaferden sonra, kültür, ilim, fen, ekonomi gibi alanlarda zafer kazanmak için çalışacağız. Milleti refah ve mutluluğa götürecek bu alanlarda güvenle, başarıyla yürüyebilmek ise, yalnız bir şarta bağlıdır. Bu şart bulunmazsa o alanlarda başarımız imkânsızdır. Bu şart şudur: Millet, doğrudan doğruya kendi egemenliğine kendisinin sahip olmasıdır! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.135)

Türk inkılabı nedir? Bu inkılâp, kelimenin ilk anda işaret ettiği ihtilâl mânâsından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri ortadan kaldıran en gelişmiş tarz olmuştur. Millet, varlığını devam ettirmesi için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebi bağlantı yerine Türk Milliyeti bağıyla fertlerini toplamıştır. Millet, beynelmilel umumî mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasitanın ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini bir değişmez gerçek olarak prensip saymıştır. Büyük milletimizin hayatının seyrinde vücuda getirdiği bu değişiklikleri herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en muazzam inkılâplardandır. 05.11. 1925 Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında (M.E.İ.S.D. I, S. 28)

Daha endişesiz ve korkusuzca, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır: Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmî, ahlâkî, sosyal, ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 150-151)

Bu kadın meselesinde cesur olalım. Vesveseyi bırakalım, Açılınlar, onların beyinlerini ciddî ilim ve fen ile süsleyelim. İffeti, fenni sağlıklı şekilde izah edelim. Şeref ve haysiyet sahibi olmalarına birinci derecede önem verelim. 1918 (Afetinan, M.Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları, s. 45)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Bir toplum, cinsinden yalnız birinin yeni gerekleri edinmesiyle yetinirse, o toplum yarıdan fazla güçsüzlük içinde kalır. Bir millet ilerlemek ve medenîleşmek isterse, bilhassa bu noktayı esas olarak kabul etmek mecburiyetindedir. Bizim toplumumuzun başarı gösterememesinin sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktır. İnsanlar dünyaya alınca yazılı olduğu kadar yaşamak için gelmişlerdir. Yaşamak demek, faaliyet demektir. Bu sebeple bir toplumun bir organı faaliyette bulunurken diğer organı işlemeze o toplum felç olmuştur. Bir toplumun, hayatta çalışması ve muvaffak olması için çalışmanın ve muvaffak olabilmenin bağlı olduğu bütün sebep ve şartları benimsemesi gerekir. Bundan ötürü bizim toplumumuz için ilim ve fen gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri lâzımdır. Malûmdur ki, her safhada olduğu gibi sosyal hayatta dahi iş bölümü vardır. Bu umumî iş bölümü arasında kadınlar, kendilerine ait olan vazifeleri yapacakları gibi aynı zamanda sosyal topluluğun refahı, saadeti için gerekli gündelik çalışmaya da dahil olacaklardır. Kadının ev vazifeleri, en ufak ve ehemmiyetsiz vazifesidir.

Millet, milletlerarası umumi mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak muasır medeniyette bulunabileceğini, sabit olmuş bir hakikat diye benimsemiştir.

Ben, manevî miras olarak hiçbir nass-ı katı*, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım, ilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü müşkülât önünde, belki gayelere tamamen eremediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve ilmi rehber edindiğimizi tasdik edeceklerdir. Zaman süratle dönüyor, milletlerin, cemiyetlerin, fertlerin saadet ve bedbahtlık telâkkileri bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve ilmin gelişimini inkâr etmek olur. Benim, Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni

benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar. (İsmet Giritli, Kemalist Devrim ve İdeolojisi, s. 13)

Ben o adamım ki ordunun memleketi, milleti muhakkak bir neticeye götürebileceği noktalarda emir veririm. Fakat ilim ve bilhassa sosyal ilim sahasına dahil işlerde ben emir vermem. Bu alanda, isterim ki bana bilginler doğru yolu gösterebilirler. Onun için, siz kendi ilminize, kültürünüze güveniyorsanız, bana söyleyiniz. Sosyal ilmin güzel yönlerini gösteriniz, ben takip edeyim. 1923 (Ahmet Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, s. 316)

Biz keyfi hareket etmeyiz. Müstebit asla değiliz. Hayatımız, bütün faaliyetimiz, memleket işlerinde keyfi ve müstebitçe hareket edenlere karşı mücadele ile geçmiştir. Bizim akıl, mantık, zekâ ile hareket etmek belli özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran vak'alar, bu gerçeğin delilidirler. Memleket ve millet işlerinde şahıslarıyla, yaptıklarıyla, fikirleriyle zararlı olmak vaziyetine düşenlere karşı, zaman zaman direndiğimiz olmuştur. Milleti gerçek düzelme yolunda yürümekten mene çalışmak isteyenlere sert ve amansız olmak istidadındayız. Toplumsal düzenimizi, bilerek veya bilmeyerek, bozucu kimselere müsaade edemeyiz; bunlar doğrudur. Bizden bu hususta sessiz kalma ve tarafsızlık isteyenleri tatmin edemiyorsak, bunun sebebi, memleket ve millet menfaatini her şeyin üstünde gördüğümüzdür. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 211)

Herşeyin kaynağı insan zekâsıdır. (Falih Rifkî Atay, 19 Mayıs, s. 41)

Klâsik etimoloji*'nin karışık görüşleri karşısında bizim teorimiz ve analiz metodumuz çok basit görünüyor. Fakat hakikat, ezeli ve ebedî hakikat, basittedir. Teorimizi bir dil kanunu olarak ilim âlemine tanıttığımız gün, Türklük için şanlı bir zafer günü olacaktır. (İbrahim Necmi Dilmen, Çığır Mecmuası, sayı: 74-75, 1939, s. 11; Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

Söz konusu tabirler, uluslararası ilim sahasında kolaylıkla ilerlememize mânidir! Fen terimleri o suretle yapılmalı ki, mânaları ancak istenilen şeyi ifade edebilsin. (Akil Muhtar Özden, Atatürk'e ait Bilinmeyen Hatıralar, Yeni Mecmua, Sayı : 21, 1939)

Egemenlik ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye; görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milleti'nin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu musallat olmalarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk Milleti bu mütecevizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittir. Söz konusu olan; millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmıyacak mıyız? Meselesi değildir. Mesele zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabii görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir. 1922 (Nutuk II, S. 691)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana

siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Bir ulusun dili, bütün bilim kavramlarını oluşturacak şekilde gelişmemişse, o ulusun bilim ve kültür alanında bir varlık göstermesi beklenemez. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. 1924

Öyle istiyorum ki , Türk dili bilim yöntemleriyle kurallarının ortaya koysun ve her dalda yazı yazarlar bütün terimleriyle çoğunluğun anlayabileceği güzel, ahenkli dilimizi kullansınlar. 1931

Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mâna çıkarmak, uyanık davranmak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir. (1936)

İnsanın vücudu bir kürsüdür; zekâ cevherinin mahfazası olan başı, üzerinde taşımak için kurulmuş bir kürsü!... Çünkü esas zekâdır... (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk'ü Özleyiş, s. 116)

1922 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi fahrî profesörlüğüne seçilmesi hasebiyle, adı geçen fakültenin Profesörler Kurulu'na gönderdiği teşekkür telgrafı: "Türk kültürünün odağı olan fakültenizin fahrî profesörlüğüne seçilmemden dolayı meclisinize teşekkür ederim. Eminim ki, millî bağımsızlığımızı bilim alanınızda fakülteniz tamamlayacaktır. Bu şerefli gelişmenin oluşmasını üstlenen kurulunuz arasında bulunmak bence övünç nedenidir." 1922 (Atatürk'ün S.D.V, s.139)

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından şahsına profesörlük mertebesi verilmesi hasebiyle adı geçen fakültenin Profesörler Kurulu Başkanlığı'na gönderdiği teşekkür telgrafından: "Millî bağımsızlık, millî kültür ile eş olması nedeniyle bulunmakta olduğunuz öğretim kürsülerinde memleketin siz bilim adamları da hiç şüphesiz aynı çaba ve savaşın kahramanlarıdır. Bu nedenle değerli hizmetlerinizin daima artıcı ve verimli başarılarla devamını ve yükselmesini temenni eder ve bana verdiğiniz fahrî profesörlüğü içten övünç nedeni ve bir yüksek rütbe olarak kabul ettiğimi tekrar teşekkürlerimle beraber saygı ile bildiririm efendim." 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s.146-147)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetesini bu son yılların eseridir.1935

Memleketi ilim, kültür, iktisat ve bayındırlık sahasında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lâzımdır. Bu kutsal amaçları elde etmek için savaşan aydın kuvvetlerin arasında öğretmenler en mühim ve nazik yeri almaktadırlar. 1923 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 487)

Mülkiyelilerin bağlılık ve saygı telgrafına cevabından: Bana içten sevgilerini haykıranlar, yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamıyla millet olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk Devleti kurmak için insanlık fedakârlıklarının hiçbirini kendilerinden esirgemeyen, kültür, idare, intizam, devlet anlamlarını en son ilmî telâkkilere göre billûrlaştırmaya çalışmış ve çalışan yüksek arkadaşlarımdır. 1935 (Ulus gazetesi, 12. 12. 1935)

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar ilmin çağdaş medeniyete temin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca muvaffakiyet etkeni görür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 56)

Düşmanlarımız, bizi dinin tesiri altında kalmış olmakla itham ediyor, duraklama ve çökmemizi buna bağlıyorlar; bu hatadır! Bizim dinimiz, hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak bilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu bilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bin türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar, bilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır; belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 86)

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hattâ bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık dâvalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülemez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçüsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müsbet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müsbet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi, yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve teknik sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, özetle bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Netice yalnız maddî güçlerin değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve kültürel kuvvetin üstünlüğünü görünür hale getirir. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddî ve manevî varlığıyla mağlûp edilmiş sayılır. Böyle bir akıbetin ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş, yalnız savaş alanında bulunan orduya münhasır kalmaz. Asıl, ordunun mensup olduğu millet feci akıbetlere uğrar. Tarih, başlarındaki tacidların, haris politikacıların birtakım hayalî emellerle, vasıtası durumuna düşen müstevli orduların, müstevli milletlerin uğradığı bu nevi feci akıbetlerle doludur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 178)

Bir milletin yükselmesi için ilim, sanat, fikrî ve iktisadî ilerlemeler ne derecede mühim ise, ordu da bu ehemmiyete paralel ehemmiyette tanınmalıdır. Mazide nice yüksek medeniyetler görülmüştür ki, muhafaza ve müdafaasında kusur edildiği için, istilâlar altında çiğnenmiş ve yıkılmıştır. Bir yenilgiden sonra, ordunun kıymet ve lüzumu kolay anlaşılır. Mağlubiyetten ders alan böyle bir millet, dört elle orduya sarılır. Fakat ordunun ehemmiyetini anlamak için mağlûbiyet tecrübesi geçirmeyi

beklememelidir. Bir millet için takdire değer olan şudur ki, galibiyetten sonra hiç gurur göstermeyerek ve düşmanı önemsiz görmeyerek ordusunun mükemmeliyetine çalışır ve çocuklarını, askerlik vazifesini fedakârlıkla yapabilecek yüksek his ve kabiliyette yetiştirir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 122-123)

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir. (1922)

Hayat, herhangi bir tabiat harici etkenin müdahalesi olmaksızın dünya üzerinde tabii ve zarurî bir kimya ve fizik seyri neticesidir. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

Allah'ın emri çok çalışmaktır. İtiraf ederim ki, düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan ziyade çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın icaplarına göre ilim ve fen ve her türlü medeniyet buluşlarından azamî derecede istifade etmek zorunludur. Hepimiz itirafa mecburuz ki, bu husustaki hatalarımız çok büyüktür. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 92)

Bilhassa bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçü ile hangi şeyin bu dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz. Hangi şey ki akla, mantığa, halkın menfaatine uygundur; biliniz ki o, bizim dinimize de uygundur. Bir şey akıl ve mantığa, milletin menfaatine, İslâmın menfaatine uygunsa kimseye sormayın; o şey dinîdir. Eğer bizim dinimiz aklın, mantığın uyduğu bir din olmasaydı mükemmel olmazdı, son din olmazdı. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 127)

Biz, ilhamlarımızı, gökten ve gaipten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 423)

Büyük Türk kadınına çalışmalarımıza ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına bilimsel, ahlaki, sosyal ve ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve destekçisi yapmak yoludur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.154-155)

Bir toplum aynı amaca bütün kadınları ve erkekleri ile beraber yürümez ise ilerlemesine teknik olarak imkân ve bilimsel olarak ihtimal yoktur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.153)

Kadınlarımız erkeklerden daha çok aydın, daha çok verimli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.156)

Hangi şey ki akla, mantığa, kamu çıkarına uygundur, biliniz ki o, bizim dinimize de uygundur. Bir şey akıl ve mantığa, milletin çıkarına, İslâm'ın çıkarına uygunsa, kimseye sormayın, o şey dinîdir. Eğer bizim dinimiz aklın, mantığın uyduğu bir din olmasaydı en mükemmel olmazdı, son din olmazdı. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.131)

İlk ve usta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilimi ve tekniği verir, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkum olmadığına emin olsun. (1931)

Öğretmenler! Yeni nesli, cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz. Ve yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle

orantılı bulunacaktır. Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister! Yeni nesli, bu özellik ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir. 1924 (M.E.İ.S.D. I, S. 19)

İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve tekniği versin, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmağa mahkûm olmadığına emin olun. (1931)

Müspet bilimlerin temellerine dayanan , güzel sanatları seven , fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kuvvetli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık delilidir.

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler uygulamaya geçtiği vakit, Türk milleti yükselecektir. (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M., s.37)

Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır. Yalnız ilmin ve fenin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının gelişimini anlamak ve ilerlemeleri zamanında takip etmek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki ilim ve fen lisanının koyduğu kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette ilim ve fennin içinde bulunmak değildir. 1924

İnsanların yaşamına, çabalarına egemen olan güç; yaratma, yeni bir şey bulma yeteneğidir. (ÂFETİNAN, A., Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Yayınları, s.272)

Eğitim ve öğretimde uygulanacak yol, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir zorbalık vasıtası yahut medenî bir zevkten ziyade, maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden pratik ve kullanılması mümkün bir cihaz haline getirmektir. Milli Eğitim Bakanlığı bu esasa önem vermelidir. (1923) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 130)

Millete gideceği yolu gösterirken dünyanın her türlü ilminden, keşiflerinden, gelişmelerinden yararlanalım, ama unutmayalım ki, asıl temeli kendi içimizden çıkarmak zorundayız. (1923, Konya) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 145)

Fikirler anlamsız, mantıksız, boş sözlerle dolu olursa, o fikirler hastalıktır Aynı şekilde sosyal hayat akıl ve mantıktan uzak, faydasız, zararlı ve birtakım inançlar ve geleneklerle dolu olursa felce uğrar. (1922)

Allah dünya üzerinde yarattığı bu kadar nimetleri, bu kadar güzellikleri insanlar istifade etsin, varlık içinde yaşasın diye yaratmıştır ve azamî derecede faydalanabilmek için de, bütün yaratıklardan esirgediği zekâyı, akıllı insanlara vermiştir. (1923)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin

arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur". Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyâsî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96)

Her şeyden evvel şunu, en basit bir dinî gerçek olarak bilelim ki, bizim dinimizde bir özel sınıf yoktur. Ruhbaniyeti reddeden bu din, inhisarı kabul etmez. Meselâ din âlimleri; mutlaka aydınlatmak vazifesi bu bilginlere ait olmadıktan başka dinimiz de bunu kat'iyetle meneder. O halde biz diyemeyiz ki, bizde bir özel sınıf vardır; diğerleri dinen aydınlatmak hakkından mahrumdur. Böyle düşünürsek kabahat bizde, bizim bilgisizliğimizdedir. Hoca olmak için yani dinî gerçekleri halka öğretmek için, mutlaka ilmî kıyafet şart değildir. Bizim yüce dinimiz, her Müslüman erkek ve kadına araştırmayı farz kılıyor ve her Müslüman, bu dine bağlananları aydınlatmakla vazifelidir.

Muhterem Gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Kazanmak, yenilmek. Size, Türk Gençliği'ne terk edip bıraktığımız vicdani emanet, yalnız ve daima kazanmaktır ve eminim daima kazanacaksınız. Milleti yükseltmek için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti yükseltmek için dikilecek engellere hep birlikte engel olacağız. Bunun için beyinlerinize, irfanlarınıza, bilgilerinize, gerekirse bileklerinize, pazularınıza, bacaklarınıza başvuracak, fakat sonuçta mutlaka ve mutlaka o amaca varacağız... Bu millet, sizin gibi evlatlarıyla layık olduğu olgunluk derecesini bulacaktır. (1923,Tarsus) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 137)

Türkiye Cumhuriyetinin, özellikle bugünkü gençliğine ve yetişmekte olan çocuklarına hitap ediyorum: Batı senden, Türk'ten çok geriydi. Mânada, fikirde, tarihte bu, böyleydi. Eğer bugün, Batı nihayet teknikte bir yükselme gösteriyorsa, ey Türk çocuğu, o kabahat senin değil, senden evvelkilerin affolunmaz ihmalinin bir neticesidir. Şunu da söyleyeyim ki, çok zekisin, bu belli! Fakat zekânı unut, daima çalışkan ol! (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.213)

Uydurma hikayeler ve boş fikirler kafalardan tamamen çıkarılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça beyinlere gerçeğin nurlarını sokmak imkansızdır. (1925, Kastamonu) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 224)

Bir fikri daha düzeltmek isterim.Milletimizin içinde gerçek din âlimleri, âlimlerimiz içinde milletimizin gerçekten iftihar edebileceği din bilginlerimiz vardır. Fakat bunlara mukabil, ilmî kıyafet altında ilim gerçeğinden uzak, gereği kadar okuyup öğrenmemiş, ilim yolunda yeteri kadar ilerleyememiş hoca kıyafetli cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 144)

Camilerin mukaddes minberleri halkın ruhî, ahlâkî gıdalarına en yüksek, en verimli kaynaklardır. Minberlerden halkın anlayabileceği dille ruh ve beyne hitap olunmakla Müslümanların vücudu canlanır, beyni temizlenir, imanı kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur. Fakat buna karşılık hutbe

okuyanların taşımaları gereken ilmî özellikler, özel liyakat ve dünya durumunu anlayıp bilme, önemlidir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 225)

Nasıl ki her hususta yüksek meslek ve ihtisas sahipleri yetiştirmek lâzım ise, dinimizin felsefî gerçeğini inceleme, araştırma ve telkin bakımından ilmî ve fennî kudrete sahip olacak seçkin ve hakikî din bilginleri de yetiştirecek yüksek müesseselere malik olmalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 90)

Cumhuriyet Hükûmeti'mizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafeti giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuma yazması olmayanlara tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın mümessilleri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeti bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum: "Bu vaziyet ve yetkiyi kimden, nereden almışlardır?" Millete hatırlatmak isterim ki, bu lâubaliliğe müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı kıyafeti taşımalarındaki mahzur bakımından hükûmetin dikkatini çekeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215-216)

Ölümlerden yardım istemek, medenî bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete erdirmekten başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin, bütün genişliğiyle medeniyetin alevi karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215)

Bunca asırlarda olduğu gibi, bugün de, milletlerin bilgisizliğinden ve bağınazlığından istifade ederek binbir türlü siyasî ve şahsî maksat ve menfaat temini için, dini âlet ve vasıta olarak kullanmak teşebbüsünde bulunanların, içerde ve dışarda varlığı, bizi bu konuda söz söylemekten, ne yazık ki, henüz uzak bulundurmuyor. İnsanlıkta, din hakkındaki bilgi ve anlayış, her türlü hurafelerden sıyrılarak gerçek bilim ve fen ışıklarıyla arınmış ve mükemmel oluncaya kadar, din oyunu aktörlerine, her yerde tesadüf olunacaktır. 1927 (Nutuk II, s. 708)

Devlet memurları, bütün milletin kıyafetlerini düzeltecektir. İlim, sıhhat açısından pratik olmak itibarıyla her görüş noktasından tecrübe edilmiş medenî kıyafet giyilecektir. Bunda, tereddüde yer yoktur. Asırlarca devam eden gafletin acı derslerini tekrarlamaya takat yoktur. Biz, medenî insan olduğumuzu ispat ve gösterme için gerekeni yapmakta asla tereddüt etmeyeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S., s.61)

Bir "Aydınlatma Heyeti" oluşturarak Anadolu'yu dolaşmaya karar veren İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği'nin telgrafına cevabı : Heyetinizin oluşmasını memnuniyetle karşıladım. Memleketin aydın gençliğinin bağınazlık ve gericiliğe karşı mücadelesindeki yüksek vazifesini idrak ile teşebbüs sahasına geçmesi, takdire değerdir. Düzenleyeceğiniz heyetlerin memleket dahilinde seyahati, en büyük ilim ocağına, memleketimizi yakından tetkik fırsatını da vereceğinden ayrıca faydalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V.,s.154)

Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasının talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak ilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bir türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar ilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 86)

Manevî kuvvetler, bilhassa ilim ve iman ile yüksek bir şekilde gelişir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 223)

Tekkeler mutlaka kapanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, her şubede doğru yolu gösterecek kudrete sahiptir. Hiçbirimiz tekkelerin uyarmasına muhtaç değiliz. Biz medeniyetten, ilim ve fenden kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz. Başka bir şey tanımıyoruz. Doğru yoldan sapmışların gayesi, halkı kendinden geçmiş ve abdal yapmaktır. Halbuki halkımız, abdal ve kendinden geçmiş olmamaya karar vermiştir. Bunlar basit bir iş görünür; fakat ehemmiyeti vardır. Biz dünya ailesi içinde medeniyiz. Her görüş noktasından medeniyetin gereklerini tatbik edeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S.s.68)

Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesinde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, hakikatleri tahrif eden bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed bu harb sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 100, 1945, S. 3)

Taassup cahilliğe dayanır. Bundan dolayı taassubu olan cahildir. İlim mutlaka cahilliği yener, o halde halkı aydınlatmak lazımdır. 1923

Bizim açıklık ve uygulanabilirlik gördüğümüz siyasî meslek, millî siyasettir. Dünyanın bugünkü umumî şartları ve asırların dimağlarda ve karakterlerde biriktirdiği gerçekler karşısında hayalci olmak kadar büyük hata olamaz. Tarihin ifadesi budur; ilmin, aklın, mantığın ifadesi böyledir.

Bir milletin yaşama gereklerini, refah ve mutluluğunu teşkil eden ekonomi ile meşgul olamaması, olmaması, dikkati çeken bir durumdur. Fakat biz itiraf etmeye mecburuz ki, ekonomik hayatımıza lüzumu kadar ehemmiyet vermemiş bulunuyoruz. Bir milletin doğrudan doğruya yaşama gerekleriyle meşgul olamaması, o milletin yaşadığı devirler ile ve devirleri tespit eden tarihiyle çok ilgilidir. Bundan ötürü biz de eğer uğraşamamış isek, gerçek sebeplerini geçirdiğimiz devirlerde ve bilhassa tarihimizde arayabiliriz. Fakat böyle bir tetkik yaptığımız zaman, üzülen itirafa mecburuz ki, biz henüz şimdiye kadar gerçek, ilmî, olumlu anlamıyla millî bir devir yaşayamadık. Bundan ötürü millî bir tarihe malik olamadık. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 100-101)

Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, ekonomi ve ilim ve kültür zaferleri olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar kazandığı zaferler, memleketimizi gerçek kurtuluşa yöneltmiş sayılamaz. Bu zaferler, ancak gelecek zaferimiz için kıymetli bir zemin

hazırlamıştır. Askerî zaferlerimizle gururlanmayalım. Yeni ilim ve ekonomi zaferlerine hazırlanalım. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 72)

Bu dünyada her şey insan kafasından çıkar. Bir insan başının ifade etmeyeceği hiçbir şeyi tasavvur edemiyorum. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 182)

Akil ve mantığın çözümleyemeyeceği mesele yoktur. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 270)

İnsanlar gariptir; bazen en akıllılarının bile, gerçeklerin açıklığı karşısında görüşleri temelsiz ve çürük olur. 1924 (Atatürk'le Konuşmalar, Mustafa Baydar. s. 94)

Dâhi odur ki, ileride herkesin takdir ve kabul edeceği şeyleri ilk ortaya koyduğu vakit herkes onlara delilik der. 1926 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, Cilt : 3, Sayı : X. 1939, s. 254)

Biz cahil dediğimiz zaman mektepte okumamış olanları kasdetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikatı bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de hakikatı gören hakiki âlimler çıkabilir. (22.3.1923)

Eski hocalar nasıl dini esastan hakim olmuşlarsa öğretmenler de ilim esasından kazanmaya başladıkları hakimiyeti sonuçlandırsınlar. Bununla öğretmenlik mesleği gerçek yücelme devrine dahil olacaktır.

Fikirler anlamsız, mantıksız, boş sözlerle dolu olursa, o fikirler hastalıktır. Aynı şekilde sosyal hayat akıl ve mantıktan uzak, faydasız, zararlı ve birtakım inançlar ve geleneklerle dolu olursa felce uğrar. Memleketi, milleti kurtarmak isteyenler için, çalışkanlık, iyi niyet, fedakârlık gerekli olan niteliklerdir. Fakat bir toplumdaki hastalığı görmek, onu tedavi etmek, toplumsal hayatı çağın gereklerine göre geliştirmek için bu nitelikler yeterli gelmez; bu niteliklerin yanında ilim ve fen lazımdır. (1922, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 47-49)

Gözlerimizi kapayıp tek başımıza yaşadığımızı düşünemeyiz. Memleketimizi bir çember içine alıp dünya ile olan bağlarımızı kopartamayız. Aksine yükselmiş, ilerlemiş, çağdaş bir millet olarak medeniyet düzeyinin de üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ulus ferdinin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.

Hanımlar, Beyler ! (Öğretmenler) Kesinlikle bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır. Hiçbir tutarlı kanıta dayanmayan birtakım geleneklerin, boş inançların korunmasında ısrar eden milletlerin ilerlemesi çok güç olur; belki de hiç olmaz. Geleneklerin kayıt ve şartlarını aşamayan milletler, hayatı, akla ve gerçeklere uygun olarak göremez. Böyle milletler, hayata geniş açıdan bakan milletlerin egemenliği ve boyunduruğu altına girmeye mahkumdur. İlim ve fen çalışmalarının merkezi okuldur. Bundan dolayı okul lazımdır. Okul adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım. İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve fenni versin, fakat o kadar pratik bir şekilde versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkûm olmadığına emin olsun.1922

Memleketi ilim, irfan, ekonomi ve bayındırlık alanlarında da yükseltmek, milletimizin her hususta çok verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lazımdır. Bu kutsal amaçlar elde etmek için mücadeleye atılanların arasında öğretmenler en önemli ve en hassas yeri almaktadır.

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk Milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir.

Yedek subay demek bu milletin zaten aydın sınıfına, eğitim görmüş sınıfına aldığı vatan evladı demektir. Bu vatan evladı ilim ışığıyla memlekete, yerine getirmeye zorunlu olduğu hizmetten başka, vazifeden başka, bir de orduya giriyor. Düşmana göğüs gererek, askerlik vazifesini de yerine getiriyor. Bunlar ilim ve bilgi sahibidirler. Memleket bunlara her zaman muhtaçtır. Hele ordu içinde muharebe meydanlarında bin türlü ölüm mücadelesi yaparak tecrübe kazanmış, cüret ve cesaretlerine dayanıklılık vermiş olan bu memleket evlatları tercihen, en yararlı olabilecekleri yerlerde kullanılmalıdır. Bundan dolayı gerek kahraman ordumuzun bütün subayları ve gerek onların aralarındaki yedek subaylar tamamen emin ve rahat olmalıdırlar ve millet bunlara karşı vazifesini hakkıyla yapacaktır. (1923, İzmit) (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s. 123)

Cumhuriyet adliyesine mensup olanların en küçük memurlarına kadar ilmen yeterliliği ve cumhuriyet ülküsüne sahip olmaları için sarf olunan gayret, memnuniyet vericidir. Bir taraftan ilmî yeterliliği temin eden kurumlara önem verirken, diğer taraftan Cumhuriyet adliyesinin dayanağı olacak kanunların bir an evvel oluşturulması göz önüne alınmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 327)

En iyi siyasetin, her türlü mânasıyla "en çok kuvvetli olmak"ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim mânen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşüncüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mâna, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan, yüksek ahlâkta bir topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaasıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararla faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, No: 128, 1968, s.488)

Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır. Yalnız ilmin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının gelişimini anlamak ve ilerlemeleri zamanında takip etmek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki ilim ve fen lisanının koyduğu kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette ilim ve fennin içinde bulunmak değildir. 1924

Taassup cahilliğe dayanır. Bundan dolayı taassubu olan cahildir. İlim mutlaka cahilliği yener, o halde halkı aydınlatmak lazımdır. 1923

Bu millet ve memleket ilme, irfana çok muhtaç; tahsil yapmış, diploma almış gelmiş, olanları korumak kadar doğal ve lüzumlu bir şey olmaktan başka, parti parti eğitim ve öğretim görmek için ilim ve fen almak için Avrupa'ya, Amerika'ya ve her tarafa çocuklarımızı göndermeye mecburuz ve göndereceğiz. İlim ve fen ve ihtisas nerede varsa, sanat nerede varsa gidip, öğrenmeye mecburuz. Bu nedenle artık himaye ok zayıf kalır. Bunun yerine mecburiyet geçerli olur. 1923

İlim ve özellikle sosyal bilimlerdeki işlerde ben emir vermem. Bu alanda isterim ki beni bilim adamları aydınlatsınlar. Onun için siz kendi ilminize, irfanınıza güveniyorsanız, bana söyleyiniz, sosyal ilimlerin güzel (yapıcı) yönlerini gösteriniz, ben takip edeyim.

Evet; ulusumuzun siyasal, toplumsal yaşamında ulusumuzun düşünce bakımından eğitiminde de kılavuzumuz bilim ve fen olacaktır. (1922; S.D. II)

Dünyayı istediği gibi kullanan kuvvet, fikirler ve bu fikirleri belirleyen ve yayan kimselerdir. Fikrin özelliği de hiçbir itirazın bozamayacağı bir kesinlikle kendi kendisini kabul ettirmektir. Bu da fikrin yavaş yavaş duygular haline gelerek inanca dönüşmesiyle mümkündür ve böyle olduktan sonradır ki, onu sarsmak için bütün başka mantıkların, başka düşüncelerin hükmü olamaz. (1914)

Bizim akıl, mantık, zeka ile hareket etmek en belirgin özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran olaylar bu gerçeğin delilidirler. (1925)

Beşeriyette, en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan hayatla ve kanla karşılaşmak, kendileri için alında yazılı olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu topluma anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı, edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır.

Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, edebiyat öğretiminde şu noktalara, bilhassa ehemmiyet ve kıymet vermelidir:

a) Türk çocuğunun kafasını, fitrî yaradılışındaki dikkat ve itinaya göre oluşturmak. Bu, Cumhuriyetin sıhhi düzeni ile alâkadar olan vekâlete de yönelen bir vazifedir.

b) Güzel muhafaza edilen Türk kafa ve zekâlarını açmak, yaymak, genişletmek. Bu, bilhassa Kültür Bakanlığı'nın vazifesidir. Bununla birlikte olarak, istidatlı Türk çocuk kafalarına müspet ilim ve maddî teknik mefhumlarını, yalnız nazarî olarak değil, aynı zamanda pratik vasıtalar ile de yerleştirmek.

c) Bir taraftan da, Türk kafalarındaki kabiliyetleri, Türk karakterindeki sağlamlıkları, Türk duygularındaki yükseklik ve genişlikleri, kendilerini hiç zorlamadan, tabîî bir tarzda ve olduğu gibi ifadeye onları alıştırarak. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

Dünyanın fen ve sanatta en son ilerlemelerini göz önünde bulunduracağız. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 167)

Kendine devrimin ve devrimciliğin çeşitli ve yaşamsal görevler verdiği Türk vatandaşının sağlığı ve sağlamlığı her zaman üzerinde dikkatle durulacak ulusal sorunumuzdur. Çünkü Cumhuriyet, düşünsel, bilimsel ve bedensel bakımlardan güçlü ve yüksek düzeyli koruyucular ister.

Genel sağlık için esaslı olarak uygulanan önlemler kesintisiz tamamlanmalı ve genişletilmelidir. Cömert ve üretken olan Türk ulusu, sağlıkta sürekli teknolojik ilerlemelere erişince Türk yurdunu hızla dolduracak ve şenlendirecek güçte olduğuna kimsenin kuşkusu yoktur. (2. Dönem 1. Toplanma Yılı Açışı, 1 Mart 1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 346)

Tarihi yapan akıl, mantık, muhakeme değil, belki bunlardan ziyade duygulardır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 116)

İLLERİMİZ

Adana

Bana, milletin kurtuluşu yolunda ilk girişim duygusunun bu kutsal topraklardan gelmiş olması sebebiyle, hemşerisi olmakla övündüğüm bu toprakları kutlarım.

Samsun

Düşmanların İzmir'e çıktıkları ve bütün vatanı parçalamaya karar verdikleri günlerde idi ki İstanbul'dan çıkarak Samsun'a gelmişim. Bu güzel ve kıymetli şehirde yabancı askerler ve subaylar dolaşıyordu. Bu güzel şehir halkının içeriyle ilişkisi, Merzifon'da bulunan yabancı askerlerle kesilmişti. Karadeniz'e açık olan bu şehir ve onun vatansever halkı düşman donanmasının toplarıyla tehdit altında bulunuyordu. Fakat bütün bunlara rağmen ben, Samsun'u ve Samsun halkını gördüğüm zaman memleket ve millete ait bütün planlarımın, kararlarımın herhalde başarılması mümkün olduğuna bir defa daha kuvvetle inandım. Samsunluların hal ve durumlarında gördüğüm, gözlerinde okuduğum vatanseverlik, özveri, ümit ve planlarımı olumlu görüşe erdirmeye yetmişti.

Havza

Kahraman Havza'lılar! Sizinle en elemli ve yaslı günlerde tanıştım. Aranızda günlerce kaldım. Eğer Havza'lıların o samimi ve içten iyi kabulleri olmasa ve eğer Havza'nın yararlı ve şifalı kaplıcaları sağlık durumum üzerinde olumlu bir etki bırakmasaydı emin olunuz ki devrim için çalışmayacaktım. Bundan dolayıdır ki Havza'ya ve Havza'lılara borçluyum. Kalbi bağlılığımı ebediyen saklayacak, sizi hiç unutmayacağım. Saygıdeğer Havza'lılar, ilk yürekliliği, ilk cesareti gösteren, ilk örgüt yapan siz oldunuz. Devrim ve Cumhuriyet tarihinde kahraman Havza'nın ve Havzalıların büyük bir yeri vardır.

İzmir

İzmir, kırk yüzyıllık bir Ata yurdudur. İzmir, bu kadar derin bir tarihe sahip olmakla beraber coğrafi durumu sebebiyle ekonomik ve siyasi çok büyük bir öneme sahiptir. İşte bunun içindir ki Türkiye'yi mahvetmek isteyen düşmanların her şeyden evvel gözleri bu tarihi, bu önemli beldeye döner. Nitekim düşmanlarımız en evvel burasını işgal etmişler, ondan sonra doğuya ilerlemişlerdir. İzmir'in işgali, bütün milletin kalbinde derin bir yara oluşturmuştur. Herkes İzmir için feryat ediyordu. İzmir, halkın elemelerini, feryatlarını, kararlılık ve imanını ifade etmek için bir parola olmuştu. Çeşitli görüş noktalarından çok değerli olan İzmir, düşmanların eline bırakılamazdı ve nitekim bırakılmadı. Bütün cihan işitsin ki efendiler, artık İzmir hiçbir kirli ayağın üzerine basamayacağı kutsal bir topraktır.

"Ben, bütün İzmir'i ve bütün İzmirilileri severim. Güzel İzmir'in temiz kalpli insanların da beni sevdiklerinden eminim."

Akhisar

Akhisar, düşman darbelerinin ilk hedeflerinden birisini oluşturdu. Fakat bu darbe karşısında dağılmadı, derhal bir namus cephesi oluşturarak mücadeleye özveriyle devam etti. Bundan dolayı bütün Akhisar'lılar milletin takdirine layıktır.

Kemalpaşa

Arkadaşlar, bütün yaşamımda sevinçle geçirdiğim bir gece vardır. O gece Ordumuzun İzmir'e girdiği günün burada geçirdiğim gecesidir. O zaman buradan geçerken saygıdeğer halkın, gördüğü zulüm ve baskıya rağmen resmimi koyunlarından çıkararak beni tanıdıklarını ve otomobilime atılarak kucakladıklarını unutmam. Bugün o anı yaşıyorum mutluyum.

Erzurum

Erzurum birçok dönemlerde birçok defalar hücumla, saldırıya, baskıya uğramış bir sınır boyu memleketimizdir ve bu yüzden harabeler oluşmuş, buradaki insanların hali gerçekten elim olmuştur. Artık, o elim günlerin tekrarına kesinlikle ihtimal vermemelidir. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığı Erzurum ve çevresinin yaşamıyla ilgilenmekte, onun huzur ve güvenliğine tamamen kefil olmalıdır.

“Varlığımızın ruhunda saklı olan bağımsızlık aşkını anlamayanlarca bütün kurtuluş çarelerinin geçersiz sayıldığı bir sırada kutsal mücadeleye önder olan ve özellikle davamızın en güç bir döneminde beni sevgi ve dostluk dolu gönlünde kucaklamış bulunan Erzurumlu kardeşlerime karşı daima, samimi bir saygı bağıyla bağlı bulunmaktayım.”

1922 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s.465-466)

Amasya

Milletin varlığını tanımayı küçüklük sayanlar, kendilerinin Allah'ın gölgesi olduğunu iddia dalgınlığında, saygısızlığında, sahtekârlığında bulunanlar, en sonunda bu kutsal varlığa, ilk defa bu şehirde hürmete mecbur edilmiştir. Bu noktayı açıklamak için iki kelime ilave edeyim. Hepiniz hatırlarsınız ki Sivas kongresinden sonra Heyet-i Temsiliye, milletin iradesini temsil etmek üzere oluşmuştu. Ben o kurulun başkanı idim. Demin açıkladığım makam sahiplerinin bir delegesi millet temsilcileriyle karşı karşıya gelmeyi kabul ederek İstanbul'dan buraya Amasya'ya gelmişlerdi. Ben milletin varlığına saygı, iradesine uyma şartını esas olarak içeren bir anlaşmayı o delegeye burada imza ettirmiştim. İşte bu nedenle Amasya, devrim ve Cumhuriyet tarihinde daima önemini koruyacak bir yer kazanmıştır.

Afyon

Bu belde, Yunan işgaliyle, geçici bir zaman için bizden ayrı kaldı. Buna rağmen zehirli çember içindeki kardeşlerin direnmesini ve yüksek duygularını öğreniyorduk. Düşmanın her türlü baskısına, kan dökücülüğüne rağmen halkın yine vatanseverce duygularını göstermekten çekinmediklerini öğrenmekle iftihar ediyordum. Nihayet bu kıymetli beldeyi düşmandan kurtarmak ve düşmanı vatandan atmak zamanı gelmişti. Son saldırı gerçekleşti. Afyon ve Afyon'un özverili ve sevgili halkına aylarca düşmanın hainlik ve zulmüne katlanan, eziyet gören halkına bir an evvel kavuşmak için şehre girdim. Fakat kendileriyle o zaman görüşüp konuşmaya imkan kalmadı, düşmanı takip etmek zorunluluğu, burada kalmaya engel oluşturuyordu. O günden bugüne kadar saygıdeğer Afyon'lularla yakından temas etmeyi çok derin özlemlerle arzuluyordum. Nihayet bugün Afyon'luların içinde bulunmakla o arzu ve özlemimin gerçekleştiğini görmekle memnun ve mutluyum.

1925 yılında Afyon'u ziyaretlerinde, ordumuzun 27 Ağustos 1922'de Afyon'a girişinden sonra karargâh olarak kullanılmış olup daha sonra belediyenin yerleştiği binada, şerefine verilen ziyafet sırasında söylemiştir:

"Efendiler! Bu binanın çatısı altında ne mutlu, ne tatlı anılarımı canlandırıyorum! Bir gece ben şu odada, Fevzi Paşa bu odada, İsmet Paşa da bu odada yatıyorduk. Genelkurmayımız şu odada çalışıyordu. Düşman ordusunu tamamen sarmak ve imha etmek kararı, şu odada çıktı! Afyonkarahisar, son büyük zaferin kilidi oldu; esası oldu. Afyonkarahisar, mücadele tarihimizde unutulmaz parlak bir sayfaya sahiptir. Burada, buranın aziz halkıyla beraber bulunmaktan duyduğum zevk ve mutluluk büyüktür. Bana bu mutluluğu veren sizlere sevgi ve teşekkür!" 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s.236)

Gaziantep

Türk'üm diyen her şehir, her kasaba, en küçük Türk köyü, Gaziantep'lileri kahramanlık örneği olarak alabilir. En eski çağlardan beri tarihi Türk yurtlarında, Türklüğün yüksek varlığını kahramanlıkla göstermiş olanlarla şahsen beraber olduğumu ifade etmekten duyduğum zevk ve mutluluk yücedir.

"Ben Gaziantep'ilerin gözlerinden nasıl öpmem ki? Onlar yalnız Gaziantep'i değil, bütün Türkiye'yi kurtardılar."

Trabzon

İlk defa Samsun'a ayak bastığım zaman bana kalp kuvveti veren vatandaşlarımın ilk sırasında Trabzon'luların bulunduğunu asla unutmayacağım. Sakarya büyük Meydan savaşında Üçüncü Tümen ile yetişen Trabzon evlatlarının savaş meydanlarında gösterdikleri özverilerin değerli anısı daima beynimde canlı kalacaktır.

Bu verimli, halkı zeki, girişken, çalışkan olan Trabzon'umuzu, az zamanda içeriye trenle bağlanmış, güzel rıhtım ve limanla donatılmış görmek idealimdir. Trabzon, Türk topluluğunda cumhuriyetin zengin, güçlü, duyarlı, pek önemli dayanak kaynaklarından biridir. Böyle bir cumhuriyet şehri gelecekte, gerektirdiği bütün uygarlık ve ilerleme araçlarına sahip olacaktır." 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s.188)

Eskişehir

Eskişehir ve Eskişehir halkını çoktan tanırım, çok iyi tanırım. Mücadeleye başladığımız ilk zamanlarda bir taraftan Yunanlılar İzmir'e çıkmışlardı, diğer taraftan İstanbul'da halife ve padişah adı altında bulunan zat birçok heyetler tertip ederek her tarafa saldırdığı gibi buraya da Hamdi Paşa'yı göndermişti. Onun dayanağı olarak bir yabancı kuvvet de burada bulunuyordu. Eskişehir'in içinde ve yakınında düşman kuvvetleri vardı, bizim kuvvetimiz hiç yok idi. Öyle iken halk, vatanseverlikten, kahramanlıktan geri kalmadı. Eskişehirililer, bize çok yardım etmişlerdir. Bunu ordu, millet adına burada tekrar etmeyi bir görev bilirim. Ondan sonra askeri harekâtın gereği olarak ordumuz Eskişehir'e ve halkına özveri yüklemek zorunda kaldı. Bu özveri büyük kayıpları gerektiriyordu. Ordunun varlığını kurtarmak için bu gerekli idi. Eskişehirililer bu felakete katlanmasını bildiler. Düşman şehre girdi. Burasını bir zulüm ve ateş yuvası haline koydu. İşte yıkıntının izlerini hala görüyoruz. Şehir halkı bütün bunlara göğüs gerdi. Tebrik ederim.

Bursa

Bursa tarım memleketidir. Sanat memleketidir. Ticaret memleketidir. Şifa memleketidir. Bursa sahip olduğu doğal güzellikleriyle bolluk ve mutluluk memleketidir. Fakat saygıdeğer kardeşler, bilelim ve itiraf edelim ki Bursa bugün ki haliyle gereksiz yere harcanan yüzyılların ve bu yüzyıllarda uğradığımız felaketlerin bıraktığı izden başka bir şey değildir. Bu değerli şehir, henüz övünmeyi ve bolluğu gerektirecek önemli bir şey göstermiyor. Onun için tekrar etmeliyim ki memleketin istediği uyanıklık ve ona göre gayret ve hizmet derecesi büyüktür.

“Bursa’yı ve Bursalıları seven ilk Türk, ben değilim. Tarihte ve dünyada en büyük imparatorluk kurmuş olan Türkler de evvelâ ilgilerini Bursa’ya, bu değerli şehre yöneltmişlerdir. Onun değerini anlamış ve ifade etmişsem çok mutluyum. Bursa, devrim yaşamımızda nice güç anlar geçirmiştir. Fakat Bursalılar değer, yetenek ve güçleriyle bu zor zamanları kolaylıkla atlatmıştır.”(Açık Ses gazetesi, Bursa, 5.2.1938)

Ankara

Ankara’ya geldiğimden sonraki mücadele yaşamımızda özgürlük ve bağımsızlık aşığı kahraman Ankaralıların gösterdikleri sevgi bağlılığını ve yardımları her zaman gönül borcuyla anarım. Büyük Millet Meclisi sizin yiğitlik çevrenizde korkusuzca bağımsızlık mücadelesine devam edebilmiştir. Bu nedenle Ankara hemşerilerimin bu vatani kurtarma mücadelesinde ayrı bir şeref hissesi vardır. Ankara hükümet merkezidir ve sonsuza dek hüküm merkezi kalacaktır.

Türkiye’nin ve Türk milleti çıkarlarının en güvenilir savunmasının ancak Ankara’dan olabileceği olaylarla anlaşılmıştır. En güç şartlar içinde en az hazırlıklı olduğumuz halde en büyük darbelerin geri çevrilebilmesinin en kuvvetli etkenleri arasına Ankara’nın coğrafi durumu dahildir. (Milliyet gazetesi, 28.12.1932)

Hatay

“Kırk asırlık Türk yurdu yabancı elinde kalmaz!” “Hatay benim namusumdur.”

Antalya

“Hiç şüphesiz ki Antalya dünyanın en güzel yeridir.”

İstanbul

İstanbul bizim tarihimizin ve uygarlığımızın özetidir. 1923 (Atatürk’ün T.T.B.IV, s.492)

Dört beş yüzyıllık milli çalışmamızın verimi bu güzide şehrimizde toplanmıştır. Milli yeteneğimizin devamı ve güzel birer belirtisi olan bunca anıtlar ve kuruluşlar hep oradadır. İstanbul, milli mücadelemizin devamı müddetince milli ve vatani aşkıımızın kutsi ve yüksek bir mihrabı olmuştur. Bundan sonra hiçbir olay, hiçbir kuvvet ruhumuzu bu kutsal mihraptan çeviremeyecektir.

Konya

Konya’nın milli egemenliğin yerleşmesinde en güçlü dayanaklardan biri olacağına büyük inancım var. Konyalıların tarım, ticaret alanında gösterdikleri faaliyet, sahip buldukları sağduyu ve memleket sevgisi, beni pek haklı olarak bu güvene götürmektedir.1923 (Atatürk’ün S.D.II, s.135)

Kastamonu

Kastamonu'nun temiz çevresinde geçirdiğim günler, benim için de unutulmaz anılarla doludur. En uygun bir fırsatta yine memleketinizi ziyaretle Kastamonu halkının bağrında bulunmak en büyük arzularımdandır. 1926 (Atatürk'ün S.D.V, s.46)

Kayseri

Anadolu'nun ekonomik yaşamında değişmez bir yüksek yeri olan Kayserinin, Heyet-i Temsiliye'ye açtığı samimiyet ve dostluk kucağı o kadar sıcak ve o kadar okşayıcı oldu ki saygıdeğer Kayserililere açık bir gönül borcu ve teşekkürle seslenmeye gerek gördük. Kadın, erkek, çocuk bütün millet bireylerinin genel bir coşku ve heyecan ile gösterdiği yakınlık ve samimiyet, Heyet-i Temsiliyeyi oluşturan naçiz bireylerin kişilikleri bakımından değil, asıl yöneldiği kutsal birlik amacıyla ayırım yapılmaksızın her kalbin birleşmiş ve her kuvvet ve kişinin anlaşmış ve bağlantı sağlamış bulunması nedeniyle pek değerli ve pek yüce niteliktedir.1919 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s.139)

Rize

Atatürk'ün kendi el yazısıyla Ankara'dan Rize Müdafa-ı Hukuk Cemiyeti'ne gönderdiği telgraf;

“Öteden beri herkesin yakından bildiği kahramanlıklarıyla kendilerin tanıtmış olan Lazistan Ahali'nin ülkenin kurtuluşu için azim ve üstün gayretlerini takdir ederiz.”

Zonguldak

Zonguldak'ın derin toprakları altındaki maden serveti ne kadar kıymetli ise bizim gözümüzde Zonguldak da o kadar çok değerli bir ilimizdir. (Cumhuriyetin 10. Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933)

İNKILAP, DEVRİM

Büyük hadiseler; fikirlerde büyük inkılaplar yapar. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.31)

Türkiye'yi, derece derece mi ilerletmeli, anî olarak mı? İki sistem var, biri malûm, büyük Fransız ihtilâlindeki tarz: Rejimler değişecek, ihtilâllere karşı mukabil ihtilâller yapılacak. Sağ solu tepeler, sol sağı süpürürken bir de bakılacak ki bir buçuk asırlık zaman geçmiş... Bu milletin damarlarında o kadar bol kan ve önünde o kadar geniş zaman var mı? 1922 (İsmail Habib Sevük, Atatürk için, S. 73)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Ben her vakit söylerim, burada da bu vesile ile arzedeğim benim elime büyük salâhiyet ve kudret geçerse, ben hayat-ı ictimâiyemizde arzu edilen inkılâbı bir anda bir “Coup” ile tatbik edeceğimi zannederim. Zira ben, bazıları gibi efkâr-ı avamı, efkâr-ı ulemayı yavaş yavaş benim tasavvuratım derecesinde tasavvur ve tefekkür etmeğe alıştırmak suretiyle bu işin yapılacağını kabul etmiyor ve böyle harekete karşı ruhum isyan ediyor. 6 Temmuz 1918 (Afet İnan, Karlsbad Hatıraları..., s.43.)

İnkılâbın kanunu mevcut kanunların üstündedir. Bizi öldürmedikçe, bizim kafalarımızdaki cereyanı boğmadıkça başladığımız inkılâp ve yenilik bir an bile durmayacaktır. Bizden sonraki devirlerde de böyle olacaktır. 1923 (İsmail Arar, Atatürk'ün İzmit Basın Toplantısı, S. 56)

İnkılâp güneş kadar parlak, güneş kadar sıcak ve güneş kadar bizden uzaktır. İstikametimi daima o güneşe bakarak tâyin eder ve öylece ilerlerim, ilerlerim, parlaklığı ve sıcaklığı ilerlememe müsaade edinceye kadar ilerlerim. Tekrar ilerlemeğe devam etmek üzere dururum, tekrar güneşe bakarak istikamet alırım. (Ahmet Cevat Emre, Huhit Mec., Sene: 4, No: 48, 1932, S. 2)

Bütün dünya bilsin ki benim için bir taraflılık vardır: Cumhuriyet taraftarlığı, fikrî ve sosyal inkılâp taraftarlığı. Bu noktada, yeni Türkiye topluluğunda bir ferdi, hariç düşünmek istemiyorum. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, S. 189)

Uçurum kenarında yıkık bir ülke... Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllarca süren savaş... Ondan sonra, içerde ve dışarda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için arasız inkılâplar... İşte Türk genel inkılâbının bir kısa ifadesi... 1935 (Atatürk'ün S.D. I, S. 365)

İnkılâbın temellerini her gün derinleştirmek, desteklemek lâzımdır. Birbirimizi aldatmayalım. Medenî dünya çok ilerdedir. Buna yetişmek, o medeniyet dairesine dahil olmak mecburiyetindeyiz. Bütün boş ve temelsiz sözleri ortadan kaldırmak lâzımdır. Şapka giyelim mi, giymeyelim mi gibi sözler mânasızdır. Şapka da giyeceğiz, Batının her türlü medenî eserlerini de alacağız. Medenî olmayan insanlar, medenî olanların ayakları altında kalmağa maruzdurlar. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 223)

Medeniyet yolunda muvaffakiyet, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zarurîdir. Medeniyetin icatları, fennin harikaları, cihanı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir devirde asırlık köhne zihniyetlerle, maziye düşkünlükle mevcudiyetin muhafazası mümkün değildir. Medeniyetten bahsederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, medeniyetin esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, iktisadî, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların tabiî haklarına malik olmaları, aile vazifelerini yürütmeye yetenekli bulunmaları lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda ve beynelmilel temas ve münasebetlerde, bütün muasır milletlere muvazi ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber, Türk içtimaî heyetinin hususî seciyelerini ve başlı başına müstakil hüviyetini mahfuz tutmaktır. 1930 (Afet İnan, T.T.K. Belleteri, Cilt: XXXII. No: 128, 1968, S. 557)

Yürümekte olduğumuz yenilik, gelişme ve medeniyet yolunda sizlerden oluşan bir Türk ordusuna dayandıkça, mutlaka muvaffak olacağımıza imanım tamdır. Şimdiye kadar olduğu gibi, birbirimize dayanarak ve hep beraber milletin iradesine dayanarak yürümekte devam edeceğiz. Milletimizin yol almaya mecbur olduğu aşamalar büyüktür; erişilmesi zorunlu olan hedefler çoktur. Mutlaka bu

aşamalar geçilecek, en ışıklı hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret: İleri! İleri! Daima ileridir! 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 234)

Fikirler ve inkılâplar, sanatla yayılır. (Atatürk'ten B.H., s. 84)

Musikisiz devrim olmaz. (Falih Rıfki Atay, Çankaya 1969, s. 410)

Türk inkılabı nedir? Bu inkılâp, kelimenin ilk anda işaret ettiği ihtilâl mânâsından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri ortadan kaldıran en gelişmiş tarz olmuştur. Millet, varlığını devam ettirmesi için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebi bağlantı yerine Türk Milliyeti bağıyla fertlerini toplamıştır. Millet, beynelmilel umumî mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini bir değişmez gerçek olarak prensip saymıştır. Büyük milletimizin hayatının seyrinde vücuda getirdiği bu değişiklikleri herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en muazzam inkılâplardandır. 05.11. 1925 Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında (M.E.İ.S.D. I, S. 28)

Arkadaşlar ! Yeni Türkiye'nin birkaç yıla sığdırdığı askeri, siyasi, idari inkılâplar sizin, sayın öğretmenler, sizin sosyal ve fikri inkılâptaki başarınızla pekiştirilecektir. Hiçbir zaman hatırlarınızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür " nesiller ister. (1924, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 178-179)

Serbest Cumhuriyet Partisi denemesine hazırlık günlerinde söylemiştir: Tek partili bir mecliste, özellikle o parti, hadise ve vak'aların ululaştırdığı bir başkanın kurduğu teşekkül olunca, o teşekküle dayanan hükûmeti mesuliyet esasına dayanan ciddî bir denetleme imkânsız olur. Ben inkılâp yapmışım, bir devlet kurmuşum. Hadiseler ismimi, şahsımı, kanunlarla, Meclis'le, olaylarla karıştırmış. Millet in imadını var. Böylece devam edip gidiyor. Fakat bu doğru bir gidiş değildir. Benden sonrası ne olacak? Samimî bir denetleme kurulmadıkça hükûmet de ve iş başında bulunanlar da bilinçaltlarında saklı, gizli ve hususî emel ve heveslerini, devletin gerçek ihtiyaçlarından ayıramazlar. Hükûmetî ve hükûmet adamlarını hatadan ve bu hatalar yüzünden devleti zararlardan korumak için bir muhalif partiye ihtiyaç açıktır. Başladığımız inkılâbı tamamlayalım. En büyük emelim, Devlet Başkanlığı'ndan çekilip partinin başına geçmek ve orada milletin selâmet ve yükselmesi namına fikir ve ilke mücadelesi yapmaktır. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi 2.11.1970)

Yenileşme çalışmalarında ve halkçı demokratik kuruluşlara yönelik gelişmelerinde genç Türkiye Cumhuriyeti, Fransız demokrasisini doğurmuş olup o zamandan beri her milletin gelişimine ve kendi teşkilâtına uydurduğu inkılâpçı büyük hak ve adalet ilkelerinde sağlam bir dayanak bulmuştur. 1928 (Atatürk'ün S.D.V, s. 50)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mana ve şekliyle uygar bir toplum haline getirmektir. İnkılâplarımızın ana ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zaruridir. Şimdiye kadar milletin, beyinlerini paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. 30.08.1925, Kastamonu

"Biz, büyük bir devrim yaptık. Ülkeyi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük. Birçok eski kurumu yıktık Bunların binlerce taraftarı vardır Fırsat beklediklerini unutmamak gerekir. Ulusun ve devrimin içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunması için, bütün ulusalcı ve cumhuriyetçi güçlerin bir yerde toplanması gerekir." (1925)

Biz, büyük bir inkılâp yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük. Bir çok eski müesseseleri yıktık. Bunların binlerce taraftarı vardır. Fırsat beklediklerini unutmamak lâzım. En ileri demokrasilerde bile rejimi korumak için, sert tedbirlere müracaat edilmiştir. Bize gelince, inkılâbı koruyacak tedbirlere daha çok muhtacız. 1925 (Avni Doğan, Kurtuluş, Kuruluş ve Sonrası, S. 165)

Atatürk tarafından yazdırılmış bir nottan: Bir millet çok şeyde inkılâp yapabilir ve bunların hepsinde de muvaffak olabilir; fakat, musiki inkılâbıdır ki, milletin yüksek gelişiminin işaretidir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 5.9.1936)

Bursa'da temsil veren tiyatro sanatçılarına söyledikleri: Sizleri çok takdir ederim. İnkılâbımızda sizin de mühim hizmetleriniz vardır. Sanatınızı meslek edinerek azmetmenizi, arkadaşlarınızla samimî olarak geçinmenizi bilhassa tavsiye ederim. Sizin vatana en büyük hizmetiniz, Anadolu'muzu baştan başa dolaşıp halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır. 1926 (Atatürk'ün S.D.V, s. 44)

Birinci İnönü Meydan Muharebesi, inkılâp tarihimizin çok mühim, çok verimli bir sayfasıdır. Gelecek nesiller ve bütün dünya bu sayfayı araştırıp inceledikçe, Türk inkılâbını yapan bugünkü Türk ordusunu ve bu orduyu bağrından çıkaran bugünkü Türk topluluğunu, elbette saygı ile anacak ve takdir edecektir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 205)

İnkılâbımız, Türkiye'nin asırlar için saadetini üstüne almıştır. Bize düşen, onu idrak ve takdir ederek çalışmaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II,s.187)

Şunu bir gerçek olarak biliniz ki, şeref hiçbir vakit bir adamın değil, bütün milletindir. Eğer yapılan işler mühimse, gösterilen muvaffakiyetler belli ise, inkılâplar dikkati çekici ise her fert kendini tebrik etmelidir. Çünkü, böyle büyük şeyleri ancak çok kabiliyetli olan büyük milletler yapabilir ve bu milletin her ferdi, böyle en kabiliyetli ve büyük bir millete mensup olduğunu düşünerek kendini tebrik etsin. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.123)

Büyük davamız, en medenî ve en rahata kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali, en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda temin etmek, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin kafasında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 386)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Güzel sanatlarda muvaffakiyet, bütün inkılâpların muvaffak olduğunun en kesin delilidir. Bunda muvaffak olamayan milletlere ne yazıktır! Onlar, bütün muvaffakiyetlerine rağmen medeniyet alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima mahrum kalacaklardır. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Yurda hizmet, inkılâba inan ve Cumhuriyet ülküsüne bağlılık gibi yüksek ve yaratıcı kavramlarla beslenen bilinçli sevgi, bugünün ve yarının en muvaffakiyetli vazife erlerini yetiştirecek bir öz

kaynaktır. Bunun Mülkiye Mektebi ve Mülkiyeliler arasında belirmesini görmek, beni pek sevindirdi. 1933 (Milliyet gazetesi, 8. 12. 1933)

Mektebin müstakbel faaliyetinde, Türk inkılâp ve medeniyetinin ruhuna uygun öğretimde bulunmak suretiyle vatanımıza yararlı olmasını temenni ederim. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 156)

Ben, şimdiye kadar millet ve memleket iyiliğine ne gibi hamleler, inkılâplar yapmış isem hep böyle halkımızla temas ederek, onların ilgi ve sevgilerinden gösterdikleri samimiyetten kuvvet ve ilham alarak yaptım. Hedefimiz, gayemiz hep millet ve memleketimizin kurtuluşu, mutluluğu ve gelişmesidir. 1925

Türk Milleti, ancak varlığını derin ve sağlam kültür sınırlarıyla çizdikten sonradır ki onun yüksek kapasitesi ve fazileti milletlerarasında tanınır. Türk Milletine fitrî rengini veren bu inkılâplardan herbiri çok geniş tarihi devirlerin öğünebileceği büyük işlerden sayılsa yerindedir. (1935)

Hakikî inkılâpçılar onlardır ki, ilerleme ve yenileşme inkılâbına yöneltmek istedikleri insanların ruh ve vicdanlarındaki gerçek eğilime sızmasını bilirler. Bu münasebetle şunu da ifade edeyim ki, Türk milletinin son senelerde gösterdiği harikaların, yaptığı siyasî, sosyal inkılâpların gerçek sahibi kendisidir. Sizsiniz. Bu istidat ve gelişme mevcut olmasaydı onu yaratmağa hiçbir kuvvet ve kudret kâfi gelemezdi. Herhangi bir gelişme devresinde bulunan bir insan kitlesini bulunduğu vaziyetten kaldırıp damdan düşer gibi filân gelişme seviyesine erdirmek imkânsızlığı tabî izaha muhtaç değildir. Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâplarımızın temel prensibi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zarurîdir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Herhalde zihniyetlerde mevcut uydurma hikâyeler tamamen kovulacaktır. Onlar çıkarılmadıkça dimağa gerçek nurlarını yerleştirmek imkânsızdır. 1925 (Atatürk'ün B.N., S. 92-93)

“Türk İnkılabı kurucudur. Türk İhtilali yüksek bir insanı ülke ile birleşmiş vatanperverlik eseridir. Çocuklarına bütün güzellikleri ve bütün büyüklükleri görmek aynı zamanda bütün sefaletlere acımak sanatını öğretmektedir.”

“Bu karar (Kadınlarımıza seçme ve seçilme hakkı tanınması) Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lazım gelecektir. Türk kadını evdeki uygar yerini salahiyeti ile almış iş hayatının her safhasında başarılar göstermiştir. Siyasi hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Uygar memleketlerin birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onun salahiyet ve liyakatla kullanacaktır. Bu notla en mühim inkılâplardan birini anmış oluyoruz.”

Arkadaşlar, Türk milleti çok büyük olaylarla ispat etti ki, yeniliksever ve inkılâpçı bir millettir. Son senelerden önce de milletimiz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, sosyal inkılâba teşebbüs etmemiş değildir. Fakat, hakikî neticeler görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bence sebep, işe esastan, temelinden başlanmamış olmasıdır. Bu hususta açık söyleyeceğim : Bir toplum, bir millet, erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki bir kütlenin bir parçasını ilerletelim, diğerine müsamaha edelim de kütlenin hepsi yükselme şerefine erişebilsin? Mümkün müdür ki bir topluluğun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere

yükselebilsin? Şüphe yok yükselme adımları, dediğim gibi, iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve ilerleme ve yenilik alanında birlikte yol alınmak gerekir. Böyle olursa inkılâp başarılı olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 216-217)

Millet, saydığım değişiklikler ve inkılapların tabii ve zaruri icabı olarak umumi iradesinde ve bütün kanunlarında, ancak dünya ihtiyaçlarından mülhem ve ihtiyacın değişmesiyle değişip gelişmesi esas olan dünyevi bir idare zihniyetini hayat düsturu saymıştır. (1925)

Her şeyden evvel, her gelişmenin ilk yapı taşı olan meseleye temas etmek isterim. Her vasıttan evvel, büyük Türk milletine kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lâzımdır. Büyük Türk milleti bilgisizlikten, az emekle kısa yoldan, ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir vasıta ile sınırlanabilir. Bu okuma yazma anahtarı, ancak Lâtin esasından alınan Türk alfabesidir. Basit bir tecrübe, Lâtin esasından Türk harflerinin, Türk diline ne kadar uygun olduğunu, şehirde ve köyde yaşı ilerlemiş Türk çocuklarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 345)

Yeni harfler bizi çok işgal etmelidir. İnönü'ler, Sakarya, Dumlupınar arifelerinde ne kadar dikkatli, ne kadar uyanık, aynı zamanda ne kadar ümit dolu olduğumuzu düşününüz; yeni harfler meselesinde de o kadar dikkatli ve o kadar ümitli olmalıyız. Bu memleketin cidden mesut olmasını kalpten arzu edenler, bunca muvaffakiyetlerine rağmen hâlâ bu milletin dilini ve yazısını ilkel kavimlerin işaretleri gibi görerek ona hiçbir kıymet vermek lüzumunu hissetmeyenleri hakikate getirmeli, yeni harflere ve bu harflerle husule gelecek vaziyete bütün heyecanları, ümitleri ve ciddiyetleriyle ehemmiyet vermeli ve meşgul olmalıdırlar. Eğer bütün beynimizi demir çerçeve içinde bulunduran bu kısılcı parçalamazsak, bütün ihtilâl ve inkılâp muvaffakiyetlerinin mesut neticelerine rağmen parçalanırız. Kazandıklarımızla avunma ve bilhassa mağrur olmayı asla düşünmemeliyiz. Bundan sonra yapacaklarımızdan teselli vesilesi aramalıyız. 1928 (Yeni Türk Yazısı ile ilk Kiraat, 1928 s. 7)

Milli Eğitim'in gayesi yalnız hükümete memur yetiştirmek değil, daha çok memlekete ahlâklı, karakterli, cumhuriyetçi, inkılâpçı, olumlu, atılgan, başladığı işleri başarabilecek kabiliyette, dürüst, düşünceli, iradeli, hayatta rastlayacağı engelleri aşmaya kudretli, karakter sahibi genç yetiştirmektir. Bunun için de öğretim programları ve sistemleri ona göre düzenlenmelidir.

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi bir kötü tesadüf ve kötü şans eseri bile olsa düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılap tarihinin gelecek nesillere hitap ve uyarısı işte budur. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.336)

Bizim milletimiz vatani için, hürriyeti ve egemenliği için, hürriyeti ve egemenliği için fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılâpların kiskanç müdafiidir de. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoymaz. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 84)

Bu iki inkılâp arasındaki fark, tarif olunamayacak derecede büyüktür, zannederim. Birincisi, milletin tabiaten aradığı hürriyet havasını teneffüs ettiğini zannettiren bir harekettir. Fakat ikincisi, milletin hürriyet ve egemenliğini fiilen ve maddeten tespit ve ilân eden bir mutlu inkılâptır ve şüphe yok, yalnız Türkiye'de değil, bütün dünyada önem verilmeye lâyık bir yeniliktir. 24 Temmuz inkılâbı, bir müstebit hükümdarla millet arasında en nihayet kayıt ve şartlar ile denge arayan bir zihniyeti elde

etmeye yönelik idi; halbuki son inkılâp, meşrutiyet usulünü de milletin hürriyet ve bağımsızlığı için kâfi göremez ve kayıtsız şartsız egemenliği, milletin sorumluluğunda tutan esaslı bir ilkeye dayanır. Bu ilkeyi belirleyen şekil, hiçbir zaman da eski şekillerle karşılaştırma kabul edemez. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 53)

Büyük, mühim bir inkılâp oldu. Bu inkılâp, milletin selâmeti namına, hak namına yapıldı. Milletimiz, demokratik bir hükûmet tesis etmek sayesinde düşman ordularını imha etti. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 165)

Atatürk'ün Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile Dinin Siyasete Alet Edilişi Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri; "Parti, dinî düşünce ve inançlara saygılıdır" kuralını bayrak olarak eline alan kimselerden, iyi niyet beklenebilir miydi? Bu bayrak, asırlardan beri, cahil ve bağnazları, hurafelere inananları aldatarak hususî maksatlar teminine kalkışmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, asırlardan beri nihayetsiz felâketlere, içinden çıkabilmek için büyük fedakârlıklar gerektiren pis bataklıklara hep bu bayrak gösterilerek yöneltmemiş miydi? Cumhuriyetçi ve ilerici olduklarını zannettirmek isteyenlerin, aynı bayrakla ortaya atılmaları, dinî bağnazlığı coşturarak, milleti, cumhuriyetin, ilerleme ve yeniliğin tamamen aleyhine teşvik etmek değil miydi? Yeni parti, dinî düşünce ve inançlara saygı perdesi altında: Biz hilâfeti tekrar isteriz; biz yeni kanunlar istemeyiz; bizce Mecelle kâfidir; medreseler, tekkeler, cahil softalar, şeyhler, müritler, biz sizi himaye edeceğiz; bizimle beraber olunuz. Çünkü, Mustafa Kemal'in partisi hilâfeti kaldırdı. İslâmiyeti bozuyor. Sizi gavur yapacak, size şapka giydirecektir diye bağırıyor muydu! Yeni partinin kullandığı formül, bu gerici feryatlarla dolu değildir denilebilir mi? 1927 (Nutuk II, s. 889-890)

Fransa İhtilâli bütün cihana hürriyet fikrini yaymıştır ve bu fikrin, hâlen esas ve kaynağı bulunmaktadır. Fakat o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi Fransız İhtilâli'nin açtığı yolu takip etmiş, lâkin kendisine has ayırıcı özellikle gelişmiştir. Zira her millet, inkılâbını toplumsal ortamının baskı ve ihtiyacına tâbi olan hal ve vaziyetine ve bu ihtilâl ve inkılâbın meydana geliş zamanına göre yapar. Her zaman ve yerde aynı hâdisenin tekrarına şahit değil miyiz? Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin işbirliği etmeleri lâzım ve mümkünse de işbirliği, ancak bir tek gayeye, yani barışa yönelmiş ise mümkün ve faydalı olur. Bu noktayı kavrayıp anlamayanlar, meydana getirdiğimiz eser hakkında bir fikir ve hüküm elde edemezler. 1928 (Atatürk'ün S.D.III, s. 81)

Benim anladığım gençlik, bu inkılâbın fikirlerini ve ideolojisini benimseyip gelecek kuşaklara götürecektir. Benim nazarımda yirmi yaşında bir yobaz ihtiyardır, yetmiş yaşında bir idealist de güçlü bir gençtir. (Niyazi Ahmet Banoğlu, Atatürk'ün İdeolojisi, Bayram gazetesi, 14. 11. 1978)

Bir akşam sofrada, Kılıç Ali tarafından kaydedilen bir söz: Cumhuriyetçilik ve toplumsal inkılâp, lâiklik ve yenilikseverlik Türk'ün öz malı ve özelliği haline geldiğini görmek, benim için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. Onun meydana gelişi çok yaklaşmıştır. O günden sonra medeniyet ve inkılâp yolunun azimkâr yolcuları arasında, elbette görüş ve düşünüş farkları, tedbir ayrılıkları tabii olarak ortaya çıkar. Bu ayrılıklarında millet için, memleket için, devlet için daima hayır ve rahmet doğacaktır. (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi, 2. 11. 1970)

İş Bankası kurumu, Cumhuriyet tarihinde ekonomi bakımından başlı başına yer alacaktır. Bu kurum, değersiz bir servetin bile, ekonomik hayatta fert menfaatlerine kullanılmayıp ulus menfaatine kullanılmasından çıkabilecek olan büyük neticeleri, az bir zamanda ve özellikle yepyeni bir devlet

kuruluşunun türlü inkılâp güçlükleri içinde evrensel bir surette fiilen göstermiştir. 1936 (Türkiye İş Bankası, Kuruluşu, Çalışmaları, Eserleri, 1942, s. 7)

İlerlemek yolunda yapılacak her mühim girişimin, kendine göre mühim mahzurları vardır. Bu mahzurların en az dereceye indirilmesi için tedbir ve girişimlerde kusur etmemek lâzımdır. 1921 (Nutuk II, s. 600)

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi kötü tesadüf, herhangi kötü talih sonucu bile olsa, düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de, tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılâp Tarihi'nin gelecek kuşaklara hitap ve uyarısı işte budur! 1927 (Nutuk II, s. 492 – 493)

Efendiler! Size şunu söyleyeyim ki, inkılâpçı Türkiye Cumhuriyeti'ni benim şahsımla var zannedenler çok aldanıyorlar. Türkiye Cumhuriyeti, her mânası ile, büyük Türk milletinin öz ve aziz malıdır. Kıymetli evlâtlarının elinde daima yükselecek, ebediyen yaşayacaktır. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965)

Arkadaşlar, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâplar için nurun ve münevverin yoluna gideceğiz; hedef ve hünerimiz cahil kütleyi de nurlandırarak yolumuzda yürütmek ve onu aydınlığa çıkarmaktır. Cumhuriyetimizi, çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak isteğimizi köstekleyecek herhangi bir referanduma gitmek yalnız cehalet değil hıyanet olur. Yüzde seksenine okuma yazma öğretilmemiş bir memlekette inkılâplar plebisitle olmaz!... 1984 (Bâki Vandemir, Yerli, yabancı 80 imza Atatürk'ü Anlatıyor, S. 172)

Türk milleti büyük bir arslandır. Biz hepimiz onun tüyleri arasına sıkışmış ve sığınmış göz ile görülmez küçük varlıklarız. O arslanın büyük hareketleri ve hamleleri ise inkılâp hareketleri ve hamleleridir. Bu arslanı tahrik edebilmek... işte bizim için iftihar edebilecek rol budur. 1931 (Asım Us, Hatıra Notları, S. 322)

Büyük davamız, en medenî ve müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan Büyük Türk Milletinin dinamik idealidir. Bu idealin en kısa bir zamanda kavramak için, fikir ve hareketi, beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste, başarı ancak, süreli bir planla ve rasyonel çalışmakla mümkün olabilir.

Türkiye'de doğan inkılâp güneşi yükselerek hararetini yaydıkça, Türk milletinin kalbi büsbütün dünyanın büyük ve takdire değer eserlerine karşı sıcak bir sevgiyle dolmuş, bütün ilerleme prensiplerini tamamıyla benimsenmiştir. 1923 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 560)

Millet, muasır medeniyetin bütün milletlere temin ettiği hayat ve vasıtaları, esasta ve şekilde aynen ve tamamen gerçekleştirmeye kati karar vermiştir. Millet, yenilik ve ıslahat sahasında gösterdiği gayretlerin asırlardan beri olduğu gibi, türlü yalan ve dolanla biran bile durmasına müsaade etmemek azmindedir.

“Büyük bir inkılap yaratan Hazreti Muhammed'e karşı beslenen sevgi, ancak onun ortaya koyduğu fikirleri, esasları korumakla tecelli edebilir.” (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, sayı 100, s. 4)

İnsanların yaşamına, çabalarına egemen olan güç; yaratma, yeni bir şey bulma yeteneğidir. (ÂFETİNAN, A., Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Yayınları, s.272)

“Kan ile yapılan inkılâplar daha sağlam olur, kansız inkılâplar ebedileştirilemez Fakat biz inkılâba ulaşmak için lüzumu kadar kan döktük Bu kanlarımız, yalnız muhabere meydanlarında değil, aynı zamanda memleketin dahilinde de döküldü Biliyorsunuz ki Hendek’te, Bolu’da, Konya’da, Yozgat’ta vesair memleketlerimizde bir çok isyanlar meydana geldi Ve bunların hepsi bastırıldı Temenni ederim ki, bu dökülen kanlar yeterli olsun ve bundan fazla kan dökülmesin...”22.01.1923, Bursa

Atatürk tarafından yazdırılmış bir nottan: Bir millet çok şeyde inkılâp yapabilir ve bunların hepsinde de muvaffak olabilir; fakat, musiki inkılâbdır ki, milletin yüksek gelişiminin işaretidir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 5.9.1936)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâyük olduğumuz yeri de temin edecektir.”16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

“Türk ulusu çok büyük olaylarla ispat etti ki, yenilikçi ve devrimci bir uludur. Son senelerden önceki devirlerde de ulusumuz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, sosyal devrime girişmemiş değildir ama gerçek yararlar görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bu sebep işe esastan, temelinden başlanmamış olmasıdır.” (30.08.1925, Kastamonu)

Çankaya’da müzisyenlere söylemiştir : Osmanlı musikisi, Türkiye Cumhuriyeti’ndeki büyük inkılâpları terennüm edecek kudrette değildir. Bize yeni bir musiki lâzımdır ve bu musiki özünü halk musikisinden alan çok sesli bir musiki olacaktır. İtiyat dediğiniz şeye gelince, sizin Osmanlı musikinizi Anadolu köylüsü dinler mi? Dinlemiş mi? Onda o musikinin itiyadı yoktur. 1934 (A.Adnan Saygun, Atatürk ve Musiki, s. 48-49)

Kendine devrimin ve devrimciliğin çeşitli ve yaşamsal görevler verdiği Türk vatandaşının sağlığı ve sağlamlığı her zaman üzerinde dikkatle durulacak ulusal sorunumuzdur. Çünkü Cumhuriyet, düşünsel, bilimsel ve bedensel bakımlardan güçlü ve yüksek düzeyli koruyucular ister.

İNSAN SEVGİSİ

İnsanları mutlu edeceğim diyen onları birbirine boğazlatmak insani olmayan ve son derece üzücü olan bir sistemdir. İnsanları mutlu edecek tek vasıta, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirek, karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan hareket ve enerjidir. Dünyanın barışı içinde insanlığın gerçek mutluluğu, ancak bu yüksek ideal yolcularının çoğalması ve başarılı olmasıyla mümkün olacaktır. 1931 (Atatürk’ün S.D.II, s. 273)

Artık insanlık kavramı, vicdanlarımızı arıtmaya ve hislerimizi yüceleştirmeye yardım edecek kadar yükselmiştir. 1931 (Atatürk’ün S.D.II, s. 273)

İnsanlıkta mutluluk, insanoğullarının birbirine yaklaşması, insanların birbirini sevmesi, hepsinin temiz duygu ve düşüncelerini birleştirmesiyle olacaktır. 1936 (Atatürk’ün R.Y.G.S. s.237)

İnsanlar daima, yüksek, asil ve kutsal hedeflere yürümelidirler. Bu hareket şeklidir ki, insan olanın vicdanını, beynini ve bütün insanlık anlayışını tatmin eder. Bu şekilde yürüyenler, ne kadar büyük fedakârlık yaparlarsa, o kadar yükselirler ve bu hareket şekli mutlaka açık olur. (1926)

Biz kimsenin düşmanı değiliz! Yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız. 1936 (Ferit Celâl Güven, Ülkü Dergisi, Cilt: XII, Sayı: 70, 1938, s. 314)

İnsanların saygı ve şerefine, itaat ve uyumunun kendinden maddeten değil, manen yüksek olanlar için gösterilmesi insan ruhunun gereklerindedir. (1914)

Bir toplumda kıymet ve kuvvet, onu oluşturan kişilerin kendilerini bir kıymet ve kuvvet olarak kabul etmelerindedir. Ancak, bu gibi kişilerden meydana gelmiş sosyal toplumlar tam bir bütün olarak kıymet ve kudret görünümü arz edebilir. (1937)

İSTİKBAL, GELECEK

Bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar bedbahtlardır. Besbelli ki o adam fert sıfatıyla mahvolacaktır. Herhangi bir şahsın, yaşadıkça memnun ve mutlu olması için gereken şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır. Makul bir adam, ancak bu şekilde hareket edebilir. Hayatta tam zevk ve saadet, ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı, mutluluğu için çalışmakta bulunabilir. Bir insan böyle hareket ederken “Benden sonra gelecekler acaba böyle bir ruhla çalıştığını fark edecekler mi?” diye bile düşünmemelidir. (1937, Ankara) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

Milletin toplumsal düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selâmeti ve masumiyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icap ettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden, millî ahlâktır. Mükemmel bir millette, millî ahlâkiyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissî bir şevkle yapılır. En büyük millî heyecan işte budur. (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B. S. 302)

Memleketin mukadderatında yegâne salâhiyet ve kudret sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış güvenliği ve dokunulmazlığı için en büyük teminattır. Büyük millî dertler, şimdiye kadar ancak Büyük Millet Meclisi’nde şifa buldu. Gelecekte de yalnız orada kesin tedbirlerini bulabileceklerdir. Türk milletinin sevgi ve bağlılığı daima Büyük Millet Meclisi’ne yöneldi ve daima oraya yönelecektir. 1930 (Atatürk’ün S.D. I, s. 352)

Benim anladığım gençlik, bu inkılâbın fikirlerini ve ideolojisini benimseyip gelecek kuşaklara götürecektir. Benim nazarımda yirmi yaşında bir yobaz ihtiyardır, yetmiş yaşında bir idealist de güçlü bir gençtir. (Niyazi Ahmet Banoğlu, Atatürk’ün İdeolojisi, Bayram gazetesi, 14. 11. 1978)

Üzerinde yaşadığımız vatanın servet kaynaklarını işletmek ve bu suretle istikbalimizi açmak ve aydınlatmak için yapılabilecek olan her tedbire başvurulacaktır. 1931 (Atatürk’ün T.T.B.IV, s. 552)

Yüksek seviyede olan, kendi seviyesinden bilgi ve anlayışça aşağı olanı beğenmez. Fakat bu hal, aslında takdir ve teşvike lâzım görülme lâzım gelmez mi? Her yeni yetişen, kendinden eskisini beğenmeyecek kadar yükselirse, o zaman, ancak o zaman gelecek nesiller, birbirinden derece derece yüksek seviyede bir yüksek kuşak vücuda getirebilir ki, insanın ilerlemesinin gayesi de budur. 1918 (M.Kemal Atatürk’ün Karlsbad Hatıraları, Afetinan, s. 51)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan

tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceği gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

En mesut olanlar, hizmetlerinin bütün nesillerce meçhul kalmasını tercih edecek karakterde bulunanlardır. Herkesin kendine göre bir zevki vardır. Kimi bahçe ile meşgul olmak, güzel çiçekler yetiştirmek ister. Bazı insanlar da adam yetiştirmekten hoşlanır. Bahçesinde çiçek yetiştiren adam çiçekten bir şey bekler mi? Adam yetiştiren adam da, çiçek yetiştirendeki hislerle hareket edebilmelidir. Ancak bu şekilde düşünen ve çalışan adamlardır ki memleketlerine ve milletlerine ve bunların geleceklerine faydalı olabilirler. Bir adam ki, memleketin ve milletin saadetini düşünmekten ziyade kendini düşünür, o adamın kıymeti ikinci derecededir. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

Ey yükselen yeni nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 179-188)

“İstikbal göklerde!”

Hayatta tam mutluluk ve esenlik ancak gelecek kuşakların şerefi, varlığı, esenliği için çalışmakta bulunabilir.

Gençler! Vatanın bütün ümit ve istikbali size, genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmıştır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le beraber, Cilt : I, s. 248)

İkinci İnönü Zaferi üzerine, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf: Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde yüklendiğiniz vazife kadar ağır bir vazife yüklenmiş komutanlar enderdir. Milletimizin bağımsızlığı ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters giden talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istilâ hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı, tarihin iftihar kitabesine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükranla sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükselme pırıltısı ile dolu bir geleceğin ufku da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim. 1921 (Nutuk II, s. 580-581)

Başımıza neler örülmek istenildiği ve nasıl mukavemet ettiğimiz ve daha doğrusu milletin arzu ve emellerine uyarak ve onun yardımıyla nasıl çalıştığımız görülmeli ve gelecek kuşaklar için ibret ve uyanıklığı gerektirmelidir. Zaten herşey unutulur. Fakat biz her şeyi gençliğe bırakacağız. O gençlik ki hiçbir şeyi unutmayacaktır; geleceğin ışık saçan çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir! 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le beraber, Cilt : II, s. 471-472)

“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali

görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!” 1927 (Nutuk II, s.897-898)

Gaye, bugünkü ve yarınki Türk'ün medeniyetini kucaklayacak en güzel ve en ahenkli Türkçe'dir. 1932

Karşımızdaki düşmanlık ve büyük kötülük dünyasına karşı seslenmeli ve cevap vermelidir. Milletin en yetkili ağı ancak millet olabilir. Bir kez meclis açılsın, olacak şey değil ya olayların etkisiyle Ankara'yı bırakmak zorunda bile kalsak, yerimizi değiştireceğimiz her yöreden daha büyük bir yetki ve güçle bağırabiliriz. Milletimizin kurtuluşunu ve geleceğini vatanımızın son kaya parçası üzerinde dahi savunacağız ve kesinlikle başarılı olacağız. (Mart 1920, Y.N.)

Gelecekte, millet hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bütün millet fertlerinin borcudur. Gerçekten, vatanımıza ve bağımsızlığımıza göz dikenlere yalnız askerlikçe üstün gelmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların her türlü ümitlerini kırarak şekilde siyaset, idare ve ekonomi bakımlarından kuvvetli olmak lâzımdır. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 46)

Yüzyılın bize verdiği dersten, milletimizin gereği kadar uyandığını görüyorum. Milletimizin özel nitelikleri, her işimizde başarımızın kefilidir. Başarımız, şüphesiz birlikte olacaktır. Eğer millet ortak amaca hep beraber faaliyet sarf ederek yürürse, mutlaka başaracaktır. İşte bunları düşünerek gelecekteki çalışmamızda da başarılı olacağına inanıyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 99)

Millî mevcudiyetimize düşman olanlarla dost olmayalım. Böylelerine karşı bir Türk şairinin dediği gibi: (Karşı duvardaki levhayı işaret ederek) “Türküm ve düşmanım sana, kalsam da bir kişi!” diyelim. Düşmanlarımıza bu hakikati ifade ettiğimiz gün, kanaatimize, ülkümüze, istikbalimize yan bakan her ferdi düşman telâkki ettiğimiz gün, millî benliğe uzanacak her eli şiddetle kırdığımız, milletin önüne dikilecek her engeli derhal devirdiğimiz gün, hakikî kurtuluşa erişeceğiz. Ve sizler gibi aydın, kararlı, imanlı gençler sayesinde bu kurtuluşa ulaşacağımıza emin olabiliriz. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 143)

Bu zafer, bize bir imkân veriyor. Biz, bu imkânı memleketimizin, milletimizin aydın, mutlu ve rahata erişmiş geleceği için kullanacağız! 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

Çocuklarımızın ve gelecek nesillerin musikisi, batı medeniyetinin musikisidir. (Falih Rifkı Atay, Çankaya, 1969,s.410)

Gerçekten de ahlakîyat özel fertlerden ayrı ve bunların üstünde ancak toplumsal milli olabilir. Milletin toplumsal düzen ve huzuru bugün ve gelecekte refahı mutluluğu güvenliği ve dokunulmazlığı uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her hususta ilgi gayret nefsin özverisini ve gerektiği zaman seve seve nefsinin fedasını isteyen millî ahlâktır. Mükemmel bir millette millî ahlâk gerekleri o millet bireyleri tarafından âdeta düşünülmezsizin vicdanî hissî bir güdü ile yapılır. En büyük millî duygu millî heyecan işte budur. Millet analarının millet babalarının millet öğretmenlerinin ve millet büyüklerinin evde okulda orduda fabrikada her yerde ve her işte millet çocuklarına millet her

bireyine bırakmaksızın ve sürekli olarak verecekleri millî eğitimin amacı işte bu yüksek millî duyguyu sağlaştırmak olmalıdır. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Milletin içtimai düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selameti ve masuniyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icab ettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden milli ahlâktır. Mükemmel bir millette milli ahlâkiyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissi bir şevkle yapılır. En büyük milli heyecan budur.A.g.e.; Sayfa: 302 Afet İNAN

Gerektiği zaman vatan için bir tek fert gibi yekpare azim ve karar ile çalışmasını bilen bir millet elbette büyük istikbale lâyık ve namzet olan bir millettir. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 536)

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi kötü tesadüf, herhangi kötü talih sonucu bile olsa, düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de, tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılâp Tarihi'nin gelecek kuşaklara hitap ve uyarısı işte budur! 1927 (Nutuk II, s. 492 – 493)

Harp ve muharebe demek, iki milletin, yalnız iki ordunun değil, iki milletin bütün varlıklarıyla ve bütün varı yoğu ile, bütün maddî ve manevî güçlükleriyle birbiriyle karşı karşıya gelmesi ve birbiriyle vuruşması demektir. Bundan ötürü bütün Türk milletini, cephede bulunan ordu kadar fikren, hissen ve fiilen ilgilendirmeliydim. Millet fertleri, yalnız düşman karşısında bulunanlar değil, köyde, evinde, tarlasında bulunan herkes, silâhla vuruşan savaşı gibi, kendini vazifeli hissederek, bütün varlığını mücadeleye verecekti. Bütün maddî ve manevî varlığını, vatan savunmasına vermekte geç davranan ve müsamaha gösteren milletler, harp ve muharebeyi gerçekten göze almış ve başarabileceklerine inanmış sayılmazlar.Gelecek harplerinin tek muvaffakiyet şartı da en ziyade bu söylediğim hususta saklı olacaktır. Daha şimdiden Avrupa'nın büyük askerî milletleri, bu hareket tarzını kanun haline getirmeye başlamışlardır. 1927 (Nutuk II, s. 619)

Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı, büyük uygarlık yeteneği, bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. (1933, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 319)

Birbirimize vereceğimiz işaret, ileri! İleri daima ileridir. (1925, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 245)

Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuza kadar yaşayacaktır. (1926, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. III, Ankara, 1997, s. 119)

İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir ilke yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin gelecekteki çocukları, bunu bir an akıllarından çıkarmamalılar! (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.243)

Türk Milletinin yeteneği ve kat'î kararı, cumhuriyet, medeniyet ve gelişme yolunda durmadan, yılmadan ilerlemektir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, Cilt I, s.351)

Öğrenci her ne yaşta olursa olsun, onlara geleceğin büyükleri gözüyle bakılmalı ve öyle muamele edilmelidir. (1930 Mustafa Kemal ATATÜRK)

Memleketi ilim, kültür, iktisat ve bayındırlık sahasında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lâzımdır. Bu kutsal amaçları elde etmek için savaşıyan aydın kuvvetlerin arasında öğretmenler en mühim ve nazik yeri almaktadırlar. 1923 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 487)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa varlığı ile, hakkı ile, birliği ile çelişen bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzumu ve millî düşünceleri tam bir imanla her mukabil fikre karşı şiddetle ve fedakârâne müdafaa zorunluluğu aşılmalıdır. Yeni neslin bütün ruhsal kuvvetlerine bu özellik ve kabiliyetin zerki mühimdir. Daimî ve müthiş bir savaş şeklinde beliren milletler hayatının felsefesi, bağımsız ve mesut kalmak isteyen her millet için bu yüksek özellikleri şiddetle istemektedir. (1921)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler uygulamaya geçtiği vakit, Türk milleti yükselecektir. (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M., s.37)

Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepimiz geleceğin bir gülü, yıldızı, ikbal nurusunuz. Yurdu asıl nura gark edecek sizsiniz. Kendinizin ne kadar mühim ve kıymetli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şeyler bekliyoruz. (1922, Bursa) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 45-46)

Türk milletinin istikbali, bugünkü evlâtlarının görüş isabeti, yorulmak itiyadında olmayan çalışma azmiyle büyük ve parlak olacaktır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 532)

“İç siyasetimizde ilkemiz olan halkçılık, yani milletin bizzat kendi geleceğine sahip olması esası Anayasamız ile tespit edilmiştir.”(1921)

Herhangi bir yabancı kültür, şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur. O ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla her karşıt düşünceye karşı şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir. Yeni neslin milli ruhuna bu özellik ve yeteneklerin aşılması çok önemlidir. Sürekli ve müthiş bir mücadeleden ibaret olan hayat, bağımsız ve mutlu olmak isteyen her milletten bu özellikleri şiddetle istemektedir. .. Gelecek için hazırlanan vatan çocuklarına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmemelerini; sabır ve metanet ile çalışmalarını; çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının öğrenimlerini tamamlamaları için her fedakarlığı göze almalarını tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkar olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silahıyla olduğu gibi aklıyla da mücadele etmek zorunda olan milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. (1921, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 19-21)

Muhterem Gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Kazanmak, yenilmek. Size, Türk Gençliği'ne terk edip bıraktığımız vicdani emanet, yalnız ve daima kazanmaktır ve eminim daima kazanacaksınız. Milleti yükseltmek için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti yükseltmek için dikilecek engellere hep birlikte engel olacağız. Bunun için beyinlerinize, irfanlarınıza, bilgilerinize, gerekirse bileklerinize, pazularınıza, bacaklarınıza başvuracak, fakat sonuçta mutlaka ve mutlaka o amaca varacağız... Bu millet, sizin gibi evlatlarıyla layık olduğu olgunluk derecesini bulacaktır. (1923,Tarsus) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 137)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamlarızdır. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasıyla bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Geleceğin güvencesi sağlam temellere dayalı bir eğitime, eğitim ise öğretmene dayalıdır.

Gençler! Benim gelecekteki emellerimi gerçekleştirmeyi üstlenen gençler! Bir gün bu memleketi sizin gibi beni anlamış bir gençliğe bırakacağımdan dolayı çok memnun ve mesudum. (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.195)

Memleketi ilim, irfan, ekonomi ve bayındırlık alanlarında da yükseltmek, milletimizin her hususta çok verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lazımdır. Bu kutsal amaçlar elde etmek için mücadeleye atılanların arasında öğretmenler en önemli ve en hassas yeri almaktadır.

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adalette mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

İnsaf ve merhamet dilenmekle millet işleri, devlet işleri görülemez; millet ve devlet şeref ve bağımsızlığı temin edilemez. İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin gelecek çocukları, bunu, bir an hatırdan çıkarmamalılardır. 1927 (Nutuk I, S. 355)

Gelecek nesillerin Türkiye de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığını görerek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz! Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçinmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tesbitte hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir. Onlar, kolaylıkla anlayacaklardır ki, çürümüş bir hanedanın, halife unvanıyla başının üstünden zerre kadar uzaklaşmasına imkân kalmayacak surette muhafazasının mecburî kılan bir devlet şeklinde, cumhuriyet idaresi ilân olursa bile, onu yaşatmak mümkün değildir. 1927 (Nutuk II, S. 831)

Memleket ve milletin kurtuluşu ve mutluluğu için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur. Bu, bir insan için kâfi bir sevinç ve haz temin eder. Benimle beraber olan arkadaşlarım, bütün vatandaşlarım da aynı maksadı takip etmektedirler. Şahsî ve ailevî huzur ve mutluluğun, milletin huzur ve mutluluğuyla ayakta durduğunu, memleketin güvenlik ve dokunulmazlığıyla mümkün olduğunu gerçek ve ciddî bir surette anlamışlardır. Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Milletimizin, Türk milletinin yakın, uzak tarihine lüzumu kadar bilgimiz vardır. Mazinin derslerini, bugünün ve geleceğin hayatı için göz önünde tutmak dikkatinden mahrum değiliz. Yaptığımız hizmetlerle övünmüyoruz. Yapacağımız hizmetlerin, iftihar sebebi olabileceği ümidiyle avunuyoruz. 1925 (Atatürk'ün S.D.V. s. 209)

Çevresindekilere söylediği bir söz : Beni övme sözlerini bırakınız; gelecek için neler yapacağız, onları söyleyin! (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M. s. 37)

Sizden olan bir şahsa, sizden fazla ehemmiyet vermek, her şeyi milletin bir ferdinin şahsiyetinde odaklaştırmak, geçmişe, bugüne, geleceğe, bütün bu zamanlara ait bir toplumun meselelerinin aydınlatılması ve belirtilmesini yüksek bir topluluğun tek bir şahsiyetinden beklemek elbette ki lâıyk değildir, elbette ki lâzım değildir. 1925 (Atatürk'ün M.A.D., s. 19-20)

Benim kendi kuvvet ve kudretim, halkın bana gösterdiği inan ve güvenden ibarettir. Bu güven devam ettikçe, ben de bu güvene liyakat kazanmakta devam edecek ve geleceğe bu karşılıklı güvenle hep beraber yürüyerek inşallah pek az zamanda millete refah ve mutluluk verecek olan büyük amacımıza ulaşacağız! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.163)

Beliren Millî Mücadele, dış istilâya karşı vatanın kurtuluşunu biricik hedef saydığı halde bu Milli Mücadele'nin muvaffakiyete ulaştıkça, safha safha bugünkü devre kadar millî irade idaresinin bütün esaslarını ve şekillerini gerçekleştirmesi tabîi ve kaçınılmaz bir tarihî seyir idi. Bu önüne geçilmez tarihî seyri, geleneksel alışkanlığıyla derhal hisseden padişah hanedanı, ilk andan itibaren Millî

Mücadele'nin amansız düşmanı oldu. Bu kaçınılmaz tarihî seyri ilk anda ben de gördüm ve hissettim. Fakat, nihayete kadar devam eden bu hislerimizi ilk anda tam olarak göstermedik ve ifade etmedik. Gelecek ihtimaller üzerine fazla demeç, giriştiğimiz gerçek ve maddî mücadeleye, hayal niteliğini verebilirdi; dış tehlikenin yakın tesirleri karşısında, etkilenenler arasında, geleneklerine ve fikrî kabiliyetlerine ve ruhî durumlarına uymayan muhtemel değişikliklerden ürkeceklerin, ilk anda mukavemetlerini tahrik edebilirdi. Muvaffakiyet için pratik ve sağlam yol, her safhayı vakti geldikçe uygulamaktı. Millet'in gelişme ve yükselmesi için selâmet yolu bu idi. Ben de böyle hareket ettim. Ancak bu pratik ve emin muvaffakiyet yolu, yakın çalışma arkadaşım olarak tanınmış kimselerden bazılarıyla aramızda, zaman zaman görüşlerde, davranışlarda, yapılan işlerde önemli veya ikinci derecede birtakım anlaşmazlıkların, gücenmelerin ve hattâ ayrılımların da sebebi ve izahı olmuştur. Millî Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, millî hayatın bugünkü Cumhuriyet ve Cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde, kendi fikrî ve ruhî yeteneklerinin kavrayış hududu bittikçe, bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir. Bu son sözlerimi özetlemek lâzım gelirse, diyebilirim ki, ben millet'in vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme istidadını, bir millî sır gibi vicdanında taşıyarak yavaş yavaş, bütün toplumumuza uygulatmak mecburiyetinde idim. 1927 (Nutuk I, s. 15-16)

Cumhuriyet, Türk milletinin refah ve yükselmesi yolunda asırların görmediği muvaffakiyetlere erişti. Millet'in eğilimlerini ve ihtiyaçlarını bularak ve öğrenerek onun refah ve inkişafı gereklerini gerçekleştirmekte Cumhuriyet'in az zamanda elde ettiği neticeler, Cumhuriyet idaresinin milletimize hazırladığı istikbalin daha ne kadar parlak olduğunu tahmin ettirmeye kâfidir. Asla şüphe yoktur ki, Cumhuriyet'in müstakbel evlâtları, bizden daha çok müreffeh ve bahtiyar olacaklardır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.435)

Millet'in bağrından temiz bir nesil yetişiyor. Bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkamda kalmayacak! 1923 (Ercüment Ekrem Talû Tasvir gazetesi 10. 11. 1946)

Türk tarihi zaferlerle doludur ve zaferlerden sonra millet'in umumî hayatında ve istikbalinde etkili olacak esaslı tedbirler ve düzeltme yolunda mühim neticeler alındığı görülmüş değildir. Bunun içindir ki mazideki zaferlerin tesirleri geçici olmuş ve millet, ondan sonra daha müşkül şartlara ve açık söylemek mecburiyetindeyim ki, gerilemeye maruz kalmıştır. Ben ve siyasî partim, zaferden sonra geçen dört sene zarfında bilhassa bu esas görüş noktasından hareket ettik. Milletimiz silâhın ve siyasetin emsalsiz zaferlerini kazandıktan sonra millet'in istikbaline dikilen bakışlarımızla, bir an hareketsizlik ve gevşeklik hissetmeksizin millet'in istikbalini ebedileştirecek esaslı hedeflere çalışmamızı yönelttik. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 530)

İtalya, Mussolini'nin idaresi altında şüphesiz büyük bir kalkınmaya ve gelişmeye erişmiştir. Eğer Mussolini, gelecekteki bir harpte İtalya'nın görünürdeki heybet ve azametini, harp haricinde kalmak suretiyle, gerektiği şekilde istismar edebilirse, barış masasında başlıca rollerden birini oynayabilir. Fakat korkarım ki İtalya'nın bugünkü şefi, Sezar rolünü oynamak hevesinden kendisini kurtaramayacak ve İtalya'nın askerî bir kuvvet yaratmaktan, henüz çok uzak olduğunu derhal gösterecektir. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Cumhuriyet Hükûmeti'nin, doğuda izleyegelmekte bulunduğu dostluk ve yakınlık siyaseti, yeni bir kuvvetli adım attı. Sadabat'ta, dostlarımız Afganistan, Irak ve İran ile imza etmiş olduğumuz dörtlü antlaşma, büyük bir memnuniyetle kayda değer barış eserlerinden biridir. Bu antlaşmanın etrafında toplanan devletlerin, aynı gayeyi izleyen ve barış içinde gelişmeyi samimiyetle isteyen hükûmetleri

arasında işbirliğinin, gelecekte de hayırlı neticeler vereceğinden emin bulunmaktayız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 388)

Mimar Koca Sinan'ın eserlerinin en yoğun bulunduğu İstanbul'da ve son şaheserinin yapıldığı Edirne'de, ona bir anıt dikilmelidir. Ancak, Cumhuriyetimizin başkenti Ankara'da da bütün Türk büyüklerinin heykelleri ve anıtlarının dikilmesi, gelecek nesillere örnek olmaları bakımından lâzımdır. 1935 (Afetinan, Mimar Koca Sinan, s. 67)

Türk milleti, tarihine övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz. (Afetinan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

Pek yakın bir gelecekte, kadının her mânasıyla erkekle eş olacağı bir dünya doğacaktır. (Atatürk'ten B.H., s. 58)

Çok büyük milletlere ait küçük memleketler vardır. İstikbal, öteki milletlerden ziyade bu milletlere aittir. (Marcel Sauvage, Ayın Tarihi, Atatürk'ün Vefatları, Sayı: 60, 1938, s. 174)

Milletimizi şimdiye kadar söylediğim sözlerle ve hareketlerimle aldatmamış olmakla övünç duyuyorum. "Yapacağım. Yapacağız. Yapabiliriz" dediğim zaman onların gerçekten yapabileceğime inanmıştır. Nitekim Sakarya Muharebesi başlamadan evvel "Düşmanı memleketimiz içinde boğacağız" demiştim. Bana bazı mühim sayılan yerlerden müracaatlar vâki olarak "milleti beyhude yere kırdırmayınız" demişler; Romenlerden, Bulgarlardan, Yunanlılardan bahsederek kurtuluşumuzu geleceğe bırakmanın uygun olacağını söylemişlerdi. Fakat milletin kabiliyetini, imanını gözönüne alarak onlara "Hayır, yapacağız!" demiştim. Şimdi de milleti refaha, ilerlemeye, memleketi mutluluğa sevk etmek için mevcut kabiliyetimizi göz önüne alarak "Bunu da yapacağız!" diyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 70)

Birinci T.B.M.M.'nin gizli birleşiminde söylemiştir: Efendiler, mevcudiyetimizi muhafaza için, geleceğimizi, bağımsızlığımızı temin için, mevcut olan düşmanların emellerini yakından biliyoruz ve düşmanların bu emellerini elde etmek için tatbik edecekleri kuvvetleri de biliyoruz. Fakat düşmanlarımız, kendi ihtiraslarını bizim imhamızla temin etmek için, sahip oldukları kuvvetlerden hiçbirini kullanmıyorlar. Aksine, gayelerine erişebilmeleri için en kuvvetli keşfettikleri vasıta, yine bizi birbirimize çarptırmaktan ibaret olmuştur. Ne yazık ki, İstanbul ortamında düşmanlarımıza, düşmanlarımızdan daha çok hizmet edenler, maksatlarını kolaylaştıranlar bulunuyor. İşte, asıl onların yardımı ile yazık ki, vatanımızın bazı noktalarında milletin bütünlüğünü, dayanışmasını harice karşı yokmuş gibi gösterecek ve memleketimiz içerisinde asayişsizliğe işaret edecek durum vardır. Meselâ hepimizce bilinen Anzavur vaziyetini hatırlayabilirsiniz. Anzavur, çok zamandan beri İngilizlerin parasıyla, silâhıyla, teşviikiyle ve şüphesiz, İstanbul'da mahiyet ve ahlâklarını göstermeye çalıştığım kimselerle beraber faaliyet gösteriyordu. 1920 (G.C.Z., cilt: I, s.7)

KADIN

Bu millet, esas terbiyesini aileden almaktadır. Türk milleti öyle analara sahiptir ki, her devrin büyük adamlarını bu analar yetiştirmiştir. Türk kadını daha yüksek nesiller yetiştirmeye kabiliyetlidir. (Enver Behnan Şapolyo, K. Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, s. 529)

Dünyada hiçbir milletin kadını “Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar gayret sarf ettim” diyemez. (1923, Konya) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 152)

“Kadınlarımız için asıl mücadele alanı, asıl zafer kazanılması gereken alan, biçim ve kılıkta başarıdan çok, ışıkla, bilgi ve kültürle, gerçek faziletle süslenip donanmaktır. Ben muhterem hanımlarımızın Avrupa kadınlarının aşağısında kalmayacak, aksine pek çok yönden onların üstüne çıkacak şekilde ışıkla, bilgi ve kültürle donanacaklarından asla şüphe etmeyen ve buna kesinlikle emin olanlardanım.” 1923 (Atatürk’ün S.D.II, s. 152 – 153)

Türk kadını dünyanın en aydın, en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır sıklette değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk’ü zihniyetiyle, kol gücüyle, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeter nesiller yetiştirmektir. Milletın kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. 1925 (Atatürk’ün S.D. II, s. 231)

“Kadın denilen varlık, kendiliğinden yüksek bir varlıktır. Onun yoksulluğu olamaz. Kadına yoksul demek, onun bağırından kopup gelen bütün beşeriyetin yoksulluğu demektir. Eğer insanlık bu halde ise, kadına yoksul demek layık görülebilir. Gerçek bu mudur? Eğer kadın dünyada çalışan, başarı kazanan, zengin olan, maddi ve manevi zengin eden insanları yetiştirmiş ise ona yoksul sıfatı verilebilir mi? Verenler varsa, onlara nankör denilirse doğru olmaz mı? Bizce Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi, bugün de en Muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır.” (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Belleten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956. s. 740)

“Kadınlarımızın genel görev ve çalışmalarda paylarına düşen işlerden başka, en önemli, en hayırlı, en faziletli bir ödevleri de “iyi anne” olmalarıdır.”

“Ey kahraman Türk kadını, sen yerde sürünmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın.”

Şunu ilâve edeyim ki, Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihî olarak bildiğim için, Türk kızlarından birinin dünya güzeli seçilmiş olmasını, çok tabîi buldum. Fakat, Türk gençlerine bu münasebetle şunu da hatırlatmayı lüzumlu görürüm: Övünç duyduğumuz tabîi güzelliğınızı sağlıklı biçimde muhafaza etmesini biliniz ve bu yolda uyanık bir gelişmenin arasız gerçekleşmesini ihmâl etmeyiniz. Bununla beraber, asıl uğraşmaya mecbur olduğunuz şey, analarınızın ve atalarınızın oldukları gibi, yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 3.8.1932)

Bundan sonra Türk ırkı, kadınlarını, erkeklerinin yapmaya mecbur olduğu askerlik vazifesi dahil, bütün hizmetlere ortak ederse, Etilerde, İskitlerde, Amazonlarda olduğu gibi, kendi ırkından başkalarının hiçbir yardımına muhtaç olmaksızın büyük millî ülkülerine başlı başına ve müstakil olarak yürümek kabiliyetini kazanabilir. (Perihan Naci Eldeniz T.T.K. Belleten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956, s.741)

Medeniyet yolunda muvaffakiyet, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zarurîdir. Medeniyetin icatları, fennin harikaları, cihanı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir devirde asırlık köhne zihniyetlerle, maziye

düşkünlükle mevcudiyetin muhafazası mümkün değildir. Medeniyetten bahsederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, medeniyetin esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, iktisadî, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların tabii haklarına malik olmaları, aile vazifelerini yürütmeye yetenekli bulunmaları lâzımdır. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187, Atatürk'ün B.N., s. 85)

Arkadaşlar, Türk milleti çok büyük olaylarla ispat etti ki, yeniliksever ve inkılâpçı bir millettir. Son senelerden önce de milletimiz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, sosyal inkılâba teşebbüs etmemiş değildir. Fakat, hakikî neticeler görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bence sebep, işe esastan, temelinden başlanmamış olmasıdır. Bu hususta açık söyleyeceğim : Bir toplum, bir millet, erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki bir kütlenin bir parçasını ilerletelim, diğerine müsamaha edelim de kütlenin hepsi yükselme şerefine erişebilsin? Mümkün müdür ki bir topluluğun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilir? Şüphesiz yok yükselme adımları, dediğim gibi, iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve ilerleme ve yenilik alanında birlikte yol alınmak gerekir. Böyle olursa inkılâp başarılı olur. 1925 Kastamonu (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, S. 216-217, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 226-227)

Çok büyük memnuniyetle görüyoruz ve görmekteyiz ki, her yerde hanımlarımız erkeklerle fikir ve nur yolunda yarışmasına yürüyorlar. Yine şükranla ifade etmek lâzımdır ki, hiçbir yerde kadınlarımız erkeklerin aşağısında değildir. Hemen her yerde kadın ve erkek seviyesi arasında bir denklik görmekteyim. Bu hal iftihara lâyıktır. Kadınlarımızın, daha elverişsiz şartlar altında erkeklerden geri kalmayı ve belki aynı şartlar altında erkeklerden ileri gidişi övücü gerektirir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 152)

Türk kadınları, memleketin mukadderatını millet adına idare eden siyasî topluluğa dahil olmak arzusunu göstermekle, memleketin, milletin vatandaşlara yüklediği vazifelerin hiçbirinden kendilerinin uzak bırakılacağını düşünmezler. Çünkü, vazife karşılığı olmayan hak mevcut değildir. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 265)

Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasî hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadını, artık tarihlerde aramak lâzım gelecektir. Türk kadını evdeki medenî mevkiini salâhiyetle işgal etmiş, iş hayatının her safhasında muvaffakiyetler göstermiştir. Siyasî hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Medenî memleketlerin bir çoğunda, kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onu salâhiyet ve liyakatle kullanacaktır. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Bellekten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956, s. 741)

Kadının siyasî ehliyetsizliğine mantıkî hiçbir sebep yoktur. Bu husustaki tereddüt ve menfi zihniyet, mazinin toplumsal bir niteliğinin can çekişen bir hatırasıdır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 89)

Siyasî ve sosyal hakların kadın tarafından kullanılmasının, beşeriyetin saadeti ve saygınlığı açısından gerekli olduğuna eminim. 1935 (Ayın Tarihi, No: 17, 1935, s.14)

Türk kadınlığının, yeni girdiği siyasal alanda da değerli işler başarmasını dilerim. 1934 (Ulus gazetesi, 10.12.1934)

Milletlerarası Kadın Kongresi delegelerine söylemiştir: Türk kadınının, dünya kadınlığına elini vererek dünyanın barış ve güveni için çalışacağına emin olabilirsiniz. 1935 (Tan gazetesi, 27. 4. 1935)

Daha endişesiz ve korkusuzca, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır: Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmî, ahlâkî, sosyal, ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 150-151)

Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir! Fakat, milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelterek. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 28)

Türk harflerinin kabulüyle hepimize, bu memleketin bütün vatanını seven yetişkin evlâtlarına mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife, milletimizin toptan okuyup yazmak için gösterdiği şevk ve aşka fiilen hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz, hususî ve umumî hayatımızda rast geldiğimiz okuyup yazma bilmeyen erkek, kadın her vatandaşımıza öğretmek için can atmamızdır. Bu milletin asırlardan beri hallolunmayan bir ihtiyacı birkaç sene içinde tamamen temin edilmek, yakın ufukta gözlerimizi kamaştırıran bir muvaffakiyet güneşidir. Hiçbir muzafferiyetin hazlarıyla kıyas kabul etmeyen bu muvaffakiyetin heyecanı içindeyiz. Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak bir sade öğretmenliğin vicdanî hazzı, mevcudiyetimizi doyurmuştur. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 30)

Ben, sadece evlenmek için evlenmek istemiyorum. Vatanımızda yeni bir aile hayatı yaratmak için önce kendim örnek olmalıyım. Kadın böyle umacı gibi kalır mı? 1923 (İsmail Habib Sevük, Atatürk için, s. 25)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetesini bu son yılların eseridir.1935

Düşmanlarımız, bizi dinin tesiri altında kalmış olmakla itham ediyor, duraklama ve çökmemizi buna bağlıyorlar; bu hatadır! Bizim dinimiz, hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak bilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu bilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bin türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar, bilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır; belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 86)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhiyle göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Türk kadını dünyanın en münevver, en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır siklette değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk'ü zihniyetiyle, bazusuyla, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeter nesiller yetiştirmektir. Milletın kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 231)

Bu hareketi yapan bir ordunun babalarından ve analarından ibaret olan milletimiz, bütün cihana karşı en yüksek hürmet mevkiini ve değer mevkiini kazanmıştır. Milletimiz çekinmeksizin iftihar edebilir. Bu, en kuvvetli şartlarla haklıdır ve ben, böyle bir milletin nâçiz bir ferdi olmakla en büyük mutluluğu hissediyorum. Bu muharebe meydanlarında, emsalsiz kahramanlıklar ve yiğitlik göstermiş olan subaylarımızın, erlerimiz ve komutanlarımızın her biri, ayrı ayrı bir menkıbe, bir destan oluşturan harekâtını hürmetle ve takdirle anıyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabiî neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabiî ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Bu kadın meselesinde cesur olalım. Vesveseyi bırakalım, Açılıslar, onların beyinlerini ciddî ilim ve fen ile süsleyelim. İffet, fenni sağlıklı şekilde izah edelim. Şeref ve haysiyet sahibi olmalarına birinci derecede önem verelim. 1918 (Afetinan, M.Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları, s. 45)

Her şeyden evvel şunu, en basit bir dinî gerçek olarak bilelim ki, bizim dinimizde bir özel sınıf yoktur. Ruhbaniyeti reddeden bu din, inhisarı kabul etmez. Meselâ din âlimleri; mutlaka aydınlatmak vazifesi bu bilginlere ait olmadıktan başka dinimiz de bunu kat'iyetle meneder. O halde biz diyemeyiz ki, bizde bir özel sınıf vardır; diğerleri dinen aydınlatmak hakkından mahrumdur. Böyle düşünürsek kabahat bizde, bizim bilgisizliğimizdedir. Hoca olmak için yani dinî gerçekleri halka öğretmek için, mutlaka ilmî

kıyafet şart değildir. Bizim yüce dinimiz, her Müslüman erkek ve kadına araştırmayı farz kılıyor ve her Müslüman, bu dine bağlananları aydınlatmakla vazifelidir.

Seyahatim esnasında köylerde değil bilhassa kasaba ve şehirlerde kadın arkadaşlarımızın yüzlerini ve gözlerini çok yoğun ve itina ile kapatmakta olduklarını gördüm. Erkek arkadaşlar, bu biraz bizim bencilliğimizin eseridir. Çok iffetli ve dikkatli olduğumuzun gereğidir. Fakat muhterem arkadaşlar, kadınlarımız da bizim gibi kavrayışlı ve düşünür insanlardır. Onlara ahlâka ait kutsal kavramları telkin etmek, millî ahlâkımızı anlatmak ve onların dimağını nur ile, temizlikle donatmak esası üzerinde bulunduktan sonra fazla bencillğe lüzum kalmaz. Onlar yüzlerini cihana gösterebilirler. Ve gözleriyle cihani dikkatle görebilirler. Bunda korkulacak bir şey yoktur. 1925 (Atatürk'ün B.N., S. 91)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhiyle göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştemal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya yere oturarak yumulur. Bu davranışın mâna ve anlamı nedir? Efendiler, medenî bir millet anası, millet kızı bu garip şekle, bu vahşî vaziyete girer mi? Bu hal, milleti çok gülünç gösteren bir manzardır. Derhal düzeltilmesi lâzımdır. 1925 (Atatürk'ün, B.N., S. 95, Atatürk'ün S.D.II, S. 217)

Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek ehemmiyeti olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. Bizim milletimizde kadın, eskiden bu ehemmiyeti, hakikaten en yüksek derecede kazanmıştır. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin, olayların tanıklığıyla sabittir ki, cidden yüksek faziletler göstermişlerdir. Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en ehemmiyetlisi, kıymetli evlâtlar yetiştirmeleriydi. Hakikaten, Türk milletinin bütün cihanda, yalnız Asya'da değil Avrupa'da dahi büyük ezici kudret göstermiş olması, çok parlak hareketler yapmış bulunması, hep öyle kıymetli anaların faziletli evlâtlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve fazilet telkin etmesi sayesinde idi. Şunu söylemek istiyorum ki, kadınlarımızın umumî vazifelerde üzerlerine düşen hisselerden başka kendileri için en ehemmiyetli, en hayırlı, en faziletli bir vazifeleri de iyi anne olmaktır. Zaman ilerledikçe, ilim geliştikçe, medeniyet dev adımlarıyla yürüdükçe, hayatın, asrın bugünkü gereklerine göre evlât yetiştirmenin güçlüklerini biliyoruz. Anaların, bugünkü evlâtlarına vereceği terbiye eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için, gerekli özellikler taşıyan evlât yetiştirmek, evlâtlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak, pek çok yüksek özelliği şahıslarında taşımalarına bağlıdır. Bu sebeple kadınlarımız, hattâ erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. Eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 151-152)

“Kadınlarımız eğer milletin gerçek anası olmak istiyorlarsa, erkeklerimizden çok daha aydın ve faziletli olmaya çalışmalıdırlar.”

Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasının talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak ilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi

kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bir türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar ilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 86)

Bir toplum, cinsinden yalnız birinin yeni gerekleri edinmesiyle yetinirse, o toplum yarıdan fazla güçsüzlük içinde kalır. Bir millet ilerlemek ve medenîleşmek isterse, bilhassa bu noktayı esas olarak kabul etmek mecburiyetindedir. Bizim toplumumuzun başarı gösterememesinin sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktadır. İnsanlar dünyaya alınca yazılı olduğu kadar yaşamak için gelmişlerdir. Yaşamak demek, faaliyet demektir. Bu sebeple bir toplumun bir organı faaliyette bulunurken diğer organı işlemeze o toplum felç olmuştur. Bir toplumun, hayatta çalışması ve muvaffak olması için çalışmanın ve muvaffak olabilmenin bağlı olduğu bütün sebep ve şartları benimsemesi gerekir. Bundan ötürü bizim toplumumuz için ilim ve fen gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri lâzımdır. Malûmdur ki, her safhada olduğu gibi sosyal hayatta dahi iş bölümü vardır. Bu umumî iş bölümü arasında kadınlar, kendilerine ait olan vazifeleri yapacakları gibi aynı zamanda sosyal topluluğun refahı, saadeti için gerekli gündelik çalışmaya da dahil olacaklardır. Kadının ev vazifeleri, en ufak ve ehemmiyetsiz vazifesidir.

Kadının en büyük vazifesi, analıktır. İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünülürse bu vazifenin ehemmiyeti lâyıkıyla anlaşılır. Milletimiz, kuvvetli bir millet olmaya karar vermiştir. Bugünün gereklerinden biri de, kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir. Bu sebeple kadınlarımız da okumuş ve bilgi sahibi olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün tahsil derecelerinden geçeceklerdir. Sonra, kadınlar sosyal hayatta erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcısı ve koruyucusu olacaklardır. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 85-86, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 89)

Türkiye Cumhuriyeti'nin esas düşüncesi, kadınları değil, erkekleri dahi, savaş meydanına götürmemektir. Fakat, Türk ulusunun yüksek varlığına, herhangi taraftan olursa olsun, iliştirildiği zaman, işte o vakit Türk kadınları Türk erkeklerinin bulunduğu yerde hazır ve uyanık ve faal olacaklardır. Bu, insanlığın yüksek huzuru, sükûnu ve dünya insanlığı için lâzım bir ödev olduğundandır ki, Türk kadını bunu yapacaktır ve yapagelmektedir ve yapar. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Belleten, Cilt: XX, Sayı : 80, 1956, s. 742)

Kadın varlığı, ulusun binbir noktadan temelidir! Artık, kadını süs tanımak fikrini tazelemek doğru değil! (Müjgan Cunbur, Atatürk'ün Elyazısıyla Kadınlar Hakkında Düşüncesi, Türk Kadını Dergisi, Sayı : 6, 1966, s. 19)

Kıyafet tarzımızı aşırıya vardiyanlar, kıyafetlerinde aynen Avrupa kadınına taklit edenler düşünmelidir ki, her milletin kendine özgü gelenek, görenekleri ve kendisine özgü millî özellikleri vardır. Hiçbir millet aynen diğer bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne kendi milliyeti sınırlarında kalabilir. Bunun neticesi şüphesiz ki hüsrandır. (1923, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 154)

Büyük Türk kadınına çalışmalarımıza ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına bilimsel, ahlaki, sosyal ve ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve destekçisi yapmak

yoludur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.154-155)

Bir toplum aynı amaca bütün kadınları ve erkekleri ile beraber yürümez ise ilerlemesine teknik olarak imkan ve bilimsel olarak ihtimal yoktur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.153)

...Kadınlarımızın genel görevlerde paylarına düşenlerden ayrı olarak kendileri için en önemli, en hayırlı, en erdemli bir vazifeleri de iyi ana olmaktır. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.156)

Şuna kani olmak lazımdır ki dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir.1923 (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 85, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.89)

Erkeklerle ilk nasihati, ilk terbiyeyi veren ve onun üzerinde ilk analık nüfuz ve tesirini tesis eden, kadındır. 1930 (Afetinan, B.M. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 89)

Pek yakın bir gelecekte, kadının her mânasıyla erkekle eş olacağı bir dünya doğacaktır. (Atatürk'ten B.H., s. 58)

Kadınlarımız erkeklerden daha çok aydın, daha çok verimli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.156)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazonoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Büyük atalarımız ve onların anaları tarihin yaşanmışlığıyla sabittir ki cidden büyük erdemler göstermişlerdir. Burada birçok noktadan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en önemlisi kıymetli evlatlar yetiştirmeleriydi. (AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara, 1997, Cilt II, s.155-156)

Türk milleti anadan doğma sportmendir. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirlerken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi binen yalnız Türk erkekler değildir; Türk kadını da bu işi bilir.

Türkleri bütün dünyaya geri bir millet olarak tanıtan görüş bizim de içimize girmiştir. Dörtüç çadırılık bedevî bir kabileden bir imparatorluk ve millet tarihini başlatmak suretiyle imparatorluk zamanında Türklerin görüşü de bu merkezdeydi. Evvelâ millete, tarihini, asîl bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz. 1930 (Ahmet Hamdi Başar, Atatürkle 3 ay, S. 122)

Selim Sırrı (Tarcan)'ın bir kız öğrenci ile zeybek oyununu izledikten sonra söyledikleri: Selim Sırrı Bey, zeybek raksını geliştirirken ona bir medenî şekil vermiştir. Bu sanatkâr üstadın eseri hepimiz tarafından kabul edilerek millî ve sosyal hayatımızda yer tutacak kadar olgunlaşmış, estetik bir şekil almıştır. Artık Avrupalılara; "Bizim de mükemmel bir raksımız var" diyebiliriz ve bu oyunu salonlarımızda, müsamerelerimizde oynayabiliriz. Zeybek dansı, her toplumsal salonda kadınla beraber oynanabilir ve oynanmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 38)

Kadınlarımız haddizatında içtimaî hayatta erkeklerimizle her vakit yan yana yaşadılar. Bugün değil, eskiden beri, uzun zamandan beri kadınlarımız erkeklerle başa baş mücadele hayatında, ziraat hayatında, geçim temininde erkeklerimizden yarım adım geri kalmayarak yürüdüler. Belki erkeklerimiz memleketi istilâ eden düşmana karşı süngüleriyle, düşmanın süngülerine göğüs germekle düşman karşısında buldular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun zayıf kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Memleketin var olması imkânını hazırlayan kadınlarımız olmuştur ve kadınlarımız olmaktadır. Kimse inkâr edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin hayat kabiliyetini tutan hep kadınlarımızdır. Çift süren, tarlayı eken, ormandan odun ve keresteyi getiren, mahsulleri pazara götürerek paraya çeviren, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısı ile kucağındaki yavrusuyla, yağmur demeyip cephenin mühimmatını taşıyan hep onlar, hep o ilahi Anadolu kadınları olmuştur.

KAHRAMAN, KAHRAMANLIK, YİĞİTLİK

Türkiye halkı asırlardan beri hür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı hayatın şartı kabul etmiş bir milletin kahraman evlatlarıdır. Bu millet istiklalsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (1922, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 38)

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Cilt II, s.318)

"Onlar mukaddes vatan toprakları için canlarını seve seve vermişler, Çanakkale Savaşları'nın kaderini değiştirmişlerdir. Burada geçen her saniye, kullanılan her an, ölen her nefer, Türk vatan ve milletinin mukadderatını çizmiştir. Kara savaşlarına katılan ilk birlik olan 57. Alay, vatan sevgisinin ne olduğunu insanlığa göstermiştir. Bu kahraman Alayı hayranlık, minnet ve rahmetle anıyorum." (Atatürk'ün 57. Alay ile ilgili söyledikleri)

Ey Türk milleti! Sen yalnız kahramanlık ve cengâverlikte değil, fikirde ve medeniyette de insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun medeniyetlerin övgüleriyle doludur. Mevcudiyetine kasteden siyasî ve toplumsal etkenler birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağırlaştırmış olsa da, onbin yıllık fikir ve kültür mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatırasını taşıyan tarih, medeniyet safında lâyük olduğun yeri sana parmağıyla gösteriyor. Oraya

yürü ve yüksel! Bu, senin için hem bir hak, hem de bir vazifedir! (Türk Tarihinin Ana Hatları, Methal Kısmı, 1931, s. 74)

Millete dost görünüp de ilk fırsatta iktidar mevkiine geçtikten sonra onun hakikî ihtiyaçlarını düşünecek yerde memleketi kendi istediği yolda götüren, lâf anlamayan, yetkili kimselerin yol göstermesine kulak asmayan, millette mevcut kuvvetleri şahsına bağlamaya çalışan kahraman yüzlü insanlardan oldukça çok zarar çekildi. 1919 (Atatürk'ün S.D.III. s. 8)

Bir toplulukta kıymet ve kuvvet, onu kuran fertlerin kendilerini kıymet ve kuvvet saymalarındadır. Ancak bu gibi fertlerden kurulmuş olan toplumlardır ki, yekpare kıymet, kudret manzarası gösterebilirler. İnsanlar, dünya yüzünde insan sıfatını aldıkları, tarihten önceki zamandan bugüne kadar, yalnız yaşayamayan ve mutlaka topluluk halinde yaşamak doğal kaderinde yaratılmış olduklarını bilmelidirler. İşte bu itibarla hepimiz söyleriz, hepimiz şerefliyoruz, hepimiz bu şerefi kendimize bağlayabiliriz; fakat hakikat şudur ki her ferdi şeref ve haysiyet ve kahramanlık hiçbir ferdi değildir, bütün bu fertlerden meydana gelen toplumdur. Bu toplum içinde bilhassa şeref kademeleri yapmak hatadır. Kuvvet kademeleri yapmak; bu ise o toplumun yapabileceği şey değildir, o toplumun bilinci dışında onun doğurabileceğinde ve doğurabileceklerinde belirirse, toplum kendinden doğmuş olan bu vaziyetlere karşı yadırgamaz. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B. s. 88-90)

“Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı ve büyük uygar kabiliyeti bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek uygarlık ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır. Ne mutlu Türk'üm diyene!”

“Ey kahraman Türk kadını, sen yerde sürünmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın.”

“Bu milletin evlatlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz.”

“Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkumdur. Türk milleti, kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen karıştırıcı, sefil, vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirlili emelleri anlamayacak ve onlara hoşgörü ile davranacak bir topluluk değildir. O, şimdikiye kadar olduğu gibi doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkumdur. Bunda köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.”

Size Bombasirtı vakasını anlatmadan geçemeyeceğim. Karşılıklı siperlerimiz arasında mesafemiz sekiz metre, yani ölüm muhakkak, muhakkak... Birinci siperdekiler hiçbiri kurtulamamacasına tamamen düşüyor, ikincidekiler onların yerine gidiyor. Fakat ne kadar gıptaya şayan bir itidal ve tevekkülle, biliyor musunuz? Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, en ufak bir fütür bile göstermiyor; sarsılmak yok. Okumak bilenler ellerinde Kur'an-ı Kerim, cennete girmeye hazırlanıyorlar. Bilmeyenler, kelime-i şahadet getirerek yürüyorlar. Bu, Türk askerindeki ruh kuvvetini gösteren, şaşılacak ve övülecek bir misaldir. Emin olmalısınız ki, Çanakkale Muharebesi'ni kazandıran bu yüksek ruhtur.

İzmir suikast teşebbüsünden sonra milletin binlerce telgrafla bu iğrenç girişimi lânetlemesi ve üzüntülerini bildirmesi münasebetiyle Anadolu Ajansı'na verdiği demeçten: Temeli büyük Türk

milletinin ve onun kahraman evlâtlarından oluşan büyük ordumuzun vicdanında, akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin, bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyet'in adalet ve kudret pençesinde lâıyk oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olamaz. Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır; fakat, Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefilisi olan prensiplerle, medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 80)

Türk milletinin yüce ideallerinin gerçekleşmesi için kahraman asker evlatları hep önde gidecektir. (1931, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 302)

Bu milletin evlatlarının fedakarlıkları, kahramanlıkları için kıyaslanacak örnek bulunamaz... Böyle evlatlara ve böyle evlatlardan oluşan ordulara sahip bir millet elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla korumayı başaracaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak boş bir hayaldir. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 197-198)

Türkiye Cumhuriyeti sadece iki şeye güvenir. Biri millet kararı, diğeri en elim ve güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla layık olma niteliğini kazanan ordumuzun kahramanlığı. Bu iki şeye güvenir. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakarlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

Tarihte bütün bir vatani, çok üstün düşman kuvvetleri karşısında, son bir avuç toprağına kadar karış karış kahramanca ve namusluca savunmuş ve yine varlığını koruyabilmiş ordular görülmüştür. Türk ordusu o cevherde bir ordudur. Yeter ki ona komuta edenler, komuta edebilme vasıflarına sahip olabilsinler! (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.335)

Bugün maziden kuvvetliyiz. Bugün maziye nispetle daha büyük bir kabiliyet ve yaşama kudretine malikiz. Bu üstünlüğü yapan nedir? Bunun gerçek sebepleri iki kuralın anlamında saklıdır. Bu kurallardan birisi Misak-ı Millî, ikincisi egemenliği kayıtsız şartsız milletin elinde tutan Anayasamızdır. Zorlayıcı hâdiselerin sevk ve tesiri altında toplanan yüksek Meclisiniz, bu devlet ve milletin şekil ve niteliğini en kesin bir tarzda tespit etmiş ve Anayasa ile onun kesin hükümlerini gerçekleştirip pekiştiren 1 Kasım 1922* kararını oybirliğiyle kabul ederek yeni Türkiye Devletinin esaslarını ortaya koymuştur. Misak-ı Millî ismi altında tanıyarak gerçekleşmesi uğrunda bütün milletin ömrünü tüketmeyi göze aldığı kurtuluş beratımızın kudret, kuvvet ve niteliği ne ise, 1 Kasım kararının da kıymet ve ehemmiyeti odur. Misak-ı Millî vatanın dış düşman karşısındaki vaziyet ve yerini tespit eden bir kural olduğu gibi, 1 Kasım 1922 kararı da, asırlardan beri cahillik ve şaşkınlığın koruyucusu, düşkünlük ve uğursuzluğun babası bulunan ve milletimiz için dahilî ve daimî bir düşman olan ferdî saltanata ve onun temsil ettiği uğursuz bir idare şekline yönelmiş bir mukaddes silâhtir. Asırlarca ve asırlarca müddet mert ve kahraman bir azme belirti sahası olmuş bir vatani düşmana teslim etmek cüretini gösterenler, o cüreti ancak o idarenin ruhunda, şeklinde ve mahiyetinde bulmuşlardı. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s.296-297)

Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lâıyk oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz. Benim naçiz vücudum birgün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşıyacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefilisi olan prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeğe devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, S. 80)

Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk ordusu! Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felâket ve sıkıntılardan ve düşman saldırısından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet'in bugünkü verimli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silâh ve vasıtaları ile donatılmış bir şekilde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur. Türk vatanının ve Türklük topluluğunun şan ve şerefini, içi ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an yapmaya hazır ve hazırlanmış olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır. 1938 (Ulus gazetesi, 30. 10. 1938)

Milletimiz tam bir azimle toplumsal ve fikrî gelişimine çalışırken, onu yolundan alıkoyacak iç ve dış engellerin karşısında kuvvetli, kudretli, yüksek vazifesini anlamış kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek gönlü rahat olabilir. Bütün millete tereddütsüz ve kalpten inanarak söyleyebilirim ki, Cumhuriyet orduları cumhuriyeti ve mukaddes topraklarını güvenle koruma ve savunmaya güçlü ve hazırdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 229)

Her zaman tekrar mecburiyetinde kalıyor ve tekrarı da faydalı görüyorum ki, eğer ben milletime herhangi bir hizmette bulunmuşsam, eğer ben herhangi bir teşebbüste ön ayak olmuşsam bu hizmet ve teşebbüsün temel kaynağı, saygılar ve sevgilerle bağlı olduğum, bundan sonra da saygı ve sevgiyle mutluluk ve refahına varlığımı, hayatımı vereceğim aziz milletime, sizlere dayanmaktadır. Bir millette güzel şeyler düşünen insanlar, fevkalâde işler yapmaya kabiliyetli kahramanlar bulunabilir. Ama öyle kimseler yalnız başına hiçbir şey olamazlar; meğer ki bir umumî hissin ifadesi, temsilcisi olsunlar! Ben milletimin düşünce ve duygularını yakından tanımaktan, aziz milletimde gördüğüm kabiliyet ve ihtiyacı belirtmekten başka bir şey yapmadım. Onun bu kabiliyet ve duygularını sezip tanımakla övünüyorum. Milletimdeki, bugünkü zaferleri doğurabilecek özelliği görmüş olmak... Bütün bahtiyarlığım işte bundan ibarettir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 161)

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından şahsına profesörlük mertebesi verilmesi hasebiyle adı geçen fakültenin Profesörler Kurulu Başkanlığı'na gönderdiği teşekkür telgrafından: "Millî bağımsızlık, millî kültür ile eş olması nedeniyle bulunmakta olduğunuz öğretim kürsülerinde memleketin siz bilim adamları da hiç şüphesiz aynı çaba ve savaşın kahramanlarıdır. Bu nedenle değerli hizmetlerinizin daima artıcı ve verimli başarılarla devamını ve yükselmesini temenni eder ve bana verdiğiniz fahrî profesörlüğü içten övünç nedeni ve bir yüksek rütbe olarak kabul ettiğimi tekrar teşekkürlerimle beraber saygı ile bildiririm efendim." 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s.146-147)

Subaylarımızın kahramanlıkları hakkında söyleyecek söz bulamam, yalnız ifadede isabet edebilmek için diyebilirim ki, bu muharebe subay muharebesi olmuştur. Bu sebeple subay arkadaşlarımdan en ufak rütbelisinden en büyük rütbelisine kadar kıymet ve fedakârlıklarını bütün kalp ve vicdanımla ve takdirlerle anarım. Fertlerimizi övüştün, övmeden çok yüksek görürüm. Zaten bu milletin evlâdı başka

türlü tasavvur edilemez. Bu milletin evlâtlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz. Askerlerimiz hakkında yeni bir şey ilâve etmek isterim: Kahraman Türk askeri, Anadolu muharebelerinin mânasını anlamış, yeni bir ülkü ile muharebe etmiştir. Böyle evlâtlara ve böyle evlâtlardan mürekkep ordulara malik bir millet, elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla muhafaza etmeğe muvaffak olacaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak hayal ile vakit geçirmektir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 178)

Bütün bu muharebeler olurken, süvarilerimiz tamamen düşman birliklerinin gerilerinde olmak üzere hareket ediyordu. Meselâ, Olucak'ta ve Başkilise'de bazen piyade gibi, ateş muharebesi yaptı ve fakat ekseriya, kılıcını çekti ve dört nala düşman safları içerisine girdi. Süvarilerimizin burada gösterdiği yiğitlik, tasavvurun üstündedir ve tasviri mümkün değildir. Henüz muharebeye girmemiş taze düşman tümenlerini görür görmez, süverilerimiz tahammül edemiyorlardı, bunları durdurmaya imkân yoktu ve derhal kılıcını çekiyor ve düşman içerisine dalıyorlardı. Gerçekten, bu kahramanlık sayesinde batıya çekilmek isteyen düşman birlikleri durmaya ve vaziyet almaya mecbur edildi ve o esnada bir taraftan piyadelerimiz ve topçularımız yetişti ve düşmanı tekrar muharebeye mecbur ettik. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 249-250)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti'nin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız “Şehit Asker” abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dikeceklere, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 178-179)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve ondan sonra düşman ordusunu tamamen imha veya esir eden ve kılıçtan kurtulanları Akdeniz'e, Marmara'ya döken harekâtımızı izah ve niteleme için söz söylemeyi gereksiz sayarım. Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle neticelendirilmiş olan bu harekât, Türk ordusunun, Türk subay ve kumanda heyetinin yüksek kudret ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden muazzam bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve bağımsızlık fikrinin ölmez abidesidir. Bu eseri meydana getiren bir milletin evlâdı, bir ordunun Başkomutanı olduğumdan, daima mesut ve bahtiyarım. 1927 (Nutuk II, s. 677)

Bütün arkadaşlarımla Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini göz önüne alarak ilerlemesini ve herkesin zihnî güçlerini ve kahramanlık ve vatanseverlik kaynaklarını yarışarcasına göstermeye devam etmesini isterim. Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir. İleri! 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 449-450)

Bütün bu muvaffakiyet, yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün muvaffakiyet, bütün milletin azim ve imanı ile çalışmasını birleştirmesi neticesidir. Kahraman milletimizin ve seçkin ordumuzun kazandığı başarı ve zaferlerdir. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 76-77)

Kahraman Türk ordularının kazandıkları büyük zaferlerde şahsıma düşmüş olan vazifeleri yapabilmişsem çok bahtiyarım. Yalnız bu noktada bir gerçeği açıklamak için söyleyeyim ki, benim ordularımızı yönelttiğim hedefler, esasen ordularımın her erinin, bütün subaylarının ve komutanlarının görüşlerinin, vicdanlarının, azimlerinin, ülkülerinin yönemiş olduğu hedefler idi. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 228)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhiyle göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Beşeriyette, en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan hayatla ve kanla karşılaşmak, kendileri için alında yazılı olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu topluma anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı, edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır.

Bu hareketi yapan bir ordunun babalarından ve analarından ibaret olan milletimiz, bütün cihana karşı en yüksek hürmet mevkiini ve değer mevkiini kazanmıştır. Milletimiz çekinmeksizin iftihar edebilir. Bu, en kuvvetli şartlarla haklıdır ve ben, böyle bir milletin nâçiz bir ferdi olmakla en büyük mutluluğu hissediyorum. Bu muharebe meydanlarında, emsalsiz kahramanlıklar ve yiğitlik göstermiş olan subaylarımızın, erlerimizin ve komutanlarımızın her biri, ayrı ayrı bir menkıbe, bir destan oluşturan harekâtını hürmetle ve takdirle anıyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

30 Ağustos Bayramında tebrikleri kabul ederken: Bu zaferi kazanan ben değilim. Bunu, asıl, tel örgüleri hiçe sayarak atlayan, savaş meydanında can veren, yaralanan, kendini esirgemedi düşmanın üzerine atılarak Akdeniz yolunu Türk süngülerine açan kahraman askerler kazanmıştır. Ne yazık ki onların herbirinin adını Kocatepe'nin sırtlarına yazmak mümkün değildir. Fakat hepsinin ortak bir adı vardır: Türk askeri... Tebriklerinizi onların namına kabul ediyorum!... 1928 (İbrahim Necmi Dilmen, Atatürk Anekdötler, Der: Kemal Arıburnu, S. 120)

Bütün bu muvaffakiyet, yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün muvaffakiyet, bütün milletin azim ve imanı ile çalışmasını birleştirmesi neticesidir. Kahraman milletimizin ve seçkin ordumuzun kazandığı başarı ve zaferlerdir. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 76-77)

Millet, kemal-i azimle içtimai ve fikrî tekâmülle çalışırken onu bundan alıkoyacak dahilî ve haricî maniaların karşısında kuvvetli, kudretli ve büyük görevini müdrîk kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek müsterih olabilir. (14 T. Evvel 1925)

Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir: Biri millet kararı, diğeri en elim ve en güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla lâyük olma niteliği kazanan ordumuzun kahramanlığı; bu iki şeye güvenir. Arkadaşlar! Kumandamız altında bulunan ordular, gerçekten kahramanlığına güvenilir ordulardır. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakârlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

Ordumuzun başında ölüme giden, seve seve kanını akıtan, vücutlarını parça parça etmekten zevk alan subay ve komutanlarımızın kahramanlığını söylemek gereksizdir. Fakat buna bir kelime ilâve ederek, söz konusu olan bir fikri açıklığa kavuşturmak isterim: Memleketimiz ve milletimiz her ne vakit felâketlere maruz kaldıysa, hiç şüphesiz ki bütün vatan evlâtları, memleket evlâtları en büyük fedakârlığa katlanmaktan çekinmemiştir. Yalnız, bütün bu memleket evlâtlarını, vatanın savunulması için ölüme sevk etmek sorunluluğunu üzerine alan ve aynı zamanda onların ilerisinde göğsünü düşman kurşunlarına geren subaylardır, komutanlardır. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 311)

Bütün tarih bize gösteriyor ki, milletler, yüksek hedeflerine erişmek istediği zaman, bu coşkuları karşısında üniformalı çocuklarını bulmuşlardır. Tarihin bu genelliği içinde yüksek bir ayrılık bizim tarihimize, Türk tarihinde görülür. Bilirsiniz ki Türk milleti, ne vakit yükselmek için adım atmak istemişse, bu adımların önünde daima baş olarak, daima yüksek millî ideali gerçekleştiren hareketlerin önderi olarak, kendi kahraman çocuklarından kurulu ordusunu görmüştür. Bunun içindir ki Türk milleti, tehlikelere karşı elinde kılıç yürümeye hazır bulunan kahraman çocuklarına derin güven beslemiştir ve bu güveni daima besleyecektir. Bundan sonra da, Türk milletinin yüce idealinin gerçekleşmesi için kahraman asker evlâtları hep önde gidecektir.

Bugün Türk milleti, muvaffak olduğu her hayatî şeyin kahramanı olarak kendi ordusunu, ordusuna komuta eden öz evlâtlarından kurulu subaylar topluluğunu, yüksek komuta kuruluşunu görmektedir. Millet ve kahraman çocuklarından meydana gelen ordu, o derece birbiriyle birleşmiştir ki, dünyada ve tarihte bunun örneği pek seyrek. Bu millî görünüş ile daima övünebiliriz. 1931 (Aydın Tarihi, Sayı: 84-85, 1931. s. 7291)

Benim için ordumuzun kıymetini ifadede ölçü şudur: Türk ordusunun bir birliği, eşitini mutlaka mağlup eder; iki mislini durdurur ve tespit eder. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü, fazlasını milletimizin yaradılıştan sahip olduğu cengâverlik zaten temin etmektedir. Fakat bu kıymeti mutlaka muhafaza etmek lâzımdır. Bunu, askerî bir esas, bir kural olarak göz önünde tutmalıdır. Bu kıymet korundukça teşkilâtımızı, talim ve terbiyemizi, sevk ve idaremizi bu hedef ve gayeye yürüttükçe, Türkiye'nin her türlü taarruzdan, tecavüzden korunmuş olacağına ve korunacağına kimsenin şüphesi kalmaz. 25.02. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 170)

Sakarya Meydan Muharebesi'ne ait anlattığı bir hatırası : Tepe, düşman ateşinin odaklaşan yoğunluğu ile âdeta yanardağ manzarası veriyor. Oradaki yetersiz kuvveti durmaksızın takviye etmek lâzım. Şuradan gelen beş yüz, buradan yetişen bin kişilik kuvvetlere daima tepeli gösteriyordum. "Asker! Bak şu tepeli; gördün mü, işte oraya!" diyordum. Askerler bir tepeli, bir silâhlarına bakarak koşuyorlar, tepeli çıkıyorlar ve ateşin içinde kayboluyorlardı. Bu ısrarımızın bu kadar cesur ve yılmaz

bir kahramanlıkla desteklenişi, tepeyi bizde bıraktırdı. Bu netice, o gün için fevkalâde büyük bir önem taşıyordu. (Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesi, 13. 3. 1931)

Cesaret ve yiğitlik, her askere lâzımdır. Fakat komutan, büyük adamlara mahsus yaradılıştan ve nadir bir cesarete malik bulunmalıdır. Bu nevi cesaretin sahibi, onun mevcudiyetinden haberdar olmaz; ölümden korkmamak hali kendisinde o kadar tabiidir ki, en şiddetli bir tehlike zamanında, herkes az çok bir şaşkınlıkla iş gördüğü halde, onun fikrinde daha ziyade kuvvet ve icat gücü olduğu hayretle görülür.

Komutan olanlar için daha birçok güzel huylar sayılabilir. Fakat, büyük komutanlara birtakım kusurlar da atfolunur. Mesalâ: Merhametsizlik. Yüzbinlerce insanın dövüştüğü muharebe meydanları, her nevi felâket ve sefalet yeri olabilir. Ortalık cesetlerle dolar, kan deryası haline gelir. Böyle manzaralar karşısında herhangi bir insan acıma ve merhamete gelir, ürker. Burada da komutanı koruyacak, hususî hassadır. Buna merhametsizlik diyorlar; halbuki bu, lüzumlu bir katılıktır.

Bir komutanda bulunması lâzım nitelikler göz önüne getirilince, her millete büyük komutanların nadir olarak yetiştiğinin sebebi kolay anlaşılır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 112-113)

Tarihte büyük deniz komutanlarımız vardır. Fakat modern donanma teşekkülüne teşebbüs ettikten sonra bu gibi kahramanlıklara, parlak hareketlere pek tesadüf olunamaz. Millî Mücadele esnasında donanmamızın toplu olarak kullanılmasına imkân yoktu. Bununla beraber, ayrı ayrı ve vatanseverce hizmetler pek çoktur. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 33)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamiyle maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkülere erişmek için değil, fakat ulaşmak hulyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayatî olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

Bu oyun, milletimizin erkek oyunu, kahraman oyunudur; bilmek lâzım! 1935 (Fahrettin Altay, 10 Yıl Savaş ve Sonrası, 1970, s. 398)

Tarihte şanlar, şöhretler kazanmış pek çok insanlar millî noktadan fazilete sahip değildir. Meselâ hakikaten askerî kudret sahibi olan, Moskova'ya kadar giden, yangınlar harabeler üstünden Fransız ordusunu sürükleyip eriten Napolyon'u düşünürüz. Onun hareketleri Fransız milletinin hakiki ve millî menfaatlerine değil, kendi cihangirane emellerini tatmin içindi. Bunu tatmin için Fransa'nın milyonlarca seçkin evlâdını eritti ve nihayet hepinizin bildiğiniz âkıbete uğradı. Bizim Osmanlı tarihindeki en büyük ve şanlı görülen hareketleri de aynı noktadan tetkik, aynı mahiyette mukayese etmek mümkündür. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 161-162)

Türk milleti, güzel her şeyi, her medenî şeyi, her yüksek şeyi sever, takdir eder. Fakat muhakkaktır ki, herşeyin üstünde tapındığı bir şey varsa, o da kahramanlıktır. Bu sözlerim şüphesiz bugünkü uyanık Türk gençliğinin kulaklarında yüksek ve tesirli akisler yapacaktır. Yüksek huylarına ehemmiyetle baktığım Türk çocuklarından daha az şey istemem.

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

KAPİTÜLASYON

Hepiniz hatırlayabilirsiniz: Kanuni Sultan Süleyman zamanında Venediklilerle ticaret antlaşması yapılmıştı. Fakat Padişah, Venediklilerle ticaret antlaşması yapmayı kendi şerefine ve onuruna aykırı buldu. Zira onun zihniyetine göre antlaşma, birbiriyle eşit milletler arasında yapılırdı. Halbuki Venedik, o zaman Osmanlı Devleti'ne eşit olmak şöyle dursun, onun doğrudan doğruya emri altında idi. Bundan ötürü Padişah, böyle bir hükûmetle antlaşma yapamazdı; fakat ona müsaadelerde bulunabilirdi ve müsaadelerde bulundu. İşte bu müsaade kelimesi, kapitülasyonlar kelimesiyle tercüme edilmiştir. Halbuki biliyorsunuz, kapitülasyon kelimesi, bir kale içinde muhasara olunan, savunulacak gereç ve vasıtalarını kullandıktan sonra teslimini bildirmeye mecbur olanlar hakkında kullanılan bir kelimedir. İşte böyle bir kelimeyi, padişahların müsaadesini tercüme ederken kullanmış bulundular. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 102)

Kapitülasyonlar, bir devleti mutlaka çökertir. Osmanlı Devleti ile Hindistan Türk ve İslâm İmparatorlukları bunun en büyük delilidir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 97)

Kapitülasyonların konferansta birçok toplantıları işgal etmiş olması sebebini bir türlü anlayamıyoruz. Bu meselenin söz konusu edilmesi ve görüşülmesi bile millî onurumuza yöneltmiş bir hakarettir.

Kapitülasyonların Türk milleti için ne derece iğrenç bir şey olduğunu size tarife gücüm yetmez. Bunları, diğer şekil ve namlar altında gizleyerek bize kabul ettirmeye muvaffak olacaklarını tasavvur ve tahayyül edenler bu konuda pek çok aldaniyorlar. Zira, Türkler kapitülasyonların devamının kendilerini pek az bir zamanda ölüme sevk edeceğini pek iyi anlamışlardır. Türkiye, esir olarak mahvolmaktansa, son nefesine kadar mücadele etmeye ve savaşmaya karar vermiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 57)

Bugün için ticaretimiz hakkında ne düşünüyorsun diye sorarsanız, bu suale bir tek cevap vereceğim. Bugün için düşündüğüm tek şey, kapitülasyonlardır. Maddeten, fiilen, kanla kaldırılmış olan kapitülasyonların, bir daha dirilmemek üzere yokluğa gömülmesini temin etmektir. Ticaretimizin de, sanayimizin de, her nevi ekonomimizin de gelişme ve yükselmesi, ancak buna bağlıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 136)

Her şeyden evvel şurası bilinmek lâzımdır ki Büyük Millet Meclisi Hükümeti, kapitülasyonların bırakılmasını asla kabul etmeyecektir. Şayet yabancı uyruklar, eskiden olduğu gibi bundan sonra da kapitülasyonlardan istifade etmeyi düşünüyorlarsa aldaniyorlar. Kapitülasyonlar bizim için mevcut değildir ve asla mevcut olmayacaktır. Türkiye'nin bağımsızlığı her sahada tamamen ve toptan tasdik olunmak şartıyla kapılarımız bütün yabancılara genişçe açık kalacaktır. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 49)

“Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti “uhud-i atika”* namı altında bir takım kapitülasyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılara yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletin insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletin boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini, devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allah'ın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslî unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar karşısında masum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletin bu telâkkisinden istifade ederek milletin hakkı olan, milletin şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülasyon Fatih zamanında, İstanbul'da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletin içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir. Fakat milletin hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvrınmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da

kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehdiye kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletın bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefını feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler. Devlet, cihan gözünde iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti'nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâller meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti'nin hiçbir kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babiâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler." 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

Bir millet, sanatsız yaşayamaz. Mazide belki büyük fabrikalar halinde değil, fakat her evde bir tezgâh veya birkaç tezgâh vardı. Milletimizin gayet ince sanatları vardı. Bunların da hepsi bitti. Çünkü yabancılara verilen imtiyazlar, bu küçük tezgâhların yaşamasına mâni oluyordu. Yabancı mallarına rekabet etmek ihtimali yoktu. İmtiyazlı ithalât neticesinde sanayimiz söndü. Bunları da canlandırmak lâzımdır. Artık, yeni hükûmette dış imtiyazlar söz konusu olamaz. Ancak, küçük tezgâhlarda da umumî ihtiyaçlar temin edilemez. Onun için memlekette fabrikalar kurmaya, sanayiın gelişmesini kolaylaştırmaya mecburuz. Yollarımızı, demiryollarımızı yapmak için, limanlar vücuda getirmek için ne kadar para, ne kadar uzmanlık lâzımdır! Bunu biraz düşünmek, insanı hüzne ve umutsuzluğa sevk eder. Bununla beraber asla umutsuz olmak lâzım gelmez. Biz, bu kadar geniş, kıymetli ve sonsuz hazinelere mâlik olan bu memleketin sahibi oldukça ve milletimiz gayet kiskanç bir suretle millî egemenliğini elinde tutarak mukadderatını bizzat idareye devam ettikçe sermaye de, kurumlar da, uzmanlık da bulur, her şey bulur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 9. 1930)

KENDİSİ

İki Mustafa Kemal vardır: Biri ben, et ve kemik geçici Mustafa Kemal... İkinci Mustafa Kemal, onu "ben" kelimesiyle ifade edemem; o, ben değil, bizdir! O, memleketin her köşesinde yeni fikir, yeni hayat ve büyük ülkü için uğraşan aydın ve savaştıcı bir topluluktur. Ben, onların rüyasını temsil ediyorum. Benim teşebbüslerim, onların özlemini çektikleri şeyleri tatmin içindir. O Mustafa Kemal sizsiniz, hepınızsiniz. Geçici olmayan, yaşaması ve başarılı olması gereken Mustafa Kemal odur! 1933(Hamdullah Suphi Tanrıöver, Yerli Yabancı 80 İmza Atatürk'ü Anlatıyor, s. 183)

Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir. 1929 (Ayın Tarihi, Sayı : 65, 1929)

Bu millet kılı kıpırdamadan dava uğruna ve benim uğruma, canını vermeğe hazır olmasaydı ben hiçbir şey yapamazdım. (Behçet Kemal Çağlar, Atatürk, Anekdötler -Anılar, Der. : Kemal Arıburnu, S. 39)

Ben bin bir müşkül karşısında yıllacak bir insan olsa idim büyük işlerin rehberliğinde, milletim beni yaya bırakırdı. Milletimin iyi niyetine daima minnettarım. (Afetinan, Atatürk hakkında H.B. S. 21)

Büyük ölümlere matem gerekmez, fikirlerine bağlılık gerekir. (Atatürk'ten B.H., s. 120)

Ben, manevî miras olarak hiçbir nass-ı katı*, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım, ilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü müşkülât önünde, belki gayelere tamamen eremediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve ilmi rehber edindiğimizi tasdik edeceklerdir. Zaman süratle dönüyor, milletlerin, cemiyetlerin, fertlerin saadet ve bedbahtlık telâkkileri bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve ilmin gelişimini inkâr etmek olur. Benim, Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar. (İsmet Giritli, Kemalist Devrim ve İdeolojisi, s. 13)

Bir zamanlar gelir, beni unutmak veya unutturmak isteyen gayretler belirebilir. Fikirlerini inkâr edenler ve beni yerenler çıkabilir. Hatta bunlar, benim yakın bildiğim ve inandıkların arasından bile olabilir. Fakat, ektiğimiz tohumlar o kadar özlü ve kuvvetlidirler ki bu fikirler, Hint'ten, Mısır'dan döner dolaşır gene gelir, verimli neticeleri kalpleri doldurur. 1937 (Atatürk'ten B.H., s. 6, 128)

Hayatımın bütün devrelerinde olduğu gibi, son zamanların buhranları ve felâketleri arasında da bir dakika geçmemiştir ki, her türlü huzur ve istirahatimi, her nevi şahsî duygularımı milletin kurtuluşu ve mutluluğu adına feda etmekten zevk duymayayım. Gerek askerî hayatımın ve gerek siyasî hayatımın bütün devir ve bölümlerini işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, millî iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 61)

Pekâlâ bilirsiniz ki benim bütün hayatımda bu ana kadar güttüğüm gaye, hiçbir vakit kişisel olmamıştır. Her ne düşünmüş ve her neye girişmiş isem, daima memleketin, milletin ve ordunun adına ve menfaatine olmuştur. Hiçbir zaman şahsımın üstünlüğünü ve sivrilmemi göz önüne almamışımdır. 1914 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 40)

Memleket ve milletin kurtuluşu ve mutluluğu için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur. Bu, bir insan için kâfi bir sevinç ve haz temin eder. Benimle beraber olan arkadaşlarım, bütün vatandaşlarım da aynı maksadı takip etmektedirler. Şahsî ve ailevî huzur ve mutluluğun, milletin huzur ve mutluluğuyla ayakta durduğunu, memleketin güvenlik ve dokunulmazlığıyla mümkün olduğunu gerçek ve ciddî bir surette anlamışlardır. Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Milletimizin, Türk milletinin yakın, uzak tarihine lüzumu kadar bilgimiz vardır. Mazinin derslerini, bugünün ve geleceğin hayatı için göz önünde tutmak dikkatinden mahrum değiliz. Yaptığımız hizmetlerle övünmüyoruz. Yapacağımız hizmetlerin, iftihar sebebi olabileceği ümidiyle avunuyoruz. 1925 (Atatürk'ün S.D.V. s. 209)

Çevresindekilere söylediği bir söz : Beni övme sözlerini bırakınız; gelecek için neler yapacağız, onları söyleyin! (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M. s. 37)

Millî egemenlik uğrunda canımı vermek, benim için vicdan ve namus borcu olsun! 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 76)

Benim ihtiraslarım var, hem de pek büyükleri; fakat bu ihtiraslar, yüksek mevkiler işgal etmek veya büyük paralar elde etmek gibi maddî emellerin tatminiyle ilgili bulunmuyor. Ben bu ihtiraslarımın gerçekleşmesini, vatanıma büyük faydaları dokunacak, bana da gerektiği gibi yapılmış bir vazifenin canlı iç rahatlığını verecek büyük bir fikrin başarısında arıyorum. Bütün hayatımın ilkesi, bu olmuştur. Ona çok genç yaşında sahip oldum ve son nefesime kadar da onu koruyacağım. 1914 (Melda Özverim, M.K. ve C.L., s. 42)

Gerek askerlik, gerekse siyaset hayatımın bütün devir ve safhalarını dolduran mücadelelerimde daima hareket düsturum millî iradeye dayanarak milletin, vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. (1920)

Ben, Türk ordusunun yabancı bir adam değilim; ben, ordu ile küçük subaylıktan beri derinden temasa gelmiş bir askerim. Ben, hâdiselerin sevki ile ordunun içinde subay, nihayet komutan olarak iş görmüş ve zannıma göre muvaffak olmuş bir komutanım. Türk ordusunu, onun faziletini, kıymetini ve bu ordu ile neler yapılabileceğini bizim kadar anlayan az olmuştur. 1918 (Falih Rıfki Atay, Atatürk'ün B.A., s. 13)

Allah bilir, hayatımda bugüne kadar orduya faydalı bir üye olabilmekten başka vicdanî bir emel edinmedim. Çünkü vatanın korunması, milletin mutluluğu için her şeyden evvel ordumuzun, eski Türk ordusu olduğunu dünyaya bir daha ispat lüzumuna çoktan inanmış idim. Bu inanca ait emellerimin şiddeti, ihtimal beni pek ziyade aşırı davranışlı göstermişti. Fakat zaman, saf ve temiz dimağlardan doğan fikrî gerçekleri -kabalünden çekinilse dahi- uygulattırır. 1912 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 11)

Bütün vazifelerin üstünde bizim de bir vicdanî vazifemiz vardı; o da, herkesin sudan bir takım vazifeler yaptığı sırada hayatımızı, varlığımızı bu milletin bağrına sokarak, onlarla beraber düşman karşısında uğraşmak olmuştur! 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 106)

Ben vazifemin bitmediğini, yüklendiğim sorumluluğun da yüksek ve çetin olduğunu anlıyorum. Arkadaşlar, bu vazife bitmeyecektir; ben toprak olduktan sonra da devam edecektir! Ben seve seve, sevine sevine bütün varlığımı bu kutsal vazifeye vereceğim ve onun yüksek sorumluluğunu yüklenmekle mesut olacağım. Vazifeme başarı ile devam edebileceğim. Çünkü büyük milletimizin kalp ve vicdanında bana karşı sarsılmaz bir güven ve itimat taşımakta olduğunu görüyorum. Bu benim için büyük kuvvettir, büyük yetkidir. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 236)

Biz, eğer millet ve tarih önünde herhangi bir hata işliyorsak, bunun sorumluluğunu vicdan ve sağduyumuzda hissetmekten ve ödemekten, hiçbir zaman çekinecek insanlar değiliz. 1925 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürkle Beraber, Cilt: I, s. 160)

Millet ve memleketin sayesinde kazanılan rütbe ve refahın bir ehemmiyeti, bir kutsallığı vardır. Biz bunlardan, ancak yine bu aziz millet ve memlekete borçlu olduğumuz son bir namus vazifesini yapmak için ayrıldık. Milletin kendi hayatını kurtarmak, kendi meşru hakkını müdafaa etmek için

çıkardığı sese iştirak etmek, her kendini bilen vatandaşın vazifesidir. Eğer bu millet, bu memleket parçalanacak olursa umumî şerefsizliğin yıkıntısı altında, şunun bunun kişisel şerefi de parça parça olur. Biz, o umumî şerefi kurtarabilmek için harekete gelen millete ruhumuzla iştirak ettik. İştirakimize mâni olabilecek şahsî rütbeleri, mevkileri de umumî şerefi kurtarmaya yönelik bir gaye uğruna feda ettik. 1919 (Atatürk'ün S.D.III, s. 6)

Ben, gerektiği zaman, en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim. 1937 (Atatürk'ün T.T.B. IV. s. 590)

Mallarını millete bağışlaması nedeniyle söylemiştir : Mal ve mülk, bana ağırlık veriyor. Bunları, soylu millete geri vermekle büyük ferahlık duyuyorum. Zenginlikten ne çıkar; insanın serveti, kendi manevî şahsiyetinde olmalıdır! 1937 (Rükneddin Fethi Olcaytuğ, Atatürk Hakkında Düşünce ve Tahliller, 1943, s. 44)

Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben, milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım! Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî, hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından tanıyanlarca bu aşkı bilir. Bence bir millette şeref, haysiyet, namusun ve insanlığın yerleşmesi ve yaşaması, mutlaka o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır. Ben şahsen, bu saydığım özelliklere çok ehemmiyet veririm ve bu özelliklerin kendimde varlığını iddia edebilmek için milletimin de aynı özellikleri taşımasını şart ve esas bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evlâdı kalmalıyım! Bu sebeple millî bağımsızlık, bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketen menfaatleri gerektirdiği takdirde insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereğinden olan dostluk ve siyaset münasebetlerini, büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan vazgeçinceye kadar amansız düşmanıyım! 1921 (Atatürk'ün S.D.III., s.24)

Ben, şimdiye kadar millet ve memleket iyiliğine ne gibi hamleler, inkılâplar yapmış isem hep böyle halkımızla temas ederek, onların ilgi ve sevgilerinden gösterdikleri samimiyetten kuvvet ve ilham alarak yaptım. Hedefimiz, gayemiz hep millet ve memleketimizin kurtuluşu, mutluluğu ve gelişmesidir. 1925

Savarona yatında kabul ettiği Romanya Kralı Karol'un, görüşme sırasında Almanya ile Çekoslovakya arasındaki Südet meselesine temas etmesi ve Atatürk'ten Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Beneş'e bazı telkinlerde bulunmasını rica etmesi üzerine, görüşmeyi dinlemekte olan zamanın Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras'a söyledikleri: Majeste Kral'ın söylediklerini dikkatle dinledim. Benden, bir devlet reisine kendi ülkesinden bir parçayı Almanlara terk etmesini tavsiye etmeğimi mi istiyorlar? Benim gibi, bütün ömrü boyunca yurdunun bağımsızlığı ve bir karış toprağını başkasına vermemek için savaşan bir adam, inançlarına aykırı bir şeye nasıl aracı olur? Görüyorum ki Majeste Kral, beni ve karakterimi iyi tanımıyorlar. 1938 (Nejat Saner, Atatürk ve Sonrası, Cumhuriyet gazetesi, 13. 11. 1970)

Ölüme doğru en çok atılanlardan biriyim. Kurşun ve gülle yağmuru altında birçok müharebelere iştirak ettim. Hattâ ölüm bir defa, kalbimin yanından sıyrarak geçti. Kalbimin üzerinde bir saat vardı ve bu saat mermi parçasının şiddetini kırdı. 1928 (Atatürk'ün S.D.III, s. 82)

Her zaman tekrar mecburiyetinde kalıyor ve tekrarı da faydalı görüyorum ki, eğer ben milletime herhangi bir hizmette bulunmuşsam, eğer ben herhangi bir teşebbüste ön ayak olmuşsam bu hizmet ve teşebbüsün temel kaynağı, saygılar ve sevgilerle bağlı olduğum, bundan sonra da saygı ve sevgiyle mutluluk ve refahına varlığımı, hayatımı vereceğim aziz milletime, sizlere dayanmaktadır. Bir millette güzel şeyler düşünen insanlar, fevkalâde işler yapmaya kabiliyetli kahramanlar bulunabilir. Ama öyle kimseler yalnız başına hiçbir şey olamazlar; meğer ki bir umumî hissin ifadesi, temsilcisi olsunlar! Ben milletimin düşünce ve duygularını yakından tanımaktan, aziz milletimde gördüğüm kabiliyet ve ihtiyacı belirtmekten başka bir şey yapmadım. Onun bu kabiliyet ve duygularını sezip tanımakla övünüyorum. Milletimdeki, bugünkü zaferleri doğurabilecek özelliği görmüş olmak... Bütün bahtiyarlığım işte bundan ibarettir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 161)

Arkadaşlarımız ve milletin bütün fertleri gibi, millî davamızda benim de emeğim geçmiş ise, bu çalışmada iş yapma kuvveti ve başarı varsa, bunu şahsıma atfetmeyiniz. Ancak ve ancak bütün milletin manevî şahsiyetine atfediniz. Ben milletin bu yüksek, manevî şahsiyeti içinde bir naçiz fert olmakla bahtiyarım. Efendiler, millet bütünüyle mânevî bir şahıs halinde ve bir birleşmiş kitle şeklinde belirdi ve bu yüce birliği koruyarak ona düşman olanları ortadan kaldırdı. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 115)

Milletimle yakından ve gösterişten uzak karşılıklı görüşmenin zevkini, bahtiyarlığını anlatamam. Her ne vakit milletimin karşısında kendimi görsem, her ne vakit milletimin fertlerinden birkaçının yüzüne baksam, oradan ruh ve vicdanıma gelen ışık, benim için en kıymetli bir ilham ve verim alevi oluyor! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 2. 1930)

30 Ağustos'ta sevk ve idare ettiğim muharebe, Türk milletinin yanımda bulunduğu halde, idare ettiğim ilk ve son muharebedir. Bir insan kendini, milletle beraber hissettiği zaman, ne kadar kuvvetli buluyor bilir misiniz? Bunu tarif müşküldür. 1928 (Atatürk'ün S.D.III, s. 83)

Samimî olarak bu memleketin, bu milletin menfaatine yapılacak bir iş olsun, ben onu göz önüne almayayım; bu, mümkün değildir. Yalnız, işin gerçekten millete menfaati olmalı ve teklifin samimî olarak yapıldığına ben inanmalıyım. (İbrahim Necmi Dilmen, Çığır Mecmucası, sayı: 74 – 75, 1939, s. 11)

Benim için dünyada en büyük mevki ve mükâfat, milletin bir ferdi olarak yaşamaktır. Eğer Cenabıhak beni bunda muvaffak etmiş ise, şükrederim. Bugün olduğu gibi ömrümün nihayetine kadar milletin hizmetinde olmakla iftihar edeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 129)

Şimdiye kadar millete yapamayacağım bir şeyi vaat etmedim. Ben yapacağım dediğim zaman, buna inanmayanlar vardı. Buna rağmen hareket ettim. Görüyorsunuz ki başardık. Benim ve benimle çalışanların güveni vardır ki, yeni hedeflerimize de başarıyla varacağız. Şimdiye kadar söylediklerimin gerçekleşmiş olması, bütün tasavvurlarımın beni yalanlamaması, milletin ciddî ve samimî olarak bana yardımcı ve destek olmasıyla mümkün olmuştur. Onun için yeni gayelere erişmek için de bu yardım ve desteğe ihtiyacım vardır; onu benden esirgemeyiniz! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Atatürk, bizden biridir. 1935 (Şükrü Kaya, Türk Kadını Dergisi, Sayı : 6, 1966, s. 7)

Benim şan ve şerefimden bahsetmek de hatadır. İyi dinleyiniz öğüdüm budur ki, içinizden herhangi bir adam çıkar, şan, şeref davası güder ve benzersiz olmak isterse, başınızın belâsıdır; ilk önce kafası

kırılacak adam budur! Mensup olduğum Türk milletinin şan ve şerefi varsa, benim de bir ferdi olmak sıfatıyla şanım şerefim vardır, asla başka değilim. 1923 (Damar Arıkoğlu, Hatıralarım, s. 304)

Ben zannediyorum ki, millet fertlerinin hiç birinden fazla yüksekliğe sahip değilim. Bende fazla girişim görüldüyse bu benden değil, milletin bileşkesinden çıkan bir girişimdir. Sizler olmasaydınız, sizlerin vicdanî eğilimleriniz bana dayanak noktası teşkil etmemiş olsaydı; bendeki girişimlerin hiçbiri olmazdı. Millete ait meziyetleri yalnız şahıslara bırakan anlayış, eski idarelerin sistem ve usul meselesinden doğuyordu. Vaktiyle mevcut devlet ve devletlerin kuruluş şekli, sadece bir şahsın menfaatlerini ve arzularını tatmine yönelmiş idi. Şahısların bu arzu ve emellerine hizmet eden millet, gösterilen büyüklüklerin şerefinden asla payını alamaz, ancak hata ve beceriksizlik olursa onlar millete yüklenirdi. Bugün bu hâl mevcut değilse, millet kendi büyüklüğünü olduğu gibi dünyaya göstermişse, fazlalık bende değil, bugünkü idarenin niteliğindedir. Bu şekil mevcut oldukça, bu mevkie çıkacak herkesin yapacağı şey bundan başka türlü olamaz. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 159)

Sizden olan bir şahsa, sizden fazla ehemmiyet vermek, her şeyi milletin bir ferдинin şahsiyetinde odaklaştırmak, geçmişe, bugüne, geleceğe, bütün bu zamanlara ait bir toplumun meselelerinin aydınlatılması ve belirtilmesini yüksek bir topluluğun tek bir şahsiyetinden beklemek elbette ki lâıyk değildir, elbette ki lâızım değildir. 1925 (Atatürk'ün M.A.D., s. 19-20)

Yabancı memleketlere veya milletlerarası konferanslara giden arkadaşlarına söylediği bir söz: Sesiniz benim sesimdir, unutmayınız! (Falih Rıfki Atay, Çankaya, 1969, s. 549)

Hayatımda en büyük dayanak ve kuvvetim, vatandaşlarımdan gördüğüm itimat ve destekdir. Bütün vazifelerimde manevî, vicdanî olan en büyük endişem, emanetinizin hürmet ve kutsallığına devamlı olarak dikkat etmektir. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 532)

Ben düşündüklerimi, sevdiklerime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda gerekli olmayan bir sırrı kalbimde taşımak kudretinde olmayan bir adamım. Çünkü ben, bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima halkın önünde söylemeliyim. Yanlışım varsa halk beni yalanlar. Fakat şimdiye kadar bu açık konuşmada halkın beni yalanladığını görmedim. 1937 (Ulus gazetesi, 20. 3. 1937)

Ben, ancak daha iyisini yapabildiğim şeyi tahrip edebilirim; yapamayacağım şeyi de tahrip edemem. (Atatürk'ten B.H., s. 86)

Ben o adamım ki ordunun memleketi, milleti muhakkak bir neticeye götürebileceği noktalarda emir veririm. Fakat ilim ve bilhassa sosyal ilim sahasına dahil işlerde ben emir vermem. Bu alanda, isterim ki bana bilginler doğru yolu gösterebilirler. Onun için, siz kendi ilminize, kültürünüze güveniyorsanız, bana söyleyiniz. Sosyal ilmin güzel yönlerini gösteriniz, ben takip edeyim. 1923 (Ahmet Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, s. 316)

Ben, sadece evlenmek için evlenmek istemiyorum. Vatanımızda yeni bir aile hayatı yaratmak için önce kendim örnek olmalıyım. Kadın böyle umacı gibi kalır mı? 1923 (İsmail Habib Sevük, Atatürk için, s. 25)

Hayat kısadır. Bunu kutlama ve taçlandırma için, insanların genellikle makul gördükleri vasıta evliliktir. Bu umumî kurala uymayanlar, pek sınırlı ve müstesnadırlar. Bu istisnaları oluşturanlar da, esas kuralın fenalığından değil ve fakat tersine bu güzel kurala inanmadan kendilerini meneden sebeplerin mahkûmu olduklarından, belki evlenmiş olmaktan korktuklarından fazla bedbaht olanlardır. İnkâr

edilmez bir gerçektir ki insanlar, hayat, kadınsız olamaz. Evli olanlar, hayatın vazgeçilmezini temin etmiş ve bütün düşünce ve isteklerini bir maksat, bir meslek, bir amaca yöneltmiş olur. Ancak talih, eşlerin ruh ve kalplerini iyi geçindirsin! 1914 (Salih Bozok-Cemil S.Bozok, Hep Atatürk'ün Yanında, s. 172)

Yeni evlenen bir kişinin gönlü hayat, aşk ve mutluluk hisleriyle doludur. Bu, en kıymetli bir zamandır. İnsanlar, hayatında bu parlak ve sevinçli dakikaları, ölünceye kadar hep aynı surette duygulanarak pek mühim ve hayatı için tarihî bir hadise olarak anar. Ben, bunu tecrübe etmedim; fakat, az çok hayatı ve insanları tahlil ettiğim için bu neticeyi buldum. Hayatın çeşitli yönlerinden birkaçını görenler, evlendikten sonra keşfedilmemiş yönlerini de ister istemez gözlemlerler. Bu gözleme, pek tatlı olabildiği gibi pek acı da olabilir. 1914 (Salih Bozok-Cemil S. Bozok, Hep Atatürk'ün Yanında, s. 171)

Eşini mesut edebilecek herkes evlenmelidir, çoluk-çocuk sahibi olmalıdır. Bana bakmayınız; bu meselede örnek İsmet Paşa'dır. Benim hayatım başka türlü düzenlenmiştir. Buna rağmen tecrübesini yaptım. Sonradan anladım ki bu iş benim başarabileceğim iş değilmiş...

Çocuk sevgisi insan için bir ihtiyaçtır. Hele yaş ilerledikçe bu ihtiyaç kendisini daha kuvvetle hissettiriyor. Onun için de Ülkü'yü yanımdan ayırmak istemiyorum. 1936 (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 25, 1964, s. 62)

Çocukluk ne güzel... Çocuklar ne sevimli, ne tatlı yaratıklar değil mi? En çok hoşuma giden halleri nedir bilir misiniz? Riyakârlık bilmemeleri, bütün istek ve duygularını, içlerinden geldiği gibi, açıklamaları... (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s 78 – 79)

Çoğu ailelerde öteden beri çok kötü bir alışkanlık var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler. Zavallılar lâfa karışınca "Sen büyüklerin konuşmasına karışma!" der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket! Halbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidir; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve riyakâr olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık, düşüncelerini hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimî düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışmalıdır. Bence bunlar, çocuk eğitiminde, ana kucağından en yüksek eğitim ocaklarına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu suretledir ki, çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 79)

24 Temmuz 1922 akşamı Konya'da General Townshend şerefine verdikleri ziyafette, yemeğin sonlarına doğru elindeki mercan tespihi General'e uzatarak söyledikleri: Biz Türklerde bir âdet vardır. Misafirimize mutlaka bir hediye veririz. Ben asil bir milletin mütevazı bir Başkomutanıyım. Size ancak bu tespihi verebiliyorum. (Ve sofradan kalkılacağına yakın da kolundaki saati çıkararak General'e söyledikleri:) Bu saati bana Anafartalar'da bir Türk askeri, ölen bir İngiliz subayının kolundan çıkardığını söyleyerek, getirdi. Saatin arkasında subayın künyesi yazılıdır. Bu subayın ailesini arattımsa da bulamadım. İngiltere'ye döndüğünüzde ailesini bulur ve saati verirseniz, çok memnun olurum. 1922 (Yücel Mecmuası, O'ndan Hatıralar, Cilt: XVI, Sayı: 91-92-93, 1942 s. 15)

Uluslararası Mark Twain Derneği tarafından “Türk milletine neşe içinde yaşama yolunu açtığı ve rehberlik ettiği” gerekçesiyle kendisine madalya verilmesi üzerine söyledikleri: Hayatımda işittiğim en büyük kompliman, budur. Benim insan tarafımı övüyorlar! 1937 (Atatürk'ten B.H., s. 59-60)

Birçok zaferler kazandım. Fakat bunların en büyüğünden sonra bile her akşam, savaş alanlarında ölen bütün askerleri düşünerek içimde derin bir keder duyuyorum. (George Benneb, Yabancı Gözüyle Cumhuriyet Türkiye'si, s. 33)

Ben, muharebelerde dahi düşmanın üzerinde bir kin duymam; yalnız askerlik kurallarının tatbikini düşünürüm. (İzzettin Çalışlar, Tan gazetesi 31. 8. 1937)

Bir sohbet esnasında Fransız Büyükelçisi'ne söylemiştir: Ekselâns, Paris'i çok görmek istiyorum; ama büyük törenlerle karşılanacağım Paris'i değil! Ben Paris'e, dünyanın bu güzel şehrine, operalarını, tiyatrolarını, revülerini, zarif kadınlarını bir daha görmek için gitmek isterim. Dedim ya, gençlik hatıralarımı tazelemek için... Böyle olunca da “kendini tanıtmayarak” belli olmadan gitmek isterim; yoksa törenlerle karşılanmak için değil! (Cevat Dursunoğlu, Son Havadis gazetesi, 10. 11. 1955, s. 3)

Bir alay karargâhının temel atma töreni esnasında bir koyunun temel için açılan çukura doğru, yere yatırılıp boğazından kesilmek üzere olduğunu gördüğü zaman, İran Şahı Rıza Pehlevi ile aralarında geçen konuşma: Atatürk -Ben kana bakmam! Bir tavuğun dahi boğazlandığını görmeye tahammülüm yoktur. Şehinşah -Ya bu kadar çok bulunduğunuz büyük ve kanlı muharebe meydanları? Atatürk -Ha, o başka meseledir; öyle yerlerde cesetlerin üzerinden atlayarak yürürüm. O bambaşka bir iştir. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s.43)

Benim gözümde hiçbir şey yoktur; ben yalnız liyakat âşığıyım. (Yusuf Ziya Özer, T.T.K. Belleten, Sayı: 10, 1939, s. 286)

Hiçbir zaman şahsî gücenikliklerimi, birtakım olumsuz girişimlerle tatmine kalkmak adiliğine tenezzül etmem. 1914 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 40)

Samimî dostlarımız, sevdikleri tarafından bir işkenceye mahkûmdurlar ve bu işkence de sevdiklerinin dertlerini dinlemektir. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 38)

Düşmanları için söylemiştir: Ben onları affederim, çünkü kalbim vardır; onlar beni affetmezler, çünkü kalpsizdirler. (Falih Rıfki Atay, Çankaya, 1969, s. 532)

Ben başkalarının yaptığı ilkelere değil, ancak kendi ilkelerime uyarım. (Mim Kemal, Yakınlarının Ağzından Atatürk, Yazan: Salâhaddin Güngör, s. 105)

Mesut olup olmadığı sorusuna verdiği cevap: Evet, çünkü muvaffak oldum! 1935 (Ayın Tarihi, No: 19, 1935, s. 262)

Ben ölürsem soylu milletimizin beraber yürüdüğümüz yoldan asla ayrılmayacağına eminim; bununla gönlüm rahat! 1926 (Atatürk'ün S.D.V, s. 44)

Beni milletim nereye isterse oraya gömsün; fakat, benim hatıralarımın yaşayacağı yer Çankaya olacaktır. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 23)

Başkomutanlık Kanunu'nun uzatılması vesilesiyle bir milletvekilinin, kendisine “Meclis'in hakkını elinden aldığı, elinden almak istediğini” söylemesi üzerine 6 Mayıs 1922 günü Meclis'in gizli

oturumundaki konuşmasından: Efendiler, açık ifade edeceğim, beni mazur görünüz! Her birinizin fevkalâde salâhiyet ile seçilmesine ve fevkalâde salâhiyete malik bir Meclis'in teşekkülüne ve bu Meclis'in, memleketin mukadderatına el koyan bir mahiyet kazanmasına çalışan, benim! Bunda muvaffak olmak için en yakın arkadaşlarımla fikir mücadelesi yaptım. Bütün hayatımı, mevcudiyetimi, bütün şeref ve haysiyetimi tehlikeye attım. Bu sebeple bu, benim eserimdir. Ben eserimi küçültmek ile değil, yükseltmek ile görevliyim. Bu düşünceden sonra Meclis'in hakkını zorla almak sözünü, tamamen ...Efendiye ret ve iade ederim. Böyle bir şey söz konusu değildir ve olamaz! 1922 (Nutuk II, s. 655)

Benim müstesna olduğuma dair bir kanun yoktur. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 273)

Geniş yetkilerle Başkomutanlık verilisinden ve Sakarya Zaferi'nden sonra bir kısım milletvekillerinin endişe duyduğu ve Meclis'in dağıtılacağı kuşkusuna düştükleri, kendisine hatırlatıldığı zaman söylemiştir: Ben asla böyle birşey düşünmedim ve düşünmem. Millet Meclis'inde bana ne kadar karşı koyan ve itiraz eden olursa olsun o, büyük Türk milletinin mümessili oldukça benim başımdır. Şüphem yoktur ki, onlara iş ve hareketlerim ve onun neticeleri ile yapabildiğim ve yapabileceğim hizmetlerin kıymetini izah edebileceğim. Bunu anlamakta Millet Meclisi tereddüt etse bile asil olan Türk milleti, yüksek sağduyusu ile bunu anlayacaktır. Bu taktirde meselenin halli benim şahsıma değil, tanıdığım Türk milletine yönelecektir; çünkü ben millet adamıyım, milletsever adamım. Onun sağduyusu haricinde hareket eder adam vaziyetine düşmem. Biricik emelim, bütün vatanseverlerin, bütün devlet ve ordu başlarının başını millete bağlamaktır. Millet, lâıyk olduğu büyük efendiliği bugün değilse yarın bütün mâna ve genişliği ile anlayacaktır; buna eminim. İşte o zaman, her millet ferdinin hakikî özellikleri millet tarafından belirtilecek ve tespit olunacaktır. Ben, o güne muvaffakiyetle yetişeceğimi ve millettten onun büyüklüğü ile orantılı mükâfatı alacağımı kuvvetle ümit ediyorum. 1921 (Asım Us, G.D.D. s. 111-112)

Ben istese idim derhal askerî bir diktatörlük kurar ve memleketi öyle idareye kalkıştırdım. Fakat ben istedim ki, milletim için modern bir devlet kurayım ve onu yaptım. (Yusuf Ziya Özer, T.T.K. Belleten,Cilt: 3, Sayı: 10, s. 287)

1932 yılında toplanan I. Türk Tarih Kongresi'nin sonunda Marmara Köşkü'nde verilen çay'da, öğretmenlerden birinin Atatürk'e "Paşam! Birçok Avrupalı muharrirler yazdıklarında, eserlerinde sizi diktatör diye nitelendiriyorlar. Buna ne buyurursunuz?" sorusuna verdiği cevap: Ben diktatör değilim ve heveslisi de olmadım. Benim diktatör olmadığımı şuradan hüküm veriniz, ben diktatör olsaydım siz bana bu suali soramazdınız! 1932 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s.116)

Cumhuriyet Halk Partisi'nin daimî başkanlığının teklif edilmesi münasebetiyle söylediği söz: Milletın sevgi ve güvenini kaybetmediğim müddetçe tekrar seçilirim; milletin reyı esastır. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 72)

Ömür boyu Cumhurbaşkanlığı teklifi söylentileri üzerine gazetecilere söyledikleri: Bana öteden beri bu ve buna benzer tekliflerde bulunanlar çok olmuştur. Siz ve kamuoyu bilmelisiniz ki bu yoldaki teklifler hoşuma gitmemiştir ve gitmez. Benim gayem Türkiye'de, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde millet egemenliğini takviye etmek ve ebedileştirmektir. Dediğiniz gibi bir teklifi, benim idealimi cidden rencide eden bir mânada telâkki ederim. Bu noktada şu veya bu tefsirlere giden sözlerin mânasını, beni iyi tanımış olan Türk milleti benden daha iyi takdir eder. 1930 (Cumhuriyet gazetesi, 26. 9. 1930)

Kendisine “Atatürk” diye hitap edilmesi üzerine söylemiştir: Kendisine yalnız adıyla hitap ettiren, benim kadar demokrat devlet başkanı biliyor musunuz? (M. Şükrü Akkaya, Ülkü Dergisi Cilt: 2, Sayı: 24, 1948, s. 5)

İzmir’de, halkla yaptığı bir toplantıda söylemiştir: Efendiler, ben şimdi burada hazırlanmış bir nutuk verecek değilim. Maksadım halkla, kardeşçe sohbet yapmaktır. Bu dakikadaki muhatabınız, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi ve Başkumandan değildir; sade bir milletvekili ve sizi çok seven bir hemşerinizi Mustafa Kemal’dir. Bu sebeple benden neler öğrenmek istiyorsanız, serbest olarak sormanızı rica ederim. 1923 (Atatürk’ün S.D., II, s. 84)

Dolmabahçe Sarayı’nda İstanbul halkı temsilcileriyle yaptığı konuşma esnasında söylemiştir: Artık bu saray, Allah’ın gölgelerinin değil, gölge olmayan, gerçek olan milletin sarayıdır. Ve ben burada milletin bir ferdi, bir misafiri olarak bulunmakla bahtiyarım. 1927 (Atatürk’ün S.D. II, s.247)

Konya’da esnaf ve tüccarlar tarafından tertip edilen ziyafette, bir tüccarın “Hükûmetin, ticaretimizi geliştirmek için ne gibi düşüncelere sahip olduğunu” sorması üzerine verdiği cevap: Evvelâ şunu söyleyim ki, bendeniz içinizde hükûmet adına değil, meclis adına değil, ordu adına değil, sadece bir milletvekili gibi, belki de yalnız bir arkadaşımız, bir kardeşimiz gibi bulunuyorum. Onun için sualinize hükûmet adına cevap vermeye yetkim yoktur. Eğer sualinizi “Sen ne diyorsun? Senin ticaretimiz hakkındaki fikrin nedir?” diye soraydınız o zaman cevap vermekte sakınca görmezdim ve kabul ediyordum ki asıl maksadınız da budur. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, s. 135-136)

Ben esasen saraylardan hoşlanmam. Devlet Reisi olmak mecburiyetiyle İstanbul’a geldiğim zaman, Dolmabahçe denilen soğuk bir yerde otururum. Ben orada rahatsız otururum. Ben bir evde oturmaktan, daha rahat ederim. (Hasan Cemil Çambel, Dünya gazetesi, 30. 8. 1952)

Annesi için yaptırılan mermer sandukalı ve uzun kitabeli kabrin fotoğrafını gördükten ve kitabede “Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri’nin valide-i muhteremeleri Zübeyde Hanımefendi’nin...” diye başlayan cümleyi okuduktan sonra Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak’a söyledikleri: İlk fırsatta İzmir’e gidersin, bu sandukayı ve kitabeyi kaldırtırsın; dağdan iki büyük ve uzun taş getirtirsin, birini olduğu gibi bir temel üzerine tespit ettirir, diğerini baş tarafına diktirirsin ve bunun bir yerini biraz düzelttirerek “Atatürk’ün anası Zübeyde burada gömülüdür” diye yazdırırsın, altına da ölüm tarihini koydurursun, yeter. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk’ün Hususiyetleri, 1965, s. 10)

Kendisine “Büyük Atatürk” diye hitap ettikleri vakit söylediği söz: İsmime böyle riyakâr kelimeleri karıştırmayınız. (Kılıç Ali, Atatürk’ün Hususiyetleri, 1955, s. 117)

Ben diktatör değilim. Benim kuvvetim olduğunu söylüyorlar; evet, bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamayacağım hiçbir şey yoktur. Çünkü, ben zoraki ve insafsızca hareket etmek bilmem. Bence diktatör, diğerlerini iradesine boyun eğdirenidir. Ben, kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim. 1935 (Aydın Tarihi, Sayı: 19, 1935)

Ben de yüzbinlerce insanı idare ettim; onları ölüme giden yola, seve seve sevk ettim. Fakat bir tanesine kamçı kullanmadım. 1923 (Latife Uşaklıgil, Tarih Dünyası, Sayı : 2, 1950)

Ben bir diktatörüm; fakat benim hayatımı tetkik edenler görürler ki, ben Mısır firavunları gibi şahsıma mezar yaptırmak için kırbaçlar altında insanları sürmedim. Ben, memlekette tatbik etmek istediğim

herhangi bir fikri evvelâ kongreler toplayarak, onlarla konuşarak bu fikirleri onlardan aldığım salâhiyete dayanarak tatbik ettim. İşte Erzurum, Sivas kongreleri, işte Büyük Millet Meclisi bunun en canlı ifadeleridir. 1932 (Enver Behnan Şapolyo, Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, s. 304)

Kapıda duran nöbetçi bile benden korkmaz. İsterseniz kendisinden sorunuz. Korku üzerine hâkimiyet kurulamaz. Toplara dayanan hâkimiyet devamlı olmaz. Böyle bir hâkimiyet ve hattâ diktatörlük, ancak ihtilâl olursa geçici bir zaman için lâzım olur. 1930 (Aydın Tarihi, II, 73, 1930)

Benim her emrim yapılır; çünkü benden, yapılmayacak emirler çıkmaz. (Asaf İlbaý, Tan gazetesi, 17. 7. 1949)

Benim kendi kuvvet ve kudretim, halkın bana gösterdiği inan ve güvenden ibarettir. Bu güven devam ettikçe, ben de bu güvene liyakat kazanmakta devam edecek ve geleceğe bu karşılıklı güvenle hep beraber yürüyerek inşallah pek az zamanda millete refah ve mutluluk verecek olan büyük amacımıza ulaşacağız! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.163)

Biz keyfi hareket etmeyiz. Müstebit asla değiliz. Hayatımız, bütün faaliyetimiz, memleket işlerinde keyfi ve müstebitçe hareket edenlere karşı mücadele ile geçmiştir. Bizim akıl, mantık, zekâ ile hareket etmek belli özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran vak'alar, bu gerçeğin delilidirler. Memleket ve millet işlerinde şahıslarıyla, yaptıklarıyla, fikirleriyle zararlı olmak vaziyetine düşenlere karşı, zaman zaman direndiğimiz olmuştur. Milleti gerçek düzelme yolunda yürümekten mene çalışmak isteyenlere sert ve amansız olmak istidadındayız. Toplumsal düzenimizi, bilerek veya bilmeyerek, bozucu kimselere müsaade edemeyiz; bunlar doğrudur. Bizden bu hususta sessiz kalma ve tarafsızlık isteyenleri tatmin edemiyorsak, bunun sebebi, memleket ve millet menfaatini her şeyin üstünde gördüğümüzdür. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 211)

Efendiler, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek gafleti, artık hiçbir kafada yer bulmamalıdır. Gerçek vaziyeti tanımaktaki gafletle, gafillere uymakla, zavallı milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir. Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 1. 2. 1930)

Çocukluğumda elime geçen iki kuruştan birini eğer kitaplara vermeseydim bugün yapabildiğim işlerin hiçbirini yapamazdım.

Benim fitratımda bir gayri tabiiilik varsa, Türk olarak dünyaya gelmemdendir.

Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti, ilelebet payidar kalacaktır.

Artık millet, yalnız bir şeyi için silâha sarılacaktır: Millî sınırlarımız içinde hayatını, bağımsızlığını ve egemenliğini müdafaa için! Artık bizim saldırgan bir askerî siyasetimiz olmayacaktır. Cihangirlik sevdasında, fütuhât peşinde bulunmayacağız. O zihniyeti takip yüzünden en ağır cezaları hâlâ çekmekteyiz. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 1. 1930)

İngiliz yazarı Armstrong'un "Bozkurt Mustafa Kemal" adlı kitabındaki görüşleri üzerine söylemiştir : Bu İngiliz subayı bana bir "cihangir" gözüyle bakıyor. Ben, "cihangir" değilim; olmak da istemem! Biz Türk ordusuyla "cihangirlik"e karşı koymuşuzdur. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, T.T.K. Belleten, Cilt XX, Sayı : 80, s. 531-532)

KİTAPLAR ve OKUMA ALIŞKANLIĞI

Mustafa Kemal Atatürk, kitap okuma konusunda arkadaşı Vasfı Çınar'ın; “-Paşam tarihle uğraşıp kafanı yorma. 19 Mayıs'ta kitap okuyarak mı Samsun'a çıktın?” sorusu üzerine; “Ben çocukken fakirdim. İki kuruş elime geçince bunun bir kuruşunu kitaba verirdim. Eğer böyle olmasaydı, bu yaptıklarımın hiçbirini yapamazdım.”

Okul sayesinde, okulun vereceği ilim ve fen sayesinde ki, Türk milleti Türk sanatı, Türk iktisadiyatı, Türk şiir ve edebiyatı bütün güzellikleriyle gelişir.

Hedefe yalnız çocukları yetiştirmekle ulaşamayız! Çocuklar geleceğindir. Çocuklar geleceği yapacak adamlardır. Fakat geleceği yapacak olan bu çocukları yetiştirecek analar, babalar, kardeşler hepsi şimdiden az çok aydınlatılmalıdır ki, yetiştirecekleri çocukları bu millet ve memlekete hizmet edebilecek, yararlı ve faydalı olabilecek şekilde yetiştirsinsin! Hiç olmazsa yetiştirmek lüzumuna inansınlar! Okullardan başka gazeteler, küçük dergiler köylere kadar yayınlanıp dağıtılmalıdır. Bizim köylümüz ne gazete ne dergi vs. okumaz. Bilenler bilmeyenleri toplayıp, okutmayı, onlara okumayı anlatmayı bir vazife bilmelidir.

En güzel sevgi kitap sevgisidir

Hiç bir gemi ,bizi bir kitap kadar uzaklara götüremez.

Hedefe yalnız çocukları yetiştirmekle ulaşamayız! Çocuklar geleceğindir. Çocuklar geleceği yapacak adamlardır. Fakat geleceği yapacak olan bu çocukları yetiştirecek analar, babalar, kardeşler hepsi şimdiden az çok aydınlatılmalıdır ki, yetiştirecekleri çocukları bu millet ve memlekete hizmet edebilecek, yararlı ve faydalı olabilecek şekilde yetiştirsinsin! Hiç olmazsa yetiştirmek lüzumuna inansınlar! Okullardan başka gazeteler, küçük dergiler köylere kadar yayınlanıp dağıtılmalıdır. Bizim köylümüz ne gazete ne dergi vs. okumaz. Bilenler bilmeyenleri toplayıp, okutmayı, onlara okumayı anlatmayı bir vazife bilmelidir. (1923)

KIYAFET

Kıyafet tarzımızı aşırıya vardiıranlar, kıyafetlerinde aynen Avrupa kadınına taklit edenler düşünmelidir ki, her milletin kendine özgü gelenek, görenekleri ve kendisine özgü millî özellikleri vardır. Hiçbir millet aynen diğer bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne kendi milliyeti sınırlarında kalabilir. Bunun neticesi şüphesiz ki hüsrandır. (1923, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 154)

Bir fikri daha düzeltmek isterim. Milletimizin içinde gerçek din âlimleri, âlimlerimiz içinde milletimizin gerçekten iftihar edebileceği din bilginlerimiz vardır. Fakat bunlara mukabil, ilmî kıyafet altında ilim gerçeğinden uzak, gereği kadar okuyup öğrenmemiş, ilim yolunda yeteri kadar ilerleyememiş hoca kıyafetli cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 144)

Cumhuriyet Hükûmeti'mizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafeti

giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuma yazması olmayanlara tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın mümessilleri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeti bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum: “Bu vaziyet ve yetkiyi kimden, nereden almışlardır?” Millete hatırlatmak isterim ki, bu laubaliliğe müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı kıyafeti taşımalarındaki mahzur bakımından hükûmetin dikkatini çekeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215-216)

Devlet memurları, bütün milletin kıyafetlerini düzeltecektir. İlim, sıhhat açısından pratik olmak itibarıyla her görüş noktasından tecrübe edilmiş medenî kıyafet giyilecektir. Bunda, tereddüde yer yoktur. Asırlarca devam eden gafletin acı derslerini tekrarlamaya takat yoktur. Biz, medenî insan olduğumuzu ispat ve gösterme için gerekeni yapmakta asla tereddüt etmeyeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s.61)

Milletimizin kuvvetli seciyesi, sarsılmaz iradesi, ateşli milliyetçiliği, iktisadi muvaffakiyetinden doğacak feyizlerle de lârünüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de beynelmiledir. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mâna var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için çamuru atmak elzemdir, tabiidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya plâtimden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevk edenler varsa onların ahmaklık ve kalın kafalığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve beynelmilel kıyafet, bizim için çok cevherli milletimiz için lâıyk bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpin veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kravat, yakalık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim: Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot gibi, bonjur gibi, smokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz ve onlara sormak isterim:

Yunan serpuşu olan fesi giymek uygun olur da, şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? (1925)

KÖYLÜ

Türkiye'nin gerçek sahibi efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete müstahak (en çok lâıyk) olan köylüdür.. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisadi siyasi aslî gayeyi gözetir. (1 Mart 1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 240)

Türk köylüsünü 'Efendi' yerine getirmedikçe memleket ve millet yükselmez. (Mahmut Esat Bozkurt, Yakınlarından Hatıralar S. 94)

Milli ekonominin temeli, ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. Fakat, bu hayatî işi, isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce ciddî etütlere dayalı bir ziraat siyaseti tespit etmek ve onun için de, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik

edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır. Bu siyaset ve rejimde, önemli yer alabilecek noktalar başlıca şunlar olabilir: Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünmez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlandırmak lâzımdır. (1937) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.412)

Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki emeklerini asrî, iktisadî tedbirlerle azamî haddine çıkarmalıyız. Köylünün çalışmalarının netice ve semeresini kendi menfaati lehine azamî haddine yükseltmek, istisadî siyasetimizin temel taşıdır. Onun için, bir yandan çiftçinin emeğini arttıracak ve semereli kılacak bilgi, vasıta ve fennî aletlerin kullanma ve yapılmasına, öte yandan onun çalışmalarının neticelerinden azamî derecede faydalanmasını temin edecek iktisadî tedbirlerin alınmasına çalışmak lâzımdır. (1922)

Halk, köylüler bana her yerde iş programını şu iki kelime ile ihtar ettiler: Yol, mektep. Hattâ yoldan bahsederlerken 'yol köylünün kanadadır' demeleriyle her şeyden evvel ona ehemmiyet verdikleri anlaşılıyor. Gerçekten bütün ekonomi birinci kelimenin ve herşey ikinci kelimenin içindedir. 1934 (Atatürk'ün S.D. II, S. 193 – 194)

“Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkumdur. Türk milleti, kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen karıştırıcı, sefil, vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirli emelleri anlamayacak ve onlara hoşgörü ile davranacak bir topluluk değildir. O, şimdye kadar olduğu gibi doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkumdur. Bunda köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.”

Benim en çok sevdiğim spor, serbest güreştir. Hangi Türk askerini, köylüsünü isterseniz soyup meydana çıkarınız. Dik omuzları, iyi, kusursuz teşekkül etmiş adaleleri, keskin yüz çizgileri, yanık tatlı renkleri, kafa yapıları, insanın ruhuna itimat ve neşe veren bir eser olarak canlanır. (Ferit Celâl Güven, Yücel Dergisi. Cilt: X, Sayı: 57, 1939, S. 130)

KURTULUŞ SAVAŞI

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım mânasız sözlerden ibarettir. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Ben, 1919 senesi mayıs içinde Samsun'a çıktığım gün elimde, maddî hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk Milleti'nin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevi bir kuvvet vardı. İşte ben bu millî kuvvete, bu Türk Milleti'ne güvenerek işe başladım. Ben, Türk ufuklarından bir gün mutlaka bir güneş doğacağına, bunun hararet ve kuvvetinin bizi ısıtacağına, bundan bize bir güç çıkacağına o kadar emindim ki, bunu âdeta gözlerimle görüyordum. 1937

Ben ve benim gibi birçok vatandaşlar, kardeşler, milletin asıl vatani, ümitsiz felâkete düştüğü zaman görevli oldukları, vicdanen, namusen, haysiyeten yükümlü buldukları vazifeyi yapmak mevkiinde kaldılar. Bunu elbette yapacaklardır. Yapmaları mecburi idi, vicdani idi, insani idi, millî namus gereği idi. Ben bu mukaddes esasların dışında hareket edebilir mi idim? Efendiler; elbette edemezdim. Türk Milleti'nin hakiki hiçbir ferdi bu gereklerin haricinde hareket edemezdi. Ben elbette bu elim manzara karşısında vicdanımın emirlerine muhalif, millî namusumuza aykırı hareket edemezdim. (1925)

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamiyle milletle birlikte, fedakârane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Millî irade kendi istikametinde bir nehir gibi coşup taşacaktır. Mücadeleyi her noktasından düşünerek uyanış ve coşkunluk hasil olmuştur. Sadece dayanıklı olmak ve vazifede kusur etmemek temel şarttır. (1919)

Millî dava ancak bu inanç, bu irade ve azimle gerçekleştirilecektir. Yaşaması ve muzaffer olması gereken değersiz şahıslarımız değil, millî kurtuluşu temin edecek olan fikirlerdir. (1919)

Aziz ve mübarek vatanımızı kurtarmak için bütün aydınların, herkesin hazır olması lâzımdır. İstanbul'a gitmeyeceğiz. Anadolu, en büyük hazinedir. Vatanın sinesinde kurtuluş çarelerini beraberce ölünceye kadar aramaya, temin etmeye çalışacağız. (1919)

Bazı arkadaşların yoksulluk içinde bu büyük dâvanın başaramayacağını zannederek, memleketlerine dönmek arzusunda olduklarını duydum. Arkadaşlar! Ben sizleri bu millî dâvaya silâh zoruyla davet etmedim, görüyorsunuz ki sizi burada tutmak için de silâhım yoktur. Dilediğiniz gibi memleketlerinize dönebilirsiniz. Fakat şunu biliniz ki, bütün arkadaşlarım beni yalnız bırakıp gitseler, ben bu Meclis-i Âli'de tek başıma kalsam da, mücadeleye ahdettim. Düşman adım adım her tarafı işgal ederek Ankara'ya kadar gelecek olursa, ben bir elime silâhımı, bir elime de Türk bayrağını alıp Elma Dağı'na çıkacağım. Burada tek başıma son kurşunuma kadar düşmanla çarpışacağım. Sonra da bu mukaddes bayrağı göğsüme sarıp şehit olacağım. Bu bayrak kanımı sindire sindire emerken, ben de milletim uğruna hayata veda edeceğim. Huzurunuzda buna and içiyorum. (1920-Birinci Büyük Millet Meclisi'nin gizli celsesinde)

Millî müdafaamızı; düşmanların bayrakları, babalarımızın ocakları üstünden çekilinceye kadar terkedemeyiz. İstanbul mabedleri etrafında düşman askerleri gezdikçe, öz vatan toprakları üstünden yabancı adamların ayakları çekilmedikçe biz mücadelemize devam etmeye mecburuz. Kendi hükümetimizin idaresi altında bedbaht ve fakir yaşamak, yabancı esareti bahasına nail olacağımız huzur ve mutluluktan bin kere üstündür. (1920)

Bizi imha etmek görüşü karşısında mevcudiyetimizi silahla muhafaza ve müdafaa etmek pek tabiidir. Bundan daha tabî ve daha meşru bir hareket olamaz. (1921)

“Uçurumun kenarında yıkık bir ülke... Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllarca süren savaş Ondand sonra, içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için arasız devrimler İşte Türk genel devriminin bir kısa deyimini.”(1935)

Birinci İnönü Meydan Muharebesi, inkılâp tarihimizin çok mühim, çok verimli bir sayfasıdır. Gelecek nesiller ve bütün dünya bu sayfayı araştırıp inceledikçe, Türk inkılâbını yapan bugünkü Türk ordusunu

ve bu orduyu bağından çıkararak bugünkü Türk topluluğunu, elbette saygı ile anacak ve takdir edecektir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 205)

“Kan ile yapılan inkılâplar daha sağlam olur, kansız inkılâplar ebedileştirilemez Fakat biz inkılâba ulaşmak için lüzumu kadar kan döktük Bu kanlarımız, yalnız muhabere meydanlarında değil, aynı zamanda memleketin dahilinde de döküldü Biliyorsunuz ki Hendek'te, Bolu'da, Konya'da, Yozgat'ta vesair memleketlerimizde bir çok isyanlar meydana geldi ve bunların hepsi bastırıldı Temenni ederim ki, bu dökülen kanlar yeterli olsun ve bundan fazla kan dökülmesin...”22.01.1923, Bursa Şark Sinemasında Halkla Konuşma

Yaşama ve bağımsızlık gayemiz, istilâ ve tecavüz hırsıyla çarpışıyordu. Nihayet Ocak ayının onbirinci günü sabahı muharebe meydanı, meşru gayenin zafer fecrine bir belirti alanı oldu. Yeni Türkiye Devleti'nin küçük, fakat millî ülkülü genç ordusu, en dar bir hesaplama üç misli düşmanı İnönü Meydan Muharebesi'nde mağlup etti. Strateji sanatının en nazik gereklerini isabetle uyguladı. Yeni Türkiye Devleti'nin bağımsızlık tutkusu, mütevazı bir varlık içinde söndürülmesi imkânsız bir ateşin imha edici alevleriyle kendini ve yeni devletin yapısındaki manevâ sağlamlığı Birinci İnönü Meydan Muharebesi'nde dünyaya ispat etti. 1924 (Atatürk'ün S.D.III, s. 73)

Birinci İnönü muharebe meydanının ufuklarında yükselen zafer güneşi, Türk milletinin yüksek fazilet ve mâneviyatının belirtisidir. Bu doğuş karşısında, büyük bozgunlar oldu! Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının, Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Muharebesi'ni kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak edebiyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 206)

Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının; Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan muharebesini kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak ebediyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S.206)

İkinci İnönü Muharebesi, milletimizin davasındaki isabet ve kutsallığı bütün dünyaya duyurdu. Yunan iddialarındaki sahtelik de bütün dünyaca anlaşıldı. ..Yunanlılar, meselenin tahmin ettikleri kadar basit olmadığını İkinci İnönü Muharebesi'nde anladılar. Bunun üzerine genel seferberlik şeklinde esaslı bir surette tedbirlere başvurdular. Bütün ordularıyla ciddî bir sefere karar verdiler. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 234)

İkinci İnönü Zaferi üzerine, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf: Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde yüklendiğiniz vazife kadar ağır bir vazife yüklenmiş komutanlar enderdir. Milletimizin bağımsızlığı ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters giden talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istilâ hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı, tarihin iftihar kitabesine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükranla sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükselme pırlıtsı ile dolu bir geleceğin ufku da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim. 1921 (Nutuk II, s. 580-581)

Afyon, kat'i neticeyi teminde çok hesaplı ve belki bu itibarla daha büyük harekâta sahne olmuş ise de Sakarya'nın kıymet ve azameti hiçbir zaman eksilmez. Gerçi, Sakarya da hesapsız bir meydan muharebesi değildi. Fakat bunun hesabı yalnız çok büyük milletimizin yurtseverlik ve yüceliğine dayandırılmıştı. Millet, kendisinde mevcudiyetine emin bulunduğumuz bu yurtseverlik ve yüceliği fazlasıyla gösterdi. Büyük Millet Meclisi'nin verdiği salâhiyetlerle donanmış Başkomutan, bir iki beyanname ile millete vaziyeti ve vazifeleri ihtar etti. Bu hitap, bütün bir milleti, bütün bir hükümet teşkilâtını şahlandırmaya kifayet etti. O zaman her taraftan koşuldu ve ancak böylelikle ki Sakarya'da Türk tarihinin harikası gerçekleşti. 1924 (Atatürk'ün S.D.V,s. 104)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun Sakaryada kazanmış olduğu meydan muharebesi pek büyük bir meydan muharebesidir. Harb tarihinde benzeri belki olmıyan bir meydan muharebesidir. Büyük meydan muharebelerinden biri olan Mukden Meydan Muharebesi dahi yirmibir gün devam etmemiştir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, S.177)

Subaylarımızın kahramanlıkları hakkında söyleyecek söz bulamam, yalnız ifadede isabet edebilmek için diyebilirim ki, bu muharebe subay muharebesi olmuştur. Bu sebeple subay arkadaşlarımla en ufak rütbelisinden en büyük rütbelisine kadar kıymet ve fedakârlıklarını bütün kalp ve vicdanıyla ve takdirlerle anarım. Fertlerimizi övüşten, övmeden çok yüksek görürüm. Zaten bu milletin evlâdı başka türlü tasavvur edilemez. Bu milletin evlâtlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz. Askerlerimiz hakkında yeni bir şey ilâve etmek isterim: Kahraman Türk askeri, Anadolu muharebelerinin mânasını anlamış, yeni bir ülkü ile muharebe etmiştir. Böyle evlâtlara ve böyle evlâtlardan mürekkep ordulara malik bir millet, elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla muhafaza etmeğe muvaffak olacaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak hayal ile vakit geçirmektir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 178)

Arkadaşlar! Topçularımız bu mevzilere gece geldiler ve karanlık içinde mevzi aldılar ve fecirle beraber bütün dünyanın gözleri açıldığı zaman, ateşe başladılar. Tam bir takdir ve hürmetle bunu anmak isterim ki, topçularımızın o gün göstermiş olduğu ustalık ve anlayış, bütün dünya topçuları için örnek olacak nitelikte idi. Askerî hayatımda bu kadar mükemmel bir topçu ve bu kadar mükemmel idare edilmiş bir topçu ateşi nadiren gördüm. Topçularımız, saat 4.30'da endahta başladılar; bilirsiniz ki, topçulukta evvelâ ateş tanzim etmek için, endaht yapılır. Yarım saat zarfında bütün bu cephe üstünde endaht tanzim edilmiş ve saat beşte, yani yarım saat sonra, bu saydığım hedefler üzerine şiddetle tesir endahtına başlanmıştır. Bu mevziler, çok ve çok sağlamdı. Bu mevzilerin savunma ile ilgili kıymetini en son tetkik eden bir İngiliz Kurmayı'nın verdiği raporda, "Eğer Türkler, bu mevzileri dört, beş ayda işgal ederlerse, bir günde düşürdüklerini iddia edebilirler." deniliyordu. Fakat Türklerle, bu mevzileri ele geçirmek, için üç dört ay değil, bir gün de değil, yalnız bir saat kâfi gelmişti. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 244-245)

Bütün bu muharebeler olurken, süvarilerimiz tamamen düşman birliklerinin gerilerinde olmak üzere hareket ediyordu. Meselâ, Olucak'ta ve Başkilise'de bazen piyade gibi, ateş muharebesi yaptı ve fakat ekseriya, kılıcını çekti ve dört nala düşman safları içerisine girdi. Süvarilerimizin burada gösterdiği yiğitlik, tasavvurun üstündedir ve tasviri mümkün değildir. Henüz muharebeye girmemiş taze düşman tümenlerini görür görmez, süvarilerimiz tahammül edemiyorlardı, bunları durdurmaya imkân yoktu ve derhal kılıcını çekiyor ve düşman içerisine dalıyorlardı. Gerçekten, bu kahramanlık sayesinde batıya çekilmek isteyen düşman birlikleri durmaya ve vaziyet almaya mecbur edildi ve o esnada bir taraftan

piyadelerimiz ve topçularımız yetişti ve düşmanı tekrar muharebeye mecbur ettik. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 249-250)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti'nin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız "Şehit Asker" abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dikeceklere, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 178-179, Atatürk'ün B.N., S. 81-82)

Öğleden sonra düşman, ateşten bir daire içine alınmıştı ve gözlerimle görüyordum ki düşman, şaşkınlık işaretleri gösteriyordu. Kuzeye, doğuya, batıya, güneye başvuruyorlardı. Her taraf ateş ile kapanmış idi, aynı zamanda piyadelerimiz ateşten vazgeçerek, süngülerini taktı ve bir an evvel düşman mevzilerine girmek için saldırdılar. Bu son vaziyetten iki buçuk saat sonra, süngülerimiz düşman göğsüne girmiş ve mesele halledilmiş bulunuyordu. Aynı zamanda gece yaklaşıyordu ve sanki, gecenin karanlığı pek feci olan bu manzarayı, cihanın gözlerinden saklamak için acele ediyordu. Gerçekten arkadaşlar, bu harp cephesini ertesi günü gezdiğim zaman, üzüntü duymaktan nefsimi menedemedim. Bir asker için ve herhangi bir asker için, bu vaziyet üzüntüyü gerektirir. Fakat, Allah'ın bunlara bunu mukadder etmiş olmasına göre, burada bu vaziyete girenler asker değildir; bunlar herhalde caniler ve katillerdir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 251)

Bu Anadolu Zaferi, tarih arasında, bir millet tarafından tamamen benimsenen bir fikrin, ne kadar güçlü ve ne kadar zinde bir kuvvet olduğunun en güzel bir misali olarak kalacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 260)

Bütün bu muvaffakiyet yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün muvaffakiyet, bütün milletin azim ve imanı ile çalışmasını birleştirmesi neticesidir. Kahraman milletimizin ve seçkin ordumuzun kazandığı başarı ve zaferlerdir. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, S. 76-77)

Biz, bu harekâtı, neticesini tamamen bilerek yaptık. Bütün bunlar, belki bütün dünyaya hayret verecek niteliktedir. Onun için, ordumuzun kudretini anlamayan ve anlamaktan âciz olanlar, bu muazzam eseri beklenmedik bir tesadüf eseri gibi göstermek istiyorlar; fakat, hiçbir vakit öyle değildir. Harekât bütün teferruatına kadar tamamen düşünülmüş, tespit olunmuş, hazırlanmış, idare edilmiş ve neticelendirilmiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 256)

Milletin mukadderatını doğrudan doğruya üzerine alarak karamsarlık yerine ümit, perişanlık yerine düzen, tereddüt yerine azim ve iman koyan ve yokluktan koskoca bir varlık çıkaran Meclisimizin yiğit ve kahraman ordularının başında, bir asker sadakat ve itaatiyle emirlerinizi yerine getirmiş olduğumdan dolayı bir insan kalbinin nadiren duyabileceği bir memnuniyet içindeyim. Kalbim bu sevinçle dolu olarak, pek aziz ve muhterem arkadaşlarımı, bütün dünyaya karşı temsil ettikleri hürriyet ve bağımsızlık fikrinin zaferinden dolayı tebrik ediyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 240)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve ondan sonra düşman ordusunu tamamen imha veya esir eden ve kılıçtan kurtulanları Akdeniz'e, Marmara'ya döken harekâtımızı izah ve niteleme için söz söylemeyi gereksiz sayarım. Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle neticelendirilmiş olan bu harekât, Türk ordusunun, Türk subay ve kumanda heyetinin yüksek kudret ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden muazzam bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve bağımsızlık fikrinin ölmez abidesidir. Bu eseri meydana getiren bir milletin evlâdı, bir ordunun Başkomutanı olduğumdan, daima mesut ve bahtiyarım. 1927 (Nutuk II, s. 677)

Bizim bu büyük zaferimizin doğuracağı büyük neticeler, yalnız Türkiye'nin mukadderatı üzerine etkili olmakla kalmayacak, aynı zamanda bütün zulüm görmüş milletleri, kendi hayat ve bağımsızlıklarını tehdit ve tazyik eden zalimler aleyhine hareket için gayrete getirecektir. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 479)

Bütün arkadaşlarımın Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini göz önüne alarak ilerlemesini ve herkesin zihnî güçlerini ve kahramanlık ve vatanseverlik kaynaklarını yarışarcasına göstermeye devam etmesini isterim. Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir. İleri! 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 449-450)

Ordularımız, asıl kuvvetleri ve bütün harp gereçleri ile dört yüz kilometreyi on gün içinde aşmış geçtiler. Diyebilirim ki, süvari tümenlerimizle piyade birliklerimiz düşmanı ezip İzmir'e yürümekte birbirleriyle yarış etmişlerdir. İzmir rıhtımında süvarilerimizin kılıçları denizde resim gibi şekillenirken, piyadelerimiz Kadifekale'de Türk bayrağını semaya yükselttiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının, harp tarihine verdiği son harekât örneğinin kıymeti, bu harekât bütün safhalarıyla tetkik edildikten sonra ve belki bugün değil, yarın anlaşılacaktır. Büyük orduların yürüyüş birimi yanlış hatırlamıyorsa, günde 20-25 kilometredir. Bundan dolayı, askerlerimize İzmir'e kavuşmak için her gün bu mesafeyi aşmış geçirten kuvvet kaynağının, ne yüce bir vatan aşkı olduğunu anlamak güç değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s.39)

9 Eylül 1922 günü İzmir'de Yakup Kadri'ye söyledikleri: Millî Mücadelemizin bu safhası kapanmıştır; şimdi ikinci safhasını açmamız lâzım geliyor. 1922 (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Vatan Yolunda, s. 176)

Türk kumandanları kumanda etmesini, Türk askeri ölmesini bildi. Harbi kazanışımızın sırrı bundan ibarettir. 1922 (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Atatürk, s. 90)

Türk tarihinde askerlerimiz, ilk defa olarak ülkeleri uğruna asil bir maksatla harp etmiş bulunuyorlar. Askerlerimiz, ayakları altında bir metre yüksekliğinde çukur, çamur bulunmasına rağmen düşmanlarına karşı koşa koşa, sevine sevine gidip harp etmişlerdir. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 35)

Vatanın kurtuluşu, milletin görüş ve idaresi kendi alınyazısı üzerinde kayıtsız şartsız hâkim olduğu zaman başlamış ve ancak milletin vicdanından doğan ordularla olumlu ve kesin neticelere kavuşmuştur. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.459)

Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çiğnemek ve çiğnetmek teşebbüsü, muzaffer ordumuzun fedakârane ve cansiperane gayretiyle lâıyk olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihin nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s.290)

Şunu bir gerçek olarak biliniz ki, şeref hiçbir vakit bir adamın değil, bütün milletindir. Eğer yapılan işler mühimse, gösterilen muvaffakiyetler belli ise, inkılâplar dikkati çekici ise her fert kendini tebrik etmelidir. Çünkü, böyle büyük şeyleri ancak çok kabiliyetli olan büyük milletler yapabilir ve bu milletin her ferdi, böyle en kabiliyetli ve büyük bir millete mensup olduğunu düşünerek kendini tebrik etsin. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.123)

Bütün bu muvaffakiyet, yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün muvaffakiyet, bütün milletin azim ve imanı ile çalışmasını birleştirmesi neticesidir. Kahraman milletimizin ve seçkin ordumuzun kazandığı başarı ve zaferlerdir. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 76-77)

Bu taarruz gününde, en son kanatta bir tümenimiz -57. Tümen- taarruzlarını yöneltirken, kuvvetlerini biraz birbirinden uzakta buldurmuştu. Bu nedenle düşman üzerine, etkili bir baskı yapamıyordu. O tümenin komutanı Reşat Bey adında bir zattı. Bu zatı çok eskiden tanıyorum; Muş'ta beraber muharebe yaptık, Suriye'de çok muharebeler yaptık. Çok kıymetli bir askerdi; şahsen bana sevgisi ve güveni vardı. Telefonla sordum: "Niçin hedefinize ulaşamadınız?" dedim. Cevap olarak dedi ki "Yarım saat sonra bu hedeflere ulaşacağız!" Halbuki, yazık ki yarım saatte bu hedefler ele geçirilememişti. Tekrar sorduğum zaman, telefonda Reşat Bey'in son vedanamesini okudular; orada diyordu ki: "Yarım saat içinde size o mevzileri almak için söz verdiğim halde, sözümü yapamamış olduğumdan dolayı yaşayamam!" Bu misali, Reşat Bey'in o hareketini takdir etmek için söylemiyorum. Tabii öyle bir muamele ve öyle bir hareket, bizce kabule değer değildir. Yalnız, ordumuzda subayların, komutanların kendilerine verilen vazifeyi yapmada gösterdiği, istekle ileri atılışı ve namus hissini göstermek isterim. Gerçekten, ordumuzdaki subaylar ve komuta yüksek heyeti, birbirlerine karşı böyle bir sevgiyle, hürmetle, inan ve güvenle bağlıdır ve üstünden aldığı emri bir namus sayarak yaparlar. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 245-246)

Müdafaa hattı yoktur, müdafaa sathı vardır. O satır, bütün vatandır. Vatanın, her karış toprağı, vatandaşın kaniyle ıslanmadıkça terk olunamaz. Onun için küçük, büyük her birlik, bulunduğu mevziden atılabilir. Fakat küçük, büyük her birlik, ilk durabildiği noktada, tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder. Yanındaki birliğin çekilmeye mecbur olduğunu gören birlikler, ona uyamaz. Bulduğu mevzide sonuna kadar direnmeye ve dayanmaya mecburdur. 1921 (Nutuk II, s. 618)

Bu zafer, bize bir imkân veriyor. Biz, bu imkânı memleketimizin, milletimizin aydın, mutlu ve rahata erişmiş geleceği için kullanacağız! 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

Şükrü Kaya'nın, bir 30 Ağustos Zafer Bayramı gecesi sofrada "Paşam, İstiklâl Savaşı'nda Başkumandan sıfatıyla muharebelerde verdiğiniz emirler bir yerde toplanmış mıdır?" sorusuna verdiği cevap: Bir gün Kurtuluş Savaşı'nın, Millî Mücadele'nin askerî tarihini yazacaklar, belki de benim Başkomutan sıfatıyla verdiğim bir yazılı ve imzalı emrime tesadüf etmeyeceklerdir. Savaş arkadaşlarım buradadır, hep bilirler: Ben muharebede daima o cepheden bu cepheye gider, yapılması gereken hareketleri komutanlara dikte eder, onlara not ettirir ve kendilerini de ikna ettikten sonra, "Şimdi ordu birliklerimize derhal bu hareketlerin yapılmasını kendi imzanızla tebliğ ediniz!" derdim. (Nejat Saner, Atatürk ve Sonrası, Cumhuriyet gazetesi, 4. XI. 1970)

Kahraman Türk ordularının kazandıkları büyük zaferlerde şahsıma düşmüş olan vazifeleri yapabilmişsem çok bahtiyarım. Yalnız bu noktada bir gerçeği açıklamak için söyleyeyim ki, benim ordularımızı yönelttiğim hedefler, esasen ordularımın her erinin, bütün subaylarının ve

komutanlarının görüşlerinin, vicdanlarının, azimlerinin, ülkülerinin yönelmiş olduğu hedefler idi. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 228)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Büyük Zafer'den sonra, İngiliz kadın gazeteci Grace Ellison'un "Başarı kazanacağınızdan şüphe ettiğiniz oldu mu?" sorusuna verdiği cevap: Hiçbir zaman... Henüz elimizde harp gereçleri bulunmadığı zamanlarda bile, işin bugünkü neticeleri alacağını hesap etmiştim. Taarruzumuzu tehir etmemize sebep, kan dökmemektir. Bu maksatla taarruzdan evvel Fethi Bey'i Londra'ya gönderdik. Barışı kanla değil, mürekkeple imza etmek istiyorduk. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 97-98)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhiyle göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Bu hareketi yapan bir ordunun babalarından ve analarından ibaret olan milletimiz, bütün cihana karşı en yüksek hürmet mevkiini ve değer mevkiini kazanmıştır. Milletimiz çekinmeksizin iftihar edebilir. Bu, en kuvvetli şartlarla haklıdır ve ben, böyle bir milletin nâçiz bir ferdi olmakla en büyük mutluluğu hissediyorum. Bu muharebe meydanlarında, emsalsiz kahramanlıklar ve yiğitlik göstermiş olan subaylarımızın, erlerimiz ve komutanlarımızın her biri, ayrı ayrı bir menkıbe, bir destan oluşturan harekâtını hürmetle ve takdirle anıyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

Dört seneli mesaiden sonra son kat'î muzafferiyetimiz üzerine Mudanya Askerî Antlaşması yapıldı ve barış görüşmeleri devresine geçildi. Bu görüşmelerin seyrinde de tesadüf ettiğimiz müşkülât pek çoktur. Fakat, ben bunu pek tabîi buluyorum. Çünkü bu barış görüşmelerinde neticeye bağlanan hesaplar dört senelik değil, dörtyüz senelik bir devrin kötü mirası idi. Gerçekten Osmanlı İmparatorluğu en haşmetli, azametli ve kuvvetli devirlerinden itibaren milletin bağımsızlığı zararına, hayatî menfaatları zararına o kadar çok şey feda eylemiş idi ki, netice yalnız kendisinin çöküp batmasından ibaret kalmadı; belki kendinden sonra da memleketin hakikî sahibi olan milleti, hak ve mevcudiyetinin ispatı için büyük müşkülâtla karşı karşıya bıraktı. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 306)

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabîi neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için,

hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabîi ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Türk Milleti, kendisi için, kendi geleceği ve kurtuluşu için çalışan müteşebbisleri, heyetleri güçlükler karşısında bırakmayacak kadar yüksek vatanseverlik ve yüksek şeref hisleriyle donanmıştır. (1926- Atatürk'ün B.N.S. 103-104)

Vatan mutlaka selâmet bulacak, millet mutlaka mutlu olacaktır. Çünkü kendi selâmetini, kendi saadetini memleketin ve milletin saadeti ve selâmeti için feda edebilen vatan evlâtları çoktur. (Nisan 1922)

Sakarya Meydan Muharebesi'ne ait anlattığı bir hatırası : Tepe, düşman ateşinin odaklaşan yoğunluğu ile âdeta yanardağ manzarası veriyor. Oradaki yetersiz kuvveti durmaksızın takviye etmek lâzım. Şuradan gelen beş yüz, buradan yetişen bin kişilik kuvvetlere daima tepelyi gösteriyordum. "Asker! Bak şu tepelye; gördün mü, işte oraya!" diyordum. Askerler bir tepelye, bir silâhlarına bakarak koşuyorlar, tepelye çıkıyorlar ve ateşin içinde kayboluyorlardı. Bu ısrarımızın bu kadar cesur ve yılmaz bir kahramanlıkla desteklenişi, tepelyi bizde bıraktırdı. Bu netice, o gün için fevkalâde büyük bir önem taşıyordu. (Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesi, 13. 3. 1931)

Lozan Konferansı, basit bir meseleyi çözümlerle uğraşmıyor. Yeni Türkiye Devleti'nin üçbuçuk senelik meselelerini çözümlerle yetinmiyor. Lozan Konferansı, başlangıcı çok eski olan bir mücadelenin derin safhalarını tahlil ederek onu olumlu bir sonuca bağlamaya çalışıyor. Şüphesiz ki, karışık bir muvazaneyi bariz bir neticeye ulaştırmak kolay değildir. Özellikle karışık hesapların sorumlusu da biz değiliz. Düşmanlarımız, yalnız bize ait hesapları sormak gibi adlî, insanî bir zihniyete sahip olsalardı, mesele iki günde biterdi. Fakat, öyle işe başladılar ki, asırların birikmiş meselelerini bizden soruyorlar. İtilâf Devletleri olumlu bir neticeye varmak istiyorlarsa, mutlaka eski zihniyetlerini terk etmek mecburiyetindedirler. Benim gördüğüme nazaran varılan zemin, neticede barışla sonuçlanacaktır. Bütün milletçe arzuya değer ki barış olsun. Cihanda barışın kurulması hem cihanın menfaati, hem bizim menfaatimize icabıdır. Herhalde biz, hem kendi menfaatimize aykırı olan, hem de cihanın menfaatine uymayan harbin devamına asla taraftar değiliz. Böyle olmadığımızı şimdiye kadar çok defalar ilân ettik, ispat ettik. Eğer medeniyet dünyası, bizim bu işte ne kadar samimî olduğumuzu anlarsa, barış için hiçbir mâni kalmayacaktır. Fakat, eğer barış isteyenlerin fikri, harp taraftarlarına galip gelmezse bütün iyi niyet ve samimiyetimize rağmen biz de bu neticeyi mukadder ve zarurî sayacağız, mukadderata tabi olacağız ve hiç şüphesiz etmiyorum, bugünkünden daha verimli neticeler alacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5-6.12.1929)

Lozan Konferansı düne ve bugüne ait, üç beş seneye ait hesapların sonuca bağlanmasıyla uğraşmakta değildir. Belki, üç, dört yüz senelik birikmiş ve yoğunlaşmış hesapların görülmesiyle meşguldür. Onun için bu kadar derin, bu kadar karışık, bu kadar kirli hesapların az zamanda içinden çıkmak kolay değildir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24.12.1929)

Lozan Barış Antlaşması'nın içine aldığı esasları, diğer barış teklifleriyle daha fazla karşılaştırmaya lüzum olmadığı fikrindeyim. Bu antlaşma, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sèvres Antlaşması'yla tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın yıkılışını ifade eder bir vesikadır. Osmanlı devrine ait tarihte benzeri görülmemiş bir siyasî zafer eseridir. 1927 (Nutuk II, s. 767)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri'ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk'ün S.D.V, s. 47)

Montreux Sözleşmesi'nin imzalandığı günün gecesi (18 / 19 Temmuz 1936) Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Bugün bayram günüdür; sevinç günüdür. Niçin bilir misiniz, ey sevgili yurttaşlar? Çünkü Lozan, Montrö'de taçlandırılmıştır. Lozan tamdır ve tamamiyetini daima tarihte okutacaktır. Fakat, onu mustarip eden ufak bir şey, Boğazlar vardı. İşte o Montrö'de çözümlenmiştir. Eğer Türk yüksek hassasiyeti bununla alâkadarsa mutlak sevinmektedir, seviniyor ve sevinmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1941)

Milletin yüksek seciyesine, ordusunun bükülemez pazısına ve medenî beşeriyetin aldatılamaz sağduyusuna dayanarak ve güvenerek kullanılan zekâ, mantık ve enerjinin, bütün beşeriyetin muhtaç olduğu barış ve huzur bahşeden neticeler doğurabileceğinin bir delili olan Montrö Konferansı eseri, cidden sevinmeye ve sevindirmeye değer bir tarihî hadisedir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 21.7.1936)

“Zafer «Zafer benimdir» diyebilenindir; başarı «başarılı olacağım» diye başlayanın ve «başarılı oldum» diyebilenindir.”(Konya, 1925)

“Başarı, tüm ulusun azim ve inancıyla çabasını birleştirmesi sonucu kazanılabilir.”(1921, İzmir) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, CII, Ankara,1997, s80-81)

Fransız Büyükelçisi'ne bir sohbet esnasında söylemiştir: Ben toprak büyütme dileklisi değilim; barış bozma alışkanlığım yoktur; ancak antlaşmaya dayanan hakkımızın isteyicisiyim. Onu almasam, edemem. Büyük Meclis'in kürsüsünden milletime söz verdim: Hatay'ı alacağım! Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getirmezsem onun huzuruna çıkamam, yerimde kalamam. Ben şimdiye kadar yenilmedim, yenilemem; yenilsem bir dakika yaşayamam. Bunu bilerek ve sözümü mutlaka yerine getireceğimi düşünerek benim dostluğumu lütfen bildirin ve doğrulayınız, Ekselâns Ambasadör... 1937 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk T. ve D.K.H., s. 5-6)

Bu, benim şahsî meselemdir. Durumu Büyükelçi'ye, daha başlangıçta açıkça ifade ettim. Dünyanın bu durumunda böyle bir meselenin, Türkiye ile Fransa arasında silâhlı bir anlaşmazlığa sürüklenmesi kesinlikle mümkün değildir. Fakat ben, bunu da hesaba kattım ve kararımı vermiş bulunuyorum. Şayet ufukta, bu yolda binde bir ihtimal belirirse, Türkiye Cumhurbaşkanlığı'ndan ve hattâ Büyük Millet Meclisi üyeliğinden çekileceğim ve bir fert olarak bana katılacak birkaç arkadaşla beraber Hatay'a gireceğim. Oradakilerle elele verip mücadeleye devam edeceğim. 1937 (Hazan Rıza Soyak, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1949)

27 Ocak 1937 tarihinde Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgraftan: Başarılmış olan millî davada

izlenen medenî usule, uluslararası lâîk olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Bu eser, Cumhuriyet Hükûmeti'nin millî meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda sonuçlandırmak için, cesaret ve feragatle hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette bulunduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti'nin bu siyaset kavrayışının, dünyada barış ve huzur isteyen ve bunun tabîî gereği olan hakseverliği benimsemeyi fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem kurulu olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümlenmesinde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti'ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla, sadece takdir ve tebrike değerlidir. 1937 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 579-580)

Bir suare'de Fransız Büyükelçisi'ne söylemiştir : Benim davamdır bu, asla şakaya gelmeyeceğini bilmelisiniz! (Falih Rifkı Atay, Atatürkçülük Nedir? s. 44)

Yarın sabah bir tümen asker yollasam, Hatay'ı alabilirim. Renani için harekete geçmeyen Fransızlar, bir Suriye sancağı için bizimle harbe girmezler; bunu da bilirim. Fakat, ya bu sefer şeref ve namus meselesi yaparlarsa? Milletler belli olur mu? Ben bir sancak için Türkiye'yi harp tehlikesine sokmam. 1937 (Falih Rifkı Atay, Çankaya, cilt: II, s. 466)

Verdiğimiz kararın uygulanmasını temin için henüz milletin alışık olmadığı meselelere temas etmek lâzım geliyordu. Umumca söz konusu olmasında büyük mahzurlar tasavvur olunan hususların konuşulmasında kesin zaruret bulunuyordu. Osmanlı hükûmetine, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine isyan etmek ve bütün milleti ve orduyu isyan ettirmek lâzım geliyordu. Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına tecavüz edenler kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silâhlı olarak mukabele ve onlarla mücadele etmek gerekiyordu. Bu mühim kararın bütün gerek ve zaruretlerini ilk gününde göstermek ve ifade etmek, elbette doğru olmazdı. Tatbikatı birtakım safhalara ayırmak ve vakalar ve hâdiselerden istifade ederek milletin hislerini ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım yürüyerek hedefe ulaşmaya çalışmak lâzım geliyordu. Nitekim öyle olmuştur. Ancak dokuz sene içinde yaptıklarımız bir mantık dizisi ile düşünülürse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz umumî istikamet, ilk kararın çizdiği hattan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden görünür. 1927 (Nutuk I, s. 14-15)

Süngü ile, silâhla, kanla elde ettiğimiz zaferden sonra, kültür, ilim, fen, ekonomi gibi alanlarda zafer kazanmak için çalışacağız. Milleti refah ve mutluluğa götüreceğiz bu alanlarda güvenle, başarıyla yürüyebilmek ise, yalnız bir şarta bağlıdır. Bu şart bulunmazsa o alanlarda başarılarımız imkânsızdır. Bu şart şudur: Millet, doğrudan doğruya kendi egemenliğine kendisinin sahip olmasıdır! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.135)

Kurtuluş kuralımız olan Misak-ı Millî'yi tarih sayfasına yazan, milletin demir elidir. Elde edilecek neticeye de milletin kendisi gözcü olacaktır. Millet, yalnız kendi kolları ve kendi kanıyla değil, aynı zamanda kendi başı ve kendi dimağıyla kazandığı egemenlik ve bağımsızlık cevherini, son felâkete kadar büyük bir saflık ve dalgınlıkla kendisine rehber tanıdığı ve derin bir teslimiyetle hayatını koruyucu saydığı şahıs ve yönetim şekillerine artık emniyet edemez. Millet, bundan sonra, hayatına, bağımsızlığına ve bütün varlığına bizzat kendisi gözcü olacak ve vatanın her tarafında yine yalnız kendisi ve kendi iradesi egemen olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 296-297)

Millî mücadelenin maksat ve gayesi tam istiklâlini ve kayıtsız-şartsız egemenliğini sağlamak ve sürdürmektir. Millet, dış istiklâlini kazanmak için, lâzım gelen hattı hareketini misakı millî ile ifa etmiştir. Millî hakimiyetini elde edebilmek için, takibi lâzım gelen hareket hattını da Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tespit etmiştir. (1923)

Harici siyasetimizde başka bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak, hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafaa ediyoruz ve edeceğiz. Şimdiki medeniyetin devletler arası münasebetlerde ortaya attığı ve en yüce, temiz emel ve düşüncelerin bir özeti demek olan “her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması” hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsi için tanıyoruz, bizim de bu hakkımızın kayıtsız şartsız talebimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların mesuliyeti şüphesiz sebep olanlara aittir. Bizi, millî davamızı takipten yıldırarak hiçbir vasıta, hiçbir kuvvet düşünölmüş değildir. Millî davamız, bizim hayatımızdır. Hayatına suikast edilen en zayıf yaratıkların bile bu isteğe karşı isyan ve nefretle son nefese kadar kendisini müdaafaya çalışmasından daha tabii bir şey yoktur. (1921)

Düşmanın mükemmel ve kuvvetli ordularını mağlup etmek için kendimizde bulduğumuz kuvvet ve kudret, dâvamızın meşruluğundandır. Gerçekten, biz millî hududumuz dahilinde hür ve müstakil yaşamaktan başka bir şey istemiyoruz. Biz Avrupa’nın diğer milletlerinden esirgenmeyen, haklarımıza tecavüz edilmemesini istiyoruz. (1921)

Biz bir amaç takib ediyoruz. Bu amacımız öteden beri muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi de onu tekrar ediyorum: Millet, devletin bağımsızlığını muhafaza etmek. Bunun içinde namus ve şeref tamamen yer alacaktır. Müstakil olarak milletimizin muayyen hudutlar dâhilindeki tamamîyetini muhafaza etmektir. Bunun için muharebe ediyoruz. Efendiler; memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahrib edilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu topraklar üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Bundan dolayı iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada lüzum yoktur. Ben size açık söyleyeyim; efendiler bazı yerler işgal edilmiştir bunun üç misli daha işgal edilmiş olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir vakitte bizim imanımızı sarsmayacaktır. (1920)

Millî mücadeleyi yapan, doğrudan doğruya milletin kendisidir, milletin evlâtlarıdır. Millet, analarıyla, babalarıyla, hemşireleriyle mücadeleyi kendisine ölkü edindi. Millî mücadelede şahsî hırs değil, millî ölkü, milli izzetinefis hakiki etken olmuştur. (1925- Atatürk’ün S.D. II, S. 231)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin

tarihî vâfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlanı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imânında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

İstanbul'u terk etmek zarureti, İstanbul'da hasıl olan elim şartlardan idi. Anadolu'ya geçmekteki maksadım, Anadolu'nun ortasında ve Türk milletinin büyük kütlesi içinde, Türk milletinin yüksek seviyesine ve sarsılmaz azim ve imanına dayanmak idi. Bundan başka hiçbir tedbirin memleket ve milletin derin yarasına çare olamayacağına kesin kanaat hasıl etmiştim. Onun için Samsun'a ayak bastığım dakikada aldığım ilk tedbir, Samsun ve havalisine dair yanımda bulunanlara gereken emirleri ve talimatı vererek hemen güneye yürümek oldu. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 101)

Meclis'in ve o Meclis'te beliren milletin kesin iradesi, hareket tarzımın mihrakını teşkil edecektir. Hiçbir sebep ve suretle değişmesine imkân olmayan bu kesin irade, mutlaka düşman ordusunu imha etmek ve bütün Yunanistan'ın silâhlı kuvvetinden meydana gelen bu orduyu anayurdumuzun mukaddes ocağında boğarak kurtuluş ve bağımsızlığa kavuşmaktır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 393)

Milletimizi şimdiye kadar söylediğim sözlerle ve hareketlerimle aldatmamış olmakla övünç duyuyorum. "Yapacağım. Yapacağız. Yapabiliriz" dediğim zaman onların gerçekten yapabileceğine inanmıştır. Nitekim Sakarya Muharebesi başlamadan evvel "Düşmanı memleketimiz içinde boğacağız" demiştim. Bana bazı mühim sayılan yerlerden müracaatlar vâki olarak "milleti beyhude yere kırdırmayınız" demişler; Romenlerden, Bulgarlardan, Yunanlılardan bahsederek kurtuluşumuzu geleceğe bırakmanın uygun olacağını söylemişlerdi. Fakat milletin kabiliyetini, imanını göz önüne alarak onlara "Hayır, yapacağız!" demiştim. Şimdi de milleti refaha, ilerlemeye, memleketi mutluluğa sevk etmek için mevcut kabiliyetimizi göz önünde alarak "Bunu da yapacağız!" diyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 70)

LAİKLİK

Bir akşam sofrada, Kılıç Ali tarafından kaydedilen bir sözü: Cumhuriyetçilik ve toplumsal inkılâp, lâiklik ve yenilikseverlik Türk'ün öz malı ve özelliği haline geldiğini görmek, benim için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. Onun meydana gelişi çok yaklaşmıştır. O günden sonra medeniyet ve inkılâp yolunun azimkâr yolcuları arasında, elbette görüş ve düşünüş farkları, tedbir ayrılıkları tabii olarak ortaya çıkar. Bu ayrılıklarında millet için, memleket için, devlet için daima hayır ve rahmet doğacak. (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi, 2. 11. 1970)

Serbest Cumhuriyet Partisi Lideri Fethi Okyar'a verdiği cevaptan : Büyük Millet Meclisi'nde ve millet karşısında ulus işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini

ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü büyük Meclis'te aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini, cumhuriyetin esaslarından sayarım. 1930 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 544)

Türk milleti, halk idaresi olan cumhuriyetle idare olunur bir devlettir. Türk Devleti lâiktir. Her reşit dinini seçmekte serbesttir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 352)

“Lâiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyeti de demektir.”(1930)

“Laiklik asla dinsizlik olmadığı gibi, sahte dindarlık ve büyücülükle mücadele kapısını açtığı için, gerçek dindarlığın gelişmesi imkanını temin etmiştir. Laikliği dinsizlikle karıştırmak isteyenler, İlerleme ve canlılığın düşmanları ile gözlerinden perde kalkmamış doğu kavimlerinin fanatiklerinden başka kimse olamaz.”(1930)

Cumhuriyet'in temelini laik bir dünya görüşüne dayalı olduğu hiçbir zaman unutulmamalı ve bu gerçek gözden kaçmamalıdır. Zira Türk halkı teokratik yönetimden çok ızdırap çekmiştir. Geri kalışının nedenleri arasında bunun önemli bir yeri vardır. (1930, Kırklareli) (Utkan Kocatürk, Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü, AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 437)

Dinle hilâfeti birbirinden ayırt etmek lâzımdır. Birincisi ne kadar faydalı ise ikincisi o kadar lüzumsuz bir hal almıştır. Hilâfeti kaldırdığımız günden bugüne kadar kimsenin buna sahip çıkmaması, Müslüman dünyasının halifesiz de yürüyeceğine ve yürümekte olduğuna en güzel misal değil midir? 1932 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 117)

Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyasî bir fikre malik olmak, seçtiği bir dinin icaplarını yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetlerine maliktir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hâkim olunamaz. Vicdan hürriyeti, mutlak ve taarruz edilemez, ferdin tabii haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Hürriyet, insanın, düşündüğünü ve dilediğini mutlak olarak yapabilmesidir. Bu tarif, hürriyet kelimesinin en geniş mânasıdır. İnsanlar, bu mânada hürriyete, hiçbir zaman sahip olamamışlardır ve olamazlar. Çünkü malûmdur ki insan, tabiatın mahlûkudur. Tabiatın kendisi dahi, mutlak hür değildir; kâinatın kanunlarına tabidir. Bu sebeple, insan ilk önce, tabiat içinde, tabiatın kanunlarına, şartlarına, sebeplerine, âmillerine bağlıdır. Meselâ, dünyaya gelmek veya gelmemek insanın elinde olmamıştır ve değildir. İnsan, dünyaya geldikten sonra da, daha ilk anda, tabiatın ve birçok mahlûkların zebunudur. Himaye edilmeye, beslenmeye, bakılmaya, büyütülmeye muhtaçtır. (1930)

Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur. Yalnız şurası var ki, din Allah ile kul arasındaki bağılıktır. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955 s. 116)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabii haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu

gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani âyin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, âyinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar ilmin çağdaş medeniyete temin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca muvaffakiyet etkeni görür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 56)

Vatandaşlar bilmelidir ki, vicdanî ve fikrî hürriyet vardır; fakat nihayet bunlar sınırsız değildir. Ferdî hürriyet karşısında fertlerin hepsinin kurduğu, dayandığı bir devlet, devletin de idaresi, hâkimiyeti vardır. Fertlerin hürriyetini korumakla vazifeli olan insanların, diğer taraftan devletin de irade ve hâkimiyetinin felçli bir hale gelmemesine çok dikkat etmeleri lâzımdır. Fertlerin hürriyeti, devletin hâkimiyet ve iradesinin korunmasına bağlıdır. Devlet iradesi felç olursa fertlerin hürriyetini muhafaza edecek hiçbir kuvvet ve vasıta kalmaz. Bundan ötürü hürriyeti yalnız bir taraflı değil, her iki taraflı düşünmek lâzımdır. Ferdî hürriyetler mukaddestir. Bunların korunması için daima çalışılır. Fakat bu çalışmada devletin kuvveti, otoritesi hiçe sayılırsa -farzımuhal olarak belki bu hiçe indirilebilir- ancak bu takdirde bu gibi insanların nihayet mutlaka başka bir devletin otoritesi altına girmek aşağılığına düşeceklerini, yabancı bir devletin otoritesinin esaret zincirlerini kendi elleriyle boyunlarına takmaya mecbur olacaklarını hatırdan çıkarmamak lâzımdır. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 37)

LOZAN ANLAŞMASI

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyaçlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabîî neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabîî ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Lozan Konferansı, basit bir meseleyi çözümlerle uğraşmıyor. Yeni Türkiye Devleti'nin üçbuçuk senelik meselelerini çözümlerle yetinmiyor. Lozan Konferansı, başlangıcı çok eski olan bir mücadelenin derin safhalarını tahlil ederek onu olumlu bir sonuca bağlamaya çalışıyor. Şüpheler yok ki, karışık bir muvazaneyi bariz bir neticeye ulaştırmak kolay değildir. Özellikle karışık hesapların sorumlusu da biz değildir. Düşmanlarımız, yalnız bize ait hesapları sormak gibi adli, insanî bir zihniyete sahip olsalardı, mesele iki günde biterdi. Fakat, öyle işe başladılar ki, asırların birikmiş meselelerini bizden soruyorlar. İtilâf Devletleri olumlu bir neticeye varmak istiyorlarsa, mutlaka eski zihniyetlerini terk etmek mecburiyetindedirler. Benim gördüğüme nazaran varılan zemin, neticede barışla sonuçlanacaktır. Bütün milletçe arzuya değer ki barış olsun. Cihanda barışın kurulması hem cihanın menfaati, hem bizim menfaatimize icabıdır. Herhalde biz, hem kendi menfaatimize aykırı olan, hem de cihanın menfaatine uymayan harbin devamına asla taraftar değiliz. Böyle olmadığımızı şimdiye kadar çok defalar ilân ettik, ispat ettik. Eğer medeniyet dünyası, bizim bu işte ne kadar samimî olduğumuzu anlarsa, barış için hiçbir mâni kalmayacaktır. Fakat, eğer barış isteyenlerin fikri, harp taraftarlarına galip gelmezse bütün iyi niyet ve samimiyetimize rağmen biz de bu neticeyi mukadder ve zarurî sayacağız, mukadderata tabi olacağız ve hiç şüpheler etmiyorum, bugünkünden daha verimli neticeler alacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5-6.12.1929)

Lozan Konferansı düne ve bugüne ait, üç beş seneye ait hesapların sonuca bağlanmasıyla uğraşmakta değildir. Belki, üç, dört yüz senelik birikmiş ve yoğunlaşmış hesapların görülmesiyle meşguldür. Onun için bu kadar derin, bu kadar karışık, bu kadar kirli hesapların az zamanda içinden çıkmak kolay değildir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24.12.1929)

Lozan Barış Antlaşması'nın içine aldığı esasları, diğer barış teklifleriyle daha fazla karşılaştırmaya lüzum olmadığı fikrindeyim. Bu antlaşma, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sèvres Antlaşması'yla tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın yıkılışını ifade eder bir vesikadır. Osmanlı devrine ait tarihte benzeri görülmemiş bir siyasî zafer eseridir. 1927 (Nutuk II, s. 767)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri'ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk'ün S.D.V, s. 47)

Montreux Sözleşmesi'nin imzalandığı günün gecesi (18 / 19 Temmuz 1936) Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Bugün bayram günüdür; sevinç günüdür. Niçin bilir misiniz, ey sevgili yurttaşlar? Çünkü Lozan, Montrö'de taçlandırılmıştır. Lozan tamdır ve tamamıyetini daima tarihte okutacaktır. Fakat, onu mustarip eden ufak bir şey, Boğazlar vardı. İşte o Montrö'de çözümlenmiştir. Eğer Türk yüksek hassasiyeti bununla alâkadarsa mutlak sevinmektedir, seviniyor ve sevinmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1941)

MİLLET, MİLLİYET

Hiçbir millet yoktur ki ahlâk esaslarına dayanmadan yükselebsin. (1919, Kırşehir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 4)

Türkiye halkı asırlardan beri hür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı hayatın şartı kabul etmiş bir milletin kahraman evlatlarıdır. Bu millet istiklalsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (1922, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 38)

Sanata önem vermeyen bir millet büyük felakete mahkûmdur. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 130)

Adana'da Esnaf Cemiyeti'nin çayında söylemiştir: Bir milleti yaşatmak için birtakım temeller lâzımdır ve bilirsiniz ki, bu temellerin en mühimlerinden biri sanattır. Bir millet, sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata malik olamaz. Böyle bir millet, bir ayağı topal, bir kolu çolak, sakat ve hastalıklı bir kimse gibidir. Hattâ kastettiğim mânayı bu söz de ifadeye kâfi değildir. Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 125, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 129)

Ben gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim. (14 Haziran 1937) (Cumhuriyet Gazetesi)

Biz din işlerini millet ve devlet işleriyle karıştırmıyoruz. Millet ve devlet işlerinin Kâbesi, millî egemenliğin belirdiği Büyük Millet Meclisi'dir. Din işlerinin mihrabı ise insanların, şahısların vicdanlarıdır. (Asaf İlbay, Tan gazetesi, 13. VII. 1949)

Türk milleti, halk idaresi olan cumhuriyetle idare olunur bir devlettir. Türk Devleti lâiktir. Her reşit dinini seçmekte serbesttir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 352)

İçinizde memleketi ve milleti en çok seven, aklına, anlayışına, vicdanına en çok güvendiğiniz insanları seçiniz. Ancak bu sayede Meclis sizin arzularınızı yapmaya, lâıyk olduğunuz refahı temin kudretine malik olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 124)

Millete dost görünüp de ilk fırsatta iktidar mevkiine geçtikten sonra onun hakikî ihtiyaçlarını düşüncecek yerde memleketi kendi istediği yolda götüren, lâf anlamayan, yetkili kimselerin yol göstermesine kulak asmayan, millette mevcut kuvvetleri şahsına bağlamaya çalışan kahraman yüzlü insanlardan oldukça çok zarar çekildi. 1919 (Atatürk'ün S.D.III. s. 8)

“Biz bu müesseseyi (Cumhuriyeti) hacılara, hocalara terk etmek için meydana getirmediğimiz. Cumhuriyet müessesesinin bir müstebit (zorba) eline geçeceğini mezarımda bile duysam, Millete karşı haykırmak isterim. Cumhuriyetin milletin kalbinde kök saldığını görmek, yegâne emelimdir.”

“Türkiye'de doğan inkılap güneşi yükselerek sıcaklığını yaydııkça, Türk milletinin kalbi, bütün dünyanın büyük ve takdire değer eserlerine karşı sıcak bir sevgi ile dolmuş, bütün ilerleme ilkelerinin tamamı ile benimsemiştir.”

“Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”

“Milletimizin siyasi, içtimai hayatında, milletimizin fikri terbiyesinde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır.”

“Lozan Barışı, Türk tarihinde Bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasi bir zafer oluşturan bu antlaşmanın Osmanlı tarihinde örneği yoktur.”

“Türk Milletinin istidadı ve kesin kararı medeniyet yolunda, durmadan, yılmadan ilerlemektir.”

“Bu karar (Kadınlarımıza seçme ve seçilme hakkı tanınması) Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lazım gelecektir. Türk kadını evdeki uygar yerini salahiyeti ile almış iş hayatının her safhasında başarılar göstermiştir. Siyasi hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Uygar memleketlerin birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onun salahiyet ve liyakatla kullanacaktır. Bu notla en mühim inkılaplardan birini anmış oluyoruz.”

“Evvelâ millete tarihini, asil bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz.”

“Milletimiz, tek bir vücut gibi gösterdiği birlik ve gayret sayesinde başarıya ulaşmıştır.”(Büyük Zafer Hakkında, 4 Ekim 1922)

Türk milletinin gelişmesine asırlardan beri karşı koyan engelleri kaldırmak ve genel hayata çağdaş medeniyetin kanunlarını ve vasıtalarını vermek için sarf ettiğimiz çalışmanın, milletin umumî tasvibini kazandığı muhakkaktır. 1926 (Atatürk'ün S.D.I, s. 331-332)

Milliyetin çok bariz vasıflarından biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, herşeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz. (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, S. 39)

Her şeyden evvel, her gelişmenin ilk yapı taşı olan meseleye temas etmek isterim. Her vasitadan evvel, büyük Türk milletine kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lâzımdır. Büyük Türk milleti bilgisizlikten, az emekle kısa yoldan, ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir vasıta ile sınırlanabilir. Bu okuma yazma anahtarı, ancak Lâtin esasından alınan Türk alfabesidir. Basit bir tecrübe, Lâtin esasından Türk harflerinin, Türk diline ne kadar uygun olduğunu, şehirde ve köyde yaşı ilerlemiş Türk çocuklarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 345)

“Türk” demek “dil” demektir. Milliyetin çok belirgin niteliklerinden biri dildir. Türk milletindenim; diyen insan, her şeyden önce ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır.” 17 Şubat 1931

Zengin sözlüğümüzün toplandığı gün, milli varlığımız en kuvvetli bir dal kazanacaktır. Bizim milliyetçiliğimizin esası dil birliğinin korunmasıyla mümkün olacaktır. 26 Eylül 1938

Süngü ile, silâhla, kanla elde ettiğimiz zaferden sonra, kültür, ilim, fen, ekonomi gibi alanlarda zafer kazanmak için çalışacağız. Milleti refah ve mutluluğa götürecektir bu alanlarda güvenle, başarıyla yürüyebilmek ise, yalnız bir şarta bağlıdır. Bu şart bulunmazsa o alanlarda başarımız imkânsızdır. Bu şart şudur: Millet, doğrudan doğruya kendi egemenliğine kendisinin sahip olmasıdır! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.135)

Bir sohbet esnasında ressam Çallı İbrahim'e söylemiştir: Aynı milletin çocuklarının hep beraber bulunarak birbirlerini tanımaları, birbirlerini sevmeleri ve bu birlik sevgisinden çıkacak yüksek hislere

aynen tâbi olmaları güzel bir şeydir. Eğer güzel sanatlar müntesibi sıfatıyla siz bunu tespit ederseniz, bütün millete ve bütün insanlığa hizmet edersiniz. (Hasan Cemil Çambel, Dünya gazetesi, 30. 8. 1952)

29 Ağustos 1928 akşamı Dolmabahçe Sarayı'nda çoğunluğu şair ve yazarlardan kurulu bir sofrada şair Halit Fahri Ozansoy'a yazdırmıştır : Kesinlikle, dahil olduğun parlak Türk devrinde şair olduğunuzu ispat edeceksin. Şiirlerin şen, neşeli, faal Türk milletinin sevinç, neşe, faaliyet, his ve hareketlerini şakiyacaktır. Buna mevcudiyetini hasredeceksin! Kökü çok büyük olan, dalları ondan daha büyük olacak olan bir ırkın çocuğu olarak, mensup bulunduğun millete lâyük şiirler yazacaksın. Bunu yaparsan kimse itiraz edemez ve kabul ediyorum ki, o zaman muvaffak oldum diyeceksin. 1928 (Halit Fahri Ozansoy, Edebiyatçılar Çevremde, 1970, s. 263)

Atatürk tarafından yazdırılmış bir nottan: Bir millet çok şeyde inkılâp yapabilir ve bunların hepsinde de muvaffak olabilir; fakat, musiki inkılâbıdır ki, milletin yüksek gelişiminin işaretidir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 5.9.1936)

Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda ve beynelmilel temas ve münasebetlerde, bütün muasır milletlere muvazi ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber, Türk içtimaî heyetinin hususî seciyelerini ve başlı başına müstakil hüviyetini mahfuz tutmaktır. 1930 (Afet İnan, T.T.K. Belleten, Cilt: XXXII. No: 128, 1968, S. 557)

Türk inkılabı nedir? Bu inkılâp, kelimenin ilk anda işaret ettiği ihtilâl mânasından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri ortadan kaldıran en gelişmiş tarz olmuştur. Millet, varlığını devam ettirmesi için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebi bağlantı yerine Türk Milliyeti bağıyla fertlerini toplamıştır. Millet, beynelmilel umumî mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini bir değişmez gerçek olarak prensip saymıştır. Büyük milletimizin hayatının seyrinde vücuda getirdiği bu değişiklikleri herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en muazzam inkılâplardandır. 05.11. 1925 Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında (M.E.İ.S.D. I, S. 28)

Hakikî inkılâpçılar onlardır ki, ilerleme ve yenileşme inkılâbına yöneltmek istedikleri insanların ruh ve vicdanlarındaki gerçek eğilime sızmasını bilirler. Bu münasebetle şunu da ifade edeyim ki, Türk milletinin son senelerde gösterdiği harikaların, yaptığı siyasî, sosyal inkılâpların gerçek sahibi kendisidir. Sizsiniz. Bu istidat ve gelişme mevcut olmasaydı onu yaratmağa hiçbir kuvvet ve kudret kâfi gelemezdi. Herhangi bir gelişme devresinde bulunan bir insan kitlesini bulunduğu vaziyetten kaldırıp damdan düşer gibi filân gelişme seviyesine erişirmek imkânsızlığı tabîi izaha muhtaç değildir. Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılaplarımızın temel prensibi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zarurîdir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Herhalde zihniyetlerde mevcut uydurma hikâyeler tamamen kovulacaktır. Onlar çıkarılmadıkça dimağa gerçek nurlarını yerleştirmek imkânsızdır. 1925 (Atatürk'ün B.N., S. 92-93)

Türkiye'yi, derece derece mi ilerletmeli, anî olarak mı? İki sistem var, biri malûm, büyük Fransız ihtilâlindeki tarz: Rejimler değişecek, ihtilâllere karşı mukabil ihtilâller yapılacak. Sağ solu tepeler, sol sağı süpürürken bir de bakılacak ki bir buçuk asırlık zaman geçmiş... Bu milletin damarlarında o kadar bol kan ve önünde o kadar geniş zaman var mı? 1922 (İsmail Habib Sevük, Atatürk için, S. 73)

Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır ki, muayyen maksatlara erebilmek için maddî ve manevî ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete yöneltmek lâzım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin mühim neticelerini kavramıştır. Memleketin ve inkılâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunması için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lâzımdır. Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir. 1931 (Atatürk'ün S.D. III, S. 90)

Bizim milletimiz vatanı için, hürriyeti ve egemenliği için, hürriyeti ve egemenliği için fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılâpların kışkıncı müdafidir de. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoymaz. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 84)

Yürümekte olduğumuz yenilik, gelişme ve medeniyet yolunda sizlerden oluşan bir Türk ordusuna dayandıkça, mutlaka muvaffak olacağımıza imanım tamdır. Şimdiye kadar olduğu gibi, birbirimize dayanarak ve hep beraber milletin iradesine dayanarak yürümekte devam edeceğiz. Milletimizin yol almaya mecbur olduğu aşamalar büyüktür; erişilmesi zorunlu olan hedefler çoktur. Mutlaka bu aşamalar geçilecek, en ışıklı hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret: İleri! İleri! Daima ileridir! 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 234)

Arkadaşlar, Türk milleti çok büyük olaylarla ispat etti ki, yeniliksever ve inkılâpçı bir millettir. Son senelerden önce de milletimiz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, sosyal inkılâba teşebbüs etmemiş değildir. Fakat, hakikî neticeler görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bence sebep, işe esastan, temelden başlanmamış olmasıdır. Bu hususta açık söyleyeceğim : Bir toplum, bir millet, erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki bir kütlenin bir parçasını ilerletelim, diğerine müsamaha edelim de kütlenin hepsi yükselme şerefine erişebilsin? Mümkün müdür ki bir topluluğun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilir? Şüphe yok yükselme adımları, dediğim gibi, iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve ilerleme ve yenilik alanında birlikte yol alınmak gerekir. Böyle olursa inkılâp başarılı olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 216-217)

Millet, saydığım değişiklikler ve inkılapların tabii ve zaruri icabı olarak umumi iradesinde ve bütün kanunlarında, ancak dünya ihtiyaçlarından mülhem ve ihtiyacın değişmesiyle değişip gelişmesi esas olan dünyevi bir idare zihniyetini hayat düsturu saymıştır. (1925)

Türk harflerinin kabulüyle hepimize, bu memleketin bütün vatanını seven yetişkin evlâtlarına mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife, milletimizin toptan okuyup yazmak için gösterdiği şevk ve aşka fiilen hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz, hususî ve umumî hayatımızda rast geldiğimiz okuyup yazma bilmeyen erkek, kadın her vatandaşımıza öğretmek için can atmamızdır. Bu milletin asırlardan beri hallolunmayan bir ihtiyacı birkaç sene içinde tamamen temin edilmek, yakın ufukta gözlerimizi kamaştırıran bir muvaffakiyet güneşidir. Hiçbir muzafferiyetin hazlarıyla kıyas kabul etmeyen bu muvaffakiyetin heyecanı içindeyiz. Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak bir sade öğretmenliğin vicdanî hazzı, mevcudiyetimizi doyurmuştur. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 30)

Yeni harfler bizi çok işgal etmelidir. İnönü'ler, Sakarya, Dumlupınar arifelerinde ne kadar dikkatli, ne kadar uyanık, aynı zamanda ne kadar ümit dolu olduğumuzu düşününüz; yeni harfler meselesinde de o kadar dikkatli ve o kadar ümitli olmalıyız. Bu memleketin cidden mesut olmasını kalpten arzu edenler, bunca muvaffakiyetlerine rağmen hâlâ bu milletin dilini ve yazısını ilkel kavimlerin işaretleri

gibi görerek ona hiçbir kıymet vermek lüzumunu hissetmeyenleri hakikate getirmeli, yeni harflere ve bu harflerle husule gelecek vaziyete bütün heyecanları, ümitleri ve ciddiyetleriyle ehemmiyet vermeli ve meşgul olmalıdırlar. Eğer bütün beynimizi demir çerçeve içinde bulunduran bu kısıkcı parçalamazsak, bütün ihtilâl ve inkılâp muvaffakiyetlerinin mesut neticelerine rağmen parçalanırız. Kazandıklarımızla avunma ve bilhassa mağrur olmayı asla düşünmemeliyiz. Bundan sonra yapacaklarımızdan teselli vesilesi aramalıyız. 1928 (Yeni Türk Yazısı ile ilk Kıraat, 1928 s. 7)

Türk harfleri, memleketin umumî hayatına tamamen uygulanmıştır. İlk güçlükler, milletin ülkü kuvveti ve medeniyete olan sevgisi sayesinde kolaylıkla yenilmiştir. 1929 (Aydın Tarihi, Sayı : 68, 1929, s. 5024)

Her türlü yükselme ve olgunlaşmaya istidatlı olan milletimizin sosyal ve fikrî adımlarını kısaltmak isteyen engeller mutlaka ortadan kaldırılmalıdır. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 86)

Atatürk tarafından yazdırılmış bir nottan: Bir millet çok şeyde inkılâp yapabilir ve bunların hepsinde de muvaffak olabilir; fakat, musiki inkılâbdır ki, milletin yüksek gelişiminin işaretidir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 5.9.1936)

Türk basını milletin gerçek sesinin ve isteminin belirlediği Cumhuriyet etrafında çelikten bir kale meydana getirecektir. Bir fikir kalesi, anlayış kalesi. Basından bunu beklemek, Cumhuriyetin hakkıdır. Bugün milletin içtenlikle birleşmiş ve dayanışmış bulunması zorunludur. Kamunun esenliği ve mutluluğu bundadır. Mücadele bitmemiştir. Bu gerçeği milletin kulağına, milletin vicdanına gereği gibi ulaştırmada basının görevi çok ve önemlidir. (Şubat 1924 İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 171)

Gezdiğim ve gördüğüm her yerde millet, bilgisizlik ve taassuba harp ilânı halindedir. Medeniyet ve yenilik yolunda bir an kaybetmeye izni yoktur. Paslı beyinlerin şuarsuz sözleri, anide milletin müşterek ve müthiş öfkesiyle bunalmaktadır. Bunu gözlerimle gördüm. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 149)

Bizim milletimizin adalet düzeyi, başka milletlerin adaletinden aşağı kalmaz. Her milletten ziyade adaleti tecelli ettirmeliyiz. En ileri ve medenî devletlerin kanunlarına eşit kanunlar yapabiliriz. Eski ihtiyaçlara göre yapılmış şeyleri, ihtiyaç ilerledikçe yenilemek lâzımdır. Bu noksan vasıtalarla arzu olunan şeyleri temine imkân yoktur. Hukuk uzmanları, hemen bu yolda çalışmaya başlamalıdırlar. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Ben, manevî miras olarak hiçbir nass-ı katı*, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım, ilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü müşkülât önünde, belki gayelere tamamen eremediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve ilmi rehber edindiğimizi tasdik edeceklerdir. Zaman süratle dönüyor, milletlerin, cemiyetlerin, fertlerin saadet ve bedbahtlık telâkkileri bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve ilmin gelişimini inkâr etmek olur. Benim, Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar. (İsmet Giritli, Kemalist Devrim ve İdeolojisi, s. 13)

Hayatımın bütün devrelerinde olduğu gibi, son zamanların buhranları ve felâketleri arasında da bir dakika geçmemiştir ki, her türlü huzur ve istirahatimi, her nevi şahsî duygularımı milletin kurtuluşu ve mutluluğu adına feda etmekten zevk duymayayım. Gerek askerî hayatımın ve gerek siyasî hayatımın

bütün devir ve bölümlerini işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, millî iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 61)

Pekâlâ bilirsiniz ki benim bütün hayatımda bu ana kadar güttüğüm gaye, hiçbir vakit kişisel olmamıştır. Her ne düşünmüş ve her neye girişmiş isem, daima memleketin, milletin ve ordunun adına ve menfaatine olmuştur. Hiçbir zaman şahsımın üstünlüğünü ve sivrilmemi göz önüne almamışımdır. 1914 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 40)

Birinci İnönü muharebe meydanının ufuklarında yükselen zafer güneşi, Türk milletinin yüksek fazilet ve mâneviyatının belirtisidir. Bu doğuş karşısında, büyük bozgunlar oldu! Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının, Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Muharebesi'ni kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak edebiyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 206)

İkinci İnönü Muharebesi, milletimizin davasındaki isabet ve kutsallığı bütün dünyaya duyurdu. Yunan iddialarındaki sahtelik de bütün dünyaca anlaşıldı. Yunanlılar, meselenin tahmin ettikleri kadar basit olmadığını İkinci İnönü Muharebesi'nde anladılar. Bunun üzerine genel seferberlik şeklinde esaslı bir surette tedbirlere başvurdular. Bütün ordularıyla ciddî bir sefere karar verdiler. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 234)

İkinci İnönü Zaferi üzerine, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf: Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde yüklediğiniz vazife kadar ağır bir vazife yüklenmiş komutanlar enderdir. Milletimizin bağımsızlığı ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters giden talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istilâ hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı, tarihin iftihar kitabesine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükrana sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükselme pırlıtsı ile dolu bir geleceğin ufku da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim. 1921 (Nutuk II, s. 580-581)

Afyon, kat'i neticeyi teminde çok hesaplı ve belki bu itibarla daha büyük harekâta sahne olmuş ise de Sakarya'nın kıymet ve azameti hiçbir zaman eksilmez. Gerçi, Sakarya da hesapsız bir meydan muharebesi değildi. Fakat bunun hesabı yalnız çok büyük milletimizin yurtseverlik ve yüceliğine dayandırılmıştı. Millet, kendisinde mevcudiyetine emin bulunduğumuz bu yurtseverlik ve yüceliği fazlasıyla gösterdi. Büyük Millet Meclisi'nin verdiği salâhiyetlerle donanmış Başkomutan, bir iki beyanname ile millete vaziyeti ve vazifeleri ihtar etti. Bu hitap, bütün bir milleti, bütün bir hükûmet teşkilâtını şahlandırmaya kifayet etti. O zaman her taraftan koşuldu ve ancak böylelikle ki Sakarya'da Türk tarihinin harikası gerçekleşti. 1924 (Atatürk'ün S.D.V,s. 104)

Subaylarımızın kahramanlıkları hakkında söyleyecek söz bulamam, yalnız ifadede isabet edebilmek için diyebilirim ki, bu muharebe subay muharebesi olmuştur. Bu sebeple subay arkadaşlarımızın en ufak rütbelisinden en büyük rütbelisine kadar kıymet ve fedakârlıklarını bütün kalp ve vicdanımla ve takdirlerle anarım. Fertlerimizi övüşten, övmeden çok yüksek görürüm. Zaten bu milletin evlâdı başka

türlü tasavvur edilemez. Bu milletin evlâtlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz. Askerlerimiz hakkında yeni bir şey ilâve etmek isterim: Kahraman Türk askeri, Anadolu muharebelerinin mânasını anlamış, yeni bir ülkü ile muharebe etmiştir. Böyle evlâtlara ve böyle evlâtlardan mürekkep ordulara malik bir millet, elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla muhafaza etmeğe muvaffak olacaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak hayal ile vakit geçirmektir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 178)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti'nin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız “Şehit Asker” abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dizeceklere, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 178-179)

Bu Anadolu Zaferi, tarih arasında, bir millet tarafından tamamen benimsenen bir fikrin, ne kadar güçlü ve ne kadar zinde bir kuvvet olduğunun en güzel bir misali olarak kalacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 260)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve ondan sonra düşman ordusunu tamamen imha veya esir eden ve kılıçtan kurtulanları Akdeniz'e, Marmara'ya döken harekâtımızı izah ve niteleme için söz söylemeyi gereksiz sayarım. Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle neticelendirilmiş olan bu harekât, Türk ordusunun, Türk subay ve kumanda heyetinin yüksek kudret ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden muazzam bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve bağımsızlık fikrinin ölmez abidesidir. Bu eseri meydana getiren bir milletin evlâdı, bir ordunun Başkomutanı olduğumdan, daima mesut ve bahtiyarım. 1927 (Nutuk II, s. 677)

Bizim bu büyük zaferimizin doğuracağı büyük neticeler, yalnız Türkiye'nin mukadderatı üzerine etkili olmakla kalmayacak, aynı zamanda bütün zulüm görmüş milletleri, kendi hayat ve bağımsızlıklarını tehdit ve tazyik eden zalimler aleyhine hareket için gayrete getirecektir. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 479)

Vatanın kurtuluşu, milletin görüş ve idaresi kendi alınyazısı üzerinde kayıtsız şartsız hâkim olduğu zaman başlamış ve ancak milletin vicdanından doğan ordularla olumlu ve kesin neticelere kavuşmuştur. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.459)

Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çiğnemek ve çiğnetmek teşebbüsü, muzaffer ordumuzun fedakârane ve cansiperane gayretiyle lâyük olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihin nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s.290)

Şunu bir gerçek olarak biliniz ki, şeref hiçbir vakit bir adamın değil, bütün milletindir. Eğer yapılan işler mühimse, gösterilen muvaffakiyetler belli ise, inkılâplar dikkati çekici ise her fert kendini tebrik

etmelidir. Çünkü, böyle büyük şeyleri ancak çok kabiliyetli olan büyük milletler yapabilir ve bu milletin her ferdi, böyle en kabiliyetli ve büyük bir millete mensup olduğunu düşünerek kendini tebrik etsin. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.123)

Bütün bu muvaffakiyet, yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün muvaffakiyet, bütün milletin azim ve imanı ile çalışmasını birleştirmesi neticesidir. Kahraman milletimizin ve seçkin ordumuzun kazandığı başarı ve zaferlerdir. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 76-77)

Bu zafer, bize bir imkân veriyor. Biz, bu imkânı memleketimizin, milletimizin aydın, mutlu ve rahata erişmiş geleceği için kullanacağız! 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Bu hareketi yapan bir ordunun babalarından ve analarından ibaret olan milletimiz, bütün cihana karşı en yüksek hürmet mevkiini ve değer mevkiini kazanmıştır. Milletimiz çekinmeksizin iftihar edebilir. Bu, en kuvvetli şartlarla haklıdır ve ben, böyle bir milletin nâciz bir ferdi olmakla en büyük mutluluğu hissediyorum. Bu muharebe meydanlarında, emsalsiz kahramanlıklar ve yiğitlik göstermiş olan subaylarımızın, erlerimiz ve komutanlarımızın her biri, ayrı ayrı bir menkıbe, bir destan oluşturan harekâtını hürmetle ve takdirle anıyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

Dört seneli mesaiden sonra son kat'î muzafferiyetimiz üzerine Mudanya Askerî Antlaşması yapıldı ve barış görüşmeleri devresine geçildi. Bu görüşmelerin seyrinde de tesadüf ettiğimiz müşkülât pek çoktur. Fakat, ben bunu pek tabîi buluyorum. Çünkü bu barış görüşmelerinde neticeye bağlanan hesaplar dört senelik değil, dörtyüz senelik bir devrin kötü mirası idi. Gerçekten Osmanlı İmparatorluğu en haşmetli, azametli ve kuvvetli devirlerinden itibaren milletin bağımsızlığı zararına, hayatî menfaatları zararına o kadar çok şey feda etmiş idi ki, netice yalnız kendisinin çöküp batmasından ibaret kalmadı; belki kendinden sonra da memleketin hakikî sahibi olan milleti, hak ve mevcudiyetinin ispatı için büyük müşkülâtla karşı karşıya bıraktı. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 306)

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabîi neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabîi ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık

olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Lozan Konferansı, basit bir meseleyi çözümlerle uğraşmıyor. Yeni Türkiye Devleti'nin üçbuçuk senelik meselelerini çözümlerle yetinmiyor. Lozan Konferansı, başlangıcı çok eski olan bir mücadelenin derin safhalarını tahlil ederek onu olumlu bir sonuca bağlamaya çalışıyor. Şüpheler yok ki, karışık bir muvazaneyi bariz bir neticeye ulaştırmak kolay değildir. Özellikle karışık hesapların sorumlusu da biz değiliz. Düşmanlarımız, yalnız bize ait hesapları sormak gibi adli, insanî bir zihniyete sahip olsalardı, mesele iki günde biterdi. Fakat, öyle işe başladılar ki, asırların birikmiş meselelerini bizden soruyorlar. İtilâf Devletleri olumlu bir neticeye varmak istiyorlarsa, mutlaka eski zihniyetlerini terk etmek mecburiyetindedirler. Benim gördüğüme nazaran varılan zemin, neticede barışla sonuçlanacaktır. Bütün milletçe arzuya değer ki barış olsun. Cihanda barışın kurulması hem cihanın menfaati, hem bizim menfaatimiz icabıdır. Herhalde biz, hem kendi menfaatimize aykırı olan, hem de cihanın menfaatine uymayan harbin devamına asla taraftar değiliz. Böyle olmadığımızı şimdiye kadar çok defalar ilân ettik, ispat ettik. Eğer medeniyet dünyası, bizim bu işte ne kadar samimî olduğumuzu anlarsa, barış için hiçbir mâni kalmayacaktır. Fakat, eğer barış isteyenlerin fikri, harp taraftarlarına galip gelmezse bütün iyi niyet ve samimiyetimize rağmen biz de bu neticeyi mukadder ve zarurî sayacağız, mukadderata tabi olacağız ve hiç şüpheler etmiyorum, bugünkünden daha verimli neticeler alacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5-6.12.1929)

Lozan Barış Antlaşması'nın içine aldığı esasları, diğer barış teklifleriyle daha fazla karşılaştırmaya lüzum olmadığı fikrindeyim. Bu antlaşma, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sèvres Antlaşması'yla tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın yıkılışını ifade eder bir vesikadır. Osmanlı devrine ait tarihte benzeri görülmemiş bir siyasî zafer eseridir. 1927 (Nutuk II, s. 767)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri'ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk'ün S.D.V, s. 47)

Milletin yüksek seciyesine, ordusunun bükülemez pazısına ve medenî beşeriyetin aldatılamaz sağduyusuna dayanarak ve güvenerek kullanılan zekâ, mantık ve enerjinin, bütün beşeriyetin muhtaç olduğu barış ve huzur bahşeden neticeler doğurabileceğinin bir delili olan Montrö Konferansı eseri, cidden sevinmeye ve sevindirmeye değer bir tarihî hadisedir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 21.7.1936)

Kurtuluş kuralımız olan Misak-ı Millî'yi tarih sayfasına yazan, milletin demir elidir. Elde edilecek neticeye de millet kendisi gözcü olacaktır. Millet, yalnız kendi kolları ve kendi kanyla değil, aynı zamanda kendi başı ve kendi dimağıyla kazandığı egemenlik ve bağımsızlık cevherini, son felâkete kadar büyük bir saflık ve dalgınlıkla kendisine rehber tanıdığı ve derin bir teslimiyetle hayatını koruyucu saydığı şahıs ve yönetim şekillerine artık emniyet edemez. Millet, bundan sonra, hayatına, bağımsızlığına ve bütün varlığına bizzat kendisi gözcü olacak ve vatanın her tarafında yine yalnız kendisi ve kendi iradesi egemen olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 296-297)

Milletimiz çok büyüktür. Hiç korkmayalım. o esaret ve aşağılığı kabul etmez. Fakat onu bir araya toplamak ve kendisine, "Ey millet! sen esaret ve aşağılığı kabul eder misin?" diye sormak lâzımdır.

Ben, milletin vereceği cevabı biliyorum. Ben, milletin büyüklüğünü biliyor ve bu sual karşısında, onun, o suali soran çocuklarını canı gibi seveceğini ve alınlarından öpeceğini biliyorum. Ben biliyorum ki bu millet, kendisine bu suali soran çocuklarının, hep o esasa dayanan çare ve hazırlıklarını canla, başla kabul edecektir. Onun için işte ben şimdi bu yoldayım, onun çok sağlam bir yol olduğuna kani olarak... 1920 (Yunus Nadi Abalıoğlu, Ankara'nın İlk Günleri, s. 99)

Ben ve benim gibi birçok vatandaşlar, kardeşler, milletin asıl vatani, ümitsiz felâkete düştüğü zaman görevli oldukları, vicdanen, namusen, haysiyeten yükümlü buldukları vazifeyi yapmak mevkiinde kaldılar. Bunu elbette yapacaklardı; yapmaları mecburi idi, vicdanî idi, insanî idi, millî namus gereği idi. Ben bu mukaddes esasların dışında hareket edebilir mi idim? Efendiler; elbette edemezdim. Türk milletinin hakikî hiçbir ferdi bu gereklerin haricinde hareket edemezdi. Ben elbette bu elim manzara karşısında vicdanımın emirlerine muhalif, millî namusumuza aykırı hareket edemezdim. Mensup olmakla övünç duyduğum yüksek topluluğun yüksek haysiyetine elbette aykırı hareket edemezdim. Bence mensubiyetiyle övündüğüm milletin hiçbir ferdi bu namus gereğinden asla sapmamıştır. Eğer bundan müstesna gösterilenler varsa emin olunuz aziz, namuslu vatandaşlar; onlara kalp ve vicdanı milletimizin müşterek temiz vicdanından hiç ilham almamış kapkara sefil vicdanlardır. 1925 (M.E.İ.S.D.I,s.22)

Hepinizce bilinmektedir ki, milletimiz asırlardan beri iki kuvvetin, iki müstebit kuvvetin, iki yok edici kuvvetin baskısı altında üzüntü ve elem duymakta idi. O kuvvetlerden birisi: Doğrudan doğruya memleket ve milleti idare etmek iddiasında bulunan müstebitler, ikincisi: Bütün bir emperyalist ve kapitalist âlemidir.

Birinci T.B.M.M.'nin gizli birleşiminde söylemiştir: Efendiler, mevcudiyetimizi muhafaza için, geleceğimizi, bağımsızlığımızı temin için, mevcut olan düşmanların emellerini yakından biliyoruz ve düşmanların bu emellerini elde etmek için tatbik edecekleri kuvvetleri de biliyoruz. Fakat düşmanlarımız, kendi ihtiraslarını bizim imhamızla temin etmek için, sahip oldukları kuvvetlerden hiçbirini kullanmıyorlar. Aksine, gayelerine erişebilmeleri için en kuvvetli keşfettikleri vasıta, yine bizi birbirimize çarptırmaktan ibaret olmuştur. Ne yazık ki, İstanbul ortamında düşmanlarımıza, düşmanlarımızdan daha çok hizmet edenler, maksatlarını kolaylaştıranlar bulunuyor. İşte, asıl onların yardımı ile yazık ki, vatanımızın bazı noktalarında milletin bütünlüğünü, dayanışmasını harice karşı yokmuş gibi gösterecek ve memleketimiz içerisinde asayişsizliğe işaret edecek durum vardır. Meselâ hepimizce bilinen Anzavur vaziyetini hatırlayabilirsiniz. Anzavur, çok zamandan beri İngilizlerin parasıyla, silâhıyla, teşvikiyle ve şüphesiz, İstanbul'da mahiyet ve ahlâklarını göstermeye çalıştığım kimselerle beraber faaliyet gösteriyordu. 1920 (G.C.Z., cilt: I, s.7)

Seyrek olmakla beraber üzüntüyle işitiyoruz ki, milletin tarihini okumamış veya millî histen mahrum kalmış olması lâzım gelen bazı kişiler, yabancıların aleyhimize ileri sürdükleri ithamları reddetmedikten başka, vatanlarını kabahatli göstermekten çekinmiyorlar, bu gibilere lânet! 1919 (Atatürk'ün S.D.II, S. 9-10)

Millî mücadeleyi yapan, doğrudan doğruya milletin kendisidir, milletin evlâtlarıdır. Millet, analarıyla, babalarıyla, hemşireleriyle mücadeleyi kendisine ülkü edindi. Millî mücadelede şahsî hırs değil, millî ülkü, milli izzetinefis hakiki etken olmuştur. (1925- Atatürk'ün S.D. II, S. 231)

Ben ve benim gibi birçok vatandaşlar, kardeşler, milletin asıl vatani, ümitsiz felâkete düştüğü zaman görevli oldukları, vicdanen, namusen, haysiyeten yükümlü buldukları vazifeyi yapmak mevkiinde

kaldılar. Bunu elbette yapacaklardır. Yapmaları mecburi idi, vicdani idi, insani idi, millî namus gereği idi. Ben bu mukaddes esasların dışında hareket edebilir mi idim? Efendiler; elbette edemezdim. Türk Milleti'nin hakiki hiçbir ferdi bu gereklerin haricinde hareket edemezdi. Ben elbette bu elim manzara karşısında vicdanımın emirlerine muhalif, millî namusumuza aykırı hareket edemezdim. (1925)

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamiyle milletle birlikte, fedakârane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Bazı arkadaşların yoksulluk içinde bu büyük dâvanın başaramayacağını zannederek, memleketlerine dönmek arzusunda olduklarını duydum. Arkadaşlar! Ben sizleri bu millî dâvaya silâh zoruyla davet etmedim, görüyorsunuz ki sizi burada tutmak için de silâhım yoktur. Dilediğiniz gibi memleketlerinize dönebilirsiniz. Fakat şunu biliniz ki, bütün arkadaşlarım beni yalnız bırakıp gitseler, ben bu Meclis-i Âli'de tek başıma kalsam da, mücadeleye ahdettim. Düşman adım adım her tarafı işgal ederek Ankara'ya kadar gelecek olursa, ben bir elime silâhımı, bir elime de Türk bayrağını alıp Elma Dağı'na çıkacağım. Burada tek başıma son kurşunuma kadar düşmanla çarpışacağım. Sonra da bu mukaddes bayrağı göğsüme sarıp şehit olacağım. Bu bayrak kanımı sindire sindire emerken, ben de milletim uğruna hayata veda edeceğim. Huzurunuzda buna and içiyorum. (1920-Birinci Büyük Millet Meclisi'nin gizli celsesinde)

Harici siyasetimizde başka bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak, hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafaa ediyoruz ve edeceğiz. Şimdiki medeniyetin devletlerarası münasebetlerde ortaya attığı ve en yüce, temiz emel ve düşüncelerin bir özeti demek olan "her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması" hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsi için tanıyoruz, bizim de bu hakkımızın kayıtsız şartsız talebimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların mesuliyeti şüphesiz sebep olanlara aittir. Bizi, millî davamızı takipten yıldıracak hiçbir vasıta, hiçbir kuvvet düşünölmüş değildir. Millî davamız, bizim hayatımızdır. Hayatına suikast edilen en zayıf yaratıkların bile bu isteğe karşı isyan ve nefretle son nefese kadar kendisini müdafaya çalışmasından daha tabii bir şey yoktur. (1921)

Düşmanın mükemmel ve kuvvetli ordularını mağlup etmek için kendimizde bulduğumuz kuvvet ve kudret, dâvamızın meşruluğundandır. Gerçekten, biz millî hududumuz dahilinde hür ve müstakil yaşamaktan başka bir şey istemiyoruz. Biz Avrupa'nın diğer milletlerinden esirgenmeyen, haklarımıza tecavüz edilmemesini istiyoruz. (1921)

Biz bir amaç takib ediyoruz. Bu amacımız öteden beri muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi de onu tekrar ediyorum: Millet, devletin bağımsızlığını muhafaza etmek. Bunun içinde namus ve şeref tamamen yer alacaktır. Müstakil olarak milletimizin muayyen hudutlar dâhilindeki tamamîyetini muhafaza etmektir. Bunun için muharebe ediyoruz. Efendiler; memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahrib edilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu topraklar üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Bundan dolayı iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada lüzum yoktur. Ben size açık söylüyeyim; efendiler bazı yerler işgal edilmiştir bunun üç misli daha işgal edilmiş olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir vakitte bizim imanımızı sarsmayacaktır. (1920)

Şimdiye kadar yaptığımız işlerde ve aldığımız kararlarda bizi aldatan ve millet aleyhine neticelenen hiçbir şeyimiz yoktur ve gösterilemez. Milletimizi en kısa yoldan medeniyetin nimetlerine

kavuşturmaya, mesut ve refahlı kılmaya çalışacağız ve bunu yapmağa mecburuz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 39)

Benim kanaatim o idi ki ve daima o oldu ki, dünyada insan diye yaşamak isteyenler, insan olmak vasıflarını ve kudretini kendilerinde görmelidirler... Bu uğurda her türlü fedakârlığa razı olmalıdırlar. Yoksa, hiçbir medenî millet, onları kendi sırasında ve safında görmek istemez. 1926 (Falih Rıfki Atay, Atatürk'ün B.A., s. 99-100)

Vatan mutlaka selâmet bulacak, millet mutlaka mutlu olacaktır. Çünkü kendi selâmetini, kendi saadetini memleketin ve milletin saadeti ve selâmeti için feda edebilen vatan evlâtları çoktur. (Nisan 1922)

Bütün bu muvaffakiyet, yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün muvaffakiyet, bütün milletin azim ve imanıyla çalışmasını birleştirmesi neticesidir. Kahraman milletimizin ve seçkin ordumuzun kazandığı başarı ve zaferlerdir. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 76-77)

Millî mücadelenin maksat ve gayesi tam istiklâlini ve kayıtsız-şartsız egemenliğini sağlamak ve sürdürmektir. Millet, dış istiklâlini kazanmak için, lâzım gelen hattı hareketini misakı millî ile ifa etmiştir. Millî hakimiyetini elde edebilmek için, takibi lâzım gelen hareket hattını da Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tesbit etmiştir. (1923)

Ben, 1919 senesi mayıs içinde Samsun'a çıktığım gün elimde, maddî hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk Milleti'nin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevi bir kuvvet vardı. İşte ben bu millî kuvvete, bu Türk Milleti'ne güvenerek işe başladım. Ben, Türk ufuklarından bir gün mutlaka bir güneş doğacağına, bunun hararet ve kuvvetinin bizi ısıtacağına, bundan bize bir güç çıkacağına o kadar emindim ki, bunu âdeta gözlerimle görüyordum. 1937

Memleket ve milletin kurtuluşu ve mutluluğu için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur. Bu, bir insan için kâfi bir sevinç ve haz temin eder. Benimle beraber olan arkadaşlarım, bütün vatandaşlarım da aynı maksadı takip etmektedirler. Şahsî ve ailevî huzur ve mutluluğun, milletin huzur ve mutluluğuyla ayakta durduğunu, memleketin güvenlik ve dokunulmazlığıyla mümkün olduğunu gerçek ve ciddî bir surette anlamışlardır. Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Milletimizin, Türk milletinin yakın, uzak tarihine lüzumu kadar bilgimiz vardır. Mazinin derslerini, bugünün ve geleceğin hayatı için göz önünde tutmak dikkatinden mahrum değiliz. Yaptığımız hizmetlerle övünmüyoruz. Yapacağımız hizmetlerin, iftihar sebebi olabileceği ümidiyle avunuyoruz. 1925 (Atatürk'ün S.D.V. s. 209)

Allah bilir, hayatımda bugüne kadar orduya faydalı bir üye olabilmekten başka vicdanî bir emel edinmedim. Çünkü vatanın korunması, milletin mutluluğu için her şeyden evvel ordumuzun, eski Türk ordusu olduğunu dünyaya bir daha ispat lüzumuna çoktan inanmış idim. Bu inanca ait emellerimin şiddeti, ihtimal beni pek ziyade aşırı davranışlı göstermişti. Fakat zaman, saf ve temiz dimağlardan doğan fikrî gerçekleri -kabulünden çekinilse dahi- uygulattırır. 1912 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 11)

Bütün vazifelerin üstünde bizim de bir vicdanî vazifemiz vardı; o da, herkesin sudan bir takım vazifeler yaptığı sırada hayatımızı, varlığımızı bu milletin bağına sokarak, onlarla beraber düşman karşısında uğraşmak olmuştur! 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 106)

Ben vazifemin bitmediğini, yüklendiğim sorumluluğun da yüksek ve çetin olduğunu anlıyorum. Arkadaşlar, bu vazife bitmeyecektir; ben toprak olduktan sonra da devam edecektir! Ben seve seve, sevine sevine bütün varlığımı bu kutsal vazifeye vereceğim ve onun yüksek sorumluluğunu yüklenmekle mesut olacağım. Vazifeme başarı ile devam edebileceğim. Çünkü büyük milletimizin kalp ve vicdanında bana karşı sarsılmaz bir güven ve itimat taşımakta olduğunu görüyorum. Bu benim için büyük kuvvettir, büyük yetkidir. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 236)

Biz, eğer millet ve tarih önünde herhangi bir hata işliyorsak, bunun sorumluluğunu vicdan ve sağduyumuzda hissetmekten ve ödemekten, hiçbir zaman çekinecek insanlar değiliz. 1925 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürkle Beraber, Cilt: I, s. 160)

Millet ve memleketin sayesinde kazanılan rütbe ve refahın bir ehemmiyeti, bir kutsallığı vardır. Biz bunlardan, ancak yine bu aziz millet ve memlekete borçlu olduğumuz son bir namus vazifesini yapmak için ayrıldık. Millet kendi hayatını kurtarmak, kendi meşru hakkını müdafaa etmek için çıkardığı sese iştirak etmek, her kendini bilen vatandaşın vazifesidir. Eğer bu millet, bu memleket parçalanacak olursa umumî şerefsizliğin yıkıntısı altında, şunun bunun kişisel şerefi de parça parça olur. Biz, o umumî şerefi kurtarabilmek için harekete gelen millete ruhumuzla iştirak ettik. İştirakimize mâni olabilecek şahsî rütbeleri, mevkileri de umumî şerefi kurtarmaya yönelik bir gaye uğruna feda ettik. 1919 (Atatürk'ün S.D.III, s. 6)

Ben, gerektiği zaman, en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim. 1937 (Atatürk'ün T.T.B. IV. s. 590)

Mallarını millete bağışlaması nedeniyle söylemiştir : Mal ve mülk, bana ağırlık veriyor. Bunları, soylu millete geri vermekle büyük ferahlık duyuyorum. Zenginlikten ne çıkar; insanın serveti, kendi manevî şahsiyetinde olmalıdır! 1937 (Rükneddin Fethi Olcaytuğ, Atatürk Hakkında Düşünce ve Tahliller, 1943, s. 44)

Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben, milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım! Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî, hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından tanıyanlarca bu aşkım bilinir. Bence bir millette şeref, haysiyet, namusun ve insanlığın yerleşmesi ve yaşaması, mutlaka o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır. Ben şahsen, bu saydığım özelliklere çok ehemmiyet veririm ve bu özelliklerin kendimde varlığını iddia edebilmek için milletimin de aynı özellikleri taşımasını şart ve esas bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evlâdı kalmalıyım! Bu sebeple millî bağımsızlık, bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri gerektirdiği takdirde insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereğinden olan dostluk ve siyaset münasebetlerini, büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan vazgeçinceye kadar amansız düşmanıyım! (23.4.1921) (Atatürk'ün S.D.III., s.24)

Ben, şimdiye kadar millet ve memleket iyiliğine ne gibi hamleler, inkılâplar yapmış isem hep böyle halkımızla temas ederek, onların ilgi ve sevgilerinden gösterdikleri samimiyetten kuvvet ve ilham alarak yaptım. Hedefimiz, gayemiz hep millet ve memleketimizin kurtuluşu, mutluluğu ve gelişmesidir. 1925

Her zaman tekrar mecburiyetinde kalıyor ve tekrarı da faydalı görüyorum ki, eğer ben milletime herhangi bir hizmette bulunmuşsam, eğer ben herhangi bir teşebbüste ön ayak olmuşsam bu hizmet ve teşebbüsün temel kaynağı, saygılar ve sevgilerle bağlı olduğum, bundan sonra da saygı ve sevgiyle mutluluk ve refahına varlığımı, hayatımı vereceğim aziz milletime, sizlere dayanmaktadır. Bir millette güzel şeyler düşünen insanlar, fevkalâde işler yapmaya kabiliyetli kahramanlar bulunabilir. Ama öyle kimseler yalnız başına hiçbir şey olamazlar; meğer ki bir umumî hissin ifadesi, temsilcisi olsunlar! Ben milletimin düşünce ve duygularını yakından tanımaktan, aziz milletimde gördüğüm kabiliyet ve ihtiyacı belirtmekten başka bir şey yapmadım. Onun bu kabiliyet ve duygularını sezip tanımakla övünüyorum. Milletimdeki, bugünkü zaferleri doğurabilecek özelliği görmüş olmak... Bütün bahtiyarlığım işte bundan ibarettir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 161)

Arkadaşlarımız ve milletin bütün fertleri gibi, millî davamızda benim de emeğim geçmiş ise, bu çalışmada iş yapma kuvveti ve başarı varsa, bunu şahsıma atfetmeyiniz. Ancak ve ancak bütün milletin manevî şahsiyetine atfediniz. Ben milletin bu yüksek, manevî şahsiyeti içinde bir naçiz fert olmakla bahtiyarım. Efendiler, millet bütünüyle mânevî bir şahıs halinde ve bir birleşmiş kitle şeklinde belirdi ve bu yüce birliği koruyarak ona düşman olanları ortadan kaldırdı. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 115)

Milletimle yakından ve gösterişten uzak karşılıklı görüşmenin zevkini, bahtiyarlığını anlatamam. Her ne vakit milletimin karşısında kendimi görsem, her ne vakit milletimin fertlerinden birkaçının yüzüne baksam, oradan ruh ve vicdanıma gelen ışık, benim için en kıymetli bir ilham ve verim alevi oluyor! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 2. 1930)

30 Ağustos'ta sevk ve idare ettiğim muharebe, Türk milletinin yanımda bulunduğu halde, idare ettiğim ilk ve son muharebedir. Bir insan kendini, milletle beraber hissettiği zaman, ne kadar kuvvetli buluyor bilir misiniz? Bunu tarif müşküldür. 1928 (Atatürk'ün S.D.III, s. 83)

Benim için dünyada en büyük mevki ve mükâfat, milletin bir ferdi olarak yaşamaktır. Eğer Cenabıhak beni bunda muvaffak etmiş ise, şükrederim. Bugün olduğu gibi ömrümün nihayetine kadar milletin hizmetinde olmakla iftihar edeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 129)

Şimdiye kadar millete yapamayacağım bir şeyi vaat etmedim. Ben yapacağım dediğim zaman, buna inanmayanlar vardı. Buna rağmen hareket ettim. Görüyorsunuz ki başardık. Benim ve benimle çalışanların güveni vardır ki, yeni hedeflerimize de başarıyla varacağız. Şimdiye kadar söylediklerimin gerçekleşmiş olması, bütün tasavvurlarımın beni yalanlamaması, milletin ciddî ve samimî olarak bana yardımcı ve destek olmasıyla mümkün olmuştur. Onun için yeni gayelere erişmek için de bu yardım ve desteğe ihtiyacım vardır; onu benden esirgemeyiniz! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Benim şan ve şerefimden bahsetmek de hatadır. İyi dinleyiniz öğüdüm budur ki, içinizden herhangi bir adam çıkar, şan, şeref davası güder ve benzersiz olmak isterse, başınızın belâsıdır; ilk önce kafası kırılacak adam budur! Mensup olduğum Türk milletinin şan ve şerefi varsa, benim de bir ferdi olmak sıfatıyla şanım şerefim vardır, asla başka değilim. 1923 (Damar Arıkoğlu, Hatıralarım, s. 304)

Ben zannediyorum ki, millet fertlerinin hiç birinden fazla yüksekliğe sahip değilim. Bende fazla girişim görüldüyse bu benden değil, milletin bileşkesinden çıkan bir girişimdir. Sizler olmasaydınız, sizlerin vicdanî eğilimleriniz bana dayanak noktası teşkil etmemiş olsaydı; bendeki girişimlerin hiçbiri olmazdı.

Millete ait meziyetleri yalnız şahıslara bırakan anlayış, eski idarelerin sistem ve usul meselesinden doğuyordu. Vaktiyle mevcut devlet ve devletlerin kuruluş şekli, sadece bir şahsın menfaatlerini ve arzularını tatmine yönelmiş idi. Şahısların bu arzu ve emellerine hizmet eden millet, gösterilen büyüklüklerin şerefinden asla payını alamaz, ancak hata ve beceriksizlik olursa onlar millete yüklenirdi. Bugün bu hâl mevcut değilse, millet kendi büyüklüğünü olduğu gibi dünyaya göstermişse, fazlalık bende değil, bugünkü idarenin niteliğindedir. Bu şekil mevcut oldukça, bu mevkie çıkacak herkesin yapacağı şey bundan başka türlü olamaz. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 159)

Sizden olan bir şahsa, sizden fazla ehemmiyet vermek, her şeyi milletin bir ferdinin şahsiyetinde odaklaştırmak, geçmişe, bugüne, geleceğe, bütün bu zamanlara ait bir toplumun meselelerinin aydınlatılması ve belirtilmesini yüksek bir topluluğun tek bir şahsiyetinden beklemek elbette ki lâıyk değildir, elbette ki lâzım değildir. 1925 (Atatürk'ün M.A.D., s. 19-20)

Yabancı memleketlere veya milletlerarası konferanslara giden arkadaşlarına söylediği bir söz: Sesiniz benim sesimdir, unutmayınız! (Falih Rifkı Atay, Çankaya, 1969, s. 549)

Ben o adamım ki ordunun memleketi, milleti muhakkak bir neticeye götürebileceği noktalarda emir veririm. Fakat ilim ve bilhassa sosyal ilim sahasına dahil işlerde ben emir vermem. Bu alanda, isterim ki bana bilginler doğru yolu gösterebilirler. Onun için, siz kendi ilminize, kültürünüze güveniyorsanız, bana söyleyiniz. Sosyal ilmin güzel yönlerini gösteriniz, ben takip edeyim. 1923 (Ahmet Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, s. 316)

24 Temmuz 1922 akşamı Konya'da General Townshend şerefine verdikleri ziyafette, yemeğin sonlarına doğru elindeki mercan tespihi General'e uzatarak söyledikleri: Biz Türklere bir âdet vardır. Misafirimize mutlaka bir hediye veririz. Ben asil bir milletin mütevazı bir Başkomutanıyım. Size ancak bu tespihi verebiliyorum. (Ve sofradan kalkılacağına yakın da kolundaki saati çıkararak General'e söyledikleri:) Bu saati bana Anafartalar'da bir Türk askeri, ölen bir İngiliz subayının kolundan çıkardığını söyleyerek, getirdi. Saatin arkasında subayın künyesi yazılıdır. Bu subayın ailesini arattımsa da bulamadım. İngiltere'ye döndüğümüzde ailesini bulur ve saati verirseniz, çok memnun olurum. 1922 (Yücel Mecmuası, O'ndan Hatıralar, Cilt: XVI, Sayı: 91-92-93, 1942 s. 15)

Ben ölürsem soylu milletimizin beraber yürüdüğümüz yoldan asla ayrılmayacağına eminim; bununla gönlüm rahat! 1926 (Atatürk'ün S.D.V, s. 44)

Geniş yetkilerle Başkomutanlık verilmişinden ve Sakarya Zaferi'nden sonra bir kısım milletvekillerinin endişe duyduğu ve Meclis'in dağıtılacağı kuşkusuna düştükleri, kendisine hatırlatıldığı zaman söylemiştir: Ben asla böyle birşey düşünmedim ve düşünmem. Millet Meclis'inde bana ne kadar karşı koyan ve itiraz eden olursa olsun o, büyük Türk milletinin mümessili oldukça benim başımdır. Şüphem yoktur ki, onlara iş ve hareketlerim ve onun neticeleri ile yapabildiğim ve yapabileceğim hizmetlerin kıymetini izah edebileceğim. Bunu anlamakta Millet Meclisi tereddüt etse bile asil olan Türk milleti, yüksek sağduyusu ile bunu anlayacaktır. Bu taktirde meselenin halli benim şahsıma değil, tanıdığım Türk milletine yönelecektir; çünkü ben millet adamıyım, milletsever adamım. Onun sağduyusu haricinde hareket eder adam vaziyetine düşmem. Biricik emelim, bütün vatanseverlerin, bütün devlet ve ordu başlarının başını millete bağlamaktır. Millet, lâıyk olduğu büyük efendiliği bugün değilse yarın bütün mâna ve genişliği ile anlayacaktır; buna eminim. İşte o zaman, her millet ferdinin hakikî özellikleri millet tarafından belirtilecek ve tespit olunacaktır. Ben, o güne muvaffakiyetle yetişeceğimi

ve milletten onun büyüklüğü ile orantılı mükâfatı alacağımı kuvvetle ümit ediyorum. 1921 (Asım Us, G.D.D. s. 111-112)

Dolmabahçe Sarayı'nda İstanbul halkı temsilcileriyle yaptığı konuşma esnasında söylemiştir: Artık bu saray, Allah'ın gölgelerinin değil, gölge olmayan, gerçek olan milletin sarayıdır. Ve ben burada milletin bir ferdi, bir misafiri olarak bulunmakla bahtiyarım. 1927 (Atatürk'ün S.D. II, s.247)

Benim kendi kuvvet ve kudretim, halkın bana gösterdiği inan ve güvenden ibarettir. Bu güven devam ettikçe, ben de bu güvene liyakat kazanmakta devam edecek ve geleceğe bu karşılıklı güvenle hep beraber yürüyerek inşallah pek az zamanda millete refah ve mutluluk verecek olan büyük amacımıza ulaşacağız! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.163)

Biz keyfi hareket etmeyiz. Müstebit asla değiliz. Hayatımız, bütün faaliyetimiz, memleket işlerinde keyfi ve müstebitçe hareket edenlere karşı mücadele ile geçmiştir. Bizim akıl, mantık, zekâ ile hareket etmek belli özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran vak'alar, bu gerçeğin delilidirler. Memleket ve millet işlerinde şahıslarıyla, yaptıklarıyla, fikirleriyle zararlı olmak vaziyetine düşenlere karşı, zaman zaman direndiğimiz olmuştur. Milleti gerçek düzelme yolunda yürümekten mene çalışmak isteyenlere sert ve amansız olmak istidadındayız. Toplumsal düzenimizi, bilerek veya bilmeyerek, bozucu kimselere müsaade edemeyiz; bunlar doğrudur. Bizden bu hususta sessiz kalma ve tarafsızlık isteyenleri tatmin edemiyorsak, bunun sebebi, memleket ve millet menfaatini her şeyin üstünde gördüğümüzdür. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 211)

Efendiler, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek gafleti, artık hiçbir kafada yer bulmamalıdır. Gerçek vaziyeti tanımaktaki gafletle, gafillere uymakla, zavallı milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir. Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 1. 2. 1930)

Artık millet, yalnız bir şeyi için silâha sarılacaktır: Millî sınırlarımız içinde hayatını, bağımsızlığını ve egemenliğini müdafaa için! Artık bizim saldırgan bir askerî siyasetimiz olmayacaktır. Cihangirlik sevdasında, fütuhât peşinde bulunmayacağız. O zihniyeti takip yüzünden en ağır cezaları hâlâ çekmekteyiz. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 1. 1930)

Dünyanın belli başlı milletlerini esaretten kurtararak, hâkimiyetlerine kavuşturan büyük fikir cereyanları; köhne müesseselere ümit bağlayanların, çürümüş idare usullerinde kurtuluş kuvveti arayanların amansız düşmanıdır. (1923)

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannedirim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre,

medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

Memleketimizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün mesaimiz Türkiye’de çağdaş, bu nedenle batılı bir hükûmet vücuda getirmektir. Medeniyete girmek arzu edip de, batıya yönelmemiş millet hangisidir? Bir istikamette yürümek azminde olan ve hareketinin, ayağında bağlı zincirlerle güçleştirildiğini gören insan ne yapar? Zincirleri kırar, yürür! 1923 (Atatürk’ün S.D.III, s. 68)

Ömür boyu Cumhurbaşkanlığı teklifi söylentileri üzerine gazetecilere söyledikleri: Bana öteden beri bu ve buna benzer tekliflerde bulunanlar çok olmuştur. Siz ve kamuoyu bilmelisiniz ki bu yoldaki teklifler hoşuma gitmemiştir ve gitmez. Benim gayem Türkiye’de, yeni Türkiye Cumhuriyeti’nde millet egemenliğini takviye etmek ve ebedileştirmektir. Dediğiniz gibi bir teklifi, benim idealimi cidden rencide eden bir mânada telâkki ederim. Bu noktada şu veya bu tefsirlere giden sözlerin mânasını, beni iyi tanımış olan Türk milleti benden daha iyi takdir eder. 1930 (Cumhuriyet gazetesi, 26. 9. 1930)

Cumhuriyet Halk Partisi’nin daimî başkanlığının teklif edilmesi münasebetiyle söylediği söz: Milletın sevgi ve güvenini kaybetmediğim müddetçe tekrar seçilirim; milletın reyı esastır. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk’ün Hususiyetleri, 1965, s. 72)

Türk kadını dünyanın en münevver, en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır siklette değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk’ü zihniyetiyle, bazusuyla, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeter nesiller yetiştirmektir. Milletın kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. 1925 (Atatürk’ün S.D. II, S. 231)

Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak evvelâ bizim kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti hissen, fikren, fiilen, bütün iş ve hareketlerimizle gösterelim; bilelim ki millî benliğini bulmayan milletler başka milletlerin avıdır. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, S. 143)

Türk dili zengin, geniş bir dildir. Her kavramı ifadeye kabiliyeti vardır. Yalnız onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek lâzımdır. Türk milletini ve Türk dilini, medeniyet tarihinin ve kültür dillerinin dışında görmenin ne yaman bir yanlış olduğunu bütün dünyaya göstereceğiz. (Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

“Bu milletın evlatlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz.”

“Yüksek bir insan topluluğu olan Türk Milleti’nin tarihi bir özelliği de, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir.”

“Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin sebeplerinden biri olan heykeltıraşlığı en üst derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesinde atalarımızın ve bunlardan sonra yetişecek evlatlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilan edecektir.”

“Millet; namusunu, bağımsızlığını kurtarmak için acaba karşı koyabilir miyiz, koyamaz mıyız muhakemesini düşünmedi. Millet, yalnız bir şey düşündü: Namuslu olarak yaşarım. Bu sebeple bu yasal hakkımızı kabul edenlerle dost olurum, bana bu hakkı vermeyecek olanlarla ölünceye kadar dövüşerek ölürüm.”

“Bilinmelidir ki, izlediğimiz siyaset, barışçı siyasettir. Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çiğnemek ve çiğnetmek girişimi Muzaffer ordumuzun fedakarane gayretiyle layık olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihinin Nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır.”

“Bütün vatan bir demir kitle haline gelecektir. Demir yolları memleketin tüfekten, toptan daha önemli bir güvenlik silahıdır. Demir-yolları, Türk milletinin refah ve uygarlık yollarıdır.”

“Millî hedef belli olmuştur. Ona ulaşacak yolları bulmak zor değildir. Önemli olan, çetin olan o yollar üzerinde çalışmaktır. Denebilir ki hiçbir şeye muhtaç değiliz. Yalnız tek bir şeye çok ihtiyacımız vardır: Çalışkan olmak. Toplumsal hastalıklarımızı incelersek temel olarak bundan başka, bundan önemli bir hastalık keşfedemeyiz; hastalık budur. O halde ilk işimiz bu hastalığı esaslı bir şekilde tedavi etmektir. Milleti çalışkan yapmaktır. Servet ve onun doğal sonucu olan refah ve mutluluk, yalnız ve ancak çalışkanların hakkıdır” (1923, İzmit) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 63)

“Bütün ilerlemeler, insan fikrinin eseridir. Fikri harekete getirmek, birinci işimiz olmalıdır. Bir kere millet benliğine hakim olsun ve düşünebilsin, yeter! Başlangıçta hatalı düşünse de, az zaman sonra bu hatayı düzeltebilir. Fikir bir kere faaliyete başladı mı, her şey yavaş yavaş düzene girer ve düzelir. Fikrin serbest hareketi ise, ancak bireyin düşündüğünü serbest olarak söylemek, yazmak ve verdiği karara göre her türlü girişimde bulunmak serbestisine sahip olmakla mümkündür.”

“Milleti bilgisizlikten kurtarmak için kendi dilinde uymayan Arap harflerini terk edip Latin esasından Türk harflerini kabul etmekten başka çare yoktur.”

“Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkumdur. Türk milleti, kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen karıştırıcı, sefil, vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirlî emelleri anlamayacak ve onlara hoşgörü ile davranacak bir topluluk değildir. O, şimdye kadar olduğu gibi doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkumdur. Bunda köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.”

Başımıza neler örölmek istenildiği ve nasıl mukavemet ettiğimiz ve daha doğrusu milletin arzu ve emellerine uyararak ve onun yardımıyla nasıl çalıştığımız görölmeli ve gelecek kuşaklar için ibret ve uyanıklığı gerektirmelidir. Zaten herşey unutulur. Fakat biz her şeyi gençliğe bırakacağız. O gençlik ki hiçbir şeyi unutmayacaktır; geleceğin ışık saçan çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir! 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk’le beraber, Cilt : II, s. 471-472)

Her şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleket ve milletim hakkındaki sonsuz sevgim değil, bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümdür. 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk’ü Özleyiş, s.17)

Bu memleketin gençliği, hakkımda pek büyük sevgi gösterdi. Bu kadar lâıyk olduğumu bilmiyordum. Arkadaşlar! Bu memleketi ve bu milleti asırlardan beri berbat edenler çoktan ölmüştür. Bütün gençlik, buna iman etmelidirler. Bizim kanımız akmadıkça bunlar bir daha avdet etmeyecektir. 1924 (1933 “Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü”, Giresun Halkevi Neşriyatı, 1933)

Milletin kıymetli ve seçkin gençleriyle konuşmak benim için saadettir. 1930 (Vakit gazetesi, 11. 11. 1930)

Milletin bağrından temiz bir nesil yetişiyor. Bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkamda kalmayacak! 1923 (Ercüment Ekrem Talû Tasvir gazetesi 10. 11. 1946)

“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti’ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!” 1927 (Nutuk II, s.897-898)

“Ben Samsun’u ve Samsun Halkını gördüğüm zaman, memlekete ve millete ait bütün düşünce ve kararlarımın yerine getirilebileceğine dair bir defa daha kuvvetle inanmışım. Samsun’luların hal ve durumlarında gördüğüm gözlerinden okuduğum vatanseverlik ve fedakarlık ; ümit ve tasavvurlarımı olumlu bir inanca götürmeye yetmişti...”

Genç fikirli demek, doğrultuyu gören ve anlayan hakikî fikirli demektir. Milletin hakîm emelleri, görüş noktası budur. Hepimiz ona uymaya mecburuz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk’ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 17)

Bizim halkımız çok temiz kalpli, çok asil ruhlu, ilerlemeye çok kabiliyetli bir halktır. Bu halk eğer bir defa karşındakilerin samimiyetle kendilerine hizmet ettiğine inanırsa her türlü hareketi hemen kabule hazırdır. Bunun için gençlerin her şeyden önce millete güven vermeleri lazımdır. 1923

Benim için en büyük korunma noktası ve şefaath kaynağı milletimin sinesidir. 1919 (Reşit Paşanın Hatıraları, S. 86)

Bu millet kılı kıpırdamadan dava uğruna ve benim uğruma, canını vermeğe hazır olmasaydı ben hiçbir şey yapamazdım. (Behçet Kemal Çağlar, Atatürk, Anekdötler -Anılar, Der. : Kemal Arıburnu, S. 39)

Ben binbir müşkül karşısında yılacak bir insan olsa idim büyük işlerin rehberliğinde, milletim beni yaya bırakırdı. Milletimin iyi niyetine daima minnettarım. (Afetinan, Atatürk hakkında H.B. S. 21)

Kudretsiz dimağlar, zayıf gözler, hakikati kolay göremezler. O gibiler büyük Türk milletinin yüksek seviyesine nazaran geri adamlardır. (1925)

Millet, muasır medeniyetin bütün milletlere temin ettiği hayat ve vasıtaları, esasta ve şekilde aynen ve tamamen gerçekleştirmeye kati karar vermiştir. Millet, yenilik ve islahat sahasında gösterdiği

gayretlerin asırlardan beri olduğu gibi, türlü yalan ve dolanla biran bile durmasına müsaade etmemek azmindedir.

Millet, milletlerarası umumi mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak muasır medeniyette bulunabileceğini, sabit olmuş bir hakikat diye benimsemiştir.

Bu büyük millet, arzu ve istihdadının yönelmiş olduğu istikametleri göstermeye çalışan ve görebilen evladını daima takdir ve himaye etmiştir. (1926)

Türk milleti şuurla ve bunca bin senelerin açtığı devasız yaraları acele tedavi etmek ıstırahiyle, hakikat denilen cevheri bulmuş olduğuna inanarak, uzun adımlarla kurtuluş aramaya karar vermiştir. Bunun önüne sed çekmek isteyeceklerin âkıbeti Türkün kuvvetli ayakları altında ezilmektir.

Silâhı ile olduğu gibi aklı ile de mücadele mecburiyetinde olan milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti, ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. Milletimizin sâf seciyesi istidat ile doludur. (15 Temmuz 1921)

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imânında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

Bizi diğer medeni milletler arasında geri bıraktıran adlî, siyasî, iktisadî, malî zincirler kırılmıştır. Parçalanmıştır... Bugüne kadar kazandığımız muvaffakiyet, bize ancak terakki ve medeniyete doğru bir yol açmıştır. Yoksa terakki medeniyeti henüz ulaşılmış değildir.

Büyük davamız, en medenî ve müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan Büyük Türk Milletinin dinamik idealidir. Bu idealin en kısa bir zamanda kavramak için, fikir ve hareketi, beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste, başarı ancak, süreli bir planla ve rasyonel çalışmakla mümkün olabilir.

Muhterem milletime şunu tavsiye ederim ki, sinesinde yetişerek başının üstüne kadar çıkaracağı adamların kanındaki, vicdanındaki öz cevheri, çok iyi incelemek dikkatinden, bir an vazgeçmesin! 1925 (Nutuk II, s. 607)

Devletçiliğin bizce anlamı şudur: Kişilerin özel teşebbüslerini ve şahsî faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ihtiyaçlarını ve çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket ekonomisini devletin eline almak.(1936)

“Şimdi arkadaşlar, ekonomik hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki ben ekonomik hayat denince, ziraat, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafia (bayındırlık) işlerini birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül (bütün) sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil (bağımsız) hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinesin de, devlet, fikir ve ekonomik hayat mekanizmaları, birbirine tâbidirler. O kadar ki cihazlar birbirine uyarak aynı âhenkte çalıştırılmazsa, hükûmet makinesinin motris (önde gelen sürükleyici) kuvvet israf edilmiş olur; ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarılar neticelerinin hâsılası ile ölçülür” 1937

Bizim dinimiz, milletimize değersiz, miskin ve aşağı olmayı tavsiye etmez. Aksine Allah da, Peygamber de insanların ve milletlerin değer ve şerefini muhafaza etmelerini emrediyor. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 92)

Ezan ve Kuran'ı Türklerden başka hiçbir Müslüman milleti bu kadar güzel okuyamaz. Bunlara muhteşem müzik ahengi veren Türk sanatkarlarıdır. 1933 (Abdülkadir, İnan, İki Hatıra, Türk Dili Dergisi, TDK, sayı: 74, 1957, s. 66)

Bir fikri daha düzeltmek isterim. Milletimizin içinde gerçek din âlimleri, âlimlerimiz içinde milletimizin gerçekten iftihar edebileceği din bilginlerimiz vardır. Fakat bunlara mukabil, ilmî kıyafet altında ilim gerçeğinden uzak, gereği kadar okuyup öğrenmemiş, ilim yolunda yeteri kadar ilerleyememiş hoca kıyafetli cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 144)

Cumhuriyet Hükûmeti'mizin bir Diyanet İşleri Başkanlığı makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilimleri, faziletleri derecesi malûmdur. Ancak burada* vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki, aynı kıyafeti giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuma yazması olmayanlara tesadüf ettim. Bilhassa bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın mümessilleri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya temasa âdeta bir mâni teşkil etmek sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum: "Bu vaziyet ve yetkiyi kimden, nereden almışlardır?" Millete hatırlatmak isterim ki, bu lâubaliliğe müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı kıyafeti taşımalarındaki mahzur bakımından hükûmetin dikkatini çekeceğim. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215-216)

Ölülerden yardım istemek, medenî bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete erdirmekten başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin, bütün genişliğiyle medeniyetin alevi karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215)

Atatürk'ün Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile Dinin Siyasete Alet Edilişi Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri; "Parti, dinî düşünce ve inançlara saygılıdır" kuralını bayrak olarak eline alan kimselerden, iyi niyet beklenebilir miydi? Bu bayrak, asırlardan beri, cahil ve bağnazları, hurafelere inananları aldatarak hususî maksatlar teminine kalkışmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, asırlardan beri nihaysiz felâketlere, içinden çıkabilmek için büyük fedakârlıklar gerektiren pis bataklıklara hep bu bayrak gösterilerek yöneltilmemiş miydi? Cumhuriyetçi ve ilerici olduklarını zannettirmek isteyenlerin, aynı bayrakla ortaya atılmaları, dinî bağnazlığı coşturarak, milleti, cumhuriyetin, ilerleme ve yeniliğin tamamen aleyhine teşvik etmek değil miydi? Yeni parti, dinî düşünce ve inançlara saygı perdesi altında: Biz hilâfeti tekrar isteriz; biz yeni kanunlar istemeyiz; bizce Mecelle kâfidir; medreseler, tekkeler, cahil softalar, şeyhler, müritler, biz sizi himaye edeceğiz; bizimle beraber olunuz. Çünkü, Mustafa Kemal'in partisi hilâfeti kaldırdı. İslâmiyeti bozuyor. Sizi gavur yapacak, size şapka giydirecektir diye bağırıyor muydu! Yeni partinin kullandığı formül, bu gerici feryatlarla dolu değildir denilebilir mi? 1927 (Nutuk II, s. 889-890)

Tarihin bazı korkunç kayıtlarını, tam uyanıklık ile hatırlatmayı faydalı buluyorum. Bir millette, özellikle bir milletin idaresinin başında bulunan kimselerde ihtiraslar ve şahsî münakaşalar, millî ve vatanî vazifenin gerektirdiği yüksek duygulara galip gelme derecesini bulduğu memleketlerde dağılma ve yok olma, sakınılması mümkün olmayan bir neticedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 165)

Her ne suretle olursa olsun, hizmet edenler milletten büyük mükâfatlar bekliyorlarsa katiyen doğru bir harekette bulunmuş olmazlar. Milletten çok şey istememeliyiz. Hizmet edenler, namus vazifelerini yerine getirmiş olmaktan başka bir şey yapmamışlardır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 91)

Milletvekili olarak vazife ve mesuliyet mevkiinde beraber çalışacağımız arkadaşlarımızın, geçen tecrübelerden de istifade ederek vazifelerini iyi yapacaklarını ve bilhassa milletvekilliğinin, her düşünceden önce bir millet vekâleti olduğunu ve bunun resmî ve hususî hayatta dahi birçok mânevî ve sağduyuyu gerektirici külfetleri bulunduğunu gözden uzak düşürmeyeceklerini kuvvetle ümit ederim. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 532)

Milletin müşterek arzu ve eğilimine temas etmek ve onun gereklerine hayatını vermeyi hareket kuralı bilmek, gerçek yolda yürüyebilmek için yegâne esastır. Bir milletin fertlerinde hâkim olması, uyulması gerekli olan, milletin müşterek arzusu, maşerî fikridir. Bir insan, memleketine ve milletine faydalı bir iş yaparken göz önünden bir an uzak bulundurmamaya mecbur olduğu kural, milletin gerçek eğilimidir. 1925 (M.E.İ.S.D.I, s. 23)

Halk Partisi'nin kuruluş hazırlıkları günlerinde verdiği bir demeçten: Ben öyle bir parti kurmayı tasavvur ediyorum ki, bu parti milletin bütün sınıflarının refah ve saadetini temine yönelmiş bir programa sahip olsun. Milletimizin şartları buna müsaittir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 50)

İsmi parti olan halk teşekkülünden maksat, millet evlâdından bir kısmının, halk sınıflarından bazılarının, diğer evlât ve sınıfların zararına menfaatlerini temin etmek değildir. Belki, birbirinden ayrı ve hariç olmayıp halk namı altında bulunan bütün milleti birlik ve beraberlik halinde ortak ve umumî olan gerçek refaha eriştirmek için faaliyete getirmektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 60)

Bizim milletimiz, birbirinden çok farklı menfaatler izleyecek ve bu itibarla birbiriyle mücadele halinde bulunacak çeşitli sınıflara malik değildir. Mevcut sınıflar, birbirleri için gerekli olma niteliğindedir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 82)

Bu sırada, milletimizi gece gündüz meşgul eden başlıca büyük bir mesele, gerçek sahibi öz Türk olan "İskenderun-Antakya" ve çevresinin mukadderatıdır. Bunun üzerinde, ciddiyet ve kesinlikle durmaya mecburuz. Daima kendisi ile dostluğa çok ehemmiyet verdiğimiz Fransa ile aramızda, tek ve büyük mesele budur. Bu işin gerçeğini bilenler ve hakkı sevenler, alâkamızın şiddetini ve samimiyetini iyi anlarlar ve tabîî görürler. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 337)

Ölmek isteyen bir milleti hiçbir kuvvet kurtaramaz. Türk milleti ölmek istemez; o, daima yaşayacaktır efendiler! (Şevket Aziz Kansu, Türk Dili Dergisi Sayı:12,1952,s.682)

Bu milletin siyasî partilerden çok canı yanmıştır. Şunu söyleyeyim ki, diğer memleketlerde partiler mutlaka ekonomik amaçlar üzerine kurulmuş ve kurulmaktadır. Çünkü, o memleketlerde muhtelif sınıflar vardır. Bir sınıfın menfaatini muhafaza için teşekkül eden siyasî bir partiye mukabil diğer bir sınıfın menfaatini muhafaza amacıyla bir parti teşekkül eder; bu pek tabîîdir. Güya bizim memleketimizde de ayrı ayrı sınıflar varmış gibi kurulan siyasî partiler yüzünden şahit olduğumuz

neticeler malûmdur. Halbuki Halk Partisi dediğimiz zaman bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dahildir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 97)

Millet ve memlekette kaynak ve dayanak almayan ve onun gerçek menfaatleriyle hiç münasebeti olmayacak surette ya sırf teorik veya hissî ve şahsî programlar etrafında parti kurmaya kalkışacak insanların, millet tarafından benimsenme şerefine erişeceklerini zannetmiyorum. Benim, bütün hazırlıklarda ve yapılan işlerde hareket kuralı saydığım bir şey vardır; o da meydana getirilen kurum ve kuruluşların şahısla değil, gerçeğe yaşayacağıdır. Bundan ötürü herhangi bir program, filânın programı olarak değil, fakat millet ve memleket ihtiyaçlarına cevap verecek düşünce ve tedbirleri içine alması sebebiyle kıymet ve saygı kazanabilir. 1922 (Mustafa Baydar, Atatürk'le Konuşmalar, s. 42-43)

Uzağı görücü olduğu kadar milletimizin âcil ihtiyaçlarına çare bulacak bir programa dayanmayan yenileşme teşebbüsleri, şahsî ve keyfi olmaktan kurtulamaz. Bu gibi teşebbüsler, sahipleri olan şahısların değişmesi ile, hatta şahsî nüfuzunun azalması ile söner gider. Diğer yönden herhangi bir programın uzun bir çalışma devresine rehber olması için memlekette bütün vatanseverlerin ona yardımcı olması gerekir. Hakikaten büyük bir kütlenin gelişme emellerini kapsamayan bir programın, başarılı ve devamlı olması ümit olunamaz. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 47)

Bizim milletimiz esasen demoktrattır. Kültürünün, geleneklerinin en derin maziye ait dönemleri bunu doğrular. Bizim yapabileceğimiz bir şey varsa, bu fitrî karakterin gereklerini yapay bir şekilde menetmek isteyenleri ortadan kaldırmaktır. (Vasfi Raşid Sevig, Türkiye Cumhuriyeti Esas Teşkilât Hukuku, 1938, Cilt: I, s. 329)

Serbest Cumhuriyet Partisi Lideri Fethi Okyar'a verdiği cevaptan : Büyük Millet Meclisi'nde ve millet karşısında ulus işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü büyük Meclis'te aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini, cumhuriyetin esaslarından sayarım. 1930 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 544)

Bunca asırlarda olduğu gibi, bugün de, milletlerin bilgisizliğinden ve bağınazlığından istifade ederek binbir türlü siyasî ve şahsî maksat ve menfaat temini için, dini âlet ve vasıta olarak kullanmak teşebbüsünde bulunanların, içerde ve dışarda varlığı, bizi bu konuda söz söylemekten, ne yazık ki, henüz uzak bulundurmuyor. İnsanlıkta, din hakkındaki bilgi ve anlayış, her türlü hurafelerden sıyrılarak gerçek bilim ve fen ışıklarıyla arınmış ve mükemmel oluncaya kadar, din oyunu aktörlerine, her yerde tesadüf olunacaktır. 1927 (Nutuk II, s. 708)

Bizi yanlış yola sevk eden habisler bilirsiniz ki, çok kere din perdesine bürünmüşler, saf ve temiz halkımızı hep şeriat sözleriyle aldata gelmişlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz... Görürsünüz ki milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din kisvesi altındaki küfür ve kötülükten gelmiştir. Onlar her türlü hareketi dinle karıştırırlar. Halbuki, elhamdülillah hepimiz Müslümanız, hepimiz dindarız; artık bizim, dinin gereklerini öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur. Analarımızın, babalarımızın kucaklarında verdikleri dersler bile, bize dinimizin esaslarını anlatmaya kâfidirler. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 127)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabîî haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani âyin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, âyinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

“Bunun gibi bağlı bulunmakla inanmış ve mutlu olduğumuz İslam dinini, yüzyıllardan beri alışılmış olduğu üzere, bir politika aracı durumundan kurtarmak ve yükseltmek gerektiği gerçeğini görüyoruz. Kutsal ve tanrısal olan inanç ve vicdanlarımızı karışık ve türlü renkte bulunan ve her türlü çıkarlar ve tutkuların alanı olan siyasetten ve siyasetin bütün öğelerinden bir an önce kesinlikle kurtarmak, milletin dünya ve ahiret mutluluğunun emrettiği bir zorunluluktur. Ancak böylece İslam dininin yüceliği gerçekleşir.”1924

Biz her görüş açısından medenî insan olmalıyız. Çok acılar gördük. Bunun sebebi dünyanın vaziyetinin anlamayışımızdır. Fikrimiz, düşüncemiz, tepeden tırnağa kadar medenî olacaktır. Şunun bunun sözüne ehemmiyet vermeyeceğiz. Bütün Türk ve İslâm âlemine bakın; düşüncelerini, fikirlerini medeniyetin emrettiği değişiklik ve yükselmeye uydurmadıklarından ne büyük felâket ve ıstırap içindedirler. Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız, en nihayet son felâket çamuruna batışımız bundandır. 5-6 sene içinde kendimizi kurtarırsak zihniyetlerimizdeki değişmedendir. Artık duramayız. Mutlaka ileri gideceğiz; çünkü mecburuz. Millet açıkça bilmelidir, medeniyet öyle kuvvetli bir ateştir ki, ona kayıtsız olanları yakar, mahveder. İçinde bulunduğumuz medeniyet ailesinde lâıyk olduğumuz yeri bulacak ve onu koruyacak ve yükselteceğiz. Refah, mutluluk ve insanlık bundadır. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 18)

Devlet memurları, bütün milletin kıyafetlerini düzeltecektir. İlim, sıhhat açısından pratik olmak itibarıyla her görüş noktasından tecrübe edilmiş medenî kıyafet giyilecektir. Bunda, tereddüde yer yoktur. Asırlarca devam eden gafletin acı derslerini tekrarlamaya takat yoktur. Biz, medenî insan olduğumuzu ispat ve gösterme için gerekeni yapmakta asla tereddüt etmeyeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S., s.61)

Türk milleti, millî hissi; dinî hisle değil, fakat insanî hisle yanyana düşünmekten zevk alır. Vicdanında millî hissin yanında, insanî hissin şerefli yerini daima muhafaza etmekle övünür. Çünkü Türk milleti bilir ki, bugün medeniyetin yolunda bağımsız ve fakat kendileriyle paralel yürüdüğü umum medenî milletlerle karşılıklı insanî ve medenî münasebet, elbette gelişmemize devam için lâzımdır ve yine malûmdur ki; Türk milleti, her medenî millet gibi, mazinin bütün devirlerinde keşifleriyle, yeni buluşlarıyla medeniyet âlemine hizmet etmiş insanların, milletlerin kıymetini takdir ve hâtıralarını hürmetle muhafaza eder. Türk milleti, insaniyet âleminin samimî bir alisedir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 369-370)

Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştemal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya yere oturarak yumulur. Bu davranışın mâna ve anlamı nedir? Efendiler, medenî bir millet anası, millet kızı bu garip şekle, bu vahşî vaziyete girer mi? Bu hal, milleti çok gülünç gösteren bir manzardır. Derhal düzeltilmesi lâzımdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 217)

Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız sonuçlardır. 1937 (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.423, Atatürk'ün K.A.N., S. 40)

Bize milliyetçi derler. Ama, biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle işbirliği eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların milliyetlerinin bütün icaplarını tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde hodbince ve mağrurca bir milliyetçilik değildir. (1920)

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar ilmin çağdaş medeniyete temin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca muvaffakiyet etkeni görür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 56)

Gerek askerlik, gerekse siyaset hayatımın bütün devir ve safhalarını dolduran mücadelelerimde daima hareket düsturum millî iradeye dayanarak milletin, vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. (1920)

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir. (1922)

Bu millet, esas terbiyesini aileden almaktadır. Türk milleti öyle analara sahiptir ki, her devrin büyük adamlarını bu analar yetiştirmiştir. Türk kadını daha yüksek nesiller yetiştirmeye kabiliyetlidir. (Enver Behnan Şapolyo, K. Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, s. 529)

Türk kadınları, memleketin mukadderatını millet adına idare eden siyasî topluluğa dahil olmak arzusunu göstermekle, memleketin, milletin vatandaşlara yüklediği vazifelerin hiçbirinden kendilerinin uzak bırakılacağını düşünmezler. Çünkü, vazife karşılığı olmayan hak mevcut değildir. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 265)

Bir toplum, cinsinden yalnız birinin yeni gerekleri edinmesiyle yetinirse, o toplum yarıdan fazla güçsüzlük içinde kalır. Bir millet ilerlemek ve medenîleşmek isterse, bilhassa bu noktayı esas olarak kabul etmek mecburiyetindedir. Bizim toplumumuzun başarı gösterememesinin sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktır. İnsanlar dünyaya alınanda yazılı olduğu kadar yaşamak için gelmişlerdir. Yaşamak demek, faaliyet demektir. Bu sebeple bir toplumun bir organı faaliyette bulunurken diğer organı işlemezsiz o toplum felç olmuştur. Bir toplumun, hayatta çalışması ve muvaffak olması için çalışmanın ve muvaffak olabilmenin bağlı olduğu bütün sebep ve şartları benimsemesi gerekir. Bundan ötürü bizim toplumumuz için ilim ve fen gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri lâzımdır. Malûmdur ki, her safhada olduğu gibi sosyal hayatta dahi iş bölümü vardır. Bu umumî iş bölümü arasında kadınlar, kendilerine ait olan

vazifeleri yapacakları gibi aynı zamanda sosyal topluluğun refahı, saadeti için gerekli gündelik çalışmaya da dahil olacaklardır. Kadının ev vazifeleri, en ufak ve ehemmiyetsiz vazifesidir.

Türk Milleti, ancak varlığını derin ve sağlam kültür sınırlarıyla çizdikten sonradır ki onun yüksek kapasitesi ve fazileti milletlerarasında tanınır. Türk Milletine fitrî rengini veren bu inkılâplardan herbiri çok geniş tarihi devirlerin öğünebileceği büyük işlerden sayılsa yerindedir. (1935)

Dünyada hiçbir milletin kadını “Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar gayret sarf ettim” diyemez. (1923, Konya) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 152)

Hükümetin iki amacı vardır: Biri milletin korunması, ikincisi milletin refahını sağlamaktır. Bu iki şeyi sağlayan hükümet iyi, sağlamayan kötüdür. (1923, Adana) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 125)

Benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin, bu arzusundan vazgeçinceye kadar amansız düşmanıyım. (23 Nisan 1921) (Ankara Gazetesi)

En mesut olanlar, hizmetlerinin bütün nesillerce meçhul kalmasını tercih edecek karakterde bulunanlardır. Herkesin kendine göre bir zevki vardır. Kimi bahçe ile meşgul olmak, güzel çiçekler yetiştirmek ister. Bazı insanlar da adam yetiştirmekten hoşlanır. Bahçesinde çiçek yetiştiren adam çiçekten bir şey bekler mi? Adam yetiştiren adam da, çiçek yetiştirendeki hislerle hareket edebilmelidir. Ancak bu şekilde düşünen ve çalışan adamlardır ki memleketlerine ve milletlerine ve bunların geleceklerine faydalı olabilirler. Bir adam ki, memleketin ve milletin saadetine düşünmekten ziyade kendini düşünür, o adamın kıymeti ikinci derecededir. (1937, Ankara) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabii önce kendi milletinin varlığını ve mutluluğunu sağlamak isterler. Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lazımdır. Bütün dünya olayları bize bunu açıktan açığa ispat eder. En uzakta zannettiğimiz bir olayın bizi bir gün etkilemeyeceğini bilemeyiz. (1937, Ankara) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

Millî egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler, her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar. (1929) (Atatürk’ün B.N., s. 82-83)

Milletimizin hedefi, milletimizin ideali bütün dünyada tam anlamı ile medeni bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her kavmin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medeni eserlerle uyumludur.

... Sizin gibi gençlere sahip buldukça, bu vatan ve milletin, şimdiye kadar elde ettiği başardığı zaferlerin üstüne çok daha büyük zaferler koyabileceğine şüphe etmiyorum. (1923, Adana) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 117)

Yalnız şunu bir hakikat olarak biliniz ki şeref, hiçbir vakit bir adamın değil, tüm milletindir. (1923, Adana) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 127)

Temel ilke, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu ilke, ancak tam istiklale sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun, istiklalden yoksun bir millet, medeni insanlık dünyası karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye layık görülemez... Türk'ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir... O hâlde; Ya istiklal ya ölüm! (1919, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 9-10)

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. (1923, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 62)

Bu millet, ekonomik bağımsızlığını elde ederse o kadar kuvvetli temel üzerinde yerleşmiş ve ilerlemeye başlamış olacaktır ve artık bunu yerinden kımıldatmak mümkün olmayacaktır. İşte düşmanlarımızın, hakiki düşmanlarımızın bir türlü rıza göstermedikleri budur. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 114)

Büyük şeyleri yalnız büyük milletler yapar. (A. Afetinan; Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 2000, s., 27)

Basın milletin ortak sesidir. (1922, TBMM.) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt I, s. 246)

Bence bir millette şeref, onurun, namusun ve insanlığın var olması ve devam etmesi mutlak o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla mümkündür. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt III, s. 31)

Kıyafet tarzımızı aşırıya vardiıranlar, kıyafetlerinde aynen Avrupa kadınına taklit edenler düşünmelidir ki, her milletin kendine özgü gelenek, görenekleri ve kendisine özgü millî özellikleri vardır. Hiçbir millet aynen diğeri bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne kendi milliyeti sınırlarında kalabilir. Bunun neticesi şüphesiz ki hüsrandır. (1923, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 154)

Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin devlet hâlinde mevcudiyeti kabul edilemez. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1945, Cilt I, s.58)

Türk milletinin yapısına ve ilkelerine en uygun olan idare, Cumhuriyet idaresidir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s.106)

Çok namuskâr olmalıdır! Şimdiye kadar işlenen hataların en büyüğü, müteşebbislerimizin, aydınlarımızın, özellikle âlimlerimizin en büyük günahı namuskâr olmamaktır. Millet karşısında namuskâr olmak ve namuskârane hareket etmek lâzımdır. Milleti aldatmayacağız! Millete, daima ve daima gerçeği söyleyeceğiz. Belki hata ederiz, yanlış şeyleri gerçek zannederiz; fakat millet onu düzeltsin. Kendimizi kimsenin üstünde görmeye de hakkımız yoktur Efendiler! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi 13. 1. 1930)

Yeni Türkiye Devleti kesinlikle emin olarsınız ki, eski muazzam Osmanlı İmparatorluğu'ndan daha çok kuvvetlidir. Bunun böyle olduğunu ispat için, yakın olaylara müracaat etmeye de hacet yoktur; akıl, mantık bize gerçeği gösterebilir. Efendiler! Gerçi gayet geniş bir sınıra ve o sınır içinde muazzam bir imparatorluğa sahip bulunuyorduk. Fakat o sonu gelmez sınır içindeki insan kütleleri, hiçbir vakit

temel unsurun lehine bir mevcudiyet değillerdi; belki aleyhine! Bu küçük unsur, geniş bir sahaya dağılmaya ve hepsinin üzerinde bir baskı gibi bulunmaya, onları ve sınırları muhafazaya mecburdu; yani, bekçilik ediyordu. Herhangi bir maddeyi gayet geniş bir sahada dağıttığımız zaman o madde yoğunluktan, kuvvetten mahrum olur. Fakat aynı unsuru kendisiyle, mevcudiyetiyle orantılı boyutlarda bir tabii çevreye koyarsanız elbette daha yoğun ve kuvvetli olur. Bundan başka asıl, milleti ve memleketi kudretli yapan bir şey daha vardır ki, o da idare tarzıdır. Görülüyor ki Yeni Türkiye Devleti'nin teşekkülünden evvel, millet hiçbir vakit kendi tarihine, kendi hayatına, kendi refah ve saadet araçlarına malik olamamıştı. Hatta bu, kendisine düşündürülmemiştir bile.. Sanki milletin vazifesi, herhangi bir padişahın hırs ve hevesini, herhangi bir serdarın geniş ve şaşaalı hayatını temin için sürüler halinde şuraya buraya gitmekten ibaretti. Fakat bugün böyle değildir! Bugün bütün halk, hepimiz benliğimizi anlamış bulunuyoruz. Mukadderatımıza hâkim bulunuyoruz. Tekrar Viyana'ya gitmek, Mısır'ı fethetmek, Hindistan'da imparatorluk kurmak gibi hayallere kapılacak kimse kalmamıştır. Bütün dimağımızı, çalışmalarımızı bu memleketin bayındırlığına, refahına ayıracağız. Gayemiz budur ve bu gaye için mevcudiyetimizi bile ortaya atmaya hazırız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 2. 1930)

Memleket ve millet işlerinde, kesin hareket etmek ve açık olmak lâzımdır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürkle Beraber, Cilt: I, s. 109)

Bizim bugünkü kuvvetimizin ruhu, aslı yeni şeklimizdedir. Biz bugün, doğrudan doğruya milletin ruhuna, vicdanına, eğilimlerine uygun olan maddî ve esaslı noktalara dayanıyoruz. Hükümetimiz, yalnız bir şahsın görüşüne bağlı olmaktan uzaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 12. 1929)

Elimizdeki programın ruhu, bizi yalnız bir kısım vatandaşla alâkalı kalmaktan meneder. Biz, bütün Türk milletinin hizmetindeyiz. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, S. 389)

Tarih, "geleneksel boyun kırmaktan üzüntü duymayan millet, biz yürüyelim, arkamızdan gelsin!" fikir ve görüşünde bulunanların uğradıkları akıbetler ve cezalarla doludur. İdare adamlarının, bilhassa millet adamlarının böyle yanlış ve reddolunmuş zihniyetlere asla kapılmamaları lâzımdır. 1919 (Nutuk I, s. 56)

Memleketin mukadderatında yegâne salâhiyet ve kudret sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış güvenliği ve dokunulmazlığı için en büyük teminattır. Büyük millî dertler, şimdiye kadar ancak Büyük Millet Meclisi'nde şifa buldu. Gelecekte de yalnız orada kesin tedbirlerini bulabileceklerdir. Türk milletinin sevgi ve bağlılığı daima Büyük Millet Meclisi'ne yöneldi ve daima oraya yönelecektir. 1930 (Atatürk'ün S.D. I, s. 352)

Her işi, bütün idarî karakterler ve şahsî faziletlerle mükemmelen yetişmiş adamlara bırakmak, pek kıymetli ve tatlı bir temenni olmakla beraber, muhitimiz için değil, hattâ dünyanın en ileri gitmiş milletleri için bile her yer, her bölge, her meslek sahibi tarafından hürmete değer sayılacak bu kadar çok adam bulmak mümkün değildir. 1921 (Nutuk II, s. 599)

Mülkiyelilerin bağlılık ve saygı telgrafına cevabından: Bana içten sevgilerini haykıranlar, yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamıyla millet olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk Devleti kurmak için insanlık fedakârlıklarının hiçbirini kendilerinden esirgemeyen, kültür, idare, intizam,

devlet anlamlarını en son ilmî telâkkilere göre billûrlaştırmaya çalışmış ve çalışan yüksek arkadaşlarımdır. 1935 (Ulus gazetesi, 12. 12. 1935)

Hükûmetin varlığının sebebi, memleketin asayişini, milletin huzur ve rahatını temin eylemektir. Bütün memlekette gerçek bir asayiş hâkim olmalıdır. Millet, büyük bir huzur ve emniyet içinde içi rahat bulunmalıdır. Memleketimizin herhangi bir köşesinde halkın emniyetini, devletin bütünlük ve asayişini bozmaya kalkışanlar, devletin bütün kuvvetlerini karşılarında bulmalıdırlar. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 307)

Milletin sinesinde serbest bir fert olmak kadar dünyada bahtiyarlık var mıdır? Gerçekleri bilen kalp ve vicdanında manevî ve kutsal hazlardan başka zevk taşımayan insanlar için, ne kadar yüksek olursa olsun, maddî makamların hiçbir kıymeti yoktur. 1922 (Nutuk II, s. 663)

Millet işlerinde her ferdin zihninin, başlı başına faaliyette bulunması lâzımdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 95)

Milletimiz her güçlük ve zorluk karşısında, durmadan ilerlemekte ve yükselmektedir. Büyük Türk milletinin bu yoldaki hızını, her vasita ile artırmaya çalışmak, bizim, hepimizin en kutlu vazifemizdir. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 358)

Hakikaten memlekete hizmet etmek isteyenlerin kalbi açık olmalıdır; açık söylemelidirler. Millet ile, milleti sevk ve idare edenler çok açık görüşmelidirler. Olan şeyler ve yapılacak şeyler olduğu gibi ifade olunmalıdır. Yoksa, safsatalar ile milleti aldatmak, onu birbirine düşürmek demektir. Kuralımız, daima millete karşı hakikatleri ifade olmalıdır. Milleti aydınlatma, bu demektir. Millete hakikati izan edenler, kendilerinin de aldanmadığına emin olmalıdır. Arkadaşlar, benim bütün hayatımda takip ettiğim meslek budur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 12. 1929)

Muvaffak olmak için her türlü yardımdan ziyade bütün milletçe sporun mahiyeti, kıymeti anlaşılacak ve ona kalbten sevgi göstermek, onu vatanî vazife sayma lâzımdır. 1926 (Atatürk'ün B.N., S. 106)

Milletin şahıslara, kendini unutacak ve kendini kaptıracak kadar tutkun olması, iyi netice vermez. Bunun tarihte misalleri çoktur. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 265)

Hepiniz hatırlayabilirsiniz: Kanuni Sultan Süleyman zamanında Venediklilerle ticaret antlaşması yapılmıştı. Fakat Padişah, Venediklilerle ticaret antlaşması yapmayı kendi şerefine ve onuruna aykırı buldu. Zira onun zihniyetine göre antlaşma, birbiriyle eşit milletler arasında yapılırdı. Halbuki Venedik, o zaman Osmanlı Devleti'ne eşit olmak şöyle dursun, onun doğrudan doğruya emri altında idi. Bundan ötürü Padişah, böyle bir hükûmetle antlaşma yapamazdı; fakat ona müsaadelerde bulunabilirdi ve müsaadelerde bulundu. İşte bu müsaade kelimesi, kapitülâsyonlar kelimesiyle tercüme edilmiştir. Halbuki biliyorsunuz, kapitülâsyon kelimesi, bir kale içinde muhasara olunan, savunulacak gereç ve vasıtalarını kullandıktan sonra teslimini bildirmeye mecbur olanlar hakkında kullanılan bir kelimedir. İşte böyle bir kelimeyi, padişahların müsaadesini tercüme ederken kullanmış bulundular. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 102)

Kurtdereli Mehmet Pehlivan'a yazdığı mektup: Kudretli Mehmet Pehlivan, Seni cihanda büyük ün almış bir Türk pehlivan tanıdım. Parlak başarıların sırrını şu sözlerle izah ettiğini de öğrendim: "Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürüm." Bu dediğini, en az, yaptıkların kadar beğendim. Onun için senin bu değerli sözünü Türk sporcularına bir meslek prensibi

olarak kaydediyorum. Bununla senden ve sözlerinden ne kadar çok memnun olduğumu anlarsın. 1931 (Tarih IV, Türkiye Cumhuriyet, Haz: T.T.T.C., S. 268)

Türkleri bütün dünyaya geri bir millet olarak tanıtan görüş bizim de içimize girmiştir. Dört yüz çadırlık bedevî bir kabileden bir imparatorluk ve millet tarihini başlatmak suretiyle imparatorluk zamanında Türklerin görüşü de bu merkezdeydi. Evvelâ millete, tarihini, asîl bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz. 1930 (Ahmet Hamdi Başar, Atatürk'le 3 ay, S. 122)

Eğer bir millet büyükse kendisini tanımakla daha büyük olur. (Hikmet Bayur, T.D.K., Türk Dili, Belleten, No: 33, 1938, S.16)

Türk milleti, tarihinle övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz. (Afetinan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

Bir Toplantı esnasında Türk Tarih Kurumu üyelerine söylenmiştir: Ben fani bir insanım, bir gün öleceğim, büyüklüğüne ve üstün kabiliyetlerine inandığım Türk Milleti'nin gerçek tarihinin yazılmasını sağlığında görmek istiyorum. Onun için bu toplantılarda kendimden geçiyor, her şeyi unutup, sizi yoruyorum. Beni affedin. 1933 (Uluğ İğdemir, Atatürk ve tarih, Açılış 1962-1963, M.T.T.B., S. 24)

Sağlık ve sosyal yardım hususlarında takibettiğimiz gaye şudur: Milletimizin sıhhatinin korunması ve takviyesi, ölümün azaltılması, nüfusun artırılması, bulaşıcı ve salgın hastalıkların etkisiz hale getirilmesi, bu suretle millet fertlerinin dinç ve çalışmaya kabiliyetli bir halde sıhhatli vücutlar olarak yetiştirilmesi... 1922 (Atatürk'ün S.D. I, S. 217)

Tarihte şanlar, şöhretler kazanmış pek çok insanlar millî noktadan fazilete sahip değildir. Meselâ hakikaten askerî kudret sahibi olan, Moskova'ya kadar giden, yangınlar harabeler üstünden Fransız ordusunu sürükleyip eriten Napolyon'u düşünürüz. Onun hareketleri Fransız milletin hakiki ve millî menfaatlerine değil, kendi cihangirane emellerini tatmin içindi. Bunu tatmin için Fransa'nın milyonlarca seçkin evlâdını eritti ve nihayet hepinizin bildiğiniz âkıbete uğradı. Bizim Osmanlı tarihindeki en büyük ve şanlı görülen hareketleri de aynı noktadan tetkik, aynı mahiyette mukayese etmek mümkündür. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 161-162)

Her yarışmada arkalarında Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünmelerini. Türk sporcularına meslek kuralı olarak belirliyorum. 1931

Açık ve kat' i söyleyeyim ki , sporda muvaffak olmak için her türlü muavenetten ziyade, bütün milletçe sporun mahiyeti ve kıymeti anlaşılmalı ve ona kalpten muhabbet ve onu vatani vazife telâkki eylemek lâzımdır. Dünyada spor hayatı, spor alemi çok önemlidir. Bu kadar önemli olan spor hayatı bizim için daha önemlidir.

Benim havarîlerim yoktur. Memleket ve millete kimler hizmet eder ve hizmet liyakat ve kudretini gösterirse havarî onlardır. 1923 (Nutuk II, s. 794)

Gerçi asıl olan millettir. Toplumdur. Onun da umumî iradesi, Mecliste belirir; bu her yerde böyledir. Fakat, fertler de vardır. Meclis, memleket ve devlet işlerini fertlerle, şahıslarla yapmaktadır. Her

devletin işlerini yöneten şahıs ve şahıslar meydandadır. Hakikati, mânasız görüşlerle inkâra yer yoktur. 1922 (Nutuk II, S. 659)

Benim istediğim sadece memleket işlerinin Büyük Millet Meclisinde açıkça münakaşa edilmesidir. Büyük Millet Meclisinde Türk milletinin gözü önünde açıkça konuşulamayacak hiçbir iş yoktur. 1930 (Asım Us, G.D.D., S. 132)

Yapmak iktidarında olmadığımız işleri uyuşturucu, oyalayıcı sözlerle yaparız diyerek millete karşı gündelik siyaset takip etmek prensibimiz değildir. 1931 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 552)

Verdiğimiz kararın uygulanmasını temin için henüz milletin alışık olmadığı meselelere temas etmek lâzım geliyordu. Umumca söz konusu olmasında büyük mahzurlar tasavvur olunan hususların konuşulmasında kesin zaruret bulunuyordu. Osmanlı hükûmetine, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine isyan etmek ve bütün milleti ve orduyu isyan ettirmek lâzım geliyordu. Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına tecavüz edenler kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silâhlı olarak mukabele ve onlarla mücadele etmek gerekiyordu. Bu mühim kararın bütün gerek ve zaruretlerini ilk gününde göstermek ve ifade etmek, elbette doğru olmazdı. Tatbikatı birtakım safhalara ayırmak ve vakalar ve hâdiselerden istifade ederek milletin hislerini ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım yürüyerek hedefe ulaşmaya çalışmak lâzım geliyordu. Nitekim öyle olmuştur. Ancak dokuz sene içinde yaptıklarımız bir mantık dizisi ile düşünülürse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz umumî istikametini, ilk kararın çizdiği hattan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden görünür. 1927 (Nutuk I, s. 14-15)

Millî egemenlik esası üzerinde idare edilen medenî devletlerde kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas, milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve salâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması ilkesinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerinin emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devleti'nin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden millete gelen zararlar, sayılamayacak kadar çok değil midir? Mecliste, hâkim olan partinin, hükûmet kurmayı, muhalif ve azınlıkta bulunan bir partiye terk etmesi ise asla söz konusu olamaz. Kural ve usul olarak milletin ekseriyetini temsil eden ve kendi amacı belli olan parti, hükûmeti kurma mesuliyetini üzerine alır ve kendi amaç ve prensiplerini memlekette uygular. 1927 (Nutuk I, s. 221-222)

Türk milletinin kuruluşunda etkili olduğu görülen tabii gerçekler şunlardır: a) Siyasî varlıkta birlik. B) Dil birliği. C) Yurt birliği. D) Irk ve menşe birliği. E) Tarihî karabet. F) Ahlâkî karabet. Türk milletinin teşekkülünde mevcut olan bu şartlar diğer milletlerde hepsi birden yok gibidir. Daha umumî bir tarif yapabilmek için diyelim ki; bir topluma millet diyebilmek için bu şartlar, aynı zamanda bütün olarak veya kısmen, bir arada bulunmak lâzımdır. Bütün milletler tamamen aynı şartlar altında teşekkül etmemiş olduklarına göre Türk milletinde yaptığımız gibi, diğer her millet ayrı olarak mütalâa edilmedikçe, milliyet fikrini umumî ve ilmî olarak tarif etmek güçtür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 371-372)

Bir hükûmet iyi midir, fena mıdır? Hangi hükûmetin iyi veya fena olduğunu anlamak için, “Hükûmetten gaye nedir?” bunu düşünmek lâzımdır. Hükûmetin iki hedefi vardır. Biri milletin korunması, ikincisi milletin refahını temin etmek. Bu iki şeyi temin eden hükûmet iyi, edemeyen fenadır. 1923 (Atatürk’ün S.D.II, S. 121)

Millet tarafından, millet adına, devleti idareye yetkili kılınanlar için, gerektiği zaman, millete hesap vermek, mecburiyeti, lâubalilik ve keyfi hareketle uzlaşamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları S. 415)

Osmanlı Devleti, yazık ki ölmüştür; Babiâli Hükûmeti, yazık ki ölmüştür. Affedersiniz, hata ettim! Yazık ki demeyecektim, iftihara değer ki ölmüştür. Çünkü, onlar ölmeseydi milleti öldüreceklerdi. Sonra, devamlı olarak hakaret ve tecavüze maruz bırakılan meclis-i mebusanlar da ölmüştür. Onun yerini meclis-i mebusan değil, Türkiye Büyük Millet Meclisi almıştır. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, s. 88)

Karşımızdaki düşmanlık ve büyük kötülük dünyasına karşı seslenmeli ve cevap vermelidir. Milletin en yetkili ağız ancak millet olabilir. Bir kez meclis açılsın, olacak şey değil ya olayların etkisiyle Ankara’yı bırakmak zorunda bile kalsak, yerimizi değiştireceğimiz her yöreden daha büyük bir yetki ve güçle bağırabiliriz. Milletimizin kurtuluşunu ve geleceğini vatanımızın son kaya parçası üzerinde dahi savunacağız ve kesinlikle başarılı olacağız. (Mart 1920, Y.N.)

Her halde millet hükûmetin bekçisi olmak gerekir. Çünkü, hükûmetin yaptığı işler olumsuz olup da millet itiraz etmez ve düşürmezse bütün kusur ve kabahatlara katılmış demektir. (Aralık 1920, S.D. II)

İnsaf ve merhamet dilenmekle millet işleri, devlet işleri görülemez; millet ve devlet şeref ve bağımsızlığı temin edilemez. İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir ilke yoktur. Türk milleti, Türkiye’nin gelecekteki çocukları, bunu bir an akıllarından çıkarmamalıdır! (1927) (ATATÜRK, Nutuk I, S. 355, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.243)

Memleket işlerinde, millet işlerinde, hakikî işlerde duygulara, hatıra, dostluğa bakılmaz. 1922 (Atatürk’ün S.D. I, S. 213)

Memleket dayanışma isteyen bir birliğe muhtaçtır. Alelâde politikacılıkla milleti parçalamak, hıyanettir. 1925 (Atatürk’ün S.D. II, S. 224)

Milleti idarede prensibimiz, milletin müşterek ve umumî fikir ve eğilimlerine uymaktır. Bu fikir ve eğilimlerin hakikî ve ciddi olabilmesi, milletin maddî ve manevî ihtiyaç kaynaklarından gelmesine bağlıdır. 1925 (Sadi Borak, Bilinmeyen Yönleriyle Atatürk, S. 88)

Milleti, aklımızın ermediği, yapmak kudret ve kabiliyetini kendimizde görmediğimiz hususlar hakkında kandırarak geçici teveccühler elde etmeye tenezzül etmeyiz. Millete, âdi politikacılar gibi yalancı vaadlerde bulunmaktan nefret ederiz. 1925 (Atatürk’ün S.D.V, s. 209, Sadi Borak, Bilinmeyen Yönleriyle Atatürk, S. 87)

Türk Milletinin yeteneği ve kat’î kararı, cumhuriyet, medeniyet ve gelişme yolunda durmadan, yılmadan ilerlemektir. (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, Cilt I, s.351)

Yeni Türkiye Devleti’nin öz cevheri milli hâkimiyettir. Milletin kayıtsız ve şartsız hakimiyetidir. (Arı İnan, Düşünceleriyle ATATÜRK, Türk Tarih Kurumu, 1999, s.63)

Kuvvet birdir ve o milletindir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, Cilt I, s.423)

Dünya üzerinde yaşamış ve yaşayan milletler arasında ruhen demokrat doğan tek millet Türklerdir. (Ord. Prof. KARAL Enver Ziya, ATATÜRK'ten Düşünceler, MEB.İği, Bilim ve Kültür Dizisi, s.148)

Cumhuriyet, yeni ve sağlam esaslarıyla, Türk milletini emin ve metin bir bağımsızlık yoluna doğru koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibariyle, büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur. Seneler geçtikçe, millî ideal verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, millî birlik ve millî irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu, bizim için çok önemlidir; çünkü, biz, esasen millî varlığımızın temelini, millî bilinçte ve millî birlikte görmekteyiz. (01 Kasım 1936) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.404-405)

Türk milleti daha dindar olmalıdır. Yani, bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat gerçeğe nasıl inanıyorsam öyle inanıyorum. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s.93)

Hangi şey ki akla, mantığa, kamu çıkarına uygundur, biliniz ki o, bizim dinimize de uygundur. Bir şey akıl ve mantığa, milletin çıkarına, İslam'ın çıkarına uygunsa, kimseye sormayın, o şey dinîdir. Eğer bizim dinimiz aklın, mantığın uyduğu bir din olmasaydı en mükemmel olmazdı, son din olmazdı. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.131)

Eğitim işlerinde behemehal muzaffer olmak lâzımdır. Bir milletin hakikî kurtuluşu ancak bu surette olur.(1922 Mustafa Kemal ATATÜRK)

Bir millet kültür ordusuna malik olmadıkça, muharebe meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin o zaferlerin sürekli neticeler vermesi ancak kültür ordusunun varlığına bağlıdır. Bu ikinci ordu olmadan birinci ordunun verimli sonuçları kaybolur. 1923 (M.E.İ.S.D. I, S. 17)

Memleketi ilim, kültür, iktisat ve bayındırlık sahasında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lâzımdır. Bu kutsal amaçları elde etmek için savaşıyan aydın kuvvetlerin arasında öğretmenler en mühim ve nazik yeri almaktadırlar. 1923 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 487)

Eğitimidir ki, bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır, veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terkeder. (1925)

Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1- Milliyetine, 2- Türkiye Devletine, 3- Türkiye Büyük Millet Meclisine; düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır. 1922 (M.E.İ.S.D. I, S. 9)

Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhiyle olduğu gibi kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., S. 4-5)

Hiçbir millet ve memlekete karşı tecavüz fikri beslemeyiz. Fakat varlığımızı ve bağımsızlığımızı korumak için, bir de milletimizin iç rahatlığı ve gönül huzuru ile çalışarak rahata kavuşmuş ve mesut

olmasını temin için, her vakit memleket ve milletimizi korumaya gücü yeter bir orduya sahip olmak da ülkümüzdür. 10.12.1922 (Mustafa Baydar, Atatürk'le Konuşmalar, s. 42)

Bu millet ve memleket ilme, irfana çok muhtaç; tahsil yapmış, diploma almış gelmiş, olanları korumak kadar doğal ve lüzumlu bir şey olmaktan başka, parti parti eğitim ve öğretim görmek için ilim ve fen almak için Avrupa'ya, Amerika'ya ve her tarafa çocuklarımızı göndermeye mecburuz ve göndereceğiz. İlim ve fen ve ihtisas nerede varsa, sanat nerede varsa gidip, öğrenmeye mecburuz. Bu nedenle artık himaye ok zayıf kalır. Bunun yerine mecburiyet geçerli olur. 1923

“Onlar mukaddes vatan toprakları için canlarını seve seve vermişler, Çanakkale Savaşları'nın kaderini değiştirmişlerdir. Burada geçen her saniye, kullanılan her an, ölen her nefer, Türk vatan ve milletinin mukadderatını çizmiştir. Kara savaşlarına katılan ilk birlik olan 57. Alay, vatan sevgisinin ne olduğunu insanlığa göstermiştir. Bu kahraman Alayı hayranlık, minnet ve rahmetle anıyorum.” (Atatürk'ün 57. Alay ile ilgili söyledikleri)

“Benimle beraber burada muharebe eden askerler kesin olarak bilmelidir ki, bize verilen namus görevini eksiksiz yapmak için bir adım geri gitmek yoktur. Uyku, dinlenme aramanın, bu dinlenmeden yalnız bizim değil, bütün milletimizin sonsuza kadar mahrum kalmasına sebep olacağını hepimize hatırlatırım.” (3 Mayıs 1915 Arıburnu)

Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır. O da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır. O da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir.

Kurtuluş ve bağımsızlık davasıyla baş kaldıran tüm Anadolu'nun bu kutsal davası temsil ve savunma için oluşturduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1920 Nisanının yirmi üçüncü günü açılmıştır. Yeni ve yüce bir tarihe başlangıç olan bu kutlu günü milletin belleğinde sonsuza kadar yaşatmak üzere Meclisimiz bugün 23 Nisan tarihinin Milli Bayram sayılmasını bir özel yasa ile kabul etmiştir. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 381)

Gelecek için hazırlanan vatan evlâdına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmeyerek tam sabır ve dayanma ile çalışmalarını ve öğrenimdeki çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının tahsillerinin tamamlanması için her fedakârlığı göze almaktan çekinmelerini tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin, ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhıyla olduğu gibi kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4-5)

Türk çocuklarında kabiliyet her milletinkinden üstündür. Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça, büsbütün Türk çocukları kendileri için lâzım gelen hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetle kimseye boyun eğmeyeceklerdir. (Şemsettin Günaltay, 1951 Olağanüstü Türk Dili Kurultayı, S. 33)

Memlekette Cumhuriyet devrinin kendi zihniyet ve ahlâkını taşıyan basını yine ancak Cumhuriyetin kendisi yetiştirir. Bir taraftan geçmiş devirler gazetelerinin ve müntesiplerinin ıslahı imkânsız olanları milletin nazarında belirirken öte taraftan Cumhuriyet basınının temiz ve feyizli sahası genişleyip

yükselmektedir. Büyük ve necip milletimizin yeni çalışma ve medeniyet hayatını kolaylaştırıp teşvik edecek işte ancak bu zihniyetteki basın olacaktır. (1925)

Cumhuriyetçi ve milliyetçi olmakla beraber partimiz programından başka bir programla ve partili olmanın tabii kayıtları dışında serbest çalışacak samimî yurttaşların millet kürsüsünden yapacakları tenkitler ve söyleyecekleri düşüncelerle millî çalışmanın kuvvetleneceği kanaatinde bulunuyoruz. 1935 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 570)

Demokrasi ilkesi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu suretle demokrasi ilkesi, siyasî kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükûmet şekli Cumhuriyettir. 1930 (Afetinan M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 29; 397-398)

Yenileşme çalışmalarında ve halkçı demokratik kuruluşlara yönelik gelişmelerinde genç Türkiye Cumhuriyeti, Fransız demokrasisini doğurmuş olup o zamandan beri her milletin gelişimine ve kendi teşkilâtına uydurduğu inkılâpçı büyük hak ve adalet ilkelerinde sağlam bir dayanak bulmuştur. 1928 (Atatürk'ün S.D.V, s. 50)

Türkiye Cumhuriyeti çocukları, kültürel insanlardır. Yani hem kendileri kültür sahibidirler, hem de bu özelliği muhitlerine ve bütün Türk milletine yaymakta olduklarına kanidirler. 1936

Bugünkü hükûmetimiz, devlet teşkilâtımız doğrudan doğruya milletin kendi kendine, kendiliğinden yaptığı bir devlet teşkilâtı ve hükûmettir ki, onun ismi Cumhuriyettir. Artık hükûmet ile millet arasında mazideki ayrılık kalmamıştır. Hükûmet millettir ve millet hükûmettir. Artık hükûmet ve hükûmet mensupları kendilerinin millettan ayrı olmadıklarını ve milletin efendi olduğunu tamamen anlamışlardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 230)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Şimdiye kadar takibolunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin gerilemesinde en mühim etken olduğu kanaatindeyim. Onun için millî terbiye programından bahsederken eski devrin hurafatından ve yaradılışımızla hiç de münasebetli olmayan yabancı fikirlerden, Doğudan ve Batıdan gelen tesirlerden tamamen uzak millî seciye ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyorum. Çünkü millî dâvamızın inkişafı ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Lâlettayın bir yabancı kültürü şimdiye kadar izlenen

yabancı kültürlerin neticelerini tekrar ettirebilir. Kültür zeminle mütenasiptir. O zemin milletin seciyesidir. (15 Temmuz 1921)

Gelecek için hazırlanan vatan evlâdına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmeyerek tam sabır ve dayanma ile çalışmalarını ve öğrenimdeki çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının tahsillerinin tamamlanması için her fedakârlığı göze almaktan çekinmelerini tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin, ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhıyla olduğu gibi kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4-5)

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler uygulamaya geçtiği vakit, Türk milleti yükselecektir. (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M., s.37)

Uzun asırların uyuşturucu idare ve eğitiminin, bir toplumu, bir günde, bir senede serbest bırakabileceğini düşünmek ve kabul etmek doğru değildir. Bu sebeple, tabiat ve hakikati bilenler, elinden geldiği kadar, mensup olduğu milleti aydınlatıp doğru yolu göstererek, onlara, kurtuluş hedefine yürümekte rehberlik yapmayı en büyük insanlık vazifesi bilmelidirler. 1927 (Nutuk I, s. 359-360)

Bir milletin kültürü yükseldikçe kişisel hürriyetin uygulama sahaları genişler ve çoğalır. (ÂFETİNAN, A., Medeni Bilgiler ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, AKDITYK., Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2000, s.550)

İnsanlar olgunlaşmak için bazı şeylere muhtaçtır. Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki tekniğin gerektirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur. Halbuki bizim milletimiz, gerçek nitelikleriyle medeni ve ileri olmaya layıktır ve olacaktır. (1923, Bursa) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 71)

Herhangi bir yabancı kültür, şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur. O ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla her karşıt düşünceye karşı şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir. Yeni neslin milli ruhuna bu özellik ve yeteneklerin aşılması çok önemlidir. Sürekli ve müthiş bir mücadeleden ibaret olan hayat, bağımsız ve mutlu olmak isteyen her milletten bu özellikleri şiddetle istemektedir. .. Gelecek için hazırlanan vatan çocuklarına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmemelerini; sabır ve metanet ile çalışmalarını; çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının öğrenimlerini tamamlamaları için her fedakârlığı göze almalarını tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkar olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silahıyla olduğu gibi aklıyla da mücadele etmek zorunda olan milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. (1921, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 19-21)

Millete gideceği yolu gösterirken dünyanın her türlü ilminden, keşiflerinden, gelişmelerinden yararlanalım, ama unutmayalım ki, asıl temeli kendi içimizden çıkarmak zorundayız. (1923, Konya) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 145)

Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmenden, eğitimciden yoksun bir millet henüz millet adını almak kabiliyetini kazanmamıştır. Ona basit bir kitle denir, millet denemez. Bir kitle millet olabilmek için mutlaka eğitimciler, öğretmenlere muhtaçtır. (1925, İzmir) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 243)

Milliyetin çok açık niteliklerinden biri dil'dir. Türk Milletindenim diyen insan, her şeyden önce ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk düşüncesine bağlı olduğunu iddia ederse, buna inanmak doğru olmaz. (Önder Mehmet, Atatürk'ün Yurt Gezileri, Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, Ankara, 1998, s.8)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mana ve şekliyle uygar bir toplum haline getirmektir . İnkılâplarımızın ana ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zaruridir. Şimdiye kadar milletin, beyinlerini paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur.

Milli Eğitim işlerinde kesinlikle zafere ulaşmak lazımdır. Bir milletin gerçek kurtuluşu ancak bu şekilde olur. Bu zafere ulaşılması için hepimizin tek vücut ve tek düşünce olarak esaslı bir program üzerinde çalışması lazımdır. Bence bu programın iki önemli noktası vardır: Sosyal hayatımızın ihtiyaçlarına uyumlu olması, çağın gereklerine uygun olmasıdır.

Bir millet, savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin yaşayacak sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla kaimdir.

Bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum olarak yaşatan da köleliğe, yoksulluğa düşüren de eğitimidir.

Bir milletin kültürü yükseldikçe kişisel hürriyetin uygulama sahaları genişler ve çoğalır. (ÂFETİNAN, A., Medeni Bilgiler ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, AKDITYK., Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2000, s.550)

Devlet bünyesinde yüzyıllar boyu derin idari ihmallerin neden olduğu yaraları iyileştirmede verilecek emeklerin en büyüğünü hiç kuşku yok ki irfan yolunda göstermemiz lazımdır. Şimdiye kadar uygulanan eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin geri kalmasında en önemli etken olduğu kanısındayım. Onun için bir milli eğitim programından söz ederken, eski devrin boş inançlarından ve yaratılışımızla hiç ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, milli karakterimiz ve milli tarihimize uyumlu bir kültür kastediyorum. Çünkü milli dehamızın gelişmesi ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir.

Benim, ordularımızı sevk ettiğim ve yönelttiğim hedefler, esasen ordularımızın her erinin, bütün subaylarının ve komutanlarının düşüncelerinin, vicdanlarının, azimlerinin, ideallerinin yönelmiş bulunduğu hedefler idi... Bütün millete hiç tereddütsüz ve gönül rahatlığıyla arz edebilirim ki, Cumhuriyet orduları; Cumhuriyeti ve kutsal topraklarını güvenle koruma ve savunma kudretindedir ve hazırdır. (1925, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, C. II. Ankara, 1952, s. 240)

Orduyu asıl düşman karşısında görmek lazımdır. Bunu ise bir millete herhangi bir zamanda gösterebilme imkânı yoktur. Bunu muharebe sahasında görmek fırsatını bulabilecekler azdır. Bunlardan yoksun bulunanlara, millet ordusunun kuvvetini, kudretini, göstermek için genellikle birtakım göz alıcı hareketler, askerî usuller kabul edilmiştir. Bu usuller ve bunların gösterileri birtakım göz kamaştırıcı ve gönül alıcı görevlerdir. Bir ordunun esas disiplinini bu gösteri şekillerine göre değil, arazi şartlarına uydurması mecburiyeti anlaşıldığı günden beridir ki ordunun eğitim ve öğretim programlarının gerçek hareket noktası tespit edilmiştir... Bu çocuklar asker oldukları zaman, onların muharebe meydanlarında başarılı olmaları için lazım olan eğitim ve öğretime özellikle önem vermeliyiz. (A. Âfetinan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Ankara, 1959, s. 87)

Hiçbir zaman saldırgan olmayı düşünmemiş olan ve fakat daima haksız taarruza uğrayacağını hesap eden bir milletin ordusu olarak, ordumuz uzun bir seferden sonra hemen diğer bir sefere başlayacakmış gibi maddi ve manevi yönden hazır bulunmalıdır. (1924, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, C. I, Ankara, 1997. s. 351)

Yedek subay demek bu milletin zaten aydın sınıfına, eğitim görmüş sınıfına aldığı vatan evladı demektir. Bu vatan evladı ilim ışığıyla memlekete, yerine getirmeye zorunlu olduğu hizmetten başka, vazifeden başka, bir de orduya giriyor. Düşmana göğüs gererek, askerlik vazifesini de yerine getiriyor. Bunlar ilim ve bilgi sahibidirler. Memleket bunlara her zaman muhtaçtır. Hele ordu içinde muharebe meydanlarında bin türlü ölüm mücadelesi yaparak tecrübe kazanmış, cüret ve cesaretlerine dayanıklılık vermiş olan bu memleket evlatları tercihen, en yararlı olabilecekleri yerlerde kullanılmalıdır. Bundan dolayı gerek kahraman ordumuzun bütün subayları ve gerek onların aralarındaki yedek subaylar tamamen emin ve rahat olmalıdırlar ve millet bunlara karşı vazifesini hakkıyla yapacaktır. (1923, İzmit) (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s. 123)

En önemli ve feyizli görevlerimiz, milli eğitim işleridir. Milli eğitim işlerinde mutlaka muzaffer olmak lazımdır. Bir milletin gerçek kurtuluşu ancak bu suretler olur.

Fikirler anlamsız, mantıksız, boş sözlerle dolu olursa, o fikirler hastalıktır. Aynı şekilde sosyal hayat akıl ve mantıktan uzak, faydasız, zararlı ve birtakım inançlar ve geleneklerle dolu olursa felce uğrar. Memleketi, milleti kurtarmak isteyenler için, çalışkanlık, iyi niyet, fedakârlık gerekli olan niteliklerdir. Fakat bir toplumdaki hastalığı görmek, onu tedavi etmek, toplumsal hayatı çağın gereklerine göre

geliştirmek için bu nitelikler yeterli gelmez; bu niteliklerin yanında ilim ve fen lazımdır. (1922, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 47-49)

Hanımlar, Beyler ! (Öğretmenler) Kesinlikle bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır. Hiçbir tutarlı kanıta dayanmayan birtakım geleneklerin, boş inançların korunmasında ısrar eden milletlerin ilerlemesi çok güç olur; belki de hiç olmaz. Geleneklerin kayıt ve şartlarını aşamayan milletler, hayatı, akla ve gerçeklere uygun olarak göremez. Böyle milletler, hayata geniş açıdan bakan milletlerin egemenliği ve boyunduruğu altına girmeye mahkumdur. İlim ve fen çalışmalarının merkezi okuldur. Bundan dolayı okul lazımdır. Okul adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım. İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve fenni versin, fakat o kadar pratik bir şekilde versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkûm olmadığına emin olsun. (1922)

Memleketi ilim, irfan, ekonomi ve bayındırlık alanlarında da yükseltmek, milletimizin her hususta çok verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lazımdır. Bu kutsal amaçlar elde etmek için mücadeleye atılanların arasında öğretmenler en önemli ve en hassas yeri almaktadır.

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk Milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir.

Bazı arkadaşların yoksulluk içinde bu büyük dâvanın başaramayacağını zannederek, memleketlerine dönmek arzusunda olduklarını duydum. Arkadaşlar! Ben sizleri bu millî dâvaya silâh zoruyla davet etmedim, görüyorsunuz ki sizi burada tutmak için de silâhım yoktur. Dilediğiniz gibi memleketlerinize dönebilirsiniz. Fakat şunu biliniz ki, bütün arkadaşlarım beni yalnız bırakıp gitseler, ben bu Meclis-i Âli'de tek başıma kalsam da, mücadeleye ahdettim. Düşman adım adım her tarafı işgal ederek Ankara'ya kadar gelecek olursa, ben bir elime silâhımı, bir elime de Türk bayrağını alıp Elma Dağı'na çıkacağım. Burada tek başıma son kurşunuma kadar düşmanla çarpışacağım. Sonra da bu mukaddes bayrağı göğsüme sarıp şehit olacağım. Bu bayrak kanımı sindire sindire emerken, ben de milletim uğruna hayata veda edeceğim. Huzurunuzda buna and içiyorum. (1920-Birinci Büyük Millet Meclisi'nin gizli celsesinde)

Milli eğitimde süratle yüksek bir seviyeye çıkacak olan bir milletin, hayat mücadelesinde maddi ve manevi bütün kudretlerinin artacağı muhakkaktır.

Okul genç beyinlere; insanlığa hürmeti, millet ve memleket sevgisini, şerefi, bağımsızlığı öğretir. Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takip edilecek en uygun, en güvenli yolu öğretir. Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları lazımdır. Bunu sağlayan okuldur.

Tarih, bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkar edemez. (1927, Ankara) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 165)

Ülkeler çeşitlidir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin ilerlemesi için de bu tek medeniyete katılması gerekir. (AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara, 1997, Cilt III, s.91)

Son asır ordularını oluşturan personel, eskiden olduğu gibi hemen hepsi kendi gönül rızası ile askerlik hizmetine girenlerden ibaret olmayıp, milletin bütün kişileri askerlik hizmeti ile yükümlü tutulmuştur. Arzusu olan da olmayan da askerlik hizmetini yapmaya mecburdur. Bu şekilde kurulmuş olan ordularda, eski zaman ordularında olduğu gibi, üstler aşırı derecedeki insiyatifi ölçülü bir sınıra indirgemek, onu disiplin ve idare altında bulundurmamak düşüncelerinden kurtulmuştur. Çünkü bugünkü ordularda barışta uzun yıllar uygulanan sıkı disiplin bir çoklarında hareket kabiliyetini kendiliğinden boğuyor. Bu sebeple bugünkü üstler, astlarda inisiyatif uyandırmak için onları uyarmak özellikle, muharebede teşvik ve ümitlendirmek mecburiyetindedirler...

Türk milleti ordusunu çok sever; onu, kendi idealinin harisi telâkki eder. (1931, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 303)

Komutanların, emirleri altına verilen millet evladını, memleket vasıtalarını, düşmana ve ölüme doğru sürerken, düşündükleri tek nokta, milletin kendilerinden beklediği vatan görevini ateşle, süngüyle ve ölümlerle yerine getirerek sonuç almaktır. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 336)

Zaferi, milletimizin azim ve iman gücü ve Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının süngüleri kazanmıştır. (1922, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 45)

Türk milletinin yüce ideallerinin gerçekleşmesi için kahraman asker evlatları hep önde gidecektir. (1931, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 302)

Türk milleti; hakkını, haysiyetini, şerefini tanıtmaya kadirdir. Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet bir vücut olarak ayağı kalkar. (1924, Kayseri) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 212)

Eğer mensup olduğum milletin şanı ve şerefi varsa, ben de şanlı ve şerefliyim... şan da, şeref de milletimindir. İzinizden biri çıkar da, sırf şan ve şeref için koşar, milletinden koparsa biliniz ki başınıza beladır. Millet bu gibilere asla izin vermemelidir. (1923, Uşak) (Ulus Gazetesi, 10 Kasım 1939)

Bu milletin evlatlarının fedakarlıkları, kahramanlıkları için kıyaslanacak örnek bulunamaz... Böyle evlatlara ve böyle evlatlardan oluşan ordulara sahip bir millet elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla korumayı başaracaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak boş bir hayaldir. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 197-198)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu; insanca, bağımsız yaşamaktan başka amacı olmayan milletiyle aynı ülküyü paylaşan ve sadece milletin emrinde olan öz evlatlarından oluşan saygıdeğer ve kuvvetli bir topluluktur. (1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 261)

Ordumuz babalarına ve atalarına layık evlatlardan meydana geldiğini göstermiştir. Bundan sonra ordumuzu daha mükemmel hale getireceğiz. Bu da ordunun refah ve saadetini sağlamakla olacaktır. Subaylarımızı hayat kaygısı içinde bırakmak asla doğru olmaz. Hayat dediğimiz zaman savaş meydanlarında terk edeceğimiz hayatı kastetmiyorum. Bizim subaylarımız savaş meydanlarında

hayatlarını büyük bir olgunluk ve iftiharla vermeye hazırdırlar. Hayattan amacım gerek kendilerinin, gerekse ailelerinin dert ve sıkıntılardan kurtularak refahlarını temin etmektir. Etmeyen bir millet en önemli noktada hata yapmış demektir. Fakat milletimiz subaylarının, askerlerinin ve devlet makinesini işleten memurlarının refahını elbette dikkate alacaktır. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 94)

Savaş, nihayet meydan savaşı sadece karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan savaşı milletlerin bütün varlıklarıyla, bilim ve teknik alanındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, kültürleriyle kısacası bütün maddi ve manevi güç ve nitelikleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir sınav alanıdır. Bu alanda, milletlerin gerçek güç ve kıymetleri ölçülür. Sonuçta yalnız maddi güçlerin değil, bütün güçlerin özellikle ahlaki ve kültürel gücün üstünlüğü kesinlikle ortaya çıkar. Bu sebeple meydan savaşında yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddi ve manevi varlığıyla yenilmiş sayılır. Böyle bir sonucun ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş sadece savaş alanındaki orduya ait olamaz. Aslında, ordunun mensup olduğu millet feci sonuçlara uğrar. Tarih, birtakım boş hayallerle, başlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların oyuncağı durumuna düşen istilacı orduların, istilacı milletlerin uğradığı bu çeşit feci sonuçlarla doludur.

Türk vatanını ele geçirmek fikrini, Türk'ü esir etmek hayalini genel, büyük bir ideal hâline getirmeye çalışanların layık oldukları kötü sondan kurtulamadıklarını gözlerimizle gördük... Kendilerine bir milletin geleceği emanet edilen adamlar, milletin kuvvet ve kudretini yalnız ve ancak yine milletin gerçek ve ulaşılabilir çıkarları yolunda kullanmakla yükümlü olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi ele geçirmek; o memleketin sahiplerine egemen olmak için yeterli değildir. Bir milletin ruhu ele geçirilmedikçe, bir milletin azmi ve iradesi kırılmadıkça, o millete egemen olmanın imkanı yoktur. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 184)

Türkiye Cumhuriyeti sadece iki şeye güvenir. Biri millet kararı, diğeri en elim ve güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla layık olma niteliğini kazanan ordumuzun kahramanlığı. Bu iki şeye güvenir. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakarlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

Ordumuz hayat ve onur mücadelesinde milletin amaçlarının tek dayanak noktasıdır. (1920, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 16)

Gerçek zafer savaş meydanlarında başarılı olmak değil, asıl zafer başarıların kaynağını güçlendirmek, milleti yükseltmektir. (1923, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 118)

En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye; endüstrisi, ticareti ve sporu ile, en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilmeliyiz; denizciliği, Türk'ün büyük millî ülküsü olarak düşünmeli ve onu az zamanda başarmalıyız. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Bir millet; varlığını ve istiklalini kurtarabilmek için düşünülebilen her türlü teşebbüs ve fedakârlığı yaptıktan sonra başarıya ulaşır. Ya başaramazsa demek, o milletin ölmüş olduğu hükmüne varmak demektir. Öyle ise, millet yaşadıkça ve fedakârca teşebbüslerine devam ettikçe başarısızlık da söz

konusu olamaz. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.118)

... Türk esaret kabul etmeyen bir millettir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.241)

... Türk milleti güçlükleri; millî birlik ve beraberlikle yenmesini bilmiştir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.318)

Gerçekte biz, asrın icaplarına ve milletin hakikî ihtiyaçlarına göre kanun yapmalıyız. Eldeki kanunlarımızı hâkimlerimiz süratle tatbik edemiyorlarsa hemen değiştirmeliyiz. Halka adaleti süratle dağıtmak ve uygulamak mecburiyetindeyiz. Yeni idaremizin mânası, bu olmak lâzımdır. Medenî ve muntazam bir devletin makinesi, eski kanunlarla işleyemez. Bugün mevcut kanunlarımızın kökü, daha ziyade Mecelle'dir. Yeni Türkiye, ne zamanı, ne de ihtiyacı göz önünde tutmayan Mecelle'nin hükümlerine bağlı kalmaz. En medenî milletler derecesinde hukuk hükümlerimizi de düzelteceğiz. Yüz sene, beş yüz sene, bin sene evvel yaşayan bir toplum için yapılan kanunlarla, bugünkü toplumları idareye kalkışmak, gaflettir, cehalettir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5. 2. 1930)

Birinci T.B.M.M.'nin 6 Mayıs 1922 günkü gizli birleşiminde, çekimsiz rey kullanan milletvekilleri hakkında söylemiştir : .... Sonra herhangi bir meselede rey verilmiyor, çekiniliyor. Halbuki, milletvekillerinin en birinci vazifesi her şeyden evvel reyini belirtmektir. Neden reyinizi vermekten çekiniyorsunuz? Menfi belirtiniz! Efendiler, kimden çekiniyorsunuz? Belirtilmeyince müspet veya menfi bir netice ortaya çıkmaz. Halbuki netice lâzımdır. Bir memleket, bir ordu, bir millet duramaz, tereddüt içerisinde duramaz. Şu veya bu diye rey göstermek lâzımdır. 1922 (G.C.Z., Cilt: III, s. 341)

Sultanlarla, halifelerle idare olunmuş ve olunan memleketlerde vatan için, millet için en büyük tehlike, sultanların ve halifelerin düşmanlar tarafından satın alınmalarıdır. Bu ekseriya kolaylıkla sağlanagelmıştır. Meclislerle idare olunan memleketlerde de, en öldürücü taraf, bazı mebusların yabancılar ad ve hesabına çalınmış ve satın alınmış olmalarıdır. Millet Meclislerine kadar dahil olmak yolunu bulabilen vatansızlara tesadüf etmenin uzak bir ihtimal olmayacağına, tarihin bu konudaki misalleriyle karar vermek zarurîdir. Bunun için millet, vekillerini seçerken, çok dikkatli ve kısıkanç olmalıdır. Milletin hatadan korunması için tek güvenilir çare, düşünce ve hareketleriyle milletin itimadını kazanmış siyasî bir partinin seçimde millete rehberlik etmesidir. Genellikle millet fertlerinin, adaylıklarını ortaya atan her şahıs hakkında karar vermeye yarayacak güvenilir bilgi ve isabetli görüşe malik bulunacağını kabul etmek, teorik olarak tasarlanırsa bile, bunun tamamen doğru olmadığı, tecrübelerin tecrübeleriyle inkâr edilmez bir gerçek olmuştur. 1927 (Nutuk II, s. 501-502)

Sebepler ne olursa olsun vatandaşın derdine çare bulmak, yardım etmek ve destek olmak, Cumhuriyet hükûmetinin koşacağı bir vazifedir. Fakat hükûmetin yardımını isterken ona karşı, gerçek ahlâk sahibi olarak çıkmak tek çaredir. Yoksa birtakım küçük, adî menfaatlerini gizlemeye çalışmak, bu ferdî ıstırapları bütün milleti kapsayan ıstırap gibi göstermek ve bu suretle Cumhuriyet hükûmetini yanıltmak isteyenler bilsinler ki, daima aldanacaklardır. 1931 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 36)

Herhalde millet, hükümetin gözcüsü olmak lâzım gelir. Çünkü hükümetlerin icraatı olumsuz olup da millet itiraz etmez ve düşürmezse, bütün kusur ve kabahatlere iştirak etmiş demektir. 1920 (Nutuk III, s. 1188)

Devlet ve hükümeti, kendi malı ve koruyucusu tanımak, bir millet için büyük nimet ve şereftir. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 372)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir.

Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferdinin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, S. 249)

Bağımsızlığı için ölümü göze alan millet, insanlık haysiyet ve şerefine icabı olan bütün fedakârlığı yapmakla teselli bulur ve elbette esaret zincirini kendi eliyle boynuna geçiren miskin, haysiyetsiz bir millete nazaran dost ve düşman nazarındaki mevkii farklı olur. 1927 (Nutuk I, S. 13-14)

Esas Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu esas ancak tam bağımsızlığa sahip olmakla temin olunabilir. Ne kadar zengin ve refaha kavuşturulmuş olursa olsun bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık olamaz. Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağı dereceye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez. Halbuki Türk'ün haysiyet ve izzetinefis ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir. Bundan ötürü, ya bağımsızlık, ya ölüm!... 1919 (Nutuk I, S. 13)

Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye liyakat kazanamaz. (Nutuk)

Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (21 Haziran 1922)

Hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir ben milletimin en büyük ve ecdadımın en kıymetli mirası olan istiklâl aşkı ile dolu bir adamım. Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından bilenlerce bu aşkı malûmdur. Bence bir millette şeref, haysiyetin, namusun ve insanlığın vücut beka bulabilmesi mutlaka o milletin hürriyet ve istiklâline sahip olmasıyla kaimdir. Ben şahsen bu saydığım vasıflara çok ehemmiyet veririm. Ve bu vasıfların kendimde mevcut olduğunu iddia edebilmek için milletimin de aynı vasıfları taşımasını esas şart bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evlâdı kalmalıyım. Bu sebeple millî istiklâl bence bir hayat meselesidir.

İstiklâl ve hürriyet âşığı milletler için, ıstırap anları, o ıstırapın âmilleri, ibret alıp tetikte durmak için daima hatırlanmalıdır. İstiklâl ve hürriyetlerini her ne pahasına ve her ne karşılığında olursa olsun ihlâl ve takyide asla müsamaha etmemek, istiklâl ve hürriyetlerini bütün mânasıyla masun bulundurmak ve bunun için, icap ederse, son ferдинin son damla kanını akıtarak insanlık tarihini şanlı bir misalle süslemek: İşte istiklâl ve hürriyetin hakikî mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini vicdanında idrak etmiş milletler için esas ve hayati prensip.

Büyük ve hayalî şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın düşmanlığını, garazını, kinini, bu memleketin ve milletin üzerine çektik. Biz panislâmizm yapmadık. Belki, “yapmıyoruz, yapacağız” dedik. Düşmanlar da “yaptırmamak için biran evvel öldürelim” dediler. Panturanizm yapmadık, “yaparız, yapıyoruz” dedik, “yapacağız” dedik ve yine “öldürelim” dediler. Bütün dâva bundan ibarettir. (1921)

Mukadderatını, kendini zincire vuran kişilere terk eden milletler, o kişilerin keyif ve arzularına oyuncak olmaya karar vermiş, razı olmuş sayılırlar. Bu türlü milletler, talihlerini ellerine bıraktığı insanlar başarı kazandıkça o insanların daha kuvvetli baskısı altında kalırlar. Başarı kazanmazlarsa felâket, yok olma yalnız o insanlara değil, onlara tâbi olan topluma gelir. O halde her iki ihtimalde de böyle bir millet, felâkete maruz ve mahkûmdur. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 27)

Bağımsızlığını ve değerini dünyaya tanıtmak özellikleri, liyakati ve kudreti taşıyan milletlerin, medeniyet yolunda da hızlı ve başarılı adımlarla ilerlemek istidatları, kabul olunmak lâzımdır. Gerçi bir toplumun zamanla kökleşmiş örf ve âdetleri, hisleri ve inanışları mühimdir. Bu itibarla, toplumlar, ön ayak olacak fertler üzerinde, âdeta âmir ve hâkim bir tesir gösterirler. Fakat, yaradılıştaki istidat ve liyakati, gelişme ve yükselmeye erişmiş milletler, medeniyetin bugünkü gelişmelerinden feyiz ve ilham almış aydın evlâtlarının sevk ve rehberliğiyle, mazide kaçırdıkları fırsatların doğurduğu gecikmeleri, telâfi çaresini bulmakta gecikmezler. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 249)

Bugünkü Türk millet, mazinin en derin medeniyetlerinde kuruculuk iddia eden bu Türk milletinin bugünkü çocukları, açık ve sağlam yolu bulmuşlardır. 1930 (Asım Us, Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım, s. 141)

Kuvvet birdir ve o, milletindir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 389)

Güzel sanatların her şubesi için, Kamutay'ın göstereceği alâka ve emek, milletin insanî ve medenî hayatı ve çalışkanlık veriminin artması için çok tesirlidir. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 373)

Türk kadını dünyanın en aydın, en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır sıklıkta değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk'ü zihniyetiyle, kol gücüyle, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeter nesiller yetiştirmektir. Milletın kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 231)

Bizim başka milletlerden hiçbir eksiğimiz yok. Cesuruz, zekiyiz, çalışkanız, yüksek maksatlar uğrunda ölmesini biliriz. (Makbule Atadan Anlatıyor. Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk III, Der: N.A. Banoğlu, S. 79)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Güzel sanatlarda muvaffakiyet, bütün inkılâpların muvaffak olduğunun en kesin delilidir. Bunda muvaffak olamayan milletlere ne yazıktır! Onlar, bütün muvaffakiyetlerine rağmen medeniyet alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima mahrum kalacaklardır. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Türklerin aşağı yukarı hep ahlâkları birbirine benzer. Bu yüksek ahlâk hiçbir milletin ahlâkına benzemez. Ahlâkın millet oluşmasında yeri çok büyüktür, önemlidir.1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 358)

Milletin içtimai düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selameti ve masuniyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icab ettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden milli ahlâktır. Mükemmel bir millette milli ahlâkiyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissi bir şevkle yapılır. En büyük milli heyecan budur.A.g.e.; Sayfa: 302 Afet İNAN

Bir insan topluluğunun müşterek ve umumî hisleri ve fikirleri vardır. İnsan topluluklarının kıymetleri, medeniyet dereceleri, arzu ve temayülleri ancak bu umumî his ve fikirlerin ortaya çıkma ve belirtilme derecesiyle anlaşılır. Bir insan topluluğunu sevk ve idare eden insanlar için, insan topluluklarının talihi üzerinde hüküm vermek mevkiinde bulunan dostlar veya düşmanlar için milyar, bu insan topluluğunun efkâr-ı umumîyesinden anlaşılan kabiliyet ve kıymettir. Binaenaleyh milletler, ekâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini tanımak ise hayatın gereklerinin tanzimi için şüphesiz lâzımdır. Bu hususta ise mevcut vasıtaların birincisi ve en mühimi basındır. Önem ve yüceliği cihan medeniyetinde açıkça kendisi gösteren basına, hükümetimizin birinci derecede önem vermesi; bu hususta sarf edeceği mesaiyi, millete ifa ile mükellef olduğu hayırlı hizmetlerin baş tarafına koyması yüksek Meclisin kesinlikle isteyeceği hususlardandır. (1 Mart 1922)

Gerçekten de ahlakıyat özel fertlerden ayrı ve bunların üstünde ancak toplumsal milli olabilir. Milletın toplumsal düzen ve huzuru bugün ve gelecekte refahı mutluluğu güvenliği ve dokunulmazlığı uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her hususta ilgi gayret nefsin özverisini ve gerektiği zaman seve seve nefsinin fedasını isteyen millî ahlâktır. Mükemmel bir millette millî ahlâk gerekleri o millet bireyleri tarafından âdeta düşünülmeksizin vicdanî hissi bir güdü ile yapılır. En büyük millî duygu millî heyecan işte budur. Millet analarının millet babalarının millet öğretmenlerinin ve millet

büyüklerinin evde okulda orduda fabrikada her yerde ve her işte millet çocuklarına milletin her bireyine bırakmaksızın ve sürekli olarak verecekleri millî eğitimin amacı işte bu yüksek millî duyguyu sağlamlaştırmak olmalıdır. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Ben batı milletlerini, bütün dünyanın milletlerini tanırım. Fransızları tanırım, Almanları, Rusları ve bütün dünyanın milletlerini şahsen tanırım ve bu tanışmam da harp sahalarında olmuştur, ateş altında olmuştur, ölüm karşısında olmuştur. Yemin ederek size temin ederim ki, bizim milletimizin manevî kuvveti bütün milletlerin manevî kuvvetinin üstündedir. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 81)

Bugün milletçe hedefimiz, en medenî milletlerin gelişme seviyesine ulaşmak, hatta bu seviyeyi aşmaktır. Bu asla imkânsız değildir. Türk'ün zekâsı, Türk'ün doğuştan vasıfları buna müsaittir. Yeter ki Türk milleti hedefini iyice seçsin ve bu hedefe varmaya azmetsin! 1932 (Âdile Ayda, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1963, s.4)

Yüzyılın bize verdiği dersten, milletimizin gereği kadar uyandığını görüyorum. Milletimizin özel nitelikleri, her işimizde başarımızın kefilidir. Başarımız, şüphesiz birlikte olacaktır. Eğer millet ortak amaca hep beraber faaliyet sarf ederek yürürse, mutlaka başaracaktır. İşte bunları düşünerek gelecekteki çalışmamızda da başarılı olacağına inanıyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 99)

Ülkümüzü açıkça ifade etmeliyiz. Onu imanla duymalı ve onu hiç yılmadan takip etmeliyiz. Şahsî menfaatlerimizden, hasis emellerimizden sıyrılmaya, ancak böyle canlı ve aevli ülkü sayesinde muvaffak olacağız. Fakat bütün iyi niyete, gösterilen bütün yılmazlığa, kararlılık ve dayanıklılığa, meydana getirilen bütün birlik ve beraberliğe rağmen, yine en güzel, en şaşmaz, en doğru zihniyetleri ve ülküleri bozmaya çalışacak insanlara tesadüf edilecektir. Öylelerine karşı, bütün millet fertleri çok sert karşılık vermelidir. Hepimiz için öylelerine karşı ezici bir birlik kütlesi şeklinde belirmemiz, en zarurî bir vicdanî gerektir. Zira bu hususta bozgunculuk yapacak insanlara müsamaha göstermek, kıymet vermek, terbiye eseri değil, belki bir milletin saadetine, şerefine, namusuna göz dikmiş insanlara müsamahadır ki, hiçbir vakit, hiçbir fert buna müsaade edemez. Hiç kimse buna müsaade etmek hakkına malik değildir ve siz de olmamalısınız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 142)

Biz, milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok ilgisizlik göstermiş bir milletiz. Bunun zararlarını fazla faaliyetle telâfiye çalışmalıyız. Bilirsiniz ki, milliyet kuramını, milliyet ülküsünü çözüp dağıtmaya çalışan kuramların dünya üzerinde tatbik kabiliyeti bulunamamıştır. Çünkü tarih, olaylar, hâdiseler ve gözlemler insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hâkim olduğunu göstermiştir ve milliyet ilkesi aleyhindeki büyük ölçüde fiilî tecrübelerle rağmen yine milliyet hissinin öldürülemediği ve yine kuvvetle yaşadığı görülmektedir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, 142-43)

Milletimiz çok büyük elemeler, mağlûbiyetler, facialar görmüştür. Bütün olanlardan sonra yine bu topraklarda bulunuyorsa bunun temel sebebi şundandır: "Çünkü Türk çiftçisi bir eliyle kılıcını kullanırken, diğer elindeki sapanla topraktan ayrılmadı. Eğer milletimizin büyük ekseriyeti çiftçi olmasaydı biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktır." 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 117)

Bir milletin, diğer milletlere nispetle tabî veya kazanılmış hususî karakterler sahibi olması, diğer milletlerden farklı bir yapı oluşturması, ekseriya onlardan ayrı olarak onlara paralel ilerleme ve gelişmeye çalışması niteliğine milliyet prensibi denir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 24, 379-380)

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına, Türk milleti denir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 351)

Vatanımız, Türk milletinin eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerinde mevcudiyetlerini muhafaza eden eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasî sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küttedir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 19)

Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkını, an'anelerini, hâtıralarını, menfaatlerini, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir. 1931 (Afetinan, Türk Dili Dergisi, Sayı : 182, 1966 s. 90)

Türk milletinin millî dili ve millî benliği, bütün hayatında hâkim ve esas kalacaktır. 1933 (Hakimiyeti Milliye gazetesi, 7.2.1933)

Macar Heyeti'ni kabulü esnasında söylemiştir: Bir milletin büyüklüğü coğrafi yüzölçümü ile değil, yüreğinin asaleti, ülküsünün yüksekliği ile ölçülür. 1934 (Hakimiyeti Milliye gazetesi, 1. 1. 1934, s. 3)

Türk köylüsünü 'Efendi' yerine getirmedikçe memleket ve millet yükselemez. (Mahmut Esat Bozkurt, Yakınlarından Hatıralar S. 94)

Sivas kongresi hazırlık aşamasında, Sivas valisi Reşit Paşaya telgraftan; Burada şunu da arzedeyim ki, bendeniz ne Fransızların ve ne de herhangi bir yabancı devletin yardımına tenezzül eden şahsiyetlerden değilim. Benim için en büyük korunma yeri ve kaynağı milletimin bağıdır. 20 Ağustos 1919

Milletimiz en yüksek medenileşme derecesinde, en parlak gelişme basamağında, en şanlı ve kudretli devresinde iken, diğer bir takım milletler, ancak milletimizin darbeleri karşısında kendi benliklerini bularak o darbeleri geçirdikten sonra bugünkü vaziyetlerini bulmuştur. Biz ise onlardaki uyanışa karşı, çok derin gafletler içinde kendini kaptırıp gelmişizdir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 138)

Büyük davamız, en medenî ve en rahata kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali, en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda temin etmek, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin kafasında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 386)

Millî egemenliğimiz için tehlike yoktur ve olamaz! Çünkü milletimiz asırların çok acı darbelerle, çok acı felâketlerle vermiş olduğu derslerden tamamiyle uyanmıştır. Bu uyanışı da fiilen ispat etmiştir. Artık bu milleti gaflete, bilgisizliğe götürmenin imkânı kalmamıştır. Milletimiz, en hakikî düsturunu bizzat

eline almıştır. Bu düstura dayalı hükümet şeklini, hükümet yapısını tespit etmiştir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26. 12. 1929)

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısının ruhu, millî egemenliktir. Milletin kayıtsız şartsız egemenliğidir. Bir milletin egemenliğini anlayabilmesi ve onu güvenle koruyabilmesi, birtakım hususi vasıflara ve üstün terbiyeye sahip olmasına bağlıdır. Bir milletin ki siyasî terbiyesinde, sosyal terbiyesinde, vatan sevgisinde noksan vardır, öyle bir millet, egemenliğini lüzumu derecede kuvvetle elinde tutamaz. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 299-300)

Hadiseler ve tarihî tecrübelerimiz bize, milleti koyun sürüsü halinde keyfin, arzu ve ihtirasların ve hiçbir suretle tatmin edilemeyen menfaatlerin elde edilmesine sürüklemekle yok olmasına sebep duruma sokan idare tarzlarının, artık memleketimizde tatbik yeri kalmadığını göstermiştir. Millet, egemenliğini değil, egemenliğin bir zerresini dahi başkasına terk edip bırakmanın sebep olabileceği felâketin, yok olmanın, zararın elemi her an kalp ve vicdanında hissetmektedir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 57-58)

Egemenliğine doğrudan doğruya sahip olmanın kıymetini pek iyi anlayan ve pek iyi bilen millet, bu mukaddes egemenliğine karşı baş gösterecek her tehlikeyi kahredecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 135)

Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir. Türk milleti, mukadderatını Büyük Millet Meclisi'nin kifayetsiz ve vatanperver eline bıraktığı günden itibaren karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve ümitleri boğan felâketlerden milletin gözlerini kamaştırın güneşler ve zaferler çıkarmıştır. 1927 (Atatürk'ün S.D.I, s.340-341)

Efendiler! Millet bizi buraya gönderdi. Fakat, ömrümüzün sonuna kadar biz burada ve bu milletin idaresini ve egemenliğini, miras kalmış mal gibi temsil etmek için toplanmış değiliz ve sizi toplamak ve dağıtmak kudretine hiç kimse sahip değildir. Millet bilmelidir ki, bir günde vekillerini toplar ve gönderir. Burayı, hiçbir kimsenin kayıt ve şarta bağlamaya hak ve salâhiyeti yoktur ve olmamalıdır. 1921 (Devre: I, İçtima: 2, Toplantı: 120, T.B.M.M. Zabıt Cerideleri, 1958)

Egemenlik ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye; görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanlıları, zorla Türk milletinin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu musallat olmalarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk Milleti bu mütevacizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittidir. Söz konusu olan; millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmıyacak mıyız? Meselesi değildir. Mesele zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabîi görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir. 1922 (Nutuk II, S. 691)

Hiçbir millet, milletimizden ziyade yabancı unsurların itikat ve âdetlerine riayet etmemiştir. Hattâ denilebilir ki ,diğer din sahiplerinin dinine ve milliyetine riayetkâr olan yegâne millet bizim milletimizdir. Fatih İstanbul'da bulduğu dinî ve millî teşkilâtı olduğu gibi bıraktı. Rum patriği, Bulgar eksarhı ve Ermeni kategigosu gibi Hristiyan din reisleri imtiyaza sahip oldu. Kendilerine her türlü serbestlik verildi. İstanbul'un fethinden beri, Müslüman olmayanların elde ettikleri bu geniş

imtiyazlar, milletimizin dinen ve siyaseten dünyanın en müsaadekâr ve civanmert bir milleti olduğunu ispat eder en bariz delildir. 1920 (Nutuk, III, s. 1183)

Hükûmetimizin ve milletimizin, Hristiyan unsurlara karşı âdilâne bir surette hareket etmeğimiz, geleneklerimiz icaplarından ve dinimiz gereklerindedir. Ve hakikaten Hristiyanlara âdilâne muamele edildiğine en büyük delil, memleketimizin her noktasında en ufak köyünde bile Hristiyan unsurların Müslümanlardan ziyade huzur ve refaha ve servete malik olmalarıdır. Eğer bunlar hakkında zulüm ile, gasp ile adaletsizce muamele edilmiş bulunsaydı elbette bugünkü hal ve vaziyette bulunmamaları lâzımdı. Bu nedenle, bunun için başka bir delil ve sebep söylemeye lüzum görmüyorum. Fakat bu Hristiyan unsurların haricin teşvikleriyle veyahut ekmeğini yediği toprağa nankörlük ederek millî varlığımızı zedelemek, bozmak teşebbüslerinde bulunacakların fenalıklarına set çekmek, pek tabîî ve zarurîdir. Bugün en büyük, ne kuvvetli ve en medenî milletlerin bu gibi meselelerde bize nispetle pek sert ve zorlayıcı muamelelere teşebbüs etmekte olduğu herkesçe bilinmektedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 179)

Bugünkü Türk milleti siyasî ve içtimaî camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkeslik fikri ve hatta Lâzlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış adlandırmalar, -birkaç, düşman âleti mürteci, beyinsizden başka – hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntüden başka bir tesir yapmamıştır. Çünkü bu millet fertleri de umum Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka, hukuka sahip bulunuyorlar.

Bugün içimizde bulunan Hristiyan, Musevî vatandaşlar, mukadderat ve talihlerini Türk milletine vicdanî arzularıyla bağladıktan sonra kendilerine yan gözle, yabancı gözüyle bakılmak, medenî Türk milletinin asil ahlâkından beklenebilir mi? 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 376 – 378)

Yalnız mitingler ve benzeri tezahürat büyük gayeleri hiçbir vakitte kurtaramaz ve ancak milletin sinesinden bilfiil doğan müşterek kudrete dayanırsa kurtarıcı olur. 1919 (Reşit Paşa'nın Hatıraları, s. 21)

Felâketler, elemeler, mağlûbiyetler, milletler üzerinde birtakım etkenlerin vücut bulmasına sebebiyet verir. Bu etkenlerin başlıcası, öyle kara günlerinden sonra milletlerin uyanması, vakarını bulması ve kendi benliğini duymasıdır. Uzun asırların elemli sonuçları, nihayet bizim milletimizde de bu duyguları doğurdu. Milletleri yükselten bu özelliklere bir etken daha ilâve edelim: İntikam hissi... Milletlerin kalbinde intikam hissi olmalı. Bu alelâde bir intikam değil, hayatına, yükselmesine, refahına düşman olanların zararlarını yok etmeye yönelik bir intikamdır. Bütün dünya bilmeli ki, karşımızda böyle bir düşman oldukça onu affetmek elimizden gelmez ve gelmeyecektir. Düşmana merhamet, acizlik ve zaaftır. Bu, insanîyet göstermek değil, insanlık özelliğinin yok oluşunu ilân etmektir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 117)

Efendiler! insanlar kuvvet kullanmaya ve özellikle başkalarının kuvvetini kullanmaya doğuştan mütemayil oldukça, bu kaideyi çok kıskanç olarak muhafaza etmekte direnmelisiniz. Şimdiye kadar bu milletin meclisinin devam edememesi, bu "Gerektiğinde Meclis'in feshi" kaydının bu yapılarda, bu kitaplarda ve bu dünyada mevcudiyetinden doğmuştur. Bu yetkiyi istediğiniz heyete veriniz, mutlaka suiistimal eder. Padişahlar, işte bu noktaya dayanarak, milletimizin meclislerini hor göre göre

kovmuşlardır. Bu sebeple böyle bir kayıt ve şartın, Anayasa'da hiçbir vakit de yeri olmayacaktır. 1921 (Devre: I, İçtima: 2, Toplantı: 120, T.B.M.M. Zabıt Cerideleri, 1958)

Cihan tarihinde bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman Devleti tesis eden ve bunlarını hepsini hadiselerle tecrübe eyleyen Türk milleti, bu defa doğrudan doğruya kendi nam ve sıfatında bir devlet tesis ederek, bütün felâketlerin karşısında, doğuştan taşıdığı kabiliyet ve kudretle yerini aldı. Millet, mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve millî saltanat ve egemenliğini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden meydana gelen bir yüce mecliste temsil etti. İşte o Meclis, Yüce Meclisinizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir ve bu egemenlik makamının hükûmetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti derler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükûmet heyeti yoktur ve olamaz. 1922 (Nutuk III, s. 1250)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamiyle maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkülere erişmek için değil, fakat ulaşmak hulyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayatî olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

Yeni Türkiye Hükümetinin öz cevheri millî hâkimiyettir. Milletın kayıtsız ve şartsız hâkimiyetidir. (1923)

Büyük Millet Meclisi Türk milletinin asırlar süren aramalarının özeti ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir.

Türk milleti mukadderatını Büyük Millet Meclisinin kifayetli ve vatanperver eline tevdi ettiği günden itibaren karanlıkları sıyırıp kaldırmış ve ümitle istikbale yönelmiştir.

Gerektiği zaman vatan için bir tek fert gibi yekpare azim ve karar ile çalışmasını bilen bir millet elbette büyük istikbale lâyık ve namzet olan bir millettir. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 536)

Yurt toprağı! Sana herşey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedî hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın. Türk toprağı! Sen, seni seven Türk milletinin mezarı değilsin. Türk milleti için yaratıcılığını göster. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., S. 295)

Millet için ve milletçe yapılan işlerin hâtırası her türlü hâtıraların üstünde tutulmazsa millî tarih mefhumunun kıymetini takdir etmek mümkün olamaz. 1931 (Atatürk'ün S.D. 1, S. 353)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikri ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun, bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanır: Millî egemenlik... 1920 (Nutuk III, S. 1185)

Mahkûm olmak istemeyen bir milleti, esareti altında tutmağa gücü yetecek kadar kuvvetli müstebitler artık dünya yüzünde kalmamıştır. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 81)

Varlığını anlamış olan, hürriyet ile esaret farkını takdir eden, ölümü esarete tercih eden ve bunu her gün fiilen ispat etmekte olan bir milleti, mutlaka imha zalim arzusuna düşmek kadar dünyada vahşet düşünülebilir mi? 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 36)

Türk milletinin tabiat ve âdetlerine en uygun olan idare Cumhuriyet idaresidir. 1924 (Atatürk'ün S.D. III, S. 74)

Bugün maziden kuvvetliyiz. Bugün maziye nispetle daha büyük bir kabiliyet ve yaşama kudretine malikiz. Bu üstünlüğü yapan nedir? Bunun gerçek sebepleri iki kuralın anlamında saklıdır. Bu kurallardan birisi Misak-ı Millî, ikincisi egemenliği kayıtsız şartsız milletin elinde tutan Anayasamızdır. Zorlayıcı hâdiselerin sevk ve tesiri altında toplanan yüksek Meclisiniz, bu devlet ve milletin şekil ve niteliğini en kesin bir tarzda tespit etmiş ve Anayasa ile onun kesin hükümlerini gerçekleştirip pekiştiren 1 Kasım 1922* kararını oybirliğiyle kabul ederek yeni Türkiye Devletinin esaslarını ortaya koymuştur. Misak-ı Millî ismi altında tanıyarak gerçekleşmesi uğrunda bütün milletin ömrünü tüketmeyi göze aldığı kurtuluş beratımızın kudret, kuvvet ve niteliği ne ise, 1 Kasım kararının da kıymet ve ehemmiyeti odur. Misak-ı Millî vatanın dış düşman karşısındaki vaziyet ve yerini tespit eden bir kural olduğu gibi, 1 Kasım 1922 kararı da, asırlardan beri cahillik ve şaşkınlığın koruyucusu, düşkünlük ve uğursuzluğun babası bulunan ve milletimiz için dahilî ve daimî bir düşman olan ferdî saltanata ve onun temsil ettiği uğursuz bir idare şekline yönelmiş bir mukaddes silâhtır. Asırlarca ve asırlarca müddet mert ve kahraman bir azme belirti sahası olmuş bir vatani düşmana teslim etmek cüretini gösterenler, o cüreti ancak o idarenin ruhunda, şeklinde ve mahiyetinde bulmuşlardı. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s.296-297)

Çağdaş bir cumhuriyet kurmak demek, milletin insanca yaşamasını bilmesi, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrenmesi demektir. (Gazinin N.A.V., Muhit Mec.,Sene: 3, No: 32, 1931, s. 7-8)

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamiyle milletle birlikte, fedakârane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Biz bir amaç takibediyoruz. Bu amacımız öteden beri muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi de onu tekrar ediyorum: Millet, devletin bağımsızlığını muhafaza etmek. Bunun içinde namus ve şeref tamamen yer alacaktır. Müstakil olarak milletimizin muayyen hudutlar dâhilindeki tamamîyetini muhafaza etmektir. Bunun için muharebe ediyoruz. Efendiler; memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahribedilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu topraklar üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Bundan dolayı iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada lüzum yoktur. Ben size açık söylüyeyim; efendiler bazı yerler işgal edilmiştir bunun üç misli daha işgal edilmiş olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir vakitte bizim imanımızı sarsmayacaktır. (1920)

Tarihi, vukuat, hâdisat ve müşahadat hep insanlar ve milletler arasında, hep milletin hâkim olduğunu göstermiştir. Milliyet prensibi aleyhindeki büyük mikyasta fiilî tecrübelerle rağmen, yine milliyet hissinin öldürülemediği ve gene kuvvetle yaşadığı görülmektedir. Tarih, bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkâr edemez. (Temmuz 1919)

Bayrak, bir milletin bağımsızlık alâmetidir. Düşmanın da olsa hürmet etmek lâzımdır. (Muzaffer Kılıç, Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk, III, Der: N.A. Banoğlu, s. 12)

İnsanlığa yönelmiş fikir hareketi, er geç muvaffak olacaktır. Bütün mazlum milletler, zalimleri bir gün yok edecek ve ortadan kaldıracaktır. O zaman dünya yüzünden zalim ve mazlum kelimeleri kalkacak, insanlık kendisine yakışan bir toplumsal duruma erişecektir. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 29)

Zulüm, medeniyetle uyuşamaz. Yeteneksizlik de affa lââyık bir şey olamaz. Çünkü, milletler işgal ettikleri arazinin hakikî sahibi olmakla beraber beşeriyetin vekilleri olarak da o arazide bulunurlar. O arazinin servet kaynaklarından hem kendileri istifade eder ve dolayısıyla bütün beşeriyeti istifade ettirmekle görevlidirler. Bu prensibe göre, bundan âciz olan milletler yaşama ve bağımsızlık hakkına lââyık olamamak lâzım gelir. 1920 (Nutuk III, s. 1182)

Bir sabah Mısır Büyükelçisi'ne, Çankaya sırtlarından doğmakta olan güneşi göstererek söyledikleri: Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız! Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve hürriyetine kavuşacak daha çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşları, şüphesiz ki ilerlemeye ve refaha yönelmiş olarak vuku bulacaktır. Bu milletler, bütün güçlülere ve bütün engellere rağmen, mânileri yenecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerini, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir âhenk ve işbirliği çağı alacaktır. 1933 (Dünya gazetesi, 20. 12. 1954)

En iyi siyasetin, her türlü mânasıyla "en çok kuvvetli olmak"ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim mânen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşünüşüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mâna, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan, yüksek ahlâkta bir topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaasıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararla faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, No: 128, 1968, s.488)

Bu memlekette çalışmak isteyenler, bu memleketi idare etmek isteyenler memleketin içine girmeli, bu milletle aynı şartlar içinde yaşamalı ki ne yapmak lâzım geleceğini ciddi surette hissedebilsinler. Her ne suretle olsun, hizmet edenler milletten büyük mükâfatlar bekliyorlarsa katiyen doğru bir harekette bulunmuş olmazlar. Milletten çok şey istememeliyiz. Hizmet edenler, namus vazifelerini yerine getirmiş olmaktan başka bir şey yapmamışlardır. (1923)

Bir milleti teşkil eden fertlerin o millet içinde, her nevi hürriyeti, yaşamak hürriyeti, çalışmak hürriyeti, fikir ve vicdan hürriyeti emniyet altında bulunmak lâzımdır. Keza, bir milletin tümünün her nevi hürriyeti, yani kendi topraklarında, haricin hiçbir müdahale ve sınırlaması olmaksızın hür ve bağımsız yaşaması ve çalışması lâzımdır. İşte, devlet, gerek fertlerin hürriyetini temin için millet üzerinde bir nüfuz ve gerek millet ve memleketin bağımsızlığını muhafaza edebilmek için kendine has bir nüfuz ve kuvvete sahip olmalıdır. Devleti teşkil eden milletin sinesinde nüfuz icra eden kuvvet, ferden hiç kimse tarafından verilmiş değildir. O, bir siyasî nüfuzdur ki, devlet kavramında kendiliğinden

mevcuttur ve devlet, onu halk üzerinde tatbik etmek ve milleti haricen diğerk milletlere karşı müdafaa eylemek salâhiyetine maliktir. Bu siyasî nüfuz ve kudrete “irade” veya “egemenlik” denir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 26-27; 386 – 389)

Bizim telâkkimize göre, siyasî kuvvet, millî irade ve egemenlik, milletin bütün halinde müşterek şahsiyetine aittir, birdir. Taksim edilemez, ayrılamaz ve başkasına bırakılamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, S. 418)

Türk milletinin istikbali, bugünkü evlâtlarının görüş isabeti, yorulmak itiyadında olmayan çalışma azmiyle büyük ve parlak olacaktır. 1927 (Atatürk’ün T.T.B. IV, s. 532)

Fransa İhtilâli bütün cihana hürriyet fikrini yaymıştır ve bu fikrin, hâlen esas ve kaynağı bulunmaktadır. Fakat o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi Fransız İhtilâli’nin açtığı yolu takip etmiş, lâkin kendisine has ayırıcı özellikle gelişmiştir. Zira her millet, inkılâbını toplumsal ortamının baskı ve ihtiyacına tâbi olan hal ve vaziyetine ve bu ihtilâl ve inkılâbın meydana geliş zamanına göre yapar. Her zaman ve yerde aynı hâdisenin tekrarına şahit değil miyiz? Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin işbirliği etmeleri lâzım ve mümkünse de işbirliği, ancak bir tek gayeye, yani barışa yönelmiş ise mümkün ve faydalı olur. Bu noktayı kavrayıp anlamayanlar, meydana getirdiğimiz eser hakkında bir fikir ve hüküm elde edemezler. 1928 (Atatürk’ün S.D.III, s. 81)

Türk milleti, en eski tarihlerinde meşhur kurultaylarıyla, bu kurultaylarda devlet reislerini seçmeleriyle demokrasi fikrine ne kadar bağlı olduklarını göstermişlerdir. Son tarih devirlerinde, Türklerin teşkil ettikleri devletlerde başlarına geçen padişahlar, bu usulden ayrılarak müstebit olmuşlardır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 402)

İnsaf ve merhamet dilenmekle millet işleri, devlet işleri görülemez; millet ve devlet şeref ve bağımsızlığı temin edilemez. İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye’nin gelecek çocukları, bunu, bir an hatırdan çıkarmamalıdır. 1927 (Nutuk I, S. 355)

Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferdinin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler. 1928 (Atatürk’ün S.D. II, S. 249)

Büyük Millet Meclisinde ve millet karşısında millet işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü Büyük Mecliste aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini cumhuriyetinin esaslarından sayarım. (1930)

Beliren Millî Mücadele, dış istilâya karşı vatanın kurtuluşunu biricik hedef saydığı halde bu Millî Mücadele’nin muvaffakiyete ulaştıkça, safha safha bugünkü devre kadar millî irade idaresinin bütün esaslarını ve şekillerini gerçekleştirmesi tabii ve kaçınılmaz bir tarihî seyir idi. Bu önüne geçilmez tarihî

seyri, geleneksel alışkanlığıyla derhal hisseden padişah hanedanı, ilk andan itibaren Millî Mücadele'nin amansız düşmanı oldu. Bu kaçınılmaz tarihî seyri ilk anda ben de gördüm ve hissettim. Fakat, nihayete kadar devam eden bu hislerimizi ilk anda tam olarak göstermedik ve ifade etmedik. Gelecek ihtimaller üzerine fazla demeç, giriştiğimiz gerçek ve maddî mücadeleye, hayal niteliğini verebilirdi; dış tehlikenin yakın tesirleri karşısında, etkilenenler arasında, geleneklerine ve fikrî kabiliyetlerine ve ruhî durumlarına uymayan muhtemel değişikliklerden ürkeceklerin, ilk anda mukavemetlerini tahrik edebilirdi. Muvaffakiyet için pratik ve sağlam yol, her safhayı vakti geldikçe uygulamaktı. Milletın gelişme ve yükselmesi için selâmet yolu bu idi. Ben de böyle hareket ettim. Ancak bu pratik ve emin muvaffakiyet yolu, yakın çalışma arkadaşım olarak tanınmış kimselerden bazılarıyla aramızda, zaman zaman görüşlerde, davranışlarda, yapılan işlerde önemli veya ikinci derecede birtakım anlaşmazlıkların, gücünmelerin ve hattâ ayrılımların da sebebi ve izahı olmuştur. Millî Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, millî hayatın bugünkü Cumhuriyet ve Cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde, kendi fikrî ve ruhî yeteneklerinin kavrayış hududu bittikçe, bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir. Bu son sözlerimi özetlemek lâzım gelirse, diyebilirim ki, ben milletin vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme istidadını, bir millî sır gibi vicdanında taşıyarak yavaş yavaş, bütün toplumumuza uygulatmak mecburiyetinde idim. 1927 (Nutuk I, s. 15-16)

Temeli büyük Türk milletin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lâyük oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz. Benim naçiz vücudum birgün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefilî olan prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeğe devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, S. 80)

Bizim telâkkimize göre, siyâsî kuvvet, millî irade ve egemenlik, milletin bütün halinde müşterek şahsiyetine aittir, birdir. Taksim edilemez, ayrılamaz ve başkasına bırakılamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 418)

Biz de, uygulanamayacak fikirleri, nazarî birtakım teferruatı yaldızlayarak, bir kitap yazabilirdik; öyle yapmadık. Milletın maddî ve manevî yenileşme ve gelişmesi yolunda yaptığımız işlerle, söz ve nazariyattan önce davranmayı tercih ettik. Bununla beraber, "Egemenlik milletindir", "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin haricinde hiçbir makam, millî mukadderata hâkim olamaz", "Bütün kanunların düzenlenmesinde, her nevi teşkilâtta, idarenin bütün teferruatında, genel eğitimde, iktisadî işlerde, millî egemenlik esasları dahilinde hareket olunacaktır", "Saltanatın kaldırılması hakkındaki karar değişmez kuraldır" gibi bilinmesi lâzım gelen mühim noktalar ve mahkemelerin düzeltileceği ve bütün kanunlarımızın hukuk biliminin ilerlemelerine göre yeni baştan düzenlenip tamamlanacağı, âşar usulünün değiştirileceği, millî bankaların sermayesinin artırılacağı, muhtaç olduğumuz demiryollarının yapımına, öğretim birliğine derhal girişileceği ve fiilî askerlik hizmet süresinin indirileceği, memleketin bayındır hale getirileceğine çalışılacağı vb. gibi önemli ve acele ihtiyaçlar prensiplerden hariç kalmamıştı. 1927 (Nutuk II, s. 719)

1 Kasım 1922 günü, Osmanlı Saltanatı'nın kaldırılmasına dair önermeleri görüşmek üzere toplanan Anayasa, Şeriye ve Adalet Komisyonlarının ortak toplantısında söylemiştir: Egemenlik ve saltanat, hiç

kimse tarafından hiç kimseye ilim icabıdır diye görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milletinin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu zorla el koyuşlarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk milleti bu mütecavizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittidir. Söz konusu olan, millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız? meselesi değildir. Mesele, zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabîi görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir. 1922 (Nutuk II, s. 691)

Büyük hayaller peşinden koşan, yapamayacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekâr insanlardan değiliz. Büyük ve hayalî şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın düşmanlığını, kötü niyetini, kinini bu memleketin ve milletin üzerine çektik. Biz Panislâmizm yapmadık; belki “yapıyoruz, yapacağız!” dedik. Düşmanlar da “yaptırmamak için bir an evvel öldürelim!” dediler. Panturanizm yapmadık, “yaparız, yapıyoruz!” dedik, “yapacağız!” dedik ve yine “öldürelim!” dediler. Bütün dava bundan ibarettir. Bütün dünyaya korku ve telâş veren kavram bundan ibarettir. Biz böyle, yapmadığımız ve yapamadığımız kavramlar üzerinde koşarak düşmanlarımızın sayısını ve üzerimize olan baskılarını artırmaktan ise tabîi duruma, meşru duruma dönelim; haddimizi bilelim. Biz yaşama ve bağımsızlık isteyen milletiz. Ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı esirgemenen veririz! 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 195-196)

Türkiye'nin güvenliğini gaye tutan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir barış istikameti, bizim daima ilkemiz olacaktır. 1931 (Atatürk'ün S.D.I, s. 356)

Dışişlerinde dürüst ve açık olan siyasetimiz, özellikle barış fikrine dayalıdır. Milletlerarası herhangi bir meselemizi barış vasıtalarıyla çözümlenmeyi aramak, bizim menfaat ve anlayışımıza uyan bir yoldur. Bu yol dışında bir teklif karşısında kalmamak içindir ki, güvenlik ilkesine, onun vasıtalarına çok ehemmiyet veriyoruz. Milletlerarası barış havasının korunması için, Türkiye Cumhuriyeti yapabileceği herhangi bir hizmetten geri kalmayacaktır. 1929 (Aydın Tarihi, Sayı: 68, 1929, s. 5025)

Barış, milletleri refah ve mutluluğa eriştiren en iyi yoldur. Fakat bu kavram bir defa ele geçirilince daimî bir dikkat ve itina ve her milletin ayrı ayrı hazırlığını ister. 1938 (Atatürk'ün S.D.I, s. 396)

Milletlerin güvenliği ya iki taraflı veyahut çok taraflı umumî müşterek anlaşmalarla, uzlaşmalarla temin edilebilir diye mutlak mahiyette ortaya atılan ve her biri diğerlerine zıt sayılan ilkeler, barışın korunması emrinde bizim için kesin ve isabetli değildir ve olamaz. Bunların her birini coğrafî ve siyasî icap ve vaziyetlere göre kullanarak barış yolundaki özenli çalışmayı gerçeklere dayandırmak, her millet için ayrı ayrı bir vazifedir. Cumhuriyet Hükûmeti, bu gerçeği görmüş, tatbik etmiş, en yakın komşuları ile olduğu kadar en uzak devletlerle olan münasebetlerini, dostluklarını, ittifaklarını ona göre düzenlemeyi bilmiş ve bu sayede dış siyasetimizi sağlam esaslara dayandırmıştır. 1938 (Atatürk'ün S.D.I, s. 396)

Balkan milletleri sosyal ve siyasî ne görünüş arz ederlerse etsinler, onların Orta Asya'dan gelmiş aynı kandan, yakın soylardan müşterek cetleri olduğunu unutmamak lâzımdır. Karadeniz'in kuzey ve güney yollarıyla, binlerce seneler deniz dalgaları gibi birbiri ardınca gelip Balkanlarda yerleşmiş olan insan kütleleri başka başka adlar taşımış olmalarına rağmen, hakikatte bir tek beşikten çıkan ve damarlarında aynı kan dolaşan kardeş kavimlerden başka bir şey değillerdir.

Görüyorsunuz ki, Balkan milletleri yakın maziden ziyade uzak ve derin mazinin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Binbir türlü beşerî ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hâdiselerin bıraktığı dargın izlerle, geçmiş zamanlarda gevşetilmiş, hattâ unutturulmuş olan gerçek bağların kuvvetlendirilmesi lüzumlu ve faydalı olduğu, yeni insanî devre girdik. Bir an için, bütün bu maziye gömülmüş olan hatıralardan vazgeçsek bile, bugünün gerçek gerekleri, Balkan milletlerinin, devrin hürmet ve riayete mecbur kıldığı yepyeni şartlar ve kayıtlar ve geniş bir zihniyet altında birleşmelerindeki faydanın büyük olduğunu göstermektedir. Balkan birliğinin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasî bağımsız varlığa saygı ile dikkat ederek ekonomik sahada, kültür ve medeniyet yolunda işbirliği yapmak olunca, böyle bir eserin bütün medenî insanlık tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 272 – 273)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır:

“Yalnız samimî bir kanaat olarak bildiğimiz bir şey vardır ki, eğer bu memleketin bir gün herhangi bir yerde bir badireye girmesi, bir muharebeye tutulması veya iştirak etmesi mukadderse, hükûmet olarak, bu hususta Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve millete, onu etrafıyla düşünerek, bilerek ve anlayarak karar vermek imkânını hazırlamak, başlıca vazife saydığımız bir iştir. Yani istemiyoruz ki, uluslararası herhangi bir hadisede bir hükûmetin veya birkaç hükûmetin girişecekleri üstlenmelerin tabîî seyirleri şu veya bu tarzda birbirini gerekli sayarak, milleti mazide birçok hadiselerde olduğu gibi bir olupbitti karşısında bıraksın!

Milletlerin faaliyetlerinde, bütün hadiseleri evvelden tahmin edip bir karara bağlamak mümkün olmamıştır. Bununla beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu memleketin mukadderatında düşünerek bir karar vermesi ve ancak onun verdiği kararların uygulanabilir olduğunun içerde ve dışarda herkese anlatılmasının, bu memleketin selâmeti için esaslı bir çare olduğunu zannediyoruz. Türkiye, şu veya bu tarzda herhangi bir yere sürüklendirilmiş gibi başı başıboş bir idare manzarası göstermeyi asla kabul edemez.

Büyük devletler arasındaki mücadele, gerginlik, düşmanlık o haldedir ki, bunların arasında bulunarak bir badireye karışmak ihtimali vardır. Bu ihtimale karşı ise azamî derecede dikkatli, tedbirli ve soğukkanlı bulunarak, postu kurtarmaya çalışmak vaziyetindeyiz.” 1937 (Atatürk ve Dünya, Cevat Abbas Gürer, Yeni Sabah, 10.11.1941)

Yarın sabah bir tümen asker yollasam, Hatay'ı alabilirim. Renani için harekete geçmeyen Fransızlar, bir Suriye sancağı için bizimle harbe girmezler; bunu da bilirim. Fakat, ya bu sefer şeref ve namus meselesi yaparlarsa? Milletler belli olur mu? Ben bir sancak için Türkiye'yi harp tehlikesine sokmam. 1937 (Falih Rıfki Atay, Çankaya, cilt: II, s. 466)

Dünyada şimdiye kadar, başka başka milletlerin birlik yaptıkları ve asırlarca beraber yaşadıkları, tarihte görülmüştür. Bizim kurmak istediğimiz birliğin, tarihte geçmiş olan birliklerin çok üstünde olmasını isteriz. Tarihi bu kadar yüksek bir idealin esas temel taşı, yalnız geçici politika esaslarında kalmaz. Bunun, esas temel taşları lâzımdır ki, kültür ve ekonomi cevheriyle dolu olsun. Çünkü kültür ve ekonomi, her türlü siyasete yön veren esaslardır. 1937 (Atatürk'ün S.D.II, s. 285)

Harbin ciddiyetini dikkate almayan bazı samimiyezsiz önderler, taarruzun vasıtaları olmuşlardır. Kontrolleri altındaki milletlere, milliyetçiliği ve an'aneyi yanlış bir şekilde göstererek ve kötüye

kullanarak aldatmışlardır. Bu buhranlı saatlerde karışıklığa mâni olmak için, kütlelerin kendileri karar vermeleri ve mesuliyet mevkiini yüksek karakterli ve yüksek moralli, vicdanlı insanların eline bırakmaları zamanı gelmiştir. Bu, gecikmeden yapılmalıdır. 1935 (Aydın Tarihi, Sayı: 19, 1935)

Hastalığı esnasında, Dolmabahçe Sarayı'ndaki odasında Ali Fuat Cebesoy'la konuşurken söyledikleri : Pek yakında dünya vaziyeti, Mütareke senelerinden daha çok ciddî olacak ve karışacaktır. İkinci büyük bir harp karşısında kalacağız. Dünyaya hâkim olan milletleri idare edenlerin arasında yazık ki birinci derece devlet adamı çıkmıyor. Avrupa'da birkaç maceraperest Almanya ile İtalya'nın başında zorla bulunuyorlar. Karşı karşıya geldikleri zayıf devlet adamlarının acizden cüret alıyorlar. Bunlar, bugün dünyayı kana boyamaktan çekinmeyeceklerdir. Eski dostumuz Rus Sovyet Hükûmeti, âcizlerle maceraperestlerin yanlış hareketlerinden istifade etmesini bilecektir. Bunun neticesinde dünyanın vaziyeti ve dengesi bütünüyle değişecektir. İşte, bu devre esnasında doğru hareket etmesini bilmeyip en küçük bir hata yapmamız halinde, başımıza Mütareke senelerinden daha çok felâketler gelmesi mümkündür! Bu ikinci Umumî Harp, beni yataktan kıvıldanmayacak bir halde yakalayacak olursa memleketin hali ne olacaktır? Ben devlet işlerine mutlaka müdahale edecek bir vaziyete gelmeliyim! Bizde hiçbir şeyin yataktan idare edilmeyeceğini bilirsiniz. Mutlaka işin başına geçmem lâzımdır! 1938 (Siyasi Hâtıralar, II. Kısım, Ali Fuat Cebesoy, 1960, s. 252 – 253)

Fransız Büyükelçisi'ne bir sohbet esnasında söylemiştir: Ben toprak büyütme dileklisi değilim; barış bozma alışkanlığım yoktur; ancak antlaşmaya dayanan hakkımızın isteyicisiyim. Onu almasam, edemem. Büyük Meclis'in kürsüsünden milletime söz verdim: Hatay'ı alacağım! Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getirmesem onun huzuruna çıkamam, yerimde kalamam. Ben şimdiye kadar yenilmedim, yenilemem; yenilirsem bir dakika yaşayamam. Bunu bilerek ve sözümü mutlaka yerine getireceğimi düşünerek benim dostluğumu lütfen bildirin ve doğrulayınız, Ekselâns Ambasadör... 1937 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk T. ve D.K.H., s. 5-6)

Bağımsızlığı için ölümü göze alan millet, insanlık haysiyet ve şerefine icabı olan bütün fedakârlığı yapmakla teselli bulur ve elbette esaret zincirini kendi eliyle boynuna geçiren miskin, haysiyetsiz bir millete nazaran dost ve düşman nazarındaki mevki farklı olur. 1927 (Nutuk I, S. 13-14)

Bu iki inkılâp arasındaki fark, tarif olunamayacak derecede büyüktür, zannederim. Birincisi, milletin tabiaten aradığı hürriyet havasını teneffüs ettiğini zannettiren bir harekettir. Fakat ikincisi, milletin hürriyet ve egemenliğini fiilen ve maddeten tespit ve ilân eden bir mutlu inkılâptır ve şüphe yok, yalnız Türkiye'de değil, bütün dünyada önem verilmeye lâyık bir yeniliktir. 24 Temmuz inkılâbı, bir müstebit hükümdarla millet arasında en nihayet kayıt ve şartlar ile denge arayan bir zihniyeti elde etmeye yönelik idi; halbuki son inkılâp, meşrutiyet usulünü de milletin hürriyet ve bağımsızlığı için kâfi göremez ve kayıtsız şartsız egemenliği, milletin sorumluluğunda tutan esaslı bir ilkeye dayanır. Bu ilkeyi belirleyen şekil, hiçbir zaman da eski şekillerle karşılaştırma kabul edemez. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 53)

O saraylar ve o sarayların etrafını çeviren hainler, asırlarca bu milleti dalgın bıraktılar; onu nura koşturmadan menettiler. Onlar, bu milleti ve bu memleketi yalnız iki zamanda düşünürlerdi. Biri paraya, diğeri askere muhtaç oldukları zaman! Bir yandan memleketi soyarlar, diğeri yandan milletten aldıkları askerle Viyana'yı, Mısır'ı, İran'ı zapt için fütuhata kalkarlardı. Halbuki milletin o zaferlerde hiçbir millî emeli, vicdanî arzusu ve menfaati yoktu. Onların hırsı, onların şan ve şerefi için, bu milletin evlâtları bir daha dönmek üzere onların arkasından sürüklenirlerdi. Sonra onların, saraylardaki debdebeyi temin için paraya ihtiyaçları vardı. Bu parayı milletten sopa ile alırlardı. Bütün bunların neticesi milleti

fakirliğe, haraplığa, nihayet ölümün kıyasına götürdü. İşte bu idare tarzına padişahlık idaresi denir. Bu idareyi bir daha dirilmemek üzere tarihe gömdük. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 121)

Herhalde hilâfetin kaldırılması memleket ve millet için çok hayırlıdır ve pek az bir zamanda bütün bu iyilikler görünecektir. Mazideki hareket tarzlarına ait pişmanlıklar bu suretle tekrar olunamayacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 99)

Bir an için farz edelim ki, Türkiye, söz konusu vazifeyi kabul etsin.. Bütün İslâm âlemini bir noktada birleştirerek sevk ve idare etmek gayesine yürüsün ve muvaffak dahi olsun! Pekâlâ ama, uyruğumuz ve idaremi altına almak istediğimiz milletler, derlerse ki, bize büyük hizmetler ve yardımlar yaptınız, teşekkür ederiz. Fakat, biz bağımsız kalmak istiyoruz. Bağımsızlık ve egemenliğimize kimsenin müdahalesini uygun görmeyiz! Biz kendi kendimizi sevk ve idareye muktediriz! O halde, Türkiye halkının bütün çalışma ve fedakârlığı, sadece bir teşekkür ve dua almak için mi göze alınacaktır? Görülüyor ki, bir boş heves için, bir kuruntu ve hayal için, Türkiye halkını mahvetmek istiyorlardı. Hilâfet ve halifeye vazife ve salâhiyet vermek fikrinin mahiyeti bundan ibaretti.

Unvanı halife olsun, ne olursa olsun hiç kimse, bu milletin mukadderatında ortaklık sahibi olamaz. Millet, buna kat'iyen müsaade edemez. Bunu teklif edecek hiçbir milletvekili bulunamaz. 1922 (Nutuk II, s. 700)

Tarihimizin en mesut devresi, hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır. Bir Türk padişahı hilâfeti her nasılsa kendisine mal etmek için nüfuzunu, itiyadını, servetini kullandı. Bu sırf bir tesadüf eseridir. Peygamberimiz, tilmizlerine dünya milletlerine İslâmiyeti kabul ettirmelerini emretti; bu milletlerin hükûmeti başına geçmelerini emretmedi. Peygamberin zihninden asla böyle bir fikir geçmemiştir. Hilâfet demek, idare, hükûmet demektir. Hakikaten vazifesini yapmak, bütün Müslüman milletlerini idare etmek isteyen bir halife, buna nasıl muvaffak olur? İtiraf ederim ki, bu şartlar içinde beni halife tâyin etseler, derhal istifamı verirdim. Fakat tarihe gelelim, gerçekleri tetkik edelim, Araplar Bağdat'ta bir hilâfet tesis ettiler; fakat, Kurtuba'da bir hilâfet daha vücuda getirdiler. Ne Acemler, ne Afganlılar, ne Afrika Müslümanları, İstanbul halifesini asla tanımadılar. Bütün İslâm milletleri üzerinde ulvî ruhanîlik vazifesini yapan yegâne halife fikri, hakikatten değil, kitaplardan çıkmış bir fikirdir. Halife hiçbir zaman Roma'daki Papa'nın Katolikler üzerindeki kuvvet ve gücünü gösterememiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 69)

İslâm âleminde Türkler, halifenin maddî ihtiyaçlarını fiilen temin eden yegâne millettir. Dünyayı içine alan bir hilâfeti destekleyenler şimdiye kadar her türlü iştiraktan kaçınmışlardır. O halde, ne iddia ediyorlar? Yalnız Türkler bu müessesenin yüküne tahammül etsinler ve yine yalnız onlar halifenin hâkim nüfuzuna riayet... Bu iddia çok aşırıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 70)

Her ne sebep ve suretle olursa olsun, Vahdettin gibi hürriyet ve hayatını milleti içinde, tehlikede görebilecek kadar adî bir mahlûkun, bir dakika dahi olsa, bir milletin başında bulunduğunu düşünmek ne hazindir! Teşekküre değer ki bu alçak, kendine miras kalmış saltanat makamından, millet tarafından düşürüldükten sonra, alçaklığını tamamlamış bulunuyor. Türk milletinin bu önce davranışı, elbette takdire lâyıktır.

Âciz, adî, his ve anlayıştan mahrum bir mahlûk, kabul eden herhangi bir yabancı'nın himayesine girebilir; fakat, böyle bir mahlûkun, bütün İslâmların halifesi sıfatını taşıdığını ifade etmek elbette uygun değildir. Böyle bir görüşün doğru olabilmesi, herşeyden önce bütün İslâm kütlelerinin esir

olmaları şartına bağlıdır. Halbuki, cihanda hakikat böyle midir? Biz Türkler, bütün tarihî hayatımızca hürriyet ve bağımsızlığa örnek olmuş bir milletiz! Kıymetsiz hayatlarını iki buçuk gün fazla, sefilce sürdürebilmek için, her türlü aşağılığı uygun gören halifeler oyununu da sahneden kaldırdığımızı gösterdik. Bu suretle devletlerin, milletlerin birbirleriyle münasebetlerinde, şahısların, özellikle mensup olduğu devlet ve milletin zararına da olsa, şahsî vaziyet ve hayatlarından başka bir şey düşünemeyecek pespayelerin ehemmiyeti olamayacağı bilinen gerçeğini doğruladık.

Milletlerarası münasebetlerde, mankenlerden istifade sistemine rağbet devrine son vermek, medenî âlemin samimî temennisini teşkil etmelidir. 1927 (Nutuk II, s. 694)

Büyük, mühim bir inkılâp oldu. Bu inkılâp, milletin selâmeti namına, hak namına yapıldı. Milletimiz, demokratik bir hükûmet tesis etmek sayesinde düşman ordularını imha etti. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 165)

Cumhuriyet, Türk milletinin refah ve yükselmesi yolunda asırların görmediği muvaffakiyetlere erişti. Milletin eğilimlerini ve ihtiyaçlarını bularak ve öğrenerek onun refah ve inkişafı gereklerini gerçekleştirmekte Cumhuriyetin az zamanda elde ettiği neticeler, Cumhuriyet idaresinin milletimize hazırladığı istikbalin daha ne kadar parlak olduğunu tahmin ettirmeye kâfidir. Asla şüphe yoktur ki, Cumhuriyetin müstakbel evlâtları, bizden daha çok müreffeh ve bahtiyar olacaklardır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.435)

29 Ekim 1923'de Cumhuriyet'in kabulü ve Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine Meclis'te yaptığı konuşmadan: Son senelerde milletimizin fiilen gösterdiği kabiliyet, istidat, idrak, kendi hakkında kötü fikir besleyenlerin ne kadar gafil ve ne kadar tetkikten uzak, görünüşe düşkün insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz, haiz olduğu özelliklerini ve liyakatini, hükûmetinin yeni ismiyle, medeniyet dünyasına daha çok kolaylıkla göstermeye muvaffak olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, cihanda işgal ettiği yere lâıyk olduğunu eserleriyle ispat edecektir. Daima muhterem arkadaşlarımla ellerine çok samimî ve sıkı bir surette yapışarak, onların şahıslarından kendimi bir an bile ayrı görmeyerek çalışacağım. Milletin teveccühünü daima dayanak noktası sayarak hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır. 29 Ekim 1923 (Nutuk II, s. 814-815)

Bir akşam sofrada, Kılıç Ali tarafından kaydedilen bir sözü: Cumhuriyetçilik ve toplumsal inkılâp, lâiklik ve yenilikseverlik Türk'ün öz malı ve özelliği haline geldiğini görmek, benim için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. Onun meydana gelişi çok yaklaşmıştır. O günden sonra medeniyet ve inkılâp yolunun azimkâr yolcuları arasında, elbette görüş ve düşünüş farkları, tedbir ayrılıkları tabîî olarak ortaya çıkar. Bu ayrılıklarında millet için, memleket için, devlet için daima hayır ve rahmet doğacaktır. (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi, 2. 11. 1970)

Bu millet, bu memleket, yeni rejimi üzerinde dünyanın en makbul bir mevcudiyeti olacaktır. Ben bunu kendi gözlerimle görmeden ölmeyeceğim. 1929 (İkdam gazetesi, 11.8.1929)

İzmir suikast teşebbüsünden sonra milletin binlerce telgrafla bu iğrenç girişimi lânetlemesi ve üzüntülerini bildirmesi münasebetiyle Anadolu Ajansı'na verdiği demeçten: Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından oluşan büyük ordumuzun vicdanında, akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin, bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyet'in adalet ve kudret pençesinde lâıyk oldukları muameleye maruz

kalmaktan başka nasipleri olamaz. Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır; fakat, Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefil olan prensiplerle, medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 80)

Medeniyetin coşkun seli karşısında mukavemet boşunadır ve o, gafil ve itaatsizler hakkında çok amansızdır. Dağları delen, göklerde uçan, göze görünmeyen zerrelerden yıldızlara kadar her şeyi gören, aydınlatan, tetkik eden medeniyetin kudret ve yüksekliği karşısında, ortaçağa ait zihniyetlerle, iptidai hurafelerle yürümeye çalışan milletler, mahvolmaya veya hiç olmazsa esir ve aşağı olmağa mahkûmdurlar. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti halkı, yenileşen ve olgun bir kütle olarak ilelebet yaşamaya karar vermiş, esaret zincirlerini ise tarihte görülmemiş kahramanlıklarla parça parça etmiştir. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 47)

Efendiler! Size şunu söyleyeyim ki, inkılâpçı Türkiye Cumhuriyeti'ni benim şahsımla var zannedenler çok aldaniyorlar. Türkiye Cumhuriyeti, her mânası ile, büyük Türk milletinin öz ve aziz malıdır. Kıymetli evlâtlarının elinde daima yükselecek, ebediyen yaşayacaktır. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965)

“Kayıtsız şartsız” tabiriyle belirtilen egemenliği, milletin üzerinde tutmak demek, bu egemenliğin bir zerresini, sıfatı, ismi ne olursa olsun, hiçbir makama vermemek, verdirmemek demektir. Bununla kastettiğim mânayı kolaylıkla anlayabilirsiniz. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 80)

Yeni Türkiye'nin, eski Türkiye ile hiçbir alakası yoktur. Osmanlı Hükûmeti tarihe geçmiştir. Şimdi yeni bir Türkiye doğmuştur. Gerçi millet değişmemiştir; aynı Türk unsuru bu milleti teşkil ediyor. Ancak, idare tarzı değişmiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. III, s. 51)

Milletimiz tam bir azimle toplumsal ve fikrî gelişimine çalışırken, onu yolundan alıkoyacak iç ve dış engellerin karşısında kuvvetli, kudretli, yüksek vazifesini anlamış kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek gönlü rahat olabilir. Bütün millete tereddütsüz ve kalpten inanarak söyleyebilirim ki, Cumhuriyet orduları cumhuriyeti ve mukaddes topraklarını güvenle koruma ve savunmaya güçlü ve hazırdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 229)

Milletin uyanıklığına, milletin ilerleme ve gelişme istidadına güvenerek, milletin azminden asla şüphe etmeyerek Cumhuriyetin bütün gereklerini yapacağız. Birçok güçlükler ve engeller karşısında bulunduğumuzu biliyoruz. Bunların hepsini tetkik ile, azim ve iman ile ve millet aşkının sarsılmaz kuvvetiyle birer birer çözüp sonuçlandıracağız. O millet aşkı ki her şeye rağmen sinemizde sönmez bir kuvvet, dayanıklılık ve ateş kaynağıdır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II,166)

Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek ehemmiyeti olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. Bizim milletimizde kadın, eskiden bu ehemmiyeti, hakikaten en yüksek derecede kazanmıştır. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin, olayların tanıklığıyla sabittir ki, cidden yüksek faziletler göstermişlerdir. Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en ehemmiyetlisi, kıymetli evlâtlar yetiştirmeleriydi. Hakikaten, Türk milletinin bütün cihanda, yalnız Asya'da değil Avrupa'da dahi büyük ezici kudret göstermiş olması, çok parlak hareketler yapmış bulunması, hep öyle kıymetli anaların faziletli evlâtlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve fazilet telkin etmesi sayesinde idi. Şunu söylemek istiyorum ki, kadınlarımızın umumî vazifelerde üzerlerine düşen hisselerden başka kendileri için en ehemmiyetli,

en hayırlı, en faziletli bir vazifeleri de iyi anne olmaktır. Zaman ilerledikçe, ilim geliştikçe, medeniyet dev adımlarıyla yürüdükçe, hayatın, asrın bugünkü gereklerine göre evlât yetiştirmenin güçlüklerini biliyoruz. Anaların, bugünkü evlâtlarına vereceği terbiye eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için, gerekli özellikler taşıyan evlât yetiştirmek, evlâtlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak, pek çok yüksek özelliği şahıslarında taşımalarına bağlıdır. Bu sebeple kadınlarımız, hattâ erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. Eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 151-152)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâyük olduğumuz yeri de temin edecektir.”16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

Sayın gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Galip olmak, mağlup olmak. Size, Türk gençliğine terk edip bıraktığımız vicdanî emanet, yalnız ve daima galip olmaktır ve eminim daima galip olacaksınız. Milletın yükselme gerek ve şartları için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti, o yükselme merhalesine götürmek için dikilecek engellere hep birlikte mâni olacağız. Bunun için dimağlarınıza, irfanlarınıza, bilginize, icap ederse bileklerinize, pazılarınıza, bacaklarınıza müracaat edecek, fakat neticede mutlaka ve mutlaka o gayeye varacağız. Bu millet, sizin gibi evlâtlarıyla lâyük olduğu olgunluk derecesini bulacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 133)

Milletin bağrından temiz bir nesil yetişiyor. Bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkamda kalmayacak! 1923 (Ercüment Ekrem Talû Tasvir gazetesı 10. 11. 1946)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Unutulmamalıdır ki, milletin hâkimiyetini bir şahısta veyahut mahdut eşhasın elinde bulundurmakta menfaat bekleyen cahil ve gafil insanlar vardır. (Ocak 1923)

Bilirsiniz ki dünyada her milletin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medenî eserlerle orantılıdır. Medenî eser vücuda getirmek kabiliyetinden mahrum olan milletler, hürriyet ve bağımsızlıklarından soyunmaya mahkûmdurlar. Medeniyet yolunda yürümek ve muvaffak olmak, hayatın şartıdır. Bu yol üzerinde ileri değil, geriye bakmak bilgisizliği ve ihtiyatsızlığı gösterenler, umumî medeniyetin coşkun seli altında boğulmaya mahkûmdurlar. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

Nihayetsiz bir hürriyet düşünülemez. Hakların en büyüğü olan hayat hakkı bile mutlak değildir; intihara karar veren bir kimsenin cürmünün neticesi, hududu yalnız şahsına ait olduğu halde polis onu men ile görevlidir. Aynı kimsenin aynı hareketini biraz daha büyük ölçüde tasavvur eder ve düşündüğümüz cürmü bir şahıstan, bir aileye kadar uzatırsak müteşebbisin durumu, derhal zalim bir cani manzarası gösterir. Bu sebeple millî egemenlik düşmanlığı, müstesna bir saygı ve şeref mevkiine

sahip bulunan bir milletin her şeyine, bir anda kastetmek cürmünden başka bir şey değildir. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 298)

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imânında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır. 1930 (Sadri Maksudi Arsal, Türk Dili için)

Le Matin gazetesi muhabirine demec: (Hâkimiyet-i Millîye).Fransa İhtilâli bütün dünyaya hürriyet düşüncesini yaymıştır ve bu düşüncenin şimdi de izleri görülmektedir. Ancak o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi Fransa İhtilâli'nin açtığı yolu izlemiş, ancak kendisine özgü seçici niteliğiyle yükselmiştir. Çünkü, her millet inkılâbını sosyal çevresinin baskıları ve gereksinimine bağlı olan dahilinde ihtilâl ve inkılâbın oluş zamanına göre yapar. Her zaman ve her yerde aynı olayın yinelenmesine tanık değil miyiz? Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin ortak çalışmaları gerek ve mümkün ise de, ortak çalışma ancak bir tek amaca, yani barışa yönelmiş ise mümkün ve yararlı olabilir. Bu noktayı anlamayanlar oluşturduğumuz eser konusunda bir düşünce ve karar belirtemezler.

İstanbul'da saltanatlarının, zevk ve eğlenceye düşkünlüklerinin, menfaatlerinin devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istilâ etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve bağımsız yaşama azmini kırma için haince teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifenin, artık bu vatanda asla yeri yoktur ve olamaz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 39)

Ferdî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az bir zaman için de milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde, bilhassa iktisadî sahada devleti fiilen alâkadar etmek mühim esaslarımızdandır. Ben, memleket ve milleti düştüğü felâketten çıkarabileceğim inancıyla Anadolu'ya geçtiğim ve amacın gerektirdiği teşebbüslere giriştiğim zaman cebimde, emrimde beş para olmadığını söyleyebilirim. Fakat, parasızlık benim milletle beraber atmaya muvaffak olduğum hedefe yönelik adımları durdurmaya değil, zerre kadar azaltmaya dahi sebep teşkil edememiştir. Yürüdük, muvaffak olduk; yürüdükçe, muvaffak oldukça maddî güçlükler, kendiliğinden ortadan kalktı. Ankara'da, mukaddes topraklarımızı her taraftan sarmış ve fiilen işgal etmiş düşman ordularını, bu mukaddes topraklardan atmak imkânından bahsettiğim zaman bana, en şuurlu, ileri görüşlü oldukları iddia olunan kimseler, bütün bu teşebbüslerin paraya bağlı olduğundan bahsediyor ve "Ne kadar paran vardır?" veya "Nereden, nasıl para bulabilirsin?" gibi sualler soruyorlardı. Benim verdiğim cevap şu idi: "Türk milleti kendi hayat ve kurtuluşuna yönelmiş olduğuna kanaat edeceği teşebbüsleri başarabilecek bir kudrete maliktir. Bu teşebbüsün ciddiyetine kanaati halinde onun gerektirdiği kadar servet kaynağını, işe girişenlerin emrine hazır hale koyar". Bu dediklerim, sözden işe geçmiş hakikatler değil midir? Bu noktada hemen şunu da ilâve edeyim ki, Ankara'da ilk millî hükûmet kurulduğu zaman etraf ve çevrelerin tereddüdünden bahsetmeyeceğim. Fakat, o hükûmeti teşkil eden kimselerin dahi bana "Hükûmet teşekkül etti. Fakat devlet ve hükûmeti idare için nereden para alacağız?" dediklerini

hatırlarım. Verdiğim cevap pek sade olmuştur: “Çalışmalarınız, devleti, milleti kurtarmaya yönelmişse ve bu çalışma hedefiniz büyük Türk milletince belli olunca sualiniz tekrar etmeyecektir. Türk milleti, kendisi için, kendi geleceği ve kurtuluşu için çalışan müteşebbisleri, heyetleri güçlükler karşısında bırakmayacak kadar yüksek vatanseverlik ve yüksek şeref hisleriyle donanmıştır”. 1926 (Atatürk’ün B.N., s. 103-104)

Gelir kaynaklarımızla ne yapabileceğimiz hakkındaki endişe, belki herkesten ziyade beni meşgul etmektedir. Yalnız, ben, ordumuzun mevcudiyet ve kuvvetini, paramızla orantılı bulundurmak görüşünü kabul edenlerden değilim: “Paramız vardır, ordu yaparız; paramız bitti, ordu dağılsın...” Benim için böyle bir mesele yoktur; ister olsun ister olmasın, ordu vardır ve olacaktır. Bu noktada bir hâtıramı da canlandırayım; ben ilk defa bu işe başladığım zaman, en akıllı ve düşünür sayılan birtakım kişiler bana sordular: “Paramız var mıdır? Silâhımız var mıdır?” Yoktur, dedim. O zaman, “ O halde ne yapacaksın?” dediler. “Para olacak, ordu olacak ve bu millet bağımsızlığını kurtaracaktır!” dedim. Görüyorsunuz ki hepsi oldu ve olacaktır. Bir takım Efendiler de , Başkumandan, millete angarya yaptırıyor demişler, halbuki kanunun memlekette angaryayı menettiğinden bahsetmişler. Bu doğrudur Efendiler; fakat ihtiyaç, tehlike, bize her şeyi meşru göstermektedir. Ordunun ihtiyaçları, millete angarya yaptırmayı gerektiriyorsa bunu yapıyoruz ve en doğru kanun, budur. Milletin ve ordunun mağlûp olmaması için, kanun buna mânidir diye, lüzumlu gördüğüm tedbiri almakta tereddüt etmeyeceğim. 1922 (Nutuk II, s. 659)

Türk tarihi zaferlerle doludur ve zaferlerden sonra milletin umumî hayatında ve istikbalinde etkili olacak esaslı tedbirler ve düzeltme yolunda mühim neticeler alındığı görülmüş değildir. Bunun içindir ki mazideki zaferlerin tesirleri geçici olmuş ve millet, ondan sonra daha müşkül şartlara ve açık söylemek mecburiyetindeyim ki, gerilemeye maruz kalmıştır. Ben ve siyasî partim, zaferden sonra geçen dört sene zarfında bilhassa bu esas görüş noktasından hareket ettik. Milletimiz silâhın ve siyasetin emsalsiz zaferlerini kazandıktan sonra milletin istikbaline dikilen bakışlarımızla, bir an hareketsizlik ve gevşeklik hissetmeksizin milletin istikbalini ebedileştirecek esaslı hedeflere çalışmamızı yönelttik. 1927 (Atatürk’ün T.T.B.IV, s. 530)

Hayat demek ekonomi demektir. Yaşayabilmek için mutlaka kazanan olmalıdır. Bu millet şimdiye kadar imparatorluklar kurmuştur. Cihangirler yetiştirmiştir. Halbuki bazı devirler oldu ki, ekonomi ile uğraşmaya tenezzül etmemiştir! İktisadiyatı aşağı bir şey telâkki ederek onu başka unsurlara bırakmıştır. Bunun neticesi olarak bugün o unsurlar, o yabancılar esas unsurun fiilen efendisi olmuştur. Onlar, nihayet bu memleketi müstemleke telâkki etmişler, onu bir istismar sahası yapmışlardır. Hem nasıl müstemleke? Kendi evlâdıyla, kendi parasıyla idare olunan bir müstemleke... Ürünleri, bütün kazancı harice gitmek şartıyla.... Efendiler! Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için iktisadiyat esastır. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu merkezin etrafında toplamalıyız. Her mesai şubesini, mutlaka bu esas noktaya dayandırmalıyız. Meselâ maarif programımız ne olacaktır? Maarif programımız şu olacak ki, onu takip eden insanlar, güzel çiftçi, kunduracı, fabrikacı, tüccar olacak. Pratik, yararlı, verimli adam olacak... Bunları öğreten programların, bunları öğreten memleketlerin ve kuruluşların tümü maarif olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 9. 1. 1930)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu

bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Bence, dün olduğu gibi yarın da Avrupa'nın mukadderatı, Almanya'nın alacağı vaziyete bağlı bulunacaktır. Fevkalâde bir dinamizme sahip olan bu yetmiş milyonluk çalışkan ve disiplinli millet, üstelik millî ihtiraslarını kamçılatabilecek siyasî bir cereyana kendisini kaptırdı mı, er geç Versay Antlaşması'nın tasfiyesine girişecektir. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

1932 yılında, Amerika Genelkurmay Başkanı General Mac Arthur'la yaptığı görüşme sırasında söylemiştir: Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan mühim siyasî meseleleri, her türlü millî egoizmlerden uzak ve yalnız umumun yararına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa, korkarım ki felâketin önü alınamayacaktır. Zira, Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki anlaşmazlıklar meselesi olmaktan, artık çıkmıştır. Bugün Avrupa'nın doğusunda, bütün medeniyeti ve hattâ bütün insanlığı tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve manevî imkânlarını, topyekûn bir şekilde, dünya ihtilâli gayesi uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet, üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz malûm olmayan yepyeni siyasî metotlar uygulamakta ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile, mükemmel istifade etmesini bilmektedir. Avrupa'da vuku bulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya'dır; sadece bolşevizmdir. Rusya'nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harp etmiş bir millet olarak, biz Türkler, orada cereyan eden hâdiseleri yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan doğu milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen bolşevikler, yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Milletlerin siyasetinde ancak menfaatleri vardır; kimsenin kimseye dost olamayacağını bilelim! 1933 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 110)

Eğer harp bir bomba patlaması gibi birdenbire çıkarsa milletler, harbe mâni olmak için, silâhlı mukavemetlerini ve malî kudretlerini saldırgana karşı birleştirmekte tereddüt etmemelidirler. En hızlı ve en müessir tedbir, muhtemel bir saldırgana, taarruzun yanına kâr kalmayacağını açıkça anlatacak uluslararası teşkilâtın kurulmasıdır. Maamafih, bugün için en acele ihtiyaç, komşu memleketlerin, birbirlerinin hususî ihtiyaçlarını ve meselelerini görüşmeleridir. Bundan başka bölgesel antlaşmalar, barışın korunması için kıymetlerini şimdiden ispat etmişlerdir. 1935 (Aydın Tarihi, Sayı: 19, 1935)

Olaylar, Türk milletine, iki ehemmiyetli kuralı yeniden hatırlatıyor : Yurdumuzu ve haklarımızı müdafaa edecek kuvvette olmak; barışı koruyacak uluslararası çalışma birliğine önem vermek! 1935 (Atatürk'ün S.D.I, s. 369)

Barış ilkesi, insanlığın ilerlemesi ile paralel olarak kuvvetlenmektedir. Harpten büyük zararlar görmüş milletlerin bu ilkeye daha büyük bir dostluk ve samimiyetle bağlı olacakları tabiidir. Bu ilkenin bütün devletlerce siyaset esası sayılmasıyla ki, medeniyet için ve milletlerin saadet ve refahı için en gerekli olan barış, yerleşmiş olur. 1930 (Aydın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s.6787)

Bizim kanaatimizce uluslararası siyasî güvenliğin gelişmesi için ilk ve en mühim şart, milletlerin hiç olmazsa barışı koruma fikrinde samimî olarak birleşmesidir. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 357)

Dış siyasetimiz, başlangıçta kendisine çizdiği hareket hattından asla sapmamıştır. Dış siyasetimiz, daima milletler refahının yaratıcısı olan barış içinde, memleketin gelişmesini amaç edinmiştir. Bu gelişmeyi, tam ve mutlak olarak, bütün milletlere temenni ederiz. 1933 (Hakimiyeti Milliyet gazetesi, 30. 10. 1933, s. 2)

Yeni Türkiye'nin takip edeceği siyaset, belirsiz ve keyfi olamaz. Bizim siyasetimiz, mutlaka milletin kabiliyet ve ihtiyacıyla uyumlu olacaktır. Bizim için ne ittifak-ı İslâm, ne Turanizm mantıkî bir siyaset yolu olamaz. Artık yeni Türkiye'nin devlet siyaseti, millî sınırları dahilinde, egemenliğine dayanarak bağımsız yaşamaktır. Hareket kuralımız budur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Biz, milletlerarası münasebetlerde karşılıklı güven ve saygıyı hedef tutan açık ve samimî politikanın en ateşli taraftarıyız. Hassasiyetimiz, bu yolda kendisini gösteren hazırlıklara ve uğraşılara karşı, bunların bizim için de fiilî ve gerçek bir güven oluşturup oluşturmayacağı noktasındadır. 1926 (Atatürk'ün S.D.I, s. 336)

Herhalde hilâfetin kaldırılması memleket ve millet için çok hayırlıdır ve pek az bir zamanda bütün bu iyilikler görünecektir. Mazideki hareket tarzlarına ait pişmanlıklar bu suretle tekrar olunamayacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 99)

Asırlardan beri Türkiye'yi idare edenler çok şeyler düşünmüşlerdir; fakat yalnız bir şey düşünmemişlerdir: Türkiye'yi! Bu düşüncesizlik yüzünden Türk vatanının, Türk milletinin uğradığı zararları ancak bir şekilde telâfi edebiliriz. O da, Türkiye'den başka bir şey düşünmemek! Ancak bu zihniyetle hareket ederek her türlü kurtuluş ve saadet hedeflerine erişebiliriz. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 84)

Milletin rey ve iradesine dayanan her işin neticesi, millet için hayır ve saadet olduğu bellidir. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 450)

Memleket ve millet işlerinde, kesin hareket etmek ve açık olmak lâzımdır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le Beraber, Cilt: I, s. 109)

Milleti idarede ilkemiz, milletin müşterek ve umumî fikir ve eğilimlerine uymaktır. Bu fikir ve eğilimlerin hakikî ve ciddî olabilmesi, milletin maddî ve manevî ihtiyaç kaynaklarından gelmesine bağlıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 210)

Bir milletin siyasî alinyazısında mevki sahibi olabilmek için onun ihtiyacını görebilme ve onun kudretini takdirde ehliyet sahibi olmak birinci şarttır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 531)

Vatandaşlara, kamuoyuna daima gerçeği söylemek vazifemiz olsun. Herkese, arzularının tamamen yerine getirilebilir olduğuna dair fikir vermek bizim için fayda vermez. Partimizin maksadı, böyle gün kazanmak değildir; bütün hayatımızı gerçek hedeflere sevk etmek ve en nihayet millete bir gün eliyle tutacağı gerçek ve maddî eserler vermektir. Partimizin sözleri herkesin hoşuna gidecek sözler değil, fakat milleti yükseltecek gerçekler olacaktır. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 29. 1. 1931)

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vatandır. İşte bu memleketi böyle bayındır hale, cennet haline getirecek olan, ekonomik etkenler ve ekonomik faaliyettir. Bu sebeple, öyle bir ekonomi devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca

yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrensin ve o gereklere başvursun. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet yoksul değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışanlar diyarı denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devre yükselecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük yer, en büyük hak çalışanlara ait olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Eğer, bugüne kadar iktisadî sahada arzu ettiğimiz derecede büyük gelişmeler görülemiyorsa, bunu tabii bulmak lâzımdır. Bu demek değildir ki Türk milleti iktisadiyat sahasında kabiliyetsizdir. Bunu diyenler belki vardır. Bunlar, Türk milletinin hakikî tarihini bilmeyenler ve onu gerçek kıymetiyle tanımamış olanlardır. Bütün insanlığa ziraatı, sanatı ilk öğreten Türk milletidir. Türk milletinin dünyaya eğiticilik etmiş olduğuna artık, gerçek âlimlerin şüphesi kalmamıştır. Türk milletinin, bundan sonra da lâyük olduğu derecede iktisadiyat sahasında yükseleceğine kimsenin şüphesi olmamalıdır. Partimizin vazifesi, bu hedefe bir an evvel erişebilmek için millete yol göstermek ve yardım etmektir. Biz bunu bir vicdan borcu, bir insanlık borcu biliriz. Borcumuza sadığız; daima sadık olacağız. 1931 (Vakit gazetesi, 29. 1.1931)

Kamuoyu, milletin içinden taşan bir, değişik fikirler denizidir. O denizde muhtelif cereyanlar, muhtelif münakaşa dalgaları vücuda getirir. Kamuoyu, ruhî bir âlemdir. Orada seyreden fikir mücadelesi, dikkatli gözlerden gizli kalmaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 59; 479-480)

Gerçek kamuoyu, hariçten kimsenin tesiri olmaksızın tabii olarak mevcut olan fikir ve duyguların, yine tabii olarak yarattığı bir havadır. Halbuki insan daima tesir altında kalır. Yalnız yeter ki bu tesir, toplumu meydana getiren insanların hakikaten onları düşünen ve bütün varlığını onlara veren ve adayanları tarafından yaratılsın. Bu suretle yaratılacak olan kamuoyu, bu memleketin geleceğini temin edebilir. Yoksa, herhangi esen bir hava ile değişebilecek bir kamuoyu içinde yaşarsak yarına itimat mümkün olmaz. Türk milletinin sağlam bir fikre sahip olmasını temin etmek gayemizdir. Yürüdüğümüz gerçek yolunun, milleti mutluluğa eriştiren biricik yol olduğunu anlatmak lâzımdır. Her şeyin yapılmasına çalışırken bütün çalışmanın, bütün teşebbüslerin üstünde Türk kamuoyunu gerçeği kavrama ve sezmeye alıştırmak, bu hali ona tabii hal yapmak, şuradan ve buradan gelecek günlük fikirlere ve sahtekâr ve aldatıcı telkinlere asla ehemmiyet vermeyecek bir olgunlukta yaratmaktır. 1931 (Aydın Tarihi, Cilt: 24, Sayı : 82-83, 1931)

Bizim milletimiz ve hükümetimiz, adalet fikri ve adalet zihniyeti noktasında hiçbir medeni milletten aşağı değildir. Belki tarih bu noktada yüksek olduğumuza tanıklık eder. Bu sebeple bizim de adalet mevzuatımızın, bütün medenî milletlerin yürürlükteki kanunlarından eksik olması doğru değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217-18)

Kendilerine bir milletin talihi bırakılan adamlar, milletin kuvvet ve kudretini, yalnız ve ancak yine milletin hakikî ve elde edilmesi mümkün menfaatleri yolunda kullanmakla görevli olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi zapt ve işgal etmek, o memleketin sahiplerine hâkim olmak için kâfi değildir. Bir milletin ruhu zaptolunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olmanın imkânı yoktur. Oysa ki asırların getirdiği bir millî ruha, hiçbir kuvvet mukavemet edemez. Mahkûm olmak istemeyen bir milleti, esareti altında tutmaya gücü yetecek kadar kuvvetli müstebitler, artık dünya yüzünde kalmamıştır. 1.9.1924 (Atatürk'ün B.N., s. 81)

Milletin varlığını devam ettirmek için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebî bağlar yerine Türk milliyeti bağı ile fertlerini toplamıştır. (Kasım 1925)

Bir fert için olduğu gibi, millet için de kudret ve kabiliyetini fiilî eseriyle gösterip ispat etmedikçe, itibar ve ehemmiyet beklemek beyhudedir. Kudret ve kabiliyetten mahrum olanlara iltifat olunmaz. İnsanlık, adalet, mürüvet icaplarını, bütün bu vasıfları haiz olduğunu gösterenler talep edebilir.

Esas kıymeti kendine veren ve mensup olduğu millet ve memleketi ancak şahsiyeti ile kaim gören adamlar, milletlerinin saadetine hizmet etmiş sayılmazlar. Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler, milletlerini yaşamak ve ilerlemek imkânlarına nail ederler. Kendi gidince ilerleme ve hareket durur zannetmek bir gaflettir. (17 Mart 1937)

Milletimiz, kuvvetli karakter, sarsılmaz sistem, ateşli milliyetçilik, iktisadî muvaffakiyetlerden doğup çoğalacak imkânlarla da kuvvetlendirilmelidir. (1924)

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hattâ bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık dâvalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülemez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçüsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müsbet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müsbet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

“Ben her şeyden önce bir Türk milliyetçisiyim. Böyle doğdum. Böyle öleceğim. Türk birliğinin, bir gün hakikat olacağına inancım vardır. Ben görmesem bile, gözlerimi dünyaya onun rüyaları içinde kapayacağım. Türk birliğine inanıyorum, onu görüyorum. Yarının tarihi, yeni fasıllarını Türk birliğiyle açacaktır. Dünya sükûnunu bu fasıllar içinde bulacaktır. Türk'ün varlığı bu köhne âleme yeni ufuklar açacak, güneş ne demek, ufuk ne demek, o zaman görülecek.”

Millet, kemal-i azimle içtimai ve fikrî tekâmülle çalışırken onu bundan alıkoyacak dahilî ve haricî maniaların karşısında kuvvetli, kudretli ve büyük görevini müdrik kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek müsterih olabilir. (14 T. Evvel 1925)

Bütün tarih bize gösteriyor ki, milletler, yüksek hedeflerine erişmek istediği zaman, bu coşkuları karşısında üniformalı çocuklarını bulmuşlardır. Tarihin bu genelliği içinde yüksek bir ayrılık bizim tarihimizde, Türk tarihinde görülür. Bilirsiniz ki Türk milleti, ne vakit yükselmek için adım atmak istemişse, bu adımların önünde daima baş olarak, daima yüksek millî ideali gerçekleştiren hareketlerin önderi olarak, kendi kahraman çocuklarından kurulu ordusunu görmüştür. Bunun içindir ki Türk milleti, tehlikelere karşı elinde kılıç yürümeye hazır bulunan kahraman çocuklarına derin

güven beslemiştir ve bu güveni daima besleyecektir. Bundan sonra da, Türk milletinin yüce idealinin gerçekleşmesi için kahraman asker evlâtları hep önde gidecektir.

Bugün Türk milleti, muvaffak olduğu her hayatî şeyin kahramanı olarak kendi ordusunu, ordusuna komuta eden öz evlâtlarından kurulu subaylar topluluğunu, yüksek komuta kurulunu görmektedir. Millet ve kahraman çocuklarından meydana gelen ordu, o derece birbiriyle birleşmiştir ki, dünyada ve tarihte bunun örneği pek seyrek. Bu millî görünüş ile daima övünebiliriz. 1931 (Ayın Tarihi, Sayı: 84-85, 1931. s. 7291)

Türk milleti gerçekten büyük millet! Hüner ona lâyük kumandan olabilmekte. 1921 (Yunus Nadi, Ayın Tarihi, Sayı: 60, 1938, s. 134)

Türk milleti ve onun küçük ve büyük yaştaki çocukları, çelikten yapılmış heykellerdir! Onların ne olduklarını anlamak için onlarla savaş meydanlarında boy ölçüşmek lâzımdır. İşte böyle bir teşebbüstür ki, Türk gençliğinin binlerce sene evvelden beri tanınmış olan yüksek kıymet, kuvvet, kudret ve yenilmez zekâsının imtihanı olur. Türk milleti her an ve her kiminle olursa olsun böyle bir imtihana hazırdır. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 87-88)

Ordu istemeyen ve ordunun yüklediği maddî, manevî fedakârlığı göze aldırmayan bir millet, esaret zincirini kendi eliyle boynuna geçirir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 118)

Bir komutanda bulunması lâzım nitelikler göz önüne getirilince, her millete büyük komutanların nadir olarak yetiştiğinin sebebi kolay anlaşılır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 112-113)

Komutanlık, pek mühimdir. Bir ordu, gerçek bir komutanın emri altında, kendinden büyük kuvvetleri mağlup edebilir. Aynı ordu herhangi bir komutanın emri altında, sebepsiz mağlup olabilir. Mağlup bir ordu, muktedir bir komutanın emri altında muzaffer ve galip olabilir. Büyük komutanlar pek çok defa, başkasının hükmü altına geçmiş ve dağılmaya yüz tutmuş milletlerin harp kuvvetlerine yeniden bir canlılık vermeye muvaffak olmuşlardır. Ekseriya bir büyük komutanın ölmesiyle veya ordu üzerinden çekilmesiyle, milletlerin askerî şerefine dahi yavaş yavaş ortadan kalktığı görülmüştür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 112)

Vatandaş bilmelidir ki, ordu ne kadar mühim ise, onun başına geçirilecek olan millî başkomutan dahi muvaffakiyet için, en aşağı o kadar mühimdir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 113)

Komutanlar, emri altına verilen millet evlâdını, memleket vasıtalarını, düşmana, ölüme yöneltirken tek düşüneceği nokta, milletin kendisinden beklediği vatanî vazifeyi ateşle, süngü ile ve ölümlerle yapmak ve sonuçlandırmaktır. Askerî vazife, ancak bu anlayış ve görüşle yapılabilir. Lâfla, politika ile, düşmanın aldatıcı vaatlerine kulak vermekle, askerlik vazifesi yapılamaz. Komutanlık vazife ve mesuliyetini yüklenene kadar omuzlarında ve bilhassa dimağında kuvvet bulunmayanların, feci sonuçlarla karşılaşmasından kaçınılamaz. 1927 (Nutuk II, s. 492)

Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi, yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve teknik sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, özetle bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin

gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Netice yalnız maddî güçlerin değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve kültürel kuvvetin üstünlüğünü görünür hale getirir. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddî ve manevî varlığıyla mağlûp edilmiş sayılır. Böyle bir akıbetin ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş, yalnız savaş alanında bulunan orduya münhasır kalmaz. Asıl, ordunun mensup olduğu millet feci akıbetlere uğrar. Tarih, başlarındaki tacidatların, haris politikacıların birtakım hayalî emellerle, vasıtası durumuna düşen müstevli orduların, müstevli milletlerin uğradığı bu nevi feci akıbetlerle doludur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 178)

Harp ve muharebe demek, iki milletin, yalnız iki ordunun değil, iki milletin bütün varlıklarıyla ve bütün varı yoğu ile, bütün maddî ve manevî güçlükleriyle birbiriyle karşı karşıya gelmesi ve birbiriyle vuruşması demektir. Bundan ötürü bütün Türk milletini, cephede bulunan ordu kadar fikren, hissen ve fiilen ilgilendirmeliydim. Millet fertleri, yalnız düşman karşısında bulunanlar değil, köyde, evinde, tarlasında bulunan herkes, silâhla vuruşan savaşçı gibi, kendini vazifeli hissederek, bütün varlığını mücadeleye verecekti. Bütün maddî ve manevî varlığını, vatan savunmasına vermekte geç davranan ve müsamaha gösteren milletler, harp ve muharebeyi gerçekten göze almış ve başarabileceklerine inanmış sayılamazlar. Gelecek harplerinin tek muvaffakiyet şartı da en ziyade bu söylediğim hususta saklı olacaktır. Daha şimdiden Avrupa'nın büyük askerî milletleri, bu hareket tarzını kanun haline getirmeye başlamışlardır. 1927 (Nutuk II, s. 619)

Bir milletin alinyazısını müspet ve menfi olarak belirleyen, meydan muharebeleridir. Çünkü bir harbin neticesi, ancak meydan muharebelerindeki zafer veya mağlûbiyetle belli olur. (Afetinan, Ülkü Dergisi, Cilt: 2, Sayı : 22, 1948, s. 9)

Çanakkale muharebeleri sırasında verdiği bir emrin son sözleri: Benimle beraber burada muharebe eden bütün askerler kesin olarak bilmelidir ki üzerimizde bulunan vatan ve namus vazifesini tamamen yerine getirmek için bir adım geri gitmek yoktur! Uyku ve istirahat aramanın, bu istihattan yalnız bizim değil, bütün milletimizin ebediyen mahrum kalmasına sebebiyet verebileceğini cümlenize hatırlatırım. Bütün arkadaşlarımin benimle aynı düşüncede olduklarına ve düşmanı tamamen denize dökmedikçe yorgunluk işaretleri göstermeyeceklerine şüphe yoktur! 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat, 1930, s. 47)

Bu hareket, milletin bir arzudur; hatta bir ihtiyacıdır. Bu arzu ve ihtiyacı doğuran şey de kişiler değil, bizzat olaylardır. Devletin bütünlüğünü ve bağımsızlığını tehdit eden kanunsuz birtakım ihtiraslar, topraklarımıza hiçbir hakka dayanmaksızın vuku bulan taarruzlar, tehlike karşısında millete birleşmek lüzumunu duyurmuştur. 1919 (Atatürk'ün S.D.III, s. 6-7)

İstanbul'u terk etmek zarureti, İstanbul'da hasıl olan elim şartlardan idi. Anadolu'ya geçmekteki maksadım, Anadolu'nun ortasında ve Türk milletinin büyük kütlesi içinde, Türk milletinin yüksek seciyesine ve sarsılmaz azim ve imanına dayanmak idi. Bundan başka hiçbir tedbirin memleket ve milletin derin yarasına çare olamayacağına kesin kanaat hasıl etmiştim. Onun için Samsun'a ayak bastığım dakikada aldığım ilk tedbir, Samsun ve havalisine dair yanımda bulunanlara gereken emirleri ve talimatı vererek hemen güneye yürümek oldu. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 101)

Çok büyük milletlere ait küçük memleketler vardır. İstikbal, öteki milletlerden ziyade bu milletlere aittir. (Marcel Sauvage, Ayın Tarihi, Atatürk'ün Vefatları, Sayı: 60, 1938, s. 174)

Birlik ve emelde kararlı ve ısrar eden millet, mağrur ve mütecaviz her düşmanı eninde sonunda gurur ve tecavüzünde pişman edebilir. 1920 (Nutuk II, s. 464)

Meclis'in ve o Meclis'te beliren milletin kesin iradesi, hareket tarzının mihrakını teşkil edecektir. Hiçbir sebep ve suretle değişmesine imkân olmayan bu kesin irade, mutlaka düşman ordusunu imha etmek ve bütün Yunanistan'ın silâhlı kuvvetinden meydana gelen bu orduyu anayurdumuzun mukaddes ocağında boğarak kurtuluş ve bağımsızlığa kavuşmaktır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 393)

20 Eylül 1919'da Sivas'ta Amerikan Generali Harbord'la görüşmesi esnasında, General'in "Fakat millet ve siz, her türlü çalışmada ve fedakârlıkta bulunmanıza rağmen muvaffak olamazsanız ne yapacaksınız?" sorusuna verdiği cevap: Millet ve biz yok, birlik halinde millet var! Biz ve millet ayrı ayrı şeyler değiliz. Ve şunu kesin olarak söyleyeyim ki bir millet, varlığı ve bağımsızlığı için her şeye girişir ve bu gaye uğrunda her fedakârlığı yaparsa, muvaffak olamaması mümkün değildir. Elbette muvaffak olur. Muvaffak olamaz ise o millet ölmüş demektir. Şu halde, millet yaşadıkça ve her türlü fedakârlıkta buldukça muvaffak olamaması hatıra gelmez ve böyle bir şey söz konusu olamaz! 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le Beraber; Cilt: II, s. 346)

Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak evvelâ bizim kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti hissen, fikren, fiilen, bütün iş ve hareketlerimizle gösterelim; bilelim ki millî benliğini bulmayan milletler başka milletlerin avıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 143)

Felâketler, elemeler, mağlûbiyetler milletler üzerinde bir takım etkenlerin vücut bulmasına sebebiyet verir. Bu etkenlerin başlıcası, öyle kara günlerinde sonra milletlerin uyanması vakalarını bulması ve kendi benliğini duymasındır.

Mazinin kararsız, çürümüş zihniyeti ölmüştür. Bütün dünya bilmelidir ki, Türk milleti hakkını, haysiyetini, şerefini tanıtmaya kadirdir. Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet bir vücut olarak ayağı kalkar. Haysiyetinin bir zerresine, vatanın bir avuç toprağına vuku bulacak tecavüzün bütün mevcudiyetine vurulmuş darbe olacağını artık Türk milletinin farketmediğini sanmak hatadır. 1924 (Behçet Macit, Gazi ve Eserleri, S. 96) (Atatürk'ün S.D.V, s. 34)

Gelecekte, millet hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bütün millet fertlerinin borcudur. Gerçekten, vatanımıza ve bağımsızlığımıza göz dikenlere yalnız askerlikçe üstün gelmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların her türlü ümitlerini kırarak şekilde siyaset, idare ve ekonomi bakımlarından kuvvetli olmak lâzımdır. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 46)

Ey Türk milleti! Sen yalnız kahramanlık ve cengâverlikte değil, fikirde ve medeniyette de insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun medeniyetlerin övgüleriyle doludur. Mevcudiyetine kasteden siyasî ve toplumsal etkenler birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağırlaştırmış olsa da, onbin yıllık fikir ve kültür mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatirasını taşıyan tarih, medeniyet safında lâıyk olduğun yeri sana parmağıyla gösteriyor. Oraya yürü ve yüksel! Bu, senin için hem bir hak, hem de bir vazifedir! (Türk Tarihinin Ana Hatları, Methal Kısmı, 1931, s. 74)

Büyük milletler, felâket günlerinde şerefli imtihanlar vermeye fırsat bulurlar. (Nuri Ardiç, Hatıralar, Görüşler Adana Halkevi Dergisi, Sayı: 13-14, 1939, s. 31)

Türk milleti büyük bir arslandır. Biz hepimiz onun tüyleri arasına sıkışmış ve sığınmış göz ile görülmez küçük varlıklarız. O arslanın büyük hareketleri ve hamleleri ise inkılâp hareketleri ve hamleleridir. Bu arslanı tahrik edebilmek... İşte bizim için iftihar edebilecek rol budur. 1931 (Asım Us, Hatıra Notları, S. 322)

Türk milleti, güzel her şeyi, her medenî şeyi, her yüksek şeyi sever, takdir eder. Fakat muhakkaktır ki, herşeyin üstünde tapındığı bir şey varsa, o da kahramanlıktır. Bu sözlerim şüphesiz bugünkü uyanık Türk gençliğinin kulaklarında yüksek ve tesirli akisler yapacaktır. Yüksek huylarına ehemmiyetle baktığım Türk çocuklarından daha az şey istemem.

İngiliz ateşemiliterinin sorduğu bir sorunun cevabıdır: Anasının ve babasının asilliğiyle iftihar eden Tedoz, İtalya yarımadasına inmek isteyen Türk Atillâ'ya, barış görüşmesinden önce sormuş: "Siz hangi asil ailedensiniz?" Atillâ da ona cevap vermiş: "Ben asil bir milletin evlâdım!" İşte benim cevabım da size budur!" (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk; T. Ve D.K.H., S. 54)

Mutlaka şu veya bu sebepler için milleti savaşa sürüklemek taraftarı değilim. Savaş zorunlu ve hayati olmalıdır. Hakiki düşüncem şudur: Milleti savaşa götürünce vicdan azabı duymamalıyım. Öldüreceğiz diyenlere karşı, "Ölmeyeceğiz" diye savaşa girebiliriz. Lakin, milletin hayatı tehlikeye girmediği, savaş bir cinayettir. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 124, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 128)

Benim için ordumuzun kıymetini ifadede ölçü şudur: Türk ordusunun bir birliği, eşitini mutlaka mağlup eder; iki mislini durdurur ve tespit eder. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü, fazlasını milletimizin yaradılıştan sahip olduğu cengâverlik zaten temin etmektedir. Fakat bu kıymeti mutlaka muhafaza etmek lâzımdır. Bunu, askerî bir esas, bir kural olarak göz önünde tutmalıdır. Bu kıymet korundukça teşkilâtımızı, talim ve terbiyemizi, sevk ve idaremizi bu hedef ve gayeye yürüttükçe, Türkiye'nin her türlü taarruzdan, tecavüzden korunmuş olacağına va korunacağına kimsenin şüphesi kalmaz. 25.02. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 170)

Ordumuzun başında ölüme giden, seve seve kanını akıtan, vücutlarını parça parça etmekten zevk alan subay ve komutanlarımızın kahramanlığını söylemek gereksizdir. Fakat buna bir kelime ilâve ederek, söz konusu olan bir fikri açıklığa kavuşturmak isterim: Memleketimiz ve milletimiz her ne vakit felâketlere maruz kaldıysa, hiç şüphesiz ki bütün vatan evlâtları, memleket evlâtları en büyük fedakârlığa katlanmaktan çekinmemiştir. Yalnız, bütün bu memleket evlâtlarını, vatanın savunulması için ölüme sevk etmek sorunluluğunu üzerine alan ve aynı zamanda onların ilerisinde göğsünü düşman kurşunlarına geren subaylardır, komutanlardır. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 311)

Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir: Biri millet kararı, diğeri en elim ve en güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla lâyık olma niteliği kazanan ordumuzun kahramanlığı; bu iki şeye güvenir. Arkadaşlar! Kumandamız altında bulunan ordular, gerçekten kahramanlığına güvenilir ordulardır. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakârlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

Ordu, Türk ordusu. İşte bütün milletin göğsünü itimat, gurur duygularıyla kabartan şanlı ad.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu, istilâlar yapmak veya saltanatlar kurmak için şunun, bunun elinde ihtiras aleti olmaktan münezzehtir. İnsanca ve müstakil yaşamaktan başka gayesi olmayan

milletin aynı ideale bağlı ve yalnız onun emrine tabi ve sadık öz evlâtlarından mürekkep muhterem ve kuvvetli bir heyettir.

Milletin toplumsal düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selâmeti ve masumiyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icabettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden, millî ahlâktır. Mükemmel bir millette, millî ahlâkiyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissî bir şevkle yapılır. En büyük millî heyecan işte budur. (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B. S. 302)

“Dünyanın filân yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne?” dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa, tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alâkadar olmalıyız. Hâdise ne kadar uzak olursa olsun bu esastan şaşmamak lâzımdır. İşte bu düşünüş, insanları, milletleri ve hükûmetleri bencillikten kurtarır. Bencillik şahsî olsun, millî olsun daima fena sayılmalıdır. O halde konuştuklarımızdan şu neticeyi çıkaracağım: Tabîi olarak kendimiz için bütün lâzım gelen şeyleri düşüneneğiz ve gereğini yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile alâkadar olacağız. Kısa bir misal: Ben askerim. Umumî Harp’te bir ordunun başında idim. Türkiye’de diğer ordular ve onların komutanları vardı. Ben yalnız kendi ordumla değil, öteki ordularla da meşgul oluyordum. Bir gün Erzurum cephesindeki hareketlere ait bir mesele üzerinde durduğum sırada yaverim dedi ki: “Niçin size ait olmayan meselelerle de uğraşıyorsunuz?” Cevap verdim: “Ben bütün orduların vaziyetini iyice bilmezsem, kendi ordumu nasıl sevk ve idare edeceğimi tayin edemem.” Bir devlet ve milleti idare vaziyetinde bulunanların daima göz önünde tutmaları lâzım gelen mesele budur. 1937 Ankara (Ulus gazetesi, 20. 3. 1937, ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324-327)

“Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye karşı değiliz. Biz sade din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kasıt ve fiile dayanan tutucu hareketlerden sakınıyoruz. Gericilere asla fırsat vermeyeceğiz.”(1926)

Düşmana taarruz için, verilmiş olan kesin kararımızı uygulamaya başlamadan evvel hazırlama ve tamamlamaya mecbur bulunduğumuz harp vasıtalarının ne olduğunu söyleyeyim: Tam üç vasitanın hazırlığının kâfi derecede olduğunu görmek lüzumunu hissediyorum. Onlardan birincisi ve en mühimi ve temel olanı, doğrudan doğruya milletin kendisidir. Millet, hayat ve bağımsızlığı için kalbinde... vicdanında beliren, gelişen arzu ve emellerin sağlamlığıdır. Millet bu içten gelen arzusunu ne kadar kuvvetli gösterirse, bu arzu ve emelinin gerçekleşmesi için ne kadar çok kararlı ve imanlı olursa, düşmanlara karşı muvaffakiyet için o kadar kuvvetli bir vasıtaya sahip olduğumuza inanırım. İkinci vasıta, milleti temsil eden Meclis’in millî arzuyu belirtmede ve bunun gereklerini inanarak uygulamada göstereceği kararlılık ve yiğitliktir. Meclis, ne kadar çok beraberlik ve birlik halinde millî arzuyu belirtirse, düşmana karşı o kadar kuvvetli üstünlük vasıtasına sahip oluruz. Üçüncü vasıta, milletin silâhlı evlâtlarından ibaret olup düşman karşısında toplanmış bulunan ordumuzdur. Bu üç nevi vasıta veya kuvvetin düşmana karşı kurduğu cephe, iki nitelikte düşünülebilir. Kolay anlaşılacak için şöyle diyeyim: iç cephe, dış cephe... Asıl olan iç cephedir. Bu cephe bütün memleketin, bütün milletin meydana getirdiği cephedir. Dış cephe, doğrudan doğruya ordunun düşman karşısındaki silâhlı cephesidir. Bu cephe sarsılabilir, değişebilir, mağlûp olabilir; fakat bu hâl, hiçbir vakit bir memleketi, bir milleti mahvedemez. Mühim olan, memleketi temelinden yıkan, milleti esir ettiren, iç cephenin çökmesidir. Bu gerçeği bizden daha çok bilen düşmanlar, bu cephemizi yıkmak için asırlarca çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Bugüne kadar muvaffak da olmuşlardır. Gerçekten “kaleyi

içinden almak”, dışından zorlamaktan çok kolaydır. Bu maksatla şahıslarımıza kadar temasa gelebilen bozguncu mikropların, vasıtaların varlığını iddia etmek uygundur. Meclis’in zihniyeti, çalışması, vaziyeti, düşmana ümit verici olmadıkça iç ve dış cephelerimizin yerinden oynamasına imkân ve ihtimal yoktur. Meclis’te, bir veya birkaç üyenin karamsarlık aşıl原因an sözlerinden bile aleyhimizde istifade çareleri aranılmakta olduğuna şüphe edilmemelidir. Dışişleri Bakanlığı’nın dosyaları buna dair vesikalarla doludur. Kesin şekilde söylüyorum ki, istemeyerek olsa dahi düşmanlara ümit verecek en küçük belirtiler oldukça millî davanın sonuçlanması tehlikeye düşer. 1922 (Nutuk II, s. 638 – 639)

Türk milletinin, Hava Kuvvetlerimizin desteklenmesi lüzumunu idrak ve takdire değer fedakârlıklar göstermesi, siyasî ve medenî erginliğinin en büyük delilidir. 1926 (Atatürk’ün S.D. III, s. 79)

Çok emekle kurduğumuz, canımızla korumaya ant içtiğimiz kutsal yurdun, havadan saldırılara karşı güvenlik altında bulunması demek, bize saldıracakların, kendi yurtlarında bizim aynı zararları yapabileceğimize güvenimiz demektir. Bu güveni her gün artıracak araç bulmakla, büyük Türk ulusunun, en göksel bir duyguyu kalbinde taşıdığını her ferdinin vatan için tutuşan gözlerinde okumaktayız. Havacılarımız, bütün ordu ve donanmamız gibi vatani korumaya istidatlı kahramanlardır. Büyük millet, bu soylu evlâtlarıyla kendini mutlu sayabilir. 1935 (Atatürk’ün S.D.I, s. 371)

Muharebeye “ya şehit veya gazi olmak için” gidilir. Genel olarak yiğitlik meydanında ölenlerin hepsine şehit derlerse de, sağ kalanların hepsine gazi unvanı verilmez. Bu unvanı ancak kanun verir. Medenî bir milletin, yüksek menfaatler gereği, yapmaya mecbur olduğu harpler, Arap aşiretlerinin savaşı değildir. Öyle dahi olsa, savaştan sağ salim çıkanlara belki, yalnız, anaları, babaları takdir amacıyla, “benim gazi oğlum” diyerek övünür. Fakat, millet, tarih, unvan verişinde o kadar cömert değildir. 1927 (Nutuk II, s. 749)

Bir milletin yükselmesi için ilim, sanat, fikrî ve iktisadî ilerlemeler ne derecede mühim ise, ordu da bu ehemmiyete paralel ehemmiyette tanınmalıdır. Mazide nice yüksek medeniyetler görülmüştür ki, muhafaza ve müdafaasında kusur edildiği için, istilâlar altında çiğnenmiş ve yıkılmıştır. Bir yenilgiden sonra, ordunun kıymet ve lüzumu kolay anlaşılır. Mağlubiyetten ders alan böyle bir millet, dört elle orduya sarılır. Fakat ordunun ehemmiyetini anlamak için mağlûbiyet tecrübesi geçirmeyi beklememelidir. Bir millet için takdire değer olan şudur ki, galibiyetten sonra hiç gurur göstermeyerek ve düşmanı önemsiz görmeyerek ordusunun mükemmeliyetine çalışır ve çocuklarını, askerlik vazifesini fedakârlıkla yapabilecek yüksek his ve kabiliyette yetiştirir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 122-123)

Subaylarımızı hayat kaygısı içinde bırakmak asla doğru olamaz. Hayat dediğim zaman, muharebe meydanlarında terk edeceğimiz hayatı kastetmiyorum. Bizim subaylarımız bunu tam bir ıftiharla terke hazır dırlar. Hayattan maksadım, gerek kendilerinin ve gerek ailelerinin geçim derdinden uzak bulunmalarını temin edecek esas -ki refahtır- bunu temin etmektir; etmeyen bir millet en esaslı bir noktada ilgisizlik göstermiş demektir. 1923 (Atatürk’ün S.D.II, s. 90)

Silâhlanma ve donatım programımızın uygulaması, başarıyla ilerliyor. Bunları memleketimizde yapmak emelimiz, gerçekleşme yolundadır. Harp sanayii kuruluşlarımızı, daha ziyade geliştirme ve genişletme için alınan tedbirlere devam edilmeli ve endüstrileşme çalışmamızda da ordu ihtiyacı ayrıca göz önünde tutulmalıdır. Bu yıl içinde denizaltı gemilerini memleketimizde yapmaya başladık. Hava Kuvvetlerimiz için yapılmış olan üç yıllık program, büyük milletimizin yakın ve bilinçli alâkasıyla,

şimdiden başarılımış sayılabilir. Bundan sonrası için, bütün uçaklarımızın ve motorlarının memleketimizde yapılması ve harp hava sanayimizin de bu esasa göre geliştirilmesi gerekir. Hava Kuvvetlerinin aldığı ehemmiyeti göz önünde tutarak, bu çalışmayı plânlaştırmak ve bu konuyu lâyük olduğu ehemmiyetle milletin gözünde canlı tutmak lâzımdır. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 387)

Memleketin müdafaası ve milletin yüksek menfaatlerinin korunması sorumluluğunu yüklenen büyük komuta katlarının, sahip oldukları bütün kuvvetleri ve bütün vasıtaları en mühim hedef üzerinde toplaması lâzım geldiğine dair hepinizce bilinen kuralı, ilkeyi bu münasebetle hatırlatmak isterim. Birinci derecede ehemmiyet taşıyan hedefi meydana çıkarmak, ciddî ve esaslı inceleme ve düşünmeye değer. En mühim hedef üzerinde elde edilecek muvaffakiyet, ikinci üçüncü derece hedefler üzerinde, başlangıçta göze alınacak fedakârlıkları daima karşılar. Bu kural, bütün barış zamanındaki tertip ve tedbirlerde hâkim ve tesirli olduğu gibi, savaşın başlangıcından sonuna kadar ihmal edilmemesi lâzım gelen bir noktadır. Bu esasa göre düşünülecek ve kararlaştırılacak tedbir ve tertiplerin uygulamaya konulmasına engel durumlar, ehemmiyetle göz önüne alınmalıdır. Şüpheli tedbirlere mukadderatı emanet etmekten, son derece kaçınmak lâzımdır. Birçok felâketler gördük, talihin bunca darbelerine maruz kaldık. Bunlar bize, memleket müdafaasında her vakit çok dikkatli olmak için gereken dersi kesinlikle vermiştir zannedirim. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 169)

Şu bilinsin ki, biz yabancılara karşı herhangi hasmane bir his beslemediğimiz gibi, onlarla samimâne münasebetlerde bulunmak arzusundayız. Türkler bütün medenî milletlerin dostlarıdır. Yabancılar memleketimize gelsinler; bize zarar vermemek, hürriyetlerimize güçlükler çıkarmaya çalışmamak şartıyla burada daima iyi kabul göreceklere. Maksudumuz yeniden yakınlık meydana getirmek, bizi başka milletlere bağlayan ilgileri arttırmaktır. Memleketler muhtelifdir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için de bu yegâne medeniyete iştirak etmesi lâzımdır. Osmanlı İmparatorluğunu çöküşü, Batıya karşı elde ettiği zaferlerden çok mağrur olarak, kendisini Avrupa milletlerine bağlayan ilişkileri kestiği gün başlamıştır. Bu bir hatâ idi, bunu tekrar etmeyeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, S. 67-68)

Mühim olan nokta, adalet telâkkimizi, adaletle ilgili kanunlarımızı, adalet teşkilâtımızı, bizi şimdiye kadar şuurlu, şuursuz tesir altında bulduran, asrın gereklerine uygun olmayan bağlardan bir an evvel kurtarmaktır. Millet, her medenî memlekette olan adalet işlerindeki ilerlemenin, memleketin ihtiyaçlarına uyan esaslarını istiyor. Millet, hızlı ve kesin adaleti temin eden medenî usulleri istiyor. Milletin arzu ve ihtiyacına tabi olarak adalet işlerimizde her türlü tesirlerden cesaretle silkinmek ve hızlı ilerlemelere atılmakta asla tereddüt olunmamak lâzımdır. Medenî hukukta, aile hukukunda takip edeceğimiz yol ancak medeniyet yolu olacaktır. Hukukta idare-i maslahat ve hurafelere bağlılık, milletleri uyanmaktan meneden en ağır bir kâbustur. Türk milleti, üzerinde böyle bir ağırlık bulduramaz. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâyük olduğumuz yeri de temin edecektir.”16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

Bir millet, bir memleket için kurtuluş, esenlik ve muvaffakiyet istiyorsak bunu yalnız bir şahıstan hiçbir vakit istememeliyiz. Umumî kurtuluşu, gene umumî gayret temin eder ve bir millet, bir toplum yalnız bir ferdin gayretiyle bir adım bile atamaz. (M. Turhan Tan, Ata Sözü, En Büyük Kaybımız, s. 93 – 94)

Egemenlik mutlaka milletin elinde olmalıdır! Egemenliğine sahip olmayan bir insan veya bir toplum, hiçbir vakit iradesini kullanamaz. Egemenliğini herhangi birisine bırakan bir insan, kendi iradesinin kullanılacağından ve uygulanacağından emin olamaz. Şimdiye kadar milletimizin başına gelen bütün felâketler, kendi kader ve mükadderatını, başka birisinin eline terk etmesinden kaynaklanmıştır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Arkadaşlar! Türkiye Devleti'nde ve Türkiye Devleti'ni kuran Türkiye halkında tacidar yoktur, diktatör yoktur! Tacidar yoktur ve olmayacaktır; çünkü olamaz! Bütün cihan bilmelidir ki, artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır, o da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır, o da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 300)

Kapitülâsyonların konferansta birçok toplantıları işgal etmiş olması sebebini bir türlü anlayamıyoruz. Bu meselenin söz konusu edilmesi ve görüşülmesi bile millî onurumuza yöneltmiş bir hakarettir. Kapitülâsyonların Türk milleti için ne derece iğrenç bir şey olduğunu size tarife gücüm yetmez. Bunları, diğer şekil ve namlar altında gizleyerek bize kabul ettirmeye muvaffak olacaklarını tasavvur ve tahayyül edenler bu konuda pek çok aldaniyorlar. Zira, Türkler kapitülâsyonların devamının kendilerini pek az bir zamanda ölüme sevk edeceğini pek iyi anlamışlardır. Türkiye, esir olarak mahvolmaktansa, son nefesine kadar mücadele etmeye ve savaşmaya karar vermiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 57)

Ben düşündüklerimi, önce milletimin arzusunda, ihtiyaç ve iradesinde görmeyi şart sayan ve bunu gördükten sonra ancak, uygulaması ile kendimi vazifeli bilen bir adamım. Her insanın mensup olduğu toplum için düşündüğü binbir fikir olabilir. Fakat sağını solunu dinlemeden söylenmiş sözler, benim telâkkime göre, uzun uzun ve derin denemelerle incelenmedikçe iş sahasına çıkmazlar. Her toplumsal işde, şahsî düşünüşün umumî ihtiyaç ve iradeye uygun olduğunu hissetmemiş olanlar, mutlaka başarısızlığa mahkûmdurlar. 1928 (Ahmet Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, s. 316)

“Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti “uhud-i atika”* namı altında bir takım kapitülâsyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılara yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletin insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletin boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini, devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allahın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslı unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar

karşısında mâsum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletin bu telâkkisinden istifade ederek milletin hakkı olan, milletin şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülâsyon Fatih zamanında, İstanbul'da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletin içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir. Fakat milletin hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvranmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehlide kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletin bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefini feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler. Devlet, cihan gözünde iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti'nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâller meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti'nin hiçbir kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babiâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler." 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

Balıkesir hutbesinden; Atatürk, Zağnos Paşa Cami Hutbesin de cemaata şöyle seslenmiştir:

" Ey millet! Allah birdir, şanı büyüktür. Allah'ın selâmeti, sevgi ve iyiliği üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenâb-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe memur edilmiş ve resul olmuştur. Temel nizami, hepimizin bildiği Kur'ân-ı Azimüşşan'daki açık ve kesin hükümlerdir.

İnsanlara manevî mutluluk vermiş olan dinimiz, son dindir, mükemmel dindir. Çünkü dinimiz; akla, mantığa ve gerçeklere tamamen uymakta ve uygun gelmektedir. Eğer akla, mantığa ve gerçeklere uymamış olsa idi bununla diğer ilâhî tabiat kanunları arasında birbirine zıtlık olması gerekirdi. Çünkü bütün tabiat kanunlarını yapan Cenab-ı Hak'tır.

Arkadaşlar! Cenab-ı Peygamber çalışmalarında iki yere, iki eve sahipti. Biri kendi evi, diğeri Allah'ın evi idi. Millet işlerini Allah'ın evinde yapardı. Hazret-i peygamber'in mübarek yollarını takip ederek bu dakikada milletimize ve milletimizin şimdiki ve geleceğine ait konuları görüşmek maksadıyla bu kutsal yerde, Allah'ın huzurunda bulunuyoruz. Beni bu şerefe kavuşturan Balıkesir'in dindar ve kahraman

insanlarıdır. Bundan dolayı çok memnunum. Bu vesile ile büyük bir sevaba nail olacağımı ümit ediyorum.

Efendiler! Camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler, söylenenleri dinleme ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılması lazım geldiğini düşünmek, yani birbirimizin görüş ve düşüncelerini almak için yapılmıştır. Millet işlerinde her ferдин zihninin başlı başına faaliyette bulunması lâzımdır.

İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz için her şeyden önce hakimiyetimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım.

Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Hepinizin düşüncelerini anlamak istiyorum. Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil, millet fertlerinin tamamının arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir. Bundan dolayı benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim.” (7 Şubat 1923) (Atatürk'ün S.D. II, s. 95)

Millet önünde, onun bağımsızlığının temini önünde, onun liyakat, ilerleme ve yenileşmesi önünde her kuvvet, ancak milletin irade ve emeline uymak suretiyle yaşayabilir. Milletin irade ve emeline uymayanların talihi acıdır, yok olmaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 299)

Yeni Türkiye Devleti'nde saltanat, millettir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26. 12. 1929)

Yalnız bildiğim ve bilinmesi lâzım gelen bir hakikat varsa, o da milletimiz, hiçbir kimsenin uygun görmesine lüzum görmeden, uygun görmeyenlere karşı isyan ederek, millî egemenliğimizi ele almış ve öylece kullanmakta bulunmuştur. 1921 (Neşet Halil, Büyük Meclis ve İnkılâp, Ankara 1933)

Milletimiz din ve dil gibi kuvvetli iki fazilete maliktir. Bu faziletleri hiçbir kuvvet, milletimizin kalp ve vicdanından çekip alamamıştır ve alamaz. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 66-67)

İslâm dinini, asırlardan beri alışlageldiği veçhile bir siyaset vasıtası mevkiinden uzaklaştırmak ve yüceltmek gerekli olduğu gerçeğini görüyoruz. Mukaddes ve tanrısal inançlarımızı ve vicdanî değerlerimizi, karanlık ve kararsız olan ve her türlü menfaat ve ihtiraşlara görünüş sahnesi olan siyasiyattan ve siyasetin bütün kısımlarından bir an evvel ve kesin şekilde kurtarmak, milletin dünyevî ve uhrevî saadetinin emrettiği bir zarurettir. Ancak bu suretle İslâm dininin yüksekliği belirir. 1924 (Atatürk'ün S.D. I, s. 318)

Bu dünyadan göçerek Türk milletine veda edeceklerinin çocuklarına kendinden sonra yaşayacaklara, son sözü bu olmalıdır: “Benim Türk milletine, Türk cemiyetine, Türklüğün istikbaline ait ödevlerim bitmemişti, siz onları tamamlayacaksınız. Siz de sizden sonrakilere benim sözümü tekrar ediniz.” Bu sözler bir ferдин değil, bir Türk Milleti duygusunun ifadesidir. Bunu, her Türk bir parola gibi kendinden sonrakilere mütemadiyen tekrar etmekle son nefesini verecektir. Her Türk ferдинin son nefesi, Türk Milleti'nin nefesinin sönmeyeceğini onun ebedi olduğunu göstermelidir. Yüksek Türk, senin için yüksekliğin hududu yoktur. İşte parola budur. 1935 (Atatürk'ün T.T.B. IV., S.575-76, Ulus gazetesi, 12.12.1935)

Türk milleti! Kurtuluş Savaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğunuz en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu

kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurtttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk Milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur. Yalnız şurası var ki, din Allah ile kul arasındaki bağlılıktır. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955 s. 116)

Atatürk'ün Dini Siyasete Alet Edenler ile Mücadele Edilmesi Gerektiğine İlişkin Sözleri; “Adî ve alçak hilelerle hükümdarlık yapan halifeler ve onlara dini âlet yapmaya tenezzül eden sahte ve imansız bilginler, tarihte daima rezil olmuşlar, rezil edilmişler ve daima cezalarını görmüşlerdir. Dini kendi tutkularına âlet yapan hükümdarlar ve onlara yol gösteren hoca isimli hainler, hep bu sonuca sürüklenmişlerdir. Böyle yapan halife ve din bilginlerinin arzularına kavuşamadıklarını, tarih bize sayısız örneklerle açıklamakta ve kanıtlamaktadır. Artık bu milletin ne öyle hükümdarlar, ne öyle bilginler görmeye katlanması olasıdır. Artık kimse, öyle hoca kılıklı sahte bilginlerin yalan dolanına önem verecek değildir. En bilgisiz olanlar bile o gibi adamların niteliğini gerektiği gibi anlamaktadır. Fakat bu konuda tam bir güven sahibi olmamız için bu uyanıklığı, bu dikkati, onlara karşı bu nefreti, gerçek kurtuluş anına kadar bütün kuvvetiyle, hatta artan bir kararlılıkla korumalı ve sürdürmeliyiz. Eğer onlara karşı, benim kişiliğimden bir şey anlamak isterseniz, derim ki, ben kendim onların düşmanıyım. Onların olumsuz yönde atacakları bir adım, yalnız benim kişisel imanıma değil, yalnız benim amacıma değil, o adım benim milletimin yaşamıyla ilgili, o adım milletimin yaşamına karşı bir kötü niyet, o adım milletimin kalbine yöneltilmiş zehirli bir hançerdir. Benim ve benimle aynı fikirde arkadaşlarımla yapacağı şey, kesinlikle ve kesinlikle o adımı atanı tepelemektir. Şüphesiz ki, millet birçok özveri, birçok kan pahasına, en sonunda elde ettiği vazgeçilmez ilkesine kimseyi saldırtmayacaktır. Bugünkü hükümetin, meclisin, yasaların, Anayasa'nın nitelik ve sebebi hep bundan ibarettir. Sizlere bunun da üstünde bir söz söyleyeyim. Sayalım ki, eğer bunu temin edecek yasalar olmasa, bunu temin edecek meclis olmasa, öyle olumsuz adım atanlar karşısında herkes çekilse ve ben kendi başıma yalnız kalsam, yine tepeler ve yine öldürürüm.” 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 146)

Son yılların hep harice âlet olan muharebeleri ispat etti ki, Balkanların birbirleriyle çarpışmaları kadar mânasız ve acınacak az macera bulunur. Bu kardeş muharebelerinde ve milletler kendi aralarında boş

yere yırtanmışlardır ve bir çaresi bulunmazsa, bu kardeş boğuşmaları daha devam edebilir. Yetmedi mi, niçin devam etsin? 1924 (Yunus Nadi Abaloğlu, Atatürk Anekdotlar – Anılar, Der.: Kemal Arıburnu, s. 222 – 223)

Bir milletin doğrudan doğruya hayatiyle, yükselmesiyle, düşkünlüğüyle ilgili olan en önemli faktör, milletin iktisadiyatıdır. (1930)

Memleket ve millet hizmetlerinde baş olmak isteyenlerin ilham kaynağı, milletin hakikî hisleri ve emelleridir. Bizim anılmağa değer bir hareketimiz varsa o da milletin duygu ve eğilimlerinde varlığına temas etmeğe çalışmaktan ibarettir. Her türlü muvaffakiyet sırrının, her nevi kuvvetin, kudretin hakikî kaynağının, milletin kendisi olduğuna kanaatimiz tamdır. 1925 (M.E.İ.S.D. I, S. 26)

Söz söyleyen arkadaşlarımızdan biri bana nereden ilham ve kuvvet aldığımı sordu. Arkadaşlarımızın sorduğu ilham ve kuvvet kaynağı, milletin kendisidir. Milletin müşterek eğilimi, umumî fikri olduğunu inkâr edenler de vardır. Bu gibileri, hepiniz çok işitmişsinizdir. Bu gibiler memleket ve milletle alâkasız, dalgın insanlardır. Memleketimizin ve milletimizin başına gelmiş olan bunca felâketler hiç şüphe etmemelidir ki, bu dalgın insanların memleketin talihini ve iradesine ellerinde tutmuş olmalarından ileri gelmiştir. Bir topluluğun mutlaka ortaklaşa bir fikri vardır. Eğer bu her zaman dile getirilemiyor ve belirtilemiyorsa, onun yokluğuna karar verilmemelidir. O, yapılan işlerde mutlaka mevcuttur. Varlığımız, bağımsızlığımızı kurtaran bütün işler ve hareketler, milletin müşterek fikrinin, arzusunun, azminin yüksek belirtisinden başka bir şey değildir. 1925 (Atatürk'ün M.A.D., S. 22)

Bu millet hakikî eğilimine zıt düşünceye sapanlara iltifat etmemektedir. Bununla bugün çok övünüyorum. Bundaki isabetin sırrını izah için derhal söylemeliyim ki bizim ilham kaynağımız doğrudan doğruya büyük Türk Milleti'nin vicdanı olmuştur ve daima olacaktır. Bütün hareketi, verimi, kuvveti millî vicdandan aldıkça, bütün teşebbüslerimizde milletin sağ duyusunu, rehber saydıkça şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da milleti doğru hedeflere erdirtireceğimize imanımız tamdır. 1925 (Atatürk'ün B.N., S 92)

Giriştiğimiz büyük işlerde, milletimizin yüksek kabiliyeti ve yüksek sağduyusu başlıca rehberimiz ve başarı kaynağımız olmuştur. Bu büyük millet, arzu ve istidadının yöneldiği istikametleri görmeye çalışan ve görebilen evlâdını daima takdir ve himaye etmiştir. 1926 (Atatürk'ün S.D. I, S. 337)

Milletimizi şimdiye kadar söylediğim sözlerle ve hareketlerimle aldatmamış olmakla övünç duyuyorum. “Yapacağım. Yapacağız. Yapabiliriz” dediğim zaman onların gerçekten yapabileceğine inanmıştır. Nitekim Sakarya Muharebesi başlamadan evvel “Düşmanı memleketimiz içinde boğacağız” demiştim. Bana bazı mühim sayılan yerlerden müracaatlar vâki olarak “milleti beyhude yere kırdırmayınız” demişler; Romenlerden, Bulgarlardan, Yunanlılardan bahsederek kurtuluşumuzu geleceğe bırakmanın uygun olacağını söylemişlerdi. Fakat milletin kabiliyetini, imanını gözönüne alarak onlara “Hayır, yapacağız!” demiştim. Şimdi de milleti refaha, ilerlemeye, memleketi mutluluğa sevk etmek için mevcut kabiliyetimizi gözönünde alarak “Bunu da yapacağız!” diyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 70)

Hiçbir sözümde milletime karşı geri alma durumunda kalmadım. Onları söylerken bir hayal peşinde koşan gibi, hayal şakıyan bir şair gibi değil, onları söylemekliğim bu milletteki kabiliyet unsurlarını bilmekliğimden idi. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 123)

Mühim bir vazifenin yapılışında benden evvel işe girişen, millet olmuştur. Benim şu veya bu sebeple tehir ettiğim mühim vazifeyi millet bana ihtar etmiş ve yaptırmıştır. Bunu milletin müşterek ruhundaki yükseklik ve erginliğe parlak bir misal olarak anmayalım. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 44)

Millet sevgisi kadar büyük mükâfat yoktur. İstiklâl harbinde benim de milletime ettiğim bir takım hizmetler olmuştur zannedirim. Fakat, bunlardan hiçbirini kendime mal etmedim. Yapılanın hepsi milletin eseridir, dedim; aranacak olursa, doğrusu da budur. Mazide sayısız medeniyet kurmuş bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu isbat etmek için, yapmamız lâzımgelen şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz; bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz vardır. İlmî çalışmalarda bunlar arasındadır. Beni seven arkadaşlarıma tavsiyem şudur: şahsınız için değil, fakat mensup olduğunuz millet için elbirliği ile çalışalım; çalışmaların en yükseği budur. (Muzaffer Göker, T.T.K. Belleten, Cilt: 3, Sayı: 10, 1939, S. 388)

Millet sevgisi kadar büyük sevgi yoktur ve şahsımız için değil, fakat mensup olduğumuz millet için elbirliği ile çalışalım. (A. Âfetinan; Mustafa Kemal ATATÜRK'ten Yazdıklarım, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981, s.58)

Arkadaşlar benden iltimas beklememelidir. Hepiniz benim gözümde değerli, önemli kardeşlerimsiniz. Ama hepinize gösterdiğim hedef yüce, kutsal bir hedeftir... Hanginiz daha güzel yöntemle, başarıyla oraya ulaşırsanız onu, ellerimi çatlatıncaya kadar çırparak alkışlayacak, takdir edeceğim. Benden iltimas ve taraf tutma beklemeyiniz arkadaşlar. Adam olanlar, insan olanlar, yüksek ideali olanlar değerlerini gösterebilirler. Benim size kardeşçe söyleyeceğim şey budur. Tüm arkadaşlarımıza söylemek zorundayım ki, ben o milli hedefe tüm millet kitlesini yürütmek için, doğal olarak ahlaki bir unsurum, bunu isterim. (1922, Prof. Dr. Afet İnan'ın yayımladığı belgelerden.)

Milletimizin kuvvetli seciyesi, sarsılmaz iradesi, ateşli milliyetçiliği, iktisadi muvaffakiyetinden doğacak feyizlerle de lârûnüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de beynelmiledir. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mâna var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için çamuru atmak elzemdir, tabiidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya plâtinden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevkedenler varsa onların ahmaklık ve kalınkafalığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve beynelmilel kıyafet, bizim için çok cevherli milletimiz için lââyık bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpin veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kıravat, yakalık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim: Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot gibi, bonjur gibi, simokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz ve onlara sormak isterim:

Yunan serpuşu olan fesi giymek uygun olur da, şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? (1925)

Tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphesiz, bütün bu sebepler, toplumsal hâdiselerde rol oynarlar. Fakat

bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişle, çöküşle ilişkili ve ilgili olan, milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin tespit ettiği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen belirmiş bulunmaktadır. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir ekonomi meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır.

Türk milleti, bütün tarihinde harp meydanlarında birçok zafer taçları giymiştir. Bununla övünür, daima övünecektir. Ancak, bu övünç tacını daha çok süsleyerek milletin başında tutabilmek için, diğer bir sahada da mutlaka muvaffak olması lâzımdır; o da iktisattır. 1923 (Vakit gazetesi, 29. 1. 1931)

Bir milletin yaşama gereklerini, refah ve mutluluğunu teşkil eden ekonomi ile meşgul olamaması, olmaması, dikkati çeken bir durumdur. Fakat biz itiraf etmeye mecburuz ki, ekonomik hayatımıza lüzumu kadar ehemmiyet vermemiş bulunuyoruz. Bir milletin doğrudan doğruya yaşama gerekleriyle meşgul olamaması, o milletin yaşadığı devirler ile ve devirleri tespit eden tarihiyle çok ilgilidir. Bundan ötürü biz de eğer uğraşamamış isek, gerçek sebeplerini geçirdiğimiz devirlerde ve bilhassa tarihimizde arayabiliriz. Fakat böyle bir tetkik yaptığımız zaman, üzümlere itirafa mecburuz ki, biz henüz şimdiye kadar gerçek, ilmî, olumlu anlamıyla millî bir devir yaşayamadık. Bundan ötürü millî bir tarihe malik olmadık. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 100-101)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

17 Şubat 1923'de İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'ni açılış konuşmasından: Efendiler; Yüksek heyetinizin bugün yapmış olduğu Türkiye İktisat Kongresi çok önemlidir, çok tarihidir. Nasıl ki Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi felâket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak hususunda Misak-ı Millî'nin ve Anayasa'nın ilk temel taşlarını bulmada etken olmuş, etkili olmuş, girişici olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, millî tarihimizde ve millî hayatımızda en kıymetli ve yüksek hatıraya erişmiş ise, kongreniz de milletin ve memleketin hayatını ve gerçek kurtuluşunu temine aracı olacak kuralın temel taşlarını ve esaslarını gösterip ortaya koymak suretiyle tarihte en büyük üne ve çok kıymetli bir hatıraya erişecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 112)

Bir millet, sanatsız yaşayamaz. Mazide belki büyük fabrikalar halinde değil, fakat her evde bir tezgâh veya birkaç tezgâh vardı. Milletimizin gayet ince sanatları vardı. Bunların da hepsi bitti. Çünkü yabancılara verilen imtiyazlar, bu küçük tezgâhların yaşamasına mâni oluyordu. Yabancı mallarına rekabet etmek ihtimali yoktu. İmtiyazlı ithalât neticesinde sanayimiz söndü. Bunları da canlandırmak lâzımdır. Artık, yeni hükûmette dış imtiyazlar söz konusu olamaz. Ancak, küçük tezgâhlarda da umumî ihtiyaçlar temin edilemez. Onun için memlekette fabrikalar kurmaya, sanayi gelişmesini kolaylaştırmaya mecburuz. Yollarımızı, demiryollarımızı yapmak için, limanlar vücuda getirmek için ne kadar para, ne kadar uzmanlık lâzımdır! Bunu biraz düşünmek, insanı hüzne ve umutsuzluğa sevk eder. Bununla beraber asla umutsuz olmak lâzım gelmez. Biz, bu kadar geniş, kıymetli ve sonsuz hazinelere mâlik olan bu memleketin sahibi oldukça ve milletimiz gayet kısıncık bir suretle millî egemenliğini elinde tutarak mukadderatını bizzat idareye devam ettikçe sermaye de, kurumlar da, uzmanlık da bulur, her şey bulur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 9. 1930)

Ekonomik kalkınma, Türkiye'nin, hür, bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı Türkiye idealinin, belkemiğidir. Türkiye bu kalkınmada, iki büyük kuvvet dizisine dayanmaktadır: Toprağının iklimleri, zenginlikleri ve başlı başına bir servet olan coğrafi vaziyeti ve bir de, Türk milletinin, silâh kadar, makine de tutmaya yaraşan kudretli eli ve millî olduğuna inandığı işlerde ve zamanlarda, tarihin akışını değiştirir yiğitlikle beliren, yüksek sosyal benlik duygusu... (1937) (Atatürk'ün S.D.I, s. 383, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Bu memleketin içinden ve bu memleketin evlâdından -bilmiyorum evlâdından mıdır?- bazı insanların bütün hakikatlere göz yumarak kamuoyuna yanlış fikirler ve istikametler göstermesi hakikaten üzüntü vericidir. Bunu yapanlar ya çevrelerini göremeyecek kadar cahil ve ahmak, yahut gerçeğe temas etmekten korkacak kadar alçak ruhlu kimselerdir. Her iki halde de bu gibiler, Türk milletinin yüksek kamuoyu karşısında, hiç olmazsa utanç duymalıdır. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 1.2.1931)

Tarih söz götürmez bir şekilde ispat etmiştir ki, büyük meselelerde muvaffakiyet için kabiliyet ve kudreti sarsılmaz bir başkanın varlığı şarttır. Bütün devlet adamlarının ümitsiz ve acizlik içinde.. Bütün milletin başsız olarak karanlıklar içinde kaldığı bir sırada, her vatanseverim diyen binbir çeşit kimsenin, binbir hareket ve görüş şekli gösterdiği gürültülü anlarda danışmalarla, birçok hatırlı ve sözü geçer kişilere bağlılık gereğine inanmakla, sağlam ve esaslı ve özellikle etkili yürümek ve en nihayet çok güç olan hedefe erişmek mümkün müdür? Tarihte, bu yolda şeref kazanmış bir toplum gösterilebilir mi? 1927 (Nutuk I, s. 70)

Gerçekte ihtirassız büyük bir iş meydana getirilemez. Fakat onun herhalde millet yolunda bir hizmet gayesine yönelmiş olması lâzımdır. Başkan olan kimsenin, milletin ülküsüne göre hareket etmesi ve milletin psikolojisini bildikten sonra, o milletin eğilimine uyması gerekir. 1930 (Aydın Tarihi, No: 73, 1930)

“... Hepiniz bilirsiniz ki, Avrupa'nın en önemli devletleri, Türkiye'nin zararıyla, Türkiye'nin gerilemesiyle ortaya çıkmışlardır. Bugün bütün dünyayı etkileyen, milletimizin hayatını ve ülkemizi tehdit altında bulunduran, en güçlü gelişmeler, Türkiye'nin zararıyla gerçekleşmiştir. Eğer güçlü bir Türkiye varlığını sürdürseydi, denebilir ki İngiltere'nin bugünkü siyaseti var olmayacaktı. Türkiye, Viyana'dan sonra Peşte ve Belgrat'ta yenilmeseydi, Avusturya/Macaristan siyasetinin sözü edilmeyecekti. Fransa, İtalya, Almanya da, aynı kaynaktan esinlenerek hayat ve siyasetlerini geliştirmişler ve güçlendirmişlerdir.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“...Oysa güç ve kuvvet, Türkiye'de ve Türkiye halkında olan gelişme cevherine, zehirli ve yakıcı bir sıvı katmıştır. Bunun etkisi altında kalarak, milletin en çok da yöneticilerin zihinleri tamamen bozulmuştur. Artık durumu düzeltmek, hayat bulmak, insan olmak için, mutlaka Avrupa'dan nasihat almak, bütün işleri Avrupa'nın emellerine uygun yürütmek, bütün dersleri Avrupa'dan almak gibi birtakım zihniyetler ortaya çıktı. Oysa hangi istiklal vardır ki yabancıların nasihatleriyle, yabancıların planlarıyla yükselebilirsin? Tarih böyle bir olay kaydetmemiştir. Tarihte, böyle bir olay yaratmaya kalkışanlar, zehirli sonuçlarla karşılaşmışlardır. İşte Türkiye de, bu yanlış zihniyetle sakat olan bazı yöneticiler yüzünden, her saat, her gün, her yüzyıl, biraz daha çok gerilemiş, daha çok düşmüştür.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“..Bu düşünüş, bu alçalış, yalnız maddi şeylerde olsaydı, hiçbir önemi yoktu. Ne yazık ki Türkiye ve Türk halkı, ahlâk bakımından da düşüyor. Durum incelenirse görülür ki, Türkiye Doğu maneviyatıyla sona eren bir yol üzerinde bulunuyordu. Doğu’yla Batı’nın birleştiği yerde bulunduğumuz, Batı’ya yaklaştığımızı zannettiğimiz takdirde, asıl mayamız olan Doğu maneviyatından tamamıyla soyutlanıyoruz. Hiç şüphesizdir ki bundan, bu büyük memleketi, bu milleti, çöküntü ve yok olma çıkmazına itmekten başka, bir sonuç beklenemez.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“... Bu düşünüşün çıkış noktası korkuyla, aczle başlamıştır. Türkiye’nin, Türk halkının nasılsa başına geçmiş olan birtakım insanlar, galip düşmanlar karşısında, susmaya mahkûmmuş gibi, Türkiye’yi atıl ve çekingen bir halde tutuyorlardı. Memleketin ve milletin çıkarlarının gerektiğini yapmakta korkak ve mütereddit idiler. Türkiye’de fikir adamları, âdetta kendi kendilerine hakaret ediyorlardı. Diyorlardı ki: ‘Biz adam değiliz ve olamayız. Kendi kendimize adam olmamıza ihtimal yoktur.’ Bizim canımızı, tarihimizi, varlığımızı bize düşman olan, düşman olduğundan hiç şüphe edilmeyen Avrupalılara, kayıtsız şartsız bırakmak istiyorlardı. ‘Onlar bizi idare etsin’ diyorlardı.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“Zannederim bugün ki varlığımızın asıl niteliği, milletin genel eğilimlerini ispat etmiştir, o da halkçılıktır ve halk hükümetidir. Hükümetlerin halkın eline geçmesidir.” 1920,T.B.M.M.

“İç siyasetimizde ilkemiz olan halkçılık, yani milletin bizzat kendi geleceğine sahip olması esası Anayasamız ile tespit edilmiştir.”(1921)

“Halkçılık, toplumsal düzenin çalışmasına, hukukuna dayandırmak isteyen bir sosyal sistemdir. Efendiler biz bu hakkımızı korumak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için genel kurulumuzca, milli kurulumuzca bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe savaşmayı gerekli gören bir yolu takip eden insanlarız.” (1921)

“Başkanlığını taşımakla gurur duyduğum Cumhuriyet Halk Partisi, diğer ülkelerde olduğu gibi basit sokak politikası yapan bir Parti değildir. Saygıyla tekrar edeceğim ki Halk Partisi, Müdafa-yi Hukuk Cemiyeti gibi bütün milleti aydınlatma ve bütün ulusa kılavuzluk göreviyle sorumludur. Partimize basit politikacılık yükleyenler nankör insanlardır.” 10. 10. 1925, Akhisar.

Bir kelime ile ifade etmek lâzım gelirse, diyebiliriz ki yeni Türkiye Devleti, bir halk devletidir, halkın devletidir. Mazi müesseseleri ise bir şahıs devleti idi, şahıslar devleti idi. Bir milletin yeryüzünden tamamen silinmesi için, bir milletin insanlık topluluğundan tamamen çözülüp dağıtılabilmesi için Nuh Tufanı kadar harikulâde felâketler ve hadiseler lâzımdır. Fakat şahıslar, kendiliğinden yok olmaya mahkûmdur. Bundan ötürü halk müessesesi ile şahıs müessesesi arasında yaşama ve son bulma oranları da bunun aynıdır. 13.08.1923 TBMM (Atatürk’ün S.D. I, s. 309)

“Halkçılık teşkilâtı en ufak daireye kadar yaygınlaştırıldığı takdirde sonucun daha büyük ve verimli olacağına şüphe yoktur. Memleket ve milletin içinde bulunduğu zorlukları ve harp halini de düşünürsek meclisin çalışmalarının sonucu ve oradaki başarısını takdir etmemek mümkün değildir.” 1922, Vakit Başyazarı Ahmet Emin İle Görüşme.

Bugünkü mevcudiyetimizin asıl niteliği, milletin umumî eğilimlerini ispat etmiştir, o da halkçılıktır ve halk hükümetidir. 1920 (Atatürk’ün S.D. I, s. 87)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, bir halk hükûmetidir. Memleket menfaatlerine ait hususlarda millet fertleriyle hükûmet arasında vazife itibariyle iştirak vardır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B., IV,s 421)

Millete efendilik yoktur. Hizmet etmek vardır. Bu millete hizmet eden onun efendisi olur. (1921) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri I, S. 195, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.216)

Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur. (İlköğretim Mecmuası, Cilt: 4, Sayı:61, 1940)

Bu gece burada güzel bir tesadüf eseri olarak şarkın en seçkin iki musiki topluluğunu dinledim. Fakat, benim Türk duyguları üzerindeki gözlemim şudur ki, artık bu musiki, bu basit musiki, Türk'ün çok açık ruh ve hissini tatmine kâfi gelemez. Şimdi karşıda medenî dünyanın musikisi de işitildi. Bu ana kadar şark musikisi denilen terennümler karşısında cansız gibi görünen halk, derhal harekete ve faaliyete geçti. Hepsini oynuyorlar. Bu pek tabiidir. Hakikaten, Türk yaradılıştan şen ve neşelidir. Eğer onun bu güzel huyu bir zaman için fark olunmamışsa, kendinin kusuru değildir. Kusurlu hareketlerin acı, felâketli neticeleri vardır. Bunu fark etmemek, kabahattir. İşte Türk milleti bunun için gamlandı. Fakat, artık millet hatalarını kanı ile düzeltmiştir; artık gönlü rahattır, artık Türk şendir, yaradılışında olduğu gibi. Artık Türk şendir, çünkü ona ilişkin tehlikeli olduğu tekrar ispat istemez, kanaatindedir. Bu kanaat aynı zamanda temennidir. 1928 (M.E.İ.S.D.I,s. 32-33)

Dünyada medenî, ileri ve olgun olmak isteyen herhangi bir millet, mutlaka heykel yapacak ve heykeltraş yetiştirecektir. Abidelerin şuraya buraya tarihî hatıralar olarak dikilmesinin dine aykırı olduğunu iddia edenler, din hükümlerini gereği gibi araştırıp tetkik etmemiş olanlardır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 66)

Biz, çok defa, bu musikinin tam haysiyetini bulamıyoruz. İşte bu dinlediğimiz, hakiki Türk musikisidir ve hiç şüphesiz, yüksek bir medeniyetin musikisidir. Bu musikiyi, bütün dünyanın anlaması lâzımdır. Fakat, onu bütün dünyaya anlatabilmek için, bizim milletçe, bugünkü medenî dünyanın seviyesine yükselmemiz lâzımdır. (Mesut Cemil Anlatıyor: Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk II, 1954, Der : N.A. Banoğlu, s. 52)

Eski milletler büyük çalışmalar sonunda kendilerine has birer mimarî stil yaratmışlardır. Son asrın sanat çalışma ve düşünceleri sonunda da modern bir mimarlık doğmuştur. Fakat, bu modern mimarlık da her milletin düşünce ve karakter farklarıyla birbirinden ayrı bir görünüş ve anlamdadır. Bir İtalyan modern mimarlığıyla bir Alman modern mimarlığı arasında çok değişiklikler vardır. Bu modern mimarlıklar bütün görünüşleriyle de hangi milletin malı olduğunu anlatmaktadırlar. Bizde de asrın bütün düşünce ve ihtiyaçlarına cevap verecek, ruhlarımızı okşayacak bir modern mimarlık lâzımdır. Fakat, bu modern mimarlık diğer milletlerin taklitçiliği değil, yurdumuza has, Türklüğe özgü bir mimarlık olmalıdır. Yapılan bazı binaları görüyorum; bunlar bir Avrupa modern mimarlığının aynen kopyasıdır. Bize orijinal bir modern Türk mimarlığı lâzımdır. Eminim ki, yetişmekte olan genç Türk mimarları, bu haklı isteğimde olumlu bir yaratıcılığa erişeceklerdir. (Mimar Hikmet Koyunoğlu, Kültür ve Sanat, sayı : 5, 1977, s. 151)

Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin vasıtalarından biri olan heykeltraşlığı en son derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesi, ecdadımızın ve bundan sonra yetişecek evlâtlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilân edecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 66)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikrî ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun, bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün, bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar: Millî egemenlik! 1920 (Nutuk III, s. 1185)

Babalarımız, babalarımızın babaları sanatla, millete hayat ve mutluluk verecek alanlarla gereği kadar uğraştırılmamış, kendi evlerini ve kendi işlerini bırakmışlar, yabancıların bekçiliğini yapmışlardır. Halbuki, bizi mahvetmek isteyenler sanatın her dalında ilerlemişlerdir. Bugünkü tezgâhla Amerika ve Avrupa'ya karşı mücadelenin sonucu mağlubiyettir. Kendi derecemizi bilelim, insaf edelim. Neyi öğrenmek lâzımsa onu öğrenelim; bize din de Allah da bunu emrediyor. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.128)

Erişmeye mecbur bulunduğumuz seviyeye, bugüne kadar uzak kalışımızın mühim sebeplerinden biri, sanata ve sanatkârlığa lâayık olduğu derece ehemmiyet verilmemiş olmasıdır. Bunda kabahatin, her şeyde olduğu gibi, sultanlarda, şahsî saltanatlarda olduğu daima hatırdadır. Milleti içinde bir saraç mevcudiyetinden üzgün, kırgın olan Osmanlı Padişahı vardı. 1923 (Maarif Vekilliği Dergisi, Sayı : 21-22, Şubat 1939)

Memleketimizin verimli topraklarından, sonsuz özelliklerinden, çeşitli ve zengin kaynaklarından kimseye muhtaç olmaksızın hakkıyla istifade edebilmek için ve bundan ötürü milletimizi mesut ve müreffeh, ordumuzu tamamen ihtiyaçtan uzak ve kuvvetli yaşatabilmek için, sanat şarttır. Sanatın en basiti, en şerefli sidir. Kunduracı, terzi, marangoz, saraç, demirci, nalbant, sosyal hayatımızda, askerî hayatımızda hürmet ve değer mevkiine hak kazanmış sanatkârlardır. 1922 (Atatürk'ün S.D. II, s. 32-33)

Biz Türkler, yüz sene evveline kadar her şeyi kendi çekicimizle, kendi örsümüz üzerinde vücuda getirir, kendi çarşımızda kendi elimizle satardık. İşte bunun için büyük bir millettik. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 203)

Bizzat Anadolu içerlerinde yaptığım seyahatlerimde gördüm ki, biz Türkler misafirlerimizi ağırlama için onlara verdikleri ziyafetlerde çok sayıda yemek yapıyoruz. Bu ekonomiye aykırı olduğu gibi, takdir edersiniz ki sağlığı da zararlıdır. Milletimizin misafirperverlikteki bu geleneğini makul bir hadde çevirmeyi hepimiz vazife saymalıyız. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 221)

MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK

Cumhuriyet, yeni ve sağlam esaslarıyla, Türk milletini emin ve metin bir bağımsızlık yoluna doğru koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibarıyla, büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur. Seneler geçtikçe, millî ideal verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, millî birlik ve millî irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu, bizim için çok önemlidir; çünkü, biz, esasen millî varlığımızın temelini, millî bilinçte ve millî birlikte görmekteyiz. (01 Kasım 1936)

(ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri I, s. 372, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.404-405)

Ülkümüzü açıkça ifade etmeliyiz. Onu imanla duymalı ve onu hiç yılmadan takip etmeliyiz. Şahsî menfaatlerimizden, hasis emellerimizden sıyrılmaya, ancak böyle canlı ve alevli ülkü sayesinde muvaffak olacağız. Fakat bütün iyi niyete, gösterilen bütün yılmazlığa, kararlılık ve dayanıklılığa, meydana getirilen bütün birlik ve beraberliğe rağmen, yine en güzel, en şaşmaz, en doğru zihniyetleri ve ülküleri bozmaya çalışacak insanlara tesadüf edilecektir. Öylelerine karşı, bütün millet fertleri çok sert karşılık vermelidir. Hepimiz için öylelerine karşı ezici bir birlik kütlesi şeklinde belirmemiz, en zarurî bir vicdanî gerektir. Zira bu hususta bozgunculuk yapacak insanlara müsamaha göstermek, kıymet vermek, terbiye eseri değil, belki bir milletin saadetine, şerefine, namusuna göz dikmiş insanlara müsamahadır ki, hiçbir vakit, hiçbir fert buna müsaade edemez. Hiç kimse buna müsaade etmek hakkına malik değildir ve siz de olmamalısınız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 142)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâıyk olduğumuz yeri de temin edecektir.”16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

“Milletimiz, tek bir vücut gibi gösterdiği birlik ve gayret sayesinde başarıya ulaşmıştır.”(Büyük Zafer Hakkında, 4 Ekim 1922)

Millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek geliştirmek millî ülkümüzdür. (Ekim 1933)

Bir sohbet esnasında ressam Çallı İbrahim'e söylemiştir: Aynı milletin çocuklarının hep beraber bulunarak birbirlerini tanımaları, birbirlerini sevmeleri ve bu birlik sevgisinden çıkacak yüksek hislere aynen tâbi olmaları güzel bir şeydir. Eğer güzel sanatlar müntesibi sıfatıyla siz bunu tespit ederseniz, bütün millete ve bütün insanlığa hizmet edersiniz. (Hasan Cemil Çambel, Dünya gazetesi, 30. 8. 1952)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

İsmi parti olan halk teşekkülünden maksat, millet evlâdından bir kısmının, halk sınıflarından bazılarının, diğer evlât ve sınıfların zararına menfaatlerini temin etmek değildir. Belki, birbirinden ayrı ve hariç olmayıp halk namı altında bulunan bütün milleti birlik ve beraberlik halinde ortak ve umumî olan gerçek refaha eriştirmek için faaliyete getirmektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 60)

Ulusun, içerde birliğinin hem belli, hem denenmiş olması, gelecek için en büyük güvençtir. 1934 (Atatürk'ün S.D.I, s. 364)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında millî birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve yeteneklerinin olgunluğudur. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Millî Eğitim işlerinde kesinlikle zafere ulaşmak lazımdır. Bir milletin gerçek kurtuluşu ancak bu şekilde olur. Bu zafere ulaşılması için hepimizin tek vücut ve tek düşünce olarak esaslı bir program üzerinde çalışması lazımdır. Bence bu programın iki önemli noktası vardır: Sosyal hayatımızın ihtiyaçlarına uyumlu olması, çağın gereklerine uygun olmasıdır.

... Türk milleti güçlükleri; millî birlik ve beraberlikle yenmesini bilmiştir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.318)

Düşman süngüsü altında millî birlik olamaz. Ancak hür vatan topraklarında hamiyetli, fedakâr arkadaşlar el ele vererek memleketin bağımsızlığı ve milletin hürriyeti için çalışabilirler. Ben de zaten onun için gidiyorum. 1919 (Hüsrev Gerede, 20. Asır Mecmuası, Cilt: 3, Sayı : 66, 1953 s. 28)

Memleket dayanışma isteyen bir birliğe muhtaçtır. Alelâde politikacılıkla milleti parçalamak, hıyanettir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 224)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamanı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Birlik ve emelde kararlı ve ısrar eden millet, mağrur ve mütecaviz her düşmanı eninde sonunda gurur ve tecavüzünde pişman edebilir. 1920 (Nutuk II, s. 464)

MİLLÎ EGEMENLİK, EGEMENLİK, HAKİMİYET

Millî egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler, her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar. (1929) (Atatürk'ün B.N., s. 82-83)

Egemenlik ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye; görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milleti'nin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu musallat olmalarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk Milleti bu mütecevizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittidir. Söz konusu olan; millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız? Meselesi değildir. Mesele zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabî görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir. 1922 (Nutuk II, S. 691)

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. (1923, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri II, s.58, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 62)

Kuvvet birdir ve o, milletindir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 389)

Egemenlik, hiçbir mâna, hiçbir şekil ve hiçbir renkte ve belirtide ortaklık kabul etmez. 1922 (Nutuk II, s.700)

19 Mayıs ulusal egemenliğin başlangıç günüdür.

“Herhalde halkımızı idare ile yakından ilgilendirmek, yani idareyi doğrudan doğruya halkın eline verebilecek bir idare şeklini tesis etmek hem ulusal egemenliğin gerçek olarak temsili ve hem de bu sayede halkın benliğini anlaması itibarıyla gerekli idi. İşte bu düşüncelerin, bu araştırmalardan esinlenerek olarak proje yapılmıştı.” 10. 01. 1922, Vakıf Başyazarı Ahmet Emin ile Mülâkat

“Bizim görüşümüz-ki halkçılıktır- kuvvetin, kudretin, egemenliğin, yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır.” 17. 07. 1920, T.B.M.M.

“Halk Partisi, ülke ve ulus her türlü dayanaktan yoksun bırakılarak yıkıma atıldığı uğursuz kargaşada bütün ulusu kadrosu içine alarak kuvvet ve kudret yapan, dış düşmanlarını kovan, iç düşmanlarını yok eden, halka özgürlük ve egemenlik sağlayan kutsal bir dernektir.”

Süngü ile, silâhla, kanla elde ettiğimiz zaferden sonra, kültür, ilim, fen, ekonomi gibi alanlarda zafer kazanmak için çalışacağız. Milleti refah ve mutluluğa götürecektir bu alanlarda güvenle, başarıyla yürüyebilmek ise, yalnız bir şarta bağlıdır. Bu şart bulunmazsa o alanlarda başarımız imkânsızdır. Bu şart şudur: Milletin, doğrudan doğruya kendi egemenliğine kendisinin sahip olmasıdır! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.135)

Ömür boyu Cumhurbaşkanlığı teklifi söylentileri üzerine gazetecilere söyledikleri: Bana öteden beri bu ve buna benzer tekliflerde bulunanlar çok olmuştur. Siz ve kamuoyu bilmelisiniz ki bu yoldaki teklifler hoşuma gitmemiştir ve gitmez. Benim gayem Türkiye'de, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde millet egemenliğini takviye etmek ve ebedileştirmektir. Dediğiniz gibi bir teklifi, benim idealimi cidden

rencide eden bir mânada telâkki ederim. Bu noktada şu veya bu tefsirlere giden sözlerin mânasını, beni iyi tanımış olan Türk milleti benden daha iyi takdir eder. 1930 (Cumhuriyet gazetesi, 26. 9. 1930)

Artık millet, yalnız bir şeyi için silâha sarılacaktır: Millî sınırlarımız içinde hayatını, bağımsızlığını ve egemenliğini müdafaa için! Artık bizim saldırgan bir askerî siyasetimiz olmayacaktır. Cihangirlik sevdasında, fütihat peşinde bulunmayacağız. O zihniyeti takip yüzünden en ağır cezaları hâlâ çekmekteyiz. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 1. 1930)

Dünyanın belli başlı milletlerini esaretten kurtarmak için egemenliklerine kavuşturan büyük fikir akımları, köhne müesseselere ümit bağlayanların, çürümüş idare usullerinde kurtuluş kuvveti arayanların amansız düşmanıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 309)

Yalnız bildiğim ve bilinmesi lâzım gelen bir hakikat varsa, o da milletimiz, hiçbir kimsenin uygun görmesine lüzum görmeden, uygun görmeyenlere karşı isyan ederek, millî egemenliğimizi ele almış ve öylece kullanmakta bulunmuştur. 1921 (Neşet Halil, Büyük Meclis ve İnkılâp, Ankara 1933)

Vatandaşın en büyük vazifesi, aynı zamanda en mukaddes hakkı, seçme hakkıdır. Devlet binasının temeli olan, Büyük Millet Meclisi halinde toplanan milletvekillerini, vatandaşlar seçer ve bu suretle devlet kurmakta yetkili olduğu irade ve egemenliğinin sahibi olduğunu gösterir. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 16)

Demokrasi ilkesi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu suretle demokrasi ilkesi, siyasî kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükûmet şekli Cumhuriyettir. 1930 (Afetinan M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 29; 397-398)

Millî egemenlik esası üzerinde idare edilen medenî devletlerde kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas, milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve salâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması ilkesinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerinin emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devleti'nin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden millete gelen zararlar, sayılamayacak kadar çok değil midir? Mecliste, hâkim olan partinin, hükûmet kurmayı, muhalif ve azınlıkta bulunan bir partiye terk etmesi ise asla söz konusu olamaz. Kural ve usul olarak milletin ekseriyetini temsil eden ve kendi amacı belli olan parti, hükûmeti kurma mesuliyetini üzerine alır ve kendi amaç ve prensiplerini memlekette uygular. 1927 (Nutuk I, s. 221-222)

Arkadaşlar! Türkiye Devleti'nde ve Türkiye Devleti'ni kuran Türkiye halkında tacidar yoktur, diktatör yoktur! Tacidar yoktur ve olmayacaktır; çünkü olamaz! Bütün cihan bilmelidir ki, artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır, o da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır, o da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 300)

Bir millet, sanatsız yaşayamaz. Mazide belki büyük fabrikalar halinde değil, fakat her evde bir tezgâh veya birkaç tezgâh vardı. Milletimizin gayet ince sanatları vardı. Bunların da hepsi bitti. Çünkü

yabancılara verilen imtiyazlar, bu küçük tezgâhların yaşamasına mâni oluyordu. Yabancı mallarına rekabet etmek ihtimali yoktu. İmtiyazlı ithalât neticesinde sanayimiz söndü. Bunları da canlandırmak lâzımdır. Artık, yeni hükümette dış imtiyazlar söz konusu olamaz. Ancak, küçük tezgâhlarda da umumî ihtiyaçlar temin edilemez. Onun için memlekette fabrikalar kurmaya, sanayiini gelişmesini kolaylaştırmaya mecburuz. Yollarımızı, demiryollarımızı yapmak için, limanlar vücuda getirmek için ne kadar para, ne kadar uzmanlık lâzımdır! Bunu biraz düşünmek, insanı hüzne ve umutsuzluğa sevk eder. Bununla beraber asla umutsuz olmak lâzım gelmez. Biz, bu kadar geniş, kıymetli ve sonsuz hazinelere mâlik olan bu memleketin sahibi oldukça ve milletimiz gayet kiskanç bir suretle millî egemenliğini elinde tutarak mukadderatını bizzat idareye devam ettikçe sermaye de, kurumlar da, uzmanlık da bulur, her şey bulur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 9. 1930)

Millî egemenliğimiz için tehlike yoktur ve olamaz! Çünkü milletimiz asırların çok acı darbelerle, çok acı felâketlerle vermiş olduğu derslerden tamamiyle uyanmıştır. Bu uyanışı da fiilen ispat etmiştir. Artık bu milleti gaflete, bilgisizliğe götürmenin imkânı kalmamıştır. Milletimiz, en hakikî düsturunu bizzat eline almıştır. Bu düstura dayalı hükümet şeklini, hükümet yapısını tespit etmiştir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26. 12. 1929)

Yeni Türkiye Devleti'nde saltanat, millettendir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26. 12. 1929)

Egemenlik mutlaka milletin elinde olmalıdır! Egemenliğine sahip olmayan bir insan veya bir toplum, hiçbir vakit iradesini kullanamaz. Egemenliğini herhangi birisine bırakan bir insan, kendi iradesinin kullanılacağından ve uygulanacağından emin olamaz. fimdiye kadar milletimizin başına gelen bütün felâketler, kendi kader ve mukadderatını, başka birisinin eline terk etmesinden kaynaklanmıştır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısının ruhu, millî egemenliktir. Milletin kayıtsız şartsız egemenliğidir. Bir milletin egemenliğini anlayabilmesi ve onu güvenle koruyabilmesi, birtakım hususi vasıflara ve üstün terbiyeye sahip olmasına bağlıdır. Bir milletin ki siyasî terbiyesinde, sosyal terbiyesinde, vatan sevgisinde noksan vardır, öyle bir millet, egemenliğini lüzumu derecede kuvvetle elinde tutamaz. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 299-300)

Nihayetsiz bir hürriyet düşünülemez. Hakların en büyüğü olan hayat hakkı bile mutlak değildir; intihara karar veren bir kimsenin cürmünün neticesi, hududu yalnız şahsına ait olduğu halde polis onu men ile görevlidir. Aynı kimsenin aynı hareketini biraz daha büyük ölçüde tasavvur eder ve düşündüğümüz cürmü bir şahıstan, bir aileye kadar uzatırsak müteşebbisin durumu, derhal zalim bir cani manzarası gösterir. Bu sebeple millî egemenlik düşmanlığı, müstesna bir saygı ve şeref mevkiine sahip bulunan bir milletin her şeyine, bir anda kastetmek cürmünden başka bir şey değildir. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 298)

Bizim telâkkimize göre, siyasî kuvvet, millî irade ve egemenlik, milletin bütün halinde müşterek şahsiyetine aittir, birdir. Taksim edilemez, ayrılamaz ve başkasına bırakılamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 418)

Bizim telâkkimize göre, siyasî kuvvet, millî irade ve egemenlik, milletin bütün halinde müşterek şahsiyetine aittir, birdir. Taksim edilemez, ayrılamaz ve başkasına bırakılamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 418)

Yeni Türkiye'nin takip edeceği siyaset, belirsiz ve keyfi olamaz. Bizim siyasetimiz, mutlaka milletin kabiliyet ve ihtiyacıyla uyumlu olacaktır. Bizim için ne ittifak-ı İslâm, ne Turanizm mantıkî bir siyaset yolu olamaz. Artık yeni Türkiye'nin devlet siyaseti, millî sınırları dahilinde, egemenliğine dayanarak bağımsız yaşamaktır. Hareket kuralımız budur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Biz din işlerini millet ve devlet işleriyle karıştırmıyoruz. Millet ve devlet işlerinin Kâbesi, millî egemenliğin belirlediği Büyük Millet Meclisi'dir. Din işlerinin mihrabı ise insanların, şahısların vicdanlarıdır. (Asaf İlbay, Tan gazetesi, 13. VII. 1949)

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabîî neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabîî ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Kurtuluş kuralımız olan Misak-ı Millî'yi tarih sayfasına yazan, milletin demir elidir. Elde edilecek neticeye de milletin kendisi gözcü olacaktır. Millet, yalnız kendi kolları ve kendi kanyıyla değil, aynı zamanda kendi başı ve kendi dimağıyla kazandığı egemenlik ve bağımsızlık cevherini, son felâkete kadar büyük bir saflık ve dalgınlıkla kendisine rehber tanıdığı ve derin bir teslimiyetle hayatını koruyucu saydığı şahıs ve yönetim şekillerine artık emniyet edemez. Millet, bundan sonra, hayatına, bağımsızlığına ve bütün varlığına bizzat kendisi gözcü olacak ve vatanın her tarafında yine yalnız kendisi ve kendi iradesi egemen olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 296-297)

Millî mücadelenin maksat ve gayesi tam istiklâlini ve kayıtsız-şartsız egemenliğini sağlamak ve sürdürmektir. Millet, dış istiklâlini kazanmak için, lâzım gelen hattı hareketini misakı millî ile ifa etmiştir. Millî hakimiyetini elde edebilmek için, takibi lâzım gelen hareket hattını da Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tesbit etmiştir. (1923)

"Kayıtsız şartsız" tabiriyle belirtilen egemenliği, milletin üzerinde tutmak demek, bu egemenliğin bir zerresini, sıfatı, ismi ne olursa olsun, hiçbir makama vermemek, verdirmemek demektir. Bununla kastettiğim mânâyı kolaylıkla anlayabilirsiniz. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 80)

Bir ülkeyi zorla ele geçirmek ve elde tutmak, o ülkenin sahiplerine egemen olmak için yeterli değildir. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 184)

Türk vatanını ele geçirmek fikrini, Türk'ü esir etmek hayalini genel, büyük bir ideal hâline getirmeye çalışanların layık oldukları kötü sondan kurtulamadıklarını gözlerimizle gördük... Kendilerine bir milletin geleceği emanet edilen adamlar, milletin kuvvet ve kudretini yalnız ve ancak yine milletin gerçek ve ulaşılabilir çıkarları yolunda kullanmakla yükümlü olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi ele geçirmek; o memleketin sahiplerine egemen olmak için yeterli değildir. Bir milletin ruhu ele geçirilmedikçe, bir milletin azmi ve iradesi kırılmadıkça, o millete egemen olmanın imkanı yoktur. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 184)

Millî sınırlar içinde bulunan vatan parçaları bir bütündür. Birbirinden ayrılamaz. (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.45)

Arzumuz dışarıda bağımsızlık, içeride kayıtsız ve şartsız millî egemenliği korumadan ibarettir. Millî egemenliğimizin hattâ bir zerresini bozmak niyetinde bulunanların kafalarını parçalayacağınızdan eminim. 1923 (Atatürk'ün S. D. II, S. 71-72)

Yeni Türkiye Devleti'nin özcevheri milli hâkimiyettir. Milletin kayıtsız ve şartsız hakimiyetidir. (Arı İnan, Düşünceleriyle ATATÜRK, Türk Tarih Kurumu, 1999, s.63)

Hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası, millî egemenliktir. (ATATÜRKçülük, ATATÜRK'ün Görüş ve Direktifleri, Birinci Kitap, s.17)

Egemenlik hiçbir sebep ve şekilde terk ve iade edilemez, emanet edilemez! (ATATÜRKçülük, ATATÜRK'ün Görüş ve Direktifleri, Birinci Kitap, s.5)

Cumhuriyet millî egemenlik temeline dayanan halk hükûmetidir. (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.300)

Hadiseler ve tarihî tecrübelerimiz bize, milleti koyun sürüsü halinde keyfin, arzu ve ihtirasların ve hiçbir suretle tatmin edilemeyen menfaatlerin elde edilmesine sürüklemekle yok olmasına sebep duruma sokan idare tarzlarının, artık memleketimizde tatbik yeri kalmadığını göstermiştir. Millet, egemenliğini değil, egemenliğin bir zerresini dahi başkasına terk edip bırakmanın sebep olabileceği felâketin, yok olmanın, zararın elemi her an kalp ve vicdanında hissetmektedir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 57-58)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikri ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun, bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanır: Millî egemenlik... 1920 (Nutuk III, S. 1185)

Bugün maziden kuvvetliyiz. Bugün maziye nispetle daha büyük bir kabiliyet ve yaşama kudretine malikiz. Bu üstünlüğü yapan nedir? Bunun gerçek sebepleri iki kuralın anlamında saklıdır. Bu kurallardan birisi Misak-ı Millî, ikincisi egemenliği kayıtsız şartsız milletin elinde tutan Anayasamızdır. Zorlayıcı hâdiselerin sevk ve tesiri altında toplanan yüksek Meclisiniz, bu devlet ve milletin şekil ve niteliğini en kesin bir tarzda tespit etmiş ve Anayasa ile onun kesin hükümlerini gerçekleştirip pekiştiren 1 Kasım 1922* kararını oybirliğiyle kabul ederek yeni Türkiye Devletinin esaslarını ortaya koymuştur. Misak-ı Millî ismi altında tanıyarak gerçekleşmesi uğrunda bütün milletin ömrünü

tüketmeyi göze aldığı kurtuluş beratımızın kudret, kuvvet ve niteliği ne ise, 1 Kasım kararının da kıymet ve ehemmiyeti odur. Misak-ı Millî vatanın dış düşman karşısındaki vaziyet ve yerini tespit eden bir kural olduğu gibi, 1 Kasım 1922 kararı da, asırlardan beri cahillik ve şaşkınlığın koruyucusu, düşkünlük ve uğursuzluğun babası bulunan ve milletimiz için dahilî ve daimî bir düşman olan ferdî saltanata ve onun temsil ettiği uğursuz bir idare şekline yönelmiş bir mukaddes silâhtır. Asırlarca ve asırlarca müddet mert ve kahraman bir azme belirti sahası olmuş bir vatani düşmana teslim etmek cüretini gösterenler, o cüreti ancak o idarenin ruhunda, şeklinde ve mahiyetinde bulmuşlardı. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s.296-297)

Bizim milletimiz vatani için, hürriyeti ve egemenliği için, hürriyeti ve egemenliği için fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılâpların kiskanç müdafiidir de. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoymaz. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 84)

Bir milleti teşkil eden fertlerin o millet içinde, her nevi hürriyeti, yaşamak hürriyeti, çalışmak hürriyeti, fikir ve vicdan hürriyeti emniyet altında bulunmak lâzımdır. Keza, bir milletin tümünün her nevi hürriyeti, yani kendi topraklarında, haricin hiçbir müdahale ve sınırlaması olmaksızın hür ve bağımsız yaşaması ve çalışması lâzımdır. İşte, devlet, gerek fertlerin hürriyetini temin için millet üzerinde bir nüfuz ve gerek millet ve memleketin bağımsızlığını muhafaza edebilmek için kendine has bir nüfuz ve kuvvete sahip olmalıdır. Devleti teşkil eden milletin sinesinde nüfuz icra eden kuvvet, ferden hiç kimse tarafından verilmiş değildir. O, bir siyasî nüfuzdur ki, devlet kavramında kendiliğinden mevcuttur ve devlet, onu halk üzerinde tatbik etmek ve milleti haricen diğer milletlere karşı müdafaa eylemek salâhiyetine maliktir. Bu siyasî nüfuz ve kudrete "irade" veya "egemenlik" denir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 26-27; 386 – 389)

Bu kadar matemler ve felâketler geçirdikten sonra elbette Türk öğrenmiştir ki, vatani yeniden yapmak ve orada mesut ve hür yaşayabilmek için mutlaka egemenliğine sahip kalmak ve Cumhuriyet bayrağı altında bütün evlâtlarını toplu ve dikkatli bulundurmak lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 180)

Egemenliğine doğrudan doğruya sahip olmanın kıymetini pek iyi anlayan ve pek iyi bilen millet, bu mukaddes egemenliğine karşı baş gösterecek her tehlikeyi kahredecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 135)

Millî egemenlik uğrunda canımı vermek, benim için vicdan ve namus borcu olsun! 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 76)

Efendiler! Millet bizi buraya gönderdi. Fakat, ömrümüzün sonuna kadar biz burada ve bu milletin idaresini ve egemenliğini, miras kalmış mal gibi temsil etmek için toplanmış değiliz ve sizi toplamak ve dağıtmak kudretine hiç kimse sahip değildir. Millet bilmelidir ki, bir günde vekillerini toplar ve gönderir. Burayı, hiçbir kimsenin kayıt ve şarta bağlamaya hak ve salâhiyeti yoktur ve olmamalıdır. 1921 (Devre: I, İçtima: 2, Toplantı: 120, T.B.M.M. Zabıt Cerideleri, 1958)

Cihan tarihinde bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman Devleti tesis eden ve bunlarını hepsini hadiselerle tecrübe eyleyen Türk milleti, bu defa doğrudan doğruya kendi nam ve sıfatında bir devlet tesis ederek, bütün felâketlerin karşısında, doğuştan taşıdığı kabiliyet ve kudretle yerini aldı. Millet, mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve millî saltanat ve egemenliğini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden meydana gelen bir yüce mecliste temsil etti. İşte o Meclis, Yüce

Meclisinizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir ve bu egemenlik makamının hükûmetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti derler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükûmet heyeti yoktur ve olamaz. 1922 (Nutuk III, s. 1250)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamiyle maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkelere erişmek için değil, fakat ulaşmak hulyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayatî olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

23 Nisan, Türkiye millî tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır. Bütün bir düşmanlık cihanına karşı ayağa kalkan Türkiye halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni meydana getirmek hususunda gösterdiği harikayı ifade eder. 1922 (Atatürk'ün S.D.V, s. 96)

Halk, millî egemenliği benimsemeli ve memlekette yegâne hâkim ve âmilin kendisinden ibaret olduğunu unutmamalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s.53)

Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır. O da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır. O da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir.

Bizim milletimiz vatanı için, hürriyeti ve egemenliği için, hürriyeti ve egemenliği için fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılâpların kışkıncı müdafidir de. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoymaz. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 84)

"Cumhuriyet ulusal egemenlik temeline dayanan halk hükümetidir." (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Yay. Haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.300)

"Bizim hükümetimiz demokratik bir hükümet değildir, sosyalist bir hükümet değildir ve hakikaten kitaplarda mevcut olan hükümetlerin, bilimsel yapıları itibarıyla hiçbirine benzemeyen bir hükümettir. Fakat ulusal egemenliği, ulusal iradeyi tecellî ettiren tek hükümettir, bu mahiyette bir hükümettir!"

Unutulmamalıdır ki, milletin hâkimiyetini bir şahısta veyahut mahdut eşhasın elinde bulundurmakta menfaat bekleyen cahil ve gafil insanlar vardır. (Ocak 1923)

Saltanat devrinden Cumhuriyet devrine geçebilmek için, herkesin bildiği gibi, bir geçiş devresi yaşadık. Bu devirde, iki fikir ve görüş, birbiriyle mütemediyen mücadele etti. O fikirlerden biri saltanat devrinin devam ettirilmesi idi. Bu fikrin taraftarları belli idi. Diğer fikir, saltanat idaresine son vererek cumhuriyet idaresi kurmaktı. Bu bizim fikrimizdi. Biz, fikrimizi açık söylemekte mahzur görüyorduk. Ancak görüşümüzün uygulanma kabiliyetini saklı tutup münasip zamanında tatbik edebilmek için, saltanat taraftarlarının fikirlerini tatbik sahasından uzaklaştırmak mecburiyetinde idik. Yeni kanunlar

yapıldıkça, bilhassa Anayasa yapılırken, saltanat taraftarları padişah ve halifenin hak ve yetkilerinin belirtilmesinde ısrar ederlerdi. Biz, bunun zamanı gelmediğini veya lüzum olmadığını bildirerek o ciheti söylemeden geçmekte fayda görüyorduk. Devlet idaresini, cumhuriyetten bahsetmeksizin, millî egemenlik esasları dairesinde, her an cumhuriyete doğru yürüyen biçimde şekillendirmeye çalışıyorduk. Büyük Millet Meclisi'nden daha büyük makam olmadığını aşılama ısrar ederek, saltanat ve hilâfet makamları olmaksızın, devleti idare etmek mümkün olduğunu ispat etmek lüzumlu idi. Devlet Başkanlığı'ndan bahsetmeksizin, onun vazifesini fiilen Meclis Başkanı'na gördürüyorduk. Fiiliyatta, Meclis'in Başkanı, İkinci Başkan idi. Hükûmet vardı; fakat "Büyük Millet Meclisi Hükûmeti" unvanını taşırdı. Kabine sistemine geçmekten kaçınıyorduk; çünkü hemencecik saltanatçılar, padişahın yetkisini kullanma lüzumunu ortaya atacaklardı. İşte, geçiş devresinin bu mücadele safhalarında, bizim kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz aracı şekli, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti sistemini, haklı olarak eksik bulan, meşrutiyet şeklinin açıkça ifadesini temine çalışan muhaliflerimiz, bize itiraz ediyorlar, diyorlardı ki, "Bu yapmak istediğiniz hükûmet şekli neye, hangi idareye benzer?" Maksat ve hedefimizi söyletme için yöneltilen bu nevi suallere, biz de, zamanın gereğine göre cevaplar vererek saltanatçıları susturmak zaruretinde idik. 1927 (Nutuk II, s. 838-839)

"Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir" dediğimiz zaman, bunu herkes anlar. Hükûmetle resmî muamelelerde, Türk dilinin geçerli olması lüzumunu herkes tabîi bulur. Fakat, "Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir" cümlesi aynı suretle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Bu şüphesiz açıklama ve yorumu muhtaçtır. Efendiler, gazeteci muhabirimin sualine, hükûmetin dini olamaz! diyemedim; aksini söyledim. "Vardır Efendim; İslâm dinidir" dedim. Fakat hemen arkasından "İslâm dini fikir hürriyetine sahiptir" cümlesiyle cevabımı açıklama ve yorumlama lüzumunu hissettim. Demek istedim ki, hükûmet, fikir ve vicdana riayetle kayıtlı ve görevli olur. Muhabirim, verdiğim cevabı, şüphesiz, mâkul bulmadı ve sualini şu tarzda tekrar etti: "Yani hükûmet bir dine bağlı olacak mı?" "Olacak mı, olmayacak mı bilmem!" dedim. Meseleyi kapatmak istedim. Fakat, mümkün olmadı. O halde, denildi; herhangi bir mesele hakkında itikadım ve düşüncelerim dairesinde bir fikir ortaya atmaktan hükûmet beni menedecek veya cezalandıracaktır. Halbuki herkes, kendi vicdanını susturmaya imkân görecektir mi?

O zaman, iki şey düşündüm. Biri: Yeni Türkiye Devleti'nde her ergin kişi dinini seçmekte serbest olmayacak mıdır? Diğeri: Hoca Şükrü Efendi'nin : "Bazı din âlimi arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi şeriat kitaplarında mevcut belli ve değişmez İslâmî hükümleri yayımlayarak... yanıtıldığı maalesef görülen efkâr-ı İslâmiyeyi aydınlatmayı gerekli bir vazife saydık" girişini takiben ifade edilen "İslâm Hilâfeti, din emrini koruyup yaymakta Peygamberliğin yerini almaktır; şeriat hükümleri koymak hususunda Resulü Ekrem Efendimiz'in vekilidir."

Oysa ki, Hoca'nın sözlerini tatbiki kalkışmak, millî egemenliği, vicdan hürriyetini kaldırmaya çalışmaktı. Bundan başka Hoca'nın malûmat hazinesi, Yezitler zamanında yazdırılmış ve istibdat idaresine mahsus formülleri kapsamıyor muydu? O halde kavramı ve anlamı, artık herkesçe tamamen anlaşılmalı olan devlet ve hükûmet tabirlerini ve millet meclisleri vazifelerini, din ve şeriat kisvelerine bürüyerek kim ve ne için aldatılacaktır? Hakikat bundan ibaret olmakla beraber, o gün İzmit'te, basın mensuplarıyla bu konu üzerinde, daha fazla karşılıklı konuşma gerekli görülmedi.

Cumhuriyetin ilânından sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükûmet tabirinden dinsizlik mânası çıkarmaya eğilimli ve vesileci olanlara fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini mânasız kılan bir tabirin girişine müsamaha olunmuştur. Kanunun, gerek 2. ve gerek 26. maddelerinde,

gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve Cumhuriyet idaremizin çağdaş karakteriyle uyuşmayan tabirler, inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için sakınca görmediği tavizlerdir. Millet, Anayasamızdan, bu fazlalıkları ilk münasip zamanda kaldırmalıdır. 1927 (Nutuk II, s. 714-717)

Biz de, uygulanamayacak fikirleri, nazârî birtakım teferruatı yaldızlayarak, bir kitap yazabilirdik; öyle yapmadık. Milletin maddî ve manevî yenileşme ve gelişmesi yolunda yaptığımız işlerle, söz ve nazariyattan önce davranmayı tercih ettik. Bununla beraber, "Egemenlik millettir", "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin haricinde hiçbir makam, millî mukadderata hâkim olamaz", "Bütün kanunların düzenlenmesinde, her nevi teşkilâtta, idarenin bütün teferruatında, genel eğitimde, iktisadî işlerde, millî egemenlik esasları dahilinde hareket olunacaktır", "Saltanatın kaldırılması hakkındaki karar değişmez kuraldır" gibi bilinmesi lâzım gelen mühim noktalar ve mahkemelerin düzeltileceği ve bütün kanunlarımızın hukuk biliminin ilerlemelerine göre yeni baştan düzenlenip tamamlanacağı, âşar usulünün değiştirileceği, millî bankaların sermayesinin artırılacağı, muhtaç olduğumuz demiryollarının yapımına, öğretim birliğine derhal girişileceği ve fiilî askerlik hizmet süresinin indirileceği, memleketin bayındır hale getirileceğine çalışılacağı vb. gibi önemli ve acele ihtiyaçlar prensiplerden hariç kalmamıştı. 1927 (Nutuk II, s. 719)

1 Kasım 1922 günü, Osmanlı Saltanatı'nın kaldırılmasına dair önerileri görüşmek üzere toplanan Anayasa, Şeriye ve Adalet Komisyonlarının ortak toplantısında söylemiştir: Egemenlik ve saltanat, hiç kimse tarafından hiç kimseye ilim icabıdır diye görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanlıları, zorla Türk milletinin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu zorla el koyuşlarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk milleti bu mütecevizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittidir. Söz konusu olan, millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız? meselesi değildir. Mesele, zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabîi görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir. 1922 (Nutuk II, s. 691)

Millî egemenlik esasına dayanan ve bilhassa cumhuriyet idaresine malik bulunan memleketlerde siyasî partilerin mevcudiyeti tabîidir. Türkiye Cumhuriyeti'nde de, birbirini denetleyen partilerin doğacağına şüphe yoktur. 1924 (Atatürk'ün S.D.III. s. 77)

Millî egemenlik esasına dayanan temsîlî bir hükûmette, kamuoyu büyük rol oynar. Basın ve toplantı hürriyetleri olmadan ve umuma ait işler hakkında geniş bir tenkit sahası bırakılmadan, kamuoyu vazifesini yapamaz. Millî egemenlik ve temsîlî hükûmet fikrinin yayılması ve yükselmesi, ancak kamyonun faaliyeti ile mümkündür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 59; 477-478)

Tabiat insanları türetti; onları kendine taptırdı da. Ancak, insanların dünyada yaşayabilmeleri için, onların tabiata egemenliğini de şart kıldı. Tabiata egemen olmasını bilemeyen yaratıklar, varlıklarını koruyamamışlardır. Tabiat onları, kendi unsurları içinde ezmekten, boğmaktan, yok etmekten ve ettirmekten çekinmemiştir. 1935 (Atatürk'ün S.D.II, s. 279)

Demokrasi ilkesi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu suretle demokrasi ilkesi, siyasî kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükûmet şekli Cumhuriyettir. 1930 (Afetinan M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 29; 397-398)

Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması, ancak ve ancak, tam ve kesin anlamıyla millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası, millî egemenliktir. Toplumumuzda, devletimizde hürriyet sonsuzdur. Ancak, onun hududu, onu sonsuz yapan esasın korunmasıyla mevcut ve çevrilidir. Bir insan, belki kendi arzusuyla şahsî hürriyetini yok etmek ister; fakat bu teşebbüs koca bir milletin hayatına ve hürriyetine zarar verecekse, muazzam ve şerefle dolu bir millet hayatı bu yüzden sönecekse ve o milletin çocukları ve torunları bu yüzden yok olacaksa bu teşebbüsler hiçbir vakit meşru ve kabule değer olamaz. Ve hele böyle bir hareket hiçbir vakit hürriyet namına müsamaha ile telâkki edilemez. Hiç şüphe yok, devletimizin ebedî müddet yaşaması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mutluluğu için, hayatımız, namusumuz, şerefimiz, geleceğimiz için ve bütün kutsal kavramlarımız ve nihayet her şeyimiz için mutlaka en kiskanç hislerimizle, bütün uyanıklığımızla ve bütün kuvvetimizle millî egemenliğimizi muhafaza ve müdafaa edeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 298)

Millî emeller, millî irade, yalnız bir şahsın düşüncesinden değil, bütün millet fertlerinin arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95)

Yeni Türkiye Hükümetinin öz cevheri millî hâkimiyettir. Milletten kayıtsız ve şartsız hâkimiyetidir. (1923)

Korku üzerine hâkimiyet bina edilemez. Toplara istinad eden hâkimiyet pâyidar olmaz. Böyle bir hâkimiyet ve diktatörlük ancak ihtilâl zuhurunda muvakkat bir zaman için lâzım olur. (Mart 1930)

Bir an için farz edelim ki, Türkiye, söz konusu vazifeyi kabul etsin.. Bütün İslâm âlemini bir noktada birleştirerek sevk ve idare etmek gayesine yürüsün ve muvaffak dahi olsun! Pekâlâ ama, uyruğumuz ve idaremi altına almak istediğimiz milletler, derlerse ki, bize büyük hizmetler ve yardımlar yaptınız, teşekkür ederiz. Fakat, biz bağımsız kalmak istiyoruz. Bağımsızlık ve egemenliğimize kimsenin müdahalesini uygun görmeyiz! Biz kendi kendimizi sevk ve idareye muktediriz! O halde, Türkiye halkının bütün çalışma ve fedakârlığı, sadece bir teşekkür ve dua almak için mi göze alınacaktır? Görülüyor ki, bir boş heves için, bir kuruntu ve hayal için, Türkiye halkını mahvetmek istiyorlardı. Hilâfet ve halifeye vazife ve salâhiyet vermek fikrinin mahiyeti bundan ibaretti.

Halka sordum: Bir İslâm devleti olan İran veya Afganistan, halifenin herhangi bir yetkisini tanır mı? Tanıyabilir mi? Haklı olarak tanıyamaz; çünkü devletin bağımsızlığını, milletin egemenliğini zedeler. Millete, şunu da ihtar ettim ki, kendimizi cihanın hâkimi zannetmek dalgınlığı, artık devam etmemelidir. Hakikî mevkiimizi, dünyanın vaziyetini tanımamaktaki dalgınlıkla, ihtiyatsızlara uymakla milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir! Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz! 1923 (Nutuk II, s. 712)

Millî egemenlik kuralı, hilâfetsiz Türk Cumhuriyeti ile en mükemmel şekline ulaştırıldı. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 531)

MİLLİ KÜLTÜR, KÜLTÜR

Millî kültürün her çağırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyeti'nin temel dileği olarak temin edeceğiz. (1932, Ankara) ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri I, S. 358, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 390)

Kültür dediğimiz zaman bir insan cemiyetinin, devlet hayatında fikrî hayatında, iktisat hayatında yapabilecekleri şeylerin muhassalasını (toplamını) kastediyoruz ki, medeniyet de bundan başka bir şey değildir. (1929)

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hattâ bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık dâvalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülmez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçüsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müsbet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müsbet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

Milliyetin çok bariz vasıflarından biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, herşeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz. (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, S. 39)

Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi, yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve teknik sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, özetle bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Netice yalnız maddî güçlerin değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve kültürel kuvvetin üstünlüğünü görünür hale getirir. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddî ve manevî varlığıyla mağlûp edilmiş sayılır. Böyle bir akıbetin ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş, yalnız savaş alanında bulunan orduya münhasır kalmaz. Asıl, ordunun mensup olduğu millet feci akıbetlere uğrar. Tarih, başlarındaki tacıdarların, haris politikacıların birtakım hayalî emellerle, vasıtası durumuna düşen müstevli orduların, müstevli milletlerin uğradığı bu nevi feci akıbetlerle doludur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 178)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana

siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Bir ulusun dili, bütün bilim kavramlarını oluşturacak şekilde gelişmemişse, o ulusun bilim ve kültür alanında bir varlık göstermesi beklenemez. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. 1924

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Cilt II, s.318)

-İşte memleketi kurtardınız. Şimdi ne yapmak istersiniz? şeklindeki bir soruya verdiği cevap: -Millî Eğitim Bakanı olarak millî kültürü yükseltmeye çalışmak, en büyük emelimdir. 1923 (Tarih IV, Türkiye Cumhuriyeti, Haz: T.T.T.C, 1931, s.247)

1922 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi fahrî profesörlüğüne seçilmesi hasebiyle, adı geçen fakültenin Profesörler Kurulu'na gönderdiği teşekkür telgrafı: "Türk kültürünün odağı olan fakültenizin fahrî profesörlüğüne seçilmemden dolayı meclisinize teşekkür ederim. Eminim ki, millî bağımsızlığımızı bilim alanınızda fakülteniz tamamlayacaktır. Bu şerefli gelişmenin oluşmasını üstlenen kurulunuz arasında bulunmak bence övünç nedenidir." 1922 (Atatürk'ün S.D.V, s.139)

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından şahsına profesörlük mertebesi verilmesi hasebiyle adı geçen fakültenin Profesörler Kurulu Başkanlığı'na gönderdiği teşekkür telgrafından: "Millî bağımsızlık, millî kültür ile eş olması nedeniyle bulunmakta olduğunuz öğretim kürsülerinde memleketin siz bilim adamları da hiç şüphesiz aynı çaba ve savaşın kahramanlarıdır. Bu nedenle değerli hizmetlerinizin daima artıcı ve verimli başarılarla devamını ve yükselmesini temenni eder ve bana verdiğiniz fahrî profesörlüğü içten övünç nedeni ve bir yüksek rütbe olarak kabul ettiğimi tekrar teşekkürlerimle beraber saygı ile bildiririm efendim." 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s.146-147)

Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur. (İlköğretim Mecmuası, Cilt: 4, Sayı:61, 1940)

Bizim milletimiz esasen demokrattır. Kültürünün, geleneklerinin en derin maziye ait dönemleri bunu doğrular. Bizim yapabileceğimiz bir şey varsa, bu fitrî karakterin gereklerini yapay bir şekilde menetmek isteyenleri ortadan kaldırmaktır. (Vasfi Raşid Sevig, Türkiye Cumhuriyeti Esas Teşkilât Hukuku, 1938, Cilt: I, s. 329)

Mülkiyelilerin bağlılık ve saygı telgrafına cevabından: Bana içten sevgilerini haykıranlar, yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamıyla millet olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk Devleti kurmak için insanlık fedakârlıklarının hiçbirini kendilerinden esirgemeyen, kültür, idare, intizam, devlet anlamlarını en son ilmî telâkkiye göre billûrlaştırmaya çalışmış ve çalışan yüksek arkadaşlarımdır. 1935 (Ulus gazetesi, 12. 12. 1935)

"Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı

ve büyük uygar kabiliyeti bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek uygarlık ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır. Ne mutlu Türk'üm diyene!”

“Kadınlarımız için asıl mücadele alanı, asıl zafer kazanılması gereken alan, biçim ve kılıkta başarıdan çok, ışıkla, bilgi ve kültürle, gerçek faziletle süslenip donanmaktır. Ben muhterem hanımlarımızın Avrupa kadınlarının aşağısında kalmayacak, aksine pek çok yönden onların üstüne çıkacak şekilde ışıkla, bilgi ve kültürle donanacaklarından asla şüphe etmeyen ve buna kesinlikle emin olanlardanım.”

Şunu ilâve edeyim ki, Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihî olarak bildiğim için, Türk kızlarından birinin dünya güzeli seçilmiş olmasını, çok tabii buldum. Fakat, Türk gençlerine bu münasebetle şunu da hatırlatmayı lüzumlu görürüm: Övünç duyduğumuz tabii güzelliğinizi sağlıklı biçimde muhafaza etmesini biliniz ve bu yolda uyanık bir gelişmenin arasız gerçekleşmesini ihmâl etmeyiniz. Bununla beraber, asıl uğraşmaya mecbur olduğunuz şey, analarınızın ve atalarınızın oldukları gibi, yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 3.8.1932)

“Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir.”1931, Aydın Türk Ocağı.

Süngü ile, silâhla, kanla elde ettiğimiz zaferden sonra, kültür, ilim, fen, ekonomi gibi alanlarda zafer kazanmak için çalışacağız. Milleti refah ve mutluluğa götürecektir bu alanlarda güvenle, başarıyla yürüyebilmek ise, yalnız bir şarta bağlıdır. Bu şart bulunmazsa o alanlarda başarılarımız imkânsızdır. Bu şart şudur: Millet, doğrudan doğruya kendi egemenliğine kendisinin sahip olmasıdır! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.135)

Ben o adamım ki ordunun memleketi, milleti muhakkak bir neticeye götürebileceği noktalarda emir veririm. Fakat ilim ve bilhassa sosyal ilim sahasına dahil işlerde ben emir vermem. Bu alanda, isterim ki bana bilginler doğru yolu göstereyim. Onun için, siz kendi ilminize, kültürünüze güveniyorsanız, bana söyleyiniz. Sosyal ilmin güzel yönlerini gösteriniz, ben takip edeyim. 1923 (Ahmet Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, s. 316)

Asıl uğraşmaya mecbur olduğumuz şey, analarımızın ve atalarımızın oldukları gibi yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır. (AKDİTK., Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara, 1997, Cilt III, s.133)

“Şimdi arkadaşlar, ekonomik hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki ben ekonomik hayat denince, ziraat, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafia (bayındırlık) işlerini birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül (bütün) sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil (bağımsız) hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinesin de, devlet, fikir ve ekonomik hayat mekanizmaları, birbirine tâbidirler. O kadar ki cihazlar birbirine uyarak aynı âhenkte çalıştırılmazsa, hükûmet makinesinin motris (önde gelen sürükleyici) kuvvet israf edilmiş olur; ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet fikir ve ekonomi sahaslarındaki faaliyet ve başarılar neticelerinin hâsılası ile ölçülür” 1937

Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, ekonomi ve ilim ve kültür zaferleri olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar kazandığı zaferler, memleketimizi gerçek kurtuluşa yöneltmiş sayılmaz. Bu zaferler, ancak gelecek zaferimiz için kıymetli bir zemin

hazırlamıştır. Askerî zaferlerimizle gururlanmayalım. Yeni ilim ve ekonomi zaferlerine hazırlanalım. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 72)

Büyük millî disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul haline getirilmesine, ayrıca itina ve himmet edileceğine şüphem yoktur. (1937)

Bir millet kültür ordusuna malik olmadıkça, muharebe meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin o zaferlerin sürekli neticeler vermesi ancak kültür ordusunun varlığına bağlıdır. Bu ikinci ordu olmadan birinci ordunun verimli sonuçları kaybolur. 1923 (M.E.İ.S.D. I, S. 17)

Memleketi ilim, kültür, iktisat ve bayındırlık sahasında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lâzımdır. Bu kutsal amaçları elde etmek için savaşan aydın kuvvetlerin arasında öğretmenler en mühim ve nazik yeri almaktadırlar. 1923 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 487)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Subay, yalnız askere savaş vasıtalarını öğreten ve ona harpteki vazifesini gösteren bir insan değildir. O, insani ve millî hisleri de işler ve gereğinde düşman karşısında silah kadar tehlikeli bir duruma getirir. Bizim askerimiz kışlaya işlenecek bir ham madde olarak gelir. Kışladan ayrıldığı zaman da geldiğinden çok farklı bir durumda ayrılır. Kazanmış, yükselmiş, kuvvetlenmiş olarak evine döner. Kışla bizde sadece bir harp öğretim yeri değil, aynı zamanda bir kültür ocağı, bir sanat okuludur ve böyle olmakla da memlekete yaptığı hizmet ölçülemeyecek kadar büyüktür. (E. Ziya Karal, ATATÜRK'ten Düşünceler, Ankara, 1981, s. 112)

Büyük millî disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul hâline getirilmesine, ayrıca itina ve dikkat edileceğine, şüphem yoktur. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 420)

Savaş, nihayet meydan savaşı sadece karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan savaşı milletlerin bütün varlıklarıyla, bilim ve teknik alanındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, kültürleriyle kısacası bütün maddi ve manevi güç ve nitelikleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir sınav alanıdır. Bu alanda, milletlerin gerçek güç ve kıymetleri ölçülür. Sonuçta yalnız maddi güçlerin değil, bütün güçlerin özellikle ahlaki ve kültürel gücün üstünlüğü kesinlikle ortaya çıkar. Bu sebeple meydan savaşında yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddi ve manevi varlığıyla yenilmiş sayılır. Böyle bir sonucun ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş sadece savaş alanındaki orduya ait olamaz. Aslında, ordunun mensup olduğu millet feci sonuçlara uğrar. Tarih, birtakım boş hayallerle, başlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların oyuncağı durumuna düşen istilacı orduların, istilacı milletlerin uğradığı bu çeşit feci sonuçlarla doludur.

Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan

mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Şimdiye kadar takibolunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin gerilemesinde en mühim etken olduğu kanaatindeyim. Onun için millî terbiye programından bahsederken eski devrin hurafatından ve yaradılışımızla hiç de münasebetli olmayan yabancı fikirlerden, Doğudan ve Batıdan gelen tesirlerden tamamen uzak millî seciye ve tarihimize mütenasip bir kültür kastediyorum. Çünkü millî dâvamızın inkişafı ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Lâlettayın bir yabancı kültürü şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin neticelerini tekrar ettirebilir. Kültür zeminle mütenasiptir. O zemin milletin seciyesidir. (15 Temmuz 1921)

Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Bu sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında birçok vesilelerle eser halinde tesbit edilmiştir. 1936

Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mâna çıkarmak, uyanık davranmak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir. (1936)

Bir millî terbiye programından bahsederken, millî karakter ve tarihimize mütenasip bir kültür kastediyoruz. (Temmuz 1924)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetaesi bu son yılların eseridir.1935

Türk Milleti, ancak varlığını derin ve sağlam kültür sınırlarıyla çizdikten sonradır ki onun yüksek kapasitesi ve fazileti milletlerarasında tanınır. Türk Milletine fitrî rengini veren bu inkılâplardan herbiri çok geniş tarihi devirlerin öğünebileceği büyük işlerden sayılsa yerindedir. (1935)

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannederim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre, medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

Memleketimizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün mesaimiz Türkiye’de çağdaş, bu nedenle batılı bir hükûmet vücuda getirmektir. Medeniyete girmek arzu edip de, batıya yönelmemiş millet hangisidir? Bir istikamette yürümek azminde olan ve hareketinin, ayağında bağlı zincirlerle güçleştirildiğini gören insan ne yapar? Zincirleri kırar, yürür! 1923 (Atatürk’ün S.D.III, s. 68)

Yalnız siz, kültür ordusu mensupları, sizleri bağlı olduğunuz ordunun kıymet ve kutsiyetini anlatmak için şunu söyleyeyim ki sizler ölen ve öldüren birinci orduya niçin öldürüp niçin öldüğünü öğreten bir ordunun fertlerisiniz. 1923 (M.E.İ.S.D. I, S. 17)

Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk tarihini doğru temelleri üstüne kurmak, öz Türk diline değeri olan genişliği vermek için candan çalışılmakta olduğunu söylemeliyim. 1934 (Aydın Tarihi, Sayı: 12, 1934, s. 23)

Herhangi bir yabancı kültür, şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur. O ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla her karşıt düşünceye karşı şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir. Yeni neslin milli ruhuna bu özellik ve yeteneklerin aşılması çok önemlidir. Sürekli ve müthiş bir mücadeleden ibaret olan hayat, bağımsız ve mutlu olmak isteyen her milletten bu özellikleri şiddetle istemektedir. .. Gelecek için hazırlanan vatan çocuklarına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmemelerini; sabır ve metanet ile çalışmalarını; çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının öğrenimlerini tamamlamaları için her fedakarlığı göze almalarını tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkar olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silahıyla olduğu gibi aklıyla da mücadele etmek zorunda olan milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. (1921, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 19-21)

Alemdar Mustafa Paşa ile Mustafa Reşit Paşa'yı severim, fakat Alemdar'ın biraz kültürü olsa idi Cumhuriyet ilân ederdi. Mustafa Reşit Paşa'nın biraz kültürü, Alemdar'ın kudreti birleştirilseydi, ben tarihe başka bir vazife ile girerdim. (Enver Behnan Şapolya, Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, S. 532)

Türkiye Cumhuriyeti çocukları, kültürel insanlardır. Yani hem kendileri kültür sahibidirler, hem de bu özelliği muhitlerine ve bütün Türk milletine yaymakta olduklarına kanidirler. 1936 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., S. 261-62)

Bir milletin kültürü yükseldikçe kişisel hürriyetin uygulama sahaları genişler ve çoğalır. (ÂFETİNAN, A., Medeni Bilgiler ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, AKDYYK., Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2000, s.550)

Bizim milletimiz esasen demoktrattır. Kültürünün, geleneklerinin en derin maziye ait dönemleri bunu doğrular. Bizim yapabileceğimiz bir şey varsa, bu fitrî karakterin gereklerini yapay bir şekilde menetmek isteyenleri ortadan kaldırmaktır. (Vasfi Raşid Sevig, Türkiye Cumhuriyeti Esas Teşkilât Hukuku, 1938, Cilt: I, s. 329)

Görüyorsunuz ki, Balkan milletleri yakın maziden ziyade uzak ve derin mazinin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Binbir türlü beşerî ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hâdiselerin bıraktığı dargın izlerle, geçmiş zamanlarda gevşetilmiş, hattâ unutturulmuş olan gerçek bağların kuvvetlendirilmesi lüzumlu ve faydalı olduğu, yeni insanî devre girdik. Bir an için, bütün bu maziye gömülmüş olan hatıralardan vazgeçsek bile, bugünün gerçek gerekleri, Balkan milletlerinin, devrin hürmet ve riayete mecbur kıldığı yepyeni şartlar ve kayıtlar ve geniş bir zihniyet altında birleşmelerindeki faydanın büyük olduğunu göstermektedir. Balkan birliğinin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasî bağımsız varlığa saygı ile dikkat ederek ekonomik sahada, kültür ve medeniyet yolunda işbirliği yapmak olunca, böyle bir eserin bütün medenî insanlık tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 272 – 273)

Dünyada şimdiye kadar, başka başka milletlerin birlik yaptıkları ve asırlarca beraber yaşadıkları, tarihte görülmüştür. Bizim kurmak istediğimiz birliğin, tarihte geçmiş olan birliklerin çok üstünde olmasını isteriz. Tarihi bu kadar yüksek bir idealin esas temel taşı, yalnız geçici politika esaslarında kalmaz. Bunun, esas temel taşları lâzımdır ki, kültür ve ekonomi cevheriyle dolu olsun. Çünkü kültür ve ekonomi, her türlü siyasete yön veren esaslardır. 1937 (Atatürk'ün S.D.II, s. 285)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamlarız. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Bir milletin kültürü yükseldikçe kişisel hürriyetin uygulama sahaları genişler ve çoğalır. (ÂFETİNAN, A., Medeni Bilgiler ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, AKDITYK., Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2000, s.550)

Devlet bünyesinde yüzyıllar boyu derin idari ihmallerin neden olduğu yaraları iyileştirmede verilecek emeklerin en büyüğünü hiç kuşku yok ki irfan yolunda göstermemiz lazımdır. Şimdiye kadar uygulanan eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin geri kalmasında en önemli etken olduğu kanısındayım. Onun için bir milli eğitim programından söz ederken, eski devrin boş inançlarından ve yaratılışımızla hiç ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, milli karakterimiz ve milli tarihimize uyumlu bir kültür kastediyorum. Çünkü milli dehamızın gelişmesi ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir.

Beşeriyette, en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan hayatla ve kanla karşılaşmak, kendileri için alında yazılı olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu topluma anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı, edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır.

Bunun içindir ki Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, edebiyat öğretiminde şu noktalara, bilhassa ehemmiyet ve kıymet vermelidir:

a) Türk çocuğunun kafasını, fitrî yaradılışındaki dikkat ve itinaya göre oluşturmak. Bu, Cumhuriyetin sıhî düzeni ile alâkadar olan vekâlete de yönelen bir vazifedir.

b) Güzel muhafaza edilen Türk kafa ve zekâlarını açmak, yaymak, genişletmek. Bu, bilhassa Kültür Bakanlığı'nın vazifesidir. Bununla birlikte olarak, istidatlı Türk çocuk kafalarına müspet ilim ve maddî teknik mefhumlarını, yalnız nazarî olarak değil, aynı zamanda pratik vasıtalar ile de yerleştirmek.

c) Bir taraftan da, Türk kafalarındaki kabiliyetleri, Türk karakterindeki sağlamlıkları, Türk duygularındaki yükseklik ve genişlikleri, kendilerini hiç zorlamadan, tabîî bir tarzda ve olduğu gibi ifadeye onları alıştırarak. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Türk'e ev ve bark olan her yer sağlığın, temizliğin, güzelliğin, çağcıl kültürün örneği olacaktır. (TBMM 5. Dönem 1. Toplanma Yılına Açarken, 1 Kasım 1935, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 402)

MİSAK-I MİLLÎ

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabîî neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde

edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabîi ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Kurtuluş kuralımız olan Misak-ı Millî'yi tarih sayfasına yazan, milletin demir elidir. Elde edilecek neticeye de milletin kendisi gözcü olacaktır. Millet, yalnız kendi kolları ve kendi kanıyla değil, aynı zamanda kendi başı ve kendi dimağıyla kazandığı egemenlik ve bağımsızlık cevherini, son felâkete kadar büyük bir saflık ve dalgınlıkla kendisine rehber tanıdığı ve derin bir teslimiyetle hayatını koruyucu saydığı şahıs ve yönetim şekillerine artık emniyet edemez. Millet, bundan sonra, hayatına, bağımsızlığına ve bütün varlığına bizzat kendisi gözcü olacak ve vatanın her tarafında yine yalnız kendisi ve kendi iradesi egemen olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 296-297)

Millî mücadelenin maksat ve gayesi tam istiklâlini ve kayıtsız-şartsız egemenliğini sağlamak ve sürdürmektir. Millet, dış istiklâlini kazanmak için, lâzım gelen hattı hareketini misakı millî ile ifa etmiştir. Millî hakimiyetini elde edebilmek için, takibi lâzım gelen hareket hattını da Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile tesbit etmiştir. (1923)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamiyle maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkelere erişmek için değil, fakat ulaşmak hulyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayatî olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

Misakı Millî ismi altında tanıyarak gerçekleşmesi uğrunda bütün milletin ömrünü tüketmeyi göze aldığı kurtuluş beratımızın kudret, kuvvet ve niteliği ne ise 1 Kasım kararının da kıymet ve ehemmiyeti odur. Misakı Millî vatanın dış düşman karşısındaki vaziyet ve yerini tesbit eden bir kural olduğu gibi, 1 Kasım 1922 kararı da asırlardan beri cahillik ve şaşkınlığın koruyucusu, düşkünlük ve uğursuzluğun babası bulunan ve milletimiz için dahilî ve daimî bir düşman olan, ferdî saltanata ve onun temsil ettiği uğursuz bir idare şekline yönelmiş bir mukaddes silâhtir. Asırlarca ve asırlarca müddet mert ve kahraman bir azme belirti sahası olmuş bir vatani düşmana teslim etmek cüretini gösterenler, o cüreti ancak o idarenin ruhunda, şeklinde ve mahiyetinde bulmuşlardı. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, S. 297)

MÜZİK

Müzik yaşamın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir. (1925, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 243)

Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. (1934, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 396)

“Yaşamda müziğe gerek var mıdır? Yaşamda müziğe gerek yoktur. Çünkü yaşamın kendisi müziktir. Müzikle ilişkisi olmayan yaratıklar insan değildir. Eğer söz konusu edilen yaşam, insanın yaşaması ise müzik elbette vardır. Müziksiz yaşam zaten olmaz. Müzik yaşamın neşesi, ruhu, gülüşü ve her şeyidir.”

Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak, bunda en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir. Bir ulusun yeni değişikliğine ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. Bugün dinletmeye yeltenilen musiki, yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkca bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak bu düzeyde, Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir. 1934 (Ayın Tarihi, Sayı 12, 1934. s. 23)

Atatürk tarafından yazdırılmış bir nottan: Bir millet çok şeyde inkılâp yapabilir ve bunların hepsinde de muvaffak olabilir; fakat, musiki inkılâbıdır ki, milletin yüksek gelişiminin işaretidir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 5.9.1936)

Güzel sanatlar terimini, Türkler zannediyorum pek haklı olarak 1-Musiki, 2-Resim, 3-Heykeltraşlık, 4-Edebiyat, 5-Mimarlık, 6-Rakstan oluşmuş saymışlardır. Bu dal, insan topluluklarının yüksek niteliğini belirlemede çok büyük önem taşır. Bu yüksek kıymet, yüksek incelik, maharet, ince kabiliyet ve işte bunların hepsini yapabilmek, sanatkârlığın birleşmiş ifadesidir. Bu mesele üzerinde bizim de, çocuklarımızın da esaslı olarak durmanız lâzımdır. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10.11.1941)

Hayatta musiki lâzım mıdır? Hayatta musiki lâzım değildir; çünkü hayat musikidir. Musiki ile alâkası olmayan yaratıklar insan değildirler. Eğer söz konusu olan hayat, insan hayatı ise musiki mutlaka vardır. Musikisiz hayat, zaten mevcut olamaz. Musiki hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir. Yalnız musikinin nev'i, üzerinde düşünmeye değer. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 231-232)

Atatürk tarafından yazdırılmış bir nottan: Bir millet çok şeyde inkılâp yapabilir ve bunların hepsinde de muvaffak olabilir; fakat, musiki inkılâbıdır ki, milletin yüksek gelişiminin işaretidir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 5.9.1936)

Eski musikiyi batı musikisine üstün çıkarmak için çalışanlar bir ufak gerçeği fark edemez görünürler. Bu gerçeği kısaca ifade etmek lâzım gelirse diyebiliriz ki, bütün bu canlandırma işinde ele alınan musiki parçaları, Türklerin herhangi bir âyinde, şenlikte bütün maddî ve hissî kabiliyetlerini yüksek derecede kullanarak oynamalarına yarayan nağmelerdir. Bu fasıldan olan musikiyi bugünün dans parçaları gibi saymakta hata yoktur. Ancak, bugünkü Türk kafası musikiyi düşündüğü zaman yalnız basit oyunlara yarayacak, insanlara basit ve geçici heyecan verecek musiki aramıyor. Musiki dendiği zaman, yüksek duygularımızın, hayat ve hâtıralarımızın ifadesini bulan bir musiki istiyoruz. Bugünkü Türkler musikiden, diğer yüksek ve hassas cemiyetlerin beklediği hizmeti bekliyor. İşte bu bakımdan klâsik Osmanlı musikisini canlandırmaya çalışanların çok dikkatli bulunmaları gerekir. Biz, bir Türk bestesini dinlediğimiz zaman ondan geçmişin uyanma bırakması lâzım gelen hikâyesini kalbimize giren oklar gibi duymak isteriz. Acı olsun, tatlı olsun biz, bir beste dinlerken ve farkında olmaksızın hislerimizin incelir olduğunu duymak isteriz. Bütün bunlardan başka musikiden beklediğimizin maddî, fikrî ve hissî uyanıklık ve çevikliğinin takviyesi olduğuna şüphe yoktur. Yeni şairlerimizden, ediplerimizden, musiki bilginlerimizden ve bilhassa ses sanatkârlarından istediğimiz ve aradığımız budur. 1938 (Kemal Ünal, Ulus gazetesi. 10. 11. 1939)

Çankaya'da müzisyenlere söylemiştir : Osmanlı musikisi, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki büyük inkılâpları terennüm edecek kudrette değildir. Bize yeni bir musiki lâzımdır ve bu musiki özünü halk musikisinden alan çok sesli bir musiki olacaktır. İtiyat dediğiniz şeye gelince, sizin Osmanlı musikinizi Anadolu köylüsü dinler mi? Dinlemiş mi? Onda o musikinin itiyadı yoktur. 1934 (A.Adnan Saygun, Atatürk ve Musiki, s. 48-49)

Bizim hakikî musikimiz, Anadolu halkında işitilebilir. 1930 (Aydın Tarihi, Sayı: 73, 1930)

Bu gece burada güzel bir tesadüf eseri olarak şarkın en seçkin iki musiki topluluğunu dinledim. Fakat, benim Türk duyguları üzerindeki gözlemim şudur ki, artık bu musiki, bu basit musiki, Türk'ün çok açık ruh ve hissini tatmine kâfi gelemez. Şimdi karşıda medenî dünyanın musikisi de işitildi. Bu ana kadar şark musikisi denilen terennümler karşısında cansız gibi görünen halk, derhal harekete ve faaliyete geçti. Hepsi oynuyorlar. Bu pek tabiidir. Hakikaten, Türk yaradılıştan şen ve neşelidir. Eğer onun bu güzel huyu bir zaman için fark olunmamışsa, kendinin kusuru değildir. Kusurlu hareketlerin acı, felâketli neticeleri vardır. Bunu fark etmemek, kabahattir. İşte Türk milleti bunun için gamlandı. Fakat, artık millet hatalarını kanı ile düzeltmiştir; artık gönlü rahattır, artık Türk şendir, yaradılışında olduğu gibi. Artık Türk şendir, çünkü ona ilişkin tehlikeli olduğu tekrar ispat istemez, kanaatindedir. Bu kanaat aynı zamanda temennidir. 1928 (M.E.İ.S.D.I,s. 32-33)

Musikisiz devrim olmaz. (Falih Rıfki Atay, Çankaya 1969, s. 410)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetesini bu son yılların eseridir.1935

Bizler alaturka müziğe alışmışız; ama, yeni nesiller alafranga müziğe alışmalıdırlar. (Kâzım Özalp, Özalp Atatürk'ü Anlatıyor, Milliyet gazetesi, 27. 11. 1969)

Biz, çok defa, bu musikinin tam haysiyetini bulamıyoruz. İşte bu dinlediğimiz, hakiki Türk musikisidir ve hiç şüphesiz, yüksek bir medeniyetin musikisidir. Bu musikiyi, bütün dünyanın anlaması lâzımdır. Fakat, onu bütün dünyaya anlatabilmek için, bizim milletçe, bugünkü medenî dünyanın seviyesine yükselmemiz lâzımdır. (Mesut Cemil Anlatıyor: Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk II, 1954, Der : N.A. Banoğlu, s. 52)

Çocuklarımızın ve gelecek nesillerin musikisi, batı medeniyetinin musikisidir. (Falih Rıfki Atay, Çankaya, 1969,s.410)

Biz batınınkini hürmetle dinlediğimiz gibi, bizim musikimiz de bütün dünyada hürmetle dinlenecek bir halde olmalıdır. (Osman Ergin, Hafız Yaşar Okur'dan naklen, Türkiye Maarif Tarihi, Cilt: 5, 1943, s. 1534-1535)

Sanat, güzelliğin ifadesidir. Bu ifade sözle olursa şiir, nağme ile olursa musiki, resim ile olursa ressamlık, oyma ile olursa heykeltıraşlık, bina ile olursa mimarlık... olur. (Ahmet Cevat Emre, Muhit Mec., Sene : 1, No : 2, 1928, s. 84)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî

nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Nazilli Kumaş Fabrikası'nda, işleyen makineleri incelerken söylediği söz: İşte, halka hayat veren gerçek musiki! 1937 (Afetinan, Ayın Tarihi, No: 47, 1937, s. 52)

ORDUMUZ

Ordumuz, Türk birliğinin, Türk kudret ve kabiliyetinin, Türk vatansaverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir.

Ordumuz; Türk topraklarının ve Türkiye idealini gerçekleştirmek için sarf etmekte olduğumuz sistemli çalışmaların yenilmesi imkansız güvencesidir.

Gerek askerlik, gerekse siyaset hayatımın bütün devir ve safhalarını dolduran mücadelelerimde daima hareket düsturum millî iradeye dayanarak milletin, vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. (1920)

Yabancı bir ressamın yaptığı yağlıboya portresinde, bazı arkadaşlarının benzeyişte kusur bulmaları üzerine söyledikleri: Olabilir! Fakat inanır mısınız, bu portre bir aralık bana son derece benzemişti; fakat, üstat durmasını bilmedi! Sanatkârlar, komutanlar gibi durmasını bilmelidirler; aksi takdirde vardıkları başarı düzeyinden iniş başlar. (Atatürk'ten B.H., s. 39)

Beşeriyette, en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan hayatla ve kanla karşılaşmak, kendileri için alında yazılı olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu topluma anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı, edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır.

Bütün bu muvaffakiyet, yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün muvaffakiyet, bütün milletin azim ve imanı ile çalışmasını birleştirmesi neticesidir. Kahraman milletimizin ve seçkin ordumuzun kazandığı başarı ve zaferlerdir. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 76-77)

Kahraman Türk ordularının kazandıkları büyük zaferlerde şahsıma düşmüş olan vazifeleri yapabilmişsem çok bahtiyarım. Yalnız bu noktada bir gerçeği açıklamak için söyleyeyim ki, benim ordularımızı yönelttiğim hedefler, esasen ordularımın her erinin, bütün subaylarının ve komutanlarının görüşlerinin, vicdanlarının, azimlerinin, ülkülerinin yönemiş olduğu hedefler idi. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 228)

Gelecekte, millet hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bütün millet fertlerinin borcudur. Gerçekten, vatanımıza ve bağımsızlığımıza göz dikenlere yalnız askerlikçe üstün gelmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların her türlü ümitlerini kırarak şekilde siyaset, idare ve ekonomi bakımlarından kuvvetli olmak lâzımdır. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 46)

“Bir ulusun asker ordusu ne kadar güçlü olursa olsun, kazandığı zafer ne kadar yüce olursa olsun, bir ulus ilim ordusuna sahip değilse, savaş meydanlarında kazanılmış zaferlerin sonu olacaktır. Bu nedenle bir an önce büyük, mükemmel bir ilim ordusuna sahip olma zorunluluğu vardır.”

Yürümekte olduğumuz yenilik, gelişme ve medeniyet yolunda sizlerden oluşan bir Türk ordusuna dayandıkça, mutlaka muvaffak olacağımıza imanım tamdır. Şimdiye kadar olduğu gibi, birbirimize dayanarak ve hep beraber milletin iradesine dayanarak yürümekte devam edeceğiz. Milletimizin yol almaya mecbur olduğu aşamalar büyüktür; erişilmesi zorunlu olan hedefler çoktur. Mutlaka bu aşamalar geçilecek, en ışıklı hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret: İleri! İleri! Daima ileridir! 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 234)

Birinci İnönü Meydan Muharebesi, inkılâp tarihimizin çok mühim, çok verimli bir sayfasıdır. Gelecek nesiller ve bütün dünya bu sayfayı araştırıp inceledikçe, Türk inkılâbını yapan bugünkü Türk ordusunu ve bu orduyu bağrından çıkaran bugünkü Türk topluluğunu, elbette saygı ile anacak ve takdir edecektir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 205)

Hayatımın bütün devrelerinde olduğu gibi, son zamanların buhranları ve felâketleri arasında da bir dakika geçmemiştir ki, her türlü huzur ve istirahatimi, her nevi şahsî duygularımı milletin kurtuluşu ve mutluluğu adına feda etmekten zevk duymayayım. Gerek askerî hayatımın ve gerek siyasî hayatımın bütün devir ve bölümlerini işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, millî iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 61)

Pekâlâ bilirsiniz ki benim bütün hayatımda bu ana kadar güttüğüm gaye, hiçbir vakit kişisel olmamıştır. Her ne düşünmüş ve her neye girişmiş isem, daima memleketin, milletin ve ordunun adına ve menfaatine olmuştur. Hiçbir zaman şahsımın üstünlüğünü ve sivirmemi göz önüne almamışımdır. 1914 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 40)

Allah bilir, hayatımda bugüne kadar orduya faydalı bir üye olabilmekten başka vicdanî bir emel edinmedim. Çünkü vatanın korunması, milletin mutluluğu için her şeyden evvel ordumuzun, eski Türk ordusu olduğunu dünyaya bir daha ispat lüzumuna çoktan inanmış idim. Bu inanca ait emellerimin şiddeti, ihtimal beni pek ziyade aşırı davranışlı göstermişti. Fakat zaman, saf ve temiz dimağlardan doğan fikrî gerçekleri -kabulünden çekinilse dahi- uygulattırır. 1912 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 11)

Ben o adamım ki ordunun memleketi, milleti muhakkak bir neticeye götürebileceği noktalarda emir veririm. Fakat ilim ve bilhassa sosyal ilim sahasına dahil işlerde ben emir vermem. Bu alanda, isterim ki bana bilginler doğru yolu gösterebilirler. Onun için, siz kendi ilminize, kültürünüze güveniyorsanız, bana söyleyiniz. Sosyal ilmin güzel yönlerini gösteriniz, ben takip edeyim. 1923 (Ahmet Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, s. 316)

24 Temmuz 1922 akşamı Konya'da General Townshend şerefine verdikleri ziyafette, yemeğin sonlarına doğru elindeki mercan tespihi General'e uzatarak söyledikleri: Biz Türklerde bir âdet vardır. Misafirimize mutlaka bir hediye veririz. Ben asil bir milletin mütevazı bir Başkomutanıyım. Size ancak bu tespihi verebiliyorum. (Ve sofradan kalkılacağına yakın da kolundaki saati çıkararak General'e söyledikleri:) Bu saati bana Anafartalar'da bir Türk askeri, ölen bir İngiliz subayının kolundan çıkardığını söyleyerek, getirdi. Saatin arkasında subayın künyesi yazılıdır. Bu subayın ailesini arattımsa da bulamadım. İngiltere'ye döndüğünüzde ailesini bulur ve saati verirseniz, çok memnun olurum. 1922 (Yücel Mecmuası, O'ndan Hatıralar, Cilt: XVI, Sayı: 91-92-93, 1942 s. 15)

Geniş yetkilerle Başkomutanlık verilışinden ve Sakarya Zaferi'nden sonra bir kısım milletvekillerinin endişe duyduğu ve Meclis'in dağıtılacağı kuşkusuna düştükleri, kendisine hatırlatıldığı zaman söylemiştir: Ben asla böyle birşey düşünmedim ve düşünmem. Millet Meclis'inde bana ne kadar karşı koyan ve itiraz eden olursa olsun o, büyük Türk milletinin mümessili oldukça benim başımdır. Şüphem yoktur ki, onlara iş ve hareketlerim ve onun neticeleri ile yapabildiğim ve yapabileceğim hizmetlerin kıymetini izah edebileceğim. Bunu anlamakta Millet Meclisi tereddüt etse bile asil olan Türk milleti, yüksek sağduyusu ile bunu anlayacaktır. Bu taktirde meselenin halli benim şahsıma değil, tanıdığım Türk milletine yönelecektir; çünkü ben millet adamıyım, milletsever adamım. Onun sağduyusu haricinde hareket eder adam vaziyetine düşmem. Biricik emelim, bütün vatanseverlerin, bütün devlet ve ordu başlarının başını millete bağlamaktır. Millet, lâıık olduğu büyük efendiliği bugün değilse yarın bütün mâna ve genişliği ile anlayacaktır; buna eminim. İşte o zaman, her millet ferdinin hakikî özellikleri millet tarafından belirtilecek ve tespit olunacaktır. Ben, o güne muvaffakiyetle yetişeceğimi ve milletten onun büyüklüğu ile orantılı mükâfatı alacağımı kuvvetle ümit ediyorum. 1921 (Asım Us, G.D.D. s. 111-112)

Ben istese idim derhal askerî bir diktatörlük kurar ve memleketi öyle idareye kalkıştırdım. Fakat ben istedim ki, milletim için modern bir devlet kurayım ve onu yaptım. (Yusuf Ziya Özer, T.T.K. Belleten,Cilt: 3, Sayı: 10, s. 287)

Yaşama ve bağımsızlık gayemiz, istilâ ve tecavüz hırsıyla çarpışlıyordu. Nihayet Ocak ayının onbirinci günü sabahı muharebe meydanı, meşru gayenin zafer fecrine bir belirti alanı oldu. Yeni Türkiye Devleti'nin küçük, fakat millî ülkülü genç ordusu, en dar bir hesapla üç misli düşmanı İnönü Meydan Muharebesi'nde mağlup etti. Strateji sanatının en nazik gereklerini isabetle uyguladı. Yeni Türkiye Devleti'nin bağımsızlık tutkusu, mütevazı bir varlık içinde söndürölmesi imkânsız bir ateşin imha edici alevleriyle kendini ve yeni devletin yapısındaki manevî sağlamlığı Birinci İnönü Meydan Muharebesi'nde dünyaya ispat etti. 1924 (Atatürk'ün S.D.III, s. 73)

Birinci İnönü muharebe meydanının ufuklarında yükselen zafer güneşi, Türk milletinin yüksek fazilet ve mâneviyatının belirtisidir. Bu doğuş karşısında, büyük bozgunlar oldu! Birinci İnönü Zaferi, ikinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının, Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Muharebesi'ni kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak edebiyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 206)

İkinci İnönü Muharebesi, milletimizin davasındaki isabet ve kutsallığı bütün dünyaya duyurdu. Yunan iddialarındaki sahtelik de bütün dünyaca anlaşıldı. Yunanlılar, meselenin tahmin ettikleri kadar basit olmadığını İkinci İnönü Muharebesi'nde anladılar. Bunun üzerine genel seferberlik şeklinde esaslı bir surette tedbirlere başvurdular. Bütün ordularıyla ciddî bir sefere karar verdiler. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 234)

İkinci İnönü Zaferi üzerine, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf: Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde yüklendiğiniz vazife kadar ağır bir vazife yüklenmiş komutanlar enderdir. Milletimizin bağımsızlığı ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters giden talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istilâ hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı, tarihin iftihar kitabesine

kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükranla sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükselme pırılısı ile dolu bir geleceğin ufkuna da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim. 1921 (Nutuk II, s. 580-581)

Afyon, kat'i neticeyi teminde çok hesaplı ve belki bu itibarla daha büyük harekâta sahne olmuş ise de Sakarya'nın kıymet ve azameti hiçbir zaman eksilmez. Gerçi, Sakarya da hesapsız bir meydan muharebesi değildi. Fakat bunun hesabı yalnız çok büyük milletimizin yurtseverlik ve yüceliğine dayandırılmıştı. Millet, kendisinde mevcudiyetine emin bulunduğumuz bu yurtseverlik ve yüceliği fazlasıyla gösterdi. Büyük Millet Meclisi'nin verdiği salâhiyetlerle donanmış Başkomutan, bir iki beyanname ile millete vaziyeti ve vazifeleri ihtar etti. Bu hitap, bütün bir milleti, bütün bir hükûmet teşkilâtını şahlandırmaya kifayet etti. O zaman her taraftan koşuldu ve ancak böylelikle ki Sakarya'da Türk tarihinin harikası gerçekleşti. 1924 (Atatürk'ün S.D.V,s. 104)

Subaylarımızın kahramanlıkları hakkında söyleyecek söz bulamam, yalnız ifadede isabet edebilmek için diyebilirim ki, bu muharebe subay muharebesi olmuştur. Bu sebeple subay arkadaşlarımla en ufak rütbelisinden en büyük rütbelisine kadar kıymet ve fedakârlıklarını bütün kalp ve vicdanıyla ve takdirlerle anarım. Fertlerimizi övüşten, övmeden çok yüksek görürüm. Zaten bu milletin evlâdı başka türlü tasavvur edilemez. Bu milletin evlâtlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz. Askerlerimiz hakkında yeni bir şey ilâve etmek isterim: Kahraman Türk askeri, Anadolu muharebelerinin mânasını anlamış, yeni bir ülkü ile muharebe etmiştir. Böyle evlâtlara ve böyle evlâtlardan mürekkep ordulara malik bir millet, elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla muhafaza etmeğe muvaffak olacaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak hayal ile vakit geçirmektir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 178)

Arkadaşlar! Topçularımız bu mevzilere gece geldiler ve karanlık içinde mevzi aldılar ve fecirle beraber bütün dünyanın gözleri açıldığı zaman, ateşe başladılar. Tam bir takdir ve hürmetle bunu anmak isterim ki, topçularımızın o gün göstermiş olduğu ustalık ve anlayış, bütün dünya topçuları için örnek olacak nitelikte idi. Askerî hayatımda bu kadar mükemmel bir topçu ve bu kadar mükemmel idare edilmiş bir topçu ateşi nadiren gördüm. Topçularımız, saat 4.30'da endahta başladılar; bilirsiniz ki, topçulukta evvelâ ateş tanzim etmek için, endaht yapılır. Yarım saat zarfında bütün bu cephe üstünde endaht tanzim edilmiş ve saat beşte, yani yarım saat sonra, bu saydığım hedefler üzerine şiddetle tesir endahtına başlanmıştır. Bu mevziler, çok ve çok sağlamdı. Bu mevzilerin savunma ile ilgili kıymetini en son tetkik eden bir İngiliz Kurmay'ının verdiği raporda, "Eğer Türkler, bu mevzileri dört, beş ayda işgal ederlerse, bir günde düşürdüklerini iddia edebilirler." deniliyordu. Fakat Türklerle, bu mevzileri ele geçirmek, için üç dört ay değil, bir gün de değil, yalnız bir saat kâfi gelmişti. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 244-245)

Bütün bu muharebeler olurken, süvarilerimiz tamamen düşman birliklerinin gerilerinde olmak üzere hareket ediyordu. Meselâ, Olucak'ta ve Başkilise'de bazen piyade gibi, ateş muharebesi yaptı ve fakat ekseriya, kılıcını çekti ve dört nala düşman safları içerisine girdi. Süvarilerimizin burada gösterdiği yiğitlik, tasavvurun üstündedir ve tasviri mümkün değildir. Henüz muharebeye girmemiş taze düşman tümenlerini görür görmez, süvarilerimiz tahammül edemiyorlardı, bunları durdurmaya imkân yoktu ve derhal kılıcını çekiyor ve düşman içerisine dalıyorlardı. Gerçekten, bu kahramanlık sayesinde batıya çekilmek isteyen düşman birlikleri durmaya ve vaziyet almaya mecbur edildi ve o esnada bir taraftan

piyadelerimiz ve topçularımız yetişti ve düşmanı tekrar muharebeye mecbur ettik. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 249-250)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti'nin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız “Şehit Asker” abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dikeceklere, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 178-179)

Öğleden sonra düşman, ateşten bir daire içine alınmıştı ve gözlerimle görüyordum ki düşman, şaşkınlık işaretleri gösteriyordu. Kuzeye, doğuya, batıya, güneye başvuruyorlardı. Her taraf ateş ile kapanmış idi, aynı zamanda piyadelerimiz ateşten vazgeçerek, süngülerini taktı ve bir an evvel düşman mevzilerine girmek için saldırdılar. Bu son vaziyetten iki buçuk saat sonra, süngülerimiz düşman göğsüne girmiş ve mesele halledilmiş bulunuyordu. Aynı zamanda gece yaklaşıyordu ve sanki, gecenin karanlığı pek feci olan bu manzarayı, cihanın gözlerinden saklamak için acele ediyordu. Gerçekten arkadaşlar, bu harp cephesini ertesi günü gezdiğim zaman, üzüntü duymaktan nefsimi menedemedim. Bir asker için ve herhangi bir asker için, bu vaziyet üzüntüyü gerektirir. Fakat, Allah'ın bunlara bunu mukadder etmiş olmasına göre, burada bu vaziyete girenler asker değildir; bunlar herhalde caniler ve katillerdir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 251)

Biz, bu harekâtı, neticesini tamamen bilerek yaptık. Bütün bunlar, belki bütün dünyaya hayret verecek niteliktedir. Onun için, ordumuzun kudretini anlamayan ve anlamaktan âciz olanlar, bu muazzam eseri beklenmedik bir tesadüf eseri gibi göstermek istiyorlar; fakat, hiçbir vakit öyle değildir. Harekât bütün teferruatına kadar tamamen düşünülmüş, tespit olunmuş, hazırlanmış, idare edilmiş ve neticelendirilmiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 256)

Milletin mukadderatını doğrudan doğruya üzerine alarak karamsarlık yerine ümit, perişanlık yerine düzen, tereddüt yerine azim ve iman koyan ve yokluktan koskoca bir varlık çıkaran Meclisimizin yiğit ve kahraman ordularının başında, bir asker sadakat ve itaatiyle emirlerinizi yerine getirmiş olduğumdan dolayı bir insan kalbinin nadiren duyabileceği bir memnuniyet içindeyim. Kalbim bu sevinçle dolu olarak, pek aziz ve muhterem arkadaşlarımı, bütün dünyaya karşı temsil ettikleri hürriyet ve bağımsızlık fikrinin zaferinden dolayı tebrik ediyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 240)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve ondan sonra düşman ordusunu tamamen imha veya esir eden ve kılıçtan kurtulanları Akdeniz'e, Marmara'ya döken harekâtımızı izah ve niteleme için söz söylemeyi gereksiz sayarım. Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle neticelendirilmiş olan bu harekât, Türk ordusunun, Türk subay ve kumanda heyetinin yüksek kudret ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden muazzam bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve bağımsızlık fikrinin ölmez abidesidir. Bu eseri meydana getiren bir milletin evlâdı, bir ordunun Başkomutanı olduğumdan, daima mesut ve bahtiyarım. 1927 (Nutuk II, s. 677)

Bütün arkadaşlarımızın Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini göz önüne alarak ilerlemesini ve herkesin zihnî güçlerini ve kahramanlık ve vatanseverlik kaynaklarını yarışarcasına göstermeye devam etmesini isterim. Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir. İleri! 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 449-450)

Ordularımız, asıl kuvvetleri ve bütün harp gereçleri ile dört yüz kilometreyi on gün içinde aşmışlardır. Diyebilirim ki, süvari tümenlerimizle piyade birliklerimiz düşmanı ezip İzmir'e yürümekte birbirleriyle yarış etmişlerdir. İzmir rıhtımında süvarilerimizin kılıçları denizde resim gibi şekillenirken, piyadelerimiz Kadifekale'de Türk bayrağını semaya yükselttiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının, harp tarihine verdiği son harekât örneğinin kıymeti, bu harekât bütün safhalarıyla tetkik edildikten sonra ve belki bugün değil, yarın anlaşılacaktır. Büyük orduların yürüyüş birimi yanlış hatırlamıyorsak, günde 20-25 kilometredir. Bundan dolayı, askerlerimize İzmir'e kavuşmak için her gün bu mesafeyi aşmışlardır. Bütün kuvvet kaynağının, ne yüce bir vatan aşkı olduğunu anlamak güç değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s.39)

Türk kumandanları kumanda etmesini, Türk askeri ölmesini bildi. Harbi kazanışımızın sırrı bundan ibarettir. 1922 (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Atatürk, s. 90)

Türk tarihinde askerlerimiz, ilk defa olarak ülkeleri uğruna asil bir maksatla harp etmiş bulunuyorlar. Askerlerimiz, ayakları altında bir metre yüksekliğinde çukur, çamur bulunmasına rağmen düşmanlarına karşı koşa koşa, sevine sevine gidip harp etmişlerdir. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 35)

Vatanın kurtuluşu, milletin görüş ve idaresi kendi alınyazısı üzerinde kayıtsız şartsız hâkim olduğu zaman başlamış ve ancak milletin vicdanından doğan ordularla olumlu ve kesin neticelere kavuşmuştur. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.459)

Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çiğnemek ve çiğnetmek teşebbüsü, muzaffer ordumuzun fedakârane ve cansiperane gayretiyle lâıyk olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihin nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s.290)

Hanımlar, Beyler ! (Öğretmenler) Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı. Hakiki zaferi siz kazanacak ve devam ettireceksiniz ve mutlaka kazanacaksınız. (1922, Bursa) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 47-49)

Ordu, Türk ordusu. İşte bütün milletin göğsünü itimat, gurur duygularıyla kabartan şanlı ad.

Şükrü Kaya'nın, bir 30 Ağustos Zafer Bayramı gecesi sofrada "Paşam, İstiklâl Savaşı'nda Başkumandan sıfatıyla muharebelerde verdiğiniz emirler bir yerde toplanmış mıdır?" sorusuna verdiği cevap: Bir gün Kurtuluş Savaşı'nın, Millî Mücadele'nin askerî tarihini yazacaklar, belki de benim Başkomutan sıfatıyla verdiğim bir yazılı ve imzalı emrime tesadüf etmeyeceklerdir. Savaş arkadaşlarımız buradadır, hep bilirler: Ben muharebede daima o cepheden bu cepheye gider, yapılması gereken hareketleri komutanlara dikte eder, onlara not ettirir ve kendilerini de ikna ettikten sonra, "Şimdi ordu birliklerimize derhal bu hareketlerin yapılmasını kendi imzanızla tebliğ ediniz!" derdim. (Nejat Saner, Atatürk ve Sonrası, Cumhuriyet gazetesi, 4. XI. 1970)

Bu hareketi yapan bir ordunun babalarından ve analarından ibaret olan milletimiz, bütün cihana karşı en yüksek hürmet mevkiini ve değer mevkiini kazanmıştır. Milletimiz çekinmeksizin iftihar edebilir. Bu, en kuvvetli şartlarla haklıdır ve ben, böyle bir milletin nâçiz bir ferdi olmakla en büyük mutluluğu hissediyorum. Bu muharebe meydanlarında, emsalsiz kahramanlıklar ve yiğitlik göstermiş olan subaylarımızın, erlerimizin ve komutanlarımızın her biri, ayrı ayrı bir menkıbe, bir destan oluşturan harekâtını hürmetle ve takdirle anıyorum. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

Milletin yüksek seciyesine, ordusunun bükülemez pazısına ve medenî beşeriyetin aldatılamaz sağduyusuna dayanarak ve güvenerek kullanılan zekâ, mantık ve enerjinin, bütün beşeriyetin muhtaç olduğu barış ve huzur bahşeden neticeler doğurabileceğinin bir delili olan Montrö Konferansı eseri, cidden sevinmeye ve sevindirmeye değer bir tarihî hadisedir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 21.7.1936)

Düşmanın mükemmel ve kuvvetli ordularını mağlup etmek için kendimizde bulduğumuz kuvvet ve kudret, dâvamızın meşruluğundandır. Gerçekten, biz millî hududumuz dahilinde hür ve müstakil yaşamaktan başka bir şey istemiyoruz. Biz Avrupa'nın diğer milletlerinden esirgenmeyen, haklarımıza tecavüz edilmemesini istiyoruz. (1921)

Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının; Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan muharebesini kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak ebediyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S.206)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun Sakaryada kazanmış olduğu meydan muharebesi pek büyük bir meydan muharebesidir. Harb tarihinde benzeri belki olmıyan bir meydan muharebesidir. Büyük meydan muharebelerinden biri olan Mukden Meydan Muharebesi dahi yirmibir gün devam etmemiştir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, S.177)

30 Ağustos Bayramında tebrikleri kabul ederken: Bu zaferi kazanan ben değilim. Bunu, asıl, tel örgüleri hiçe sayarak atlayan, savaş meydanında can veren, yaralanan, kendini esirgemedi düşmanın üzerine atılarak Akdeniz yolunu Türk süngülerine açan kahraman askerler kazanmıştır. Ne yazık ki onların herbirinin adını Kocatepe'nin sırtlarına yazmak mümkün değildir. Fakat hepsinin ortak bir adı vardır: Türk askeri... Tebriklerinizi onların namına kabul ediyorum!... 1928 (İbrahim Necmi Dilmen, Atatürk Anektotlar, Der: Kemal Arıburnu, S. 120)

Konya'da esnaf ve tüccarlar tarafından tertip edilen ziyafette, bir tüccarın "Hükûmetin, ticaretimizi geliştirmek için ne gibi düşüncelere sahip olduğunu" sorması üzerine verdiği cevap: Evvelâ şunu söyleyeyim ki, bendeniz içinizde hükûmet adına değil, meclis adına değil, ordu adına değil, sadece bir milletvekili gibi, belki de yalnız bir arkadaşımız, bir kardeşimiz gibi bulunuyorum. Onun için sualinize hükûmet adına cevap vermeye yetkim yoktur. Eğer sualinizi 'Sen ne diyorsun? Senin ticaretimiz hakkındaki fikrin nedir?' diye soraydınız o zaman cevap vermekte sakınca görmezdim ve kabul ediyorum ki asıl maksadınız da budur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 135-136)

Artık millet, yalnız bir şeyi için silâha sarılacaktır: Millî sınırlarımız içinde hayatını, bağımsızlığını ve egemenliğini müdafaa için! Artık bizim saldırgan bir askerî siyasetimiz olmayacaktır. Cihangirlik sevdasında, fütuhat peşinde bulunmayacağız. O zihniyeti takip yüzünden en ağır cezaları hâlâ çekmekteyiz. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 1. 1930)

Harbin ve askerlik sanatının öğrenilmesine vesile olan vasıtaların en mükemmeli, en gerçeği ahlâktır. Askerî ahlâk ise, muhtelif rütbelerdeki komuta sahiplerinin iktidar ve ehliyet kazanmalarını temin suretiyle sağlamlaştırılır. Ordularda, subayların büyük bir kısmı harplerde bulunmuş ve mesuliyetli hizmetler ifa etmiş olduklarından, harp ateşini bizzat kalplerinde yakmış olurlar. Bu hal, onların meslek bakımından istifadelerini sağladıktan başka, morallerini de herkesten fazla sağlamlaştırmaya hizmet eder. 1938 (Faik Türkmen, Atatürk'ün Ahlâk Düşünceleri ve Tefsiri, s. 3)

Dış siyasetimizde dürüstlük, memleketimizin güvenliğine ve gelişiminin korunmasına dikkat, hareket tarzımıza kılavuz olmaktadır. Esaslı düzenleme ve gelişim içinde bulunan bir memleketin, hem kendisinde hem çevresinde barış ve huzuru ciddî olarak arzu etmesinden daha kolay izah olunabilecek bir nitelik olamaz. Bu samimî arzudan esinlenen dış siyasetimizde memleketin dokunulmazlığını, güvenliğini, vatandaşların haklarını herhangi bir tecavüze karşı bizzat savunabilmek kudreti de, özellikle gözde tuttuğumuz noktadır. Kara ve deniz ve hava ordularımızı, bu memlekette barışı ve güvenliği dokunulmaz bulunduracak bir kuvvette muhafazaya bunun için çok önem veriyoruz. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 342-343)

Gelir kaynaklarımızla ne yapabileceğimiz hakkındaki endişe, belki herkesten ziyade beni meşgul etmektedir. Yalnız, ben, ordumuzun mevcudiyet ve kuvvetini, paramızla orantılı bulundurmak görüşünü kabul edenlerden değilim: "Paramız vardır, ordu yaparız; paramız bitti, ordu dağılsın..." Benim için böyle bir mesele yoktur; ister olsun ister olmasın, ordu vardır ve olacaktır. Bu noktada bir hâtıramı da canlandırayım; ben ilk defa bu işe başladığım zaman, en akıllı ve düşünür sayılan birtakım kişiler bana sordular: "Paramız var mıdır? Silâhımız var mıdır?" Yoktur, dedim. O zaman, " O halde ne yapacaksın?" dediler. "Para olacak, ordu olacak ve bu millet bağımsızlığını kurtaracaktır!" dedim. Görüyorsunuz ki hepsi oldu ve olacaktır. Bir takım Efendiler de , Başkumandan, millete angarya yaptırıyor demişler, halbuki kanunun memlekette angaryayı menettiğinden bahsetmişler. Bu doğrudur Efendiler; fakat ihtiyaç, tehlike, bize her şeyi meşru göstermektedir. Ordunun ihtiyaçları, millete angarya yaptırmayı gerektiriyorsa bunu yapıyoruz ve en doğru kanun, budur. Millet'in ve ordunun mağlûp olmaması için, kanun buna mânidir diye, lüzumlu gördüğüm tedbiri almakta tereddüt etmeyeceğim. 1922 (Nutuk II, s. 659)

Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir: Biri çiftçi diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik, çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik, çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır... bundan sonra da daha iyi çiftçi ve asker olacağız. Lakin bundan sonra asker oluşumuz artık eskisi gibi başkalarının hırsı, şanı, şöhreti ve keyfi için değil; yalnız ve yalnız bu aziz topraklarımızı korumak içindir. (1923, Tarsus) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 135)

Ordumuzdaki subay ve yüksek komuta heyeti birbirlerine karşı büyük bir sevgiyle, hürmetle emniyet ve güvenle bağlıdır ve üstten aldıkları emri bir namus meselesi gibi kabul ederek ifa ederler. (1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 271)

Sizin gibi komutanları, subayları, er ve erbaşları olan bir millet'in yabancı eller altında köle olması mümkün değildir. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. IV, Ankara, 1991, s. 436)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu; insanca, bağımsız yaşamaktan başka amacı olmayan milletiyle aynı ülküyü paylaşan ve sadece milletinin emrinde olan öz evlatlarından oluşan saygıdeğer

ve kuvvetli bir topluluktur. (1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 261)

Ordumuz babalarına ve atalarına layık evlatlardan meydana geldiğini göstermiştir. Bundan sonra ordumuzu daha mükemmel hale getireceğiz. Bu da ordunun refah ve saadetini sağlamakla olacaktır. Subaylarımızı hayat kaygısı içinde bırakmak asla doğru olmaz. Hayat dediğimiz zaman savaş meydanlarında terk edeceğimiz hayatı kastetmiyorum. Bizim subaylarımız savaş meydanlarında hayatlarını büyük bir olgunluk ve iftiharla vermeye hazırdırlar. Hayattan amacım gerek kendilerinin, gerekse ailelerinin dert ve sıkıntılardan kurtularak refahlarını temin etmektir. Etmeyen bir millet en önemli noktada hata yapmış demektir. Fakat milletimiz subaylarının, askerlerinin ve devlet makinesini işleten memurlarının refahını elbette dikkate alacaktır. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 94)

Mutlaka şu veya bu sebepler için milleti savaşa sürüklemek taraftarı değilim. Savaş zorunlu ve hayati olmalıdır. Hakiki düşüncem şudur: Milleti savaşa götürünce vicdan azabı duymamalıyım. Öldüreceğiz diyenlere karşı, "Ölmeyeceğiz" diye savaşa girebiliriz. Lakin, milletin hayatı tehlikeye girmediği, savaş bir cinayettir. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 128)

"Onlar mukaddes vatan toprakları için canlarını seve seve vermişler, Çanakkale Savaşları'nın kaderini değiştirmişlerdir. Burada geçen her saniye, kullanılan her an, ölen her nefer, Türk vatan ve milletinin mukadderatını çizmiştir. Kara savaşlarına katılan ilk birlik olan 57. Alay, vatan sevgisinin ne olduğunu insanlığa göstermiştir. Bu kahraman Alayı hayranlık, minnet ve rahmetle anıyorum." (Atatürk'ün 57. Alay ile ilgili söyledikleri)

"Çanakkale Zaferi, Türk askerinin ruh kudretini gösteren şayanı hayret ve tebrik bir misaldir. Emin olmalısınız ki, Çanakkale Muharebelerini kazandıran bu yüksek ruhtur."

Türkiye Cumhuriyeti sadece iki şeye güvenir. Biri millet kararı, diğeri en elim ve güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla layık olma niteliğini kazanan ordumuzun kahramanlığı. Bu iki şeye güvenir. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakarlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

... Türkiye en zayıf zannedildiği bir zamanda ordusu sayesinde en kuvvetli olduğunu ispat etmiştir. Ordumuz vatan içinde zafer kazanmıştır. Bu durum Türkiye'nin olağanüstü gücünün, yüce kararlılığının ve ölmez varlığının en belirgin delilidir. Düşmanın vatan içine girmiş olması düşman lehine birçok durum ve sebepler doğurur. Bütün bu güçlükleri aşarak düşmanı vatan içinde yenmek, ortadan kaldırmak başlı başına bir varlık, büyük bir kuvvet eseridir. Vatan içinde yenilginin sonucu son derece kötüdür, tehlikelidir. Bu gerçeği doğrulayan yakın ve uzak tarihi örnekler çoktur.

... Hepimiz için asıl olan, ulusun, vatanın güvenliği ve her türlü endişe ile korkudan uzak olmasıdır. Yurdu savunmak ve ulusun yüksek çıkarlarını korumakla yükümlü olan komutanlar, sahip oldukları bütün kuvvetleri ve bütün araçları en önemli hedefler üzerine toplamalıdır.

Kesin sonuç daima taarruzla alınır. Ancak savunma ile de yerine getirilen birçok görev vardır. Bu noktada bütün arkadaşlarımla dikkatlerini bir noktaya çekmek isterim. Kesin sonuç, istenilen zaman gelmeden önce, gerçek ve ciddi taarruz zamanından önce birliklerin muharebe güçlerini azaltmaktan, sayısını eksiltmekten kaçınmak lazımdır. Bunun için taarruz, savunma, oyalama muharebesi ve kesin

muharebenin niteliği, uygulanacağı zaman ve durumun seçilmesi konusunda arkadaşların zaten var olan kendine güvenleri korunmalıdır. Buna teorik ve pratik işlerimizde çok dikkat etmeliyiz. Bir de alınan görev ile yapılacak askerî faaliyetin ciddi bir ilişkisi vardır. Bunun için görev verenlerin, görev alanların kullanacakları araçların, uygulanacak askerî faaliyetlerin belirlenmesinde tereddüde düşmelerine neden olmamaları gerekir. Amacın açık olarak belirtilmesi çok önemlidir. (1924, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 173-176)

Memleketin genel hayatında, orduyu siyasetin dışında tutmak prensibi, Cumhuriyet'in daima dikkat ettiği önemli bir noktadır. Şimdiye kadar takip edilen bu yolda; Cumhuriyet orduları vatanın güvenilir ve sağlam koruyucusu olarak saygınlığını muhafaza etmiştir. (1924, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 348)

Memleketin genel hayatında orduyu siyasetten tecrit etmek ilkesi, Cumhuriyetin daima söz ettiği bir esas noktadır. Şimdiye kadar takip olunan bu yolda, Cumhuriyet orduları, vatanın emin ve metin hâmisisi olarak hürmet ve kuvvet mevkiinde kalmışlardır. (1 Mart 1924)

Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk ordusu! Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felâket ve sıkıntılardan ve düşman saldırısından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet'in bugünkü verimli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silâh ve vasıtaları ile donatılmış bir şekilde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur. Türk vatanının ve Türklük topluluğunun şan ve şerefini, içi ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an yapmaya hazır ve hazırlanmış olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır. 1938 (Ulus gazetesi, 30. 10. 1938)

Milletimiz tam bir azimle toplumsal ve fikrî gelişimine çalışırken, onu yolundan alıkoyacak iç ve dış engellerin karşısında kuvvetli, kudretli, yüksek vazifesini anlamış kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek gönü rahat olabilir. Bütün millete tereddütsüz ve kalpten inanarak söyleyebilirim ki, Cumhuriyet orduları cumhuriyeti ve mukaddes topraklarını güvenle koruma ve savunmaya güçlü ve hazırdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 229)

Bütün taarruz muharebelerinde her şeyden önce piyade sınıfı, özünde bulunan taarruz ruhunu daima geliştirmelidir. Her ne pahasına olursa olsun düşmanın üzerine atılma fikri, bütün tutum ve davranışlarına egemen olmalıdır. (1908, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Bölüğün Muharebe Eğitimi, Ankara, 1995, s. 42)

“Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler gelir, başka komutanlar hâkim olabilir” (25 Nisan 1915 Conkbayırı)

Ordunun esenliğini yürekte düşünen namuslu ve ahlaklı insanlar ikiyüzlülükten uzaktır. Tam ve olgun ahlak sahibi olanlar, çoğu kez, barış ve güvenlikte, dikkat ve ilgiyi kendi üzerlerine çekmekten çok, bunları umursamadan açıkça konuşurlar. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 46)

Askerlik; işlerin yürütmesi değil, insanların sevk ve idaresi sanatıdır. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 53)

Astların hareket özgürlükleri keyfi hareket rengini almamalıdır. Savaşta büyük başarının temeli olan bağımsız hareket, gerekli sınırları içinde olanıdır. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 61)

Ordumuz hayat ve onur mücadelesinde milletin amaçlarının tek dayanak noktasıdır. (1920, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 16)

Askerî harekât, siyasi faaliyetlerin ümitsiz olduğu noktada başlar. Ümidin güvenli bir surette geri dönüşü, orduların hareketinden daha seri hedeflere ulaşmayı temin edebilir. (1922, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. III, Ankara, 1997, s. 61-62)

Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri! (1922, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, s. 473-474)

Gerçek zafer savaş meydanlarında başarılı olmak değil, asıl zafer başarıların kaynağını güçlendirmek, milleti yükseltmektir. (1923, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 118)

Kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lazım gelen anlam, her kişisi, özellikle subayı, komutanı; medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan yüksek ahlakta bir topluluktur. (1918) (BELLETEN, Türk Tarih Kurumu, Cilt XXXII, No.: 128, 1968)

Büyük ulusumuzun orduya sunduğu en son sistem fabrikalar ve silahlar ile bir kat daha güçlenerek, büyük bir özveri ve hayatınız pahasına her türlü görevi yerine getirmeye hazır olduğunuza eminim. (1938, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 331)

Zaferin sırrı, orduların sevk ve idaresinde bilim ve teknik kurallarını yol gösterici olarak almaktır. (1922, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 47)

Ben askerliğin her şeyinden çok sanatkârlığını severim. (10 Şubat 1939, Vakıf Gazetesi) (Enver Ziya Karal; ATATÜRK'ten Düşünceler, MEB.İğİ, Bilim ve Kültür Dizisi, s.115)

Deniz silahlarına önem veriyoruz. Denizcilerimizin iyi silahlı ve iyi eğitilmiş olarak hazırlanmaları büyük emelimizdir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.408)

Felaket başa gelmeden önce, onu önleme ve ona karşı savunma çarelerini düşünmek gerekir. (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.317)

Tarihte bütün bir vatani, çok üstün düşman kuvvetleri karşısında, son bir avuç toprağına kadar karış karış kahramanca ve namusluca savunmuş ve yine varlığını koruyabilmiş ordular görülmüştür. Türk ordusu o cevherde bir ordudur. Yeter ki ona komuta edenler, komuta edebilme vasıflarına sahip olabilsinler! 1927 (ATATÜRK, Nutuk II, s. 492, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.335)

Cumhuriyet'in kara, deniz ve hava kuvvetleri, her hususta kıymetli takdirinize ve itimadinıza lâyıktır. Bunu, tam ve kesin kanaatle söyleyebilirim. 1929 (Atatürk'ün S.D.I, s. 3-7)

Dünyada sevgisi benim için yegâne cömert olan şey Mehmed'in, Türk köylüsünün asaletinden gelen şeylerdir. Onun sevgisine inanmış ve kanmış olanlar, insanların en bahtiyarıdır. (Ferit Celâl Güven, Yücel Dergisi, Sayı: 57, 1939, s. 130)

Dünyanın hiçbir ordusunda yüreği seninkinden daha temiz, daha sağlam bir askere rast gelinmemiştir. Her zaferin mayası sendedir. Her zaferin en büyük payı senindir. Kanaatinle, imanıyla, itaatıyla, hiçbir korkunun yıldırmadığı demir gibi temiz kalbinle düşmanı sonunda alt eden büyük gayretin için gönül borcunu ve teşekkürümü söylemeyi nefsimde en aziz bir borç bilirim. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 414)

Mehmetçik, o ne elmastır o! Mehmetçik, dünyanın en yiğidi Mehmetçik... 1925 (İsmail Habib Sevük, Atatürk İçin, s. 101)

Mehmetçiğimizi anmak için büyük, çok büyük abideler yapmalıyız; fakat bu, bir zaman ve imkân meselesidir. Ancak, sizi tatmin etmek için söyleyeyim ki, bu toprakların Türk hudutları içinde kalmasıyla, Mehmetçik en büyük abideyi kendisi kurmuştur. 1935 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 159)

Sakarya Meydan Muharebesi'ne ait anlattığı bir hatırası: Tepe, düşman ateşinin odaklaşan yoğunluğu ile âdeta yanardağ manzarası veriyor. Oradaki yetersiz kuvveti durmaksızın takviye etmek lâzım. Şuradan gelen beş yüz, buradan yetişen bin kişilik kuvvetlere daima tepeyi gösteriyordum. "Asker! Bak şu tepeye; gördün mü, işte oraya!" diyordum. Askerler bir tepeye, bir silâhlarına bakarak koşuyorlar, tepeye çıkıyorlar ve ateşin içinde kayboluyorlardı. Bu ısrarımızın bu kadar cesur ve yılmaz bir kahramanlıkla desteklenişi, tepeyi bizde bıraktırdı. Bu netice, o gün için fevkalâde büyük bir önem taşıyordu. (Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesi, 13. 3. 1931)

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi bir kötü tesadüf ve kötü şans eseri bile olsa düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılap tarihinin gelecek nesillere hitap ve uyarısı işte budur. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.336)

Komutanlar, emir vermiş olmak için emir vermezler. Gerekli, uygulanabilir olan hususları emrederler. Emir verirken kendini, o emri yerine getirecek olanların yerine koymak ve emrin nasıl yerine getirilip uygulanacağını düşünmek ve bilmek gerekir. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.502)

Hiçbir medeni devlet yoktur ki, ordu ve donanmadan evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.188)

Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

En iyi siyasetin, her türlü mânasıyla “en çok kuvvetli olmak”ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim mânen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşünüşüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mâna, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan, yüksek ahlâkta bir topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaasıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararla faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, No: 128, 1968, s.488)

Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lâyük oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz. Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefilisi olan prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeğe devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, S. 80)

“Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkumdur. Türk milleti, kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen karıştırıcı, sefil, vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirli emelleri anlamayacak ve onlara hoşgörü ile davranacak bir topluluk değildir. O, şimdiki kadar olduğu gibi doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkumdur. Bunda köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.”

Vatanın her köşesinde, kamu huzurunu bozan hâdisenin, yalnız oradaki vatandaşları değil, en uzak yerlerdeki vatandaşların rahatını, mutluluğunu ve çalışma hayatını ve ekonomik durumunu ve üretimini etkilediği ve zarar verdiği açıktır. Bundan dolayı, her saadetin ve her faaliyetin ve bilhassa iktisadî ve ticarî gelişimin ilk şartı, huzur ve sükûn ile emniyet ve asayişin, bozulması mümkün olmayan bir emniyet ve kuvvette bulunmasıyla kabildir. Bu sebeple de Cumhuriyet polis ve jandarmasının ve Cumhuriyet ordusunun şeref ve itibarı, her düşüncenin üstündedir. Bu şeref ve itibara saygı için vatandaşlarımızın dikkat ve uyanıklığını isterim. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 520)

Askerî hareket, siyasî faaliyetin ümitsiz olduğu noktada başlar. Ümidin güven verici bir şekilde geri gelmesi, orduların hareketinden daha hızlı, hedeflere varışı temin edebilir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 40 – 41)

Tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler, toplumsal hâdiselerde rol oynarlar. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişiyle, çöküşüyle ilişkili ve ilgili olan, milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin tespit ettiği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen belirmiş bulunmaktadır. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir ekonomi meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır.

Askerlik hayatımda bu kadar mükemmel bir topçu ve bu kadar mükemmel idare edilmiş bir topçu ateşi nadiren gördüm. (1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 270)

Bu milletin evlatlarının fedakarlıkları, kahramanlıkları için kıyaslanacak örnek bulunamaz... Böyle evlatlara ve böyle evlatlardan oluşan ordulara sahip bir millet elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla korumayı başaracaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak boş bir hayaldir. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 197-198)

Memleket evlatlarını, vatanın savunması için ölüme sevk etmek sorumluluğunu üzerine alan ve aynı zamanda onların önünde göğsünü düşman kurşunlarına geren subaylardır, komutanlardır. (1923, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 340)

Islah olunacak şeyler iktisat ve maariftir. Bu sayede memleket imar edilecek, millet refah sahibi olacaktır. Hiçbir millet ve memlekete karşı tecavüz fikri beslemeyiz. Fakat varlığımızı ve istiklâlimizi korumak için, emniyet içinde çalışarak müreffeh ve mesut olmasını temin için her vakit memleket ve milletimizi müdafaaya gücü yeten bir orduya sahip olmak da emelimizdir. (10.12.1922)

Ben Türk Ordusunun yabancı bir adam değilim; ben ordu ile küçük rütbelerden beri içten teması olan bir askerim. Ben, hadiselerin akışı ile ordunun içinde subay, nihayet komutan olarak iş görmüş ve kanaatime göre başarılı olmuş bir komutanım. Türk ordusunun, onun faziletini, kıymetini ve bu ordu ile neler yapabileceğini bizim kadar anlayan az olmuştur. (1926, Ankara) (Falih Rıfki ATAY, ATATÜRK'ün Bana Anlattıkları, İstanbul, 1955, s. 13)

Türk'ün bir büyüğüne, komutanına bağlılığı dünya yüzünde emsalsizdir. (Vasfi Rıza Zobu, Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk III, Der: N.A. Banoğlu, s. 46)

Askerler mert olur; Türk askeri ise mertlerden mert ve pek civanmert olur. 1919 (Reşit Paşa'nın Hatıraları, s. 61)

Çok şükür, askerlerim pek cesur ve düşmandan daha dirençlidirler. Bundan başka hususî inançları, çok defa ölüme sevk eden emirlerimi yerine getirmelerini çok kolaylaştırıyor. Gerçekten onlara göre iki semavî sonuç mümkün: Ya gazi ya da şehit olmak! Bu sonuncusu nedir bilir misiniz? Dosdoğru cennete gitmek! 1915 (Melda Özverim, M.K. ve C.L., s. 56-57)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu, istilâlar yapmak veya saltanatlar kurmak için şunun, bunun elinde ihtiras aleti olmaktan münezzehtir. İnsanca ve müstakil yaşamaktan başka gayesi olmayan milletin aynı ideale bağlı ve yalnız onun emrine tabi ve sadık öz evlâtlarından mürekkep muhterem ve kuvvetli bir heyettir.

En büyük askerlik budur: Muhtelif ihtimalleri çok iyi hesap etmeli; en iyi görüneni süratle tatbik etmeli. 1924 (Oğuz Kâzım Atok, Ülkü Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 71, 1944, s. 12)

Millet, kemal-i azimle içtimai ve fikrî tekâmülle çalışırken onu bundan alıkoyacak dahilî ve haricî maniaların karşısında kuvvetli, kudretli ve büyük görevini müdrük kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek müsterih olabilir. (14 T. Evvel 1925)

Silâh arkadaşlığı, fikir arkadaşlığı demektir. (Burhan Cahit, Atatürk'ün İki Cephesi, s 36)

İnsanların mücadelesinde en kuvvetli istihkâm, iman dolu göğüslerdir. 1922 (Atatürk'ün S.D. III, s. 37)

Düşmana taarruz için, verilmiş olan kesin kararımızı uygulamaya başlamadan evvel hazırlama ve tamamlamaya mecbur bulunduğumuz harp vasıtalarının ne olduğunu söyleyeyim: Tam üç vasitanın hazırlığının kâfi derecede olduğunu görmek lüzumunu hissediyorum. Onlardan birincisi ve en mühimi ve temel olanı, doğrudan doğruya milletin kendisidir. Milletin, hayat ve bağımsızlığı için kalbinde... vicdanında beliren, gelişen arzu ve emellerin sağlamlığıdır. Millet bu içten gelen arzusunu ne kadar kuvvetli gösterirse, bu arzu ve emelinin gerçekleşmesi için ne kadar çok kararlı ve imanlı olursa, düşmanlara karşı muvaffakiyet için o kadar kuvvetli bir vasıtaya sahip olduğumuza inanırım. İkinci vasıta, milleti temsil eden Meclis'in millî arzuyu belirtmede ve bunun gereklerini inanarak uygulamada göstereceği kararlılık ve yiğitliktir. Meclis, ne kadar çok beraberlik ve birlik halinde millî arzuyu belirtirse, düşmana karşı o kadar kuvvetli üstünlük vasıtasına sahip oluruz. Üçüncü vasıta, milletin silâhlı evlâtlarından ibaret olup düşman karşısında toplanmış bulunan ordumuzdur. Bu üç nevi vasıta veya kuvvetin düşmana karşı kurduğu cepheler, iki nitelikte düşünülebilir. Kolay anlaşılacak için şöyle diyeyim: iç cephe, dış cephe... Asıl olan iç cephe. Bu cephe bütün memleketin, bütün milletin meydana getirdiği cephe. Dış cephe, doğrudan doğruya ordunun düşman karşısındaki silâhlı cephesidir. Bu cephe sarsılabilir, değişebilir, mağlûp olabilir; fakat bu hâl, hiçbir vakit bir memleketi, bir milleti mahvedemez. Mühim olan, memleketi temelinden yıkan, milleti esir ettiren, iç cephenin çökmesidir. Bu gerçeği bizden daha çok bilen düşmanlar, bu cephemizi yıkmak için asırlarca çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Bugüne kadar muvaffak da olmuşlardır. Gerçekten "kaleyi içinden almak", dışından zorlamaktan çok kolaydır. Bu maksatla şahıslarımıza kadar temasa gelebilen bozguncu mikropların, vasıtaların varlığını iddia etmek uygundur. Meclis'in zihniyeti, çalışması, vaziyeti, düşmana ümit verici olmadıkça iç ve dış cephelerimizin yerinden oynamasına imkân ve ihtimal yoktur. Meclis'te, bir veya birkaç üyenin karamsarlık aşıl原因an sözlerinden bile aleyhimize istifade çareleri aranılmakta olduğuna şüphe edilmemelidir. Dışişleri Bakanlığı'nın dosyaları buna dair vesikalarla doludur. Kesin şekilde söylüyorum ki, istemeyerek olsa dahi düşmanlara ümit verecek en küçük belirtiler oldukça millî davanın sonuçlanması tehlikeye düşer. 1922 (Nutuk II, s. 638 – 639)

Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir: Biri millet kararı, diğeri en elim ve en güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla lâayık olma niteliği kazanan ordumuzun kahramanlığı; bu iki şeye güvenir. Arkadaşlar! Kumandamız altında bulunan ordular, gerçekten kahramanlığına güvenilir ordulardır. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakârlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

Arkadaşlar, Türkiye en zayıf zannolunduğu bir zamanda en kuvvetli olduğunu ispat etmiştir; ordusu sayesinde! Ordumuz vatan içinde zafer kazanmıştır. Bu hâdise Türkiye'nin fevkalâde gücüne, yüce kararlılığına ve ölmez varlığına en belirgin delildir. Düşmanın vatan içine girmiş olması, düşman lehine birçok durum ve sebepler doğurur. Bütün bu güçlükleri aşarak düşmanı vatan içinde mağlûp etmek, mahvetmek başlı başına bir varlık, büyük bir kuvvet eseridir. Vatan içerisinde mağlûbiyetin sonucu son derece fecidir, tehlikelidir. Bu gerçeği doğrulayan yakın ve uzak tarihî örnekler çoktur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 171)

Ordumuzun başında ölüme giden, seve seve kanını akıtan, vücutlarını parça parça etmekten zevk alan subay ve komutanlarımızın kahramanlığını söylemek gereksizdir. Fakat buna bir kelime ilâve ederek, söz konusu olan bir fikri açıklığa kavuşturmak isterim: Memleketimiz ve milletimiz her ne vakit felâketlere maruz kaldıysa, hiç şüphesiz ki bütün vatan evlâtları, memleket evlâtları en büyük

fedakârlığa katlanmaktan çekinmemiştir. Yalnız, bütün bu memleket evlâtlarını, vatanın savunulması için ölüme sevk etmek sorunluluğunu üzerine alan ve aynı zamanda onların ilerisinde göğsünü düşman kurşunlarına geren subaylardır, komutanlardır. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 311)

Bütün tarih bize gösteriyor ki, milletler, yüksek hedeflerine erişmek istediği zaman, bu coşkuları karşısında üniformalı çocuklarını bulmuşlardır. Tarihin bu genelliği içinde yüksek bir ayrılık bizim tarihimizde, Türk tarihinde görülür. Bilirsiniz ki Türk milleti, ne vakit yükselmek için adım atmak istemişse, bu adımların önünde daima baş olarak, daima yüksek millî ideali gerçekleştiren hareketlerin önderi olarak, kendi kahraman çocuklarından kurulu ordusunu görmüştür. Bunun içindir ki Türk milleti, tehlikelere karşı elinde kılıç yürümeye hazır bulunan kahraman çocuklarına derin güven beslemiştir ve bu güveni daima besleyecektir. Bundan sonra da, Türk milletinin yüce idealinin gerçekleşmesi için kahraman asker evlâtları hep önde gidecektir.

Geçen gün bana zırhlı müdafaa hatlarından bahsediliyordu; diyelim ki Majino'dan... Benim görüşüm belki biraz aykırı düşecek amma... ısrar ederim ki bu hatların faydasına inanamıyorum. Zira harbi insan yapar. Bunun için insanın toprak üstünde bulunması lâzımdır. Köstebek gibi toprak altında, beton borularda veya zırhlı kulelerde oturtulacak bir kuvvet, evvelden harp dışı edilmiş bir kuvvet sayılmalıdır. Manevra kabiliyetini kendi kendine yok eden bir ordu, bir harpte mağlubiyetten başka ne kazanabilir, bilmem... 1938 (Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu, Bilinmiyen Taraflarıyla Atatürk, s. 95)

Orduda, esas sınıf piyadedir, piyadesiz muharebe yapılamaz; çünkü piyade taarruz eder, kazanır ve kazandığını koruyabilir. Halbuki makineli silâhlar, motorlu vasıtalar, tanklar vb. bu vazifenin ikisini birden yalnız başına, piyadesiz yapamazlar. Bununla beraber piyade, süvarisiz, topçusuz ve diğer silâhlar ve vasıtalar olmaksızın bir ordu oluşturamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 111)

Türk milletinin, Hava Kuvvetlerimizin desteklenmesi lüzumunu idrak ve takdire değer fedakârlıklar göstermesi, siyasî ve medenî erginliğinin en büyük delilidir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 79)

Çok emekle kurduğumuz, canımızla korumaya ant içtiğimiz kutsal yurdun, havadan saldırılara karşı güvenlik altında bulunması demek, bize saldıracakların, kendi yurtlarında bizim aynı zararları yapabileceğimize güvenimiz demektir. Bu güveni her gün artıracak araç bulmakla, büyük Türk ulusunun, en göksel bir duyguyu kalbinde taşıdığını her ferdinin vatan için tutuşan gözlerinde okumaktayız. Havacılarımız, bütün ordu ve donanmamız gibi vatani korumaya istidatlı kahramanlardır. Büyük millet, bu soylu evlâtlarıyla kendini mutlu sayabilir. 1935 (Atatürk'ün S.D.I, s. 371)

Hudutlarının mühim ve büyük kısımları deniz olan Türk Devleti'nin donanması da mühim ve büyük olmak gerektir. O zaman Türk Cumhuriyeti, daha gönlü rahat ve emin olacaktır. Mükemmel ve güçlü bir Türk Donanması'na sahip olmak gayedir. Buna ilk gidiş noktası, harp gemileri tedarikinden evvel onları muvaffakiyetle sevk ve idareye muktedir komutanlara, subaylara, uzmanlara sahip olmaktır. 1924 (Raşit Metel, Atatürk ve Donanma, 1966, s. 90)

Tarihte büyük deniz komutanlarımız vardır. Fakat modern donanma teşekkülüne teşebbüs ettikten sonra bu gibi kahramanlıklara, parlak hareketlere pek tesadüf olunamaz. Millî Mücadele esnasında donanmamızın toplu olarak kullanılmasına imkân yoktu. Bununla beraber, ayrı ayrı ve vatanseverce hizmetler pek çoktur. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 33)

Deniz silâhlarına ehemmiyet veriyoruz. Denizcilerimizin iyi silâhlı ve iyi eğitilmiş olarak hazırlanmaları büyük emelimizdir. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s.375)

Askerî plân arzuya değil, hesaba dayanarak düzenlenmelidir. (Oğuz Kâzım Atok, Ülkü Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 71, 1944 s. 12)

Çok şükür, askerlerim pek cesur ve düşmandan daha dirençlidirler. Bundan başka hususî inançları, çok defa ölüme sevk eden emirlerimi yerine getirmelerini çok kolaylaştırıyor. Gerçekten onlara göre iki semavî sonuç mümkün: Ya gazi ya da şehit olmak! Bu sonuncusu nedir bilir misiniz? Dosdoğru cennete gitmek! 1915 (Melda Özverim, M.K. ve C.L., s. 56-57)

Bir milletin yükselmesi için ilim, sanat, fikrî ve iktisadî ilerlemeler ne derecede mühim ise, ordu da bu ehemmiyete paralel ehemmiyette tanınmalıdır. Mazide nice yüksek medeniyetler görülmüştür ki, muhafaza ve müdafaasında kusur edildiği için, istilâlar altında çiğnenmiş ve yıkılmıştır. Bir yenilgiden sonra, ordunun kıymet ve lüzumu kolay anlaşılır. Mağlubiyetten ders alan böyle bir millet, dört elle orduya sarılır. Fakat ordunun ehemmiyetini anlamak için mağlûbiyet tecrübesi geçirmeyi beklememelidir. Bir millet için takdire değer olan şudur ki, galibiyetten sonra hiç gurur göstermeyerek ve düşmanı önemsiz görmeyerek ordusunun mükemmeliyetine çalışır ve çocuklarını, askerlik vazifesini fedakârlıkla yapabilecek yüksek his ve kabiliyette yetiştirir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 122-123)

Gerçek olgunluk verebilecek asıl mektep, kıtalardır. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s. 13)

Bir kıta ve özellikle subaylar heyeti, yalnız iyi örnek olacak rehberlerle yetiştirilir. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s. 13)

Ben, kışlanın bir okul olmasını, orada zor ve şiddetin değil, bilginin, sevgi ve saygının hâkim olmasını isteyenlerdenim. 1916 (Rıdvan Nafiz Edgüer, Hayatı ve Eserleri, s. 16)

Büyük millî disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul hâline getirilmesine, ayrıca itina ve dikkat edileceğine, şüphem yoktur. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 420)

Askerlik sanatını yalnız tüfek kullanmaya inhisar ettirmeyeceğiz; askerlerimiz ailesi ocağında, tarlalarında çalıştıkları zaman, çevreleri için faydalı olabilecek şeyleri de öğretmeye çalışacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 2. 1930)

Bugün Türk milleti, muvaffak olduğu her hayatî şeyin kahramanı olarak kendi ordusunu, ordusuna komuta eden öz evlâtlarından kurulu subaylar topluluğunu, yüksek komuta kurulunu görmektedir. Millet ve kahraman çocuklarından meydana gelen ordu, o derece birbiriyle birleşmiştir ki, dünyada ve tarihte bunun örneği pek seyrek. Bu millî görünüş ile daima övünebiliriz. 1931 (Ayın Tarihi, Sayı: 84-85, 1931. s. 7291)

Türk milleti gerçekten büyük millet! Hüner ona lâîk kumandan olabilmekte. 1921 (Yunus Nadi, Ayın Tarihi, Sayı: 60, 1938, s. 134)

Ben, Türk ordusunun yabancı bir adam değilim; ben, ordu ile küçük subaylıktan beri derinden temasa gelmiş bir askerim. Ben, hâdiselerin sevki ile ordunun içinde subay, nihayet komutan olarak iş

görmüş ve zannıma göre muvaffak olmuş bir komutanım. Türk ordusunu, onun faziletini, kıymetini ve bu ordu ile neler yapılabileceğini bizim kadar anlayan az olmuştur. 1918 (Falih Rıfki Atay, Atatürk'ün B.A., s. 13)

Benim için ordumuzun kıymetini ifadede ölçü şudur: Türk ordusunun bir birliği, eşitini mutlaka mağlup eder; iki mislini durdurur ve tespit eder. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü, fazlasını milletimizin yaradılıştan sahip olduğu cengâverlik zaten temin etmektedir. Fakat bu kıymeti mutlaka muhafaza etmek lâzımdır. Bunu, askerî bir esas, bir kural olarak göz önünde tutmalıdır. Bu kıymet korundukça teşkilâtımızı, talim ve terbiyemizi, sevk ve idaremizi bu hedef ve gayeye yürüttükçe, Türkiye'nin her türlü taarruzdan, tecavüzden korunmuş olacağına va korunacağına kimsenin şüphesi kalmaz. 25.02. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 170)

Türk milleti ve onun küçük ve büyük yaştaki çocukları, çelikten yapılmış heykellerdir! Onların ne olduklarını anlamak için onlarla savaş meydanlarında boy ölçüşmek lâzımdır. İşte böyle bir teşebbüstür ki, Türk gençliğinin binlerce sene evvelden beri tanınmış olan yüksek kıymet, kuvvet, kudret ve yenilmez zekâsının imtihanı olur. Türk milleti her an ve her kiminle olursa olsun böyle bir imtihana hazırdır. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 87-88)

Bu taarruz gününde, en son kanatta bir tümenimiz -57. Tümen- taarruzlarını yöneltirken, kuvvetlerini biraz birbirinden uzakta bulundurmuştu. Bu nedenle düşman üzerine, etkili bir baskı yapamıyordu. O tümenin komutanı Reşat Bey adında bir zattı. Bu zatı çok eskiden tanıyorum; Muş'ta beraber muharebe yaptık, Suriye'de çok muharebeler yaptık. Çok kıymetli bir askerdi; şahsen bana sevgisi ve güveni vardı. Telefonla sordum: "Niçin hedefinize ulaşamadınız?" dedim. Cevap olarak dedi ki "Yarım saat sonra bu hedeflere ulaşacağız!" Halbuki, yazık ki yarım saatte bu hedefler ele geçirilememişti. Tekrar sorduğum zaman, telefonda Reşat Bey'in son vedanamesini okudular; orada diyordu ki: "Yarım saat içinde size o mevzileri almak için söz verdiğim halde, sözümü yapamamış olduğumdan dolayı yaşayamam!" Bu misali, Reşat Bey'in o hareketini takdir etmek için söylemiyorum. Tabii öyle bir muamele ve öyle bir hareket, bizce kabule değer değildir. Yalnız, ordumuzda subayların, komutanların kendilerine verilen vazifeyi yapmada gösterdiği, istekle ileri atılışı ve namus hissini göstermek isterim. Gerçekten, ordumuzdaki subaylar ve komuta yüksek heyeti, birbirlerine karşı böyle bir sevgiyle, hürmetle, inan ve güvenle bağlıdır ve üstünden aldığı emri bir namus sayarak yaparlar. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 245-246)

"Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu

durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!" 1927 (Nutuk II, s.897-898)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, ekonomi ve ilim ve kültür zaferleri olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar kazandığı zaferler, memleketimizi gerçek kurtuluşa yöneltmiş sayılamaz. Bu zaferler, ancak gelecek zaferimiz için kıymetli bir zemin hazırlamıştır. Askerî zaferlerimizle gururlanmayalım. Yeni ilim ve ekonomi zaferlerine hazırlanalım. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 72)

Orduyu asıl düşman karşısında görmek lazımdır. Bunu ise bir millete herhangi bir zamanda gösterebilme imkânı yoktur. Bunu muharebe sahasında görmek fırsatını bulabilecekler azdır. Bunlardan yoksun bulunanlara, millet ordusunun kuvvetini, kudretini, göstermek için genellikle birtakım göz alıcı hareketler, askerî usuller kabul edilmiştir. Bu usuller ve bunların gösterileri birtakım göz kamaştırıcı ve gönül alıcı görevlerdir. Bir ordunun esas disiplinini bu gösteri şekillerine göre değil, arazi şartlarına uydurması mecburiyeti anlaşıldığı günden beridir ki ordunun eğitim ve öğretim programlarının gerçek hareket noktası tespit edilmiştir... Bu çocuklar asker oldukları zaman, onların muharebe meydanlarında başarılı olmaları için lazım olan eğitim ve öğretime özellikle önem vermeliyiz. (A. Âfetinan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Ankara, 1959, s. 87)

Hiçbir zaman saldırgan olmayı düşünmemiş olan ve fakat daima haksız taarruza uğrayacağını hesap eden bir milletin ordusu olarak, ordumuz uzun bir seferden sonra hemen diğer bir sefere başlayacakmış gibi maddi ve manevi yönden hazır bulunmalıdır. (1924, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, C. I, Ankara, 1997. s. 351)

Yedek subay demek bu milletin zaten aydın sınıfına, eğitim görmüş sınıfına aldığı vatan evladı demektir. Bu vatan evladı ilim ışığıyla memlekete, yerine getirmeye zorunlu olduğu hizmetten başka, vazifeden başka, bir de orduya giriyor. Düşmana göğüs gererek, askerlik vazifesini de yerine getiriyor. Bunlar ilim ve bilgi sahibidirler. Memleket bunlara her zaman muhtaçtır. Hele ordu içinde muharebe meydanlarında bin türlü ölüm mücadelesi yaparak tecrübe kazanmış, cüret ve cesaretlerine dayanıklılık vermiş olan bu memleket evlatları tercihen, en yararlı olabilecekleri yerlerde kullanılmalıdır. Bundan dolayı gerek kahraman ordumuzun bütün subayları ve gerek onların aralarındaki yedek subaylar tamamen emin ve rahat olmalıdırlar ve millet bunlara karşı vazifesini hakkıyla yapacaktır. (1923, İzmit) (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s. 123)

Askerlik hayatını öyle bir okul hâline koymalıdır ki, hem vatani savunabilecek derecede askerlik sanatını öğreysin ve hem de memleketine döndüğü zaman bütün köy için ve köy halkı için ve hayatı için faydalı olabilecek şeyleri öğreysin. (1923, İzmit) (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s. 54)

Taarruz ve hücumda kıtaların sevk ve idaresinin kontrol altında tutulması sırasıyla, bütün kıta komutanlarının emirlerinin ve nüfuzunun etkili olmasıyla ve bu da askerin her an kontrol altında tutulması ile mümkündür. (1916, Silvan) (ATATÜRK, Arıburnu Muharebeleri Raporu, Ankara, 1968, s. 86)

Subay, yalnız askere savaş vasıtalarını öğreten ve ona harpteki vazifesini gösteren bir insan değildir. O, insani ve millî hisleri de işler ve gereğinde düşman karşısında silah kadar tehlikeli bir duruma getirir. Bizim askerimiz kışlaya işlenecek bir ham madde olarak gelir. Kışladan ayrıldığı zaman da geldiğinden çok farklı bir durumda ayrılır. Kazanmış, yükselmiş, kuvvetlenmiş olarak evine döner. Kışla bizde sadece bir harp öğretim yeri değil, aynı zamanda bir kültür ocağı, bir sanat okuludur ve böyle olmakla da memlekete yaptığı hizmet ölçülemeyecek kadar büyüktür. (E. Ziya Karal, ATATÜRK'ten Düşünceler, Ankara, 1981, s. 112)

Asıl sanat eğitimi yaptıracak gerçek öğretmen yetiştiriciler, birbirinden yüksek olan komutanlardır. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 10)

Kıtası tamamen emir ve komutası altında bulunmayan kıta komutanı hizmet etmiyor demektir. (1916, Silvan) (ATATÜRK, Arıburnu Muharebeleri Raporu, Ankara, 1968, s. 91)

Komutanlar kıtalarının moral durumlarını bizzat içlerine girmek suretiyle anlamalı. Bu şekilde daha güvenle emir verilebilir. Üst rütbedekiler emirlerinde olanlarla konuşmalı, serbest söz söylemeye alıştırmalı. Bu tutum faydalı ve gereklidir. (1918, Viyana) (A. Âfetinan, M. K. ATATÜRK'ün Karlsbad Hatıraları, Ankara, 1983, s. 22)

Bir kuvveti meydana getiren insanlar, genel hayatları, fikirleri, hareket serbestileri ezilmemiş, gürbüz, neşeli erlerden ve subaylardan oluşursa böyle bir birlikte bizzat akıl kullanarak kendiliğinden iş görme özelliği çok fazla görülür. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 21-22)

Muharebe için düşmanı ordugâhımızda beklemek olmaz, onu uzaktan karşılamak en iyisidir. Düşman az ise yetişebilenlerimiz onu durdurur veya püskürtür. Çok ise bütün çarpışanlar yetişinceye kadar düşmana ateş açarak onun hareketini ağırlaştırır ve gerekirse geri çekiliriz. Fakat ileri gitmek, beklemekten iyidir. Hiçbir şey yapamazsak düşmanı görür, kuvvetini anlar, meraktan kurtuluruz. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 22)

Son asır ordularını oluşturan personel, eskiden olduğu gibi hemen hepsi kendi gönül rızası ile askerlik hizmetine girenlerden ibaret olmayıp, milletin bütün kişileri askerlik hizmeti ile yükümlü tutulmuştur. Arzusu olan da olmayan da askerlik hizmetini yapmaya mecburdur. Bu şekilde kurulmuş olan ordularda, eski zaman ordularında olduğu gibi, üstler aşırı derecedeki inisiyatif ölçülü bir sınıra indirgemek, onu disiplin ve idare altında bulundurmamak düşüncelerinden kurtulmuştur. Çünkü bugünkü ordularda barışta uzun yıllar uygulanan sıkı disiplin bir çoklarında hareket kabiliyetini kendiliğinden boğuyor. Bu sebeple bugünkü üstler, astlarda inisiyatif uyandırmak için onları uyarmak özellikle, muharebede teşvik ve ümitlendirmek mecburiyetindedirler...

Bir orduyu meydana getiren her rütbe sahibi, genel olarak her kişi, yaşayan bir makinenin canlı organları, parçalarıdır. Bu makineyi işleten her organı, her parçasını harekete geçiren kuvvet buharla çalışan motor değildir. O tahrik vasıtası ordu makinesini meydana getiren yaşayan organların zihinleridir. Kuvvet ve kanlarındaki ruhtur. Zihinlerde bilgi, muhakeme, idrak ve kavrama olmazsa

makine durur ve hiçbir kuvvet onu işletemez. Böyle bir makinenin çalıştırılabilmesi için herhangi bir veya birkaç makinistin sanat ustalığı da yeterli ve yararlı olamaz. Çünkü bu durgun beyinlerde teşekkül etmiş kütleler, taş, demir ve odun yığınlarından da hareketsizdir. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 26)

Ordunun vazifesi, vatani çiğnemek isteyen düşmana karşı ayağa kalkmaktır. Bu kalkış, elbette, yerinde durmak için değil, düşmana atılmak için olursa kalkılmış olduğuna değer. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl s.19, Ankara, 1981, s. 56)

Millî ordu, millet birliğinin ve devlet varlığının en göze çarpan örneğidir. Ordu, harice karşı devletin varlığını temin ve icabında dahilde büyük asayişsizliği ortadan kaldırır. Her ferdin, devlet içinde yerine girmek vazifesi ve her ferdin devlet için mesuliyeti, ordu hayatında fiilen âşikâr bir surette görülür. Ordu, cumhuriyet aleyhine teşebbüslere karşı, devlet ve hükûmetin irade ve kuvvetini belirtir. Bu suretle herkesi devlet düzeninden, devlet emniyetinden hissedar kılmak vazifesini yapar. Devlet ve hükûmet gibi ordu dahi kendisi için bir varlık değil, belki, milletin yaşamak ve var olmak iradesinin bir şeklidir. Ordunun devlete karşı en birinci vazifesi, azamî kudret ve kabiliyete malik olmaya çalışmaktır. Devletin büyüklük ve şerefi bununla yükselir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 116)

Ordu istemeyen ve ordunun yüklediği maddî, manevî fedakârlığı göze aldirmayan bir millet, esaret zincirini kendi eliyle boynuna geçirir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 118)

Sağlam bir devlet hayatı için, ordunun lüzumuna delil aramak lüzumsuzdur. Etrafındaki devletler silâhlı oldukça, hayır, dünya yüzünde bir tek silâhlı devlet bulundukça vazifesini bilen bir devlet, bütün antlaşmalara rağmen ve bütün antlaşmalarla beraber kendi güvenliğini her şeyden evvel kendi kuvvetine dayandırır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 117)

Malûmdur ki, bir orduyu meydana getiren, umumiyetle, her fert, canlı bir makinenin canlı uzuvları, parçalarıdır. Bu makineyi işleten, her uzvunu, her parçasını harekete geçiren vasıta, buharla işleyen motorlar değildir. O işletme vasıtası, ordu makinesini vücudu getiren canlı uzuvların beyinlerindeki kuvvet ve kanlarındaki ruhtur. Bu beyinlerde ve bu kanlarda, gereken cereyan kuvveti ve hızı bulunmazsa makine durur ve başka hiçbir kuvvet onu işletemez. Böyle bir makinenin yeniden çalıştırılması için herhangi bir veya birkaç makinistin sanat ustalığı da yetmez ve bu işi üzerine alamaz. Çünkü bu uyusuk beyinlerden ve durgun kanlardan teşekkül etmiş yığınlar taş, demir ve odun yığınlarından daha hareketsiz ve daha ağırdır. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbîhal, s. 26)

Gerek komutanların ve gerek erlerin bizzat düşüncelerini işleterek kendiliklerinden iş görebilecek meziyette yetiştirilmiş olduklarına kanaat edilmeden, bir askeri kıtanın, bir ordunun güvenilir ve dayanılır bir kuvvet olarak tanınması gaflettir, felakettir. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 59)

Bir birlik ve özellikle subaylar topluluğu yalnız iyi örnek olacak önderlerle yetiştirilir. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 45)

Memleketimizin ellide biri değil, her tarafı yıkılsa, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu toprakların üstünde bir tepeye çıkacağız ve orada savunma ile uğraşacağız. (1920, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 82)

Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça, terk olunamaz. (1921, Polatlı) (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 419)

Zaferin sırrı, orduların sevk ve idaresinde bilim ve teknik kurallarını yol gösterici olarak almaktır. (1922, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 47)

Bir ordunun kıymeti zabitan ve kumanda heyetinin kıymeti ile ölçülür. (1923, Kütahya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 169)

Gelecekte de çetin denemelerde değerini ortaya koymaya hazır komutanlarımızın yüksek yeteneklerini korumak ve artırmak, yurt korunması ve savunması için gereken bütün araçları aralıksız sağlamak zorunluluğumuzu hiçbir gün savsaklayamayız. (1924, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 354)

Temel cevherini muhafaza eden, aklını ve sezisini muhafaza eden bir ordu için mevziin ehemmiyeti yoktur. Bir asker her yerde muharebe eder; tepenin üstünde, tepenin altında, derenin içinde de muharebe eder. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 174)

Bir ordunun cevheri ne olursa olsun siyasete karışır, birlikte hareket ve savaşma kabiliyetini esasından kaybeder ve vatanın müdafaa gücünü hiçe indirir. Siyasete karışmış bir ordunun, karışmadan önceki disiplinini ve savaşma kabiliyetini yeniden kazanabilmesi için çok zaman ister. (Ali Fuat Cebesoy, Atatürk'ün Yüksek Kumandanlık Kudret ve Meziyetleri, Atatürk Görüşler ve Hatıralarla, s. 88)

Subaylarımızı hayat kaygısı içinde bırakmak asla doğru olamaz. Hayat dediğim zaman, muharebe meydanlarında terk edeceğimiz hayatı kastetmiyorum. Bizim subaylarımız bunu tam bir iftiharla terke hazır dırlar. Hayattan maksadım, gerek kendilerinin ve gerek ailelerinin geçim derdinden uzak bulunmalarını temin edecek esas -ki refahtır- bunu temin etmektir; etmeyen bir millet en esaslı bir noktada ilgisizlik göstermiş demektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 90)

Silâhlanma ve donatım programımızın uygulaması, başarıyla ilerliyor. Bunları memleketimizde yapmak emelimiz, gerçekleşme yolundadır. Harp sanayii kuruluşlarımızı, daha ziyade geliştirme ve genişletme için alınan tedbirlere devam edilmeli ve endüstrileşme çalışmamızda da ordu ihtiyacı ayrıca göz önünde tutulmalıdır. Bu yıl içinde denizaltı gemilerini memleketimizde yapmaya başladık. Hava Kuvvetlerimiz için yapılmış olan üç yıllık program, büyük milletimizin yakın ve bilinçli alâkasıyla, şimdiden başarılı olmuş sayılabilir. Bundan sonrası için, bütün uçaklarımızın ve motorlarının memleketimizde yapılması ve harp hava sanayimizin de bu esasa göre geliştirilmesi gerekir. Hava Kuvvetlerinin aldığı ehemmiyeti göz önünde tutarak, bu çalışmayı plânlaştırmak ve bu konuyu lâyük olduğu ehemmiyetle milletin gözünde canlı tutmak lâzımdır. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 387)

Ordunun beslenmesi ve bundan başka tekniğin ve sanatların her türlü ilerlemelerine uygun olarak yapılan silâhlar ve muharebe malzeme ve vasıtaları, memleketin ekonomisiyle alâkadardır. Ordunun saydığımız ihtiyaçlarını, memleket içinde hazırlamak esas olmalıdır; her zaman, ordunun muhtaç olduğu silâh, cephane ve benzerlerini hariçten satın alarak temin etmek mümkün olmayabilir. 1930 (Afetinan, M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Umumî Harp'ten sonra bütün cihan barış ve huzura muhtaçtır. Türkiye ki birçok harplere sahne olmuştur; sayılamayacak felâketler görmüştür. Onun barış ve huzur ihtiyacı daha fazladır. İşte, biz bu hazırlığımızla muhtaç olduğumuz barış ve huzuru temin etmek istiyoruz. Tarafsızlıkları bütün dünyaca kabul ve tasdik olunan devletler vardır ki, onlar da barış ve huzurları için, tabiî müdafaalarına ehemmiyet vermekte, ordularına fevkalâde itina etmektedir. Biz de, herkes gibi tabiî müdafaamıza lâyük olduğu kadar ehemmiyet vermeye mecburuz. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 170)

Hiçbir millet ve memlekete karşı tecavüz fikri beslemeyiz. Fakat varlığımızı ve bağımsızlığımızı korumak için, bir de milletimizin iç rahatlığı ve gönül huzuru ile çalışarak rahata kavuşmuş ve mesut olmasını temin için, her vakit memleket ve milletimizi korumaya gücü yeter bir orduya sahip olmak da ülkümüzdür. 10.12.1922 (Mustafa Baydar, Atatürk'le Konuşmalar, s. 42)

Teknik vasıtalarla sahip olmayan bir ordu ile, teknik vasıtalarla sahip olan ordulara karşı muharebe etmek imkânı hemen kalmamıştır. Bu sebeple ordu teşkilinde çağdaş vasıtalar ve silâhlar, mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu bir mecburiyettir. Memleketin iktisat ve sanat vaziyeti ne kadar müsait ise muharebede o kadar muvaffak olunur. Bu sebeple harp, yalnız cephelerde muharebe eden askerlerin faaliyeti demek değildir. Bir memlekette, bütün vatandaşların her türlü çalışma ve faaliyeti demektir. Barış zamanında da bu umumî faaliyetin müşterek hedefe yöneltişi mühimdir. Müşterek hedef, bağımsızlığın dokunulmazlığını temindir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Gerek komutanların ve gerek erlerin, bizzat düşüncelerini işleterek kendiliklerinden iş görebilecek meziyette yetiştirilmiş olduklarına kanaat edilmeden, bir askerî kıtanın, bir ordunun güvenilir ve dayanılır bir kuvvet olarak tanınması ihtiyatsızlıktır, felâkettir. 1914 (Mustafa Kemal, Z.ve K. Hasbihal, s. 22)

Komutanlar, astlarından yüksek ve bilgili olmalıdırlar. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s, 78)

Komutan olan kişi, tehlike zamanlarında askerleri kendi iradesine uygun şekilde idareye mecburdur; bu cihetle insanlara beğenilmekten ziyade onlara emir ve hüküm vermeye eğilimli bir yaratılış ve tabiata sahiptir. Başkalarına emir ve hükmetmek, karar sahibi olmaya bağlıdır. Kararlılıkla yapılan bir iddia veya teklif, nadiren itiraza uğrar. İnsanlar, arkasından gidecekleri adamın, hakikaten kendilerine baş olmasını isterler; ancak bu takdirde, kendi selâmetleri için emniyet duyabilirler. Kuvvetli bir kararlılık için nefse güven şarttır.

Mesuliyeti üstlenmek cesaret ve hevesi, komutana en çok lâzım olan bir hassadır; bu pek nadirdir. Birçok insanlar, mesuliyeti başkalarına ait bildikleri zaman, düşünmeden en fena tehlikelere atılırlar; mesuliyet kendilerine yükletildiği anda mütereddit ve çekingen olurlar. Çünkü, mesuliyeti üstlenmek, felâketli zamanlarda kabahatli olmak demektir. Mesuliyetten korkmak, kalbin gizli bir halidir. Halbuki, bir komutan ancak mesuliyeti üstlenmek cesareti sayesinde büyük işler görebilir. Çünkü, tecrübe ve bilgi noktasını tamamlayacak yardımcıları daima bulunabilir. Mesuliyeti üstlenmek cesareti, komutana bir asalet veren yüksek kalplilikten doğar. Bu haslet, kibirli olmamak şartıyla, komutanı herkese üstün kılar.

Komutan olan kişinin, insan tanınması lâzımdır. Çünkü, ordu cansız bir âlet değildir. İnsanların kıymetleri, mizaçlarına ve hislerine göre değişir.

Cesaret ve yiğitlik, her askere lâzımdır. Fakat komutan, büyük adamlara mahsus yaratılıştan ve nadir bir cesarete malik bulunmalıdır. Bu nevi cesaretin sahibi, onun mevcudiyetinden haberdar olmaz;

ölümden korkmamak hali kendisinde o kadar tabiidir ki, en şiddetli bir tehlike zamanında, herkes az çok bir şaşkınlıkla iş gördüğü halde, onun fikrinde daha ziyade kuvvet ve icat gücü olduğu hayretle görülür.

Komutanların en büyük cesareti, mesuliyetten korkmamalarıdır. Gerçekten mesuliyetin ağırlığını, ben kendi nefsimde tecrübe ettim. Namuslu ve izzetnefis sahibi bir komutan için ölüm, hiçbir vakit hatıra gelmez; onu düşündüren, icraatının isabeti ve isabetsizliğidir. Bilâkis, geri çekilme manevrası için komutanda pek büyük karar isabeti, görüş kudreti olmak lâzımdır. Bizim ordumuzu felâketlere sevk eden ekseriya geri çekilme manevrası için azim ve karar sahibi komutanlarımızın yokluğu olmuştur. Üstün düşman taarruzu karşısında, ekseriya komutanlar askerin kendi kendine yerlerini terk ettikleri zamana kadar karar vermekten korkup çekinirler ve sonra da geri çekilmeyi bir kabahat ve askeri kabahatli görürler. 1918 (M. Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları, Afetinan, s. 41-42)

Mükemmel bir komutanı vücuda getiren şey, mükemmel ahlâktır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 112)

Komutanlar, emir vermiş olmak için emir vermezler. Lüzumlu ve yapılabilme kabiliyeti olan hususları emrederler ve emir verirken, kendini, o emri yapacak olanın yerine koymak ve emrin nasıl yapılacağını ve uygulanacağını düşünmek ve bilmek lâzımdır. 1922 (Nutuk II, s. 744)

Komutan olan bir kimsenin, büyük bir kararlılıkla fırsatları elden kaçırmaması gerekir. Aynı zamanda, akla uygun olan şeyleri takip etmesi lâzım gelir. Değişikliklerin belli ve belirli vaziyetleri yoktur. 1930 (Aydın Tarihi, No: 73, 1930, s. 6051)

Komutanlık, pek mühimdir. Bir ordu, gerçek bir komutanın emri altında, kendinden büyük kuvvetleri mağlup edebilir. Aynı ordu herhangi bir komutanın emri altında, sebepsiz mağlup olabilir. Mağlup bir ordu, muktedir bir komutanın emri altında muzaffer ve galip olabilir. Büyük komutanlar pek çok defa, başkasının hükmü altına geçmiş ve dağılmaya yüz tutmuş milletlerin harp kuvvetlerine yeniden bir canlılık vermeye muvaffak olmuşlardır. Ekseriya bir büyük komutanın ölmesiyle veya ordu üzerinden çekilmesiyle, milletlerin askerî şerefine dahi yavaş yavaş ortadan kalktığı görülmüştür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 112)

Taarruzu komutan yapar, harbi idare etmek kudretindeki komutan! Efendiler, komutan kimdir bilirsiniz? Subay vardır ki idaresine yüz veya bin kişi verebilirsiniz. Fakat vakta ki alaylar ve tümenler, dağlar ve dağlarla ayrılarak cephe yüzlerce kilometre uzunluğunca gider, işte bu gözlerin görmediği geniş sahaya komuta edecek adam, başka değerinde ve başka kudrette bir adamdır! 1922 (Yunus Nadi, Atatürk'ün Vasıfları, En Büyük Kaybımız, s. 231)

Komutanlar, her hâl ve andaki duruma karşı gereken tedbirleri tereddütsüz ve süratle almaya mecburdurlar. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s. 22)

Fevkalâde ve ansızın beliren hâllere ilk temas eden, bir kıtanın en büyük komutanı değildir. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s. 22)

Kolordu komutanı demek, dünyanın her yerinde, her millete, en büyük komutan demektir. Kolordu komutanından sonra başka büyük komutan yoktur. Ancak muhtelif kolorduların hareketlerini yönetmesi için üzerine ordu ve grup komutanı geçer. Daima askerî kuruluştaki en büyük komutan, kolordu komutanıdır ve kolordu komutanının vazifesini yapması demek, muharebelerin içinde ve

subayların içinde bulunması demek değildir ve böyle bir hareket hoş karşılanmaz. Kolordu komutanı, maiyetindeki tümen komutanlarına emir verir ve onu yaptırır; vazifesini bu suretle yapar. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 109)

Cephenin insan sayısı, gıdasıyla, giyeceğiyle, silâh ve cephanesiyle ve diğer işleriyle alâkadar olan başkomutan, elbette bütün bunların geride bulunan kaynaklarıyla alâkadardır. Gerçi, hem cephe ile hem de geride birçok işle uğraşmak güçtür. Bir adam, hem cepheye komuta edecek, muharebe idare edecek hem de aynı zamanda arkadaki bölgelerde birçok şeylerin yapılmasını temin edecek. Bunu bir adam nasıl yapabilir? Şüphesiz yapar. Fakat yapar dediğim zaman Başkomutan bu an, cepheye komuta eder; sonra oradan kalkar, filân yere gider, yiyecek işini yapar; filân yere gider, eksikleri tamamlama işini yapar demek değildir. Büyük işler yüklenmemiş insanların, bu husustaki tereddütlerini mazur görmelidir. Bakınız! Size bir misal söyleyeyim: Ben, çok acemi komutanlar gördüm. Meselâ, bir alay komutanı, yeni tümen komutanı olmuş veya bir tümen komutanı yeni kolordu komutanı olmuş; biraz da tecrübesiz!... Henüz tecrübe kazanmaya zaman bulamadan güç vaziyetler karşısında kalmış, hayatında bir tûmene alışmış iken, düşman karşısında iki veya üç tûmene birden komuta mecburiyetinde bulununca, tereddüde düşmesi ve güçlüklerle uğraması tabîdir. Bir tûmene komuta ettiği zaman, mümkün olduğu kadar, bütün tûmen birliklerini gözü altında birleştirmek ve yönetmek imkânına malik olan bir acemi komutan, iki üç tûmenin gözünden uzak mevzilerde muharebesini idareye mecbur olduğu zaman, kendi kendine, “Ben hangi tûmenin yanında bulunayım, onun mu, bunun mu; orada mı, burada mı?” diye sorar. Hayır! Ne orada bulunacaksın, ne de burada! Öyle bir yerde bulunacaksın ki, hepsini idare edeceksin! “O zaman ben herbirini gereği gibi göremem!” der. Tabîi göremezsin, elbette gözlerinle göremezsin! Akıl ve sezîşinle görmek lâzımdır. 1922 (Nutuk II, s. 660-661)

Komutanlar, askerlik vazife ve gereklerini düşünürken ve uygularken dimağını siyasî düşüncelerin tesiri altında bulandırmaktan sakınmalıdırlar. Siyasî yönün gereklerini düşünen başka vazifeliler olduğunu unutmamalıdırlar. 1927 (Nutuk II, s. 492)

Millî Mücadele'nin sonunda bir komutanım, bana şöyle bir telgraf çekti: “Emir ver, bir hafta sonra Matapan burnundayım*”. Derhal kendisine “Dur!” emri verdim. Belki, dediği doğru idi. Fakat biz, ülkeleri değil, insanların kalbini fethetmek isteriz. Eğer biz, o vakit durmasını bilmeseydik, bugünkü dünyaya şamil prestijimiz ne olurdu! Komutanlar da sanatkârlar gibidirler, yerinde durmasını bilmezlerse zaferleri payidar olmaz. (Atatürk'ten B.H., s. 39)

Bir komutanın tutsaklığı da mazur görülebilir. O zaman ki, askerlik vazife ve gereklerini yapıp uygulamakta elindeki kuvveti sonuna kadar, son süngü ve son nefese kadar kullandıktan sonra kanını akıtmak fırsatını bulamaksızın düşman eline düşerse... Bütün ordusu üstün düşman ordusu karşısında mağlup ve kendiliğinden geri çekilirken, kılıcını çekip tek başına atını, düşman başkomutanın çadırına saldırarak ölüm arayan Türk komutanları görülmüştür.

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi kötü tesadüf, herhangi kötü talih sonucu bile olsa, düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de, tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılâp Tarihi'nin gelecek kuşaklara hitap ve uyarısı işte budur! 1927 (Nutuk II, s. 492 – 493)

Mesuliyetten korkan komutanların hiçbir vakit icap eden kararları veremediklerini, bunun neticesinde ise, acı felâketler meydana geldiğini bizzat ben de muhtelif zamanlarda görmüşümdür. 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat, 1930, s. 69)

Harp ve muharebe demek, iki milletin, yalnız iki ordunun değil, iki milletin bütün varlıklarıyla ve bütün varı yoğu ile, bütün maddî ve manevî güçlükleriyle birbiriyle karşı karşıya gelmesi ve birbiriyle vuruşması demektir. Bundan ötürü bütün Türk milletini, cephede bulunan ordu kadar fikren, hissen ve fiilen ilgilendirmeliydim. Millet fertleri, yalnız düşman karşısında bulunanlar değil, köyde, evinde, tarlasında bulunan herkes, silâhla vuruşan savaşıçı gibi, kendini vazifeli hissederek, bütün varlığını mücadeleye verecekti. Bütün maddî ve manevî varlığını, vatan savunmasına vermekte geç davranan ve müsamaha gösteren milletler, harp ve muharebeyi gerçekten göze almış ve başarabileceklerine inanmış sayılamazlar. Gelecek harplerinin tek muvaffakiyet şartı da en ziyade bu söylediğim hususta saklı olacaktır. Daha şimdiden Avrupa'nın büyük askerî milletleri, bu hareket tarzını kanun haline getirmeye başlamışlardır. 1927 (Nutuk II, s. 619)

Çanakkale muharebeleri sırasında verdiği bir emrin son sözleri: Benimle beraber burada muharebe eden bütün askerler kesin olarak bilmelidir ki üzerimizde bulunan vatan ve namus vazifesini tamamen yerine getirmek için bir adım geri gitmek yoktur! Uyku ve istirahat aramanın, bu istihattan yalnız bizim değil, bütün milletimizin ebediyen mahrum kalmasına sebebiyet verebileceğini cümlemize hatırlatırım. Bütün arkadaşlarımın benimle aynı düşüncede olduklarına ve düşmanı tamamen denize dökmedikçe yorgunluk işaretleri göstermeyeceklerine şüphe yoktur! 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat, 1930, s. 47)

Harbin ve askerlik sanatının öğrenilmesine vesile olan vasıtaların en mükemmeli, en gerçeği ahlâktır. Askerî ahlâk ise, muhtelif rütbelerdeki komuta sahiplerinin iktidar ve ehliyet kazanmalarını temin suretiyle sağlamlaştırılır. Ordularda, subayların büyük bir kısmı harplerde bulunmuş ve mesuliyetli hizmetler ifa etmiş olduklarından, harp ateşini bizzat kalplerinde yakmış olurlar. Bu hal, onların meslek bakımından istifadelerini sağladıktan başka, morallerini de herkesten fazla sağlamlaştırmaya hizmet eder. 1938 (Faik Türkmen, Atatürk'ün Ahlâk Düşünceleri ve Tefsiri, s. 3)

Kitaplarda, bir yerde gayet cesur olan asker, diğer bir yerde ürkek ve tersine, bir yerde ürkeklik göstermiş bir askerî kıtanın diğer bir yerde cesur olabileceğini okudum. Ben, daima askere özgü tabiata, ruhî ve manevî duruma çok dikkat ederim. Hakikaten bu hali birçok defalar ben de gördüm. Bunun muhtelif sebepleri olabiliyor. Komutanların hâl ve şanı ve kalp kuvveti ve nefse itimat dereceleri pek büyük önem taşır. 1928 (M. Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları, Afetinan, s. 42)

Herhalde askerlerimizin ruhunu kazanmak bizim için bir vazife olduğu gibi, evvelâ onlarda bir ruh, bir emel, bir karakter yaratmak da Allah'tan ve Medine şehrinde yatan Cenâb-ı Peygamber'den sonra bize yöneliyor. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s. 18)

Ben, askerliğin her şeyden ziyade sanatkârlığını severim. 1912 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak 1961, s. 11)

Komutanlar, emri altına verilen millet evlâdını, memleket vasıtalarını, düşmana, ölüme yöneltirken tek düşüneceği nokta, milletin kendisinden beklediği vatanî vazifeyi ateşle, süngü ile ve ölümlle yapmak ve sonuçlandırmaktır. Askerî vazife, ancak bu anlayış ve görüşle yapılabilir. Lâfla, politika ile, düşmanın aldatıcı vaatlerine kulak vermekle, askerlik vazifesi yapılamaz. Komutanlık vazife ve mesuliyetini yüklenene kadar omuzlarında ve bilhassa dimağında kuvvet bulunmayanların, feci sonuçlarla karşılaşmasından kaçınılamaz. 1927 (Nutuk II, s. 492)

Efendiler, komutanlar, askerliğin görev ve gereklerini düşünür ve uygularken, beyinlerini siyasi görüşlerin etkisi altında bulundurmaktan kaçınmalıdırlar. Siyasetin gereklerini düşünen başka görevliler bulunduğunu unutmamalıdırlar. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 336)

Komutanların, emirleri altına verilen millet evladını, memleket vasıtalarını, düşmana ve ölüme doğru sürerken, düşündükleri tek nokta, milletin kendilerinden beklediği vatan görevini ateşle, süngüyle ve ölümlerle yerine getirerek sonuç almaktır. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 336)

Laf, politika ile, düşmanın aldatıcı vaatlerine kulak vermekle askerlik görevi yapılamaz. Omuzlarında ve özellikle kafalarında askerlik sorumluluğunu yüklenene kadar kuvvet bulunmayanların feci sonuçlarla karşılaşmaları kaçınılmazdır. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 336)

Zafer, "Zafer benimdir." diyebilenin, başarı, "Başaracağım." diye başlayanın ve "Başardım." diyebilenindir. (1925, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 214)

Tarihte yarılmamış ve yarılmayan cephe yoktur. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 318)

Gerçek bilgiyi verebilecek asıl okul birliklerdir. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 50)

Muharebede yağın mermi yağmuru o yağmurdan ürkmevenleri ürkenlerden daha az ıslatır. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 50)

Zaferi, milletimizin azim ve iman gücü ve Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının süngüleri kazanmıştır. (1922, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 45)

Türk milletinin yüce ideallerinin gerçekleşmesi için kahraman asker evlatları hep önde gidecektir. (1931, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 302)

Türk milleti ordusunu çok sever; onu, kendi idealinin harisi telâkki eder. (1931, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 303)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya

tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Bir millet, savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin yaşayacak sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla kaimdir.

Hanımlar, Beyler ! (Öğretmenler) Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı. Hakiki zaferi siz kazanacak ve devam ettireceksiniz ve mutlaka kazanacaksınız. (1922, Bursa) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 47-49)

Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefine, mutluluğa erdirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran fikir ordusudur . Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir, yücedir, feyizlidir, muhteremdir. Fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi diğere muhtaçtır. Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de hayatidir. Yalnız siz, irfan (kültür) ordusu mensupları, sizlere mensup olduğunuz ordunun kıymet ve kutsallığını anlatmak için şunu söyleyeyim ki, sizler ölen ve öldüren birinci orduya niçin öldürüp niçin öldüğünü öğreten bir orduya mensupsunuz. 1923 (M.E.İ.S.D. I, S. 17)

Ordularımızın kazandığı zafer, sizin eğitim ordularınızın kazanacağı zaferler için yol açtı. Gerçek zaferi siz, Öğretmenler kazanacaksınız. Bunu başaracağınızdan kuşum yoktur. Sarsılmaz bir inançla ben ve arkadaşlarım sizi gözeteceğiz... Sizin karşılaştığınız tüm engelleri kıracağız.

Verdiğimiz kararın uygulanmasını temin için henüz milletin alışık olmadığı meselelere temas etmek lâzım geliyordu. Umumca söz konusu olmasında büyük mahzurlar tasavvur olunan hususların konuşulmasında kesin zaruret bulunuyordu. Osmanlı hükûmetine, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine isyan etmek ve bütün milleti ve orduyu isyan ettirmek lâzım geliyordu. Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına tecavüz edenler kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silahlı olarak mukabele ve onlarla mücadele etmek gerekiyordu. Bu mühim kararın bütün gerek ve zaruretlerini ilk gününde göstermek ve ifade etmek, elbette doğru olmazdı. Tatbikatı birtakım safhalara ayırmak ve vakalar ve hâdiselerden istifade ederek milletin hislerini ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım yürüyerek hedefe ulaşmaya çalışmak lâzım geliyordu. Nitekim öyle olmuştur. Ancak dokuz sene içinde yaptıklarımız bir mantık dizisi ile düşünülürse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz umumî istikamet, ilk kararın çizdiği hattan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden görünür. 1927 (Nutuk I, s. 14-15)

O saraylar ve o sarayların etrafını çeviren hainler, asırlarca bu milleti dalgın bıraktılar; onu nura koştuktan menettiler. Onlar, bu milleti ve bu memleketi yalnız iki zamanda düşünürlerdi. Biri paraya, diğeri askere muhtaç oldukları zaman! Bir yandan memleketi soyarlar, diğere yandan milletten aldıkları askerle Viyana'yı, Mısır'ı, İran'ı zapt için fütuhata kalkarlardı. Halbuki milletin o zaferlerde hiçbir millî emeli, vicdanî arzusu ve menfaati yoktu. Onların hırsı, onların şan ve şerefi için, bu milletin evlâtları bir daha dönmek üzere onların arkasından sürüklenirlerdi. Sonra onların, saraylardaki debdebeyi

temin için paraya ihtiyaçları vardı. Bu parayı milletten sopa ile alırlardı. Bütün bunların neticesi milleti fakirliğe, haraplığa, nihayet ölümün kıyısına götürdü. İşte bu idare tarzına padişahlık idaresi denir. Bu idareyi bir daha dirilmemek üzere tarihe gömdük. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 121)

Büyük, mühim bir inkılâp oldu. Bu inkılâp, milletin selâmeti namına, hak namına yapıldı. Milletimiz, demokratik bir hükûmet tesis etmek sayesinde düşman ordularını imha etti. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 165)

İzmir suikast teşebbüsünden sonra milletin binlerce telgrafla bu iğrenç girişimi lânetlemesi ve üzüntülerini bildirmesi münasebetiyle Anadolu Ajansı'na verdiği demeçten: Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından oluşan büyük ordumuzun vicdanında, akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin, bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyet'in adalet ve kudret pençesinde lâıyk oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olamaz. Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır; fakat, Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefil olan prensiplerle, medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 80)

Gerçekten de ahlakîyat özel fertlerden ayrı ve bunların üstünde ancak toplumsal milli olabilir. Milletin toplumsal düzen ve huzuru bugün ve gelecekte refahı mutluluğu güvenliği ve dokunulmazlığı uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her hususta ilgi gayret nefsin özverisini ve gerektiği zaman seve seve nefsinin fedasını isteyen millî ahlâktır. Mükemmel bir millette millî ahlâk gerekleri o millet bireyleri tarafından âdeta düşünülmezsiz vicdanî hissi bir güdü ile yapılır. En büyük millî duygu millî heyecan işte budur. Millet analarının millet babalarının millet öğretmenlerinin ve millet büyüklerinin evde okulda orduda fabrikada her yerde ve her işte millet çocuklarına milletin her bireyine bırakmaksızın ve sürekli olarak verecekleri millî eğitimin amacı işte bu yüksek millî duyguyu sağlamlaştırmak olmalıdır. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Birinci T.B.M.M.'nin 6 Mayıs 1922 günkü gizli birleşiminde, çekimser rey kullanan milletvekilleri hakkında söylemiştir : ... Sonra herhangi bir meselede rey verilmiyor, çekiniliyor. Halbuki, milletvekillerinin en birinci vazifesi her şeyden evvel reyini belirtmektir. Neden reyinizi vermekten çekiniyorsunuz? Menfi belirtiniz! Efendiler, kimden çekiniyorsunuz? Belirtilmeyince müspet veya menfi bir netice ortaya çıkmaz. Halbuki netice lâzımdır. Bir memleket, bir ordu, bir millet duramaz, tereddüt içerisinde duramaz. Şu veya bu diye rey göstermek lâzımdır. 1922 (G.C.Z., Cilt: III, s. 341)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamiyle maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkülere erişmek için değil, fakat ulaşmak hulyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayatî olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

Memleketimizin verimli topraklarından, sonsuz özelliklerinden, çeşitli ve zengin kaynaklarından kimseye muhtaç olmaksızın hakkıyla istifade edebilmek için ve bundan ötürü milletimizi mesut ve müreffeh, ordumuzu tamamen ihtiyaçtan uzak ve kuvvetli yaşatabilmek için, sanat şarttır. Sanatın en basiti, en şerefli sidir. Kunderacı, terzi, marangoz, saraç, demirci, nalbant, sosyal hayatımızda, askerî hayatımızda hürmet ve değer mevkiine hak kazanmış sanatkârlardır. 1922 (Atatürk'ün S.D. II, s. 32-33)

Tarihte şanlar, şöhretler kazanmış pek çok insanlar millî noktadan fazilete sahip değildir. Meselâ hakikaten askerî kudret sahibi olan, Moskova'ya kadar giden, yangınlar harabeler üstünden Fransız ordusunu sürükleyip eriten Napolyon'u düşünürüz. Onun hareketleri Fransız milletin hakiki ve millî menfaatlerine değil, kendi cihangirane emellerini tatmin içindi. Bunu tatmin için Fransa'nın milyonlarca seçkin evlâdını eritti ve nihayet hepinizin bildiğiniz âkıbete uğradı. Bizim Osmanlı tarihindeki en büyük ve şanlı görülen hareketleri de aynı noktadan tetkik, aynı mahiyette mukayese etmek mümkündür. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 161-162)

Bundan sonra Türk ırkı, kadınlarını, erkeklerinin yapmaya mecbur olduğu askerlik vazifesi dahil, bütün hizmetlere ortak ederse, Etilerde, İskitlerde, Amazonlarda olduğu gibi, kendi ırkından başkalarının hiçbir yardımına muhtaç olmaksızın büyük millî ülkülerine başlı başına ve müstakil olarak yürümek kabiliyetini kazanabilir. (Perihan Naci Eldeniz T.T.K. Belleten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956, s.741)

Kadınlarımız haddizatında içtimaî hayatta erkeklerimizle her vakit yanyana yaşadılar. Bugün değil, eskiden beri, uzun zamandan beri kadınlarımız erkeklerle başabaş mücadele hayatında, ziraat hayatında, geçim temininde erkeklerimizden yarım adım geri kalmayarak yürüdüler. Belki erkeklerimiz memleketi istilâ eden düşmana karşı süngüleriyle, düşmanın süngülerine göğüs germekle düşman karşısında buldular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun zayıf kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Memleketin var olması imkânını hazırlayan kadınlarımız olmuştur ve kadınlarımız olmaktadır. Kimse inkâr edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin hayat kabiliyetini tutan hep kadınlarımızdır. Çift süren, tarlayı eken, ormandan odun ve keresteyi getiren, mahsulleri pazara götürerek paraya çeviren, aile ocaklarının dumanını tüttüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısı ile kucağındaki yavrusuyla, yağmur demeyip cephenin mühimmatını taşıyan hep onlar, hep o ilâhi Anadolu kadınları olmuştur.

Ordunun bu yıl vermiş olduğu savaşlarda sağlık işlerinin yürüyüş biçimi takdir ile anmaya değerdir. (1. Dönem 4. Toplanma Yılına Açarken. 1 Mart 1923, Atatürk'ün söylev ve demeçleri Cilt 1 sf: 322)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale

müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Meclis'in ve o Meclis'te beliren milletin kesin iradesi, hareket tarzımın mihrakını teşkil edecektir. Hiçbir sebep ve suretle değişmesine imkân olmayan bu kesin irade, mutlaka düşman ordusunu imha etmek ve bütün Yunanistan'ın silahlı kuvvetinden meydana gelen bu orduyu anayurdumuzun mukaddes ocağında boğarak kurtuluş ve bağımsızlığa kavuşmaktır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 393)

OSMANLI

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım mânasız sözlerden ibarettir. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Egemenlik ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye; görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milletinin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu musallat olmalarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk Milleti bu mütevacizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittidir. Söz konusu olan; millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmıyacak mıyız? Meselesi değildir. Mesele zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabî görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir. 1922 (Nutuk II, S. 691)

Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusuna kaptırmadım. (1931 Mustafa Kemal ATATÜRK)

14 Eylül 1931 günü Dolmabahçe Sarayı balkonunda bir sohbet esnasında anlatılmıştır : Bizim neslin gençlik yıllarına Osmanlılık telkin ve etkileri hâkimdi. İmparatorluk halkını meydana getiren Türk'ten başka uluslara, bu arada yanlış bir din anlayışıyla Arap'lara, sarayın, ordu ve devlet ileri gelenleri arasında bulunan ırkdaşlarının etkisiyle Arnavut'lara özel bir değer veriliyor, onlardan söz edilirken "kavm-i necib" deyimini ile sıfatlandırılarak bu duygunun belirtilmesine çalışılıyor, memleketin sahibi ve devletin kurucusu olan biz Türk'ler, ikinci plânda gelen önemsiz halk yığınları sayılıyordu. Şair Mehmet Emin Yurdakul'un, ilk defa Manastır Askerî İdadisi'nde öğrenci iken okuduğum "Ben bir

Türküm, dinim, cinsim uludur” mısraıyla başlayan manzumesinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusunu kaptırmadım. Bakınız nasıl oldu? Kurmaylık stajı için verildiğim* süvari alayı, Hayfa’da bulunuyordu. Kışla ile deniz arasında geniş bir talim alanı vardı ve piyade acemi eğitim devri yeni başlamıştı. Erleri bölgeden toplanmış Arap gençlerinden, öğretici kadro da tecrübeli ve Anadolulu kıta çavuşları olan Türk delikanlılarından kurulu idi. Katıldığım bölüğün alaydan yetişmiş, Makedonya Türklerinden, ileri yaşlı bir yüzbaşı vardı. Erlere çavuşlar talim yaptırıyor, biz subaylar arada dolaşarak çalışmalarını izliyor ve denetliyorduk. Yüzbaşı, çavuşlarına karşı sert davranıyor, yeni erlere karşı ise fazla şefkatli görünüyordu. Onların herhangi bir şekilde azarlanmasına, hırpalanmasına gönlü razı olmadığını ısrarla söylüyordu. Halbuki talimlerde, Türkçe bilmedikleri için, çavuşların söylediklerini iyi anlayamayan kimi erlerin yanlış hareketlerinin, zaman zaman çavuşların sabırlarını tükettiği, sertçe davranışlarına yol açtığı da oluyordu. Bir gün yüzbaşı, bu yolda hareketten kendini alıkoyamayan bir çavuşunu mimlemiş ve talimden dönüldükten sonra, birlikte oturduğumuz bölük komutanlığı odasına çağirtmişti. Takım komutanıyla birlikte gelerek yüzbaşısını saygıyla ve askerce selâmlayan çavuş, yirmibeş yaşlarında dinç ve yakışıklı, ince bıyıklı, elmacık kemikleri fazla kabarık, uyanık bir Türk çocuğu idi. Yüzbaşı, onu ulusal onurunu ağır şekilde hançerleyen “...Türk!” sözleriyle azarlamaya başlamıştı. “Sen nasıl olur da kavm-i necib-i Arab’a mensup, Peygamberimiz Efendimizin mübarek soyundan olan bu çocuklara sert davranır, ağır söz söyler, onların kalbini kırarsın. Kendini bil, sen onların ayağına su bile dökmeye lâıyk değilsin...” gibi gittikçe mânasızlaşan, fakat yaşlı yüzbaşının samimî inancından kuvvet alan sözlerle hakaret ediyor, gittikçe asabileşiyordu. Ben dikkatle çavuşun yüz ifadesini izliyordum. Başlangıçta üstünde bir babaya duyulan saygının içtenliği okunan çizgiler sertleşmeye, içten gelen haklı bir isyanın ateşleri gözlerinde okunmaya başlamıştı. Fakat gerçek itaatin simgesi olan her Türk askeri gibi bu da iç duygularını gemlemesini bildi. Sessizce göz pınarlarından dökülmeye başlayan yaş damlaları, yanaklarında birbirini kovalayarak bıyıkları üstünde toplanıyor ve kendini böylece yatıştırmaya çalışıyordu. Ben, bir taraftan üzgün ve sinirli, bu sahneyi seyrederek ve söylenenleri dinlerken, bir yandan da içimde bir isyan duygusu şahlıyor ve şöyle düşünüyordum: “O erin bağlı olduğu kavim, bir çok bakımdan necib olabilir. Fakat çavuşun, yüzbaşının ve benim bağlı olduğumuz kavmin de tarihleri şerefle dolduran büyük ve asil bir ulus olduğu da bir an şüphe götürmez bir gerçektir. Türklük hakkındaki o günkü görüş ise, doğrudan doğruya Türk aydınlarının kendi kendini bilmemesinden ve başka uluslarda şu veya bu sebeple üstünlük var sayarak, kendini onlardan aşağı görüp nefsine olan güveni yitirmesindedir. Artık bu yanlış görüşe son vermek, Türklüğümüzü bütün asalet ve necabeti ile tanımak ve tanıtmak gerekmektedir” dedim ve o andan beri inandığım bu gerçeğe bütün Türklerin inanmasını, bununla övünüp kendine güvenmesini ülkü bildim. 1931 (Faik Reşit Unat, Ne Mutlu Türküm Diyene, Türk Dili Dergisi, Sayı: 146, Kasım 1963, s. 77-78)

Çankaya’da müzisyenlere söylemiştir : Osmanlı musikisi, Türkiye Cumhuriyeti’ndeki büyük inkılâpları terennüm edecek kudrette değildir. Bize yeni bir musiki lâzımdır ve bu musiki özünü halk musikisinden alan çok sesli bir musiki olacaktır. İtiyat dediğiniz şeye gelince, sizin Osmanlı musikinizi Anadolu köylüsü dinler mi? Dinlemiş mi? Onda o musikinin itiyadı yoktur. 1934 (A.Adnan Saygun, Atatürk ve Musiki, s. 48-49)

Eski musikiyi batı musikisine üstün çıkarmak için çalışanlar bir ufak gerçeği fark edemez görünürler. Bu gerçeği kısaca ifade etmek lâzım gelirse diyebiliriz ki, bütün bu canlandırma işinde ele alınan

musiki parçaları, Türklerin herhangi bir âyinde, şenlikte bütün maddî ve hissî kabiliyetlerini yüksek derecede kullanarak oynamalarına yarayan nağmelerdir. Bu fasıldan olan musikiyi bugünün dans parçaları gibi saymakta hata yoktur. Ancak, bugünkü Türk kafası musikiyi düşündüğü zaman yalnız basit oyunlara yarayacak, insanlara basit ve geçici heyecan verecek musiki aramıyor. Musiki dendiği zaman, yüksek duygularımızın, hayat ve hâtıralarımızın ifadesini bulan bir musiki istiyoruz. Bugünkü Türkler musikiden, diğer yüksek ve hassas cemiyetlerin beklediği hizmeti bekliyor. İşte bu bakımdan klâsik Osmanlı musikisini canlandırmaya çalışanların çok dikkatli bulunmaları gerekir. Biz, bir Türk bestesini dinlediğimiz zaman ondan geçmişin uyanma bırakması lâzım gelen hikâyesini kalbimize giren oklar gibi duymak isteriz. Acı olsun, tatlı olsun biz, bir beste dinlerken ve farkında olmaksızın hislerimizin inceliklerini duymak isteriz. Bütün bunlardan başka musikiden beklediğimizin maddî, fikrî ve hissî uyanıklık ve çevikliğinin takviyesi olduğuna şüphe yoktur. Yeni şairlerimizden, ediplerimizden, musiki bilginlerimizden ve bilhassa ses sanatkârlarından istediğimiz ve aradığımız budur. 1938 (Kemal Ünal, Ulus gazetesi. 10. 11. 1939)

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım mânasız sözlerden ibarettir. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Kapitülasyonlar, bir devleti mutlaka çökertir. Osmanlı Devleti ile Hindistan Türk ve İslâm İmparatorlukları bunun en büyük delilidir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 97)

Dört seneli mesaiden sonra son kat'î muzafferiyetimiz üzerine Mudanya Askerî Antlaşması yapıldı ve barış görüşmeleri devresine geçildi. Bu görüşmelerin seyrinde de tesadüf ettiğimiz müşkülât pek çoktur. Fakat, ben bunu pek tabii buluyorum. Çünkü bu barış görüşmelerinde neticeye bağlanan hesaplar dört senelik değil, dörtyüz senelik bir devrin kötü mirası idi. Gerçekten Osmanlı İmparatorluğu en haşmetli, azametli ve kuvvetli devirlerinden itibaren milletin bağımsızlığı zararına, hayatî menfaatları zararına o kadar çok şey feda eylemiş idi ki, netice yalnız kendisinin çöküp batmasından ibaret kalmadı; belki kendinden sonra da memleketin hakikî sahibi olan milleti, hak ve mevcudiyetinin ispatı için büyük müşkülâtla karşı karşıya bıraktı. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 306)

Lozan Barış Antlaşması'nın içine aldığı esasları, diğer barış teklifleriyle daha fazla karşılaştırmaya lüzum olmadığı fikrindeyim. Bu antlaşma, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sèvres Antlaşması'yla tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın yıkılışını ifade eder bir vesikadır. Osmanlı devrine ait tarihte benzeri görülmemiş bir siyasî zafer eseridir. 1927 (Nutuk II, s. 767)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri'ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk'ün S.D.V, s. 47)

Verdiğimiz kararın uygulanmasını temin için henüz milletin alışık olmadığı meselelere temas etmek lâzım geliyordu. Umumca söz konusu olmasında büyük mahzurlar tasavvur olunan hususların konuşulmasında kesin zaruret bulunuyordu. Osmanlı hükûmetine, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine isyan etmek ve bütün milleti ve orduyu isyan ettirmek lâzım geliyordu. Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına tecavüz edenler kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silâhli olarak mukabele ve onlarla mücadele etmek gerekiyordu. Bu mühim kararın bütün gerek ve zaruretlerini ilk gününde göstermek ve ifade etmek, elbette doğru olmazdı. Tatbikatı birtakım safhalara ayırmak ve vakalar ve hâdiselerden istifade ederek milletin hislerini ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım yürüyerek hedefe ulaşmaya çalışmak lâzım geliyordu. Nitekim öyle olmuştur. Ancak dokuz sene içinde yaptıklarımız bir mantık dizisi ile düşünülürse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz umumî istikamet, ilk kararın çizdiği hattan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden görünür. 1927 (Nutuk I, s. 14-15)

Yeni Türkiye Devleti kesinlikle emin olasınız ki, eski muazzam Osmanlı İmparatorluğu'ndan daha çok kuvvetlidir. Bunun böyle olduğunu ispat için, yakın olaylara müracaat etmeye de hacet yoktur; akıl, mantık bize gerçeği gösterebilir. Efendiler! Gerçi gayet geniş bir sınıra ve o sınır içinde muazzam bir imparatorluğa sahip bulunuyorduk. Fakat o sonu gelmez sınır içindeki insan kütleleri, hiçbir vakit temel unsurun lehine bir mevcudiyet değillerdi; belki aleyhine! Bu küçük unsur, geniş bir sahaya dağılmaya ve hepsinin üzerinde bir baskı gibi bulunmaya, onları ve sınırları muhafazaya mecburdu; yani, bekçilik ediyordu. Herhangi bir maddeyi gayet geniş bir sahada dağıttığımız zaman o madde yoğunluktan, kuvvetten mahrum olur. Fakat aynı unsuru kendisiyle, mevcudiyetiyle orantılı boyutlarda bir tabii çevreye koyarsanız elbette daha yoğun ve kuvvetli olur. Bundan başka asıl, milleti ve memleketi kudretli yapan bir şey daha vardır ki, o da idare tarzıdır. Görülüyor ki Yeni Türkiye Devleti'nin teşekkülünden evvel, millet hiçbir vakit kendi tarihine, kendi hayatına, kendi refah ve saadet araçlarına malik olamamıştı. Hatta bu, kendisine düşündürülmemişti bile.. Sanki milletin vazifesi, herhangi bir padişahın hırs ve hevesini, herhangi bir serdarın geniş ve şaşaalı hayatını temin için sürüler halinde şuraya buraya gitmekten ibaretti. Fakat bugün böyle değildir! Bugün bütün halk, hepimiz benliğimizi anlamış bulunuyoruz. Mukadderatımıza hâkim bulunuyoruz. Tekrar Viyana'ya gitmek, Mısır'ı fethetmek, Hindistan'da imparatorluk kurmak gibi hayallere kapılacak kimse kalmamıştır. Bütün dimağımızı, çalışmalarımızı bu memleketin bayındırlığına, refahına ayıracağız. Gayemiz budur ve bu gaye için mevcudiyetimizi bile ortaya atmaya hazırız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 2. 1930)

Hepiniz hatırlayabilirsiniz: Kanuni Sultan Süleyman zamanında Venediklilerle ticaret antlaşması yapılmıştı. Fakat Padişah, Venediklilerle ticaret antlaşması yapmayı kendi şerefine ve onuruna aykırı buldu. Zira onun zihniyetine göre antlaşma, birbiriyle eşit milletler arasında yapılırdı. Halbuki Venedik, o zaman Osmanlı Devleti'ne eşit olmak şöyle dursun, onun doğrudan doğruya emri altında idi. Bundan ötürü Padişah, böyle bir hükûmetle antlaşma yapamazdı; fakat ona müsaadelerde bulunabilirdi ve müsaadelerde bulundu. İşte bu müsaade kelimesi, kapitülâsyonlar kelimesiyle tercüme edilmiştir. Halbuki biliyorsunuz, kapitülâsyon kelimesi, bir kale içinde muhasara olunan, savunulacak gereç ve vasıtalarını kullandıktan sonra teslimini bildirmeye mecbur olanlar hakkında kullanılan bir kelimedir. İşte böyle bir kelimeyi, padişahların müsaadesini tercüme ederken kullanmış bulundular. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 102)

Millî egemenlik esasî üzerinde idare edilen medenî devletlerde kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas, milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve salâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması ilkesinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerinin emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devleti'nin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden millete gelen zararlar, sayılamayacak kadar çok değil midir? Mecliste, hâkim olan partinin, hükûmet kurmayı, muhalif ve azınlıkta bulunan bir partiye terk etmesi ise asla söz konusu olamaz. Kural ve usul olarak milletin ekseriyetini temsil eden ve kendi amacı belli olan parti, hükûmeti kurma mesuliyetini üzerine alır ve kendi amaç ve prensiplerini memlekette uygular. 1927 (Nutuk I, s. 221-222)

Yeni Türkiye'nin, eski Türkiye ile hiçbir alakası yoktur. Osmanlı Hükûmeti tarihe geçmiştir. Şimdi yeni bir Türkiye doğmuştur. Gerçi millet değişmemiştir; aynı Türk unsuru bu milleti teşkil ediyor. Ancak, idare tarzı değişmiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. III, s. 51)

Şu bilinsin ki, biz yabancılara karşı herhangi hasmane bir his beslemediğimiz gibi, onlarla samimâne münasebetlerde bulunmak arzusundayız. Türkler bütün medenî milletlerin dostlarıdır. Yabancılar memleketimize gelsinler; bize zarar vermemek, hürriyetlerimize güçlükler çıkarmaya çalışmamak şartıyla burada daima iyi kabul göreceklere. Maksadımız yeniden yakınlık meydana getirmek, bizi başka milletlere bağlayan ilgileri arttırmaktır. Memleketler muhtelifdir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için de bu yegâne medeniyete iştirak etmesi lâzımdır. Osmanlı İmparatorluğunu çöküşü, Batıya karşı elde ettiği zaferlerden çok mağrur olarak, kendisini Avrupa milletlerine bağlayan ilişkileri kestiği gün başlamıştır. Bu bir hatâ idi, bunu tekrar etmeyeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, S. 67-68)

“Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti “uhud-i atika”* namı altında bir takım kapitülasyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılara yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletin insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletin boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini, devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allahın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslî unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar

karşısında mâsum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletin bu telâkkisinden istifade ederek milletin hakkı olan, milletin şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülâsyon Fatih zamanında, İstanbul'da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletin içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir. Fakat milletin hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvrılmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehlide kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletin bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefini feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler. Devlet, cihan gözünde iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti'nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâller meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti'nin hiçbir kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babiâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler." 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

"Lozan Barışı, Türk tarihinde Bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasi bir zafer oluşturan bu antlaşmanın Osmanlı tarihinde örneği yoktur."

Erişmeye mecbur olduğumuz seviyeye, bugüne kadar uzak kalışımızın mühim sebeplerinden biri, sanata ve sanatkârlığa lâayık olduğu derece ehemmiyet verilmemiş olmasıdır. Bunda kabahatin, her şeyde olduğu gibi, sultanlarda, şahsî saltanatlarda olduğu daima hatırdadır. Milleti içinde bir saraç mevcudiyetinden üzgün, kırgın olan Osmanlı Padişahı vardı. 1923 (Maarif Vekilliği Dergisi, Sayı : 21-22, Şubat 1939)

Cihan tarihinde bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman Devleti tesis eden ve bunlarını hepsini hadiselerle tecrübe eyleyen Türk milleti, bu defa doğrudan doğruya kendi nam ve sıfatında bir devlet tesis ederek, bütün felâketlerin karşısında, doğuştan taşıdığı kabiliyet ve kudretle yerini aldı. Millet, mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve millî saltanat ve egemenliğini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden meydana gelen bir yüce mecliste temsil etti. İşte o Meclis, Yüce Meclisinizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir ve bu egemenlik makamının hükûmetine,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti derler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükûmet heyeti yoktur ve olamaz. 1922 (Nutuk III, s. 1250)

Tarihte şanlar, şöhretler kazanmış pek çok insanlar millî noktadan fazilete sahip değildir. Meselâ hakikaten askerî kudret sahibi olan, Moskova'ya kadar giden, yangınlar harabeler üstünden Fransız ordusunu sürükleyip eriten Napolyon'u düşünürüz. Onun hareketleri Fransız milletinin hakiki ve millî menfaatlerine değil, kendi cihangirane emellerini tatmin içindi. Bunu tatmin için Fransa'nın milyonlarca seçkin evlâdını eritti ve nihayet hepinizin bildiğiniz âkıbete uğradı. Bizim Osmanlı tarihindeki en büyük ve şanlı görülen hareketleri de aynı noktadan tetkik, aynı mahiyette mukayese etmek mümkündür. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 161-162)

ÖĞRENCİ, OKUL

Hayatın her çalışma safhasında olduğu gibi, özellikle öğretim hayatında disiplin, başarının esasıdır. Müdürler ve öğretim heyetleri, disiplini sağlamaya ve öğrenciler disipline uymaya mecburdurlar. (1925, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 359)

Öğrenci her ne yaşta olursa olsun, onlara geleceğin büyükleri gözüyle bakılmalı ve öyle muamele edilmelidir. (1930 Mustafa Kemal ATATÜRK)

Öğretmenlik ömür boyu sürecek bir öğrenciliktir.

"Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı ve ikbal ışığıdır. Memleketi asıl ışığa boğacak olan sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, değerli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şey bekliyoruz."

"Gelecek için hazırlanan vatan evlatlarına, hiçbir güçlük karşısında yılmayarak tam bir sabır ve metanetle çalışmalarını ve öğrenim gören çocuklarımızın ana ve babalarına da yavrularının öğreniminin tamamlanması için hiçbir fedakarlıktan çekinmemelerini tavsiye ederim."

"Hedefe yalnız çocukları yetiştirmekle ulaşamayız! Çocuklar geleceğindir. Çocuklar geleceği yapacak adamlardır. Fakat geleceği yapacak olan bu çocukları yetiştirecek analar, babalar, kardeşler hepsi şimdiden az çok aydınlatılmalıdır ki, yetiştirecekleri çocukları bu millet ve memlekete hizmet edebilecek, yararlı ve faydalı olabilecek şekilde yetiştirebilirler! Hiç olmazsa yetiştirmek lüzumuna inansınlar! Okullardan başka; gazeteler, küçük dergiler köylere kadar yayınlanıp dağıtılmalıdır. Bizim köylümüz ne gazete ne dergi okumaz. Bilenler bilmeyenleri toplayıp, okutmayı, onlara okumayı anlatmayı bir vazife bilmelidir."

"Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel, her şeyden evvel Türkiye'nin istiklaline, temeli benliğine, milli geleneklerine düşman olan unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir."

İzmir kız lisesi anı defterine yazdıkları; "İzmir Kız Lisesinde gördüğüm intizamdan hususiyle bilgi ve milli terbiye vermekte ve almaktaki büyük dikkat ve heyecandan çok memnun oldum. Öğreticilere teşekkür ederim." 1 Şubat 1931

Türk çocuklarından beklediğimiz; sağlam vücut, işlek zeka ve temiz yürektir.

Okullarda öğretim vazifesinin güvenilebilir ellere teslimini, memleket evladının, o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir ideal sayacak üstün ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini sağlamak için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, aşama aşama ilerlemeye ve her hâlde refah sağlamaya uygun bir meslek hâline getirilmelidir. Dünyanın her tarafında öğretmenler insan toplumunun en fedakâr ve saygı değer unsurlarıdır. (1923, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 317)

İlk ve usta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilimi ve tekniği verir, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkum olmadığına emin olsun. (1931)

İlim ve fen çalışmalarının merkezi okuldur. Bundan dolayı okul lazımdır. Okul adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım.

Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Bu sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında birçok vesilelerle eser halinde tespit edilmiştir. 1936

Gerçek bilgiyi verebilecek asıl okul birliklerdir. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbihâl, Ankara, 1981, s. 50)

Büyük millî disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul hâline getirilmesine, ayrıca itina ve dikkat edileceğine, şüphem yoktur. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 420)

Okul genç beyinlere; insanlığa hürmeti, millet ve memleket sevgisini, şerefi, bağımsızlığı öğretir. Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takip edilecek en uygun, en güvenli yolu öğretir. Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları lazımdır. Bunu sağlayan okuldur. Ancak bu şekilde her türlü girişimin mantıklı sonuçlara ulaşması mümkün olur.

ÖĞRETİM, TAHSİL

Hayatın her çalışma safhasında olduğu gibi, özellikle öğretim hayatında disiplin, başarının esasıdır. Müdürler ve öğretim heyetleri, disiplini sağlamaya ve öğrenciler disipline uymaya mecburdurlar. (1925, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 359)

Okullarda öğretim vazifesinin güvenilebilir ellere teslimini, memleket evladının, o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir ideal sayacak üstün ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini sağlamak için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, aşama aşama ilerlemeye ve her hâlde refah sağlamaya uygun bir meslek hâline getirilmelidir. Dünyanın her tarafında öğretmenler insan toplumunun en fedakâr ve saygı değer unsurlarıdır. (1923, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 317)

“Basın milletin müşterek sesidir. Başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir öncüdür.” (1922, TBMM.) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt I, s. 246)

İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve tekniği versin, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmağa mahkûm olmadığına emin olun. (1931)

Gerçek olgunluk verebilecek asıl mektep, kıtalardır. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s. 13)

Ben, kışlanın bir okul olmasını, orada zor ve şiddetin değil, bilginin, sevgi ve saygının hâkim olmasını isteyenlerdenim. 1916 (Rıdvan Nafiz Edgüer, Hayatı ve Eserleri, s. 16)

Askerlik sanatını yalnız tüfek kullanmaya inhisar ettirmeyeceğiz; askerlerimiz ailesi ocağında, tarlalarında çalıştıkları zaman, çevreleri için faydalı olabilecek şeyleri de öğretmeye çalışacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 2. 1930)

Halk, köylüler bana her yerde iş programını şu iki kelime ile ihtar ettiler: Yol, mektep. Hattâ yoldan bahsederlerken 'yol köylünün kanadır' demeleriyle her şeyden evvel ona ehemmiyet verdikleri anlaşılıyor. Gerçekten bütün ekonomi birinci kelimenin ve her şey ikinci kelimenin içindedir. 1934 (Atatürk'ün S.D. II, S. 193 – 194)

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir. (1922)

"Halk Partisi, halkımıza politik eğitim vermek için bir okul olacaktır." 07. 02. 1923, Balıkesir

"Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir." 1931, Aydın Türk Ocağı.

Mektebin müstakbel faaliyetinde, Türk inkılâp ve medeniyetinin ruhuna uygun öğretimde bulunmak suretiyle vatanımıza yararlı olmasını temenni ederim. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 156)

Biz de, uygulanamayacak fikirleri, nazarî birtakım teferruatı yaldızlayarak, bir kitap yazabilirdik; öyle yapmadık. Milletin maddî ve manevî yenileşme ve gelişmesi yolunda yaptığımız işlerle, söz ve nazariyattan önce davranmayı tercih ettik. Bununla beraber, "Egemenlik milletindir", "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin haricinde hiçbir makam, millî mukadderata hâkim olamaz", "Bütün kanunların düzenlenmesinde, her nevi teşkilâtta, idarenin bütün teferruatında, genel eğitimde, iktisadî işlerde, millî egemenlik esasları dahilinde hareket olunacaktır", "Saltanatın kaldırılması hakkındaki karar değişmez kuraldır" gibi bilinmesi lâzım gelen mühim noktalar ve mahkemelerin düzeltileceği ve bütün kanunlarımızın hukuk biliminin ilerlemelerine göre yeni baştan düzenlenip tamamlanacağı, âşar usulünün değiştirileceği, millî bankaların sermayesinin artırılacağı, muhtaç olduğumuz demiryollarının yapımına, öğretim birliğine derhal girişileceği ve fiilî askerlik hizmet süresinin indirileceği, memleketin bayındır hale getirileceğine çalışılacağı vb. gibi önemli ve acele ihtiyaçlar prensiplerden hariç kalmamıştı. 1927 (Nutuk II, s. 719)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da

bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur". Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96)

Harbin ve askerlik sanatının öğrenilmesine vesile olan vasıtaların en mükemmeli, en gerçeği ahlâktır. Askerî ahlâk ise, muhtelif rütbelerdeki komuta sahiplerinin iktidar ve ehliyet kazanmalarını temin suretiyle sağlamlaştırılır. Ordularda, subayların büyük bir kısmı harplerde bulunmuş ve mesuliyetli hizmetler ifa etmiş olduklarından, harp ateşini bizzat kalplerinde yakmış olurlar. Bu hal, onların meslek bakımından istifadelerini sağladıktan başka, morallerini de herkesten fazla sağlamlaştırmaya hizmet eder. 1938 (Faik Türkmen, Atatürk'ün Ahlâk Düşünceleri ve Tefsiri, s. 3)

Büyük milli disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul haline getirilmesine, ayrıca itina ve himmet edileceğine şüphem yoktur. (1937)

Bizim dinimiz, en mâkul ve en tabîî bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabîî olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lâzımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal hayatında, hiç kimsenin özel bir sınıf halinde mevcudiyetini muhafazaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler, dinî emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz. Her fert dinini, din duygusunu, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır; orası da mekteptir. 1923 İzmir (Atatürk'ün S.D.II, s. 90, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 94)

Kadının en büyük vazifesi analıktır. İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünülürse bu vazifenin ehemmiyeti daha iyi anlaşılır. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 89)

İlim ve fen çalışmalarının merkezi okuldur. Bundan dolayı okul lazımdır. Okul adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım.

Mekteplerde öğretim vazifesinin itimada şayan ellere teslimini, memleket evlâdının, o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir ülkü sayacak, üstün ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini temin için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, derece derece ilerlemeye ve her halde refah teminine müsait bir meslek haline konulmalıdır. Dünyanın her tarafında öğretmenler, toplumun en fedakâr ve saygıdeğer unsurlarıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, S. 289)

Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1- Milliyetine, 2- Türkiye Devletine, 3- Türkiye Büyük Millet Meclisine; düşman

olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır. 1922 (M.E.İ.S.D. I, S. 9)

Gelecek için hazırlanan vatan evlâdına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmeyerek tam sabır ve dayanma ile çalışmalarını ve öğrenimdeki çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının tahsillerinin tamamlanması için her fedakârlığı göze almaktan çekinmelerini tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin, ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhiyla olduğu gibi kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4-5)

Türkiye Cumhuriyeti, sanat mekteplerinin tam gelişmesine çok muhtaçtır. 1924 (Maarif Vekilliği Dergisi, sayı: 21-21, Şubat 1939)

Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa varlığı ile, hakkı ile, birliği ile çelişen bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzumu ve millî düşünceleri tam bir imanla her mukabil fikre karşı şiddetle ve fedakârane savunma zorunluğu aşılmalıdır. Yeni neslin bütün ruhsal kuvvetlerine bu özellik ve kabiliyetin zerki mühimdir. Daimî ve müthiş bir savaş şeklinde beliren milletler hayatının felsefesi, bağımsız ve mesut kalmak isteyen her millet için bu yüksek özellikleri şiddetle istemektedir. Yeni kuşağın taşıyacağı manevî özellikler yanında kuvvetli bir fazilet aşkı ve kuvvetli bir intizam ve inzibat fikrinden de bahsetmek zaruretindeyim. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4)

Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Bu sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında birçok vesilelerle eser halinde tesbit edilmiştir. 1936

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler uygulamaya geçtiği vakit, Türk milleti yükselecektir. (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M., s.37)

Eğitim ve öğretimde uygulanacak yol, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir zorbalık vasıtası yahut medenî bir zevkten ziyade, maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden pratik ve kullanılması mümkün bir cihaz haline getirmektir. Milli Eğitim Bakanlığı bu esasa önem vermelidir. (1923) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 130)

Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmenden, eğiticiden yoksun bir millet henüz millet adını almak kabiliyetini kazanmamıştır. Ona basit bir kitle denir, millet denemez. Bir kitle millet olabilmek için mutlaka eğiticilere, öğretmenlere muhtaçtır. (1925, İzmir) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 243)

Türkiye'nin eğitim ve öğretim tutumunu her katında, tam bir açıklıkla hiçbir tereddüde yer vermeden saptamak ve uygulamak gerekir; bu tutum, her anlamıyla ulusal bir nitelikte olacaktır. (1924, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 347)

Ülkemizi gerçek hedefe, gerçek mutluluğa kavuşturmak için iki orduya ihtiyaç vardır: Biri vatanımızı kurtaran asker ordusu, diğeri ulusumuzun geleceğini yoğuran irfan (bilim, kültür) ordusudur.

Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde

olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkârlarına sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Devlet bünyesinde yüzyıllar boyu derin idari ihmallerin neden olduğu yaraları iyileştirmede verilecek emeklerin en büyüğünü hiç kuşku yok ki irfan yolunda göstermemiz lazımdır. Şimdiye kadar uygulanan eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin geri kalmasında en önemli etken olduğu kanısındayım. Onun için bir milli eğitim programından söz ederken, eski devrin boş inançlarından ve yaratılışımızla hiç ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, milli karakterimiz ve milli tarihimize uyumlu bir kültür kastediyorum. Çünkü milli dehamızın gelişmesi ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir.

Dünya bir sınav alanıdır. Sınavda başarılı olmadan iyiliksever davranışlar beklemek boşunadır. (ÂFETİNAN, A., Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Yayınları, s.3)

Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefine, mutluluğa erdirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran fikir ordusudur . Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir, yücedir, feyizlidir, muhteremdir. Fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi diğere muhtaçdır. Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de hayatidir. Yalnız siz, irfan ordusu mensupları, sizlere mensup olduğunuz ordunun kıymet ve kutsallığını anlatmak için şunu söyleyeyim ki, sizler ölen ve öldüren birinci orduya niçin öldürüp niçin öldüğünü öğreten bir orduya mensupsunuz.

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk Milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir.

Milli Eğitim programımızın, Milli Eğitim siyasetimizin temel taşı, cahilliğin yok edilmesidir. Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz. .. yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğere taraftan toplumsal hayatta faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkârlara sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Milli Eğitim'in gayesi yalnız hükümete memur yetiştirmek değil, daha çok memlekete ahlâklı, karakterli, cumhuriyetçi, inkılâpçı, olumlu, atılgan, başladığı işleri başarabilecek kabiliyette, dürüst, düşünceli, iradeli, hayatta rastlayacağı engelleri aşmaya kudretli, karakter sahibi genç yetiştirmektir. Bunun için de öğretim programları ve sistemleri ona göre düzenlenmelidir.

Okul genç beyinlere; insanlığa hürmeti, millet ve memleket sevgisini, şerefi, bağımsızlığı öğretir. Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takip edilecek en uygun, en güvenli yolu öğretir. Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları lazımdır. Bunu sağlayan okuldur. Ancak bu şekilde her türlü girişimin mantıklı sonuçlara ulaşması mümkün olur.

Mekteplerde öğretim vazifesinin itimada şayan ellere teslimini, memleket evlâdının, o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir ülkü sayacak, üstün ve saygıdeğer öğretmenler tarafından

yetiştirilmesini temin için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, derece derece ilerlemeye ve her halde refah teminine müsait bir meslek haline konulmalıdır. Dünyanın her tarafında öğretmenler, toplumun en fedakâr ve saygıdeğer unsurlarıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, S. 289)

Orduyu asıl düşman karşısında görmek lazımdır. Bunu ise bir millete herhangi bir zamanda gösterebilme imkânı yoktur. Bunu muharebe sahasında görmek fırsatını bulabilecekler azdır. Bunlardan yoksun bulunanlara, millet ordusunun kuvvetini, kudretini, göstermek için genellikle birtakım göz alıcı hareketler, askerî usuller kabul edilmiştir. Bu usuller ve bunların gösterileri birtakım göz kamaştırıcı ve gönül alıcı görevlerdir. Bir ordunun esas disiplinini bu gösteri şekillerine göre değil, arazi şartlarına uydurması mecburiyeti anlaşıldığı günden beridir ki ordunun eğitim ve öğretim programlarının gerçek hareket noktası tespit edilmiştir... Bu çocuklar asker oldukları zaman, onların muharebe meydanlarında başarılı olmaları için lazım olan eğitim ve öğretime özellikle önem vermeliyiz. (A. Âfetinan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Ankara, 1959, s. 87)

Askerlik hayatını öyle bir okul hâline koymalıdır ki, hem vatani savunabilecek derecede askerlik sanatını öğrensin ve hem de memleketine döndüğü zaman bütün köy için ve köy halkı için ve hayatı için faydalı olabilecek şeyleri öğrensin. (1923, İzmit) (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s. 54)

... Arazinin ve birtakım durumların, şartların, olağanüstü fırsatların savaşın sonucu üzerindeki etkileri inkâr edilemez. Fakat daima arzu edilen emniyet ve güvence, sayıca üstünlük ve değerdir. Türkiye bütün düşman devletlere karşı kazandığı maddi ve manevi zaferlerle ölmez bir varlığa sahip olduğunu ispat etti... Benim için ordumuzun değerini ifade de tek karşılaştırma şudur: Türk ordusunun bir birliği dengini mutlaka yener, iki katını durdurur. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü fazlasını milletimizin yaratılıştan sahip olduğu cengaverlik zaten sağlamaktadır. Fakat bu değeri mutlaka korumak lazımdır. Bunu, askerî bir esas, bir kural olarak göz önünde tutmalıdır... Bu değer korundukça, teşkilatımızı, eğitim ve öğretimimizi bu hedef ve amaca yönelttikçe, Türkiye'nin her türlü saldırıdan, taarruzdan korunmuş olacağına ve korunacağına kimsenin şüphesi kalmaz.

Bu millet ve memleket ilme, irfana çok muhtaç; tahsil yapmış, diploma almış gelmiş, olanları korumak kadar doğal ve lüzumlu bir şey olmaktan başka, parti parti eğitim ve öğretim görmek için ilim ve fen almak için Avrupa'ya, Amerika'ya ve her tarafa çocuklarımızı göndermeye mecburuz ve göndereceğiz. İlim ve fen ve ihtisas nerede varsa, sanat nerede varsa gidip, öğrenmeye mecburuz. Bu nedenle artık himaye ok zayıf kalır. Bunun yerine mecburiyet geçerli olur. 1923

Hayat demek ekonomi demektir. Yaşayabilmek için mutlaka kazanan olmalıdır. Bu millet şimdiye kadar imparatorluklar kurmuştur. Cihangirler yetiştirmiştir. Halbuki bazı devirler oldu ki, ekonomi ile uğraşmaya tenezzül etmemiştir! İktisadiyatı aşağı bir şey telâkki ederek onu başka unsurlara bırakmıştır. Bunun neticesi olarak bugün o unsurlar, o yabancılar esas unsurun fiilen efendisi olmuştur. Onlar, nihayet bu memleketi müstemleke telâkki etmişler, onu bir istismar sahası yapmışlardır. Hem nasıl müstemleke? Kendi evlâdıyla, kendi parasıyla idare olunan bir müstemleke... Ürünleri, bütün kazancı harice gitmek şartıyla... Efendiler! Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için iktisadiyat esastır. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu merkezin etrafında toplamalıyız. Her mesai şubesini, mutlaka bu esas noktaya dayandırmalıyız. Meselâ maarif programımız ne olacaktır? Maarif programımız şu olacak ki, onu takip eden insanlar, güzel çiftçi, kunduracı, fabrikacı, tüccar olacak. Pratik, yararlı, verimli adam olacak... Bunları öğreten

programların, bunları öğreten memleketlerin ve kuruluşların tümü maarif olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 9. 1. 1930)

Beşeriyette, en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan hayatla ve kanla karşılaşmak, kendileri için alında yazılı olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu topluma anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı, edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır.

Bunun içindir ki Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, edebiyat öğretiminde şu noktalara, bilhassa ehemmiyet ve kıymet vermelidir:

a) Türk çocuğunun kafasını, fitrî yaradılışındaki dikkat ve itinaya göre oluşturmak. Bu, Cumhuriyetin sıhî düzeni ile alâkadar olan vekâlete de yönelen bir vazifedir.

b) Güzel muhafaza edilen Türk kafa ve zekâlarını açmak, yaymak, genişletmek. Bu, bilhassa Kültür Bakanlığı'nın vazifesidir. Bununla birlikte olarak, istidatlı Türk çocuk kafalarına müspet ilim ve maddî teknik mefhumlarını, yalnız nazarî olarak değil, aynı zamanda pratik vasıtalar ile de yerleştirmek.

c) Bir taraftan da, Türk kafalarındaki kabiliyetleri, Türk karakterindeki sağlımlıkları, Türk duygularındaki yükseklik ve genişlikleri, kendilerini hiç zorlamadan, tabîî bir tarzda ve olduğu gibi ifadeye onları alıştırmak.

Bunlar yapılıncaya, netice şu olacaktır: Türk çocuğu konuşurken, onun ifade ve anlatış tarzı, Türk çocuğu yazarken, onun ifade üslûbu, kendisini dinleyenleri, onun yürüdüğü yola götürebilecek bu kabiliyeti sayesinde, Türk çocuğu kendisini dinleyen veya yazısını okuyanları, peşine takarak yüksek Türk ülküsüne iletebilecek, ulaştırabilecektir. Bu edebiyat telâkkisi, böyle bir edebiyat öğretimi sayesinde ki, edebiyat anlamından anlaşılacak gayeye varmak mümkün olabilir. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

Türkiye Cumhuriyeti, sanat mekteplerinin tam gelişmesine çok muhtaçtır. 1924 (Maarif Vekilliği Dergisi, sayı: 21-21, Şubat 1939)

Türk çocuklarına sporun bu günkü tekniğini öğretmek ve bunların bir kısmını bazı törenlerde ve bayramlarda dekor ortaya koymak gerekir. Buna lüzum var mı, yok mu ? gibi soruya söyle cevap verilebilir. Esasen yoktur ; fakat hakikati ufak bir örnekle ispat edebilmek için gereklidir.

ÖĞRETMENLER

Yeni nesil, en büyük cumhuriyetçilik dersini bugünkü öğretmenler topluluğundan ve onların yetiştirecekleri öğretmenlerden alacaktır. 1924 (Büyük Tarih Trabzon'da, S. 11)

Öğretmenler! Yeni nesli, cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz. Ve yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle orantılı bulunacaktır. Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister! Yeni nesli, bu özellik ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir... Sizin başarınız, Cumhuriyetin başarısı olacaktır. (25.08.1924, Öğretmenler Birliği Kongresi Üyelerine)

Öğretmenlerimiz , ozanlarımız, edebiyatçılarımız ulusa bu felaket günlerini ve onun gerçek nedenlerini açık ve kesin olarak yazıp söyleyecekler, bu kara günlerin dönmemesi için dünya yüzünde uygar ve çağdaş bir Türkiye'nin varlığını tanımak istemeyenlere , onu tanımak zorunda olduğumuzu anımsatacaktır. (1922 / M.E.D.B.)

Türk harflerinin kabulüyle hepimize, bu memleketin bütün vatanını seven yetişkin evlâtlarına mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife, milletimizin toptan okuyup yazmak için gösterdiği şevk ve aşka fiilen hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz, hususî ve umumî hayatımızda rast geldiğimiz okuyup yazma bilmeyen erkek, kadın her vatandaşımıza öğretmek için can atmalıyız. Bu milletin asırlardan beri hallolunmayan bir ihtiyacı birkaç sene içinde tamamen temin edilmek, yakın ufukta gözlerimizi kamaştırıran bir muvaffakiyet güneşidir. Hiçbir muzafferiyetin hazlarıyla kıyas kabul etmeyen bu muvaffakiyetin heyecanı içindeyiz. Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak bir sade öğretmenliğin vicdanî hazzı, mevcudiyetimizi doydurmuştur. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 30)

Gerçekten de ahlakîyat özel fertlerden ayrı ve bunların üstünde ancak toplumsal milli olabilir. Milletın toplumsal düzen ve huzuru bugün ve gelecekte refahı mutluluğu güvenliği ve dokunulmazlığı uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her hususta ilgi gayret nefsin özverisini ve gerektiği zaman seve seve nefsinin fedasını isteyen millî ahlâktır. Mükemmel bir millette millî ahlâk gerekleri o millet bireyleri tarafından âdeta düşünülmezsizin vicdanî hissî bir güdü ile yapılır. En büyük millî duygu millî heyecan işte budur. Millet analarının millet babalarının millet öğretmenlerinin ve millet büyüklerinin evde okulda orduda fabrikada her yerde ve her işte millet çocuklarına milletin her bireyine bırakmaksızın ve sürekli olarak verecekleri millî eğitimin amacı işte bu yüksek millî duyguyu sağlamlaştırmak olmalıdır. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Öğretmenler! Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı suretle bütün tahsil derecelerindeki talim ve terbiyelerinin pratik olması mühimdir. Memleket evlâdı, her öğrenim aşamasında ekonomik hayatta verimli, etkili ve başarılı olacak surette donatılmalıdır. Ulusal ahlâkımız, çağdaş esaslarla ve hür fikirlerle artırılmalı ve takviye olunmalıdır . Bu çok mühimdir, bilhassa nazarı dikkatinizi çekerim....Sizin başarınız Cumhuriyetin başarısı olacaktır. (25.08.1924, Öğretmenler Birliği Kongresi Üyelerine)

Memleketi ilim, kültür, iktisat ve bayındırlık sahasında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lâzımdır. Bu kutsal amaçları elde etmek için savaşıyan aydın kuvvetlerin arasında öğretmenler en mühim ve nazik yeri almaktadırlar. 1923 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 487)

Arkadaşlar! Yeni Türkiye'nin birkaç yıla sığdırdığı askeri, siyasi, idari inkılâplar sizin, sayın öğretmenler, sizin sosyal ve fikri inkılâptaki başarınızla pekiştirilecektir. Hiçbir zaman hatırlarınızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür "nesiller ister. (1924, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, s. 178 -179)

Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmenden, eğitimciden yoksun bir millet henüz millet adını almak kabiliyetini kazanmamıştır. Ona basit bir kitle denir, millet denemez. Bir kitle millet olabilmek için mutlaka eğitimcilere, öğretmenlere muhtaçtır. (1925, İzmir) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 243)

Okullarda öğretim vazifesinin güvenilebilir ellere teslimini, ülke çocuğunun, o görevi kendine hem bir meslek, hem bir ölkü sayacak üstün ve saygı değer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini sağlamak için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, aşama aşama ilerlemeye ve her halde zenginlik sağlamaya uygun bir meslek haline getirilmelidir. Dünyanın her tarafında öğretmenler, insan toplumunun en öz verili ve saygı değer unsurlarıdır. (1923, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. I, s. 317)

Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefine, mutluluğa erdirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran fikir ordusudur. Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir, yücedir, feyizlidir, muhteremdir. Fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi diğere muhtaçtır? Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de hayatidir. Yalnız siz, irfan ordusu mensupları, sizlere mensup olduğunuz ordunun kıymet ve kutsallığını anlatmak için şunu söyleyeyim ki, sizler ölen ve öldüren birinci orduya niçin öldürüp niçin öldüğünü öğreten bir orduya mensupsunuz. Bir millet, irfan ordusuna sahip olmadıkça savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin köklü sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla mümkündür. Bu ikinci ordu olmadan, birinci ordunun elde ettiği kazançlar sönük kalır. Milletimizi gerçek kurtuluşa ulaştırmak istiyorsak, bizi ölümden kurtaran ve hayata götüren bugünkü idare şeklimizin sonsuzluğunu istiyorsak, bir an önce, büyük, kusursuz, nurlu bir irfan ordusuna sahip olmak zorunluluğunda bulunduğumuzu inkâr edemeyiz. (1923, Kütahya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 167-168)

Öğretmenlik ömür boyu sürecek bir öğrenciliktir.

Toplumun düşmanı cehalet, cehaletin düşmanı öğretmendir.

Unutmayınız ki cumhurbaşkanı bile sınıfta öğretmenden sonra gelir.

Öğretmenler her fırsattan istifade ederek halka koşmalı, halk ile beraber olmalı ve halk, öğretmenin çocuğa yalnız alfabe okutur bir varlıktan ibaret olmayacağını anlamalıdır.

Bir topluluk ulus olabilmek için mutlaka eğitimciler, öğretmenlere muhtaçtır. Onlardır ki toplumu gerçek bir ulus haline getirirler.

Eski hocalar nasıl dini esastan hakim olmuşlarsa öğretmenler de ilim esasından kazanmaya başladıkları hakimiyeti sonuçlandırsınlar. Bununla öğretmenlik mesleği gerçek yücelme devrine dahil olacaktır.

Geleceğin güvencesi sağlam temellere dayalı bir eğitime, eğitim ise öğretmene dayalıdır.

Hanımlar, Beyler ! (Öğretmenler) Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı. Hakiki zaferi siz kazanacak ve devam ettireceksiniz ve mutlaka kazanacaksınız. (1922, Bursa) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 47-49)

Hanımlar, Beyler ! (Öğretmenler) Kesinlikle bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır. Hiçbir tutarlı kanıtı dayanmayan birtakım geleneklerin, boş inançların korunmasında ısrar eden milletlerin ilerlemesi çok güç olur; belki de hiç olmaz. Geleneklerin kayıt ve şartlarını aşamayan milletler, hayatı, akla ve gerçeklere uygun olarak göremez. Böyle milletler, hayata geniş açıdan bakan

milletlerin egemenliği ve boyunduruğu altına girmeye mahkumdur. İlim ve fen çalışmalarının merkezi okuldur. Bundan dolayı okul lazımdır. Okul adını hep beraber hürmetle, saygıyla analım. İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve fenni versin, fakat o kadar pratik bir şekilde versin ki ocuk okuldan çıktığı zaman a kalmaya mahkûm olmadığına emin olsun.

Ordularımızın kazandığı zafer, sizin eğitim ordularınızın kazanacağı zaferler için yol açtı. Gerçek zaferi siz, Öğretmenler kazanacaksınız. Bunu başaracağıңызdan kuşkum yoktur. Sarsılmaz bir inançla ben ve arkadaşlarım sizi gözeteceğiz... Sizin karşılaştığınız tüm engelleri kıracağız.

Öğretmen bir kandile benzer, kendini tüketerek başkalarına ışık verir.

Mekteplerde öğretim vazifesinin itimada şayan ellere teslimini, memleket evlâdının, o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir ülkü sayacak, üstün ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini temin için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, derece derece ilerlemeye ve her halde refah teminine müsait bir meslek haline konulmalıdır. Dünyanın her tarafında öğretmenler, toplumun en fedakâr ve saygıdeğer unsurlarıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, S. 289)

ÖZGÜRLÜK

Dünyada her topluluğun varlığı ve değer, özgürlük ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı uygar yapıtlarla orantılıdır. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187)

Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. III, Ankara, 1997, s. 31)

“Sonsuz bir özgürlük düşüncesi olmaz; hakların en büyüğu olan hayat hakkı bile mutlak değerdir.”

“Halk Partisi, ülke ve ulus her türlü dayanaktan yoksun bırakılarak yıkıma atıldığı uğursuz kargaşada bütün ulusu kadrosu içine alarak kuvvet ve kudret yapan, diş düşmanlarını kovan, iç düşmanlarını yok eden, halka özgürlük ve egemenlik sağlayan kutsal bir dernektir.”

Bence bir millette şeref, onurun, namusun ve insanlığın var olması ve devam etmesi mutlak o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla mümkündür. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt III, s. 31)

Cumhuriyet düşünce özgürlüğünden yanadır. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt III, s. 94)

Ekonomik kalkınma, Türkiye'nin özgür, bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha gönenli Türkiye idealinin belkemiğidir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Eğitimidir ki, bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır, veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terkeder. (1925)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen

yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler uygulamaya geçtiği vakit, Türk milleti yükselecektir. (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M., s.37)

Bir milletin kültürü yükseldikçe kişisel hürriyetin uygulama sahaları genişler ve çoğalır. (ÂFETİNAN, A., Medeni Bilgiler ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, AKDITYK., Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2000, s.550)

Bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum olarak yaşatan da köleliğe, yoksulluğa düşüren de eğitimidir.

Eski hocalar nasıl dini esastan hakim olmuşlarsa öğretmenler de ilim esasından kazanmaya başladıkları hakimiyeti sonuçlandırsınlar. Bununla öğretmenlik mesleği gerçek yücelme devrine dahil olacaktır.

Bir millet; varlığını ve istiklalini kurtarabilmek için düşünülebilen her türlü teşebbüs ve fedakârlığı yaptıktan sonra başarıya ulaşır. Ya başaramazsa demek, o milletin ölmüş olduğu hükmüne varmak demektir. Öyle ise, millet yaşadıkça ve fedakârca teşebbüslerine devam ettikçe başarısızlık da söz konusu olamaz. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.118)

Bir hükûmet, ancak adalete istinat edebilir. Bağımsızlık, istikbal, hürriyet, her şey adaletle mevcuttur. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 6. 2. 1930)

Bizim milletimiz vatanı için, hürriyeti ve egemenliği için, hürriyeti ve egemenliği için fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılâpların kiskanç müdafiidir de. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoymaz. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 84)

SAĞLIK

Bütün gıda ihtiyaçlarımızın kalitesini yükseltmek hastalık ve zararlıları ile uğraşmak için gereken teknik ve yasal her önlem zaman geçirilmeden alınmalıdır. (1937, TBMM.) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt I, s. 413)

Müspet bilimlerin temellerine dayanan , güzel sanatları seven , fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kuvvetli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık delilidir.

Kendine devrimin ve devrimciliğin çeşitli ve yaşamsal görevler verdiği Türk vatandaşının sağlığı ve sağlamlığı her zaman üzerinde dikkatle durulacak ulusal sorunumuzdur. Çünkü Cumhuriyet, düşünsel, bilimsel ve bedensel bakımlardan güçlü ve yüksek düzeyli koruyucular ister.

Efendiler! Ulusumuzu tam güvenlik durumunda yaşatmak seçkin amacımız olduğu gibi onun sağlığına özen göstermek ve var olan olanaklarımız oranında toplumsal sorunlarına çözüm olmak da

hükümetimizin görev bütünlüğü içindedir. Bu kapsamda olmak üzere, ülkemizin hekim gereksiniminin olanak elverdiği ölçüde giderimine uğraşıldı.

Ordunun bu yıl vermiş olduğu savaşlarda sağlık işlerinin yürüyüş biçimi takdir ile anmaya değerdir. (1. Dönem 4. Toplanma Yılına Açarken, 1 Mart 1923, Atatürk'ün söylev ve demeçleri Cilt 1 sf: 322)

Türk'e ev ve bark olan her yer sağlığın, temizliğin, güzelliğin, çağcıl kültürün örneği olacaktır. (TBMM 5. Dönem 1. Toplanma Yılına Açarken, 1 Kasım 1935, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 402)

Cumhuriyet Hükümeti'nin başlı başına bir ilke olarak başarıyla izlediği sağlık savaşımını gittikçe araçlarını artıran bir ölçüde sürdürmek gereklidir ve önemlidir. (2. Dönem 3. Toplanma Yılına Açarken, 1.11.1925, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 346)

Sağlık ve sosyal yardım hususlarında takibettiğimiz gaye şudur: Milletimizin sıhhatinin korunması ve takviyesi, ölümün azaltılması, nüfusun artırılması, bulaşıcı ve salgın hastalıkların etkisiz hale getirilmesi, bu suretle millet fertlerinin dinç ve çalışmaya kabiliyetli bir halde sıhhatli vücutlar olarak yetiştirilmesi... 1922 (Atatürk'ün S.D. I, S. 217)

Muhakkaktır ki, bizim için nüfusun korunması ve artırımını ve çalışanların güç ve zindeliğini sağlayan önlemlerin başında sıtma savaşımı bulunmalıdır. (2. Dönem 2. Toplanma Yılına Açarken, 1.11.1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 352)

Her tür sağlık savaşımını, olanaklı olan derecede hızlı ve geniş bir biçimde izlemek, başlıca hedeflerden olmağa yararır.(3. Dönem 3. Toplanma Yılına Açarken, 1 Kasım 1929, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 37)

Genel sağlık için esaslı olarak uygulanan önlemler kesintisiz tamamlanmalı ve genişletilmelidir. Cömert ve üretken olan Türk ulusu, sağlıkta sürekli teknolojik ilerlemelere erişince Türk yurdunu hızla dolduracak ve şenlendirecek güçte olduğuna kimsenin kuşkusu yoktur. (2. Dönem 1. Toplanma Yılı Açışı, 1 Mart 1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 346)

Sağlık etkinlikleri ve savaşımından aldığımız sonuçlar olumlu ve hoşnutluk vericidir. Sağlık ve Sosyal İşlerinin değişik şubelerine ilişkin ve Meclis'in gündeminde bulunan, yasa tasarılarının onayı, sağlık ve sosyal işler örgütümüzde yeni gelişme sağlayacaktır. (2. Dönem 3. Toplanma Yılı Açışı, 1 Kasım 1925, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 365)

Efendiler! Geçen yıl (1923) boyunca bütün ülkeyi kapsayan bir sağlık örgütüne başlanılmıştır. Zamanımıza dek genel sağlığın uğradığı savsaklamanın derecesi; Savaşım yoluna girildikçe, daha belirgin ortaya çıkmaktadır. Önümüzdeki yıl bile tüm sağlık savaşımı için özellikle önlem almak gereklidir. Özellikle sıtmaya karşı, başlı başına bir savaşım devresine girilmesi Yüce Meclis'in göz önünde bulunduracağı önceliklerden sayılsa yeri vardır. (2. Dönem 2. Toplanma Yılına Açarken, 1.11.1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 352)

SANAT

Bir millet, sanatsız yaşayamaz. Mazide belki büyük fabrikalar halinde değil, fakat her evde bir tezgâh veya birkaç tezgâh vardı. Milletimizin gayet ince sanatları vardı. Bunların da hepsi bitti. Çünkü yabancılara verilen imtiyazlar, bu küçük tezgâhların yaşamasına mâni oluyordu. Yabancı mallarına

rekabet etmek ihtimali yoktu. İmtiyazlı ithalât neticesinde sanayimiz söndü. Bunları da canlandırmak lâzımdır. Artık, yeni hükûmette dış imtiyazlar söz konusu olamaz. Ancak, küçük tezgâhlarda da umumî ihtiyaçlar temin edilemez. Onun için memlekette fabrikalar kurmaya, sanayi gelişmesini kolaylaştırmaya mecburuz. Yollarımızı, demiryollarımızı yapmak için, limanlar vücuda getirmek için ne kadar para, ne kadar uzmanlık lâzımdır! Bunu biraz düşünmek, insanı hüzne ve umutsuzluğa sevk eder. Bununla beraber asla umutsuz olmak lâzım gelmez. Biz, bu kadar geniş, kıymetli ve sonsuz hazinelere mâlik olan bu memleketin sahibi oldukça ve milletimiz gayet kiskanç bir suretle millî egemenliğini elinde tutarak mukadderatını bizzat idareye devam ettikçe sermaye de, kurumlar da, uzmanlık da bulur, her şey bulur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 9. 1930)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Herkes güvenle ve bilhassa çok büyük ümitlerle tarlalarında veya sanatları başında faaliyete geçmiş bulunuyor. Ve çalışma ve faaliyetlerinin kendilerinden zorla alınmayacak ürünlerini toplayacaklarından emindirler. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 55)

Sanata önem vermeyen bir millet büyük felakete mahkûmdur. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 130)

Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 129)

Tiyatro sanatçılarına söylemiştir: Efendiler... Hepiniz mebus olabilirsiniz, vekil olabilirsiniz; hattâ cumhurbaşkanı olabilirsiniz; fakat, sanatkâr olamazsınız. Hayatlarını büyük bir sanata vakfeden bu çocukları sevelim... 1930 (İ. Galip Arcan Anlatıyor, Ses dergisinden alıntı, Sümerbank dergisi, cilt: 3, sayı:29, 1963, s. 149)

Eğer, bugüne kadar iktisadî sahada arzu ettiğimiz derecede büyük gelişmeler görülemiyorsa, bunu tabii bulmak lâzımdır. Bu demek değildir ki Türk milleti iktisadiyat sahasında kabiliyetsizdir. Bunu diyenler belki vardır. Bunlar, Türk milletinin hakikî tarihini bilmeyenler ve onu gerçek kıymetiyle tanımamış olanlardır. Bütün insanlığa ziraatı, sanatı ilk öğretene Türk milletidir. Türk milletinin dünyaya eğiticilik etmiş olduğuna artık, gerçek âlimlerin şüphesi kalmamıştır. Türk milletinin, bundan sonra da lâıyk olduğu derecede iktisadiyat sahasında yükseleceğine kimsenin şüphesi olmamalıdır. Partimizin vazifesi, bu hedefe bir an evvel erişebilmek için millete yol göstermek ve yardım etmektir. Biz bunu bir vicdan borcu, bir insanlık borcu biliriz. Borcumuza sadığız; daima sadık olacağız. 1931 (Vakit gazetesi, 29. 1.1931)

Sırtınıza giydiğiniz elbise, ayağınıza geçirdiğiniz kunduradan en ufak şeylere kadar sanat sahiplerine muhtaçsınız. Bütün bu ihtiyacınızı temin için paranızı düşmanlara vermemek lâzımdır. Kazancınızın

heba olmaması için, başkalarına haraçgüzar olmamak için dindaşınız olan, kendinizden olan sanatkârlara koşacaksınız. Onlara yardım etmek hem borcunuz, hem menfaatinizdir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.131)

Memleketimiz baştan nihayete kadar hazinelerle doludur. Biz, o hazineler üstünde aç kalmış insanlar gibiyiz. Hepimiz bütün bu hazineleri meydana çıkarmak ve servet ve refahımızın kaynaklarını bulmak vazifesiyle yükümlüyüz. Bu vazifelerin kolaylıkla yapılabileceğini kabul etmek doğru değildir. Eminim ki, gençler yalnız nazariyatla meşgul değillerdir. Sanatın, ziraatın, ticaretin ne olduğunu anlayan ve bunları fiilen uygulayan gençlerdir. Gerçek zaferlere, ancak bu gibi verimli sahalardaki faaliyetle varacağız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.114)

Ezan ve Kuran'ı Türklerden başka hiçbir Müslüman milleti bu kadar güzel okuyamaz. Bunlara muhteşem müzik ahengi veren Türk sanatkârlarıdır. 1933 (Abdülkadir, İnan, İki Hatıra, Türk Dili Dergisi, TDK, sayı: 74, 1957, s. 66)

Harbin ve askerlik sanatının öğrenilmesine vesile olan vasıtaların en mükemmeli, en gerçeği ahlâktır. Askerî ahlâk ise, muhtelif rütbelerdeki komuta sahiplerinin iktidar ve ehliyet kazanmalarını temin suretiyle sağlamlaştırılır. Ordularda, subayların büyük bir kısmı harplerde bulunmuş ve mesuliyetli hizmetler ifa etmiş olduklarından, harp ateşini bizzat kalplerinde yakmış olurlar. Bu hal, onların meslek bakımından istifadelerini sağladıktan başka, morallerini de herkesten fazla sağlamlaştırmaya hizmet eder. 1938 (Faik Türkmen, Atatürk'ün Ahlâk Düşünceleri ve Tefsiri, s. 3)

Hz. Muhammed'i, yüksek kişiliğine yaraşır şekilde belirtemeyen bir eser hakkında söylemiştir: Muhammed'i bana, cezbeyle tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeyle tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi'nde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed, bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. 1930 (fiemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt : 9, Sayı: 100, 1945, s. 3)

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vatandır. İşte bu memleketi böyle bayındır hale, cennet haline getirecek olan, ekonomik etkenler ve ekonomik faaliyettir. Bu sebeple, öyle bir ekonomi devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamının neye bağlı olduğunu öğrensin ve o gereklere başvursun. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet yoksul değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışanlar diyarı denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devre yükselecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük yer, en büyük hak çalışanlara ait olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Muhammed'i bana, cezbeyle tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeyle tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesinde en büyük bir komutanın

yapabileceği bir plâni nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, hakikatleri tahrif eden bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harbte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed bu harb sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 100, 1945, S. 3)

İnsan, çalıştığı işin eli altında veyahut kafasının içinde eserini büyümekte ve yükselmekte gördüğü zaman ne büyük zevk duyar. Bu eser, ister çiftçinin hasadı, ister mimarın evi veyahut heykeltraşın heykeli, ister bir âlimin veya bir sanatkârın keşfi, kitabı olsun, zevk birdir. Zevk, bütün zahmetleri, saban arkasında dökülen terleri, sanatkârın, düşünürün bazen pek elemli olan yorgunluklarını derhal unutturur. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları, s. 75 – 76; 536 – 537)

“Sanatkâr, toplumda uzun çaba ve çalışmalardan sonra alında ışığı ilk duyan insandır.”

“Yüksek bir insan topluluğu olan Türk Milleti'nin tarihi bir özelliği de, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir.”

İnsanlarda birtakım ince, yüksek ve temiz duygular vardır ki insan onlarla yaşar. İşte o ince, yüksek, derin ve temiz duyguları en ziyade duyabilen ve diğer insanlara duyurabilen, şairdir. (Ahmet Cevat Emre, Muhit Mec., Sene : 1, No. 2, 1928, s. 65)

29 Ağustos 1928 akşamı Dolmabahçe Sarayı'nda çoğunluğu şair ve yazarlardan kurulu bir sofrada şair Halit Fahri Ozansoy'a yazdırmıştır : Kesinlikle, dahil olduğun parlak Türk devrinde şair olduğunuzu ispat edeceksin. Şiirlerin şen, neşeli, faal Türk milletinin sevinç, neşe, faaliyet, his ve hareketlerini şakiyacaktır. Buna mevcudiyetini hasredeceksin! Kökü çok büyük olan, dalları ondan daha büyük olacak olan bir ırkın çocuğu olarak, mensup bulunduğun millete lâıyk şiirler yazacaksın. Bunu yaparsan kimse itiraz edemez ve kabul ediyorum ki, o zaman muvaffak oldum diyeceksin. 1928 (Halit Fahri Ozansoy, Edebiyatçılar Çevremde, 1970, s. 263)

Ben edebiyatı ve şiiri severim. 1915 (İbrahim Alâettin Gövsa, Acılar, s. 9)

Güzel konuşmak için, serbest olmak ve kelimelerin mânalarını yerinde yapılan jestlerle takviye etmek lâzımdır. 1932 (Lütfi Aksoy, Atatürk'e Ait Bilinmeyen Hatıralar, Yeni Mecmua, No: 19, 8. 9. 1939)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım!Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin

tarihî vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

“Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin sebeplerinden biri olan heykeltıraşlığı en üst derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesinde atalarımızın ve bunlardan sonra yetişecek evlatlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilan edecektir.”

“Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık dileğidir.”

Sanat, güzelliğin ifadesidir. Bu ifade sözle olursa şiir, nağme ile olursa musiki, resim ile olursa ressamlık, oyma ile olursa heykeltıraşlık, bina ile olursa mimarlık... olur. (Ahmet Cevat Emre, Muhit Mec., Sene : 1, No : 2, 1928, s. 84)

Hayatta musiki lâzım mıdır? Hayatta musiki lâzım değildir; çünkü hayat musikidir. Musiki ile alâkası olmayan yaratıklar insan değildirler. Eğer söz konusu olan hayat, insan hayatı ise musiki mutlaka vardır. Musikisiz hayat, zaten mevcut olamaz. Musiki hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir. Yalnız musikinin nev'i, üzerinde düşünmeye değer. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 231-232)

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir. (1922)

Güzel sanatların her şubesi için, Kamutay'ın göstereceği alâka ve emek, milletin insanî ve medenî hayatı ve çalışkanlık veriminin artması için çok tesirlidir. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 373)

Teknik vasıtalara sahip olmayan bir ordu ile, teknik vasıtalara sahip olan ordulara karşı muharebe etmek imkânı hemen kalmamıştır. Bu sebeple ordu teşkilinde çağdaş vasıtalar ve silâhlar, mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu bir mecburiyettir. Memleketin iktisat ve sanat vaziyeti ne kadar müsait ise muharebede o kadar muvaffak olunur. Bu sebeple harp, yalnız cephelerde muharebe eden askerlerin faaliyeti demek değildir. Bir memlekette, bütün vatandaşların her türlü çalışma ve faaliyeti demektir. Barış zamanında da bu umumî faaliyetin müşterek hedefe yöneltilişi mühimdir. Müşterek hedef, bağımsızlığın dokunulmazlığını temindir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Fikirler ve inkılâplar, sanatla yayılır. (Atatürk'ten B.H., s. 84)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Güzel sanatlarda muvaffakiyet, bütün inkılâpların muvaffak olduğunun en kesin delilidir. Bunda muvaffak olamayan milletlere ne yazık ki! Onlar, bütün muvaffakiyetlerine rağmen medeniyet alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima mahrum kalacaklardır. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğini bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak, bunda en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir. Bir ulusun yeni değişikliğine ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. Bugün dinletmeye yeltenilen musiki, yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkca bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak bu düzeyde, Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir. 1934 (Aydın Tarihi, Sayı 12, 1934. s. 23)

Atatürk tarafından yazdırılmış bir nottan: Bir millet çok şeyde inkılâp yapabilir ve bunların hepsinde de muvaffak olabilir; fakat, musiki inkılâbdır ki, milletin yüksek gelişiminin işaretidir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 5.9.1936)

Çankaya'da müzisyenlere söylemiştir : Osmanlı musikisi, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki büyük inkılâpları terennüm edecek kudrette değildir. Bize yeni bir musiki lâzımdır ve bu musiki özünü halk musikisinden alan çok sesli bir musiki olacaktır. İtiyat dediğiniz şeye gelince, sizin Osmanlı musikinizi Anadolu köylüsü dinler mi? Dinlemiş mi? Onda o musikinin itiyadı yoktur. 1934 (A.Adnan Saygun, Atatürk ve Musiki, s. 48-49)

Eski musikiyi batı musikisine üstün çıkarmak için çalışanlar bir ufak gerçeği fark edemez görünürler. Bu gerçeği kısaca ifade etmek lâzım gelirse diyebiliriz ki, bütün bu canlandırma işinde ele alınan musiki parçaları, Türklerin herhangi bir âyinde, şenlikte bütün maddî ve hissî kabiliyetlerini yüksek derecede kullanarak oynamalarına yarayan nağmelerdir. Bu fasıldan olan musikiyi bugünün dans parçaları gibi saymakta hata yoktur. Ancak, bugünkü Türk kafası musikiyi düşündüğü zaman yalnız basit oyunlara yarayacak, insanlara basit ve geçici heyecan verecek musiki aramıyor. Musiki dendiği zaman, yüksek duygularımızın, hayat ve hâtıralarımızın ifadesini bulan bir musiki istiyoruz. Bugünkü Türkler musikiden, diğer yüksek ve hassas cemiyetlerin beklediği hizmeti bekliyor. İşte bu bakımdan klâsik Osmanlı musikisini canlandırmaya çalışanların çok dikkatli bulunmaları gerekir. Biz, bir Türk bestesini dinlediğimiz zaman ondan geçmişin uyanma bırakması lâzım gelen hikâyesini kalbimize giren oklar gibi duymak isteriz. Acı olsun, tatlı olsun biz, bir beste dinlerken ve farkında olmaksızın hislerimizin incelik olduğunu duymak isteriz. Bütün bunlardan başka musikiden beklediğimizin maddî, fikrî ve hissî uyanıklık ve çevikliğinin takviyesi olduğuna şüphe yoktur. Yeni şairlerimizden, ediplerimizden, musiki bilginlerimizden ve bilhassa ses sanatkârlarından istediğimiz ve aradığımız budur. 1938 (Kemal Ünal, Ulus gazetesi. 10. 11. 1939)

Bu oyun, milletimizin erkek oyunu, kahraman oyunudur; bilmek lâzım! 1935 (Fahrettin Altay, 10 Yıl Savaş ve Sonrası, 1970, s. 398)

Selim Sırrı (Tarcan)'ın bir kız öğrenci ile zeybek oyununu izledikten sonra söyledikleri: Selim Sırrı Bey, zeybek raksını geliştirirken ona bir medenî şekil vermiştir. Bu sanatkâr üstadın eseri hepimiz tarafından kabul edilerek millî ve sosyal hayatımızda yer tutacak kadar olgunlaşmış, estetik bir şekil almıştır. Artık Avrupalılara; "Bizim de mükemmel bir raksımız var" diyebiliriz ve bu oyunu salonlarımızda, müsamerelerimizde oynayabiliriz. Zeybek dansı, her toplumsal salonda kadınla beraber oynanabilir ve oynanmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 38)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî

nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetaesi bu son yılların eseridir.1935

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannederim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre, medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

Millî Mücadele'nin sonunda bir komutanım, bana şöyle bir telgraf çekti: "Emir ver, bir hafta sonra Matapan burnundayım*". Derhal kendisine "Dur!" emri verdim. Belki, dediği doğru idi. Fakat biz, ülkeleri değil, insanların kalbini fethetmek isteriz. Eğer biz, o vakit durmasını bilmeseydik, bugünkü dünyaya şamil prestijimiz ne olurdu! Komutanlar da sanatkârlar gibidirler, yerinde durmasını bilmezlerse zaferleri payidar olmaz. (Atatürk'ten B.H., s. 39)

Ben, askerliğin her şeyden ziyade sanatkârlığını severim. 1912 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak 1961, s. 11)

Bir milletin yükselmesi için ilim, sanat, fikrî ve iktisadî ilerlemeler ne derecede mühim ise, ordu da bu ehemmiyete paralel ehemmiyette tanınmalıdır. Mazide nice yüksek medeniyetler görülmüştür ki, muhafaza ve müdafaasında kusur edildiği için, istilâlar altında çiğnenmiş ve yıkılmıştır. Bir yenilgiden sonra, ordunun kıymet ve lüzumu kolay anlaşılır. Mağlubiyetten ders alan böyle bir millet, dört elle orduya sarılır. Fakat ordunun ehemmiyetini anlamak için mağlûbiyet tecrübesi geçirmeyi beklememelidir. Bir millet için takdire değer olan şudur ki, galibiyetten sonra hiç gurur göstermeyerek ve düşmanı önemsiz görmeyerek ordusunun mükemmeliyetine çalışır ve çocuklarını, askerlik vazifesini fedakârlıkla yapabilecek yüksek his ve kabiliyette yetiştirir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 122-123)

Askerlik sanatını yalnız tüfek kullanmaya inhisar ettirmeyeceğiz; askerlerimiz ailesi ocağında, tarlalarında çalıştıkları zaman, çevreleri için faydalı olabilecek şeyleri de öğretmeye çalışacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 2. 1930)

Ordunun beslenmesi ve bundan başka tekniğin ve sanatların her türlü ilerlemelerine uygun olarak yapılan silâhlar ve muharebe malzeme ve vasıtaları, memleketin ekonomisiyle alâkadardır. Ordunun saydığımız ihtiyaçlarını, memleket içinde hazırlamak esas olmalıdır; her zaman, ordunun muhtaç olduğu silâh, cephane ve benzerlerini hariçten satın alarak temin etmek mümkün olmayabilir. 1930 (Afetinan, M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Ankara Halkevi'nde ressamlarla sohbet esnasında söyledikleri: Arkadaşlar, siz ressamlarla konuşmak ve sanatkârın basit bir tarifini yapmak için gelmiş bulunuyorum. Gerçi sözlerin meslekî faaliyetinizin ve ihtisasınızın bulunduğu bu sahada sanatkârı tarif etmek ve size sizden bahsetmek garip olur amma.. Sanatkârı tarif eden pek çok sanatkârın sözlerini bilirsiniz; lâkin ben size sanatı ve sanatkârı bildiğiniz tariflerden bambaşka, daha doğrusu askerce bir tarifle anlatmak istiyorum: Ben bir bölük komutanıyım, rütbem yüzbaşidir. Üstümden emir aldım; karşıdaki tepeyi düşmandan gün doğmadan zapt edeceğim. Bu emir üzerine bütün erlerin donatımını tamamlayıp harp hazırlığını yaptıktan sonra karşıdaki tepeyi, gün doğmadan işgal edeceğimizi bölüğümüne söyledim. Taarruz başladı. Lâkin tepenin önünde geniş bir vâdi var; bu vâdinin ne kadar zamanda geçilebileceğini tahmin ve hesap etmiş olmama rağmen bu tahmin ve hesapta yanılmışız. Düşmanın da umduğumuzdan daha kuvvetli hazırlığı ve inatçı bir şekilde müdafaasıyla karşılaşmış bulunuyoruz ve gün doğmak üzeredir. Biz, aldığımız emre göre, gün doğmadan tepeyi işgal edecektik. "Gün doğmak üzeredir" diyerek bu tepeyi işgalden vaz mı geçelim? Hayır, zarar yok, geç de olsa, gün de doğsa gayemize erişeceğiz. Taarruz, bütün gücü ve şiddeti ile devam ediyor. Büyük bir cesaretle dövüşe, dövüşe tepenin eteklerine kadar yaklaşmış aslan neferlerin tepeyi işgali artık bir dakika meselesi olmuştur. Güneş yavaş yavaş doğmakta, ancak yarım kurs halinde iken bu tepenin zirvesini ışılatmaktadır. Fakat birkaç tane er, ellerindeki Türk bayrağını tepenin ışıldayan zirvesine dikmek için bütün gücü ile koşuyor ve tepenin zirvesine şanlı Türk bayrağını dikerken terlemiş alnını günün ilk ışığının vurduğunu hissediyor. İşte sanatkâr da, toplumda uzun çalışma ve çabalardan sonra alnında ışığı ilk hisseden insandır. (İbrahim Ceyhan, Atatürk'e göre Sanatkâr, Atatürk'e Ait Hatıralar, A. Hidayet Reel, s. 159 -160)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Güzel sanatlar terimini, Türkler zannediyorum pek haklı olarak 1-Musiki, 2-Resim, 3-Heykeltraşlık, 4-Edebiyat, 5-Mimarlık, 6-Rakstan oluşmuş saymışlardır. Bu dal, insan topluluklarının yüksek niteliğini belirlemede çok büyük önem taşır. Bu yüksek kıymet, yüksek incelik, maharet, ince kabiliyet ve işte bunların hepsini yapabilmek, sanatkârlığın birleşmiş ifadesidir. Bu mesele üzerinde bizim de, çocuklarımızın da esaslı olarak durmanız lâzımdır. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10.11.1941)

Bir sohbet esnasında ressam Çallı İbrahim'e söylemiştir: Aynı milletin çocuklarının hep beraber bulunarak birbirlerini tanımaları, birbirlerini sevmeleri ve bu birlik sevgisinden çıkacak yüksek hislere aynen tâbi olmaları güzel bir şeydir. Eğer güzel sanatlar müntesibi sıfatıyla siz bunu tespit ederseniz, bütün millete ve bütün insanlığa hizmet edersiniz. (Hasan Cemil Çambel, Dünya gazetesi, 30. 8. 1952)

Bir sohbet esnasında Fransız Büyükelçisi'ne söylemiştir: Ekselâns, Paris'i çok görmek istiyorum; ama büyük törenlerle karşılanacağım Paris'i değil! Ben Paris'e, dünyanın bu güzel şehrine, operalarını, tiyatrolarını, revülerini, zarif kadınlarını bir daha görmek için gitmek isterim. Dedim ya, gençlik hatıralarımı tazelemek için... Böyle olunca da "kendini tanıtmayarak" belli olmadan gitmek isterim; yoksa törenlerle karşılanmak için değil! (Cevat Dursunoğlu, Son Havadis gazetesi, 10. 11. 1955, s. 3)

Ferdî hürriyetin ne kadarından feragat edilmesi lâzım geleceği, içinde bulunulan zamana ve memlekete göre değişir. Müstesna zamanlar, müstesna tedbirler icap ettirebilir. Bir de hürriyetin kötüye kullanılması, hürriyetin geçici, lâkin geniş miktarda sınırlanmasını gerektirebilir. Bütün bu tedbirleri ve sınırlamaları tanımak lüzumu, devlet fikir ve kavramını ifade eder. Bu hususlardaki tedbirlerin şiddetini ve hudutların genişliğini ölçmek, büyük bir sanattır. Devlet sanatı, işte budur. Vatandaşların umumî hürriyet ve saadeti için, fertlerden, ancak devlet için zarurî olan bir kısım hürriyetlerinin bırakılması istenebilir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 462-463)

Yabancı bir ressamın yaptığı yağlıboya portresinde, bazı arkadaşlarının benzeyişte kusur bulmaları üzerine söyledikleri: Olabilir! Fakat inanır mısınız, bu portre bir aralık bana son derece benzemişti; fakat, üstat durmasını bilmedi! Sanatkârlar, komutanlar gibi durmasını bilmelidirler; aksi takdirde vardıkları başarı düzeyinden iniş başlar. (Atatürk'ten B.H., s. 39)

Bir ulus sanattan ve sanatçıdan yoksunsa, tam bir hayata sahip olamaz. (1921, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 129)

Türkiye Cumhuriyeti, sanat mekteplerinin tam gelişmesine çok muhtaçtır. 1924 (Maarif Vekilliği Dergisi, sayı: 21-21, Şubat 1939)

Müspet bilimlerin temellerine dayanan , güzel sanatları seven , fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kuvvetli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık delilidir.

İnsanlar olgunlaşmak için bazı şeylere muhtaçtır. Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki tekniğin gerektirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur. Halbuki bizim milletimiz, gerçek nitelikleriyle medeni ve ileri olmaya layıktır ve olacaktır. (1923, Bursa) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 71)

Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkârlarına sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Askerlik hayatını öyle bir okul hâline koymalıdır ki, hem vatani savunabilecek derecede askerlik sanatını öğrensin ve hem de memleketine döndüğü zaman bütün köy için ve köy halkı için ve hayatı için faydalı olabilecek şeyleri öğrensin. (1923, İzmit) (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s. 54)

Subay, yalnız askere savaş vasıtalarını öğreten ve ona harpteki vazifesini gösteren bir insan değildir. O, insani ve millî hisleri de işler ve gereğinde düşman karşısında silah kadar tehlikeli bir duruma getirir. Bizim askerimiz kışlaya işlenecek bir ham madde olarak gelir. Kışladan ayrıldığı zaman da geldiğinden çok farklı bir durumda ayrılır. Kazanmış, yükselmiş, kuvvetlenmiş olarak evine döner. Kışla bizde sadece bir harp öğretim yeri değil, aynı zamanda bir kültür ocağı, bir sanat okuludur ve böyle olmakla da memlekete yaptığı hizmet ölçülemeyecek kadar büyüktür. (E. Ziya Karal, ATATÜRK'ten Düşünceler, Ankara, 1981, s. 112)

Asıl sanat eğitimi yaptıracak gerçek öğretmen yetiştiriciler, birbirinden yüksek olan komutanlardır. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 10)

Bir orduyu meydana getiren her rütbe sahibi, genel olarak her kişi, yaşayan bir makinenin canlı organları, parçalarıdır. Bu makineyi işleten her organı, her parçasını harekete geçiren kuvvet buharla çalışan motor değildir. O tahrik vasıtası ordu makinesini meydana getiren yaşayan organların

zihinleridir. Kuvvet ve kanlarındaki ruhtur. Zihinlerde bilgi, muhakeme, idrak ve kavrama olmazsa makine durur ve hiçbir kuvvet onu işletemez. Böyle bir makinenin çalıştırılabilmesi için herhangi bir veya birkaç makinistin sanat ustalığı da yeterli ve yararlı olamaz. Çünkü bu durgun beyinlerde teşekkül etmiş kütleler, taş, demir ve odun yığınlarından da hareketsizdir. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 26)

Askerlik; işlerin yürütmesi değil, insanların sevk ve idaresi sanattır. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabıt ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 53)

Ben askerliğin her şeyinden çok sanatkârlığını severim. (10 Şubat 1939, Vakıf Gazetesi) (Enver Ziya Karal; ATATÜRK'ten Düşünceler, MEB.İği, Bilim ve Kültür Dizisi, s.115)

Elini öpmek isteyen tiyatro sanatçılarını söylemiştir: Sanatkâr el öpmez; sanatkârın eli öpülür! 1930 (Vasfi Rıza Zobu, O Günden Bu Güne, s. 323)

Bursa'da temsil veren tiyatro sanatçılarımıza söyledikleri: Sizleri çok takdir ederim. İnkılâbımızda sizin de mühim hizmetleriniz vardır. Sanatınızı meslek edinerek azmetmenizi, arkadaşlarınızla samimî olarak geçinmenizi bilhassa tavsiye ederim. Sizin vatana en büyük hizmetiniz, Anadolumuzu baştan başa dolaşıp halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır. 1926 (Atatürk'ün S.D.V, s. 44)

“Halk Partisi, ulusa eğitcilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir.”1931, Aydın Türk Ocağı.

Edebiyat denildiği zaman şu anlaşılır: Söz ve mânâyı, yani insan dimağında yer eden, her türlü bilgileri ve insan karakterinin en büyük duygularını, bunları dinleyenleri veya okuyanları, çok alâkalı kılacak surette söylemek ve yazmak sanatı. Bunun içindir ki, edebiyat, ister nesir halinde olsun, ister nazım şeklinde olsun, tıpkı resim gibi, heykeltraşlık gibi bilhassa musiki gibi, güzel sanatlardan sayıla gelmektedir.

Beşeriyette, en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan hayatla ve kanla karşılaşmak, kendileri için alında yazılı olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu topluma anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı, edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır.

Bunun içindir ki Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, edebiyat öğretiminde şu noktalara, bilhassa ehemmiyet ve kıymet vermelidir:

a) Türk çocuğunun kafasını, fitrî yaradılışındaki dikkat ve itinaya göre oluşturmak. Bu, Cumhuriyetin sıhî düzeni ile alâkadar olan vekâlete de yönelen bir vazifedir.

b) Güzel muhafaza edilen Türk kafa ve zekâlarını açmak, yaymak, genişletmek. Bu, bilhassa Kültür Bakanlığı'nın vazifesidir. Bununla birlikte olarak, istidatlı Türk çocuk kafalarına müspet ilim ve maddî teknik mefhumlarını, yalnız nazarî olarak değil, aynı zamanda pratik vasıtalar ile de yerleştirmek.

c) Bir taraftan da, Türk kafalarındaki kabiliyetleri, Türk karakterindeki sağlamlıkları, Türk duygularındaki yükseklik ve genişlikleri, kendilerini hiç zorlamadan, tabîî bir tarzda ve olduğu gibi ifadeye onları alıştırmak.

Bunlar yapınca, netice şu olacaktır: Türk çocuğu konuşurken, onun ifade ve anlatış tarzı, Türk çocuğu yazarken, onun ifade üslûbu, kendisini dinleyenleri, onun yürüdüğü yola götürebilecek bu kabiliyeti sayesinde, Türk çocuğu kendisini dinleyen veya yazısını okuyanları, peşine takarak yüksek Türk ülküsüne iletebilecek, ulaştırabilecektir. Bu edebiyat telâkkisi, böyle bir edebiyat öğretimi sayesinde ki, edebiyat anlamından anlaşılan gayeye varmak mümkün olabilir. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

Dünyada medenî, ileri ve olgun olmak isteyen herhangi bir millet, mutlaka heykel yapacak ve heykeltraş yetiştirecektir. Abidelerin şuraya buraya tarihî hatıralar olarak dikilmesinin dine aykırı olduğunu iddia edenler, din hükümlerini gereği gibi araştırıp tetkik etmemiş olanlardır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 66)

Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin vasıtalarından biri olan heykeltraşlığı en son derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesi, ecdadımızın ve bundan sonra yetişecek evlâtlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilân edecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 66)

Mimar Koca Sinan'ın eserlerinin en yoğun bulunduğu İstanbul'da ve son şaheserinin yapıldığı Edirne'de, ona bir anıt dikilmelidir. Ancak, Cumhuriyetimizin başkenti Ankara'da da bütün Türk büyüklerinin heykelleri ve anıtlarının dikilmesi, gelecek nesillere örnek olmaları bakımından lâzımdır. 1935 (Afetinan, Mimar Koca Sinan, s. 67)

Eski milletler büyük çalışmalar sonunda kendilerine has birer mimarî stil yaratmışlardır. Son asrın sanat çalışma ve düşünceleri sonunda da modern bir mimarlık doğmuştur. Fakat, bu modern mimarlık da her milletin düşünce ve karakter farklarıyla birbirinden ayrı bir görünüş ve anlamdadır. Bir İtalyan modern mimarlığıyla bir Alman modern mimarlığı arasında çok değişiklikler vardır. Bu modern mimarlıklar bütün görünüşleriyle de hangi milletin malı olduğunu anlatmaktadırlar. Bizde de asrın bütün düşünce ve ihtiyaçlarına cevap verecek, ruhlarımızı okşayacak bir modern mimarlık lâzımdır. Fakat, bu modern mimarlık diğer milletlerin taklitçiliği değil, yurdumuza has, Türklüğe özgü bir mimarlık olmalıdır. Yapılan bazı binaları görüyorum; bunlar bir Avrupa modern mimarlığının aynen kopyasıdır. Bize orijinal bir modern Türk mimarlığı lâzımdır. Eminim ki, yetişmekte olan genç Türk mimarları, bu haklı isteğimde olumlu bir yaratıcılığa erişeceklerdir. (Mimar Hikmet Koyunoğlu, Kültür ve Sanat, sayı : 5, 1977, s. 151)

Adana'da Esnaf Cemiyeti'nin çayında söylemiştir: Bir milleti yaşatmak için birtakım temeller lâzımdır ve bilirsiniz ki, bu temellerin en mühimlerinden biri sanattır. Bir millet, sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata malik olamaz. Böyle bir millet, bir ayağı topal, bir kolu çolak, sakat ve hastalıklı bir kimse gibidir. Hattâ kastettiğim mânayı bu söz de ifadeye kâfi değildir. Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 125)

Babalarımız, babalarımızın babaları sanatla, millete hayat ve mutluluk verecek alanlarla gereği kadar uğraştırılmamış, kendi evlerini ve kendi işlerini bırakmışlar, yabancıların bekçiliğini yapmışlardır. Halbuki, bizi mahvetmek isteyenler sanatın her dalında ilerlemişlerdir. Bugünkü tezgâhla Amerika ve Avrupa'ya karşı mücadelenin sonucu mağlubiyettir. Kendi derecemizi bilelim, insaf edelim. Neyi öğrenmek lâzımsa onu öğrenelim; bize din de Allah da bunu emrediyor. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.128)

Erişmeye mecbur bulunduğumuz seviyeye, bugüne kadar uzak kalışımızın mühim sebeplerinden biri, sanata ve sanatkârlığa lâayık olduğu derece ehemmiyet verilmemiş olmasıdır. Bunda kabahatin, her şeyde olduğu gibi, sultanlarda, şahsî saltanatlarda olduğu daima hatırdadır tutulmalıdır. Milleti içinde bir saraç mevcudiyetinden üzgün, kırgın olan Osmanlı Padişahı vardı. 1923 (Maarif Vekilliğı Dergisi, Sayı : 21-22, Şubat 1939)

Sanatın önemini takdir etmeli ve bu takdirin, bugünün gereklerine göre lâayım gelen vasitalara başvurmakla olacağını anlamalıyız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 126)

Dünyanın fen ve sanatta en son ilerlemelerini göz önünde bulunduracağız. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 167)

Memleketimizin verimli topraklarından, sonsuz özelliklerinden, çeşitli ve zengin kaynaklarından kimseye muhtaç olmaksızın hakkıyla istifade edebilmek için ve bundan ötürü milletimizi mesut ve müreffeh, ordumuzu tamamen ihtiyaçtan uzak ve kuvvetli yaşatabilmek için, sanat şarttır. Sanatın en basiti, en şerefli sidir. Kunduracı, terzi, marangoz, saraç, demirci, nalbant, sosyal hayatımızda, askerî hayatımızda hürmet ve değer mevkiine hak kazanmış sanatkârlardır. 1922 (Atatürk'ün S.D. II, s. 32-33)

İnsan, çalıştığı işin eli altında veyahut kafasının içinde eserini büyütmekte ve yükselmekte gördüğü zaman ne büyük zevk duyar. Bu eser, ister çiftçinin hasadı, ister mimarın evi veyahut heykeltraşın heykeli, ister bir âlimin veya bir sanatkârın keşfi, kitabı olsun, zevk birdir. Zevk, bütün zahmetleri, saban arkasında dökülen terleri, sanatkârın, düşünürün bazen pek elemli olan yorgunluklarını derhal unutturur. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 75 – 76; 536 – 537)

Türk lokantacıları tarafından şerefine verilen ziyafette söylemiştir: Sofra düzeni, sofraya hizmeti gerçekten önemlidir; en önemli ihtiyaçlarımızdandır. Bunun için esas, sofraya yöneticileri ve garsonlardır. Üzülerek söylemek gerekir ki, memleketimizde bu tür sanatkârlar ihtiyaç ile orantılı tarz ve miktarda yetiştirilmemiştir. Evlerimizde, lokantalarımızda, otellerde bu hususları, medenî insanlara yakışacak biçimde yapmaya mecburuz. Bugün burada bir defa daha gördük ki, aşçılık sanatında yüzümüzü güldürecek sanatkârlarımız vardır; kendilerini takdir ile anıyorum. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 221)

Türkiye Cumhuriyeti, sanat mekteplerinin tam gelişmesine çok muhtaçtır. 1924 (Maarif Vekilliğı Dergisi, sayı: 21-21, Şubat 1939)

Halkımızın estetik kabiliyetlerini aksettiren ve her günkü ihtiyaçlarımızın büyük bir kısmını karşılayan el ve ev küçük sanatlarının, cumhuriyet rejiminde lâayık olduğu seviyeye yükseltilmesi gerekir. Bunun için özendirme yapılmamasını tavsiye ederim. 1938 (Atatürk'ün S.D.I, s. 392)

SANAYİ, ENDÜSTRİ

Bugün için ticaretimiz hakkında ne düşünüyorsun diye sorarsanız, bu suale bir tek cevap vereceğim. Bugün için düşündüğüm tek şey, kapitülasyonlardır. Maddeten, fiilen, kanla kaldırılmış olan kapitülasyonların, bir daha dirilmemek üzere yokluğa gömülmesini temin etmektir. Ticaretimizin de, sanayimizin de, her nevi ekonomimizin de gelişme ve yükselmesi, ancak buna bağlıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 136)

Küçük esnafa ve büyük sanayi erbabına muhtaç oldukları kredileri kolayca ve ucuzca verecek bir teşekkül vücuda getirmek ve kredinin, normal şartlar altında, ucuzlatılmasına çalışmak da çok lâzımdır. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 382)

Millî ihtiyaç ve menfaatlerimizin kaçınılmaz kıldığı sanayi şubelerinin bir an önce gerçekleştirilmesine, hassasiyetle çalışıyoruz. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 358)

Sanayideki girişimler de, teşvik edecek ve cesaret verecek niteliktedir. Fakat memleketin zorunlu sanayiinin kurulması bitmedikçe, her görüş noktasından yürek istirahati duymamıza imkân yoktur. Bu sebeple, memleketin sanayi donanımını tamamlamak için, bütün gayret ve dikkatimizi toplamayı yerinde bulurum. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 359)

Ekonomik faaliyeti dayandıracığımız esaslar, her türlü bilgiyle beraber bilhassa doğrudan doğruya memleketimiz topraklarını koklayarak ve bu topraklarda bizzat çalışan insanların sözlerini işiterek tespit olunacaktır. Sanayi ve ticaretimiz için de aynı görüş geçerli olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 56)

“Şimdi arkadaşlar, ekonomik hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki ben ekonomik hayat denince, ziraat, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafia (bayındırlık) işlerini birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül (bütün) sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil (bağımsız) hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinesin de, devlet, fikir ve ekonomik hayat mekanizmaları, birbirine tâbidirler. O kadar ki cihazlar birbirine uyarak aynı âhenkte çalıştırılmazsa, hükümet makinesinin motris (önde gelen sürükleyici) kuvvet israf edilmiş olur; ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarılar neticelerinin hâsılası ile ölçülür” 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 379)

Endüstrileşmek, en büyük millî davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayii kuracağız ve işleteceğiz. En başta vatan müdafaası olmak üzere, mahsullerimizi kıymetlendirmek ve en kısa yoldan, en ileri ve refahlı Türkiye idealine ulaşabilmek için, bu bir zarurettir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 381)

En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye, endüstrisi, ticareti ve sporu ile, en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilmeliyiz; denizciliği, Türk'ün büyük millî ülküsü olarak düşünmeli ve onu az zamanda başarmalıyız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 382)

SAVAŞMAK, SAVAŞ

Dünyada fütuhatin iki vasıtası vardır biri kılıç diğeri saban. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 120)

Dünyada hiçbir milletin kadını “Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar gayret sarf ettim” diyemez. (1923, Konya) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 152)

Siyasi, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar ekonomik zaferlerle taçlandırılmazsa kazanılan zaferler kalıcı olmaz az zamanda kaybedilir. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 111)

“Savaş zaruri ve hayati olmalıdır. Milletın hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça savaş bir cinayettir.”

“Halkçılık teşkilâtı en ufak daireye kadar yaygınlaştırıldığı takdirde sonucun daha büyük ve verimli olacağına şüphe yoktur. Memleket ve milletin içinde bulunduğu zorlukları ve harp halini de düşünürsek meclisin çalışmalarının sonucu ve oradaki başarısını takdir etmemek mümkün değildir.”
1922, Vakit Başyazarı Ahmet Emin İle Görüşme.

“O'nun Hak Peygamber olduğundan şüphe edenler, şu haritaya baksınlar ve Bedir destanını okusunlar. Hz. Muhammed'in bir avuç imanlı Müslümanla mahşer gibi kalabalık ve alabildiğine zengin Kureyş ordusuna karşı Bedir meydan muharebesinde kazandığı zafer, fani insanların karı değildir, O'nun Peygamberliğinin en kuvvetli delili işte bu savaştır.” (M. Şemseddin Günaltay) (Atatürk ve Din Eğitimi, Ahmet Gürbaş, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s.28)

“Kan ile yapılan inkılâplar daha sağlam olur, kansız inkılâplar ebedileştirilemez Fakat biz inkılâba ulaşmak için lüzumu kadar kan döktük Bu kanlarımız, yalnız muhabere meydanlarında değil, aynı zamanda memleketin dahilinde de döküldü Biliyorsunuz ki Hendek'te, Bolu'da, Konya'da, Yozgat'ta vesair memleketlerimizde bir çok isyanlar meydana geldi Ve bunların hepsi bastırıldı Temenni ederim ki, bu dökülen kanlar yeterli olsun ve bundan fazla kan dökülmesin...”22.01.1923, Bursa

Yaşama ve bağımsızlık gayemiz, istilâ ve tecavüz hırsıyla çarpışıyordu. Nihayet Ocak ayının onbirinci günü sabahı muharebe meydanı, meşru gayenin zafer fecrine bir belirti alanı oldu. Yeni Türkiye Devleti'nin küçük, fakat millî ülkülü genç ordusu, en dar bir hesapla üç misli düşmanı İnönü Meydan Muharebesi'nde mağlup etti. Strateji sanatının en nazik gereklerini isabetle uyguladı. Yeni Türkiye Devleti'nin bağımsızlık tutkusu, mütevazı bir varlık içinde söndürülmesi imkânsız bir ateşin imha edici alevleriyle kendini ve yeni devletin yapısındaki manevî sağlamlığı Birinci İnönü Meydan Muharebesi'nde dünyaya ispat etti. 1924 (Atatürk'ün S.D.III, s. 73)

Birinci İnönü muharebe meydanının ufuklarında yükselen zafer güneşi, Türk milletinin yüksek fazilet ve mâneviyatının belirtisidir. Bu doğuş karşısında, büyük bozgunlar oldu! Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının, Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Muharebesi'ni kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak edebiyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 206)

İkinci İnönü Muharebesi, milletimizin davasındaki isabet ve kutsallığı bütün dünyaya duyurdu. Yunan iddialarındaki sahtelik de bütün dünyaca anlaşıldı. Yunanlılar, meselenin tahmin ettikleri kadar basit olmadığını İkinci İnönü Muharebesi'nde anladılar. Bunun üzerine genel seferberlik şeklinde esaslı bir surette tedbirlere başvurdular. Bütün ordularıyla ciddî bir sefere karar verdiler. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 234)

İkinci İnönü Zaferi üzerine, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf: Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde yüklendiğiniz vazife kadar ağır bir vazife yüklenmiş komutanlar enderdir. Milletimizin bağımsızlığı ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters giden talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istilâ hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı, tarihin iftihar kitabesine

kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükranına sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükselme pırılısı ile dolu bir geleceğin ufkuna da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim. 1921 (Nutuk II, s. 580-581)

Afyon*, kat'i neticeyi teminde çok hesaplı ve belki bu itibarla daha büyük harekâta sahne olmuş ise de Sakarya'nın kıymet ve azameti hiçbir zaman eksilmez. Gerçi, Sakarya da hesapsız bir meydan muharebesi değildi. Fakat bunun hesabı yalnız çok büyük milletimizin yurtseverlik ve yüceliğine dayandırılmıştı. Millet, kendisinde mevcudiyetine emin bulunduğumuz bu yurtseverlik ve yüceliği fazlasıyla gösterdi. Büyük Millet Meclisi'nin verdiği salâhiyetlerle donanmış Başkomutan, bir iki beyanname ile millete vaziyeti ve vazifeleri ihtar etti. Bu hitap, bütün bir milleti, bütün bir hükûmet teşkilâtını şahlandırmaya kifayet etti. O zaman her taraftan koşuldu ve ancak böylelikle ki Sakarya'da Türk tarihinin harikası gerçekleşti. 1924 (Atatürk'ün S.D.V,s. 104)

Subaylarımızın kahramanlıkları hakkında söyleyecek söz bulamam, yalnız ifadede isabet edebilmek için diyebilirim ki, bu muharebe subay muharebesi olmuştur. Bu sebeple subay arkadaşlarımın en ufak rütbelisinden en büyük rütbelisine kadar kıymet ve fedakârlıklarını bütün kalp ve vicdanıyla ve takdirlerle anarım. Fertlerimizi övüşten, övmeden çok yüksek görürüm. Zaten bu milletin evlâdı başka türlü tasavvur edilemez. Bu milletin evlâtlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz. Askerlerimiz hakkında yeni bir şey ilâve etmek isterim: Kahraman Türk askeri, Anadolu muharebelerinin mânasını anlamış, yeni bir ülkü ile muharebe etmiştir. Böyle evlâtlara ve böyle evlâtlardan mürekkep ordulara malik bir millet, elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla muhafaza etmeğe muvaffak olacaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak hayal ile vakit geçirmektir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 178)

Bütün bu muharebeler olurken, süvarilerimiz tamamen düşman birliklerinin gerilerinde olmak üzere hareket ediyordu. Meselâ, Olucak'ta ve Başkilise'de bazen piyade gibi, ateş muharebesi yaptı ve fakat ekseriya, kılıcını çekti ve dört nala düşman safları içerisine girdi. Süvarilerimizin burada gösterdiği yiğitlik, tasavvurun üstündedir ve tasviri mümkün değildir. Henüz muharebeye girmemiş taze düşman tümenlerini görür görmez, süverilerimiz tahammül edemiyorlardı, bunları durdurmaya imkân yoktu ve derhal kılıcını çekiyor ve düşman içerisine dalıyorlardı. Gerçekten, bu kahramanlık sayesinde batıya çekilmek isteyen düşman birlikleri durmaya ve vaziyet almaya mecbur edildi ve o esnada bir taraftan piyadelerimiz ve topçularımız yetiştirdi ve düşmanı tekrar muharebeye mecbur ettik. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 249-250)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti'nin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız "Şehit Asker" abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dikeceklere, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 178-179)

Öğleden sonra düşman, ateşten bir daire içine alınmıştı ve gözlerimle görüyordum ki düşman, şaşkınlık işaretleri gösteriyordu. Kuzeye, doğuya, batıya, güneye başvuruyorlardı. Her taraf ateş ile kapanmış idi, aynı zamanda piyadelerimiz ateşten vazgeçerek, süngülerini taktı ve bir an evvel düşman mevzilerine girmek için saldırdılar. Bu son vaziyetten iki buçuk saat sonra, süngülerimiz düşman göğsüne girmiş ve mesele halledilmiş bulunuyordu. Aynı zamanda gece yaklaşıyordu ve sanki, gecenin karanlığı pek feci olan bu manzarayı, cihanın gözlerinden saklamak için acele ediyordu. Gerçekten arkadaşlar, bu harp cephesini ertesi günü gezdiğim zaman, üzüntü duymaktan nefsimi menedemedim. Bir asker için ve herhangi bir asker için, bu vaziyet üzüntüyü gerektirir. Fakat, Allah'ın bunlara bunu mukadder etmiş olmasına göre, burada bu vaziyete girenler asker değildir; bunlar herhalde caniler ve katillerdir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 251)

Biz, bu harekâtı, neticesini tamamen bilerek yaptık. Bütün bunlar, belki bütün dünyaya hayret verecek niteliktedir. Onun için, ordumuzun kudretini anlamayan ve anlamaktan âciz olanlar, bu muazzam eseri beklenmedik bir tesadüf eseri gibi göstermek istiyorlar; fakat, hiçbir vakit öyle değildir. Harekât bütün teferruatına kadar tamamen düşünülmüş, tespit olunmuş, hazırlanmış, idare edilmiş ve neticelendirilmiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, s. 256)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve ondan sonra düşman ordusunu tamamen imha veya esir eden ve kılıçtan kurtulanları Akdeniz'e, Marmara'ya döken harekâtımızı izah ve niteleme için söz söylemeyi gereksiz sayarım. Her safhasıyla düşünülmüş, hazırlanmış, idare edilmiş ve zaferle neticelendirilmiş olan bu harekât, Türk ordusunun, Türk subay ve kumanda heyetinin yüksek kudret ve kahramanlığını tarihte bir daha tespit eden muazzam bir eserdir. Bu eser, Türk milletinin hürriyet ve bağımsızlık fikrinin ölmez abidesidir. Bu eseri meydana getiren bir milletin evlâdı, bir ordunun Başkomutanı olduğumdan, daima mesut ve bahtiyarım. 1927 (Nutuk II, s. 677)

Biz bir amaç takib ediyoruz. Bu amacımız öteden beri muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi de onu tekrar ediyorum: Millettin, devletin bağımsızlığını muhafaza etmek. Bunun içinde namus ve şeref tamamen yer alacaktır. Müstakil olarak milletimizin muayyen hudutlar dâhilindeki tamamîyetini muhafaza etmektir. Bunun için muharebe ediyoruz. Efendiler; memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahribedilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu topraklar üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Bundan dolayı iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada lüzum yoktur. Ben size açık söylüyeyim; efendiler bazı yerler işgal edilmiştir bunun üç misli daha işgal edilmiş olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir vakitte bizim imanımızı sarsmayacaktır. (1920)

Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının; Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan muharebesini kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkibe sahibi olarak ebediyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S.206)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun Sakaryada kazanmış olduğu meydan muharebesi pek büyük bir meydan muharebesidir. Harb tarihinde benzeri belki olmıyan bir meydan muharebesidir. Büyük meydan muharebelerinden biri olan Mukden Meydan Muharebesi dahi yirmibir gün devam etmemiştir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, S.177)

30 Ağustos Bayramında tebrikleri kabul ederken: Bu zaferi kazanan ben değilim. Bunu, asıl, tel örgüleri hiçe sayarak atlayan, savaş meydanında can veren, yaralanan, kendini esirgmeden

düşmanın üzerine atılarak Akdeniz yolunu Türk süngülerine açan kahraman askerler kazanmıştır. Ne yazık ki onların herbirinin adını Kocatepe'nin sırtlarına yazmak mümkün değildir. Fakat hepsinin ortak bir adı vardır: Türk askeri... Tebriklerinizi onların namına kabul ediyorum!... 1928 (İbrahim Necmi Dilmen, Atatürk Anekdotalar, Der: Kemal Arıburnu, S. 120)

Bütün arkadaşlarımla Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini göz önüne alarak ilerlemesini ve herkesin zihnî güçlerini ve kahramanlık ve vatanseverlik kaynaklarını yarışarcasına göstermeye devam etmesini isterim. Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir. İleri! 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 449-450)

Ordularımız, asıl kuvvetleri ve bütün harp gereçleri ile dört yüz kilometreyi on gün içinde aşmış geçtiler. Diyebilirim ki, süvari tümenlerimizle piyade birliklerimiz düşmanı ezip İzmir'e yürümekte birbirleriyle yarış etmişlerdir. İzmir rıhtımında süvarilerimizin kılıçları denizde resim gibi şekillenirken, piyadelerimiz Kadifekale'de Türk bayrağını semaya yükselttiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının, harp tarihine verdiği son harekât örneğinin kıymeti, bu harekât bütün safhalarıyla tetkik edildikten sonra ve belki bugün değil, yarın anlaşılacaktır. Büyük orduların yürüyüş birimi yanlış hatırlamıyorsak, günde 20-25 kilometredir. Bundan dolayı, askerlerimize İzmir'e kavuşmak için her gün bu mesafeyi aşmış geçirten kuvvet kaynağının, ne yüce bir vatan aşkı olduğunu anlamak güç değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s.39)

Türk tarihinde askerlerimiz, ilk defa olarak ülküleri uğrunda asil bir maksatla harp etmiş bulunuyorlar. Askerlerimiz, ayakları altında bir metre yüksekliğinde çukur, çamur bulunmasına rağmen düşmanlarına karşı koşma koşma, sevine sevine gidip harp etmişlerdir. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 35)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Büyük Zafer'den sonra, İngiliz kadın gazeteci Grace Ellison'un "Başarı kazanacağınızdan şüphe ettiğiniz oldu mu?" sorusuna verdiği cevap: Hiçbir zaman... Henüz elimizde harp gereçleri bulunmadığı zamanlarda bile, işin bugünkü neticeleri alacağını hesap etmişim. Taarruzumuzu tehir etmemize sebep, kan dökmemektir. Bu maksatla taarruzdan evvel Fethi Bey'i Londra'ya gönderdik. Barışı kanla değil, mürekkeple imza etmek istiyorduk. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 97-98)

Lozan Konferansı, basit bir meseleyi çözümlerle uğraşmıyor. Yeni Türkiye Devleti'nin üçbuçuk senelik meselelerini çözümlerle yetinmiyor. Lozan Konferansı, başlangıcı çok eski olan bir mücadelenin derin safhalarını tahlil ederek onu olumlu bir sonuca bağlamaya çalışıyor. Şüphe yok ki, karışık bir muvazaneyi bariz bir neticeye ulaştırmak kolay değildir. Özellikle karışık hesapların sorumlusu da biz değiliz. Düşmanlarımız, yalnız bize ait hesapları sormak gibi adlî, insanî bir zihniyete sahip olsalardı, mesele iki günde biterdi. Fakat, öyle işe başladılar ki, asırların birikmiş meselelerini bizden soruyorlar. İtilâf Devletleri olumlu bir neticeye varmak istiyorlarsa, mutlaka eski zihniyetlerini terk etmek mecburiyetindedirler. Benim gördüğüme nazaran varılan zemin, neticede barışla sonuçlanacaktır. Bütün milletçe arzuya değer ki barış olsun. Cihanda barışın kurulması hem cihanın menfaati, hem bizim menfaatimiz icabıdır. Herhalde biz, hem kendi menfaatimize aykırı olan, hem de cihanın menfaatine uymayan harbin devamına asla taraftar değiliz. Böyle olmadığımızı şimdiye kadar çok

defalar ilân ettik, ispat ettik. Eğer medeniyet dünyası, bizim bu işte ne kadar samimî olduğumuzu anlarsa, barış için hiçbir mâni kalmayacaktır. Fakat, eğer barış isteyenlerin fikri, harp taraftarlarına galip gelmezse bütün iyi niyet ve samimiyetimize rağmen biz de bu neticeyi mukadder ve zarurî sayacağız, mukadderata tabi olacağız ve hiç şüphe etmiyorum, bugünkünden daha verimli neticeler alacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5-6.12.1929)

Harp zaruri ve hayati olmalıdır. Milletın hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça harp bir cinayettir.

Ben batı milletlerini, bütün dünyanın milletlerini tanırım. Fransızları tanırım, Almanları, Rusları ve bütün dünyanın milletlerini şahsen tanırım ve bu tanışmam da harp sahalarında olmuştur, ateş altında olmuştur, ölüm karşısında olmuştur. Yemin ederek size temin ederim ki, bizim milletimizin manevî kuvveti bütün milletlerin manevî kuvvetinin üstündedir. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 81)

Türk milleti ve onun küçük ve büyük yaştaki çocukları, çelikten yapılmış heykellerdir! Onların ne olduklarını anlamak için onlarla savaş meydanlarında boy ölçüşmek lâzımdır. İşte böyle bir teşebbüstür ki, Türk gençliğinin binlerce sene evvelden beri tanınmış olan yüksek kıymet, kuvvet, kudret ve yenilmez zekâsının imtihanı olur. Türk milleti her an ve her kiminle olursa olsun böyle bir imtihana hazırdır. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 87-88)

Bu taarruz gününde, en son kanatta bir tümenimiz -57. Tümen- taarruzlarını yöneltirken, kuvvetlerini biraz birbirinden uzakta bulundurmuştu. Bu nedenle düşman üzerine, etkili bir baskı yapamıyordu. O tümenin komutanı Reşat Bey adında bir zattı. Bu zatı çok eskiden tanıyorum; Muş'ta beraber muharebe yaptık, Suriye'de çok muharebeler yaptık. Çok kıymetli bir askerdi; şahsen bana sevgisi ve güveni vardı. Telefonla sordum: "Niçin hedefinize ulaşamadınız?" dedim. Cevap olarak dedi ki "Yarım saat sonra bu hedeflere ulaşacağız!" Halbuki, yazık ki yarım saatte bu hedefler ele geçirilememişti. Tekrar sorduğum zaman, telefonda Reşat Bey'in son vedanamesini okudular; orada diyordu ki: "Yarım saat içinde size o mevzileri almak için söz verdiğim halde, sözümü yapamamış olduğumdan dolayı yaşayamam!" Bu misali, Reşat Bey'in o hareketini takdir etmek için söylemiyorum. Tabii öyle bir muamele ve öyle bir hareket, bizce kabule değer değildir. Yalnız, ordumuzda subayların, komutanların kendilerine verilen vazifeyi yapmada gösterdiği, istekle ileri atılışı ve namus hissini göstermek isterim. Gerçekten, ordumuzdaki subaylar ve komuta yüksek heyeti, birbirlerine karşı böyle bir sevgiyle, hürmetle, inan ve güvenle bağlıdır ve üstünden aldığı emri bir namus sayarak yaparlar. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 245-246)

Süngü ile, silâhla, kanla elde ettiğimiz zaferden sonra, kültür, ilim, fen, ekonomi gibi alanlarda zafer kazanmak için çalışacağız. Milleti refah ve mutluluğa götüreceğiz bu alanlarda güvenle, başarıyla yürüyebilmek ise, yalnız bir şarta bağlıdır. Bu şart bulunmazsa o alanlarda başarımız imkânsızdır. Bu şart şudur: Milletın, doğrudan doğruya kendi egemenliğine kendisinin sahip olmasıdır! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.135)

Savarona yatında kabul ettiği Romanya Kralı Karol'un, görüşme sırasında Almanya ile Çekoslovakya arasındaki Südet meselesine temas etmesi ve Atatürk'ten Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Beneş'e bazı telkinlerde bulunmasını rica etmesi üzerine, görüşmeyi dinlemekte olan zamanın Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras'a söyledikleri: Majeste Kral'ın söylediklerini dikkatle dinledim. Benden, bir devlet reisine kendi ülkesinden bir parçayı Almanlara terk etmesini tavsiye etmeliğimi mi istiyorlar? Benim gibi, bütün ömrü boyunca yurdunun bağımsızlığı ve bir karış toprağını başkasına vermemek için

savaşan bir adam, inançlarına aykırı bir şeye nasıl aracı olur? Görüyorum ki Majeste Kral, beni ve karakterimi iyi tanımıyorlar. 1938 (Nejat Saner, Atatürk ve Sonrası, Cumhuriyet gazetesi, 13. 11. 1970)

Sakarya Meydan Muharebesi'ne ait anlattığı bir hatırası : Tepe, düşman ateşinin odaklaşan yoğunluğu ile âdeta yanardağ manzarası veriyor. Oradaki yetersiz kuvveti durmaksızın takviye etmek lâzım. Şuradan gelen beş yüz, buradan yetişen bin kişilik kuvvetlere daima tepelyi gösteriyordum. "Asker! Bak şu tepelye; gördün mü, işte oraya!" diyordum. Askerler bir tepelye, bir silâhlarına bakarak koşuyorlar, tepelye çıkıyorlar ve ateşin içinde kayboluyorlardı. Bu ısrarımızın bu kadar cesur ve yılmaz bir kahramanlıkla desteklenişi, tepelyi bizde bıraktırdı. Bu netice, o gün için fevkalâde büyük bir önem taşıyordu. (Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesi, 13. 3. 1931)

Teknik vasıtalara sahip olmayan bir ordu ile, teknik vasıtalara sahip olan ordulara karşı muharebe etmek imkânı hemen kalmamıştır. Bu sebeple ordu teşkilinde çağdaş vasıtalar ve silâhlar, mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu bir mecburiyettir. Memleketin iktisat ve sanat vaziyeti ne kadar müsait ise muharebede o kadar muvaffak olunur. Bu sebeple harp, yalnız cephelerde muharebe eden askerlerin faaliyeti demek değildir. Bir memlekette, bütün vatandaşların her türlü çalışma ve faaliyeti demektir. Barış zamanında da bu umumî faaliyetin müşterek hedefe yöneltilişi mühimdir. Müşterek hedef, bağımsızlığın dokunulmazlığını temindir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Süngü, kuvvet, şeref ve haysiyetin müdafaa edemediği hatlar, başka hiçbir ilkeyle müdafaa edilemez. 1926 (Falih Rifkî Atay, Atatürk'ün B.A., s. 61-62)

Muharebe meydanlarında düşmanlara üstün gelenler ve zafer kazanmış olan milletler çoktur. Fakat gerçek zafer, gerçek zafere daima aday olabilmek, zaferde lâzım gelen kuvvetlerin kaynaklarını yükseltmekle, güçlendirmekle mümkündür. 1923 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 17)

Hiçbir zafer, gaye değildir. Zafer, ancak kendisinden daha büyük olan bir gayeyi elde etmek için gereken en belli başlı vasıta. Gaye, fikirdir. Zafer, bir fikrin elde edilmesine hizmeti nispetinde kıymet ifade eder. Bir fikrin elde edilmesine dayanmayan bir zafer devamlı olamaz; o, boş bir gayrettir. Her büyük meydan muharebesinden, her büyük zaferin kazanılmasından sonra yeni bir âlem doğmalıdır; doğar! Yoksa başlı başına zafer, boşa gitmiş bir gayret olur. 1921 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk'ü Özleyiş, s. 44)

Bir millet kültür ordusuna malik olmadıkça, muharebe meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin o zaferlerin sürekli neticeler vermesi ancak kültür ordusunun varlığına bağlıdır. Bu ikinci ordu olmadan birinci ordunun verimli sonuçları kaybolur. 1923 (M.E.İ.S.D. I, S. 17)

Memleketi ilim, kültür, iktisat ve bayındırlık sahasında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lâzımdır. Bu kutsal amaçları elde etmek için savaşan aydın kuvvetlerin arasında öğretmenler en mühim ve nazik yeri almaktadırlar. 1923 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 487)

Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhiyle olduğu gibi kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., S. 4-5)

Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa varlığı ile, hakkı ile, birliği ile çelişen bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzumu ve millî düşünceleri tam bir imanla her mukabil fikre karşı

şiddetle ve fedakârane savunma zorunluğ u aş ılanmalıdır. Yeni neslin bütün ruhsal kuvvetlerine bu özellik ve kabiliyetin zerki müh imdir. Daimî ve müthiş bir savaş şeklinde beliren milletler hayatının felsefesi, bağımsız ve mesut kalmak isteyen her millet için bu yüksek özellikleri şiddetle istemektedir. Yeni kuşağ ın taşıyacağı manevî özellikler yanında kuvvetli bir fazilet aşkı ve kuvvetli bir intizam ve inzibat fikrinden de bahsetmek zaruretindeyim. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4)

Gelecek için hazırlanan vatan evlâdına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmeyerek tam sabır ve dayanma ile çalışmalarını ve öğretimdeki çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının tahsillerinin tamamlanması için her fedakârlığı göze almaktan çekinmelerini tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin, ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhıyla olduğu gibi kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., s. 4-5)

“Onlar mukaddes vatan toprakları için canlarını seve seve vermişler, Çanakkale Savaşları'nın kaderini değiştirmişlerdir. Burada geçen her saniye, kullanılan her an, ölen her nefer, Türk vatan ve milletinin mukadderatını çizmiştir. Kara savaşlarına katılan ilk birlik olan 57. Alay, vatan sevgisinin ne olduğunu insanlığa göstermiştir. Bu kahraman Alayı hayranlık, minnet ve rahmetle anıyorum.” (Atatürk'ün 57. Alay ile ilgili söyledikleri)

“Benimle beraber burada muharebe eden askerler kesin olarak bilmelidir ki, bize verilen namus görevini eksiksiz yapmak için bir adım geri gitmek yoktur. Uyku, dinlenme aramanın, bu dinlenmeden yalnız bizim değil, bütün milletimizin sonsuza kadar mahrum kalmasına sebep olacağını hepimize hatırlatırım.” (3 Mayıs 1915 Arıburnu)

Harbin ciddiyetini dikkate almayan bazı samimiyetsiz önderler, taarruzun vasıtaları olmuşlardır. Kontrolleri altındaki milletlere, milliyetçiliği ve an'aneyi yanlış bir şekilde göstererek ve kötüye kullanarak aldatmışlardır. Bu buhranlı saatlerde karışıklığa mâni olmak için, kütlelerin kendileri karar vermeleri ve mesuliyet mevkiini yüksek karakterli ve yüksek moralli, vicdanlı insanların eline bırakmaları zamanı gelmiştir. Bu, gecikmeden yapılmalıdır. 1935 (Aydın Tarihi, Sayı: 19, 1935)

Çok zaman geçmeden Avrupa'da bir fırtına kopacak, bu müthiş kasırga, dünyanın her tarafına yayılacak ve insanlık umumî bir harp felâketinin bütün kötülükleri ile bir kere daha karşılayacak! Bu kanlı, tehlikeli durumda tarafsız kalmak, harbe katılmamak ve devlet gemisini bu fırtına ortasında hiçbir mâniyaya çarptırmadan yöneterek harp dışında ve barış içinde yaşamaya çabalamak, bizim için hayatî önem taşımaktadır. 1938 (Nihat Reşat Belger, Ulus gazetesi 10. 11. 1961)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhıyla göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Harbin ve askerlik sanatının öğrenilmesine vesile olan vasıtaların en mükemmeli, en gerçeği ahlâktır. Askerî ahlâk ise, muhtelif rütbelerdeki komuta sahiplerinin iktidar ve ehliyet kazanmalarını temin suretiyle sağlamlaştırılır. Ordularda, subayların büyük bir kısmı harplerde bulunmuş ve mesuliyetli

hizmetler ifa etmiş olduklarından, harp ateşini bizzat kalplerinde yakmış olurlar. Bu hal, onların meslek bakımından istifadelerini sağladıktan başka, morallerini de herkesten fazla sağlamlaştırmaya hizmet eder. 1938 (Faik Türkmen, Atatürk'ün Ahlâk Düşünceleri ve Tefsiri, s. 3)

Hz. Muhammed'i, yüksek kişiliğine yaraşır şekilde belirtemeyen bir eser hakkında söylemiştir: Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttırmak gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi'nde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plâni nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyâsî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed, bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. 1930 (fiemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt : 9, Sayı: 100, 1945, s. 3)

Hastalığı esnasında, Dolmabahçe Sarayı'ndaki odasında Ali Fuat Cebesoy'la konuşurken söyledikleri : Pek yakında dünya vaziyeti, Mütareke senelerinden daha çok ciddî olacak ve karışacaktır. İkinci büyük bir harp karşısında kalacağız. Dünyaya hâkim olan milletleri idare edenlerin arasında yazık ki birinci derece devlet adamı çıkmıyor. Avrupa'da birkaç maceraperest Almanya ile İtalya'nın başında zorla bulunuyorlar. Karşı karşıya geldikleri zayıf devlet adamlarının aczinden cüret alıyorlar. Bunlar, bugün dünyayı kana boyamaktan çekinmeyeceklerdir. Eski dostumuz Rus Sovyet Hükûmeti, âcizlerle maceraperestlerin yanlış hareketlerinden istifade etmesini bilecektir. Bunun neticesinde dünyanın vaziyeti ve dengesi bütünüyle değişecektir. İşte, bu devre esnasında doğru hareket etmesini bilmeyip en küçük bir hata yapmamız halinde, başımıza Mütareke senelerinden daha çok felâketler gelmesi mümkündür! Bu ikinci Umumî Harp, beni yataktan kımıldanmayacak bir halde yakalayacak olursa memleketin hali ne olacaktır? Ben devlet işlerine mutlaka müdahale edecek bir vaziyete gelmeliyim! Bizde hiçbir şeyin yataktan idare edilmeyeceğini bilirsiniz. Mutlaka işin başına geçmem lâzımdır! 1938 (Siyasi Hâtıralar, II. Kısım, Ali Fuat Cebesoy, 1960, s. 252 – 253)

Bu, benim şahsî meselemdir. Durumu Büyükelçi'ye, daha başlangıçta açıkça ifade ettim. Dünyanın bu durumunda böyle bir meselenin, Türkiye ile Fransa arasında silâhlı bir anlaşmazlığa sürüklenmesi kesinlikle mümkün değildir. Fakat ben, bunu da hesaba kattım ve kararımı vermiş bulunuyorum. Şayet ufukta, bu yolda binde bir ihtimal belirirse, Türkiye Cumhurbaşkanlığı'ndan ve hattâ Büyük Millet Meclisi üyeliğinden çekileceğim ve bir fert olarak bana katılacak birkaç arkadaşla beraber Hatay'a gireceğim. Oradakilerle elele verip mücadeleye devam edeceğim. 1937 (Hazan Rıza Soyak, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1949)

Yarın sabah bir tümen asker yollasam, Hatay'ı alabilirim. Renani için harekete geçmeyen Fransızlar, bir Suriye sancağı için bizimle harbe girmezler; bunu da bilirim. Fakat, ya bu sefer şeref ve namus meselesi yaparlarsa? Milletler belli olur mu? Ben bir sancak için Türkiye'yi harp tehlikesine sokmam. 1937 (Falih Rıfki Atay, Çankaya, cilt: II, s. 466)

Muharebe meydanlarında kıymetli evlâtlarımızın süngü ve silâhlarının zaferi kâfi değildir. Bu zafer ve başarı çok büyüktür; ancak, gerçek refah ve mutluluğa sahip olabilmek için, asıl bundan sonra çalışmak gerekir. Sizin için zafer ve ilerleme sahası ekonomide, ticarettedir. Bunu takdir ediyorsanız, çok çalışmaya mecbursunuz. Aksi takdirde memleketin gerçek sahibi olduğunuzu söylemeniz bile, kimseyi inandıramazsınız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 129)

Biz, bu milleti bugünkü şeklinden daha yüksek derecelere çıkarmakla yükümlü adamlarıdır. Bu yükseliş, yalnız meydan muharebelerinde kazandığımız şereflerle olamaz; bu, buna kâfi değil. Asıl yükseliş, iktisat sahasında yükseliş olacak! (Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, 1938, s. 258-259)

30 Ağustos'ta sevk ve idare ettiğim muharebe, Türk milletinin yanımda bulunduğu halde, idare ettiğim ilk ve son muharebedir. Bir insan kendini, milletle beraber hissettiği zaman, ne kadar kuvvetli buluyor bilir misiniz? Bunu tarif müşküldür. 1928 (Atatürk'ün S.D.III, s. 83)

Bir alay karargâhının temel atma töreni esnasında bir koyunun temel için açılan çukura doğru, yere yatırılıp boğazından kesilmek üzere olduğunu gördüğü zaman, İran Şahı Rıza Pehlevi ile aralarında geçen konuşma: Atatürk -Ben kana bakamam! Bir tavuğun dahi boğazlandığını görmeye tahammülüm yoktur. Şehinşah -Ya bu kadar çok bulunduğunuz büyük ve kanlı muharebe meydanları? Atatürk -Ha, o başka meseledir; öyle yerlerde cesetlerin üzerinden atlayarak yürürüm. O bambaşka bir iştir. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s.43)

Birçok zaferler kazandım. Fakat bunların en büyüğünden sonra bile her akşam, savaş alanlarında ölen bütün askerleri düşünerek içimde derin bir keder duyuyorum. (George Benneb, Yabancı Gözüyle Cumhuriyet Türkiyesi, s. 33)

Ben, muharebelerde dahi düşmanın üzerinde bir kin duymam; yalnız askerlik kurallarının tatbikini düşünürüm. (İzzettin Çalışlar, Tan gazetesi 31. 8. 1937)

Taarruzu komutan yapar, harbi idare etmek kudretindeki komutan! Efendiler, komutan kimdir bilir misiniz? Subay vardır ki idaresine yüz veya bin kişi verebilirsiniz. Fakat vakta ki alaylar ve tümenler, dağlar ve dağlarla ayrılarak cepheler yüzlerce kilometre uzunluğunca gider, işte bu gözlerin görmediği geniş sahaya komuta edecek adam, başka değerinde ve başka kudrette bir adamdır! 1922 (Yunus Nadi, Atatürk'ün Vasıfları, En Büyük Kaybımız, s. 231)

Muharebe, daimî mücadele halinde bulunan gözle görülmez kuvvetlerin göze görünür şekil ve suret almasıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 206)

Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi, yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve teknik sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, özetle bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Netice yalnız maddî güçlerin değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve kültürel kuvvetin üstünlüğünü görünür hale getirir. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddî ve manevî varlığıyla mağlûp edilmiş sayılır. Böyle bir akıbetin ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş, yalnız savaş alanında bulunan orduya münhasır kalmaz. Asıl, ordunun mensup olduğu millet feci akıbetlere uğrar. Tarih, başlarındaki tacidarların, haris politikacıların birtakım hayalî emellerle, vasıtası durumuna düşen müstevli orduların, müstevli milletlerin uğradığı bu nevi feci akıbetlerle doludur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 178)

Harp ve muharebe demek, iki milletin, yalnız iki ordunun değil, iki milletin bütün varlıklarıyla ve bütün varıyoğu ile, bütün maddî ve manevî güçlükleriyle birbiriyle karşı karşıya gelmesi ve birbiriyle vuruşması demektir. Bundan ötürü bütün Türk milletini, cephede bulunan ordu kadar fikren, hissen ve fiilen ilgilendirmeliydim. Millet fertleri, yalnız düşman karşısında bulunanlar değil, köyde, evinde,

tarlasında bulunan herkes, silâhla vuruşan savaşı gibi, kendini vazifeli hissederek, bütün varlığını mücadeleye verecekti. Bütün maddî ve manevî varlığını, vatan savunmasına vermekte geç davranan ve müsamaha gösteren milletler, harp ve muharebeyi gerçekten göze almış ve başarabileceklerine inanmış sayılamazlar. Gelecek harplerinin tek muvaffakiyet şartı da en ziyade bu söylediğim hususta saklı olacaktır. Daha şimdiden Avrupa'nın büyük askerî milletleri, bu hareket tarzını kanun haline getirmeye başlamışlardır. 1927 (Nutuk II, s. 619)

Bir milletin alinyazısını müspet ve menfi olarak belirleyen, meydan muharebeleridir. Çünkü bir harbin neticesi, ancak meydan muharebelerindeki zafer veya mağlûbiyetle belli olur. (Afetinan, Ülkü Dergisi, Cilt: 2, Sayı : 22, 1948, s. 9)

Çanakkale muharebeleri sırasında verdiği bir emrin son sözleri: Benimle beraber burada muharebe eden bütün askerler kesin olarak bilmelidir ki üzerimizde bulunan vatan ve namus vazifesini tamamen yerine getirmek için bir adım geri gitmek yoktur! Uyku ve istirahat aramanın, bu istihattan yalnız bizim değil, bütün milletimizin ebediyen mahrum kalmasına sebebiyet verebileceğini cümlenize hatırlatırım. Bütün arkadaşlarımın benimle aynı düşüncede olduklarına ve düşmanı tamamen denize dökmedikçe yorgunluk işaretleri göstermeyeceklerine şüphe yoktur! 1918 (Ruşen Eşref Üneydin, Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat, 1930, s. 47)

Çanakkale muharebeleri sırasında komutanlara verdiği emre ilâve ettiği bir söz: Size ben taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum! Biz ölünceye kadar geçecek zaman esnasında yerimizi başka kuvvetler ve komutanlar alabilir. 1918 (Ruşen Eşref Üneydin, Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat, 1930, s. 3)

Milletleri yükselten bu özelliklere bir etken daha ilâve edelim: İntikam hissi... Milletlerin kalbinde intikam hissi olmalı. Bu alelâde bir intikam değil, hayatına, ikbaline, refahına düşman olanların zararlarını yoketmeye yönelik bir intikamdır. Bütün dünya bilmeli ki, karşımızda böyle bir düşman oldukça onu affetmek elimizden gelmez ve gelmeyecektir. Düşmana merhamet acizlik ve zaaftır. Bu, insaniyet göstermek değil, insanlık özelliğinin yokoluşunu ilân etmektir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II. S. 117)

Harbin ve askerlik sanatının öğrenilmesine vesile olan vasıtaların en mükemmeli, en gerçeği ahlâktır. Askerî ahlâk ise, muhtelif rütbelerdeki komuta sahiplerinin iktidar ve ehliyet kazanmalarını temin suretiyle sağlamlaştırılır. Ordularda, subayların büyük bir kısmı harplerde bulunmuş ve mesuliyetli hizmetler ifa etmiş olduklarından, harp ateşini bizzat kalplerinde yakmış olurlar. Bu hal, onların meslek bakımından istifadelerini sağladıktan başka, morallerini de herkesten fazla sağlamlaştırmaya hizmet eder. 1938 (Faik Türkmen, Atatürk'ün Ahlâk Düşünceleri ve Tefsiri, s. 3)

Mutlaka şu ve bu sebepler için, milleti harbe sürüklemek taraftarı değilim. Harp zarurî ve hayatî olmalı. Gerçek kanaatim şudur: Milleti harbe götürünce vicdanımda acı duymamalıyım. "Öldüreceğiz!" diyenlere karşı, "Ölmeyeceğiz!" diye harbe girebiliriz. Lâkin, millet hayatı tehlikeye uğramadıkça, harp bir cinayettir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 124)

Ölmek, ancak öldürmek maksat ve gayesine yönelmiş olmak lâzım gelir. Fakat öldükten sonra hiçbir gaye temin edilemeyecekse neye yarar? 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 81)

Esir alınan Yunan Generali Trikopis'e söylemiştir: Harp, bir talih oyunudur, General! Bazen, en ustası de yenilir. Siz, vazifenizi yaptınız. Mesuliyet talihten geliyor, üzülmeyiniz. 1922 (Halide Edip Adıvar, Türk'ün Ateşle İmtihanı, s. 277)

Tarihte yarılmamış ve yarılmayan cephe yoktur. Özellikle, söz konusu cephe, verilen kuvvetle tamamen orantılı dar bir cephe olmayıp da böyle yüzlerce kilometre uzunluğunda bulunursa, bu cephenin şurasında ve burasında bulunan zayıf bir kuvvetin sonuna kadar savunmasını kabul etmek, bütün tasavvurları ve hükümleri hataya yöneltir. Cepheler delinebilir, buna karşı tedbir, delinen kısmı derhal kapamaktan ibarettir. Bu ise, cephe üzerindeki kuvvetlerden başka, geride, yedekte, kuvvetli birlikler bulundurmakla mümkündür. 1920 (Nutuk II, s. 464-465)

Muharebede kuvvetten ziyade, kuvveti amaca uygun yönetmek mühimdir. 1915 (Mustafa Kemal, Anafartalar M.A.T., s. 23)

Muharebede yağın mermi yağmuru, o yağmurdan ürkmeyenleri, ürkenlerden daha az ıslatır. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s. 15)

Bazı kanaatler vardır ki onların hesap ve mantıkla izahı pek güçtür; özellikler muharebenin kanlı ve ateşli anlarındaki duyguların doğurduğu kanaatler... Şüphesiz her kanaat ve karar, içinde bulunulan durum ve şartları inceleme ve bu incelemelerin sonuçlarını sezme ve değerlendirme sayesinde doğar. 1915 (Mustafa Kemal, Anafartalar M.A.T., s. 51)

Arazinin ve birtakım durumların, şartların, olağanüstü fırsatların muharebenin neticesi üzerine tesirleri inkâr olunamaz. Fakat daima güvenilecek ve dayanılacak olan, sayı ve kıymettir. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 169)

Kesin netice daima taarruzla alınır; fakat müdafaa ile yerine getirilen birçok vazifeler de vardır. Kesin netice istenilen zamana gelmeden evvel, tam ve gerçek taarruz zamanından evvel birliklerin savaşma gücünü azaltmaktan, sayıca miktarını eksiltmekten kaçınmak lâzımdır. Bunun için taarruz, müdafaa, işgal muharebesi ve kesin muharebenin mahiyeti, tatbik olunacağı zaman ve hâlin ayırt edilmesi hususunda, arkadaşların zaten mevcut olan karar verme yetenekleri muhafaza olunmalıdır. Buna nazârî ve pratik çalışmalarımızda çok dikkat etmeliyiz. Bir de alınan vazife ile sarf olunacak askerî faaliyetin önemli bir alâkası vardır. Bunun için vazife verenlerin, vazife alanların kullanacağı vasıtayı, askerî faaliyeti belirlemede tereddüde düşmelerine sebebiyet vermemeleri lâzımdır. İstenilen şeyde açıklık çok mühimdir. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 170)

Düşmana taarruz için, verilmiş olan kesin kararımızı uygulamaya başlamadan evvel hazırlama ve tamamlamaya mecbur bulunduğumuz harp vasıtalarının ne olduğunu söyleyeyim: Tam üç vasitanın hazırlığının kâfi derecede olduğunu görmek lüzumunu hissediyorum. Onlardan birincisi ve en mühimi ve temel olanı, doğrudan doğruya milletin kendisidir. Milletin, hayat ve bağımsızlığı için kalbinde... vicdanında beliren, gelişen arzu ve emellerin sağlamlığıdır. Millet bu içten gelen arzusunu ne kadar kuvvetli gösterirse, bu arzu ve emelinin gerçekleşmesi için ne kadar çok kararlı ve imanlı olursa, düşmanlara karşı muvaffakiyet için o kadar kuvvetli bir vasıtaya sahip olduğumuza inanırım. İkinci vasıta, milleti temsil eden Meclis'in millî arzuyu belirtmede ve bunun gereklerini inanarak uygulamada göstereceği kararlılık ve yiğitliktir. Meclis, ne kadar çok beraberlik ve birlik halinde millî arzuyu belirtirse, düşmana karşı o kadar kuvvetli üstünlük vasıtasına sahip oluruz. Üçüncü vasıta, milletin silâhlı evlâtlarından ibaret olup düşman karşısında toplanmış bulunan ordumuzdur. Bu üç

nevi vasıta veya kuvvetin düşmana karşı kurduğu cephe, iki nitelikte düşünülebilir. Kolay anlaşılacak için şöyle diyeyim: iç cephe, dış cephe... Asıl olan iç cephe. Bu cephe bütün memleketin, bütün milletin meydana getirdiği cephe. Dış cephe, doğrudan doğruya ordunun düşman karşısındaki silâhli cephesidir. Bu cephe sarsılabilir, değişebilir, mağlûp olabilir; fakat bu hâl, hiçbir vakit bir memleketi, bir milleti mahvedemez. Mühim olan, memleketi temelinden yıkan, milleti esir ettiren, iç cephenin çökmesidir. Bu gerçeği bizden daha çok bilen düşmanlar, bu cephemizi yıkmak için asırlarca çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Bugüne kadar muvaffak da olmuşlardır. Gerçekten “kaleyi içinden almak”, dışından zorlamaktan çok kolaydır. Bu maksatla şahıslarımıza kadar temasa gelebilen bozguncu mikropların, vasıtaların varlığını iddia etmek uygundur. Meclis’in zihniyeti, çalışması, vaziyeti, düşmana ümit verici olmadıkça iç ve dış cephelerimizin yerinden oynamasına imkân ve ihtimal yoktur. Meclis’te, bir veya birkaç üyenin karamsarlık aşıl原因an sözlerinden bile aleyhimize istifade çareleri aranılmakta olduğuna şüphe edilmemelidir. Dışişleri Bakanlığı’nın dosyaları buna dair vesikalarla doludur. Kesin şekilde söylüyorum ki, istemeyerek olsa dahi düşmanlara ümit verecek en küçük belirtiler oldukça millî davanın sonuçlanması tehlikeye düşer. 1922 (Nutuk II, s. 638 – 639)

Müdafaa hattı yoktur, müdafaa sathı vardır. O sath, bütün vatandır. Vatanın, her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz. Onun için küçük, büyük her birlik, bulunduğu mevziden atılabilir. Fakat küçük, büyük her birlik, ilk durabildiği noktada, tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder. Yanındaki birliğin çekilmeye mecbur olduğunu gören birlikler, ona uyamaz. Bulduğu mevzide sonuna kadar direnmeye ve dayanmaya mecburdur. 1921 (Nutuk II, s. 618)

Memleketin müdafaası ve milletin yüksek menfaatlerinin korunması sorumluluğunu yüklenen büyük komuta katlarının, sahip oldukları bütün kuvvetleri ve bütün vasıtaları en mühim hedef üzerinde toplaması lâzım geldiğine dair hepinizce bilinen kuralı, ilkeyi bu münasebetle hatırlatmak isterim. Birinci derecede ehemmiyet taşıyan hedefi meydana çıkarmak, ciddî ve esaslı inceleme ve düşünmeye değer. En mühim hedef üzerinde elde edilecek muvaffakiyet, ikinci üçüncü derece hedefler üzerinde, başlangıçta göze alınacak fedakârlıkları daima karşılar. Bu kural, bütün barış zamanındaki tertip ve tedbirlerde hâkim ve tesirli olduğu gibi, savaşın başlangıcından sonuna kadar ihmal edilmemesi lâzım gelen bir noktadır. Bu esasa göre düşünülecek ve kararlaştırılacak tedbir ve tertiplerin uygulamaya konulmasına engel durumlar, ehemmiyetle göz önüne alınmalıdır. Şüpheli tedbirlere mukadderatı emanet etmekten, son derece kaçınmak lâzımdır. Birçok felâketler gördük, talihin bunca darbelerine maruz kaldık. Bunlar bize, memleket müdafaasında her vakit çok dikkatli olmak için gereken dersi kesinlikle vermiştir zannederim. 1924 (Atatürk’ün S.D.I, s. 169)

Geçen gün bana zırhlı müdafaa hatlarından bahsediliyordu; diyelim ki Majino’dan... Benim görüşüm belki biraz aykırı düşecek amma... ısrar ederim ki bu hatların faydasına inanamıyorum. Zira harbi insan yapar. Bunun için insanın toprak üstünde bulunması lâzımdır. Köstebek gibi toprak altında, beton borularda veya zırhlı kulelerde oturtulacak bir kuvvet, evvelden harp dışı edilmiş bir kuvvet sayılmalıdır. Manevra kabiliyetini kendi kendine yok eden bir ordu, bir harpte mağlubiyetten başka ne kazanabilir, bilmem... 1938 (Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu, Bilinmeyen Taraflarıyla Atatürk, s. 95)

Herhangi bir askerî hareketin, herhangi bir görüş noktasından araştırılıp incelenmesi, onu başından sonuna kadar hatalı gösterebilir. Yine aynı askerî hareketin başka görüş noktasından incelenmesi, onu başından sonuna kadar doğru gösterebilir. Bunu, bugünkü hâdiseler ile mukayese etmemek, olduğu tarihteki durumuyla incelemek lâzım gelir. Burada zaman ve şartlar, özellikle içinde bulunulan şartlar,

tek etken olur. Bir askerî harekete uzaktan bakmak ve bakanın kendisinin bulunduğu şartlar içinde onu incelemek, onu hiçbir zaman doğru sonuçlara ulaştırmaz. İnsanları, hareketleri incelerken, hareketleri yapan komutanların, subayların içinde bulunduğu durumu ve sahip olduğu vasıtalara, karşısında bulunduğu baskıyı, karşılaştığı güçlükleri o anda araştırmak lâzım gelir. Yoksa, aradan zaman geçtikten sonra sükûnetle düşünüp yapılacak incelemeler, orada düşünülmüş incelemelere uymayabilir. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 103)

Muharebeye “ya şehit veya gazi olmak için” gidilir. Genel olarak yiğitlik meydanında ölenlerin hepsine şehit derlerse de, sağ kalanların hepsine gazi unvanı verilmez. Bu unvanı ancak kanun verir. Medenî bir milletin, yüksek menfaatler gereği, yapmaya mecbur olduğu harpler, Arap aşiretlerinin savaşı değildir. Öyle dahi olsa, savaştan sağ salim çıkanlara belki, yalnız, anaları, babaları takdir amacıyla, “benim gazi oğlum” diyerek övünür. Fakat, millet, tarih, unvan verişinde o kadar cömert değildir. 1927 (Nutuk II, s. 749)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceği gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

Bir ordunun cevheri ne olursa olsun siyasete karışır, birlikte hareket ve savaşma kabiliyetini esasından kaybeder ve vatanın müdafaa gücünü hiçe indirir. Siyasete karışmış bir ordunun, karışmadan önceki disiplinini ve savaşma kabiliyetini yeniden kazanabilmesi için çok zaman ister. (Ali Fuat Cebesoy, Atatürk'ün Yüksek Kumandanlık Kudret ve Meziyetleri, Atatürk Görüşler ve Hatıralarla, s. 88)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceği gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

İtalya, Mussolini'nin idaresi altında şüphesiz büyük bir kalkınmaya ve gelişmeye erişmiştir. Eğer Mussolini, gelecekteki bir harpte İtalya'nın görünürdeki heybet ve azametini, harp haricinde kalmak suretiyle, gerektiği şekilde istismar edebilirse, barış masasında başlıca rollerden birini oynayabilir. Fakat korkarım ki İtalya'nın bugünkü şefi, Sezar rolünü oynamak hevesinden kendisini kurtaramayacak ve İtalya'nın askerî bir kuvvet yaratmaktan, henüz çok uzak olduğunu derhal gösterecektir. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesinde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, hakikatleri tahrif eden bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harbte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed bu harb sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 100, 1945, S. 3)

Son yılların hep harice âlet olan muharebeleri ispat etti ki, Balkanların birbirleriyle çarpışmaları kadar mânasız ve acınacak az macera bulunur. Bu kardeş muharebelerinde ve milletler kendi aralarında boş yere yırtanmışlardır ve bir çaresi bulunmazsa, bu kardeş boğuşmaları daha devam edebilir. Yetmedi mi, niçin devam etsin? 1924 (Yunus Nadi Abaloğlu, Atatürk Anekdötler – Anılar, Der.: Kemal Arıburnu, s. 222 – 223)

Herhangi bir yabancı kültür, şimdiki kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur. O ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla her karşıt düşünceye karşı şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir. Yeni neslin milli ruhuna bu özellik ve yeteneklerin aşılması çok önemlidir. Sürekli ve müthiş bir mücadeleden ibaret olan hayat, bağımsız ve mutlu olmak isteyen her milletten bu özellikleri şiddetle istemektedir. .. Gelecek için hazırlanan vatan çocuklarına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmemelerini; sabır ve metanet ile çalışmalarını; çocuklarımızın anne ve babalarına da yavrularının öğrenimlerini tamamlamaları için her fedakarlığı göze almalarını tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkar olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silahıyla olduğu gibi aklıyla da mücadele etmek zorunda olan milletimizin birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. (1921, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 19-21)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamlarız. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Bir millet, savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin yaşayacak sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla kaimdir.

En büyük savaş, cahilliğe karşı yapılan savaştır.

Mutlaka şu veya bu sebepler için milleti savaşa sürüklemek taraftarı değilim. Savaş zorunlu ve hayati olmalıdır. Hakiki düşüncem şudur: Milleti savaşa götürünce vicdan azabı duymamalıyım. Öldüreceğiz diyenlere karşı, "Ölmeyeceğiz" diye savaşa girebiliriz. Lakin, milletin hayatı tehlikeye girmediği, savaş bir cinayettir. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 128)

Savaş, nihayet meydan savaşı sadece karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan savaşı milletlerin bütün varlıklarıyla, bilim ve teknik alanındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, kültürleriyle kısacası bütün maddi ve manevi güç ve nitelikleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir sınav alanıdır. Bu alanda, milletlerin gerçek güç ve kıymetleri ölçülür. Sonuçta yalnız maddi güçlerin değil, bütün güçlerin özellikle ahlaki ve kültürel gücün üstünlüğü kesinlikle ortaya çıkar. Bu sebeple meydan savaşında yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddi ve manevi varlığıyla yenilmiş sayılır. Böyle bir sonucun ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş sadece savaş alanındaki orduya ait olamaz. Aslında, ordunun mensup olduğu millet feci sonuçlara uğrar. Tarih, birtakım boş hayallerle, başlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların oyuncağı durumuna düşen istilacı orduların, istilacı milletlerin uğradığı bu çeşit feci sonuçlarla doludur.

... Arazinin ve birtakım durumların, şartların, olağanüstü fırsatların savaşın sonucu üzerindeki etkileri inkâr edilemez. Fakat daima arzu edilen emniyet ve güvence, sayıca üstünlük ve değerdir. Türkiye bütün düşman devletlere karşı kazandığı maddi ve manevi zaferlerle ölmez bir varlığa sahip olduğunu ispat etti... Benim için ordumuzun değerini ifade de tek karşılaştırma şudur: Türk ordusunun bir birliği dengini mutlaka yener, iki katını durdurur. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü fazlasını milletimizin yaratılıştan sahip olduğu cengaverlik zaten sağlamaktadır. Fakat bu değeri mutlaka korumak lazımdır. Bunu, askerî bir esas, bir kural olarak göz önünde tutmalıdır... Bu değer korundukça, teşkilatımızı, eğitim ve öğretimimizi bu hedef ve amaca yönelttikçe, Türkiye'nin her türlü saldırıdan, taarruzdan korunmuş olacağına ve korunacağına kimsenin şüphesi kalmaz.

Kesin sonuç daima taarruzla alınır. Ancak savunma ile de yerine getirilen birçok görev vardır. Bu noktada bütün arkadaşlarımın dikkatlerini bir noktaya çekmek isterim. Kesin sonuç, istenilen zaman gelmeden önce, gerçek ve ciddi taarruz zamanından önce birliklerin muharebe güçlerini azaltmaktan, sayısını eksiltmekten kaçınmak lazımdır. Bunun için taarruz, savunma, oyalama muharebesi ve kesin muharebenin niteliği, uygulanacağı zaman ve durumun seçilmesi konusunda arkadaşların zaten var olan kendine güvenleri korunmalıdır. Buna teorik ve pratik işlerimizde çok dikkat etmeliyiz. Bir de alınan görev ile yapılacak askerî faaliyetin ciddi bir ilişkisi vardır. Bunun için görev verenlerin, görev alanların kullanacakları araçların, uygulanacak askerî faaliyetlerin belirlenmesinde tereddüde düşmelerine neden olmamaları gerekir. Amacın açık olarak belirtilmesi çok önemlidir. (1924, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 173-176)

Bütün taarruz muharebelerinde her şeyden önce piyade sınıfı, özünde bulunan taarruz ruhunu daima geliştirmelidir. Her ne pahasına olursa olsun düşmanın üzerine atılma fikri, bütün tutum ve davranışlarına egemen olmalıdır. (1908, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Bölüğün Muharebe Eğitimi, Ankara, 1995, s. 42)

Astların hareket özgürlükleri keyfi hareket rengini almamalıdır. Savaşta büyük başarının temeli olan bağımsız hareket, gerekli sınırları içinde olanıdır. (1918, İstanbul) (M. K. ATATÜRK, Zabit ve Kumandan ile Hasbîhâl, Ankara, 1981, s. 61)

Askerî harekât, siyasi faaliyetlerin ümitsiz olduğu noktada başlar. Ümidin güvenli bir surette geri dönüşü, orduların hareketinden daha seri hedeflere ulaşmayı temin edebilir. (1922, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. III, Ankara, 1997, s. 61-62)

Gerçek zafer savaş meydanlarında başarılı olmak değil, asıl zafer başarıların kaynağını güçlendirmek, milleti yükseltmektir. (1923, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 118)

Ben size taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler gelir başka komutanlar hâkim olabilir. (1915, Anafartalar) (ATATÜRK, Anafartalar Muharebatına Ait Tarihçe, Derleyen : Uluğ İğdemir, 1990, s. XV-XVII)

Deniz silahlarına önem veriyoruz. Denizcilerimizin iyi silahlı ve iyi eğitilmiş olarak hazırlanmaları büyük emelimizdir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.408)

Felaket başa gelmeden önce, onu önleme ve ona karşı savunma çarelerini düşünmek gerekir. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.317)

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi bir kötü tesadüf ve kötü şans eseri bile olsa düşmana esir düşmesini biz mazur görsük de tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılap tarihinin gelecek nesillere hitap ve uyarısı işte budur. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.336)

Kaleyi içinden ele geçirmek dışından zorlamaktan çok kolaydır. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.433)

Komutanlar, emir vermiş olmak için emir vermezler. Gerekli, uygulanabilir olan hususları emrederler. Emir verirken kendini, o emri yerine getirecek olanların yerine koymak ve emrin nasıl yerine getirilip uygulanacağını düşünmek ve bilmek gerekir. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.502)

En büyük askerlik; çeşitli varsayımları çok iyi hesap ederek en iyi görüleni gecikmeden uygulamaktır. (ATATÜRKçülük, Birinci Kitap, Gnkur. Basımevi Ankara 1983, s.241)

Yarım hazırlıkla yarım tedbirle yapılacak taarruz, hiç taarruz etmemekten daha fenadır. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.431)

Maddi ve özellikle manevî çöküş, korku ile... güçsüzlükle başlar. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s.432)

Başarılarda gururu yenmek, felaketlerde ümitsizliğe karşı koymak gereklidir. (A. ÂFETİNAN; ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Yayınları, s.94)

Büyük kararlar vermek kâfi değildir. Bu kararları cesaret ve kesinlikle tatbik etmek lâzımdır. (Utkan Kocatürk, ATATÜRK'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.396)

Muharebede kuvvetten ziyade, kuvveti maksada uygun sevk ve idare etmek önemlidir. (Uluğ İğdemir; Anafartalar Muharebatına Ait Tarihçe, AKDITYK Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1990, s.23)

En iyi siyasetin, her türlü mânasıyla “en çok kuvvetli olmak”ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim mânen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşünüşüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mâna, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan, yüksek ahlâkta bir topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaasıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararla faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, No: 128, 1968, s.488)

Cumhuriyetimiz öyle zannolunduğu gibi zayıf değildir. Cumhuriyet bedava da kazanılmış değildir. Bunu elde etmek için kan döktük. Her tarafta kırmızı kanımızı akıttık. İcabında müesseselerimizi müdafa için lâzım olanı yapmağa hazırız. 1923 (Atatürk’ün S.D. III, S. 71)

1932 yılında, Amerika Genelkurmay Başkanı General Mac Arthur’la yaptığı görüşme sırasında söylemiştir: Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan mühim siyasî meseleleri, her türlü millî egoizmlerden uzak ve yalnız umumun yararına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa, korkarım ki felâketin önü alınamayacaktır. Zira, Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki anlaşmazlıklar meselesi olmaktan, artık çıkmıştır. Bugün Avrupa’nın doğusunda, bütün medeniyeti ve hattâ bütün insanlığı tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve manevî imkânlarını, topyekûn bir şekilde, dünya ihtilâli gayesi uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet, üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz malûm olmayan yepyeni siyasî metotlar uygulamakta ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile, mükemmel istifade etmesini bilmektedir. Avrupa’da vuku bulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya’dır; sadece bolşevizmdir. Rusya’nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harp etmiş bir millet olarak, biz Türkler, orada cereyan eden hâdiseleri yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan doğu milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen bolşevikler, yalnız Avrupa’yı değil, Asya’yı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Eğer harp bir bomba patlaması gibi birdenbire çıkarsa milletler, harbe mâni olmak için, silâhlı mukavemetlerini ve malî kudretlerini saldırgana karşı birleştirmekte tereddüt etmemelidirler. En hızlı ve en müessir tedbir, muhtemel bir saldırgana, taarruzun yanına kâr kalmayacağını açıkça anlatacak uluslararası teşkilâtın kurulmasıdır. Maamafih, bugün için en acele ihtiyaç, komşu memleketlerin, birbirlerinin hususî ihtiyaçlarını ve meselelerini görüşmeleridir. Bundan başka bölgesel antlaşmalar, barışın korunması için kıymetlerini şimdiden ispat etmişlerdir. 1935 (Ayın Tarihi, Sayı: 19, 1935)

Barış ilkesi, insanlığın ilerlemesi ile paralel olarak kuvvetlenmektedir. Harpden büyük zararlar görmüş milletlerin bu ilkeye daha büyük bir dostluk ve samimiyetle bağlı olacakları tabiidir. Bu ilkenin bütün devletlerce siyaset esası sayılmasıyla ki, medeniyet için ve milletlerin saadet ve refahı için en gerekli olan barış, yerleşmiş olur. 1930 (Ayın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s.6787)

Ben, siyasî meseleleri de askerî vaziyetler gibi harita üzerinden mütalâa ederim. 1924 (Burhan Cahit, Gazi Mustafa Kemal, 1932, s. 74)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır:

“Yalnız samimî bir kanaat olarak bildiğimiz bir şey vardır ki, eğer bu memleketin bir gün herhangi bir yerde bir badireye girmesi, bir muharebeye tutulması veya iştirak etmesi mukadderse, hükûmet olarak, bu hususta Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne ve millete, onu etrafıyla düşünerek, bilerek ve anlayarak karar vermek imkânını hazırlamak, başlıca vazife saydığımız bir iştir. Yani istemiyoruz ki, uluslararası herhangi bir hadisede bir hükûmetin veya birkaç hükûmetin girişecekleri üstlenmelerin tabî seyirleri şu veya bu tarzda birbirini gerekli sayarak, milleti mazide birçok hadiselerde olduğu gibi bir olupbitti karşısında bıraksın!

Milletlerin faaliyetlerinde, bütün hadiseleri evvelden tahmin edip bir karara bağlamak mümkün olmamıştır. Bununla beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bu memleketin mukadderatında düşünerek bir karar vermesi ve ancak onun verdiği kararların uygulanabilir olduğunun içerde ve dışarda herkese anlatılmasının, bu memleketin selâmeti için esaslı bir çare olduğunu zannediyoruz. Türkiye, şu veya bu tarzda herhangi bir yere sürüklendirilmiş gibi başı başıboş bir idare manzarası göstermeyi asla kabul edemez.

Büyük devletler arasındaki mücadele, gerginlik, düşmanlık o haldedir ki, bunların arasında bulunarak bir badireye karışmak ihtimali vardır. Bu ihtimale karşı ise azamî derecede dikkatli, tedbirli ve soğukkanlı bulunarak, postu kurtarmaya çalışmak vaziyetindeyiz.” 1937 (Atatürk ve Dünya, Cevat Abbas Gürer, Yeni Sabah, 10.11.1941)

SİYASET, POLİTİKA, SİYASETÇİ, SİYASİ

Siyasi, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar ekonomik zaferlerle taçlandırılmazsa kazanılan zaferler kalıcı olmaz az zamanda kaybedilir. (1923, İzmir) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 111)

Arkadaşlar ! Yeni Türkiye’nin birkaç yıla sığdırdığı askeri, siyasi, idari inkılâplar sizin, sayın öğretmenler, sizin sosyal ve fikri inkılâptaki başarınızla pekiştirilecektir. Hiçbir zaman hatırlarınızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden “fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür ” nesiller ister. (1924, Ankara) (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 178-179)

Türkiye Cumhuriyeti’nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar ilmin çağdaş medeniyete temin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca muvaffakiyet etkeni görür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 56)

Demokrasi ilkesi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu suretle demokrasi ilkesi, siyasî kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükûmet şekli Cumhuriyettir. 1930 (Afetinan M.B.ve M.K. Atatürk’ün El Yazılar, s. 29; 397-398)

Kadının siyasî ehliyetsizliğine mantıkî hiçbir sebep yoktur. Bu husustaki tereddüt ve menfi zihniyet, mazinin toplumsal bir niteliğinin can çekişen bir hatırasıdır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 89)

Siyasî ve sosyal hakların kadın tarafından kullanılmasının, beşeriyetin saadeti ve saygınlığı açısından gerekli olduğuna eminim. 1935 (Ayın Tarihi, No: 17, 1935, s.14)

Türk kadınlığının, yeni girdiği siyasal alanda da değerli işler başarmasını dilerim. 1934 (Ulus gazetesi, 10.12.1934)

Milletlerarası Kadın Kongresi delegelerine söylemiştir: Türk kadınının, dünya kadınlığına elini vererek dünyanın barış ve güveni için çalışacağına emin olabilirsiniz. 1935 (Tan gazetesi, 27. 4. 1935)

Bizi diğer medeni milletler arasında geri bıraktıran adlî, siyasî, iktisadî, malî zincirler kırılmıştır. Parçalanmıştır... Bugüne kadar kazandığımız muvaffakiyet, bize ancak terakki ve medeniyete doğru bir yol açmıştır. Yoksa terakki medeniyeti henüz ulaşılmış değildir.

Vatanımız, Türk milletinin eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerinde mevcudiyetlerini muhafaza eden eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasî sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir kütledir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 19)

Memleketimizde yaşayan Müslüman olmayan unsurların başına ne gelmiş ise, kendilerinin yabancı entrikalarına kapılarak ve imtiyazlarını kötüye kullanarak vahşiyane şekilde izledikleri ayrılma siyaseti sonucudur. 1919 (Atatürk'ün S.D.II, s. 9)

Bugünkü Türk milleti siyasî ve içtimaî camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkeslik fikri ve hatta Lâzlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış adlandırmalar, -birkaç, düşman âleti mürteci, beyinsizden başka – hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntüden başka bir tesir yapmamıştır. Çünkü bu millet fertleri de umum Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka, hukuka sahip bulunuyorlar.

Gelecekte, millet hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bütün millet fertlerinin borcudur. Gerçekten, vatanımıza ve bağımsızlığımıza göz dikenlere yalnız askerlikçe üstün gelmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların her türlü ümitlerini kırarak şekilde siyaset, idare ve ekonomi bakımlarından kuvvetli olmak lâzımdır. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 46)

Türkiye'nin gerçek sahibi efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete müstehak (en çok lâyık) olan köylüdür.. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisadi siyasi aslî gayeyi gözetir. (1 Mart 1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 240)

Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki emeklerini asrî, iktisadî tedbirlerle azamî haddine çıkarmalıyız. Köylünün çalışmalarının netice ve semeresini kendi menfaati lehine azamî haddine yükseltmek, istisadî siyasetimizin temel taşıdır. Onun için, bir yandan çiftçinin emeğini arttıracak ve semereli kılacak bilgi, vasita ve fennî aletlerin kullanma ve yapılmasına, öte yandan onun çalışmalarının neticelerinden azamî derecede faydalanmasını temin edecek iktisadî tedbirlerin alınmasına çalışmak lâzımdır. (1922)

Türk kadınları, memleketin mukadderatını millet adına idare eden siyasî topluluğa dahil olmak arzusunu göstermekle, memleketin, milletin vatandaşlara yüklediği vazifelerin hiçbirinden

kendilerinin uzak bırakılacağını düşünmezler. Çünkü, vazife karşılığı olmayan hak mevcut değildir. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 265)

Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasî hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadını, artık tarihlerde aramak lâzım gelecektir. Türk kadını evdeki medenî mevkiini salâhiyetle işgal etmiş, iş hayatının her safhasında muvaffakiyetler göstermiştir. Siyasî hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Medenî memleketlerin bir çoğunda, kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onu salâhiyet ve liyakatle kullanacaktır. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Belleten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956, s. 741)

Bizim telâkkimize göre, siyasî kuvvet, millî irade ve egemenlik, milletin bütün halinde müşterek şahsiyetine aittir, birdir. Taksim edilemez, ayrılamaz ve başkasına bırakılamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 418)

“İslam dinini, asırlardan beri alışa geldiği şekilde, bir siyaset vasıtası mevkiinden uzaklaştırmak ve yüceltmek gereğini görüyoruz. Mukaddes ve tanrısal inançlarımızı ve vicdani değerlerimizi, karanlık ve kararsız olan ve her türlü menfaat ve ihtiraslara görünüş sahnesi olan siyasetin bütün kısımlarından bir an evvel ve kesin şekilde kurtarmak milletin dünyevi ve uhrevi saadetinin emrettiği bir zorunluluktur. Ancak bu suretle İslam dininin yüksekliği belirir.”

“Lozan Barışı, Türk tarihinde Bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasi bir zafer oluşturan bu antlaşmanın Osmanlı tarihinde örneği yoktur.”

“Bu karar (Kadınlarımıza seçme ve seçilme hakkı tanınması) Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lazım gelecektir. Türk kadını evdeki uygar yerini salahiyeti ile almış iş hayatının her safhasında başarılar göstermiştir. Siyasi hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Uygar memleketlerin birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onun salahiyet ve liyakatla kullanacaktır. Bu notla en mühim inkılaplardan birini anmış oluyoruz.”

“Medeniyetin esası, ilerlemesi ve kuvvetin temeli, aile hayatındadır. Bu hayattaki fenalık mutlaka toplumsal, ekonomik ve politik beceriksizliği doğurur.” (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187)

“Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık dileğidir.”

Hakikî inkılâpçılar onlardır ki, ilerleme ve yenileşme inkılâbına yöneltmek istedikleri insanların ruh ve vicdanlarındaki gerçek eğilime sızmasını bilirler. Bu münasebetle şunu da ifade edeyim ki, Türk milletinin son senelerde gösterdiği harikaların, yaptığı siyasî, sosyal inkılâpların gerçek sahibi kendisidir. Sizsiniz. Bu istidat ve gelişme mevcut olmasaydı onu yaratmağa hiçbir kuvvet ve kudret kâfi gelemezdi. Herhangi bir gelişme devresinde bulunan bir insan kitesini bulunduğu vaziyetten kaldırıp damdan düşer gibi filân gelişme seviyesine erişirmek imkânsızlığı tabîi izaha muhtaç değildir.

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılaplarımızın temel prensibi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zarurîdir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Herhalde zihniyetlerde mevcut uydurma hikâyeler tamamen kovulacaktır. Onlar çıkarılmadıkça dimağa gerçek nurlarını yerleştirmek imkânsızdır. 1925 (Atatürk'ün B.N., S. 92-93)

“Bilinmelidir ki, izlediğimiz siyaset, barışçı siyasettir. Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çığnemek ve çığnetmek girişimi Muzaffer ordumuzun fedakarane gayretiyle layık olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihinin Nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır.”

Hayatımın bütün devrelerinde olduğu gibi, son zamanların buhranları ve felâketleri arasında da bir dakika geçmemiştir ki, her türlü huzur ve istirahatimi, her nevi şahsî duygularımı milletin kurtuluşu ve mutluluğu adına feda etmekten zevk duymayayım. Gerek askerî hayatımın ve gerek siyasî hayatımın bütün devir ve bölümlerini işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, millî iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 61)

Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben, milletin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım! Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî, hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından tanıyanlarca bu aşkımla bilinir. Bence bir millette şeref, haysiyet, namusun ve insanlığın yerleşmesi ve yaşaması, mutlaka o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır. Ben şahsen, bu saydığım özelliklere çok ehemmiyet veririm ve bu özelliklerin kendimde varlığını iddia edebilmek için milletin de aynı özellikleri taşımasını şart ve esas bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evlâdı kalmalıyım! Bu sebeple millî bağımsızlık, bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri gerektirdiği takdirde insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereğinden olan dostluk ve siyaset münasebetlerini, büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan vazgeçinceye kadar amansız düşmanım! 1921 (Atatürk'ün S.D.III., s.24)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri'ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk'ün S.D.V, s. 47)

Artık millet, yalnız bir şeyi için silâha sarılacaktır: Millî sınırlarımız içinde hayatını, bağımsızlığını ve egemenliğini müdafaa için! Artık bizim saldırgan bir askerî siyasetimiz olmayacaktır. Cihangirlik sevdasında, fütuhât peşinde bulunmayacağız. O zihniyeti takip yüzünden en ağır cezaları hâlâ çekmekteyiz. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 1. 1930)

“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için,

içinde bulunacağı vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!” 1927 (Nutuk II, s.897-898)

Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyasî bir fikre malik olmak, seçtiği bir dinin icaplarını yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetlerine maliktir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hâkim olunamaz. Vicdan hürriyeti, mutlak ve taarruz edilemez, ferdin tabî haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Hürriyet, insanın, düşündüğünü ve dilediğini mutlak olarak yapabilmesidir. Bu tarif, hürriyet kelimesinin en geniş mânasıdır. İnsanlar, bu mânada hürriyete, hiçbir zaman sahip olamamışlardır ve olamazlar. Çünkü malûmdur ki insan, tabiatın mahlûkudur. Tabiatın kendisi dahi, mutlak hür değildir; kâinatın kanunlarına tabidir. Bu sebeple, insan ilk önce, tabiat içinde, tabiatın kanunlarına, şartlarına, sebeplerine, âmillerine bağlıdır. Meselâ, dünyaya gelmek veya gelmemek insanın elinde olmamıştır ve değildir. İnsan, dünyaya geldikten sonra da, daha ilk anda, tabiatın ve birçok mahlûkların zebunudur. Himaye edilmeye, beslenmeye, bakılmaya, büyütülmeye muhtaçtır. (1930)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamlarızdır. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye’yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasıyla bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir. (1922)

Milli Eğitim programımızın, Milli Eğitim siyasetimizin temel taşı, cahilliğin yok edilmesidir. Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz. .. yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan

cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal hayatta faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkarlara sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Efendiler, komutanlar, askerliğin görev ve gereklerini düşünür ve uygularken, beyinlerini siyasi görüşlerin etkisi altında bulundurmadan kaçınmalıdırlar. Siyasetin gereklerini düşünen başka görevliler bulunduğunu unutmamalıdırlar. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 336)

Lafla, politika ile, düşmanın aldatıcı vaatlerine kulak vermekle askerlik görevi yapılamaz. Omuzlarında ve özellikle kafalarında askerlik sorumluluğunu yüklenerek kadar kuvvet bulunmayanların feci sonuçlarla karşılaşmaları kaçınılmazdır. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 336)

Savaş, nihayet meydan savaşı sadece karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan savaşı milletlerin bütün varlıklarıyla, bilim ve teknik alanındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, kültürleriyle kısacası bütün maddi ve manevi güç ve nitelikleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir sınav alanıdır. Bu alanda, milletlerin gerçek güç ve kıymetleri ölçülür. Sonuçta yalnız maddi güçlerin değil, bütün güçlerin özellikle ahlaki ve kültürel gücün üstünlüğü kesinlikle ortaya çıkar. Bu sebeple meydan savaşında yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddi ve manevi varlığıyla yenilmiş sayılır. Böyle bir sonucun ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş sadece savaş alanındaki orduya ait olamaz. Aslında, ordunun mensup olduğu millet feci sonuçlara uğrar. Tarih, birtakım boş hayallerle, başlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların oyuncağı durumuna düşen istilacı orduların, istilacı milletlerin uğradığı bu çeşit feci sonuçlarla doludur.

Memleketin genel hayatında, orduyu siyasetin dışında tutmak prensibi, Cumhuriyet'in daima dikkat ettiği önemli bir noktadır. Şimdiye kadar takip edilen bu yolda; Cumhuriyet orduları vatanın güvenilir ve sağlam koruyucusu olarak saygınlığını muhafaza etmiştir. (1924, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 348)

Hükûmet, memlekette kanunu hâkim kılmak ve adaleti iyi dağıtmakla görevlidir. Bu itibarla adalet işi pek mühimdir. Bu sebeple adalet siyasetimizi de izah etmeyi faydalı buluyorum. Adliye siyasetimizde takip edilecek gaye, evvelâ halkı yormaksızın süratle, isabetle, emniyetle adaleti dağıtmaktır. İkinci olarak, toplumumuzun bütün dünya ile teması tabî ve zarurîdir. Bunun için adalet seviyemizi, bütün medenî toplumların adalet seviyesi derecesinde bulundurmak mecburiyetindeyiz. Bu hususları tatmin için mevcut kanun ve usullerimizi, bu görüş noktalarından düzeltmekte ve yenilemekteyiz ve yenileyeceğiz. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217)

Basın, kötüye kullanmalara mâni olur ve hükûmet vasıtalarını, vazifelerini doğru yapmaya mecbur eder. Yayın, en etkili kontrol vasıtalarındandır. Bu noktada, tenkidin kolay ve fakat yapmanın güç olduğu gerçeği, unutulmamak lâzımdır. Onun için, umumun iyiliği fikri her türlü tenkitlere ve münakaşalara daima hâkim ve esas tutulmalıdır. Gerekli görülen fikirler, umumun iyiliği için ortaya atılmalıdır. Bu fikir hareket noktası olunca, tenkit ve münakaşa devletin de iyiliği için yapılmış ve vatandaşların toplumsal ve siyasî eğitimlerini yükseltmeye hizmet etmiş olur. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 482-483)

Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir. Bundan başka, halkın fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür. Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de manasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat şahsın vücudunda maddî bir sağlamlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlamlık yaratmak ve bu suretle bir karşı koyma zemini hazırlamak mümkündür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 61-62; 488-492)

Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Ben yaşayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evlâdı kalmalıyım. Bu sebeple millî bağımsızlık bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri icap ettiği takdirde, insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereği olan dostluk, siyaset münasebetlerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan sarfınazar edinceye kadar amansız düşmanıyım. (23.4.1921)

Komutanlar, askerlik vazife ve gereklerini düşünürken ve uygularken dimağını siyasî düşüncelerin tesiri altında bulundurmaktan sakınmalıdırlar. Siyasî yönün gereklerini düşünen başka vazifeliler olduğunu unutmamalıdırlar. 1927 (Nutuk II, s. 492)

Komutanlar, emri altına verilen millet evlâdını, memleket vasıtalarını, düşmana, ölüme yöneltirken tek düşüneceği nokta, milletin kendisinden beklediği vatanî vazifeyi ateşle, süngü ile ve ölümlerle yapmak ve sonuçlandırmaktır. Askerî vazife, ancak bu anlayış ve görüşle yapılabilir. Lâfla, politika ile, düşmanın aldatıcı vaatlerine kulak vermekle, askerlik vazifesi yapılamaz. Komutanlık vazife ve mesuliyetini yüklenene kadar omuzlarında ve bilhassa dimağında kuvvet bulunmayanların, feci sonuçlarla karşılaşmasından kaçınılamaz. 1927 (Nutuk II, s. 492)

Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi, yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve teknik sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, özetle bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Netice yalnız maddî güçlerin değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve kültürel kuvvetin üstünlüğünü görünür hale getirir. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddî ve manevî varlığıyla mağlûp edilmiş sayılır. Böyle bir akıbetin ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş, yalnız savaş alanında bulunan orduya münhasır kalmaz. Asıl, ordunun mensup olduğu millet feci akıbetlere uğrar. Tarih, başlarındaki tacidların, haris politikacıların birtakım hayalî emellerle, vasıtası durumuna düşen müstevli orduların, müstevli milletlerin uğradığı bu nevi feci akıbetlerle doludur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 178)

Türk milletinin, Hava Kuvvetlerimizin desteklenmesi lüzumunu idrak ve takdire değer fedakârlıklar göstermesi, siyasî ve medenî erginliğinin en büyük delilidir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 79)

Üyeleri pek fazla olan bir komisyon, büyük işler meydana getiremez. 1930 (Atatürk'ün S.D. III, s. 88)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindir. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur". Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96)

Atatürk'ün Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile Dinin Siyasete Alet Edilişi Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri; "Parti, dinî düşünce ve inançlara saygılıdır" kuralını bayrak olarak eline alan kimselerden, iyi niyet beklenebilir miydi? Bu bayrak, asırlardan beri, cahil ve bağınazları, hurafelere inananları aldatarak hususî maksatlar teminine kalkışmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, asırlardan beri nihaysiz felâketlere, içinden çıkabilmek için büyük fedakârlıklar gerektiren pis bataklıklara hep bu bayrak gösterilerek yöneltilmemiş miydi? Cumhuriyetçi ve ilerici olduklarını zannettirmek isteyenlerin, aynı bayrakla ortaya atılmaları, dinî bağınazlığı coşturarak, milleti, cumhuriyetin, ilerleme ve yeniliğin tamamen aleyhine teşvik etmek değil miydi? Yeni parti, dinî düşünce ve inançlara saygı perdesi altında: Biz hilâfeti tekrar isteriz; biz yeni kanunlar istemeyiz; bizce Mecelle kâfidir; medreseler, tekkeler, cahil softalar, şeyhler, müritler, biz sizi himaye edeceğiz; bizimle beraber olunuz. Çünkü, Mustafa Kemal'in partisi hilâfeti kaldırdı. İslâmiyeti bozuyor. Sizi gavur

yapacak, size şapka giydirecektir diye bağırıyor muydu! Yeni partinin kullandığı formül, bu gerici feryatlarla dolu değildir denilebilir mi? 1927 (Nutuk II, s. 889-890)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabîî haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani âyin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, âyinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

“Din ve mezhep herkesin vicdanına kalmış bir iştir. Hiç kimse hiçbir kimseyi, ne bir din, ne de bir mezhebi kabul etmeye zorlayabilir. Din ve mezhep hiçbir zaman politika aleti olarak kullanılamaz.”1930

“Bunun gibi bağlı bulunmakla inanmış ve mutlu olduğumuz İslam dinini, yüzyıllardan beri alışılmış olduğu üzere, bir politika aracı durumundan kurtarmak ve yükseltmek gerektiği gerçeğini görüyoruz. Kutsal ve tanrısal olan inanç ve vicdanlarımızı karışık ve türlü renkte bulunan ve her türlü çıkarlar ve tutkuların alanı olan siyasetten ve siyasetin bütün öğelerinden bir an önce kesinlikle kurtarmak, milletin dünya ve ahiret mutluluğunun emrettiği bir zorunluluktur. Ancak böylece İslam dininin yüceliği gerçekleşir.”1924

İslâm dinini, asırlardan beri alışlageldiği veçhile bir siyaset vasıtası mevkiinden uzaklaştırmak ve yüceltmek gerekli olduğu gerçeğini görüyoruz. Mukaddes ve tanrısal inançlarımızı ve vicdanî değerlerimizi, karanlık ve kararsız olan ve her türlü menfaat ve ihtiraşlara görünüş sahnesi olan siyasiyattan ve siyasetin bütün kısımlarından bir an evvel ve kesin şekilde kurtarmak, milletin dünyevî ve uhrevî saadetinin emrettiği bir zarurettir. Ancak bu suretle İslâm dininin yüksekliği belirir. 1924 (Atatürk'ün S.D. I, s. 318)

Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesinde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, hakikatleri tahrif eden bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harbte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmalarımıza katılamazlar. Muhammed bu harb sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 100, 1945, S. 3)

Bizim açıklık ve uygulanabilirlik gördüğümüz siyasî meslek, millî siyasettir. Dünyanın bugünkü umumî şartları ve asırların dimağlarda ve karakterlerde biriktirdiği gerçekler karşısında hayalci olmak kadar büyük hata olamaz. Tarihin ifadesi budur; ilmin, aklın, mantığın ifadesi böyledir.

Milletimizin, güçlü, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesi için, devletin tamamen millî bir siyaset izlemesi ve bu siyasetin, iç kuruluşlarımıza tamamen uygun ve dayalı olması lâzımdır. Millî siyaset dediğim zaman, kastettiğim mâna ve anlam şudur : Millî sınırlarımız içinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak millet ve memleketin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak... Genel olarak erişilemeyecek hayalî emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamak... Medenî dünyadan, medenî ve insanî davranış ve karşılıklı dostluk beklemektir. 1920 (Nutuk II, s. 436)

Yeni Türkiyenin takip edeceği siyaset, belirsiz ve keyfî olamaz. Bizim siyasetimiz, mutlaka milletin kabiliyet ve ihtiyacıyla uyumlu olacaktır. Bizim için ne ittihad-ı İslâm, ne Turanizm mantıkî bir siyaset yolu olamaz. Artık yeni Türkiye'nin devlet siyaseti, millî sınırları dahilinde, egemenliğine dayanarak bağımsız yaşamaktır. Hareket kuralımız budur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Dış siyasetimizde dürüstlük, memleketimizin güvenliğine ve gelişiminin korunmasına dikkat, hareket tarzımıza kılavuz olmaktadır. Esaslı düzenleme ve gelişim içinde bulunan bir memleketin, hem kendisinde hem çevresinde barış ve huzuru ciddî olarak arzu etmesinden daha kolay izah olunabilecek bir nitelik olamaz. Bu samimî arzudan esinlenen dış siyasetimizde memleketin dokunulmazlığını, güvenliğini, vatandaşların haklarını herhangi bir tecavüze karşı bizzat savunabilmek kudreti de, özellikle gözde tuttuğumuz noktadır. Kara ve deniz ve hava ordularımızı, bu memlekette barışı ve güvenliği dokunulmaz bulunduracak bir kuvvette muhafazaya bunun için çok önem veriyoruz. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 342-343)

Dış siyaset, bir toplumun iç kuruluşu ile sıkı şekilde ilgilidir. Çünkü iç kuruluşa dayanmayan dış siyasetler, daima mahkûm kalırlar. Bir toplumun iç kuruluşu ne kadar kuvvetli, sağlam olursa, dış siyaseti de o nispette güçlü ve sağlam olur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 162)

Dış siyaset, iç kuruluş ve iç siyasete dayandırılmak zaruretindedir, yani iç kuruluşun tahammül edemeyeceği genişlikte olmamalıdır. Yoksa hayalî dış siyasetler peşinde dolaşanlar, dayanak noktalarını kendiliğinden kaybederler. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 101)

Hız. Muhammed'i, yüksek kişiliğine yaraşır şekilde belirtemeyen bir eser hakkında söylemiştir: Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttırmak gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi'nde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed, bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. 1930 (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt : 9, Sayı: 100, 1945, s. 3)

Bir milleti teşkil eden fertlerin o millet içinde, her nevi hürriyeti, yaşamak hürriyeti, çalışmak hürriyeti, fikir ve vicdan hürriyeti emniyet altında bulunmak lâzımdır. Keza, bir milletin tümünün her nevi hürriyeti, yani kendi topraklarında, haricin hiçbir müdahale ve sınırlaması olmaksızın hür ve bağımsız yaşaması ve çalışması lâzımdır. İşte, devlet, gerek fertlerin hürriyetini temin için millet üzerinde bir nüfuza ve gerek millet ve memleketin bağımsızlığını muhafaza edebilmek için kendine has bir nüfuz

ve kuvvete sahip olmalıdır. Devleti teşkil eden milletin sinesinde nüfuz icra eden kuvvet, ferden hiç kimse tarafından verilmiş değildir. O, bir siyasî nüfuzdur ki, devlet kavramında kendiliğinden mevcuttur ve devlet, onu halk üzerinde tatbik etmek ve milleti haricen diğer milletlere karşı müdafaa eylemek salâhiyetine maliktir. Bu siyasî nüfuz ve kudrete “irade” veya “egemenlik” denir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 26-27; 386 – 389)

Evet; ulusumuzun siyasal, toplumsal yaşamında ulusumuzun düşünce bakımından eğitiminde de kılavuzumuz bilim ve fen olacaktır. (1922; S.D. II)

Millî egemenlik esasına dayanan ve bilhassa cumhuriyet idaresine malik bulunan memleketlerde siyasî partilerin mevcudiyeti tabiidir. Türkiye Cumhuriyeti’nde de, birbirini denetleyen partilerin doğacağına şüphe yoktur. 1924 (Atatürk’ün S.D.III. s. 77)

Cumhuriyetin iç siyaseti, vatandaşın yaşayışını hiçbir nüfuz ve sataşmanın tesirinde bırakmaksızın temin etmektir. Bu siyaset dikkatle takip olunmaktadır. 1929 (Ayın Tarihi, sayı: 68, 1929, s. 5024)

Gerek askerlik, gerekse siyaset hayatımın bütün devir ve safhalarını dolduran mücadelelerimde daima hareket düsturum millî iradeye dayanarak milletin, vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. (1920)

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hattâ bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık dâvalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülemez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müsbet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müsbet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

En iyi siyasetin, her türlü mânasıyla “en çok kuvvetli olmak”ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim mânen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşünüşüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mâna, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan, yüksek ahlâkta bir topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaaıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararla faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Bellekten, No: 128, 1968, s.488)

Basın, hükûmetlerin siyaseti üzerinde geniş ölçüde tesir yapan büyük bir kuvvettir. 1930 (Cumhuriyet gazetesi., 31. 10. 1930)

Yapmak iktidarında olmadığımız işleri uyuşturucu, oyalayıcı sözlerle yaparız diyerek millete karşı gündelik siyaset takip etmek prensibimiz değildir. 1931 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 552)

Memleket dayanışma isteyen bir birliğe muhtaçtır. Alelâde politikacılıkla milleti parçalamak, hıyanettir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 224)

Komşuları ile ve bütün devletlerle iyi geçinmek, Türkiye siyasetinin esasıdır. 1930 (Ayın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s. 6787)

Biz, milletlerarası münasebetlerde karşılıklı güven ve saygıyı hedef tutan açık ve samimî politikanın en ateşli taraftarıyız. Hassasiyetimiz, bu yolda kendisini gösteren hazırlıklara ve uğraşılara karşı, bunların bizim için de fiilî ve gerçek bir güven oluşturup oluşturmayacağı noktasındadır. 1926 (Atatürk'ün S.D.I, s. 336)

Bizim kanaatimizce uluslararası siyasî güvenliğin gelişmesi için ilk ve en mühim şart, milletlerin hiç olmazsa barışı koruma fikrinde samimî olarak birleşmesidir. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 357)

Bu memlekette çalışmak isteyenler, bu memleketi idare etmek isteyenler memleketin içine girmeli, bu milletle aynı şartlar içinde yaşamalı ki ne yapmak lâzım geleceğini ciddi surette hissedebilsinler. Her ne suretle olsun, hizmet edenler millettten büyük mükâfatlar bekliyorlarsa katiyen doğru bir harekette bulunmuş olmazlar. Millettten çok şey istememeliyiz. Hizmet edenler, namus vazifelerini yerine getirmiş olmaktan başka bir şey yapmamışlardır. (1923)

Büyük Millet Meclisinde ve millet karşısında millet işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü Büyük Mecliste aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini cumhuriyetinin esaslarından sayarım. (1930)

İzlediğimiz yol demek, içimizden herhangi birimizin çizdiği herhangi bir yol değildir. bütün düşüncelerin bileşkesinin çizdiği büyük yol demektir; onun için doğrudur, isabetlidir. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 219)

Millî egemenlik esası üzerinde idare edilen medenî devletlerde kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas, milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve salâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması ilkesinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerinin emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devleti'nin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden millete gelen zararlar, sayılamayacak kadar çok değil midir? Mecliste, hâkim olan partinin, hükûmet kurmayı, muhalif ve azınlıkta bulunan bir partiye terk etmesi ise asla söz konusu olamaz. Kural ve usul olarak milletin ekseriyetini temsil eden ve kendi amacı belli olan parti, hükûmeti kurma mesuliyetini üzerine alır ve kendi amaç ve prensiplerini memlekette uygular. 1927 (Nutuk I, s. 221-222)

Asla hatırdan çıkarmamalısınız: Bizim en büyük kuvvetimizi, bugün de yarın da dürüst, açık bir siyaset ve sözlerimize bağlılık teşkil edecektir. (Hasan Rıza Soyak, Yakınlarından Hatıralar, 1955, s. 18)

İnsan yaşadığı, bulunduğu ve çalıştığı ortam içinde, o devri sevk ve idare edenlerle beraber ve bir görüşte olursa aynı ortam ve devrin adamı olmaktan çıkamaz. 1918 (Falih Rifki Atay, Atatürk'ün B.A., s. 67)

Dışişlerinde dürüst ve açık olan siyasetimiz, özellikle barış fikrine dayalıdır. Milletlerarası herhangi bir meselemizi barış vasıtalarıyla çözümlenmeyi aramak, bizim menfaat ve anlayışımıza uyan bir yoldur. Bu yol dışında bir teklif karşısında kalmamak içindir ki, güvenlik ilkesine, onun vasıtalarına çok ehemmiyet veriyoruz. Milletlerarası barış havasının korunması için, Türkiye Cumhuriyeti yapabileceği herhangi bir hizmetten geri kalmayacaktır. 1929 (Aydın Tarihi, Sayı: 68, 1929, s. 5025)

Milletlerin güvenliği ya iki taraflı veyahut çok taraflı umumî müşterek anlaşmalarla, uzlaşmalarla temin edilebilir diye mutlak mahiyette ortaya atılan ve her biri diğerlerine zıt sayılan ilkeler, barışın korunması emrinde bizim için kesin ve isabetli değildir ve olamaz. Bunların her birini coğrafi ve siyasî icap ve vaziyetlere göre kullanarak barış yolundaki özenli çalışmayı gerçeklere dayandırmak, her millet için ayrı ayrı bir vazifedir. Cumhuriyet Hükûmeti, bu gerçeği görmüş, tatbik etmiş, en yakın komşuları ile olduğu kadar en uzak devletlerle olan münasebetlerini, dostluklarını, ittifaklarını ona göre düzenlemeyi bilmiş ve bu sayede dış siyasetimizi sağlam esaslara dayandırmıştır. 1938 (Atatürk'ün S.D.I, s. 396)

Askerî hareket, siyasî faaliyetin ümitsiz olduğu noktada başlar. Ümidin güven verici bir şekilde geri gelmesi, orduların hareketinden daha hızlı, hedeflere varışı temin edebilir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 40 – 41)

Balkan milletleri sosyal ve siyasî ne görünüş arz ederlerse etsinler, onların Orta Asya'dan gelmiş aynı kandan, yakın soylardan müşterek cetleri olduğunu unutmamak lâzımdır. Karadeniz'in kuzey ve güney yollarıyla, binlerce seneler deniz dalgaları gibi birbiri ardınca gelip Balkanlarda yerleşmiş olan insan kütleleri başka başka adlar taşımış olmalarına rağmen, hakikatte bir tek beşikten çıkan ve damarlarında aynı kan dolaşan kardeş kavimlerden başka bir şey değillerdir.

Görüyorsunuz ki, Balkan milletleri yakın maziden ziyade uzak ve derin mazinin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Binbir türlü beşerî ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hâdiselerin bıraktığı dargın izlerle, geçmiş zamanlarda gevşetilmiş, hattâ unutturulmuş olan gerçek bağların kuvvetlendirilmesi lüzumlu ve faydalı olduğu, yeni insanî devre girdik. Bir an için, bütün bu maziye gömülmüş olan hatıralardan vazgeçsek bile, bugünün gerçek gerekleri, Balkan milletlerinin, devrin hürmet ve riayete mecbur kıldığı yepyeni şartlar ve kayıtlar ve geniş bir zihniyet altında birleşmelerindeki faydanın büyük olduğunu göstermektedir. Balkan birliğinin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasî bağımsız varlığa saygı ile dikkat ederek ekonomik sahada, kültür ve medeniyet yolunda işbirliği yapmak olunca, böyle bir eserin bütün medenî insanlık tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 272 – 273)

Dünyada şimdiye kadar, başka başka milletlerin birlik yaptıkları ve asırlarca beraber yaşadıkları, tarihte görülmüştür. Bizim kurmak istediğimiz birliğin, tarihte geçmiş olan birliklerin çok üstünde olmasını isteriz. Tarihi bu kadar yüksek bir idealin esas temel taşı, yalnız geçici politika esaslarında

kalmaz. Bunun, esas temel taşları lâzımdır ki, kültür ve ekonomi cevheriyle dolu olsun. Çünkü kültür ve ekonomi, her türlü siyasete yön veren esaslardır. 1937 (Atatürk'ün S.D.II, s. 285)

Bir ordunun cevheri ne olursa olsun siyasete karışır, birlikte hareket ve savaşma kabiliyetini esasından kaybeder ve vatanın müdafaa gücünü hiçe indirir. Siyasete karışmış bir ordunun, karışmadan önceki disiplinini ve savaşma kabiliyetini yeniden kazanabilmesi için çok zaman ister. (Ali Fuat Cebesoy, Atatürk'ün Yüksek Kumandanlık Kudret ve Meziyetleri, Atatürk Görüşler ve Hatıralarla, s. 88)

Harici siyasetimizde başka bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak, hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafaa ediyoruz ve edeceğiz. Şimdiki medeniyetin devletler arası münasebetlerde ortaya attığı ve en yüce, temiz emel ve düşüncelerin bir özeti demek olan "her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması" hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsi için tanıyoruz, bizim de bu hakkımızın kayıtsız şartsız talebimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların mesuliyeti şüphesiz sebep olanlara aittir. Bizi, millî davamızı takipten yıldırarak hiçbir vasıta, hiçbir kuvvet düşünülmemiş değildir. Millî davamız, bizim hayatımızdır. Hayatına suikast edilen en zayıf yaratıkların bile bu isteğe karşı isyan ve nefretle son nefese kadar kendisini müdafaya çalışmasından daha tabii bir şey yoktur. (1921)

Türk tarihi zaferlerle doludur ve zaferlerden sonra milletin umumî hayatında ve istikbalinde etkili olacak esaslı tedbirler ve düzeltme yolunda mühim neticeler alındığı görülmüş değildir. Bunun içindir ki mazideki zaferlerin tesirleri geçici olmuş ve millet, ondan sonra daha müşkül şartlara ve açık söylemek mecburiyetindeyim ki, gerilemeye maruz kalmıştır. Ben ve siyasî partim, zaferden sonra geçen dört sene zarfında bilhassa bu esas görüş noktasından hareket ettik. Milletimiz silâhın ve siyasetin emsalsiz zaferlerini kazandıktan sonra milletin istikbaline dikilen bakışlarımızla, bir an hareketsizlik ve gevşeklik hissetmeksizin milletin istikbalini ebedileştirecek esaslı hedeflere çalışmamızı yönelttik. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 530)

27 Ocak 1937 tarihinde Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgraftan: Başarılmış olan millî davada izlenen medenî usule, uluslararası lâyük olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Bu eser, Cumhuriyet Hükûmeti'nin millî meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda sonuçlandırmak için, cesaret ve feragatle hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette bulunduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti'nin bu siyaset kavrayışının, dünyada barış ve huzur isteyen ve bunun tabii gereği olan hakseverliği benimsemeyi fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem kurulu olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümlenmesinde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti'ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla, sadece takdir ve tebrike değerlidir. 1937 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 579-580)

Millete dost görünüp de ilk fırsatta iktidar mevkiine geçtikten sonra onun hakikî ihtiyaçlarını düşünecek yerde memleketi kendi istediği yolda götüren, lâf anlamayan, yetkili kimselerin yol göstermesine kulak asmayan, millette mevcut kuvvetleri şahsına bağlamaya çalışan kahraman yüzlü insanlardan oldukça çok zarar çekildi. 1919 (Atatürk'ün S.D.III. s. 8)

Demokrasi ilkesi, egemenliğin millette olduğunu, başka yerde olamayacağını gerektirir. Bu suretle demokrasi ilkesi, siyasî kuvvetin, egemenliğin kaynağına ve meşruiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükûmet şekli Cumhuriyettir. 1930 (Afetinan M.B.ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 29; 397-398)

Halk Partisi'nin kuruluş hazırlıkları günlerinde verdiği bir demeçten: Ben öyle bir parti kurmayı tasavvur ediyorum ki, bu parti milletin bütün sınıflarının refah ve saadetini temine yönelmiş bir programa sahip olsun. Milletimizin şartları buna müsaittir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 50)

Millî egemenlik esası üzerinde idare edilen medeni devletlerde, kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas; milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve selâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması prensibinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerini emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devletinin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden, millete gelen zararlar sayılamayacak kadar çok değil midir?

Bence, dün olduğu gibi yarın da Avrupa'nın mukadderatı, Almanya'nın alacağı vaziyete bağlı bulunacaktır. Fevkalâde bir dinamizme sahip olan bu yetmiş milyonluk çalışkan ve disiplinli millet, üstelik millî ihtiraslarını kamçılatabilecek siyasî bir cereyana kendisini kaptırdı mı, er geç Versay Antlaşması'nın tasfiyesine girişecektir. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

İsmi parti olan halk teşekkülünden maksat, millet evlâdından bir kısmının, halk sınıflarından bazılarının, diğer evlât ve sınıfların zararına menfaatlerini temin etmek değildir. Belki, birbirinden ayrı ve hariç olmayıp halk namı altında bulunan bütün milleti birlik ve beraberlik halinde ortak ve umumî olan gerçek refaha eriştirmek için faaliyete getirmektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 60)

Bu milletin siyasî partilerden çok canı yanmıştır. Şunu söyleyeyim ki, diğer memleketlerde partiler mutlaka ekonomik amaçlar üzerine kurulmuş ve kurulmaktadır. Çünkü, o memleketlerde muhtelif sınıflar vardır. Bir sınıfın menfaatini muhafaza için teşekkül eden siyasî bir partiye mukabil diğer bir sınıfın menfaatini muhafaza amacıyla bir parti teşekkül eder; bu pek tabiidir. Güya bizim memleketimizde de ayrı ayrı sınıflar varmış gibi kurulan siyasî partiler yüzünden şahit olduğumuz neticeler malûmdur. Halbuki Halk Partisi dediğimiz zaman bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dahildir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 97)

Siyaset sahasında karşılıklı faaliyetin verimli gelişmeleri, ancak vatandaşlar arasında düşmanlık meydana gelmesine yer verilmemesiyle temin olunabilir. Bunun çareleri: Partilerin içine girebilecek samimiyetten uzak ve gizli maksatlı unsurların, kanun dışında netice isteyen emel sahiplerinin bütün milletçe iğrenç görülmesi ve bir de cumhuriyet esası üzerinde çalışan partilerce bu gibilerin faaliyetlerinden daima uzak kalınmasıdır. 1930 (Atatürk'ün S.D.I.s. 352)

Millet ve memlekette kaynak ve dayanak almayan ve onun gerçek menfaatleriyle hiç münasebeti olmayacak surette ya sırf teorik veya hissî ve şahsî programlar etrafında parti kurmaya kalkışacak insanların, millet tarafından benimsenme şerefine erişeceklerini zannetmiyorum. Benim, bütün

hazırlıklarda ve yapılan işlerde hareket kuralı saydığım bir şey vardır; o da meydana getirilen kurum ve kuruluşların şahısla değil, gerçekte yaşayacağıdır. Bundan ötürü herhangi bir program, filânın programı olarak değil, fakat millet ve memleket ihtiyaçlarına cevap verecek düşünce ve tedbirleri içine alması sebebiyle kıymet ve saygı kazanabilir. 1922 (Mustafa Baydar, Atatürk'le Konuşmalar, s. 42-43)

Herkesçe bilinir ki siyasî partiler, belirli amaçlarla kurulurlar. Meselâ, İzmir tüccarları yalnız kendi menfaatlerini tatmin edebilecek bir parti yapabilirler; yahut yalnız çiftçilerden ibaret bir parti olabilir. Halbuki bizim partimiz, böyle sınırlı bir görüşü izleyen kuruluş değildir. Tersine, her sınıf halkın menfaatlerini eşit bir surette, biri diğerini zedelemeyen temin etmeyi amaç edinen bir kuruluştur. Bunu davranış şeklimiz ispat etmektedir. Bundan sonra da böyle olacaktır. Diğer memleketlerde bu kuruluşun bir benzerini aramaya lüzum yoktur. 1931 (Aydın Tarihi, Cilt: 24, Sayı: 82-83, 1931)

Milleti, aklımızın ermediği, yapmak kudret ve kabiliyetini kendimizde görmediğimiz hususlar hakkında kandırarak geçici teveccühler elde etmeye tenezzül etmeyiz. Millete, âdi politikacılar gibi yalancı vaatlerde bulunmaktan nefret ederiz. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 209, Sadi Borak, Bilinmeyen Yenileriyle Atatürk, S. 87)

Serbest Cumhuriyet Partisi Lideri Fethi Okyar'a verdiği cevaptan : Büyük Millet Meclisi'nde ve millet karşısında ulus işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü büyük Meclis'te aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini, cumhuriyetin esaslarından sayarım. 1930 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 544)

1932 yılında, Amerika Genelkurmay Başkanı General Mac Arthur'la yaptığı görüşme sırasında söylemiştir: Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan mühim siyasî meseleleri, her türlü millî egoizmlerden uzak ve yalnız umumun yararına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa, korkarım ki felâketin önü alınamayacaktır. Zira, Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki anlaşmazlıklar meselesi olmaktan, artık çıkmıştır. Bugün Avrupa'nın doğusunda, bütün medeniyeti ve hattâ bütün insanlığı tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve manevî imkânlarını, topyekûn bir şekilde, dünya ihtilâli gayesi uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet, üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz malûm olmayan yepyeni siyasî metotlar uygulamakta ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile, mükemmel istifade etmesini bilmektedir. Avrupa'da vuku bulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya'dır; sadece bolşevizmdir. Rusya'nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harp etmiş bir millet olarak, biz Türkler, orada cereyan eden hâdiseleri yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan doğu milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen bolşevikler, yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Milletlerin siyasetinde ancak menfaatleri vardır; kimsenin kimseye dost olamayacağını bilelim! 1933 (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 110)

Türk milletinin kuruluşunda etkili olduğu görülen tabii gerçekler şunlardır: a) Siyasî varlıkta birlik. B) Dil birliği. C) Yurt birliği. D) Irk ve menşe birliği. E) Tarihi karabet. F) Ahlâkî karabet. Türk milletinin

teşekkülünde mevcut olan bu şartlar diğer milletlerde hepsi birden yok gibidir. Daha umumî bir tarif yapabilmek için diyelim ki; bir topluma millet diyebilmek için bu şartlar, aynı zamanda bütün olarak veya kısmen, bir arada bulunmak lâzımdır. Bütün milletler tamamen aynı şartlar altında teşekkül etmemiş olduklarına göre Türk milletinde yaptığımız gibi, diğer her millet ayrı olarak mütalâa edilmedikçe, milliyet fikrini umumî ve ilmî olarak tarif etmek güçtür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 371-372)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

Tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler, toplumsal hâdiselerde rol oynarlar. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişiyle, çöküşüyle ilişkili ve ilgili olan, milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin tespit ettiği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen belirmiş bulunmaktadır. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir ekonomi meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır.

Dış siyasetimiz, başlangıçta kendisine çizdiği hareket hattından asla sapmamıştır. Dış siyasetimiz, daima milletler refahının yaratıcısı olan barış içinde, memleketin gelişmesini amaç edinmiştir. Bu gelişmeyi, tam ve mutlak olarak, bütün milletlere temenni ederiz. 1933 (Hakimiyeti Milliyet gazetesi, 30. 10. 1933, s. 2)

Türkiye, ilkelerine bağlı olarak kesinlikle barışçı bir siyaset takip etmektedir. 1928 (Atatürk'ün S.D.V., s. 53)

Ben, siyasî meseleleri de askerî vaziyetler gibi harita üzerinden mütalâa ederim. 1924 (Burhan Cahit, Gazi Mustafa Kemal, 1932, s. 74)

Birçok âlimler, düşünürler, girişimciler zaman zaman, asır asır bu vatani bayındır hale getirmeye, gerçek kurtuluşa erdirmeye çalışmışlardır. Bazıları bütün kalpleriyle, vicdanlarıyla çalışmışlardır. Halbuki netice, bir muvaffakiyet göstermiyor. Acaba bunun sebebi nedir? Efendiler, bunun sebebi, şimdiye kadar memlekette bir devlet siyaseti, devlet programı değil, şahsî siyaset, fikirlere göre değişen programlar takip olunmasıdır. Onun için her şeyden evvel, bu millet ve memleket için bir hareket ve çalışma ilkesi oluşturmak lâzımdır. Bundan sonra yapacağımız şey, bu olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 11. 1. 1930)

Birinci T.B.M.M.'nin 6 Mayıs 1922 günkü gizli birleşiminde, çekimser rey kullanan milletvekilleri hakkında söylemiştir : .... Sonra herhangi bir meselede rey verilmiyor, çekiniliyor. Halbuki, milletvekillerinin en birinci vazifesi her şeyden evvel reyini belirtmektir. Neden reyinizi vermekten çekiniyorsunuz? Menfi belirtiniz! Efendiler, kimden çekiniyorsunuz? Belirtilmeyince müspet veya menfi bir netice ortaya çıkmaz. Halbuki netice lâzımdır. Bir memleket, bir ordu, bir millet duramaz, tereddüt içerisinde duramaz. Şu veya bu diye rey göstermek lâzımdır. 1922 (G.C.Z., Cilt: III, s. 341)

Cumhuriyet Hükûmeti'nin, doğuda izleyegelmekte bulunduğu dostluk ve yakınlık siyaseti, yeni bir kuvvetli adım attı. Sadabat'ta, dostlarımız Afganistan, Irak ve İran ile imza etmiş olduğumuz dörtlü antlaşma, büyük bir memnuniyetle kayda değer barış eserlerinden biridir. Bu antlaşmanın etrafında toplanan devletlerin, aynı gayeyi izleyen ve barış içinde gelişmeyi samimiyetle isteyen hükûmetleri arasında işbirliğinin, gelecekte de hayırlı neticeler vereceğinden emin bulunmaktayız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 388)

Milletin rey ve iradesine dayanan her işin neticesi, millet için hayır ve saadet olduğu bellidir. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 450)

Vatandaşlara, kamuoyuna daima gerçeği söylemek vazifemiz olsun. Herkese, arzularının tamamen yerine getirilebilir olduğuna dair fikir vermek bizim için fayda vermez. Partimizin maksadı, böyle gün kazanmak değildir; bütün hayatımızı gerçek hedeflere sevk etmek ve en nihayet millete bir gün eliyle tutacağı gerçek ve maddî eserler vermektir. Partimizin sözleri herkesin hoşuna gidecek sözler değil, fakat milleti yükseltecek gerçekler olacaktır. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 29. 1. 1931)

Barış ilkesi, insanlığın ilerlemesi ile paralel olarak kuvvetlenmektedir. Harpten büyük zararlar görmüş milletlerin bu ilkeye daha büyük bir dostluk ve samimiyetle bağlı olacakları tabiidir. Bu ilkenin bütün devletlerce siyaset esası sayılmasıyla ki, medeniyet için ve milletlerin saadet ve refahı için en gerekli olan barış, yerleşmiş olur. 1930 (Aydın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s.6787)

Sultanlarla, halifelerle idare olunmuş ve olunan memleketlerde vatan için, millet için en büyük tehlike, sultanların ve halifelerin düşmanlar tarafından satın alınmalarıdır. Bu ekseriya kolaylıkla sağlanagelmıştır. Meclislerle idare olunan memleketlerde de, en öldürücü taraf, bazı mebusların yabancılar ad ve hesabına çalınmış ve satın alınmış olmalarıdır. Millet Meclislerine kadar dahil olmak yolunu bulabilen vatansızlara tesadüf etmenin uzak bir ihtimal olmayacağına, tarihin bu konudaki misalleriyle karar vermek zarurîdir. Bunun için millet, vekillerini seçerken, çok dikkatli ve kısıncık olmalıdır. Milletin hatadan korunması için tek güvenilir çare, düşünce ve hareketleriyle milletin itimadını kazanmış siyasî bir partinin seçimde millete rehberlik etmesidir. Genellikle millet fertlerinin, adaylıklarını ortaya atan her şahıs hakkında karar vermeye yarayacak güvenilir bilgi ve isabetli görüşe malik bulunacağını kabul etmek, teorik olarak tasarlanırsa bile, bunun tamamen doğru olmadığı, tecrübelerin tecrübeleriyle inkâr edilmez bir gerçek olmuştur. 1927 (Nutuk II, s. 501-502)

Bence muhalefet, hürmete değerlidir. Çünkü o da bir araştırma, bir görüş sonucudur. Fakat edilecek itirazlar anlayışlı ve uygun ve meşru sebeplere dayanmazsa muhalefet değersiz olur. 1919 (Atatürk'ün S.D. III, s. 7)

"... Hepiniz bilirsiniz ki, Avrupa'nın en önemli devletleri, Türkiye'nin zararıyla, Türkiye'nin gerilemesiyle ortaya çıkmışlardır. Bugün bütün dünyayı etkileyen, milletimizin hayatını ve ülkemizi tehdit altında bulunduran, en güçlü gelişmeler, Türkiye'nin zararıyla gerçekleşmiştir. Eğer güçlü bir Türkiye varlığını sürdürseydi, denebilir ki İngiltere'nin bugünkü siyaseti var olmayacaktı. Türkiye, Viyana'dan sonra Peşte ve Belgrat'ta yenilmeseydi, Avusturya/Macaristan siyasetinin sözü edilmeyecekti. Fransa, İtalya, Almanya da, aynı kaynaktan esinlenerek hayat ve siyasetlerini geliştirmişler ve güçlendirmişlerdir." (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“İç siyasetimizde ilkemiz olan halkçılık, yani milletin bizzat kendi geleceğine sahip olması esası Anayasamız ile tespit edilmiştir.”(1921)

“Halk Partisi, halkımıza politik eğitim vermek için bir okul olacaktır.” 07. 02. 1923, Balıkesir

“Başkanlığını taşımakla gurur duyduğum Cumhuriyet Halk Partisi, diğer ülkelerde olduğu gibi basit sokak politikası yapan bir Parti değildir. Saygıyla tekrar edeceğim ki Halk Partisi, Müdafa-yi Hukuk Cemiyeti gibi bütün milleti aydınlatma ve bütün ulusa kılavuzluk göreviyle sorumludur. Partimize basit politikacılık yükleyenler nankör insanlardır.” 10. 10. 1925, Akhisar.

“Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir.”1931, Aydın Türk Ocağı.

SPOR, SPORCU

Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim. (Yücel Dergisi Cilt X, Sayı 57, 1939, s. 130)

Müspet bilimlerin temellerine dayanan , güzel sanatları seven , fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kuvvetli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık delilidir.

En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye; endüstrisi, ticareti ve sporu ile, en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilmeliyiz; denizciliği, Türk'ün büyük millî ülküsü olarak düşünmeli ve onu az zamanda başarmalıyız. (1937) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri I, s. 382, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Her çeşit spor faaliyetini Türk gençliğinin milli terbiyesinin ana unsurlarından saymak lâzımdır. Bu işte hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha çok ciddi ve dikkatli davranması , Türk gençliğinin spor bakımından da milli heyecan içinde , itina ile yetiştirilmesi önemli tutulmalıdır. 1937 (Atatürk'ün K.A.N., S. 32)

Bir toplum yalnız spor ile rengini ve kuvvetini değiştiremez. Orada hâkim olan sıhî, sosyal, medenî birçok gerek ve şartların teminine yönelik teşebbüs ve tedbirlerin uygulanması lâzımdır. 1926 (Atatürk'ün B.N., S. 106)

Muvaffak olmak için her türlü yardımdan ziyade bütün milletçe sporun mahiyeti, kıymeti anlaşılmalı ve ona kalbten sevgi göstermek, onu vatanî vazife sayma lâzımdır. 1926 (Atatürk'ün B.N., S. 106)

Türk milleti anadan doğma sportmendir. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirlerken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi binen yalnız Türk erkekler değildir; Türk kadını da bu işi bilir.

Benim en çok sevdiğim spor, serbest güreştir. Hangi Türk askerini, köylüsünü isterseniz soyup meydana çıkarınız. Dik omuzları, iyi, kusursuz teşekkül etmiş adaleleri, keskin yüz çizgileri, yanık tatlı renkleri, kafa yapıları, insanın ruhuna itimat ve neşe veren bir eser olarak canlanır. (Ferit Celâl Güven, Yücel Dergisi. Cilt: X, Sayı: 57, 1939, S. 130)

Kurtdereli Mehmet Pehlivan'a yazdığı mektup: Kudretli Mehmet Pehlivan, Seni cihanda büyük ün almış bir Türk pehlivan tanıdım. Parlak başarıların sırrını şu sözlerle izah ettiğini de öğrendim: "Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürüm." Bu dediğini, en az, yaptıkların kadar beğendim. Onun için senin bu değerli sözünü Türk sporcularına bir meslek prensibi olarak kaydediyorum. Bununla senden ve sözlerinden ne kadar çok memnun olduğumu anlarsın. 1931 (Tarih IV, Türkiye Cumhuriyet, Haz: T.T.T.C., S. 268)

Türk sosyal bünyesinde spor hareketlerini düzenlemekle görevli olanlar, Türk çocuklarının spor hayatını yükseltmeyi düşünürken, sadece gösteriş için herhangi bir yarışmada kazanmak emeliyle bir spor çizmezler. Esas olan, bütün her yaştaki Türkler için beden eğitimini sağlamaktır. "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur" sözünü atalarımız boşuna söylememişlerdir. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., S. 86)

Spor, yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılamaz. İdrak ve zekâ, ahlâk da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ ve kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim. (Ferit Celâl Güven, Yücel Dergisi, Cilt: X, Sayı: 57, 1939, S. 130)

Her yarışmada arkalarında Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünmelerini. Türk sporcularına meslek kuralı olarak belirliyorum. 1931

Açık ve kat' i söyleyeyim ki , sporda muvaffak olmak için her türlü muavenetten ziyade, bütün milletçe sporun mahiyeti ve kıymeti anlaşılmış olmak ve ona kalpten muhabbet ve onu vatani vazife telâkki eylemek lâzımdır. Dünyada spor hayatı, spor alemi çok önemlidir. Bu kadar önemli olan spor hayatı bizim için daha önemlidir.

"Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık dileğidir."

Türk çocuklarına sporun bu günkü tekniğini öğretmek ve bunların bir kısmını bazı törenlerde ve bayramlarda dekor ortaya koymak gerekir. Buna lüzum var mı, yok mu ? gibi soruya söyle cevap verilebilir. Esasen yoktur ; fakat hakikati ufak bir örnekle ispat edebilmek için gereklidir.

ŞEHİTLER

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti'nin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız "Şehit Asker" abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dikeceklere, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, s. 178-179)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhiyle göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Muharebeye “ya şehit veya gazi olmak için” gidilir. Genel olarak yiğitlik meydanında ölenlerin hepsine şehit derlerse de, sağ kalanların hepsine gazi unvanı verilmez. Bu unvanı ancak kanun verir. Medenî bir milletin, yüksek menfaatler gereği, yapmaya mecbur olduğu harpler, Arap aşiretlerinin savaşı değildir. Öyle dahi olsa, savaştan sağ salim çıkanlara belki, yalnız, anaları, babaları takdir amacıyla, “benim gazi oğlum” diyerek övünür. Fakat, millet, tarih, unvan verişinde o kadar cömert değildir. 1927 (Nutuk II, s. 749)

Çok şükür, askerlerim pek cesur ve düşmandan daha dirençlidirler. Bundan başka hususî inançları, çok defa ölüme sevk eden emirlerimi yerine getirmelerini çok kolaylaştırıyor. Gerçekten onlara göre iki semavî sonuç mümkün: Ya gazi ya da şehit olmak! Bu sonuncusu nedir bilir misiniz? Dosdoğru cennete gitmek! 1915 (Melda Özverim, M.K. ve C.L., s. 56-57)

Bazı arkadaşların yoksulluk içinde bu büyük dâvanın başaramayacağını zannederek, memleketlerine dönmek arzusunda olduklarını duydum. Arkadaşlar! Ben sizleri bu millî dâvaya silâh zoruyla davet etmedim, görüyorsunuz ki sizi burada tutmak için de silâhım yoktur. Dilediğiniz gibi memleketlerinize dönebilirsiniz. Fakat şunu biliniz ki, bütün arkadaşlarım beni yalnız bırakıp gitseler, ben bu Meclis-i Âli'de tek başıma kalsam da, mücadeleye ahdettim. Düşman adım adım her tarafı işgal ederek Ankara'ya kadar gelecek olursa, ben bir elime silâhımı, bir elime de Türk bayrağını alıp Elma Dağı'na çıkacağım. Burada tek başıma son kurşunuma kadar düşmanla çarpışacağım. Sonra da bu mukaddes bayrağı göğsüme sarıp şehit olacağım. Bu bayrak kanımı sindire sindire emerken, ben de milletim uğruna hayata veda edeceğim. Huzurunuzda buna and içiyorum. (1920-Birinci Büyük Millet Meclisi'nin gizli celsesinde)

TABIAT, DOĞA

Doğanın her şeyden büyük ve her şey olduğu anlaşıldıkça, doğanın çocuğu olan insan kendinin de büyüklüğünü ve saygınlığını anlamaya başladı. (A. Afetinan; Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 2000, s., 66)

Bu memleket dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği bir ayrıcalıklı oluşumun olağanüstü çıkışına sahne oldu. Bu sahne yedi bin yıllık, en aşağı bir Türk beşiğidir. Beşik tabiatın rüzgarları ile sallandı; beşiğin içindeki çocuk tabiatın yağmurları ile yıkandı, o çocuk tabiatın yıldırımlarından, şimşeklerinden, kasırgalarından evvela korkar gibi oldu; sonra onlara alıştı; onları tabiatın babası tanıdı, onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu oldu; şimşek, yıldırım, güneş oldu; Türk oldu. Türk budur. Yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir. (Vecize, Millet Dergisi, Sayı : 16, 1948, s., 10-11 ve Türk Kültürü, 1969, s:85, Fethi TEVETOĞLU “ATATÜRK'ün Türk'ü ve Türkiye Cumhuriyetinin Tarifi” isimli makalesinde yer almaktadır. Ayrıca adı geçen vecizenin ATATÜRK'ün el yazısı ile bizzat yazdığı orijinal metnin tarihçi Cemal KUTAY'ın özel arşivinde bulunduğu belirtilmektedir.)

Uzun asırların uyuşturucu idare ve eğitiminin, bir toplumu, bir günde, bir senede serbest bırakabileceğini düşünmek ve kabul etmek doğru değildir. Bu sebeple, tabiat ve hakikati bilenler, elinden geldiği kadar, mensup olduğu milleti aydınlatıp doğru yolu göstererek, onlara, kurtuluş hedefine yürümekte rehberlik yapmayı en büyük insanlık vazifesi bilmelidirler. 1927 (Nutuk I, s. 359-360)

Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi açış konuşmalarında, doğal varlıklarımız olan ormanların korunması, dengeli ve tekniğe uygun şekilde işletilmesine yönelik olarak şöyle söylemiştir; Gerek tarım, gerek memleketin varlık ve genel sağlığı konularında önemi kesin olan ormanlarımızı da modern önlemlerle iyi duruma getirmek, genişletmek ve en yüksek faydayı sağlamak da önemli kurallarımızdan biridir.(1 Mart 1922, 1. Dönem 3. Yasama Yılı konuşması)

Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk ulusunu sonsuzluğa dek yaşatmak için verimli kalacaksın. Türk toprağı sen, seni seven Türk ulusunu mezarı değilsin. Türk ulusu için yaratıcılığı göster. (1938)

Hürriyet, insanın, düşündüğünü ve dilediğini mutlak olarak yapabilmesidir. Bu tarif, hürriyet kelimesinin en geniş mânasıdır. İnsanlar, bu mânada hürriyete, hiçbir zaman sahip olamamışlardır ve olamazlar. Çünkü malûmdur ki insan, tabiatın mahlûkudur. Tabiatın kendisi dahi, mutlak hür değildir; kâinatın kanunlarına tabidir. Bu sebeple, insan ilk önce, tabiat içinde, tabiatın kanunlarına, şartlarına, sebeplerine, âmillerine bağlıdır. Meselâ, dünyaya gelmek veya gelmemek insanın elinde olmamıştır ve değildir. İnsan, dünyaya geldikten sonra da, daha ilk anda, tabiatın ve birçok mahlûkların zebunudur. Himaye edilmeye, beslenmeye, bakılmaya, büyütülmeye muhtaçtır. (1930)

Tarihî hadiselerin oluşu sırasında, bazen fizyolojik arızalar mühim rol oynarlar. Tabiat ya engel olur veyahut yardım eder. 1933 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 165)

Hayat, herhangi bir tabiat harici etkenin müdahalesi olmaksızın dünya üzerinde tabî ve zarurî bir kimya ve fizik seyri neticesidir. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

Türk'ün tabiatında, beyzadelik an'anesi yerleşmemiştir. Türk, Türk olduğu için asildir. Bu Anadolu'nun en ücra köyündeki Mehmetçik, vaktiyle dünyanın yarısını titretmiş bir sınır beyinin nesli olabilir; ama, bundan dolayı hiçbir iddiası yoktur. Çoğumuz, büyük babamızın babasını hatırlayamayız. Bütün soy gururumuzu, Türk olmanın içinde buluruz. İşte onun içindir ki, cumhuriyet Türk'ün en tabî idare şeklidir. (Atatürk'ten B.H., s. 69)

Atatürk'e ait el yazısı metin : Bu memleket, dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği bir müstesna mevcudiyetin yüksek tecellisine, yüksek sahne oldu. Bu sahne 7 bin senelik, en aşağı, bir Türk beşiğidir. Beşik, tabiatın rüzgârlarıyla sallandı; beşiğin içindeki çocuk, tabiatın yağmurlarıyla yıkandı; o çocuk tabiatın şimşeklerinden, yıldırımlarından, kasırgalarından evvelâ korkar gibi oldu; sonra onlara alıştı; onları tabiatın babası tanıdı; onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu, tabiat oldu; şimşek, yıldırım, güneş oldu; Türk oldu. Türk budur: Yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir. Türk'ün Tarifi (Hikmet Bayur'un verdiği vesika), Millet Dergisi, Sayı: 116, 1948, s. 10-11)

İstanbul'un eski vali ve belediye başkanlarından Muhittin Üstündağ ve Afet İnan'la birlikte boğazda bir motor gezisinde Salacak önlerinden geçerken; "Bu güzel yerleri ağaçlarla bir kat daha güzelleştirmek için İstanbul Belediye Başkanı olmak istiyorum"

Tabiat olarak her insan, içinde yaşadığı cemiyette hayatın en mesut, en kolay, en tatlı taraflarının kendisine düşmesini ister ve en kuvvetli olan, kendisinden zayıf olanları hiçe sayar. Bunun neticesi huzur, sükûn, emniyet ve intizam içinde yaşamak imkânsızlaşır. İşte insanlar arasında kavga yerine birbirine yardım, karşılıklı hürmet, intizam koyan, herkese haklarını ve vazifelerini tanıtan, hukuk kurulları ve bunların kararlı bir şekilde tatbikidir. Bu iş, ancak devlet teşkilâtının ve kuvvetin bulunması sayesinde mümkündür. Devlet, herkesin hakkını ve vazifesini tayin eder. Hiç kimse, tayin edilen hudut haricinde bir hak iddia edemez. Bunun gibi, kendisi de fazla hiçbir vazife ile yükümlü tutulamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 42 – 43)

Balıkesir hutbesinden; Atatürk, Zağnos Paşa Cami Hutbesin de cemaata şöyle seslenmiştir:

“ Ey millet! Allah birdir, şanı büyüktür. Allah'ın selâmeti, sevgi ve iyiliği üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenâb-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe memur edilmiş ve resul olmuştur. Temel nizamı, hepimizin bildiği Kur'ân-ı Azimüşşan'daki açık ve kesin hükümlerdir.

İnsanlara manevî mutluluk vermiş olan dinimiz, son dindir, mükemmel dindir. Çünkü dinimiz; akla, mantığa ve gerçeklere tamamen uymakta ve uygun gelmektedir. Eğer akla, mantığa ve gerçeklere uymamış olsa idi bununla diğer ilâhî tabiat kanunları arasında birbirine zıtlık olması gerekirdi. Çünkü bütün tabiat kanunlarını yapan Cenab-ı Hak'tır.

Arkadaşlar! Cenab-ı Peygamber çalışmalarında iki yere, iki eve sahipti. Biri kendi evi, diğeri Allah'ın evi idi. Millet işlerini Allah'ın evinde yapardı. Hazret-i peygamber'in mübarek yollarını takip ederek bu dakikada milletimize ve milletimizin şimdiki ve geleceğine ait konuları görüşmek maksadıyla bu kutsal yerde, Allah'ın huzurunda bulunuyoruz. Beni bu şerefe kavuşturan Balıkesir'in dindar ve kahraman insanlarıdır. Bundan dolayı çok memnunum. Bu vesile ile büyük bir sevaba nail olacağımı ümit ediyorum.

Efendiler! Camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler, söylenenleri dinleme ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılması lazım geldiğini düşünmek, yani birbirimizin görüş ve düşüncelerini almak için yapılmıştır. Millet işlerinde her ferdin zihninin başlı başına faaliyette bulunması lâzımdır.

Ölüm, tabiatın en tabii bir kanunudur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 74 – 75)

Ölüm, insanın değişmez kaderidir; marifet unutulmamaktır. (Atatürk'ten B.H., s. 13)

İnsanlar sularda kaynaşıp çırpınan bir mevcuttan bugünkü şekline geldi. İnsanın bugünkü yüksek zekâ, idrak ve kudreti, milyonlarca ve milyonlarca nesilden geçerek hazırlandı. Artık insan bugün, tabiatın nihayetsiz büyüklüğüne ve tabiat içinde kendi nevinin mukadderatına, gittikçe büyüyen bir irade ve bilinç ile bakıyor. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

İnsanlar, büyük tabiat olayları önünde göçler, akın yolları ile bu arz dediğimiz yıldızın her kıtasına dağılmışlardır. Bu kıtalardan kimine eski, kimine yeni denmiş. Bu deniş, hem bilgidenden, hem bilgisizliktendir. Amerika, Kristof Kolomb keşfetti diye yeni dünya sayılmıştır. Fakat jeoloji olayları, Asya'dan, Alaska yolu ile veya daha başka yollarla, karanlık zamanlarda, ismi bilinmeyen kıtaya geçişler olduğu, Maya medeniyetini ve İnkaları öğrendikçe, stepler ve Alaska geçitleri düşünüldükçe, Eskimo yüzleri ile ve tipleri ile kızılderili Hint insanları yüzleri ve tipleri incelenip araştırıldıkça, bu eski

ve yeni dünya kavramları, şüphesiz yavaş yavaş değişir! Kristof Kolomb'un keşfi, hiç şüphesiz ki çok büyük ve mühim hâdisedir. Fakat daha dünkü iş sayılır. Ondan çok ve çok daha önceleri vardır! Ne ise, biz oralara kadar dalmayalım, bırakalım bilginler araştırsınlar, incelesinler, gerçeği meydana çıkarsınlar. (Ruşen Eşref Üneydin, Atatürk T. ve D.K.H., s. 53 – 54)

Tabiat insanları türetti; onları kendine taptırdı da. Ancak, insanların dünyada yaşayabilmeleri için, onların tabiata egemenliğini de şart kıldı. Tabiata egemen olmasını bilemeyen yaratıklar, varlıklarını koruyamamışlardır. Tabiat onları, kendi unsurları içinde ezmekten, boğmaktan, yok etmekten ve ettirmekten çekinmemiştir. 1935 (Atatürk'ün S.D.II, s. 279)

İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz için her şeyden önce hakimiyetimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım.

Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Hepinizin düşüncelerini anlamak istiyorum. Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil, millet fertlerinin tamamının arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir. Bundan dolayı benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim.”(7 Şubat 1923)

TARİH, MAZİ

Bu memleket tarihte Türk'tü, şimdi de Türk'tür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 130)

Fransa İhtilâli bütün cihana hürriyet fikrini yaymıştır ve bu fikrin, hâlen esas ve kaynağı bulunmaktadır. Fakat o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi Fransız İhtilâli'nin açtığı yolu takip etmiş, lâkin kendisine has ayırıcı özelliklerle gelişmiştir. Zira her millet, inkılâbını toplumsal ortamının baskı ve ihtiyacına tâbi olan hal ve vaziyetine ve bu ihtilâl ve inkılâbın meydana geliş zamanına göre yapar. Her zaman ve yerde aynı hâdisenin tekrarına şahit değil miyiz? Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin işbirliği etmeleri lâzım ve mümkünse de işbirliği, ancak bir tek gayeye, yani barışa yönelmiş ise mümkün ve faydalı olur. Bu noktayı kavrayıp anlamayanlar, meydana getirdiğimiz eser hakkında bir fikir ve hüküm elde edemezler. 1928 (Atatürk'ün S.D.III, s. 81)

“Lozan Barışı, Türk tarihinde Bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasi bir zafer oluşturan bu antlaşmanın Osmanlı tarihinde örneği yoktur.”

“Kadın denilen varlık, kendiliğinden yüksek bir varlıktır. Onun yoksulluğu olamaz. Kadına yoksul demek, onun bağrından kopup gelen bütün beşeriyetin yoksulluğu demektir. Eğer insanlık bu halde ise, kadına yoksul demek layık görülebilir. Gerçek bu mudur? Eğer kadın dünyada çalışan, başarı kazanan, zengin olan, maddi ve manevi zengin eden insanları yetiştirmiş ise ona yoksul sıfatı verilebilir mi? Verenler varsa, onlara nankör denilirse doğru olmaz mı? Bizce Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi, bugün de en Muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır.”

“Bu karar (Kadınlarımıza seçme ve seçilme hakkı tanınması) Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lazım gelecektir. Türk kadını evdeki uygar yerini salahiyeti ile almış iş hayatının her safhasında başarılar göstermiştir. Siyasi hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde

etmiş bulunuyor. Uygur memleketlerin birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onun salahiyet ve liyakatla kullanacaktır. Bu notla en mühim inkılaplardan birini anmış oluyoruz.”

Millî seciyeyi derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecelere çıkarmak heyecanla takip ettiğimiz büyük emellerimizdendir. 1931 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 551)

Bir ulusun dili, bütün bilim kavramlarını oluşturacak şekilde gelişmemişse, o ulusun bilim ve kültür alanında bir varlık göstermesi beklenemez. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. 1924

Ey Türk milleti! Sen yalnız kahramanlık ve cengâverlikte değil, fikirde ve medeniyette de insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun medeniyetlerin övgüleriyle doludur. Mevcudiyetine kasteden siyasî ve toplumsal etkenler birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağırlaştırmış olsa da, onbin yıllık fikir ve kültür mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatirasını taşıyan tarih, medeniyet safında lâıyk olduğun yeri sana parmağıyla gösteriyor. Oraya yürü ve yüksel! Bu, senin için hem bir hak, hem de bir vazifedir! (Türk Tarihinin Ana Hatları, Methal Kısmı, 1931, s. 74)

“Evvelâ millete tarihini, asîl bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz.”

Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır. 1931 (Hasan Cemil Çambel, T.T.K. Bellekten, Cilt: 3, Sayı: 10, 1939, S. 272)

İçinde olduğumuz halk devrinin, millî devrin millî tarihini de yazabilmek için kalemlerimiz, sabanlar olacaktır. Bence halk devri, “ekonomi devri” kavramı ile ifade olunur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Biz, milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok ilgisizlik göstermiş bir milletiz. Bunun zararlarını fazla faaliyetle telâfiye çalışmalıyız. Bilirsiniz ki, milliyet kuramını, milliyet ülküsünü çözüp dağıtmaya çalışan kuramların dünya üzerinde tatbik kabiliyeti bulunamamıştır. Çünkü tarih, olaylar, hâdiseler ve gözlemler insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hâkim olduğunu göstermiştir ve milliyet ilkesi aleyhindeki büyük ölçüde fiilî tecrübelerle rağmen yine milliyet hissinin öldürülemediği ve yine kuvvetle yaşadığı görülmektedir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, 142-43)

İnsan tarihin mânasını ancak olgun bir yaşa eriştikten sonra anlıyor. Ve tarih ancak bu yaştan sonra yazılabilir. Çok arzu ederdim ki bir kaç arkadaşla beraber hayatımızdan geri kalan zamanı tarih yazmakla geçirelim! (Yusuf Ziya Özer, Ulus Gaz. 10.XI. 1939)

Tarih ne güzel aynadır. İnsanlar, özellikle ahlâkta gelişmemiş kavimler, en büyük kutsal kavramlar karşısında bile hasis duygulara tâbi olmaktan nefislerini men edemiyor. Tarihin sinesine geçen büyük hâdiselerde, bu hâdiseler içinde âmil ve fâil olanların hal, hareket ve muameleleri onların ahlâk seviyelerini ne açık gösterir. 1915 (Mustafa Kemal, Anafartalar M.A.T. Yay: Uluğ İğdemir, S. 27)

Tarihte şanlar, şöhretler kazanmış pek çok insanlar millî noktadan fazilete sahip değildir. Meselâ hakikaten askerî kudret sahibi olan, Moskova'ya kadar giden, yangınlar harabeler üstünden Fransız ordusunu sürükleyip eriten Napolyon'u düşünürüz. Onun hareketleri Fransız milletinin hakiki ve millî menfaatlerine değil, kendi cihangirane emellerini tatmin içindi. Bunu tatmin için Fransa'nın milyonlarca seçkin evlâdını eritti ve nihayet hepinizin bildiğiniz âkıbete uğradı. Bizim Osmanlı tarihindeki en büyük ve şanlı görülen hareketleri de aynı noktadan tetkik, aynı mahiyette mukayese etmek mümkündür. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 161-162)

Tarihi yapan akıl, mantık, muhakeme değil, belki bunlardan ziyade duygulardır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 116)

“Yüksek bir insan topluluğu olan Türk Milleti'nin tarihi bir özelliği de, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir.”

“Bilinmelidir ki, izlediğimiz siyaset, barışçı siyasettir. Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çığnemek ve çığnetmek girişimi Muzaffer ordumuzun fedakarane gayretiyle layık olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihinin Nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır.”

Bizim milletimiz esasen demokrattır. Kültürünün, geleneklerinin en derin maziye ait dönemleri bunu doğrular. Bizim yapabileceğimiz bir şey varsa, bu fitrî karakterin gereklerini yapay bir şekilde menetmek isteyenleri ortadan kaldırmaktır. (Vasfi Raşid Sevig, Türkiye Cumhuriyeti Esas Teşkilât Hukuku, 1938, Cilt: I, s. 329)

Tarih, “geleneksel boyun kırmaktan üzüntü duymayan millet, biz yürüelim, arkamızdan gelsin!” fikir ve görüşünde bulunanların uğradıkları akıbetler ve cezalarla doludur. İdare adamlarının, bilhassa millet adamlarının böyle yanlış ve reddolunmuş zihniyetlere asla kapılmamaları lâzımdır. 1919 (Nutuk I, s. 56)

Medeniyet yolunda muvaffakiyet, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zarurîdir. Medeniyetin icatları, fennin harikaları, cihanı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir devirde asırlık köhne zihniyetlerle, maziye düşkünlükle mevcudiyetin muhafazası mümkün değildir. Medeniyetten bahsederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, medeniyetin esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, iktisadî, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların tabîî haklarına malik olmaları, aile vazifelerini yürütmeye yetenekli bulunmaları lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır ki, muayyen maksatlara erebilmek için maddî ve manevî ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete yöneltmek lâzım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin mühim neticelerini kavramıştır. Memleketin ve inkilâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunması için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lâzımdır. Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir. 1931 (Atatürk'ün S.D. III, S. 90)

Birinci İnönü muharebe meydanının ufuklarında yükselen zafer güneşi, Türk milletinin yüksek fazilet ve mânevîyatının belirtisidir. Bu doğuş karşısında, büyük bozgunlar oldu! Birinci İnönü Zaferi, İkinci

İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının, Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Muharebesi'ni kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak edebiyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 206)

Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek ehemmiyeti olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. Bizim milletimizde kadın, eskiden bu ehemmiyeti, hakikaten en yüksek derecede kazanmıştır. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin, olayların tanıklığıyla sabittir ki, cidden yüksek faziletler göstermişlerdir. Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en ehemmiyetlisi, kıymetli evlâtlar yetiştirmeleriydi. Hakikaten, Türk milletinin bütün cihanda, yalnız Asya'da değil Avrupa'da dahi büyük ezici kudret göstermiş olması, çok parlak hareketler yapmış bulunması, hep öyle kıymetli anaların faziletli evlâtlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve fazilet telkin etmesi sayesinde idi. Şunu söylemek istiyorum ki, kadınlarımızın umumî vazifelerde üzerlerine düşen hisselerden başka kendileri için en ehemmiyetli, en hayırlı, en faziletli bir vazifeleri de iyi anne olmaktır. Zaman ilerledikçe, ilim geliştikçe, medeniyet dev adımlarıyla yürüdükçe, hayatın, asrın bugünkü gereklerine göre evlât yetiştirmenin güçlüklerini biliyoruz. Anaların, bugünkü evlâtlarına vereceği terbiye eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için, gerekli özellikler taşıyan evlât yetiştirmek, evlâtlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak, pek çok yüksek özelliği şahıslarında taşımalarına bağlıdır. Bu sebeple kadınlarımız, hattâ erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. Eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 151-152)

İkinci İnönü Zaferi üzerine, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf: Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde yüklendiğiniz vazife kadar ağır bir vazife yüklenmiş komutanlar enderdir. Milletimizin bağımsızlığı ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters giden talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istilâ hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı, tarihin iftihar kitabesine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükranla sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükselme pırılısı ile dolu bir geleceğin ufku da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim. 1921 (Nutuk II, s. 580-581)

Afyon, kat'i neticeyi teminde çok hesaplı ve belki bu itibarla daha büyük harekâta sahne olmuş ise de Sakarya'nın kıymet ve azameti hiçbir zaman eksilmez. Gerçi, Sakarya da hesapsız bir meydan muharebesi değildi. Fakat bunun hesabı yalnız çok büyük milletimizin yurtseverlik ve yüceliğine dayandırılmıştı. Millet, kendisinde mevcudiyetine emin bulunduğumuz bu yurtseverlik ve yüceliği fazlasıyla gösterdi. Büyük Millet Meclisi'nin verdiği salâhiyetlerle donanmış Başkomutan, bir iki beyanname ile millete vaziyeti ve vazifeleri ihtar etti. Bu hitap, bütün bir milleti, bütün bir hükümet teşkilâtını şahlandırmaya kifayet etti. O zaman her taraftan koşuldu ve ancak böylelikle ki Sakarya'da Türk tarihinin harikası gerçekleşti. 1924 (Atatürk'ün S.D.V,s. 104)

Bu Anadolu Zaferi, tarih arasında, bir millet tarafından tamamen benimsenen bir fikrin, ne kadar güçlü ve ne kadar zinde bir kuvvet olduğunun en güzel bir misali olarak kalacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 260)

Türk tarihinde askerlerimiz, ilk defa olarak ülküleri uğrunda asil bir maksatla harp etmiş bulunuyorlar. Askerlerimiz, ayakları altında bir metre yüksekliğinde çukur, çamur bulunmasına rağmen düşmanlarına karşı koşa koşa, sevine sevine gidip harp etmişlerdir. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 35)

Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çiğnemek ve çiğnetmek teşebbüsü, muzaffer ordumuzun fedakârane ve cansiperane gayretiyle lââyık olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihin nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s.290)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikrî ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun, bunun oynacağı olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün, bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar: Millî egemenlik! 1920 (Nutuk III, s. 1185)

Lozan Barış Antlaşması'nın içine aldığı esasları, diğer barış teklifleriyle daha fazla karşılaştırmaya lüzum olmadığı fikrindeyim. Bu antlaşma, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sèvres Antlaşması'yla tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın yıkılışını ifade eder bir vesikadır. Osmanlı devrine ait tarihte benzeri görülmemiş bir siyasî zafer eseridir. 1927 (Nutuk II, s. 767)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri'ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk'ün S.D.V, s. 47)

Montreux Sözleşmesi'nin imzalandığı günün gecesi (18 / 19 Temmuz 1936) Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Bugün bayram günüdür; sevinç günüdür. Niçin bilir misiniz, ey sevgili yurttaşlar? Çünkü Lozan, Montrö'de taçlandırılmıştır. Lozan tamdır ve tamamiyetini daima tarihte okutacaktır. Fakat, onu mustarip eden ufak bir şey, Boğazlar vardı. İşte o Montrö'de çözümlenmiştir. Eğer Türk yüksek hassasiyeti bununla alâkadarsa mutlak sevinmektedir, seviniyor ve sevinmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1941)

Milletin yüksek seciyesine, ordusunun bükülemez pazısına ve medenî beşeriyetin aldatılamaz sağduyusuna dayanarak ve güvenerek kullanılan zekâ, mantık ve enerjinin, bütün beşeriyetin muhtaç olduğu barış ve huzur bahşeden neticeler doğurabileceğinin bir delili olan Montrö Konferansı eseri, cidden sevinmeye ve sevindirmeye değer bir tarihî hadisedir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 21.7.1936)

Kurtuluş kuralımız olan Misak-ı Millî'yi tarih sayfasına yazan, milletin demir elidir. Elde edilecek neticeye de milletin kendisi gözcü olacaktır. Millet, yalnız kendi kolları ve kendi kanıyla değil, aynı zamanda kendi başı ve kendi dimağıyla kazandığı egemenlik ve bağımsızlık cevherini, son felâkete kadar büyük bir saflık ve dalgınlıkla kendisine rehber tanıdığı ve derin bir teslimiyetle hayatını koruyucu saydığı şahıs ve yönetim şekillerine artık emniyet edemez. Millet, bundan sonra, hayatına, bağımsızlığına ve bütün varlığına bizzat kendisi gözcü olacak ve vatanın her tarafında yine yalnız kendisi ve kendi iradesi egemen olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 296-297)

Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının; Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan muharebesini kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkibe sahibi olarak ebediyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S.206)

Millet için ve milletçe yapılan işlerin hâtırası her türlü hâtıraların üstünde tutulmazsa millî tarih mefhumunun kıymetini takdir etmek mümkün olamaz. 1931 (Atatürk'ün S.D. 1, S. 353)

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hattâ bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık dâvalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülemez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçüsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müsbet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müsbet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

“Ben her şeyden önce bir Türk milliyetçisiyim. Böyle doğdum. Böyle öleceğim. Türk birliğinin, bir gün hakikat olacağına inancım vardır. Ben görmesem bile, gözlerimi dünyaya onun rüyaları içinde kapayacağım. Türk birliğine inanıyorum, onu görüyorum. Yarının tarihi, yeni fasıllarını Türk birliğiyle açacaktır. Dünya sükûnunu bu fasıllar içinde bulacaktır. Türk'ün varlığı bu köhne âleme yeni ufuklar açacak, güneş ne demek, ufuk ne demek, o zaman görülecek.”

Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalciya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir! Fakat, milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelterek. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 28)

Birinci İnönü Meydan Muharebesi, inkılâp tarihimizin çok mühim, çok verimli bir sayfasıdır. Gelecek nesiller ve bütün dünya bu sayfayı araştırıp inceledikçe, Türk inkılâbını yapan bugünkü Türk ordusunu ve bu orduyu bağrından çıkaran bugünkü Türk topluluğunu, elbette saygı ile anacak ve takdir edecektir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 205)

Memleket ve milletin kurtuluşu ve mutluluğu için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur. Bu, bir insan için kâfi bir sevinç ve haz temin eder. Benimle beraber olan arkadaşlarım, bütün vatandaşlarım da aynı maksadı takip etmektedirler. Şahsî ve ailevî huzur ve mutluluğun, milletin huzur ve mutluluğuyla ayakta durduğunu, memleketin güvenlik ve dokunulmazlığıyla mümkün olduğunu

gerçek ve ciddî bir surette anlamışlardır. Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Milletimizin, Türk milletinin yakın, uzak tarihine lüzumu kadar bilgimiz vardır. Mazinin derslerini, bugünün ve geleceğin hayatı için göz önünde tutmak dikkatinden mahrum değiliz. Yaptığımız hizmetlerle övünmüyoruz. Yapacağımız hizmetlerin, iftihar sebebi olabileceği ümidiyle avunuyoruz. 1925 (Atatürk'ün S.D.V. s. 209)

Türk milleti, tarihinle övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz. (Afetinan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

Vatanın her parçası, istisnasız, Türk tarihinin maddî ve keskin dayanaklarıdır. 1924 (Raşit Metel, Atatürk ve Donanma, s. 87)

Büyük atalarımız ve onların anaları tarihin yaşanmışlığıyla sabittir ki cidden büyük erdemler göstermişlerdir. Burada birçok noktadan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en önemlisi kıymetli evlatlar yetiştirmeleriydi. (AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara, 1997, Cilt II, s.155-156)

Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (21 Haziran 1922)

Cihan tarihinde bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman Devleti tesis eden ve bunlarını hepsini hadiselerle tecrübe eyleyen Türk milleti, bu defa doğrudan doğruya kendi nam ve sıfatında bir devlet tesis ederek, bütün felâketlerin karşısında, doğuştan taşıdığı kabiliyet ve kudretle yerini aldı. Millet, mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve millî saltanat ve egemenliğini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden meydana gelen bir yüce mecliste temsil etti. İşte o Meclis, Yüce Meclisinizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir ve bu egemenlik makamının hükûmetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti derler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükûmet heyeti yoktur ve olamaz. 1922 (Nutuk III, s. 1250)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Bir millî terbiye programından bahsederken, millî karakter ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyoruz. (Temmuz 1924)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetesini bu son yılların eseridir. 1935

Türk Milleti, ancak varlığını derin ve sağlam kültür sınırlarıyla çizdikten sonradır ki onun yüksek kapasitesi ve fazileti milletlerarasında tanınır. Türk Milletine fitrî rengini veren bu inkılaplardan herbiri çok geniş tarihi devirlerin öğünebileceği büyük işlerden sayılsa yerindedir. (1935)

Düşmanlarımız, bizi dinin tesiri altında kalmış olmakla itham ediyor, duraklama ve çökmemizi buna bağlıyorlar; bu hatadır! Bizim dinimiz, hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak bilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu bilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bin türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar, bilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır; belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 86)

Biz, eğer millet ve tarih önünde herhangi bir hata işliyorsak, bunun sorumluluğunu vicdan ve sağduyumuzda hissetmekten ve ödemekten, hiçbir zaman çekinecek insanlar değiliz. 1925 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürkle Beraber, Cilt: I, s. 160)

Sizden olan bir şahsa, sizden fazla ehemmiyet vermek, her şeyi milletin bir ferdinin şahsiyetinde odaklaştırmak, geçmişe, bugüne, geleceğe, bütün bu zamanlara ait bir toplumun meselelerinin aydınlatılması ve belirtilmesini yüksek bir topluluğun tek bir şahsiyetinden beklemek elbette ki lâıyk değildir, elbette ki lâzım değildir. 1925 (Atatürk'ün M.A.D., s. 19-20)

Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk tarihini doğru temelleri üstüne kurmak, öz Türk diline değeri olan genişliği vermek için candan çalışılmakta olduğunu söylemeliyim. 1934 (Ayın Tarihi, Sayı: 12, 1934, s. 23)

Tarihin bazı korkunç kayıtlarını, tam uyanıklık ile hatırlatmayı faydalı buluyorum. Bir millette, özellikle bir milletin idaresinin başında bulunan kimselerde ihtiraslar ve şahsî münakaşalar, millî ve vatanî vazifenin gerektirdiği yüksek duygulara galip gelme derecesini bulduğu memleketlerde dağılma ve yok olma, sakınılması mümkün olmayan bir neticedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 165)

İş bölümü, insanlar arasında mevcut olan tabî ve tarihî bağlara, yeni birçok kuvvetli bağlar ilâve etmiştir. Bu yeni bağlar, insanlara birbirlerinin eksiklerini tamamlatan, yalnız bugünü değil, yarını da temine çalışan bağlardır. 1930 (Afetinan, M.M. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 521)

Türk dili zengin, geniş bir dildir. Her kavramı ifadeye kabiliyeti vardır. Yalnız onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek lâzımdır. Türk milletini ve Türk dilini, medeniyet tarihinin ve kültür dillerinin dışında görmenin ne yaman bir yanlış olduğunu bütün dünyaya göstereceğiz. (Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

Tarih söz götürmez bir şekilde ispat etmiştir ki, büyük meselelerde muvaffakiyet için kabiliyet ve kudreti sarsılmaz bir başkanın varlığı şarttır. Bütün devlet adamlarının ümitsiz ve acizlik içinde.. Bütün milletin başsız olarak karanlıklar içinde kaldığı bir sırada, her vatanseverim diyen binbir çeşit kimsenin, binbir hareket ve görüş şekli gösterdiği gürültülü anlarda danışmalarla, birçok hatırlı ve sözü geçer kişilere bağlılık gereğine inanmakla, sağlam ve esaslı ve özellikle etkili yürüme ve en nihayet çok güç olan hedefe erişmek mümkün müdür? Tarihte, bu yolda şeref kazanmış bir toplum gösterilebilir mi? 1927 (Nutuk I, s. 70)

Her an tarihe karşı, cihana karşı hareketimizin hesabını verebilecek bir vaziyette bulunmak lâzımdır. 1930 (Atatürk'ün S.D.II, s. 257, Büyük Tarih Trabzon'da, S. 16)

Milletin şahıslara, kendini unutacak ve kendini kaptıracak kadar tutkun olması, iyi netice vermez. Bunun tarihte misalleri çoktur. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 265)

Türk milleti, en eski tarihlerinde meşhur kurultaylarıyla, bu kurultaylarda devlet reislerini seçmeleriyle demokrasi fikrine ne kadar bağlı olduklarını göstermişlerdir. Son tarih devirlerinde, Türklerin teşkil ettikleri devletlerde başlarına geçen padişahlar, bu usulden ayrılarak müstebit olmuşlardır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 402)

Yapmamıza imkân hasıl olan işleri yapmazsak, tarih bizi tenkit eder. 1928 (Hakkı Tarık Us, Ayın Tarihi, Atatürk'ün Vefatları, N: 60, 1938, S. 150)

Görüyorsunuz ki, Balkan milletleri yakın maziden ziyade uzak ve derin mazinin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Binbir türlü beşerî ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hâdiselerin bıraktığı dargın izlerle, geçmiş zamanlarda gevşetilmiş, hattâ unutturulmuş olan gerçek bağların kuvvetlendirilmesi lüzumlu ve faydalı olduğu, yeni insanî devre girdik. Bir an için, bütün bu maziye gömülmüş olan hatıralardan vazgeçsek bile, bugünün gerçek gerekleri, Balkan milletlerinin, devrin hürmet ve riayete mecbur kıldığı yepyeni şartlar ve kayıtlar ve geniş bir zihniyet altında birleşmelerindeki faydanın büyük olduğunu göstermektedir. Balkan birliğinin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasî bağımsız varlığa saygı ile dikkat ederek ekonomik sahada, kültür ve medeniyet yolunda işbirliği yapmak olunca, böyle bir eserin bütün medenî insanlık tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 272 – 273)

Dünyada şimdiye kadar, başka başka milletlerin birlik yaptıkları ve asırlarca beraber yaşadıkları, tarihte görülmüştür. Bizim kurmak istediğimiz birliğin, tarihte geçmiş olan birliklerin çok üstünde olmasını isteriz. Tarihi bu kadar yüksek bir idealin esas temel taşı, yalnız geçici politika esaslarında kalmaz. Bunun, esas temel taşları lâzımdır ki, kültür ve ekonomi cevheriyle dolu olsun. Çünkü kültür ve ekonomi, her türlü siyasete yön veren esaslardır. 1937 (Atatürk'ün S.D.II, s. 285)

Türk tarihi zaferlerle doludur ve zaferlerden sonra milletin umumî hayatında ve istikbalinde etkili olacak esaslı tedbirler ve düzeltme yolunda mühim neticeler alındığı görülmüş değildir. Bunun içindir ki mazideki zaferlerin tesirleri geçici olmuş ve millet, ondan sonra daha müşkül şartlara ve açık söylemek mecburiyetindeyim ki, gerilemeye maruz kalmıştır. Ben ve siyasî partim, zaferden sonra geçen dört sene zarfında bilhassa bu esas görüş noktasından hareket ettik. Milletimiz silâhın ve siyasetin emsalsiz zaferlerini kazandıktan sonra milletin istikbaline dikilen bakışlarımızla, bir an hareketsizlik ve gevşeklik hissetmeksizin milletin istikbalini ebedileştirecek esaslı hedeflere çalışmamızı yönelttik. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 530)

Herhalde hilâfetin kaldırılması memleket ve millet için çok hayırlıdır ve pek az bir zamanda bütün bu iyilikler görünecektir. Mazideki hareket tarzlarına ait pişmanlıklar bu suretle tekrar olunamayacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 99)

Tarih, bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkar edemez. (1927, Ankara) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 165)

Tarih, bir milletin varlığını ve hakkını hiçbir zaman inkâr edemez, bu itibarla vatanımız, milletimiz aleyhinde verilen hükümler ergeç iflasa mahkum olacaktır. Vatan ve milletin kutsal varlıklarını kurtarmak ve korumak hususunda son sözü söyleyecek ve bunun gereğini yerine getirecek güç, bütün

vatanda bir elektrik ağı haline gelmiş olan millî akımın kahramanlık ruhudur. (23 Temmuz 1919, Erzurum kongresi konuşmasından)

Tarih yazmak tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen gerçek insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır. (Utkan Kocatürk, ATATÜRK'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 163)

Medeni eser meydana getirmek yeteneğinden yoksun olan kavimler, hürriyet ve bağımsızlıklarını kaybetmeye mahkûmdurlar. İnsanlık tarihi baştan başa bu dediğimi doğrulamaktadır.

Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız sonuçlardır. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.423)

Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar kararlı olduklarını tarih doğrulamaktadır. Silâhiyle olduğu gibi kafasıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur. 1921 (Atatürk'ün M.A.D., S. 4-5)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelteceğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

şimdiye kadar takibolunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin gerilemesinde en mühim etken olduğu kanaatindeyim. Onun için millî terbiye programından bahsederken eski devrin hurafatından ve yaradılışımızla hiç de münasebetli olmayan yabancı fikirlerden, Doğudan ve Batıdan gelen tesirlerden tamamen uzak millî seciye ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyorum. Çünkü millî dâvamızın inkişafı ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Lâlettayın bir yabancı kültürü şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin neticelerini tekrar ettirebilir. Kültür zeminle mütenasiptir. O zemin milletin seciyesidir. (15 Temmuz 1921)

Türkiye Cumhuriyetinin, özellikle bugünkü gençliğine ve yetişmekte olan çocuklarına hitap ediyorum: Batı senden, Türk'ten çok geriydi. Mânada, fikirde, tarihte bu, böyleydi. Eğer bugün, Batı nihayet teknikte bir yükselme gösteriyorsa, ey Türk çocuğu, o kabahat senin değil, senden evvelkilerin affolunmaz ihmalinin bir neticesidir. şunu da söyleyeyim ki, çok zekisin, bu belli! Fakat zekânı unut, daima çalışkan ol! (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.213)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir. Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Devlet bünyesinde yüzyıllar boyu derin idari ihmallerin neden olduğu yaraları iyileştirmede verilecek emeklerin en büyüğünü hiç kuşku yok ki irfan yolunda göstermemiz lazımdır. Şimdiye kadar uygulanan eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin geri kalmasında en önemli etken olduğu kanısındayım. Onun için bir milli eğitim programından söz ederken, eski devrin boş inançlarından ve yaratılışımızla hiç ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, milli karakterimiz ve milli tarihimize uyumlu bir kültür kastediyorum. Çünkü milli dehamızın gelişmesi ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir.

Tarihte yarılmamış ve yarılmayan cephe yoktur. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 318)

Savaş, nihayet meydan savaşı sadece karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan savaşı milletlerin bütün varlıklarıyla, bilim ve teknik alanındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, kültürleriyle kısacası bütün maddi ve manevi güç ve nitelikleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir sınav alanıdır. Bu alanda, milletlerin gerçek güç ve kıymetleri ölçülür. Sonuçta yalnız maddi güçlerin değil, bütün güçlerin özellikle ahlaki ve kültürel gücün üstünlüğü kesinlikle ortaya çıkar. Bu sebeple meydan savaşında yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddi ve manevi varlığıyla yenilmiş sayılır. Böyle bir sonucun ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş sadece savaş alanındaki orduya ait olamaz. Aslında, ordunun mensup olduğu millet feci sonuçlara uğrar. Tarih, birtakım boş hayallerle, başlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların oyuncağı durumuna düşen istilacı orduların, istilacı milletlerin uğradığı bu çeşit feci sonuçlarla doludur.

Türkiye Cumhuriyeti sadece iki şeye güvenir. Biri millet kararı, diğeri en elim ve güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla layık olma niteliğini kazanan ordumuzun kahramanlığı. Bu iki şeye güvenir. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakarlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

Tarih, itiraz edilemez bir şekilde ispatlamıştır ki büyük davalarda başarı için sarsılmaz bir kabiliyet ve kudrete sahip bir önderin varlığı şarttır. (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.49)

Tarihte bütün bir vatani, çok üstün düşman kuvvetleri karşısında, son bir avuç toprağına kadar karış karış kahramanca ve namusluca savunmuş ve yine varlığını koruyabilmiş ordular görülmüştür. Türk ordusu o cevherde bir ordudur. Yeter ki ona komuta edenler, komuta edebilme vasıflarına sahip olabilsinler! (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.335)

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi bir kötü tesadüf ve kötü şans eseri bile olsa düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılap tarihinin gelecek nesillere hitap ve uyarısı işte budur. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.336)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir.

Biz Türkler bütün tarihimiz boyunca hürriyet ve bağımsızlığa sembol olmuş bir milletiz. (Nutuk)

İstiklâl ve hürriyet âşığı milletler için, ıstırap anları, o ıstırabın âmilleri, ibret alıp tetikte durmak için daima hatırlanmalıdır. İstiklâl ve hürriyetlerini her ne pahasına ve her ne karşılığında olursa olsun ihlâl ve takyide asla müsamaha etmemek, istiklâl ve hürriyetlerini bütün mânasıyla masun bulundurmak ve bunun için, icap ederse, son ferdinin son damla kanını akıtarak insanlık tarihini şanlı bir misalle süslemek: İşte istiklâl ve hürriyetin hakikî mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini vicdanında idrak etmiş milletler için esas ve hayati prensip.

Hadiseler ve tarihî tecrübelerimiz bize, milleti koyun sürüsü halinde keyfin, arzu ve ihtirasların ve hiçbir suretle tatmin edilemeyen menfaatlerin elde edilmesine sürüklemekle yok olmasına sebep duruma sokan idare tarzlarının, artık memleketimizde tatbik yeri kalmadığını göstermiştir. Millet, egemenliğini değil, egemenliğin bir zerresini dahi başkasına terk edip bırakmanın sebep olabileceği felâketin, yok olmanın, zararın elemi her an kalp ve vicdanında hissetmektedir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 57-58)

Vatanımız, Türk milletinin eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerinde mevcudiyetlerini muhafaza eden eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasî sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küttür. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 19)

Seyrek olmakla beraber üzüntüyle iştiriyoruz ki, milletin tarihini okumamış veya millî histen mahrum kalmış olması lâzım gelen bazı kişiler, yabancıların aleyhimize ileri sürdükleri ithamları

reddetmedikten başka, vatanlarını kabahatli göstermekten çekinmiyorlar, bu gibilere lânet! 1919 (Atatürk'ün S.D.II, S. 9-10)

23 Nisan, Türkiye millî tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır. Bütün bir düşmanlık cihanına karşı ayağa kalkan Türkiye halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni meydana getirmek hususunda gösterdiği harikayı ifade eder. 1922 (Atatürk'ün S.D.V, s. 96)

Bir millet, varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikri ve maddî güçleriyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmezse şunun, bunun oyuncağı olmaktan kurtulamaz. Millî hayatımız, tarihimiz ve son devirde idare tarzımız, buna pek güzel delildir. Bu sebeple teşkilâtımızda millî güçlerin etken ve millî iradenin hâkim olması esası kabul edilmiştir. Bugün bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar: Millî egemenlik... 1920 (Nutuk III, S. 1185)

Tarihi, vukuat, hâdisat ve müşahadat hep insanlar ve milletler arasında, hep milletin hâkim olduğunu göstermiştir. Milliyet prensibi aleyhindeki büyük mikyasta fiilî tecrübelerle rağmen, yine milliyet hissinin öldürülemediği ve gene kuvvetle yaşadığı görülmektedir. Tarih, bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkâr edemez. (Temmuz 1919)

Tarihî hadiselerin oluşu sırasında, bazen fizyolojik arızalar mühim rol oynarlar. Tabiat ya engel olur veyahut yardım eder. 1933 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 165)

Türk çocuklarında kabiliyet her milletinkinden üstündür. Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça, büsbütün Türk çocukları kendileri için lâzım gelen hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetle kimseye boyun eğmeyeceklerdir. (Şemsettin Günaltay, 1951 Olağanüstü Türk Dili Kurultayı, S. 33)

Beliren Millî Mücadele, dış istilâya karşı vatanın kurtuluşunu biricik hedef saydığı halde bu Milli Mücadele'nin muvaffakiyete ulaştıkça, safha safha bugünkü devre kadar millî irade idaresinin bütün esaslarını ve şekillerini gerçekleştirmesi tabîî ve kaçınılmaz bir tarihî seyir idi. Bu önüne geçilmez tarihî seyri, geleneksel alışkanlığıyla derhal hisseden padişah hanedanı, ilk andan itibaren Millî Mücadele'nin amansız düşmanı oldu. Bu kaçınılmaz tarihî seyri ilk anda ben de gördüm ve hissettim. Fakat, nihayete kadar devam eden bu hislerimizi ilk anda tam olarak göstermedik ve ifade etmedik. Gelecek ihtimaller üzerine fazla demeç, giriştiğimiz gerçek ve maddî mücadeleye, hayal niteliğini verebilirdi; dış tehlikenin yakın tesirleri karşısında, etkilenenler arasında, geleneklerine ve fikrî kabiliyetlerine ve ruhî durumlarına uymayan muhtemel değişikliklerden ürkeceklerin, ilk anda mukavemetlerini tahrik edebilirdi. Muvaffakiyet için pratik ve sağlam yol, her safhayı vakti geldikçe uygulamaktı. Milletin gelişme ve yükselmesi için selâmet yolu bu idi. Ben de böyle hareket ettim. Ancak bu pratik ve emin muvaffakiyet yolu, yakın çalışma arkadaşım olarak tanınmış kimselerden bazılarıyla aramızda, zaman zaman görüşlerde, davranışlarda, yapılan işlerde önemli veya ikinci derecede birtakım anlaşmazlıkların, gücünmelerin ve hattâ ayrılımların da sebebi ve izahı olmuştur. Millî Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, millî hayatın bugünkü Cumhuriyet ve Cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde, kendi fikrî ve ruhî yeteneklerinin kavrayış hududu bittikçe, bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir. Bu son sözlerimi özetlemek lâzım gelirse, diyebilirim ki, ben milletin vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme istidadını, bir

millî sır gibi vicdanında taşıyarak yavaş yavaş, bütün toplumumuza uygulatmak mecburiyetinde idim. 1927 (Nutuk I, s. 15-16)

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vatanıdır. İşte bu memleketi böyle bayındır hale, cennet haline getirecek olan, ekonomik etkenler ve ekonomik faaliyetlerdir. Bu sebeple, öyle bir ekonomi devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamının neye bağlı olduğunu öğrensin ve o gereklere başvursun. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet yoksul değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışkanlar diyarı denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devre yükselecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük yer, en büyük hak çalışkanlara ait olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Eğer, bugüne kadar iktisadî sahada arzu ettiğimiz derecede büyük gelişmeler görülemiyorsa, bunu tabii bulmak lâzımdır. Bu demek değildir ki Türk milleti iktisadiyat sahasında kabiliyetsizdir. Bunu diyenler belki vardır. Bunlar, Türk milletinin hakikî tarihini bilmeyenler ve onu gerçek kıymetiyle tanımamış olanlardır. Bütün insanlığa ziraatı, sanatı ilk öğreten Türk milletidir. Türk milletinin dünyaya eğiticilik etmiş olduğuna artık, gerçek âlimlerin şüphesi kalmamıştır. Türk milletinin, bundan sonra da lâyük olduğu derecede iktisadiyat sahasında yükseleceğine kimsenin şüphesi olmamalıdır. Partimizin vazifesi, bu hedefe bir an evvel erişebilmek için millete yol göstermek ve yardım etmektir. Biz bunu bir vicdan borcu, bir insanlık borcu biliriz. Borcumuza sadığız; daima sadık olacağız. 1931 (Vakit gazetesi, 29. 1.1931)

Bizi yanlış yola sevk eden habisler bilirsiniz ki, çok kere din perdesine bürünmüşler, saf ve temiz halkımızı hep şeriat sözleriyle aldata gelmişlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz... Görürsünüz ki milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din kisvesi altındaki küfür ve kötülükten gelmiştir. Onlar her türlü hareketi dinle karıştırırlar. Halbuki, elhamdülillah hepimiz Müslümanız, hepimiz dindarız; artık bizim, dinin gereklerini öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur. Analarımızın, babalarımızın kucaklarında verdikleri dersler bile, bize dinimizin esaslarını anlatmaya kâfidirler. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 127)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabii haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani âyin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, âyinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

Türk milleti, millî hissi; dinî hisle değil, fakat insanî hisle yanyana düşünmekten zevk alır. Vicdanında millî hissin yanında, insanî hissin şerefli yerini daima muhafaza etmekle övünür. Çünkü Türk milleti

bilir ki, bugün medeniyetin yolunda bağımsız ve fakat kendileriyle paralel yürüdüğü umum medenî milletlerle karşılıklı insanî ve medenî münasebet, elbette gelişmemize devam için lâzımdır ve yine malûmdur ki; Türk milleti, her medenî millet gibi, mazinin bütün devirlerinde keşifleriyle, yeni buluşlarıyla medeniyet âleminde hizmet etmiş insanların, milletlerin kıymetini takdir ve hâtıralarını hürmetle muhafaza eder. Türk milleti, insaniyet âleminin samimî bir alisedir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 369-370)

Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasının talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak ilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bir türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar ilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 86)

Biz, ilhamlarımızı, gökten ve görünmez âlemlerden değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz. Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk Milleti ve bir de milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir. 1937 (Atatürk'ün K.A.N., S. 40)

Hız. Muhammed'i, yüksek kişiliğine yaraşır şekilde belirtemeyen bir eser hakkında söylemiştir:

Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi'nde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed, bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. 1930 (fiemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt : 9, Sayı: 100, 1945, s. 3)

On yaşını bitiren Cumhuriyetimiz, daha kurulurken kendine çizdiği hareket hattını adım adım takip etmiş ve kısa müddet içinde yakın mazinin biriktirdiği karanlıkları dağıtmaya muvaffak olmuştur. 1933 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 560)

Medeniyetin coşkun seli karşısında mukavemet boşunadır ve o, gafil ve itaatsizler hakkında çok amansızdır. Dağları delen, göklerde uçan, göze görünmeyen zerrelere yıldızlara kadar her şeyi gören, aydınlatan, tetkik eden medeniyetin kudret ve yüksekliği karşısında, ortaçağa ait zihniyetlerle, iptidaî hurafelerle yürümeye çalışan milletler, mahvolmaya veya hiç olmazsa esir ve aşağı olmağa mahkûmdurlar. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti halkı, yenileşen ve olgun bir kütle olarak ilelebet yaşamaya karar vermiş, esaret zincirlerini ise tarihte görülmemiş kahramanlıklarla parça parça etmiştir. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 47)

Bizce, Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi bugün de en muhterem mevkiye, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Bellekten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956. s. 740)

Sultanlarla, halifelerle idare olunmuş ve olunan memleketlerde vatan için, millet için en büyük tehlike, sultanların ve halifelerin düşmanlar tarafından satın alınmalarıdır. Bu ekseriya kolaylıkla sağlanagelmıştır. Meclislerle idare olunan memleketlerde de, en öldürücü taraf, bazı mebusların yabancılar ad ve hesabına çalınmış ve satın alınmış olmalarıdır. Millet Meclislerine kadar dahil olmak yolunu bulabilen vatansızlara tesadüf etmenin uzak bir ihtimal olmayacağına, tarihin bu konudaki misalleriyle karar vermek zarurîdir. Bunun için millet, vekillerini seçerken, çok dikkatli ve kıskanç olmalıdır. Milletın hatadan korunması için tek güvenilir çare, düşünce ve hareketleriyle milletın itimadını kazanmış siyasî bir partinin seçimde millete rehberlik etmesidir. Genellikle millet fertlerinin, adaylıklarını ortaya atan her şahıs hakkında karar vermeye yarayacak güvenilir bilgi ve isabetli görüşe malik bulunacağını kabul etmek, teorik olarak tasarlansa bile, bunun tamamen doğru olmadığı, tecrübelerin tecrübeleriyle inkâr edilmez bir gerçek olmuştur. 1927 (Nutuk II, s. 501-502)

“Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti “uhud-i atika”* namı altında bir takım kapitülâsyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılar yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletın insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletın boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini, devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allahın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslî unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar karşısında mâsum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletın bu telâkkisinden istifade ederek milletın hakkı olan, milletın şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülâsyon Fatih zamanında, İstanbul’da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletın içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir. Fakat milletın hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvrınmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehlide kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletın bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefini feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler.

Devlet, cihan gözünde iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti'nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâl meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti'nin hiçbir kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babîâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler." 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

Artık Türkiye, din ve şeriat oyunlarına sahne olmaktan çok yüksektir. Bu gibi oyuncular varsa, kendilerine başka taraflarda sahne arasınlar! Mazinin dalgınlıkları, paslı durgunlukları, Türkiye halkının dimağından silinmiş olduğunda şüphe ve tereddüde yer yoktur. Eriştiğimiz mesut vaziyetten bir adım geriye gitmek, kimsenin söz konusu etmeye dahi yetkili olmadığı kat'i bir hakikattir. 1924 (Atatürk'ün S.D. III, s. 76)

Atatürk'ün Dini Siyasete Alet Edenler ile Mücadele Edilmesi Gerektiğine İlişkin Sözleri; "Adî ve alçak hilelerle hükümdarlık yapan halifeler ve onlara dini âlet yapmaya tenezzül eden sahte ve imansız bilginler, tarihte daima rezil olmuşlar, rezil edilmişler ve daima cezalarını görmüşlerdir. Dini kendi tutkularına âlet yapan hükümdarlar ve onlara yol gösteren hoca isimli hainler, hep bu sonuca sürüklenmişlerdir. Böyle yapan halife ve din bilginlerinin arzularına kavuşamadıklarını, tarih bize sayısız örneklerle açıklamakta ve kanıtlamaktadır. Artık bu milletin ne öyle hükümdarlar, ne öyle bilginler görmeye katlanması olasıdır. Artık kimse, öyle hoca kılıklı sahte bilginlerin yalan dolanına önem verecek değildir. En bilgisiz olanlar bile o gibi adamların niteliğini gerektiği gibi anlamaktadır. Fakat bu konuda tam bir güven sahibi olmamız için bu uyanıklığı, bu dikkati, onlara karşı bu nefreti, gerçek kurtuluş anına kadar bütün kuvvetiyle, hatta artan bir kararlılıkla korumalı ve sürdürmeliyiz. Eğer onlara karşı, benim kişiliğimden bir şey anlamak isterseniz, derim ki, ben kendim onların düşmanıyım. Onların olumsuz yönde atacakları bir adım, yalnız benim kişisel imanıma değil, yalnız benim amacıma değil, o adım benim milletimin yaşamıyla ilgili, o adım milletimin yaşamına karşı bir kötü niyet, o adım milletimin kalbine yöneltmiş zehirli bir hançerdir. Benim ve benimle aynı fikirde arkadaşlarımla yapacağı şey, kesinlikle ve kesinlikle o adımı atanı tepelemektir. Şüphe yok ki, millet birçok özveri, birçok kan pahasına, en sonunda elde ettiği vazgeçilmez ilkesine kimseyi saldırtmayacaktır. Bugünkü hükümetin, meclisin, yasaların, Anayasa'nın nitelik ve sebebi hep bundan ibarettir. Sizlere bunun da üstünde bir söz söyleyeyim. Sayalım ki, eğer bunu temin edecek yasalar olmasa, bunu temin edecek meclis olmasa, öyle olumsuz adım atanlar karşısında herkes çekilse ve ben kendi başıma yalnız kalsam, yine tepeler ve yine öldürürüm." 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 146)

Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesinde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, hakikatleri tahrif eden bir sanat değil,

belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harbte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. Muhammed bu harb sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde müslümanlık diye bir varlık görülemezdi. (Şemsettin Günaltay, Ülkü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 100, 1945, S. 3)

Bizim açıklık ve uygulanabilirlik gördüğümüz siyasî meslek, millî siyasettir. Dünyanın bugünkü umumî şartları ve asırların dimağlarda ve karakterlerde biriktirdiği gerçekler karşısında hayalci olmak kadar büyük hata olamaz. Tarihin ifadesi budur; ilmin, aklın, mantığın ifadesi böyledir.

Atatürk tarafından yazdırılmıştır:

“Yalnız samimî bir kanaat olarak bildiğimiz bir şey vardır ki, eğer bu memleketin bir gün herhangi bir yerde bir badireye girmesi, bir muharebeye tutulması veya iştirak etmesi mukadderse, hükûmet olarak, bu hususta Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne ve millete, onu etrafla düşünerek, bilerek ve anlayarak karar vermek imkânını hazırlamak, başlıca vazife saydığımız bir iştir. Yani istemiyoruz ki, uluslararası herhangi bir hadisede bir hükûmetin veya birkaç hükûmetin girişecekleri üstlenmelerin tabî seyirleri şu veya bu tarzda birbirini gerekli sayarak, milleti mazide birçok hadiselerde olduğu gibi bir olupbitti karşısında bıraksın!

Milletlerin faaliyetlerinde, bütün hadiseleri evvelden tahmin edip bir karara bağlamak mümkün olmamıştır. Bununla beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bu memleketin mukadderatında düşünerek bir karar vermesi ve ancak onun verdiği kararların uygulanabilir olduğunun içerde ve dışarda herkese anlatılmasının, bu memleketin selâmeti için esaslı bir çare olduğunu zannediyoruz. Türkiye, şu veya bu tarzda herhangi bir yere sürüklendirilmiş gibi başı başıboş bir idare manzarası göstermeyi asla kabul edemez.

Büyük devletler arasındaki mücadele, gerginlik, düşmanlık o haldedir ki, bunların arasında bulunarak bir badireye karışmak ihtimali vardır. Bu ihtimale karşı ise azamî derecede dikkatli, tedbirli ve soğukkanlı bulunarak, postu kurtarmaya çalışmak vaziyetindeyiz.” 1937 (Atatürk ve Dünya, Cevat Abbas Gürer, Yeni Sabah, 10.11.1941)

Tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler, toplumsal hâdiselerde rol oynarlar. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişiyle, çöküşüyle ilişkili ve ilgili olan, milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin tespit ettiği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen belirmiş bulunmaktadır. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir ekonomi meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır.

Bir milletin yaşama gereklerini, refah ve mutluluğunu teşkil eden ekonomi ile meşgul olamaması, olmaması, dikkati çeken bir durumdur. Fakat biz itiraf etmeye mecburuz ki, ekonomik hayatımıza lüzumu kadar ehemmiyet vermemiş bulunuyoruz. Bir milletin doğrudan doğruya yaşama gerekleriyle meşgul olamaması, o milletin yaşadığı devirler ile ve devirleri tespit eden tarihiyle çok ilgilidir. Bundan ötürü biz de eğer uğraşmamış isek, gerçek sebeplerini geçirdiğimiz devirlerde ve bilhassa tarihimizde arayabiliriz. Fakat böyle bir tetkik yaptığımız zaman, üzülenek itirafa mecburuz ki, biz henüz şimdiye kadar gerçek, ilmî, olumlu anlamıyla millî bir devir yaşayamadık. Bundan ötürü millî bir tarihe malik olmadık. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, s. 100-101)

17 Şubat 1923'de İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'ni açılış konuşmasından: Efendiler; Yüksek heyetinizin bugün yapmış olduğu Türkiye İktisat Kongresi çok önemlidir, çok tarihidir. Nasıl ki Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi felâket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak hususunda Misak-ı Millî'nin ve Anayasa'nın ilk temel taşlarını bulmada etken olmuş, etkili olmuş, girişici olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, millî tarihimizde ve millî hayatımızda en kıymetli ve yüksek hatıraya erişmiş ise, kongreniz de milletin ve memleketin hayatını ve gerçek kurtuluşunu temine aracı olacak kuralın temel taşlarını ve esaslarını gösterip ortaya koymak suretiyle tarihte en büyük üne ve çok kıymetli bir hatıraya erişecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 112)

Bir toplulukta kıymet ve kuvvet, onu kuran fertlerin kendilerini kıymet ve kuvvet saymalarındadır. Ancak bu gibi fertlerden kurulmuş olan toplumlardır ki, yekpare kıymet, kudret manzarası gösterebilirler. İnsanlar, dünya yüzünde insan sıfatını aldıkları, tarihten önceki zamandan bugüne kadar, yalnız yaşayamayan ve mutlaka topluluk halinde yaşamak doğal kaderinde yaratılmış olduklarını bilmelidirler. İşte bu itibarla hepimiz söyleriz, hepimiz şerefleniriz, hepimiz bu şerefi kendimize bağlayabiliriz; fakat hakikat şudur ki her ferdî şeref ve haysiyet ve kahramanlık hiçbir ferdin değildir, bütün bu fertlerden meydana gelen toplumdur. Bu toplum içinde bilhassa şeref kademeleri yapmak hatadır. Kuvvet kademeleri yapmak; bu ise o toplumun yapabileceği şey değildir, o toplumun bilinci dışında onun doğurabileceğinde ve doğurabileceklerinde belirirse, toplum kendinden doğmuş olan bu vaziyetlere karşı yadırgamaz. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B. s. 88-90)

İçinde olduğumuz halk devrinin, millî devrin millî tarihini de yazabilmek için kalemlerimiz, sabanlar olacaktır. Bence halk devri, "ekonomi devri" kavramı ile ifade olunur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

İş Bankası kurumu, Cumhuriyet tarihinde ekonomi bakımından başlı başına yer alacaktır. Bu kurum, değersiz bir servetin bile, ekonomik hayatta fert menfaatlerine kullanılmayıp ulus menfaatine kullanılmasından çıkabilecek olan büyük neticeleri, az bir zamanda ve özellikle yepyeni bir devlet kuruluşunun türlü inkılâp güçlükleri içinde evrensel bir surette fiilen göstermiştir. 1936 (Türkiye İş Bankası, Kuruluşu, Çalışmaları, Eserleri, 1942, s. 7)

Bir millet, sanatsız yaşayamaz. Mazide belki büyük fabrikalar halinde değil, fakat her evde bir tezgâh veya birkaç tezgâh vardı. Milletimizin gayet ince sanatları vardı. Bunların da hepsi bitti. Çünkü yabancılara verilen imtiyazlar, bu küçük tezgâhların yaşamasına mâni oluyordu. Yabancı mallarına rekabet etmek ihtimali yoktu. İmtiyazlı ithalât neticesinde sanayimiz söndü. Bunları da canlandırmak lâzımdır. Artık, yeni hükûmette dış imtiyazlar söz konusu olamaz. Ancak, küçük tezgâhlarda da umumî ihtiyaçlar temin edilemez. Onun için memlekette fabrikalar kurmaya, sanayi gelişmesini kolaylaştırmaya mecburuz. Yollarımızı, demiryollarımızı yapmak için, limanlar vücuda getirmek için ne kadar para, ne kadar uzmanlık lâzımdır! Bunu biraz düşünmek, insanı hüzne ve umutsuzluğa sevk eder. Bununla beraber asla umutsuz olmak lâzım gelmez. Biz, bu kadar geniş, kıymetli ve sonsuz hazinelere mâlik olan bu memleketin sahibi oldukça ve milletimiz gayet kiskanç bir suretle millî egemenliğini elinde tutarak mukadderatını bizzat idareye devam ettikçe sermaye de, kurumlar da, uzmanlık da bulur, her şey bulur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 9. 1930)

Ekonomik kalkınma, Türkiye'nin, hür, bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı Türkiye idealinin, belkemiğidir. Türkiye bu kalkınmada, iki büyük kuvvet dizisine dayanmaktadır: Toprağının iklimleri, zenginlikleri ve başlı başına bir servet olan coğrafi vaziyeti ve bir de, Türk milletinin, silâh kadar, makine de tutmaya yaraşan kudretli eli ve millî olduğuna inandığı işlerde ve zamanlarda,

tarihin akışını değiştirir yiğitlikle beliren, yüksek sosyal benlik duygusu... (1937) (Atatürk'ün S.D.I, s. 383, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Unutmamalıdır ki, bazı insanlar geleceği, mazinin arasından görmekte direnirler. Bunlar, alâkamızı kestiğimiz an'anelere karşı mutlaka, bağlılığın iadesini isterler. Bu gibi insanlar, kendi inandığı gibi inanmayan kimseleri istedikleri gibi ezemezlerse, kendilerini cenderede hissederler. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 514-515)

Geçmiş zaman ve geçmiş zamanın hatıraları, ebedî bir hayata maliktir. 1915 (Melda Özverim, M.K. ve C.L., s. 53)

Türk milletinin kuruluşunda etkili olduğu görülen tabii gerçekler şunlardır: a) Siyasî varlıkta birlik. B) Dil birliği. C) Yurt birliği. D) Irk ve menşe birliği. E) Tarihî karabet. F) Ahlâkî karabet. Türk milletinin teşekkülünde mevcut olan bu şartlar diğer milletlerde hepsi birden yok gibidir. Daha umumî bir tarif yapabilmek için diyelim ki; bir topluma millet diyebilmek için bu şartlar, aynı zamanda bütün olarak veya kısmen, bir arada bulunmak lâzımdır. Bütün milletler tamamen aynı şartlar altında teşekkül etmemiş olduklarına göre Türk milletinde yaptığımız gibi, diğer her millet ayrı olarak mütalâa edilmedikçe, milliyet fikrini umumî ve ilmî olarak tarif etmek güçtür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 371-372)

Hakların en birincisi, yaşamak hakkıdır. Diğer bütün haklar ve bu haklara mukabil vazifeler, hep yaşamak hakkına dayanır. Bugünkü hukuk, insanları, her kim olursa olsun, herhangi memlekette bulunursa bulunsun, yaşamak hakkına sahip sayar. Şüphe yok, bir insanın yaşamak hakkı, onu diğerlerinin yaşamak hakkına saygı göstermek vazifesiyle bağlar. Bu fikri daha açık ifade edelim: Bir insanın hakkı, diğer bir insan için vazife olur ve yine bir insanın vazifesi de diğer insanın hakkı demektir. Hak, salâhiyet dediğimiz zaman hemen aynı şeyleri anladığımız gibi vazife, mecburiyet, yükümlülük, vecibe, borç da birbirinden ayrılmayan şeylerdir. Anlıyoruz ki, hakkın bulunduğu yerde vazife ve vazifenin bulunduğu yerde hak vardır. Yani, her insan aynı zamanda hem kendine ait birtakım haklara sahiptir, hem de başkalarına ait hakların kendine yüklediği birtakım vazifelere sahiptir. İnsanlar, toplumsal hayatta haklardan ve vazifelerden örülmüş bir şebeke içinde tasavvur olunabilir. İnsanlar, insan kaldıkça bu şebekeden çıkamazlar. Şunu da bilmelidir ki, bu söylediğimiz esas, insaniyetin tarihine nispetle yenidir ve hatta denilebilir ki, bu esas istenildiği derecede tam, kesin, mutlak olarak bütün insaniyetin ruhuna henüz girmemiştir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 43)

“...Oysa güç ve kuvvet, Türkiye’de ve Türkiye halkında olan gelişme cevherine, zehirli ve yakıcı bir sıvı katmıştır. Bunun etkisi altında kalarak, milletin en çok da yöneticilerin zihinleri tamamen bozulmuştur. Artık durumu düzeltmek, hayat bulmak, insan olmak için, mutlaka Avrupa’dan nasihat almak, bütün işleri Avrupa’nın emellerine uygun yürütmek, bütün dersleri Avrupa’dan almak gibi birtakım zihniyetler ortaya çıktı. Oysa hangi istiklal vardır ki yabancıların nasihatleriyle, yabancıların planlarıyla yükselebilirsin? Tarih böyle bir olay kaydetmemiştir. Tarihte, böyle bir olay yaratmaya kalkışanlar, zehirli sonuçlarla karşılaşmışlardır. İşte Türkiye de, bu yanlış zihniyetle sakat olan bazı yöneticiler yüzünden, her saat, her gün, her yüzyıl, biraz daha çok gerilemiş, daha çok düşmüştür.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“... Bu düşünün çıkış noktası korkuyla, aczle başlamıştır. Türkiye'nin, Türk halkının nasılsa başına geçmiş olan birtakım insanlar, galip düşmanlar karşısında, susmaya mahkûmmuş gibi, Türkiye'yi âtıl ve çekingen bir halde tutuyorlardı. Memleketin ve milletin çıkarlarının gerektiğini yapmakta korkak ve müteredit idiler. Türkiye'de fikir adamları, âdeta kendi kendilerine hakaret ediyorlardı. Diyorlardı ki: 'Biz adam değiliz ve olamayız. Kendi kendimize adam olmamıza ihtimal yoktur.' Bizim canımızı, tarihimizi, varlığımızı bize düşman olan, düşman olduğundan hiç şüphe edilmeyen Avrupalılara, kayıtsız şartsız bırakmak istiyorlardı. 'Onlar bizi idare etsin' diyorlardı.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

Bir kelime ile ifade etmek lâzım gelirse, diyebiliriz ki yeni Türkiye Devleti, bir halk devletidir, halkın devletidir. Mazi müesseseleri ise bir şahıs devleti idi, şahıslar devleti idi. Bir milletin yeryüzünden tamamen silinmesi için, bir milletin insanlık topluluğundan tamamen çözülüp dağıtılabilmesi için Nuh Tufanı kadar harikulâde felâketler ve hadiseler lâzımdır. Fakat şahıslar, kendiliğinden yok olmaya mahkûmdur. Bundan ötürü halk müessesesi ile şahıs müessesesi arasında yaşama ve son bulma oranları da bunun aynıdır. 13.08.1923 TBMM (Atatürk'ün S.D. I, s. 309)

Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi, yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve teknik sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, özetle bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Netice yalnız maddî güçlerin değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve kültürel kuvvetin üstünlüğünü görünür hale getirir. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddî ve manevî varlığıyla mağlûp edilmiş sayılır. Böyle bir akıbetin ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Yok oluş, yalnız savaş alanında bulunan orduya münhasır kalmaz. Asıl, ordunun mensup olduğu millet feci akıbetlere uğrar. Tarih, başlarındaki tacidların, haris politikacıların birtakım hayalî emellerle, vasıtası durumuna düşen müstevli orduların, müstevli milletlerin uğradığı bu nevi feci akıbetlerle doludur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 178)

Tarihte yarılmamış ve yarılmayan cephe yoktur. Özellikle, söz konusu cephe, verilen kuvvetle tamamen orantılı dar bir cephe olmayıp da böyle yüzlerce kilometre uzunluğunda bulunursa, bu cephenin şurasında ve burasında bulunan zayıf bir kuvvetin sonuna kadar savunmasını kabul etmek, bütün tasavvurları ve hükümleri hataya yöneltir. Cepheler delinebilir, buna karşı tedbir, delinen kısmı derhal kapamaktan ibarettir. Bu ise, cephe üzerindeki kuvvetlerden başka, geride, yedekte, kuvvetli birlikler bulundurmakla mümkündür. 1920 (Nutuk II, s. 464-465)

Muharebeye “ya şehit veya gazi olmak için” gidilir. Genel olarak yiğitlik meydanında ölenlerin hepsine şehit derlerse de, sağ kalanların hepsine gazi unvanı verilmez. Bu unvanı ancak kanun verir. Medenî bir milletin, yüksek menfaatler gereği, yapmaya mecbur olduğu harpler, Arap aşiretlerinin savaşı değildir. Öyle dahi olsa, savaştan sağ salim çıkanlara belki, yalnız, anaları, babaları takdir amacıyla, “benim gazi oğlum” diyerek övünür. Fakat, millet, tarih, unvan verişinde o kadar cömert değildir. 1927 (Nutuk II, s. 749)

Bütün tarih bize gösteriyor ki, milletler, yüksek hedeflerine erişmek istediği zaman, bu coşkuları karşısında üniformalı çocuklarını bulmuşlardır. Tarihin bu genelliği içinde yüksek bir ayrılık bizim tarihimizde, Türk tarihinde görülür. Bilirsiniz ki Türk milleti, ne vakit yükselmek için adım atmak istemişse, bu adımların önünde daima baş olarak, daima yüksek millî ideali gerçekleştiren

hareketlerin önderi olarak, kendi kahraman çocuklarından kurulu ordusunu görmüştür. Bunun içindir ki Türk milleti, tehlikelere karşı elinde kılıç yürümeye hazır bulunan kahraman çocuklarına derin güven beslemiştir ve bu güveni daima besleyecektir. Bundan sonra da, Türk milletinin yüce idealinin gerçekleşmesi için kahraman asker evlâtları hep önde gidecektir.

Bugün Türk milleti, muvaffak olduğu her hayatî şeyin kahramanı olarak kendi ordusunu, ordusuna komuta eden öz evlâtlarından kurulu subaylar topluluğunu, yüksek komuta kurulunu görmektedir. Millet ve kahraman çocuklarından meydana gelen ordu, o derece birbiriyle birleşmiştir ki, dünyada ve tarihte bunun örneği pek seyrek. Bu millî görünüş ile daima övünebiliriz. 1931 (Ayın Tarihi, Sayı: 84-85, 1931. s. 7291)

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi kötü tesadüf, herhangi kötü talih sonucu bile olsa, düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de, tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılâp Tarihi'nin gelecek kuşaklara hitap ve uyarısı işte budur! 1927 (Nutuk II, s. 492 – 493)

Türkleri bütün dünyaya geri bir millet olarak tanıtan görüş bizim de içimize girmiştir. Dörtüç çadırılık bedevî bir kabileden bir imparatorluk ve millet tarihini başlatmak suretiyle imparatorluk zamanında Türklerin görüşü de bu merkezdeydi. Evvelâ millete, tarihini, asîl bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz. 1930 (Ahmet Hamdi Başar, Atatürkle 3 ay, S. 122)

Biz Balkanları niçin kaybettik biliyor musunuz? Bunun tek bir sebebi vardır. Bu da İslâv araştırma cemiyetlerinin kurduğu Dil Kurumlarıdır, bizim içimizdeki insanların millî tarihlerini yazıp millî şuurlarını uyandırdığı zaman biz Balkanlarda Trakya hudutlarına çekildik. (Enver Behnan Şapolyo, 1951 Olağanüstü Türk Dili Kurultayı, S. 54)

Bir Toplantı esnasında Türk Tarih Kurumu üyelerine söylenmiştir: Ben fani bir insanım, bir gün öleceğim, büyüklüğüne ve üstün kabiliyetlerine inandığım Türk Milleti'nin gerçek tarihinin yazılmasını sağlığında görmek istiyorum. Onun için bu toplantılarda kendimden geçiyor, her şeyi unutup, sizi yoruyorum. Beni affedin. 1933 (Uluğ İğdemir, Atatürk ve tarih, Açılış 1962-1963, M.T.T.B., S. 24)

Ankara ve İstanbul şehirlerinden birine "Atatürk" adı verilmesi için bir kanun teklifinin hazırlığı üzerine verdiği cevap: Bir adın tarihte kalması ve ağızlarda söylenmesi için, şehirlerin temellerine sığınmak şart değildir. Tarih zorlanmayı sevmeyen nazlı bir peridir. Fikirleri tercih eder. (Falih Rıfkı Atay, Babanız Atatürk, S. 135)

Millî bilincin ayakta kalabilmesi ve uyanık bulunması için dil ve tarih uğrunda çalışmaya mecburuz. (Enver Behnan Şapolyo, 1951 Olağanüstü Türk Dil Kurultayı, s. 53)

TARIM, ZİRAAT

Dünyada fütuhatin iki vasıtası vardır biri kılıç diğeri saban. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 120)

Milli ekonominin temeli, ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. Fakat, bu hayatî işi, isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce ciddi etütlere dayalı bir ziraat siyaseti tespit etmek ve onun için de, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik

edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır. Bu siyaset ve rejimde, önemli yer alabilecek noktalar başlıca şunlar olabilir: Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünmez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlandırmak lâzımdır. (1937) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.412)

Eğer milletimizin çoğunluğu çiftçi olmasaydı, biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık. (Mart 1928)

Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki emeklerini asrî, iktisadî tedbirlerle azamî haddine çıkarmalıyız. Köylünün çalışmalarının netice ve semeresini kendi menfaati lehine azamî haddine yükseltmek, istisadî siyasetimizin temel taşıdır. Onun için, bir yandan çiftçinin emeğini arttıracak ve semereli kılacak bilgi, vasıta ve fennî aletlerin kullanma ve yapılmasına, öte yandan onun çalışmalarının neticelerinden azamî derecede faydalanmasını temin edecek iktisadî tedbirlerin alınmasına çalışmak lâzımdır. (1922)

Herkes güvenle ve bilhassa çok büyük ümitlerle tarlalarında veya sanatları başında faaliyete geçmiş bulunuyor. Ve çalışma ve faaliyetlerinin kendilerinden zorla alınmayacak ürünlerini toplayacaklarından emindirler. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 55)

İçinde olduğumuz halk devrinin, millî devrin millî tarihini de yazabilmek için kalemlerimiz, sabanlar olacaktır. Bence halk devri, "ekonomi devri" kavramı ile ifade olunur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Kanaatim odur ki muhakkak surette birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddî ve mânevî kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa bir zayıf ile bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum. Birleşmenin böylesi, zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir... Türkiye'nin çalışma hayatı ve mevcudiyetini mütalâa edince birleşmeden doğan fayda ve menfaatlerin çok büyük olacağı kanaatine varacağımızdan şüphe etmiyorum. Böyle bir girişim olurken, birtakım şikâyetçiler olabilir. Üreticilerin birleşmesinden şahsî menfaatleri bozulacağını düşünenler, tabîî şikâyet edeceklerdir. Fakat memleketimiz el değmemiş bir sahadır. Görülecek çok iş vardır. Onları da tatmin edecek birçok meşguliyetler bulunabilir. Gerçek ticaret erbabı için hiçbir zarar tasavvur etmiyorum. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 1. 1. 1931)

Türkiye'nin gerçek sahibi efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete müstehak (en çok lâyıf) olan köylüdür.. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisadi siyasi aslî gayeyi gözetir. (1 Mart 1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 240)

Türk köylüsünü 'Efendi' yerine getirmedikçe memleket ve millet yükselmez. (Mahmut Esat Bozkurt, Yakınlarından Hatıralar S. 94)

Kılıç kullanan kol yorulur, nihayet kılıcı kınına koyar ve belki kılıç o kında küflenmiye, paslanmıya mahkûm olur. Fakat sapan kullanan kol gün geçtikçe daha ziyade kuvvetlenir ve daha çok kuvvetlendikçe daha çok toprağa malik ve sahip olur. (1923)

Efendiler! Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki çalışmasını yeni ekonomik tedbirlerle son hadde erişirmeliyiz. Köylünün çalışmasının neticeleri ve verimleri kendi menfaati lehine son hadde çıkarmak ekonomik siyasetimizin temel ruhudur. 1922 (Atatürk'ün S.D. II, S. 219)

Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir: Biri çiftçi diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik, çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik, çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır... bundan sonra da daha iyi çiftçi ve asker olacağız. Lakin bundan sonra asker oluşumuz artık eskisi gibi başkalarının hırsı, şanı, şöhreti ve keyfi için değil; yalnız ve yalnız bu aziz topraklarımızı korumak içindir. (1923, Tarsus) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 135)

Ekonomi demek, her şey demektir. Yaşamak için, mesut olmak için, insan varlığı için ne lâzımsa onların hepsi demektir. Ziraat demektir, ticaret demektir, çalışma demektir, her şey demektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 110-111)

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannederim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre, medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

Milletimiz çok büyük elemeler, mağlûbiyetler, facialar görmüştür. Bütün olanlardan sonra yine bu topraklarda bulunuyorsa bunun temel sebebi şundandır: “Çünkü Türk çiftçisi bir eliyle kılıcını kullanırken, diğer elindeki sapanla topraktan ayrılmadı. Eğer milletimizin büyük ekseriyeti çiftçi olmasaydı biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktır.” 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 117)

“Şimdi arkadaşlar, ekonomik hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki ben ekonomik hayat denince, ziraat, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafia (bayındırlık) işlerini birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül (bütün) sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil (bağımsız) hüviyet ve kıymet veren siyasî varlık makinesin de, devlet, fikir ve ekonomik hayat mekanizmaları, birbirine tâbidirler. O kadar ki cihazlar birbirine uyarak aynı âhenkte çalıştırılmazsa, hükûmet makinesinin motris (önde gelen sürükleyici) kuvvet israf edilmiş olur; ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarılar neticelerinin hâsılası ile ölçülür” 1937

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vatandır. İşte bu memleketi böyle bayındır hale, cennet haline getirecek olan, ekonomik etkenler ve ekonomik faaliyettir. Bu sebeple, öyle bir ekonomi devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrensin ve o gereklere başvursun. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet yoksul değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışkanlar diyarı denilsin. İşte millet

böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devre yükselecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük yer, en büyük hak çalışanlara ait olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Eğer, bugüne kadar iktisadî sahada arzu ettiğimiz derecede büyük gelişmeler görülemiyorsa, bunu tabii bulmak lâzımdır. Bu demek değildir ki Türk milleti iktisadiyat sahasında kabiliyetsizdir. Bunu diyenler belki vardır. Bunlar, Türk milletinin hakikî tarihini bilmeyenler ve onu gerçek kıymetiyle tanımamış olanlardır. Bütün insanlığa ziraatı, sanatı ilk öğreten Türk milletidir. Türk milletinin dünyaya eğiticilik etmiş olduğuna artık, gerçek âlimlerin şüphesi kalmamıştır. Türk milletinin, bundan sonra da lâyük olduğu derecede iktisadiyat sahasında yükseleceğine kimsenin şüphesi olmamalıdır. Partimizin vazifesi, bu hedefe bir an evvel erişebilmek için millete yol göstermek ve yardım etmektir. Biz bunu bir vicdan borcu, bir insanlık borcu biliriz. Borcumuza sadığız; daima sadık olacağız. 1931 (Vakit gazetesi, 29. 1.1931)

Memleketimiz baştan nihayete kadar hazinelerle doludur. Biz, o hazineler üstünde aç kalmış insanlar gibiyiz. Hepimiz bütün bu hazineleri meydana çıkarmak ve servet ve refahımızın kaynaklarını bulmak vazifesiyle yükümlüyüz. Bu vazifelerin kolaylıkla yapılabileceğini kabul etmek doğru değildir. Eminim ki, gençler yalnız nazariyatla meşgul değillerdir. Sanatın, ziraatın, ticaretin ne olduğunu anlayan ve bunları fiilen uygulayan gençlerdir. Gerçek zaferlere, ancak bu gibi verimli sahalardaki faaliyetle varacağız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.114)

Kadınlarımız haddizatında içtimaî hayatta erkeklerimizle her vakit yanyana yaşadılar. Bugün değil, eskiden beri, uzun zamandan beri kadınlarımız erkeklerle başabaş mücadele hayatında, ziraat hayatında, geçim temininde erkeklerimizden yarım adım geri kalmayarak yürüdüler. Belki erkeklerimiz memleketi istilâ eden düşmana karşı süngüleriyle, düşmanın süngülerine göğüs germekle düşman karşısında buldular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun zayıf kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Memleketin var olması imkânını hazırlayan kadınlarımız olmuştur ve kadınlarımız olmaktadır. Kimse inkâr edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin hayat kabiliyetini tutan hep kadınlarımızdır. Çift süren, tarlayı eken, ormandan odun ve keresteyi getiren, mahsulleri pazara götürerek paraya çeviren, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısı ile kucağındaki yavrusuyla, yağmur demeyip cephenin mühimmatını taşıyan hep onlar, hep o ilâhi Anadolu kadınları olmuştur.

Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi açış konuşmalarında, doğal varlıklarımız olan ormanların korunması, dengeli ve tekniğe uygun şekilde işletilmesine yönelik olarak şöyle söylemiştir; Gerek tarım, gerek memleketin varlık ve genel sağlığı konularında önemi kesin olan ormanlarımızı da modern önlemlerle iyi duruma getirmek, genişletmek ve en yüksek faydayı sağlamak da önemli kurallarımızdan biridir.(1 Mart 1922, 1. Dönem 3. Yasama Yılı konuşması)

MECLİS, TBMM

Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1- Milliyetine, 2- Türkiye Devletine, 3- Türkiye Büyük Millet Meclisine; düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır. 1922 (M.E.İ.S.D. I, S. 9)

Zaferi, milletimizin azim ve iman gücü ve Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının süngüleri kazanmıştır. (1922, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 45)

Kurtuluş ve bağımsızlık davasıyla baş kaldıran tüm Anadolu'nun bu kutsal davası temsil ve savunma için oluşturduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1920 Nisanının yirmi üçüncü günü açılmıştır. Yeni ve yüce bir tarihe başlangıç olan bu kutlu günü milletin belleğinde sonsuza kadar yaşatmak üzere Meclisimiz bugün 23 Nisan tarihinin Milli Bayram sayılmasını bir özel yasa ile kabul etmiştir. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 381)

Biz din işlerini millet ve devlet işleriyle karıştırmıyoruz. Millet ve devlet işlerinin Kâbesi, millî egemenliğin belirdiği Büyük Millet Meclisi'dir. Din işlerinin mihrabı ise insanların, şahısların vicdanlarıdır. (Asaf İlbay, Tan gazetesi, 13. VII. 1949)

Gerçi asıl olan millettir. Toplumdur. Onun da umumî iradesi, Mecliste belirir; bu her yerde böyledir. Fakat, fertler de vardır. Meclis, memleket ve devlet işlerini fertlerle, şahıslarla yapmaktadır. Her devletin işlerini yöneten şahıs ve şahıslar meydandadır. Hakikati, mânasız görüşlerle inkâra yer yoktur. 1922 (Nutuk II, S. 659)

Mecliste, hâkim olan partinin, hükûmet kurmayı, muhalif ve azınlıkta bulunan bir partiye terk etmesi ise asla sözkonusu olamaz. Kaideten ve usulen milletin ekseriyetini temsil eden ve özel amacı belli olan parti, hükûmeti kurma mesuliyetini üzerine alır ve kendi amaç ve prensiplerini memlekette uygular. 1927 (Nutuk I, S. 221-222)

Başkomutanlık Kanunu'nun uzatılması vesilesiyle bir milletvekilinin, kendisine "Meclis'in hakkını elinden aldığı, elinden almak istediğini" söylemesi üzerine 6 Mayıs 1922 günü Meclis'in gizli oturumundaki konuşmasından: Efendiler, açık ifade edeceğim, beni mazur görünüz! Her birinizin fevkalâde salâhiyet ile seçilmesine ve fevkalâde salâhiyete malik bir Meclis'in teşekkülüne ve bu Meclis'in, memleketin mukadderatına el koyan bir mahiyet kazanmasına çalışan, benim! Bunda muvaffak olmak için en yakın arkadaşlarımla fikir mücadelesi yaptım. Bütün hayatımı, mevcudiyetimi, bütün şeref ve haysiyetimi tehlikeye attım. Bu sebeple bu, benim eserimdir. Ben eserimi küçültmek ile değil, yükseltmek ile görevliyim. Bu düşünceden sonra Meclis'in hakkını zorla almak sözünü, tamamen ...Efendiye ret ve iade ederim. Böyle bir şey söz konusu değildir ve olamaz! 1922 (Nutuk II, s. 655)

Geniş yetkilerle Başkomutanlık verilisinden ve Sakarya Zaferi'nden sonra bir kısım milletvekillerinin endişe duyduğu ve Meclis'in dağıtılacağı kuşkusuna düştükleri, kendisine hatırlatıldığı zaman söylemiştir: Ben asla böyle birşey düşünmedim ve düşünmem. Millet Meclis'inde bana ne kadar karşı koyan ve itiraz eden olursa olsun o, büyük Türk milletinin mümessili oldukça benim başımdır. Şüphem yoktur ki, onlara iş ve hareketlerim ve onun neticeleri ile yapabildiğim ve yapabileceğim hizmetlerin kıymetini izah edebileceğim. Bunu anlamakta Millet Meclisi tereddüt etse bile asil olan Türk milleti, yüksek sağduyusu ile bunu anlayacaktır. Bu taktirde meselenin halli benim şahsıma değil, tanıdığım Türk milletine yönelecektir; çünkü ben millet adamıyım, milletsever adamım. Onun sağduyusu haricinde hareket eder adam vaziyetine düşmem. Biricik emelim, bütün vatanseverlerin, bütün devlet ve ordu başlarının başını millete bağlamaktır. Millet, lâıyk olduğu büyük efendiliği bugün değilse yarın bütün mâna ve genişliği ile anlayacaktır; buna eminim. İşte o zaman, her millet ferdinin hakikî özellikleri millet tarafından belirtilecek ve tespit olunacaktır. Ben, o güne muvaffakiyetle yetişeceğimi

ve milletten onun büyüklüğü ile orantılı mükâfatı alacağımı kuvvetle ümit ediyorum. 1921 (Asım Us, G.D.D. s. 111-112)

Konya’da esnaf ve tüccarlar tarafından tertip edilen ziyafette, bir tüccarın “Hükûmetin, ticaretimizi geliştirmek için ne gibi düşüncelere sahip olduğunu” sorması üzerine verdiği cevap: Evvelâ şunu söyleyim ki, bendeniz içinizde hükûmet adına değil, meclis adına değil, ordu adına değil, sadece bir milletvekili gibi, belki de yalnız bir arkadaşımız, bir kardeşimiz gibi bulunuyorum. Onun için sualinize hükûmet adına cevap vermeye yetkim yoktur. Eğer sualinizi ‘Sen ne diyorsun? Senin ticaretimiz hakkındaki fikrin nedir?’ diye soraydınız o zaman cevap vermekte sakınca görmezdim ve kabul ediyorum ki asıl maksadınız da budur. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, s. 135-136)

Ben bir diktatörüm; fakat benim hayatımı tetkik edenler görürler ki, ben Mısır firavunları gibi şahsıma mezar yaptırmak için kırbaçlar altında insanları sürmedim. Ben, memlekette tatbik etmek istediğim herhangi bir fikri evvelâ kongreler toplayarak, onlarla konuşarak bu fikirleri onlardan aldığım salâhiyete dayanarak tatbik ettim. İşte Erzurum, Sivas kongreleri, işte Büyük Millet Meclisi bunun en canlı ifadeleridir. 1932 (Enver Behnan Şapolyo, Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, s. 304)

Afyon, kat’i neticeyi teminde çok hesaplı ve belki bu itibarla daha büyük harekâta sahne olmuş ise de Sakarya’nın kıymet ve azameti hiçbir zaman eksilmez. Gerçi, Sakarya da hesapsız bir meydan muharebesi değildi. Fakat bunun hesabı yalnız çok büyük milletimizin yurtseverlik ve yüceliğine dayandırılmıştı. Millet, kendisinde mevcudiyetine emin bulunduğumuz bu yurtseverlik ve yüceliği fazlasıyla gösterdi. Büyük Millet Meclisi’nin verdiği salâhiyetlerle donanmış Başkomutan, bir iki beyanname ile millete vaziyeti ve vazifeleri ihtar etti. Bu hitap, bütün bir milleti, bütün bir hükûmet teşkilâtını şahlandırmaya kifayet etti. O zaman her taraftan koşuldu ve ancak böylelikle ki Sakarya’da Türk tarihinin harikası gerçekleşti. 1924 (Atatürk’ün S.D.V,s. 104)

Milletin mukadderatını doğrudan doğruya üzerine alarak karamsarlık yerine ümit, perişanlık yerine düzen, tereddüt yerine azim ve iman koyan ve yokluktan koskoca bir varlık çıkaran Meclisimizin yiğit ve kahraman ordularının başında, bir asker sadakat ve itaatiyle emirlerinizi yerine getirmiş olduğumdan dolayı bir insan kalbinin nadiren duyabileceği bir memnuniyet içindeyim. Kalbim bu sevinçle dolu olarak, pek aziz ve muhterem arkadaşlarımı, bütün dünyaya karşı temsil ettikleri hürriyet ve bağımsızlık fikrinin zaferinden dolayı tebrik ediyorum. 1922 (Atatürk’ün S.D. I, s. 240)

Ordularımız, asıl kuvvetleri ve bütün harp gereçleri ile dört yüz kilometreyi on gün içinde aşmış geçtiler. Diyebilirim ki, süvari tümenlerimizle piyade birliklerimiz düşmanı ezip İzmir’e yürümekte birbirleriyle yarış etmişlerdir. İzmir rıhtımında süvarilerimizin kılıçları denizde resim gibi şekillenirken, piyadelerimiz Kadifekale’de Türk bayrağını semaya yükselttiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının, harp tarihine verdiği son harekât örneğinin kıymeti, bu harekât bütün safhalarıyla tetkik edildikten sonra ve belki bugün değil, yarın anlaşılacaktır. Büyük orduların yürüyüş birimi yanlış hatırlamıyorsak, günde 20-25 kilometredir. Bundan dolayı, askerlerimize İzmir’e kavuşmak için her gün bu mesafeyi aşmış geçirten kuvvet kaynağının, ne yüce bir vatan aşkı olduğunu anlamak güç değildir. 1922 (Atatürk’ün S.D.III, s.39)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun Sakarya’da kazanmış olduğu meydan muharebesi pek büyük bir meydan muharebesidir. Harp tarihinde benzeri belki olmayan bir meydan muharebesidir. Büyük meydan muharebelerinden biri olan Mukden Meydan Muharebesi dahi yirmi bir gün devam etmemiştir. 1921 (Atatürk’ün S.D. I, S.177)

Bir insan topluluğunun müşterek ve umumî hisleri ve fikirleri vardır. İnsan topluluklarının kıymetleri, medeniyet dereceleri, arzu ve temayülleri ancak bu umumî his ve fikirlerin ortaya çıkma ve belirtilme derecesiyle anlaşılır. Bir insan topluluğunu sevk ve idare eden insanlar için, insan topluluklarının talihi üzerinde hüküm vermek mevkiinde bulunan dostlar veya düşmanlar için milyar, bu insan topluluğunun efkâr-ı umumîyesinden anlaşılabilir kabiliyet ve kıymettir. Binaenaleyh milletler, ekâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini tanımak ise hayatın gereklerinin tanzimi için şüphesiz lâzımdır. Bu hususta ise mevcut vasıtaların birincisi ve en mühimi basındır. Önem ve yüceliği cihan medeniyetinde açıkça kendisi gösteren basına, hükümetimizin birinci derecede önem vermesi; bu hususta sarf edeceği mesaiyi, millete ifa ile mükellef olduğu hayırlı hizmetlerin baş tarafına koyması yüksek Meclisin kesinlikle isteyeceği hususlardandır. (1 Mart 1922)

Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir. Türk milleti, mukadderatını Büyük Millet Meclisi'nin kifayetsiz ve vatanperver eline bıraktığı günden itibaren karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve ümitleri boğan felâketlerden milletin gözlerini kamaştıran güneşler ve zaferler çıkarmıştır. 1927 (Atatürk'ün S.D.I, s.340-341)

Her şey, Ankara Millî Meclisi'nin elindedir. Bu Meclis'in gayesi, millî sınırlar içinde millî bağımsızlığı temindir. Türk milleti, bir müstakil mevcudiyet dairesinde hukukunun onaylanmasından başka bir şey istememektedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.V, s.82)

İzmir'de, halkla yaptığı bir toplantıda söylemiştir: Efendiler, ben şimdi burada hazırlanmış bir nutuk verecek değilim. Maksadım halkla, kardeşçe sohbet yapmaktır. Bu dakikadaki muhababınız, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi ve Başkumandan değildir; sade bir milletvekili ve sizi çok seven bir hemşeriniz Mustafa Kemal'dir. Bu sebeple benden neler öğrenmek istiyorsanız, serbest olarak sormanızı rica ederim. 1923 (Atatürk'ün S.D., II, s. 84)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, bir halk hükûmetidir. Memleket menfaatlerine ait hususlarda millet fertleriyle hükûmet arasında vazife itibarıyla iştirak vardır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B., IV, s 421)

Osmanlı Devleti, yazık ki ölmüştür; Babîâli Hükûmeti, yazık ki ölmüştür. Affedersiniz, hata ettim! Yazık ki demeyecektim, iftihara değer ki ölmüştür. Çünkü, onlar ölmeseydi milleti öldüreceklerdi. Sonra, devamlı olarak hakaret ve tecavüze maruz bırakılan meclis-i mebusanlar da ölmüştür. Onun yerini meclis-i mebusan değil, Türkiye Büyük Millet Meclisi almıştır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 88)

“Halkçılık teşkilâtı en ufak daireye kadar yaygınlaştırıldığı takdirde sonucun daha büyük ve verimli olacağına şüphe yoktur. Memleket ve milletin içinde bulunduğu zorlukları ve harp halini de düşünürsek meclisin çalışmalarının sonucu ve oradaki başarısını takdir etmemek mümkün değildir.” 1922, Vakit Başyazarı Ahmet Emin ile Görüşme.

Benim istediğim sadece memleket işlerinin Büyük Millet Meclisinde açıkça münakaşa edilmesidir. Büyük Millet Meclisinde Türk milletinin gözü önünde açıkça konuşulamayacak hiçbir iş yoktur. 1930 (Asım Us, G.D.D., S. 132)

Devlet reisliğinden bahsetmeksizin, onun vazifesini fiilen Meclis reisine gördürüyorduk. Fiiliyatta, Meclisin reisi, ikinci reis idi. Hükûmet vardı. Fakat “Büyük Millet Meclisi”ni taşırdı. Kabine sistemine geçmekten kaçınıyorduk; çünkü hemencecik saltanatçılar, padişahın yetkisini kullanma lüzumunu

ortaya atacaktı. İşte, geçiş devresinin bu mücadele safhalarında, bizim kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz, aracı şekli, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti sistemini, haklı olarak eksik bulan, meşrutiyet şeklinin açıkça ifadesini temine çalışan mualliflerimiz, bize itiraz ediyorlar, diyorlardı ki, bu yapmak istediğiniz hükûmet şekli neye, hangi idareye benzer? Maksat ve hedefimizi söylemek için yöneltilen bu nevi suallere, bizde, zamanın gereğine göre cevaplar vererek saltanatçıları susturmak zaruretinde idik. 1927 (Nutuk II, S. 838 – 839)

Fransız Büyükelçisi'ne bir sohbet esnasında söylemiştir: Ben toprak büyütme dileklisi değilim; barış bozma alışkanlığım yoktur; ancak antlaşmaya dayanan hakkımızın isteyicisiyim. Onu almasam, edemem. Büyük Meclis'in kürsüsünden milletime söz verdim: Hatay'ı alacağım! Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getirmezsem onun huzuruna çıkamam, yerimde kalamam. Ben şimdiye kadar yenilmedim, yenilemem; yenilsem bir dakika yaşayamam. Bunu bilerek ve sözümü mutlaka yerine getireceğimi düşünerek benim dostluğumu lütfen bildirin ve doğrulayınız, Ekselâns Ambasadör... 1937 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk T. ve D.K.H., s. 5-6)

Bu, benim şahsî meselemdir. Durumu Büyükelçi'ye, daha başlangıçta açıkça ifade ettim. Dünyanın bu durumunda böyle bir meselenin, Türkiye ile Fransa arasında silâhlı bir anlaşmazlığa sürüklenmesi kesinlikle mümkün değildir. Fakat ben, bunu da hesaba kattım ve kararımı vermiş bulunuyorum. Şayet ufukta, bu yolda binde bir ihtimal belirirse, Türkiye Cumhurbaşkanlığı'ndan ve hattâ Büyük Millet Meclisi üyeliğinden çekileceğim ve bir fert olarak bana katılacak birkaç arkadaşla beraber Hatay'a gireceğim. Oradakilerle elele verip mücadeleye devam edeceğim. 1937 (Hazan Rıza Soyak, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1949)

“Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa'da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa'nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa'nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi'nin vazifelerinden bahseder. Madde'nin başında, Meclis'in ilk vazifesi olmak üzere “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi'nin, adı geçen maddede, “kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer” sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer' demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyusamaz. Bu böyle olunca, “şerit hükümleri” tabiriyle kastolunan mâna ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa'yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, “şeriat hükümleri” tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mâna tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa'nın ikinci maddesinin başında.. “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa'ya geçmeden çok evvel, İzmit'te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: “Yeni hükûmetin dini olacak mı?” İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adilâne ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde

tebaası ve ecnebler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükümet, fikir ve vicdan hürriyetine riayete mecburdur. Hükümetin bu tabii sıfatının, şüpheli mâna verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Büyük Millet Meclisi, hilâfeti kaldırdığı zaman, Antalya Mebusu, din âlimlerinden Rasih Efendi, Hilâliahmer namına, Hindistan'da bulunan bir heyetin riyasetinde idi. Rasih Efendi, Mısır'a uğrayarak Ankara'ya döndü. Benden mülâkat isteyerek şu beyanatta bulundu : "Seyahat ettiği memleketlerde, Müslümanlar, benim halife olmamı istiyormuş. Salâhiyet sahibi İslâm heyetleri, Rasih Efendi'yi, bana hu hususu bildirmek için vekil etmiş..." Rasih Efendi'ye verdiğim cevapta, İslâmların bana olan yakınlık ve sevgilerine teşekkür ettikten sonra, dedim ki: "Zat-ı âliniz din âlimlerindensiniz! Halifenin devlet reisi demek olduğunu bilirsiniz. Başlarında, kralları, imparatorları bulunan tebaanın, bana ulaştırdığınız arzu ve tekliflerini, ben nasıl kabul edebilirim. Kabul ettim desem, buna o tebaanın, fertleri razı olur mu? Halifenin emir ve yasağı yapılıdır. Beni halife yapmak isteyenler, emirlerimi yerine getirmeye muktedir midirler? Bu sebeple mevzuu, anlamı olmayan, kuruntuya dayanan bir sıfatı takınmak gülünç olmaz mı?" 1924 (Nutuk II, s. 850-851)

Efendiler! insanlar kuvvet kullanmaya ve özellikle başkalarının kuvvetini kullanmaya doğuştan mütemayil oldukça, bu kaideyi çok kıskanç olarak muhafaza etmekte direnmelisiniz. Şimdiye kadar bu milletin meclisinin devam edememesi, bu "Gerektiğinde Meclis'in feshi" kaydının bu yapraklarda, bu kitaplarda ve bu dünyada mevcudiyetinden doğmuştur. Bu yetkiyi istediğiniz heyete veriniz, mutlaka suiistimal eder. Padişahlar, işte bu noktaya dayanarak, milletimizin meclislerini hor göre göre kovmuşlardır. Bu sebeple böyle bir kayıt ve şartın, Anayasa'da hiçbir vakit de yeri olmayacaktır. 1921 (Devre: I, İçtima: 2, Toplantı: 120, T.B.M.M. Zabıt Cerideleri, 1958)

Cihan tarihinde bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman Devleti tesis eden ve bunlarını hepsini hadiselerle tecrübe eyleyen Türk milleti, bu defa doğrudan doğruya kendi nam ve sıfatında bir devlet tesis ederek, bütün felâketlerin karşısında, doğuştan taşıdığı kabiliyet ve kudretle yerini aldı. Millet, mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve millî saltanat ve egemenliğini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden meydana gelen bir yüce mecliste temsil etti. İşte o Meclis, Yüce Meclisinizdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir ve bu egemenlik makamının hükümetine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti derler. Bundan başka bir saltanat makamı, bundan başka bir hükümet heyeti yoktur ve olamaz. 1922 (Nutuk III, s. 1250)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, millîdir; tamamiyle maddîdir; gerçekçidir. Kuruntuya dayanan ülküler arkasında, o ülkelere erişmek için değil, fakat ulaşmak hulyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en nihayet kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükümettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının dayanağı şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik. Birinci dayanağının ifadesi "Misak-ı Millî"dir. İkinci ve hayati olan dayanağının ifadesi "Anayasa"dır. Millet, Misak-ı Millî'nin anlamını seçkin evlâtlarından teşkil ettiği kahraman ordularıyla eser olarak elde etmiştir. Anayasa'nın asıl ruhu ise, bu kanunun kitaplara geçmesinden evvel milletin kafasında ve vicdanında yoğunlaşmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu Meclis'e verdiği temel vazife ile ve senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde bütün dünyaya göstermesiyle gerçekleşmiştir. Ocak 1921 (Atatürk'ün S.D. II, s. 58)

Her halde millet hükümetin bekçisi olmak gerekir. Çünkü, hükümetin yaptığı işler olumsuz olup da millet itiraz etmez ve düşürmezse bütün kusur ve kabahatlara katılmış demektir. (Aralık 1920, S.D. II)

Efendiler! Millet bizi buraya gönderdi. Fakat, ömrümüzün sonuna kadar biz burada ve bu milletin idaresini ve egemenliğini, miras kalmış mal gibi temsil etmek için toplanmış değiliz ve sizi toplamak ve dağıtmak kudretine hiç kimse sahip değildir. Millet bilmelidir ki, bir günde vekillerini toplar ve gönderir. Burayı, hiçbir kimsenin kayıt ve şarta bağlamaya hak ve salâhiyeti yoktur ve olmamalıdır. 1921 (Devre: I, İçtima: 2, Toplantı: 120, T.B.M.M. Zabıt Cerideleri, 1958)

Büyük Millet Meclisi Türk milletinin asırlar süren aramalarının özeti ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir.

Türk milleti mukadderatını Büyük Millet Meclisinin kifayetli ve vatanperver eline tevdi ettiği günden itibaren karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve ümitle istikbale yönelmiştir.

Düşmana taarruz için, verilmiş olan kesin kararımızı uygulamaya başlamadan evvel hazırlama ve tamamlamaya mecbur bulunduğumuz harp vasıtalarının ne olduğunu söyleyeyim: Tam üç vasitanın hazırlığının kâfi derecede olduğunu görmek lüzumunu hissediyorum. Onlardan birincisi ve en mühimi ve temel olanı, doğrudan doğruya milletin kendisidir. Milletin, hayat ve bağımsızlığı için kalbinde... vicdanında beliren, gelişen arzu ve emellerin sağlamlığıdır. Millet bu içten gelen arzusunu ne kadar kuvvetli gösterirse, bu arzu ve emelinin gerçekleşmesi için ne kadar çok kararlı ve imanlı olursa, düşmanlara karşı muvaffakiyet için o kadar kuvvetli bir vasıtaya sahip olduğumuza inanırım. İkinci vasıta, milleti temsil eden Meclis'in millî arzuyu belirtmede ve bunun gereklerini inanarak uygulamada göstereceği kararlılık ve yiğitliktir. Meclis, ne kadar çok beraberlik ve birlik halinde millî arzuyu belirtirse, düşmana karşı o kadar kuvvetli üstünlük vasıtasına sahip oluruz. Üçüncü vasıta, milletin silâhlı evlâtlarından ibaret olup düşman karşısında toplanmış bulunan ordumuzdur. Bu üç nevi vasıta veya kuvvetin düşmana karşı kurduğu cepheler, iki nitelikte düşünülebilir. Kolay anlaşılacak için şöyle diyeyim: iç cephe, dış cephe... Asıl olan iç cephe. Bu cephe bütün memleketin, bütün milletin meydana getirdiği cephe. Dış cephe, doğrudan doğruya ordunun düşman karşısındaki silâhlı cephesidir. Bu cephe sarsılabilir, değişebilir, mağlûp olabilir; fakat bu hâl, hiçbir vakit bir memleketi, bir milleti mahvedemez. Mühim olan, memleketi temelinden yıkan, milleti esir ettiren, iç cephenin çökmesidir. Bu gerçeği bizden daha çok bilen düşmanlar, bu cephemizi yıkmak için asırlarca çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Bugüne kadar muvaffak da olmuşlardır. Gerçekten "kaleyi içinden almak", dışından zorlamaktan çok kolaydır. Bu maksatla şahıslarımıza kadar temasa gelebilen bozguncu mikropların, vasıtaların varlığını iddia etmek uygundur. Meclis'in zihniyeti, çalışması, vaziyeti, düşmana ümit verici olmadıkça iç ve dış cephelerimizin yerinden oynamasına imkân ve ihtimal yoktur. Meclis'te, bir veya birkaç üyenin karamsarlık aşılardan bile aleyhimize istifade çareleri aranılmakta olduğuna şüphe edilmemelidir. Dışişleri Bakanlığı'nın dosyaları buna dair vesikalarla doludur. Kesin şekilde söylüyorum ki, istemeyerek olsa dahi düşmanlara ümit verecek en küçük belirtiler oldukça millî davanın sonuçlanması tehlikeye düşer. 1922 (Nutuk II, s. 638 – 639)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu, istilâlar yapmak veya saltanatlar kurmak için şunun, bunun elinde ihtiras aleti olmaktan münezzehtir. İnsanca ve müstakil yaşamaktan başka gayesi olmayan milletin aynı ideale bağlı ve yalnız onun emrine tabi ve sadık öz evlâtlarından mürekkep muhterem ve kuvvetli bir heyettir.

Atatürk'ün Dini Siyasete Alet Edenler ile Mücadele Edilmesi Gerektiğine İlişkin Sözleri; "Adî ve alçak hilelerle hükümdarlık yapan halifeler ve onlara dini âlet yapmaya tenezzül eden sahte ve imansız bilginler, tarihte daima rezil olmuşlar, rezil edilmişler ve daima cezalarını görmüşlerdir. Dini kendi tutkularına âlet yapan hükümdarlar ve onlara yol gösteren hoca isimli hainler, hep bu sonuca

sürüklenmişlerdir. Böyle yapan halife ve din bilginlerinin arzularına kavuşamadıklarını, tarih bize sayısız örneklerle açıklamakta ve kanıtlamaktadır. Artık bu milletin ne öyle hükümdarlar, ne öyle bilginler görmeye katlanması olasılığı yoktur. Artık kimse, öyle hoca kılıklı sahte bilginlerin yalan dolanına önem verecek değildir. En bilgisiz olanlar bile o gibi adamların niteliğini gerektiği gibi anlamaktadır. Fakat bu konuda tam bir güven sahibi olmamız için bu uyanıklığı, bu dikkati, onlara karşı bu nefreti, gerçek kurtuluş anına kadar bütün kuvvetiyle, hatta artan bir kararlılıkla korumalı ve sürdürmeliyiz. Eğer onlara karşı, benim kişiliğimden bir şey anlamak isterseniz, derim ki, ben kendim onların düşmanıyım. Onların olumsuz yönde atacakları bir adım, yalnız benim kişisel imanıma değil, yalnız benim amacıma değil, o adım benim milletin yaşamıyla ilgili, o adım milletin yaşamına karşı bir kötü niyet, o adım milletin kalbine yöneltilmiş zehirli bir hançerdir. Benim ve benimle aynı fikirde arkadaşlarımla yapacağı şey, kesinlikle ve kesinlikle o adımı atanı tepelemektir. Şüphe yok ki, millet birçok özveri, birçok kan pahasına, en sonunda elde ettiği vazgeçilmez ilkesine kimseyi saldırtmayacaktır. Bugünkü hükümetin, meclisin, yasaların, Anayasa'nın nitelik ve sebebi hep bundan ibarettir. Sizlere bunun da üstünde bir söz söyleyeyim. Sayalım ki, eğer bunu temin edecek yasalar olmasa, bunu temin edecek meclis olmasa, öyle olumsuz adım atanlar karşısında herkes çekilse ve ben kendi başıma yalnız kalsam, yine tepeler ve yine öldürürüm.” 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 146)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindir. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki “Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur”. Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96)

Sultanlarla, halifelerle idare olunmuş ve olunan memleketlerde vatan için, millet için en büyük tehlike, sultanların ve halifelerin düşmanlar tarafından satın alınmalarıdır. Bu ekseriya kolaylıkla sağlanagelmıştır. Meclislerle idare olunan memleketlerde de, en öldürücü taraf, bazı mebusların yabancılar ad ve hesabına çalınmış ve satın alınmış olmalarıdır. Millet Meclislerine kadar dahil olmak yolunu bulabilen vatansızlara tesadüf etmenin uzak bir ihtimal olmayacağına, tarihin bu konudaki misalleriyle karar vermek zarurîdir. Bunun için millet, vekillerini seçerken, çok dikkatli ve kısıncık olmalıdır. Milletin hatadan korunması için tek güvenilir çare, düşünce ve hareketleriyle milletin itimadını kazanmış siyasî bir partinin seçimde millete rehberlik etmesidir. Genellikle millet fertlerinin, adaylıklarını ortaya atan her şahıs hakkında karar vermeye yarayacak güvenilir bilgi ve isabetli görüşe malik bulunacağını kabul etmek, teorik olarak tasarlanırsa bile, bunun tamamen doğru olmadığı, tecrübelerin tecrübeleriyle inkâr edilmez bir gerçek olmuştur. 1927 (Nutuk II, s. 501-502)

Bağımsız seçilmiş milletvekillerinin tenkitlerinden şikâyet edilmesi üzerine söyledikleri: Elbette konuşacaklar, elbette tenkit edecekler! Biz, bu arkadaşların Meclis'e girmelerini neden teşvik ve arzu ettik, bir oyun olsun diye mi? Hayır efendim; bilâkis biz onları gayet ciddî bir düşünce ile, işlerimiz hakkındaki fikir ve kanaatlerini açıkça söylesinler, yaptıklarımızı tenkit etsinler, yani yeri boş kalan muhalefetin, bir dereceye kadar olsun, vazifesini görsünler diye Meclis'e getirdik, öyle değil mi? O halde niçin sinirleniyorsunuz, neden şikâyet ediyorsunuz? Yoksa kendinizden emin değil misiniz; yaptıklarınızda savunamayacağınız noktalar mı var? Şunu açıkça söyleyeyim ki, benim kesinlikle böyle bir endişem yoktur, bütün yaptıklarımı her zaman, her yerde savunabilirim. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 60)

Saltanat devrinden Cumhuriyet devrine geçebilmek için, herkesin bildiği gibi, bir geçiş devresi yaşadık. Bu devirde, iki fikir ve görüş, birbiriyle mütemadiyen mücadele etti. O fikirlerden biri saltanat devrinin devam ettirilmesi idi. Bu fikrin taraftarları belli idi. Diğer fikir, saltanat idaresine son vererek cumhuriyet idaresi kurmaktı. Bu bizim fikrimizdi. Biz, fikrimizi açık söylemekte mahzur görüyorduk. Ancak görüşümüzün uygulanma kabiliyetini saklı tutup münasip zamanında tatbik edebilmek için, saltanat taraftarlarının fikirlerini tatbik sahasından uzaklaştırmak mecburiyetinde idik. Yeni kanunlar yapıldıkça, bilhassa Anayasa yapılırken, saltanat taraftarları padişah ve halifenin hak ve yetkilerinin belirtilmesinde ısrar ederlerdi. Biz, bunun zamanı gelmediğini veya lüzum olmadığını bildirerek o ciheti söylemeden geçmekte fayda görüyorduk. Devlet idaresini, cumhuriyetten bahsetmeksizin, millî egemenlik esasları dairesinde, her an cumhuriyete doğru yürüyen biçimde şekillendirmeye çalışıyorduk. Büyük Millet Meclisi'nden daha büyük makam olmadığını aşılama ısrar ederek, saltanat ve hilâfet makamları olmaksızın, devleti idare etmek mümkün olduğunu ispat etmek lüzumlu idi. Devlet Başkanlığı'ndan bahsetmeksizin, onun vazifesini fiilen Meclis Başkanı'na gördürüyorduk. Filiyatta, Meclis'in Başkanı, İkinci Başkan idi. Hükûmet vardı; fakat "Büyük Millet Meclisi Hükûmeti" unvanını taşırdı. Kabine sistemine geçmekten kaçınıyorduk; çünkü hemencecik saltanatçılar, padişahın yetkisini kullanma lüzumunu ortaya atacaktardı. İşte, geçiş devresinin bu mücadele safhalarında, bizim kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz aracı şekli, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti sistemini, haklı olarak eksik bulan, meşrutiyet şeklinin açıkça ifadesini temine çalışan muhaliflerimiz, bize itiraz ediyorlar, diyorlardı ki, "Bu yapmak istediğiniz hükûmet şekli neye, hangi idareye benzer?" Maksat ve hedefimizi söyletmek için yöneltilen bu nevi suallere, biz de, zamanın gereğine göre cevaplar vererek saltanatçıları susturmak zaruretinde idik. 1927 (Nutuk II, s. 838-839)

İçinizde memleketi ve milleti en çok seven, aklına, anlayışına, vicdanına en çok güvendiğiniz insanları seçiniz. Ancak bu sayede Meclis sizin arzularınızı yapmaya, lâıyk olduğunuz refahı temin kudretine malik olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 124)

Milletvekili olarak vazife ve mesuliyet mevkiinde beraber çalışacağımız arkadaşlarımızın, geçen tecrübelerden de istifade ederek vazifelerini iyi yapacaklarını ve bilhassa milletvekilliğinin, her düşünceden önce bir millet vekâleti olduğunu ve bunun resmî ve hususî hayatta dahi birçok mânevî ve sağduyuyu gerektirici külfetleri bulunduğunu gözden uzak düşürmeyeceklerini kuvvetle ümit ederim. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 532)

Vatandaşın en büyük vazifesi, aynı zamanda en mukaddes hakkı, seçme hakkıdır. Devlet binasının temeli olan, Büyük Millet Meclisi halinde toplanan milletvekillerini, vatandaşlar seçer ve bu suretle devlet kurmakta yetkili olduğu irade ve egemenliğin sahibi olduğunu gösterir. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 16)

Serbest Cumhuriyet Partisi denemesine hazırlık günlerinde söylemiştir: Tek partili bir mecliste, özellikle o parti, hadise ve vak'aların ululaştırdığı bir başkanın kurduğu teşekkül olunca, o teşekküle dayanan hükümeti mesuliyet esasına dayanan ciddî bir denetleme imkânsız olur. Ben inkılâp yapmışım, bir devlet kurmuşum. Hadiseler ismimi, şahsımı, kanunlarla, Meclis'le, olaylarla karıştırmış. Millet in itimadı var. Böylece devam edip gidiyor. Fakat bu doğru bir gidiş değildir. Benden sonrası ne olacak? Samimî bir denetleme kurulmadıkça hükümet de ve iş başında bulunanlar da bilinçaltılarında saklı, gizli ve hususî emel ve heveslerini, devletin gerçek ihtiyaçlarından ayıramazlar. Hükümetî ve hükümet adamlarını hatadan ve bu hatalar yüzünden devleti zararlardan korumak için bir muhalif partiye ihtiyaç açıktır. Başladığımız inkılâbı tamamlayalım. En büyük emelim, Devlet Başkanlığı'ndan çekilip partinin başına geçmek ve orada milletin selâmet ve yükselmesi namına fikir ve ilke mücadelesi yapmaktır. 1930 (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi 2.11.1970)

Hükümeti ve Meclis'i dikkatli bulunduran, tenkit hürriyetidir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 481)

Serbest Cumhuriyet Partisi Lideri Fethi Okyar'a verdiği cevaptan : Büyük Millet Meclisi'nde ve millet karşısında ulus işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü büyük Meclis'te aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini, cumhuriyetin esaslarından sayarım. 1930 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 544)

Mutluluk ve güvenliğin bütün gereklerini, Büyük Millet Meclisi kanunlarının itibar ve yürürlüğünde görmek, anlayışımızın esas noktasıdır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 536)

Memleketin mukadderatında yegâne salâhiyet ve kudret sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış güvenliği ve dokunulmazlığı için en büyük teminattır. Büyük millî dertler, şimdiye kadar ancak Büyük Millet Meclisi'nde şifa buldu. Gelecekte de yalnız orada kesin tedbirlerini bulabilecektir. Türk milletinin sevgi ve bağlılığı daima Büyük Millet Meclisi'ne yöneldi ve daima oraya yönelecektir. 1930 (Atatürk'ün S.D. I, s. 352)

Her şeyden evvel şurası bilinmek lâzımdır ki Büyük Millet Meclisi Hükümeti, kapitülasyonların bırakılmasını asla kabul etmeyecektir. Şayet yabancı uyruklar, eskiden olduğu gibi bundan sonra da kapitülasyonlardan istifade etmeyi düşünüyorlarsa aldanıyorlar. Kapitülasyonlar bizim için mevcut değildir ve aslâ mevcut olmayacaktır. Türkiye'nin bağımsızlığı her sahada tamamen ve toptan tasdik olunmak şartıyla kapılarımız bütün yabancılara genişçe açık kalacaktır. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 49)

Efendiler! Geçen yıl (1923) boyunca bütün ülkeyi kapsayan bir sağlık örgütüne başlanılmıştır. Zamanımıza dek genel sağlığın uğradığı savsaklamanın derecesi; Savaşım yoluna girildikçe, daha belirgin ortaya çıkmaktadır. Önümüzdeki yıl bile tüm sağlık savaşımı için özellikle önlem almak gereklidir. Özellikle sıtmaya karşı, başlı başına bir savaşım devresine girilmesi Yüce Meclis'in göz önünde bulunduracağı önceliklerden sayılsa yeri vardır. (2. Dönem 2. Toplanma Yılıni Açarken, 1.11.1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 352)

Sağlık etkinlikleri ve savaşımından aldığımız sonuçlar olumlu ve hoşnutluk vericidir. Sağlık ve Sosyal İşlerinin değişik şubelerine ilişkin ve Meclis'in gündeminde bulunan, yasa tasarılarının onayı, sağlık ve

sosyal işler örgütümüzde yeni gelişme sağlayacaktır. (2. Dönem 3. Toplanma Yılı Açışı, 1 Kasım 1925, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 365)

Meclis'in ve o Meclis'te beliren milletin kesin iradesi, hareket tarzının mihrakını teşkil edecektir. Hiçbir sebep ve suretle değişmesine imkân olmayan bu kesin irade, mutlaka düşman ordusunu imha etmek ve bütün Yunanistan'ın silâhlı kuvvetinden meydana gelen bu orduyu anayurdumuzun mukaddes ocağında boğarak kurtuluş ve bağımsızlığa kavuşmaktır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 393)

Karşımızdaki düşmanlık ve büyük kötülük dünyasına karşı seslenmeli ve cevap vermelidir. Milletin en yetkili ağı ancak millet olabilir. Bir kez meclis açılsın, olacak şey değil ya olayların etkisiyle Ankara'yı bırakmak zorunda bile kalsak, yerimizi değiştireceğimiz her yöreden daha büyük bir yetki ve güçle bağırabiliriz. Milletimizin kurtuluşunu ve geleceğini vatanımızın son kaya parçası üzerinde dahi savunacağız ve kesinlikle başarılı olacağız. (Mart 1920, Y.N.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu; insanca, bağımsız yaşamaktan başka amacı olmayan milletiyle aynı ülküyü paylaşan ve sadece milletin emrinde olan öz evlatlarından oluşan saygıdeğer ve kuvvetli bir topluluktur. (1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 261)

Basın hürriyetinin mahzurlarının giderilmesinin yine basın hürriyetiyle mümkün olduğuna dair bu Büyük Meclis'in yol gösterme ve düzenleme sahasında güzel karşılanan esaslar, eğer cumhuriyetin ruhu olan faziletten mahrum kendini bilmezlere, basının sinesinde haydutluk fırsatını verirse, eğer halkı aldatan ve doğru yoldan çıkaranların fikriyat sahasındaki uğursuz tesirleri, tarlasında çalışan suçsuz vatandaşların kanlarını akıtmasına, yuvalarının dağılmasına sebep olursa ve eğer en nihayet haydutluğun en kötüsünü göze alan bu gibi kimseler, kanunların özel müsaadelerinden istifade imkânını bulurlarsa Büyük Millet Meclisi'nin eğitici ve ezici kudretinin müdahale ve uyarması elbette gerekli olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 325-326)

Türkiye'nin gerçek sahibi efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete müstehak (en çok lâıyk) olan köylüdür.. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisadi siyasi aslı gayeyi gözetir. (1 Mart 1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 240)

23 Nisan, Türkiye millî tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır. Bütün bir düşmanlık cihanına karşı ayağa kalkan Türkiye halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni meydana getirmek hususunda gösterdiği harikayı ifade eder. 1922 (Atatürk'ün S.D.V, s. 96)

Bugün maziden kuvvetliyiz. Bugün maziye nispetle daha büyük bir kabiliyet ve yaşama kudretine malikiz. Bu üstünlüğü yapan nedir? Bunun gerçek sebepleri iki kuralın anlamında saklıdır. Bu kurallardan birisi Misak-ı Millî, ikincisi egemenliği kayıtsız şartsız milletin elinde tutan Anayasamızdır. Zorlayıcı hâdiselerin sevk ve tesiri altında toplanan yüksek Meclisiniz, bu devlet ve milletin şekil ve niteliğini en kesin bir tarzda tespit etmiş ve Anayasa ile onun kesin hükümlerini gerçekleştirip pekiştiren 1 Kasım 1922* kararını oybirliğiyle kabul ederek yeni Türkiye Devletinin esaslarını ortaya koymuştur. Misak-ı Millî ismi altında tanıyarak gerçekleşmesi uğrunda bütün milletin ömrünü tüketmeyi göze aldığı kurtuluş beratımızın kudret, kuvvet ve niteliği ne ise, 1 Kasım kararının da kıymet ve ehemmiyeti odur. Misak-ı Millî vatanın dış düşman karşısındaki vaziyet ve yerini tespit eden bir kural olduğu gibi, 1 Kasım 1922 kararı da, asırlardan beri cahillik ve şaşkınlığın koruyucusu,

düşkünlük ve uğursuzluğun babası bulunan ve milletimiz için dahilî ve daimî bir düşman olan ferdî saltanata ve onun temsil ettiği uğursuz bir idare şekline yönelmiş bir mukaddes silâhtır. Asırlarca ve asırlarca müddet mert ve kahraman bir azme belirti sahası olmuş bir vatani düşmana teslim etmek cüretini gösterenler, o cüreti ancak o idarenin ruhunda, şeklinde ve mahiyetinde bulmuşlardı. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s.296-297)

“Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir” dediğimiz zaman, bunu herkes anlar. Hükûmetle resmî muamelelerde, Türk dilinin geçerli olması lüzumunu herkes tabîî bulur. Fakat, “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesi aynı suretle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Bu şüphesiz açıklama ve yoruma muhtaçtır. Efendiler, gazeteci muhababımın sualine, hükûmetin dini olamaz! diyemedim; aksini söyledim. “Vardır Efendim; İslâm dinidir” dedim. Fakat hemen arkasından “İslâm dini fikir hürriyetine sahiptir” cümlesiyle cevabımı açıklama ve yorumlama lüzumunu hissettim. Demek istedim ki, hükûmet, fikir ve vicdana riayetle kayıtlı ve görevli olur. Muhababım, verdiğim cevabı, şüphesiz, mâkul bulmadı ve sualini şu tarzda tekrar etti: “Yani hükûmet bir dine bağlı olacak mı?” “Olacak mı, olmayacak mı bilmem!” dedim. Meseleyi kapatmak istedim. Fakat, mümkün olmadı. O halde, denildi; herhangi bir mesele hakkında itikadım ve düşüncelerim dairesinde bir fikir ortaya atmaktan hükûmet beni menedecek veya cezalandıracaktır. Halbuki herkes, kendi vicdanını susturmaya imkân görecekti mi?

O zaman, iki şey düşündüm. Biri: Yeni Türkiye Devleti'nde her ergin kişi dinini seçmekte serbest olmayacak mıdır? Diğeri: Hoca Şükrü Efendi'nin : “Bazı din âlimi arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi şeriat kitaplarında mevcut belli ve değişmez İslâmî hükümleri yayımlayarak... yanıtıldığı maalesef görülen efkâr-ı İslâmiyeyi aydınlatmayı gerekli bir vazife saydık” girişini takiben ifade edilen “İslâm Hilâfeti, din emrini koruyup yaymakta Peygamberliğin yerini almaktır; şeriat hükümleri koymak hususunda Resulü Ekrem Efendimiz'in vekilidir.”

Oysa ki, Hoca'nın sözlerini tatbiki kalkışmak, millî egemenliği, vicdan hürriyetini kaldırmaya çalışmaktı. Bundan başka Hoca'nın malûmat hazinesi, Yezitler zamanında yazdırılmış ve istibdat idaresine mahsus formülleri kapsamıyor muydu? O halde kavramı ve anlamı, artık herkesçe tamamen anlaşılmiş olan devlet ve hükûmet tabirlerini ve millet meclisleri vazifelerini, din ve şeriat kisvelerine bürüyerek kim ve ne için aldatılacaktır? Hakikat bundan ibaret olmakla beraber, o gün İzmit'te, basın mensuplarıyla bu konu üzerinde, daha fazla karşılıklı konuşma gerekli görülmedi.

Cumhuriyetin ilânından sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükûmet tabirinden dinsizlik mânası çıkarmaya eğilimli ve vesileci olanlara fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini mânasız kılan bir tabirin girişine müsamaha olunmuştur. Kanunun, gerek 2. ve gerek 26. maddelerinde, gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve Cumhuriyet idaremizin çağdaş karakteriyle uyuşmayan tabirler, inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için sakınca görmediği tavizlerdir. Millet, Anayasamızdan, bu fazlalıkları ilk münasip zamanda kaldırmalıdır. 1927 (Nutuk II, s. 714-717)

Biz de, uygulanamayacak fikirleri, nazarî birtakım teferruatı yaldızlayarak, bir kitap yazabilirdik; öyle yapmadık. Millet maddî ve manevî yenileşme ve gelişmesi yolunda yaptığımız işlerle, söz ve nazariyattan önce davranmayı tercih ettik. Bununla beraber, “Egemenlik millettir”, “Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin haricinde hiçbir makam, millî mukadderata hâkim olamaz”, “Bütün kanunların düzenlenmesinde, her nevi teşkilâtta, idarenin bütün teferruatında, genel eğitimde, iktisadî işlerde, millî egemenlik esasları dahilinde hareket olunacaktır”, “Saltanatın kaldırılması hakkındaki karar değişmez kuraldır” gibi bilinmesi lâzım gelen mühim noktalar ve mahkemelerin düzeltileceği ve bütün

kanunlarımızın hukuk biliminin ilerlemelerine göre yeni baştan düzenlenip tamamlanacağı, âşar usulünün değiştirileceği, millî bankaların sermayesinin artırılacağı, muhtaç olduğumuz demiryollarının yapımına, öğretim birliğine derhal girişileceği ve fiilî askerlik hizmet süresinin indirileceği, memleketin bayındır hale getirileceğine çalışılacağı vb. gibi önemli ve acele ihtiyaçlar prensiplerden hariç kalmamıştı. 1927 (Nutuk II, s. 719)

Egemenlik ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye; görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanogulları, zorla Türk milleti'nin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu musallat olmalarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk Milleti bu mütevacizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittidir. Söz konusu olan; millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmıyacak mıyız? Meselesi değildir. Mesele zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabî görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir. 1922 (Nutuk II, S. 691)

Millet tarafından, millet adına, devleti idareye yetkili kılınanlar için, gerektiği zaman, millete hesap vermek, mecburiyeti, lâubalilik ve keyfi hareketle uzlaşamaz. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları S. 415)

29 Ekim 1923'de Cumhuriyet'in kabulü ve Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine Meclis'te yaptığı konuşmadan: Son senelerde milletimizin fiilen gösterdiği kabiliyet, istidat, idrak, kendi hakkında kötü fikir besleyenlerin ne kadar gafil ve ne kadar tetkikten uzak, görünüşe düşkün insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz, haiz olduğu özelliklerini ve liyakatini, hükûmetinin yeni ismiyle, medeniyet dünyasına daha çok kolaylıkla göstermeye muvaffak olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, cihanda işgal ettiği yere lâyük olduğunu eserleriyle ispat edecektir. Daima muhterem arkadaşlarımla ellerine çok samimî ve sıkı bir surette yapışarak, onların şahıslarından kendimi bir an bile ayrı görmeyerek çalışacağım. Milletin teveccühünü daima dayanak noktası sayarak hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır. 29 Ekim 1923 (Nutuk II, s. 814-815)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır:

“Yalnız samimî bir kanaat olarak bildiğimiz bir şey vardır ki, eğer bu memleketin bir gün herhangi bir yerde bir badireye girmesi, bir muharebeye tutulması veya iştirak etmesi mukadderse, hükûmet olarak, bu hususta Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve millete, onu etrafıyla düşünerek, bilerek ve anlayarak karar vermek imkânını hazırlamak, başlıca vazife saydığımız bir iştir. Yani istemiyoruz ki, uluslararası herhangi bir hadisede bir hükûmetin veya birkaç hükûmetin girişecekleri üstlenmelerin tabî seyirleri şu veya bu tarzda birbirini gerekli sayarak, milleti mazide birçok hadiselerde olduğu gibi bir olupbitti karşısında bıraksın!

Milletlerin faaliyetlerinde, bütün hadiseleri evvelden tahmin edip bir karara bağlamak mümkün olmamıştır. Bununla beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu memleketin mukadderatında düşünerek bir karar vermesi ve ancak onun verdiği kararların uygulanabilir olduğunun içerde ve dışarda herkese anlatılmasının, bu memleketin selâmeti için esaslı bir çare olduğunu zannediyoruz. Türkiye, şu veya bu tarzda herhangi bir yere sürüklendirilmiş gibi başı başıboş bir idare manzarası göstermeyi asla kabul edemez.

Büyük devletler arasındaki mücadele, gerginlik, düşmanlık o haldedir ki, bunların arasında bulunarak bir badireye karışmak ihtimali vardır. Bu ihtimale karşı ise azamî derecede dikkatli, tedbirli ve soğukkanlı bulunarak, postu kurtarmaya çalışmak vaziyetindeyiz.” 1937 (Atatürk ve Dünya, Cevat Abbas Güler, Yeni Sabah, 10.11.1941)

Türkiye'nin gerçek sahibi efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete müstehak (en çok lâayık) olan köylüdür.. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin iktisadi siyasi aslî gayeyi gözetir. (1 Mart 1922, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 240)

TOPLUM, TOPLUMSAL, İÇTİMAİ

Yaşamak demek, çalışmak demektir. Bir toplumun bir bölümü çalışırken diğer bölümü oturursa, o toplum felce uğrar. (1923, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 89)

Milletimizin hedefi, milletimizin ideali bütün dünyada tam anlamı ile medeni bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her kavmin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medeni eserlerle uyumludur.

Medeni olmayan insanlar, medeni olanların ayakları altında kalırlar. (1925, Akhisar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 234)

“Bağımsızlık, uğruna ölmesini bilen toplumların hakkıdır.”

“Milletimizin siyasi, içtimai hayatında, milletimizin fikri terbiyesinde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır.”

Bütün dünya bilsin ki benim için bir taraflılık vardır: Cumhuriyet taraftarlığı, fikrî ve sosyal inkılâp taraftarlığı. Bu noktada, yeni Türkiye topluluğunda bir ferdi, hariç düşünmek istemiyorum. 1924 (Atatürk'ün S.D. II, S. 189)

Bir toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan oluşmaktadır. Mümkün müdür ki bir toplumun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilir? Şüpheli ilerleme adımları dediğim gibi iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve gelişme sahalarda ve yenilikte birlikte mesafe almaları lazımdır... (1925, Kastamonu) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 226-227)

Bir toplum aynı amaca bütün kadınları ve erkekleri ile beraber yürümez ise ilerlemesine teknik olarak imkan ve bilimsel olarak ihtimal yoktur. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.153)

Şimdiye kadar halkımız kendi memleketini, kendi hayatını, kendi menfaatini düşünmek için serbest bırakılmamıştır. Kendi benliği kendisine unutturularak şunun ve bunun herhangi bir keyif ve emelini elde etmekle vakit geçirmiştir. Yani toplumsal ve idarî kuruluşlarımızdaki bozukluk, bu sonuçları bize vermektedir. Bundan sonra şüpheli yok ki halk bütün benliğini duyacak ve yaşama kabiliyetini azamî derecede geliştirecektir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 31. 1. 1930)

Bizim dinimiz, en mâkul ve en tabîi bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabîi olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lâzımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal hayatında, hiç kimsenin özel bir sınıf halinde mevcudiyetini muhafazaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler, dinî emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz. Her fert dinini, din duygusunu, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır; orası da mekteptir. 1923 İzmir (Atatürk'ün S.D.II, s. 90, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 94)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindir. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur". Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96)

Ölümlerden yardım istemek, medenî bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete erdirmekten başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin, bütün genişliğiyle medeniyetin alevi karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215)

Tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphesiz yok, bütün bu sebepler, toplumsal hâdiselerde rol oynarlar. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselişleriyle, çöküşleriyle ilişkili ve ilgili olan, milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin tespit ettiği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen belirmiş bulunmaktadır. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir ekonomi meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır.

Eğitimidir ki, bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır, veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terkeder. (1925)

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir. (1922)

Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur. (İlköğretim Mecmuası, Cilt: 4, Sayı:61, 1940)

Asrî demokraside ferdî hürriyetler, hususî bir kıymet ve ehemmiyet almıştır; artık ferdî hürriyetlere devletin ve hiç kimsenin müdahalesi söz konusu değildir. Ancak, bu kadar yüksek ve kıymetli olan ferdî hürriyetin, medeni ve demokrat bir millette, neyi ifade ettiği, hürriyet kelimesinin mutlak surette, düşünülebilen mânasıyla anlaşılmaz. Söz konusu olan hürriyet toplumsal ve medeni insan hürriyetidir. Bu sebeple ferdî hürriyeti düşünürken, her ferdin ve nihayet bütün milletin müşterek menfaati ve devlet mevcudiyeti gözönünde bulundurulmak lâzımdır. Diğerinin hak ve hürriyeti ve milletin müşterek menfaati ferdî hürriyeti sınırlar.

Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması, ancak ve ancak, tam ve kesin anlamıyla millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası, millî egemenliktir. Toplumumuzda, devletimizde hürriyet sonsuzdur. Ancak, onun hududu, onu sonsuz yapan esasın korunmasıyla mevcut ve çevrilidir. Bir insan, belki kendi arzusuyla şahsî hürriyetini yok etmek ister; fakat bu teşebbüs koca bir milletin hayatına ve hürriyetine zarar verecekse, muazzam ve şerefle dolu bir millet hayatı bu yüzden sönecekse ve o milletin çocukları ve torunları bu yüzden yok olacaksa bu teşebbüsler hiçbir vakit meşru ve kabule değer olamaz. Ve hele böyle bir hareket hiçbir vakit hürriyet namına müsamaha ile telâkki edilemez. Hiç şüphe yok, devletimizin ebedî müddet yaşaması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mutluluğu için, hayatımız, namusumuz, şerefimiz, geleceğimiz için ve bütün kutsal kavramlarımız ve nihayet her şeyimiz için mutlaka en kısıncık hislerimizle, bütün uyanıklığımızla ve bütün kuvvetimizle millî egemenliğimizi muhafaza ve müdafaa edeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 298)

Gerçi asıl olan millettir. Toplumdur. Onun da umumî iradesi, Mecliste belirir; bu her yerde böyledir. Fakat, fertler de vardır. Meclis, memleket ve devlet işlerini fertlerle, şahıslarla yapmaktadır. Her devletin işlerini yöneten şahıs ve şahıslar meydandadır. Hakikati, mânasız görüşlerle inkâra yer yoktur. 1922 (Nutuk II, S. 659)

İnsanlar daima yüksek, temiz ve mukaddes hedeflere yürümelidirler. Bu hareket şeklidir ki insan olanın vicdanını, dimağını ve bütün insanî kavramını tatmin eder. Bu şekilde yürüyenler, ne kadar büyük fedakârlık yaparlarsa, yükselirler ve bu hareket şekli mutlaka açık olur. Çünkü alını açık, dimağı açık, kalb ve vicdanı açık insanlar tarafından idare olunabilen toplumlar ancak bu mânada hareketlerin izleyicisi olabilirler. Fikirlerini, duygularını ve teşebbüslerini gizli tutanlar, gizli vasıtalar uygulamaya girişenler mutlaka utanma ve sıkılmayı gerektiren, akıl ve mantığın haricinde hareket edenler olabilirler. Bu gibi işlere girişenlerin sonu er geç acıdır. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, S. 80-815)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

Milleti uzun asırlar dalgın bırakan çeşitli sebepler arasında hakikî noktayı, bir kelime ile ifade etmiş olmak için diyebilirim ki, bütün yoksulluklarımızın kesin sebebi, zihniyet meselesidir. İnsanlar ve insanlardan meydana gelen topluluklar her şeyden evvel bütün fertleriyle doğru bir zihniyete sahip olmalıdırlar. Zihniyeti zayıf, çürük, hasta olan bir toplumun bütün çalışması boşadır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 138)

Her şeyin koruyucusu, insan cemiyetidir. Bizi koruyan, refah içinde yaşatan, toplumdur. Bu sebeple topluma ehemmiyet vermek, onu kuvvetlendirmek ve yaşatmak lâzımdır. Bunun için her türlü gelişme, huzur ve güven kaynağı toplumdur. 1932 (Enver Behnan Şapolyo, Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, s. 305)

Bir toplulukta kıymet ve kuvvet, onu kuran fertlerin kendilerini kıymet ve kuvvet saymalarındadır. Ancak bu gibi fertlerden kurulmuş olan toplumlardır ki, yekpare kıymet, kudret manzarası gösterebilirler. İnsanlar, dünya yüzünde insan sıfatını aldıkları, tarihten önceki zamandan bugüne kadar, yalnız yaşayamayan ve mutlaka topluluk halinde yaşamak doğal kaderinde yaratılmış olduklarını bilmelidirler. İşte bu itibarla hepimiz söyleriz, hepimiz şerefleniriz, hepimiz bu şerefi kendimize bağlayabiliriz; fakat hakikat şudur ki her ferdi şeref ve haysiyet ve kahramanlık hiçbir ferdin değildir, bütün bu fertlerden meydana gelen toplumdur. Bu toplum içinde bilhassa şeref kademeleri yapmak hatadır. Kuvvet kademeleri yapmak; bu ise o toplumun yapabileceği şey değildir, o toplumun bilinci dışında onun doğurabileceğinde ve doğurabileceklerinde belirirse, toplum kendinden doğmuş olan bu vaziyetlere karşı yadırgamaz. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B. s. 88-90)

Milliyetin çok bariz vasıflarından biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz. (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, S. 39)

Güzel sanatlar terimini, Türkler zannediyorum pek haklı olarak 1-Musiki, 2-Resim, 3-Heykeltraşlık, 4-Edebiyat, 5-Mimarlık, 6-Rakstan oluşmuş saymışlardır. Bu dal, insan topluluklarının yüksek niteliğini belirlemede çok büyük önem taşır. Bu yüksek kıymet, yüksek incelik, maharet, ince kabiliyet ve işte bunların hepsini yapabilmek, sanatkârlığın birleşmiş ifadesidir. Bu mesele üzerinde bizim de, çocuklarımızın da esaslı olarak durmanız lâzımdır. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10.11.1941)

Beşeriyette, en müspet ilim ve en ince teknik esaslarına dayanan hayatla ve kanla karşılaşmak, kendileri için alında yazılı olan askerlik gibi yüksek bir idealist meslek dahi, kendini içinde bulunduğu topluma anlatabilmek ve bu büyük insanlık ve kahramanlık yolculuğunu hazırlayabilmek için, uyandırıcı, hedeflendirici, yürütücü ve nihayet fedakâr ve kahraman yapıcı vasıtayı, edebiyatta bulur. Bu itibarla, edebiyatın her insan cemiyeti ve bu cemiyetin hal ve istikbalini koruyan ve koruyacak olan her teşekkül için, en esaslı terbiye vasıtalarından biri olduğu, kolaylıkla anlaşılır. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

Bir toplum, cinsinden yalnız birinin yeni gerekleri edinmesiyle yetinirse, o toplum yarıdan fazla güçsüzlük içinde kalır. Bir millet ilerlemek ve medenîleşmek isterse, bilhassa bu noktayı esas olarak kabul etmek mecburiyetindedir. Bizim toplumumuzun başarı gösterememesinin sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktır. İnsanlar dünyaya alında yazılı olduğu kadar yaşamak için gelmişlerdir. Yaşamak demek, faaliyet demektir. Bu sebeple bir toplumun bir organı

faaliyette bulunurken diğerk organı işlemeze o toplum felç olmuştur. Bir toplumun, hayatta çalışması ve muvaffak olması için çalışmanın ve muvaffak olabilmenin bağılı olduğu bütün sebep ve şartları benimsemesi gerekir. Bundan ötürü bizim toplumumuz için ilim ve fen gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri lâzımdır. Malûmdur ki, her safhada olduğu gibi sosyal hayatta dahi iş bölümü vardır. Bu umumî iş bölümü arasında kadınlar, kendilerine ait olan vazifeleri yapacakları gibi aynı zamanda sosyal topluluğun refahı, saadeti için gerekli gündelik çalışmaya da dahil olacaklardır. Kadının ev vazifeleri, en ufak ve ehemmiyetsiz vazifesidir.

Kadının siyasî ehliyetsizliğine mantikî hiçbir sebep yoktur. Bu husustaki tereddüt ve menfi zihniyet, mazinin toplumsal bir niteliğinin can çekişen bir hatırasıdır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 89)

Ben ve benim gibi birçok vatandaşlar, kardeşler, milletin asıl vatani, ümitsiz felâkete düştüğü zaman görevli oldukları, vicdanen, namusen, haysiyeten yükümlü buldukları vazifeyi yapmak mevkiinde kaldılar. Bunu elbette yapacaklardı; yapmaları mecburi idi, vicdanî idi, insanî idi, millî namus gereği idi. Ben bu mukaddes esasların dışında hareket edebilir mi idim? Efendiler; elbette edemezdim. Türk milletinin hakikî hiçbir ferdi bu gereklerin haricinde hareket edemezdi. Ben elbette bu elim manzara karşısında vicdanımın emirlerine muhalif, millî namusumuza aykırı hareket edemezdim. Mensup olmakla övünç duyduğum yüksek topluluğun yüksek haysiyetine elbette aykırı hareket edemezdim. Bence mensubiyetiyle övündüğüm milletin hiçbir ferdi bu namus gereğinden asla sapmamıştır. Eğer bundan müstesna gösterilenler varsa emin olunuz aziz, namuslu vatandaşlar; onlara kalp ve vicdanı milletimizin müşterek temiz vicdanından hiç ilham almamış kapkara sefil vicdanlardır. 1925 (M.E.İ.S.D.I,s.22)

Selim Sırrı (Tarcan)'ın bir kız öğrenci ile zeybek oyununu izledikten sonra söyledikleri: Selim Sırrı Bey, zeybek raksını geliştirirken ona bir medenî şekil vermiştir. Bu sanatkâr üstadın eseri hepimiz tarafından kabul edilerek millî ve sosyal hayatımızda yer tutacak kadar olgunlaşmış, estetik bir şekil almıştır. Artık Avrupalılara; "Bizim de mükemmel bir raksımız var" diyebiliriz ve bu oyunu salonlarımızda, müsamerelerimizde oynayabiliriz. Zeybek dansı, her toplumsal salonda kadınla beraber oynanabilir ve oynanmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 38)

Efendiler! Ulusumuzu tam güvenlik durumunda yaşatmak seçkin amacımız olduğu gibi onun sağlığına özen göstermek ve var olan olanaklarımız oranında toplumsal sorunlarına çözüm olmak da hükümetimizin görev bütünlüğü içindedir. Bu kapsamda olmak üzere, ülkemizin hekim gereksiniminin olanak elverdiği ölçüde giderimine uğraşıldı.

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepiniz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürüme gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların

hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Uzun asırların uyuşturucu idare ve eğitiminin, bir toplumu, bir günde, bir senede serbest bırakabileceğini düşünmek ve kabul etmek doğru değildir. Bu sebeple, tabiat ve hakikati bilenler, elinden geldiği kadar, mensup olduğu milleti aydınlatıp doğru yolu göstererek, onlara, kurtuluş hedefine yürümekte rehberlik yapmayı en büyük insanlık vazifesi bilmelidirler. 1927 (Nutuk I, s. 359-360)

Bir millet, bir memleket için kurtuluş, esenlik ve muvaffakiyet istiyorsak bunu yalnız bir şahıstan hiçbir vakit istememeliyiz. Umumî kurtuluşu, gene umumî gayret temin eder ve bir millet, bir toplum yalnız bir ferdin gayretiyle bir adım bile atamaz. (M. Turhan Tan, Ata Sözü, En Büyük Kaybımız, s. 93 – 94)

En iyi fertler, kendinden ziyade mensup olduğu toplumu düşünen, onun varlığının ve mutluluğunun korunmasına hayatını veren insanlardır. 1930 (Aydın Tarihi, Cilt: 24, Sayı:82-83, 1931)

Hakların en birincisi, yaşamak hakkıdır. Diğer bütün haklar ve bu haklara mukabil vazifeler, hep yaşamak hakkına dayanır. Bugünkü hukuk, insanları, her kim olursa olsun, herhangi memlekette bulunursa bulunsun, yaşamak hakkına sahip sayar. Şüphe yok, bir insanın yaşamak hakkı, onu diğerlerinin yaşamak hakkına saygı göstermek vazifesiyle bağlar. Bu fikri daha açık ifade edelim: Bir insanın hakkı, diğer bir insan için vazife olur ve yine bir insanın vazifesi de diğer insanın hakkı demektir. Hak, salâhiyet dediğimiz zaman hemen aynı şeyleri anladığımız gibi vazife, mecburiyet, yükümlülük, vecibe, borç da birbirinden ayrılmayan şeylerdir. Anlıyoruz ki, hakkın bulunduğu yerde vazife ve vazifenin bulunduğu yerde hak vardır. Yani, her insan aynı zamanda hem kendine ait birtakım haklara sahiptir, hem de başkalarına ait hakların kendine yüklediği birtakım vazifelere sahiptir. İnsanlar, toplumsal hayatta haklardan ve vazifelerden örülmüş bir şebeke içinde tasavvur olunabilir. İnsanlar, insan kaldıkça bu şebekeden çıkamazlar. Şunu da bilmelidir ki, bu söylediğimiz esas, insaniyetin tarihine nispetle yenidir ve hatta denilebilir ki, bu esas istenildiği derecede tam, kesin, mutlak olarak bütün insaniyetin ruhuna henüz girmemiştir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 43)

Arkadaşlar, Türk milleti çok büyük olaylarla ispat etti ki, yeniliksever ve inkılâpçı bir millettir. Son senelerden önce de milletimiz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, sosyal inkılâba teşebbüs etmemiş değildir. Fakat, hakikî neticeler görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bence sebep, işe esastan, temelden başlanmamış olmasıdır. Bu hususta açık söyleyeceğim : Bir toplum, bir millet, erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki bir kütlenin bir parçasını ilerletelim, diğerine müsamaha edelim de kütlenin hepsi yükselme şerefine erişebilsin? Mümkün müdür ki bir topluluğun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilsin? Şüphe yok yükselme adımları, dediğim gibi, iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve ilerleme ve yenilik alanında birlikte yol alınmak gerekir. Böyle olursa inkılâp başarılı olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 216-217)

Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir;

iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir! Fakat, milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelteceğiz. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 28)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mana ve şekliyle uygar bir toplum haline getirmektir. İnkılâplarımızın ana ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zaruridir. Şimdiye kadar milletin, beyinlerini paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur.

Bir topluluk ulus olabilmek için mutlaka eğitimciler, öğretmenlere muhtaçtır. Onlardır ki toplumu gerçek bir ulus haline getirirler.

Bir yandan bilgisizliği ortadan kaldırmaya uğraşırken, bir yandan da memleket evladını toplumsal ve ekonomik hayatta aktif şekilde etkili ve verimli kılabilmek için zorunlu olan ilk bilgileri, uygulamalı bir biçimde vermek metodu eğitimimizin temelini oluşturmalıdır.

Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkârlarına sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Fikirler anlamsız, mantıksız, boş sözlerle dolu olursa, o fikirler hastalıktır. Aynı şekilde sosyal hayat akıl ve mantıktan uzak, faydasız, zararlı ve birtakım inançlar ve geleneklerle dolu olursa felce uğrar. Memleketi, milleti kurtarmak isteyenler için, çalışkanlık, iyi niyet, fedakârlık gerekli olan niteliklerdir. Fakat bir toplumdaki hastalığı görmek, onu tedavi etmek, toplumsal hayatı çağın gereklerine göre geliştirmek için bu nitelikler yeterli gelmez; bu niteliklerin yanında ilim ve fen lazımdır. (1922, Bursa) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 47-49)

Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefine, mutluluğa erdirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran fikir ordusudur . Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir, yücedir, feyizlidir, muhteremdir. Fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi diğerine muhtaçtır. Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de hayattır. Yalnız siz, irfan ordusu mensupları, sizlere mensup olduğunuz ordunun kıymet ve kutsallığını anlatmak için şunu söyleyeyim ki, sizler ölen ve öldüren birinci orduya niçin öldürüp niçin öldüğünü öğreten bir orduya mensupsunuz.

Milletimizin siyasî, toplumsal hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde rehberimiz ilim ve teknik olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve teknik sayesinde ki Türk Milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle gelişir.

Toplumun düşmanı cehalet, cehaletin düşmanı öğretmendir.

Gerçekte biz, asrın icaplarına ve milletin hakikî ihtiyaçlarına göre kanun yapmalıyız. Eldeki kanunlarımızı hâkimlerimiz süratle tatbik edemiyorlarsa hemen değiştirmeliyiz. Halka adaleti süratle dağıtmak ve uygulamak mecburiyetindeyiz. Yeni idaremizin mânası, bu olmak lâzımdır. Medenî ve muntazam bir devletin makinesi, eski kanunlarla işleyemez. Bugün mevcut kanunlarımızın kökü, daha ziyade Mecelle'dir. Yeni Türkiye, ne zamanı, ne de ihtiyacı göz önünde tutmayan Mecelle'nin hükümlerine bağlı kalmaz. En medenî milletler derecesinde hukuk hükümlerimizi de düzelteceğiz. Yüz sene, beş yüz sene, bin sene evvel yaşıyan bir toplum için yapılan kanunlarla, bugünkü toplumları idareye kalkışmak, gaflettir, cehalettir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5. 2. 1930)

Hükûmet, memlekette kanunu hâkim kılmak ve adaleti iyi dağıtmakla görevlidir. Bu itibarla adalet işi pek mühimdir. Bu sebeple adalet siyasetimizi de izah etmeyi faydalı buluyorum. Adliye siyasetimizde takip edilecek gaye, evvelâ halkı yormaksızın süratle, isabetle, emniyetle adaleti dağıtmaktır. İkinci olarak, toplumumuzun bütün dünya ile teması tabî ve zarurîdir. Bunun için adalet seviyemizi, bütün medenî toplumların adalet seviyesi derecesinde bulundurmak mecburiyetindeyiz. Bu hususları tatmin için mevcut kanun ve usullerimizi, bu görüş noktalarından düzeltmekte ve yenilemekteyiz ve yenileyeceğiz. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217)

Basın, kötüye kullanmalara mâni olur ve hükûmet vasıtalarını, vazifelerini doğru yapmaya mecbur eder. Yayın, en etkili kontrol vasıtalarındandır. Bu noktada, tenkidin kolay ve fakat yapmanın güç olduğu gerçeği, unutulmamak lâzımdır. Onun için, umumun iyiliği fikri her türlü tenkitlere ve münakaşalara daima hâkim ve esas tutulmalıdır. Gerekli görülen fikirler, umumun iyiliği için ortaya atılmalıdır. Bu fikir hareket noktası olunca, tenkit ve münakaşa devletin de iyiliği için yapılmış ve vatandaşların toplumsal ve siyasî eğitimlerini yükseltmeye hizmet etmiş olur. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 482-483)

Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir. Bundan başka, halkın fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin geliģeceęini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür. Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de manasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye

dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat şahsın vücudunda maddî bir sağlamlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlamlık yaratmak ve bu suretle bir karşı koyma zemini hazırlamak mümkündür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 61-62; 488-492)

Bilerek veya bilmeyerek yabancı kaynakların ilhamına kapılanlar vardır. Bunlar fikirleriyle, sözleriyle toplumsal bütünlüğümüzü zaafa düşürebilecek faaliyette bulunuyorlar. Vatandaşlar, bu gibileri tanımalı ve onların sözlerindeki gerçek mânâyı bulmaya çalışmalıdırlar. 1925 (Atatürk'ün S.D.V., s. 211)

Beliren Millî Mücadele, dış istilâya karşı vatanın kurtuluşunu biricik hedef saydığı halde bu Milli Mücadele'nin muvaffakiyete ulaştıkça, safha safha bugünkü devre kadar millî irade idaresinin bütün esaslarını ve şekillerini gerçekleştirmesi tabîî ve kaçınılmaz bir tarihî seyir idi. Bu önüne geçilmez tarihî seyri, geleneksel alışkanlığıyla derhal hisseden padişah hanedanı, ilk andan itibaren Millî Mücadele'nin amansız düşmanı oldu. Bu kaçınılmaz tarihî seyri ilk anda ben de gördüm ve hissettim. Fakat, nihayete kadar devam eden bu hislerimizi ilk anda tam olarak göstermedik ve ifade etmedik. Gelecek ihtimaller üzerine fazla demec, giriştiğimiz gerçek ve maddî mücadeleye, hayal niteliğini verebilirdi; dış tehlikenin yakın tesirleri karşısında, etkilenenler arasında, geleneklerine ve fikrî kabiliyetlerine ve ruhî durumlarına uymayan muhtemel değişikliklerden ürkeceklerin, ilk anda mukavemetlerini tahrik edebilirdi. Muvaffakiyet için pratik ve sağlam yol, her safhayı vakti geldikçe uygulamaktı. Milletın gelişme ve yükselmesi için selâmet yolu bu idi. Ben de böyle hareket ettim. Ancak bu pratik ve emin muvaffakiyet yolu, yakın çalışma arkadaşım olarak tanınmış kimselerden bazılarıyla aramızda, zaman zaman görüşlerde, davranışlarda, yapılan işlerde önemli veya ikinci derecede birtakım anlaşmazlıkların, gücünmelerin ve hattâ ayrılımların da sebebi ve izahı olmuştur. Millî Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, millî hayatın bugünkü Cumhuriyet ve Cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde, kendi fikrî ve ruhî yeteneklerinin kavrayış hududu bittikçe, bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir. Bu son sözlerimi özetlemek lâzım gelirse, diyebilirim ki, ben milletin vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme istidadını, bir millî sır gibi vicdanında taşıyarak yavaş yavaş, bütün toplumumuza uygulatmak mecburiyetinde idim. 1927 (Nutuk I, s. 15-16)

Dış siyaset, bir toplumun iç kuruluşu ile sıkı şekilde ilgilidir. Çünkü iç kuruluşa dayanmayan dış siyasetler, daima mahkûm kalırlar. Bir toplumun iç kuruluşu ne kadar kuvvetli, sağlam olursa, dış siyaseti de o nispette güçlü ve sağlam olur. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 162)

Ben düşündüklerimi, önce milletimin arzusunda, ihtiyaç ve iradesinde görmeyi şart sayan ve bunu gördükten sonra ancak, uygulaması ile kendimi vazifeli bilen bir adamım. Her insanın mensup olduğu toplum için düşündüğü binbir fikir olabilir. Fakat sağını solunu dinlemeden söylenmiş sözler, benim telâkkime göre, uzun uzun ve derin denemelerle incelenmedikçe iş sahasına çıkmazlar. Her toplumsal işde, şahsî düşünüşün umumî ihtiyaç ve iradeye uygun olduğunu hissetmemiş olanlar, mutlaka başarısızlığa mahkûmdurlar. 1928 (Ahmet Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, s. 316)

Bütün insanlar, bir toplumsal vücudun azalarıdır ve bu sebeple birbirine bağlıdır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 522)

Başkasına olan bir iyilik bize de iyiliktir; başkasına olan kötülük bize de kötülüktür. Bu sebeple iyiliği sevmek ve kötülükten kaçınmak lâzımdır. Yaptığımız işler, etrafımızda sevinçler veya acılar halinde

akisler uyandırır; bu hal bize vicdan vazifeleri duyurur. Bağlılık, bizi başkaları için hoşgörölü yapar. Çünkü, başkalarının kusurlarında bizim de istemeyerek ekseriya beraber suçlu olduğumuzu gösterir. Özetle, bağlılık, “herkes, kendi için” yerine “herkes, herkes için” düşüncesini koyar. Bu düşünce toplumsaldır, millîdir, geniş ve yüksek mânasıyla insanîdir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları, s. 73; 529-531)

Muhtelif inanışlı kimseler, birbirlerine kin, nefret besliyorlarsa, birbirlerini hor görüyorlarsa ve hatta sadece birbirlerine acıyorlarsa, bu gibi kimselerde hoşgörü yoktur; bunlar bağnazdırlar. Hoşgörü o kimsede vardır ki, vatandaşının veya herhangi bir insanın vicdanî inanışlarına karşı, hiçbir kin duymaz; bilâkis hürmet eder. Hiç olmazsa, başkalarının, kendininkine uymayan inanışlarını bilmemezlikten, duymamazlıktan gelir. Hoşgörü budur. Fakat, hakikati söylemek lâzım gelirse diyebiliriz ki, hürriyeti hürriyet için sevenler, hoşgörü kelimesinin ne demek olduğunu anlayanlar, bütün dünyada pek azdır. Her yerde umumî olarak geçerli olan bağnazlıktır. Her yerde görülebilen barış manzarasının temeli, bağnazlık ile hür fikrin, birbirine karşı kin ve nefreti üstündedir. Temelin devrilmemesi, kin ve nefret zeminindeki dengeyi tutan fazla kuvvet sayesinde. Bu söylediklerimizden şu netice çıkar ki, aramızda, hürriyet engellerinin ortadan kalktığına, bizim gibi düşünen ve hissedendenlerle birlikte yaşadığımızı hüküm vermek müşküldür. O halde görülen, hoşgörü değil, zaafın dermansız bıraktığı bağnazlıktır. Şüphesiz, fikirlerin, inançların başka başka olmasından, şikayet etmemek lâzımdır. Çünkü, bütün fikirler ve inançlar, bir noktada birleştiği takdirde, bu hareketsizlik belirtisidir, ölüm işaretidir. Böyle bir hal elbette arzu edilmez. Bunun içindir ki gerçek hürriyetçiler, hoşgörünün umumî bir haslet olmasını temenni ederler. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk’ün El Yazıları s. 509-512)

Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasıyla koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferdinin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyık bir topluluk olarak düşünülebilirler. 1928 (Atatürk’ün S.D. II, S. 249)

Bağımsızlığını ve değerini dünyaya tanıtmak özellikleri, liyakati ve kudreti taşıyan milletlerin, medeniyet yolunda da hızlı ve başarılı adımlarla ilerlemek istidatları, kabul olunmak lâzımdır. Gerçi bir toplumun zamanla kökleşmiş örf ve âdetleri, hisleri ve inanışları mühimdir. Bu itibarla, toplumlar, ön ayak olacak fertler üzerinde, âdetâ âmir ve hâkim bir tesir gösterirler. Fakat, yaradılıştaki istidat ve liyakati, gelişme ve yükselmeye erişmiş milletler, medeniyetin bugünkü gelişmelerinden feyiz ve ilham almış aydın evlâtlarının sevk ve rehberliğiyle, mazide kaçırdıkları fırsatların doğurduğu gecikmeleri, telâfi çaresini bulmakta gecikmezler. 1928 (Atatürk’ün S.D. II, s. 249)

En iyi siyasetin, her türlü mânasıyla “en çok kuvvetli olmak”ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim mânen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşünüşüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mâna, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini

uygulayan, yüksek ahlâkta bir topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaasıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararla faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, No: 128, 1968, s.488)

Evet; ulusumuzun siyasal, toplumsal yaşamında ulusumuzun düşünce bakımından eğitiminde de kılavuzumuz bilim ve fen olacaktır. (1922; S.D. II)

Egemenlik mutlaka milletin elinde olmalıdır! Egemenliğine sahip olmayan bir insan veya bir toplum, hiçbir vakit iradesini kullanamaz. Egemenliğini herhangi birisine bırakan bir insan, kendi iradesinin kullanılacağından ve uygulanacağından emin olamaz. Şimdiye kadar milletimizin başına gelen bütün felâketler, kendi kader ve mükadderatını, başka birisinin eline terk etmesinden kaynaklanmıştır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 7. 12. 1929)

Bir akşam sofrada, Kılıç Ali tarafından kaydedilen bir sözü: Cumhuriyetçilik ve toplumsal inkılâp, lâiklik ve yenilikseverlik Türk'ün öz malı ve özelliği haline geldiğini görmek, benim için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. Onun meydana gelişi çok yaklaştıdır. O günden sonra medeniyet ve inkılâp yolunun azimkâr yolcuları arasında, elbette görüş ve düşünüş farkları, tedbir ayrılıkları tabîi olarak ortaya çıkar. Bu ayrılıklarında millet için, memleket için, devlet için daima hayır ve rahmet doğacak. (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi, 2. 11. 1970)

Milletin toplumsal düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selâmeti ve masumiyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icabettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden, millî ahlâktır. Mükemmel bir millette, millî ahlâkiyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissî bir şevkle yapılır. En büyük millî heyecan işte budur. (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B. S. 302)

Uzmanlarca bilinen bir gerçektir ki kanun koyan insanlar, birtakım seçkin özelliklere sahip olmak mecburiyetindedirler. O özelliklerden birincisi şudur: Kanun teklif eden, kanun yapan, kanun koyan bir insan, insanlığın bütün hislerini, bütün ihtiraslarını herkesten daha çok sezer ve bilir. Fakat ruhunu herkesten ziyade ve tamamen, bütün genişliğiyle bunlardan ayırmak kudret ve kabiliyetine malik olmalıdır. Bu seçkin özelliğe sahip olmayan insanlar, insan topluluğu için kanun yapmak hak ve yetkisinden menedilmiştir. Kanunlar, hislere dayanarak ve uyularak yapılamaz. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 193)

Hoşgörünün arzu edildiği gibi, umumîleşmesi, huy haline gelmesi fikrî terbiyenin yüksek olmasına bağlıdır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 515)

Birinci İnönü Meydan Muharebesi, inkılâp tarihimizin çok mühim, çok verimli bir sayfasıdır. Gelecek nesiller ve bütün dünya bu sayfayı araştırıp inceledikçe, Türk inkılâbını yapan bugünkü Türk ordusunu ve bu orduyu bağrından çıkaran bugünkü Türk topluluğunu, elbette saygı ile anacak ve takdir edecektir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 205)

Bir toplumda kıymet ve kuvvet, onu oluşturan kişilerin kendilerini bir kıymet ve kuvvet olarak kabul etmelerindedir. Ancak, bu gibi kişilerden meydana gelmiş sosyal toplumlar tam bir bütün olarak kıymet ve kudret görünümünü arz edebilir. (1937)

İnsanlar âdetlerini, ahlâklarını, hislerini, eğilimlerini, hattâ fikirlerini geliştirme ve eğitiminde içinde yetiştiği toplumun umumî eğilimlerinden kurtulamazlar. Fakat bazı büyük yaratıklar vardır ki, onlar

yalnız mensup oldukları topluma karşı kalplerini ve ruhlarını aynı halde tutarlar. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 34)

Unutmamalıdır ki, bazı insanlar geleceği, mazinin arasından görmekte direnirler. Bunlar, alâkamızı kestiğimiz an'anelere karşı mutlaka, bağlılığın iadesini isterler. Bu gibi insanlar, kendi inandığı gibi inanmayan kimseleri istedikleri gibi ezemezlerse, kendilerini cenderede hissederler. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 514-515)

Sizden olan bir şahsa, sizden fazla ehemmiyet vermek, her şeyi milletin bir ferdinin şahsiyetinde odaklaştırmak, geçmişe, bugüne, geleceğe, bütün bu zamanlara ait bir toplumun meselelerinin aydınlatılması ve belirtilmesini yüksek bir topluluğun tek bir şahsiyetinden beklemek elbette ki lâıyk değildir, elbette ki lâzım değildir. 1925 (Atatürk'ün M.A.D., s. 19-20)

Biz keyfî hareket etmeyiz. Müstebit asla değiliz. Hayatımız, bütün faaliyetimiz, memleket işlerinde keyfî ve müstebitçe hareket edenlere karşı mücadele ile geçmiştir. Bizim akıl, mantık, zekâ ile hareket etmek belli özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran vak'alar, bu gerçeğin delilidirler. Memleket ve millet işlerinde şahıslarıyla, yaptıklarıyla, fikirleriyle zararlı olmak vaziyetine düşenlere karşı, zaman zaman direndiğimiz olmuştur. Milleti gerçek düzelme yolunda yürümekten mene çalışmak isteyenlere sert ve amansız olmak istidadındayız. Toplumsal düzenimizi, bilerek veya bilmeyerek, bozucu kimselere müsaade edemeyiz; bunlar doğrudur. Bizden bu hususta sessiz kalma ve tarafsızlık isteyenleri tatmin edemiyorsak, bunun sebebi, memleket ve millet menfaatini her şeyin üstünde gördüğümüzdür. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 211)

Gerçek kamuoyu, hariçten kimsenin tesiri olmaksızın tabiî olarak mevcut olan fikir ve duyguların, yine tabiî olarak yarattığı bir havadır. Halbuki insan daima tesir altında kalır. Yalnız yeter ki bu tesir, toplumu meydana getiren insanların hakikaten onları düşünen ve bütün varlığını onlara veren ve adayanları tarafından yaratılsın. Bu suretle yaratılacak olan kamuoyu, bu memleketin geleceğini temin edebilir. Yoksa, herhangi esen bir hava ile değişebilecek bir kamuoyu içinde yaşarsak yarına itimat mümkün olmaz. Türk milletinin sağlam bir fikre sahip olmasını temin etmek gayemizdir. Yürüdüğümüz gerçek yolunun, milleti mutluluğa eriştiren biricik yol olduğunu anlatmak lâzımdır. Her şeyin yapılmasına çalışırken bütün çalışmanın, bütün teşebbüslerin üstünde Türk kamuoyunu gerçeği kavrama ve sezmeye alıştırmak, bu hali ona tabiî hal yapmak, şuradan ve buradan gelecek günlük fikirlere ve sahtekâr ve aldatıcı telkinlere asla ehemmiyet vermeyecek bir olgunlukta yaratmaktır. 1931 (Aydın Tarihi, Cilt: 24, Sayı : 82-83, 1931)

Neşeli olmayan insanlardan iki türlü şüphe edilir: Ya hastadır veyahut o insanın başkalarına bildirmek istemediği bir kuruntusu, bir derdi vardır. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 300)

Gözyaşları zaaf alâmetidir. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s.20)

Felâket başa gelmeden evvel, onu önleyecek ve ona karşı savunulacak gerekleri düşünmek lâzımdır. Geldikten sonra dövünmenin faydası yoktur. 1920 (Nutuk II, s. 463)

Şef, görüşünü ve düşüncesini en üstün kabul ettiren, işi yönetendir. Şef. niteliği ve değeri en yüksek olan adamdır. Şef, şef olmalı; ister sivil ister asker... (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk T. ve D.K.H., s. 46)

Tarih söz götürmez bir şekilde ispat etmiştir ki, büyük meselelerde muvaffakiyet için kabiliyet ve kudreti sarsılmaz bir başkanın varlığı şarttır. Bütün devlet adamlarının ümitsiz ve acizlik içinde.. Bütün

milletin başsız olarak karanlıklar içinde kaldığı bir sırada, her vatanseverim diyen binbir çeşit kimsenin, binbir hareket ve görüş şekli gösterdiği gürültülü anlarda danışmalarla, birçok hatırlı ve sözü geçer kişilere bağlılık gereğine inanmakla, sağlam ve esaslı ve özellikle etkili yürümek ve en nihayet çok güç olan hedefe erişmek mümkün müdür? Tarihte, bu yolda şeref kazanmış bir toplum gösterilebilir mi? 1927 (Nutuk I, s. 70)

İnsanları heyecanlandırmak değil, teskin etmek lâzım gelir. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 89)

Bazen hiç umulmadık adamdan, ben pek çok şeyler öğrenmişimdir. Hiçbir kanaati, değersiz görmemek lâzımdır. Neticede, kendi fikrimi uygulayacak bile olsam, herkesi ayrı ayrı dinlemekten zevk alırım. (Salih Bozok, Yakınlarının Ağzından Atatürk, Yazan: Selâhaddin Güngör, s. 30)

Verdiğiniz emrin yapılmasından emin olmak istiyorsanız, tâ en son gerçekleşme ucuna kadar, kendiniz onun başında bulunmalısınız. (Ruşen Eşref Üneydin, Atatürk T. ve D. K. H., s. 10)

İnsanları istediği gibi kullanan kuvvet, fikirler ve bu fikirleri tanıyan ve umumîleştiren kimselerdir. Fikrin özelliği de, hiçbir itirazın bozamayacağı bir kesinlikle kendi kendini kabul ettirmektir. Bu ise, fikrin yavaş yavaş duygular haline gelerek inanca dönüşmesi ile mümkündür. Ve böyle olduktan sonradır ki, onu sarsmak için bütün başka mantıkların, başka değerlendirmelerin hükmü olamaz. 1914 (Mustafa Kemal, Z. ve K. Hasbıhal, s.18)

İnsanlığa yönelmiş fikir hareketi, er geç muvaffak olacaktır. Bütün mazlum milletler, zalimleri bir gün yok edecek ve ortadan kaldıracaktır. O zaman dünya yüzünden zalim ve mazlum kelimeleri kalkacak, insanlık kendisine yakışan bir toplumsal duruma erişecektir. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 29)

İş bölümü, insanlar arasında mevcut olan tabii ve tarihî bağlara, yeni birçok kuvvetli bağlar ilâve etmiştir. Bu yeni bağlar, insanlara birbirlerinin eksiklerini tamamlatan, yalnız bugünü değil, yarını da temine çalışan bağlardır. 1930 (Afetinan, M.M. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 521)

Usul ve kural şudur ki, genel vaziyeti idare ve sevk mesuliyetini üzerine alanlar, en mühim hedefe ve en yakın tehlikeye, mümkün olduğu kadar yakın bulunur. Yeter ki bu yaklaşıma, genel vaziyeti görüşten uzak bırakacak derecede olmasın. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le Beraber : Cilt: II, s. 466 – 467)

Ağır ve kesin bir kararın doğruluğuna inanmak için, vaziyeti her köşesinden mütalâa etmek lâzımdır. Ağır ve kesin bir karar tatbik edilmeye başlandıktan sonra “Keşke şu tarafını, bu tarafını da düşünseydim.. Belki bir çıkar yol bulurdum. Yeniden bunca kan dökmeye, bunca can yakmaya ihtiyaç kalmazdı!” gibi tereddütlere yer kalmamalıdır. Böyle bir tereddüt, karar sahibinin vicdanında kanayan bir nokta olur ve onu yaptığına doğruluğundan da şüpheye düşürür. Bundan başka beraber çalışacak olanlar, yapılandan başka bir şey yapılmak ihtimali kalmadığına inanmalı. 1919 (Faliş Rıfkı Atay, Atatürk'ün B.A., s. 97)

Her manzara, insanın kendi ruhunun ve hislerinin dürtüsüyle belirir. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 81)

Samimiyet ifade edilemez. O, gözlerden ve alınlardan anlaşılabilir. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.İ. ve K.S., s. 67)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Yaşayan her şey bazı izler bırakır. Biz, onlardan bir mâna çıkarabilecek kadar zeki isek, bu izlerin bizim için bir anlamı olur. 1937 (Afetinan, Atatürk'ün B.N.M.s. 37)

“Medeniyetin esası, ilerlemesi ve kuvvetin temeli, aile hayatındadır. Bu hayattaki fenalık mutlaka toplumsal, ekonomik ve politik beceriksizliği doğurur.” (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187)

“Sanatkâr, toplumda uzun çaba ve çalışmalardan sonra alında ışığı ilk duyan insandır.”

“Yüksek bir insan topluluğu olan Türk Milleti'nin tarihi bir özelliği de, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir.”

“Millî hedef belli olmuştur. Ona ulaşacak yolları bulmak zor değildir. Önemli olan, çetin olan o yollar üzerinde çalışmaktır. Denebilir ki hiçbir şeye muhtaç değiliz. Yalnız tek bir şeye çok ihtiyacımız vardır: Çalışkan olmak. Toplumsal hastalıklarımızı incelersek temel olarak bundan başka, bundan önemli bir hastalık keşfedemeyiz; hastalık budur. O halde ilk işimiz bu hastalığı esaslı bir şekilde tedavi etmektir. Milleti çalışkan yapmaktır. Servet ve onun doğal sonucu olan refah ve mutluluk, yalnız ve ancak çalışkanların hakkıdır” (1923, İzmit) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 63)

“Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkumdur. Türk milleti, kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen karıştırıcı, sefil, vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirli emelleri anlamayacak ve onlara hoşgörü ile davranacak bir topluluk değildir. O, şimdiye kadar olduğu gibi doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkumdur. Bunda köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.”

“Örgüt, baştan sona kadar halk örgütü olacaktır. Genel idareyi halkın eline vereceğiz. Bu toplumda hak sahibi olmak, herkesin gayretli olması esasına dayanacaktır. Ulus hak sahibi olmak için çalışacaktır.” 10. 01. 1922, Vakıf Başyazarı Ahmet Emin İle Görüşme.

“Halkçılık, toplum düzenini çalışmaya, hukuka dayandırmak isteyen bir toplum sistemidir.” (1921)

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı, medenîdir. Tarihte medenîdir, hakikatte medenîdir. Fakat ben, sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi söylüyorum; medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, fikriyle, zihniyetiyle medenî olduğunu ispat ve gösterme mecburiyetindedir. Medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, aile hayatı ile, yaşayış tarzı ile medenî olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Nihayet medenîyim diyen Türkiye'nin hakikaten medenî olan halkı, baştan aşağıya dış görünüşüyle dahi medenî ve olgun insanlar olduğunu fiilen göstermeye mecburdur. Bu son sözlerini açık ifade etmeliyim ki, bütün memleket ve dünya ne demek istediğimi kolaylıkla anlansın. Bu izahatımı yüksek topluluğunuza, tüm topluluğa bir sualle yöneltmek istiyorum. Soruyorum: Bizim kıyafetimiz millî midir? Bizim kıyafetimiz medenî ve uluslararası mıdır? Size iştirak ediyorum. Tabirimi mazur görünüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de uluslararasıdır. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mâna var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için çamuru atmak elzemdir, tabîidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya

plâtinden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevk edenler varsa onların ahmaklık ve kalın kafalığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve uluslararası kıyafet, bizim için, çok cevherli milletimiz için lâıyk bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpin veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kıravat, yakalık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim : Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot gibi, bonjur gibi, smokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna, uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz. Ve onlara sormak isterim: Yunan serpuşu olan fesi giymek uygun olur da şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S., s. 46)

Milletimiz tam bir azimle toplumsal ve fikrî gelişimine çalışırken, onu yolundan alıkoyacak iç ve dış engellerin karşısında kuvvetli, kudretli, yüksek vazifesini anlamış kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek gönlü rahat olabilir. Bütün millete tereddütsüz ve kalpten inanarak söyleyebilirim ki, Cumhuriyet orduları cumhuriyeti ve mukaddes topraklarını güvenle koruma ve savunmaya güçlü ve hazırdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 229)

“Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan oluşmuş değil fakat kişisel ve sosyal hayat için işbölümü itibariyle çeşitli mesleklere ayrılmış bir toplum olarak görmek esas prensiplerimizdendir.”(1923)

“Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti “uhud-i atika”* namı altında bir takım kapitülâsyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılara yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletin insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletin boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini, devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allahın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslî unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar karşısında mâsum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletin bu telâkkisinden istifade ederek milletin hakkı olan, milletin şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülâsyon Fatih zamanında, İstanbul'da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletin içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir.

Fakat milletin hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvranmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehde kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletin bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefini feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler. Devlet, cihan gözünde iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti'nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâller meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti'nin hiçbir kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babiâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler." 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

Bir toplum yalnız spor ile rengini ve kuvvetini değiştiremez. Orada hâkim olan sıhî, sosyal, medenî birçok gerek ve şartların teminine yönelen teşebbüs ve tedbirlerin uygulanması lâzımdır. 1926 (Atatürk'ün B.N., S. 106)

Gerçekten de ahlakîyat özel fertlerden ayrı ve bunların üstünde ancak toplumsal milli olabilir. Milletin toplumsal düzen ve huzuru bugün ve gelecekte refahı mutluluğu güvenliği ve dokunulmazlığı uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her hususta ilgi gayret nefsin özverisini ve gerektiği zaman seve seve nefsinin fedasını isteyen millî ahlâktır. Mükemmel bir millette millî ahlâk gerekleri o millet bireyleri tarafından âdeta düşünülmezsizin vicdanî hissî bir güdü ile yapılır. En büyük millî duygu millî heyecan işte budur. Millet analarının millet babalarının millet öğretmenlerinin ve millet büyüklerinin evde okulda orduda fabrikada her yerde ve her işte millet çocuklarına milletin her bireyine bırakmaksızın ve sürekli olarak verecekleri millî eğitimin amacı işte bu yüksek millî duyguyu sağlama sağlamaktır. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Ahlâkın millî toplumsal olduğunu söylemek ve ortak vicdanın bir ifadesidir demek aynı zamanda ahlâkın kutsal sıfatını da tanımaktır. Ahlâk kutsaldır; çünkü aynı değerde eşi yoktur ve başka hiçbir çeşit değerle ölçülemez. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Bir insan topluluğunun müşterek ve umumî hisleri ve fikirleri vardır. İnsan topluluklarının kıymetleri, medeniyet dereceleri, arzu ve temayülleri ancak bu umumî his ve fikirlerin ortaya çıkma ve belirtilme derecesiyle anlaşılır. Bir insan topluluğunu sevk ve idare eden insanlar için, insan topluluklarının talihi üzerinde hüküm vermek mevkiinde bulunan dostlar veya düşmanlar için milyar, bu insan

topluluğunun efkâr-ı umumîyesinden anlaşılabilir kabiliyet ve kıymettir. Binaenaleyh milletler, ekâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini tanımak ise hayatın gereklerinin tanzimi için şüphesiz lâzımdır. Bu hususta ise mevcut vasıtaların birincisi ve en mühimi basındır. Önem ve yüceliği cihan medeniyetinde açıkça kendisi gösteren basına, hükümetimizin birinci derecede önem vermesi; bu hususta sarf edeceği mesaiyi, millete ifa ile mükellef olduğu hayırlı hizmetlerin baş tarafına koyması yüksek Meclisin kesinlikle isteyeceği hususlardandır. (1 Mart 1922)

TÜRK, TÜRKLÜK

Mertlik tarihe Türk'ün armağanıdır.

Bu memleket tarihte Türk'tü, şimdi de Türk'tür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 130) (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 23; Atatürk'ün S.D.II; s. 126)

Türklük esastır. Bu mevcudiyeti, tarih içinde araştırmak, birbirini izleyen bir tarih zinciri içinde, tespit edilecek Türk medeniyeti ile övünmek yerinde olur. Fakat, bu övünmeye lâyık olmak için, bugün çalışmak lâzımdır. Her sahada, bilhassa medeniyet âlemine eser vermek için çalışkan olmayı hedef tutmalıdır. 1934 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 304)

Türk milleti, tarihinle övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz. (Afetinan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

Yugoslavya Başbakanı'na söylemiştir : Benim bir işaretimle bütün Türkler hudutlarda ölmeye hazırdır, bizim hudutlarımızda ve sizin hudutlarınızda... 1937 (Asım Us, Hatıra Notları, s. 153)

Türk'e olumlu ve iyi bir şey veriniz. Bunu reddetmesine imkân yoktur. (M.Turhan Tan, Ata Sözü, En Büyük Kaybımız, s. 94)

14 Eylül 1931 günü Dolmabahçe Sarayı balkonunda bir sohbet esnasında anlatılmıştır : Bizim neslin gençlik yıllarına Osmanlılık telkin ve etkileri hâkimdi. İmparatorluk halkını meydana getiren Türk'ten başka uluslara, bu arada yanlış bir din anlayışıyla Arap'lara, sarayın, ordu ve devlet ileri gelenleri arasında bulunan ırkdaşlarının etkisiyle Arnavut'lara özel bir değer veriliyor, onlardan söz edilirken "kavm-i necib" deyimini ile sıfatlandırılarak bu duygunun belirtilmesine çalışılıyor, memleketin sahibi ve devletin kurucusu olan biz Türk'ler, ikinci plânda gelen önemsiz halk yığınları sayılıyordu. Şair Mehmet Emin Yurdakul'un, ilk defa Manastır Askerî İdadisi'nde öğrenci iken okuduğum "Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur" mısraıyla başlayan manzumesinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusunu kaptırmadım. Bakınız nasıl oldu? Kurmaylık stajı için verildiğim* süvari alayı, Hayfa'da bulunuyordu. Kışla ile deniz arasında geniş bir talim alanı vardı ve piyade acemi eğitim devri yeni başlamıştı. Erleri bölgeden toplanmış Arap gençlerinden, öğretici kadro da tecrübeli ve Anadolu kızı çavuşları olan Türk delikanlılarından kurulu idi.

Katıldığım bölüğün alaydan yetişmiş, Makedonya Türklerinden, ileri yaşlı bir yüzbaşı vardı. Erlere çavuşlar talim yaptırıyor, biz subaylar arada dolaşarak çalışmalarını izliyor ve denetliyorduk. Yüzbaşı, çavuşlarına karşı sert davranıyor, yeni erlere karşı ise fazla şefkatli görünüyordu. Onların herhangi bir şekilde azarlanmasına, hırpalanmasına gönlü razı olmadığını ısrarla söylüyordu. Halbuki talimlerde, Türkçe bilmedikleri için, çavuşların söylediklerini iyi anlayamayan kimi erlerin yanlış hareketlerinin, zaman zaman çavuşların sabırlarını tükettiği, sertçe davranışlarına yol açtığı da oluyordu. Bir gün yüzbaşı, bu yolda hareketten kendini alıkoyamayan bir çavuşunu mimlemiş ve talimden döndükten sonra, birlikte oturduğumuz bölük komutanlığı odasına çağırılmıştı. Takım komutanıyla birlikte gelerek yüzbaşısını saygıyla ve askerce selâmlayan çavuş, yirmibeş yaşlarında dinç ve yakışıklı, ince bıyıklı, elmacık kemikleri fazla kabarık, uyanık bir Türk çocuğu idi. Yüzbaşı, onu ulusal onurunu ağır şekilde hançerleyen "...Türk!" sözleriyle azarlamaya başlamıştı. "Sen nasıl olur da kavm-i necib-i Arab'a mensup, Peygamberimiz Efendimizin mübarek soyundan olan bu çocuklara sert davranır, ağır söz söyler, onların kalbini kırarsın. Kendini bil, sen onların ayağına su bile dökmeye lâayık değilsin..." gibi gittikçe mânasızlaşan, fakat yaşlı yüzbaşının samimî inancından kuvvet alan sözlerle hakaret ediyor, gittikçe asabileşiyordu. Ben dikkatle çavuşun yüz ifadesini izliyordum. Başlangıçta üstünde bir babaya duyulan saygının içtenliği okunan çizgiler sertleşmeye, içten gelen haklı bir isyanın ateşleri gözlerinde okunmaya başlamıştı. Fakat gerçek itaatin simgesi olan her Türk askeri gibi bu da iç duygularını gemlemesini bildi. Sessizce göz pınarlarından dökülmeye başlayan yaş damlaları, yanaklarında birbirini kovalayarak bıyıkları üstünde toplanıyor ve kendini böylece yatıştırmaya çalışıyordu. Ben, bir taraftan üzgün ve sinirli, bu sahneyi seyrederek ve söylenenleri dinlerken, bir yandan da içimde bir isyan duygusu şahlıyor ve şöyle düşünüyordum: "O erin bağlı olduğu kavim, bir çok bakımdan necib olabilir. Fakat çavuşun, yüzbaşının ve benim bağlı olduğumuz kavmin de tarihleri şerefle dolduran büyük ve asil bir ulus olduğu da bir an şüphe götürmez bir gerçektir. Türklük hakkındaki o günkü görüş ise, doğrudan doğruya Türk aydınlarının kendi kendini bilmemesinden ve başka uluslarda şu veya bu sebeple üstünlük var sayarak, kendini onlardan aşağı görüp nefesine olan güveni yitirmesindedir. Artık bu yanlış görüşe son vermek, Türklüğümüzü bütün asalet ve necabeti ile tanımak ve tanıtmak gerekmektedir" dedim ve o andan beri inandığım bu gerçeğe bütün Türklerin inanmasını, bununla övünüp kendine güvenmesini ülkü bildim. 1931 (Faik Reşit Unat, Ne Mutlu Türküm Diyene, Türk Dili Dergisi, Sayı: 146, Kasım 1963, s. 77-78)

Bugünkü Türk milleti siyasî ve içtimaî camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkeslik fikri ve hatta Lâzlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış adlandırmalar, -birkaç, düşman âleti mürteci, beyinsizden başka – hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntüden başka bir tesir yapmamıştır. Çünkü bu millet fertleri de umum Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka, hukuka sahip bulunuyorlar.

Ey Türk milleti! Sen yalnız kahramanlık ve cengâverlikte değil, fikirde ve medeniyette de insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun medeniyetlerin övgüleriyle doludur. Mevcudiyetine kasteden siyasî ve toplumsal etkenler birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağırlaştırmış olsa da, onbin yıllık fikir ve kültür mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatırasını taşıyan tarih, medeniyet safında lâayık olduğu yeri sana parmağıyla gösteriyor. Oraya yürü ve yüksel! Bu, senin için hem bir hak, hem de bir vazifedir! (Türk Tarihinin Ana Hatları, Methal Kısmı, 1931, s. 74)

Millî ülküye tam bir iman ve onun icaplarını tereddütsüz yerine getirmenin neticesi, elbette muvaffakiyettir. 1931 (Atatürk'ün S.D.I, s. 353)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Türk çocuklarının nasibi, her muvaffakiyetli hamleden hep sevinç veren neticeler almaktır. Türk çocukları! Yürüdünüz, yürüyorsunuz, yürüyünüz! Yaptığınız hamleler sizi yüksek ülküye ulaştırmak üzeredir. Durmayın, yürüyün! Saadet, refah, sevinç ve hepsinden sonra dünyaya karşı yüksek bir gurur seni bekliyor. Türk çocukları! Son sözümün son kelimesine dikkat!... Gurur, azamet, sende zaten vardır; bunu gösterme! Onu, kendi yüksek enerjinin harimine sakla! Gerekirse, büyük tevazuunu göster. Fakat gene gerektiğince, göster ezici yumruğunu! İşte, bu vasıflarınla ispat edebilirsin ne olduğunu!... Benim bugünkü ve yarınki Türk çocukluğundan beklediğim haslet, bu suretle belirmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer,Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Ülkümüzü açıkça ifade etmeliyiz. Onu imanla duymalı ve onu hiç yılmadan takip etmeliyiz. Şahsî menfaatlerimizden, hasis emellerimizden sıyrılmaya, ancak böyle canlı ve alevli ülkü sayesinde muvaffak olacağız. Fakat bütün iyi niyete, gösterilen bütün yılmazlığa, kararlılık ve dayanıklılığa, meydana getirilen bütün birlik ve beraberliğe rağmen, yine en güzel, en şaşmaz, en doğru zihniyetleri ve ülküleri bozmaya çalışacak insanlara tesadüf edilecektir. Öylelerine karşı, bütün millet fertleri çok sert karşılık vermelidir. Hepimiz için öylelerine karşı ezici bir birlik kütlesi şeklinde belirmemiz, en zarurî bir vicdanî gerektir. Zira bu hususta bozgunculuk yapacak insanlara müsamaha göstermek, kıymet vermek, terbiye eseri değil, belki bir milletin saadetine, şerefine, namusuna göz dikmiş insanlara müsamahadır ki, hiçbir vakit, hiçbir fert buna müsaade edemez. Hiç kimse buna müsaade etmek hakkına malik değildir ve siz de olmamalısınız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 142)

Millî mevcudiyetimize düşman olanlarla dost olmayalım. Böylelerine karşı bir Türk şairinin dediği gibi: (Karşı duvardaki levhayı işaret ederek) "Türküm ve düşmanım sana, kalsam da bir kişi!" diyelim. Düşmanlarımıza bu hakikati ifade ettiğimiz gün, kanaatimize, ülkümüze, istikbalimize yan bakan her ferdi düşman telâkki ettiğimiz gün, millî benliğe uzanacak her eli şiddetle kırdığımız, milletin önüne dikilecek her engeli derhal devirdiğimiz gün, hakikî kurtuluşa erişeceğiz. Ve sizler gibi aydın, kararlı, imanlı gençler sayesinde bu kurtuluşa ulaşacağımıza emin olabiliriz. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 143)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır. (A. Âfetinan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, TTK. Yay. Ankara, 1959, s. 297)

Ben gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim. (14 Haziran 1937) (Cumhuriyet Gazetesi)

Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır. (1932, İstanbul) (Cumhuriyet Gazetesi, 05 Ekim 1932)

Milletimiz her güçlük ve zorluk karşısında, durmadan ilerlemekte ve yükselmektedir. Büyük Türk milletinin bu yoldaki hızını, her vasıta ile artırmaya çalışmak, bizim, hepimizin en kutlu vazifemizdir. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 358)

Kapitülasyonlar, bir devleti mutlaka çökertir. Osmanlı Devleti ile Hindistan Türk ve İslâm İmparatorlukları bunun en büyük delilidir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 97)

“Uçurum kenarında yıkık bir ülke, türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar, yıllarca süren savaş, ondan sonra, içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için arasız, devrimler. İşte Türk genel Devrimi'nin bir kısa ifadesi.”

“Türk İnkılabı kurucudur. Türk ihtilali yüksek bir insanı ülke ile birleşmiş vatanperverlik eseridir. Çocuklarına bütün güzellikleri ve bütün büyüklükleri görmek aynı zamanda bütün sefaletlere acımak sanatını öğretmektedir.”

“Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı ve büyük uygar kabiliyeti bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek uygarlık ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır. Ne mutlu Türk'üm diyene!”

“Türkiye'de doğan inkılap güneşi yükselerek sıcaklığını yaydııkça, Türk milletinin kalbi, bütün dünyanın büyük ve takdire değer eserlerine karşı sıcak bir sevgi ile dolmuş, bütün ilerleme ilkelerinin tamamı ile benimsemiştir.”

“Ulusal varlığını devam ettirmek için, kişileri arasında düşündüğü ortak bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani ulus, dini ve mezhebi bağlar yerine, Türk milliyeti bağı ile kişilerini toplamıştır.”

“Lozan Barışı, Türk tarihinde Bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasi bir zafer oluşturan bu antlaşmanın Osmanlı tarihinde örneği yoktur.”

“Bu karar (Kadınlarımıza seçme ve seçilme hakkı tanınması) Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lazım gelecektir. Türk kadını evdeki uygar yerini salâhiyeti ile almış iş hayatının her safhasında başarılar göstermiştir. Siyasi hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Uygar memleketlerin birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onun salâhiyet ve liyakatla kullanacaktır. Bu notla en mühim inkılaplardan birini anmış oluyoruz.”

“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz

bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!” 1927 (Nutuk II, s.897-898)

Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda ve beynelmilel temas ve münasebetlerde, bütün muasır milletlere muvazi ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber, Türk içtimaî heyetinin hususî seciyelerini ve başlı başına müstakil hüviyetini mahfuz tutmaktır. 1930 (Afet İnan, T.T.K. Belleten, Cilt: XXXII. No: 128, 1968, S. 557)

Birinci İnönü Meydan Muharebesi, inkılâp tarihimizin çok mühim, çok verimli bir sayfasıdır. Gelecek nesiller ve bütün dünya bu sayfayı araştırıp inceledikçe, Türk inkılâbını yapan bugünkü Türk ordusunu ve bu orduyu bağrından çıkaran bugünkü Türk topluluğunu, elbette saygı ile anacak ve takdir edecektir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 205)

Memleket ve milletin kurtuluşu ve mutluluğu için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur. Bu, bir insan için kâfi bir sevinç ve haz temin eder. Benimle beraber olan arkadaşlarım, bütün vatandaşlarım da aynı maksadı takip etmektedirler. Şahsî ve ailevî huzur ve mutluluğun, milletin huzur ve mutluluğuyla ayakta durduğunu, memleketin güvenlik ve dokunulmazlığıyla mümkün olduğunu gerçek ve ciddî bir surette anlamışlardır. Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Milletimizin, Türk milletinin yakın, uzak tarihine lüzumu kadar bilgimiz vardır. Mazinin derslerini, bugünün ve geleceğin hayatı için göz önünde tutmak dikkatinden mahrum değiliz. Yaptığımız hizmetlerle övünmüyoruz. Yapacağımız hizmetlerin, iftihar sebebi olabileceği ümidiyle avunuyoruz. 1925 (Atatürk'ün S.D.V. s. 209)

Allah bilir, hayatımda bugüne kadar orduya faydalı bir üye olabilmekten başka vicdanî bir emel edinmedim. Çünkü vatanın korunması, milletin mutluluğu için her şeyden evvel ordumuzun, eski Türk ordusu olduğunu dünyaya bir daha ispat lüzumuna çoktan inanmış idim. Bu inanca ait emellerimin şiddeti, ihtimal beni pek ziyade aşırı davranışlı göstermişti. Fakat zaman, saf ve temiz dimağlardan doğan fikrî gerçekleri -kabalünden çekinilse dahi- uygulattırır. 1912 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 11)

Arkadaşlar! Topçularımız bu mevzilere gece geldiler ve karanlık içinde mevzi aldılar ve fecirle beraber bütün dünyanın gözleri açıldığı zaman, ateşe başladılar. Tam bir takdir ve hürmetle bunu anmak isterim ki, topçularımızın o gün göstermiş olduğu ustalık ve anlayış, bütün dünya topçuları için örnek olacak nitelikte idi. Askerî hayatımda bu kadar mükemmel bir topçu ve bu kadar mükemmel idare edilmiş bir topçu ateşi nadiren gördüm. Topçularımız, saat 4.30'da endahta başladılar; bilirsiniz ki, topçulukta evvelâ ateş tanzim etmek için, endaht yapılır. Yarım saat zarfında bütün bu cephe üstünde endaht tanzim edilmiş ve saat beşte, yani yarım saat sonra, bu saydığım hedefler üzerine şiddetle tesir endahtına başlanmıştır. Bu mevziler, çok ve çok sağlamdı. Bu mevzilerin savunma ile ilgili kıymetini en son tetkik eden bir İngiliz Kurmay'ın verdiği raporda, “Eğer Türkler, bu mevzileri dört,

beş ayda işgal ederlerse, bir günde düşürdüklerini iddia edebilirler.” deniliyordu. Fakat Türklere, bu mevzileri ele geçirmek, için üç dört ay değil, bir gün de değil, yalnız bir saat kâfi gelmişti. 1922 (Atatürk’ün S.D. I, s. 244-245)

Afyonkarahisar – Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son devresi olan 30 Ağustos Muharebesi, Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni yön vermekte kesin tesirli böyle bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk Devleti’nin, genç Türk Cumhuriyeti’nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları, Devlet ve Cumhuriyetimizin ebedî muhafızlarıdır. Burada temelini attığımız “Şehit Asker” abidesi, işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide, Türk vatanına göz dizeceklere, Türk’ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. 1924 (Atatürk’ün S.D. II, s. 178-179)

Türk tarihinde askerlerimiz, ilk defa olarak ülküleri uğrunda asil bir maksatla harp etmiş bulunuyorlar. Askerlerimiz, ayakları altında bir metre yüksekliğinde çukur, çamur bulunmasına rağmen düşmanlarına karşı koşa koşa, sevine sevine gidip harp etmişlerdir. 1925 (Atatürk’ün S.D.V, s. 35)

Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın, Osmanlı tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz, bununla gerçekten iftihar edebilir ve Türk milletinin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin, bunu mazide yapılmış antlaşmalarla mukayese etmesi gerekir. Bu münasebetle Lozan görüşmelerinde her türlü siyasî mücadelelere göğüs gererek neticeyi elde etmede bir zekâ göstermiş olan İsmet Paşa Hazretleri’ni saygı ile hatırlamak vazifemdir. 1927 (Atatürk’ün S.D.V, s. 47)

Montreux Sözleşmesi’nin imzalandığı günün gecesi (18 / 19 Temmuz 1936) Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Bugün bayram günüdür; sevinç günüdür. Niçin bilir misiniz, ey sevgili yurttaşlar? Çünkü Lozan, Montrö’de taçlandırılmıştır. Lozan tamdır ve tamamiyetini daima tarihte okutacaktır. Fakat, onu mustarip eden ufak bir şey, Boğazlar vardı. İşte o Montrö’de çözümlenmiştir. Eğer Türk yüksek hassasiyeti bununla alâkadarsa mutlak sevinmektedir, seviniyor ve sevinmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1941)

Ben, 1919 senesi mayıs içinde Samsun’a çıktığım gün elimde, maddî hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk Milleti’nin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevi bir kuvvet vardı. İşte ben bu millî kuvvete, bu Türk Milleti’ne güvenerek işe başladım. Ben, Türk ufuklarından bir gün mutlaka bir güneş doğacağına, bunun hararet ve kuvvetinin bizi ısıtacağına, bundan bize bir güç çıkacağına o kadar emindim ki, bunu âdeta gözlerimle görüyordum. 1937

Osmanlı Devleti’nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk’ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım mânasız sözlerden ibarettir. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul’dan çıkmadan evvel

düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Türk kadını dünyanın en aydın, en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır sıklıkta değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk'ü zihniyetiyle, kol gücüyle, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeter nesiller yetiştirmektir. Milletın kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 231)

Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve şümüllü medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., S. 297)

Bugün milletçe hedefimiz, en medenî milletlerin gelişme seviyesine ulaşmak, hatta bu seviyeyi aşmaktır. Bu asla imkânsız değildir. Türk'ün zekâsı, Türk'ün doğuştan vasıfları buna müsaittir. Yeter ki Türk milleti hedefini iyice seçsin ve bu hedefe varmaya azmetsin! 1932 (Âdile Ayda, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1963, s.4)

Türklerin aşağı yukarı hep ahlâkları birbirine benzer. Bu yüksek ahlâk hiçbir milletin ahlâkına benzemez. Ahlâkın millet oluşmasında yeri çok büyüktür, önemlidir.1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 358)

Bundan sonra Türk ırkı, kadınlarını, erkeklerinin yapmaya mecbur olduğu askerlik vazifesi dahil, bütün hizmetlere ortak ederse, Etilerde, İskitlerde, Amazonlarda olduğu gibi, kendi ırkından başkalarının hiçbir yardımına muhtaç olmaksızın büyük millî ülkülerine başlı başına ve müstakil olarak yürümek kabiliyetini kazanabilir. (Perihan Naci Eldeniz T.T.K. Belleten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956, s.741)

Benim hayatta yegâne fahrim, servetim Türklükten başka bir şey değildir. (Mahmut Esat Bozkurt, Yakınlardan Hatıralar, S. 95)

Bu memleket tarihte Türktü, halde Türktür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır. 1923 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, S. 23)

“Türk” demek “dil” demektir. Milliyetin çok belirgin niteliklerinden biri dildir. Türk milletindenim; diyen insan, her şeyden önce ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır.” 17 Şubat 1931

Bir ulusun dili, bütün bilim kavramlarını oluşturacak şekilde gelişmemişse, o ulusun bilim ve kültür alanında bir varlık göstermesi beklenemez. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. 1924

Klâsik etimoloji'nin karışık görüşleri karşısında bizim teorimiz ve analiz metodumuz çok basit görünüyor. Fakat hakikat, ezeli ve ebedî hakikat, basittedir. Teorimizi bir dil kanunu olarak ilim âlemine tanıttığımız gün, Türklük için şanlı bir zafer günü olacaktır. (İbrahim Necmi Dilmen, Çığır Mecmuası, sayı: 74-75, 1939, s. 11; Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

Yeni Türkçe kelimeler teklif edebiliriz. Bu yönde ısrarla çalışmalıyız. Fakat, Türk dilinin yapısını zorlamak olmaz. Bu bünye meselesini Türk dilinin olgunlaşma seyrine bırakmalıyız. Birkaç gün önce

Ahmet Cevat Bey'e söyledim : Ketebe, yektübü Arabındır; kâtip, kitap, mektup Türkündür.
(Abdülkadir İnan, Atatürk Devrine Ait Bir Hatıra, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 85, 1969, s. 21)

Türk milletinin kuruluşunda etkili olduğu görülen tabii gerçekler şunlardır: a) Siyasî varlıkta birlik. B) Dil birliği. C) Yurt birliği. D) Irk ve menşe birliği. E) Tarihî karabet. F) Ahlâkî karabet. Türk milletinin teşekkülünde mevcut olan bu şartlar diğer milletlerde hepsi birden yok gibidir. Daha umumî bir tarif yapabilmek için diyelim ki; bir topluma millet diyebilmek için bu şartlar, aynı zamanda bütün olarak veya kısmen, bir arada bulunmak lâzımdır. Bütün milletler tamamen aynı şartlar altında teşekkül etmemiş olduklarına göre Türk milletinde yaptığımız gibi, diğer her millet ayrı olarak mütalâa edilmedikçe, milliyet fikrini umumî ve ilmî olarak tarif etmek güçtür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 371-372)

Gaye, bugünkü ve yarınki Türk'ün medeniyetini kucaklayacak en güzel ve en ahenkli Türkçe'dir. 1932

Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusuna kaptırmadım. (1931 Mustafa Kemal ATATÜRK)

Şunu ilâve edeyim ki, Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihî olarak bildiğim için, Türk kızlarından birinin dünya güzeli seçilmiş olmasını, çok tabii buldum. Fakat, Türk gençlerine bu münasebetle şunu da hatırlatmayı lüzumlu görürüm: Övünç duyduğumuz tabii güzelliğinizi sağlıklı biçimde muhafaza etmesini biliniz ve bu yolda uyanık bir gelişmenin arasız gerçekleşmesini ihmâl etmeyiniz. Bununla beraber, asıl uğraşmaya mecbur olduğunuz şey, analarınızın ve atalarınızın oldukları gibi, yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 3.8.1932)

24 Temmuz 1922 akşamı Konya'da General Townshend şerefine verdikleri ziyafette, yemeğin sonlarına doğru elindeki mercan tespihi General'e uzatarak söyledikleri: Biz Türklerde bir âdet vardır. Misafirimize mutlaka bir hediye veririz. Ben asil bir milletin mütevazı bir Başkomutanıyım. Size ancak bu tespihi verebiliyorum. (Ve sofradan kalkılacağına yakın da kolundaki saati çıkararak General'e söyledikleri:) Bu saati bana Anafartalar'da bir Türk askeri, ölen bir İngiliz subayının kolundan çıkardığını söyleyerek, getirdi. Saatin arkasında subayın künyesi yazılıdır. Bu subayın ailesini arattımsa da bulamadım. İngiltere'ye döndüğünüzde ailesini bulur ve saati verirseniz, çok memnun olurum. 1922 (Yücel Mecmuası, O'ndan Hatıralar, Cilt: XVI, Sayı: 91-92-93, 1942 s. 15)

Bana, insanlar üstünde bir doğuş atfetmeye kalkışmayınız. Doğuşumdaki tek fevkalâdelik, Türk olarak dünyaya gelmemdir. (Atatürk'ten B.H., s. 15)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetesini bu son yılların eseridir. 1935

Türk kadını dünyanın en münevver, en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır siklette değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk'ü zihniyetiyle, bazusuyla, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeter nesiller yetiştirmektir. Milletın kaynağı, sosyal hayatın esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 231)

Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk tarihini doğru temelleri üstüne kurmak, öz Türk diline değeri olan genişliği vermek için candan çalışılmakta olduğunu söylemeliyim. 1934 (Aydın Tarihi, Sayı: 12, 1934, s. 23)

Kapitülasyonların konferansta* birçok toplantıları işgal etmiş olması sebebini bir türlü anlayamıyoruz. Bu meselenin söz konusu edilmesi ve görüşülmesi bile millî onurumuza yöneltilmiş bir hakarettir. Kapitülasyonların Türk milleti için ne derece iğrenç bir şey olduğunu size tarife gücüm yetmez. Bunları, diğer şekil ve namlar altında gizleyerek bize kabul ettirmeye muvaffak olacaklarını tasavvur ve tahayyül edenler bu konuda pek çok aldaniyorlar. Zira, Türkler kapitülasyonların devamının kendilerini pek az bir zamanda ölüme sevk edeceğini pek iyi anlamışlardır. Türkiye, esir olarak mahvolmaktansa, son nefesine kadar mücadele etmeye ve savaşmaya karar vermiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s. 57)

Şu bilinsin ki, biz yabancılara karşı herhangi hasmane bir his beslemediğimiz gibi, onlarla samimâne münasebetlerde bulunmak arzusundayız. Türkler bütün medenî milletlerin dostlarıdır. Yabancılar memleketimize gelsinler; bize zarar vermemek, hürriyetlerimize güçlükler çıkarmaya çalışmamak şartıyla burada daima iyi kabul görecektir. Maksadımız yeniden yakınlık meydana getirmek, bizi başka milletlere bağlayan ilgileri arttırmaktır. Memleketler muhtelifdir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için de bu yegâne medeniyete iştirak etmesi lâzımdır. Osmanlı İmparatorluğunu çöküşü, Batıya karşı elde ettiği zaferlerden çok mağrur olarak, kendisini Avrupa milletlerine bağlayan ilişkileri kestiği gün başlamıştır. Bu bir hatâ idi, bunu tekrar etmeyeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, S. 67-68)

Ezan ve Kuran'ı Türklerden başka hiçbir Müslüman milleti bu kadar güzel okuyamaz. Bunlara muhteşem müzik ahengi veren Türk sanatkarlarıdır. 1933 (Abdülkadir, İnan, İki Hatıra, Türk Dili Dergisi, TDK, sayı: 74, 1957, s. 66)

Biz her görüş açısından medenî insan olmalıyız. Çok acılar gördük. Bunun sebebi dünyanın vaziyetinin anlamayışımızdır. Fikrimiz, düşüncemiz, tepeden tırnağa kadar medenî olacaktır. Şunun bunun sözüne ehemmiyet vermeyeceğiz. Bütün Türk ve İslâm âlemine bakın; düşüncelerini, fikirlerini medeniyetin emrettiği değişiklik ve yükselmeye uydurmadıklarından ne büyük felâket ve ıstırap içindedirler. Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız, en nihayet son felâket çamuruna batışımız bundandır. 5-6 sene içinde kendimizi kurtarmışsak zihniyetlerimizdeki değişmedendir. Artık duramayız. Mutlaka ileri gideceğiz; çünkü mecburuz. Millet açıkça bilmelidir, medeniyet öyle kuvvetli bir ateştir ki, ona kayıtsız olanları yakar, mahveder. İçinde bulunduğumuz medeniyet ailesinde lâıyk olduğumuz yeri bulacak ve onu koruyacak ve yükselteceğiz. Refah, mutluluk ve insanlık bundadır. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 18)

Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasının talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak ilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bir türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar ilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 86)

Maalesef Türk'ün geleneksel dostu yoktur; menfaatler müşterek olunca Avrupalılar buna, hemen "geleneksel dostluk" ismini vermişlerdir. 1933 (Samih Nafiz Tansu, Atatürk Anekdotlar – Anılar, Der: Kemal Arıburnu, s. 137)

Mülkiyelilerin bağlılık ve saygı telgrafına cevabından: Bana içten sevgilerini haykıranlar, yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamıyla millet olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk Devleti kurmak için insanlık fedakârlıklarının hiçbirini kendilerinden esirgemeyen, kültür, idare, intizam, devlet anlamlarını en son ilmî telâkkilere göre billûlaştırılmaya çalışmış ve çalışan yüksek arkadaşlarımdır. 1935 (Ulus gazetesi, 12. 12. 1935)

Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı, büyük uygarlık yeteneği, bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. (1933, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 319)

Bazı arkadaşların yoksulluk içinde bu büyük dâvanın başaramayacağını zannederek, memleketlerine dönmek arzusunda olduklarını duydum. Arkadaşlar! Ben sizleri bu millî dâvaya silâh zoruyla davet etmedim, görüyorsunuz ki sizi burada tutmak için de silâhım yoktur. Dilediğiniz gibi memleketlerinize dönebilirsiniz. Fakat şunu biliniz ki, bütün arkadaşlarım beni yalnız bırakıp gitseler, ben bu Meclis-i Âli'de tek başıma kalsam da, mücadeleye ahdettim. Düşman adım adım her tarafı işgal ederek Ankara'ya kadar gelecek olursa, ben bir elime silâhımı, bir elime de Türk bayrağını alıp Elma Dağı'na çıkacağım. Burada tek başıma son kurşunuma kadar düşmanla çarpışacağım. Sonra da bu mukaddes bayrağı göğsüme sarıp şehit olacağım. Bu bayrak kanımı sindire sindire emerken, ben de milletim uğruna hayata veda edeceğim. Huzurunuzda buna and içiyorum. (1920-Birinci Büyük Millet Meclisi'nin gizli celsesinde)

Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur. (İlköğretim Mecmuası, Cilt: 4, Sayı:61, 1940)

Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır. 1930 (Sadri Maksudi Arsal, Türk Dili İçin)

Türk'ün tabiatında, beyzadelik an'anesi yerleşmemiştir. Türk, Türk olduğu için asildir. Bu Anadolu'nun en ücra köyündeki Mehmetçik, vaktiyle dünyanın yarısını titretmiş bir sınır beyinin nesli olabilir; ama, bundan dolayı hiçbir iddiası yoktur. Çoğumuz, büyük babamızın babasını hatırlayamayız. Bütün soy gururumuzu, Türk olmanın içinde buluruz. İşte onun içindir ki, cumhuriyet Türk'ün en tabî idare şeklidir. (Atatürk'ten B.H., s. 69)

Le Matin gazetesi muhabirine demeç: (Hâkimiyet-i Millîye).Fransa İhtilâli bütün dünyaya hürriyet düşüncesini yaymıştır ve bu düşüncenin şimdi de izleri görülmektedir. Ancak o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. Türk demokrasisi Fransa İhtilâli'nin açtığı yolu izlemiş, ancak kendisine özgü seçici niteliğiyle yükselmiştir. Çünkü, her millet inkılâbını sosyal çevresinin baskıları ve gereksinimine bağlı olan dahilinde ihtilâl ve inkılâbın oluş zamanına göre yapar. Her zaman ve her yerde aynı olayın yinelenmesine tanık değil miyiz? Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin ortak çalışmaları gerek ve

mümkün ise de, ortak çalışma ancak bir tek amaca, yani barışa yönelmiş ise mümkün ve yararlı olabilir. Bu noktayı anlamayanlar oluşturduğumuz eser konusunda bir düşünce ve karar belirtemezler.

Türk; övün, çalış, güven. (A. Âfetinan, ATATÜRK Hakkında Hatıralar ve Belgeler, TTK. Yay. Ankara, 1959 s. 304)

Bir Türk dünyaya bedeldir. (1925)

Türk milleti, güzel her şeyi, her medenî şeyi, her yüksek şeyi sever, takdir eder. Fakat muhakkaktır ki, her şeyin üstünde tapındığı bir şey varsa, o da kahramanlıktır. Bu sözlerim şüphesiz bugünkü uyanık Türk gençliğinin kulaklarında yüksek ve tesirli akisler yapacaktır. Yüksek huylarına ehemmiyetle baktığım Türk çocuklarından daha az şey istemem.

Bu dünyadan geçerek Türk milletine veda edeceklerinin çocuklarına kendinden sonra yaşayacaklara, son sözü bu olmalıdır: "Benim Türk milletine, Türk cemiyetine, Türklüğün istikbaline ait ödevlerim bitmemişti, siz onları tamamlayacaksınız. Siz de sizden sonrakilere benim sözümü tekrar ediniz." Bu sözler bir ferden değil, bir Türk Milleti duygusunun ifadesidir. Bunu, her Türk bir parola gibi kendinden sonrakilere mütemadiyen tekrar etmekle son nefesini verecektir. Her Türk ferдинin son nefesi, Türk Milleti'nin nefesinin sönmeyeceğini onun ebedi olduğunu göstermelidir. Yüksek Türk, senin için yüksekliğin hududu yoktur. İşte parola budur. 1935 (Atatürk'ün T.T.B. IV., S.575-76)

Ne mutlu Türk'üm diyene. (1933, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 319)

"Ben her şeyden önce bir Türk milliyetçisiyim. Böyle doğdum. Böyle öleceğim. Türk birliğinin, bir gün hakikat olacağına inancım vardır. Ben görmesem bile, gözlerimi dünyaya onun rüyaları içinde kapayacağım. Türk birliğine inanıyorum, onu görüyorum. Yarının tarihi, yeni fasıllarını Türk birliğiyle açacaktır. Dünya sükûnunu bu fasıllar içinde bulacaktır. Türk'ün varlığı bu köhne âleme yeni ufuklar açacak, güneş ne demek, ufuk ne demek, o zaman görülecek."

Türklerin vatan sevgisiyle dolu olan göğüsleri düşmanların melun ihtiraslarına karşı daima demirden bir duvar gibi yüksek olacaktır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 411)

Türk'ün bir büyüğüne, komutanına bağlılığı dünya yüzünde emsalsizdir. (Vasfi Rıza Zobu, Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk III, Der: N.A. Banoğlu, s. 46)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale

müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hattâ bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık dâvalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülemez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müsbet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müsbet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

“Onlar mukaddes vatan toprakları için canlarını seve seve vermişler, Çanakkale Savaşları'nın kaderini değiştirmişlerdir. Burada geçen her saniye, kullanılan her an, ölen her nefer, Türk vatan ve milletinin mukadderatını çizmiştir. Kara savaşlarına katılan ilk birlik olan 57. Alay, vatan sevgisinin ne olduğunu insanlığa göstermiştir. Bu kahraman Alayı hayranlık, minnet ve rahmetle anıyorum.” (Atatürk'ün 57. Alay ile ilgili söyledikleri)

Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk ulusunu sonsuzluğa dek yaşatmak için verimli kalacaksın. Türk toprağı sen, seni seven Türk ulusunu mezarı değilsin. Türk ulusu için yaratıcılığı göster. (1938)

Türk çocuklarında kabiliyet her milletinkinden üstündür. Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça, büsbütün Türk çocukları kendileri için lâzım gelen hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetle kimseye boyun eğmeyeceklerdir. (Şemsettin Günaltay, 1951 Olağanüstü Türk Dili Kurultayı, S. 33)

Verdiğimiz kararın uygulanmasını temin için henüz milletin alışık olmadığı meselelere temas etmek lâzım geliyordu. Umumca söz konusu olmasında büyük mahzurlar tasavvur olunan hususların konuşulmasında kesin zaruret bulunuyordu. Osmanlı hükûmetine, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine isyan etmek ve bütün milleti ve orduyu isyan ettirmek lâzım geliyordu. Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına tecavüz edenler kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silâhli olarak mukabele ve onlarla mücadele etmek gerekiyordu. Bu mühim kararın bütün gerek ve zaruretlerini ilk gününde göstermek ve ifade etmek, elbette doğru olmazdı. Tatbikatı birtakım

safhalara ayırmak ve vakalar ve hâdiselerden istifade ederek milletin hislerini ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım yürüyerek hedefe ulaşmaya çalışmak lâzım geliyordu. Nitekim öyle olmuştur. Ancak dokuz sene içinde yaptıklarımız bir mantık dizisi ile düşünülürse, ilk günden bugüne kadar takip ettiğimiz umumî istikamet, ilk kararın çizdiği hattan ve yöneldiği hedeften asla sapmamış olduğu kendiliğinden görünür. 1927 (Nutuk I, s. 14-15)

Sarayların içinde Türk'ten gayri unsurlara dayanarak, düşmanlarla ittifak ederek Anadolu'nun, Türklüğün aleyhine yürüyen çürümüş gölge adamlarının Türk vatanından kovulması, düşmanların denize dökülmesinden daha kurtarıcı bir harekettir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 179-180)

İslâm âleminde Türkler, halifenin maddî ihtiyaçlarını fiilen temin eden yegâne millettir. Dünyayı içine alan bir hilâfeti destekleyenler şimdiye kadar her türlü iştirakten kaçınmışlardır. O halde, ne iddia ediyorlar? Yalnız Türkler bu müessesenin yüküne tahammül etsinler ve yine yalnız onlar halifenin hâkim nüfuzuna riayet... Bu iddia çok aşırıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 70)

Âciz, adî, his ve anlayıştan mahrum bir mahlûk, kabul eden herhangi bir yabancının himayesine girebilir; fakat, böyle bir mahlûkun, bütün İslâmların halifesi sıfatını taşıdığını ifade etmek elbette uygun değildir. Böyle bir görüşün doğru olabilmesi, herşeyden önce bütün İslâm kütlelerinin esir olmaları şartına bağlıdır. Halbuki, cihanda hakikat böyle midir? Biz Türkler, bütün tarihî hayatımızca hürriyet ve bağımsızlığa örnek olmuş bir milletiz! Kıymetsiz hayatlarını iki buçuk gün fazla, sefilce sürdürebilmek için, her türlü aşağılığı uygun gören halifeler oyununu da sahneden kaldırabildiğimizi gösterdik. Bu suretle devletlerin, milletlerin birbirleriyle münasebetlerinde, şahısların, özellikle mensup olduğu devlet ve milletin zararına da olsa, şahsî vaziyet ve hayatlarından başka bir şey düşünemeyecek pespayelerin ehemmiyeti olamayacağı bilinen gerçeğini doğruladık.

Bir akşam sofrada, Kılıç Ali tarafından kaydedilen bir söz: Cumhuriyetçilik ve toplumsal inkılâp, lâiklik ve yenilikseverlik Türk'ün öz malı ve özelliği haline geldiğini görmek, benim için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. Onun meydana gelişi çok yaklaşmıştır. O günden sonra medeniyet ve inkılâp yolunun azimkâr yolcuları arasında, elbette görüş ve düşünüş farkları, tedbir ayrılıkları tabîî olarak ortaya çıkar. Bu ayrılıklarında millet için, memleket için, devlet için daima hayır ve rahmet doğacak. (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi, 2. 11. 1970)

Türk milleti, en eski tarihlerinde meşhur kurultaylarıyla, bu kurultaylarda devlet reislerini seçmeleriyle demokrasi fikrine ne kadar bağlı olduklarını göstermişlerdir. Son tarih devirlerinde, Türklerin teşkil ettikleri devletlerde başlarına geçen padişahlar, bu usulden ayrılarak müstebit olmuşlardır. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 402)

En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye, endüstrisi, ticareti ve sporu ile, en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilmeliyiz; denizciliği, Türk'ün büyük millî ülküsü olarak düşünmeli ve onu az zamanda başarmalıyız. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 382)

Türk milleti şuurla ve bunca bin senelerin açtığı devasız yaraları acele tedavi etmek ıstırabıyla, hakikat denilen cevheri bulmuş olduğuna inanarak, uzun adımlarla kurtuluş aramaya karar vermiştir. Bunun önüne sed çekmek isteyenlerin âkıbeti Türkün kuvvetli ayakları altında ezilmektir.

Atatürk'e ait el yazısı metin : Bu memleket, dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği bir müstesna mevcudiyetin yüksek tecellisine, yüksek sahne oldu. Bu sahne 7 bin senelik, en aşağı, bir Türk beşiğidir. Beşik, tabiatın rüzgârlarıyla sallandı; beşiğin içindeki çocuk, tabiatın yağmurlarıyla yıkandı; o çocuk tabiatın şimşeklerinden, yıldırımlarından, kasırgalarından evvelâ korkar gibi oldu; sonra onlara alıştı; onları tabiatın babası tanıdı; onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu, tabiat oldu; şimşek, yıldırım, güneş oldu; Türk oldu. Türk budur: Yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir. Türk'ün Tarifi (Hikmet Bayur'un verdiği vesika), Millet Dergisi, Sayı: 116, 1948, s. 10-11)

Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı, hep bir ırkın evlâtları, hep aynı cevherin damarlarıdır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 5.10.1932; Kadri Kemal Kop, Atatürk Diyarbakır'da, s. 4)

Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkını, an'anelerini, hâtıralarını, menfaatlerini, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir. 1931 (Afetinan, Türk Dili Dergisi, Sayı : 182, 1966 s. 90)

Türk tarihi zaferlerle doludur ve zaferlerden sonra milletin umumî hayatında ve istikbalinde etkili olacak esaslı tedbirler ve düzeltme yolunda mühim neticeler alındığı görülmüş değildir. Bunun içindir ki mazideki zaferlerin tesirleri geçici olmuş ve millet, ondan sonra daha müşkül şartlara ve açık söylemek mecburiyetindeyim ki, gerilemeye maruz kalmıştır. Ben ve siyasî partim, zaferden sonra geçen dört sene zarfında bilhassa bu esas görüş noktasından hareket ettik. Milletimiz silâhın ve siyasetin emsalsiz zaferlerini kazandıktan sonra milletin istikbaline dikilen bakışlarımızla, bir an hareketsizlik ve gevşeklik hissetmeksizin milletin istikbalini ebedileştirecek esaslı hedeflere çalışmamızı yönelttik. 1927 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 530)

Bu sırada, milletimizi gece gündüz meşgul eden başlıca büyük bir mesele, gerçek sahibi öz Türk olan "İskenderun-Antakya" ve çevresinin mukadderatıdır. Bunun üzerinde, ciddiyet ve kesinlikle durmaya mecburuz. Daima kendisi ile dostluğa çok ehemmiyet verdiğimiz Fransa ile aramızda, tek ve büyük mesele budur. Bu işin gerçeğini bilenler ve hakkı sevenler, alâkamızın şiddetini ve samimiyetini iyi anlarlar ve tabîî görürler. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 337)

Olaylar, Türk milletine, iki ehemmiyetli kuralı yeniden hatırlatıyor : Yurdumuzu ve haklarımızı müdafaa edecek kuvvette olmak; barışı koruyacak uluslararası çalışma birliğine önem vermek! 1935 (Atatürk'ün S.D.I, s. 369)

Yaptığını bilen ve hizmet yolunda tedbirlerine inanan ülkücüler olarak kendimizi tenkide muhatap kılmayı lüzumlu görüyoruz. 1931 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s.548)

Türk milletinin kuruluşunda etkili olduğu görülen tabîî gerçekler şunlardır: a) Siyasî varlıkta birlik. B) Dil birliği. C) Yurt birliği. D) Irk ve menşe birliği. E) Tarihi karabet. F) Ahlâkî karabet. Türk milletinin teşekkülünde mevcut olan bu şartlar diğer milletlerde hepsi birden yok gibidir. Daha umumî bir tarif yapabilmek için diyelim ki; bir topluma millet diyebilmek için bu şartlar, aynı zamanda bütün olarak veya kısmen, bir arada bulunmak lâzımdır. Bütün milletler tamamen aynı şartlar altında teşekkül etmemiş olduklarına göre Türk milletinde yaptığımız gibi, diğer her millet ayrı olarak mütalâa

edilmedikçe, milliyet fikrini umumî ve ilmî olarak tarif etmek güçtür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 371-372)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Türk çocuklarının nasibi, her muvaffakiyetli hamleden hep sevinç veren neticeler almaktır. Türk çocukları! Yürüdünüz, yürüyorsunuz, yürüyünüz! Yaptığınız hamleler sizi yüksek ölküye ulaştırmak üzeredir. Durmayın, yürüyün! Saadet, refah, sevinç ve hepsinden sonra dünyaya karşı yüksek bir gurur seni bekliyor. Türk çocukları! Son sözümün son kelimesine dikkat!... Gurur, azamet, sende zaten vardır; bunu gösterme! Onu, kendi yüksek enerjinin harimine sakla! Gerekirse, büyük tevazuunu göster. Fakat gene gerektiğince, göster ezici yumruğunu! İşte, bu vasıflarınla ispat edebilirsin ne olduğunu!... Benim bugünkü ve yarınki Türk çocukluğundan beklediğim haslet, bu suretle belirmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Macar bilgini Prof. Zayti Ferenc'e söylemiştir: Biz Türkler ve siz Macarlar kardeşiz. Ne yazık ki, boş yere, biz i'lâ-yi kelimetullah diye İslâm âleminin, siz de rûhullah diye Hristiyanlığın asırlarca öncülüğünü yaparak, birbirimizin mahvına yürüdük. Böyle bir şaşkınlığa düşeceğimize, iki kardeş millet el ele verseydik, insanlığa ne büyük hizmet ederdik. 1932 (Hasan Cemil Çambel, Makaleler, Hatıralar, s. 77)

Ben Türk Ordusunun yabancı bir adam değilim; ben ordu ile küçük rütbelere beri içten teması olan bir askerim. Ben, hadiselerin akışı ile ordunun içinde subay, nihayet komutan olarak iş görmüş ve kanaatime göre başarılı olmuş bir komutanım. Türk ordusunun, onun faziletini, kıymetini ve bu ordu ile neler yapılabileceğini bizim kadar anlayan az olmuştur. (1926, Ankara) (Falih Rifki ATAY, ATATÜRK'ün Bana Anlattıkları, İstanbul, 1955, s. 13)

Benim, ordularımızı sevk ettiğim ve yönelttiğim hedefler, esasen ordularımızın her erinin, bütün subaylarının ve komutanlarının düşüncelerinin, vicdanlarının, azimlerinin, ideallerinin yönelmiş bulunduğu hedefler idi... Bütün millete hiç tereddütsüz ve gönül rahatlığıyla arz edebilirim ki, Cumhuriyet orduları; Cumhuriyeti ve kutsal topraklarını güvenle koruma ve savunma kudretindedir ve hazırdır. (1925, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, C. II. Ankara, 1952, s. 240)

Ordumuz; Türk topraklarının ve Türkiye idealini gerçekleştirmek için sarf etmekte olduğumuz sistemli çalışmaların yenilmesi imkansız güvencesidir.

Türk vatanını ele geçirmek fikrini, Türk'ü esir etmek hayalini genel, büyük bir ideal hâline getirmeye çalışanların layık oldukları kötü sondan kurtulamadıklarını gözlerimizle gördük... Kendilerine bir milletin geleceği emanet edilen adamlar, milletin kuvvet ve kudretini yalnız ve ancak yine milletin gerçek ve ulaşılabilir çıkarları yolunda kullanmakla yükümlü olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi ele geçirmek; o memleketin sahiplerine egemen olmak için yeterli değildir. Bir milletin ruhu ele geçirilmedikçe, bir milletin azmi ve iradesi kırılmadıkça, o millete egemen olmanın imkanı yoktur. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 184)

Tarihte bütün bir vatani, çok üstün düşman kuvvetleri karşısında, son bir avuç toprağına kadar karış karış kahramanca ve namusluca savunmuş ve yine varlığını koruyabilmiş ordular görülmüştür. Türk ordusu o cevherde bir ordudur. Yeter ki ona komuta edenler, komuta edebilme vasıflarına sahip

olabilsinler! (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.335)

Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi bir kötü tesadüf ve kötü şans eseri bile olsa düşmana esir düşmesini biz mazur görssek de tarih, bunu asla affetmez ve affetmemelidir. Türk İnkılap tarihinin gelecek nesillere hitap ve uyarısı işte budur. (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.336)

... Türk esaret kabul etmeyen bir millettir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.241)

Esas Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu esas ancak tam bağımsızlığa sahip olmakla temin olunabilir. Ne kadar zengin ve refaha kavuşturulmuş olursa olsun bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık olamaz.

Biz Türkler bütün tarihimiz boyunca hürriyet ve bağımsızlığa sembol olmuş bir millettiz. (Nutuk)

Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (21 Haziran 1922)

Türk milletinin tabiat ve âdetlerine en uygun olan idare Cumhuriyet idaresidir. 1924 (Atatürk'ün S.D. III, S. 74)

İnsaf ve merhamet dilenmekle millet işleri, devlet işleri görülemez; millet ve devlet şeref ve bağımsızlığı temin edilemez. İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin gelecek çocukları, bunu, bir an hatırdan çıkarmamalıdır. 1927 (Nutuk I, S. 355)

Bu kadar matemler ve felâketler geçirdikten sonra elbette Türk öğrenmiştir ki, vatani yeniden yapmak ve orada mesut ve hür yaşayabilmek için mutlaka egemenliğine sahip kalmak ve Cumhuriyet bayrağı altında bütün evlâtlarını toplu ve dikkatli bulundurmak lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 180)

İzmir suikast teşebbüsünden sonra milletin binlerce telgrafla bu iğrenç girişimi lânetlemesi ve üzüntülerini bildirmesi münasebetiyle Anadolu Ajansı'na verdiği demeçten: Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından oluşan büyük ordumuzun vicdanında, akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin, bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyet'in adalet ve kudret pençesinde lâyık oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olamaz. Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır; fakat, Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefil olan prensiplerle, medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 80)

Yeni Türkiye'nin, eski Türkiye ile hiçbir alakası yoktur. Osmanlı Hükûmeti tarihe geçmiştir. Şimdi yeni bir Türkiye doğmuştur. Gerçi millet değişmemiştir; aynı Türk unsuru bu milleti teşkil ediyor. Ancak, idare tarzı değişmiştir. 1922 (Atatürk'ün S.D. III, s. 51)

Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk ordusu! Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felâket ve sıkıntılardan ve düşman saldırısından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet'in bugünkü verimli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silâh ve vasıtaları ile donatılmış bir şekilde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur. Türk vatanının ve Türklük topluluğunun şan ve şerefini, içi ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an yapmaya hazır ve hazırlanmış olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır. 1938 (Ulus gazetesi, 30. 10. 1938)

Bizce, Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi bugün de en muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Bellekten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956. s. 740)

Sayın gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Galip olmak, mağlup olmak. Size, Türk gençliğine terk edip bıraktığımız vicdanî emanet, yalnız ve daima galip olmaktır ve eminim daima galip olacaksınız. Milletin yükselme gerek ve şartları için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti, o yükselme merhalesine götürmek için dikilecek engellere hep birlikte mâni olacağız. Bunun için dimağlarınıza, irfanlarınıza, bilginize, icap ederse bileklerinize, pazılarınıza, bacaklarınıza müracaat edecek, fakat neticede mutlaka ve mutlaka o gayeye varacağız. Bu millet, sizin gibi evlâtlarıyla lâyük olduğu olgunluk derecesini bulacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 133)

Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lâyük oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz. Benim naçiz vücudum birgün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefilisi olan prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeğe devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, S. 80)

Bu memleket dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği bir ayrıcalıklı oluşumun olağanüstü çıkışına sahne oldu. Bu sahne yedi bin yıllık, en aşağı bir Türk beşiğidir. Beşik tabiatın rüzgarları ile sallandı; beşiğin içindeki çocuk tabiatın yağmurları ile yıkandı, o çocuk tabiatın yıldırımlarından, şimşeklerinden, kasırgalarından evvela korkar gibi oldu; sonra onlara alıştı; onları tabiatın babası tanıdı, onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu oldu; şimşek, yıldırım, güneş oldu; Türk oldu. Türk budur. Yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir. (Vecize, Millet Dergisi, Sayı : 16, 1948, s., 10-11 ve Türk Kültürü, 1969, s:85, Fethi TEVETOĞLU "ATATÜRK'ün Türk'ü ve Türkiye Cumhuriyetinin Tarihi" isimli makalesinde yer almaktadır. Ayrıca adı geçen vecizenin ATATÜRK'ün el yazısı ile bizzat yazdığı orijinal metnin tarihçi Cemal KUTAY'ın özel arşivinde bulunduğu belirtilmektedir.)

Türkler demokrat, hür ve sorumluluk sahibi vatandaşlardır. (A. Âfetinan; Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, AKDITYK, Ankara, 1969, Giriş Bölümünde)

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Cilt II, s.318)

Dünya üzerinde yaşamış ve yaşayan milletler arasında ruhen demokrat doğan tek millet Türklerdir. (Ord. Prof. KARAL Enver Ziya, ATATÜRK'ten Düşünceler, MEB.İığı, Bilim ve Kültür Dizisi, s.148)

Yüksek Türk, senin için yüksekliğin hududu yoktur. İşte parola budur. (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Cilt IV, s.652)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Milliyetin çok açık niteliklerinden biri dil'dir. Türk Milletindenim diyen insan, her şeyden önce ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk düşüncesine bağlı olduğunu iddia ederse, buna inanmak doğru olmaz. (Önder Mehmet, Atatürk'ün Yurt Gezileri, Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, Ankara, 1998, s.8)

Muhterem Gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Kazanmak, yenilmek. Size, Türk Gençliği'ne terk edip bıraktığımız vicdani emanet, yalnız ve daima kazanmaktır ve eminim daima kazanacaksınız. Milleti yükseltmek için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin. Milleti yükseltmek için dikilecek engellere hep birlikte engel olacağız. Bunun için beyinlerinize, irfanlarınıza, bilgilerinize, gerekirse bileklerinize, pazularınıza, bacaklarınıza başvuracak, fakat sonuçta mutlaka ve mutlaka o amaca varacağız... Bu millet, sizin gibi evlatlarıyla layık olduğu olgunluk derecesini bulacaktır. (1923,Tarsus) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 137)

Siz genç arkadaşlar, yorulmadan beni takip etmeye söz vermişsiniz. İşte ben özellikle bu sözden çok duyulandım. Yorulmadan beni takip edeceğinizi söylüyorsunuz. Fakat arkadaşlar yorulmadan ne demek ? Yorulmamak olur mu ? Elbette yorulacaksınız. Benim sizden istediğim şey yorulmamak değil, yorulduğunuz dakikada da dinlenmeden beni takip etmektir. Yorgunluk her insan, her canlı için doğal bir durumdur. Fakat insanda yorgunluğu yenebilecek manevi bir kuvvet vardır ki, işte bu kuvvet yorulanları dinlendirmeden yürütür. Sizler, yani, yeni Türkiye'nin genç evlatları, yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz. ..dinlenmemek üzere yürümeğe karar verenler asla ve asla yorulmazlar. Türk Gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir. (1937, Ankara) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 327-328)

Bunlar yapılırca, netice şu olacaktır: Türk çocuğu konuşurken, onun ifade ve anlatış tarzı, Türk çocuğu yazarken, onun ifade üslûbu, kendisini dinleyenleri, onun yürüdüğü yola götürebilecek bu kabiliyeti

sayesinde, Türk çocuğu kendisini dinleyen veya yazısını okuyanları, peşine takarak yüksek Türk ülküsüne iletebilecek, ulaştırabilecektir. Bu edebiyat telâkkisi, böyle bir edebiyat öğretimi sayesinde ki, edebiyat anlamından anlaşılan gayeye varmak mümkün olabilir. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

29 Ağustos 1928 akşamı Dolmabahçe Sarayı'nda çoğunluğu şair ve yazarlardan kurulu bir sofrada şair Halit Fahri Ozansoy'a yazdırmıştır : Kesinlikle, dahil olduğun parlak Türk devrinde şair olduğun ispat edeceksin. Şiirlerin şen, neşeli, faal Türk milletinin sevinç, neşe, faaliyet, his ve hareketlerini şakiyacaktır. Buna mevcudiyetini hasredeceksin! Kökü çok büyük olan, dalları ondan daha büyük olacak olan bir ırkın çocuğu olarak, mensup bulunduğun millete lâıyk şiirler yazacaksın. Bunu yaparsan kimse itiraz edemez ve kabul ediyorum ki, o zaman muvaffak oldum diyeceksin. 1928 (Halit Fahri Ozansoy, Edebiyatçılar Çevremde, 1970, s. 263)

Eski musikiyi batı musikisine üstün çıkarmak için çalışanlar bir ufak gerçeği fark edemez görünürler. Bu gerçeği kısaca ifade etmek lâzım gelirse diyebiliriz ki, bütün bu canlandırma işinde ele alınan musiki parçaları, Türklerin herhangi bir âyinde, şenlikte bütün maddî ve hissî kabiliyetlerini yüksek derecede kullanarak oynamalarına yarayan nağmelerdir. Bu fasıldan olan musikiyi bugünün dans parçaları gibi saymakta hata yoktur. Ancak, bugünkü Türk kafası musikiyi düşündüğü zaman yalnız basit oyunlara yarayacak, insanlara basit ve geçici heyecan verecek musiki aramıyor. Musiki dendiği zaman, yüksek duygularımızın, hayat ve hâtıralarımızın ifadesini bulan bir musiki istiyoruz. Bugünkü Türkler musikiden, diğer yüksek ve hassas cemiyetlerin beklediği hizmeti bekliyor. İşte bu bakımdan klâsik Osmanlı musikisini canlandırmaya çalışanların çok dikkatli bulunmaları gerekir. Biz, bir Türk bestesini dinlediğimiz zaman ondan geçmişin uyanma bırakması lâzım gelen hikâyesini kalbimize giren oklar gibi duymak isteriz. Acı olsun, tatlı olsun biz, bir beste dinlerken ve farkında olmaksızın hislerimizin incelik olduğunu duymak isteriz. Bütün bunlardan başka musikiden beklediğimiz maddî, fikrî ve hissî uyanıklık ve çevikliğin takviyesi olduğuna şüphe yoktur. Yeni şairlerimizden, ediplerimizden, musiki bilginlerimizden ve bilhassa ses sanatkarlarından istediğimiz ve aradığımız budur. 1938 (Kemal Ünal, Ulus gazetesi. 10. 11. 1939)

Bu gece burada güzel bir tesadüf eseri olarak şarkın en seçkin iki musiki topluluğunu dinledim. Fakat, benim Türk duyguları üzerindeki gözlemim şudur ki, artık bu musiki, bu basit musiki, Türk'ün çok açık ruh ve hissini tatmine kâfi gelemez. Şimdi karşıda medenî dünyanın musikisi de işitildi. Bu ana kadar şark musikisi denilen terennümler karşısında cansız gibi görünen halk, derhal harekete ve faaliyete geçti. Hepsini oynuyorlar. Bu pek tabiidir. Hakikaten, Türk yaradılıştan şen ve neşelidir. Eğer onun bu güzel huyu bir zaman için fark olunmamışsa, kendinin kusuru değildir. Kusurlu hareketlerin acı, felâketli neticeleri vardır. Bunu fark etmemek, kabahattir. İşte Türk milleti bunun için gamlandı. Fakat, artık millet hatalarını kanı ile düzeltmiştir; artık gönlü rahattır, artık Türk şendir, yaradılışında olduğu gibi. Artık Türk şendir, çünkü ona ilişkin tehlikeli olduğu tekrar ispat istemez, kanaatindedir. Bu kanaat aynı zamanda temennidir. 1928 (M.E.İ.S.D.I,s. 32-33)

Mimar Koca Sinan'ın eserlerinin en yoğun bulunduğu İstanbul'da ve son şaheserinin yapıldığı Edirne'de, ona bir anıt dikilmelidir. Ancak, Cumhuriyetimizin başkenti Ankara'da da bütün Türk büyüklerinin heykelleri ve anıtlarının dikilmesi, gelecek nesillere örnek olmaları bakımından lâzımdır. 1935 (Afetinan, Mimar Koca Sinan, s. 67)

Eski milletler büyük çalışmalar sonunda kendilerine has birer mimarî stil yaratmışlardır. Son asrın sanat çalışma ve düşünceleri sonunda da modern bir mimarlık doğmuştur. Fakat, bu modern

mimarlık da her milletin düşünce ve karakter farklarıyla birbirinden ayrı bir görünüş ve anlamdadır. Bir İtalyan modern mimarlığıyla bir Alman modern mimarlığı arasında çok değişiklikler vardır. Bu modern mimarlıklar bütün görünüşleriyle de hangi milletin malı olduğunu anlatmaktadırlar. Bizde de asrın bütün düşünce ve ihtiyaçlarına cevap verecek, ruhlarımızı okşayacak bir modern mimarlık lâzımdır. Fakat, bu modern mimarlık diğer milletlerin taklitçiliği değil, yurdumuza has, Türklüğe özgü bir mimarlık olmalıdır. Yapılan bazı binaları görüyorum; bunlar bir Avrupa modern mimarlığının aynen kopyasıdır. Bize orijinal bir modern Türk mimarlığı lâzımdır. Eminim ki, yetişmekte olan genç Türk mimarları, bu haklı isteğimde olumlu bir yaratıcılığa erişeceklerdir. (Mimar Hikmet Koyunoğlu, Kültür ve Sanat, sayı : 5, 1977, s. 151)

Biz Türkler, yüz sene evveline kadar her şeyi kendi çekicimizle, kendi örsümüz üzerinde vücuda getirir, kendi çarşımızda kendi elimizle satardık. İşte bunun için büyük bir millettik. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 203)

Bizzat Anadolu içerlerinde yaptığım seyahatlerimde gördüm ki, biz Türkler misafirlerimizi ağırlama için onlara verdikleri ziyafetlerde çok sayıda yemek yapıyoruz. Bu ekonomiye aykırı olduğu gibi, takdir edersiniz ki sağlığı da zararlıdır. Milletimizin misafirperverlikteki bu geleneğini makul bir hadde çevirmeyi hepimiz vazife saymalıyız. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 221)

Türk milleti anadan doğma sportmendir. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirlerken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi binen yalnız Türk erkekler değildir; Türk kadını da bu işi bilir.

Kurtdereli Mehmet Pehlivan'a yazdığı mektup: Kudretli Mehmet Pehlivan, Seni cihanda büyük ün almış bir Türk pehlivan tanıdım. Parlak başarıların sırrını şu sözlerle izah ettiğini de öğrendim: "Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürüm." Bu dediğini, en az, yaptıkların kadar beğendim. Onun için senin bu değerli sözünü Türk sporcularına bir meslek prensibi olarak kaydediyorum. Bununla senden ve sözlerinden ne kadar çok memnun olduğumu anlarsın. 1931 (Tarih IV, Türkiye Cumhuriyet, Haz: T.T.T.C., S. 268)

Türk sosyal bünyesinde spor hareketlerini düzenlemekle görevli olanlar, Türk çocuklarının spor hayatını yükseltmeyi düşünürken, sadece gösteriş için herhangi bir yarışmada kazanmak emeliyle bir spor çizmezler. Esas olan, bütün her yaştaki Türkler için beden eğitimini sağlamaktır. "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur" sözünü atalarımız boşuna söylememişlerdir. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., S. 86)

Kendine devrimin ve devrimciliğin çeşitli ve yaşamsal görevler verdiği Türk vatandaşının sağlığı ve sağlamlığı her zaman üzerinde dikkatle durulacak ulusal sorunumuzdur. Çünkü Cumhuriyet, düşünsel, bilimsel ve bedensel bakımlardan güçlü ve yüksek düzeyli koruyucular ister.

Türk'e ev ve bark olan her yer sağlığın, temizliğin, güzelliğin, çağcıl kültürün örneği olacaktır. (TBMM 5. Dönem 1. Toplanma Yılına Açarken, 1 Kasım 1935, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 402)

Her yarışmada arkalarında Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünmelerini. Türk sporcularına meslek kuralı olarak belirliyorum. 1931

Genel sağlık için esaslı olarak uygulanan önlemler kesintisiz tamamlanmalı ve genişletilmelidir. Cömert ve üretken olan Türk ulusu, sağlıkta sürekli teknolojik ilerlemelere erişince Türk yurdunu hızla

dolduracak ve şenlendirecek güçte olduğuna kimsenin kuşkusu yoktur. (2. Dönem 1. Toplanma Yılı Açışı, 1 Mart 1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 346)

Türkleri bütün dünyaya geri bir millet olarak tanıtan görüş bizim de içimize girmiştir. Dört yüz çadırlık bedevî bir kabileden bir imparatorluk ve millet tarihini başlatmak suretiyle imparatorluk zamanında Türklerin görüşü de bu merkezdeydi. Evvelâ millete, tarihini, asîl bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz. 1930 (Ahmet Hamdi Başar, Atatürkle 3 ay, S. 122)

Vatanın her parçası, istisnasız, Türk tarihinin maddî ve kesin dayanaklarıdır. 1924 (Raşit Metel, Atatürk ve Donanma, s. 87)

Biz, çok defa, bu musikinin tam haysiyetini bulamıyoruz. İşte bu dinlediğimiz, hakiki Türk musikisidir ve hiç şüphesiz, yüksek bir medeniyetin musikisidir. Bu musikiyi, bütün dünyanın anlaması lâzımdır. Fakat, onu bütün dünyaya anlatabilmek için, bizim milletçe, bugünkü medenî dünyanın seviyesine yükselmemiz lâzımdır. (Mesut Cemil Anlatıyor: Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk II, 1954, Der : N.A. Banoğlu, s. 52)

TÜRKÇE

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Biz Balkanları niçin kaybettik biliyor musunuz? Bunun tek bir sebebi vardır. Bu da İslâm araştırma cemiyetlerinin kurduğu Dil Kurumlarıdır, bizim içimizdeki insanların millî tarihlerini yazıp millî şuurlarını uyandırdığı zaman biz Balkanlarda Trakya hudutlarına çekildik. (Enver Behnan Şapolyo, 1951 Olağanüstü Türk Dili Kurultayı, S. 54)

Millî bilincin ayakta kalabilmesi ve uyanık bulunması için dil ve tarih uğrunda çalışmaya mecburuz. (Enver Behnan Şapolyo, 1951 Olağanüstü Türk Dil Kurultayı, s. 53)

Türk milletinin millî dili ve millî benliği, bütün hayatında hâkim ve esas kalacaktır. 1933 (Hakimiyeti Milliye gazetesi, 7.2.1933)

Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. 9 /10 Ağustos 1928

Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkını, an'anelerini, hâtıralarını, menfaatlerini, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir. 1931 (Afetinan, Türk Dili Dergisi, Sayı : 182, 1966 s. 90)

Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.

2.9.1930 (Sadri Maksudi Arsal, Türk Dili İçin)

Bizim âhenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran, anlaşılmayan ve anlamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bu lüzumu anlamak mecburiyetindediniz. Anladığının izlerine, yakın zamanda bütün dünya şahit olacaktır. Buna kat'î şekilde eminim. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 26)

Milliyetin çok bariz vasıflarından biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz. (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, S. 39)

Herşeyden evvel, her gelişmenin ilk yapı taşı olan meseleye temas etmek isterim. Her vasıttan evvel, büyük Türk milletine kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lâzımdır. Büyük Türk milleti bilgisizlikten, az emekle kısa yoldan, ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir vasıta ile sıyrılabılır. Bu okuma yazma anahtarı, ancak Lâtin esasından alınan Türk alfabesidir. Basit bir tecrübe, Lâtin esasından Türk harflerinin, Türk diline ne kadar uygun olduğunu, şehirde ve köyde yaşı ilerlemiş Türk çocuklarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 345)

"Türk" demek "dil" demektir. Milliyetin çok belirgin niteliklerinden biri dildir. Türk milletindenim; diyen insan, her şeyden önce ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır." 17 Şubat 1931

Şurasını tecrübe ile ifade edeyim ki, hece ve alfabe yeniliği hakikaten çocukları güçlüklerden kurtaran, onlara küçük yaşta muvaffakiyet lezzetini tattıran en etkili vasıttır. İnsanlar arasında kolay ve hevesli okumak vasıtasının temin edilmesi, hem millî gelişmeye hem de milletler arasında anlaşmaya çok hizmet eder. 1929 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 543)

Türk dilinin, kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için, bütün devlet teşkilâtımızın dikkatli, alâkalı olmasını isteriz. 1932 (Atatürk'ün S.D. I, s. 358)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetesini bu son yılların eseridir. 1935

Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk tarihini doğru temelleri üstüne kurmak, öz Türk diline değeri olan genişliği vermek için candan çalışılmakta olduğunu söylemeliyim. 1934 (Aydın Tarihi, Sayı: 12, 1934, s. 23)

“Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”

Türk dili zengin, geniş bir dildir. Her kavramı ifadeye kabiliyeti vardır. Yalnız onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek lâzımdır. Türk milletini ve Türk dilini, medeniyet tarihinin ve kültür dillerinin dışında görmenin ne yaman bir yanlış olduğunu bütün dünyaya göstereceğiz. (Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

“Türk Dili zengin, geniş bir dildir. Bütün kavramları anlatma yeteneği vardır. Yalnız, onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek gereklidir. Öyle istiyorum ki Türk Dili bilimsel yöntemlerle kurallarını ortaya koysun. Bütün dallarda yazı yazarlar bütün terimleriyle çoğunluğun anlayabileceği, güzel, uyumlu dilimizi kullansınlar.”(Afetinan, Türk dili Dergisi, Sayı: 182, 1966, s. 91)

Klâsik etimoloji*'nin karışık görüşleri karşısında bizim teorimiz ve analiz metodumuz çok basit görünüyor. Fakat hakikat, ezeli ve ebedî hakikat, basittedir. Teorimizi bir dil kanunu olarak ilim âlemine tanıttığımız gün, Türklük için şanlı bir zafer günü olacaktır. (İbrahim Necmi Dilmen, Çığır Mecmuası, sayı: 74-75, 1939, s. 11; Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

Türk Dil Kurultayı'na gelen yabancı dil bilginlerini kabulü esnasında söylemiştir : Dünya dil âlimlerinin Türk âlimleriyle beraber çalışmaları, dil ilminin şimdiye kadar halledemediği birçok güçlüklerin hallini kolaylaştıracaktır. Bundan, büyük hakikatler de meydana çıkacaktır. 1936 (Ulus gazetesi, 25.8. 1936)

Türk söz dizimi (sentaks) hakkında söylemiştir: Türk, konuşurken önce somut şeyi, sonra soyut anlam bildiren kelimeyi söyler. “Ahmet geldi” der, çünkü Ahmet somut varlığı, geldi soyut anlamı ifade eder. Türkün tabii söz dizimi budur. Bunu ancak heyecan, korku, şaşkınlık gibi haller bozabilir. 1935 (Abdülkadir İnan, Atatürk ve Devrik Cümle, Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 286, 1960)

Daha çocukken, dersler, kitaplar arasında yuvarlanırken hissedirdim ki bu dilin bir şeye ihtiyacı var. O ihtiyacın ne olduğunu, nasıl elde edileceğini bilmezdim. Fakat mutlaka bir şey lâzım olduğunu duyardım. 1928 (İbrahim Necmi Dilmen, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

En iyi müdafaa usulü, taarruzdur. Şu halde dil alanında türemiş yabancılıklara saldıralım; ağacı bir defa silkeleyelim : Görelim, hangi çürükler düşecek; kalan sağlamlar bakalım ne kadardır? dökülmeyenler, özleri ve arınmışları bulununcaya kadar biraz daha işe yarayabilir; geçici olarak!... (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk T. ve D.K.H., s. 64)

Yeni Türkçe kelimeler teklif edebiliriz. Bu yönde ısrarla çalışmalıyız. Fakat, Türk dilinin yapısını zorlamak olmaz. Bu bünye meselesini Türk dilinin olgunlaşma seyrine bırakmalıyız. Birkaç gün önce Ahmet Cevat Bey'e söyledim : Ketebe, yektübü Arabındır; kâtip, kitap, mektup Türküdür. (Abdülkadir İnan, Atatürk Devrine Ait Bir Hatıra, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 85, 1969, s. 21)

Türk dilinin sadeleştirilmesi, zenginleştirilmesi ve kamuoyuna bunların benimsetilmesi için her yayın vasıtasından faydalanmalıyız. Her aydın, hangi konuda olursa olsun yazarken buna dikkat edebilmeli; konuşma dilimizi ise ahenkli, güzel bir hale getirmeliyiz. 1938 (Afetinan, Atatürk ve Dil Bayramı, Atatürk'e Saygı, T.D.K. s. 54)

Dil işimizde henüz bir oturmuşluğa varamadık; daha çok ve pek çok çalışmak lâzımdır. 1938 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 222)

Onları ortaya atmak lâzımdır. Millî zevkimiz hangisinden hoşlanır ve onu kullanırsa, o zaman sözlüğümüze koyalım. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 213)

Söz konusu tabirler, uluslararası ilim sahasında kolaylıkla ilerlememize mânidir! Fen terimleri o suretle yapılmalı ki, mânaları ancak istenilen şeyi ifade edebilsin. (Akil Muhtar Özden, Atatürk'e ait Bilinmeyen Hatıralar, Yeni Mecmua, Sayı : 21, 1939)

Türk dili kaynakları üzerinde edindiğimiz bilgiler, umduğumuzdan daha verimli çıktı. Şimdi, yalnız ana dilimizin öz varlıklarını bilmekle kalmıyoruz; bunların çok eski bir medeniyetin ilk ana dili olduğunu da öğrendik. (İbrahim Necmi Dilmen, Çığır Mecmuası, sayı: 74-75, 1939, s. 11; Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

Gaye, bugünkü ve yarınki Türk'ün medeniyetini kucaklayacak en güzel ve en ahenkli Türkçe'dir. 1932

Öyle istiyorum ki , Türk dili bilim yöntemleriyle kurallarının ortaya koysun ve her dalda yazı yazarlar bütün terimleriyle çoğunluğun anlayabileceği güzel, ahenkli dilimizi kullansınlar. 1931

Zengin sözlüğümüzün toplandığı gün, milli varlığımız en kuvvetli bir dal kazanacaktır. Bizim milliyetçiliğimizin esası dil birliğinin korunmasıyla mümkün olacaktır. 26 Eylül 1938

Türk milleti kurtuluş savaşından beri, hattâ bu savaşa atılırken bile mahkûm milletlerin hürriyet ve bağımsızlık dâvalarıyla ilgilenmeyi, o dâvalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülemez. Fakat milliyet dâvası şuursuz ve ölçüsüz bir dâva şeklinde mütalâa ve müdafaa edilmemelidir. Milliyet dâvası siyasî bir mücadele konusu olmadan önce şuurlu bir ülkü meselesidir. Şuurlu ülkü demek, müsbet ilme, ilmî usullere dayandırılmış bir hedef ve gaye demektir. O halde propagandalarda müsbet usullere müracaat etmek şarttır. Hareketlerin imkân sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış olan Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. (Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Dergisi, Sayı: 13, 1963, S. 115)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur". Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine

uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96)

Kuran'ın tercüme edilmesini emrettim. Bu da ilk defa olarak Türkçeye tercüme ediliyor. Muhammed'in hayatına ait bir kitabın tercüme edilmesi için de emir verdim. Halk, tekrarlanmakta bulunan bir şey mevcut olduğunu ve din işleriyle ilgili kimselerin derdi ancak kendi karınlarını doyurup, başka bir işleri olmadığını bilsinler. 1930 (Atatürk'ün S.D. III, s. 85; Ayın Tarihi, N: 73, 1930)

Milletimiz din ve dil gibi kuvvetli iki fazilete maliktir. Bu faziletleri hiçbir kuvvet, milletimizin kalp ve vicdanından çekip alamamıştır ve alamaz. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 66-67)

Millî eğitimin ne demek olduğunu bilmekte artık bir karışıklık ve yanlış anlama olmamalıdır. Bir de millî eğitim esas olduktan sonra onun dilini, usulünü, vasıtalarını da ulusal yapmak zorunluluğunu tartışmak gereksizdir. Millî eğitim ile geliştirilmek ve yükseltilmek istenen genç beyinleri bir taraftan da paslandırıcı, uyuşturucu, hayali fazlalıklarla doldurmaktan dikkatle kaçınmak lazımdır. (1924, Samsun) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 202-206)

Milliyetin çok açık niteliklerinden biri dil'dir. Türk Milletindenim diyen insan, her şeyden önce ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk düşüncesine bağlı olduğunu iddia ederse, buna inanmak doğru olmaz. (Önder Mehmet, Atatürk'ün Yurt Gezileri, Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, Ankara, 1998, s.8)

“Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir” dediğimiz zaman, bunu herkes anlar. Hükûmetle resmî muamelelerde, Türk dilinin geçerli olması lüzumunu herkes tabîî bulur. Fakat, “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesi aynı suretle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Bu şüphesiz açıklama ve yoruma muhtaçtır. Efendiler, gazeteci muhababımın sualine, hükûmetin dini olamaz! diyemedim; aksini söyledim. “Vardır Efendim; İslâm dinidir” dedim. Fakat hemen arkasından “İslâm dini fikir hürriyetine sahiptir” cümlesiyle cevabımı açıklama ve yorumlama lüzumunu hissettim. Demek istedim ki, hükûmet, fikir ve vicdana riayetle kayıtlı ve görevli olur. Muhababım, verdiğim cevabı, şüphesiz, mâkul bulmadı ve sualini şu tarzda tekrar etti: “Yani hükûmet bir dine bağlı olacak mı?” “Olacak mı, olmayacak mı bilmem!” dedim. Meseleyi kapatmak istedim. Fakat, mümkün olmadı. O halde, denildi; herhangi bir mesele hakkında itikadım ve düşüncelerim dairesinde bir fikir ortaya atmaktan hükûmet beni menedecek veya cezalandıracaktır. Halbuki herkes, kendi vicdanını susturmaya imkân görecektir mi?

O zaman, iki şey düşündüm. Biri: Yeni Türkiye Devleti'nde her ergin kişi dinini seçmekte serbest olmayacak mıdır? Diğeri: Hoca Şükrü Efendi'nin : “Bazı din âlimi arkadaşlarımızla birlikte düşündüklerimizi şeriat kitaplarında mevcut belli ve değişmez İslâmî hükümleri yayımlayarak... yanıtıldığı maalesef görülen efkâr-ı İslâmiyeyi aydınlatmayı gerekli bir vazife saydık” girişini takiben ifade edilen “İslâm Hilâfeti, din emrini koruyup yaymakta Peygamberliğin yerini almaktır; şeriat hükümleri koymak hususunda Resulü Ekrem Efendimiz'in vekilidir.”

Oysa ki, Hoca'nın sözlerini tatbika kalkışmak, millî egemenliği, vicdan hürriyetini kaldırmaya çalışmaktı. Bundan başka Hoca'nın malûmat hazinesi, Yezitler zamanında yazdırılmış ve istibdat idaresine mahsus formülleri kapsamıyor muydu? O halde kavramı ve anlamı, artık herkesçe tamamen

anlaşılmış olan devlet ve hükûmet tabirlerini ve millet meclisleri vazifelerini, din ve şariat kisvelerine bürüyerek kim ve ne için aldatılacaktır? Hakikat bundan ibaret olmakla beraber, o gün İzmit'te, basın mensuplarıyla bu konu üzerinde, daha fazla karşılıklı konuşma gerekli görülmedi.

Cumhuriyetin ilânından sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükûmet tabirinden dinsizlik mânası çıkarmaya eğilimli ve vesileci olanlara fırsat vermemek maksadıyla, kanunun ikinci maddesini mânasız kılan bir tabirin girişine müsamaha olunmuştur. Kanunun, gerek 2. ve gerek 26. maddelerinde, gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve Cumhuriyet idaremizin çağdaş karakteriyle uyuşmayan tabirler, inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için sakınca görmediği tavizlerdir. Millet, Anayasamızdan, bu fazlalıkları ilk münasip zamanda kaldırmalıdır. 1927 (Nutuk II, s. 714-717)

Türk milletinin kuruluşunda etkili olduğu görülen tabii gerçekler şunlardır: a) Siyasî varlıkta birlik. B) Dil birliği. C) Yurt birliği. D) Irk ve menşe birliği. E) Tarihî karabet. F) Ahlâkî karabet. Türk milletinin teşekkülünde mevcut olan bu şartlar diğer milletlerde hepsi birden yok gibidir. Daha umumî bir tarif yapabilmek için diyelim ki; bir topluma millet diyebilmek için bu şartlar, aynı zamanda bütün olarak veya kısmen, bir arada bulunmak lâzımdır. Bütün milletler tamamen aynı şartlar altında teşekkül etmemiş olduklarına göre Türk milletinde yaptığımız gibi, diğer her millet ayrı olarak mütalâa edilmedikçe, milliyet fikrini umumî ve ilmî olarak tarif etmek güçtür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 371-372)

14 Eylül 1931 günü Dolmabahçe Sarayı balkonunda bir sohbet esnasında anlatılmıştır : Bizim neslin gençlik yıllarına Osmanlılık telkin ve etkileri hâkimdi. İmparatorluk halkını meydana getiren Türk'ten başka uluslara, bu arada yanlış bir din anlayışıyla Arap'lara, sarayın, ordu ve devlet ileri gelenleri arasında bulunan ırkdaşlarının etkisiyle Arnavut'lara özel bir değer veriliyor, onlardan söz edilirken "kavm-i necib" deyimini ile sıfatlandırılarak bu duygunun belirtilmesine çalışılıyor, memleketin sahibi ve devletin kurucusu olan biz Türk'ler, ikinci plânda gelen önemsiz halk yığınları sayılıyordu. Şair Mehmet Emin Yurdakul'un, ilk defa Manastır Askerî İdadisi'nde öğrenci iken okuduğum "Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur" mısraıyla başlayan manzumesinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusunu kaptırmadım. Bakınız nasıl oldu? Kurmaylık stajı için verildiğim* süvari alayı, Hayfa'da bulunuyordu. Kışla ile deniz arasında geniş bir talim alanı vardı ve piyade acemi eğitim devri yeni başlamıştı. Erleri bölgeden toplanmış Arap gençlerinden, öğretici kadro da tecrübeli ve Anadolulu kıta çavuşları olan Türk delikanlılarından kurulu idi. Katıldığım bölüğün alaydan yetişmiş, Makedonya Türklerinden, ileri yaşlı bir yüzbaşı vardı. Erlere çavuşlar talim yaptırıyor, biz subaylar arada dolaşarak çalışmalarını izliyor ve denetliyorduk. Yüzbaşı, çavuşlarına karşı sert davranıyor, yeni erlere karşı ise fazla şefkatli görünüyordu. Onların herhangi bir şekilde azarlanmasına, hırpalanmasına gönlü razı olmadığını ısrarla söylüyordu. Halbuki talimlerde, Türkçe bilmedikleri için, çavuşların söylediklerini iyi anlayamayan kimi erlerin yanlış hareketlerinin, zaman zaman çavuşların sabırlarını tükettiği, sertçe davranışlarına yol açtığı da oluyordu. Bir gün yüzbaşı, bu yolda hareketten kendini alıkoyamayan bir çavuşunu mimlemiş ve talimden döndükten sonra, birlikte oturduğumuz bölük komutanlığı odasına çağırılmıştı. Takım komutanıyla birlikte gelerek yüzbaşısını saygıyla ve askerce selâmlayan çavuş, yirmibeş yaşlarında dinç ve yakışıklı, ince bıyıklı, elmacık kemikleri fazla kabarık, uyanık bir Türk çocuğu idi. Yüzbaşı, onu ulusal onurunu ağır şekilde hançerleyen "...Türk!" sözleriyle azarlamaya başlamıştı. "Sen nasıl olur da kavm-i necib-i Arab'a

mensup, Peygamberimiz Efendimizin mübarek soyundan olan bu çocuklara sert davranır, ağır söz söyler, onların kalbini kırarsın. Kendini bil, sen onların ayağına su bile dökmeye lâayık değilsin...” gibi gittikçe mânasızlaşan, fakat yaşlı yüzbaşının samimî inancından kuvvet alan sözlerle hakaret ediyor, gittikçe asabileşiyordu. Ben dikkatle çavuşun yüz ifadesini izliyordum. Başlangıçta üstünde bir babaya duyulan saygının içtenliği okunan çizgiler sertleşmeye, içten gelen haklı bir isyanın ateşleri gözlerinde okunmaya başlamıştı. Fakat gerçek itaatin simgesi olan her Türk askeri gibi bu da iç duygularını gemlemesini bildi. Sessizce göz pınarlarından dökülmeye başlayan yaş damlaları, yanaklarında birbirini kovalayarak bıyıkları üstünde toplanıyor ve kendini böylece yatıştırmaya çalışıyordu. Ben, bir taraftan üzgün ve sinirli, bu sahneyi seyreder ve söylenenleri dinlerken, bir yandan da içimde bir isyan duygusu şahlıyor ve şöyle düşünüyordum: “O erin bağılı olduğu kavim, bir çok bakımdan necib olabilir. Fakat çavuşun, yüzbaşının ve benim bağılı olduğumuz kavmin de tarihleri şerefle dolduran büyük ve asil bir ulus olduğu da bir an şüphe götürmez bir gerçektir. Türklük hakkındaki o günkü görüş ise, doğrudan doğruya Türk aydınlarının kendi kendini bilmemesinden ve başka uluslarda şu veya bu sebeple üstünlük var sayarak, kendini onlardan aşağı görüp nefesine olan güveni yitirmesindedir. Artık bu yanlış görüşe son vermek, Türklüğümüzü bütün asalet ve necabeti ile tanımak ve tanıtmak gerekmektedir” dedim ve o andan beri inandığım bu gerçeğe bütün Türklerin inanmasını, bununla övünüp kendine güvenmesini ülkü bildim. 1931 (Faik Reşit Unat, Ne Mutlu Türküm Diyene, Türk Dili Dergisi, Sayı: 146, Kasım 1963, s. 77-78)

ULAŞIM, YOL

Ekonomik hayatın etkinlik ve canlılığı ancak ulaştırma vasıtalarının, yolların, demir yollarının, limanların durumu ve derecesiyle orantılıdır. (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.242)

Demiryolu Güvenç Yolu, Güven Yolu, Bayındırlık Yoludur.

“Demiryolları bir memleketin toptan ve tüfekten daha mühim bir silahıdır.”

Bayındırlık çalışmalarımızın en önemli bölümü demiryolu olmaktadır. Bu konuda bilgi sunmadan önce, düşmanın yıkıp bozmasından ve malzeme darlığından kaynaklanan her türlü güçlüğü rağmen TREN lerimizin orduya ve ülkenin ekonomik hayatına yaptıkları ve yapacakları hizmetleri şükranla anarım...

Memleketimizi demiryolları ile ve üzerinde otomobiller çalışır muntazam yollarla şebeke haline getirmek mecburiyetindeyiz. Çünkü Batının ve dünyanın araçları bunlar oldukça, trenler oldukça, bunlara karşı merkepler ve kağı ile ve tabii yollar üzerinde yarışa girişmenin imkânı yoktur. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, S. 111)

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannederim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler

üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre, medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

ULUS, ULUSAL

Başarı, tüm ulusun azim ve inancıyla çabasını birleştirmesi sonucu kazanılabilir. (1921, İzmir) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 80-81)

“Ulusal varlığını devam ettirmek için, kişileri arasında düşündüğü ortak bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani ulus, dini ve mezhebi bağlar yerine, Türk milliyeti bağı ile kişilerini toplamıştır.”

“Bilim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ulus kişinin kafasına koyacağız. Bilim ve fen için kayıt ve şart yoktur.”

“Bir ulusun asker ordusu ne kadar güçlü olursa olsun, kazandığı zafer ne kadar yüce olursa olsun, bir ulus ilim ordusuna sahip değilse, savaş meydanlarında kazanılmış zaferlerin sonu olacaktır. Bu nedenle bir an önce büyük, mükemmel bir ilim ordusuna sahip olma zorunluluğu vardır.”

“Türk ulusu çok büyük olaylarla ispat etti ki, yenilikçi ve devrimci bir ulustur Son senelerden önceki devirlerde de ulusumuz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, sosyal devrime girişmemiş değildir Ama gerçek yararlar görülemedi Bunun sebebini araştırdınız mı? Bu sebep işe esastan, temelinden başlanmamış olmasıdır.” 30.08.1925, Kastamonu

“Bilelim ki, kazandığımız başarı ulusun kuvvetlerini birleştirmesinden ileri gelmiştir Aynı başarıları ileride de kazanmak istiyorsak, aynı temele dayanalım ve aynı yolda yürüyalım.”(1923)

Çoğu ailelerde öteden beri çok kötü bir alışkanlık var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler. Zavallılar lâfa karışınca “Sen büyüklerin konuşmasına karışma!” der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket! Halbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidir; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve riyakâr olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık, düşüncelerini hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimî düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışmalıdır. Bence bunlar, çocuk eğitiminde, ana kucağından en yüksek eğitim ocaklarına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu suretledir ki, çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 79)

Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk tarihini doğru temelleri üstüne kurmak, öz Türk diline değeri olan genişliği vermek için candan çalışılmakta olduğunu söylemeliyim. 1934 (Aydın Tarihi, Sayı: 12, 1934, s. 23)

Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. (1934, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 396)

Bir ulus sanattan ve sanatçıdan yoksunsa, tam bir hayata sahip olamaz. (1921, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 129)

Önderlerin görevi, yaşamı sevinç ve istekle karşılamak yönünde uluslarına yol göstermektir. (1937, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 324)

Mülkiyelilerin bağlılık ve saygı telgrafına cevabından: Bana içten sevgilerini haykıranlar, yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamıyla millet olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk Devleti kurmak için insanlık fedakârlıklarının hiçbirini kendilerinden esirgemeyen, kültür, idare, intizam, devlet anlamlarını en son ilmî telâkkilere göre billûlaştırmaya çalışmış ve çalışan yüksek arkadaşlarımdır. 1935 (Ulus gazetesi, 12. 12. 1935)

“Bir ulus, sınıksız birbirine bağlı olmayı bildikçe yeryüzünde onu dağıtabilecek bir güç düşünülemez.”

“Yeni Türk harfleri çabuk öğretilmelidir. Her vatandaşa öğretiniz. Bunu yurtseverlik, ulusseverlik biliniz. Düşününüz ki; bir ulusun yüzde 10'u, 20'si okuma yazma bilir, yüzde sekseni doksanı bilmez. Bu bir ayıptır, bundan insan olanların utanması gerekir.”

19 Mayıs ulusal egemenliğin başlangıç günüdür.

Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak, bunda en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir. Bir ulusun yeni değişikliğine ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. Bugün dinletmeye yeltenilen musiki, yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkca bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak bu düzeyde, Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir. 1934 (Ayın Tarihi, Sayı 12, 1934. s. 23)

“Herhalde halkımızı idare ile yakından ilgilendirmek, yani idareyi doğrudan doğruya halkın eline verebilecek bir idare şeklini tesis etmek hem ulusal egemenliğin gerçek olarak temsili ve hem de bu sayede halkın benliğini anlaması itibarıyla gerekli idi. İşte bu düşüncelerin, bu araştırmalardan esinlenerek olarak proje yapılmıştı.” 10. 01. 1922, Vakıf Başyazarı Ahmet Emin İle Mülâkat

“Ulusumuzun bu günkü yönetimi, gerçek anlamı ile bir halk yönetimidir. Ve bu yönetim tarzı, esas danışma olan Şûra yönetiminden başka bir şey değildir.” 03. 01. 1922, General Frunse'nin Ziyafetinde.

“Örgüt, baştan sona kadar halk örgütü olacaktır. Genel idareyi halkın eline vereceğiz. Bu toplumda hak sahibi olmak, herkesin gayretli olması esasına dayanacaktır. Ulus hak sahibi olmak için çalışacaktır.” 10. 01. 1922, Vakıf Başyazarı Ahmet Emin İle Görüşme.

“Halk Partisi, ülke ve ulus her türlü dayanaktan yoksun bırakılarak yıkıma atıldığı uğursuz kargaşada bütün ulusu kadrosu içine alarak kuvvet ve kudret yapan, dış düşmanlarını kovan, iç düşmanlarını yok eden, halka özgürlük ve egemenlik sağlayan kutsal bir dernektir.”

“Başkanlığını taşımakla gurur duyduğum Cumhuriyet Halk Partisi, diğer ülkelerde olduğu gibi basit sokak politikası yapan bir Parti değildir. Saygıyla tekrar edeceğim ki Halk Partisi, Müdafâ-yi Hukuk Cemiyeti gibi bütün milleti aydınlatma ve bütün ulusa kılavuzluk göreviyle sorumludur. Partimize basit politikacılık yükleyenler nankör insanlardır.” 10. 10. 1925, Akhisar.

“Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir.”1931, Aydın Türk Ocağı.

“Başarı, tüm ulusun azim ve inancıyla çabasını birleştirmesi sonucu kazanılabilir.”(1921, İzmir)
(Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, CII, Ankara,1997, s80-81)

Çok emekle kurduğumuz, canımızla korumaya ant içtiğimiz kutsal yurdun, havadan saldırılara karşı güvenlik altında bulunması demek, bize saldıracakların, kendi yurtlarında bizim aynı zararları yapabileceğimize güvenimiz demektir. Bu güveni her gün artıracak araç bulmakla, büyük Türk ulusunun, en göksel bir duyguyu kalbinde taşıdığını her ferдинin vatan için tutuşan gözlerinde okumaktayız. Havacılarımız, bütün ordu ve donanmamız gibi vatani korumaya istidatlı kahramanlardır. Büyük millet, bu soylu evlâtlarıyla kendini mutlu sayabilir. 1935 (Atatürk’ün S.D.I, s. 371)

Bir ulusun dili, bütün bilim kavramlarını oluşturacak şekilde gelişmemişse, o ulusun bilim ve kültür alanında bir varlık göstermesi beklenemez. Nitekim biz Türklük dâvasını böyle bir müsbet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesindeki Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz. 1924

Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusuna kaptırmadım. (1931 Mustafa Kemal ATATÜRK)

14 Eylül 1931 günü Dolmabahçe Sarayı balkonunda bir sohbet esnasında anlatılmıştır : Bizim neslin gençlik yıllarına Osmanlılık telkin ve etkileri hâkimdi. İmparatorluk halkını meydana getiren Türk’ten başka uluslara, bu arada yanlış bir din anlayışıyla Arap’lara, sarayın, ordu ve devlet ileri gelenleri arasında bulunan ırkdaşlarının etkisiyle Arnavut’lara özel bir değer veriliyor, onlardan söz edilirken “kavm-i necib” deyimi ile sıfatlandırılarak bu duygunun belirtilmesine çalışılıyor, memleketin sahibi ve devletin kurucusu olan biz Türk’ler, ikinci plânda gelen önemsiz halk yığınları sayılıyordu. Şair Mehmet Emin Yurdakul’un, ilk defa Manastır Askerî İdadisi’nde öğrenci iken okuduğum “Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur” mısraıyla başlayan manzumesinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusunu kaptırmadım. Bakınız nasıl oldu? Kurmaylık stajı için verildiğim* süvari alayı, Hayfa’da bulunuyordu. Kışla ile deniz arasında geniş bir talim alanı vardı ve piyade acemi eğitim devri yeni başlamıştı. Erleri bölgeden toplanmış Arap gençlerinden, öğretici kadro da tecrübeli ve Anadolulu kıta çavuşları olan Türk delikanlılarından kurulu idi. Katıldığım bölüğün alaydan yetişmiş, Makedonya Türklerinden, ileri yaşlı bir yüzbaşısı vardı. Erlere çavuşlar talim yaptırıyor, biz subaylar arada dolaşarak çalışmalarını izliyor ve denetliyorduk. Yüzbaşı, çavuşlarına karşı sert davranıyor, yeni erlere karşı ise fazla şefkatli görünüyordu. Onların herhangi bir şekilde azarlanmasına, hırpalanmasına gönlü razı olmadığını ısrarla söylüyordu. Halbuki talimlerde, Türkçe bilmedikleri için, çavuşların söylediklerini iyi anlayamayan kimi erlerin yanlış hareketlerinin, zaman zaman çavuşların sabırlarını tükettiği, sertçe davranışlarına yol açtığı da oluyordu. Bir gün yüzbaşı, bu yolda hareketten kendini alıkoyamayan bir çavuşunu mimlemiş ve talimden dönüldükten sonra, birlikte oturduğumuz bölük komutanlığı odasına çağirtmişti. Takım komutanıyla birlikte gelerek

yüzbaşısını saygıyla ve askerce selâmlayan çavuş, yirmibeş yaşlarında dinç ve yakışıklı, ince bıyıklı, elmacık kemikleri fazla kabarık, uyanık bir Türk çocuğu idi. Yüzbaşı, onu ulusal onurunu ağır şekilde hançerleyen “...Türk!” sözleriyle azarlamaya başlamıştı. “Sen nasıl olur da kavm-i necib-i Arab’a mensup, Peygamberimiz Efendimizin mübarek soyundan olan bu çocuklara sert davranır, ağır söz söyler, onların kalbini kırarsın. Kendini bil, sen onların ayağına su bile dökmeye lâayk değilsin...” gibi gittikçe mânasızlaşan, fakat yaşlı yüzbaşının samimî inancından kuvvet alan sözlerle hakaret ediyor, gittikçe asabileşiyordu. Ben dikkatle çavuşun yüz ifadesini izliyordum. Başlangıçta üstünde bir babaya duyulan saygının içtenliği okunan çizgiler sertleşmeye, içten gelen haklı bir isyanın ateşleri gözlerinde okunmaya başlamıştı. Fakat gerçek itaatin simgesi olan her Türk askeri gibi bu da iç duygularını gemlemesini bildi. Sessizce göz pınarlarından dökülmeye başlayan yaş damlaları, yanaklarında birbirini kovalayarak bıyıkları üstünde toplanıyor ve kendini böylece yatıştırılmaya çalışıyordu. Ben, bir taraftan üzgün ve sinirli, bu sahneyi seyrederek ve söylenenleri dinlerken, bir yandan da içimde bir isyan duygusu şahlanıyor ve şöyle düşünüyordum: “O erin bağılı olduğu kavim, bir çok bakımdan necib olabilir. Fakat çavuşun, yüzbaşının ve benim bağılı olduğumuz kavmin de tarihleri şerefle dolduran büyük ve asil bir ulus olduğu da bir an şüphe götürmez bir gerçektir. Türklük hakkındaki o günkü görüş ise, doğrudan doğruya Türk aydınlarının kendi kendini bilmemesinden ve başka uluslarda şu veya bu sebeple üstünlük var sayarak, kendini onlardan aşağı görüp nefesine olan güveni yitirmesindedir. Artık bu yanlış görüşe son vermek, Türklüğümüzü bütün asalet ve necabeti ile tanımak ve tanıtmak gerekmektedir” dedim ve o andan beri inandığım bu gerçeğe bütün Türklerin inanmasını, bununla övünüp kendine güvenmesini ülkü bildim. 1931 (Faik Reşit Unat, Ne Mutlu Türküm Diyene, Türk Dili Dergisi, Sayı: 146, Kasım 1963, s. 77-78)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK’ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Ulusun, içerde birliğinin hem belli, hem denenmiş olması, gelecek için en büyük güvençtir. 1934 (Atatürk’ün S.D.I, s. 364)

Serbest Cumhuriyet Partisi Lideri Fethi Okyar’a verdiği cevaptan : Büyük Millet Meclisi’nde ve millet karşısında ulus işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak milletin yüksek menfaatlerini aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bundan ötürü büyük Meclis’te aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini, cumhuriyetin esaslarından sayarım. 1930 (Atatürk’ün T.T.B. IV, s. 544)

Türkiye Cumhuriyeti’nin esas düşüncesi, kadınları değil, erkekleri dahi, savaş meydanına götürmemektir. Fakat, Türk ulusunun yüksek varlığına, herhangi taraftan olursa olsun, ilişildiği zaman, işte o vakit Türk kadınları Türk erkeklerinin bulunduğu yerde hazır ve uyanık ve faal olacaklardır. Bu,

insanlığın yüksek huzuru, sükûnu ve dünya insanlığı için lâzım bir ödev olduğundandır ki, Türk kadını bunu yapacaktır ve yapagelmektedir ve yapar. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Bellekten, Cilt: XX, Sayı : 80, 1956, s. 742)

“Şurası unutulmamalı ki, bu yönetim tarzı, bir bolşevik sistemi değildir. Çünkü, biz ne Bolşevikiz, ne de Komünist; ne biri, ne diğeri olamayız. Çünkü, biz ulusalcı ve dinimize saygılıyız. Özetle, bizim hükümet şeklimiz, tam bir demokrat hükûmettir. Ve dilimizde bu hükümet, « halk hükûmeti » diye anılır.” 02. 11. 1922, Le Petit Parisien Muhabirine Demeç.

“Bizim hükümetimiz demokratik bir hükümet değildir, sosyalist bir hükümet değildir ve hakikaten kitaplarda mevcut olan hükümetlerin, bilimsel yapıları itibarıyla hiçbirine benzemeyen bir hükümettir. Fakat ulusal egemenliği, ulusal iradeyi tecellî ettiren tek hükümettir, bu mahiyette bir hükümettir!”

Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk ordusu! Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felâket ve sıkıntılardan ve düşman saldırısından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet’in bugünkü verimli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silâh ve vasıtaları ile donatılmış bir şekilde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur. Türk vatanının ve Türklük topluluğunun şan ve şerefini, içi ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an yapmaya hazır ve hazırlanmış olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır. 1938 (Ulus gazetesi, 30. 10. 1938)

Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk ulusunu sonsuzluğa dek yaşatmak için verimli kalacaksın. Türk toprağı sen, seni seven Türk ulusunu mezarı değılsin. Türk ulusu için yaratıcılığı göster. (1938)

Bence bir millette şerefin, onurun, namusun ve insanlığın var olması ve devam etmesi mutlak o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla mümkündür. (1921, Ankara) (ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt III, s. 31)

Türkiye’nin eğitim ve öğretim tutumunu her katında, tam bir açıklıkla hiçbir teretdüde yer vermeden saptamak ve uygulamak gerekir; bu tutum, her anlamıyla ulusal bir nitelikte olacaktır. (1924, Ankara) (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 347)

Bir topluluk ulus olabilmek için mutlaka eğitimciler, öğretmenlere muhtaçtır. Onlardır ki toplumu gerçek bir ulus haline getirirler.

Gözlerimizi kapayıp tek başımıza yaşadığımızı düşünemeyiz. Memleketimizi bir çember içine alıp dünya ile olan bağlarımızı kopartamayız. Aksine yükselmiş, ilerlemiş, çağdaş bir millet olarak medeniyet düzeyinin de üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ulus ferdinin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.

... Hepimiz için asıl olan, ulusun, vatanın güvenliği ve her türlü endişe ile korkudan uzak olmasıdır. Yurdu savunmak ve ulusun yüksek çıkarlarını korumakla yükümlü olan komutanlar, sahip oldukları bütün kuvvetleri ve bütün araçları en önemli hedefler üzerine toplamalıdır.

Büyük ulusumuzun orduya sunduğu en son sistem fabrikalar ve silahlar ile bir kat daha güçlenerek, büyük bir özveri ve hayatınız pahasına her türlü görevi yerine getirmeye hazır olduğunuza eminim.

(1938, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 331)

Evet; ulusumuzun siyasal, toplumsal yaşamında ulusumuzun düşünce bakımından eğitiminde de kılavuzumuz bilim ve fen olacaktır. (1922; S.D. II)

Öğretmenlerimiz , ozanlarımız , edebiyatçılarımız ulusa bu felaket günlerini ve onun gerçek nedenlerini açık ve kesin olarak yazıp söyleyecekler, bu kara günlerin dönmemesi için dünya yüzünde uygar ve çağdaş bir Türkiye'nin varlığını tanımak istemeyenlere , onu tanımak zorunda olduğumuzu anımsatacaktır. (1922 / M.E.D.B.)

Kendine devrimin ve devrimciliğin çeşitli ve yaşamsal görevler verdiği Türk vatandaşının sağlığı ve sağlamlığı her zaman üzerinde dikkatle durulacak ulusal sorunumuzdur. Çünkü Cumhuriyet, düşünsel, bilimsel ve bedensel bakımlardan güçlü ve yüksek düzeyli koruyucular ister.

Efendiler! Ulusumuzu tam güvenlik durumunda yaşatmak seçkin amacımız olduğu gibi onun sağlığına özen göstermek ve var olan olanaklarımız oranında toplumsal sorunlarına çözüm olmak da hükümetimizin görev bütünlüğü içindedir. Bu kapsamda olmak üzere, ülkemizin hekim gereksiniminin olanak elverdiği ölçüde giderimine uğraşıldı.

Genel sağlık için esaslı olarak uygulanan önlemler kesintisiz tamamlanmalı ve genişletilmelidir. Cömert ve üretken olan Türk ulusu, sağlıkta sürekli teknolojik ilerlemelere erişince Türk yurdunu hızla dolduracak ve şenlendirecek güçte olduğuna kimsenin kuşkusunu yoktur. (2. Dönem 1. Toplanma Yılı Açışı, 1 Mart 1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 346)

Kadın varlığı, ulusun binbir noktadan temelidir! Artık, kadını süs tanımak fikrini tazelemek doğru değil! (Müjgan Cunbur, Atatürk'ün Elyazısıyla Kadınlar Hakkında Düşüncesi, Türk Kadını Dergisi, Sayı : 6, 1966, s. 19)

UYGARLIK, MEDENİYET, ÇAĞDAŞLIK

Dünyada her topluluğun varlığı ve değeri, özgürlük ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı uygar yapıtlarla orantılıdır. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187)

Milletimizin hedefi, milletimizin ideali bütün dünyada tam anlamı ile medeni bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her kavmin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medeni eserlerle uyumludur.

Medeni eser meydana getirmek yeteneğinden yoksun olan kavimler, hürriyet ve bağımsızlıklarını kaybetmeye mahkûmdurlar. İnsanlık tarihi baştan başa bu dediğimi doğrulamaktadır.

İlk ve usta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilimi ve tekniği verir, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkum olmadığına emin olsun. (1931)

Büyük dinimiz çalışmayanın insanlıkla ilgisi olmadığını bildiriyor. Bazı kimseler çağdaş olmayı dinsiz olmak sanıyorlar. Asıl dinsizlik onların bu düşüncesidir. Bu yanlış yorumu yapanların amacı, Müslümanların dinsizlere esir olmasını istemek değil de nedir? Her sarıklıyı hoca sanmayın, hoca

olmak sarılla değil, akılladır. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 1997, Cilt II, s. 128-132)

“Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı ve büyük uygar kabiliyeti bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek uygarlık ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır. Ne mutlu Türk'üm diyene!”

“Evvelâ millete tarihini, asıl bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz.”

“Memleket mutlaka modern, medeni ve yeni olacaktır. Bizim için bu hayat davasıdır.”

“Bütün vatan bir demir kitle haline gelecektir. Demir yolları memleketin tüfekten, toptan daha önemli bir güvenlik silahıdır. Demir-yolları, Türk milletinin refah ve uygarlık yollarıdır.”

İnkılâbın temellerini her gün derinleştirmek, desteklemek lâzımdır. Birbirimizi aldatmayalım. Medenî dünya çok ilerdedir. Buna yetişmek, o medeniyet dairesine dahil olmak mecburiyetindeyiz. Bütün boş ve temelsiz sözleri ortadan kaldırmak lâzımdır. Şapka giyelim mi, giymeyelim mi gibi sözler mânasızdır. Şapka da giyeceğiz, Batının her türlü medenî eserlerini de alacağız. Medenî olmayan insanlar, medenî olanların ayakları altında kalmağa maruzdurlar. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 223)

Biz, Batı medeniyetini bir taklitçilik yapalım diye almıyoruz. Onda iyi olarak gördüklerimizi, kendi bünyemize uygun bulduğumuz için, dünya medeniyet seviyesi içinde benimsiyoruz. Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti harstan ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu noktai nazarımı izah için hars ne demektir tarif edeyim: Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında; b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda; c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete, kara, deniz ve hava'ya ait ulaştırma işlerinde yapabildiği şeylerin sonucudur. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., S. 176)

Medeniyet yolunda muvaffakiyet, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zarurîdir. Medeniyetin icatları, fennin harikaları, cihanı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir devirde asırlık köhne zihniyetlerle, maziye düşkünlükle mevcudiyetin muhafazası mümkün değildir. Medeniyetten bahsederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, medeniyetin esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, iktisadî, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların tabii haklarına malik olmaları, aile vazifelerini yürütmeye yetenekli bulunmaları lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

Hükümetimizin ve milletimizin, Hristiyan unsurlara karşı âdilâne bir surette hareket etmeliğimiz, geleneklerimiz icaplarından ve dinimiz gereklerindedir. Ve hakikaten Hristiyanlara âdilâne muamele edildiğine en büyük delil, memleketimizin her noktasında en ufak köyünde bile Hristiyan unsurların Müslümanlardan ziyade huzur ve refaha ve servete malik olmalarıdır. Eğer bunlar hakkında zulüm ile, gasp ile adaletsizce muamele edilmiş bulunsaydı elbette bugünkü hal ve vaziyette bulunmamaları lâzımdı. Bu nedenle, bunun için başka bir delil ve sebep söylemeye lüzum görmüyorum. Fakat bu Hristiyan unsurların haricin teşvikleriyle veyahut ekmeğini yediği toprağa nankörlük ederek millî varlığımızı zedelemek, bozmak teşebbüslerinde bulunacakların fenalıklarına set çekmek, pek tabii ve

zarurîdir. Bugün en büyük, ne kuvvetli ve en medenî milletlerin bu gibi meselelerde bize nispetle pek sert ve zorlayıcı muamelelere teşebbüs etmekte olduğu herkesçe bilinmektedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 179)

Bugün içimizde bulunan Hristiyan, Musevî vatandaşlar, mukadderat ve talihlerini Türk milletine vicdanî arzularıyla bağladıktan sonra kendilerine yan gözle, yabancı gözüyle bakılmak, medenî Türk milletinin asil ahlâkından beklenebilir mi? 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazılar, s. 376 – 378)

Ey Türk milleti! Sen yalnız kahramanlık ve cengâverlikte değil, fikirde ve medeniyette de insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun medeniyetlerin övgüleriyle doludur. Mevcudiyetine kasteden siyasî ve toplumsal etkenler birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağırlaştırmış olsa da, onbin yıllık fikir ve kültür mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatırasını taşıyan tarih, medeniyet safında lâyük olduğun yeri sana parmağıyla gösteriyor. Oraya yürü ve yüksel! Bu, senin için hem bir hak, hem de bir vazifedir! (Türk Tarihinin Ana Hatları, Methal Kısmı, 1931, s. 74)

Gaye, bugünkü ve yarınki Türk'ün medeniyetini kucaklayacak en güzel ve en ahenkli Türkçe'dir. 1932

Memleket mutlaka çağdaş, medenî ve yepyeni olacaktır. Bizim için bu, hayat davasıdır. Bütün fedakârlığımızın faydalı bir sonuç vermesi buna bağlıdır. Türkiye, ya yeni fikirle donatılmış, namuslu bir idare olacaktır ve yahut olamayacaktır. Halk ile çok temasım vardır. O saf kitle, bilmezsiniz ne kadar yenilik taraftarıdır. Yapacağımız işlerde hiçbir zaman bu engeller, kesif tabakadan gelmeyecektir. Halk müreffeh, bağımsız, zengin olmak istiyor; komşularının refahını gördüğü halde, fakir olmak pek ağırdır. Gerici fikirler besleyenler belli bir sınıfa dayanabileceklerini zannediyorlar. Bu kat'iyen bir vehimdir, bir zandır. Gelişme yolumuzun önüne dikilmek isteyenleri ezip geçeceğiz. Yenileşme yolunda duracak değiliz. Dünya müthiş bir cereyanla ilerliyor. Biz bu ahengin haricinde kalabilir miyiz? 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 72)

Memleketimizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün mesaimiz Türkiye'de çağdaş, bu nedenle batılı bir hükûmet vücuda getirmektir. Medeniyete girmek arzu edip de, batıya yönelmemiş millet hangisidir? Bir istikamette yürümek azminde olan ve hareketinin, ayağında bağlı zincirlerle güçleştirildiğini gören insan ne yapar? Zincirleri kırar, yürür! 1923 (Atatürk'ün S.D.III, s. 68)

Türk milletinin gelişmesine asırlardan beri karşı koyan engelleri kaldırmak ve genel hayata çağdaş medeniyetin kanunlarını ve vasıtalarını vermek için sarf ettiğimiz çalışmanın, milletin umumî tasvibini kazandığı muhakkaktır. 1926 (Atatürk'ün S.D.I, s. 331-332)

Türk inkılabı nedir? Bu inkılâp, kelimenin ilk anda işaret ettiği ihtilâl mânâsından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri ortadan kaldıran en gelişmiş tarz olmuştur. Millet, varlığını devam ettirmesi için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebi bağlantı yerine Türk Milliyeti bağıyla fertlerini toplamıştır. Millet, beynelmilel umumî mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini bir değişmez gerçek olarak prensip saymıştır. Büyük milletimizin hayatının seyrinde vücuda getirdiği bu değişiklikleri herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en muazzam inkılâplardandır. 05.11. 1925 Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında (M.E.İ.S.D. I, S. 28)

Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalciya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir! Fakat, milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelteceğiz. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 28)

Türk harfleri, memleketin umumî hayatına tamamen uygulanmıştır. İlk güçlükler, milletin ülkü kuvveti ve medeniyete olan sevgisi sayesinde kolaylıkla yenilmiştir. 1929 (Aydın Tarihi, Sayı : 68, 1929, s. 5024)

Bugüne kadar elde ettiğimiz başarı, bize ancak ilerleme ve medeniyete doğru bir yol açmıştır; yoksa ilerleme ve medeniyete henüz ulaşılmış değildir. Bize ve torunlarımıza düşen vazife, bu yol üzerinde tereddütsüz yürümektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, S. 307)

Mektebin müstakbel faaliyetinde, Türk inkılâp ve medeniyetinin ruhuna uygun öğretimde bulunmak suretiyle vatanımıza yararlı olmasını temenni ederim. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 156)

Bizim milletimizin adalet düzeyi, başka milletlerin adaletinden aşağı kalamaz. Her milletten ziyade adaleti tecelli ettirmeliyiz. En ileri ve medenî devletlerin kanunlarına eşit kanunlar yapabiliriz. Eski ihtiyaçlara göre yapılmış şeyleri, ihtiyaç ilerledikçe yenilemek lâzımdır. Bu noksan vasıtalarla arzu olunan şeyleri temine imkân yoktur. Hukuk uzmanları, hemen bu yolda çalışmaya başlamalıdır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Lozan Konferansı, basit bir meseleyi çözümlerle uğraşmıyor. Yeni Türkiye Devleti'nin üçbuçuk senelik meselelerini çözümlerle yetinmiyor. Lozan Konferansı, başlangıcı çok eski olan bir mücadelenin derin safhalarını tahlil ederek onu olumlu bir sonuca bağlamaya çalışıyor. Şüphesiz ki, karışık bir muvazaneyi bariz bir neticeye ulaştırmak kolay değildir. Özellikle karışık hesapların sorumlusu da biz değiliz. Düşmanlarımız, yalnız bize ait hesapları sormak gibi adlî, insanî bir zihniyete sahip olsalardı, mesele iki günde biterdi. Fakat, öyle işe başladılar ki, asırların birikmiş meselelerini bizden soruyorlar. İtilâf Devletleri olumlu bir neticeye varmak istiyorlarsa, mutlaka eski zihniyetlerini terk etmek mecburiyetindedirler. Benim gördüğüme nazaran varılan zemin, neticede barışla sonuçlanacaktır. Bütün milletçe arzuya değer ki barış olsun. Cihanda barışın kurulması hem cihanın menfaati, hem bizim menfaatimiz icabıdır. Herhalde biz, hem kendi menfaatimize aykırı olan, hem de cihanın menfaatine uymayan harbin devamına asla taraftar değiliz. Böyle olmadığımızı şimdiye kadar çok defalar ilân ettik, ispat ettik. Eğer medeniyet dünyası, bizim bu işte ne kadar samimî olduğumuzu anlarsa, barış için hiçbir mâni kalmayacaktır. Fakat, eğer barış isteyenlerin fikri, harp taraftarlarına galip gelmezse bütün iyi niyet ve samimiyetimize rağmen biz de bu neticeyi mukadder ve zarurî sayacağız, mukadderata tabi olacağız ve hiç şüphesiz etmiyorum, bugünkünden daha verimli neticeler alacağız. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5-6.12.1929)

Milletin yüksek seciyesine, ordusunun bükülemez pazısına ve medenî beşeriyetin aldatılmaz sağduyusuna dayanarak ve güvenerek kullanılan zekâ, mantık ve enerjinin, bütün beşeriyetin muhtaç

olduğu barış ve huzur bahşeden neticeler doğurabileceğinin bir delili olan Montrö Konferansı eseri, cidden sevinmeye ve sevindirmeye değer bir tarihî hadisedir. 1936 (Cumhuriyet gazetesi, 21.7.1936)

Harici siyasetimizde başka bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak, hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafaa ediyoruz ve edeceğiz. Şimdiki medeniyetin devletler arası münasebetlerde ortaya attığı ve en yüce, temiz emel ve düşüncelerin bir özeti demek olan “her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması” hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsi için tanıyoruz, bizim de bu hakkımızın kayıtsız şartsız talebimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların mesuliyeti şüphesiz sebep olanlara aittir. Bizi, millî davamızı takipten yıldırarak hiçbir vasıta, hiçbir kuvvet düşünülmiş değildir. Millî davamız, bizim hayatımızdır. Hayatına suikast edilen en zayıf yaratıkların bile bu isteğe karşı isyan ve nefretle son nefese kadar kendisini müdaafaya çalışmasından daha tabii bir şey yoktur. (1921)

Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben, milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım! Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî, hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından tanıyanlarca bu aşkı bilir. Bence bir millette şeref, haysiyet, namusun ve insanlığın yerleşmesi ve yaşaması, mutlaka o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır. Ben şahsen, bu saydığım özelliklere çok ehemmiyet veririm ve bu özelliklerin kendimde varlığını iddia edebilmek için milletimin de aynı özellikleri taşımasını şart ve esas bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evlâdı kalmalıyım! Bu sebeple millî bağımsızlık, bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri gerektirdiği takdirde insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereğinden olan dostluk ve siyaset münasebetlerini, büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan vazgeçinceye kadar amansız düşmanım! 1921 (Atatürk'ün S.D.III., s.24)

Memleketimizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün mesaimiz Türkiye’de çağdaş, bu nedenle batılı bir hükûmet vücuda getirmektir. Medeniyete girmek arzu edip de, batıya yönelmemiş millet hangisidir? Bir istikamette yürümek azminde olan ve hareketinin, ayağında bağlı zincirlerle güçleştirildiğini gören insan ne yapar? Zincirleri kırar, yürür! 1923 (Atatürk'ün S.D.III., s. 68)

Türk dili zengin, geniş bir dildir. Her kavramı ifadeye kabiliyeti vardır. Yalnız onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek lâzımdır. Türk milletini ve Türk dilini, medeniyet tarihinin ve kültür dillerinin dışında görmenin ne yaman bir yanlış olduğunu bütün dünyaya göstereceğiz. (Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannedirim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre,

medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)

“Bazı kimseler çağdaş olmayı kâfir olmak sayıyorlar. Asıl küfür onların bu zannıdır. Bu yanlış tefsiri yapanların maksadı İslâmların kâfirlere esir olmasını istemek değil de nedir? Her sarıklı hoca sanmayın, hoca olmak sarıklı değil, dimağ’ladır.”

“Türk Milletinin istidadı ve kesin kararı medeniyet yolunda, durmadan, yılmadan ilerlemektir.”

“Bu karar (Kadınlarımıza seçme ve seçilme hakkı tanınması) Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lazım gelecektir. Türk kadını evdeki uygar yerini salahiyeti ile almış iş hayatının her safhasında başarılar göstermiştir. Siyasi hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Uygar memleketlerin birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onun salahiyet ve liyakatla kullanacaktır. Bu notla en mühim inkılaplardan birini anmış oluyoruz.”

Müslümanlık, aslında en geniş mânasıyla müsamahalı ve çağdaş bir dindir. (Atatürk’ten B.H., s. 70)

Allahın emri çok çalışmaktır. İtiraf ederim ki, düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan ziyade çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın icaplarına göre ilim ve fen ve her türlü medeniyet buluşlarından azamî derecede istifade etmek zorunludur. Hepimiz itirafa mecburuz ki, bu husustaki hatalarımız çok büyüktür. 1923 (Atatürk’ün S.D.II, s. 92)

Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma halinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi’nde söylediğim bir nutukta demiştim ki “Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur”. Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, fen ve ilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır. Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır. 1923 (Atatürk’ün S.D. II, s. 95-96)

Ölülerden yardım istemek, medenî bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete erdirmekten başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin, bütün genişliğiyle medeniyetin alevi karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler,

mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215)

Vicdan hürriyeti mutlak ve taarruz edilmez, ferdin tabîî haklarının en mühimlerinden tanınmalıdır. Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan hürriyeti tahakküm ve baskı altında idi. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Bilhassa din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde, her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimi de serbesttir; yani âyin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla, âyinler asayiş ve umumî adaba aykırı olamaz; siyasî nümayiş şeklinde de yapılamaz. Mazide çok görülmüş olan bu gibi hallere, artık, Türkiye Cumhuriyeti asla tahammül edemez. Bir de, Türkiye Cumhuriyeti dahilinde, bütün tekkeler ve zaviyeler ve türbeler kanunla kapatılmıştır. Tarikatlar kaldırılmıştır. Şeyhlik, dervişlik, çelebilik, halifelik, falcılık, büyücülük, türbedarlık vb. yasaktır. Çünkü bunlar gericilik kaynakları ve cehalet damgalarıdır. Türk milleti, böyle müesseselere ve onların mensuplarına tahammül edemezdi ve etmedi. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 471-472)

Biz her görüş açısından medenî insan olmalıyız. Çok acılar gördük. Bunun sebebi dünyanın vaziyetinin anlamayışımızdır. Fikrimiz, düşüncemiz, tepeden tırnağa kadar medenî olacaktır. Şunun bunun sözüne ehemmiyet vermeyeceğiz. Bütün Türk ve İslâm âlemine bakın; düşüncelerini, fikirlerini medeniyetin emrettiği değişiklik ve yükselmeye uydurmadıklarından ne büyük felâket ve ıstırap içindedirler. Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız, en nihayet son felâket çamuruna batışımız bundandır. 5-6 sene içinde kendimizi kurtarmışsak zihniyetlerimizdeki değişmedendir. Artık duramayız. Mutlaka ileri gideceğiz; çünkü mecburuz. Millet açıkça bilmelidir, medeniyet öyle kuvvetli bir ateştir ki, ona kayıtsız olanları yakar, mahveder. İçinde bulunduğumuz medeniyet ailesinde lâıyk olduğumuz yeri bulacak ve onu koruyacak ve yükselteceğiz. Refah, mutluluk ve insanlık bundadır. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 18)

Şimdiye kadar yaptığımız işlerde ve aldığımız kararlarda bizi aldatan ve millet aleyhine neticelenen hiçbir şeyimiz yoktur ve gösterilemez. Milletimizi en kısa yoldan medeniyetin nimetlerine kavuşturmaya, mesut ve refahlı kılmaya çalışacağız ve bunu yapmağa mecburuz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., S. 39)

Devlet memurları, bütün milletin kıyafetlerini düzelterektedir. İlim, sıhhat açısından pratik olmak itibarıyla her görüş noktasından tecrübe edilmiş medenî kıyafet giyilecektir. Bunda, tereddüde yer yoktur. Asırlarca devam eden gafletin acı derslerini tekrarlamaya takat yoktur. Biz, medenî insan olduğumuzu ispat ve gösterme için gerekeni yapmakta asla tereddüt etmeyeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S., s.61)

Türk milleti, millî hissi; dinî hisle değil, fakat insanî hisle yanyana düşünmekten zevk alır. Vicdanında millî hissin yanında, insanî hissin şerefli yerini daima muhafaza etmekle övünür. Çünkü Türk milleti bilir ki, bugün medeniyetin yolunda bağımsız ve fakat kendileriyle paralel yürüdüğü umum medenî milletlerle karşılıklı insanî ve medenî münasebet, elbette gelişmemize devam için lâzımdır ve yine malûmdur ki; Türk milleti, her medenî millet gibi, mazinin bütün devirlerinde keşifleriyle, yeni buluşlarıyla medeniyet âlemine hizmet etmiş insanların, milletlerin kıymetini takdir ve hâtıralarını hürmetle muhafaza eder. Türk milleti, insaniyet âleminin samimî bir alisedir. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 369-370)

Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştemal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya yere oturarak yumulur. Bu davranışın mâna ve anlamı nedir? Efendiler, medenî bir millet anası, millet kızı bu garip şekle, bu vahşî vaziyete girer mi? Bu hal, milleti çok gülünç gösteren bir manzardır. Derhal düzeltilmesi lâzımdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 217)

Tekkeler mutlaka kapanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, her şubede doğru yolu gösterecek kudrete sahiptir. Hiçbirimiz tekkelerin uyarmasına muhtaç değiliz. Biz medeniyetten, ilim ve fenden kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz. Başka bir şey tanımıyoruz. Doğru yoldan sapmışların gayesi, halkı kendinden geçmiş ve abdal yapmaktır. Halbuki halkımız, abdal ve kendinden geçmiş olmamaya karar vermiştir. Bunlar basit bir iş görünür; fakat ehemmiyeti vardır. Biz dünya ailesi içinde medenîyiz. Her görüş noktasından medeniyetin gereklerini tatbik edeceğiz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S.s.68)

İnsanlık birinci devirde tıpkı bir çocuk gibi, tıpkı bir genç gibi yakından ve maddaî vasıtalarla kendisiyle meşgul olunmayı gerektirir. Allah, kullarının lâzım olan olgunlaşma noktasına erişinceye kadar içlerinden vasıtalarla dahi kullarıyla meşgul olmayı tanrılık özelliğinin gereklerinden saymıştır. Onlara Hazreti Âdem Aleyhisselâmdan itibaren bilinen ve bilinmeyen sayısız denecek kadar çok nebiler, peygamberler ve elçiler göndermiştir. Fakat Peygamberimiz vasıtasıyla en son dinî, medenî gerçekleri verdikten sonra artık insanlıkla aracı ile temasta bulunmağa lüzum görmemiştir. İnsanlığın kavrayış derecesi, aydınlanma ve olgunlaşması sayesinde her kulun doğrudan doğruya tanrısal düşüncelerle temas kabiliyetine eriştiğini kabul buyurmuştur ve bu sebeptendir ki, Cenabı Peygamber, peygamberlerin sonuncusu olmuştur ve kitabı, en eksiksiz kitaptır. 1922 (Nutuk III, S. 1241)

“Hilâfet ve din meseleleriyle meşgul olduğu sıralarda, kamuoyu ve bilhassa aydın kamuoyu için Anayasa’da bir noktanın düğüm teşkil ettiğini öğrendik. Cumhuriyet ilânından sonra da, kanunda, aynı düğüm muhafaza edildikten başka, düğüm teşkil edecek ikinci bir noktanın daha konulduğunu görenler, şaşkınlıklarını gizlememişlerdi ve bugün de gizlememektedirler. Bu noktaları izah edeyim; 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa’nın 7. ve 21 Nisan 1924 tarihli Anayasa’nın 26. maddesi, Büyük Millet Meclisi’nin vazifelerinden bahseder. Madde’nin başında, Meclis’in ilk vazifesi olmak üzere “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” vardır. İşte, bunun nasıl bir vazife ve şeriat hükümlerinden maksadın ne olduğunu anlamakta tereddüde düşenler vardır. Çünkü Büyük Millet Meclisi’nin, adı geçen maddede, “kanunların yapılması, değiştirilmesi, yorumu ve kaldırılması ve diğer” sayılan ve belirtilen vazifeleri o kadar geniş ve açıktır ki, “şeriat hükümlerinin yürütülmesi” diye ayrıca ve bağımsız olarak bir klişenin mevcudiyeti gereksiz görülmektedir. Çünkü şer’ demek kanun demektir. Şeriat hükümleri demek, kanun hükümleri demekten başka bir şey değildir ve olamaz. Başka türlü, çağdaş hukuk telâkkileriyle uyuşamaz. Bu böyle olunca, “şeriat hükümleri” tabiriyle kastolunan mâna ve anlamın büsbütün başka bir şey olması icap eder. Efendiler, ilk Anayasa’yı hazırlayanlara bizzat başkanlık ediyordum. Yapmakta olduğumuz kanunla, “şeriat hükümleri” tabirinin bir münasebeti olmadığını anlatmaya çok çalışıldı. Fakat, bu tabirden, kendi zanlarınca, bambaşka mâna tasavvur edenleri ikna mümkün olmadı. İkinci nokta Efendiler, yeni Anayasa’nın ikinci maddesinin başında.. “Türkiye Devletinin dini, İslâm dinidir” cümlesidir. Bu cümle, daha Anayasa’ya geçmeden çok evvel, İzmit’te, İstanbul ve İzmit basın mensuplarıyla uzun bir görüşme ve konuşmamız esnasında, muhataplarımdan bir zatın, şu suali ile karşılaştım: “Yeni hükümetin dini olacak mı?” İtiraf edeyim ki, bu suale muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın o günkü şartlara göre ağızdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü, tebaası içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar

bulunan ve her din mensubu hakkında adilâne ve tarafsız muamelede bulunmak ve mahkemelerinde tebaası ve ecnebiler hakkında eşit adalet uygulamakla görevli olan bir hükûmet, fikir ve vicdan hürriyetine riayete mecburdur. Hükûmetin bu tabîî sıfatının, şüpheli mâna verilmesine sebep olacak sıfatlarla kayda bağlanması elbette doğru değildir.

Milletimizin, güçlü, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesi için, devletin tamamen millî bir siyaset izlemesi ve bu siyasetin, iç kuruluşlarımıza tamamen uygun ve dayalı olması lâzımdır. Millî siyaset dediğim zaman, kastettiğim mâna ve anlam şudur : Millî sınırlarımız içinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak millet ve memleketin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak... Genel olarak erişilemeyecek hayalî emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamak... Medenî dünyadan, medenî ve insanî davranış ve karşılıklı dostluk beklemektir. 1920 (Nutuk II, s. 436)

Milletin toplumsal düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selâmeti ve masumiyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icabettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden, millî ahlâktır. Mükemmel bir millette, millî ahlâkiyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissî bir şekilde yapılır. En büyük millî heyecan işte budur. (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B. S. 302)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâayık olduğumuz yeri de temin edecektir.”16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

Şu bilinsin ki, biz yabancılara karşı herhangi hasmane bir his beslemediğimiz gibi, onlarla samimâne münasebetlerde bulunmak arzusundayız. Türkler bütün medenî milletlerin dostlarıdır. Yabancılar memleketimize gelsinler; bize zarar vermemek, hürriyetlerimize güçlükler çıkarmaya çalışmamak şartıyla burada daima iyi kabul görecektir. Maksadımız yeniden yakınlık meydana getirmek, bizi başka milletlere bağlayan ilgileri arttırmaktır. Memleketler muhtelifdir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için de bu yegâne medeniyete iştirak etmesi lâzımdır. Osmanlı İmparatorluğunu çöküşü, Batıya karşı elde ettiği zaferlerden çok mağrur olarak, kendisini Avrupa milletlerine bağlayan ilişkileri kestiği gün başlamıştır. Bu bir hatâ idi, bunu tekrar etmeyeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, S. 67-68)

Mühim olan nokta, adalet telâkîmimizi, adaletle ilgili kanunlarımızı, adalet teşkilâtımızı, bizi şimdiye kadar şuurlu, şuursuz tesir altında bulunduran, asrın gereklerine uygun olmayan bağlardan bir an evvel kurtarmaktır. Millet, her medenî memlekette olan adalet işlerindeki ilerlemenin, memleketin ihtiyaçlarına uyan esaslarını istiyor. Millet, hızlı ve kesin adaleti temin eden medenî usulleri istiyor. Millet arzu ve ihtiyacına tabi olarak adalet işlerimizde her türlü tesirlerden cesaretle silkinmek ve hızlı ilerlemelere atılmakta asla tereddüt olunmamak lâzımdır. Medenî hukukta, aile hukukunda takip edeceğimiz yol ancak medeniyet yolu olacaktır. Hukukta idare-i maslahat ve hurafelere bağlılık, milletleri uyanmaktan meneden en ağır bir kâbustur. Türk milleti, üzerinde böyle bir ağırlık bulunduramaz. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317)

Bizim milletimiz ve hükûmetimiz, adalet fikri ve adalet zihniyeti noktasında hiçbir medeni millettense aşağı değildir. Belki tarih bu noktada yüksek olduğumuza tanıklık eder. Bu sebeple bizim de adalet mevzuatımızın, bütün medenî milletlerin yürürlükteki kanunlarından eksik olması doğru değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 217-18)

Son senelerde milletimizin fiilen gösterdiği kabiliyet, istidat, idrak, kendi hakkında kötü fikir besleyenlerin ne kadar gafil ve ne kadar tetkikten uzak görünüşe düşkün insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz haiz olduğu özelliklerini ve liyakatini hükûmetinin yeni ismiyle medeniyet dünyasına daha çok kolaylıkla göstermeğe muvaffak olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, cihanda işgal ettiği mevkiye lâyük olduğunu eserleriyle ispat edecektir.

Milletlerarası münasebetlerde, mankenlerden istifade sistemine rağbet devrine son vermek, medenî âlemin samimî temennisini teşkil etmelidir. 1927 (Nutuk II, s. 694)

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar ilmin çağdaş medeniyete temin ettiği esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve tatbik edilir. Din telâkkisi vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı, milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca muvaffakiyet etkeni görür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 56)

Asrî demokraside ferdî hürriyetler, hususî bir kıymet ve ehemmiyet almıştır; artık ferdî hürriyetlere devletin ve hiç kimsenin müdahalesi söz konusu değildir. Ancak, bu kadar yüksek ve kıymetli olan ferdî hürriyetin, medeni ve demokrat bir millette, neyi ifade ettiği, hürriyet kelimesinin mutlak surette, düşünülebilen mânasıyla anlaşılmaz. Söz konusu olan hürriyet toplumsal ve medeni insan hürriyetidir. Bu sebeple ferdî hürriyeti düşünürken, her ferdin ve nihayet bütün milletin müşterek menfaati ve devlet mevcudiyeti gözönünde bulundurulmak lâzımdır. Diğerinin hak ve hürriyeti ve milletin müşterek menfaati ferdî hürriyeti sınırlar.

Millî egemenlik esası üzerinde idare edilen medeni devletlerde, kabul edilmiş ve fiilen geçerli bulunan esas; milletin genel isteklerini en çok temsil eden ve bu isteklerin bağlı olduğu menfaat ve gerekleri, en yüksek kudretle ve selâhiyetle yapabilecek siyasî grubun, devlet işlerinin idaresini üzerine alması ve bu mesuliyeti en yüksek liderinin omuzuna bırakması prensibinden ibarettir. Zaten bu şartları kazanamayan bir hükûmet vazife yapamaz. Hükûmetin, kuvvetli grup üyeleri arasından ve fakat birinci derecede olmayanlarından zayıf bir hükûmet yapmak ve onu partinin birinci liderlerini emir ve öğütleriyle yürütmeye kalkışmak fikri, elbette doğru değildir. Bunun feci neticeleri bilhassa Osmanlı Devletinin son günlerinde görülmüştür. İttihat ve Terakki liderlerinin elinde oyuncak olan sadrazamlardan ve onların hükûmetlerinden, millete gelen zararlar sayılamayacak kadar çok değil midir?

Görüyorsunuz ki, Balkan milletleri yakın maziden ziyade uzak ve derin mazinin kırılmaz çelik halkalarıyla birbirine pekâlâ bağlanabilir. Binbir türlü beşerî ihtiraslarla, dinî ayrılıklarla, bazı tarihî hâdiselerin bıraktığı dargın izlerle, geçmiş zamanlarda gevşetilmiş, hattâ unutturulmuş olan gerçek bağların kuvvetlendirilmesi lüzumlu ve faydalı olduğu, yeni insanî devre girdik. Bir an için, bütün bu maziye gömülmüş olan hatıralardan vazgeçsek bile, bugünün gerçek gerekleri, Balkan milletlerinin, devrin hürmet ve riayete mecbur kıldığı yepyeni şartlar ve kayıtlar ve geniş bir zihniyet altında birleşmelerindeki faydanın büyük olduğunu göstermektedir. Balkan birliğinin temeli ve hedefi, karşılıklı siyasî bağımsız varlığa saygı ile dikkat ederek ekonomik sahada, kültür ve medeniyet yolunda işbirliği yapmak olunca, böyle bir eserin bütün medenî insanlık tarafından takdirle karşılanacağına şüphe edilemez. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 272 – 273)

27 Ocak 1937 tarihinde Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgraftan: Başarılmış olan millî davada

izlenen medenî usule, uluslararası lâîk olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Bu eser, Cumhuriyet Hükûmeti'nin millî meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda sonuçlandırmak için, cesaret ve feragatle hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette bulunduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti'nin bu siyaset kavrayışının, dünyada barış ve huzur isteyen ve bunun tabîî gereği olan hakseverliği benimsemeyi fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti, haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem kurulu olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümlenmesinde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti'ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla, sadece takdir ve tebrike değerlidir. 1937 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 579-580)

Bir akşam sofrada, Kılıç Ali tarafından kaydedilen bir sözü: Cumhuriyetçilik ve toplumsal inkılâp, lâiklik ve yenilikseverlik Türk'ün öz malı ve özelliği haline geldiğini görmek, benim için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. Onun meydana gelişi çok yaklaşmıştır. O günden sonra medeniyet ve inkılâp yolunun azimkâr yolcuları arasında, elbette görüş ve düşünüş farkları, tedbir ayrılıkları tabîî olarak ortaya çıkar. Bu ayrılıklarında millet için, memleket için, devlet için daima hayır ve rahmet doğacak. (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi, 2. 11. 1970)

Bilirsiniz ki dünyada her milletin varlığı, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medenî eserlerle orantılıdır. Medenî eser vücuda getirmek kabiliyetinden mahrum olan milletler, hürriyet ve bağımsızlıklarından soyunmaya mahkûmdurlar. Medeniyet yolunda yürümek ve muvaffak olmak, hayatın şartıdır. Bu yol üzerinde ileri değil, geriye bakmak bilgisizliği ve ihtiyatsızlığı gösterenler, umumî medeniyetin coşkun seli altında boğulmaya mahkûmdurlar. Medeniyet yolunda başarı yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, ekonomik hayatta, ilim ve fen sahasında başarılı olmak için tek gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayata egemen olan kuralların zamanla değişmesi, gelişmesi ve yenilenmesi zorunludur. Medeniyetin buluşlarının, tekniğin harikalarının, dünyayı değişiklikten değişikliğe uğrattığı bir çağda, asırlık köhne zihniyetlerle, geçmişe bağlılıkla varlığın korunması mümkün değildir. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 85)

Benim kanaatim o idi ki ve daima o oldu ki, dünyada insan diye yaşamak isteyenler, insan olmak vasıflarını ve kudretini kendilerinde görmelidirler... Bu uğurda her türlü fedakârlığa razı olmalıdırlar. Yoksa, hiçbir medenî millet, onları kendi sırasında ve safında görmek istemez. 1926 (Faliş Rıfki Atay, Atatürk'ün B.A., s. 99-100)

Bugünkü Türk milleti, mazinin en derin medeniyetlerinde kuruculuk iddia eden bu Türk milletinin bugünkü çocukları, açık ve sağlam yolu bulmuşlardır. 1930 (Asım Us, Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım, s. 141)

Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda ve beynelmilel temas ve münasebetlerde, bütün muasır milletlere muvazi ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber, Türk içtimaî heyetinin hususî seciyelerini ve başlı başına müstakil hüviyetini mahfuz tutmaktır. 1930 (Afet İnan, T.T.K. Belleten, Cilt: XXXII. No: 128, 1968, S. 557)

Yürümekte olduğumuz yenilik, gelişme ve medeniyet yolunda sizlerden oluşan bir Türk ordusuna dayandıkça, mutlaka muvaffak olacağımıza imanın tamdır. Şimdiye kadar olduğu gibi, birbirimize dayanarak ve hep beraber milletin iradesine dayanarak yürümekte devam edeceğiz. Milletimizin yol

almaya mecbur olduğu aşamalar büyüktür; erişilmesi zorunlu olan hedefler çoktur. Mutlaka bu aşamalar geçilecek, en ışıklı hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret: İleri! İleri! Daima ileridir! 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 234)

Türk vatandaşı kesin olarak bilmelidir ki, bir milletin insanlık ve medeniyet âleminde yükselmesi ve muvaffak olması, yalnız ve ancak kendi kuvvetine dayanarak, hürriyet ve bağımsızlığını dokunulmaz bulundurmasıyla mümkündür. Bunun başka çare ve vasıtası yoktur.

Güzel sanatların her şubesi için, Kamutay'ın göstereceği alâka ve emek, milletin insanî ve medenî hayatı ve çalışkanlık veriminin artması için çok tesirlidir. 1936 (Atatürk'ün S.D.I, s. 373)

Çocuklarınızın ve gelecek nesillerin musikisi, batı medeniyetinin musikisidir. (Falih Rifkı Atay, Çankaya, 1969,s.410)

Uygarlığın, ilerlemenin ve güçlülüğün temeli, aile yaşamıdır. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 187)

Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler ve mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek yol, medeniyet yoludur. Medeniyetin emir ve isteğini yapmak, insan olmak için yeter. (1925, Kastamonu) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 225)

Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı, büyük uygarlık yeteneği, bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. (1933, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 319)

Medeni olmayan insanlar, medeni olanların ayakları altında kalırlar. (1925, Akhisar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 234)

Temel ilke, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu ilke, ancak tam istiklale sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun, istiklalden yoksun bir millet, medeni insanlık dünyası karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye layık görülemez... Türk'ün haysiyeti, gururu ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir... O hâlde; Ya istiklal ya ölüm! (1919, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 9-10)

Türk Milletinin yeteneği ve kat'î kararı, cumhuriyet, medeniyet ve gelişme yolunda durmadan, yılmadan ilerlemektir. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1989, Cilt I, s.351)

İlk ve usta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilimi ve tekniği verir, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmaya mahkum olmadığına emin olsun. (1931)

İlk ve orta öğretim mutlaka insanlığın ve medeniyetin gerektirdiği ilmi ve tekniği versin, fakat o kadar pratik bir tarzda versin ki çocuk okuldan çıktığı zaman aç kalmağa mahkûm olmadığına emin olun. (1931)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır. Yalnız ilmin ve fenin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının gelişimini anlamak ve ilerlemeleri zamanında takip etmek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki ilim ve fen lisanının koyduğu kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette ilim ve fennin içinde bulunmak değildir. 1924

İnsanlar olgunlaşmak için bazı şeylere muhtaçtır. Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki tekniğin gerektirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur. Halbuki bizim milletimiz, gerçek nitelikleriyle medeni ve ileri olmaya layıktır ve olacaktır. (1923, Bursa) (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 71)

Eğitim ve öğretimde uygulanacak yol, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir zorbalık vasıtası yahut medenî bir zevkten ziyade, maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden pratik ve kullanılması mümkün bir cihaz haline getirmektir. Milli Eğitim Bakanlığı bu esasa önem vermelidir. (1923) (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri AKDITYK. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s. 130)

Gezdiğim ve gördüğüm her yerde millet, bilgisizlik ve taassuba harp ilânı halindedir. Medeniyet ve yenilik yolunda bir an kaybetmeye izni yoktur. Paslı beyinlerin şuursuz sözleri, anide milletin müşterek ve müthiş öfkesiyle bunalmaktadır. Bunu gözlerimle gördüm. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 149)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mana ve şekliyle uygar bir toplum haline getirmektir. İnkılâplarımızın ana ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zaruridir. Şimdiye kadar milletin, beyinlerini paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur.

Gözlerimizi kapayıp tek başımıza yaşadığımızı düşünemeyiz. Memleketimizi bir çember içine alıp dünya ile olan bağlarımızı kopartamayız. Aksine yükselmiş, ilerlemiş, çağdaş bir millet olarak medeniyet düzeyinin de üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ulus ferdinin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.

Öğretmenlerimiz , ozanlarımız , edebiyatçılarımız ulusa bu felaket günlerini ve onun gerçek nedenlerini açık ve kesin olarak yazıp söyleyecekler, bu kara günlerin dönmemesi için dünya yüzünde uygar ve çağdaş bir Türkiye'nin varlığını tanımak istemeyenlere , onu tanımak zorunda olduğumuzu anımsatacaktır. (1922 / M.E.D.B.)

İzmir suikast teşebbüsünden sonra milletin binlerce telgrafla bu iğrenç girişimi lânetlemesi ve üzüntülerini bildirmesi münasebetiyle Anadolu Ajansı'na verdiği demeçten: Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından oluşan büyük ordumuzun vicdanında, akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin, bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyet'in adalet ve kudret pençesinde lâıyk oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olamaz. Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır; fakat, Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefil olan prensiplerle, medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 80)

Medeniyetin coşkun seli karşısında mukavemet boşunadır ve o, gafil ve itaatsizler hakkında çok amansızdır. Dağları delen, göklerde uçan, göze görünmeyen zerrelere yıldızlara kadar her şeyi gören, aydınlatan, tetkik eden medeniyetin kudret ve yüksekliği karşısında, ortaçağa ait zihniyetlerle, iptidaî hurafelerle yürümeye çalışan milletler, mahvolmaya veya hiç olmazsa esir ve aşağı olmağa mahkûmdurlar. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti halkı, yenileşen ve olgun bir kütle olarak ilelebet yaşamaya karar vermiş, esaret zincirlerini ise tarihte görülmemiş kahramanlıklarla parça parça etmiştir. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 47)

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı, medenîdir. Tarihte medenîdir, hakikatte medenîdir. Fakat ben, sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi söylüyorum; medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, fikriyle, zihniyetiyle medenî olduğunu ispat ve gösterme mecburiyetindedir. Medenîyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, aile hayatı ile, yaşayış tarzı ile medenî olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Nihayet medenîyim diyen Türkiye'nin hakikaten medenî olan halkı, baştan aşağıya dış görünüşüyle dahi medenî ve olgun insanlar olduğunu fiilen göstermeye mecburdur. Bu son sözlerini açık ifade etmeliyim ki, bütün memleket ve dünya ne demek istediğimi kolaylıkla anlansın. Bu izahatımı yüksek topluluğunuza, tüm topluluğa bir sualle yöneltmek istiyorum. Soruyorum: Bizim kıyafetimiz millî midir? Bizim kıyafetimiz medenî ve uluslararası mıdır? Size iştirak ediyorum. Tabirimi mazur görünüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de uluslararasıdır. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mâna var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için çamuru atmak elzemdir, tabîidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya plâtiden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevk edenler varsa onların ahmaklık ve kalınkafalığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve uluslararası kıyafet, bizim için, çok cevherli milletimiz için lâıyk bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpin veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kırvat, yakalık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim : Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot gibi, bonjur gibi, smokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna, uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz. Ve onlara sormak isterim: Yunan serpuşu olan fesi giymek

uygun olur da şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk'ün fi.D.K. ve İ.S., s. 46)

Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk ordusu! Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felâket ve sıkıntılardan ve düşman saldırısından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet'in bugünkü verimli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silâh ve vasıtaları ile donatılmış bir şekilde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur. Türk vatanının ve Türklük topluluğunun şan ve şerefini, içi ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an yapmaya hazır ve hazırlanmış olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır. 1938 (Ulus gazetesi, 30. 10. 1938)

Türk Cumhuriyetinin en esaslı prensiplerinden biri olan yurttaki barış, dünyada barış gayesi, insanîyetin ve medeniyetin refah ve ilerlemesinden en esaslı etken olsa gerektir. Buna elimizden geldiği kadar hizmet etmiş ve etmekte bulunmuş olmak bizim için övünülecek bir harekettir. 1933 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 560)

Arkadaşlar, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâplar için nurun ve münevverin yoluna gideceğiz; hedef ve hünerimiz cahil kütleyi de nurlandırarak yolumuzda yürütmek ve onu aydınlığa çıkarmaktır. Cumhuriyetimizi, çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak isteğimizi köstekleyecek herhangi bir referanduma gitmek yalnız cehalet değil hıyanet olur. Yüzde seksenine okuma yazma öğretilmemiş bir memlekette inkılâplar plebisitle olmaz!... 1984 (Bâki Vandemir, Yerli, yabancı 80 imza Atatürk'ü Anlatıyor, S. 172)

"Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâıyk olduğumuz yeri de temin edecektir." (16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma)

Bir insan topluluğunun müşterek ve umumî hisleri ve fikirleri vardır. İnsan topluluklarının kıymetleri, medeniyet dereceleri, arzu ve temayülleri ancak bu umumî his ve fikirlerin ortaya çıkma ve belirtilme derecesiyle anlaşılır. Bir insan topluluğunu sevk ve idare eden insanlar için, insan topluluklarının talihi üzerinde hüküm vermek mevkiinde bulunan dostlar veya düşmanlar için milyar, bu insan topluluğunun efkâr-ı umumîyesinden anlaşılabilir kabiliyet ve kıymettir. Binaenaleyh milletler, ekâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini cihana tanıtmak mecburiyetindedir. Bütün cihan efkâr-ı umumîyesini tanımak ise hayatın gereklerinin tanzimi için şüphesiz lâzımdır. Bu hususta ise mevcut vasıtaların birincisi ve en mühimi basındır. Önem ve yüceliği cihan medeniyetinde açıkça kendisi gösteren basına, hükümetimizin birinci derecede önem vermesi; bu hususta sarf edeceği mesaiyi, millete ifa ile mükellef olduğu hayırlı hizmetlerin baş tarafına koyması yüksek Meclisin kesinlikle isteyeceği hususlardandır. (1 Mart 1922)

Gerçekten de ahlakîyat özel fertlerden ayrı ve bunların üstünde ancak toplumsal milli olabilir. Millet in toplumsal düzen ve huzuru bugün ve gelecekte refahı mutluluğu güvenliği ve dokunulmazlığı uygarlıkta ilerleme ve yükselmesi için insanlardan her hususta ilgi gayret nefsin özverisini ve gerektiği zaman seve seve nefsinin fedasını isteyen millî ahlâktır. Mükemmel bir millette millî ahlâk gerekleri o millet bireyleri tarafından âdeta düşünülmezsiz vicdanî hissî bir güdü ile yapılır. En büyük millî duygu millî heyecan işte budur. Millet analarının millet babalarının millet öğretmenlerinin ve millet

büyüklerinin evde okulda orduda fabrikada her yerde ve her işte millet çocuklarına milletin her bireyine bırakmaksızın ve sürekli olarak verecekleri millî eğitimin amacı işte bu yüksek millî duyguyu sağlamlaştırmak olmalıdır. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K.Atatürk'ün El Yazıları s. 361-362)

Millî ahlâkımız uygar esaslarla ve özgür fikirlerle beslenmeli ve sağlamlaştırılmalıdır. Bu çok önemlidir; özellikle dikkatinizi çekerim. Korkutma esasına dayanan ahlâk bir erdem olmadıktan başka güvene de lâyık değildir.1924 (M.E.İ.S.D. 1 s. 19)

Milletin içtimai düzen ve sükûnu, hal ve istikbalde refahı, saadeti, selameti ve masuniyeti, medeniyette ilerleme ve yükselmesi için insanlardan, her hususta alâka, gayret, nefsin feragatini ve icab ettiği zaman seve seve nefsinin fedasını talep eden milli ahlâktır. Mükemmel bir millette milli ahlâkiyet icapları, o millet fertleri tarafından âdeta muhakeme edilmeksizin vicdanî, hissi bir şevkle yapılır. En büyük milli heyecan budur.A.g.e.; Sayfa: 302 Afet İNAN

Muharebeye “ya şehit veya gazi olmak için” gidilir. Genel olarak yiğitlik meydanında ölenlerin hepsine şehit derlerse de, sağ kalanların hepsine gazi unvanı verilmez. Bu unvanı ancak kanun verir. Medenî bir milletin, yüksek menfaatler gereği, yapmaya mecbur olduğu harpler, Arap aşiretlerinin savaşı değildir. Öyle dahi olsa, savaştan sağ salim çıkanlara belki, yalnız, anaları, babaları takdir amacıyla, “benim gazi oğlum” diyerek övünür. Fakat, millet, tarih, unvan verişinde o kadar cömert değildir. 1927 (Nutuk II, s. 749)

Bir milletin yükselmesi için ilim, sanat, fikrî ve iktisadî ilerlemeler ne derecede mühim ise, ordu da bu ehemmiyete paralel ehemmiyette tanınmalıdır. Mazide nice yüksek medeniyetler görülmüştür ki, muhafaza ve müdafaasında kusur edildiği için, istilâlar altında çiğnenmiş ve yıkılmıştır. Bir yenilgiden sonra, ordunun kıymet ve lüzumu kolay anlaşılır. Mağlubiyetten ders alan böyle bir millet, dört elle orduya sarılır. Fakat ordunun ehemmiyetini anlamak için mağlûbiyet tecrübesi geçirmeyi beklememelidir. Bir millet için takdire değer olan şudur ki, galibiyetten sonra hiç gurur göstermeyerek ve düşmanı önemsiz görmeyerek ordusunun mükemmeliyetine çalışır ve çocuklarını, askerlik vazifesini fedakârlıkla yapabilecek yüksek his ve kabiliyette yetiştirir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 122-123)

Türk milletinin, Hava Kuvvetlerimizin desteklenmesi lüzumunu idrak ve takdire değer fedakârlıklar göstermesi, siyasî ve medenî erginliğinin en büyük delilidir. 1926 (Atatürk'ün S.D. III, s. 79)

Ülkeler çeşitlidir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin ilerlemesi için de bu tek medeniyete katılması gerekir. (AKDITYK., Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Ankara, 1997, Cilt III, s.91)

Kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lazım gelen anlam, her kişisi, özellikle subayı, komutanı; medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan yüksek ahlakta bir topluluktur. (1918) (BELLETEN, Türk Tarih Kurumu, Cilt XXXII, No.: 128, 1968)

Hiçbir medeni devlet yoktur ki, ordu ve donanmadan evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt II, s.188)

Gerçekte biz, asrın icaplarına ve milletin hakikî ihtiyaçlarına göre kanun yapmalıyız. Eldeki kanunlarımızı hâkimlerimiz süratle tatbik edemiyorlarsa hemen değiştirmeliyiz. Halka adaleti süratle dağıtmak ve uygulamak mecburiyetindeyiz. Yeni idaremizin mânası, bu olmak lâzımdır. Medenî ve

muntazam bir devletin makinesi, eski kanunlarla işleyemez. Bugün mevcut kanunlarımızın kökü, daha ziyade Mecelle'dir. Yeni Türkiye, ne zamanı, ne de ihtiyacı göz önünde tutmayan Mecelle'nin hükümlerine bağlı kalmaz. En medenî milletler derecesinde hukuk hükümlerimizi de düzelterek. Yüz sene, beş yüz sene, bin sene evvel yaşayan bir toplum için yapılan kanunlarla, bugünkü toplumları idareye kalkışmak, gaflettir, cehalettir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 5. 2. 1930)

İmzasız ihbar mektubu gönderenler hakkında söylediği söz: Samimî ve dürüst insanlar, aynı zamanda medenî cesaret sahibi olur, imzalarını saklamaya tenezzül etmezler. Belli ki bunu yazan ahlâksız yalancının biridir. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri 1965, s. 26-27)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir.

Esas Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu esas ancak tam bağımsızlığa sahip olmakla temin olunabilir. Ne kadar zengin ve refaha kavuşturulmuş olursa olsun bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık olamaz. Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağı dereceye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez. Halbuki Türk'ün haysiyet ve izzetinefis ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir. Bundan ötürü, ya bağımsızlık, ya ölüm!... 1919 (Nutuk I, S. 13)

Ben yaşayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evlâdı kalmalıyım. Bu sebeple millî bağımsızlık bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri icap ettiği takdirde, insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereği olan dostluk, siyaset münasebetlerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan sarfinazar edinceye kadar amansız düşmanıyım. (23.4.1921)

Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye liyakat kazanamaz. (Nutuk)

Bağımsızlığını ve değerini dünyaya tanıtmak özellikleri, liyakati ve kudreti taşıyan milletlerin, medeniyet yolunda da hızlı ve başarılı adımlarla ilerlemek istidatları, kabul olunmak lâzımdır. Gerçi bir toplumun zamanla kökleşmiş örf ve âdetleri, hisleri ve inanışları mühimdir. Bu itibarla, toplumlar, ön ayak olacak fertler üzerinde, âdeti âmir ve hâkim bir tesir gösterirler. Fakat, yaradılıştaki istidat ve liyakati, gelişme ve yükselmeye erişmiş milletler, medeniyetin bugünkü gelişmelerinden feyiz ve

ilham almış aydın evlâtlarının sevk ve rehberliğiyle, mazide kaçırdıkları fırsatların doğurduğu gecikmeleri, telâfi çaresini bulmakta gecikmezler. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 249)

Çağdaş bir cumhuriyet kurmak demek, milletin insanca yaşamasını bilmesi, insanca yaşamının neye bağlı olduğunu öğrenmesi demektir. (Gazinin N.A.V., Muhit Mec.,Sene: 3, No: 32, 1931, s. 7-8)

Biz, yaşama ve bağımsızlık için mücadele eden ve bu kanlı mücadele manzarası karşısında bütün medeniyet dünyasının hissiz, seyirci kaldığını görmekle içi kan ağlamış insanlarız. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 38)

En iyi siyasetin, her türlü mânasıyla "en çok kuvvetli olmak"ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim mânen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşünüşüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mâna, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan, yüksek ahlâkta bir topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaasıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararla faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, No: 128, 1968, s.488)

Dünyada herşey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır. Yalnız ilmin ve fenin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının gelişimini anlamak ve ilerlemeleri zamanında takip etmek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki ilim ve fen lisanının koyduğu kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette ilim ve fennin içinde bulunmak değildir. 1924

1932 yılında, Amerika Genelkurmay Başkanı General Mac Arthur'la yaptığı görüşme sırasında söylemiştir: Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan mühim siyasî meseleleri, her türlü millî egoizmlerden uzak ve yalnız umumun yararına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa, korkarım ki felâketin önü alınamayacaktır. Zira, Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki anlaşmazlıklar meselesi olmaktan, artık çıkmıştır. Bugün Avrupa'nın doğusunda, bütün medeniyeti ve hattâ bütün insanlığı tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve manevî imkânlarını, topyekûn bir şekilde, dünya ihtilâli gayesi uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet, üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz malûm olmayan yepyeni siyasî metotlar uygulamakta ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile, mükemmel istifade etmesini bilmektedir. Avrupa'da vuku bulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya'dır; sadece bolşevizmdir. Rusya'nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harp etmiş bir millet olarak, biz Türkler, orada cereyan eden hâdiseleri yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan doğu milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen bolşevikler, yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır. 1932 (Cumhuriyet gazetesi, 8. 11. 1951)

Bir toplum yalnız spor ile rengini ve kuvvetini değiştiremez. Orada hâkim olan sıhî, sosyal, medenî birçok gerek ve şartların teminine yönelen teşebbüs ve tedbirlerin uygulanması lâzımdır. 1926 (Atatürk'ün B.N., S. 106)

Barış ilkesi, insanlığın ilerlemesi ile paralel olarak kuvvetlenmektedir. Harpten büyük zararlar görmüş milletlerin bu ilkeye daha büyük bir dostluk ve samimiyetle bağlı olacakları tabiidir. Bu ilkenin bütün devletlerce siyaset esası sayılmasıdır ki, medeniyet için ve milletlerin saadet ve refahı için en gerekli olan barış, yerleşmiş olur. 1930 (Aydın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s.6787)

Türk Cumhuriyeti'nin en esaslı ilkelerinden biri olan "yurtta barış, dünyada barış" gayesi, insanîyetin ve medeniyetin refah ve ilerlemesinde en esaslı etken olsa gerektir. Buna elimizden geldiği kadar hizmet etmiş ve etmekte bulunmuş olmak, bizim için övünülecek bir harekettir. 1933 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 560)

Gerçekte başkalarını aldatmak zannedildiği kadar kolay değildir. Hiçbir vakit, uygarlık dünyasını aldatabileceğimizi düşünmemeliyiz. Böyle bir zan, dünyanın en büyük gafleti içinde bulunduğumuzu göstermekten başka bir neticeye varamaz. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 13. 1. 1930)

Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve şumullü medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur. (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., S. 297)

Türk dili kaynakları üzerinde edindiğimiz bilgiler, umduğumuzdan daha verimli çıktı. Şimdi, yalnız ana dilimizin öz varlıklarını bilmekle kalmıyoruz; bunların çok eski bir medeniyetin ilk ana dili olduğunu da öğrendik. (İbrahim Necmi Dilmen, Çığır Mecmuası, sayı: 74-75, 1939, s. 11; Mahmut Atillâ Aykut, T.D.K. Yıllık 1944, s. 63)

Büyük davamız, en medenî ve en rahata kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali, en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda temin etmek, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin kafasında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 386)

Milletimiz en yüksek medenileşme derecesinde, en parlak gelişme basamağında, en şanlı ve kudretli devresinde iken, diğer bir takım milletler, ancak milletimizin darbeleri karşısında kendi benliklerini bularak o darbeleri geçirdikten sonra bugünkü vaziyetlerini bulmuştur. Biz ise onlardaki uyanışa karşı, çok derin gafletler içinde kendini kaptırıp gelmişizdir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 138)

Bugün milletçe hedefimiz, en medenî milletlerin gelişme seviyesine ulaşmak, hatta bu seviyeyi aşmaktır. Bu asla imkânsız değildir. Türk'ün zekâsı, Türk'ün doğuştan vasıfları buna müsaittir. Yeter ki Türk milleti hedefini iyice seçsin ve bu hedefe varmaya azmetsin! 1932 (Âdile Ayda, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1963, s.4)

Kültür dediğimiz zaman bir insan cemiyetinin, devlet hayatında fikrî hayatında, iktisat hayatında yapabilecekleri şeylerin muhassalasını (toplamını) kastediyoruz ki, medeniyet de bundan başka bir şey değildir. (1929)

Atatürk tarafından yazdırılmıştır : Güzel sanatlarda muvaffakiyet, bütün inkılâpların muvaffak olduğunun en kesin delilidir. Bunda muvaffak olamayan milletlere ne yazıktır! Onlar, bütün muvaffakiyetlerine rağmen medeniyet alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima mahrum kalacaklardır. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. 11. 1941)

Milletimizin kuvvetli seciyesi, sarsılmaz iradesi, ateşli milliyetçiliği, iktisadi muvaffakiyetinden doğacak feyizlerle de lârünüz, altı kaval üstü şişane diye ifade olunabilecek bir kıyafet, ne millîdir ve ne de beynelmiledir. O halde kıyafetsiz bir millet olur mu, arkadaşlar? Böyle nitelendirilmeye razı mısınız, arkadaşlar? Çok kıymetli bir cevheri çamurla sıvayarak dünyaya göstermekte mâna var mıdır? Bu çamurun içinde cevher gizlidir, anlamıyorsunuz, demek doğru mudur? Cevheri gösterebilmek için çamuru atmak elzemdir, tabîidir. Cevherin muhafazası için bir kap yapmak lâzımsa onu altından veya plâtinden yapmak gerekmez mi? Bu kadar açık gerçek karşısında tereddüt doğru mudur? Bizi tereddüde sevkedenler varsa onların ahmaklık ve kalınkafalığına karar vermekte hâlâ mı tereddüt edeceğiz? Arkadaşlar, Turan kıyafetini araştırıp diriltmenin yeri yoktur. Medenî ve beynelmilel kıyafet, bizim için çok cevherli milletimiz için lâyük bir kıyafettir. Onu giyeceğiz. Ayakta iskarpın veya fotin, bacakta pantolon, yelek, gömlek, kırvat, yakalık, ceket ve elbette bunların tamamlayıcısı olmak üzere başta kenarlıklı serpuş. Bunu açık söylemek isterim: Bu serpuşun ismine şapka denir. Redingot gibi, bonjur gibi, simokin gibi, frak gibi, işte şapkamız! Buna uygun değil, diyenler vardır. Onlara diyeyim ki, çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz ve onlara sormak isterim:

Yunan serpuşu olan fesi giymek uygun olur da, şapkayı giymek neden olmaz? Ve yine onlara, bütün millete hatırlatmak isterim ki, Bizans papazlarının ve Yahudi hahamlarının özel elbisesi olan cübbeyi ne vakit, ne için ve nasıl giydiler? (1925)

Sosyal ve ekonomik hayatımız, medenî milletlerin eriştiği derecelere göre düzeltilmelidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 4. 12. 1929)

Memleketin, fikrî ve ekonomik gelişmede, yüksek ilerleme sahası olmasına çalışmak, idealimizdir. Fakat bu gelişmenin, medenî ve millî sınırlar haricinde cereyan almasını prensiplerimize uygun bulamayız. 1929 (Atatürk'ün S.D. I, 346, Ayın Tarihi, Sayı: 68, 1929, s. 5024)

Türk'e ev ve bark olan her yer sağlığın, temizliğin, güzelliğin, çağcıl kültürün örneği olacaktır. (TBMM 5. Dönem 1. Toplanma Yılıni Açarken, 1 Kasım 1935, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 402)

Türkleri bütün dünyaya geri bir millet olarak tanıtan görüş bizim de içimize girmiştir. Dörtüç çadırılık bedevî bir kabileden bir imparatorluk ve millet tarihini başlatmak suretiyle imparatorluk zamanında Türklerin görüşü de bu merkezdeydi. Evvelâ millete, tarihini, asîl bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz. 1930 (Ahmet Hamdi Başar, Atatürkle 3 ay, S. 122)

Türk milleti, tarihinle övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir meziyet sayılmaz. (Afetinan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek ehemmiyeti olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. Bizim milletimizde kadın, eskiden bu ehemmiyeti, hakikaten en yüksek derecede kazanmıştır. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin, olayların tanıklığıyla sabittir ki, cidden yüksek faziletler göstermişlerdir. Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en ehemmiyetlisi, kıymetli evlâtlar yetiştirmeleriydi. Hakikaten, Türk milletinin bütün cihanda, yalnız Asya'da değil Avrupa'da dahi büyük ezici kudret göstermiş olması, çok parlak hareketler yapmış bulunması, hep öyle kıymetli anaların faziletli evlâtlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve fazilet telkin etmesi sayesinde idi. Şunu söylemek istiyorum ki, kadınlarımızın umumî vazifelerde üzerlerine düşen hisselerden başka kendileri için en ehemmiyetli, en hayırlı, en faziletli bir vazifeleri de iyi anne olmaktır. Zaman ilerledikçe, ilim geliştikçe, medeniyet dev adımlarıyla yürüdükçe, hayatın, asrın bugünkü gereklerine göre evlât yetiştirmenin güçlüklerini biliyoruz. Anaların, bugünkü evlâtlarına vereceği terbiye eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için, gerekli özellikler taşıyan evlât yetiştirmek, evlâtlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak, pek çok yüksek özelliği şahıslarında taşımalarına bağlıdır. Bu sebeple kadınlarımız, hattâ erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. Eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar. 1928 (Atatürk'ün S.D. II, s. 151-152)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

Vatandaşların, bir milletin fertleri olmak itibarıyla millete, onun devlet ve hükûmetine ve mensup olduğu milletin medenî beşeriyetin bir ailesi olması açısından, bütün insanlığa karşı birtakım vazifeleri vardır. 1930 Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 16)

Medeniyet demek, af ve müsamaha demektir. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 29)

Zulüm, medeniyetle uyuşmaz. Yeteneksizlik de affa lâayık bir şey olamaz. Çünkü, milletler işgal ettikleri arazinin hakikî sahibi olmakla beraber beşeriyetin vekilleri olarak da o arazide bulunurlar. O arazinin servet kaynaklarından hem kendileri istifade eder ve dolayısıyla bütün beşeriyeti istifade ettirmekle görevlidirler. Bu prensibe göre, bundan âciz olan milletler yaşama ve bağımsızlık hakkına lâayık olamamak lâzım gelir. 1920 (Nutuk III, s. 1182)

Bir toplum, cinsinden yalnız birinin yeni gerekleri edinmesiyle yetinirse, o toplum yarıdan fazla güçsüzlük içinde kalır. Bir millet ilerlemek ve medenîleşmek isterse, bilhassa bu noktayı esas olarak kabul etmek mecburiyetindedir. Bizim toplumumuzun başarı gösterememesinin sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktır. İnsanlar dünyaya alında yazılı olduğu kadar yaşamak için gelmişlerdir. Yaşamak demek, faaliyet demektir. Bu sebeple bir toplumun bir organı faaliyette bulunurken diğer organı işlemezse o toplum felç olmuştur. Bir toplumun, hayatta çalışması ve muvaffak olması için çalışmanın ve muvaffak olabilmenin bağlı olduğu bütün sebep ve şartları benimsemesi gerekir. Bundan ötürü bizim toplumumuz için ilim ve fen gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri lâzımdır. Malûmdur ki, her safhada olduğu gibi sosyal hayatta dahi iş bölümü vardır. Bu umumî iş bölümü arasında kadınlar, kendilerine ait olan

vazifeleri yapacakları gibi aynı zamanda sosyal topluluğun refahı, saadeti için gerekli gündelik çalışmaya da dahil olacaklardır. Kadının ev vazifeleri, en ufak ve ehemmiyetsiz vazifesidir.

“... Bir şeyin zararıyla, bir şeyin yok olmasıyla yükselen şeyler, elbette, o şeylerden zarar görmüş olanı alçaltır. Gerçekten de Avrupa'nın bütün ilerlemesine, yükselmesine ve uygarlaşmasına karşılık, Türkiye gerilemiş, düştükçe düşmüştür. Türkiye'yi yok etmeye girişenler, Türkiye'nin ortadan kaldırılmasında çıkar ve hayat görenler, zararlı olmaktan çıkmışlar, aralarında çıkarları paylaşarak, birleşmiş ve ittifak etmişlerdir. Ve bunun sonucu olarak, birçok zekâlar, duygular, fikirler, Türkiye'nin yok edilmesi noktasında yoğunlaştırılmıştır. Ve bu yoğunlaşma, yüzyıllar geçtikçe oluşan kuşaklarda, adeta tahrip edici bir gelenek biçimine dönüşmüştür. Ve bu geleneğin, Türkiye'nin hayatına ve varlığına aralıksız uygulanması sonucunda, nihayet Türkiye'yi islah etmek, Türkiye'yi uygarlaştırmak gibi birtakım bahanelerle, Türkiye'nin iç hayatına, iç yönetimine işlemiş ve sızmışlardır. Böyle elverişli bir zemin hazırlamak güç ve kuvvetini elde etmişlerdir.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasî hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadını, artık tarihlerde aramak lâzım gelecektir. Türk kadını evdeki medenî mevkiini salâhiyetle işgal etmiş, iş hayatının her safhasında muvaffakiyetler göstermiştir. Siyasî hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Medenî memleketlerin birçoğunda, kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onu salâhiyet ve liyakatle kullanacaktır. (Perihan Naci Eldeniz, T.T.K. Belleten, Cilt : XX, Sayı : 80, 1956, s. 741)

Türk milleti, güzel her şeyi, her medenî şeyi, her yüksek şeyi sever, takdir eder. Fakat muhakkaktır ki, herşeyin üstünde tapındığı bir şey varsa, o da kahramanlıktır. Bu sözlerim şüphesiz bugünkü uyanık Türk gençliğinin kulaklarında yüksek ve tesirli akisler yapacaktır. Yüksek huylarına ehemmiyetle baktığım Türk çocuklarından daha az şey istemem.

Bu gece burada güzel bir tesadüf eseri olarak şarkın en seçkin iki musiki topluluğunu dinledim. Fakat, benim Türk duyguları üzerindeki gözlemim şudur ki, artık bu musiki, bu basit musiki, Türk'ün çok açık ruh ve hissini tatmine kâfi gelemez. Şimdi karşıda medenî dünyanın musikisi de işitildi. Bu ana kadar şark musikisi denilen terennümler karşısında cansız gibi görünen halk, derhal harekete ve faaliyete geçti. Hepsi oynuyorlar. Bu pek tabiidir. Hakikaten, Türk yaradılıştan şen ve neşelidir. Eğer onun bu güzel huyu bir zaman için fark olunmamışsa, kendinin kusuru değildir. Kusurlu hareketlerin acı, felâketli neticeleri vardır. Bunu fark etmemek, kabahattir. İşte Türk milleti bunun için gamlandı. Fakat, artık millet hatalarını kanı ile düzeltmiştir; artık gönlü rahattır, artık Türk şendir, yaradılışında olduğu gibi. Artık Türk şendir, çünkü ona ilişkin tehlikeli olduğu tekrar ispat istemez, kanaatindedir. Bu kanaat aynı zamanda temennidir. 1928 (M.E.İ.S.D.I,s. 32-33)

Biz, çok defa, bu musikinin tam haysiyetini bulamıyoruz. İşte bu dinlediğimiz, hakiki Türk musikisidir ve hiç şüphesiz, yüksek bir medeniyetin musikisidir. Bu musikiyi, bütün dünyanın anlaması lâzımdır. Fakat, onu bütün dünyaya anlatabilmek için, bizim milletçe, bugünkü medenî dünyanın seviyesine yükselmemiz lâzımdır. (Mesut Cemil Anlatıyor: Nükte, Fıkra ve Çizgilerle Atatürk II, 1954, Der : N.A. Banoğlu, s. 52)

Selim Sırrı (Tarcan)'ın bir kız öğrenci ile zeybek oyununu izledikten sonra söyledikleri: Selim Sırrı Bey, zeybek raksını geliştirirken ona bir medenî şekil vermiştir. Bu sanatkâr üstadın eseri hepimiz tarafından kabul edilerek millî ve sosyal hayatımızda yer tutacak kadar olgunlaşmış, estetik bir şekil almıştır. Artık Avrupalılara; “Bizim de mükemmel bir raksımız var” diyebiliriz ve bu oyunu salonlarımızda, müsamerelerimizde oynayabiliriz. Zeybek dansı, her toplumsal salonda kadınla beraber oynanabilir ve oynanmalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 38)

Dünyada medenî, ileri ve olgun olmak isteyen herhangi bir millet, mutlaka heykel yapacak ve heykeltraş yetiştirecektir. Abidelerin şuraya buraya tarihî hatıralar olarak dikilmesinin dine aykırı olduğunu iddia edenler, din hükümlerini gereği gibi araştırıp tetkik etmemiş olanlardır. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 66)

Türk lokantacıları tarafından şerefine verilen ziyafette söylemiştir: Sofra düzeni, sofraya hizmeti gerçekten önemlidir; en önemli ihtiyaçlarımızdandır. Bunun için esas, sofraya yöneticileri ve garsonlardır. Üzülerek söylemek gerekir ki, memleketimizde bu tür sanatkârlar ihtiyaç ile orantılı tarz ve miktarda yetiştirilmemiştir. Evlerimizde, lokantalarımızda, otellerde bu hususları, medenî insanlara yakışacak biçimde yapmaya mecburuz. Bugün burada bir defa daha gördük ki, aşçılık sanatında yüzümüzü güldürecek sanatkârlarımız vardır; kendilerini takdir ile anıyorum. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 221)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Millet, milletlerarası umumi mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak muasır medeniyette bulunabileceğini, sabit olmuş bir hakikat diye benimsemiştir.

Bizi diğer medeni milletler arasında geri bıraktıran adlî, siyasî, iktisadî, malî zincirler kırılmıştır. Parçalanmıştır... Bugüne kadar kazandığımız muvaffakiyet, bize ancak terakki ve medeniyete doğru bir yol açmıştır. Yoksa terakki medeniyeti henüz ulaşılmış değildir.

Büyük davamız, en medenî ve müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan Büyük Türk Milletinin dinamik idealidir. Bu idealin en kısa bir zamanda kavramak için, fikir ve hareketi, beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste, başarı ancak, süreli bir planla ve rasyonel çalışmakla mümkün olabilir.

Millet, muasır medeniyetin bütün milletlere temin ettiği hayat ve vasıtaları, esasta ve şekilde aynen ve tamamen gerçekleştirmeye kati karar vermiştir. Millet, yenilik ve ıslahat sahasında gösterdiği gayretlerin asırlardan beri olduğu gibi, türlü yalan ve dolanla biran bile durmasına müsaade etmemek azmindedir.

VATAN SEVGİSİ, VATANSEVERLİK

Gençler! Cesaretimizi artıran ve devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız.

... Sizin gibi gençlere sahip buldukça, bu vatan ve milletin, şimdiye kadar elde ettiği başardığı zaferlerin üstüne çok daha büyük zaferler koyabileceğine şüphe etmiyorum. (1923, Adana) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 117)

Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir! Fakat, milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 28)

Türk harflerinin kabulüyle hepimize, bu memleketin bütün vatanını seven yetişkin evlâtlarına mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife, milletimizin toptan okuyup yazmak için gösterdiği şevk ve aşka fiilen hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz, hususî ve umumî hayatımızda rast geldiğimiz okuyup yazma bilmeyen erkek, kadın her vatandaşımıza öğretmek için can atmalıyız. Bu milletin asırlardan beri hallolunmayan bir ihtiyacı birkaç sene içinde tamamen temin edilmek, yakın ufukta gözlerimizi kamaştıran bir muvaffakiyet güneşidir. Hiçbir muzafferiyetin hazlarıyla kıyas kabul etmeyen bu muvaffakiyetin heyecanı içindeyiz. Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak bir sade öğretmenliğin vicdanî hazzı, mevcudiyetimizi doydurmuştur. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 30)

Geniş yetkilerle Başkomutanlık verilmişinden ve Sakarya Zaferi'nden sonra bir kısım milletvekillerinin endişe duyduğu ve Meclis'in dağıtılacağı kuşkusuna düştükleri, kendisine hatırlatıldığı zaman söylemiştir: Ben asla böyle birşey düşünmedim ve düşünmem. Millet Meclis'inde bana ne kadar karşı koyan ve itiraz eden olursa olsun o, büyük Türk milletinin mümessili oldukça benim başımdır. Şüphem yoktur ki, onlara iş ve hareketlerim ve onun neticeleri ile yapabildiğim ve yapabileceğim hizmetlerin kıymetini izah edebileceğim. Bunu anlamakta Millet Meclisi tereddüt etse bile asil olan Türk milleti, yüksek sağduyusu ile bunu anlayacaktır. Bu taktirde meselenin halli benim şahsıma değil, tanıdığım Türk milletine yönelecektir; çünkü ben millet adamıyım, milletsever adamım. Onun sağduyusu haricinde hareket eder adam vaziyetine düşmem. Biricik emelim, bütün vatanseverlerin, bütün devlet ve ordu başlarının başını millete bağlamaktır. Millet, lâyük olduğu büyük efendiliği bugün değilse yarın bütün mâna ve genişliği ile anlayacaktır; buna eminim. İşte o zaman, her millet ferdinin hakikî özellikleri millet tarafından belirtilecek ve tespit olunacaktır. Ben, o güne muvaffakiyetle yetişeceğimi ve milletten onun büyüklüğü ile orantılı mükâfatı alacağımı kuvvetle ümit ediyorum. 1921 (Asım Us, G.D.D. s. 111-112)

“Ben Samsun'u ve Samsun Halkını gördüğüm zaman, memlekete ve millete ait bütün düşünce ve kararlarımın yerine getirilebileceğine dair bir defa daha kuvvetle inanmıştım. Samsun'luların hal ve durumlarında gördüğüm gözlerinden okuduğum vatanseverlik ve fedakarlık ; ümit ve tasavvurlarımı olumlu bir inanca götürmeye yetmişti...”

Uzağı görücü olduğu kadar milletimizin âcil ihtiyaçlarına çare bulacak bir programa dayanmayan yenileşme teşebbüsleri, şahsî ve keyfî olmaktan kurtulamaz. Bu gibi teşebbüsler, sahipleri olan şahısların değişmesi ile, hatta şahsî nüfuzunun azalması ile söner gider. Diğer yönden herhangi bir programın uzun bir çalışma devresine rehber olması için memlekette bütün vatanseverlerin ona yardımcı olması gerekir. Hakikaten büyük bir kütlenin gelişme emellerini kapsamayan bir programın, başarılı ve devamlı olması ümit olunamaz. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 47)

“Türk İnkılabı kurucudur. Türk İhtilali yüksek bir insanı ülke ile birleşmiş vatanperverlik eseridir. Çocuklarına bütün güzellikleri ve bütün büyüklükleri görmek aynı zamanda bütün sefaletlere acımak sanatını öğretmektedir.”

Afyon, kat'i neticeyi teminde çok hesaplı ve belki bu itibarla daha büyük harekâta sahne olmuş ise de Sakarya'nın kıymet ve azameti hiçbir zaman eksilmez. Gerçi, Sakarya da hesapsız bir meydan muharebesi değildi. Fakat bunun hesabı yalnız çok büyük milletimizin yurtseverlik ve yüceliğine dayandırılmıştı. Millet, kendisinde mevcudiyetine emin bulunduğumuz bu yurtseverlik ve yüceliği fazlasıyla gösterdi. Büyük Millet Meclisi'nin verdiği salâhiyetlerle donanmış Başkomutan, bir iki beyanname ile millete vaziyeti ve vazifeleri ihtar etti. Bu hitap, bütün bir milleti, bütün bir hükûmet teşkilâtını şahlandırmaya kifayet etti. O zaman her taraftan koşuldu ve ancak böylelikle ki Sakarya'da Türk tarihinin harikası gerçekleşti. 1924 (Atatürk'ün S.D.V,s. 104)

Bütün arkadaşlarımın Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini göz önüne alarak ilerlemesini ve herkesin zihni güçlerini ve kahramanlık ve vatanseverlik kaynaklarını yarışircasına göstermeye devam etmesini isterim. Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir. İleri! 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 449-450)

Ordularımız, asıl kuvvetleri ve bütün harp gereçleri ile dört yüz kilometreyi on gün içinde aşmış geçtiler. Diyebilirim ki, süvari tümenlerimizle piyade birliklerimiz düşmanı ezip İzmir'e yürümekte birbirleriyle

yarış etmişlerdir. İzmir rıhtımında süvarilerimizin kılıçları denizde resim gibi şekillenirken, piyadelerimiz Kadifekale'de Türk bayrağını semaya yükselttiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının, harp tarihine verdiği son harekât örneğinin kıymeti, bu harekât bütün safhalarıyla tetkik edildikten sonra ve belki bugün değil, yarın anlaşılacaktır. Büyük orduların yürüyüş birimi yanlış hatırlamıyorsak, günde 20-25 kilometredir. Bundan dolayı, askerlerimize İzmir'e kavuşmak için her gün bu mesafeyi aşır geçiren kuvvet kaynağının, ne yüce bir vatan aşkı olduğunu anlamak güç değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s.39)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Gelecekte, millet hayatını tehdit edecek tehlikelere düşmemek için, ona göre şimdiden hazırlanmak ve çalışmak, vatanını seven bütün millet fertlerinin borcudur. Gerçekten, vatanımıza ve bağımsızlığımıza göz dikenlere yalnız askerlikçe üstün gelmek kâfi değildir. Memleketimiz hakkında istilâ emelleri besleyecek olanların her türlü ümitlerini kırarak şekilde siyaset, idare ve ekonomi bakımlarından kuvvetli olmak lâzımdır. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 46)

Türk Milleti, kendisi için, kendi geleceği ve kurtuluşu için çalışan müteşebbisleri, heyetleri güçlükler karşısında bırakmayacak kadar yüksek vatanseverlik ve yüksek şeref hisleriyle donanmıştır. (1926- Atatürk'ün B.N.S. 103-104)

Vatan mutlaka selâmet bulacak, millet mutlaka mutlu olacaktır. Çünkü kendi selâmetini, kendi saadetini memleketin ve milletin saadeti ve selâmeti için feda edebilen vatan evlâtları çoktur. (Nisan 1922)

Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir. Türk milletini, mukadderatını Büyük Millet Meclisi'nin kifayetli ve vatanperver eline bıraktığı günden itibaren karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve ümitleri boğan felâketlerden milletin gözlerini kamaştırın güneşler ve zaferler çıkarmıştır. 1927 (Atatürk'ün S.D.I, s.340-341)

Türk milleti mukadderatını Büyük Millet Meclisinin kifayetli ve vatanperver eline tevdi ettiği günden itibaren karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve ümitle istikbale yönelmiştir.

Türklerin vatan sevgisiyle dolu olan göğüsleri düşmanların melun ihtiraslarına karşı daima demirden bir duvar gibi yükselecektir. 1921 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 411)

Tarihte büyük deniz komutanlarımız vardır. Fakat modern donanma teşekkülüne teşebbüs ettikten sonra bu gibi kahramanlıklara, parlak hareketlere pek tesadüf olunamaz. Millî Mücadele esnasında donanmamızın toplu olarak kullanılmasına imkân yoktu. Bununla beraber, ayrı ayrı ve vatanseverce hizmetler pek çoktur. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 33)

Vatanın iç ve dış herhangi bir tehlikeden en az fedakârlıkla en az zamanda kurtulması için tek çare, herhangi bir seferberlik çağrısına her vatandaşın derhal ve bir an kaybetmeksizin uymasındır. Vatandaşlarım! Türk vatanının gelişmesi, bütünlüğü ve her tehlikeden korunması, bir seferberlik

çağrısına derhal uyup gitmektir. Bu ilkeyi, yetişmişlerimizin ve yetişecek evlâtlarımızın daima hatırında bulundurmalıyız. Türk vatanseverliğinin birinci özelliği, vatan savunması çağrısı karşısında her işi bırakarak silâh altına koşmaktır. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 524)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelteceğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Gençler! Cesaretimizi takviye ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 182)

Bizim yüzümüz, her zaman temiz ve lekesiz idi ve daima temiz ve lekesiz kalacaktır. Yüzü çirkin, vicdanı çirkinliklerle dolu olanlar, bizim vatanseverce, vicdanlıca ve namusluca hareketlerimizi, küçük ve çirkin ihtirasları yüzünden çirkin göstermeye kalkışanlardır. 1927 (Nutuk II, s. 882)

Gençliği mutlaka ülkücü ve memleketle alâkalı olarak yetiştirmek, herkesin, hepimizin, her devlet adamının başta gelen vazifesidir. (Kılıç Ali, Atatürk'ün Hususiyetleri, 1955, s. 62)

Okul genç beyinlere; insanlığa hürmeti, millet ve memleket sevgisini, şerefi, bağımsızlığı öğretir. Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takip edilecek en uygun, en güvenli yolu öğretir. Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuslu uzman ve birer bilgin olmaları lazımdır. Bunu sağlayan okuldur.

Yedek subay demek bu milletin zaten aydın sınıfına, eğitim görmüş sınıfına aldığı vatan evladı demektir. Bu vatan evladı ilim ışığıyla memlekete, yerine getirmeye zorunlu olduğu hizmetten başka, vazifeden başka, bir de orduya giriyor. Düşmana göğüs gererek, askerlik vazifesini de yerine getiriyor. Bunlar ilim ve bilgi sahibidirler. Memleket bunlara her zaman muhtaçtır. Hele ordu içinde muharebe meydanlarında bin türlü ölüm mücadelesi yaparak tecrübe kazanmış, cüret ve cesaretlerine dayanıklılık vermiş olan bu memleket evlatları tercihen, en yararlı olabilecekleri yerlerde kullanılmalıdır. Bundan dolayı gerek kahraman ordumuzun bütün subayları ve gerek onların aralarındaki yedek subaylar tamamen emin ve rahat olmalıdırlar ve millet bunlara karşı vazifesini hakkıyla yapacaktır. (1923, İzmit) (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ÜN 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s. 123)

Türk milleti; hakkını, haysiyetini, şerefini tanıtmaya kadirdir. Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet bir vücut olarak ayağı kalkar. (1924, Kayseri) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 212)

Tarih söz götürmez bir şekilde ispat etmiştir ki, büyük meselelerde muvaffakiyet için kabiliyet ve kudreti sarsılmaz bir başkanın varlığı şarttır. Bütün devlet adamlarının ümitsiz ve acizlik içinde.. Bütün milletin başsız olarak karanlıklar içinde kaldığı bir sırada, her vatanseverim diyen binbir çeşit kimsenin, binbir hareket ve görüş şekli gösterdiği gürültülü anlarda danışmalarla, birçok hatırlı ve sözü geçer kişilere bağlılık gereğine inanmakla, sağlam ve esaslı ve özellikle etkili yürümek ve en nihayet çok güç olan hedefe erişmek mümkün müdür? Tarihte, bu yolda şeref kazanmış bir toplum gösterilebilir mi? 1927 (Nutuk I, s. 70)

Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir: Biri çiftçi diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik, çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik, çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır... bundan sonra da daha iyi çiftçi ve asker olacağız. Lakin bundan sonra asker oluşumuz artık eskisi gibi başkalarının hırsı, şanı, şöhreti ve keyfi için değil; yalnız ve yalnız bu aziz topraklarımızı korumak içindir. (1923, Tarsus) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 135)

Aklı eren, yurdunu seven, gerçekleri gören kimselerden düşman çıkmaz. (1923, Tarsus) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 136)

Ferdî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az bir zaman için de milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde, bilhassa iktisadî sahada devleti fiilen alâkadar etmek mühim esaslarımızdandır. Ben, memleket ve milleti düştüğü felâketten çıkarabileceğim inancıyla Anadolu'ya geçtiğim ve amacın gerektirdiği teşebbüslere giriştiğim zaman cebimde, emrimde beş para olmadığını söyleyebilirim. Fakat, parasızlık benim milletle beraber atmaya muvaffak olduğum hedefe yönelik adımları durdurmaya değil, zerre kadar azaltmaya dahi sebep teşkil edememiştir. Yürüdük, muvaffak olduk; yürüdükçe, muvaffak oldukça maddî güçlükler, kendiliğinden ortadan kalktı. Ankara'da, mukaddes topraklarımızı her taraftan sarmış ve fiilen işgal etmiş düşman ordularını, bu mukaddes topraklardan atmak imkânından bahsettiğim zaman bana, en şuurlu, ileri görüşlü oldukları iddia olunan kimseler, bütün bu teşebbüslerin paraya bağlı olduğundan bahsediyor ve "Ne kadar paran vardır?" veya "Nereden, nasıl para bulabilirsin?" gibi sualler soruyorlardı. Benim verdiğim cevap şu idi: "Türk milleti kendi hayat ve kurtuluşuna yönelmiş olduğuna kanaat edeceği teşebbüsleri başarabilecek bir kudrete maliktir. Bu teşebbüsün ciddiyetine kanaati halinde onun gerektirdiği kadar servet kaynağını, işe girişenlerin emrine hazır hale koyar". Bu dediklerim, sözden işe geçmiş hakikatler değil midir? Bu noktada hemen şunu da ilâve edeyim ki, Ankara'da ilk millî hükûmet kurulduğu zaman etraf ve çevrelerin tereddüdünden bahsetmeyeceğim. Fakat, o hükûmeti teşkil eden kimselerin dahi bana "Hükûmet teşekkül etti. Fakat devlet ve hükûmeti idare için nereden para alacağız?" dediklerini hatırlarım. Verdiğim cevap pek sade olmuştur: "Çalışmalarınız, devleti, milleti kurtarmaya yönelmişse ve bu çalışma hedefiniz büyük Türk milletince belli olunca sualiniz tekrar etmeyecektir. Türk milleti, kendisi için, kendi geleceği ve kurtuluşu için çalışan müteşebbisleri, heyetleri güçlükler karşısında bırakmayacak kadar yüksek vatanseverlik ve yüksek şeref hisleriyle donanmıştır". 1926 (Atatürk'ün B.N., s. 103-104)

VATAN, YURT, MEMLEKET, ANADOLU

Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinin bin bir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız sonuçlardır. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.423)

“Uçurum kenarında yıkık bir ülke, türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar, yıllarca süren savaş, ondan sonra, içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için aramız, devrimler. İşte Türk genel Devrimi'nin bir kısa ifadesi.”

“Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin sebeplerinden biri olan heykeltıraşlığı en üst derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesinde atalarımızın ve bunlardan sonra yetişecek evlatlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilan edecektir.”

“Bilinmelidir ki, izlediğimiz siyaset, barışçı siyasettir. Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çığnemek ve çığnetmek girişimi Muzaffer ordumuzun fedakarane gayretiyle layık olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihinin Nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır.”

Yedek subay demek bu milletin zaten aydın sınıfına, eğitim görmüş sınıfına aldığı vatan evladı demektir. Bu vatan evladı ilim ışığıyla memlekete, yerine getirmeye zorunlu olduğu hizmetten başka, vazifeden başka, bir de orduya giriyor. Düşmana göğüs gererek, askerlik vazifesini de yerine getiriyor. Bunlar ilim ve bilgi sahibidirler. Memleket bunlara her zaman muhtaçtır. Hele ordu içinde muharebe meydanlarında bin türlü ölüm mücadelesi yaparak tecrübe kazanmış, cüret ve cesaretlerine dayanıklılık vermiş olan bu memleket evlatları tercihen, en yararlı olabilecekleri yerlerde kullanılmalıdır. Bundan dolayı gerek kahraman ordumuzun bütün subayları ve gerek onların aralarındaki yedek subaylar tamamen emin ve rahat olmalıdırlar ve millet bunlara karşı vazifesini hakkıyla yapacaktır. (1923, İzmit) (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Ankara, 1982, s. 123)

“Bütün vatan bir demir kitle haline gelecektir. Demir yolları memleketin tüfekten, toptan daha önemli bir güvenlik silahıdır. Demir-yolları, Türk milletinin refah ve uygarlık yollarıdır.”

“Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkumdur. Türk milleti, kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen karıştırıcı, sefil, vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirli emelleri anlamayacak ve onlara hoşgörü ile davranacak bir topluluk değildir. O, şimdiye kadar olduğu gibi doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkumdur. Bunda köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.”

“Memleket mutlaka modern, medeni ve yeni olacaktır. Bizim için bu hayat davasıdır.”

Gençler! Vatanın bütün ümit ve istikbali size, genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmıştır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le beraber, Cilt : I, s. 248)

Her şeye rağmen muhakkak bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleket ve milletim hakkındaki sonsuz sevgim değil, bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümdür. 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk'ü Özleyiş, s.17)

Gençler için vatanî işlerde ölmek söz konusu olabilir; lâkin korkmak, asla! 1919 (Reşit Paşa'nın Hatıraları, s. 127)

Bu memleketin gençliği, hakkımda pek büyük sevgi gösterdi. Bu kadar lâyük olduğumu bilmiyordum. Arkadaşlar! Bu memleketi ve bu milleti asırlardan beri berbat edenler çoktan ölmüştür. Bütün gençlik, buna iman etmelidirler. Bizim kanımız akmadıkça bunlar bir daha avdet etmeyecektir. 1924 (1933 "Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü", Giresun Halkevi Neşriyatı, 1933)

"Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, düşmanların olacaktır. Bir gün, bağımsızlık ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şartlar, çok elverişsiz bir nitelikte belirebilir. Bağımsızlık ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şartlardan daha acıklı ve daha korkunç olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, memleketi ele geçirenlerin siyasî emelleriyle birleştirebilirler. Millet, fakirlik ve yoksulluk içinde harap ve bitkin düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu durum ve şartlar içinde dahi vazifen; Türk bağımsızlık ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda, mevcuttur!" 1927 (Nutuk II, s.897-898)

Memleketimizin ellide biri değil, her tarafı yıkılrsa, her tarafı ateşler içinde bırakılrsa, biz bu toprakların üstünde bir tepeye çıkacağız ve orada savunma ile uğraşacağız. (1920, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 82)

Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O sathı bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kaniyla ıslanmadıkça, terk olunamaz. (1921, Polatlı) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 419)

Komutanların, emirleri altına verilen millet evladını, memleket vasıtalarını, düşmana ve ölüme doğru sürerken, düşündükleri tek nokta, milletin kendilerinden beklediğı vatan görevini ateşle, süngüyle ve ölümlerle yerine getirerek sonuç almaktır. (1927, Ankara) (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2000, s. 336)

Türk milleti; hakkını, haysiyetini, şerefini tanıtmaya kadirdir. Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet bir vücut olarak ayağa kalkar. (1924, Kayseri) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 212)

"Ben Samsun'u ve Samsun Halkını gördüğüm zaman, memlekete ve millete ait bütün düşünce ve kararlarımın yerine getirilebileceğine dair bir defa daha kuvvetle inanmışım. Samsun'luların hal ve durumlarında gördüğüm gözlerinden okuduğum vatanseverlik ve fedakarlık ; ümit ve tasavvurlarımı olumlu bir inanca götürmeye yetmişti..."

"..Bu düşünüş, bu alçalış, yalnız maddi şeylerde olsaydı, hiçbir önemi yoktu. Ne yazık ki Türkiye ve Türk halkı, ahlâk bakımından da düşüyor. Durum incelenirse görülür ki, Türkiye Doğu maneviyatıyla sona eren bir yol üzerinde bulunuyordu. Doğu'yla Batı'nın birleştiğı yerde bulunduğumuz, Batı'ya

yaklaştığımızı zannettiğimiz takdirde, asıl mayamız olan Doğu maneviyatından tamamıyla soyutlanıyoruz. Hiç şüphesizdir ki bundan, bu büyük memleketi, bu milleti, çöküntü ve yok olma çıkmazına itmekten başka, bir sonuç beklenemez.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“... Bu düşünün çıkış noktası korkuyla, aczle başlamıştır. Türkiye’nin, Türk halkının nasılsa başına geçmiş olan birtakım insanlar, galip düşmanlar karşısında, susmaya mahkûmmuş gibi, Türkiye’yi atıl ve çekingen bir halde tutuyorlardı. Memleketin ve milletin çıkarlarının gerektiğini yapmakta korkak ve müteredit idiler. Türkiye’de fikir adamları, âdeta kendi kendilerine hakaret ediyorlardı. Diyorlardı ki: ‘Biz adam değil ve olamayız. Kendi kendimize adam olmamıza ihtimal yoktur.’ Bizim canımızı, tarihimizi, varlığımızı bize düşman olan, düşman olduğundan hiç şüphe edilmeyen Avrupalılara, kayıtsız şartsız bırakmak istiyorlardı. ‘Onlar bizi idare etsin’ diyorlardı.” (Atatürk’ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“Halkçılık teşkilâtı en ufak daireye kadar yaygınlaştırıldığı takdirde sonucun daha büyük ve verimli olacağına şüphe yoktur. Memleket ve milletin içinde bulunduğu zorlukları ve harp halini de düşünürsek meclisin çalışmalarının sonucu ve oradaki başarısını takdir etmemek mümkün değildir.” 1922, Vakıf Başyazarı Ahmet Emin İle Görüşme.

“Halk Partisi, ülke ve ulus her türlü dayanaktan yoksun bırakılarak yıkıma atıldığı uğursuz kargaşada bütün ulusu kadrosu içine alarak kuvvet ve kudret yapan, dış düşmanlarını kovan, iç düşmanlarını yok eden, halka özgürlük ve egemenlik sağlayan kutsal bir dernektir.”

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, bir halk hükûmetidir. Memleket menfaatlerine ait hususlarda millet fertleriyle hükûmet arasında vazife itibarıyla iştirak vardır. 1921 (Atatürk’ün T.T.B., IV,s 421)

“Kan ile yapılan inkılâplar daha sağlam olur, kansız inkılâplar ebedileştirilemez Fakat biz inkılâba ulaşmak için lüzumu kadar kan döktük Bu kanlarımız, yalnız muhabere meydanlarında değil, aynı zamanda memleketin dahilinde de döküldü. Biliyorsunuz ki Hendek’te, Bolu’da, Konya’da, Yozgat’ta vesair memleketlerimizde bir çok isyanlar meydana geldi ve bunların hepsi bastırıldı. Temenni ederim ki, bu dökülen kanlar yeterli olsun ve bundan fazla kan dökülmesin...”22.01.1923, Bursa Şark Sinemasında Halkla Konuşma

“Arkadaşlar; inkılâbımız Türkiye’nin asırlar için saadetini garanti etmiştir Bize düşen onu idrak ve takdir ederek çalışmaktır.” 11.09.1924, Bursalılarla Konuşma

Karşımızdaki düşmanlık ve büyük kötülük dünyasına karşı seslenmeli ve cevap vermelidir. Milletten en yetkili ağı ancak millet olabilir. Bir kez meclis açılsın, olacak şey değil ya olayların etkisiyle Ankara’yı bırakmak zorunda bile kalsak, yerimizi değiştireceğimiz her yöreden daha büyük bir yetki ve güçle bağırabiliriz. Milletimizin kurtuluşunu ve geleceğini vatanımızın son kaya parçası üzerinde dahi savunacağız ve kesinlikle başarılı olacağız. (Mart 1920, Y.N.)

Hükûmetimizin ve milletimizin, Hristiyan unsurlara karşı âdilâne bir surette hareket etmeliğimiz, geleneklerimiz icaplarından ve dinimiz gereklerindedir. Ve hakikaten Hristiyanlara âdilâne muamele edildiğine en büyük delil, memleketimizin her noktasında en ufak köyünde bile Hristiyan unsurların Müslümanlardan ziyade huzur ve refaha ve servete malik olmalarıdır. Eğer bunlar hakkında zulüm ile, gasp ile adaletsizce muamele edilmiş bulunsaydı elbette bugünkü hal ve vaziyette bulunmamaları lâzımdı. Bu nedenle, bunun için başka bir delil ve sebep söylemeye lüzum görmüyorum. Fakat bu

Hristiyan unsurların haricin teşvikleriyle veyahut ekmeğini yediği toprağa nankörlük ederek millî varlığımızı zedelemek, bozmak teşebbüslerinde bulunacakların fenalıklarına set çekmek, pek tabî ve zarurîdir. Bugün en büyük, ne kuvvetli ve en medenî milletlerin bu gibi meselelerde bize nispetle pek sert ve zorlayıcı muamelelere teşebbüs etmekte olduğu herkesçe bilinmektedir. 1921 (Atatürk'ün S.D.I, s. 179)

Memleketimizde yaşayan Müslüman olmayan unsurların başına ne gelmiş ise, kendilerinin yabancı entrikalarına kapılarak ve imtiyazlarını kötüye kullanarak vahşiyane şekilde izledikleri ayrılma siyaseti sonucudur. 1919 (Atatürk'ün S.D.II, s. 9)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında millî birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve yeteneklerinin olgunluğudur.

Birinci İnönü muharebe meydanının ufuklarında yükselen zafer güneşi, Türk milletinin yüksek fazilet ve mânevîyatının belirtisidir. Bu doğuş karşısında, büyük bozgunlar oldu! Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının, Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Muharebesi'ni kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkıbe sahibi olarak edebiyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, s. 206)

İkinci İnönü Zaferi üzerine, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgraf: Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde yüklendiğiniz vazife kadar ağır bir vazife yüklenmiş komutanlar enderdir. Milletimizin bağımsızlığı ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük güvenle dayanıyordu. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin ters giden talihini de yendiniz. İstilâ altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istilâ hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı, tarihin iftihar kitabesine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedî minnet ve şükranla sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükselme pırlıtsı ile dolu bir geleceğin ufkuna da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim. 1921 (Nutuk II, s. 580-581)

Subaylarımızın kahramanlıkları hakkında söyleyecek söz bulamam, yalnız ifadede isabet edebilmek için diyebilirim ki, bu muharebe subay muharebesi olmuştur. Bu sebeple subay arkadaşlarımla en ufak rütbelisinden en büyük rütbelisine kadar kıymet ve fedakârlıklarını bütün kalp ve vicdanımla ve takdirlerle anarım. Fertlerimizi övüştü, övmeden çok yüksek görürüm. Zaten bu milletin evlâdı başka türlü tasavvur edilemez. Bu milletin evlâtlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için ölçü bulunamaz.

Askerlerimiz hakkında yeni bir şey ilâve etmek isterim: Kahraman Türk askeri, Anadolu muharebelerinin mânasını anlamış, yeni bir ülkü ile muharebe etmiştir. Böyle evlâtlara ve böyle evlâtlardan mürekkep ordulara malik bir millet, elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla muhafaza etmeğe muvaffak olacaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak hayal ile vakit geçirmektir. 1921 (Atatürk'ün S.D. I, s. 178)

Ordularımız, asıl kuvvetleri ve bütün harp gereçleri ile dört yüz kilometreyi on gün içinde aşmışlardır. Diyebilirim ki, süvari tümenlerimizle piyade birliklerimiz düşmanı ezip İzmir'e yürümekte birbirleriyle yarış etmişlerdir. İzmir rıhtımında süvarilerimizin kılıçları denizde resim gibi şekillenirken, piyadelerimiz Kadifekale'de Türk bayrağını semaya yükselttiler. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının, harp tarihine verdiği son harekât örneğinin kıymeti, bu harekât bütün safhalarıyla tetkik edildikten sonra ve belki bugün değil, yarın anlaşılacaktır. Büyük orduların yürüyüş birimi yanlış hatırlamıyorsak, günde 20-25 kilometredir. Bundan dolayı, askerlerimize İzmir'e kavuşmak için her gün bu mesafeyi aşmışlardır. Bunu kaynağının, ne yüce bir vatan aşkı olduğunu anlamak güç değildir. 1922 (Atatürk'ün S.D.III, s.39)

Vatanın kurtuluşu, milletin görüş ve idaresi kendi alinyazısı üzerinde kayıtsız şartsız hâkim olduğu zaman başlamış ve ancak milletin vicdanından doğan ordularla olumlu ve kesin neticelere kavuşmuştur. 1922 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.459)

Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çığnemek ve çığnetmek teşebbüsü, muzaffer ordumuzun fedakârane ve cansiperane gayretiyle lâayık olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihin nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s.290)

Bu zafer, bize bir imkân veriyor. Biz, bu imkânı memleketimizin, milletimizin aydın, mutlu ve rahata erişmiş geleceği için kullanacağız! 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s. 260)

Her safhası vatan için, evlâtlarımızın torunları için şerefli hâdiselerle dolu büyük bir kahramanlık menkıbesi teşkil eden Anadolu muharebelerinin heyecan veren tafsilâtını tarihin diline terk ediyorum. Millet, milletin ruh sanatı, musikisi, ebediyatı ve bütün estetiği, bu kutsal mücadelenin ilâhî nağmelerini sonsuz bir vatan aşkının coşkun heyecanlarıyla daima şakımalıdır. 1923 (Atatürk'ün S.D.V, s. 104)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhiyle göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Dört seneli mesaiden sonra son kat'î muzafferiyetimiz üzerine Mudanya Askerî Antlaşması yapıldı ve barış görüşmeleri devresine geçildi. Bu görüşmelerin seyrinde de tesadüf ettiğimiz müşkülât pek çoktur. Fakat, ben bunu pek tabîi buluyorum. Çünkü bu barış görüşmelerinde neticeye bağlanan hesaplar dört senelik değil, dört yüz senelik bir devrin kötü mirası idi. Gerçekten Osmanlı İmparatorluğu en haşmetli, azametli ve kuvvetli devirlerinden itibaren milletin bağımsızlığı zararına,

hayatî menfaatları zararına o kadar çok şey feda etmiş idi ki, netice yalnız kendisinin çöküp batmasından ibaret kalmadı; belki kendinden sonra da memleketin hakikî sahibi olan milleti, hak ve mevcudiyetinin ispatı için büyük müşkülâtla karşı karşıya bıraktı. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 306)

Ölmüş zannolunan millet, mahvolmuş zannolunan bu memleket, yeniden bütün yaşama yeteneğini gösterebilecek bir vaziyet alıyor. Bütün kadınlarıyla, erkekleriyle, ihtiyarlarıyla el ele vererek kendisinin cihanda mevcut olduğunu, bir kere daha ispat edecek harikalar gösteriyor. İşte o harikaların tabîî neticesi olarak Lozan Konferansı'na davet olunuyoruz. Fakat Efendiler, esasen bizden sorulacak hiçbir hesap yoktur. Maziye ait hataların hakikî sorumlusu biz değiliz; Türk milleti değildir. Bu böyle olmakla beraber dünya ile karşı karşıya gelmek bize düşüyor. Millet ve memleketi gerçek bağımsızlık ve egemenliğine sahip etmek için çalışmak mecburiyeti bizim üzerimizde kalıyor. Lozan'da henüz hiçbir olumlu netice yoktur. Fakat, bu olumlu netice mutlaka olacaktır. Millet, mevcudiyeti için, hâkimiyeti için mutlaka elde etmeye mecbur olduğu esasları Misak-ı Millî halinde bariz surette bütün cihana ilân etti. Misak-ı Millî'nin anlamını bütün cihan tasdik etmeye mecburdur ki, Türkiye kuvvetiyle, süngüsüyle ve bütün mecburiyetiyle bunu elde etmiştir. Arta kalan şey, maddeten elde edilmiş olan bu şeyin konferansta, salonda, masada, nerede olursa olsun usulen ve resmen ifadesinden ve onaylanmasından başka bir şey değildir. Bu netice er geç, mutlaka elde edilecektir! Bütün isteklerimiz haktan ibarettir. Bu hak, en tabîî ve en açık haklardandır. Hukukumuz bu kadar açık olduktan başka, bu hukuku mutlaka muhafaza için kudretimiz de vardır, kuvvetimiz de kâfidir. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 26.12.1929)

Kurtuluş kuralımız olan Misak-ı Millî'yi tarih sayfasına yazan, milletin demir elidir. Elde edilecek neticeye de milletin kendisi gözcü olacaktır. Millet, yalnız kendi kolları ve kendi kaniyla değil, aynı zamanda kendi başı ve kendi dimağıyla kazandığı egemenlik ve bağımsızlık cevherini, son felâkete kadar büyük bir saflık ve dalgınlıkla kendisine rehber tanıdığı ve derin bir teslimiyetle hayatını koruyucu saydığı şahıs ve yönetim şekillerine artık emniyet edemez. Millet, bundan sonra, hayatına, bağımsızlığına ve bütün varlığına bizzat kendisi gözcü olacak ve vatanın her tarafında yine yalnız kendisi ve kendi iradesi egemen olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 296-297)

Memleketin ellide biri değil, her tarafı tahribedilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu toprakların üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. 1920

Ben ve benim gibi birçok vatandaşlar, kardeşler, milletin asıl vatani, ümitsiz felâkete düştüğü zaman görevli oldukları, vicdanen, namusen, haysiyeten yükümlü buldukları vazifeyi yapmak mevkiinde kaldılar. Bunu elbette yapacaklardır. Yapmaları mecburi idi, vicdani idi, insani idi, millî namus gereği idi. Ben bu mukaddes esasların dışında hareket edebilir mi idim? Efendiler; elbette edemezdim. Türk Milleti'nin hakiki hiçbir ferdi bu gereklerin haricinde hareket edemezdi. Ben elbette bu elim manzara karşısında vicdanımın emirlerine muhalif, millî namusumuza aykırı hareket edemezdim. (1925)

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamiyle milletle birlikte, fedakârane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Aziz ve mübarek vatanımızı kurtarmak için bütün aydınların, herkesin hazır olması lâzımdır. İstanbul'a gitmeyeceğiz. Anadolu, en büyük hazinedir. Vatanın sinesinde kurtuluş çarelerini beraberce ölünceye kadar aramaya, temin etmeye çalışacağız. (1919)

Millî müdafaamızı; düşmanların bayrakları, babalarımızın ocakları üstünden çekilinceye kadar terkedemeyiz. İstanbul mabedleri etrafında düşman askerleri gezdikçe, öz vatan toprakları üstünden yabancı adamların ayakları çekilmedikçe biz mücadelemize devam etmeye mecburuz. Kendi hükûmetimizin idaresi altında bedbaht ve fakir yaşamak, yabancı esareti bahasına nail olacağımız huzur ve mutluluktan bin kere üstündür. (1920)

Aydın ve dindar olan milletimiz, ilerlemenin vasıtalarından biri olan heykeltraşlığı en son derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesi, ecdadımızın ve bundan sonra yetişecek evlâtlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilân edecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 66)

Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi anlamı kalmamış birtakım mânasız sözlerden ibarettir. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi? Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek! İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. (1927)

Harici siyasetimizde başka bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak, hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafa ediyoruz ve edeceğiz. Şimdiki medeniyetin devletler arası münasebetlerde ortaya attığı ve en yüce, temiz emel ve düşüncelerin bir özeti demek olan "her milletin kendi mukadderatına kendisinin hâkim olması" hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsi için tanıyoruz, bizim de bu hakkımızın kayıtsız şartsız talebimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların mesuliyeti şüphesiz sebep olanlara aittir. Bizi, millî davamızı takipten yıldırarak hiçbir vasıta, hiçbir kuvvet düşünülmiş değildir. Millî davamız, bizim hayatımızdır. Hayatına suikast edilen en zayıf yaratıkların bile bu isteğe karşı isyan ve nefretle son nefese kadar kendisini müdaafaya çalışmasından daha tabii bir şey yoktur. (1921)

Vatan mutlaka selâmet bulacak, millet mutlaka mutlu olacaktır. Çünkü kendi selâmetini, kendi saadetini memleketin ve milletin saadeti ve selâmeti için feda edebilen vatan evlâtları çoktur. (Nisan 1922)

Türk köylüsünü 'Efendi' yerine getirmediğe memleket ve millet yükselmez. (Mahmut Esat Bozkurt, Yakınlarından Hatıralar S. 94)

Memleketimizi demiryolları ile ve üzerinde otomobiller çalışır muntazam yollarla şebeke haline getirmek mecburiyetindeyiz. Çünkü Batının ve dünyanın araçları bunlar oldukça, trenler oldukça, bunlara karşı merkepler ve kağrı ile ve tabii yollar üzerinde yarışa girişmenin imkânı yoktur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 111)

Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferinin, Sakarya büyük kanlı savaşının ve en nihayet Türk vatanının; Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan muharebesini kazanan Türk ordusunun bütün mensupları, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir menkibe sahibi olarak ebediyen yaşayacaklardır. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S.206)

Büyük davamız, en medenî ve en rahata kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik

idealidir. Bu ideali, en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda temin etmek, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin kafasında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 386)

Memleketin, fikrî ve ekonomik gelişmeye, yüksek ilerleme sahası olmasına çalışmak idealimizdir. Fakat bu gelişmenin, medenî ve millî sınır haricinde cereyan almasını ilkelerimize uygun bulamayız. 1929 (Aydın Tarihi, Sayı: 68, 1929, s. 5024)

Yurt toprağı! Sana herşey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedî hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın. Türk toprağı! Sen, seni seven Türk milletinin mezarı değilsin. Türk milleti için yaratıcılığını göster. 1930 (Afet İnan, Atatürk Hakkında H.B., S. 295)

Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir: Biri çiftçi diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik, çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik, çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır... bundan sonra da daha iyi çiftçi ve asker olacağız. Lakin bundan sonra asker oluşumuz artık eskisi gibi başkalarının hırsı, şanı, şöhreti ve keyfi için değil; yalnız ve yalnız bu aziz topraklarımızı korumak içindir. (1923, Tarsus) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 135)

Türk vatanını ele geçirmek fikrini, Türk'ü esir etmek hayalini genel, büyük bir ideal hâline getirmeye çalışanların layık oldukları kötü sondan kurtulamadıklarını gözlerimizle gördük... Kendilerine bir milletin geleceği emanet edilen adamlar, milletin kuvvet ve kudretini yalnız ve ancak yine milletin gerçek ve ulaşılabilir çıkarları yolunda kullanmakla yükümlü olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi ele geçirmek; o memleketin sahiplerine egemen olmak için yeterli değildir. Bir milletin ruhu ele geçirilmedikçe, bir milletin azmi ve iradesi kırılmadıkça, o millete egemen olmanın imkanı yoktur. (1924, Dumlupınar) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. II, Ankara, 1997, s. 184)

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında asırlardan beri ferdî ve hususî teşebbüslerde yapılamamış olan şeyleri bir an evvel yapmak istedi ve görüldüğü gibi kısa bir zamanda yapmaya muvaffak oldu. Bizim takip ettiğimiz yol, görüldüğü gibi liberalizmden başka bir sistemdir”

Ölümlerden yardım istemek, medenî bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete erdirmekten başka ne olabilir? Bugün ilmin, fennin, bütün genişliğiyle medeniyetin alevi karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum. Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, S. 215)

Geçirdiğimiz buhranlı günlerin şerefli kahramanlarını hep beraber kutlayalım. Onlar arasında muharebe meydanlarında düşman silâhiyle göğüsleri delinmiş bahtiyarlar olduğu gibi yangınlarda, ateşlerde yakılmış bedbaht çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar vardır. Onlar arasında namuslarını tecavüz edilmiş, ebediyen ağlamaya mahkûm genç kızlar da vardır. Onlar arasında yurtlarını kaybetmiş aileler, evlâtlarını gömmüş analar vardır ve yine onlar arasında muharebedeki namus vazifesini şerefle yaparak bugün memleketlerine dönmüş gaziler vardır. Onlardan şehitlik şarabını içmiş olanların ruhlarına fatihalar sunalım. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 308-309)

Devletçiliğin bizce anlamı şudur: Kişilerin özel teşebbüslerini ve şahsî faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ihtiyaçlarını ve çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket ekonomisini devletin eline almak.(1936)

Bir "Aydınlatma Heyeti" oluşturarak Anadolu'yu dolaşmaya karar veren İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği'nin telgrafına cevabı : Heyetinizin oluşmasını memnuniyetle karşıladım. Memleketin aydın gençliğinin bağnazlık ve gericiğe karşı mücadelesindeki yüksek vazifesini idrak ile teşebbüs sahasına geçmesi, takdire değerdir. Düzenleyeceğiniz heyetlerin memleket dahilinde seyahati, en büyük ilim ocağına, memleketimizi yakından tetkik fırsatını da vereceğinden ayrıca faydalıdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.V.,s.154)

Biz, ilhamlarımızı, gökten ve görünmez âlemlerden değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz. Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk Milleti ve bir de milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir. 1937 (Atatürk'ün K.A.N., S. 40)

Milletimizin, güçlü, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesi için, devletin tamamen millî bir siyaset izlemesi ve bu siyasetin, iç kuruluşlarımıza tamamen uygun ve dayalı olması lâzımdır. Millî siyaset dediğim zaman, kastettiğim mâna ve anlam şudur : Millî sınırlarımız içinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak millet ve memleketin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak... Genel olarak erişilemeyecek hayalî emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamak... Medenî dünyadan, medenî ve insanî davranış ve karşılıklı dostluk beklemektir. 1920 (Nutuk II, s. 436)

Türkiye Cumhuriyeti sadece iki şeye güvenir. Biri millet kararı, diğeri en elim ve güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla layık olma niteliğini kazanan ordumuzun kahramanlığı. Bu iki şeye güvenir. Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakarlıklar göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve memleketin gerçekten minnet ve teşekkürüne hak kazanmıştır.

... Türkiye en zayıf zannedildiği bir zamanda ordusu sayesinde en kuvvetli olduğunu ispat etmiştir. Ordumuz vatan içinde zafer kazanmıştır. Bu durum Türkiye'nin olağanüstü gücünün, yüce kararlılığının ve ölmez varlığının en belirgin delilidir. Düşmanın vatan içine girmiş olması düşman lehine birçok durum ve sebepler doğurur. Bütün bu güçlükleri aşarak düşmanı vatan içinde yenmek, ortadan kaldırmak başlı başına bir varlık, büyük bir kuvvet eseridir. Vatan içinde yenilginin sonucu son derece kötüdür, tehlikelidir. Bu gerçeği doğrulayan yakın ve uzak tarihi örnekler çoktur.

... Hepimiz için asıl olan, ulusun, vatanın güvenliği ve her türlü endişe ile korkudan uzak olmasıdır. Yurdu savunmak ve ulusun yüksek çıkarlarını korumakla yükümlü olan komutanlar, sahip oldukları bütün kuvvetleri ve bütün araçları en önemli hedefler üzerine toplamalıdır.

Memleketin genel hayatında, orduyu siyasetin dışında tutmak prensibi, Cumhuriyet'in daima dikkat ettiği önemli bir noktadır. Şimdiye kadar takip edilen bu yolda; Cumhuriyet orduları vatanın güvenilir ve sağlam koruyucusu olarak saygınlığını muhafaza etmiştir. (1924, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 348)

En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye; endüstrisi, ticareti ve sporu ile, en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilmeliyiz; denizciliği, Türk'ün büyük millî ülküsü olarak düşünmeli ve onu az zamanda başarmalıyız. (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1997, Cilt I, s.416)

Millî sınırlar içinde bulunan vatan parçaları bir bütündür. Birbirinden ayıramaz. (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.45)

Tarihte bütün bir vatani, çok üstün düşman kuvvetleri karşısında, son bir avuç toprağına kadar karış karış kahramanca ve namusluca savunmuş ve yine varlığını koruyabilmiş ordular görülmüştür. Türk ordusu o cevherde bir ordudur. Yeter ki ona komuta edenler, komuta edebilme vasıflarına sahip olabilsinler! (ATATÜRK, Nutuk, AKDİTK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Yay. haz. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.335)

Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerimize aldığımız vazifenin temel ruhudur. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı yüklenilmiştir. Bu vazifeyi yüklenirken, tatbik kabiliyeti hakkında şüphe yok ki çok düşündük. Fakat netice olarak edindiğimiz görüş ve iman, bunda, muvaffak olabileceğimize dairdir. Biz, böyle işe başlamış adamları. Bizden evvelkilerin işledikleri hatalar yüzünden, milletimiz sözde mevcut zannolunan bağımsızlığında kayıtlı bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi, medeniyet dünyasında kusurlu gösteren neler düşünülebilirse, hep bu hatadan ve bu hataya uymadan doğmaktadır. Bu hataya uyma neticesi; mutlaka, memleket ve milletin bütün haysiyetinden ve bütün yaşama kabiliyetinden soyunma ve uzaklaşmasını gerektirebilir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya uyma yüzünden bu özelliklerden mahrum kalmaya tahammül edemeyiz. Bilgin, cahil, istisnasız bütün millet fertleri, belki içinde buldukları güçlükleri tamamen anlamaksızın, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve fakat sonuna kadar kanını akıtmaya karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve devam ettirilmesidir.

Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz. 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

Ben yaşayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evlâdı kalmalıyım. Bu sebeple millî bağımsızlık bence bir hayat meselesidir. Millet ve memleketin menfaatleri icap ettiği takdirde, insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet gereği olan dostluk, siyaset münasebetlerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan sarfinazar edinceye kadar amansız düşmanıyım. (23.4.1921)

Kırk asırlık Türk yurdu, düşman elinde kalamaz! 1923 (İsmail Habib Sevük, Atatürk İçin, s. 27)

Olaylar, Türk milletine, iki ehemmiyetli kuralı yeniden hatırlatıyor : Yurdumuzu ve haklarımızı müdafaa edecek kuvvette olmak; barışı koruyacak uluslararası çalışma birliğine önem vermek! 1935 (Atatürk'ün S.D.I, s. 369)

Dış siyasetimizde dürüstlük, memleketimizin güvenliğine ve gelişiminin korunmasına dikkat, hareket tarzımıza kılavuz olmaktadır. Esaslı düzenleme ve gelişim içinde bulunan bir memleketin, hem kendisinde hem çevresinde barış ve huzuru ciddî olarak arzu etmesinden daha kolay izah olunabilecek bir nitelik olamaz. Bu samimî arzudan esinlenen dış siyasetimizde memleketin dokunulmazlığını, güvenliğini, vatandaşların haklarını herhangi bir tecavüze karşı bizzat savunabilmek kudreti de, özellikle gözde tuttuğumuz noktadır. Kara ve deniz ve hava ordularımızı, bu memlekette barışı ve güvenliği dokunulmaz bulunduracak bir kuvvette muhafazaya bunun için çok önem veriyoruz. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 342-343)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnuluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısının ruhu, millî egemenliktir. Milletin kayıtsız şartsız egemenliğidir. Bir milletin egemenliğini anlayabilmesi ve onu güvenle koruyabilmesi, birtakım hususi vasıflara ve üstün terbiyeye sahip olmasına bağlıdır. Bir milletin ki siyasî terbiyesinde, sosyal terbiyesinde, vatan sevgisinde noksan vardır, öyle bir millet, egemenliğini lüzumu derecede kuvvetle elinde tutamaz. 1923 (Atatürk'ün S.D. I, s. 299-300)

Bugün maziden kuvvetliyiz. Bugün maziye nispetle daha büyük bir kabiliyet ve yaşama kudretine malikiz. Bu üstünlüğü yapan nedir? Bunun gerçek sebepleri iki kuralın anlamında saklıdır. Bu kurallardan birisi Misak-ı Millî, ikincisi egemenliği kayıtsız şartsız milletin elinde tutan Anayasamızdır. Zorlayıcı hâdiselerin sevk ve tesiri altında toplanan yüksek Meclisiniz, bu devlet ve milletin şekil ve niteliğini en kesin bir tarzda tespit etmiş ve Anayasa ile onun kesin hükümlerini gerçekleştirip pekiştiren 1 Kasım 1922* kararını oybirliğiyle kabul ederek yeni Türkiye Devletinin esaslarını ortaya koymuştur. Misak-ı Millî ismi altında tanıyarak gerçekleşmesi uğrunda bütün milletin ömrünü tüketmeyi göze aldığı kurtuluş beratımızın kudret, kuvvet ve niteliği ne ise, 1 Kasım kararının da kıymet ve ehemmiyeti odur. Misak-ı Millî vatanın dış düşman karşısındaki vaziyet ve yerini tespit eden bir kural olduğu gibi, 1 Kasım 1922 kararı da, asırlardan beri cahillik ve şaşkınlığın koruyucusu, düşkünlük ve uğursuzluğun babası bulunan ve milletimiz için dahilî ve daimî bir düşman olan ferdî saltanata ve onun temsil ettiği uğursuz bir idare şekline yönelmiş bir mukaddes silâhtır. Asırlarca ve asırlarca müddet mert ve kahraman bir azme belirti sahası olmuş bir vatani düşmana teslim etmek cüretini gösterenler, o cüreti ancak o idarenin ruhunda, şeklinde ve mahiyetinde bulmuşlardı. 1922 (Atatürk'ün S.D.I, s.296-297)

Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar, tamamiyle milletle birlikte, fedakârane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu'dan hiçbir yere gitmemek katidir. (1919)

Bizim milletimiz vatani için, hürriyeti ve egemenliği için, hürriyeti ve egemenliği için fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılâpların kışkıncı müdafiidir de. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoymaz. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 84)

Düşman süngüsü altında millî birlik olamaz. Ancak hür vatan topraklarında hamiyetli, fedakâr arkadaşlar el ele vererek memleketin bağımsızlığı ve milletin hürriyeti için çalışabilirler. Ben de zaten onun için gidiyorum. 1919 (Hüsrev Gere, 20. Asır Mecmuası, Cilt: 3, Sayı : 66, 1953 s. 28)

En iyi siyasetin, her türlü mânasıyla “en çok kuvvetli olmak”ta bulunduğunu kabul ederim. Bu sözden maksadım, yalnız silâh kuvveti olduğunu zannetmeyiniz, bilâkis asker olmama rağmen bu, bence kuvvet toplamının vücuda getirdiği etkenlerin sonuncusudur. Benim dilediğim mânen, ilmen, fennen, ahlâken kuvvetli olmaktır. Çünkü bu saydığım sıfatlardan mahrum olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını varsaysak bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz. Bugünkü milletler arasında insan olarak yer alabilmek için silâh elde hazır olmak kâfi değildir. Benim düşünüşüme göre kuvvetli bir ordu denildiği zaman anlaşılması lâzım gelen mâna, her ferdi, bilhassa, subayı, kumandanı medeniyetin ve tekniğin gereklerini kavramış ve ona göre iş ve hareketlerini uygulayan, yüksek ahlâkta bir topluluktur. Şüphe yok ki biricik gayesi, ödevi, düşüncesi ve hazırlığı vatan müdafaasıyla sınırlanmış olan bu topluluk, memleketin siyasetini idare edenlerin en nihayet verecekleri kararla faaliyete geçer. 1918 (Hikmet Bayur, T.T.K. Belleten, No: 128, 1968, s.488)

Bu kadar matemler ve felâketler geçirdikten sonra elbette Türk öğrenmiştir ki, vatani yeniden yapmak ve orada mesut ve hür yaşayabilmek için mutlaka egemenliğine sahip kalmak ve Cumhuriyet bayrağı altında bütün evlâtlarını toplu ve dikkatli bulundurmak lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 180)

“Onlar mukaddes vatan toprakları için canlarını seve seve vermişler, Çanakkale Savaşları'nın kaderini değiştirmişlerdir. Burada geçen her saniye, kullanılan her an, ölen her nefer, Türk vatan ve milletin mukadderatını çizmiştir. Kara savaşlarına katılan ilk birlik olan 57. Alay, vatan sevgisinin ne olduğunu insanlığa göstermiştir. Bu kahraman Alayı hayranlık, minnet ve rahmetle anıyorum.” (Atatürk'ün 57. Alay ile ilgili söyledikleri)

“Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındaınız. Huzur ve sessizlik içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız, bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.” (Çanakkale'de ölen düşman askerlerinin ailelerine hitaben, Atatürk'ün söyledikleri)

Vatan savunmasına ait vazifelerden daha mühim ve yüce vazife olamaz. (Kadri Yaman, Yurt Müdafaasında Türk Gençliği, 1938, s.3)

Teknik vasıtalarla sahip olmayan bir ordu ile, teknik vasıtalarla sahip olan ordulara karşı muharebe etmek imkânı hemen kalmamıştır. Bu sebeple ordu teşkilinde çağdaş vasıtalar ve silâhlar, mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu bir mecburiyettir. Memleketin iktisat ve sanat vaziyeti ne kadar müsait ise muharebede o kadar muvaffak olunur. Bu sebeple harp, yalnız cephele muharebe eden askerlerin faaliyeti demek değildir. Bir memlekette, bütün vatandaşların her türlü çalışma ve faaliyeti demektir. Barış zamanında da bu umumî faaliyetin müşterek hedefe yönelilişi mühimdir. Müşterek hedef, bağımsızlığın dokunulmazlığını temindir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Komutanlar, emri altına verilen millet evlâdını, memleket vasıtalarını, düşmana, ölüme yöneltirken tek düşüneceği nokta, milletin kendisinden beklediği vatanî vazifeyi ateşle, süngü ile ve ölümlerle yapmak ve sonuçlandırmaktır. Askerî vazife, ancak bu anlayış ve görüşle yapılabilir. Lâfla, politika ile,

düşmanın aldatıcı vaatlerine kulak vermekle, askerlik vazifesi yapılamaz. Komutanlık vazife ve mesuliyetini yüklenecek kadar omuzlarında ve bilhassa dimağında kuvvet bulunmayanların, feci sonuçlarla karşılaşmasından kaçınılamaz. 1927 (Nutuk II, s. 492)

Harp ve muharebe demek, iki milletin, yalnız iki ordunun değil, iki milletin bütün varlıklarıyla ve bütün varı yoğu ile, bütün maddî ve manevî güçlükleriyle birbiriyle karşı karşıya gelmesi ve birbiriyle vuruşması demektir. Bundan ötürü bütün Türk milletini, cephede bulunan ordu kadar fikren, hissen ve fiilen ilgilendirmeliydim. Millet fertleri, yalnız düşman karşısında bulunanlar değil, köyde, evinde, tarlasında bulunan herkes, silâhla vuruşan savaşı gibi, kendini vazifeli hissederek, bütün varlığını mücadeleye verecekti. Bütün maddî ve manevî varlığını, vatan savunmasına vermekte geç davranan ve müsamaha gösteren milletler, harp ve muharebeyi gerçekten göze almış ve başarabileceklerine inanmış sayılamazlar. Gelecek harplerinin tek muvaffakiyet şartı da en ziyade bu söyledğim hususta saklı olacaktır. Daha şimdiden Avrupa'nın büyük askerî milletleri, bu hareket tarzını kanun haline getirmeye başlamışlardır. 1927 (Nutuk II, s. 619)

Çanakkale muharebeleri sırasında verdiği bir emrin son sözleri: Benimle beraber burada muharebe eden bütün askerler kesin olarak bilmelidir ki üzerimizde bulunan vatan ve namus vazifesini tamamen yerine getirmek için bir adım geri gitmek yoktur! Uyku ve istirahat aramanın, bu istihattan yalnız bizim değil, bütün milletimizin ebediyen mahrum kalmasına sebebiyet verebileceğini cümlenize hatırlatırım. Bütün arkadaşlarımın benimle aynı düşüncede olduklarına ve düşmanı tamamen denize dökmedikçe yorgunluk işaretleri göstermeyeceklerine şüphe yoktur! 1918 (Ruşen Eşref Ünaydın, Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat, 1930, s. 47)

Müdafaa hattı yoktur, müdafaa sathı vardır. O sathı, bütün vatandır. Vatanın, her karış toprağı, vatandaşın kaniyla ıslanmadıkça terk olunamaz. Onun için küçük, büyük her birlik, bulunduğu mevziden atılabilir. Fakat küçük, büyük her birlik, ilk durabildiği noktada, tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder. Yanındaki birliğin çekilmeye mecbur olduğunu gören birlikler, ona uyamaz. Bulduğu mevzide sonuna kadar direnmeye ve dayanmaya mecburdur. 1921 (Nutuk II, s. 618)

Memleketin müdafaası ve milletin yüksek menfaatlerinin korunması sorumluluğunu yüklenen büyük komuta katlarının, sahip oldukları bütün kuvvetleri ve bütün vasıtaları en mühim hedef üzerinde toplaması lâzım geldiğine dair hepinizce bilinen kuralı, ilkeyi bu münasebetle hatırlatmak isterim. Birinci derecede ehemmiyet taşıyan hedefi meydana çıkarmak, ciddî ve esaslı inceleme ve düşünmeye değer. En mühim hedef üzerinde elde edilecek muvaffakiyet, ikinci üçüncü derece hedefler üzerinde, başlangıçta göze alınacak fedakârlıkları daima karşılar. Bu kural, bütün barış zamanındaki tertip ve tedbirlerde hâkim ve tesirli olduğu gibi, savaşın başlangıcından sonuna kadar ihmal edilmemesi lâzım gelen bir noktadır. Bu esasa göre düşünülecek ve kararlaştırılacak tedbir ve tertiplerin uygulamaya konulmasına engel durumlar, ehemmiyetle göz önüne alınmalıdır. Şüpheli tedbirlere mukadderatı emanet etmekten, son derece kaçınmak lâzımdır. Birçok felâketler gördük, talihin bunca darbelerine maruz kaldık. Bunlar bize, memleket müdafaasında her vakit çok dikkatli olmak için gereken dersi kesinlikle vermiştir zannederim. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 169)

Çok emekle kurduğumuz, canımızla korumaya ant içtiğimiz kutsal yurdun, havadan saldırılara karşı güvenlik altında bulunması demek, bize saldıracakların, kendi yurtlarında bizim aynı zararları yapabileceğimize güvenimiz demektir. Bu güveni her gün artıracak araç bulmakla, büyük Türk ulusunun, en göksel bir duyguyu kalbinde taşıdığını her ferdinin vatan için tutuşan gözlerinde

okumaktayız. Havacılarımız, bütün ordu ve donanmamız gibi vatani korumaya istidatlı kahramanlardır. Büyük millet, bu soylu evlâtlarıyla kendini mutlu sayabilir. 1935 (Atatürk'ün S.D.I, s. 371)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceği gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

Bir ordunun cevheri ne olursa olsun siyasete karışır, birlikte hareket ve savaşma kabiliyetini esasından kaybeder ve vatanın müdafaa gücünü hiçe indirir. Siyasete karışmış bir ordunun, karışmadan önceki disiplinini ve savaşma kabiliyetini yeniden kazanabilmesi için çok zaman ister. (Ali Fuat Cebesoy, Atatürk'ün Yüksek Kumandanlık Kudret ve Meziyetleri, Atatürk Görüşler ve Hatıralarla, s. 88)

Vatanın iç ve dış herhangi bir tehlikeden en az fedakârlıkla en az zamanda kurtulması için tek çare, herhangi bir seferberlik çağrısına her vatandaşın derhal ve bir an kaybetmeksizin uymasındır. Vatandaşlarım! Türk vatanının gelişmesi, bütünlüğü ve her tehlikeden korunması, bir seferberlik çağrısına derhal uyup gitmektir. Bu ilkeyi, yetişmişlerimizin ve yetişecek evlâtlarımızın daima hatırında bulundurmalıyız. Türk vatanseverliğinin birinci özelliği, vatan savunması çağrısı karşısında her işi bırakarak silâh altına koşmaktır. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 524)

Esas kıymeti kendine veren ve mensup olduğu millet ve memleketi ancak şahsiyeti ile kaim gören adamlar, milletlerinin saadetine hizmet etmiş sayılmazlar. Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler, milletlerini yaşamak ve ilerlemek imkânlarına nail ederler. Kendi gidince ilerleme ve hareket durur zannetmek bir gaflettir. (17 Mart 1937)

Arkadaşlar, Türkiye en zayıf zannolunduğu bir zamanda en kuvvetli olduğunu ispat etmiştir; ordusu sayesinde! Ordumuz vatan içinde zafer kazanmıştır. Bu hâdise Türkiye'nin fevkalâde gücüne, yüce kararlılığına ve ölmez varlığına en belirgin delildir. Düşmanın vatan içine girmiş olması, düşman lehine birçok durum ve sebepler doğurur. Bütün bu güçlükleri aşarak düşmanı vatan içinde mağlûp etmek, mahvetmek başlı başına bir varlık, büyük bir kuvvet eseridir. Vatan içerisinde mağlûbiyetin sonucu son derece fecidir, tehlikelidir. Bu gerçeği doğrulayan yakın ve uzak tarihî örnekler çoktur. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 171)

Ordumuzun başında ölüme giden, seve seve kanını akıtan, vücutlarını parça parça etmekten zevk alan subay ve komutanlarımızın kahramanlığını söylemek gereksizdir. Fakat buna bir kelime ilâve ederek, söz konusu olan bir fikri açıklığa kavuşturmak isterim: Memleketimiz ve milletimiz her ne vakit felâketlere maruz kaldıysa, hiç şüphesiz ki bütün vatan evlâtları, memleket evlâtları en büyük fedakârlığa katlanmaktan çekinmemiştir. Yalnız, bütün bu memleket evlâtlarını, vatanın savunulması için ölüme sevk etmek sorunluluğunu üzerine alan ve aynı zamanda onların ilerisinde göğsünü düşman kurşunlarına geren subaylardır, komutanlardır. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, s. 311)

Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi açış konuşmalarında, doğal varlıklarımız olan ormanların korunması, dengeli ve tekniğe uygun şekilde işletilmesine yönelik olarak şöyle söylemiştir; Gerek tarım, gerek memleketin varlık ve genel sağlığı konularında önemi kesin olan ormanlarımızı da

modern önlemlerle iyi duruma getirmek, genişletmek ve en yüksek faydayı sağlamak da önemli kurallarımızdan biridir.(1 Mart 1922, 1. Dönem 3. Yasama Yılı konuşması)

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vatanıdır. İşte bu memleketi böyle bayındır hale, cennet haline getirecek olan, ekonomik etkenler ve ekonomik faaliyettir. Bu sebeple, öyle bir ekonomi devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamının neye bağlı olduğunu öğrensin ve o gereklere başvursun. Hepimizin arzusu şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle tarımın, ticaretin, sanatın, çalışmanın, hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet yoksul değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışkanlar diyarı denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devre yükselecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük yer, en büyük hak çalışkanlara ait olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 108)

Paramızı, hayatımızı dış düşmanların sataşmasından kurtarmak, bu memleketin dış düşmanlara esir olmasına müsaade etmemek ne kadar lâzımsa, aynı zamanda ve onlardan daha fazla bir uyanıklıkla iç düşmanlara, içerdeki zararlı adamlara da dikkatle bekçilik yapmak ve onların her hareketlerini gözden kaçırmamak mecburiyetindeyiz. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 132)

Gerçek kamuoyu, hariçten kimsenin tesiri olmaksızın tabii olarak mevcut olan fikir ve duyguların, yine tabii olarak yarattığı bir havadır. Halbuki insan daima tesir altında kalır. Yalnız yeter ki bu tesir, toplumu meydana getiren insanların hakikaten onları düşünen ve bütün varlığını onlara veren ve adayanları tarafından yaratılsın. Bu suretle yaratılacak olan kamuoyu, bu memleketin geleceğini temin edebilir. Yoksa, herhangi esen bir hava ile değişebilecek bir kamuoyu içinde yaşarsak yarına itimat mümkün olmaz. Türk milletinin sağlam bir fikre sahip olmasını temin etmek gayemizdir. Yürüdüğümüz gerçek yolunun, milleti mutluluğa eriştiren biricik yol olduğunu anlatmak lâzımdır. Her şeyin yapılmasına çalışırken bütün çalışmanın, bütün teşebbüslerin üstünde Türk kamuoyunu gerçeği kavrama ve sezmeye alıştırmak, bu hali ona tabii hal yapmak, şuradan ve buradan gelecek günlük fikirlere ve sahtekâr ve aldatıcı telkinlere asla ehemmiyet vermeyecek bir olgunlukta yaratmaktır. 1931 (Aydın Tarihi, Cilt: 24, Sayı : 82-83, 1931)

Bu memlekette hükümsüz vatandaş öldürülmez. Vatandaş, ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Devlet adamının böyle düşünmesi lâzımdır. 1919 (Cevat Dursunoğlu, Millî Mücadele'de Erzurum, s. 118)

Kendilerine bir milletin talihi bırakılan adamlar, milletin kuvvet ve kudretini, yalnız ve ancak yine milletin hakikî ve elde edilmesi mümkün menfaatleri yolunda kullanmakla görevli olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi zapt ve işgal etmek, o memleketin sahiplerine hâkim olmak için kâfi değildir. Bir milletin ruhu zaptolunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olmanın imkânı yoktur. Oysa ki asırların getirdiği bir millî ruha, hiçbir kuvvet mukavemet edemez. Mahkûm olmak istemeyen bir milleti, esareti altında tutmaya gücü yetecek kadar kuvvetli müstebitler, artık dünya yüzünde kalmamıştır. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 81)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâıyk olduğumuz yeri de temin edecektir.”16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

Şu bilinsin ki, biz yabancılara karşı herhangi hasmane bir his beslemediğimiz gibi, onlarla samimâne münasebetlerde bulunmak arzusundayız. Türkler bütün medenî milletlerin dostlarıdır. Yabancılar memleketimize gelsinler; bize zarar vermemek, hürriyetlerimize güçlükler çıkarmaya çalışmamak şartıyla burada daima iyi kabul göreceklendir. Maksudımız yeniden yakınlık meydana getirmek, bizi başka milletlere bağlayan ilgileri arttırmaktır. Memleketler muhteliftir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için de bu yegâne medeniyete iştirak etmesi lâzımdır. Osmanlı İmparatorluğunu çöküşü, Batıya karşı elde ettiği zaferlerden çok mağrur olarak, kendisini Avrupa milletlerine bağlayan ilişkileri kestiği gün başlamıştır. Bu bir hatâ idi, bunu tekrar etmeyeceğiz. 1923 (Atatürk'ün S.D. III, S. 67-68)

Endüstrileşmek, en büyük millî davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayii kuracağız ve işleteceğiz. En başta vatan müdafaası olmak üzere, mahsullerimizi kıymetlendirmek ve en kısa yoldan, en ileri ve refahlı Türkiye idealine ulaşabilmek için, bu bir zarurettir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 381)

Mühim olan nokta, adalet telâkkimizi, adaletle ilgili kanunlarımızı, adalet teşkilâtımızı, bizi şimdiye kadar şuurlu, şuursuz tesir altında bulunduran, asrın gereklerine uygun olmayan bağlardan bir an evvel kurtarmaktır. Millet, her medenî memlekette olan adalet işlerindeki ilerlemenin, memleketin ihtiyaçlarına uyan esaslarını istiyor. Millet, hızlı ve kesin adaleti temin eden medenî usulleri istiyor. Milletin arzu ve ihtiyacına tabi olarak adalet işlerimizde her türlü tesirlerden cesaretle silkinmek ve hızlı ilerlemelere atılmakta asla tereddüt olunmamak lâzımdır. Medenî hukukta, aile hukukunda takip edeceğimiz yol ancak medeniyet yolu olacaktır. Hukukta idare-i maslahat ve hurafelere bağlılık, milletleri uyanmaktan meneden en ağır bir kâbustur. Türk milleti, üzerinde böyle bir ağırlık bulunduramaz. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317)

Ekonomik faaliyeti dayandıracığımız esaslar, her türlü bilgiyle beraber bilhassa doğrudan doğruya memleketimiz topraklarını koklayarak ve bu topraklarda bizzat çalışan insanların sözlerini işiterek tespit olunacaktır. Sanayi ve ticaretimiz için de aynı görüş geçerli olacaktır. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 56)

Memleketimiz baştan nihayete kadar hazinelerle doludur. Biz, o hazineler üstünde aç kalmış insanlar gibiyiz. Hepimiz bütün bu hazineleri meydana çıkarmak ve servet ve refahımızın kaynaklarını bulmak vazifesiyle yükümlüyüz. Bu vazifelerin kolaylıkla yapılabileceğini kabul etmek doğru değildir. Eminim ki, gençler yalnız nazariyatla meşgul değillerdir. Sanatın, ziraatın, ticaretin ne olduğunu anlayan ve bunları fiilen uygulayan gençlerdir. Gerçek zaferlere, ancak bu gibi verimli sahalardaki faaliyetle varacağız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s.114)

Kurtuluş ve bağımsızlık davasıyla baş kaldıran tüm Anadolu'nun bu kutsal davası temsil ve savunma için oluşturduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1920 Nisanının yirmi üçüncü günü açılmıştır. Yeni ve yüce bir tarihe başlangıç olan bu kutlu günü milletin belleğinde sonsuza kadar yaşatmak üzere Meclisimiz bugün 23 Nisan tarihinin Milli Bayram sayılmasını bir özel yasa ile kabul etmiştir. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 381)

Beliren Millî Mücadele, dış istilâya karşı vatanın kurtuluşunu biricik hedef saydığı halde bu Milli Mücadele'nin muvaffakiyete ulaştıkça, safha safha bugünkü devre kadar millî irade idaresinin bütün esaslarını ve şekillerini gerçekleştirmesi tabîî ve kaçınılmaz bir tarihî seyir idi. Bu önüne geçilmez tarihî seyri, geleneksel alışkanlığıyla derhal hisseden padişah hanedanı, ilk andan itibaren Millî

Mücadele'nin amansız düşmanı oldu. Bu kaçınılmaz tarihî seyri ilk anda ben de gördüm ve hissettim. Fakat, nihayete kadar devam eden bu hislerimizi ilk anda tam olarak göstermedik ve ifade etmedik. Gelecek ihtimaller üzerine fazla demeç, giriştiğimiz gerçek ve maddî mücadeleye, hayal niteliğini verebilirdi; dış tehlikenin yakın tesirleri karşısında, etkilenenler arasında, geleneklerine ve fikrî kabiliyetlerine ve ruhî durumlarına uymayan muhtemel değişikliklerden ürkeceklerin, ilk anda mukavemetlerini tahrik edebilirdi. Muvaffakiyet için pratik ve sağlam yol, her safhayı vakti geldikçe uygulamaktı. Milletın gelişme ve yükselmesi için selâmet yolu bu idi. Ben de böyle hareket ettim. Ancak bu pratik ve emin muvaffakiyet yolu, yakın çalışma arkadaşım olarak tanınmış kimselerden bazılarıyla aramızda, zaman zaman görüşlerde, davranışlarda, yapılan işlerde önemli veya ikinci derecede birtakım anlaşmazlıkların, gücencmelerin ve hattâ ayrılımların da sebebi ve izahı olmuştur. Millî Mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, millî hayatın bugünkü Cumhuriyet ve Cumhuriyet kanunlarına kadar gelen gelişmelerinde, kendi fikrî ve ruhî yeteneklerinin kavrayış hududu bittikçe, bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir. Bu son sözlerimi özetlemek lâzım gelirse, diyebilirim ki, ben milletin vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme istidadını, bir millî sır gibi vicdanında taşıyarak yavaş yavaş, bütün toplumumuza uygulatmak mecburiyetinde idim. 1927 (Nutuk I, s. 15-16)

Türk milletinın kuruluşunda etkili olduğu görülen tabiî gerçekler şunlardır: a) Siyasî varlıkta birlik. B) Dil birliği. C) Yurt birliği. D) Irk ve menşe birliği. E) Tarihî karabet. F) Ahlâkî karabet. Türk milletinın teşekkülünde mevcut olan bu şartlar diğer milletlerde hepsi birden yok gibidir. Daha umumî bir tarif yapabilmek için diyelim ki; bir topluma millet diyebilmek için bu şartlar, aynı zamanda bütün olarak veya kısmen, bir arada bulunmak lâzımdır. Bütün milletler tamamen aynı şartlar altında teşekkül etmemiş olduklarına göre Türk milletinde yaptığımız gibi, diğer her millet ayrı olarak mütalâa edilmedikçe, milliyet fikrini umumî ve ilmî olarak tarif etmek güçtür. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, S. 371-372)

Her başarılı muharebeye iştirak eden kişinin, hakkı olmadığı halde kendisini tek etken, galip ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâkî kural teşkil etmez. Memleket çocuklarına, böyle gerçeğe uymayan tarz ve tavırlar takınmak âdetini veremeyiz; gelecek kuşaklara, böyle havadan, galip, fatih olunabileceği gibi yanlış bir fikri miras bırakamayız! 1927 (Nutuk II, s. 748)

Biz de, uygulanamayacak fikirleri, nazarî birtakım teferruatı yaldızlayarak, bir kitap yazabilirdik; öyle yapmadık. Milletın maddî ve manevî yenileşme ve gelişmesi yolunda yaptığımız işlerle, söz ve nazariyattan önce davranmayı tercih ettik. Bununla beraber, "Egemenlik milletindir", "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin haricinde hiçbir makam, millî mukadderata hâkim olamaz", "Bütün kanunların düzenlenmesinde, her nevi teşkilâtta, idarenin bütün teferruatında, genel eğitimde, iktisadî işlerde, millî egemenlik esasları dahilinde hareket olunacaktır", "Saltanatın kaldırılması hakkındaki karar değişmez kuraldır" gibi bilinmesi lâzım gelen mühim noktalar ve mahkemelerin düzeltileceği ve bütün kanunlarımızın hukuk biliminin ilerlemelerine göre yeni baştan düzenlenip tamamlanacağı, âşar usulünün değiştirileceği, millî bankaların sermayesinin artırılacağı, muhtaç olduğumuz demiryollarının yapımına, öğretim birliğine derhal girişileceği ve fiilî askerlik hizmet süresinin indirileceği, memleketin bayındır hale getirileceğine çalışılacağı vb. gibi önemli ve acele ihtiyaçlar prensiplerden hariç kalmamıştı. 1927 (Nutuk II, s. 719)

O saraylar ve o sarayların etrafını çeviren hainler, asırlarca bu milleti dalgın bıraktılar; onu nura koştuktan menettiler. Onlar, bu milleti ve bu memleketi yalnız iki zamanda düşünürlerdi. Biri paraya,

diğeri askere muhtaç oldukları zaman! Bir yandan memleketi soyarlar, diğeri yandan milletten aldıkları askerle Viyana'yı, Mısır'ı, İran'ı zapt için fütuhata kalkarlardı. Halbuki milletin o zaferlerde hiçbir millî emeli, vicdanî arzusu ve menfaati yoktu. Onların hırsı, onların şan ve şerefi için, bu milletin evlâtları bir daha dönmek üzere onların arkasından sürüklenirlerdi. Sonra onların, saraylardaki debdebeyi temin için paraya ihtiyaçları vardı. Bu parayı milletten sopa ile alırlardı. Bütün bunların neticesi milleti fakirliğe, haraplığa, nihayet ölümün kıyısına götürdü. İşte bu idare tarzına padişahlık idaresi denir. Bu idareyi bir daha dirilmemek üzere tarihe gömdük. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 121)

Sarayların içinde Türk'ten gayri unsurlara dayanarak, düşmanlarla ittifak ederek Anadolu'nun, Türklüğün aleyhine yürüyen çürümüş gölge adamlarının Türk vatanından kovulması, düşmanların denize dökülmesinden daha kurtarıcı bir harekettir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 179-180)

Herhalde hilâfetin kaldırılması memleket ve millet için çok hayırlıdır ve pek az bir zamanda bütün bu iyilikler görünecektir. Mazideki hareket tarzlarına ait pişmanlıklar bu suretle tekrar olunamayacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 99)

Halifeye, dünyaya meydan okutmak ve onu umum İslâm işlerinde etki sahibi kılmak fikrinde olanlar, bu vazifeyi yalnız Anadolu halkından değil, onun sekiz on misli nüfustan meydana gelen büyük İslâm kütlerinden istemelidir! Yeni Türkiye'nin ve yeni Türkiye halkının, artık, kendi hayat ve mutluluğundan başka düşünecek bir şeyi yoktur; başkalarına verebilecek bir zerresi kalmamıştır!

Türk milletinin başında belâ olduğu asırlardan beri sabit olan hilâfetin kaldırılmasıyla Türk Cumhuriyeti, tarihin akışında lâıyk olduğu temiz ve kuvvetli itibar mevkiini hakkıyla elde etti. Cumhuriyet Halk Partisi, Türk bağımsızlığı gibi Türk Cumhuriyeti'ni de hilâfetten ve her türlü iştirak ve müdahalelerden uzak olan güvenli şekilde ilelebet muhafazaya vücudunu vakfetmeyi, vatanın birinci derecede mevcudiyet sebebi saymaktadır. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s.530)

Cumhuriyet, imkân demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile fert hürriyetini aşıl原因an sihirli bir aşıdır. Görülecektir ki, Cumhuriyet imkânları olan her memleket, hürriyet davasında er geç muvaffak olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri zirvelere götüren imkânları verir. Bağımsızlık ve hürriyetine sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlarla sahip demektirler. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyeti bu mânasıyla ve bu kapsamıyla anlamak lâzımdır. (Atatürk'ten B.H., s. 45)

Bir akşam sofrada, Kılıç Ali tarafından kaydedilen bir sözü: Cumhuriyetçilik ve toplumsal inkılâp, lâiklik ve yenilikseverlik Türk'ün öz malı ve özelliği haline geldiğini görmek, benim için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. Onun meydana gelişi çok yaklaşmıştır. O günden sonra medeniyet ve inkılâp yolunun azimkâr yolcuları arasında, elbette görüş ve düşünüş farkları, tedbir ayrılıkları tabîî olarak ortaya çıkar. Bu ayrılıklarında millet için, memleket için, devlet için daima hayır ve rahmet doğacaktır. (Kılıç Ali, Atatürk ve Cumhuriyet, Milliyet gazetesi, 2. 11. 1970)

Türk'ün tabiatında, beyzadelik an'anesi yerleşmemiştir. Türk, Türk olduğu için asildir. Bu Anadolu'nun en ücra köyündeki Mehmetçik, vaktiyle dünyanın yarısını titretmiş bir sınır beyinin nesli olabilir; ama, bundan dolayı hiçbir iddiası yoktur. Çoğumuz, büyük babamızın babasını hatırlayamayız. Bütün soy gururumuzu, Türk olmanın içinde buluruz. İşte onun içindir ki, cumhuriyet Türk'ün en tabîî idare şeklidir. (Atatürk'ten B.H., s. 69)

Vatanın her köşesinde, kamu huzurunu bozan hâdisenin, yalnız oradaki vatandaşları değil, en uzak yerlerdeki vatandaşların rahatını, mutluluğunu ve çalışma hayatını ve ekonomik durumunu ve üretimini etkilediği ve zarar verdiği açıktır. Bundan dolayı, her saadetin ve her faaliyetin ve bilhassa iktisadî ve ticarî gelişimin ilk şartı, huzur ve sükûn ile emniyet ve asayişin, bozulması mümkün olmayan bir emniyet ve kuvvette bulunmasıyla kabildir. Bu sebeple de Cumhuriyet polis ve jandarmasının ve Cumhuriyet ordusunun şeref ve itibarı, her düşüncenin üstündedir. Bu şeref ve itibara saygı için vatandaşlarımın dikkat ve uyanıklığını isterim. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 520)

Ferdî hürriyetin ne kadarından feragat edilmesi lâzım geleceği, içinde bulunulan zamana ve memlekete göre değişir. Müstesna zamanlar, müstesna tedbirler icap ettirebilir. Bir de hürriyetin kötüye kullanılması, hürriyetin geçici, lâkin geniş miktarda sınırlanmasını gerektirebilir. Bütün bu tedbirleri ve sınırlamaları tanımak lüzumu, devlet fikir ve kavramını ifade eder. Bu hususlardaki tedbirlerin şiddetini ve hudutların genişliğini ölçmek, büyük bir sanattır. Devlet sanatı, işte budur. Vatandaşların umumî hürriyet ve saadeti için, fertlerden, ancak devlet için zarurî olan bir kısım hürriyetlerinin bırakılması istenebilir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 462-463)

Gerçi asıl olan millettir. Toplumdur. Onun da umumî iradesi, Mecliste belirir; bu her yerde böyledir. Fakat, fertler de vardır. Meclis, memleket ve devlet işlerini fertlerle, şahıslarla yapmaktadır. Her devletin işlerini yöneten şahıs ve şahıslar meydandadır. Hakikati, mânasız görüşlerle inkâra yer yoktur. 1922 (Nutuk II, S. 659)

Benim istediğim sadece memleket işlerinin Büyük Millet Meclisinde açıkça münakaşa edilmesidir. Büyük Millet Meclisinde Türk milletinin gözü önünde açıkça konuşulamayacak hiçbir iş yoktur. 1930 (Asım Us, G.D.D., S. 132)

Memleket işlerinde, millet işlerinde, hakikî işlerde duygulara, hatıra, dostluğa bakılmaz. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, S. 213)

Memleket dayanışma isteyen bir birliğe muhtaçtır. Alelâde politikacılıkla milleti parçalamak, hıyanettir. 1925 (Atatürk'ün S.D. II, S. 224)

Bu memlekette çalışmak isteyenler, bu memleketi idare etmek isteyenler memleketin içine girmeli, bu milletle aynı şartlar içinde yaşamalı ki ne yapmak lâzım geleceğini ciddi surette hissedebilsinler. (1923)

Bu millet, bu memleket, yeni rejimi üzerinde dünyanın en makbul bir mevcudiyeti olacaktır. Ben bunu kendi gözlerimle görmeden ölmeyeceğim. 1929 (İkdam gazetesi, 11.8.1929)

Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk ordusu! Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felâket ve sıkıntılardan ve düşman saldırısından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet'in bugünkü verimli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silâh ve vasıtaları ile donatılmış bir şekilde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur. Türk vatanının ve Türklük topluluğunun şan ve şerefini, içi ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an yapmaya hazır ve hazırlanmış olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır. 1938 (Ulus gazetesi, 30. 10. 1938)

Milletimiz tam bir azimle toplumsal ve fikrî gelişimine çalışırken, onu yolundan alıkoyacak iç ve dış engellerin karşısında kuvvetli, kudretli, yüksek vazifesini anlamış kahraman ordumuzun hazır bulunduğunu düşünerek gönlü rahat olabilir. Bütün millete tereddütsüz ve kalpten inanarak söyleyebilirim ki, Cumhuriyet orduları cumhuriyeti ve mukaddes topraklarını güvenle koruma ve savunmaya güçlü ve hazırdır. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 229)

Bizim milletimiz vatanı için, hürriyeti ve egemenliği için, hürriyeti ve egemenliği için fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılâpların kiskanç müdafiidir de. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoyamaz. 1924 (Atatürk'ün B.N., S. 84)

“Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadî refah ve saadetimizi, medeniyet aleminde lâıyk olduğumuz yeri de temin edecektir.”16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Memleket ve millet işlerinde, kesin hareket etmek ve açık olmak lâzımdır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürkle Beraber, Cilt: I, s. 109)

Yurda hizmet, inkılâba inan ve Cumhuriyet ülküsüne bağlılık gibi yüksek ve yaratıcı kavramlarla beslenen bilinçli sevgi, bugünün ve yarının en muvaffakiyetli vazife erlerini yetiştirecek bir öz kaynaktır. Bunun Mülkiye Mektebi ve Mülkiyeliler arasında belirmesini görmek, beni pek sevindirdi. 1933 (Milliyet gazetesi, 8. 12. 1933)

Bir millet, bir memleket için kurtuluş, esenlik ve muvaffakiyet istiyorsak bunu yalnız bir şahıstan hiçbir vakit istememeliyiz. Umumî kurtuluşu, gene umumî gayret temin eder ve bir millet, bir toplum yalnız bir ferdin gayretiyle bir adım bile atamaz. (M. Turhan Tan, Ata Sözü, En Büyük Kaybımız, s. 93 – 94)

Gelir kaynaklarımızla ne yapabileceğimiz hakkındaki endişe, belki herkesten ziyade beni meşgul etmektedir. Yalnız, ben, ordumuzun mevcudiyet ve kuvvetini, paramızla orantılı buldurmak görüşünü kabul edenlerden değilim: “Paramız vardır, ordu yaparız; paramız bitti, ordu dağılsın...” Benim için böyle bir mesele yoktur; ister olsun ister olmasın, ordu vardır ve olacaktır. Bu noktada bir hâtıramı da canlandırayım; ben ilk defa bu işe başladığım zaman, en akıllı ve düşünür sayılan birtakım kişiler bana sordular: “Paramız var mıdır? Silâhımız var mıdır?” Yoktur, dedim. O zaman, “ O halde ne yapacaksın?” dediler. “Para olacak, ordu olacak ve bu millet bağımsızlığını kurtaracaktır!” dedim. Görüyorsunuz ki hepsi oldu ve olacaktır. Bir takım Efendiler de , Başkumandan, millete angarya yaptırıyor demişler, halbuki kanunun memlekette angaryayı menettiğinden bahsetmişler. Bu doğrudur Efendiler; fakat ihtiyaç, tehlike, bize her şeyi meşru göstermektedir. Ordunun ihtiyaçları, millete angarya yaptırmayı gerektiriyorsa bunu yapıyoruz ve en doğru kanun, budur. Milletin ve ordunun mağlûp olmaması için, kanun buna mânidir diye, lüzumlu gördüğüm tedbiri almakta tereddüt etmeyeceğim. 1922 (Nutuk II, s. 659)

Hayat demek ekonomi demektir. Yaşayabilmek için mutlaka kazanan olmalıdır. Bu millet şimdiye kadar imparatorluklar kurmuştur. Cihangirler yetiştirmiştir. Halbuki bazı devirler oldu ki, ekonomi ile uğraşmaya tenezzül etmemiştir! İktisadiyatı aşağı bir şey telâkki ederek onu başka unsurlara bırakmıştır. Bunun neticesi olarak bugün o unsurlar, o yabancılar esas unsurun fiilen efendisi olmuştur. Onlar, nihayet bu memleketi müstemleke telâkki etmişler, onu bir istismar sahası yapmışlardır. Hem nasıl müstemleke? Kendi evlâdıyla, kendi parasıyla idare olunan bir müstemleke... Ürünleri, bütün kazancı harice gitmek şartıyla.... Efendiler! Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için iktisadiyat esastır. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu merkezin etrafında toplamalıyız. Her mesai şubesini, mutlaka bu esas noktaya dayandırmalıyız. Meselâ maarif programımız ne olacaktır? Maarif programımız şu olacak ki, onu takip eden insanlar, güzel çiftçi, kunduracı, fabrikacı, tüccar olacak. Pratik, yararlı, verimli adam olacak... Bunları öğreten programların, bunları öğreten memleketlerin ve kuruluşların tümü maarif olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 9. 1. 1930)

Güzel vatanımızı fakirliğe, memleketimizi haraplığa sürükleyen çeşitli sebepler içinde en kuvvetli ve en önemlisi, ekonomimizde bağımsızlıktan mahrumiyetimizdir. Memnunluk ve övünmeye değer ki, bu bağımsızlığı bugün fiilen elde etmiş bir durumda bulunuyoruz. Ancak, fiilen sahip olduğumuz bu bağımsızlığı, düşmanlarımıza şeklen ve resmen de onaylatmak gerekmektedir. Devletin ve milletin son hedefi, işte bu noktayı temine yönelmiştir. Kuvvetle ümit ediyoruz ki, bu noktayı teminde başarı kazanılacaktır. Bu nokta o kadar önemli ki, onu mutlaka elde edeceğiz! 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 119)

Dış siyasetimiz, başlangıçta kendisine çizdiği hareket hattından asla sapmamıştır. Dış siyasetimiz, daima milletler refahının yaratıcısı olan barış içinde, memleketin gelişmesini amaç edinmiştir. Bu gelişmeyi, tam ve mutlak olarak, bütün milletlere temenni ederiz. 1933 (Hakimiyeti Milliyet gazetesi, 30. 10. 1933, s. 2)

Herhalde hilâfetin kaldırılması memleket ve millet için çok hayırlıdır ve pek az bir zamanda bütün bu iyilikler görünecektir. Mazideki hareket tarzlarına ait pişmanlıklar bu suretle tekrar olunamayacaktır. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 99)

Asırlardan beri Türkiye'yi idare edenler çok şeyler düşünmüşlerdir; fakat yalnız bir şey düşünmemişlerdir: Türkiye'yi! Bu düşüncesizlik yüzünden Türk vatanının, Türk milletinin uğradığı zararları ancak bir şekilde telâfi edebiliriz. O da, Türkiye'den başka bir şey düşünmemek! Ancak bu zihniyetle hareket ederek her türlü kurtuluş ve saadet hedeflerine erişebiliriz. 1924 (Atatürk'ün B.N., s. 84)

Memleket ve millet işlerinde, kesin hareket etmek ve açık olmak lâzımdır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le Beraber, Cilt: I, s. 109)

Birçok âlimler, düşünürler, girişimciler zaman zaman, asır asır bu vatani bayındır hale getirmeye, gerçek kurtuluşa erişirmeye çalışmışlardır. Bazıları bütün kalpleriyle, vicdanlarıyla çalışmışlardır. Halbuki netice, bir muvaffakiyet göstermiyor. Acaba bunun sebebi nedir? Efendiler, bunun sebebi, şimdiye kadar memlekette bir devlet siyaseti, devlet programı değil, şahsî siyaset, fikirlere göre değişen programlar takip olunmasıdır. Onun için her şeyden evvel, bu millet ve memleket için bir hareket ve çalışma ilkesi oluşturmak lâzımdır. Bundan sonra yapacağımız şey, bu olacaktır. 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 11. 1. 1930)

Birinci T.B.M.M.'nin 6 Mayıs 1922 günkü gizli birleşiminde, çekimser rey kullanan milletvekilleri hakkında söylemiştir : .... Sonra herhangi bir meselede rey verilmiyor, ekiniliyor. Halbuki, milletvekillerinin en birinci vazifesi her Şeyden evvel reyini belirtmektir. Neden reyinizi vermekten ekiniyorsunuz? Menfi belirtiniz! Efendiler, kimden ekiniyorsunuz? Belirtilmeyince müspet veya menfi bir netice ortaya çıkmaz. Halbuki netice lâzımdır. Bir memleket, bir ordu, bir millet duramaz, tereddüt içerisinde duramaz. Şu veya bu diye rey göstermek lâzımdır. 1922 (G.C.Z., Cilt: III, s. 341)

Sultanlarla, halifelerle idare olunmuş ve olunan memleketlerde vatan için, millet için en büyük tehlike, sultanların ve halifelerin düşmanlar tarafından satın alınmalarıdır. Bu ekseriya kolaylıkla sağlanagelmiştir. Meclislerle idare olunan memleketlerde de, en öldürücü taraf, bazı mebusların yabancılar ad ve hesabına alınmiş ve satın alınmiş olmalarıdır. Millet Meclislerine kadar dahil olmak yolunu bulabilen vatansızlara tesadüf etmenin uzak bir ihtimal olmayacağına, tarihin bu konudaki misalleriyle karar vermek zarurdr. Bunun için millet, vekillerini seçerken, çok dikkatli ve kısın olmalıdır. Milletin hatadan korunması için tek güvenilir çare, düşünce ve hareketleriyle milletin itimadını kazanmış siyasî bir partinin seçimde millete rehberlik etmesidir. Genellikle millet fertlerinin, adaylıklarını ortaya atan her Şahıs hakkında karar vermeye yarayacak güvenilir bilgi ve isabetli görüşü malik bulunacağını kabul etmek, teorik olarak tasarlınsa bile, bunun tamamen doğru olmadığı, tecrübelerin tecrübeleriyle inkâr edilmez bir gerçek olmuştur. 1927 (Nutuk II, s. 501-502)

Vatandaşlar! Vatanınızda herhangi bir Şahıs, istediğinizi sevebilirsiniz; kardeşiniz gibi, arkadaşınız gibi, babanız gibi, evldnz gibi, sevgilinz gibi sevebilirsiniz. Fakat bu sevgi sizi, millî mevcudiyetinizi bütün sevgilerinize rağmen herhangi bir Şahsa, herhangi bir sevdiğinize vermeye sebep olmamalıdır. Bunun aksine hareket kadar büyük hata olamaz. 1925 (Atatürk'n M.A.D. s. 20)

içinizde memleketi ve milleti en çok seven, aklına, anlayışına, vicdanına en çok güvendiğiniz insanları seçiniz. Ancak bu sayede Meclis sizin arzularınızı yapmaya, lâyıık olduğunuz refahı temin kudretine malik olacaktır. 1923 (Atatürk'n S.D. II, s. 124)

Bir memleketin, bir memleket halkının düşmandan zarar görmesi acıdır. Fakat, kendi ırkından, büyük tanıdığı ve başlarında taşıdığı insanlardan vefasızlık, felâket görmesi ondan daha acıdır. Bu, kalp ve vicdanlar için onulmaz yaradır. 1924 (Atatürk'n S.D.II, s. 183-184)

Tarihin bazı korkunç kayıtlarını, tam uyanıklık ile hatırlatmayı faydalı buluyorum. Bir millette, özellikle bir milletin idaresinin başında bulunan kimselerde ihtiraslar ve Şahsî münakaşalar, millî ve vatanî vazifenin gerektirdiği yüksek duygulara galip gelme derecesini bulduğu memleketlerde dağılma ve yok olma, sakınılması mümkün olmayan bir neticedir. 1921 (Atatürk'n S.D.I, s. 165)

Milletin müşterek arzu ve eğilimine temas etmek ve onun gereklerine hayatını vermeyi hareket kuralı bilmek, gerçek yolda yürüyebilmek için yegâne esastır. Bir milletin fertlerinde hâkim olması, uyulması gerekli olan, milletin müşterek arzusu, maşerî fikridir. Bir insan, memleketine ve milletine faydalı bir iş yaparken göz önünden bir an uzak bulundurmamaya mecbur olduğu kural, milletin gerçek eğilimidir. 1925 (M.E.İ.S.D.I, s. 23)

Bu milletin siyasî partilerden çok canı yanmıştır. Şunu söyleyeyim ki, diğer memleketlerde partiler mutlaka ekonomik amaçlar üzerine kurulmuş ve kurulmaktadır. Çünkü, o memleketlerde muhtelif sınıflar vardır. Bir sınıfın menfaatini muhafaza için teşekkül eden siyasî bir partiye mukabil diğer bir sınıfın menfaatini muhafaza amacıyla bir parti teşekkül eder; bu pek tabidir. Güya bizim

memleketimizde de ayrı ayrı sınıflar varmış gibi kurulan siyasî partiler yüzünden şahit olduğumuz neticeler malûmdur. Halbuki Halk Partisi dediğimiz zaman bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dahildir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 97)

Millet ve memlekette kaynak ve dayanak almayan ve onun gerçek menfaatleriyle hiç münasebeti olmayacak surette ya sırf teorik veya hissî ve şahsî programlar etrafında parti kurmaya kalkışacak insanların, millet tarafından benimsenme şerefine erişeceklerini zannetmiyorum. Benim, bütün hazırlıklarda ve yapılan işlerde hareket kuralı saydığım bir şey vardır; o da meydana getirilen kurum ve kuruluşların şahısla değil, gerçekle yaşayacağıdır. Bundan ötürü herhangi bir program, filânın programı olarak değil, fakat millet ve memleket ihtiyaçlarına cevap verecek düşünce ve tedbirleri içine alması sebebiyle kıymet ve saygı kazanabilir. 1922 (Mustafa Baydar, Atatürk'le Konuşmalar, s. 42-43)

Uzağı görücü olduğu kadar milletimizin âcil ihtiyaçlarına çare bulacak bir programa dayanmayan yenileşme teşebbüsleri, şahsî ve keyfî olmaktan kurtulamaz. Bu gibi teşebbüsler, sahipleri olan şahısların değişmesi ile, hatta şahsî nüfuzunun azalması ile söner gider. Diğer yönden herhangi bir programın uzun bir çalışma devresine rehber olması için memlekette bütün vatanseverlerin ona yardımcı olması gerekir. Hakikaten büyük bir kütlenin gelişme emellerini kapsamayan bir programın, başarılı ve devamlı olması ümit olunamaz. 1922 (Atatürk'ün S.D.II, s. 47)

Herkesçe bilinir ki siyasî partiler, belirli amaçlarla kurulurlar. Meselâ, İzmir tüccarları yalnız kendi menfaatlerini tatmin edebilecek bir parti yapabilirler; yahut yalnız çiftçilerden ibaret bir parti olabilir. Halbuki bizim partimiz, böyle sınırlı bir görüşü izleyen kuruluş değildir. Tersine, her sınıf halkın menfaatlerini eşit bir surette, biri diğerini zedelemekten temin etmeyi amaç edinen bir kuruluştur. Bunu davranış şeklimiz ispat etmektedir. Bundan sonra da böyle olacaktır. Diğer memleketlerde bu kuruluşun bir benzerini aramaya lüzum yoktur. 1931 (Ayın Tarihi, Cilt: 24, Sayı: 82-83, 1931)

Benim havarîlerim yoktur. Memleket ve millete kimler hizmet eder ve hizmet liyakat ve kudretini gösterirse havarî onlardır. 1923 (Nutuk II, s. 794)

Herkes millî vazife ve mesuliyetini bilmeli, memleket meseleleri üzerinde o zihniyetle, düşünüp çalışmayı itiyat edinmelidir. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 67)

Türk kadınları, memleketin mukadderatını millet adına idare eden siyasî topluluğa dahil olmak arzusunu göstermekle, memleketin, milletin vatandaşlara yüklediği vazifelerin hiçbirinden kendilerinin uzak bırakılacağını düşünmezler. Çünkü, vazife karşılığı olmayan hak mevcut değildir. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 265)

Kadınlarımız haddizatında içtimaî hayatta erkeklerimizle her vakit yanyana yaşadılar. Bugün değil, eskiden beri, uzun zamandan beri kadınlarımız erkeklerle başabaş mücadele hayatında, ziraat hayatında, geçim temininde erkeklerimizden yarım adım geri kalmayarak yürüdüler. Belki erkeklerimiz memleketi istilâ eden düşmana karşı süngüleriyle, düşmanın süngülerine göğüs germekle düşman karşısında buldular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun zayıf kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Memleketin var olması imkânını hazırlayan kadınlarımız olmuştur ve kadınlarımız olmaktadır. Kimse inkâr edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin hayat kabiliyetini tutan hep kadınlarımızdır. Çift süren, tarlayı eken, ormandan odun ve keresteyi getiren,

mahsulleri pazara götürerek paraya çeviren, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısı ile kucağındaki yavrusuyla, yağmur demeyip cephenin mühimmatını taşıyan hep onlar, hep o ilâhi Anadolu kadınları olmuştur.

Hakikaten memlekete hizmet etmek isteyenlerin kalbi açık olmalıdır; açık söylemelidirler. Millet ile, milleti sevk ve idare edenler çok açık görüşmelidirler. Olan şeyler ve yapılacak şeyler olduğu gibi ifade olunmalıdır. Yoksa, safsatılar ile milleti aldatmak, onu birbirine düşürmek demektir. Kuralımız, daima millete karşı hakikatleri ifade olmalıdır. Milleti aydınlatma, bu demektir. Millete hakikati izan edenler, kendilerinin de aldanmadığına emin olmalıdır. Arkadaşlar, benim bütün hayatımda takip ettiğim meslek budur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 12. 1929)

Çok büyük milletlere ait küçük memleketler vardır. İstikbal, öteki milletlerden ziyade bu milletlere aittir. (Marcel Sauvage, Ayın Tarihi, Atatürk'ün Vefatları, Sayı: 60, 1938, s. 174)

Bu memleket tarihte Türktü, halde Türktür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır. 1923 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, S. 23)

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Memleket ve millet hizmetlerinde baş olmak isteyenlerin ilham kaynağı, milletin hakikî hisleri ve emelleridir. Bizim anılmağa değer bir hareketimiz varsa o da milletin duygu ve eğilimlerinde varlığına temas etmeğe çalışmaktan ibarettir. Her türlü muvaffakiyet sırrının, her nevi kuvvetin, kudretin hakikî kaynağının, milletin kendisi olduğuna kanaatimiz tamdır. 1925 (M.E.İ.S.D. I, S. 26)

Söz söyleyen arkadaşlarımızdan biri bana nereden ilham ve kuvvet aldığımı sordu. Arkadaşlarımızın sorduğu ilham ve kuvvet kaynağı, milletin kendisidir. Milletin müşterek eğilimi, umumî fikri olduğunu inkâr edenler de vardır. Bu gibileri, hepiniz çok işitmişsinizdir. Bu gibiler memleket ve milletle alâkasız,

dalgın insanlardır. Memleketimizin ve milletimizin başına gelmiş olan bunca felâketler hiç şüphe etmemelidirki, bu dalgın insanların memleketin talihini ve iradesine ellerinde tutmuş olmalarından ileri gelmiştir. Bir topluluğun mutlaka ortaklaşa bir fikri vardır. Eğer bu her zaman dile getirilemiyor ve belirtilemiyorsa, onun yokluğuna karar verilmemelidir. O, yapılan işlerde mutlaka mevcuttur. Varlığımız, bağımsızlığımızı kurtaran bütün işler ve hareketler, milletin müşterek fikrinin, arzusunun, azminin yüksek belirtisinden başka bir şey değildir. 1925 (Atatürk'ün M.A.D., S. 22)

Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal memleket ve milleti yokladım. Gördüm ki, memleketin ve milletin temayülü istiklâl müdafaasında tereddüt edenleri utanılır mevkiinde bırakabilecek mahiyettedir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahit olduğu olaylar düşüncelerimde isabet ve milletin azim ve imânında hakikî salâbet olduğunu ispat etti. (23 Nisan 1921)

Aziz ve mübarek vatanımızı kurtarmak için bütün aydınların, herkesin hazır olması lâzımdır. İstanbul'a gitmeyeceğiz. Anadolu, en büyük hazinedir. Vatanın sinesinde kurtuluş çarelerini beraberce ölünceye kadar aramaya, temin etmeye çalışacağız. 1919 (Sırrı Kardeş, M. Kemal Kırşehir'de, s.30)

İstanbul'u terk etmek zarureti, İstanbul'da hasıl olan elim şartlardan idi. Anadolu'ya geçmekteki maksadım, Anadolu'nun ortasında ve Türk milletinin büyük kütlesi içinde, Türk milletinin yüksek seciyesine ve sarsılmaz azim ve imanına dayanmak idi. Bundan başka hiçbir tedbirin memleket ve milletin derin yarasına çare olamayacağına kesin kanaat hasıl etmiştim. Onun için Samsun'a ayak bastığım dakikada aldığım ilk tedbir, Samsun ve havalisine dair yanımda bulunanlara gereken emirleri ve talimatı vererek hemen güneye yürümek oldu. 1924 (Atatürk'ün S.D.V, s. 101)

Birinci T.B.M.M.'nin gizli birleşiminde söylemiştir: Efendiler, mevcudiyetimizi muhafaza için, geleceğimizi, bağımsızlığımızı temin için, mevcut olan düşmanların emellerini yakından biliyoruz ve düşmanların bu emellerini elde etmek için tatbik edecekleri kuvvetleri de biliyoruz. Fakat düşmanlarımız, kendi ihtiraslarını bizim imhamızla temin etmek için, sahip oldukları kuvvetlerden hiçbirini kullanmıyorlar. Aksine, gayelerine erişebilmeleri için en kuvvetli keşfettikleri vasıta, yine bizi birbirimize çarptırmaktan ibaret olmuştur. Ne yazık ki, İstanbul ortamında düşmanlarımıza, düşmanlarımızdan daha çok hizmet edenler, maksatlarını kolaylaştıranlar bulunuyor. İşte, asıl onların yardımı ile yazık ki, vatanımızın bazı noktalarında milletin bütünlüğünü, dayanışmasını harice karşı yokmuş gibi gösterecek ve memleketimiz içerisinde asayişsizliğe işaret edecek durum vardır. Meselâ hepimizce bilinen Anzavur vaziyetini hatırlayabilirsiniz. Anzavur, çok zamandan beri İngilizlerin parasıyla, silâhıyla, teşvikiyle ve şüphesiz, İstanbul'da mahiyet ve ahlâklarını göstermeye çalıştığım kimselerle beraber faaliyet gösteriyordu. 1920 (G.C.Z., cilt: I, s.7)

Seyrek olmakla beraber üzüntüyle işitiyoruz ki, milletin tarihini okumamış veya millî histen mahrum kalmış olması lâzım gelen bazı kişiler, yabancıların aleyhimizde ileri sürdükleri ithamları reddetmedikten başka, vatanlarını kabahatli göstermekten çekinmiyorlar, bu gibilere lânet! 1919 (Atatürk'ün S.D.II, S. 9-10)

Atatürk'e ait el yazısı metin : Bu memleket, dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği bir müstesna mevcudiyetin yüksek tecellisine, yüksek sahne oldu. Bu sahne 7 bin senelik, en aşağı, bir Türk beşiğidir. Beşik, tabiatın rüzgârlarıyla sallandı; beşiğin içindeki çocuk, tabiatın yağmurlarıyla yıkandı; o çocuk tabiatın şimşeklerinden, yıldırımlarından, kasırgalarından evvelâ korkar gibi oldu; sonra onlara alıştı; onları tabiatın babası tanıdı; onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu, tabiat oldu; şimşek,

yıldırım, güneş oldu; Türk oldu. Türk budur: Yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir. Türk'ün Tarifi (Hikmet Bayur'un verdiği vesika), Millet Dergisi, Sayı: 116, 1948, s. 10-11)

Hepinizce bilinmektedir ki, milletimiz asırlardan beri iki kuvvetin, iki müstebit kuvvetin, iki yok edici kuvvetin baskısı altında üzüntü ve elem duymakta idi. O kuvvetlerden birisi: Doğrudan doğruya memleket ve milleti idare etmek iddiasında bulunan müstebitler, ikincisi: Bütün bir emperyalist ve kapitalist âlemidir.

Vatanımız, Türk milletinin eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerinde mevcudiyetlerini muhafaza eden eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasî sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir kütledir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 19)

Millî irade, kendi istikametinde bir nehir gibi coşup taşacaktır. Mücadeleyi her noktasından düşünerek kabul etmiş bulunuyoruz. Memlekette umduğumuz millî uyanış ve coşku hasil olmuştur. Sadece dayanıklı olmak ve vazifede kusur etmemek temel şarttır. 1919 (Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. (Atatürkle Beraber, Cilt: 1, s. 87)

Meclis'in ve o Meclis'te beliren milletin kesin iradesi, hareket tarzımın mihrakını teşkil edecektir. Hiçbir sebep ve suretle değişmesine imkân olmayan bu kesin irade, mutlaka düşman ordusunu imha etmek ve bütün Yunanistan'ın silâhlı kuvvetinden meydana gelen bu orduyu anayurdumuzun mukaddes ocağında boğarak kurtuluş ve bağımsızlığa kavuşmaktır. 1921 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 393)

Milletimizi şimdiye kadar söylediğim sözlerle ve hareketlerimle aldatmamış olmakla övünç duyuyorum. "Yapacağım. Yapacağız. Yapabiliriz" dediğim zaman onların gerçekten yapabileceğine inanmıştır. Nitekim Sakarya Muharebesi başlamadan evvel "Düşmanı memleketimiz içinde boğacağız" demiştim. Bana bazı mühim sayılan yerlerden müracaatlar vâki olarak "milleti beyhude yere kırdırmayınız" demişler; Romenlerden, Bulgarlardan, Yunanlılardan bahsederek kurtuluşumuzu geleceğe bırakmanın uygun olacağını söylemişlerdi. Fakat milletin kabiliyetini, imanını gözönüne alarak onlara "Hayır, yapacağız!" demiştim. Şimdi de milleti refaha, ilerlemeye, memleketi mutluluğa sevk etmek için mevcut kabiliyetimizi gözönünde alarak "Bunu da yapacağız!" diyorum. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 70)

"Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti "uhud-i atika"* namı altında bir takım kapitülasyonların esiri idi. Memleket dahilindeki Hristiyan unsurlar birçok imtiyazlara, muafiyetlere sahip bulunuyordu. Bir devlet, kendi memleketinde bulunan yabancılara yargı hakkını uygulayamazsa, bir millet, kendi halkından aldığı bir vergiyi yabancılardan almaktan menedilmiş bulunursa, bir devlet kendi hayatını kemiren kendi dahilindeki unsurlar hakkında tedbirler almaktan menedilirse böyle bir devletin, egemenliğine sahip bağımsız bir devlet olduğuna inanmak doğru olur mu? İşte Osmanlı Devleti böyle bir halde idi. Bu kadar da değil... Osmanlı Devleti, kendisini tesis eden esas unsurun, milletin insanca yaşamasını temin edecek işlere de girişmekten menedilmişti. Memleketi imar edemez, demiryolu yaptıramaz, yaptırmaya teşebbüs ettiği zaman derhal yabancılar müdahale eder, hatta bir mektep yapmak istediği zaman bile müdahaleye maruz kalırdı. Kayda değer ki, bütün bu fenalıklar, milletin boynuna geçirilmiş bütün bu zincirler, milletimizin herhangi bir hastalığından, devletin güçsüzlüğünden ileri gelmiş değildi. Bilâkis bütün bu esaret zincirleri devletin en güçlü, en kudretli bulunduğu bir zamanda boynumuza, devletin boynuna geçirilmiştir. Efendiler, bu halin hikmetini,

devlet kavramını anlayış şeklinde aramak lâzımdır. Biliyorsunuz ki tacidarlar, hükümdarlar ve bilhassa kendilerine “Allahın Gölgesi” diyen padişahlar, memleketi kendi mâlikânesi ve bütün aslı unsur olan milleti de yine Allah tarafından kayıtsız şartsız emrine boyun eğen bir kütle farz ederler. Bundan başka padişahların etrafında birtakım menfaatperestler bulunur ki, onlar da padişahın lütfuna, himayesine erişmek için bu görüş tarzını iyi imiş gibi gösterirlerdi. Bütün bu görüş ve yorumlar karşısında mâsum millet, hakikaten bunun doğru olduğunu, dinin icabından bulunduğunu farz ve zanneder. İşte Osmanlı padişahları, milletin bu telâkkisinden istifade ederek milletin hakkı olan, milletin şerefi, haysiyeti ve bütün mevcudiyetiyle ilgili olan birçok kaynakları, hediye ve bağış olarak yabancılara vermekte tereddüt etmemişlerdir. Biliyorsunuz ki ilk kapitülâsyon Fatih zamanında, İstanbul’da oturan Cenevizlilere verilmiş, biraz sonra genişletilmiş ve başka milletleri de içine almıştır. Yine pekâlâ biliyorsunuz ki, milletin içinde yaşayan Hristiyan unsurlara imtiyaz, aynı tarihte verilmiştir. Fakat milletin hayatî kaynaklarıyla o kadar ilgili olan bu imtiyazlar verile verile o kadar büyüdü ki millet, sırtına yüklenen bu yükün altında kıvranmaya başladı. Tahammül edememeye başladı. Onları, bir hediye ve bağış olarak alanlar, sonraları bu imtiyazları bir kazanılmış hak telâkki ettiler. Onunla da kanaat etmediler. Her vesileden istifade ile onları artırmak ve genişletmek vasıtalarına gittiler. Hükûmeti tehdide kalkıştılar. Efendiler, haşmet ve gösteriş içinde vakit geçirmeye alışan bu padişahlar, saray ve erkânı, debdebeyi devam ettirmek kanaatinde bulunuyorlardı. Onun için devletin hakikî kaynaklarını kuruttuktan sonra muhtaç oldukları parayı hariçten tedarike kalkıştılar. Bunun için de birçok borçlanmalar yaptılar. Milletin bütün kaynaklarını vermek ve haysiyet ve şerefini feda etmek suretiyle o borçlanmaları yaptılar. Bir gün, o paraların faizlerini ödeyemeyecek hale geldiler. Devlet, cihan gözünde iflâs etmiş sayıldı. Osmanlı Devleti’nin son dakikaya kadar gösterdiği manzara şu idi: Memleket dahilinde bütün Hristiyan unsurlar, esas unsurun çok çok üstünde birçok istisna ve imtiyazlara sahip... Bu unsurlar, devleti mahvetmek için her türlü hususî teşkilâta sahip ve haricin daimî teşviklerine ve himayesine mazhar.. Devlet ve Hükûmet ise bunu menetmekten âciz.. Çünkü bütün bu imhakâr girişimlerin dayanak noktası, dışarda birtakım kuvvetli devletler idi. Dışardaki devletler hem bir taraftan içerdeki unsurları, devlet ve memleketi tahrip etmeye ve bir takım istiklâller meydana getirmeye teşvik ediyor, harekete getiriyor; bir taraftan da onların nam ve hesabına müdahale ediyor, çalışıyor ve bu suretle bütün dünya nazarında Osmanlı Devleti’nin hiçbir kıymet, fazilet ve haysiyeti kalmıyor, devlet haysiyeti namına hiçbir şey kendisinde mevcut kabul edilmiyor, âdeta himaye ve vesâyet altında bir toplum gibi farz olunuyordu. İşte bu acı darbenin son safhası olmak üzere memleket ve millete son darbeyi indirmeye hazırlandıkları sırada, memleketin başında bulunan Saray, Babiâli ve bütün mensupları o düşmanlarla beraber olarak milletin başına musallat oldular; en son cinayeti işlediler.” 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 24-25. 12. 1929)

İstanbul’da saltanatlarının, zevk ve eğlenceye düşkünlüklerinin, menfaatlerinin devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istilâ etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve bağımsız yaşama azmini kırma için haince teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifenin, artık bu vatanda asla yeri yoktur ve olamaz. 1925 (Mustafa Selim İmece, Atatürk’ün Ş.D.K. ve İ.S., s. 39)

Biz büyük bir inkılâp yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük. (1925)

Bilirsiniz ki, ekonomisi zayıf bir millet fakirlik ve yoksulluktan kurtulamaz; toplumsal ve siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz. Memleketin idaresindeki muvaffakiyet de ekonomisindeki

kazançların derecesiyle orantılı olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından evvel ekonomisini düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, ekonomik hayatın açılma ve gelişmesiyle olabilir. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, S. 182)

17 Şubat 1923'de İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'ni açılış konuşmasından: Efendiler; Yüksek heyetinizin bugün yapmış olduğu Türkiye İktisat Kongresi çok önemlidir, çok tarihidir. Nasıl ki Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi felâket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak hususunda Misak-ı Millî'nin ve Anayasa'nın ilk temel taşlarını bulmada etken olmuş, etkili olmuş, girişici olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, millî tarihimizde ve millî hayatımızda en kıymetli ve yüksek hatıraya erişmiş ise, kongreniz de milletin ve memleketin hayatını ve gerçek kurtuluşunu temine aracı olacak kuralın temel taşlarını ve esaslarını gösterip ortaya koymak suretiyle tarihte en büyük üne ve çok kıymetli bir hatıraya erişecektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 112)

Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır ki, muayyen maksatlara erebilmek için maddî ve manevî ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete yöneltmek lâzım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin mühim neticelerini kavramıştır. Memleketin ve inkılâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunması için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lâzımdır. Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir. 1931 (Atatürk'ün S.D. III, S. 90)

Muharebe meydanlarında kıymetli evlâtlarımızın süngü ve silâhlarının zaferi kâfi değildir. Bu zafer ve başarı çok büyüktür; ancak, gerçek refah ve mutluluğa sahip olabilmek için, asıl bundan sonra çalışmak gerekir. Sizin için zafer ve ilerleme sahası ekonomide, ticarettedir. Bunu takdir ediyorsanız, çok çalışmaya mecbursunuz. Aksi takdirde memleketin gerçek sahibi olduğunuzu söyleseniz bile, kimseyi inandıramazsınız. 1923 (Atatürk'ün S.D.II, s. 129)

Üzerinde yaşadığımız vatanın servet kaynaklarını işletmek ve bu suretle istikbalimizi açmak ve aydınlatmak için yapılabilecek olan her tedbire başvurulacaktır. 1931 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 552)

Sanayideki girişimler de, teşvik edecek ve cesaret verecek niteliktedir. Fakat memleketin zorunlu sanayiinin kurulması bitmedikçe, her görüş noktasından yürek istirahati duymamıza imkân yoktur. Bu sebeple, memleketin sanayi donanımını tamamlamak için, bütün gayret ve dikkatimizi toplamayı yerinde bulurum. 1932 (Atatürk'ün S.D.I, s. 359)

Kanaatim odur ki muhakkak surette birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddî ve mânevî kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa, bir zayıf ile bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum. Birleşmenin böylesi, zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir. .. Türkiye'nin çalışma hayatı ve mevcudiyetini mütalâa edince birleşmeden doğan fayda ve menfaatlerin çok büyük olacağı kanaatine varacağımızdan şüphe etmiyorum. Böyle bir girişim olurken, birtakım şikâyetçiler olabilir. Üreticilerin birleşmesinden şahsî menfaatleri bozulacağını düşünenler, tabii şikâyet edeceklerdir. Fakat, memleketimiz el değmemiş bir sahadır. Görülecek çok iş vardır. Onları da tatmin edecek birçok meşguliyetler bulunabilir. Gerçek ticaret erbabı için hiçbir zarar tasavvur etmiyorum. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 1. 1. 1931)

İş Bankası kurumu, Cumhuriyet tarihinde ekonomi bakımından başlı başına yer alacaktır. Bu kurum, değersiz bir servetin bile, ekonomik hayatta fert menfaatlerine kullanılmayıp ulus menfaatine

kullanılmasından çıkabilecek olan büyük neticeleri, az bir zamanda ve özellikle yepyeni bir devlet kuruluşunun türlü inkılâp güçlükleri içinde evrensel bir surette fiilen göstermiştir. 1936 (Türkiye İş Bankası, Kuruluşu, Çalışmaları, Eserleri, 1942, s. 7)

Bir millet, sanatsız yaşayamaz. Mazide belki büyük fabrikalar halinde değil, fakat her evde bir tezgâh veya birkaç tezgâh vardı. Milletimizin gayet ince sanatları vardı. Bunların da hepsi bitti. Çünkü yabancılara verilen imtiyazlar, bu küçük tezgâhların yaşamasına mâni oluyordu. Yabancı mallarına rekabet etmek ihtimali yoktu. İmtiyazlı ithalât neticesinde sanayimiz söndü. Bunları da canlandırmak lâzımdır. Artık, yeni hükûmette dış imtiyazlar söz konusu olamaz. Ancak, küçük tezgâhlarda da umumî ihtiyaçlar temin edilemez. Onun için memlekette fabrikalar kurmaya, sanayiinin gelişmesini kolaylaştırmaya mecburuz. Yollarımızı, demiryollarımızı yapmak için, limanlar vücuda getirmek için ne kadar para, ne kadar uzmanlık lâzımdır! Bunu biraz düşünmek, insanı hüzne ve umutsuzluğa sevk eder. Bununla beraber asla umutsuz olmak lâzım gelmez. Biz, bu kadar geniş, kıymetli ve sonsuz hazinelere mâlik olan bu memleketin sahibi oldukça ve milletimiz gayet kiskanç bir suretle millî egemenliğini elinde tutarak mukadderatını bizzat idareye devam ettikçe sermaye de, kurumlar da, uzmanlık da bulur, her şey bulur! 1923 (Gazi ve İnkılâp, Mahmut Soydan, Milliyet gazetesi, 8. 9. 1930)

Büyüklük odur ki, hiç kimseye iltifat etmeyeceksin, hiç kimseyi aldatmayacaksın, memleket için gerçek ülkü neyse onu göreceksin, o hedefe yürüyeceksin. Herkes senin aleyhinde bulunacaktır. Herkes seni yolundan çevirmeye çalışacaktır. İşte sen bunda karşı koymaları yok eden olacaksın. Önüne sayılamayacak güçlükler yığılacaktır. Kendini büyük değil küçük, zayıf, vasıtasız, hiç telâkki ederek, kimseden yardım gelmeyeceğine inanarak bu güçlükleri aşacaksın. Ondan sonra sana büyüksün derlerse, bunu diyenlere de güleceksin. 1908 (Atatürk'ün S.D.V, s. 112)

Bir adam ki büyük olmaktan bahseder, benim hoşuma gitmez. Bir adam ki memleketi kurtarmak için evvelâ büyük adam olmak lâzımdır, der ve bunun için bir de örnek seçer, onun gibi olmayınca memleketin kurtulamayacağı inancında bulunur, bu, adam değildir. 1908 (Atatürk'le Konuşmalar, Mustafa Baydar, s. 100)

Türk harflerinin kabulüyle hepimize, bu memleketin bütün vatanını seven yetişkin evlâtlarına mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife, milletimizin toptan okuyup yazmak için gösterdiği şevk ve aşka fiilen hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz, hususî ve umumî hayatımızda rast geldiğimiz okuyup yazma bilmeyen erkek, kadın her vatandaşıma öğretmek için can atmalıyız. Bu milletin asırlardan beri hallolunmayan bir ihtiyacı birkaç sene içinde tamamen temin edilmek, yakın ufukta gözlerimizi kamaştırıran bir muvaffakiyet güneşidir. Hiçbir muzafferiyetin hazlarıyla kıyas kabul etmeyen bu muvaffakiyetin heyecanı içindeyiz. Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak bir sade öğretmenliğin vicdanî hazzı, mevcudiyetimizi doyurmuştur. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 30)

Yeni harfler bizi çok işgal etmelidir. İnönü'ler, Sakarya, Dumlupınar arifelerinde ne kadar dikkatli, ne kadar uyanık, aynı zamanda ne kadar ümit dolu olduğumuzu düşününüz; yeni harfler meselesinde de o kadar dikkatli ve o kadar ümitli olmalıyız. Bu memleketin cidden mesut olmasını kalpten arzu edenler, bunca muvaffakiyetlerine rağmen hâlâ bu milletin dilini ve yazısını ilkel kavimlerin işaretleri gibi görerek ona hiçbir kıymet vermek lüzumunu hissetmeyenleri hakikate getirmeli, yeni harflere ve bu harflerle husule gelecek vaziyete bütün heyecanları, ümitleri ve ciddiyetleriyle ehemmiyet vermeli ve meşgul olmalıdırlar. Eğer bütün beynimizi demir çerçeve içinde bulunduran bu kısılcı parçalamazsak, bütün ihtilâl ve inkılâp muvaffakiyetlerinin mesut neticelerine rağmen parçalanırız.

Kazandıklarımızla avunma ve bilhassa mağrur olmayı asla düşünmemeliyiz. Bundan sonra yapacaklarımızdan teselli vesilesi aramalıyız. 1928 (Yeni Türk Yazısı ile ilk Kiraat, 1928 s. 7)

Türk harfleri, memleketin umumî hayatına tamamen uygulanmıştır. İlk güçlükler, milletin ülkü kuvveti ve medeniyete olan sevgisi sayesinde kolaylıkla yenilmiştir. 1929 (Ayın Tarihi, Sayı : 68, 1929, s. 5024)

Bursa'da temsil veren tiyatro sanatçılarında söyledikleri: Sizleri çok takdir ederim. İnkılâbımızda sizin de mühim hizmetleriniz vardır. Sanatınızı meslek edinerek azmetmenizi, arkadaşlarınızla samimî olarak geçinmenizi bilhassa tavsiye ederim. Sizin vatana en büyük hizmetiniz, Anadolu'muzu baştan başa dolaşip halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır. 1926 (Atatürk'ün S.D.V, s. 44)

Mektebin müstakbel faaliyetinde, Türk inkılâp ve medeniyetinin ruhuna uygun öğretimde bulunmak suretiyle vatanımıza yararlı olmasını temenni ederim. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 156)

İki Mustafa Kemal vardır: Biri ben, et ve kemik geçici Mustafa Kemal... İkinci Mustafa Kemal, onu "ben" kelimesiyle ifade edemem; o, ben değil, bizdir! O, memleketin her köşesinde yeni fikir, yeni hayat ve büyük ülkü için uğraşan aydın ve savaşı bir topluluktur. Ben, onların rüyasını temsil ediyorum. Benim teşebbüslerim, onların özlemini çektikleri şeyleri tatmin içindir. O Mustafa Kemal sizsiniz, hepinizsiniz. Geçici olmayan, yaşaması ve başarılı olması gereken Mustafa Kemal odur! 1933 (Hamdullah Suphi Tanrıöver, Yerli Yabancı 80 İmza Atatürk'ü Anlatıyor, s. 183)

Hayatımın bütün devrelerinde olduğu gibi, son zamanların buhranları ve felâketleri arasında da bir dakika geçmemiştir ki, her türlü huzur ve istirahatimi, her nevi şahsî duygularımı milletin kurtuluşu ve mutluluğu adına feda etmekten zevk duymayayım. Gerek askerî hayatımın ve gerek siyasî hayatımın bütün devir ve bölümlerini işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, millî iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur. 1920 (Atatürk'ün S.D.I, s. 61)

Pekâlâ bilirsiniz ki benim bütün hayatımda bu ana kadar güttüğüm gaye, hiçbir vakit kişisel olmamıştır. Her ne düşünmüş ve her neye girişmiş isem, daima memleketin, milletin ve ordunun adına ve menfaatine olmuştur. Hiçbir zaman şahsımın üstünlüğünü ve sivirmemi göz önüne almamışımdır. 1914 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 40)

Memleket ve milletin kurtuluşu ve mutluluğu için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur. Bu, bir insan için kâfi bir sevinç ve haz temin eder. Benimle beraber olan arkadaşlarım, bütün vatandaşlarım da aynı maksadı takip etmektedirler. Şahsî ve ailevî huzur ve mutluluğun, milletin huzur ve mutluluğuyla ayakta durduğunu, memleketin güvenlik ve dokunulmazlığıyla mümkün olduğunu gerçek ve ciddî bir surette anlamışlardır. Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Milletimizin, Türk milletinin yakın, uzak tarihine lüzumu kadar bilgimiz vardır. Mazinin derslerini, bugünün ve geleceğin hayatı için göz önünde tutmak dikkatinden mahrum değiliz. Yaptığımız hizmetlerle övünmüyoruz. Yapacağımız hizmetlerin, iftihar sebebi olabileceği ümidiyle avunuyoruz. 1925 (Atatürk'ün S.D.V. s. 209)

Benim ihtiraslarım var, hem de pek büyükleri; fakat bu ihtiraslar, yüksek mevkiler işgal etmek veya büyük paralar elde etmek gibi maddî emellerin tatminiyle ilgili bulunmuyor. Ben bu ihtiraslarımın gerçekleşmesini, vatanıma büyük faydaları dokunacak, bana da gerektiği gibi yapılmış bir vazifenin canlı iç rahatlığını verecek büyük bir fikrin başarısında arıyorum. Bütün hayatımın ilkesi, bu olmuştur.

Ona çok genç yaşında sahip oldum ve son nefesime kadar da onu koruyacağım. 1914 (Melda Özverim, M.K. ve C.L., s. 42)

Allah bilir, hayatımda bugüne kadar orduya faydalı bir üye olabilmekten başka vicdanî bir emel edinmedim. Çünkü vatanın korunması, milletin mutluluğu için her şeyden evvel ordumuzun, eski Türk ordusu olduğunu dünyaya bir daha ispat lüzumuna çoktan inanmış idim. Bu inanca ait emellerimin şiddeti, ihtimal beni pek ziyade aşırı davranışlı göstermişti. Fakat zaman, saf ve temiz dimağlardan doğan fikrî gerçekleri -kabalünden çekinilse dahi- uygulattırır. 1912 (Atatürk'ün Özel Mektupları, Sadi Borak, s. 11)

Millet ve memleketin sayesinde kazanılan rütbe ve refahın bir ehemmiyeti, bir kutsallığı vardır. Biz bunlardan, ancak yine bu aziz millet ve memlekete borçlu olduğumuz son bir namus vazifesini yapmak için ayrıldık. Milletin kendi hayatını kurtarmak, kendi meşru hakkını müdafaa etmek için çıkardığı sese iştirak etmek, her kendini bilen vatandaşın vazifesidir. Eğer bu millet, bu memleket parçalanacak olursa umumî şerefsizliğin yıkıntısı altında, şunun bunun kişisel şerefi de parça parça olur. Biz, o umumî şerefi kurtarabilmek için harekete gelen millete ruhumuzla iştirak ettik. İştirakimize mâni olabilecek şahsî rütbeleri, mevkileri de umumî şerefi kurtarmaya yönelik bir gaye uğruna feda ettik. 1919 (Atatürk'ün S.D.III, s. 6)

Ben, şimdiye kadar millet ve memleket iyiliğine ne gibi hamleler, inkılâplar yapmış isem hep böyle halkımızla temas ederek, onların ilgi ve sevgilerinden gösterdikleri samimiyetten kuvvet ve ilham alarak yaptım. Hedefimiz, gayemiz hep millet ve memleketimizin kurtuluşu, mutluluğu ve gelişmesidir. 1925

Atatürk tarafından yazdırılmıştır:

“Yalnız samimî bir kanaat olarak bildiğimiz bir şey vardır ki, eğer bu memleketin bir gün herhangi bir yerde bir badireye girmesi, bir muharebeye tutulması veya iştirak etmesi mukadderse, hükûmet olarak, bu hususta Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve millete, onu etrafıyla düşünerek, bilerek ve anlayarak karar vermek imkânını hazırlamak, başlıca vazife saydığımız bir iştir. Yani istemiyoruz ki, uluslararası herhangi bir hadisede bir hükûmetin veya birkaç hükûmetin girişecekleri üstlenmelerin tabîî seyirleri şu veya bu tarzda birbirini gerekli sayarak, milleti mazide birçok hadiselerde olduğu gibi bir olupbitti karşısında bıraksın!

Milletlerin faaliyetlerinde, bütün hadiseleri evvelden tahmin edip bir karara bağlamak mümkün olmamıştır. Bununla beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu memleketin mukadderatında düşünerek bir karar vermesi ve ancak onun verdiği kararların uygulanabilir olduğunun içerde ve dışarda herkese anlatılmasının, bu memleketin selâmeti için esaslı bir çare olduğunu zannediyoruz. Türkiye, şu veya bu tarzda herhangi bir yere sürüklendirilmiş gibi başı başıboş bir idare manzarası göstermeyi asla kabul edemez.

Büyük devletler arasındaki mücadele, gerginlik, düşmanlık o haldedir ki, bunların arasında bulunarak bir badireye karışmak ihtimali vardır. Bu ihtimale karşı ise azamî derecede dikkatli, tedbirli ve soğukkanlı bulunarak, postu kurtarmaya çalışmak vaziyetindeyiz.” 1937 (Atatürk ve Dünya, Cevat Abbas Gürer, Yeni Sabah, 10.11.1941)

Samimî olarak bu memleketin, bu milletin menfaatine yapılacak bir iş olsun, ben onu göz önüne almayayım; bu, mümkün değildir. Yalnız, işin gerçekten millete menfaati olmalı ve teklifin samimî

olarak yapıldığına ben inanmalıyım. (İbrahim Necmi Dilmen, Çığır Mecmucası, sayı: 74 – 75, 1939, s 11)

Yabancı memleketlere veya milletlerarası konferanslara giden arkadaşlarına söylediği bir söz: Sesiniz benim sesimdir, unutmayınız! (Falih Rifki Atay, Çankaya, 1969, s. 549)

Ben o adamım ki ordunun memleketi, milleti muhakkak bir neticeye götürebileceği noktalarda emir veririm. Fakat ilim ve bilhassa sosyal ilim sahasına dahil işlerde ben emir vermem. Bu alanda, isterim ki bana bilginler doğru yolu gösterebilirler. Onun için, siz kendi ilminize, kültürünüze güveniyorsanız, bana söyleyiniz. Sosyal ilmin güzel yönlerini gösteriniz, ben takip edeyim. 1923 (Ahmet Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, s. 316)

Ben, sadece evlenmek için evlenmek istemiyorum. Vatanımızda yeni bir aile hayatı yaratmak için önce kendim örnek olmalıyım. Kadın böyle umacı gibi kalır mı? 1923 (İsmail Habib Sevük, Atatürk için, s. 25)

Çoğu ailelerde öteden beri çok kötü bir alışkanlık var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler. Zavallılar lâfa karışınca “Sen büyüklerin konuşmasına karışma!” der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket! Halbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidir; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve riyakâr olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık, düşüncelerini hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimî düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışmalıdır. Bence bunlar, çocuk eğitiminde, ana kucagından en yüksek eğitim ocaklarına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu surettir ki, çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk’ün Hususiyetleri, 1965, s. 79)

Başkomutanlık Kanunu’nun uzatılması vesilesiyle bir milletvekilinin, kendisine “Meclis’in hakkını elinden aldığı, elinden almak istediğini” söylemesi üzerine 6 Mayıs 1922 günü Meclis’in gizli oturumundaki konuşmasından: Efendiler, açık ifade edeceğim, beni mazur görünüz! Her birinizin fevkalâde salâhiyet ile seçilmesine ve fevkalâde salâhiyete malik bir Meclis’in teşekkülüne ve bu Meclis’in, memleketin mukadderatına el koyan bir mahiyet kazanmasına çalışan, benim! Bunda muvaffak olmak için en yakın arkadaşlarımla fikir mücadelesi yaptım. Bütün hayatımı, mevcudiyetimi, bütün şeref ve haysiyetimi tehlikeye attım. Bu sebeple bu, benim eserimdir. Ben eserimi küçültmek ile değil, yükseltmek ile görevliyim. Bu düşünceden sonra Meclis’in hakkını zorla almak sözünü, tamamen ...Efendiye ret ve iade ederim. Böyle bir şey söz konusu değildir ve olamaz! 1922 (Nutuk II, s. 655)

Ben istese idim derhal askerî bir diktatörlük kurar ve memleketi öyle idareye kalkıştırdım. Fakat ben istedim ki, milletim için modern bir devlet kurayım ve onu yaptım. (Yusuf Ziya Özer, T.T.K. Belleten,Cilt: 3, Sayı: 10, s. 287)

Ben bir diktatörüm; fakat benim hayatımı tetkik edenler görürler ki, ben Mısır firavunları gibi şahsıma mezar yaptırmak için kırbaçlar altında insanları sürmedim. Ben, memlekette tatbik etmek istediğim herhangi bir fikri evvelâ kongreler toplayarak, onlarla konuşarak bu fikirleri onlardan aldığım

salâhiyete dayanarak tatbik ettim. İşte Erzurum, Sivas kongreleri, işte Büyük Millet Meclisi bunun en canlı ifadeleridir. 1932 (Enver Behnan Şapolyo, Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi, s. 304)

Biz keyfî hareket etmeyiz. Müstebit asla değiliz. Hayatımız, bütün faaliyetimiz, memleket işlerinde keyfî ve müstebitçe hareket edenlere karşı mücadele ile geçmiştir. Bizim akıl, mantık, zekâ ile hareket etmek belli özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran vak'alar, bu gerçeğin delilidirler. Memleket ve millet işlerinde şahıslarıyla, yaptıklarıyla, fikirleriyle zararlı olmak vaziyetine düşenlere karşı, zaman zaman direndiğimiz olmuştur. Milleti gerçek düzelme yolunda yürümekten mene çalışmak isteyenlere sert ve amansız olmak istidadındayız. Toplumsal düzenimizi, bilerek veya bilmeyerek, bozucu kimselere müsaade edemeyiz; bunlar doğrudur. Bizden bu hususta sessiz kalma ve tarafsızlık isteyenleri tatmin edemiyorsak, bunun sebebi, memleket ve millet menfaatini her şeyin üstünde gördüğümüzdür. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 211)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların, (devrimlerin) gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün anlam ve görüşleriyle uygar bir toplum haline ulaştırmaktır. (1925)

Memleketimizin verimli topraklarından, sonsuz özelliklerinden, çeşitli ve zengin kaynaklarından kimseye muhtaç olmaksızın hakkıyla istifade edebilmek için ve bundan ötürü milletimizi mesut ve müreffeh, ordumuzu tamamen ihtiyaçtan uzak ve kuvvetli yaşatabilmek için, sanat şarttır. Sanatın en basiti, en şereflişidir. Kunduracı, terzi, marangoz, saraç, demirci, nalbant, sosyal hayatımızda, askerî hayatımızda hürmet ve değer mevkiine hak kazanmış sanatkârlardır. 1922 (Atatürk'ün S.D. II, s. 32-33)

Türk lokantacıları tarafından şerefine verilen ziyafette söylemiştir: Sofra düzeni, sofraya hizmeti gerçekten önemlidir; en önemli ihtiyaçlarımızdandır. Bunun için esas, sofraya yöneticileri ve garsonlardır. Üzülerek söylemek gerekir ki, memleketimizde bu tür sanatkârlar ihtiyaç ile orantılı tarz ve miktarda yetiştirilmemiştir. Evlerimizde, lokantalarımızda, otellerde bu hususları, medenî insanlara yakışacak biçimde yapmaya mecburuz. Bugün burada bir defa daha gördük ki, aşçılık sanatında yüzümüzü güldürecek sanatkârlarımız vardır; kendilerini takdir ile anıyorum. 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 221)

Kanaatim odur ki muhakkak surette birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddî ve mânevî kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa, bir zayıf ile bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum. Birleşmenin böylesi, zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir. .. Türkiye'nin çalışma hayatı ve mevcudiyetini mütalâa edince birleşmeden doğan fayda ve menfaatlerin çok büyük olacağı kanaatine varacağımızdan şüphe etmiyorum. Böyle bir girişim olurken, birtakım şikâyetçiler olabilir. Üreticilerin birleşmesinden şahsî menfaatleri bozulacağını düşünenler, tabii şikâyet edeceklerdir. Fakat, memleketimiz el değmemiş bir sahadır. Görülecek çok iş vardır. Onları da tatmin edecek birçok meşguliyetler bulunabilir. Gerçek ticaret erbabı için hiçbir zarar tasavvur etmiyorum. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 1. 1. 1931)

Muvaffak olmak için her türlü yardımdan ziyade bütün milletçe sporun mahiyeti, kıymeti anlaşılmalı ve ona kalbten sevgi göstermek, onu vatanî vazife sayma lâzımdır. 1926 (Atatürk'ün B.N., S. 106)

Efendiler! Geçen yıl (1923) boyunca bütün ülkeyi kapsayan bir sağlık örgütüne başlanılmıştır. Zamanımıza dek genel sağlığın uğradığı savsaklamanın derecesi; Savaşım yoluna girildikçe, daha belirgin ortaya çıkmaktadır. Önümüzdeki yıl bile tüm sağlık savaşımı için özellikle önlem almak

gereklidir. Özellikle sıtmaya karşı, başlı başına bir savaşım devresine girilmesi Yüce Meclis'in göz önünde bulunduracağı önceliklerden sayılsa yeri vardır. (2. Dönem 2. Toplanma Yılıni Açarken, 1.11.1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 352)

Açık ve kat' i söyleyeyim ki , sporda muvaffak olmak için her türlü muavenetten ziyade, bütün milletçe sporun mahiyeti ve kıymeti anlaşılmiş olmak ve ona kalpten muhabbet ve onu vatani vazife telâkki eylemek lâzımdır. Dünyada spor hayatı, spor alemi çok önemlidir. Bu kadar önemli olan spor hayatı bizim için daha önemlidir.

Türk milleti, tarihinle övün; çünkü senin ecdadın medeniyetler kuran, devletler, imparatorluklar yaratan bir mevcudiyettir. Sen, Anadolu denilen bu yurda sonradan gelme değil, ilk yerleşip medeniyet kuranların çocuklarıdır. Fakat geleceğine güvenebilmek için, bugün çalışman lâzımdır; çünkü yalnız tarih övücü bir mezihet sayılmaz. (Afetinan, Atatürk'ten Hâtıralar, 1950, s. 55 – 56)

Vatanın her parçası, istisnasız, Türk tarihinin maddî ve kesin dayanaklarıdır. 1924 (Raşit Metel, Atatürk ve Donanma, s. 87)

Genel sağlık için esaslı olarak uygulanan önlemler kesintisiz tamamlanmalı ve genişletilmelidir. Cömert ve üretken olan Türk ulusu, sağlıkta sürekli teknolojik ilerlemelere erişince Türk yurdunu hızla dolduracak ve şenlendirecek güçte olduğuna kimsenin kuşkusu yoktur. (2. Dönem 1. Toplanma Yılı Açışı, 1 Mart 1924, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt 1 sf: 346)

VATANDAŞ

Türkler demokrat, hür ve sorumluluk sahibi vatandaşlardır. (A. Âfetinan; Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları, AKDITYK, Ankara, 1969, Giriş Bölümünde)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında millî birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve yeteneklerinin olgunluğudur. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Bu milletin evlatlarının fedakarlıkları, kahramanlıkları için kıyaslanacak örnek bulunamaz... Böyle evlatlara ve böyle evlatlardan oluşan ordulara sahip bir millet elbette hakkını ve bağımsızlığını bütün anlamıyla korumayı başaracaktır. Böyle bir milleti bağımsızlığından mahrum etmeye kalkışmak boş bir hayaldir. (1921, Ankara) (ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, ATATÜRK Araştırma Merkezi, C. I, Ankara, 1997, s. 197-198)

Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalciya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir! Fakat, milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelteceğiz. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 28)

Türk harflerinin kabulüyle hepimize, bu memleketin bütün vatanını seven yetişkin evlâtlarına mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife, milletimizin toptan okuyup yazmak için gösterdiği şevk ve aşka fiilen hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz, hususî ve umumî hayatımızda rast geldiğimiz okuyup yazma bilmeyen erkek, kadın her vatandaşımıza öğretmek için can atmalıyız. Bu milletin asırlardan beri hallolunmayan bir ihtiyacı birkaç sene içinde tamamen temin edilmek, yakın ufukta gözlerimizi kamaştırıran bir muvaffakiyet güneşidir. Hiçbir muzafferiyetin hazlarıyla kıyas kabul etmeyen bu muvaffakiyetin heyecanı içindeyiz. Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak bir sade öğretmenliğin vicdanî hazzı, mevcudiyetimizi doyummuştur. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 30)

Memleket ve milletin kurtuluşu ve mutluluğu için çalışmaktan başka bir maksadım yoktur. Bu, bir insan için kâfi bir sevinç ve haz temin eder. Benimle beraber olan arkadaşlarım, bütün vatandaşlarım da aynı maksadı takip etmektedirler. Şahsî ve ailevî huzur ve mutluluğun, milletin huzur ve mutluluğuyla ayakta durduğunu, memleketin güvenlik ve dokunulmazlığıyla mümkün olduğunu gerçek ve ciddî bir surette anlamışlardır. Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur. Milletimizin, Türk milletinin yakın, uzak tarihine lüzumu kadar bilgimiz vardır. Mazinin derslerini, bugünün ve geleceğin hayatı için göz önünde tutmak dikkatinden mahrum değiliz. Yaptığımız hizmetlerle övünmüyoruz. Yapacağımız hizmetlerin, iftihar sebebi olabileceği ümidiyle avunuyoruz. 1925 (Atatürk'ün S.D.V. s. 209)

Montreux Sözleşmesi'nin imzalandığı günün gecesi (18 / 19 Temmuz 1936) Atatürk tarafından yazdırılmıştır: Bugün bayram günüdür; sevinç günüdür. Niçin bilir misiniz, ey sevgili yurttaşlar? Çünkü Lozan, Montrö'de taçlandırılmıştır. Lozan tamdır ve tamamîyetini daima tarihte okutacaktır. Fakat, onu mustarip eden ufak bir şey, Boğazlar vardı. İşte o Montrö'de çözümlenmiştir. Eğer Türk yüksek hassasiyeti bununla alâkadarsa mutlak sevinmektedir, seviniyor ve sevinmelidir. 1936 (Cevat Abbas Gürer, Cumhuriyet gazetesi, 10. XI. 1941)

Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhi ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir. (4 Şubat 1935) (ATATÜRK'ÜN Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, s. 573, AKDITYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1991, Cilt IV, s.643)

Bugünkü Türk milleti siyasî ve içtimaî camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkeslik fikri ve hatta Lâzlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış adlandırmalar, -birkaç, düşman âleti mürteci, beyinsizden başka – hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntüden başka bir tesir yapmamıştır. Çünkü bu millet fertleri de umum Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka, hukuka sahip bulunuyorlar.

Türk milleti! Kurtuluş Şavaşı'na başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır. Kutlu olsun! Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim. Yurttaşlarım!Az zamanda çok ve

büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak kararlı bir şekilde yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi görmeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medenî memleketleri seviyesine çıkaracağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Daha az zamanda daha büyük işler başaracağız. Bunda muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir. Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikte güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyet olan Türk Milleti'nin tarihî vasfıda güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besliyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamanı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene! 1933 (Atatürk'ün S.D. II, S. 272)(Onuncu yıl nutku)

Ben ve benim gibi birçok vatandaşlar, kardeşler, milletin asıl vatani, ümitsiz felâkete düştüğü zaman görevli oldukları, vicdanen, namusen, haysiyeten yükümlü buldukları vazifeyi yapmak mevkiinde kaldılar. Bunu elbette yapacaklardı; yapmaları mecburi idi, vicdanî idi, insanî idi, millî namus gereği idi. Ben bu mukaddes esasların dışında hareket edebilir mi idim? Efendiler; elbette edemezdim. Türk milletinin hakikî hiçbir ferdi bu gereklerin haricinde hareket edemezdi. Ben elbette bu elim manzara karşısında vicdanımın emirlerine muhalif, millî namusumuza aykırı hareket edemezdim. Mensup olmakla övünç duyduğum yüksek topluluğun yüksek haysiyetine elbette aykırı hareket edemezdim. Bence mensubiyetiyle övündüğüm milletin hiçbir ferdi bu namus gereğinden asla sapmamıştır. Eğer bundan müstesna gösterilenler varsa emin olunuz aziz, namuslu vatandaşlar; onlara kalp ve vicdanı milletimizin müşterek temiz vicdanından hiç ilham almamış kapkara sefil vicdanlardır. 1925 (M.E.İ.S.D.I,s.22)

Türk vatandaşı kesin olarak bilmelidir ki, bir milletin insanlık ve medeniyet âleminde yükselmesi ve muvaffak olması, yalnız ve ancak kendi kuvvetine dayanarak, hürriyet ve bağımsızlığını dokunulmaz bulundurmasıyla mümkündür. Bunun başka çare ve vasıtası yoktur.

Büyük davamız, en medenî ve en rahata kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali, en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda temin etmek, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin kafasında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 386)

Teknik vasitalara sahip olmayan bir ordu ile, teknik vasitalara sahip olan ordulara karşı muharebe etmek imkânı hemen kalmamıştır. Bu sebeple ordu teşkilinde çağdaş vasıtalar ve silâhlar, mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bu bir mecburiyettir. Memleketin iktisat ve sanat vaziyeti ne kadar müsait ise muharebede o kadar muvaffak olunur. Bu sebeple harp, yalnız cephelerde muharebe eden askerlerin faaliyeti demek değildir. Bir memlekette, bütün vatandaşların her türlü çalışma ve faaliyeti demektir. Barış zamanında da bu umumî faaliyetin müşterek hedefe yöneltişi mühimdir. Müşterek hedef, bağımsızlığın dokunulmazlığını temindir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 114)

Vatandaş bilmelidir ki, ordu ne kadar mühim ise, onun başına geçirilecek olan millî başkomutan dahi muvaffakiyet için, en aşağı o kadar mühimdir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 113)

Vatanın iç ve dış herhangi bir tehlikeden en az fedakârlıkla en az zamanda kurtulması için tek çare, herhangi bir seferberlik çağrısına her vatandaşın derhal ve bir an kaybetmeksizin uymasındır. Vatandaşlarımız! Türk vatanının gelişmesi, bütünlüğü ve her tehlikeden korunması, bir seferberlik çağrısına derhal uyup gitmektir. Bu ilkeyi, yetişmişlerimizin ve yetişecek evlâtlarımızın daima hatırında bulundurmalıyız. Türk vatanserverliğinin birinci özelliği, vatan savunması çağrısı karşısında her işi bırakarak silâh altına koşmaktır. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 524)

Hayatımda en büyük dayanak ve kuvvetim, vatandaşlarımdan gördüğüm itimat ve destekdir. Bütün vazifelerimde manevî, vicdanî olan en büyük endişem, emanetinizin hürmet ve kutsallığına devamlı olarak dikkat etmektir. 1927 (Atatürk'ün T.T.B. IV, s. 532)

Çoğu ailelerde öteden beri çok kötü bir alışkanlık var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler. Zavallılar lâfa karışınca “Sen büyüklerin konuşmasına karışma!” der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket! Halbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidir; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve riyakâr olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık, düşüncelerini hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimî düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışmalıdır. Bence bunlar, çocuk eğitiminde, ana kucağından en yüksek eğitim ocaklarına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu surettir ki, çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar. (Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri, 1965, s. 79)

“Yeni Türk harfleri çabuk öğretilmelidir. Her vatandaşa öğretiniz. Bunu yurtseverlik, ulusseverlik biliniz. Düşününüz ki; bir ulusun yüzde 10'u, 20'si okuma yazma bilir, yüzde sekseni doksanı bilmez. Bu bir ayıptır, bundan insan olanların utanması gerekir.”

“Halk Partisi, ulusa eğiticilik yapacak, bilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için önderlik edecektir.” 1931, Aydın Türk Ocağı.

Elimizdeki programın ruhu, bizi yalnız bir kısım vatandaşla alâkalı kalmaktan meneder. Biz, bütün Türk milletinin hizmetindeyiz. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, S. 389)

Adliyemizin emin olduğumuz yüksek gücü sayesinde ki Cumhuriyet, kaçınılmaz gelişimi izleyebilecek ve türlü şekil ve kılıktaki tecavüzlere karşı vatandaşın hukukunu ve memleketin düzenini korunmuş tutabilecektir. 1930 (Atatürk'ün S.D.I, s. 351)

Bu memlekette hükümsüz vatandaş öldürülmez. Vatandaş, ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Devlet adamının böyle düşünmesi lâzımdır. 1919 (Cevat Dursunoğlu, Millî Mücadele'de Erzurum, s. 118)

Basın, kötüye kullanmalara mâni olur ve hükûmet vasıtalarını, vazifelerini doğru yapmaya mecbur eder. Yayın, en etkili kontrol vasıtalarındandır. Bu noktada, tenkidin kolay ve fakat yapmanın güç olduğu gerçeği, unutulmamak lâzımdır. Onun için, umumun iyiliği fikri her türlü tenkitlere ve münakaşalara daima hâkim ve esas tutulmalıdır. Gerekli görülen fikirler, umumun iyiliği için ortaya atılmalıdır. Bu fikir hareket noktası olunca, tenkit ve münakaşa devletin de iyiliği için yapılmış ve vatandaşların toplumsal ve siyasî eğitimlerini yükseltmeye hizmet etmiş olur. 1930 (Afet İnan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 60; 482-483)

Basının tam ve geniş hürriyeti iyi kullanmasının, ne derecede nazik bir vaziyet olduğunu söylemeye lüzum görmem. Her türlü kanunî kayıtlardan evvel bir kalem sahibinin ilme, ihtiyaca ve kendi siyasî görüşlerine olduğu kadar, vatandaşların hukukuna ve memleketin, her türlü hususî görüşlerin üstünde olan yüksek menfaatlerine de dikkat ve hürmet etmek manevî zorunluluğu, asıl bu mecburiyettir ki umumî düzeni temin edebilir. Bununla beraber bu yolda yanılma ve kusur olsa bile, bu kusuru düzeltecek etken ve vasıta, asla mazide zannolunduğu gibi, basın hürriyetini kısıtlayan bağlar değildir; aksine, basın hürriyetinden doğan mahzurların giderilme vasıtası, yine basın hürriyetidir. 1924 (Atatürk'ün S.D.I, s. 317-318)

Vatandaşın en büyük vazifesi, aynı zamanda en mukaddes hakkı, seçme hakkıdır. Devlet binasının temeli olan, Büyük Millet Meclisi halinde toplanan milletvekillerini, vatandaşlar seçer ve bu suretle devlet kurmakta yetkili olduğu irade ve egemenliğinin sahibi olduğunu gösterir. 1930 (Afetinan M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 16)

Bu memlekette hükümsüz vatandaş öldürülmez. Vatandaş, ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Devlet adamının böyle düşünmesi lâzımdır. 1919 (Cevat Dursunoğlu, Millî Mücadele'de Erzurum, s. 118)

“Vatandaşları içinde çeşitli dinlere mensup unsurlar bulunan ve her din mensubu hakkında adil ve tarafsız tutum ve davranışta bulunmaya ve mahkemelerinde vatandaşları ve yabancılar hakkında eşit adalet uygulamakla vazifeli olan bir hükümet, fikir ve vicdan hürriyetlerine uymaya mecburdur.”1927

Basın hürriyetinin mahzurlarının giderilmesinin yine basın hürriyetiyle mümkün olduğuna dair bu Büyük Meclis'in yol gösterme ve düzenleme sahasında güzel karşılanan esaslar, eğer cumhuriyetin ruhu olan faziletten mahrum kendini bilmezlere, basının sinesinde haydutluk fırsatını verirse, eğer halkı aldatan ve doğru yoldan çıkaranların fikriyat sahasındaki uğursuz tesirleri, tarlasında çalışan suçsuz vatandaşların kanlarını akıtmasına, yuvalarının dağılmasına sebep olursa ve eğer en nihayet haydutluğun en kötüsünü göze alan bu gibi kimseler, kanunların özel müsaadelerinden istifade imkânını bulurlarsa Büyük Millet Meclisi'nin eğitici ve ezici kudretinin müdahale ve uyarması elbette gerekli olur. 1925 (Atatürk'ün S.D.I, s. 325-326)

Bilerek veya bilmeyerek yabancı kaynakların ilhamına kapılanlar vardır. Bunlar fikirleriyle, sözleriyle toplumsal bütünlüğümüzü zaafa düşürebilecek faaliyette bulunuyorlar. Vatandaşlar, bu gibileri tanımalı ve onların sözlerindeki gerçek mânâyı bulmaya çalışmalıdırlar. 1925 (Atatürk'ün S.D.V., s. 211)

Bu kadar matemler ve felâketler geçirdikten sonra elbette Türk öğrenmiştir ki, vatani yeniden yapmak ve orada mesut ve hür yaşayabilmek için mutlaka egemenliğine sahip kalmak ve Cumhuriyet bayrağı altında bütün evlâtlarını toplu ve dikkatli bulundurmaya lâzımdır. 1924 (Atatürk'ün S.D.II, s. 180)

Cumhuriyetin iç siyaseti, vatandaşın yaşayışını hiçbir nüfuz ve sataşmanın tesirinde bırakmaksızın temin etmektir. Bu siyaset dikkatle takip olunmaktadır. 1929 (Ayın Tarihi, sayı: 68, 1929, s. 5024)

Muhtelif inanışlı kimseler, birbirlerine kin, nefret besliyorlarsa, birbirlerini hor görüyorlarsa ve hatta sadece birbirlerine acıyorlarsa, bu gibi kimselerde hoşgörü yoktur; bunlar bağnazdırlar. Hoşgörü o kimsede vardır ki, vatandaşının veya herhangi bir insanın vicdanî inanışlarına karşı, hiçbir kin duymaz; bilâkis hürmet eder. Hiç olmazsa, başkalarının, kendininkine uymayan inanışlarını bilmemezlikten, duymamazlıktan gelir. Hoşgörü budur. Fakat, hakikati söylemek lâzım gelirse diyebiliriz ki, hürriyeti hürriyet için sevenler, hoşgörü kelimesinin ne demek olduğunu anlayanlar, bütün dünyada pek azdır. Her yerde umumî olarak geçerli olan bağnazlıktır. Her yerde görülebilen barış manzarasının temeli, bağnazlık ile hür fikrin, birbirine karşı kin ve nefreti üstündedir. Temelin devrilmemesi, kin ve nefret zeminindeki dengeyi tutan fazla kuvvet sayesinde. Bu söylediklerimizden şu netice çıkar ki, aramızda, hürriyet engellerinin ortadan kalktığına, bizim gibi düşünen ve hissedendenlerle birlikte yaşadığımızı hüküm vermek müşküldür. O halde görülen, hoşgörü değil, zaafın dermansız bıraktığı bağnazlıktır. Şüphesiz, fikirlerin, inançların başka başka olmasından, şikayet etmemek lâzımdır. Çünkü, bütün fikirler ve inançlar, bir noktada birleştiği takdirde, bu hareketsizlik belirtisidir, ölüm işaretidir. Böyle bir hal elbette arzu edilmez. Bunun içindir ki gerçek hürriyetçiler, hoşgörünün umumî bir haslet olmasını temenni ederler. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları s. 509-512)

Cumhuriyetçi ve milliyetçi olmakla beraber partimiz programından başka bir programla ve partili olmanın tabîî kayıtları dışında serbest çalışacak samimî yurttaşların millet kürsüsünden yapacakları tenkitler ve söyleyecekleri düşüncelerle millî çalışmanın kuvvetleneceği kanaatinde bulunuyoruz. 1935 (Atatürk'ün T.T.B. IV, S. 570)

Vatandaşlar bilmelidir ki, vicdanî ve fikrî hürriyet vardır; fakat nihayet bunlar sınırsız değildir. Ferdî hürriyet karşısında fertlerin hepsinin kurduğu, dayandığı bir devlet, devletin de idaresi, hâkimiyeti vardır. Fertlerin hürriyetini korumakla vazifeli olan insanların, diğer taraftan devletin de irade ve hâkimiyetinin felçli bir hale gelmemesine çok dikkat etmeleri lâzımdır. Fertlerin hürriyeti, devletin hâkimiyet ve iradesinin korunmasına bağlıdır. Devlet iradesi felç olursa fertlerin hürriyetini muhafaza edecek hiçbir kuvvet ve vasıta kalmaz. Bundan ötürü hürriyeti yalnız bir taraflı değil, her iki taraflı düşünmek lâzımdır. Ferdî hürriyetler mukaddestir. Bunların korunması için daima çalışılır. Fakat bu çalışmada devletin kuvveti, otoritesi hiçe sayılırsa -farzımuhal olarak belki bu hiçe indirilebilir- ancak bu takdirde bu gibi insanların nihayet mutlaka başka bir devletin otoritesi altına girmek aşağılığına düşeceklerini, yabancı bir devletin otoritesinin esaret zincirlerini kendi elleriyle boyunlarına takmaya mecbur olacaklarını hatırdan çıkarmamak lâzımdır. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 37)

Ferdî hürriyetin ne kadarından feragat edilmesi lâzım geleceği, içinde bulunulan zamana ve memlekete göre değişir. Müstesna zamanlar, müstesna tedbirler icap ettirebilir. Bir de hürriyetin kötüye kullanılması, hürriyetin geçici, lâkin geniş miktarda sınırlanmasını gerektirebilir. Bütün bu tedbirleri ve sınırlamaları tanımak lüzumu, devlet fikir ve kavramını ifade eder. Bu hususlardaki tedbirlerin şiddetini ve hudutların genişliğini ölçmek, büyük bir sanattır. Devlet sanatı, işte budur. Vatandaşların umumî hürriyet ve saadeti için, fertlerden, ancak devlet için zarurî olan bir kısım hürriyetlerinin bırakılması istenebilir. 1930 (Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 462-463)

Şuna da inanıyorum ki, eğer devamlı barış isteniyorsa, kütlelerin vaziyetlerini iyileştirecek uluslararası tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın bütününün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, kıskançlık, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir. 1935 (Aydın Tarihi Sayı: 19, 1935)

Vatandaşların, bir milletin fertleri olmak itibarıyla millete, onun devlet ve hükûmetine ve mensup olduğu milletin medenî beşeriyetin bir ailesi olması açısından, bütün insanlığa karşı birtakım vazifeleri vardır. 1930 Afetinan, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 16)

Hâkimler, vatandaşların hürriyetini korumayı düşünürken devlet otoritesinin hakikaten korunmuş olmasına dikkat ve riayet etmelidir. 1931 (Vakit gazetesi, 19. 2. 1931; Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri s. 38)

“Lâiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyeti de demektir.”(1930)

Dış siyasetimizde dürüstlük, memleketimizin güvenliğine ve gelişiminin korunmasına dikkat, hareket tarzımıza kılavuz olmaktadır. Esaslı düzenleme ve gelişim içinde bulunan bir memleketin, hem kendisinde hem çevresinde barış ve huzuru ciddî olarak arzu etmesinden daha kolay izah olunabilecek bir nitelik olamaz. Bu samimî arzudan esinlenen dış siyasetimizde memleketin dokunulmazlığını, güvenliğini, vatandaşların haklarını herhangi bir tecavüze karşı bizzat savunabilmek kudreti de, özellikle gözde tuttuğumuz noktadır. Kara ve deniz ve hava ordularımızı, bu memlekette barışı ve güvenliği dokunulmaz bulunduracak bir kuvvette muhafazaya bunun için çok önem veriyoruz. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 342-343)

Vatanın her köşesinde, kamu huzurunu bozan hâdisenin, yalnız oradaki vatandaşları değil, en uzak yerlerdeki vatandaşların rahatını, mutluluğunu ve çalışma hayatını ve ekonomik durumunu ve üretimini etkilediği ve zarar verdiği açıktır. Bundan dolayı, her saadetin ve her faaliyetin ve bilhassa iktisadî ve ticarî gelişimin ilk şartı, huzur ve sükûn ile emniyet ve asayişin, bozulması mümkün olmayan bir emniyet ve kuvvette bulunmasıyla kabildir. Bu sebeple de Cumhuriyet polis ve jandarmasının ve Cumhuriyet ordusunun şeref ve itibarı, her düşüncenin üstündedir. Bu şeref ve itibara saygı için vatandaşlarımızın dikkat ve uyanıklığını isterim. 1925 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 520)

Vatandaşlara, kamuoyuna daima gerçeği söylemek vazifemiz olsun. Herkese, arzularının tamamen yerine getirilebilir olduğuna dair fikir vermek bizim için fayda vermez. Partimizin maksadı, böyle gün kazanmak değildir; bütün hayatımızı gerçek hedeflere sevk etmek ve en nihayet millete bir gün eliyle tutacağı gerçek ve maddî eserler vermektir. Partimizin sözleri herkesin hoşuna gidecek sözler değil, fakat milleti yükseltecek gerçekler olacaktır. 1931 (Vakit ve Cumhuriyet gazeteleri, 29. 1. 1931)

Vatandaşlar! Vatanınızda herhangi bir şahsı, istediğinizi sevebilirsiniz; kardeşiniz gibi, arkadaşınız gibi, babanız gibi, evlâdınız gibi, sevgiliniz gibi sevebilirsiniz. Fakat bu sevgi sizi, millî mevcudiyetinizi bütün sevgilerinize rağmen herhangi bir şahsa, herhangi bir sevdiğinize vermeye sebep olmamalıdır. Bunun aksine hareket kadar büyük hata olamaz. 1925 (Atatürk'ün M.A.D. s. 20)

Sebepler ne olursa olsun vatandaşın derdine çare bulmak, yardım etmek ve destek olmak, Cumhuriyet hükûmetinin koşacağı bir vazifedir. Fakat hükûmetin yardımını isterken ona karşı, gerçek ahlâk sahibi olarak çıkmak tek çaredir. Yoksa birtakım küçük, adî menfaatlerini gizlemeye çalışmak, bu ferdî ıstırapları bütün milleti kapsayan ıstırap gibi göstermek ve bu suretle Cumhuriyet hükûmetini yanıltmak isteyenler bilsinler ki, daima aldanacaklardır. 1931 (Taha Toros, Atatürk'ün Adana Seyahatleri, s. 36)

Muhtelif inanışlı kimseler, birbirlerine kin, nefret besliyorlarsa, birbirlerini hor görüyorlarsa ve hatta sadece birbirlerine acıyorlarsa, bu gibi kimselerde hoşgörü yoktur; bunlar bağnazdırlar. Hoşgörü o kimsede vardır ki, vatandaşının veya herhangi bir insanın vicdanî inanışlarına karşı, hiçbir kin duymaz; bilâkis hürmet eder. Hiç olmazsa, başkalarının, kendininkine uymayan inanışlarını bilmemezlikten, duymamazlıktan gelir. Hoşgörü budur. Fakat, hakikati söylemek lâzım gelirse diyebiliriz ki, hürriyeti hürriyet için sevenler, hoşgörü kelimesinin ne demek olduğunu anlayanlar, bütün dünyada pek azdır. Her yerde umumî olarak geçerli olan bağnazlıktır. Her yerde görülebilen barış manzarasının temeli, bağnazlık ile hür fikrin, birbirine karşı kin ve nefreti üstündedir. Temelin devrilmemesi, kin ve nefret zeminindeki dengeyi tutan fazla kuvvet sayesinde. Bu söylediklerimizden şu netice çıkar ki, aramızda, hürriyet engellerinin ortadan kalktığına, bizim gibi düşünen ve hissedenlerle birlikte yaşadığımızı hüküm vermek müşküldür. O halde görülen, hoşgörü değil, zaafın dermansız bıraktığı bağnazlıktır.

Kendine devrimin ve devrimciliğin çeşitli ve yaşamsal görevler verdiği Türk vatandaşının sağlığı ve sağlamlığı her zaman üzerinde dikkatle durulacak ulusal sorunumuzdur. Çünkü Cumhuriyet, düşünsel, bilimsel ve bedensel bakımlardan güçlü ve yüksek düzeyli koruyucular ister.

Türk kadınları, memleketin mukadderatını millet adına idare eden siyasî topluluğa dahil olmak arzusunu göstermekle, memleketin, milletin vatandaşlara yüklediği vazifelerin hiçbirinden kendilerinin uzak bırakılacağını düşünmezler. Çünkü, vazife karşılığı olmayan hak mevcut değildir. 1931 (Atatürk'ün S.D.II, s. 265)

YENİ HARFLER, ALFABE

“Milleti bilgisizlikten kurtarmak için kendi dilinde uymayan Arap harflerini terk edip Latin esasından Türk harflerini kabul etmekten başka çare yoktur.”

Büsbütün yeni kanunlar meydana getirerek eski hukuk esaslarını temelinden sökmek teşebbüsündeyiz. Ve yeni hukuk esaslarıyla, alfabesinden tahsile başlayacak bir yeni hukuk neslini yetiştirmek için bu müesseseleri açıyoruz. Cumhuriyetin desteği ve yardımcı olacak bu büyük müessesenin açılışında hissettiğim mutluluğu, hiçbir teşebbüste duymadım. 1925 (M.E.İ.S.D.I, s. 30-31)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir. (Atatürk'ün M.A.D., s. 28, Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Türk harflerinin kabulüyle hepimize, bu memleketin bütün vatanını seven yetişkin evlâtlarına mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife, milletimizin toptan okuyup yazmak için gösterdiği şevk ve aşka fiilen hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz, hususî ve umumî hayatımızda rast geldiğimiz okuyup yazma bilmeyen erkek, kadın her vatandaşımıza öğretmek için can atmalıyız. Bu milletin asırlardan beri hallolunmayan bir ihtiyacı birkaç sene içinde tamamen temin edilmek, yakın ufukta gözlerimizi kamaştıran bir muvaffakiyet güneşidir. Hiçbir muzafferiyetin hazlarıyla kıyas kabul etmeyen bu muvaffakiyetin heyecanı içindeyiz. Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak bir sade öğretmenliğin vicdanî hazzı, mevcudiyetimizi doydurmuştur. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 30)

Her şeyden evvel, her gelişmenin ilk yapı taşı olan meseleye temas etmek isterim. Her vasıttan evvel, büyük Türk milletine kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lâzımdır. Büyük Türk milleti bilgisizlikten, az emekle kısa yoldan, ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir vasıta ile sıyrılabılır. Bu okuma yazma anahtarı, ancak Lâtin esasından alınan Türk alfabesidir. Basit bir tecrübe, Lâtin esasından Türk harflerinin, Türk diline ne kadar uygun olduğunu, şehirde ve köyde yaşı ilerlemiş Türk çocuklarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır. 1928 (Atatürk'ün S.D.I, s. 345)

Şurasını tecrübe ile ifade edeyim ki, hece ve alfabe yeniliği hakikaten çocukları güçlüklerden kurtaran, onlara küçük yaşta muvaffakiyet lezzetini tattıran en etkili vasıttır. İnsanlar arasında kolay ve hevesli okumak vasıtasının temin edilmesi, hem millî gelişmeye hem de milletler arasında anlaşmaya çok hizmet eder. 1929 (Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 543)

Bizim âhenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran, anlaşılmayan ve anlamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bu lüzumu anlamak mecburiyetindediniz. Anladığınızın izlerine, yakın zamanda bütün dünya şahit olacaktır. Buna kat'i şekilde eminim. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 26)

Büyük davamız, en medenî ve en rahata kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali, en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük

kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda temin etmek, Milli Eğitim Bakanlığı'nın üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin kafasında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir. 1937 (Atatürk'ün S.D.I, s. 386)

İstanbul'da Sarayburnu parkındaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir: Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepimiz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır, ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil, fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir! Fakat, milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 28, Hâkimiyet-i Milliye: 11.08.1928)

Yeni harfleri, millî tarihi, öz dili, sanatı, ilmi, müziği, teknik kurumlarıyla kadını erkeğe her hakta eşit, modern Türk sosyetesini bu son yılların eseridir. 1935

Türk harflerinin kabulüyle hepimize, bu memleketin bütün vatanını seven yetişkin evlâtlarına mühim bir vazife düşüyor. Bu vazife, milletimizin toptan okuyup yazmak için gösterdiği şevk ve aşka fiilen hizmet ve yardım etmektir. Hepimiz, hususî ve umumî hayatımızda rast geldiğimiz okuyup yazma bilmeyen erkek, kadın her vatandaşımıza öğretmek için can atmalıyız. Bu milletin asırlardan beri hallolunmayan bir ihtiyacı birkaç sene içinde tamamen temin edilmek, yakın ufukta gözlerimizi kamaştıran bir muvaffakiyet güneşidir. Hiçbir muzafferiyetin hazlarıyla kıyas kabul etmeyen bu muvaffakiyetin heyecanı içindeyiz. Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak bir sade öğretmenliğin vicdanî hazzı, mevcudiyetimizi doydurmuştur. 1928 (Atatürk'ün M.A.D., s. 30)

Yeni harfler bizi çok işgal etmelidir. İnönü'ler, Sakarya, Dumlupınar arifelerinde ne kadar dikkatli, ne kadar uyanık, aynı zamanda ne kadar ümit dolu olduğumuzu düşününüz; yeni harfler meselesinde de o kadar dikkatli ve o kadar ümitli olmalıyız. Bu memleketin cidden mesut olmasını kalpten arzu edenler, bunca muvaffakiyetlerine rağmen hâlâ bu milletin dilini ve yazısını ilkel kavimlerin işaretleri gibi görerek ona hiçbir kıymet vermek lüzumunu hissetmeyenleri hakikate getirmeli, yeni harflere ve bu harflerle husule gelecek vaziyete bütün heyecanları, ümitleri ve ciddiyetleriyle ehemmiyet vermeli ve meşgul olmalıdırlar. Eğer bütün beynimizi demir çerçeve içinde bulunduran bu kısıpçı parçalamazsak, bütün ihtilâl ve inkılâp muvaffakiyetlerinin mesut neticelerine rağmen parçalanırız. Kazandıklarımızla avunma ve bilhassa mağrur olmayı asla düşünmemeliyiz. Bundan sonra yapacaklarımızdan teselli vesilesi aramalıyız. 1928 (Yeni Türk Yazısı ile ilk Kıraat, 1928 s. 7)

Türk harfleri, memleketin umumî hayatına tamamen uygulanmıştır. İlk güçlükler, milletin ülkü kuvveti ve medeniyete olan sevgisi sayesinde kolaylıkla yenilmiştir. 1929 (Aydın Tarihi, Sayı : 68, 1929, s. 5024)

Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. 9 – 10 Ağustos 1928

YOLLAR

Ekonomik hayatın faaliyet ve canlılığı, ancak ulaştırma vasıtalarının, yolların, trenlerin, limanların durumu ve derecesiyle orantılıdır. 1922 (Atatürk'ün S.D. I, S. 221)

Memleketimizi demiryolları ile ve üzerinde otomobiller çalışır muntazam yollarla şebeke haline getirmek mecburiyetindeyiz. Çünkü Batının ve dünyanın araçları bunlar oldukça, trenler oldukça, bunlara karşı merkepler ve kağı ile ve tabii yollar üzerinde yarışa girişmenin imkânı yoktur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, S. 111)

Ekonominin gelişmesinde başlıca lüzumlu olan, yollar, demiryolları, limanlar, kara ve deniz ulaştırma vasıtaları millî mevcudiyetin maddî ve siyasî kan damarlarıdır. Refah ve kuvvet vasıtasıdır. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., S. 266)

“Bütün vatan bir demir kitle haline gelecektir. Demir yolları memleketin tüfekten, toptan daha önemli bir güvenlik silahıdır. Demir-yolları, Türk milletinin refah ve uygarlık yollarıdır.”

Bunlar yapılıncaya, netice şu olacaktır: Türk çocuğu konuşurken, onun ifade ve anlatış tarzı, Türk çocuğu yazarken, onun ifade üslûbu, kendisini dinleyenleri, onun yürüdüğü yola götürebilecek bu kabiliyeti sayesinde, Türk çocuğu kendisini dinleyen veya yazısını okuyanları, peşine takarak yüksek Türk ülküsüne iletebilecek, ulaştırabilecektir. Bu edebiyat telâkkisi, böyle bir edebiyat öğretimi sayesinde ki, edebiyat anlamından anlaşılacak gayeye varmak mümkün olabilir. 1937 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 272-273)

Halk, köylüler bana her yerde iş programını şu iki kelime ile ihtar ettiler: Yol, mektep. Hattâ yoldan bahsederlerken 'yol köylünün kanadıdır' demeleriyle her şeyden evvel ona ehemmiyet verdikleri anlaşılıyor. Gerçekten bütün ekonomi birinci kelimenin ve her şey ikinci kelimenin içindedir. 1934 (Atatürk'ün S.D. II, S. 193 – 194)

Demiryolları bir ülkeyi medeniyet ve refah nurlarıyla aydınlatan kutsal bir meşaledir. 1937 (Atatürk'ün K.A.N., S. 20)

İnsanlar, büyük tabiat olayları önünde göçler, akın yolları ile bu arz dediğimiz yıldızın her kıtasına dağılmışlardır. Bu kıtalardan kimine eski, kimine yeni denmiş. Bu deniş, hem bilgiden, hem bilgisizliktendir. Amerika, Kristof Kolomb keşfetti diye yeni dünya sayılmıştır. Fakat jeoloji olayları, Asya'dan, Alaska yolu ile veya daha başka yollarla, karanlık zamanlarda, ismi bilinmeyen kıtaya geçişler olduğu, Maya medeniyetini ve İnkaları öğrendikçe, stepler ve Alaska geçitleri düşünüldükçe, Eskimo yüzleri ile ve tipleri ile kızıl derili Hint insanları yüzleri ve tipleri incelenip araştırıldıkça, bu eski ve yeni dünya kavramları, şüphesiz yavaş yavaş değişir! Kristof Kolomb'un keşfi, hiç şüphesiz ki çok büyük ve mühim hâdisedir. Fakat daha dünkü iş sayılır. Ondan çok ve çok daha önceleri vardır! Ne ise, biz oralara kadar dalmayalım, bırakalım bilginler araştırınsınlar, incelesinler, gerçeği meydana çıkarsınlar. (Ruşen Eşref Ünaydın, Atatürk T. ve D.K.H., s. 53 – 54)

Memleket mutlaka çağdaş, medenî ve yepyeni olacaktır. Bizim için bu, hayat davasıdır. Bütün fedakârlığımızın faydalı bir sonuç vermesi buna bağlıdır. Türkiye, ya yeni fikirle donatılmış, namuslu bir idare olacaktır ve yahut olamayacaktır. Halk ile çok temasım vardır. O saf kitle, bilmezsiniz ne kadar yenilik taraftarıdır. Yapacağımız işlerde hiçbir zaman bu engeller, kesif tabakadan gelmeyecektir. Halk müreffeh, bağımsız, zengin olmak istiyor; komşularının refahını gördüğü halde, fakir olmak pek ağırdır. Gerici fikirler besleyenler belli bir sınıfa dayanabileceklerini zannediyorlar. Bu kat'iyen bir vehimdir, bir zandır. Gelişme yolumuzun önüne dikilmek isteyenleri ezip geçeceğiz. Yenileşme yolunda duracak değiliz. Dünya müthiş bir cereyanla ilerliyor. Biz bu ahengin haricinde kalabilir miyiz? 1923 (Atatürk'ün S.D. III, s. 72)

Yürümekte olduğumuz yenilik, gelişme ve medeniyet yolunda sizlerden oluşan bir Türk ordusuna dayandıkça, mutlaka muvaffak olacağımıza imanım tamdır. Şimdiye kadar olduğu gibi, birbirimize dayanarak ve hep beraber milletin iradesine dayanarak yürümekte devam edeceğiz. Milletimizin yol almaya mecbur olduğu aşamalar büyüktür; erişilmesi zorunlu olan hedefler çoktur. Mutlaka bu aşamalar geçilecek, en ışıklı hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret: İleri! İleri! Daima ileridir! 1925 (Atatürk'ün S.D.II, s. 234)

Daha endişesiz ve korkusuzca, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır: Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmî, ahlâkî, sosyal, ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur. 1923 (Atatürk'ün S.D. II, s. 150-151)

Bugüne kadar elde ettiğimiz başarı, bize ancak ilerleme ve medeniyete doğru bir yol açmıştır; yoksa ilerleme ve medeniyete henüz ulaşılmış değildir. Bize ve torunlarımıza düşen vazife, bu yol üzerinde tereddütsüz yürümektir. 1923 (Atatürk'ün S.D.I, S. 307)

“..Bu düşünüş, bu alçalış, yalnız maddi şeylerde olsaydı, hiçbir önemi yoktu. Ne yazık ki Türkiye ve Türk halkı, ahlâk bakımından da düşüyor. Durum incelenirse görülür ki, Türkiye Doğu maneviyatıyla sona eren bir yol üzerinde bulunuyordu. Doğu'yla Batı'nın birleştiği yerde bulunduğumuz, Batı'ya yaklaştığımızı zannettiğimiz takdirde, asıl mayamız olan Doğu maneviyatından tamamiyle soyutlanıyoruz. Hiç şüphesizdir ki bundan, bu büyük memleketi, bu milleti, çöküntü ve yok olma çıkmazına itmekten başka, bir sonuç beklenemez.” (Atatürk'ün 6 Mart 1922 tarihli Meclis konuşmasından, TBMM Gizli celse zabıtları, İş bankası kültür yayınları, cilt-3)

“Halkçılık, toplumsal düzenin çalışmasına, hukukuna dayandırmak isteyen bir sosyal sistemdir. Efendiler biz bu hakkımızı korumak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için genel kurulumuzca, milli kurulumuzca bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe savaşmayı gerekli gören bir yolu takip eden insanlarız.” (1921)

Ben ölürsem soylu milletimizin beraber yürüdüğümüz yoldan asla ayrılmayacağına eminim; bununla günlüm rahat! 1926 (Atatürk'ün S.D.V, s. 44)

Biz keyfî hareket etmeyiz. Müstebit asla değiliz. Hayatımız, bütün faaliyetimiz, memleket işlerinde keyfî ve müstebitçe hareket edenlere karşı mücadele ile geçmiştir. Bizim akıl, mantık, zekâ ile hareket etmek belli özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran vak'alar, bu gerçeğin delilidirler. Memleket ve millet işlerinde şahıslarıyla, yaptıklarıyla, fikirleriyle zararlı olmak vaziyetine düşenlere karşı, zaman zaman direndiğimiz olmuştur. Milleti gerçek düzelme yolunda yürümekten mene çalışmak isteyenlere

sert ve amansız olmak istidadındayız. Toplumsal düzenimizi, bilerek veya bilmeyerek, bozucu kimselere müsaade edemeyiz; bunlar doğrudur. Bizden bu hususta sessiz kalma ve tarafsızlık isteyenleri tatmin edemiyorsak, bunun sebebi, memleket ve millet menfaatini her şeyin üstünde gördüğümüzdür. 1925 (Atatürk'ün S.D.V, s. 211)

Medeniyetin ne olduğunu başka başka tarif edenler vardır. Bence medeniyeti, kültürden ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu görüşümü izah için kültür ne demektir tarif edeyim : Bir insan cemiyetinin a- Devlet hayatında, b- Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c- İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve havaya ait ulaşım işlerinde yapabildiği şeylerin bileşkesidir. Bir milletin medeniyeti denildiği zaman, kültür namı altında saydığımız üç nevi faaliyet bileşkesinden hariç ve başka bir şey olamayacağını zannedirim. Şüphesiz her insan cemiyetinin kültürü, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar, devlet, fikir, iktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark, üçünün bileşkesi üzerinde de görünür. Mühim olan bileşkeler üzerindeki farktır. Yüksek bir kültür, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir, büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve kapsamlı kültüre, medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, şimdiki çağ medeniyeti gibi. 1930 (Afetinan, Atatürk Hakkında H.B., s. 267)